

Közlöny

5.a. 29. 816
19

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1929

HATVANNEGYEDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr VÁMBÉRY RUSZTEM

FŐMUNKATÁRS

Dr TELLER MIKSA

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1929.

MAGYAR KÖNYVTÁRSÁG
KÖNYVTÁRSÁG

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1929. évfolyamához.

I. Általános tárgyú cikkek.

Cikkek.	Lap
A bírói függetlenség védelméről. — <i>Soria</i>	9
Egyke. — <i>Dr. Ludvig Rezső</i>	22
Igazságszolgáltatás. — <i>Dr. Ludvig Rezső</i> .	41
Elnöki székfoglaló beszéd a Magyar Jogász-	
egyletben. — <i>Dr. Szász Béla</i>	42
A jog elleni támadások. — <i>Dr. Leopold</i>	
<i>Elemér</i>	44
Az igazságügyminiszter programja	109
Tanuvallomások és okirati kényszer. —	
<i>Dr. Lőw Tibor</i>	177
A valorizációs törvény és a gazdasági kri-	
zis. — <i>Dr. König Vilmos</i>	205
Megoldatlan jogi problémák. — <i>Dr. König</i>	
<i>Vilmos</i>	229

Szemle.

Akik kétszer hálnak meg	7
Az igazságszolgáltatás gyorsítása	58
A kabinetigazságszolgáltatás	67
A pótrrendelet	107
A tóga	147
A nyári szabadság	164
A német-magyar tudományos hétre	182
A diktafon	225
Nobile officium. — <i>Dr. K. V.</i>	242

II. Magánjog.

Cikkek.

Házasság és válóper. — <i>Dr. König Vilmos</i>	2
A Magánjogi Törvénykönyv javaslatának	
a társaságról szóló fejezete. — <i>Dr. Do-</i>	
<i>rogthi Ervin</i>	11
A kitagadási okok lényeges kiterjesztése a	
Magánjogi Törvénykönyv javaslatában.	
— <i>Dr. Teller Miksa</i>	15
A hitvéstárs érdemtelensége. (Törvényke-	
zési Szemle.) — <i>T. M.</i>	16
Vadházasság az erkölcsstelen élet megátalko-	
dott folytatását kimeríti? (Törvénykezési	
Szemle.) — <i>T. M.</i>	16
A kezességi határidő fogalmához. (Tör-	
vénykezési Szemle.) — <i>Dr. Rapoch Géza</i>	
Az örökös jogi helyzete. — <i>Dr. Szladits</i>	
<i>Károly</i>	29
De effusis et deiectis. — <i>Dr. Marton Géza</i>	
A be nem jyzett elővételi jog hatálya. —	
<i>Dr. Menyhárt Gyula</i>	53
Ügyvitel a Magánjogi Törvénykönyv javas-	
latában. — <i>Dr. Jacobi Andor</i>	62
Új irány házassági joggyakorlatunkban. —	
<i>Dr. Malonyay Béla</i>	71
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	86
Végrehajtási utasítások törvényes felhatal-	
mazás nélkül. — <i>Dr. Kovács Dénes</i> ..	
89	
Kötér a Magánjogi Törvénykönyv javas-	
latában. — <i>Dr. Besnyő Bernát</i>	90
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	95
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	110
Ingatlan kétszeri eladása. — <i>Dr. Schuster</i>	
<i>Rudolf</i>	121
Az 1929. április 2-án beadott valorizációs	
keresetek kellő időben vagy elkészen	
beadottaknak tekintendők-e? — <i>Dr.</i>	
<i>Pajor Rezső</i>	125
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	126
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	133
Az üzemutód felelőssége a betegségi biz-	
tosítási járulékért. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	
136	
Közokirati kényszer a házastársak minden	
jogügyletéhez. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	141
Az öröklési jog a Magánjogi Törvénykönyv-	
ben. — <i>id. dr. Baditz Lajos</i>	142
Az üzemutód felelőssége a betegségi biz-	
tosítási járulékért. — <i>I. Dr. Szirmai</i>	
<i>Zsolt</i> . — <i>II. Dr. Teller Miksa</i>	154
A közszerzemény vitához. — <i>Dr. Szladits</i>	
<i>Károly</i>	165

Szemle.

	Lap
Hozzászólásaim a Magánjogi Törvény-	
könyv javaslatához a Magyar Jogász-	
egyletben. — <i>Dr. Sándorfalvi Pap István</i>	166
A közszerzemény a Magánjogi Törvény-	
könyv javaslatában. — <i>Dr. Alföldy Dezső</i>	169
A házastárs rendelkezési joga saját keres-	
ményéről. — <i>Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán</i>	171
Megjegyzések a Magánjogi Törvénykönyv	
javaslatának 159. §-ához. — <i>Dr. Szokola</i>	
<i>Leó</i>	173
Halasztás kedvezménye a közszerzemény	
kifizetésénél. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	173
Tanuvallomások és okirati kényszer. —	
<i>Dr. Lőw Tibor</i>	177
Vegyés szerződések. — <i>Dr. Almási Antal</i>	185
A házasság megszűnésének vagyoni ha-	
tásai és a holtánnyilváníítás. — <i>Dr. Vi-</i>	
<i>rágh Gyula</i>	191
Törvényjavaslat az okirati kényszerről. —	
<i>Dr. Teller Miksa</i>	197
Törvényjavaslat az okirati kényszerről. —	
<i>Dr. Östör József</i>	198
Az előre kapott, de ingyenesen visszatéri-	
tett értékek számbavétele a Magánjogi	
Törvénykönyv javaslatának 2019. és	
2141. §-ai szerint. — <i>Dr. Mautner Dezső</i>	200
Törvényjavaslat az okirati kényszerről. —	
<i>Dr. Holitscher Szigfrid</i>	206
A kiskorúak eltartásának kérdése a bírói	
gyakorlatban és a Magánjogi Törvény-	
könyv javaslatában. — <i>Dr. Csorna</i>	
<i>Kálmán</i>	209
A házasság megszűnésének vagyoni ha-	
tásai és a holtánnyilváníítás. — <i>Dr. Gál</i>	
<i>Dezső</i>	211
Felsőbíróóságunk újabb állásfoglalása az	
alapítványi jog egyes főkérdéseiben.	
(Törvénykezési Szemle.) — <i>Dr. Munkácsi</i>	
<i>Ernő</i>	213
Törvénytelen gyermek elismerése. — <i>Dr.</i>	
<i>Gold Simon</i>	222
Az okirati kényszer kérdéshez. — <i>I. Dr.</i>	
<i>Sándorfalvi Pap István</i> . — <i>II. Dr. Lőw</i>	
<i>Tibor</i>	232
Széljegyzetek a jelzálogi törvényhez. — <i>Dr.</i>	
<i>Szladits Károly</i>	234
Telekkönyvi roszhiszem a Magánjogi Tör-	
vénykönyv javaslatában. — <i>Dr. Almási</i>	
<i>Antal</i>	236
Ági vagyon. — <i>Dr. Ludvig Rezső</i>	238
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvény-	
könyvről	240

A BUDAPESTI KERESKÉSI
ÉS VÁSÁRLÓI TÁRSASÁG TÁRA

III. Kereskedelmi jog, váltó- és csődjog.

Cikkek.

	Lap
Egyes «utólagos» valorizációs kérdések	
újabb alakulása. — <i>Dr. Blau György</i> .	4
Még egy reflexió a budapesti kir. Tábla	
munkaügyi gyakorlatához. — <i>ifj. dr.</i>	
<i>Miklós Gyula</i>	5
Rendelet a biztosítási ügynök jogállásáról.	
— <i>Dr. Kutasi Elemér</i>	14
Törvényes-e a m. kir. Kereskedelemügyi	
Miniszternek 117,870/1928. sz. rende-	
lete? — <i>Dr. Palágyi Róbert</i>	32
Munkajogi káosz. — <i>Dr. Szegeci Samu</i> ..	34
A versenytörvény irányelvei. — <i>Dr. Bá-</i>	
<i>nyász Jenő</i>	37
Külföldiek a részvénytársaság igazgatósá-	
gában és felügyelőbizottságában. — <i>Dr.</i>	
<i>Kronstein András</i>	54
A kamarai választottbíróóságok és a ren-	
des bíróságok egymáshoz való viszonya	
a tisztességtelen versenyről szóló tör-	
vényben biztosított magánjogi oltalom	
körében. — <i>Dr. Szentirmay Ödön</i> .. 69, 81	
Munkajogi káosz. — <i>Dr. Berczel Aladár</i> .	84
A vasút felelőssége a nyitott kocsin szállított	
áruban beállott kárért. — <i>Dr. Szlezák</i>	
<i>Lajos</i>	114
A kamarai választottbíróóságok és a ren-	
des bíróságok hatásköreinek egymáshoz való	
viszonya. — <i>I. Dr. Schuster Rudolf</i> . —	
<i>II. Dr. Lőw Tibor</i>	132
Nyugdíjintézmények és munkaadók. —	
<i>Dr. Munkácsi Ernő</i>	157, 180
A Jugoszláv új váltó- és csekktörvény. —	
<i>Dr. Sichermann Bernát</i>	188
A magántisztviselők és kereskedősegédek	
szolgálati viszonyairól szóló törvényter-	
vezet. — <i>Dr. Hajdu Béla</i>	193
A jogi személyek képviselőinek felelőssége	
a hitelezőkkel szemben. — <i>Dr. Rapoch</i>	
<i>Géza</i>	200
Szükséges-e részvényjogunk reformja? —	
<i>Dr. Kelemen Mózes</i>	207

Szemle.

A részvénytársaság vállalat-tárgya a cég-	
szövegben	19
Az ártértékelés megtagadása nemzetközi re-	
lációban	28
A hitelezők védelme	175
Az alkalmazottak szerződési szabadsága a	
Kúria gyakorlatában. — <i>M. E.</i>	176
Az alsófokú ítélet alapján kifizetett nyug-	
díj visszakövetelhető? — <i>B. B.</i>	183
budapesti kir. ítélet tábla cégjogi hatásköre	
203	
A korlátolt felelősségű társaságról és a	
csendes társaságról szóló törvényjavaslat	
203	
A mindennap ismétlődő becsületsértés nem	
jogosítja fel az alkalmazottat az azon-	
nali kilépésre	204
A mindennap ismétlődő becsületsértés nem	
jogosítja fel az alkalmazottat az azonnali	
kilépésre. — <i>Dr. Schuster Rudolf</i>	216
A német kartellbíróóság bojkottot engedé-	
lyez. — <i>Dr. K. S.</i>	226
Jogegységi döntvények	243

IV. Polgári peres és perenkívüli eljárás.

Cikkek.

A felek személyes meghallgatása. — <i>Dr.</i>	
<i>Ötömösy Zoltán</i>	50
A polgári igazságszolgáltatás reformja. —	
<i>Dr. Teller Miksa</i>	61
A kamarai választottbíróóságok és a rendes	
bíróságok egymáshoz való viszonya a	
tisztességtelen versenyről szóló törvény-	
ben biztosított magánjogi oltalom köré-	
ben. — <i>Dr. Szentirmay Ödön</i>	69, 81
Igazságügyi ankét. — <i>Dr. Hajdu Béla</i> ..	94
Bírósági gyakorlat választottbíróági ügyek-	
ben az 1928. évben. (Törvénykezési	
Szemle.) — <i>Dr. Ujlaki Géza</i>	96
Békebíró. — <i>T.</i>	101
Ankét a tömegnap reformjáról	104

A 30. 862

Lap	
Legújabb módja a perek elhúzásának. — <i>Dr. Bogdán Géza</i>	123
A kamarai választottbírók és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya. — I. <i>Dr. Schuster Rudolf</i> . — II. <i>Dr. Lőw Tibor</i>	132
Lefoglalható-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajthatóval szemben fennálló követelése? — I. <i>Dr. Borsodi Miklós</i> . — II. <i>Dr. Sebestyén József</i>	135
Bírói hatáskör vegyestermészetű szerződéseknél. — <i>Dr. Kisfaludi Imre</i>	136
A békebíró. — <i>Dr. Berényi Antal</i>	149
A végrehajtási eljárás reformjához. (Az új csehszlovák végrehajtási novella). — <i>Dr. Rácz Kálmán</i>	153
Ingatlaneladás, jelzálogtörlesztés hagyatéki eljárás során. — <i>Dr. Szűcs Miklós</i>	160
A békebíró. — <i>Dr. Popper Tódor</i>	179
A polgári perrend egyszerűsítéséről. — <i>Dr. Sárkány Balázs</i>	190
A közszolgálati alkalmazottak járandóságának végrehajtási mentessége és az 1929:XXIII. tcikk. — <i>Dr. Borsodi Miklós</i>	192
A törvénykezés egyszerűsítése. — <i>Olvchváry Zoltán</i>	217
Szükséges-e békebírók létesítése? — <i>Dr. Hetényi József</i>	219

Szemle.

A Pp. 442. §-ához.....	19
Méltányosság a perjogban és a végrehajtási jogban. — <i>Dr. Solti Elemér</i>	19
Végrehajtási novella.....	27
Az engedményesnek perbelépése.....	27
Felek személyes meghallgatása.....	40
Lefoglalható-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajthatóval szemben fennálló követelése? — I. <i>Dr. Borsodi Miklós</i> . — II. <i>T. M.</i>	59
Közbenszóló ítélet ellen indítható perújítás határideje (37. sz. J. E. H.).....	87
Ha a követelés zálogjoggal biztosítva van, nincs helye biztosítási végrehajtásnak?.....	88
Zárgondnoki díjak.....	120
A végrehajtás megszüntetési kereset halmazó hatálya zárlat esetén.....	176
Jogegységi döntvények.....	204
Adalék egy meghozandó jogegységi határozathoz. — <i>Dr. H. J.</i>	215
Jelzálogjog és biztosítási végrehajtás.....	226
Jogegységi döntvények.....	243
A bírósági eljárási és ügyviteli szabályok egyszerűsítése.....	243

V. Anyagi büntetőjog.

Cikkek.

Üzletszerűség és visszaesés a II. Bn.-ban. — <i>Dr. Zöldy Miklós</i>	13
A sajtószabadság évfordulóján. — <i>Dr. Berend Béla</i>	49
A jövedéki büntetőjog reformja. — <i>Both Péter</i>	51
Átszáll-e a magánindítványi jog a tömeggondnokra? — <i>Dr. Szalay József</i>	55
Reformgondolataim a fiatalkorúak feletti bíraskodás köréből. — <i>Dr. Baranyay Károly</i>	63
Az erőszakos nemi közönség büntethetőségének kérdéséhez. — <i>Dr. König Endre</i>	76
Fiatalkorúak bírósága — nevelőtanács. — <i>Dr. Lévyne F. Kata</i>	92, 102
Bűnszegély és rendtörvény. — <i>Dr. Dombóváry Géza</i>	134
Szigorított dologházba utalhatja-e az egyesbíró a II. Bn. értelmében a vádlottat? — <i>Dr. Füzesséry Kund</i>	144
Sztrájk és büntetőjog. — <i>Dr. Berend Béla</i>	161
Ügyvédi titok és feljelentési kötelezettség. — <i>Dr. Szőke Sándor</i>	163
Könyvek az elsőfokú ítéletek nyomán. — <i>Dr. Bernfeld Imre</i>	212

Szemle.

A sajtótörvényjavaslat.....	46
A hitelezők védelme.....	175
A katonai Btk. újjáalkotása.....	202
A büntetőtörvénykönyv első szakasza.....	225
A halálbüntetés.....	242

VI. Bünvádi eljárás.

Cikkek.

Perjogi problémák a II. Bn. nyomán. — <i>Dr. Zöldy Miklós</i>	130
A védő érintkezése letartóztatott védettjével. — <i>Dr. Fürst István</i>	223

Szemle.

A gyilkos Pöffl felmentése a bécsi esküdt-szék által. — <i>Dr. K. V.</i>	39
A gyilkos Pöffl felmentéséről. — <i>Pollák Illés</i>	47
A gyilkos Pöffl felmentése. — <i>Dr. König Vilmos</i>	59
Egy vidéki város.....	99
A Kúria jogegységi tanácsának 23. számú büntető döntvénye.....	164
A diktafon.....	225

VII. Közjog, közigazgatási jog, pénzügyi jog és nemzetközi jog.

Cikkek.

Törvényes-e a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszternek 117,870/1928. sz. rendelete? — <i>Dr. Palágyi Róbert</i>	32
Az állam-successio elmélete a nemzetközi jogban. — <i>Dr. Ullein Antal</i>	57
A jövedelemadó kivetése során a lakóházak elhasználása fejében eszközölt rendes évi leírások a házbirtok jövedelméből levonható-e? — <i>Dr. Mautner Dezső</i>	86
Az «új» Nemzetközi Jog. — <i>Dr. Ullein Antal</i>	239
Magyar állampolgárság. — <i>Dr. Kulhi Sándor</i>	239

Szemle.

Háztulajdonosnak fizetett beleegyezési (lelépési) díjak házadókötelezettsége.....	8
Kedélyes bürokrácia.....	176

VIII. Bíróság, ügyészség, ügyvédség, közjegyzőség és jogi oktatás.

Cikkek.

Az Ügyvédi Tanács az ügyvéd passzív magatartásáról. — <i>Pollák Illés, dr. Pap József, dr. Baracs Marcell és dr. Grünhut Ármin</i> nyilatkozatai.....	1
Az ügyvédi munkaalkalmak. — <i>Vargha Ferenc</i>	21
Munkahivatal az Ügyvédi Kamara kebelében. — <i>Dr. Bene Sándor</i>	25
A községi jegyzők magánmunkái.....	46
Az ügyvéd-kérdés. — <i>T.</i>	81
Szegedi Vándorgyűlés. — <i>Dr. Graber Károly</i>	110
Az ügyvéd, mint jogalkotó. — <i>Dr. Vészi Mátyás és dr. Wagner Lilla</i>	113
Művészet-e az ügyvédkedés? — <i>Dr. Oppler Emil</i>	124
Az ügyvédi nyugdíjügy a szegedi Vándorgyűlésen.....	129
Ügyvédi titok és feljelentési kötelezettség. — <i>Dr. Szőke Sándor</i>	163
A bírák és ügyészek egyesületének közgyűlése. — <i>Juge</i>	187

Szemle.

Teljesen passzív magatartásra ügyvéd ma nem kényszeríthető.....	7
A bírói külön státus. — <i>S.</i>	18
Szervezeti változások a központi járásbíró-ságon.....	19
Az ügyvédjelöltek öregség esetére biztosítása.....	19
Előszó a kamarai választásokhoz.....	26
Juhász Andor évnyitó beszédének vezérgondolata.....	26
A bírói függetlenség.....	27
A kamarai választások epilógiájában.....	38
Kedélyes állapotok Újpesten.....	47
Egységes jogi és közigazgatási vizsgálat.....	78
Egységes menetrend.....	79
29,000 valorizációs per.....	79
A budapesti központi járásbíró-ság új csoportja.....	79
Az igazságügyminiszter ankétja az ügyvéd-kérdésben.....	87
Utánjárások, kisürgetések munkadíjának megállapítása — nem ügyvéd javára.....	119
Az ügyvédi nyugdíjkérdés.....	137
A tóga.....	147
A nyári szabadság.....	164
A Kúria másodelnöki állása.....	214

IX. Vegyes tárgyú cikkek.

Cikkek.

Lakásbérletre vonatkozó felmondás érvényességének kimondása iránt indított perben bírhatnak-e döntő súllyal olyan ténykörülmények, melyek a felmondás után — esetleg a per folyamán — merülnek fel. — <i>Dr. Bogdán Géza</i>	24
--	----

Lap	
A felszólalás költségei külföldi szabadalom bejelentés esetében. — <i>Dr. Guszláv Kornél</i>	56
A vércsoportvizsgálatok szerepe az igazságszolgáltatásban. — <i>Dr. Lenart György</i>	74
Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	136
Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért. — I. <i>Dr. Szirmai Zsolt</i> . — <i>Dr. Teller Miksa</i>	154

Szemle.

Vércsoportvizsgálat.....	27
Valorizációs csodabogár a napilapokban.....	80
Bíróság megsértése régi jogunkban. — <i>Zsoldos Benő</i>	139
Adatok régi peres eljárásunkhoz. — <i>Zsoldos Benő</i>	139
Kedélyes bürokrácia.....	176
Mindenki «üzemutód».....	184

X. Jogirodalom.

Cikkek.

Dr. Hercz Oszkár: Gyakorlati törvényszéki elmekörtan. — <i>Dr. Wagner Lilla</i>	17
Holub József: A leánygyedről. — <i>Holub József: A fiútitásról.</i> — <i>Dr. Gábor Gyula</i>	37
Dr. Szász István: Az államok közötti utódlás elmélete. — <i>Dr. Ullein Antal</i>	57
Dr. Kluge Endre: A végrendeletképeség elmeorvosi szempontból. — <i>Dr. Wagner Lilla</i>	65
Dr. Takács György: Az adómorál. — <i>L. E.</i>	66
Dr. Grosschmid Béni: Werbóczy és az angol jog. — <i>Zalán Kornél 77, 97, 106,</i>	118
Dr. Irk Albert: A magyar anyajogi büntetőjog. — <i>A.</i>	105
Dr. Almási Antal: Dologi jog. — <i>Dr. Munkácsi Ernő</i>	116
Dr. Mandel Károly: A nőkről szóló magyar törvénycikkek. — <i>L. E.</i>	137
Dr. Csorna Kálmán: A szociális gyermekvédelem rendszere — <i>Dr. Virágh Gyula</i>	145
Dr. Hexner Ervin: Grundlagen des tschechoslovakischen Kartelrechtes. — <i>Dr. Nádas László</i>	202
Dr. Irk Albert: Bevezetés az új nemzetközi jogba. — <i>Dr. Ullein Antal</i>	239

Könyvek.

Az ügyvédi munkaalkalmak (Az Ügyvédek Reformszövetségének kiadása).....	20
Dr. Újlaki Géza: A választottbíráskodás.....	20
Fischer Frigyes: Halászati törvények és rendeletek.....	20
Dr. Sichermann Bernát: A tulajdonosi jelzálogjog és a telekadósságról.....	20
Dr. Balla Ignác: Tételes magyar nemzetközi magánjog. — <i>Dr. Kende Ernő</i>	40
Dr. Almási Antal: A dologi jog kézikönyve (I. kötet).....	60
Dr. Bándy Ferenc: A földbirtokrendezés befejezése.....	68
Dr. Kéler Tibor és dr. Straub Sándor: A szolgálati jogviszony (I. kötet).....	80
Dr. Glücksthal Andor, dr. Huppert Leo és dr. Varannai István: Az 1928. év magánjogi és hiteljogi bírói gyakorlata.....	80
Dr. Földes Mór: Tájékoztató füzet a megváltást szenvedő birtokosok részére.....	88
Dóczi Sámuel: Író és bíró.....	100
Új könyvek.....	108
Edvi Illés Károly—Degré Miklós: A magyar büntetőtörvények zsebkönyve.....	120
Dr. Nagy Miklós: Az országyűlés könyvtárának katalógusa, I. kötet (Közjog és közigazgatási jog).....	128
Dr. Sándorfi Kamill: Az autóbaleset büntető és kártérítési joga.....	128
A kartelek és trösztök irodalma a Fővárosi Könyvtárban.....	128
Dr. Molnár Kálmán: Magyar közjog.....	139
Dr. Pongrácz Jenő: Útmutató bélyeg- és illetékügyekben.....	139
Dr. Meszlény Artur: Személyi és családi jog.....	148
A Magánjogi Törvénykönyv indokolásának első kötete.....	155
A Tébe előterjesztése a Magánjogi Törvénykönyv javaslata tárgyában.....	155
Dr. Deutsch Maurus: A Magyar-Osztrák végrehajtási jogsegély a gyakorlatban.....	156
Dr. Révész Vilmos: Magyar-angol kereskedelmi és jogi szakszótár.....	164
Dr. Baumgarten Nándor: Nagy Ferenc- emlékbeszéd.....	175
Dárday—Szentirmay—Angyal: Igazságügyi Törvénytár.....	215
Dr. Klug Emil—dr. Sárffy Aladár: A magyar illetékjog.....	216

	Lap		Lap
Dr. Fränkel Pál: Ügyvédi zsebnapló az 1930. évre	216	A Budapesti Ügyvédi Kör ankétja a tömegnap reformjáról	104
Új könyvek	216	Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről	110
Dr. Szladits Károly: A magyar magánjog tankönyve, Dologi jog	227	A kényszerügyesség hatása az egyetemleges kötelmekre. (Dr. Sichermann Frigyes előadása)	127
Dr. Almási Antal: A kötelmi jog kézikönyve, (II. kiadás)	227	A Budapesti Ügyvédi Kör ankétja a békebírók intézményéről	221
Dr. Kovács Marcell: A polgári perrendtartás magyarázata, VIII. füzet	227	A felek szerződési autonómiája a nemzetközi kötelmi jogban (Dr. Szászy István előadása)	225
Dr. Ujlaki Miklós: A magyar magánjog bibliográfiája (Szladits-seminárium) ...	244	A védjegyes áruk és márkacikkek hatályosabb oltalmáról (Dr. Szenté Lajos előadása)	243
<i>Folyóiratok.</i>		A Budapesti Ügyvédi Kör ankétja a bírósági eljárási és ügyviteli szabályok egyszerűsítéséről	243
A Kereskedelmi Jog 25 éves. — Dr. S. S.	18	<i>Testületek, Egyesületek.</i>	
Békésmegei Jogélet	39	Ügyvédek gazdasági pártjának programja	18
Az Internationales Anwaltsblatt jogsegély száma	88	A Nemzetközi Ügyvédunió	27
Zeitschrift für Sexualwissenschaft und Sexualpolitik	108	Az Országos Ügyvédszövetség kari érdekeket védő bizottsága	59
<i>Előadások.</i>		Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlése	79
A Magánjogi Törvénykönyv javaslatát ismertető előadássorozat	18	Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlése	99
A nemzetközi kartelek közgazdasági és jogi problémáiról (Dr. Király Ferenc előadása)	59	Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlése	119
A nemzetközi karteleknek a nemzetközi jog fejlődésére gyakorolt hatásairól (Dr. Király Ferenc londoni előadása)	68	Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlésének határozatai	138
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről	79	Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlésének határozatai	147
A háború utáni magyar törvények (dr. Vadász Imre párizsi előadása)	80	A Magyar Jogászegylet pályadíja	175
Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről	86	A Magyar Jogászegylet pénzügyi jogi pályadíja	183
		A Budapesti Ügyvédi Kör	203

XI. Külföldi jogélet.

Cikkek.

	Lap
A lordfőbíró és az angol ügyvéd. — Dr. Admeto Géza	23
A Hyde-park eset epilógusa. — Dr. Admeto Géza	112
A Jugoszláv új váltó- és csekk-törvény. — Dr. Sichermann Bernát	188

Szemle.

A bírói függetlenség német jogi fejlődése. — S.	27
Az átértékelés megtagadása nemzetközi relációban	28
Francia törvény a bérletekről. — Dr. K. V.	119
Az új konkordátum és az olasz házassági jog. — Dr. Csépai József	127
A porosz tartománygyűlés	127
Az angol rendőrség	138
Americana	155
A német birodalmi törvényszék	195
A német kartelbírók bojkottot engedélyez. — Dr. K. S.	226
A békebírói intézményről	244

XII. Személyi közlemények.

Szemle.

Pesthy Pál	17
Simons leköszönése	27
Edmund Benedikt	39
Auer György	47
Térffy Gyula	58
Pollák Illés	87
Edvi Illés Károly emléke	99
Ráth Zsigmond	194
Lőw Tibor	203
Osvald István	214
Baracs Marcell	225

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny' 1929. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelölik, melyen az illető szerző cikke található.

Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd 23, 112.
 Dr. Alföldy Dezső kir. kúriai bíró 169.
 Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, c. egyetemi rk. tanár 185, 236.
 id. dr. Baditz Lajos, a szombathelyi kir. közjegyzői kamara örökös tb. elnöke 142, 150.
 Dr. Baracs Marcell, a budapesti Ügyvédi Kamara elnökhelyettese 2.
 Dr. Baranyay Károly miskolci kir. törvényszéki bíró 63.
 Dr. Bányász Jenő, a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara titkára 37.
 Dr. Bene Sándor budapesti ügyvéd 25.
 Dr. Berce Aladár budapesti ügyvéd 84.
 Dr. Berend Béla budapesti ügyvéd 49, 161.
 Dr. Berényi Antal, a békéscsabai kir. járásbíró elnöke 149.
 Dr. Bernfeld Imre budapesti ügyvéd 212.
 Dr. Besnyő Bernát budapesti ügyvéd 90.
 Dr. Blau György budapesti ügyvéd 4.
 Dr. Bogdán Géza budapesti kir. törvényszéki bíró 24, 123.
 Dr. Borsodi Miklós budapesti ügyvéd 59, 135, 192.
 Both Péter budapesti kir. ítélőtáblai bíró 51.
 Dr. Csépai József budapesti kir. járásbíró 127.
 Dr. Csorna Kálmán székesfővárosi árvaszéki ülnök 209.
 Dr. Dombóváry Géza budapesti ügyvéd 134.
 Dr. Doroghi Ervin budapesti ügyvéd 11.
 Dr. Fürst István budapesti ügyvéd 223.
 Dr. Füzesséry Kund budapesti ügyvéd 144.
 Dr. Gábor Gyula budapesti ügyvéd 37.
 Dr. Gál Dezső budapesti ügyvéd 211.
 Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd 222.
 Dr. Graber Károly budapesti ügyvéd 110.
 Dr. Grünhut Ármán, a budapesti Ügyvédi Kamara ügyésze 2.
 Dr. Guszláv Kornél budapesti ügyvéd 56.
 Dr. Hajdu Béla szegedi ügyvéd 94, 193.
 Dr. Hetényi József budapesti kir. törvényszéki bíró 219.

Dr. Holtscher Szigfrid budapesti kir. közjegyző 206.
 Dr. Jacobi Andor budapesti ügyvéd 62.
 Dr. Kaszás József csurgói ügyvéd 119.
 Dr. Kelemen Mózes pécsi ügyvéd 207.
 Dr. Kende Ernő tőzsdebírói jogügyi titkár 40.
 Dr. Kisfaludi Imre pécsi ügyvéd 136.
 Dr. Kovácsy Dénes budapesti ügyvéd 89.
 Dr. König Endre budapesti ügyvéd 76.
 Dr. König Vilmos budapesti ügyvéd 2, 59, 205, 229.
 Dr. Kronstein András budapesti ügyvéd 54.
 Dr. Kutasi Elemér budapesti ügyvéd 14.
 Dr. Kulthi Sándor debreceni ügyvéd 239.
 Dr. Lenart György orvos, egyetemi tanársegéd 74.
 Dr. Leopold Elemér budapesti ügyvéd 44.
 Dr. Lévyné F. Kata 92, 102.
 Dr. Lőw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök 132, 177, 233.
 Dr. Ludwig Rezső kir. kúriai bíró 22, 41, 238.
 Dr. Malonyay Béla budapesti kir. törvényszéki bíró 71.
 Dr. Marton Géza debreceni egyetemi ny. r. tanár 31.
 Dr. Mautner Dezső budapesti ügyvéd 86, 200.
 Dr. Menyhárt Gyula budapesti ügyvéd 53.
 ifj. dr. Miklós Gyula budapesti ügyvéd 5.
 Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd 116, 157, 180, 213.
 Dr. Nadas László budapesti ügyvéd 202.
 Olchváry Zoltán, a debreceni kir. ítélőtábla elnöke 217.
 Dr. Oppler Emil budapesti ügyvéd 124.
 Dr. Östör József soproni ügyvéd 198.
 Dr. Ötömösy Zoltán budapesti kir. ítélőtáblai bíró 50.
 Dr. Pajor Rezső budapesti ügyvéd 125.
 Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd 32.
 Dr. sándorfalvi Pap István, kir. kúriai tanácselnök 166, 232.

Dr. Pap József, a budapesti Ügyvédi Kamara elnöke 1.
 Pollák Illés, az Országos Ügyvédszövetség elnöke 1, 47.
 Dr. Popper Tódor budapesti ügyvéd 179.
 Dr. Rapoch Géza budapesti ügyvéd 16, 200.
 Dr. Rácz Kálmán budapesti ügyvéd 153.
 Sárkány Balázs pestvidéki kir. törvényszéki tanácselnök 190.
 Dr. Schuster Rudolf, a kir. szabadalmi felsőbb bíróság ny. elnöke 121, 132, 216.
 Dr. Sebestyén József budapesti ügyvéd 135.
 Dr. Sichermann Bernát budapesti ügyvéd 188.
 Dr. Solti Elemér 19.
 Dr. Szalay József budapesti ügyvéd 55.
 Dr. Szászy Béla igazságügyi államtitkár 42.
 Dr. Szegedi Samu budapesti ügyvéd 34.
 Dr. Szentirmay Ödön kir. kúriai bíró, egyetemi magántanár 69, 81.
 Dr. Szirmai Zoltán 154.
 Dr. Szladits Károly egyetemi ny. r. tanár 29, 165, 234.
 Dr. Szlezák Lajos kecskeméti kir. járásbíró 114.
 Dr. Szokola Leó székesfővárosi árvaszéki ülnök 172.
 Dr. Szőke Sándor budapesti ügyvéd 163.
 Dr. Szücs Miklós budapesti ügyvéd 160.
 Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd 15, 61, 136, 141, 154, 173, 197.
 Dr. Tunyogi Szücs Kálmán igazságügyminiszteri osztálytanácsos 171.
 Dr. Ujlaki Géza budapesti ügyvéd 96.
 Dr. Ulléin Antal konstantinápolyi követségi titkár 57, 239.
 Vargha Ferenc koronaügyész 21.
 Dr. Vészi Mátyás budapesti ügyvéd 113.
 Dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd 145, 191.
 Dr. Wagner Lilla 17, 65, 113.
 Dr. Zalán Kornél 77, 97, 106, 118.
 Dr. Zöldy Miklós kir. ügyész 13, 130.
 Dr. Zsoldos Benő budapesti kir. ítélőtáblai bíró 139.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KERESKEDELMÉI ÉS PÁRKAMARA
KÖZGAZDASÁGI ARCHIVUMA.Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

ÉRKEZETT: 1929 JAN - 7.

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Az Ügyvédi Tanács az ügyvéd passzív magatartásáról: I. Pollák Illés, az Országos Ügyvédszövetség elnöke. II. Dr. Pap József, a budapesti Ügyvédi Kamara elnöke. III. Dr. Baracs Marcel, a budapesti Ügyvédi Kamara helyettes elnöke. IV. Dr. Grünhut Ámin, a budapesti Ügyvédi Kamara ügyésze. — Dr. König Vilmos budapesti ügyvéd: Házasság és válóper. — Dr. Blau György budapesti ügyvéd: Egyes «utólagos» valorizációs kérdések újabb alakulása. — Ifj. dr. Miklós Gyula budapesti ügyvéd: Még egy reflexió a budapesti kir. Tábla munkaügyi gyakorlatához. — Szemle.

Meléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1928. évfolyamához. — Tartalommutató a Pénzügyi Döntvénytár XIII. kötetéhez.

Az Ügyvédi Tanács az ügyvéd passzív magatartásáról.

Az Ügyvédi Tanács közölt ítéletének fontosságára tekintettel felkértük Pollák Illést az Országos Ügyvédszövetség elnökét, továbbá a budapesti Ügyvédi Kamara elnökét, helyettes elnökét és ügyészt, mondják el véleményüket az ítéletről, mely ügyvédi körökben nagy feltűnést keltett. A nyilatkozatokat alább közöljük, de ezzel a kérdést nem zárjuk le, hanem arra még visszatérünk.

Pollák Illés:

A Kúria Ügyvédi Tanácsának határozata annak a miskolci ügyvédnek esetében, aki egy biztosítási intézet titkáranak a maga szolgálatait felajánlotta, méltán kelt feltűnést. A kérdés felette súlyos és belenyúl egész etikánkba, mert felforgatja tradícióinkat, melyek eddig úgy tartották, hogy az ügyvéd láthatatlan talárja elzárja őt a kenyérkeresetnek a többi szabad foglalkozásoknak megengedett, sőt mellőzhetetlen mozgási lehetőségeitől. Igaz ugyan, hogy az ügyvédség tradíciói ezáltal merő ellentétbe kerülnek az élet törvényeivel és felettébb igaz, hogy egyfelől szerzetesi önmegtagadást követelni, másfelől pedig magára hagyni a létért való küzdelemben, a legnagyobbfokú ellenmondás és igazságtalanság, de ha az ügyvédséget meg akarjuk tartani a maga tisztaságában és kiváltságosságában és ha nem akarjuk azt a legfőbb tekintet mellőzni, hogy az ügyvédség a jogszolgáltatásnak kiegészítő tényezője, s mint ilyen kapcsolt része az állam legmagasabb funkciójának, akkor funkció és megélés közt különbséget kell tenni az előbbinek előnyére, az utóbbinak hátrányára.

A Kúria most át akarja hidalni ezt a szakadékot. És meg kell adni, hogy amikor ezt teszi, előkelő és emelkedett elgondolás vezet, amint azt a mi legfelsőbb fórumunktól megszoktuk. És igaz az is, hogy amikor a Ü. R. 68. §. b) pontjára hivatkozva, úgy találta, hogy adott esetben nem volt megállapítható a «botránys» ügyfélkeresés, amely megszorítással az adott esetet kellő klauzulába zárva, határozatával még nem nyitotta meg kapuinkat a vigékedésnek, amennyiben annak a mindenkori megállapítása, hogy valamely felkínálkozás már átlépett-e a határon vagy nem, bírói mérlegelés tárgya marad, mindamellett aggodalomra ad okot az a máskülönbem emelkedett és korhű megállapítása, hogy a mi korunk súlyos megélési nehézségei közben nem lehet már az ügyvédséget teljes passzivitásra szorítani. E nélkül a, mondom, máskülönbem igazában nagyszerű meglátás nélkül, az ügy nem is volna egyéb, eseti döntésnél. A most idézett indok azonban kell, hogy odavezessen, hogy annak a megítélését, botránys-e a felkínálás, azok, akiket illet, már nem a Kúriára, hanem a saját elbírálásukra fogják bízni és akkor le fognak omlani a határok és lesz kétféle ügyvédség.

Az egyik, amelynek derogál mindennemű felkínálás és inkább le-török az élet súlya alatt, a másik, mely cirkulárkat fog küldeni és utazó ügynököket fog tartani és plakátírozni fogja a jogi lizofortot.

Az Élet azonban mindig nagy útmutatónk nekünk és amikor a Kúria az Idő szükségét (der Zeiten Noth) leszögezte, ha talán nem is céltudatosan, de előreviheti a fejlődést. Mert igaz az is, hogy a kart távol kell tartani a szabad foglalkozási ágak lételemeit jelentő mozgolódási szabadságtól, de igaz az is, hogy az idő súlyosan ránk nehezkedik és nem lehet már az ügyvédi kart teljes passzivitásra szorítani. Ahol pedig két igazság áll szemben egymással, ott nem lehet az egyiket protegálni, hanem azt kell tenni, amit a Nyugat minden állama már régen megtett, kétféle ügyvédséget kell teremteni: az egyiket, amely a felekkel érintkezik, feleket keres és pereket vállal, vállal mint egy vállalkozó, a másikat, mely tárgyal és bíróság előtt az ügyet képviseli. Angliában: barrister és sollicitor, Franciaországban: avocat és avouer, Olaszországban: avvocati és procuratori, vagy Svédországban: alsó és felső ügyvédség, amint az az én rendtartási tervezetemben is megvan.

A Kúria ítélete ennek a reformnak utat nyithatna és új jövőt készíthetne elő az ügyvédség számára. De nem fog utat nyitni és nem fog új jövőt előkészíteni az ügyvédség számára. Minden abban fog maradni, amiben volt. És lesznek ügyvédek, akik előkelően fognak koplalni és lesznek olyanok, akik vigéckedni fognak. Most meg éppen a Kúriára hivatkozva. Semmi egyéb nem fog történni, mert ennek elsősorban az ügyvédek a legnagyobb ellenzői, akik nem akarnak különbségeket maguk között. Ők mint az emberi egyenlőség fanatikus hívei követelik az általános, titkos, községenkénti szegénységet...

Dr. Pap József:

Boldogult emléktű dr. Szász-Schwarz Gusztáv professzor annak idején igen érdekes előadást tartott az «Úszóhatárokról a magánjogban». Ilyen úszóhatárok léteznek a büntetőjogban és a fegyelmi judikaturában is.

Az Ügyvédi Rendtartás azon szakaszai, amelyek a fegyelmi vétségek tényálladási elemeit szabályozzák, igen rugalmasak, ez a dolog természetében rejlik s ez nemcsak nálunk van így, de a külföldi fegyelmi jogban is. A mi ügyvédi törvényünk szerint fegyelmi vétséget képez a hivatási kötelességeknek vétkes megszegésén felül (Ü. R. 68. §. a) pont) az ügyvédnek olyan magaviselete is, amely az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sérti és amely által bizalomra méltatlanná válik (Ü. R. 68. §. b) pont).

Ez a generális szabály, amely azonban csak egy elvet mond ki, egy irányeszmet jelöl meg. A fegyelmi bíróságnak a kötelessége in concreto minden ügyet a legszorgosabban megvizsgálni és eldönteni azon szempontból, vajjon az inkriminált tény, tekintettel arra, hogy ki, hol és milyen körülmények között követte azt el, sérti-e az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét vagy sem? Az ügyvédnek minden, fegyelmi szempontból kifogás alá eshető magatartása — a hivatásszerű kötelességszegések eseteitől eltekintve — a 68. §. b) pontja alá subsummálható. A 69. §. csak substantiálja és konkretizálja a 68. §. b) pontjában kimondott elvet, amidőn az 1—3. pontban felemlít olyan cselekményeket, amelyeket különösen fegyelmi vétségnek kíván tekinteni. Így fegyelmi vétséget képez, ha az ügyvéd díjazott közbenjáró által vagy egyéb botránys módon keres feleket; de fegyelmi vétséget képezhet az a magaviselet is, ha valaki felkínálja magát a klienseknek és ez nem történt sem díjazott közbenjárókkal vagy egyéb botránys módon.

A most megbeszélte eset sarkpontja az: fegyelmi szempontból kifogás alá esik-e az ügyvédnek azon ténykedése, ha egy biztosítási titkárt, akit azelőtt nem ismert és akivel egy lakástatarozás alkalmával véletlenül találkozott, kölcsönös bemutatkozás után felkér, hogy adandó alkalommal reá is bizzanak pereket.

Az elsőfokú fegyelmi bíróság a 68. §. b) pontjába ütköző fegyelmi vétséget állapított meg a 69. §. b) pontjának felhívása nélkül, a Kúria Ügyvédi Tanácsa azonban felmentette a vádlott ügyvédet.

Ismétlem, hogy a fegyelmi perek igen szubtilis természetű munkát, a legapróbb részletre kiterjedő gondos mérlegelést és ítélezést tételeznek fel.

A fegyelmi bíráskodás tehát nem sablonos ítélezés, de olyan eljárás, ahol minden egyes vádlottnak egyénisége, az összes egyéni körülmények, az előzmények, a motívumok stb. külön-külön önállóan, precedensekre való tekintet nélkül bírálendók el. Az eset lényegesnek látszó tartalmának rövid ismertetése nem elegendő tehát, hogy helyes képzetet alkothassunk magunknak arról, vajjon az elsőfokú fegyelmi bíróság avagy pedig a Kúria Ügyvédi Tanácsának a felfogása helyes-e. Nem is akarok tehát e tekintetben állást foglalni, csak röviden óhajtok pár reflexiót fűzni a Kúria Ügyvédi Tanácsának az indokolásához.

A Kúria Ügyvédi Tanácsa indokaiból is kitűnik az az elvitatlan elv, hogy de regula az ügyvédtől el kell várni, hogy a kliensszerzés körül teljes passzivitást tanusítson. Ezen az ügyvédi etikának megfelelő elvet azonban a konkrét esetben a Kúria Ügyvédi Tanácsa áttörte, mert a mostani nyomasztóan kedvezőtlen anyagi helyzete miatt — amíg ez az állapot tart — a gyakorlati élet követelményeinek engedve, nem lehet az ügyvédet az ügyfelszerzés körül teljes passzív magatartásra kényszeríteni. E mellett azonban a Kúria Ügyvédi Tanácsa nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a felkínálkozás nem történt feltűnő, bántó, megbotránkoztató módon.

A Kúria Ügyvédi Tanácsának ezen ítélete egy konkrét perben hozott ítélet, amely precedensül nem szolgálhat a jövőben hasonló perek elbírálásánál, mert a 207/1928. számú határozat nem teljesülési határozat. De azt hiszem, hogy nem is lenne kívánatos, hogy az ügyvédség most már azt higgye, hogy szabad a vásár a kliens-toborzás terén és még kevésbé lenne kívánatos, ha a fegyelmi bíróságok a klienshajszolást megengedett dolognak tekintenék. Az ügyvédi régi tradíciók, az ügyvédi kar tekintélye, de maga az ügyvédi foglalkozás lényege is ellentmondanak annak, hogy az ügyvédek felkínálkozzanak a klienseknek. A félnek kell felkeresni az ügyvédet, az ügyvédnek nem szabad leereszkedni a félhez, ellenkezőleg a felet kell magához felemelni.

Dr. Baracs Marcell :

A Kúriának Ügyvédi Tanácsa a fegyelmi vétség vádja alól felmentett egy ügyvédet, aki egy neki addig holt idegennel az utcán összeösmarkedve, ezt — mikor megtudta, hogy biztosítási titkár — megkérte, hogy adott alkalommal reá is bizzanak pereket. A felmentés indoka az volt, hogy «a felajánlkozás nem történt feltűnő, bántó, megbotránkoztató módon s hogy amíg az ügyvédségnek mai nyomasztó kedvezőtlen helyzete tart, addig az ügyvédet az ügyfelszerzés körül teljesen passzív magatartásra kényszeríteni a gyakorlati élet követelményeinek meg nem felelne.»

Sokan gáncsolják az Ügyvédi Tanácsnak ezt az ítéletét: azok is, akik abban távolodást látnak a régi nemes hagyományoktól, azok is, akik tartanak tőle, hogy a versenyszabályoknak lazábbá tétele a versenynek eldurvulását fogja eredményezni.

Magam sem tartom szerencsésnek az ítéletet, amely félreértésre ad alkalmat, holott ennek lehetősége könnyen kiküszöbölhető lett volna. Senki nem akadt volna fenn az ítéleten, ha az a mérlegelendő körülmények közé felvette volna nem az ügyvédségnek, hanem az in concreto megvádolt ügyvédnek nyomasztó anyagi helyzetét s abból, kapcsolatban az esetnek egyéb körülményeivel vontatna le azt a végső következtetést, hogy az ügyvédnek egyébként nem helyeselhető ténye az adott esetben fegyelmi vétségé nem sűrűsödött. Érzésem szerint minden aggályoskodást megnyugtató volt az Ügyvédi Tanács azzal is, hogy a fegyelmi felmentés mellett észlelte volna kisebb kötelességzegés fennforgásának lehetőségét s ennek elbírálása végett az iratokat az Ü. R. 73. §-a értelmében az Ügyvédi Kamarának választmányához áttette volna,

Nem akarom, nem bírom feltételezni, hogy ítéletével s annak indokolásával az Ügyvédi Tanács szabadalomlevelet akart volna adni az ügyfelszerzés oly érdekességeinek, melyek eddig tiltva voltak s amely szabadalomlevéllel amúgy sem élnének a szemérmekek, még ha szegények is, de amelyet felhasználnának a szemérmelenek, ha rá nem is szorulnak.

Szabadjon még hozzátennem: Az a szociális megértés, mely az Ügyvédi Tanács ítéletében, ha nem is szerencsés szövegezéssel, megnyilvánul, eddig is lényeges tényezője volt fegyelmi bíráskodásunknak, amely úgy a versenynek, mint az összeférhetlenségnek kérdéseiben nagy türelmet tanusít a tisztességes szegénységgel szemben. Ez maradjon így a jövőben is. Amit kérünk kamarai ügyészeinktől és fegyelmi bíráinktól: az eddiginél nagyobb, ha kell, kérhetetlen szigor a nagyoknak, a rá nem szorultaknak versenytúlkapásai ellen, akik ne takarózhassanak az ügyvédi nagy tömegeknek anyagi silány helyzetével. Ebben egyezünk meg s akkor az Ügyvédi Tanácsnak ítélete sem fog zavart okozni.

Dr. Grünhut Ármin :

Az Ü. R. 69. §-ának b) pontja fegyelmi vétségnek minősíti a díjazott közbenjárók által vagy egyéb botrányos módon való ügyfelkeresést.

A fegyelmi bíróságok gyakorlata a fegyelmi vétség megvalósulásához eddig nem tartotta szükségesnek azt, hogy az ügyfelszerzés közbotrányt okozzon, hanem már botrányosnak ítélte az ügyfelkeresésnek minden módját, amely figyelmen kívül hagyta az ügyvédi hivatás betöltéséhez szükséges etikai követelményeket.

Azt, hogy hol kezdődik a botrányos ügyfelszerzés, az eset körülményei szerint kell megbírálni.

Teljes passzivitást az ügyvédtől az ügyfelszerzés terén nem követelt meg eddig sem fegyelmi bíróságaink gyakorlata. Így megengedhetőnek tartja az iroda megnyitásának, áthelyezésének hírlapi és az ismerősök és kartársak körében körlevél útján való közlését. De már az irodanyitás ismételt hírlapi közlését a bírói gyakorlat kifogásolja, mert ebben az ügyvédi hivatással össze nem férő üzletszerű reklámot lát.

Nézetem szerint végső koncesszióképp nem kifogásolható az sem, ha az ügyvéd szolgálatát baráti körben felajánlja a nélkül, hogy ezzel önmagát megalázná vagy a kari tekintélyt egyébként sértené. De véleményem szerint nem engedhető meg, hogy az ügyvéd ismeretlen személyeknek ajánlja fel szolgálatait, bemutatkozás után kérje fel a vele történetesen összekerülőket, hogy ők ügyek vitelével megbízzák, vagy ügyek vagy ügyfelek szerzéséhez hozzásegítsék, mert ez az ügyvédi hivatás teljes elkommercializálódásához vezetne, ami a hivatás természetével nem fér össze és az ügyvédi feladatok betöltése körül kialakult etikai felfogással ellentétben áll.

Nem osztom az Ügyvédi Tanács határozatában kifejezésre jutó azt a felfogást sem, amely szerint az ügyvédségnek mai nyomasztó anyagi helyzete az eddig e téren követett gyakorlattól való eltérése alapot nyújthatna.

Az ügyvédi kar válságos anyagi helyzete általában sújtja a kar tagjait és többé-kevésbé minden ügyvéd kereseti viszonyai-ban érezhetővé válik. Ha már most a fegyelmi bíróságok gyakorlata az Ügyvédi Tanács által inaugurált túlságosan liberális törvény-magyarázat irányában fejlődne és alakulna ki, éppen azoknak helyzete nehezülné meg, akiknek etikai érzése a kliensszerzésnek kifogásolható eszközei igénybevitelétől önként tartózkodik és ezeknek hátrányára azon elenyésző csekély számban levőknek biztosítana előnyöket, akiket csak a fegyelmi megtorlástól való félelem képes az illojális versenytől visszatartani.

Az ügyvédi kar tekintélyének megóvása szempontjából óhajtanódnak tartom, hogy a kir. Kúria Ügyvédi Tanácsának szóban levő határozata újabb hasonló döntéseknek ne legyen előfutárja, hanem precedensül nem szolgáló és csak az illető konkrét esetre alkalmazott döntése maradjon a legfelsőbb ügyvédi fegyelmi bíróságnak.

Házasság és válóper.

A felsőház egyik nemrég megtartott ülésén kérdést intéztek az igazságügyminiszter úrhoz, hogy van-e tudomása a válóperek számának folytonos emelkedéséről és hogy mit szándékozik ez

ellen tenni. Az igazságügyminiszter úr sietett kijelenteni, hogy már készülőkben vannak oly intézkedések, melyek alkalmasak a válásokat és különösen a hűtlen elhagyás címén folyamatba tett eljárást megnehezíteni. Ez a válasz nem meglepő. Ma azt hiszik, hogy minden szociális vagy gazdasági baj orvossága a törvény vagy rendelet. Azért helyzetünk ma hasonlít a betegszobához, mely tele van rakva gyógyszerekkel, hasonlít a betegszobához, ahol a sok gyógyszer a halál árnyékára emlékeztet. Amikor a hanyatlás okaihoz nem vagyunk képesek hozzáférközni, minden kitoró szimptoma ellen csinálunk törvényt, rendeletet, melynek kétségtelenül van hatása, amennyiben érkeinket letompítja és elkábít.

Ha azonban még van bennünk elég energia, mely a rendszabályozási mániá leküzdésére szükséges és ha megőriztünk annyi látóképességet, mely a számokon kívül más jelenségek megismerését lehetővé teszi, úgy rá fogunk akadni egy nagy problémára, mely még áttekinthetetlen arányokban kiemelkedik a civilizáció útjából. A házasság intézménye, belső erők által hajtván, átalakulóban van és nincs az a hatalom, mely képes volna ezt a processzust megállítani. Ez az átalakulás már több mint száz év óta van folyamatban és ennyi idő kellett ahhoz, míg a szabályos útemben kibontakozó evolúció érezteti hatását. Lehet, sőt valószínű is, hogy az utolsó évtized eseményei forradalmasították a menetet, de kétségtelen, hogy a házasság régi fundamentuma sokkal előbb kezdett szétmállni, mintsem mi kezdünk ezen csodálkozni. Megingathatatlan tény, hogy a régi házasság eszméje tűnőben van, ezt boncolva, fel kell tárni és keresni a módokat, melyek az átmenet hátrányait elviselhetővé teszik.

A régi házasság jogilag, erkölcsileg és gazdaságilag a férfi akarata szerint létezett. Ez John Stuart Mill klasszikus megállapításaihoz képest a férj abszolút tekintélyét és uralmát jelentette, melynek a nő engedelmeskedni tartozott. Ezt a helyzetet az erős természetes jogával, a közélet parancsoló követelményeivel indokolták meg és így örökre biztosítottak látszott a nő szolgasága, mely jogilag is körül volt bástyázva. A nő kizárólag a család körében élhetett, kifelé pedig csakis a férj közvetítésével találhatott érintkezési lehetőségeket. Ezek a megdönthetetlennek képzelte erősségeken az ipari munkásság proletáriátusa ütötte az első rést. Itt lehetetlen lesz a nőt a család munkakörében megtartani, a család fenntartása kényszeríti gyári munka elvégzésére és így a férfiakkal egy sorba kerül. Közös érdekek szolidaritást, egyesülést és új eszmekört teremtenek, a nő képessé válik magát saját erejéből fenntartani, csak természetes tehát, hogy a férfi gyámkodó szerepe megszűnik és ez a házasságban is hatásos kifejezést talál.

Az élet színpadján megjelenik a proletárházasság. «Mit dem kapitalischem Industrialismus tritt eine Macht in die Geschichte der Menschheit, vor deren Zerstörungskraft bis jetzt noch nicht standgehalten hat. Er zerstört auch die christlich bürgerliche Ehe» mondja találoan Paul Ernst.¹ Kétségtelen, hogy a proletárházasság nagy befolyással volt a nő emancipációs törekvéseire és ennek folyományaképpen a polgárság házasságának átszervezésére. A nő a polgárság körében is dolgozni kezdett, munkakörre igyekezett szert tenni, a férfi és női munka összeforr és ez előtérbe tolja az összefüggő kérdések egész komplexumát. Ami a proletárházasságot jellegzetesen kiemeli, a kereső nő fogalma tért hódít és ezáltal folyton fokozódó mérvben a proletárházasság magába szívja a polgári házasságot. Ha talán túlzás is Paul Ernst nézete, hogy ma már az egész társadalom proletarizálva van, azt nem lehet félreismerni, hogy a proletárházasság elterjedése emelkedőben van.

Az állandó és kölcsönös életközösség eszméje, mely a házasságban legális kifejezést talált, a fent vázolt átalakulás folytán szigorából sokat veszített. A házassági kötelék szilárdságát a gazdasági függőség és a társadalom sujtó ítélete biztosította, mely az elvált asszonyt üldözte. Ez megváltozott, mert a dolgozó asszony saját erejére támaszkodhatott és szembeállhatott a társadalom ítéletével. És ez az ítélet elvesztette erejét idővel, a válás nem dehonesztál.² Ezekhez a mozzanatokhoz hozzájárult, hogy a nő már nem volt hajlandó a férfi javára majdnem kodifikált előjogokat szexuális vonatkozásban elismerni. Ha a férj magát abszolválta saját házasságtörésének következményei alól, de a nő házasság-

törése felett irgalmatlanul pálcát tört, úgy ezt a szolgaságból már felszabadított nő megalázónak érezte és követelte maga számára is a jogot, hogy az ilyen házasság kötelekeit feloldja. Ha továbbá a régi házasságban a nő szexuális szempontból oktrojált parancsnak volt alárendelve, úgy az értékének tudatára ébredt nő ez ellen is fellázadt. Messze meghaladná e cikk keretét, ha az okok teljességét kellene előadni, melyek a nő által kiszabott új irány felé vezetnek. Önámítás volna azonban elhinni és másokkal elhitetni, hogy a régi házasság szakadékeit holmi tapasztalásokkal lehet eltüntetni.

Mindaz amit eddig felhoztunk annak megvilágítására, hogy a válások természetes eredményei egy mélyen gyökeredző evolúciónak, nem szorítkozik Magyarországra, hanem az összes kultúrországokban mutatkozott jelenséget képez. A háború azután az egyes országokban eltérő fordulatokat idézett elő. Általában meg lehet állapítani, hogy a probléma mindenütt gyorsabb rezgésbe jutott, amennyiben a polgárság elproletárosodása ijesztő mérvben fokozódott úgy a győztes, mint a legyőzött országokban. Legmegdöbbentőbb módon azonban nálunk. Az őszinteség teljes hiányára vall, ha ezzel szemben csodálkozva említjük a válások számszerű emelkedését. A középosztályban dívó házasság kimondottan kapitalisztikus jelleggel bírt, itt kevés kivételtől eltekintve, a vagyoni vonatkozások domináltak. Ezek a vonatkozások kifejezést találtak pénzben, várható örökségben vagy anyagilag értékelendő összeköttetésekben és ezek nélkül a férfi legtöbb esetben nem volt hajlandó a házasság terheit magára vállalni. Gazdasági és pénzügyi kormányzatunk azonban jónak találta a háborúnak majdnem összes anyagi veszteségeit erre a középosztályra áthárítani. Amikor valorizációs bűnök segítségével és ünnepélyes ígérek félrelökésével a föld- és házbirtokot felmentették, hogy a háborús terhekből kivegye részét, sőt még jogtalan előnyökhöz is juttatták, meg volt pecsételve az egész középosztály sorsa, minden átmenet nélkül elmerült a proletáriátusba. Elmerült, de terhelten a régi státus emlékeivel. A nő nem akar még lemondani a házasság polgári külsőségeiről, de mivel vagyonát elvesztette, nem bírja elérni még annak látszatát sem. Így szomorú dilemma elé kerül, választania kell aköz, hogy lemondjon a házasságról vagy megelégedjék mindennel, ami kínálkozik. Nem néz a lelkek összhangjára, a megélhetési anyagi lehetőségeire és keletkezik oly házasság, melybe már bele van szöve az abból való menekülés lehetőségébe vetett remény. Az ilyen házassághoz férj is kapható és így keletkeznek a könnyelmű házasságok, melyek mint felbontottak, a statisztikának szolgáltatják az anyagot. Mindez természetes oly országban, mint Magyarország, mely Trianon átka folytán Európának legszegényebb országa és ahol a vagyoni és jövedelmi viszonyok aránytalansága az elviselhetlenségig fokozza a szegénység érzetét.

És most nézzük, vajjon tarthat-e ésszerűségre igényt oly jogpolitika, mely ilyen körülmények közt a válások megnehezítésére gondol. Mindenekelőtt vizsgáljuk a kérdés principiális oldalát. Az állam a házasságkötésekkel szemben, bizonyos tilalmaktól eltekintve, a teljes közönbösség álláspontjára helyezkedik. Nem törődik azzal, hogy polgárai kötnek-e házasságot vagy sem, hogy a házasságok erkölcsösen vagy okosan cselekszenek-e, egyszerűen megelégszik e tény nyilvántartásával. Amint azonban a házasság meg van kötve, felébred a házasság erkölcsjogi vonatkozásai iránt az érdeklődés. És kezeli a házasságot mint a börtönt, melyből csak szigorú szabályok szerint lehet kijutni. Ebben durva következetlenséget látok és azt vallom, hogy az államnak inkább az egészséges házasságok feltételeinek megteremtésére kellene törekednie és nem a házasságokból eredő szerencsétlenségek megrögzítésére. Az a házasság, mely a bíróságok sorompói elé kerül, máris elvesztette létjogosultságát. Fekély lesz a társadalom testén, melyet ki kell irtani, egy erkölestelen jogviszony, melyet szét kell tépni.

Az igazságügyminiszter úrnak különösen kifogásai vannak az ellen, hogy a válások több mint kétharmadrésze hűtlen elhagyás címen megy véghez. Kétséget nem szenved, hogy ez a válások a törvényileg el nem ismert közös egyetértéssel való válás megkerülése. De e megkerülés annak következménye, hogy az állam kaptulált, mikor egyházi tradíciókkal kellett megütköznie. Körültekintő jogpolitika azt hirdetné, hogy a házasságok akarata ellenére nincs házasság és így oktalanság a feleket háborús válásba kergetni mikor azok békésen szíjjelenni kívánnak. Akinek alkalma volt tapasztalatokra szert tenni egy erőszakos válás körüli perben, az tudja, hogy mit jelent, hogyha a házasságok életüknek legintímebb

¹ Das Ehebuch von Graf Herrmann Keyserling 142. 1.

² Dr. Andreas König: Schutz für die ausserehelichen Verhältnisse. Wien-Leipzig. 1927. 6. 1.

részleteit, a szenvedélyek addig leplezett brutalitásait filmszerűen lepergetik. Valóban, aki a házasságban a civilizáció legfőbb támaszát látja, rossz szolgálatot tesz ennek az intézménynek, ha annak gyöngeségeit pellengérré állítja.

De teljesen téves az a felfogás is, mintha a válóperek liberális kezelése előmozdítaná a válások számát. A magyar jogélet abban a rákfenében szenved, hogy az irodalomban teljesen hiányzik a már meglevő termékekbe való bekapcsolódás, lépten-nyomon önkéntelen plágiumokkal találkozunk és mindenki újból találja fel a puskaport. Ha az irodalomból ismernék a régi válóperek lefolyását, nem keletkezhetett volna az a babona, mintha a processzualitás befolyással bír a válások számára. A multból vett két válási módra hivatkozom. A házassági törvény életbeléptetése előtt a katolikus házasság felbontásának legnépszerűbb módja az volt, hogy az unitárius vallásra való áttérés mellett annak egyházi bírósága igénybe vétetett. Létezett egy gyors és egy kevésbé gyors eljárás, a szerint, amint a képviselői költségek meg lettek szabva, de minden körülmények közt néhány hónap alatt meg lett hozva az elsőfokú és az azt helybenhagyó másodfokú határozat, mely a házasságot törvényesen felbontja. Az izraeliták pedig, ha a rabbi előtt megtörtént a válólevél átadása, a törvényszéknél közös kérvénnyel eszközölték ki a válást, a békéltetési kísérlet formaszzerűség volt, melyet a legkritikább esetekben követett az egy vagy két hónapra szóló ideiglenes elválásztás (Zlinszky: Magyar Magánjog, 1883. évből, 565. l.). És most tessék ennek a kornak válóperes statisztikáját³ összehasonlítani a maival, tessék összevetni a néhány hónapot igénybe vevő peralatti állapotokat a maival, amikor a válás a közokirathamisítás eseteitől eltekintve, legalábbis egy évet vesz igénybe. A perek hosszú tartama által kedvezőbb jogállapotokat teremteni, egyenes úton visszavezet a középkorba.

A házasság átalakulásával járó nagy rázkódtatásokat csak komoly szociálpolitikával lehetne enyhíteni. Hatályon kívül kellene helyezni a valorizációs elkobzásokat, legalább részben jóvátenni az előidézett károkat. Át kellene térni céltudatos lakáspolitikára, mert semmi sem képes annyira feldülni a családi élet nyugalmát, mintha a házastársak kénytelenek idegen elemekkel megosztani otthonukat. Ami pedig az eljövendő idők házasságát illeti, úgy bízunk az emberi haladás törvényességében. Az erkölcsöket nem kell féltetni, a civilizáció legyőzte a jus primæ noctist és a világháború alatt a feleség megőrizte házastársi hűségét. Anélkül, hogy mint a keresztes hadjárat alatt, lakatozott pánccélokra lett volna szükség.

Dr. König Vilmos.

Egyes «utólagos» valorizációs kérdések újabb alakulása.¹

Nagy számban és nagy érdekek körül folynak bíróságainkon az «utólagos» átértékelést kérő keresetek, amelyek t. i. a *fizetésnek névértékben megtörténte* után és *dacára* igénylik a valorizálást. Az ily ügyekben már felmerült és még kiéleződhető egynémely vitakérdéssel foglalkozom ezúttal, oly kérdésekkel, amelyeknek jobbra vagy balra eldönthetése judikaturánknak a törvény mellett is nagy jogalakító hatalmat biztosít.

I. Bár anélkül is sor kerülhet az utólagos valorizációra,² külö-

³ Az 1886/90. években nálunk 100,000 házasságra esett 30/5 válás, Budapest 45, Bécsben 190, Berlinben 302 stb. (Conrad: Politische Oekonomie, 4. rész, 117. skl.)

¹ Még ma sem felesleges rámutatni arra, hogy az «utólagos» átértékelést nem újonnan teremtette az 1928: XII. tc., hanem a ponton is csak azt ismerte el többé-kevésbé, ami a judikaturában már előbb részben kialakult, más részben legalább is kialakulóban volt, és amit a jogirodalomban is propagáltunk már. Lásd «Utólagos valorizáció» c. tanulmányomat a Kereskedelmi Jog 1927 októberi (9.) számában, melyben az addig ismeretessé vált döntvényi anyagot összefoglalóan feldolgoztam, s a lex ferenda szempontjait is tárgyaltam. Arra nézve, hogy hogyan aránylik a törvény az öt megelőző judikaturához, v. ö. megfelelő részeiben «Mit értünk el valorizációs mozgalmunkkal?» c. tanulmányomat a Kereskedelmi Jog 1928 áprilisi (4.) számában. Az 1927 ősze óta a törvény életbeléptéig, és innét megint mostanig kelt határozatokat a jelen alkalommal igyekszem összeállítani. Előbbieket sem mellőzöm, mert a törvény ebben a materiában alig antiquálta a korábbi judikaturát, másfelől 1928 április 1. óta még csak igen szórványos újabb anyag gyűlt össze, mely rászorul a régebbiekből való kiegészítésre.

² Régebben elméletileg vitattuk — így Schuster Rudolf; én is, — hogy a jogfenntartás egyáltalán szükségtelen. A gyakorlat alig hajlott e felfogásra (ilyesféle lett volna következtethető ex JH I. 1963, Kúria IV. 500/1927, 1927 X.13.). A törvény óta a jogfenntartás szükségtelensége általánosságban már nem vitatható.

nösen fontos a *jogfenntartás* esete: mert ahol ennek fennforgása elismertetik, ott minden további feltétel s tehát nehézség nélkül történik a valorizálás (nem szükségeltetik «tönkrejutás» és «indokolatlan előny», irreleváns a pénzfelvétel időpontja, stb.).

A «jogfenntartás» tényálladéka-hoz nem szükséges, hogy a hitelező éppen a pénz elfogadásakor és kifejezetten éppen azt jelentse ki, hogy a fizetést csak «az átértékelésre irányuló követelésének fenntartásával fogadja el». *Idő* szempontjából a hitelező «követelésének kiegyenlítése előtt» (is) «bármikor» érvényesítheti a fenntartást.³ Fenntartási mód szempontjából pedig azt a helyes felfogást vélem kiolvasandónak a Kúria gyakorlatából, hogy elégséges a hitelezőnek minden olyan magatartása, amelyből kitűnt, hogy ő a leromlott fizetéssel elégedetlen; ⁴ hogy azt csak azért fogadja el, mert hát mi egyebet tehetne? Hogy elfogadja nagyobb kellemetlenségek elkerülése végett, természetesen mert kényszerítették⁵ az elfogadásra a jog akkori állására utalással: további veszteséggel, kárral, költséggel fenyegető letébehelyezésnek, törlési pernek stb. kilátásba-helyezésével.

Kiváltképp érdekes a jogfenntartás körül az a kérdés, hogy vajjon ha a hitelező már régebben perelt volt az átértékelésre, de (a jog akkori állása miatt) elutasították s ő erre aztán (további, külön) jogfenntartás nélkül felvette a pusztá névösszeget, amelyet t. i. javára megítéltek: van-e ily előzmények után most joga az utólagos átértékelésre? Másszóval: megvalósítja-e a 14. §. 3. bekezdésében megkövetelt jogfenntartást egymagában az a tény, hogy a hitelező előbb már valorizáció iránt perelt? Megadja erre a helyes választ a Kúria VI. tanácsa: «Az a körülmény, hogy a hitelező az előző perben az átértékelés iránt követelést támasztott, amellyel elutasított, a megkívánt *jogfenntartás megtörténte magában foglalja.*»⁶

II. A régebbi judikatura egyszerűen *nem hiányolta a jogfenntartást*, ha annak elmulasztása és illetőleg a pénz felvétele még a valorizációnak kialakulása és a köztudatba behatolása előtti időben történt.⁷ Ebből a gyakorlatból (de annak nagy megszigorításával!) lett a törvény 14. §. 4. bek.-e, úgy hogy ma már *egyedül* a pénzfelvételnek régebbi időpontja nem pótolja a jogfenntartást, hanem a mellé további feltételek («tönkrejutás» stb.) is kellenek. Ahol azonban (így a 15. §. körében) mód van rá, ott (helyesen) ma is feljár ennek a korábbi kedvezőbb gyakorlatnak a szelleme.⁸

Kialakult gyakorlat volt a törvény előtt az is, hogy *kiskorú hitelezőnek nem árthatott a jogfenntartás elmulasztása*, mert e mulasztás (mint ingyenes, hallgatólagos «demonálás») a Gyámi Törvény 113. §. utolsó bek.-e alapján «érvénytelen!»⁹ Bizonytalanul látszik, hogy fenntartható-e ez a tézis az 1928: XII. tc. vilá-

³ KJ 1927 145., VII. 8861/1926, 1927 IX. 22. Természetesen nem akarja a határozat azt mondani, hogy a kiegyenlítéskor már elkésett volna a fenntartás (ezért szúrta közbe az «is» szót).

⁴ Pl. ha a hitelező nem akarja elfogadni a pusztá névértéket, hagyja azt bírói letétbe helyezni, de mikor törlési pert indítanak ellene, felveszi a letéti összeget és törlést ad; nem él ugyan kifejezett jogfenntartással, de jótékony célra adja a pénzt, épp az ellenfél ügyvédje által: ez jogfenntartásnak elegendő: JH II. 1463, V. 4925/1926, 1928 IX. 7. (Hozzátenném: több, mint elegendő!)

⁵ Az elfogadásra *kényszerítés* kimentti a hitelezőt, illetve ugyanannyit ér, mint az ő jogfenntartása — másszóval: kimerítettem a «jogfenntartás»-t, ha arra kényszerítettem adósomat, hogy *kényszerítsen* az elfogadásra. Így ex JH I. 1831, VI. 4893/1926, 1927 X. 11.

⁶ JH II. 923., VI. 4016/1927, 1928 VI. 6. A kérdést már felvettem és — indokolva — ugyanígy oldottam meg fentemlített cikkemben, KJ 1928 4. sz. 64. lap, a 49. j.-ben. Ez a probléma (legalábbis ily formában) természetesen csak a törvény óta (a 13. §. alapján) létezik, mert régebben az alapperbeli elutasítás mint res judicata (rendszerint) ügyis kizárta az utólagos átértékelést. A IV. és VII. tanácsoknak több, a törvény előtt kelt határozatából ugyan arra lehetne következtetni, hogy az elutasítás utáni pénzfelvételkor mégis külön jogfenntartás szükségeltetnék. (Így ex JH II. 61., IV. 2342/1927, 1927 X. 28.; JH II. 527., VII. 8721/1927, 1928 III. 16.; HD XX, 87., VII. 2607/1926, 1927 VI. 30.?) Ezt a felfogást — amennyiben még ma is fenntartatnék — helytelennek, s a generózus 13. §. szellemébe (ha nem is szóhangzatába) ütközőnek vélném: mert lehet-e megkívanni, hogy valaki józanul jogfenntartással élt legyen egy jogerős elutasító-ítélet ellenében?

⁷ Így pl.: «1923 április 16-án még állandó valorizációs gyakorlat nem alakult ki», tehát «nem róható a felperes terhére» a jogfenntartás elmulasztása: HD XX. 86., IV. 5555/1926, 1927 VI. 28.

⁸ «Nem igényel bizonyítást annak a valószínűsítése», hogy 1919 szeptemberében igenis tapasztalatlanságból (t. i. a valorizációs lehetőség nemismeréséből) maradt el a jogfenntartás: JH II. 833., I. 8098/1926, 1928 IV. 25.

⁹ S tehát úgy tekintendő a dolog, mintha a jogfenntartás megvolna?! Kúria I. és VI. tanácsai: MD XX. 79., I. 8075/1925, 1927 V. 5., és JH II. 231., VI.

gában.¹⁰ A törvény óta kelt döntések eddig nem hozták fel ezt az érvet, hanem valorizáltak az idevágó esetekben más alapon, ahol lehetett,¹¹ illetve esetleg mellőzték a valorizációt, ahol más alapot nem láttak,¹² kifejezetten azonban eddig — tudtommal — nem tagadta meg a judikatura ezt a kiskorúakat védő szempontot azzal, hogy az a törvénnyel nem férne össze.

III. Ha hiányzik a jogfenntartás, úgy általában (a család- és örökjogi körön kívül) csakis a 14. §. 4. bek.-ének jólismert feltételei mellett adatik utólagos átértékelés. E feltételek közül az időbeli (1919 I. 1.—1923 VII. 1.) precíz és nem kétes. Annál kéte-sebb,¹³ mit jelentsenek a hitelező «tönkrejutás»-ának és az adós «indokolatlan előny»-ének követelményei. A magam részéről a törvény igen szigorú stilizálásával szemben a lehető legliberalisabb magyarázatot érzem igazságosnak:¹⁴ a tönkrejutásnak távolról sem kell éhhalálban nyilvánulnia, az adós előnye pedig majdnem mindig fennforog.¹⁵ Adott esetben¹⁶ a Kúria elegendőnek látta a tönkrejutáshoz azt, hogy a haszonbérő hitelező gazdasági felszerelését stb. elvesztette és folyó jövedelmétől elesett (tehát nem kereste, hogy vajjon egyáltalán semmije sem maradt-e!), azt pedig, hogy az adósra «a névértékben való szolgáltatás indokolatlan előnnyel járt», egyszerűen konstataálta (és nem tartotta szükségesnek még tovább fejtegetni!).

IV. Család- és örökjogi színezetű esetekben a vezérigazság az, hogy a törvény itt a hitelezők helyzetét az általánossal szemben csak javítani akarja. A 15. §. nem szerencsés stilizálásának új momentumai tehát az utólagos valorizációnak is csak könnyebb, kisebb feltételeket akarahatnak szabni.¹⁷

E körben eddig egy vita élesedett ki: vajjon (jogfenntartás hijján) ide is szól-e az időbelileg korlátozó feltétel (1919 I. 1.—1923 VII. 1.)?

A Kúria I. tanácsa szerint: igen!¹⁸

A jogirodalom eddig, tudtommal, az ellentétes álláspontra helyezkedik.¹⁹

Utóbbi, a valorizációt elősegítő állásponthoz csatlakoznék, és pedig²⁰ a következő érdemi, «cessante ratiōe cessat lex ipsa» gondolatmenetű érveléssel:

5886/1926, 1928 I. 25. Más esetben ez évrre nem volt szükség, mert e nélkül is meg lehetett adni a kiskorú javára az utólagos átértékelést, t. i. a pénzfelvétel régebbi időpontja alapján: JH I. 1195., III. 4836/1926, 1927 V. 19. Arra, hogy a valorizációs igény nem-érvényesítése kvázi ajándékozás, v. ö. egyébként: JH I. 2029, I. 3909/1926, 1927 XI. 5., ahol ennél fogva az örökjogi általi nem-érvényesítést nem engedték kihatni a köteles-részesek terhére.

¹⁰ Azt lehetne ugyanis mondani, hogy a 14. §. konstrukciója a valorizálásnak kellekeként kívánja meg, pozitíve, a jogfenntartást, nem pedig a nem-valorizálásnak pozitív kellekeként az (érvényes) joglemondást.

¹¹ JH II. 833., I. 8098/1926, 1928 IV. 25.: a 15. §-beli «tapasztalatlanság» alapján.

¹² JH II. 900., I. 2160/1927, 1928 V. 23.

¹³ Lásd pro és kontra Fränkel Pál és Varannai István vitáját: Polgári Jog 1928, 139. skk.

¹⁴ V. ö. «Az utólagos valorizáció»-ról írt szemlémet, Jogt. Közlöny 1928 14. sz.; és már említett cikkem (Keresk. Jog 1928 4. sz.) 16. j.-ét.

¹⁵ Almási jólismert törvénytárgyozata (141—2.) szintén a liberális magyarázatra hajlik. Különösen jónak tartom azt a szempontját, hogy az adós előnye mindig indokolatlan, ha az illető ügyben egyébként, általában (azaz attól eltekintve, hogy épp utólagos átértékelésről van szó) valorizálni kellene. Schwartz Tibor kommentárja szerint (34. lap) általában «az adós indokolatlan előnye... mellett... a vélelem szól».

¹⁶ JH II. 923., VI. 4016/1927, 1928 VI. 6.

¹⁷ Már ebből is következik (ha ugyan egyáltalán bizonyításra szorul) az, hogy amennyiben van jogfenntartás (vagy avval egyenlőnek tekintendő momentum): úgy a család- és örökjogi körben is minden további feltétel nélkül, tehát egyszerűen a 14. §. 3. bek.-e alapján nyitva áll az utólagos valorizálás útja. Vagyis: a 15. §. 3. és 4. bek.-einek (az utólagos valorizáció szempontjából) csak jogfenntartás hiányában van egyáltalán relevanciájuk, ellenben jogfenntartás fennforogásában semmi szükség nincsen rájuk. Még másként: a 15. §. 3. és 4. bek.-ei (mind a kettő!) csakis a 14. §. 4. bek.-ével vetendők össze és annak lépnek (a család- és örökjogi körben) helyébe, vagy melléje, ami aztán már kérdéses lehet. (L. alább a szövegben.) Szerintem a 14. §. 4. bek.-ének helyébe lépnek, s tehát azt (ebben a körben) teljesen szuppleálják, azaz: nem egészítendő ki abból, hanem attól függetlenül önmagukból értelmezendők.

¹⁸ JH II. 900., I. 2160/1927, 1928 V. 23. (ugyanaz az eset MD XXI. 76. alatt); JH. II. 1044., I. 1427/1927, 1928 V. 21.; ugyanaz látszik kivehetőnek ex I. 5012/1926, 1928 V. 22., Jogállam, 1928. 375. lap.

¹⁹ Tihanyi Lajos cikke a Jogt. Közlöny 1928. évi 20. számában; Schuster Rudolf szemléje a Jogt. Közlöny 1928. 211. lapján; és mint már ők is rámutatnak: erre hajlanak Almási és Nizsalovszky kommentárjai is.

²⁰ A fenti 17. j.-beli megfontolás kiegészítésében...

Az 1919 I. 1.—1923 VII. 1. közti idő megkívánása (a 14. §-ban) nem egy pozitív, hanem két különböző negatív szempontra van építve, melyek közül az első az 1919 I. 1-ig terjedő régebbi időre nézve indokolja az utólagos valorizáció kizárását, a második pedig az 1923 VII. 1-től folyó újabb időkre. a) Az első szempont ez: 1919 előtt még relatíve magas volt pénzünk értéke, a névértékbeni fizetés akkor még legalábbis 30 %-os részvalorizációval (esetleg sokkal többel is) volt egyértékű: ez pedig — mivel a törvény elvileg (ex 12. §-!) úgyis inkább a részvalorizálás alapján áll — nagyjából kielégíthetőnek tekinthető: s ezért felesleges e körben megnyitni az utólagos átértékelés zsilipjeit. Ámde a család- és örökjogi körre ez az érdemi megfontolás már sokkal kevésbé talál: hiszen itt a gyakorlat is, a törvény is a teljes (100 %-os) átértékelés felé tendálnak.²¹ b) A második szempont: hogy 1923 közepe óta már mulasztásszámba vehető a hitelezőtől, ha nem élt jogfenntartással. Ámde ez a szempont sem igen illik a «kölcsonös kiegyenlítés»-nek a család- és örökjogi körben uralkodó materiális elvéhez, mely az anyagi, vagyoni kiegyenlítést célozza, nem pedig a hitelezőnek egy formális szemrehányással: az ő «mulasztás»-ával leendő kifizetését.²²

Dr. Blau György.

Még egy reflexió a budapesti kir. Tábla munkaügyi gyakorlatához.

A Jogtudományi Közlöny idei 19. és 20. számaiban dr. Berczel Aladár budapesti ügyvéd tollából folytatólagos cikkek jelentek meg a budapesti kir. Tábla munkaügyi felülvizsgálati tanácsának gyakorlatáról.

Szerző cikkeivel szolgálatot tett a jogi zsurnalisztikának, vagyis a szakirodalom azon ágának, amely a felső bíróságok ítéleteinek kritikai ismertetésével foglalkozik. Ma már a külföldi jogirodalomban is alig találni olyan tudományos súlyú folyóiratokat, mint amilyenek Ihering vagy Köhler «Jahrbücher»-jei voltak, ellenben majdnem minden folyóirat rendszere és vezetőhangja a jogélet eseményeinek zsurnalisztikai módszerben való tárgyalására van berendezve. Hachenburg, a legkitűnőbb német jogi zsurnaliszta, ennek okát abban látja, hogy a mai jogászgeneráció túlnyomó része — ha ugyan egyáltalán olvas — a szakirodalomnak csak ezen faja iránt érdeklődik. A jogi zsurnalisztika tehát a korkitermelte szükségesség, ami ha nem volna, gyorsan ki kellene találni, meg kellene teremteni, mert különben — tisztelet a kivételnek — alig volna, aki jogi tárgyú írásművet elolvasna.

A magam részéről ehhez még azt kívánom hozzáfűzni, hogy ma a jognak szédületes, mondhatni egészségtelen dinamikája van, mert a jogszabályok egyik napról a másikra változnak. Emészt-hetetlen tömegekben születnek új törvények, rendeletek, új jogszabályok. Mintha hazánk eminenter jogászejellege abban élné ki magát, hogy megszapordtak a jogkigondolók. Aki tehát nem akarja elveszíteni a kontaktust a jogélettel, kénytelen annak megnyilvánulásait lankadatlan figyelemmel kísérni s ennek egyik

²¹ Törvény 15. §.: «a méltányosság elve... lehetőleg teljes mértékben érvényesüljön». Az, hogy «mind a két fél érdekében»: inkább csak látszatstilizálás (már eltekintve a 16. §. realisabb szabályától). Hogy a család- és örökjogi külön szabályozása lényegben a hitelezők érdekét akarja szolgálni, nem az adósokét, az köztudomású, Almási kommentárja is (153. lap sub. 15.): itt az «átértékelés mérve a 100 %-ot lehetőleg meg fogja közelíteni, vagy azt el is fogja érni...».

²² További, formális érv ad b): A 14. §. 4. bek.-ével a 15. §-ban bensőbbben rokon 4. bek. egyéb feltételekről beszél, de az időbeliről hallgat; sőt a 15. §-nak ugyancsak odarokonuló (és egyben a 13. §-ra is tekintő) 3. bek.-e 1923 július 1-ig keletkezett ítélet és egység esetére ad utólagos átértékelést, ami természetesen számosság után konkrét esetet involvál, amelyekben maga a fizetés csak később, ezen időhatár után következhetett be. Ineleganciának érezném mármint, ha a 15. §. 4. bek.-e körében a fizetésfelvételre oly időbeli követelményt értelmeznének ki, mely a szomszéd 3. bek. körében ugyanerre a mozzanatra (a fizetésfelvételre) kétségtelenül nem foglaltatik. És valószínűtlen, hogy amikor a törvény a 3. bek.-ben beszélt egy (bár más momentumra vonatkozó) időbeli korlátról, úgy rögtön rá a 4. bek.-ben teljesen hallgasson az időbeli korlátozásról, ha akarja azt, és pláne, ha más értelemben akarja. A helyes magyarázat szerintem tehát ez: Család- és örökjogi körben elég az utólagos valorizáláshoz: 1.) jogfenntartás (14. §. 3. bek.); ilyenek hijján 2.) a vagyonmegosztás túlzott aránytalansága, feltéve a 15. §. 3. bek.-ének egyéb felteendőit is, vagy 3.) tapasztalatlanság vagy szorult helyzet, feltéve a 15. §. 4. bek.-ének egyéb felteendőit is; a pénzfelvétel mikorja sem ad 2.), sem ad 3.) nem releváns, szintúgy nem szükséges sem ad 2.), sem ad 3.) a hitelező tönkrejutása sem.

eszköze a jogi zsurnalisztika, amelyik a kritika köntösében felfedi az új és folyton újjászülető jogszabályokat.

Crome, bonni professzor írja, hogy a jog sohasem nyugvó, befejezett, hanem állandó mozgásban lévő, fejlődő szellemi termék, amelynek egészséges fejlődését esetenkénti erős visszaesések sem képesek gátolni és hogy aki a jog alapelveivel s rendszerével tisztában van, mindig észreveszi a netáni aberrációkat.

Hogy dr. Berczel kritikái cikkei a Crome mellékmondatában érintett aberrációk felfedezésére alkalmasak-e, a jogászközönség egyeteme lesz hivatott eldönteni. A magam részéről a cikk megállapításait elfogadni vagyok kénytelen, mert az ott tárgyalt jogeseteken kívül más, nem kevésbé feltűnő döntésekről is van tudomásom, amelyek közül az alanti eset felette tanulságos és nem kevésbé érdekfeszítő sajátosságánál fogva közérdeklődésre méltán számot tarthat.

Egy társas cég üzletvezetője húsz esztendei szolgálat után meghal és gyermektelen özvegye az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 9. és 12. §-ainak felhívásával végkielégítési igényt támaszt.

Alperesi cég elutasítást kér és előadja, hogy a megboldogult éveken át gondnokolta a cégtulajdonosok nevére telekkönyvezett bérházakat is és halála után kiderült, hogy a bérházak félévi bérjövödelme az elhunyt kezén maradt, azokkal nem számolt el. Az alperesek szerint ekként eltulajdonított összeg jóval meghaladja a végkielégítés címén támasztott követelést. Az alperesi cég így érvel: a bíróság dolga a rendelkezésre bocsájtott bizonyítási anyagból kivizsgálni, hogy a felperesi özvegy által tagadott eme tény szándékossági eredménye-e (sikkasztás) vagy sem. Ha sikkasztás, akkor az összecszerülés irrelevans, mert ez esetben a megboldogult már saját személyében elveszítette a végkielégítéshez való jogát, mivel a K. T. 59. §. 1. és 10. pontjai, illetve az I. T. 94. §-nak a) és g) pontjai alapján rögtön hatállyal elbocsájtható lett volna, ha a dolog még életében derül ki, ebben az esetben pedig az 1910—1920. M. E. sz. rendelet 9. §-a értelmében az alkalmazott végkielégítéshez való jogát elveszti. Ha azonban a sikkasztás nem is volna megállapítható, — úgymond az alperes — akkor tisztázni kell a hiányt összecszerűleg, mert a megállapítandó hiány beszámítás útján összecszerűleg csökkenti a végkielégítés összegét, mivel a kárnak a rendelkezésre álló lehetőségig meg kell térülnie.

Ezzel szemben a felperesi özvegy így érvel:

Az özvegyi végkielégítéshez való jog egy «önálló jog», egy «sui generis» jog, az özvegyet nem a férje jogán illeti a végkielégítés, hanem a «saját jogán», az özvegy végkielégítéshez való joga nem «örökjogi jellegű» jogosítvány. Ezért közömbös, történt-e sikkasztás vagy sem és hogy van-e pénztári hiány, vagy sem. Ha van, érvényesítse jogait a cég a férj hagyatékával szemben (ami persze nincs!), amely hagyatékban azonban nem része a végkielégítés, mert ez az övé, ehhez a férjnek soha semmi köze nem volt.

A budapesti közp. kir. Járásbíróság elfogadja a felperesi özvegy érvelését s az alperesi céget P. XXII. 106,759/1927. sz. ítélettel a bizonyítás mellőzésével marasztalja.

Ezt az ítéletet a budapesti kir. Törvényszék Halász-tanácsa 22. Pf. 6689/1927. sz. ítéletével helybenhagyta. A fellebbezési bíróság magáévá tette az elsőbíróság azon jogi álláspontját, hogy a felperest, mint özvegyet az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 9. és 12. §-ai alapján a néhai férjét megillető végkielégítési igény a «saját jogán» illeti meg, minélfogva azzal szemben a néhai férj, mint házgondnok által el nem számolt házbérjövödelme beszámítás tárgyát nem képezheti.

Felülvizsgálat folytán a kir. Tábla dr. Petőcz Gyula előadásában P. VI. 1678/1928. sz. ítéletével helyes vágányra terelte az ügyet, amikor a fellebbezési bíróság ítéletét feloldva, azt a felajánlott bizonyítási eljárás lefolytatására utasította.

El kell ismerni, hogy a Tábla eme ítélete impozáns cáfolata dr. Berczel kritikájának, mert az alant szövszerint közreadott okfejtéssel szétfújta azt a bár tetszetős, de minden ízében hamis felhőzetet, amellyel a jogintézmény alapgondolata a jogi jelszavaktól láthatatlanná vált.

Ha csak eddig lett volna, e cikk meg sem született volna, noha a táblai ítéletben kifejezésre jutó döntés jogelvi jelentőséggel bír és méltó téma egymagában véve.

Ami azonban ezután következett, nézetem szerint méltán sorakozik a dr. Berczel cikkeiben ismertett esetekhez.

De halljuk előbb a Tábla feloldó ítéletét, mely ekkép szól:

A fellebbezési bíróság magáévá tette az elsőbíróság azon jogi

álláspontját, hogy a felperest, mint özvegyet az 1910/1920. M. E. számú rendelet 9. és 12. §-ai alapján a néhai férjét megillető végkielégítési igény a saját jogán illeti meg, minélfogva azzal szemben a néhai férj, mint házgondnok által el nem számolt házbérjövödelme beszámítás tárgyát nem képezheti, — és ezen jogi álláspontjából kifolyóan utasította el a fellebbezési bíróság az alperest beszámítási kifogásával a nélkül, hogy ezt a beszámítási kifogást egyáltalán tárgyalás alá vette volna.

A fellebbezési bíróság említett jogi álláspontja azonban téves és így alapos az alperesnek ezen jogi döntés elleni anyagi jogszabálysértésre alapított panaszja.

Az 1910/1920. M. E. számú rendelet 9—11. §-ai ugyanis kifejezetten csak magát az alkalmazottat megillető végkielégítésről rendelkeznek ezen szakaszokban foglalt rendelkezések folytatásaként mondja ki a 12. §., hogy az előző rendelkezések szerint «az alkalmazottat megillető» végkielégítés az alkalmazott halála esetén annak nejét, illetve gyermekeit, szüleit vagy nagyszüleit illeti meg.

A rendelet ily szerkezete mellett pedig nem értelmezhető ez a 12. §. másként, mint úgy, hogy ez a szakasz nem létesít az alkalmazott halála esetére a neje, gyermekei vagy szülei és nagyszülei részére egy önálló végkielégítéshez való jogot, hanem ez a szakasz nem egyéb, mint rendelkezés arra nézve, hogy az alkalmazott halála esetén a maga az alkalmazott által addig kiérdemelt végkielégítés kinek kezéhez fizetendő ki. Ez a rendelkezés tehát éppen abban az értelemben tekinthető jogalkotónak, hogy kimondja, hogy az alkalmazott által már kiérdemelt végkielégítés az alkalmazott halála folytán nem vész el a munkaadó javára, hanem kifizetendő azoknak, akiknek tartásáról az alkalmazott gondoskodni tartozott. Ebben az értelemben pedig a végkielégítés bár nem tekinthető is az alkalmazott utáni hagyatéknak, mert arra nézve nem az örökösödés általános szabályai az irányadók, mégis a 12. §-ban megjelölt személyek részére oly juttatást képez, amelyhez azok csak magának az alkalmazottnak a jogán és nem a saját jogukon jutnak. Ez kitűnik a 12. §. azon kifejezéséből is, hogy az ott megjelölt személyek csak magát az alkalmazottat «megillető» végkielégítésre tarthatnak igényt.

Ily körülmények között pedig téves az a jogi álláspont, amely szerint az alkalmazott halála esetén a 12. §-ban megjelölt személyek — jelen esetben a felperes, mint feleség — részére a végkielégítés megítélhető annak vizsgálata nélkül is, hogy az a végkielégítés az elhalálozás idején magát az alkalmazottat megillette volna-e vagy sem, ha a szolgálati viszony nem az alkalmazott halála, hanem más ok miatt szűnt volna meg.

Mint hogy pedig az kétségtelen, hogy az alperes amennyiben az elhaltal fennállott szolgálati jogviszonya nem ennek halála, hanem más ok miatt szűnt volna meg, jogosítva lett volna az elhunyttal szemben fennállott szóbanforgó ellenkövetelését a neki járó végkielégítési összegbe beszámítani, — esetleg — amennyiben tényleg sikkasztás esete forogna fenn, a végkielégítést meg is tagadni, nyilvánvaló, hogy azt a jogát az által, hogy alkalmazottja elhalt, el nem veszthette s azt a felperessel szemben is érvényesítheti.

A fellebbezési bíróság azonban — elfoglalt jogi álláspontjánál fogva — azt a kérdést, vajjon az alperesnek ellenkövetelése tényleg fennáll-e vagy sem, vizsgálat és megállapítás tárgyává nem tévén, e nélkül pedig az ügy elbíráható nem lévén, az alperes felülvizsgálati kérelmének már az alapon helyt adni és a rendelkező rész szerint határozni kellett.

* *

A feloldás folyományaként tartott szóbeli tárgyalás után a kir. Törvényszék ugyanazon Halász-tanácsa 22. Pf. 6255/1928. sz. alatt bizonyítás mellőzésével újból marasztal és így indokol: «a feloldás folytán megtartott szóbeli tárgyaláson a feleknek már korábban tett egyező előadásai alapján tényállásként megállapítja a kir. Törvényszék, hogy a felperes jogelődje által kezelt házak nem az alperesi cégnek, hanem ezen cég beltágjainak a tulajdonát képezik. Ezen tényállás alapján pedig a kir. Törvényszék az alperes beszámítási kifogását figyelmen kívül hagyta, mert a beszámítási kifogás érvényesítésére az alperesi cég, aki nem is állítja, hogy a követelés reá engedményeztetett, nem jogosult, miután azon netán fennálló követelésnek nem tulajdonosa. Alperesnek azon előadását, hogy az alperesi cég tulajdonosai és a felperesi jogelőd által kezelt

házak tulajdonosai azonosak, üggyöntőnek nem találta, mert a cégvagyon a társaság tagjai magánvagyonától elkülönített dologösszesség; amint a cég tagjainak magánvagyonosa a cég tartozásaiért végrehajtás alá csak a cégtulajdonos személyes marasztalása esetén vonható s csupán csőd esetén vonathatik bele a tömegbe, — úgy a cég is csak a cégvagyonnal rendelkezhetik — a cégtulajdonosok magánvagyonát, tehát követelését is csak a cégtulajdonosok különleges, kifejezett hozzájárulásával veheti igénybe.»

Felülvizsgálat folytán a kir. Tábla ugyanazon tanácsa, de már egészen más összeállításban P. VI. 7461/1928. sz. alatt alperesi cég felülvizsgálati kérelmét a következő szószerinti indokolással utasította el:

«Alperesnek az a felülvizsgálati panasz, hogy a fellebbezési bíróság a P. VI. 1678/12/1928. számú kir. ítéltáblai végzésben nyert utasítás dacára jogszabálysértéssel sem tette vizsgálat tárgyává azt, hogy a felperes jogelődje terhére az alperes cég sérelmére elkövetett sikkasztás fennforog-e? nem vezethetett sikerre, mert a felülvizsgálati bíróság fenthivatkozott végzésében azt a jogi álláspontot foglalta ugyan el, hogy sikkasztás esetén a felperes férjét az alperes cégtől végkielégítés nem illette volna meg, azonban az eljárás folyamán alperes elismerte, hogy felperes jogelődjének végkielégítés járt és csak ennek összegében kívánta a felperes jogelődje által kezelt házbérjövédalom elszámolatlan, illetőleg el-sikkasztott összegének beszámítását.

Tehát annak a kérdésnek, hogy felperes jogelődje sikkasztott vagy sem? csak annyiban van üggyöntő jelentősége, hogy az általa kezelt házak bérjövédelméből kezéhez befolyt pénznek el nem számolása folytán van-e, illetőleg volt-e alperesnek a felperes jogelődjével szemben követelése?

Alperesnek az a másik felülvizsgálati panasz, hogy a fellebbezési bíróság jogszabálysértéssel mellőzte alperes viszontkereseti követelésének összezszerű megállapítását és a felperes kereseti követelésébe beszámítását, alaptalan, mert a megállapított, meg nem támadott irányadó tényállás szerint felperes jogelődje nem az alperes cégnek, hanem ennek tulajdonosainak magántulajdonát képező házakat kezelte s így az ebből a házkezelésből esetleg felmerült — nem az alperes céget megillető — követelésnek beszámítására alperes cég nem jogosult.»

* *

Ez indokolás nyomán nem lehetett volna megtagadni a beszámítást, ha az alperes egyéni cég lenne. Vagyis közkereseti társaság főnökétől rizikómentesebben lehet sikkasztani, mint egyéni cég főnökétől. Úgy vélem, hogy ilyen bifurkációhoz a kir. Tábla ezen felülvizsgálati tanácsa sem járul hozzá. Pedig ismertett ítéletéből ez következik.

Ki ne érezné továbbá, hogy a kir. Táblának a beszámítás kérdésében elfoglalt formalisztikus álláspontja a szolgálati jogviszony eseteire, eme jogviszony személyes jellegénél fogva, nem nyerhet alkalmazást, arról nem is beszélve, hogy az alkalmazott végkielégítési igénye a közkereseti társaság tagjaival szemben személyes igényt is képez a K. T. 88. §-ában szabályozott egyetemlegesség erejénél fogva.

Különben is a K. T. 96. §-a, amelyre figyelemmel ez a táblai döntés keletkezett, a kölcsönös beszámítás lehetőségét ott zárja ki, ahol a beszámítás céljára felhasználni szándékolt követelés tisztán «magánkövetelés», vagyis olyan jellegű követelés, amely a társas céggel fennálló jogviszonytól független ténybeli alapon nyugszik, ami a jelen és hasonló esetekre nem alkalmazható, mert a vagyoni károsítás oly ténykedés folyományaképpen állott elő, amely a céggel kötött szolgálati szerződés keretében végeztetett el.

Ezen és még tovább folytatható jogi érvelésen kívül nem mulaszthatom el rámutatni arra, hogy az itt rekriminált táblai döntés a közmorál szempontjait is sérti, mert bárhonnán teremtsük is elő a jogszabályt, melyből a döntéshez szükséges jogot merítjük, a jogszabály sohasem tartalmazhat olyan rendelkezéseket, amelyek az erkölcsről és tisztességről alkotott közfelfogással ellentétben állanak. A munkaügyi jog írott jogszabályai csak kerettörvényt alkotnak, azt tartalommal megtölteni a bírói gyakorlat van hivatva, amelyik azonban téves úton jár, amikor a formalizmus kedvéért vét a minden jogok örök alapját képező méltányosság követelménye ellen.

Ifj. dr. Miklós Gyula.

Szemle.

— **Akik kétszer hálnak meg, Jókainak** ugyanily című regényében, önként szakítanak meg minden kapcsolatot a külvilággal. Nincs azonban oly törvényünk, amely a kormányt arra kényszerítené vagy akár csak jogosítaná, hogy a nyugdíjra érdemesült bírakat az elhalálozás lelki fikciójában részesítse. Mégis ez történt az ügyvédvizsgálóbizottságnak legutóbbi kinevezése alkalmából, amidőn az igazságügy-miniszter az utolsó triennium cenzorai közül három oly jogászi tekintélyt, mint aminő *Schuster Rudolf* nyug. szabadalmi felső bírósági elnök, *Tury Sándor* és *Staud Lajos* nyug. kúriai tanácselnökök, kihagyott a kinevezettek sorából. Amikor a törvény a bírói tiszt gyakorlásának korhatárt szabott, ezzel nem a szellemi értécsökkenés megdönthetetlen vélelmét állította fel, hanem csupán az alsóbb bíróságoknál működők gyorsabb előmenetelét kívánta biztosítani a felsőbb bíróságokhoz. Nincs tehát kizárva, hogy a nyugalmazott bíró jogászi tudását és ítélőképességét nyugdíjazása után más léren érvényesíthesse. Ily tér nyilván az egységes bírói és ügyvédi vizsgálóbizottság is, sőt feltehető, hogy a hivatali teendőitől felszabadult bíró e tisztséget még több buzgalommal és odaadással tölti be, mint eddig. Nem akadályozza ennek az 1913:LIII. tc. 19. §-a sem, amely szerint a bizottság felét az igazságügyminiszter a felsőbíróságok, a koronaügyészség stb. és «más szakférjszak sorából» nevezi ki. Talán érzélgősen hangzik, ha manapság, amikor a fiatalság világszerte nem csupán érvényesülési jogcímet, hanem szinte közéleti minősítést jelent, az érdemekben megöregedettek méltányos megítéléséért emelünk szót, — mégsem hallgatható el, hogy éppen a nyugdíjazott köztisztviselők érzékenységét joggal sértheti, ha azt tapasztalják, hogy az aktív bürokrácia a nyugdíjazás formai tényéből holtlányilváníti következőt von le. Nagyon örvendetes, ha az igazságügyminiszter az ügyvédvizsgálóbizottságot új és fiatalabb erőkkel frissíti fel, mint ahogy a jelen esetben pl. *Almási Antal* kinevezésével történt, aki bizonyos dízére válik a testületnek, de a régiek megrostálására szakszerűbb okok is kínálkoznak, mint a nyugdíjazás. Csupán a lélek nélküli bürokrácia szokott görcsösen az alakszerű ismérvekbe kapaszkodni, nehogy a döntés tárgyi indokolásáért kénytelen legyen a felelősséget viselni. Ha az öregkor önmagában nem is érdem, hanem csak fájdalmas valóság, mégis, enyhén szólva, gyengédtelenségnek látszik, hogy az érdemet és rátermettséget ipso facto *quantité negligable*-é fokozza le. Igaz, hogy az imperiumot gyakorlók rendszerint mentesek a gyengédség szentimentalizmusától, különösen, ha olyanokról van szó, akik már megszűntek imperiumot gyakorolni. Ezért tehát, miként az adott esetben is, a szentimentalizmusnak csupán azt a módját gyakorolják, amely a primitív népfajtaéknál divik, akik könyörületességéből megölik az aggokat, hogy megváltsák őket az öregkor szenedéseitől. Ez a szokás még ma is él a hottentottáknál, csukcsoknál és egyes melanéziai törzseknél, de egyrészt e primitív népek közt egy sincs, amely azért tartaná megengedettnek a kegyeletes szokást, hogy az elhunytak hagyatékát értékesíthesse, másrészt elevenen még e kultúrfőlényükkel nem dicsekvő törzsek sem szokták nyugdíjazott szüleiket eltemetni.

— **Teljesen passzív magatartásra ügyvéd ma nem kényszeríthető.** Ilyen címen közölt szemlének kiegészítéséül, szószerint közöljük az Ügyvédi Tanács ítéletét:

«A kamara ügyésze az Ü. R. 69. §. b) pontjában körülírt vétség miatt emelt vádat. Az ítélet nem állapította meg e vétség fennforogását, azonban vétkeességét mégis megállapította amiatt, mert panaszlott kérte X.-t, hogy őt mint ügyvédet foglalkoztassa. Az Ü. R. kifejezetten csak azt tiltja, hogy az ügyvéd díjazott közbenjárók által vagy egyéb botránnyos módon feleket keressen. Ezenfelül beleütközik az is az ügyvédi etikába, ha az ügyvéd ildomtalan, feltűnő, bántó vagy oly módon ajánlja fel szolgálatait, amely

a jogkereső közönségben megbotránkozást kelthet. A terhelő tanu azonban azt vallotta, hogy panaszlott a lakóháza földszintjén lévő helyiség tatarozása közben tudakozódott, hogy ott mi történik és az ebbeli beszélgetés közben kölcsönös bemutatkozás után azt kérte, hogy adandó alkalommal reá is bízzanak pereket. Vallotta tanu azt is, hogy ez a felajánkozás neki egyáltalán fel nem tűnt, mert az volt a véleménye, hogy az ügyvéd is kereshet ügyfeleket, úgy mint a kereskedő. Ha valónak is fogadtatik el az a tény, hogy panaszlott a panasz tárgyát tevő kérést előterjesztette, tekintettel arra, hogy az nem történt feltűnő, bántó, megbotránkozató módon és hogy amíg az ügyvédségnek mai nyomasztóan kedvezőtlen anyagi helyzete tart, addig az ügyvédet az ügyfélszerzés körül teljesen passzív magatartásra kényszeríteni a gyakorlati élet követelményeinek meg nem felelne: panaszlottat az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a vád alól fel kellett menteni. Budapest, 1928. évi október hó 20-án. (207/928. sz.).

— **Háztulajdonosnak fizetett beleegyezési (lelépési) díjak házadókötelezettsége.** A közigazgatási bíróság 1928. évi június hó 16. napján 18,850/1927. P. sz. a. hozott határozatával a nem határozott időtartamra kötött szerződésekkel kapcsolatosan adott lelépési díjak házadókötelezettségét megállapította és ezt azzal indokolta, hogy sem a törvény, sem az ahhoz kapcsolt végrehajtási utasítás a lelépési díjak tekintetében kifejezett rendelkezést nem tartalmaz, ami szerinte ennek a bevételi nemnek időleges jellegében találja magyarozatát. A bíróság szerint a törvény célzata az volt, hogy a ház vagy a házrészek bérbeadásából eredő minden jövedelem, amely a bérlemény használatának ellenértéke, házadó alá essék és az alól csak akkor lehetne mentesíteni, ha erre nézve a törvény kifejezett rendelkezést tartalmazna. Ehhez a döntéshez nagyon sok szó fér: először nemis áll az, mintha a lelépési díjak tekintetében nem volna rendelkezés, mert a H. Ö. 8. §-a és az ahhoz kiadott utasítás 5. §-a 3. bekezdése igenis rendelkezik a lelépési díjakról, kimondván, hogy a meghatározott időtartamra szóló bérletnél az az összeg, melyet a bérlő a házbirtokos részére a bérleti jogviszonyból kifolyólag egyszersmindenkorra fizet, adó alá esik. Az sem áll továbbá, hogy ez a bevétel nemcsak időleges volt, mert ez mindenkor létezett olyan formában, hogy ha valamelyik bérlő az ő helyiségét, amelyhez hosszabb bérleti szerződés kötötte, másra akarta átruházni, ezért beleegyezési díjat fizetett a házadó alól mentes legyen, a törvényben valamely olyan rendelkezésnek kellene lennie, amely ezt a bevételt mentesíti. Ezen álláspont ellentétben áll az adótörvényhozás azon kardinális tételével, hogy az adót bármi címen csak határozott törvényes rendelkezés alapján lehet kiróni és az adótörvények nem kiterjesztőleg, hanem szorosan magyarázandók. A határozatlan időtartamra kötött bérleti szerződéseknek adott lelépési díjakból eredő jövedelem eddig csak jövedelemadóval lett megróva, nem pedig házadóval, ami mellett szól az az érv is, hogy az új bérlő határozatlan időre vevén ki a helyiséget, — számításszerűleg sem lehet megállapítani, hogy a lelépési díj mely része számítandó a házadó-alaphoz. Minthogy tudomásunk szerint ez az első ilyenmő határozat, nem tartjuk kizártnak, hogy egy későbbi határozat ezzel az állásponttal majd szembehelyezkedhetik.

Inhalt. Der Advokatensenat über das passive Verhalten des Anwaltes: I. E. Pollák. II. Dr. J. Pap. III. Dr. M. Baracs. IV. Dr. H. Grünhut. — Dr. W. Könyg: Ehe und Ehescheidung. — Dr. G. Blau: Einige Fragen der «nachträglichen» Valorisation. — Dr. J. Miklós jun.: Noch eine Reflexion zur arbeitsrechtlichen Judikatur der Budapester Tafel. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd, nyug. máv. felügyelő, nagyobb iroda vezetését vállalná. Cím: Dr. L. A. Kerepesi-út 6. I. 14., vagy a kiadóhivatalba.

330

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel. Teréz 203-95.)

Mindennemű
természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI
mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadói tevékenysége az 1928-ik évben

Magyar írók munkái.

	Pengő
Almásy János: Hatezer magyar közmondás *)	fűzve 4—
Bodnár István: Mesemondás. Elbeszélések	« 8—
Fáy András: A Bélteky-ház. Regény két kötetben *)	« 14—
Földi Mihály: A csábító. Regény	« 8—
— A láthatatlan út. Elbeszélések	« 6—
Iványi Ödön: A püspök atyafisága. Regény két kötetben *)	« 10—
Jókai Mór: Politikai divatok. Regény (új kiadás)	« 10—
— Egy az Isten. Regény két kötetben (új kiadás)	« 14—
Jósika Miklós: Csehek Magyarországon. Regény két kötetben *)	« 14—
— Az utolsó Bátor. Regény két kötetben *)	« 12—
Kemény Zsigmond: A rajongók. Regény két kötetben *)	« 14—
Kóbor Noémi: Elmult világok. Kis regények	« 6—
Magyar Klasszikusok 40 kötetben	kötve 148—
Molnár Ferenc munkái. Gyűjteményes kiadás 20 kötetben	« 125—
Molnár Ferenc: Toll. Feljegyzések	fűzve 7—
— Olympia. Színmű	« 4—
Pálffy Albert: Egy mérnök regénye. Regény *)	« 6:50
Pintér Jenő Képes Magyar Irodalomtörténete. Két kötet. Díszkiadás	fűzve 46—, kötve 65—
Prímás-Album. Dr. Serédi Jusztinián tiszteletére. Albumalakú díszkiadás	kötve 50—
Révay József: Zarándokút a kegyhelyekre. Albumalakú díszkiadás színes műmellékletekkel	« 44—
Szász Béla: Versek	fűzve 6—
Szász Károly: Képek és történetek. Elbeszélések	« 5—

Külföldi írók munkái.

Külföldi Regényírók.

Bonsels: Tündérvilág. Regény	fűzve 4:50, kötve 7—
Galsworthy: A fehér majom. Regény	fűzve 7—, kötve 9:50
— Az ezüst kanál. Regény	fűzve 7:50, kötve 10—
Sinclair Lewis: Arrowsmith. Regény két kötetben	fűzve 12—, kötve 17—
H. G. Wells: Az új Machiavelli. Regény három kötetben (új kiadás)	fűzve 7:50, kötve 15—
— A püspök lelke. Regény	fűzve 5:50, kötve 8—
— Joan és Péter. Regény két kötetben fűzve	13—, kötve 18—
— Házasság. Regény (új kiadás)	fűzve 8:50
— Emberistenek. Regény (új kiadás)	« 4:50
Stefan Zweig: Az érzések zürzavara. Három kis regény	« 5—, kötve 7:50

A *) jellel ellátott művek címlapkiadások.

Folytatása a legközelebbi számban.

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében,

Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Soria:* A bírói függetlenség védelméről. — *Dr. Doroghi Ervin* budapesti ügyvéd: Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének a társaságról szóló fejezete. — *Dr. Zöldy Miklós* kir. ügyész: Üzletszerűség és visszavétel a II. Bn.-ban. — *D. Kutasi Elemér* budapesti ügyvéd: Rendelet a biztosítási ügynök jogállásáról. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: A kitagadási okok lényeges kiterjesztése a Mjtj.-ban. — Törvénykezési Szemle. *T. M.:* A hitvestárs érdemtelensége. — *T. M.:* Vadházasság az erkölcstelen élet megátalkodott folytatását kimeríti? — *Dr. Rapach Géza* budapesti ügyvéd: A kezességi határidő fogalmához. — Jogirodalom. *Dr. Wajner Lilla:* Hercz Oszkár: Gyakorlati törvényszéki elmekörtán. — Szemle.

Mell. kkt.: Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár XXI. kötetéhez. — Magánjogi Döntvénytár. XXII. 1. — Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 1.

A bírói függetlenség védelméről.

I. A bírói függetlenségnek intézményes biztosítékai közt első helyen álló a bírói *elmozdíthatatlanság*. A törvény (1869: IV. tc. 15. §.) szabálya szerint: «a törvényesen kinevezett bíró a törvényben meghatározott esetben és módon kívül hivatalából el nem mozdítható». Még az államháztartás egyensúlyának a helyreállítására vonatkozó szabályok is úgy rendelkeztek, hogy: «a kir. ítéltbírákat... csak saját kérelmükre lehet a tényleges szolgálatból elbocsátani». (1924: IV. tc. a) mell. a 2. §-hoz, A) II. 2. 1.). Nincs mód arra, hogy a bírót a törvényben meghatározott eseteken kívül és másképp mint a törvényben meghatározott eljárással hivatalától megfosztani lehessen, ami kizárja azt is, hogy a bírót nem tetsző ítélezés miatt fosszák meg hivatalától.

A törvényes elmozdítási eseteknek elseje az, ha a bíró hivatalos kötelességének teljesítésére véglegesen vagy legalább tartósan képtelenné válik (1869: IV. tc. 17. §.; 1912: VII. tc. 10. §.). Kétségtelen, hogy a «testi vagy elmebeli fogyatkozás miatt» tisztének betöltésére már képtelen bíróra a jogszolgáltatásban résztvétel többé nem bízható. Az elmozdításra ebben az esetben szükség van, de a törvénynek biztosítani kell azt, hogy visszaélés lehető ne legyen és csupán a tisztére képtelen bírót távolítsák el. A törvény magára a bíróságra bízta az ügyet, arra a bíróságra, amely «a fegyelmi vétségek fölött van hivatva ítélni». Az eljárásnak első lépése ugyan az, hogy a bíróság elnöke az ügyész meghallgatása után «hivatalos levélben felhívja» a bírót nyugdíjazási kérvényének a beadására, de ha a kérvény egy hó alatt nem érkezik be, az ügyész a fegyelmi bírósághoz fordul és a nyugdíjazásnak ítéleti kimondását kéri (1871: IX. tc. 8. §.). Az ügynek tárgyalását vizsgálóbiztos készíti elő, majd a rendes fegyelmi bíróság tárgyal és határoz; ítélete ellen jogorvoslatnak is helye van. Nagyobb garancia nem található, mint az ügynek bíróságra bízása, mert a bíróságról tételezhető fel a legnagyobb tárgyilagosság.

Az ily nyugdíjazási ügyekben igen nagy hatalmat ad azonban a bíróság elnökének az a törvényi rendelkezés, hogy «különösen sürgős esetekben», «a hivatalra képtelenné vált bírót hivatalától felfüggesztheti» (10. §.). A bíróság elnöke maga is bíró ugyan, de fegyelmi hatásköre csak a fegyelmi tanácsnak van és annak a bíróságnak az elnöke, amelynél a bíró működött, a bíró fegyelmi bíróságának sohasem tagja, mert az elsőbírósági bírácnak fegyelmi ügyei a kir. ítéltábla és a kir. Kúria, az ítéltáblai bírácnak fegyelmi ügyei a kir. Kúria fegyelmi tanácsai, a kúriai bírácnak ügyei pedig a legfőbb fegyelmi bíróság elé tartoznak. Az elnök ekképpen a felfüggesztésnél tisztán mint adminisztratív hatóság jár el és ebben a minőségében gyakorolja ezt a rendkívül nagy hatalmat. Igaz, hogy az elnök köteles a felfüggesztést 24 óra alatt

a fegyelmi bíróságnak bejelenteni, amely a felfüggesztésnek fenntartásáról vagy megszüntetéséről haladéktalanul határoz, de még így is aggodalmasnak látszik ez az elnöki hatalom és különösen kérdéses, vajjon éppen ebben az esetben szükség van-e rá s nincs-e mindenkor kellő idő arra, hogy a felfüggesztési kérdésben mindjárt a fegyelmi bíróság határozata provokáltassék. Ugyanez áll abban az esetben is, amidőn a közönséges fegyelmi eljárásban «a felfüggesztés a feljelentett fegyelmi vétség súlyos voltánál vagy természeténél fogva» mutatkozik szükségesnek (1871: VIII. tc. 62. és 63. §-ai).

Ez a közönséges fegyelmi eljárás is vezethet a bírónak elmozdítására hivatalától, ha a fegyelmi bíróság hivatalvesztésre ítéli (1871: VIII. tc. 22. §. a). Ugyanígy elvesztheti a líró hivatalát büntető ítélet következtében. Mindezekben az esetekben a bíróság ítélt. Nem így a szomorú időkre emlékeztető 1920: XI. tc. 4. §-a szerint, amely a minisztériumot hatalmazza fel, hogy «a tényleges szolgálat kötelékéből eltávolíthassa» azokat az állami tisztviselőket, akik 1918 október 31-étől a törvénynek 1920 június 27-én történt életbeléptéig terjedő időben beigazoltan hazafiatal, társadalomellenes vagy a közérköcsbe ütköző magatartást tanúsítottak, akiknek magatartása azonban nem esett olyan súlyos megítélés alá, amely az illetőnek a szolgálatból való elbocsátását vonta volna maga után. Ezt a felhatalmazást, amely a bírácra is kiterjedt, az időknél rendkívülisége sem menti. A lírói függetlenség védelmét szolgáló intézményes szabályoknak a megbontását valamely purifikációs érdek sem indokolhatja, mert a lírói függetlenség érintetlenségébe vetett hit fennmaradása az államnak legfőbb érdeke. Az ilyen szabály azért törvényes formájának ellenére lényegében forradalmi tény, amely bár inkább hiányoznék a magyar törvények tárából. A németek állami rendjük forradalmi átalakulásának és a lírói elmozdíthatatlanság felfüggesztésére irányuló kívánságoknak és indítványoknak ellenére elkerülték oly szabály alkotását, amely a lírói elmozdíthatatlanságot megszüntette vagy felfüggesztette volna. Az 1920: XI. tc. 4. §-ának szabályát sem lett volna szabad megalkotni. A lelkekben nagyobb kárt csak azért nem tett, mivel alkalmazásában az igazságügyi kormány mérséklettel járt el és mert alkalmazhatóságának a lehetősége, ha nemis a törvény kifejezett intézkedése, de a szabály célja szerint, rövidesen megszűnt.

Nem volna a bíróságok tekintélyével összeegyeztethető, ha a testi vagy szellemi fogyatkozás miatt lefolytatott fegyelmi eljárás normális befejezése volna a bírói pályának, viszont nem kizárható a bíróra sem annak a meghatározása, hogy mikor menjen nyugdíjba. Ezért van szükség arra, hogy valamely oly tárgyi körülmény határolja a szolgálatot, amely mérlegelés nélkül megállapítható: ilyen a kor. A törvény meg is állapítja ezt a korhatárt, amidőn úgy rendelkezik, hogy a kir. Kúria lírái életük 70., a többiek életük 65. évének betöltésével nyugdíjba lépnek (1912: VII. tc. 10. §.). Ennek a rendelkezésnek az alkalmazásához nem kell adminisztratív beavatkozás. Csak az helytelen, hogy a bíró tovább szolgálhat, ha az igazságügyminiszter hivatalának folytatására felszólítja (1869: IV. tc. 17. §.; 1892: XXX. tc. 1. §.), mert a felszólításra törekvés lehetőségét is ki kell zárni és a felszólított bíró ragaszkodásának a lehetőségét állásához, amelyet most már csak az igazságügyminiszter türelméből tölt be. A lírói kar mindig követelte is a kötelező szabályt és az utolsó években a felszólítás gyakorlata elmúlóban is van.

A törvény sajátságos módon azt is megengedi, hogy a bíró a korhatár elérése előtt nyugalomba helyezhető legyen akkor,

«ha állását a törvény megszüntette» (1912: VII. tc. 10. §.). Ilyen esetben a nyugalmahelyezést «amennyiben a bíró valamely már fennálló bíróságnál» «nem volna alkalmazható, az igazságügy-miniszter rendeli el, illetőleg legfelsőbb helyen javaslatba hozza». (1871: IX. tc. 12. §.)

A miniszternek adott ez a felhatalmazás alig fér meg az elmozdíthatatlanság elvével. Igaz, hogy a meghatalmazás csak arra az esetre szól, ha törvény szüntette meg az állomást és nem szól arra, amikor közigazgatási rendelkezés, de mégis csak az adminisztrációra bízta annak az eldöntését, hogy mi történjék a megszünt állomás betöltőjével. A miniszter bírálja el, vajjon van-e mód más bíróságnál alkalmazására, avagy nyugdíjba helyezendő-e. Ez a meghatalmazás ezért ismét bizonyos függőségek lehetőségét teremti meg, olyan függőségeket, amelyeket az elmozdíthatatlansággal a bírói szervezet kizárni akart. És a meghatalmazás éppen azért, mert csak azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben törvény szünteti meg az állást, felesleges is, mert a megszüntető törvény mindenkor megmondhatja, hogy mi történjék a megszüntetett állás vagy állások viselőivel, nyugdíjba lépjenek-e, avagy áthelyeztessenek és mily más bírói állásokra.

Bírói állás megszüntetése, amint az előzőekben történt már rá utalás, nemcsak törvénnyel, hanem közigazgatási intézkedéssel is történhetik. A bírói hatalomról szóló törvény úgy rendelkezik ugyan, hogy «a törvényben meghatározott bíróságot megszüntetni vagy azokon kívül más bíróságot bármi szín és cím alatt felállítani s a bíróságoknak a törvényben meghatározott illetőségén vagy kerületén, úgyszintén a bírák számán a törvényhozás útján kívül változtatni nem szabad» (1869: IV. tc. 21. §.), de ez az elv nem érvényesül teljes mértékben. A szervezőkor (1871) adott ideiglenes meghatalmazásokból az az immár állandó törvényes állapot alakul ki, hogy a törvényszékek területének és a járásbíróságok területének és székhelyének a megállapítása, valamint új járásbíróságok felállítása is a kormány hatáskörébe tartozik (1890. évi XXIX. tc. 1. és 2. §§.; 1913: XXV. tc. 3. §.).

Bizonyos, hogy azokra az esetekre, amelyekben az állás megszüntetése közigazgatási úton történik, a nyugdíjazási felhatalmazás nem vonatkoztatható. Az áthelyezhetőségnek rokonkérdésében ezt az 1913: XXV. tc. javaslatának miniszteri indokolása és kiemeli. Sőt ennek a törvénynek a rendelkezéseiből világosan ki is tűnik, hogy a bíró, akinek az állása a járásbíróági terület szűkítése, avagy a járásbíróság megszüntetése következtében megszűnt, nem nyugdíjazható, hanem csak áthelyezhető, költözködési költségeinek a megtérítésével ahhoz a járásbíróshoz, amelynek a területi illetékessége egészben vagy részben a régiének a helyébe lépett. Csak a bíró maga idézheti elő nyugdíjazását azzal, hogy ezt az áthelyezést nem fogadja el (1913: XXV. tc. 4. §.). Mindennek ellenére mindaddig, amíg a törvényhozás nem állítja helyre a bírói hatalomról szóló törvényben foglalt elvnek teljes uralmát, a meghatalmazás különösen veszélyesnek látszik, mert keletkezésének légköre sem a teljes legalitás.

II. A bírót rendszerint áthelyezni sem lehet hozzájárulása nélkül. Ez az *áthelyezhetetlenség* is biztosítéka a bírói függetlenségnek. A törvény (1869: IV. tc. 16. §.) szerint «a bírót a törvényben meghatározott eseteken kívül csak saját akaratával lehet székhelyéről más bírósághoz vagy más hivatalba áttenni vagy előléptetni».

Az 1925: VIII. tc. 35. §-ának életbelépte óta a bírónak beleegyezésével történő áthelyezése ideiglenes is lehet, ha «a munkateher helyes megosztása érdekében» valamely olyan bírósághoz történik, «amelynek munkája rendkívüli viszonyok folytán felfezaporodott». A törvényszék azonban bíróját, avagy az alája tartozó járásbíróság tagját beleegyezése nélkül is kirendelheti, ha a járásbírónak, «akadályoztatása folytán helyettes szükségeltetnék» (1871: XXXI. tc. 3. §. 3. bek.).

Hozzájárulása nélkül áthelyezhető a bíró fegyelmi ítélet alapján. A törvény nem ismeri ugyan az áthelyezést mint fegyelmi büntetést, de a fegyelmi bíróság a büntetés következtéséppen, sőt «fegyelmi vétség megállapítása nélkül is elrendelheti», hogy «az ítélőbíró székhelyéről addigi állásának megfelelő állásra az igazságügyminiszter által kijelölendő más bírósághoz áthelyeztessék». Az áthelyezést azután a jogerős határozatnak közlésétől számított hat hónap alatt az igazságügyminiszter foganatosítja. (1912: VII. tc. 9. §.)

«Akarata ellenére» áthelyezhető a bíró akkor is, «ha a bírósági szervezetben törvényhozási intézkedések folytán változás történt».

(1871: IX. tc. 1. §.) Erről a meghatalmazásról ugyanaz áll, mint a nyugdíjazásról állásmegszüntetés esetében. Bizonyos függőségek lehetőségét teremti meg s ezért nem fér össze a bírói függetlenséggel, amelynek az áthelyezhetetlenség is védőbástyája. A rendelkezésnek a fogalmazása is veszedelmesen általános, mert a miniszterre bízta a megállapítását, hogy mikor történt a szervezetben változás. És merőben felesleges is ez az általános felhatalmazás, mert a szervezetet változtató törvény rendelkezhetik a szükséges áthelyezésekről. A perrendet életbeléptető törvény (1912: LIV. tc.) külön szabályozta is (83. §.) a polgári perrendtartás életbelésével kapcsolatban megengedett áthelyezést.

Az állásmegszüntetés is feljogosítja a minisztert áthelyezésre, mert a már elmondottak szerint a nyugdíjazás csak akkor következik be, ha a bíró valamely más bíróságnál nem alkalmazható. Ennek a meghatalmazásnak ugyanaz a bírálata, mint a nyugdíjazásnak és az előző áthelyezhetőségnek. Annak a bírónak, akit hozzájárulása nélkül áthelyezni lehet, a fegyelmi ítéleten alapuló áthelyezés kivételével, minden esetre meg kellene adni azt a jogot, hogy nyugdíjazását kérhesse, amint azt a perrendet életbeléptető törvény megtette és az 1913: XXV. tc. a maga alkalmazásának körében megteszi.

Az 1913: XXV. tc. még kiterjesztette a miniszter áthelyezési jogkörét, amely addig csak törvényi szervezetváltoztatás esetére szólt, megadta ugyanis az áthelyezés jogát arra az esetre is, amelyben a járásbíróságoknak meghatározott legmagasabb számán belül a minisztérium rendeli el új járásbíróság felállítását vagy ily bíróság székhelyének vagy területének megváltoztatását. A törvény (4. §.) azt rendeli erről az esetről, hogy «az ítélőbíró, aki oly kir. járásbírósnál működik, amelynek területét a minisztérium a 3. §. alapján megváltoztatta, hivatalból is át lehet helyezni az újonnan felállított kir. járásbíróshoz, amelyhez a megszüntetett kir. járásbíróság területe csatoltatott». Ebben a részben az a hiba, hogy a törvényhozás eltért az 1869: IV. tc. 21. §-ának már idézett ama alapelvétől, amely szerint szervezeti változtatás csak törvénnyel eszközölhető. Ha a minisztérium megszüntethet járásbírószágot, bírái elhelyezéséről is csak a közigazgatás gondoskodhatik. Éppen ezért vissza kell térni a bírói hatalomról szóló törvény alapelveihez.

A bíró áthelyezhető végül «akarata ellenére» még akkor, ha együttalkalmazást kizáró ok teszi szükségessé az áthelyezést (1871: IX. tc. 1. §. b). Áthelyezni azt kell, akit később neveztek ki erre az állásra, vagy akinek házasságából a sógorság keletkezett (4. §.). Az áthelyezésnek ez a megengedése a tiltott együttalkalmazásnak megszüntetésére okvetlenül szükséges és minden visszaélést kizár az a szabály, hogy mindig azt kell áthelyezni, akinek a kinevezésével vagy házasságával a helyzet keletkezett.

A telekkönyvi betétek szerkesztésénél alkalmazott bíró e működésének természete szerint nem székhelyhez kötött és egyik telekkönyvi hatóságtól a másikhoz szabadon áthelyezhető (1886. évi XXIX. tc. 78. §.) mindaddig míg e megbízásnak megszüntetével valamely törvényszékhez vagy járásbíróshoz az igazságügyminiszter be nem osztja (1912: VII. tc. 4. §.).

III. A törvényszabályoknak ebből az ismertetéséből és bírálatából kitűnik, hogy ha a bírói függetlenségnek az elmozdíthatatlanság és áthelyezhetetlenség szabályaiból alkotott védősánc nem is teljesen hiánytalan, de vannak szabályok, amelyek ennek az elmozdíthatatlanságnak és áthelyezhetetlenségnek a biztosítását célozzák.

A bíró működésének van azonban még érzékeny felülete, amely kellő védelemben egyáltalában nem részesül. Ennek a védelemnek a hiánya pedig könnyen megghiusíthatja a bírói függetlenségnek az előzőekben ismertetett védelmét is. Ez az érzékeny felület a bírói működés és a működési beosztás.

A szervezeti rendelkezésekben nincs olyan kifejezett szabály sem, amely a kinevezett bírónak az állandó bírói működést biztosítaná, vagyis azt, hogy a bírót bírói teendőikkel állandóan foglalkoztatni kell. Ez a bírói elmozdíthatatlanság lényegéből következik azonban, mert a függetlenséget védő elmozdíthatatlanság nem abban áll, hogy a bíró megkapja ugyan illetményeit, de nem végez bírói munkát, hanem éppen a zavartalan bírói működésben, a bírói széknek állandó betöltésében. Csupán a fegyelmi eljárás esetében történt felfüggesztés tartama alatt nem jár el a bíró «semféle bírói teendőben» (1871: VIII. tc. 64. §.), különben eljárni nemcsak köteles, hanem jogosult is.

A bírói munkakör azonban a kinevezéssel csak annyiban adódik, amennyiben az illető bíróságnak hatásköréből következik, hogy mi lehet az ott működő bírának feladata. A bírói hatáskörbe tartozó munkának a bírák közt megosztásához és ezzel az egyes bírói működési körének a kijelöléséhez külön intézkedés szükséges és az az intézkedés lehet olyan, amely a bírói függetlenséget veszélyezteti.

Bizonyos mértékben nem jogosulatlan ugyan az az ellenvetés, hogy a bírónak csak bírói munka osztható ki, oly munka, amelynek elvégzésére vállalkozott, amikor kérte kinevezését az illető bírósághoz, a beosztás nem zavarhatja meg ekképpen bírói működésében, ha nem is veszi figyelembe legegényibb hajlamait. Áll ez különösen az első beosztásnál. De később a változtatások már nagymértékben zavarók lehetnek és pl. a bírónak, aki élete javát polgári pereknek elintézésében töltötte, nem lehet közönyös az, ha büntető munkakört kap és viszont. Az ily beosztás alkalmas lehet arra, hogy a bírót székéből elüldözze és éppen ezért a nem tárgyilagosságon nyugvó beosztás lehetősége függetlenségét veszélyezteti.

Jogszolgáltatási érdek ezért, hogy a beosztás oly kezekben legyen, amely kizárólag tárgyilagosságon alapulva alkalmazását lehetővé teszi. És nem mondhatni, hogy az a rendszer, amely a beosztást a bíróságok vezetőire bízta (Jüsz. 2. §.; Tüsz. 2., 4. §§.; Füz. 3., 4. §§.) minden lehető biztosítékot alkalmazott, vagy csak, hogy messzement a biztosítékoknak keresésében. A felsőbb bíróságoknál a beosztást legalább a másodelnök, tanácselnök és tanácsvezetők meghallgatásának kell megelőznie és szabály, hogy az egyes tanácsokban «dehetőleg» az ugyanabba a tanácsba az előző évben is beosztott bírákat kell többségben hagyni (Füz. 4. §.). És még ezt a beosztási rendszert sem biztosítják törvényi rendelkezések, hanem csupán az ügyviteli szabályok, amelyek az igazságügyminiszter az 1912. LIV. tc.-ben kapott felhatalmazás (103. §.) alapján rendeleti úton állapított meg és a törvény szerint (104. §.) meg is változtathat. Ausztriában legalább törvény (Gerichtsorganisationsgesetz) állapítja meg a bírósági vezetőknél ezt a hatáskörét.

Lényegesen nagyobb biztosítékot nyújt a német bírói szervezet, amely szerint (Gerichtsverfassungsgesetz) a bíróság elnöke csak arról határoz egyedül, hogy ő melyik tanácsnak a vezetését veszi át, különben a tanácsok vezetőit az elnök és a tanácselnökök szótöbbséggel jelölik ki, az egyes bíráknak a beosztásáról pedig és az ügybeosztásról is az ú. n. elnökség (Präsidium) dönt szótöbbséggel, amely elnökség az elnökön és a tanácselnökökön kívül a törvényszéknél a rangban legidősebb, a főtörvényszéknél a két legidősebb, a birodalmi törvényszéknél a négy legidősebb bíróból áll. A testületi döntés a nem tárgyilagosságon alapuló érvényesülését inkább kizárja, mintha a beosztásnak egész hatalma egyesül abban az egy személyben, aki bár maga is elsősorban bíró, de igen nagymértékben az igazságügyi közigazgatásnak szerve.

IV. Az áthelyezhetetlenség törvényi szabálya szerint a bírót hozzájárulása nélkül «más bírósághoz vagy más hivatalba» «előléptetni» sem lehet. Ez a szabály elhárítja azt a veszélyt, hogy anyagi előny és erkölcsi kitüntetés formájába legyen öltöztethető a betöltött hivatalból való elmozdítás. Nincs ellenben oly törvényi szabály, amely megszüntetné, vagy csak lényegesen enyhítené a függést, amely abból ered, hogy a bíró előmenetele a miniszter elhatározásától függ. E panasznak nem vethető ellene, hogy ezt a függést a bírói állások betöltésének ama rendszerei, amelyek komolyan szóba jöhetnek, nem szüntethetik meg, mert olyan rendszer, amely a függést lényegesen csökkenti, található. Haladás volna már az, ha a kijelölésnek volna valamely kötelező ereje. Ma erkölcsi kötelező ereje is alig van. *Soriz.*

Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének a társaságról szóló fejezete.

A Magánjogi Törvénykönyv javaslatának a társaságról szóló fejezete tagadhatatlanul támogatja azok álláspontját, akik a magánjogi kódex szükségességét és aktualitását — mint e sorok írója is — kétségbevonják. A törvényjavaslat itt is, mint kötelemjogi részének legtöbb fejezetében, arra szorítkozik, hogy többé-kevésbé sikerült fordításban kisebb stiláris módosításokkal átültesse a német polgári törvénykönyv vonatkozó szakaszait, hogy hagyomá-

nyos módon kitöltse azt a helyet, amely egy magánjogi kódex keretében ennek az alakulatnak fenntartva szokott lenni, gondosan tartózkodva attól, hogy az igazi nagy problémákhoz, például a kartellek kérdéséhez hozzányúljon, egyszerűen kiszabva ugyanazt az uniformist a magánjogi társaságok legheterogénebb formái számára. E kritikai megjegyzés éle nem speciálisan ezen törvényjavaslat ellen irányul, hanem általában a kodifikáció ama rendszere ellen, melyet túlzott alkotási vágy hevít akkor, amikor a legnagyobb gazdasági átalakulások közepette, a gyors iramban lökötő gazdasági élet egyre változó képével és igényeivel nem törődve, «szabályozni» akar, nem törődve azzal, hogy szabályaira semmi szükség nincs és hogy annak szabályozására, amire talán szükség volna, a kellő idő még nem érkezett el.

A törvényjavaslat szóbanforgó fejezete e kritikával szemben nyomatékos enyhítő körülményt érvényesít 1691. §-ában, amikor megengedi, hogy gazdasági célú társaság a közkereseti társaság vagy a betéti társaság szabályai szerint is alakulhat, amely esetben a kereskedelmi jog idevágó szabályait kell a cégjegyzékben való közzétételétől kezdve alkalmazni erre az alakulatra. A javaslat tehát önmaga is érzi, hogy a gazdasági célú vállalatoknál szabályozása nem kielégítő és hogy közérdek, hitelezői érdek és a társaságok érdeke is a kereskedelmi jog tökéletesebb védelmét óhajtják majd inkább az esetek túlnyomó részében igénybe venni. A törvényjavaslat tehát tágítja a kereskedelmi jog kereteit, amennyiben gazdasági célú, habár nem kereskedelmi ügyletekkel foglalkozó társaságok részére — az alkalmi egyesületek kivételével — is megadja oly kereskedelmi társaságok formájában való léte sítés lehetőségét, amelyeknek tárgya eddig kereskedelmi ügyletek iparszerű üzése kellett, hogy legyen. A magánjogi törvénykönyv javaslata a kereskedelmi jogi szabályok említett tágításával szemben viszont azt a szűkítést tartalmazza, hogy a cégbejegyzést a kereskedelmi jogi szabályok szempontjából ott is konstitutív kellékeknek tekinti (1691. §. 2. bek.), ahol a K. T. szabályai szerint a cégbejegyzés csak deklaratív jellegű lenne.

A kódexnek a társaságról szóló fejezete tehát alkalmazandó lesz azokra a gazdasági célú társaságokra, amelyek nem a kereskedelmi jog szabályai szerint alakulnak, az alkalmi egyesületekre, a nem gazdasági célra alakuló társaságokra, továbbá a nem érvényesen létrejött, tehát nem jogképes egyesületekre. Hogy az ilyen kép felállított kategória mily mértékben vezethet és vezet az egyesületekre fennálló jogszabályok megkerüléséhez és hogy e lehetőség megnyitása szándékolt volt-e és mily mértékben, oly kérdés, melyre e helyütt csak rámutatni kívánok, ugyanúgy mint arra az inkább politikai jellegű kérdésre, vajjon e lehetőség nyújtása kívánatos-e? Hogy azonban az alapszabályok nélkül, nem kellőképp körvonalazott felelősség mellett és főképp a jóhiszemű résztvevőket nem kielégítő módon védő javaslatbeli szabályozás nem tekinthető megfelelőnek, ez kétségtelen, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a javaslat sem a megalakulás, sem a társtagi minőség megszerzése és megszűnése, sem az egyes tagok védelme tekintetében nem tartalmazza azokat az intézkedéseket, melyeket nagyobb számú tagból álló, esetleg e tagok nyilvános toborzása útján alakuló társaságoknál okvetlenül meg kell kívánni. Nem szeretnék félreértetni, — nem óhajtok lándzsát törni a formalizmus és a szabad mozgást bénító túlzott védelmi intézkedések ellen. Alkalmi egyesületekre, 2—3 tag részvételére alapított rövidlejárátú társaságokra az a szabályozás, amelyet német mintára a törvényjavaslat tartalmaz, a maga liberalizmusával esetleg egészen jól ráillik. Amint azonban más kategóriákat is szem előtt tartunk, az aggályok tömege merül fel.

A törvényjavaslat szerint a társaság nem jogi személy. A tőkebetét nem szükségképpen kellék. A társasági szerződés lényege az, hogy a társak kötelezik magukat, hogy a meghatározott közös cél megvalósításában szerződészerűen, különösen a kikötött hozzájárulással közreműködnek. (Az 1660. §. a «hozzájárulás szolgáltatásával» kifejezést használja, ami pleonasmus.) Ha a társaságnak van vagyona, az nem az egyes hányadok szerint illeti a társakat a hányadról való rendelkezés jogával, hanem az egyes társ külön rendelkezése alól elvont és a társaság céljaira dologilag is megkötött önálló vagyon. Az egyes tag hitelezőjének érdekét a nyereségjutalékra és a végelszámoláskor járó hányadra vezethető végrehajtási jog védi. Kiegészíti e védelmet az üzletátruházási törvény és mint az első tervezet indokolásából, valamint a Főelöadományból kitűnik, tervbe volt véve mint további, legkésőbb a törvényjavas-

lattal egyidejűleg életbelépő védelem, a csődönkívüli megtámadás joga. Az alapelv tehát azonos a német törvényével és nagybanegészen azonos, sőt mint említettem, legtöbb helyen szószerint egyező a keresztülvitel is. A német törvénytől való eltérések lényegileg a következők:

Az ügyvivő tagtól a javaslat absztrakt felelősséget kíván. A német törvény megelégszik a felelősség azon mértékével, melyet saját ügyeiben fejt ki az illető tag.

A német törvény 725. §-a az egyes társ magánhitelezőnek megadja a jogot, hogy a társaságot felmondhassa. Az első magyar tervezet 1717. §-a a feloszlás követelésének jogát adta a társ magánhitelezőjének. A javaslatból e szakasz hiányzik, amely hiányra nem tudok elfogadható okot elképzelni.

A hitelezői pozíciót különben sem védi eléggé a javaslat. Kiveszi a foglalat alól a társtagok egymás elleni igényeit (a német törvény 717. §-a csak az átruházást tiltja) és a társaság fennállása alatt követelhető azokat a járandóságokat is, amelyek nem nyereségjutalékjellegűek és nem az ügyvitelből erednek. Minthogy a tőkéből való fixjárandóságok kikötését, pl. építési kamat fizetését, a javaslat nem tiltja, a lefoglalható járandóságok körét megfelelően tágítani kell a hitelező kijátszásának elkerülése végett.

A német törvény 718. §-a a társasági vagyont pontos definícióját adja. Az első tervezet 1705. §-a is tartalmazott ilyen definíciót, melynek szerkesztése tekintetében a Főelöadmány szerint (VII. kötet, 353. skk. old.) különböző viták merültek fel. A törvényjavaslat a vitákon egyszerűen azzal segített, hogy (a Bsz. mintájára) — kidobta a paragrafust.

A német törvény szerint diszpozitív szabály a nyereségben és veszteségben való egyenlő részesedés. A javaslat a kereskedelmi törvény útmutatását követve, a betétek tőkeértéke után kamatot, illetve használati díjat engedélyez. Ezzel szemben azonban az 1673. §. szerint a veszteséget elsősorban a betétekből kell fedezni azok arányában, csak a többletben osztoznak egyenlően a társak. E megoldás igazságos voltához sok szó fér, — főleg ott, ahol az ügyvezetést nem a betéttel bíró tag végzi. Igaz, hogy a szabály csak diszpozitív jellegű. De a diszpozitív szabálynak a legméltányosabb megoldást kellene tartalmaznia, minthogy egyúttal a legcélszerűbb megoldást kellene több lehetőség közül választani a törvényben és a felekre bízni azt, ha az eset különleges jellegénél fogva más elintézetést szívesebben látnak. E megfontolásból és a jelenlegi jogi helyzet visszasszágaiból kiindulva, az 1663. §. olyan értelmű átdolgozása mutatkoznék indokoltnak, hogy az általános szabály a szótöbbséggel való döntés legyen, a kivétel legyen az egyhangúság.

Ugyanebből a szempontból három kardinális kérdés az, amelynek alapos revíziójára volna szükség, dacára annak, hogy a kódex ezekben nagyjában a német törvényre támaszkodik.

Az első és legfontosabb ezek közül a társtagi felelősség kérdése. Ez a társaságon kívül álló harmadik személyekkel szemben a társaságról szóló fejezetben szabályozva egyáltalában nincs. A német törvényben sem. A megoldást a magyar javaslat III. részének 3. címében kell keresni. E szerint oszthatatlan szolgáltatásnál a kötelezettség egyetemleges. Osztható szolgáltatásnál az 1185. §. szerint *kétség esetében* a teljesítésnek egyenlő részekben kell történnie, «*akik azonban közösen kötelezték magukat ily szolgáltatásra, kétség esetében egymásért kártalanító kezesekként felelnek*». A társaság esetében, akár az összes társak, akár egy a többiek képviselőjében vállalja a kötelezettséget, az egymásért való kártalanító kezesi felelősség a normális eset. Ez az, amit gyakorlatilag a legnagyobb mértékben aggályosnak tartok. Mert helyezkedhetik egy jogrendszer arra az álláspontra, hogy mindegyik társ csak magáért, betéte arányában, vagy annyiért felel, amennyi egyenlő megosztás mellett rá esik. Ez volna a legélesebb szembeállítás a közkereseti társtagi felelősséggel szemben. Helyezkedhetik az ellenkező álláspontra is, t. i. hogy a felelősség egyetemleges legyen. És helyezkedhetik arra a harmadikra is, hogy a védelem kétség esetében az egyetemlegesség mellett szól. Erre az álláspontra helyezkedik a német törvény, mely, mint említettem, a társaság fejezetében szintén hallgat e kérdéstről, 427. §-ában azonban az egyetemleges adóstársi védelmet állítja fel a közös szerződéssel vállalt kötelezettség tekintetében. A törvényjavaslat azonban azáltal, hogy a német törvény 427. §-ában megállapított egyetemleges adóstársaságot az 1185. §. második bekezdésében a kártalanító kezesi felelősséggel helyettesítette, azt a felette célszerűtlen és aggályos helyzetet teremtette, hogy a hitelező, aki a társaság ös-

szes tagjait egyszerre vonja perbe és pedig mindegyiket egész követelése erejéig, kénytelen az 1205. §. alapján a sortartás kifogásának érvényesítését tűrni és az egyes tagra arányosan eső követelésrészt meghaladó összeget ugyanezen szakasz szerint csak akkor igényelheti, ha kimutatja, hogy a többi társtag ellen «*a követelés behajtása végett végrehajtást vezetett és kielégítést nem nyert*». Amíg ezt ki nem mutatja, addig a hitelező a törvényjavaslat konstrukciója szerint a tagoktól csak annak tűrését kívánhatja, hogy magát a társasági vagyontól elégítse ki — a társaságot, jogi személyiségnek hiánya miatt, önállóan nem vonhatja perbe — a tagok magánvagyonára azonban csak a reájuk eső aránylagos rész erejéig kérhet egyelőre kielégítést, a többlet csak akkor, ha a tagok egy része ellen eljárása nem járt sikerrel. Ehhez járul még a komplikációk beláthatlan sora az egyik társtag kötelezettségének érvénytelensége vagy megtámadhatósága esetében. Ez az állapot tarthatatlan. Egyszerű és világos megoldásra van szükség a fenti alternatívák valamelyikének értelmében.

A második kérdés, amely alapos revízióra szorul, az 1665. és 1676. §-okban foglalt felmondás, első esetben az ügyvezető tag részéről az ügyvezetés, másik esetben a társtag részéről a társasági viszony tekintetében. A felmondásra időbeli határt nem szab a törvény. Ilyen objektív korlátozás, legalább is a társtagi viszony felmondásánál, diszpozitív szabályként megfontolandó lenne, főleg ha indokolt sürgősség esetében az azonnali feloszlás vagy kilépés joga a K. T. 100. §-ának mintájára szabályoztatik. E helyett a javaslat olyan elemet visz be ebbe a matériába, amely alig való egyéb, mint arra, hogy jogbizonytalanságot teremtsen. A hivatkozott szakaszok szerint ugyanis a felmondást fontos ok nélkül nem szabad «*alkalmatlan időben*» gyakorolni, különbeni kártérítési kötelezettség mellett. Az idő alkalmas vagy alkalmatlan voltának megítélésére a törvény semmiféle támpontot nem tartalmaz. A bírói mérlegelésnek tehát szabad tere van. Igaz, ez a legéletbevágóbb és legfontosabb kérdéseknél szintén megvan. Csakhogy az idő alkalmas vagy alkalmatlan volta olyan célszerűségi kérdés, melynek a felmondást követő, esetleg hónapokon át tartó pert befejező ítéletben retrospektív alapon való elbírálása a legnehezebb és legkényesebb kérdések egyike. Ami igazság volt a felmondáskor, arról félév múlva kiderülhet, hogy tévedés. Súlyos dilemmák elé állítjuk az ítélőbírókat. A német törvény az ügyvezetői felmondásnál (712. §.) a megbízás fejezetére utal, melynek 671. §-a egyetlen kritériumot állít fel az idő alkalmas voltának elbírálásához, azt t. i., hogy módja legyen a másik félnek a teendőik másirányú ellátásáról gondoskodnia. Ez már maga is lényegesen egyszerűsíti a bírói feladatot. A magyar javaslatból még ez a minimális objektív támpont is — amely egyébként a társtagi felmondásnál úgy sem létezik — hiányzik. Részemről egészen feleslegesnek tartom a felmondásnak a K. T. 99. és 100. §-aiban foglalt határozmányokon túlmenő megkötését. A visszaélészerű felmondásokkal szemben az 1711. §. úgyszólván védelmet nyújt, mert kártérítéssel sújtja azt a felmondó felet, aki nyilvánvalóan csak károsítás céljából mond fel. Messzebbmenő védelemre itt nincs szükség. Ha pedig a védelem elkerülhetetlen, akkor eljárásjogi szabályokkal kell azt körülbástyázni (perenkívüli eljárás, reféré), hogy visszaélések forrása ne legyen.

A harmadik pont, amelyet kiemelni kívánok, az, hogy a törvényjavaslat a társaság felbontásának módozatait nem állapítja meg úgy, amint azt a praktikus élet megkívánná. Igaz, hogy a legtöbb kereskedelmi törvény is ugyanebben a hiányban szenved. A közkereseti társaságnál bizonyos mértékig biztosítószerep a felszámoló bírói úton való kirendelése. A javaslat ezt sem ismeri. 1681. §-a pedig, amely minden intézkedéshez egyhangúságot kíván, évtizedes tapasztalat szerint alig alkalmas egyéb, mint arra, hogy zsaroló fegyvert adjon egy-két obstruáló tag kezébe. A létező törvények hiányaival szemben a gyakorlat szurrogátumokkal próbálkozott: az üzlet átvétele a társak közti zárt árverés alakjában, az árverés egyéb formái; ezek kiépíthetők lennének az árverésnek perenkívüli bírói eljárás útján való elrendelésével stb. És ha mindezek a megoldási lehetőségek nem tekintethetnének eléggé kipróbáltaknak ahhoz, hogy magánjogi kódexbe vétessenek fel, ez egyáltalában nem a jelenlegi megoldás helyességét, hanem csak azt bizonyítaná, ami kiindulási pontunk volt, t. i. hogy e fejezetben is sokkal több az evolúció állapotában levő kérdés, semhogy a hagyományos megoldásoknak magánjogi kódex alakjában való megkövetése ne várhatna még jó ideig.

A társaságról szóló fejezet véleményem szerint elvi alapjaiban átdolgozásra szorul és így feleslegesnek látszott szövegkritikával foglalkozni.

Dr. Doroghi Ervin.

Üzletszerűség és visszaesés a II. Bn.-ban.

A Btkv. az *üzletszerűség* fogalmát, mint a klasszikus büntetőjog felfogása szerint a bűncselekményt minősítő (súlyosbító) *tényálladási alkatelemet*, csupán az gazdaság büntettére vonatkozóan konstruálta meg. (372. §.)

A Bn. már meghonosította ezt — hogy időrendet nem tekintve a sűrűbben előforduló bűncselekményeket érintsük — a kerítés (45. §. 4. pont), valamint a lopás (49. §. 2. bek. 3. p.) büntetneinél; továbbá feltalálható eme jelentős fogalmi disztinkció az uzsora (1883: XXV. tc. 2. §.), személyek kihasználása (1913: XXI. tc. 4. §. 1. pont), sajtózsarolás (1914: XIV. tc. 25. §. végbekezdés), árdragító visszaélés (1920: XV. tc. 3. §. 2. bek.), végül adócsalás (1920: XXXII. tc. 4. §. 3. pont) deliktumainak speciális törvényi minősítéseiben.

Ámde törvényhelyenként felsorakoztatott ily «üzletszerűség» jellegét vizsgálva, büntetőjogi szempontból *eme minősítő* (konstitutív) *körülményektől* meg kell különböztetnünk a II. Bn. 36. §-ában, két *junctim* feltétel (az élet, a szemérem, vagy a vagyon ellen egymástól függetlenül elkövetett, legalább három büntett és az öt éven belüli kétszeri visszaesés) mellett szereplő — a szigorított dologházbautalás egyik *alternatív* feltételeként meghatározott — *üzletszerűen elkövetett bűnözés* fogalmi komplexumát.

Mert míg az előbb felsorolt esetenkénti üzletszerűségnek mint minősítő (súlyosbító) körülményeknek megalkotásakor, a törvényhozó egyébire nem gondolt, mintsem hogy az üzletszerűség jogi feltételének esetében, az enyhébb cselekményeket esetleg súlyosabbnemű bűncselekményekké kell minősíteni; vagy pedig a szabadságjogokat meghatározott mértékben korlátozó szankciókat kell ennek folytán emelni: addig a II. Bn. a kriminálpolitikának mezején sokkal hatalmasabb látóhatárt tekint be, mert az üzletszerűség kritériumát *kiemeli* a korábbi minősítő (súlyosbító) feltételként megszabott törvényes béklyókból és odahelyezvén azt a bíró serpenyőjébe, mint *bármely* élet, szemérem és vagyon ellen elkövetett bűncselekmény által közjogainkat fokozott mértékben veszélyeztető motívumot, állandóan leselkedő antiszociális felfogást és *magartartást*: a szigorított dologház újonnan intézményesített eszközével, bizonyos (fentebb már érintett) feltételek mellett, megtorolhatóvá teszi.

Ennek a törvényhozói felfogásnak korszakalkotó jelentőségét a jövő gyakorlat fogja megmutatni; de kicsillan az abból is, hogy például egyebet ne említsek, a *csalás* variabilis eseteiben (gondoljunk csak az 1916: V. tc. 4. §. szerint per analogiam juris alkalmazandó gyakoriságaira), vagy pedig a *sikkasztás* (Btkv. 355—358. §.), *hűtlen kezelés* (Btkv. 361—364. §.) és *hivatali sikkasztás* (Btkv. 462—464. §.) bűncselekményeinél mindaddig az üzletszerűen elkövetett bűnözést mint ilyet, ítéletben alig lehetett honorálni: mert bár annak nyilvánvaló fennforgása ellenében a tételes törvényi konstitúció arra módot nem nyújtott. Patikamérlegének kellett lennie ezért a bírónak, hogy a törvény útmutatása nélkül, az egyes bűncselekmények belső rúgóit kiderítvén, az üzletszerűséget, mint a bűncselekményekhez való ragaszkodást, abban való kitartást, a jogsértő szándék hatványozott voltát súlyosbító körülményként értékelhesse.

De nemcsak a korábbi törvényhozás igyekezett az üzletszerűség *jogi fogalmát* fokozott és módjával sorompóba állítani, — miként a fenti rövid felsorolásból is megállapítható — hanem hasonlóképpen egyidejűleg a gyakorlat boncolgatta, formálgatta, disztingválta azt; s hogy oly jelentős helyet foglal el a II. Bn.-ban, illetve hogy igen hatásosnak ígérkező, páncélvértetű új köntösében megjelenhetett, abban úgy gondolom, legfelsőbb Bíróságunknak is jelentős szerepe jutott.

A kir. Kúria ugyanis az üzletszerűség ismérveit *pozitív és negatív* vonatkozásaiban biztos elmeállal meghatározván, a tényállásokból vont következtetéssel többször kijelentette, hogy az üzletszerűségnek nem kelléke, miszerint a tettesnek akár fő, akár egyedüli keresetforrása legyen (B. H. T. 72. köt. 47. oldal), elég ha a bűncselekményből tettes terszerűen, csak mellékkereset gyanánt húz hasznát; akár jelentékeny ez a haszon életfenntartása szempontjából, akár nem. (B. H. T. 72. köt. 150. oldal.)

Az üzletszerűség fogalmát definiálván, megállapíthatónak tartja azt, ha a bűncselekményből származó jövedelem oly visszatérő vagyongyarapodást jelent, amelyre számítani lehet. (B. H. T. 76. köt. 96. oldal.) A bűncselekménnyel való üzletszerű foglalkozást jogkérdésnek deklarálván (B. H. T. 67. köt. 170. oldal): *egyszerű* bűncselekmény esetén is megállapítandónak vélte az üzletszerűséget (B. H. T. 66. köt. 129. oldal és 73. köt. 104. oldal), mert az elítelt korábbi bűncselekményeihez viszonyítva, annak rövid időközben (sűrűn) történt megismétlődését és ama kiesztelt antiszociális elhatározást konstataálta, hogy elítelt a bűncselekmény segítségével megnyitott jövedelemforrásból, magának és hozzátartozóinak bizonyos életfenntartási alapot kívánt biztosítani. (B. H. T. 73. köt. 27. oldal.)

Edvi Illés (A magyar büntető törvénykönyv magyarázata, III. kötet 268. oldal) szerint az üzletszerű büntett elvileg egyetlen cselekmény alapján bár megállapítható volna, ha valaki azt a jelzett célból követi el: de gyakorlatilag helyesebbnek és törvényszerűbbnek véli azt a felfogást, hogy az üzletszerűséghez ugyanazon cselekmény *ismételt* elkövetését kívánják meg. *Hälschner* szerint pedig az üzletszerűségnél ugyanazon cselekmény *többszöri* elkövetése által érvényre juttatott erősebb hajlam e fokozott bűntetőségi alapja.

A II. Bn. előtt tehát a bírói gyakorlat értelmében kialakult üzletszerűség jogi fogalmának két fő alkateleme kellett hogy legyen: az *egyik* a társadalomellenes, bűnös *keresetforrás* létesítése, a *másik* pedig a bűncselekmény sűrű ismétlésében rejlő, *fokozott szándékoság*. És e helyütt az üzletszerűség és visszaesés büntetőjogi fogalmainak külön ideológiákból táplálkozó indái sokszor a bírói gyakorlatban összeölekeznek.

Mert bizony az üzletszerűséget rásütötték arra a fegyverre, ki szabadulása után nyolcadik napon ismét lopott (B. H. T. 60. köt. 29. oldal); s ha a gyakorlatban valamely tettes rövid időközben többször követett el lopást, gazdaságot, kerítést stb., tehát *ugyanazonnemű* bűncselekményekbe ismételtén visszaesett, közeli volt ama következtetési alap, hogy egzisztenciális, keresetbeli mozgatói vannak tettenek.

A II. Bn. sokkal *szabadabb* kezét ad a bírónak arra nézve, kit tekintsen olyanok, ki bűncselekményeit üzletszerűen követi el? Ugyanis a 36. és 38. §-ok egybevetéséből megállapítható, hogy a törvényhozás immár nem *bajlódik* a helyel-közzel egyes — fentebb felsorolt — bűncselekményeknél már megalkotott e minősítésbeli (súlyosbító) konstitúciónak elmélyítésével; továbbfejlesztésével; esetleg több bűncselekményeknél is, hasonlóképpen annak szükséghez képest való bevezetésével; (mert hogy a fenti példákat említve, az üzletszerűség minősített esete a csalásnál, sikkasztásnál, hűtlen kezelésnél stb. *nem* szerepel, ebből az in statu legis nascenti fokmérőből, az akkori kriminológiai állapotokra vonatunk következtetéseket), hanem igen helyes *irányt változtatva*, megfelelő intézkedéssel igyekszik *minden* üzletszerűen bűnözőtől a társadalmat megvédeni. Eme *generális* modern elgondolást *következetesen* nyilvánvalóvá teszi, hogy ezentúl bíróságainknak csupán mint a társadalomra fokozott veszélyt jelentő és a szigorított dologházbautalásra megérett bűnözési mentalitással kell az üzletszerűen elkövetett bűncselekményekkel a lehető tökéletes individualizáció szempontjából foglalkozniok, nem pedig az üzletszerűség, mint konstitutív tényálladási alkatelemet az ítéletben megállapítható minősítő (súlyosbító) feltételként kutatniok; — mert az 1921. évi XXIX. tc. 2. §-ában előírt hatásköri (alaki) jogszabályt a II. Bn. mint lex posterius nem érinti: tehát üzletszerűen elkövetett sikkasztás, csalás és gazdaság bűncselekményeinek jogi fogalmával azoknak, mint ilyeneknek a II. Bn. 36. §. szerint kiemelt jelentőségével: *a törvényszéki egyesbíró is foglalkozhatik*, — holott a többi üzletszerűen elkövetett bűncselekménynél e minősítésbeli feltételnek, mint tényálladási alkatelemnek megállapíthatása: ezentúl is büntetőtanács hatáskörébe tartozik.

E *minuciózus* megkülönböztetésre, így az anyagi és alaki jogszabályoknak is *éles*, egymástól való elhatárolására annál inkább szükségünk van, mert ellenkező esetben nem appercipáljuk helyesen a II. Bn. által meghonosított modern új intézkedéseket, nem látunk bele tisztán a törvényhozó elgondolásába, célzatába.*

Az üzletszerűen elkövetett bűnözés fogalma azonban a II. Bn.-

* L. a szerzőtől: Magyar Jogi Szemle IX. évf. 10. számában 365. és köv. oldalon megjelent fejtegetést.

ban is találkozunk, érintkezik a visszaesés fogalmával. Hiába, akár a kérdéses bűncselekménynek az üzletszerűség mint tényálladási alkateleméről szólunk, akár pedig a helyes irányú kriminálpolitika kardinális tengelyébe állítjuk be az üzletszerűen bűnözőkkel szemben megfelelő intézkedés meghonosítása segélyével való védekezést: érezzük a szó stilisztikai és logikai értelménél fogva, hogy üzletszerűen elkövetni valamit annyit jelent, mint ismételt, gyakran cselekedni. Ha tehát a tolvaj a lopott aranytárgyat beolvastja, darabokra vágja, szükségéhez mérten, apránként értékesíti és pénzelt belőle: végeredményében az egyszerű lopás pusztán tényálladási alkatelemén túlmenően és honorálandó más tényállást is valósít meg, még pedig többször recitálva. Az ismétlődő cselekvés tehát az a kritérium, mely összehozza az üzletszerűség és visszaesés fogalmait. Azonban, míg az üzletszerűen elkövetett bűncselekménynél sem törvény, sem bírói gyakorlat, sem doktrína nem kívánja meg a tényállásnak akár teljes, akár bizonyos részben való megismétlését, addig a «visszaesés» gyakorlati szóhasználatával megjelölt jogi fogalom, valamely bűncselekmény teljes keretében való, időközi, újabb létrehozását jelenti.

És miként rámutattam, miszerint az üzletszerűség fogalma a Bn.-ban új szint és erőt nyert, úgy alább azt kívánom röviden exemplifikálni, hogy a visszaesés fogalma is ugyanekkor jelentékeny extenzív haladást tett, még pedig két főirányban.

Az egyik, hogy a korábbi törvényhozás úgy az üzletszerűséget, mint minősítő (súlyosbító) tényálladási feltételt, hasonlóképpen kezelte a visszaesés jogi fogalmát is: nevezetesen a lopásnál (Btkv. 338. §., Bn. 49. §. 2. bek. 2. pont), rablásnál és zsarolásnál (349. §. 1. bek. 1. pont), sikkasztásnál (357. §.), orgazdaságnál (371. §.), csalásnál (381. §. 3. pont), továbbá a következő speciális delectumoknál, ú. m. erdei lopásnál (1879: XXXI. tc. 74. §. végbek.), uzsoránál (1883: XXV. tc. 2. §.), mezőrendőri kihágásnál (1894. évi XII. tc. 99. §.), árdrágító visszaélésnél (1920: XV. tc. 3. §. 2. bek.), adócsalásnál (1920: XXXII. tc. 4. §. 1. pont), tisztességtelen versenynél (1923: V. tc. 22. §. 1—2. bek.). A visszaesés korábbi fogalmát ezért büntetőjogszabályaink szerint akként lehetett definiálni, hogy az alatt bizonyos egynemű vagy rokonfajú bűncselekményeknek időközi ismételt elkövetését értettük. A II. Bn. ezt a fogalmikört annyiban tágította, hogy az elől említett és szigorított dolgházbautalás egyik junctim feltételeként meghatározott, visszaeső bűnözőnek tekinti azt, aki bármely különemű, az élet, a szemérem vagy a vagyon ellen különböző időben és egymástól függetlenül, legalább három büntetést követett el, még pedig az utolsót és az azt közvetlenül megelőzőt öt éven belül. A visszaesés törvényénél fogva minősítő (súlyosbító) feltétele addig nem minden bűncselekménynél egyforma megelőző időhatárhoz volt kötve. Így az árdrágító visszaelés gyorsított megtorlást igénylő bűncselekmény lévén, közömbösnek tekinti a törvény, hogy mikor volt már ily bűncselekményért büntetve a visszaeső tettes. A mezőrendőri kihágásnál két éven belül, — ugyanúgy első esetben a tisztességtelen versenynél két év, — másodszori visszaesés (tehát harmadszori ismétlődés) alkalmával öt év alatt minősült az említett delictum súlyosabbá. Az erdei lopásnál, az elkövetés után három éven belül lehetett a tettet visszaesőnek tekinteni. A többi, súlyosabb jellegű delictumnál, (lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, orgazdaság, csalás, uzsora) tíz év ama határidő, mely részben az egyszer (rablásnál, zsarolásnál, uzsoránál), részben a kétszer kiszabott (lopásnál, sikkasztásnál, orgazdaságnál, csalásnál) büntetés kiállításától számítandó. A szigorított dolgházbautalás szempontjából az üzletszerű és állandó hajlammal bíró bűnözőkkel szemben, eme határidő jóformán felére rövidült.

De az alábbi másik főirány, mely a visszaesés fogalmában, a II. Bn. szerint reformszerű változást jelent, még sokkal hatásosabb, mélyebbre nyúló. Míg ugyanis újabb büntetteknél (szigorított dolgházbautalást csak ilyenemű bűncselekmény miatt lehet kimondani) csupán a korábban tényleg elszenvedett szabadságvesztésbüntetés volt törvényi minősítő körülményként méltatható, az összbüntetésbe foglalt több büntetés, ha azt egyfolytában állották ki, a B. H. T. 4. kötetében írt 408. sz. elvi kijelentése szerint a kir. Kúriának csak egy büntetésnek számított ebből a szempontból, addig a II. Bn. 38. §. 1. bekezdése hangsúlyozottan kijelenti, «hogy a szigorított dolgházbautalása szempontjából közömbös az, hogy a vádlott a megelőzően elkövetett egy vagy több büntetést miatt már jogerősen el volt-e ítélve, vagy pedig a most folyamatban levő eljárásban kerül elítélés alá, vagy hogy a korábban ki-

szabott büntetéseket egészen vagy részben végrehajtották-e vagy összbüntetésbe foglalták-e? A visszaesés büntetőjogi fogalma ezek szerint teljesen kidesztillálva kerül a bíró kezébe. Midőn tehát magasabbrendű kriminálpolitikai célt tart szem előtt a II. Bn. megalkotója, nem gördít akadályt a bíró elé a tekintetben, hogy valakit, egyéb feltételek fennforgása esetén, szigorított dolgházba utalhasson, bár az illető a szigorított dolgházbautalást megelőző ítélethozatal előtt büntetlen előéletűként is szerepelt. Nagyjelentőségű ez újabb felfogás, mely a bírói individualizációnak eddig nálunk ismeretlen tág teret nyit; és alkalmat nyújt ama kognicióra, hogy éppen a jogrendre felette veszélyesnek talált egyének, a lenyűgöző formalizmus, előző büntetések kiállításának konstatálása nélkül is, megfelelő intézkedéssel, a társadalomtól izolálhatók legyenek.

Az üzletszerűségben kidomborodó bűnözési szándék intenzitása, valamint a visszaesésben rejlő, bűncselekmények elkövetésére valló állandó hajlam, mint rokon fogalmak a II. Bn.-ban ilyenképpen külön-külön is, de harmónikus összhangban és plasztikusan kifejezésre jutottak.

Dr. Zöldy Miklós.

Rendelet a biztosítási ügynök jogállásáról.

A magyar kereskedelmi törvénybe foglalt biztosítási szerződési jog teljesen mellőzte az ügynök jogállásának törvényes szabályozását. Ily módon a bírói gyakorlatra várt a feladat, hogy ama felette gyakori, de egyúttal felette nehéz vitakérdésekben, amelyek az ügynök jogállása tekintetében felmerültek, a gyakorlati élet számára zsinórmértéket adjon. Bírói gyakorlatunk azonban a felmerülő kérdésekben rendkívül ingadozó álláspontot foglalt el. Míg régebbi judikatúránk abból — a biztosítótársaságokra nézve mindenképpen előnyös — álláspontból indult ki, hogy a biztosítási ügynök nem a társaságnak, hanem a félnek megbízottja, addig az újabb gyakorlat az ellenkező végletbe esett és a biztosítási ügynököt a legmesszebbmenő vonatkozásokban a társaság megbízottjának tekintette. Csak legújabbban volt e tekintetben némi változás észlelhető, amennyiben a bíróságok lassanként arra a helyes meggyőződésre jutottak, hogy az ügynök bizonyos középhelyet foglal el a biztosítótársaság és a közönség között, amiből következik, hogy az ügynök bizonyos vonatkozásokban a társaság, más vonatkozásokban azonban a fél megbízottjának tekintendő.

A kérdés rendezetlen volta mindenestre jogbizonytalanságot teremtett, érthető tehát, hogy amidőn a kormány az 1927. évi X. tc. megalkotásával hozzáfogott a biztosítási szerződési jog reformjához, a jogalkotás sürgős feladatául tűzte ki az ügynöki kérdés szabályozását és az említett törvény 13. §-ában felhatalmazást adatott magának a törvényhozástól arra, hogy addig is, amíg a biztosítási jog egész rendszerének kimerítő törvényhozási szabályozására kerül a sor, az ügynök jogállásának kérdését rendeleti úton szabályozhassa.

E törvényes felhatalmazás alapján bocsátotta ki a minisztérium 1928. december hó 18-án a biztosítási ügynök jogállásáról szóló 5460/1928. M. E. sz. rendeletét, mely tizenkét paragrafusban szabályozza — a fentiek szerint ideiglenes jelleggel — a szóbanforgó joganyagot.

A rendelet az ügynöki kérdést nemcsak magánjogi, hanem rendészeti, tehát közigazgatási jogi szempontokból is tárgyalja. Míg a magánjogi szabályozás terén azt célozza, hogy — az ügynök hatáskörét pontosan körülírva — véget vessen annak a jogbizonytalanságnak, amely e téren eddig uralkodott, addig rendészeti szabályaival az ügynöki kar diszciplinálására törekszik, és gátat akar vetni azoknak a különböző visszaéléseknek, melyek úgy a biztosított közönség, mint a biztosítótársaságok részéről a multban igen sok panaszra adtak okot.

A magánjogi szabályozás terén az ügynöki rendelet nagyjában a német és az osztrák biztosítási törvény nyomdokait követi. Miként az említett külföldi törvények, úgy a magyar ügynöki rendelet is szoros határvonalat von azon ügynök közt, aki jogosult biztosítási ügyletek megkötésére («ügyletkötő ügynök») és azon ügynök közt, aki kizárólag a közvetítő szerepét tölti be a társaság és a fél között («közvetítő ügynök»).

Az «ügyletkötő ügynök» hatásköre nagyjában azonos a kereskedelmi meghatalmazott hatáskörével (K. T. 45. §.). Külön kiemeli azonban a rendelet, hogy «a biztosítási szerződésből eredő kártérít-

tési követelés elismerésére vagy megállapítására az ügyletkötő ügynök külön meghatalmazás nélkül nem jogosult. A «közvetítő ügynök» hatásköre lényegileg kimerül abban, hogy a fél ajánlatát és egyéb nyilatkozatait a társasághoz, viszont a társaság nyilatkozatait és magát a kötvényt is a társaságtól a félhez továbbítja. Fontos a közvetítő ügynök hatásköre szempontjából az a törvényes megszorítás, hogy a közvetítő ügynök a biztosítási díjat és annak járulékait csak a társaság által kiállított nyugta, illetve a kötvény ellenében szedheti be (tehát saját nyugtájára nem inkasszálhat), hogy továbbá előleget csak külön felhatalmazás esetében vehet fel a féltől. (A rendelet ezen intézkedései nagyjában azonosak a német 1908. évi biztosítási törvény 43. és 45. §§. és az 1917. évi osztrák biztosítási törvény 43. és 44. §-ainak rendelkezéseivel.)

Az ügynöknek ezen törvényes hatáskörét csak a rendeletben szorosan körülírt vonatkozásokban lehet korlátozni, nevezetesen a közvetítő ügynök hatáskörét csakis területileg, az ügyletkötő ügynökét ezenfelül egyes biztosítási ágakra, illetve fajokra is. Ily korlátozásra is azonban a társaság a féllal szemben csak akkor hivatkozhatik, ha a fél a korlátozásról tudott, vagy csak súlyos gondatlanságból nem tudott.

Az ügynöki meghatalmazás köre ezekkel az intézkedésekkel világosan és minden kétértelműség kizárásával tisztázva van.

Felette sajnálatos, hogy a rendelet egy másik igen fontos kérdést, amely nagyon sok perre és vitára ad állandóan alkalmat, nem szabályozott hasonló világossággal: nevezetesen azt a kérdést, vajjon *mennyiben tekinthető az ügynök tudomása azonosnak a társaság tudomásával*. Ennek a kérdésnek igen nagy gyakorlati jelentősége van. Az ügynök pl. tudomással bír bizonyos körülményekről, amelyek a társaság kockázatát fokozzák, amelyek azonban az ajánlatban megemlítve nincsenek. A társaság — nem lévén tudomása a szóbanforgó körülményekről — a kötvényt kiállítja és csak utólag nyer tudomást a veszélyt lényegesen fokozó körülményről. Vajjon érvényesítheti-e a társaság ily esetben a közlési kötelezettség megsértését, annak dacára, hogy az ügynöknek a kérdéses körülményről tudomása volt? A német törvény ebben a kérdésben teljesen tiszta helyzetet teremt, kimondván azt, hogy a «közvetítő» ügynök tudomása *nem* tekinthető egyenlőnek a biztosítótársaság tudomásával (német tv. 44. §.). (Hogy az «ügyletkötő» ügynök tudomása egyenlő a társaság tudomásával, ez az «ügyletkötő» ügynök jogköréből önként következik, s ezért a német törvény nem is tartja szükségesnek ezt külön kiemelni.) Az osztrák törvény már nem megy ilyen messze és bizonyos esetekben, nevezetesen, ha «az ügynök tudomását oly jelentésből vagy nyilatkozathól merítette, melynek átvételére felhatalmazottnak tekintendő», a «közvetítő» ügynök tudomását is azonosnak tekinti a társaság tudomásával, (osztr. tv. 37. §.). A magyar rendelet tulajdonképpen kitér e kérdés szabályozására elől, kimondván azt, — ami önként következik az «ügyletkötő» ügynök hatáskörének körülírásából — hogy t. i. az «ügyletkötő» ügynök tudomása egyenlő a társaság tudomásával, ellenben ott, ahol a törvényes szabályozás szükséges volna, t. i. a «közvetítő» ügynök tudomása tekintetében, egyszerűen utal az «eddig fennálló jogszabályokra», vagyis a bírói gyakorlatra, mely azonban éppen ebben a kérdésben felette ingadozó és világos útmutatást nem nyújt.

Már az általános magánjogi szabályokból folyik, de a rendelet — hasonlóképp, mint az osztrák biztosítási törvény (47. §.) — külön kiemeli a félnek jogát a szerződés megtámadására abban az esetben, ha az ügynök a szerződő felet jogellenes fenyegetéssel vagy valamely lényeges körülményre vonatkozó megtévesztéssel bírta rá az ügylet megkötésére.

Meglehetősen nagy teret szentel a rendelet a már fentebb említett *rendészeti* természetű intézkedéseknek, amelyekben a rendelet önálló utakon jár. Ezek az intézkedések egyrészt a biztosító vállalatok által való meghatalmazások tartalmára, a meghatalmazás felmutatásának kötelezettségére, főként azonban arra a büntetőjogi hatáskörre vonatkoznak, amellyel a rendelet a Biztosító Magánvállalatok M. Kir. Felügyelő Hatóságát az ügynökök ellen akár a társaságok, akár a felek által emelt panaszok esetére felruházta. A Felügyelő Hatóságnak jogában áll az ügynököt a rendeletben taxatív felsorolt kötelesegmulasztások, illetve a jó erkölcsökbe és a tisztességes versenybe ütköző eljárás (setén 200 P-ig terjedhető pénzbírsággal sújtani, sőt az ügynöki működéstől állandóan vagy meghatározott időre el is tiltani. A Felügyelő Hatóság rendelkezései ellen jogorvoslati út áll nyitva a Közigazgatási Bírósághoz.

A rendeletnek utóbb említett intézkedései bizonyára nagymértékben hozzá fognak járulni a biztosítási ügynöki kar színvonalának emeléséhez.

Dr. Kutasi Elemér.

A kitagadási okok lényeges kiterjesztése a Mjtj.-ban.

I. A Mjtj. lényegesen kibővíti a kitagadási okokat nemcsak a mai gyakorlattal, hanem az eddigi szövegekkel szemben is.

Az I. T. Sz. 7. §. alapján ma csak a Hármaskönyv I. részének 52. és 53. címeiben foglalt esetekben van kitagadásnak helye.

Ezzel szemben a Mjtj. 2010. §. szerint új kitagadási okok *a)* ha az ivadék az örökhagyó ivadékának vagy az örökhagyó szülőjének életére tör, *b)* ha az ivadék az örökhagyó, az örökhagyó ivadéka, házastársa vagy szülője sérelmére súlyos bűncselekményt követett el.

Míg az első kiterjesztés csak a személyek körét tágítja, addig a második a személyek körén kívül a kitagadási okok tényálladékát is igen lényegesen kiterjeszti.

Igaz, hogy a Hármaskönyv szerint az életre való törésen kívül nemcsak a tetteles bántalmazás, hanem «a szülők elleni más súlyos és nevezetes méltatlanság» (aliam gravem et notabilem iniuriam) is kitagadási ok.

Ámde «iniuria» alatt csak a személy és nem vagyon ellen irányuló cselekmények érthetők, tehát becsületsértés, rágalmazás. Bírói gyakorlatunkban nem fordul elő tudtommal praecedens, mely vagyoni delictumot kitagadási oknak elfogadott volna.

A javaslat szövegezése szerint a felsorolt személyek elleni vagyoni delictumok is kitagadási okot képeznek.

Nézetem szerint igen aggályos, *a)* hogy a javaslat az «iniuria» területét elhagyva, minden «súlyos bűncselekményt» kitagadási oknak minősít, *b)* hogy nemcsak a szülők, hanem a testvérek elleni súlyos bűncselekmény is kitagadási ok.

Mi a «súlyos bűncselekmény»? Ennek elbírálása teljesen a bírói belátástól fog függeni. Bűncselekmény nemcsak a büntett, hanem a vétség, sőt kihágás is. A «súlyos» jelző a kihágásokat — remélhetőleg — (de nem egészen kétségtelenül) kizárja, ellenben a vétségek nagy birodalma beleesik a kitagadási okok sorába.

Tehát például, ha egy kiscgazdának a fia a vásáron apja megbízásából egy lovat elad és a vételárát elissza, vagyis elsikkasztotta, ez elég komoly ok vagy ürügy lesz ennek a fiúnak kitagadására? Vagy ha pláne egy siheder apja ládafiát feltöri (ez csak elég súlyos bűncselekmény) és abból pár koronát ellop, ez kitagadási ok lesz?

Még furcsább a testvér elleni «súlyos bűncselekmény».

Mai bírói gyakorlatunk szerint a «szülő ellen elkövetett durva becsületsértés és tetteles bántalom minden körülmények között és tekintet nélkül a felek műveltségi fokára, kitagadási ok» (Mj. Dtár XI. 85.).

Szabad ezt a tételt a testvérek közötti oly gyakori surlódásokra is alkalmazni?

Sem a Bsz.-ben sem az I. és II. T.-ben a *testvér* még nem szerepelt. Hogy a javaslat mért vette fel, nem tudjuk, hisz az indoklás még nem jelent meg.

Nincs testvérről szó a német B. G. B.-ben sem, pedig a «súlyos bűncselekmény»-t onnét vették az előző tervezetek és a javaslat is.

De nemcsak ez irányban jelent kiterjesztést a javaslat a B. G. B.-vel szemben. A B. G. B. 2333. §. szerint csak «büntett vagy *szándékos* súlyos vétség» (sich eines Verbrechens oder eines schweren *vorsätzlichen* Vergehens schuldig macht) képez kitagadási okot.

A javaslat a szándékosságot is elejtette, tehát esetleg gondatlanságból elkövetett bűncselekmény is lehet kitagadási ok.

Az a meggyőződés, hogy a javaslat igen messzire tolja ki a kitagadási okok határait a nélkül, hogy ezt bárki sürgette volna, a nélkül, hogy erre komoly szükség volna.

Az ilyen túlzások csak a pereket szaporítják, az örökségvadászok vadászterületét bőkezűen tágítják.

II. A javaslat 2013. §. szerint a becsületesen vagy erkölcsstelen életmód miatt történt kitagadás hatálytalanná válik, ha az ivadék ezt az életmódját abban hagyva az örökhagyó életében már jó útra tért.

ségi határidő megrövidíttessék és a főadóst elzárja attól, hogy a felmondás megtörténte után a kezes terhére további hitelt vegyen igénybe. A Kúria azonban úgylátszik figyelmen kívül hagyta, hogy a felmondás kikötése nem a hitelezővel szemben, hanem a főadós irányában történt és így nyilvánvaló, hogy a kezesnek a főadóshoz intézett felmondása semmiképpen sem járhat azon következménnyel, hogy a hitelezővel szemben megállapított kezességi határidő megrövidíttessék, vagy hogy a felmondás megtörténte után a hitelező a kezes terhére a főadósra újabb hitelt ne folyósíthasson.

Még megemlítenünk tartjuk, hogy a Kúria úgylátszik a kezes felmondásának a hitelezővel szemben azon hatályt tulajdonítja, hogy a felmondás megtörténte után a főadósra újabb összegek a kezes terhére nem folyósíthatók, és így a felmondás által nem magát a kezesség tartamát tekinti korlátozottnak, hanem csupán a kezesség által fedezett kötelezettségek terjedelmét, teljesen függetlenül attól, hogy a kezes ellen a hitelező ilyképpen megrogzított követelését milyen időpontig érvényesítheti. A Kúria ezen álláspontja egyébként egyezik a Javaslat 1214. §-ában kifejezett szabállyal, bár ott csupán azon esetben történik a felmondásra nézve intézkedés, ha a kezesség jövőbeli kötelezettségért határozatlan időre vállaltatott.

Dr. Rapoch Géza.

Jogirodalom.

Hercz Oszkár: Gyakorlati törvényszéki elmeortán.

Minden jogrendszer egyik jogász szempontról legkényesebb pontja a szakértők szerepe, azaz: a jogász és a szakértő viszonya a perben. A szakértő ugyanis a mérvadó egyes kérdésekben, amelyekhez a jogász nem érthet: de a szakértő mérvadóságát mégis a jogász állapítja meg és bírálja valójában fölül.

Ezt az önellentmondást csak enyhíti, de meg nem szüntetheti, sőt, enyhítés helyett sokszor ki is élezi a jogásznak az illető szakban jóhiszeműen szerzett műveltsége, amely végtére mégis csak dilettantizmus a szakértő szemében.

A legnehezebb feladat tehát a szakember számára, amit dr. Hercz Oszkár kísérel meg könyvében: ¹ hogy a jogászt a szakértő megítélése alá eső kérdések felől tájékoztassa, a saját tudományába szinte bevezesse; nehéz különösen, ha a szakértő a jogászok működését nem minden averzió nélkül tekinti.²

Az ilyenmí munkának ugyanis vagy abszolút szakszerűnek és kimerítőnek, vagy abszolút érdekesnek és rövidnek kell lenni. Az ember, ha végigolvas egy közel 400 oldalas könyvet, a végén, mint jogász, nem akarja éppoly laikusnak érezni magát ezekben az orvosi kérdésekben, mint annakelőtte. A komoly jogász, akár bíró, akár ügyvéd, a konkrét eset kapcsán szívesebben ül neki bármily nehéz szakmunkának és tanulja, ha verejtékezve is, de végig: mert abban mindent megtalál s neki pedig mindenre ki kell terjeszkedni tudnia, mint konzultál egy «jogászok számára is érthető» stílusban megírt ismertető munkát.

A jogász még így is több haszonnal forgathatná a könyvet, ha az amúgy is igen gyér felosztások ³ jobban figyelembe vennék a jogász szemponthoz, ha pl. a magán- s a büntetőjogi praxisban előforduló esetek vagy a biztosítási és a szerződéskötési ügyeknél számításba jöhető betegségek, ismétlések árán is, de külön tárgyalatnának, ha szerző több jogászilag, mint orvosilag érdekes példát hozna fel s ha követné azt az igen szemléletes és tanulságos felosztást, amelyet Strümpell tabellájával ad a hisztéria és az epilepszia tüneteinek az összehasonlításáról (161--162. o.).

Megdöbentő mindazonáltal az a kép, amelyet a szerző élénk tár a mai kriminálpszichopatológia álláspontjainak ijesztően labilis és bizonytalan tapogatózásairól. Megtudjuk ebből, hogy korántsem oly könnyű az épeszű s tehát beszámítható embert a bolondtól, a beszámíthatatlantól megkülönböztetni, mint a laikus fel-

¹ Gyakorlati törvényszéki elmeortán... különös tekintettel a jogászokra, Bpest, 1929, Novák R. és tsa.

² Szerző kitételei: «az ügyvéd addig főzte» (28. o.), «a jogászok sokszor szakba kapaszkodnak» stb. Sőt, egy általa is elmebajosnak tartott egyén esetében odáig megy: «Ez az igazi tényállás; a vizsgált önként, rábeszélés nélküli életrajzában is írja... pedig ez a mérvadó, nem az ügyvédi mesterkedés» (!)

³ A jogász a szisztematikusan gondolkodásra van beállítva: a szerzőnek tehát, ha egyébként feleslegesnek is tartja, pusztán didaktikai szempontokból sem lett volna szabad mellőzni a betegségeket, «eredetre, származásra nézve kategóriákba osztani» (117. o.).

tételezi. Nemcsak számtalan oly fokozat van, melyre a jogász nem is gondolna, de az egyes elmebajok mellett egyidejűleg értelmi intaktság is állhat fenn: hipomániások művészek lehetnek, imbecilliseknek lehetnek tehetségeik, paranoiások lehetnek józanok és okosak s tébolyodottak betölthetik a papi, mérnöki, tanári hivatást. Ebből azonban következik az, hogy a szakértő a maga praxisában szerzett tapasztalatán kívül alig támaszkodhat valamire.⁴

Csudálatos, hogy e mellett szerző meg tudja tartani a pszichológia⁵ és a modern lélekelemzési problémák iránti lenézését,⁶ amelyek végül egyedül volnának hivatottak arra, hogy az e könyvben is, mint majdnem minden orvosi könyvben, a normális és a beteg lélek közt tátongó űrt kitöltsék: csudálatos, különösen, mert szerző a «tabu»-ról szóló részben már e kérdések körül jár, a nélkül, hogy észrevenné, mint ahogy pl. azt sem veszi észre, hogy a traumás hisztériánál való vizsgálat, midőn azt kutatja, hogy a reflex vagy az akarat folyamata van-e túlsúlyban, szintén kénytelen letérni a teljesen exakt természettudományosság területéről.

A könyv főértékessége azonban, — néhány számunkra nem egészen világos következtetéstől eltekintve⁷ — hogy célszerűen és tudatosan mutat rá néhány olyan szempontra, amely még a modern orvostudományból nem ment át a jogász köztudatba, pl. hogy elmebajos egyén lucidum intervallumairól nem lehet beszélni és hogy figyelmeztet némely dologra, amit nem érdektelen a jogásznak tudni: így pl. a relatív ügykezelésre való képesség lehetőségeire, a tanúk megbízhatatlanságára elmeorvosi kérdésekben, az amnézia jelentőségére, vagy akár arra, hogy a perlekedési téboly mint purifikáló eljárás is megnyilvánulhat. Igen érdekesek és tanulságosak az intelligenciavizsgálatról, evvel kapcsolatban az examinálási stuporról, a negatív szugeszcioról vagy az indukált elmebajokról szóló részek, továbbá az e téren a laikusnak is igen értékes gyakorlati útmutatásai.

A szerző jogász érdeklődéséről tesznek tanúságot a korlátozott beszámítás elleni érvelései, amelynek megállapítása szerinte nem orvosi, csak jogász és csak enyhítő körülmény-jellegű, vagy azok a megfontolások, amelyeket a krónikus alkoholistáknak elmebetegékké való nyilvánítása érdekében fejt ki.

A mű a maga egészében lehetőleg mindenre kiterjed és alapos szaktudással vizsgálja sorra a kérdéseket: a magyar szakirodalom számára tehát bizonyára értékes gazdagodást fog jelenteni.

Dr. Wagner Lilla.

Szemle.

— **Pesthy Pál** igazságügyminiszter, amikor öt év előtt hivatalba lépett, kérésünkre interjút adott az igazságügyi politika függő kérdéseiről. Ebben az interjúban, amelyet lapunknak 1924 április 1-i száma közölt, többek közt a következők foglaltatnak:

«Mi igaz abból, hogy az ügyvédségre vonatkozólag felmerült a numerus clausus behozatala?

— Semmi. Erről már csak azért sem lehetne szó, mert a succrescentiának az egyetemeken történt csökkentése kizárja azt, hogy egy rókáról két bőrt húzzunk le.

⁴ Pl. a degenerált pszichózis és szimulálása egymás mellett létezhet (147, 179. o.), igen sok szifréen-beteg magaviselete tényleg hasonlít az ügyesebb, sőt néha az ügyetlenebb színlelőkéhez is (309. o.), azok, akik egy elmebetegség tüneteit ügyesen utánozzák, többnyire pszichopátiában szenvednek (378. o.), tehát azzal, hogy hebizonyítottuk, hogy valaki bizonyos tüneteket szimulál, még nem bizonyítottuk be, hogy az szellemileg intakt és beszámítható; az atipikus esetek is gyakoriak, önvonatkozási stb. illuziói, kényszer gondolatái és cselekedetei viszont normális embernek is lehetnek, míg a beteg disszimulálhat egészséget s a szimulálás lehet öntudatlan és akaratlan is. Az epilepsziánál pedig éppúgy van teljes beszámíthatóság, mint beszámíthatatlanság (185. o.) stb.

⁵ Szerző «ép lélektan»-t mond. Szerintünk ez helytelen és magyartalan: általános lélektan, normállélektan, az ép lélek tana, jobban a helyén való kifejezések lennének.

⁶ «A filozofálás csak olyan szalmacséplés», «a törvényszéki elmeortánban... ténymegállapításokra van szükség.» (8. o.)

⁷ Ilyen pl., amit az ú. n. fogságpszichózisról mond, melynek létezését tagadja. Erre szerintünk nem elég bizonyíték, hogy a beteg konfabulációi (kóros fantasztikus hazudozásai) nem a fogságra, hanem más környezetre és életsorsra vonatkoznak, sem az, hogy van-e betegnek oly téveszméjük is, amely számukra kedvező intézkedések után is megmarad.

Gondol-e miniszter úr a közeljövőben a Ptk. megalkotására és a Kereskedelmi törvény átdolgozására?

— Új, nagy alkotásokról ma szó sem lehet. Előbb gazdaságilag és közjogilag kell az országot kiépíteni, mert kodifikációra csak egy minden tekintetben egyensúlyozott államban kerülhet sor.

Minő álláspontot foglal el a miniszter úr a kivételes hatalom likvidálásával kapcsolatban?

— Erre a felelet meghaladja hatáskörömet, minthogy valójában nem igazságügyi, hanem politikai probléma. Annyit azonban úgy erre a kérdésre, mint az igazságügyi és politikai atmoszférák elkülönítésére vonatkozólag mégis mondhatok, hogy józan megértéssel az érzelmi szempontok és a politikai érzékenységek enyhíthetők.»

Most, az igazságügyminiszter távozásakor azt az egyetlen kérdést intézhetnék a meginterjúolthoz: Mi vált valóra abból, amit a miniszter úr negatív és pozitív irányban megígért? Sőt mindjárt magunk meg is adhatjuk a választ:

— Semmi. Ugyanez áll mindarra, amit az igazságügyminiszter a kinevezésekor nála tisztelgő budapesti Ügyvédi Kamarának kérelmére ígért. Ellenben majdnem valóra vált, s csak a jogászi közvélemény erélyes tiltakozásán szenvedett hajótörést — legalább egyelőre — a numerus clausus, a telekkönyvi magániroda, az ügyvédi koldusdíjszabás és a miniszteriális Pandora szelencének számos hasonló értékű ajándéka. Kinevezési politikája mindvégig a legszerencsétlenebb volt. Bár készséggel elhiszük, hogy — saját szavaival élve — «a Kúria elnökétől az utolsó fogházorig» minden kinevezésen lelkiismeretesen tépelődött, mégsem a mi feladatunk eldönteni, vajjon emberismeretének hiánya vagy ellenállhatatlan külső befolyás volt-e az oka, hogy a tépelődés rendszerint nem járt kielégítő eredménnyel. El kell azonban ismernünk, hogy nemcsak az igazságügyminiszter tévedett a pályázók megítélésében, hanem mi is tévedtünk, amikor (1924. évf. 54. old.) kinevezésekor örömteljes bizalmat előlegeztünk. Öt évi dicsőtelen múlt tükréből tekintve, az előleget nem igazolta a hitelképesség. Legridegebb tárgyilagossággal sem tudunk működésének jellemzésére találóbb véleményt, mint Hamlet-nek a királyra vonatkozó, de némileg módosított szavait:

He was no man, take him for all in all,
We shall oft look upon his like again.

Nincs ugyanis okunk feltételezni, hogy a személycsere az igazságügyi politikában irányváltozást, jelentene. Ma is csak ismételhethetjük, amit már két ízben (1923. évf. 97. l. és 1924. évf. 46. l.) írtunk meg a megüresedett igazságügyminiszteri szék betöltése alkalmából. Irigylésreméltónak mondtuk az új miniszter helyzetét, «mert a háború előtt az igazságügyminisztereknek Deák Ferencsel, Horváth Boldizsárral, Szilágyi Dezsővel és Plósz Sándorral kellett az összehasonlítás próbáját kiállani, a mai Magyarországon minden új igazságügyminiszterre az a könnyű feladat vár, hogy elődének baklövéseit ne kövesse el, ne kodifikáljon, ne «alkosson», hanem a háború és a forradalom romjait lehetőleg eltakarítva igyekezzen a háborúelőtti jog uralmát az országnak változott közjogi keretein belül helyreállítani. Az új igazságügyminiszter működése annál áldásosabb lesz, mentől többet sikerül a Magyar Törvénytárnak és a Rendeleték Tárának utóbbi évfolyamaiban található, nagyrészt kétesértékű gyarapodásából hatályon kívül helyezni, s mennél inkább fog abban közrehatni, hogy az igazságszolgáltatásnak háborúelőtti hagyománya és lelki egyensúlya helyreálljon.»

Amily könnyű volna ezt a programot igazságügyileg, éppoly nehéz azt politikailag megvalósítani. Bár szívesen fűznék Zsitvay Tibornak, a leendő igazságügyminiszternek személyéhez a legrózsásabb reményeket, a tízéves múlt megtanított arra, hogy miniszterváltozás nem szokott kormányváltozással járnai. Zsitvay Tibor ügyvéd, képviselő és házelnök volt, elméleti jogászi minősültsége ismeretlen, mert bár

Zsitvay Leónak, a néhai kiváló konzervatív büntetőjogásznak a fia, az átöröklési elmélet sokkal ingatagabb, semhogy ebből akárminő következtetést vonhatnánk le. Véleményünket tehát majd csak akkor formálhatjuk meg, ha programot ad, sőt voltaképp csak akkor, ha cselekedetei a beígért programot igazolják. Újabban ugyanis mindinkább feledésbe vész id. Andrássy Gyulának gyakran idézett miniszteriális jelszava: Ígérni nehéz, megtartani könnyű. Egyre azonban mindenestre kérjük: okuljon elődének példáján és ne adjon interjút, vagy ha már ad, olyan gúlgésinnt lapnak adja, amely az új miniszter hivatalbalépésekor nem emlékszik a távozó miniszter meg nem tartott ígéreire.

— A Mjtj.-ot ismertető előadássorozat a Jogászegyletben befejezést nyert. Az előadók — néhány kivétellel — a javaslat újításainak ismertetésére szorítkoztak. Szladits Károly, Almási Antal, Holtscher Szigfrid, Csorna Kálmán voltak azok a kivételek, akik nem elégedtek meg az ismertetéssel, hanem az újítások egyikét-másikat bírálat tárgyává tették. Ezeket a szórványos bírálatokat rendszeres és alapos bírálatnak kell követnie. Nemcsak a nagyközönség, a napilapok, hanem a jogászság is csodálatos közönnyel viseltetik a Mjtj.-al szemben. Pedig a Mjtj. még alapos revízióra szorul. Szladits Károly, akinek a javaslat szerkesztésében tekintélyes része volt, előadásában maga szólította fel a Jogászegylet tagjait a bírálatra. Persze a bírálatra készek és képesek munkakedvét lényegesen lefokozza Terty Gyula zárószava, melyben bejelentette, hogy az igazságügyi bizottság már az év elején hozzáfog a javaslat letárgyalásához. Lapunk hasábjain eddig megjelent cikkek eléggé igazolják, hogy a javaslaton sok még a javítani való. A javaslat heterjesztését Pesthy Pál elhamarkodta. Utódja jól tenné, ha a javaslatot visszavonná és ezzel lehetővé tenné, hogy a bírálók is szóhoz jussanak. Ha az érdeklődők tudni fogják, hogy bírálatukat komolyan fontolóra veszik még az igazságügyi bizottság munkájának megkezdése előtt, akkor az eddigi közöny bizonyára meg fog szűnni. Az igazságügyi bizottság még kisebb javaslatok hibáit sem tudja kiküszöbölni. A Mjtj.-nak mai formájában bizottsági letárgyalása súlyos, jóvá nem tehető hiba volna.

— A Kereskedelmi Jog 25 éves. A Kereskedelmi Jog az elmúlt évvel 25-ik évfolyamát töltötte be. 25 év előtt alapította azt néhai dr. Bender Béla budapesti ügyvéd, aki nagy ambícióval látta el a folyóirat szerkesztését, s maga is igen sok cikket írt abba, különösen a részvényjog témáiról, mígnem — igen korán — az élők sorából kidőlt. A Kereskedelmi Jog túlélte az ország megcsönkítését, úgy hogy ma már kulturális jelentősége is van annak, hogy a csonka országban a jogi irodalom ezen külön területét, a hiteljogot, még külön folyóirat is műveli. A Kereskedelmi Jog a 25 éves évforduló alkalmából jubiláris számot adott ki, amely 25 cikket tartalmaz. Ez az évforduló a folyóirat életében azért is új szakot jelent, mert Kuncz Ödön professzor, mint annak főszerkesztője a már korábban a folyóirattal fennállott, de utóbb megszakadt viszonyát megújította, sőt még szorosabbra fűzte. Kuncz professzornak a Kereskedelmi Joghoz való ezen sokat ígérő viszonya biztosíték arra, hogy ez a folyóirat a hiteljogi irodalmat sok értékkel fogja gyarapítani. Kollégiais érzéssel üdvözljük a Kereskedelmi Jogot ezen jelentős évfordulója alkalmából.

Dr. S. S.

— A bírói külön státus létében, nem titok, sokan ma sem tudnak megnyugodni. Sikerült a státus jelentőségét nagymértékben visszafejlesztetni s most az országos határozattal szemben, amely a bírói külön státus régi tartalmának helyreállítására irányul, tovább folyik az ellenállás. E kérdés kapcsán idézzük Mamroth, neves német védőügyvédnek néhány sorát a *Deutsche Juristen-Zeitung* újévi számából: A bírakat és az ügyészeket, akiknek az a hivatásuk, hogy a jognak alkalmazásával, fejlesztésével és megvalósításával a legmagasabb és legjelentősebb állami feladatot teljesítsék, nem volna szabad a sematikusan beosztott fizetési csoportokba sorozni, hanem a köznek tett szolgálatokért ily beosztástól függetlenül más szabadabb elvek szerint kellene jutalmazni.

— Ügyvédek gazdasági pártjának programja. A küszöbön lévő ügyvédi kamarai választások alkalmából a gazdasági párt beküldötte programját, melyet az alábbiakban közlünk: «1. Követeljük új ügyvédi munkaalkalmak kiküzdését. Különösen közigazgatási

és pénzügyigazgatási területen, nyilvános, kontradiktórius tárgyalások intézményesítését, széleskörű ügyvédi felszólalási joggal. Követeljük közigazgatási alsóbíróóságok alakítását.

2. Követeljük a városok ügyvédi túlszűfoltóságának enyhítése céljából nagyközségi jogtanácsosi állások szervezését és a községi jegyzőknek magánmunkálatok terheitől való mentesítését. Költszöködési kölcsönök nyújtásával a városokban nem érvényesülő ügyvédek vidékre telepedésének megkönnyítését.

3. Követeljük, meghatározandó értékhatáron felül, ingatlanokról szóló okiratoknak, telekkönyvi beadványoknak érvényességéhez, ügyvédi vagy közjegyzői közreműködés szükségességét.

4. Követeljük a kamarai választott bíróságnak autonóm alapon való megszervezését.

5. Követeljük az ügyvédi immunitás fokozottabb védelmét.

6. Követeljük az ügyvéd illetékelőlevezési és felelősségi kötelezettségének, a végrehajtói díj előlevezési és viselési kötelezettségének megszüntetését és a végrehajtói állások államosítását.

7. Követeljük az igazságszolgáltatás menetének gyorsítását és a peres értékhatárok lényeges leszállítását.

8. Követeljük az ügyvédi díjtételeknek kötelező erejű szabályozását az alsófokú bíróságnál 1928. évben érvényben való díjtételek mellett, ú. n. díjrendszer alapján, mely minden perceseletmény kötelező külön díjazásán épüljön fel.

9. Követeljük a kamara hatáskörébe utalt adóztatás rendszeresebb előkészítését és az adóknak a tagok teherviselő képessége arányában megfelelőbb elosztását.

10. Követeljük a vagyonfelügyelők, tömeggondnokok és egyéb javadalmas gondnokok kirendelésének a kamara hatáskörébe való utalását és meghatározott rendszer szerint a kamarai közvélemény nyilvánossága mellett történő kiosztását.

11. Követeljük a zugírászat erélyesebb és rendszeresebb üldözését. A kamara egyik ügyésze kizárólag ezirányú teendők ellátásával bízandó meg.

12. Követeljük mindazon törvényes rendelkezések megszüntetését, melyek az ügyvédi karba való felvételt az ügyvédképzés természetes útján kívül tömegesen teszik lehetővé.

13. Követeljük ügyvédek hitelnyerése céljából megfelelő hitelintézet alapítását.

14. Követeljük az ügyvédi jóléti intézmények kifejlesztését. Nyugdíjintézetünk reformját, az agkori biztosításnak megoldását.

15. Követeljük az ügyvédi rendtartás oly reformját, mely az ügyvédi numerus clausust elejti és a szabad ügyvédség álláspontján biztosítja az ügyvédség jobb helyzetének kialakulását.»

— **Szervezeti változások a központi járásbíróóságban.** A központi járásbíróóság elnöke *dr. Nelky Elek* néhány szervezeti változást eszközölt. Új vegyes percsoportot állított fel a váltóperek, igénypererek és lakásbérleti perek tömegtárgyalására, és a végrehajtási ügyeket elválasztotta az igényperektől. Ezt az átcsoportosítást és szervezeti módosítást örömmel üdvözljük, de csak mint egy hosszú láncnak első szemét.

Rövidesen elvállik, hogy a végrehajtási ügyeknek különválasztása meggyorsítja-e a végrehajtási ügyek ügymenetét. Türelemmel várunk tovább és majd azután visszatérünk erre a kérdésre. Meglátjuk, hány nap alatt intézik el a teljesen felszerelt végrehajtási kérvényeket, meddig tart, míg a jóváhagyó végzések kikerülnek, stb. De ezen első lépést hamarosan további intézkedések kell, hogy kövessék. Hogy a végrehajtásoknál maradjunk, segíteni kell végre azon, hogy az árverések se akarnak jogerőre emelkedni. Az adós kegyes beleegyezése nélkül még mindig nehéz árverést tartani.

Az új vegyes percsoport felállítása kétségtelenül jó gondolat volt. Kérdés azonban, nem kellene-e az egész tömegfelhívást megreformálni. Igen célszerű volna továbbá az apró, száz pengőn aluli pereknek a többi perekétől való elkülönítése. Ez a ballaszt nagyon hátráltatja a többi ügyek elintézését. A vízfejű főlajstromiroda valamelyes decentralizálása is célszerű lenne. Ma hosszú idő telik el, míg minden egyes darab a főlajstromból az irodán át a bíró asztalára kerül. Mi kívülállók csak a bajokat érezzük; hogyan lehetne segíteni, ezt a központi járásbíróóság vezetőinek kell megmondani. Mindenesetre nagyon örvendetes, hogy az új vezető megtette az első lépést. Kérjük és várjuk a folytatást.

— **Az r.-t. vállalatárgya a cégszövegben.** Egy részvénytársaság cégét bejegyző végzés ellen a cégbiztos előterjesztéssel élt,

mert a cég szövegében csak a legfontosabb vállalatárgy volt megjelölve. A budapesti kir. törvényszék mint cégbíróóság az előterjesztést 29,525/1928. sz. a. elutasította következő indokolással:

A kir. törvényszék álláspontja szerint a részvénytársaság vállalatárgyának összes üzletágait a cég szövegében nem szükséges kifejezésre juttatni, elegendő, ha azok közül valamelyik, a fő üzletágat feltüntető üzletág jut kifejezésre, ha a többi nem jut kifejezésre, ez a cégvalódiság elvébe nem ütközik. A részvénytársaság célja bármi megengedett üzletkör lehet, ezek szerint sok és nem rokon szakmájú különböző üzletágakra is alakulhat, valamennyi üzletágnak a cégszövegben való feltüntetése tehát gyakorlatilag is nehézségekbe ütközik.

— **A Pp. 442. §-hoz.** Felperes a keresetet postán kézbesítette. A tárgyalásig a vétív nem érkezett vissza, ezért feltételes mulasztási ítélet hozatott s határnap után nyolc nappal a jbsg végzéssel felhívta felperest, hogy a vétívet három nap alatt mutassa be, ellenesetben az ügyet szünetelőnek mondja ki. Minthogy a vétív e három nap alatt sem jött meg, a jbsg végzést hozott, mely szerint az ügyet szünetelőnek mondotta ki. Reklamáció folytán felperes végre megkapta a vétívet, bemutatta a jbsg-nak és kérte, helyezék hatályon kívül a szünetelési végzést és mondják ki a mulasztás következményeit. Ezt a jbsg megtagadta. Felfolyamodás folytán a budapesti kir. törvényszék megváltoztatta a jbsg végzést, következő indokolással:

A Pp. 442. §-ának második bekezdése rendelkezik arról az esetről, amikor az alperes vétíve az általa elmulasztott perfelvételi határnapig be nem érkezett. Minthogy ez a törvényhely a vétív bemutatására és a mulasztás következményeinek kimondására határidőt nem szab meg, ebből az következik, hogy a mulasztás következményei — amennyiben ennek törvényes feltételei egyébként fennforognak — akkor is kimondhatók, ha a felperes a vétívet az erre kitűzött határidő eltelte után mutatja be a bíróságnál. A bemutatásra határidő kitűzése csupán ügyviteli rendelkezés az ügykezelés rendje érdekében, hogy az ügy a nyilvántartásból annak lejárta után kikerülhessen, de a felet nem fosztja meg véglegesen attól, hogy a már beállott mulasztás következményeinek kimondását utóbb szorgalmaztassa. (42. Pf. 16,667/1928.)

— **Méltányosság a perjogban és a végrehajtási törvényben.** A jus aequum — nagyon helyesen — tág teret kapott az új magánjogi törvényjavaslatban. A méltányosság szelleme hatja át az új javaslatot, amit minden jogász csak helyeselhet. Amennyire helyénvaló azonban a méltányosság az anyagi jogban, annyira távol kell tartani és kárhoztatni minden oly kísérletet, mely azt a perjogba vagy a végrehajtási eljárás szakaszai közé akarja be-csempészni. Itt nincs semmi helye a méltányos szempontoknak, csak a tételes törvény nyerhet alkalmazást, mert ellenesetben a legnagyobb káosz következik. Rá kell erre hangsúlyozottan most mutatni, mert az alsóbíróóságok máris méltányossági okokra hivatkoznak a törvény nyilvánvaló intézkedéseivel szemben. Esetemben a biztosítási végrehajtást végrehajtató Jászapáti foganatosította, ahol végrehajtást szenvedő nem lakik, soha nem is lakott és ahol lefoglalható ingósága nem volt. A végrehajtató csupán a végrehajtást szenvedőnek a szolnoki kir. törvényszéknél peresített követelését tiltotta le. Előterjesztéssel éltem a végrehajtó intézkedése ellen és a járásbíróóság előterjesztésemet elutasította azzal az indokolással, hogy «a végrh. törv. 18. §-a szerint a végrehajtás foganatosításánál az arra illetékes kir. járásbíróóság kiküldöttje járt el, s miután csak követelés foglaltatott le, e körülmény nem teszi szükségessé a végrehajtásnak a helyszínen való foganatosítása s a végrehajtásnak a bíróság székhelyén történt foganatosítását a végrehajtást szenvedőre nézve még költségmegtakarítással is járt». (Jászapáti kir. járásbíróóság Pk. 1750/1928. sz.) Lám, a méltányossági szempont miatt a járásbíróóság szemet húnny a törvénysértés felett és a költségmegtakarításra mutat rá, amellyel a végrehajtásnak a bíróság székhelyén történt foganatosítása jár és így a végrehajtást szenvedőre is kedvezőbb az ő lakhelyén történt foganatosításnál. Az ügy teljessége kedvéért megjegyzem még, hogy a másodfokú bíróság a felfolyamodásnak helyt adva a végrehajtási eljárást megsemmisítette, ez a körülmény azonban a fenntebb előadottakat nem érinti.

Dr. Solti Elemér.

— **Az ügyvédjelöltek, öregség esetére biztosítása kérdésében** zavart idézett elő a széjjelküldött tájékoztató. Az ebben foglalt felhívás szerint a betegség, baleset, öregség, rokkantság, özvegyiség

és árvaság esetére biztosításra kötelezett munkaadók az ügyvédjelölteket is bejelenteni kötelesek. Az ügyvédjelölteket azonban az 1928. évi XL. tc. 10. §. 10. pontja kifejezetten kiveszi az öregség, rokkantság esetére biztosítandók közül. A felhívásnak tehát csak az a célja, hogy a jelöltek betegség és baleset esetére biztosíttassanak.

— Az **Ügyvédek Reformszövetsége** az ügyvédi munkaalkalmak tárgyában tartott — múlt évi 22. számunkban ismertetett — ankétjának anyagát most nyomtatásban is kiadta. Az értékes és hasznosítható javaslatokban bővelkedő előadásokat és felszólalásokat tartalmazó füzetet követni fogják a Reformszövetség további értekezletei anyagának közreadása, ami kétségtelenül közelebb fogja vinni a Reformszövetséget az egyetemes ügyvédség érdekében már eddig is folytatott komoly és eredményes munkájának céljához.

— A **választottbíráskodás kézikönyve** második kiadása megjelent. Írta. *dr. Ujlaki Géza* budapesti ügyvéd. A könyv első kiadását, amely a m. kir. igazságügyminisztérium, a budapesti kereskedelmi és iparkamara és más köztisztviselők támogatásával jelent meg, a jogtudomány elsőrendű képviselői úgy bel-, mint külföldön, valamint a napisajtó a legteljesebb elismeréssel és dícsérettel fogadták. A könyv a választottbíráskodás ügyének kimerítő s kitűnő elméleti és gyakorlati szakkönyve, amely a magyar jogirodalomnak új értékkel való gazdagodását jelenti. A második kiadás kapható a szerzőnél (VI., Nagymező-u. 39) és bármely könyvkereskedésben. Ára 15 P.

— «**Halászati törvények és a rájuk vonatkozó rendeletek**» címen *Fischer Frigyes* min. osztálytanácsos tollából hézagpótló mű jelent meg, mely az 1888: XIX. tc., az 1925: XLIII. tc. és a végrehajtásról szóló 9500/1926. sz. rendeletet, valamint a halászatra vonatkozó általános rendeleteket és elvi határozatokat bőséges magyarázatokkal közli. Mindenki, akinek a halászattal valami dolga van, haszonnal forgathatja a munkát. Ára 6 P, megrendelhető a szerzőnél Budapesten, a földművelésügyi minisztériumban.

— **Dr. Sichermann Bernát** «**A tulajdonosi jelzálogjog és a telekadósságról**» TÉBE könyvtár 47. száma. Dr. Sichermann Bernát, aki a törvény előkészítésében is tevékeny részt vett, a TÉBE könyvtárában ismerteti az új törvénynek két nagyfontosságú és a mi jogrendszerünkben eddig ismeretlen intézményét, a telekadósságot és a tulajdonosi jelzálogjogot. A füzet a két intézmény külföldi jogfejlődésének levezetése után kimutatja a magyar törvény elméleti és gyakorlati vonatkozásait és ismerteti azokat a szempontokat, amely e két intézmény folytán, különösen a hitelnyújtók szempontjából bírnak jelentőséggel. Figyelmet különösen arra, hogy a másodhelyen lévő hitelező az első helyen lévő tartozás kiegyenlítésével automaticc nem feltétlenül megy előbbre és hogy a telekadóssal végrehajtható közokirat formájában igen praktikusán használható fel folyószámla vagy váltóhitel biztosítékául. A füzet ára 1— pengő.

Inhalt. Sorix: Vom Schutz der richterlichen Unabhängigkeiten. — *Dr. E. Doroghi:* Die Gesellschaft im Ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuch. — *Dr. M. Zöldy:* Gewerbsmässigkeit und Rückfall in der zweiten Strafgesetznovelle. — *Dr. E. Kutasi:* Verordnung über den Rechtsstand des Versicherungsagenten. — *Dr. M. Teller:* Die wesentliche Ausdehnung der Enterbungsgründe im Ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuch. — *Gerichtsrundschau. T. M.:* Die Unwürdigkeit des Ehegatten. — *T. M.:* Erschöpft die «wilde Ehe» das hartnäckige Fortführen der unsittlichen Lebensweise? — *Dr. G. Rapoch:* Zum Begriff der Bürgerschaftsfrist. — *Rundschau.* — *Spruchbeilage.*

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Agilis, képzett vidéki ügyvéd — esetleg megfelelő anyagi hozzájárulással — betársulna jónevű, biztos bázisú fővárosi ügyvédi irodába. Cím a kiadóban.

331

Mindenemű
természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadói tevékenysége az 1928-ik évben

II. Közlemény.

(A magyar írók szépirodalmi munkái s a Külföldi Regényírók az előző számban.)

Külföldi írók.

Ossendowski: A sivatag népe kötve 10—
Pengo

Mindnyájunk Könyvtára.

Lesage: A sánta ördög. Regény füzve 4—
P. Mérimée: Testvérharc. Regény 4:50

Kultúra és Tudomány.

Angyal Dávid: Szakaszok Magyarország újabb történetéből, kötve 5:80
Bartók György: Böhm Károly 5:50
Kárpáti Aurél: A kételkedő kritikus 6—
Stefan Zweig: Tolsztoj 5:80

Világjárók.

Berger: Az örök tavasz szigetein kötve 6:40
Cholnoky Béla: Gróf Teleky Sámuel útja Kelet-Afrikában 6:40
Hedin Sven: Belső-Ázsia küszöbén 6:40
Mansilla: A pampák utolsó vad indiánjai 6:40
Mungo Park: A Gambiától a Nigerig 6:40
Wegener: Egy világjáró emlékeiből 6:40

Sportkönyvtár.

Kankovszky Arthur: A boxolás füzve 5—

Jogi művek.

Corpus Juris 1927 füzve 22—, kötve 26—
Döntvénytár: Büntetőjogi XX. füzve 3:20
Hiteljogi XX. 3:20
Közigazgatási XIX. 2:40
Magánjogi XX. 3:20
Perjogi XII. 2:40
Grosschmid Béni: Werbőczy és az angol jog 20—
Pótlüzet hozzá 15—
Schwartz Titor: Egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló 1928: XII. tc. magyarázata 4—

Orvosi művek.

Burger Károly dr.: Szülészeti műtéttan füzve 19:80
Guszman József—Engel Károly: A syphilis 52—
Müller Vilmos: Klinikai Receptekönyv 5. kiad. Két kötet, kötve 55—

Folytatása a legközelebbi számban.

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
LAMPEL R. könyvkereskedésében,
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölts szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KERESKEDELMÉI ÉS IPARKAMARÁK
KÖZGAZDASÁGI ARCHIVUMA.Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengőÉRKEZETT: 1929 FEB. 1.
Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Vargha Ferenc* koronaügyész: Az ügyvédi munkaalkalmak. — *Dr. Ludwig Rezső* kir. kúriai bír. Egyke. — *Dr. Admeto Géza* budapesti ügyvéd: A lordfőbíró és az angol ügyvéd. — *Dr. Bogdán Géza* budapesti kir. törvényszéki bír. Lakásbérletre vonatkozó felmondás érvényességének kimondása iránt indított perben bírhatnak-e döntő súllyal olyan ténykörülmények, melyek a felmondás után — esetleg a per folyamán — merülnek fel. — *Dr. Bene Sándor* budapesti ügyvéd: Munkahivatal az Ügyvédi Kamara kebelében. — Szemle.

Melléklet: Tartalommutató a Közigazgatási és Pénzügyijogi Döntvénytár XX. kötetéhez. — Közigazgatási és Pénzügyijogi Döntvénytár. XXI. 1.

Az ügyvédi munkaalkalmak.

— *Vargha Ferenc* koronaügyész beszéde. Elmondta az egységes bírói és ügyvédvizsgáló bizottságnak 1929 jan. 12-én tartott teljes-ülésében. —

Egy évvel ezelőtt ezen a helyen az ügyvédi pálya túlsúfoltságával foglalkoztam és ezzel kapcsolatban más pályák benépesedésének arányait is ismerttettem. És arra a szomorú eredményre jutottam, hogy minden pálya túlsúfolt, mindenütt az éhes eszkimók jajszava hallik a fókák után. Bekövetkezett az a rendellenes időszak, mikor a társadalom nem képes önmagát eltartani. Ez pedig kétségbeejtő helyzet, mert a társadalmi energiák a társadalomban rejtőző s az emberi akarat s tudaton kívül fekvő immanens célszerűség erejénél fogva rendszeren egyensúlyban tartják a szükségletet a fogyasztással s a keresletet a kínálattal. Jelentékeny többlet egyik részen sincs. S ha ilyen mutatkozik, a harmónia nivelláló ereje ezt a kibillenést csakhamar helyrehozza. Most évek óta tart az egyensúly kilengése s hiába várjuk a harmóniára törekvő társadalmi akarat egyensúlyozó tevékenységét. A harmónia késik, sőt mintha e helyett az éhes eszkimók hada növekednék szaporán és szüntelenül a társadalmi munka minden terén. Mint mentőhorgonyba a múlt év elején és az azelőtti év folyamán a numerus clausus csalhatatlannak hitt orvosszerében bizakodtak számosan és tekintélyes helyeken. Most mintha ez a bizakodás csökkent volna. Nem is csodálom, mert ha mindentől eltekintünk — pedig nagyon sok mindentől el kell tekinteni — csak azt szögezem le, hogy a numerus claususról szóló törvény hatása, ha egyáltalában várható volna ettől kedvező hatás, tíz-husz esztendő múlva volna csak érezhető.

Tíz-husz esztendő alatt pedig a numerus clausus régen az életképtelen törvények temetőjében pihen. Más modus vivendi pedig komolyan nem merült fel. S így az említett módszer elernyedése után alapos az aggály, hogy az ügyvédi nyomorúság körül fellángolt érdeklődés nem jutott-e ismét holtpontra.

Szerintem elhibázott volna, ha a numerus claususnak sikerrel nem kecsegtető életbeléptetésétől várnánk a csodás panaceát, mert ha ennek a révén sikerülne is a túltömött ügyvédi pályáról a jelentkezők feleslegét leszorítani, ez az imminens társadalmi bajon nem segítene és legfeljebb azt érnék el, hogy a túlsúfolt ügyvédi pályának kinyitott levezető csatornáján a fölösleg kénytelen volna más pályára tódulni. Miután azonban minden pálya túlsúfolt, éppúgy, vagy még jobban, mint az ügyvédi pálya, ennek a más pályára való szorításnak az lenne a következménye, hogy más pályákon, ahol fuldokolnak az emberek, a kényszerű átömlesztés folytán egyszerűen megfulladnának.

A megoldást tehát ne abban keressük, hogy a kenyérért viaskodókat más hasonló túlsúfolt pályára szorítjuk, hanem abban, hogy az ügyvédi pályát tegyük intenzívebbé s gyümölcsözőbbé. Ezt a célt pedig elérjük akkor, ha az ügyvédi pályán a munkaalkalmakat szaporítjuk.

Lássuk, hogy áll a munkaalkalmak kérdése a mai jog szerint. Ennek illusztrálására legyen szabad néhány 1920 óta keletkezett jogszabályt felemlítenem. Azért választom az 1920. évet, mert a háború előtt az ügyvédi infláció nem volt fenyegető, tehát a kérdés nem volt aktuális, másrészt 1920 volt az az esztendő, midőn a nemzetgyűléssel az állam közjogi strukturáját kezdte visszanyerni, s a káoszról kezdett az új Magyarország kibontakozni.

Az ügyvédi munkaalkalmak szaporodását 1920 óta olyan jogszabályok idézték elő, melyeknek nem volt bevallott céljuk az ügyvédség érdekének előmozdítása. Ennek dacára ezek a jogszabályok ezt a célt is szolgálták.

Ezek között a jogszabályok között felemlítendőnek tartom azokat, melyek új büntetőjogi tényálladékokat állapítottak meg. Ezzel a védői tevékenység kifejtésére nyújtottak alapot. Ilyen jogszabályrendszer az árdrágító visszaélésekről szóló 1920: XV. tc.; az adócsalásokról szóló 1920: XXXII. tc. 15. §-a, mely az adócsalást a törvényszék hatáskörébe utalja, továbbá az állam és társadalmi rend védelméről szóló 1920: III. tc.

A második csoportba tartoznak azok a jogszabályok, melyek különleges eljárásokat létesítettek és ezzel az ügyvédi közreműködésre alkalmat adtak. A legnagyobb jelentőségű ilyen új eljárás volt a földbirtok helyesebb megosztását szabályozó jogszabály végrehajtása. Erről szól az 1920: XXXVI. tc.; 1924: VII. tc.; 1925: XV. tc.; 1928: XLI. tc. és ezekkel a törvényekkel kapcsolatosan kiadott rendeletek.

Jelentős munkaalkalmat adott az ügyvédeknek a lakásügyi eljárás, valamint a különböző haszonbéri ügyekben eljáró vegyesbíróságok munkája is. Ugyanilyen jellegű az úgynevezett tanácsköztársaság tényeiből felmerülő vitás ügyekben ítélező kerületi gazdasági bíróságok eljárása. A háborúban eltűntek holttanyilvánításáról szóló 28,000/1919., a 30,000/1922. szám alatti rendeletek. (Igazságügyi Közlöny 28. évf. 382. lap és 31. évf. 211. lap.)

Az ügyvédi munkaalkalmat szaporította a tisztességtelen versenyről szóló 1923: V. tc., mely nagyszámú kártérítési kötelmet létesített. Több büntetőrendelkezést tartalmaz és 44. §-ában a kereskedelmi és iparkamaráknál választottbíróságok létesítését rendelte el. Kisebb jelentőségű volt az 1926: XVII. tc. 8. §-a, mely a Kúriánál létesített nyugdíjvalorizációs különbíróóságok szervezését rendelte el és a vámjog szabályozásáról szóló 1924: XIX. tc.

A belvízi hajók lajstromozásáról szóló 1927: IX. tc. a telekkönyvek mintájára hajólaajstromot létesített, amelyek vezetése körül ugyanazon ügyvédi munkaalkalom fog nyílni, mint a telekkönyvi hatóságok mellett. Sajnos azonban, hajóink csekély száma miatt, ilyen munkák aligha fognak tömegesebben felmerülni.

Általánosságban utalok az utódállamokkal kötött pénzügyi egyezményekre, valamint a polgári jogsegély tárgyában Romániával kötött s az 1925: VI. tc.-be becikkelyezett egyezményre, amelyek a rendezetlen magánjogi jogviszonyok nagy tömegénél tették lehetővé az érdekelt feleknek egymással szemben való fellépését, tárgyalását és jogviszonyaiknak rendezését.

Közvetlenül az ügyvédekre kiható rendelkezések a következők: a társasház-tulajdonról szóló 1924: XII. tc. 1. §. 2. bekezdése, mely szerint az alapítóokiratot közokiratba vagy bejegyzett ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni.

Az 1921: VIII. tc. 20. §-a értelmében bíró és ügyész választottbíróóságban nem vehet részt, aminek az a közvetlen következménye, hogy a választottbíróóságokban az ügyvédek jutottak túlnyomó szerephez.

A 31,831/1928. I. M. sz. rendelet (I. K. XXXVII. kötet 150. lap) a szegénységi jogon indított perek számának, valamint a pártfogó ügyvédek kirendelésének korlátozására törekedett. Ennek a rendelkezésnek egyik célja az volt, hogy az ügyvédek az ingyenes munka terhétől mentesítse.

A jövedéki kihágások eseteiben követendő büntetőbírói eljárás 7. §-a a bírói eljárásban a védő közreműködését kifejezetten biztosítja.

Ha külön vesszük ezeket a rendelkezéseket, csekélynek látszik a munkatöbblet, mely ezeknek a jogszabályoknak alkalmazásából az ügyvédek fogja illetni. De ne felejtjük el, hogy több *kevésből* lesz a *sok*, apró homokszemekből lesznek a hegyek. Azután azt se tévesszük szem elől, hogy az ügyvédi kar sorsa iránt a kar tevékenysége s mindenekfelett *Pap József*nek agilitása s a kar érdekében tanúsított és soha meg nem szűnő rendkívüli aktivitása ma már annyira felszínen tartja az ügyvédi kar érdekeit, hogy ennek révén egész biztosan várható a helyzet lassú, de fokozatos javulása.

Azután vegyük figyelembe azt is, hogy az ügyvédség szempontjából még teljesen kibányászatlan szűz terület a közigazgatás, melynek reformja küszöbön áll. A közigazgatási tisztviselők a bírák rovására anyagiakban és erkölcsiekben is nagy lendülettel törtek előre, a kvalifikáció dolgában ellenben stagnálnak, holott a közigazgatás igen fontos nagyjelentőségű működést fejt ki, ami napról-napra intenzívításában és extenzívításában fokozódik. Nem tartanám képtelenségnek, ha a közigazgatás magasabb szellemi színvonala érdekében bizonyos állásokat az ügyvédi képzéshez kötnének. Ez mindenesetre emelné a közigazgatás színvonalát és ezenfelül az ügyvédek elhelyezkedésének mezejét kiszélesítené és a munkaalkalmat szaporítaná. Ugyanezen elbírálás alá esnek a községi jegyzők, akik ma a szó szoros értelmében ügyvédi praksist folytatnak. Elismerem, hogy ez hasznos a lakosságra ott, ahol nincs ügyvéd s a fél kénytelen volna minden apró-cseprő dologban a városba menni. Ámde az mégis szemétszűrő dolog, hogy számtalan községi jegyző sallárium dolgában nem cserélne az alispánnal, sőt a miniszterrel sem. Hát jól van. A falusi lakosság érdekében ez ellen ne tegyünk kifogást. De kössük a községi jegyzőséget ugyanahhoz a kvalifikációhoz, aminek munkáját elvégzik. A jövőben csak az lehessen községi jegyző, akinek diplomája van.

Ha ily módon a közigazgatásba benyomul a diplomás elem, mérhetetlenül megjavul a közigazgatás s egyúttal az ügyvédek elhelyezkedési lehetősége jelentékenyen megnövekszik. Azt lehetne mondani, hogy ezzel a lehetőséggel kitárnánk az ügyvédi diplomára pályázók előtt a kaput, ami azt vonná maga után, hogy az új megélhetési lehetőségek zúdítanak az ügyvédi pályára a fiatalembereket. Ámde ott van a ma is érvényben lévő szelekció és a numerus clausus, mely szerint a kultuszminiszter határozza meg az egyetemi hallgatók számát. Ez szociális igazsággal keresztülvive, az egyedül erkölcsileg elfogadható numerus clausus, mikor még az ifjú pályaválasztás előtt van, mikor még semmit sem veszít és semmi áldozatot sem hoz azzal, hogy X pályát helyett Y pályát választja. Nem úgy, mint az ügyvédi numerus claususnál, ahol a jelölt életének egy jelentékeny részét jogi előtanulmányokban töltötte s akkor eresztik le a zsilipet előtte, mikor már az utolsó stációhoz eljutott. Ez a módszer, amely erkölcs-telen, éppoly kegyetlen és inhumánus is.

Az egyetemi numerus clausus azonban nem könnyű probléma, ha azt lelkiismeretesen vesszük, mert az egyetemre felvehető számát nem állapíthatjuk meg találomra, hanem csakis reális utánszámítás alapján. Tudnia kell a kultuszminiszternek az ország jogászai kontingensét. Tudnia kell, hogy a természetes apadás milyen arányban van a szaporodással. Alaposan ismernie kell az összes jogi pályák személyi szükségletét, hogy az egyetemi kontingenst ahhoz arányítsa. Ha a kultuszminiszter ezeket a tényezőket figyelembe nem veszi s az ügyosztály üres, tartalomnélküli kombinációja alapján határozza meg az egyetemre lépők számát, a számmeghatározás teljesen értéktelen lesz, mert hiányozni fog annak reális bázisa, a tényleges szükség.

Ha tehát ügyvédi diplomát követelünk bizonyos pályákon, ismerni kell az összes pályák személyi szükségleteit, mert csak ezen az alapon határozhatjuk meg, hogy az egyetem nyitott kapuin hány embert eresszünk be az alma materbe.

Láttuk, hogy az utóbbi években a törvényhozás súlyt helyez arra, hogy az ügyvédek munkaalkalma szaporodjon. Egyik törvény vagy rendelet csak vékony érként csurgatja a munkaalkalom szaporítását, másik gazdagabban növeli azt. Az okirati kényszerről

szóló javaslatra pedig azt lehet mondani, hogy a javaslat főképp az ügyvédség érdekében van. Legalább erre mutat az, hogy 10. §-a a 9. §. 1. és 7—9. pontjaiban említett szerződésekre a Kamarába bejegyzett ügyvédet hiteles helyé teszi. A javaslat rendelkezésével szemben azonban az indoklás nem beszél az ügyvédi munkaalkalom növeléséről, hanem a 10. §. indoklásában az olvasható, hogy: «sok pereskedést el lehetne kerülni, ha a szerződő felek a bonyolultabb és súlyosabb következményekkel járó szerződésekről készült okiratokat joghoz értő emberek felvilágosításai alapján készítenék. Ebben az esetben az okirat nemcsak az érvényesség kérdésének eldöntését könnyítené, hanem a jogügylet belső tartalmi helyességét is biztosítaná».

Az indoklás minden betűje színarany igazság. Megtudjuk abból és az általános indoklásból, hogy a javaslat a felek érdekében és a perek csökkentése végett készült. Ennek dacára kiválglik a javaslatból, hogy annak eme főcélon kívül az a másodlagos célja van, hogy az ügyvédek létért való küzdelmének brutalitásán és vaskosságán segítsen. És ezen a szociális erkölcs nézőszögéből nemcsak nem lehet és nem szabad fennakadni, hanem azt egészen helyeselni kell. Az államnak feladata nem csupán az általános értelemben vett *Rend* fenntartása, hanem az is, hogy polgárainak jólétéről és megélhetéséről gondoskodjon. Mert ha ez nem volna állami feladat, akkor a Rend csak a békét biztosítaná a polgárok között. Csak a bellum omnium contra omnes-t zárná ki. De nem törődne azok megélhetésével és nyomorával. Az állam csupán rendőrállam volna és hiányoznák abból annak másik és pedig mondhatnám fontosabb eleme a kultúrállam.

Csak hogy ha a kultúrállam a működés terére lép, *sohasem tévesztheti szem elől, hogy az egyetemes jólétre törekszik, ami kizárja azt, hogy egyik osztály jólétéről s megélhetéséről akkép gondoskodjon, hogy ennek terhét és baját egy másik osztály, vagy pláne az egész társadalom nyakába varrja, mert akkor már nem kultúr és humanus tevékenységet fejt ki, hanem karitatív missziót teljesít.*

A szociális erkölcs nézőszögéből lehetetlen törvényt alkotni azzal a bevallott és kimondott célzattal, hogy ez a törvény azért van, bizonyos eljárást csak azért honosít meg, hogy dolga és jövedelme legyen egy osztálynak, jóllehet azt az eljárási módot semmi szükség sem követeli, sőt terhet rak a társadalomra. Mit szólna a szociális erkölcs, ha a bírói karban a rossz előmeneteli viszonyokon úgy akarna a kormány segíteni, hogy a táblához hetes, a Kúrián kilences tanácsokat hozna be, ami a felsőbb bíróságok létszámának erős szaporításával járna, a nélkül, hogy az ügyek helyes és igazságos elintézését egy jottával is előbbre vinné.

Az ügyvédek sorsán segíteni kell törvények útján is, *de úgy, hogy a munkaalkalom szaporítása egyúttal valamely kultúr-szükségletet is kielégítsen vagy a már kielégítésre találó kultúr-szükséglet célszerűbb és helyesebb módon találjon kielégítést.*

Karitatív nézőszögéből, ami helyénvaló egyesekkel szemben, főleg ha munkaképtelenek is, de egy munkaképes, dolgozni akaró osztállyal szemben, mint az ügyvédi kar, sohasem lehet az állam karitatív, és csak a humanizmust, a kultúrkövetelményt és szociális igazságot gyakorolhatja és semmi egyebet.

Ez az oka és magyarázata annak, hogy még nem volt, ma sincs és nem is lesz soha olyan törvényjavaslat, mely homlokára írná azt a gondolatot, hogy a javaslat célja az eljárásnak olyan szervezése, melynek kizárólagos célja más közérdekű szempontok rovására is az ügyvédek munkaalkalmának szaporítása. Ez mellékes cél lehet, mint az okirati kényszernél láttuk. De vezetőgondolat és princípium nem lehet soha. Tiltakozik az ellen a kultúra, a szociális erkölcs és igazság egyaránt. Ilyen javaslat előterjesztésére kormány sohasem lesz kapható. És talán elsősorban kellett volna említenem: *ilyen alamizsnatörvény ellen bizonyára a létért keservesen küzdő, önérvényes magyar ügyvédi kar tiltakozna legerélyesebben.*

Egyke.

Egykés falvak temetőiben sok néma hant takarja a felebaráti megértés hiányát, sok sírkereszt emeli a rideg emberi eljárás hangtalan vádját. Amint nehéz megérteni, mire való az államok emberbaráti erőlködése, amikor egy téren sem oly erős a versenyük, mint az emberpusztítás eszközeinek kutatása terén, éppen úgy érthetetlen a kicsinyek érdekeinek hangzatos felkarolása, amikor a felnőttek megtartásával nem sokat törődünk. Azt kívánjuk,

hogyan minél több polgára legyen az államnak, de létezésük előmozdítására nem nagyon gondolunk, csak a már letörtnek, elmerülőnek nyújtunk nagy lármásan segédkezet, amint ez a háború kegyetlen emberpusztítása után is történt — felebaráti szeretetből.

Mily könnyen hangzott el az országházban a kijelentés, felháborodás okozása nélkül, hogy el kell készülnie lennünk arra, hogy a magyar középosztály le fog tűnni és majd egy vagyonilag megerősödött új középosztály lép helyébe. Ez volt értékelése az állam szempontjából legértékesebb társadalmi osztálynak, hazafiasságának, szakképzettségének, fegyelmeztségének, amely osztálynak hadikölcsönjegyzésben több tagja ment anyagilag tönkre, mint a többi osztálynak együttvéve. A régi középosztály nem is erősödik, pusztítja az egyke vagy még inkább az egyse. Nincs anyagi ereje, amelyre támaszkodhatnék és lelkülete visszatartja attól, hogy véréért saját anyagi nyomorgásának kálváriáján járassa végig. A szülők egészségesek, életerősek, nemzésre, fogamzásra képesek, de gyermekáldás nincs. Ezen sem a középosztálynál, sem a felsőnél nem is akad fenn senki, az egykeellenes mozgalom nem velük, hanem az alsó osztály jobbmódú családjaival törődik. A felső- és középosztálynál megéri, hogy tagjai elzárkóznak az azok megfelelő megélhetését biztosítani nem tudó gyermekek világra hozása elől, azonban az alsóbb osztály vagyonosabb részétől megtagadja a megértést, noha itt sem más az indok, mint az utódok lehetőleg gondtalan megélhetésének elérése. Egyedül az alsó osztály alsóbb rétege hálás, ott van gyermek, mert kenyérkereső érték és mert nem kell aggódni érte, hogy a gyermek a szülők anyagi helyzetét el nem érheti.

A felső- és középosztály elég eszközzel rendelkezik a gyermekszám szabályozására, ellenben az alsóosztály a tudósasszonynak van kiszolgáltatva, ez küldi föld alá fiatal, életerős asszonyait és ezt a többi osztály kegyetlen közömbösséggel nézi. Igaz, megalkotta a magzatelhajtásellenes büntetőszakaszokat, de ezek megalkotásával és fenntartásával is csak önzésének és kíméletlenségének adta s illetve adja jelét. Önzésének azért, mert teljesen beéri azzal, hogy maga ki tudja kerülni a büntetőszakaszokkal való összeütközést, de már az alsóbb osztálynak ehhez segédkezet nem nyújt; kíméletlenségének pedig azért, mert a Btk. életbelépése óta már elég statisztikai adat bizonyította, hogy a törvény rendelkezései a magzatelhajtások számát semmiképp sem apasztották, a gyermekszületések száma nem növekedett, csak a menyecskek sírhantjainak száma szaporodott. Oly törvényrendelet fenntartásának, amely értékes életet pusztít, értelme nincs.

De nem áll meg minden esetben a magzatelhajtás büntetése, mint az ember élete elleni bűncselekmény büntetése sem. Emberi élet elleni bűncselekményről csak ott lehet szó, ahol már emberi lényről beszélhetünk. Azonban a megtermékenyített pete fejlődésének első—második hónapjában még semmiképp sem emberi lény, eltávolítása nem emberi élet kioltása. Úgyis nagy kérdés, élve jönne-e a világra s emberré fejlődne-e, azért sem az államnak, sem a társadalomnak nem érdeke, hogy bizonytalan jövőbeli emberi értékért a meglevő javabeli emberi értéket, a terhes nőt tegye ki pusztulásnak. Az élet kétségtelenül igazolja, hogy amely családban gyermeket vagy több gyermeket nem akarnak, oda a Btk. minden szigora sem kényszeríti be a gólyát. Az alsóbb osztályban a férj vagy anyós kijelenti, hogy több kenyérpusztító nem kell, az asszonyé a törődés, hogy a kívánság teljesüljön. Nagyon szomorú, hogy itt az asszony magárahagyatottan áll, nemhogy segítenők, de üldözzük. Sokkal emberségesebb volna az élethez való alkalmazkodás. Addig, míg tulajdonképpen magzatról szó nem lehet, nem indokolt a büntetés. Nem indokolt, amikor rengeteg az elhajtás és alig néhány eset kerül bíróság elé, nincs értelme a büntetéssel való fenyegetésnek, amikor annak következtében több emberélet pusztul, mint támad. Ha az embrió eltávolítása megengedtetnék, nem a gyermek, csak az asszonyhalál és nyomorúság lenne kevesebb, mert orvosi segítség és nem tudósasszony állana rendelkezésre.

Oly sok a jótékonyegyesületünk és a szerencsétlen asszonyok érdekét egyik sem karolja fel. Valószínűleg hangosan tiltakoznának ily erkölcsellenes kívánság támasztása ellen, pedig az erkölcs fogalma nem állandó. Hiszen az egykeellenes egyesületek tagjai sorában sem ritka az 1—2 gyermekes szülő, talán még oly tag is akad, aki egyet sem tud felmutatni. Nem szólok hozzá, vajjon az ő magatartásuk mindenkor megfelelt-e az erkölcs követelményének, de az állam szempontjából végeredményben egyre megy, akár a

pete megtermékenyülését akadályozzuk meg, akár a megtermékenyített petét távolítjuk el, amíg az magzatszámba nem megy. Most is csak ott van gyermek, ahol gyermeket kívánnak, ott akkor is lesz, ha az embriónak orvosi beavatkozása mellett való eltávolítását megengedjük.

Az egykeellenes mozgalom híveinek marad elég működési terük.

A mai örökösödési jogunk nem is az egykének, hanem az egykének kedvez. Míg az az asszony, akinek gyermeke van, a férj halála után a férje vagyonának csak haszonélvezetét kapja. Sőt amennyiben a vagyon jövedelme több, mint amennyi megélhetéséhez szükséges, még haszonélvezeti joga is korlátozható, addig ott, ahol leszármazó nincs, az asszony nemcsak korlátozhatlan haszonélvezethez jut, hanem férjének szerzeményi vagyonát is öröklí. Törvényes öröklési rendszerünk tehát a gyermektelen házastársakat dédelgeti és nekik kedvez bírói gyakorlatunk is, amikor az ági vagyon körét egyre megszorítja, terhére írván az ági vagyon pazarlását és elajándékozását, noha nem szorul fejtegetésre, hogy aki pazarol vagy ajándékozik, nem vagyonának ági vagy szerzeményi minősége után indul, hanem pazarol minden vagyont és elajándékozza azt, amitől más kedvéért megválni hajlandó. Véleményem szerint az is nyilvánvaló, hogy akinek nincs többje, mint amennyit örökölt vagy ajándékba kapott, az vagyont nem szerzett, ott szerzeményi vagyon nincs.

Sokkal hálásabb tere az egykeellenes küzdelemnek örökösödési jogunk megváltoztatásának kieszközlése, ne jutalmazza az állam azt, aki nem ad neki gyermeket, ne adjon neki haszonélvezetet sem, hanem ily esetben juttassa vissza a vagyont a családnak, amelytől ered, amely azt nyilván nem valamelyik tagja gyermektelen házastársának reá nézve idegen hozzátartozói részére gyűjtötte össze, illetve fordítsa emberbaráti célra, gyermekvédelemre. Míg az állam az egységet pártolja és nem a sokgyermekes anyát, az egykeellenes mozgalom komoly eredményt nem igen érhet el.

Dr. Ludvig Rezső.

A lordfőbíró és az angol ügyvéd.

A *General Council of the Bar* vagy röviden a *Bar Council* a folyó év január havában tette közzé multévi működéséről szóló jelentését. Ez a testület — körülbelül ügyvédi nagytanácsnak fordítható — nem fegyelmi hatósága az angol ügyvédeknek, mert a fegyelmi hatóságot mindegyik *Inn* saját tagjai felett maga gyakorolja, hanem az angol ügyvédeknek elismert képviselője, mely a barristerek etikája felett őrökdi és minden, az ügyvédi hivatást érintő kérdéssel és esettel foglalkozik és a szükséghez képest az adott esetben megteszi a megfelelő lépéseket. Ez a *Bar Council* a négy *Inn* által kiküldött tagokból áll.

Az évi jelentés egy esetet közöl, amelyben a tanács megfelelő lépések megtételét szükségesnek találta. Az eset a következő:

Mr. J. P. Valetta barrister at law még a mult év február havában egy esküdtbírósi tárgyaláson a védelmet látta el, mely tárgyalást a lordfőbíró, *Lord-Chief Justice Hewart* vezetett. A védő az esküdtekhez intézett végszavában, ami körülbelül nálunk a védőbeszédnek felel meg, arra figyelmeztette az esküdteket, hogy a verdiktjüktől egy ember élete, a vádlott élete függ és felemlítette, hogy néhány nappal előbb tartott esküdtbírósi tárgyaláson éppen a lordfőbíró, ki akkor is vezette a tárgyalást, kijelentette, hogy az angol törvények az emberi életet szentnek tartják és épp azért ne áldozzanak fel egy emberi életet. (Hogy e tárgyalás milyen természetű ügyben tartatott, arról a jelentés nem tesz említést.)

A lordfőbíró az esküdtekhez intézett összegező beszédében (summing up) a védőnek fenti kijelentését is kommentálta és pedig helytelenítőleg; nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a védő nem egyszer, nem is kétszer, hanem ötször figyelmeztette az esküdteket, hogy verdiktjüktől egy ember élete, a vádlott élete függ; ilyen figyelmeztetés meg nem engedhető és épp azért figyelmezteti az esküdteket, hogy semmi közük hozzá, hogy bűnösségi verdikt alapján a törvény szerint milyen büntetés vár az elítélte, nekik egyedüli kötelességük, hogy a bizonyítékok alapján hozzák meg a verdiktet.

A védő a lordfőbíró kommentálásában a védői jognak és a szólásszabádságnak megsértését látta és az esetet megfelelő lépések megtétele végett a *Bar Council* elé vitte. Ez az ügyvédi tanács

az esetet a hivatalos gyorsírói feljegyzések alapján megvizsgálta és úgy találta, hogy a védő védői jogával vissza nem élt, az inkriminált kitételek megengedhetők és általában védenre érdekében megfelelően járt el. A *Bar Council* e határozatáról a lordfőbíró értesítette.

Ez az eset két szempontból érdekes és figyelemreméltó. Először azért, mert ebből látjuk, hogy Angliában a tárgyalást vezető bíró nem szakíthatja félbe vagy nem kopogtathatja le a védőt védőbeszédé közben; amennyiben a védő fejtegetéseire megjegyezni valója van vagy az igazságos verdikt meghozatala érdekében valamit kommentálni szükségesnek vagy törvényes kötelességének tart, úgy azt az esküdtekhez intézendő összegező beszédjében teheti csak meg. Ennek indoka az angol esküdtbíráskodás lényegén alapszik, amelyre való kitérés azonban jelenlegi tárgyunktól messze elvezetne.

Továbbmenve, nagyon tévedne az, aki azt hinné, hogy a lordfőbíró a *Bar Council* fenti határozatát előkelő gesztussal félretette. Az Inn-ek a *Bar Council*-ba kiválóbb tagjaikat küldik ki, akik közül egyik-másik talán maholnap lordkancellár vagy lordfőbíró lehet, maga a lordfőbíró is azelőtt a bar-nak volt tagja, minélfogva a *Bar Council* határozatának nagy súlya van és a lordfőbíró aligha lesz olyan óvatatlan, hogy az egész bar-ral szembehelyezkedjék. Mutatja ez eset az angol ügyvédség nagy függetlenségét, tekintélyét és törvénykezési súlyát. A *Bar Council* a jelen esetben nem valamelyik kiváló és általánosan elismert tagjáért, mint például volt a nemrég elhalt Sir William Marshall Hall vagy a most élő Sir Henry Curtis Bennett, King's counsel-ek, hanem egy kevésbé ismert tagjáért, aki nem is King's counsel, szállt síkra, midőn akár személyében, akár a személyén keresztül a védelem joga sérelmet szenvedett. Ez a nagy függetlenség, tekintély és törvénykezési súly azonban nem érett gyümölcsként hullott az angol bar ölébe; az angol bar történelméből tudjuk, hogy mai fényes helyzetét sok küzdelemmel ki kellett vívnia. E kis példa ösztönzésül szolgáljon a magyar ügyvédségnek jelenlegi nyomorúságos helyzetének javítására, melynek eszközei: hivatásbeli öntudatosság, szolidaritás és — a bifurkáció.

De figyelemreméltó ez az eset a lordfőbírónak az esküdtekhez intézett ama figyelmeztetés okából is, hogy ők csak a bizonyítékok alapján mondhatnak verdiktet. Ez újból igazolja az angol és a kontinentális esküdtbíráskodás közti óriási különbséget. A francia esküdtek a szobájukban kifüggesztett utasítás szerint is belső meggyőződésük (intime conviction) alapján kötelesek ítélni. Ez a felfogás Franciaországból kiindulva, végigment az egész kontinensen, hazánkat sem véve ki, míg az angol esküdtek a bizonyítékok alapján kötelesek verdiktjuket meghozni. Ez óriási különbség az oka, hogy az esküdtbíráskodás a kontinensen nem egyszer jogosult panaszra ad okot. *Dr. Admeto Géza.*

Lakásbérletre vonatkozó felmondás érvényességének kimondása iránt indított perben bírhatnak-e döntő súllyal olyan ténykörülmények, melyek a felmondás után — esetleg a per folyamán — merülnek fel.

I.

A felvetett kérdésben a keresetnek mindig arra kell irányulnia, hogy eldöntessék: vajjon a már megtett felmondás érvényes-e vagy érvénytelen; a perben hozott ítélet sem terjedhet ki egyébre, mint arra, hogy jogszerűen történt-e az a felmondás, melyet felperes keresetében megjelölt.

Ha ez így van, amihez szerény nézetem szerint semmi kétség nem férhet, úgy nem lehet vitás az, hogy olyan eseményeknek, tényeknek, melyek a felmondás után történtek, következtek be, a kérdés elbírálásánál semmi jelentőségük sem lehet.

Ha figyelembe lehetne ugyanis venni a felmondás után bekövetkezett ténykörülményeket is, akkor nem azt bírálják el, hogy a keresetben említett felmondás jogszerűen történt-e vagy sem, hanem azt, hogy ezek az utóbb bekövetkezett tények, cselekmények jogszerűvé teszik-e az — előzőleg megtörtént, eredetileg esetleg jogszerűtlen — felmondás tényét. Ha az ilyen álláspont helyes lehetne, úgy megtörténhetnék pl. az, hogy a bérbeadó meg sem

várva a novemberi bérfizetés esedékessége napját, a bérleti jogviszonyt felmondaná már az augusztusi negyedben a novemberi negyedre eső bér meg nem fizetése miatt, mert előre látja, amit a fejlemények később igazolnak is, hogy a novemberi negyed bérét a bérlő — az előtte ismeretes anyagi csapások miatt — meg nem fizetheti.

Azt hiszem tehát, hogy komoly vita tárgya nem is lehet, hogy csakis az az álláspont a helyes, amely szerint a bérlet-felmondási perekben hozott ítéletet csakis olyan tényekre lehet alapítani, melyek a felmondás előtt történtek s amelyek hatálya a felmondás időpontjában fennállott. A döntésnél tehát mindig a felmondás időpontjában fennállott jogi helyzetet kell alapul venni. Ehhez képest pl. a bér meg nem fizetése miatt történt felmondás esetében a perben irányadóul szolgáló jogi helyzeten változást egyáltalában elő nem idézhet az a körülmény, hogy a bérlő időközben, a per folyamán, a bért megfizette.

A bíróságok állandó gyakorlata is ennek az álláspontnak felelt meg mindig, tehát még mielőtt a háztulajdonosok tulajdonjoga a lakásügyi rendeletekkel korlátozott volna. A lakásrendeletek e tekintetben természetesen semmi változást nem idéztek elő. Ha tehát a bíróságok, a már régóta fennálló gyakorlatukkal szakítva, a felmondás megtörténte után bekövetkezett tényeket is ítélezésüknél figyelembe vennének, eljárásuk az eddig követett helyes gyakorlat félretevését jelentené.

II.

Az Ügyvédek Lapjában W. E. cikkíró terjedelmesen foglalkozott azzal a bírói döntéssel, mely érvénytelennek mondott ki egy olyan felmondást, melyet a bérbeadó bérnemfizetés miatt tett és pedig még azelőtt, mielőtt erre vonatkozólag a bérlőhöz intézett felhívás közlésétől számított nyolc nap eltelt volna.

Vizsgáljuk meg: vajjon aggálytalan-e ez a határozat?

A lakásrendelet 15. §-a azt mondja: a háztulajdonos a bérletet felmondhatja, «ha a bérlő az esedékes bért írásbeli felhívásra, a felhívás vételétől nyolc nap alatt nem fizeti meg». Ennek a rendelkezésnek értelme nyilván az, hogy a nyolc napnak *el kell telnie* a nélkül, hogy a bérlő a bért megfizette volna. Mindaddig tehát, amíg ez a nyolc nap el nem telt, felmondáshoz való joga a bérbeadónak nem keletkezhetik. Már pedig, ha a bérbeadónak felmondási joga nem volt *akkor, amikor felmondott*, közömbös, — a fentebb már kifejtettekhez képest — hogy utóbb, vagyis a nyolc nap eltelté után, eziránt joga keletkezett-e vagy sem, mert a kereset nem a nyolc nap eltelté után tett felmondás érvényességének kimondására irányult, hanem arra a felmondásra, amelyik a nyolc nap eltelté előtt történt, tehát nem azt kell elbírálni, hogy ha később, azaz a nyolc nap eltelté után mondott volna fel, jogszerűen járt volna-e el, hanem azt, hogy az a felmondás, amit a nyolc nap eltelté előtt tett, jogszerű-e vagy sem.

A döntés helyessége tekintetében tehát semmi aggályunk nem lehet, ellenkezőleg a törvényes rendelettel és az állandóan követett bírói gyakorlattal való egyenes szembehelyezkedés lett volna, ha a bíróság ellenkező döntést hozott volna.

Csődálatos, hogy még gyakorlati jogászok között is akadnak olyanok, akik ezekkel a — mondhatnám — alapfogalmakkal tisztában még nincsenek.

A cikkíró ugyanis azt írja, hogy a bíróságot döntésénél az az elgondolás vezethette, hogy a bérlőt lakásából az utcára kitenni ne engedje. Feltevése azonban nyilván téves, mert a bíróságok nem képviselhetik sem a bérbeadó-, sem a bérlőosztály érdekeit; ebben a kérdésben igazán nem is szükséges, hogy a bírói döntés kiindulásánál valamilyen mélyebben fekvő okot keressünk. Itt az említett rendeletnek olyan rendelkezéséről van szó, mely semmi irányban kétséget nem támaszt, így azt a bíróságok úgy tartoznak alkalmazni, amint azt a rendelet világos szövege kifejezi. Miért támadja tehát a cikkíró a bíróságot e helyes döntése miatt, miért sorozza e jogi döntést olyan határozatok közé, amelyek «az igazságosság érzetével össze nem egyeztethetőek», miért aposztrofálja azt úgy, hogy «a nemfizető bérlők, még a rosszhiszeműek is, olyan védelemben részesülnek, amelyek méltán kihívják az etikai bírálatot», miért mondja: «a bíróságok, úgy látszik, nem látják tisztán a fejlődés irányvonalát, a békementálisra való visszatérni akarást» és több más ilyeneket? Hiszen kétségtelen, hogy itt a hibát a bérbeadó követte el azáltal, hogy olyan időben mondott fel,

amikor ehhez még joga nem volt. Ne hárítsa a cikkíró a felelősséget a bíróságra akkor, amikor a hibát maga a bérbeadó követte el azzal, hogy nem ismerve vagy figyelmen kívül hagyva a világos jogszabályt, a nyolc nap eltelté előtt mondott fel. Hát komolyan azt hiszi a cikkíró, hogy a lakásrendelet megváltoztatta azt a régidő óta fennálló *bírói gyakorlatot*, hogy a felmondás jogszerű vagy jogszerűtlen volta csakis a felmondás időpontjában fennállott jogi helyzet alapján bírálható el?

Ehhez a döntéshez nem kellett, hogy a bíróság «szotiznához» forduljon, sem hogy «suppositióból» kiinduljon s e határozatával még «szerencsésjátékká nem deklarálta» a felmondási jogot. (Supán az történt, aminek történnie kellett: a felmondást jogszerűtlennek mondotta ki.

A törvények és törvényes rendeletek nemcsak a bérlőket kötik, hanem azok vonatkoznak a bérbeadókra is. Ha a bérbeadók nem akarják kitenni magukat annak, hogy pervesztesek legyenek, tartásuk meg a jogszabályok rendelkezéseit, tartásuk meg az alakszerűségeket, akkor nem lesz okuk a bíróság ellen panaszra. Ha pedig a vonatkozó jogszabályokat nem ismerik, forduljanak jogi tanácsadókhöz: ügyvédekhez, akik azokat ismerik vagy ha nem ismernek, rossz tanácsukért a kártérítési felelősséget viselni kötelesek. A hivatkozott rendelethely ugyanis annyira világos, hogy magyarázatra sem szorul, azt tehát másként értelmezni nem is lehet. Ha a szóban levő esetben a bérbeadó a rendelethelyet elolvasta volna, nincs kétségem az iránt, hogy a nyolc nap elteltét megvárta volna.

Ami a cikkírónak azt a panaszát illeti, hogy a bérlő e döntés folytán a lakást bérfizetés nélkül tovább használja, erre csak azt a választ lehet adni, hogy ennek oka csakis a bérbeadó mulasztásában található fel, mert nem tartotta meg az írott jogszabály rendelkezéseit. Kérdem: vajjon nem ugyanez a joghátrány sujtja-e azt a bérbeadót is, aki pl. a felmondás el nem fogadása esetében támasztható keresetét az előírt nyolc, illetőleg tizenöt napon túl adta be? Ebben az esetben is a felmondás érvénytelen lesz s ekkor is fennállhat az az eset, hogy a lakást a bérlő bérfizetés nélkül tovább használja. Eddig azonban még egyetlen tollat kezébe vevő embernek sem jutott eszébe, hogy a bíróságot a bérlők javára való elfogultsággal vádolja meg, ha az ilyen, hatályát vesztett felmondást érvénytelennek mondotta ki. Kétségtelen, hogy a hiba mindkét esetben a bérbeadónál állott fenn, aki jogával kellő módon élni nem tudott.

A logika nemcsak azt mondja, amit a cikkíró állít: «aki bért nem fizet jóval a türelmi idő után sem, azt nem lehet azon a címen jogaiban meghagyni, hogy bérfizetési kötelezettségének eleget tett», hanem azt is, hogy aki a felmondás alakszerűségeit megtartani elmulasztotta, annak a felmondása érvénytelen kell hogy legyen.

Nem lehet tehát itt szó «alakszerűségekbe való kapaszkodásról», de arról sem, hogy a bíróságok «nyíltan nem mernek egyik álláspont mellett sem dönteni». Itt helyes álláspont csak egy van, az, amit a bíróság az ítéletben elfoglalt s amely mellett már *nem egyszer* döntött, tehát «mert» nyíltan állást foglalni. Ez kötelessége is.

A cikk tehát még a lapot olvasó közönségnek sem tett — úgy hiszem — jó szolgálatot; hangja pedig érdes volt.

Dr. Bogdán Géza.

Munkahivatal az Ügyvédi Kamara kebelében.

Az ügyvéd sem raktárra, sem exportra nem dolgozhat, mint a gyáros és szabad idejében tudását reklámra s vevőkör szervezésére sem fordíthatja, mint a kereskedő. Ha tehát a cselekvésre szánt idő munka híján kitöltetlenül marad, nemcsak az ügyvéd ideje vész kárba, de súlyosan szenved az ügyvéd kedélye, továbbképző készsége, lelkesége és beáll a kielégületlenség elmaradhatatlan kísérője, az elégedetlenség annak minden szomorú, sokszor visszataszító következményeivel. Azért hirdetik a németek, hogy inkább ingyen dolgozni, mint egyáltalán nem dolgozni.

A budapesti Ügyvédi Kamarában bejegyzett 3144 ügyvéd az egyik oldalon, a minden optimizmus mellett is le nem tagadható gazdasági bomlás a másik oldalon, el nem utasítható parancsszóval kiált segítség után. Bátran mondhatjuk, hogy iam ardet Ucalegon, ha látjuk a jókat, tisztákat, szerényeket bomlott ide-

gekkel az Angyalföldre, az eddig s ne tovább végszóval élőkét pedig Rákoskeresztúrra elvonulni...

Azon reményünk, hogy az ügyvédjelölteknél bevezetett szigorú ellenőrzés már az 1928. évben fogja szemléltetően éreztetni jótékony hatását, nem teljesedett teljesen, mert Budapest területén 1928. évben is még 62-vel nőtt az ügyvédek száma. Igaz, hogy már tizenegy ügyvéddel kevesebb volt a bejegyzettek száma, mint az előző 1927. évben, igaz, hogy 26 ügyvéd részben megszállott, részben más magyar vidékről jött Budapestre és az is való, hogy a bejegyzettek nem jelentéktelen része a numerus clausustól való félelmében menekült hozzánk, de a facitja ezen vegyes jelenségeknek mégis a plusz, mely megint egynéhány ügyvéd számadásában mint mínusz fog jelentkezni.

További tízs százalékos csökkenés mutatkozott azonban az ügyvédjelölteknél s azért, ha nem kellene még mindig számolnunk a budapesti ügyvédek természetellenes szaporodásával, teljes bizonyossággal megjósolhatnók, hogy már 1929-ben inkább csökkenni, mint növekedni fog az ügyvédi létszám. Számításomat a következő megfontolásra alapítom.

Kamaránkban 454 ügyvédjelölt van bejegyezve, kik közül kb. 100 öreg jelölt aligha fog még vizsgázni. Ha a megmaradó 350 jelöltet négy évfolyamra osztom s minden évfolyam 85 jelöltje pontos időre leteszi a vizsgát s valamennyi itt telepszik meg, akkor sem fog az ügyvédi létszám nőni, azért, mert ugyanennyit tesz ki az egyévi ügyvédi törlés is. Tehát az ügyvédi runtól többé tartani nem kell, de igenis attól, hogy az ügyvédi sors a közeljövőben még mostohábbban fog alakulni, mert szerény véleményem szerint az *ügyvédi munka most került az igazi defláció sodrába*. Hiába hangoztatjuk, hogy az ügyvéd akkor keres, ha ipar, mezőgazdaság, kereskedelem virul, valljuk be, hogy akkor is kereshet, ha pusztul. Az üzemek leépítése, elköltözése, fúziója, felszámolása rengeteg jogi munkát adott, a munka- és nyugdíjperek légiói valóságos munkaügyi hadvezéreket termeltek ki nagy jövedelmekkel, melyek megszűnnek, mihelyest ezen bomlási processus befejeződött, ami már csak rövid idő kérdése, mert a kedvezményes fúzió ideje lejáráóban, a trianoni béke örvényébe került vállalatok elmerülőben, a konjunktúra alakulatok eltűnőben és a vadvizek visszavonulóban vannak.

A Budapesten élő 3144 ügyvéd jövő sorsának kialakulása súlyos probléma, melyre feleletet keresni kell és érdemes annak, aki ezen sors részese s fokozottabb mértékben annak, akinek ezen sors befolyásolásában is szerepe lehet. Hogy mily nehéz ezen problémára akárcsak egy megközelítően megfelelő feleletet is találni, mutatja legjobban a múlt év november első napjaiban Frankfurt a. M.-ban ülésező *Abgeordneten-Versammlung des deutschen Anwaltvereins*, mely a numerus clausus, a joggyakorlati idők meghosszabbítása, a vizsgák szaporítása és szigorítása «ötleteken» kívül mást nem tudott felmutatni, s végül miután az oppozícióval együtt megállapította, hogy a sajnálatos ügyvédviszonyok jórészt Németország gazdasági életében találják magyarázatukat, határozatot fogadott el, mely szerint legalább azon akadályok és korlátok elhárítását s lerombolását követeli, «welche der Vollausswirkung der anwaltschaftlichen Tätigkeit hindernd in den Weg gestellt sind». Hogy ezen korlátok és akadályok nálunk mily természetűek, alig kell felsorolnom, hiszen a budapesti Kamara csak legutóbb igen részletes memorandumban foglalkozott velük és kérte megszüntetésüket. Kérésünket mindaddig fogjuk ismételni, amíg célt nem érünk, mert az igazságot nem elég egyszer hirdetni, hanem addig és annyiszor, míg élő valóság lesz belőle. Ügyvédi alaptörvény kell, hogy legyen, hogy az ügyvéd kizárólagos funkciója ugyanott kezdődik, hol a jogok védelme, és közérdekből maga az állam mint fiscus sem lehet ez alól kivételt azáltal, hogy védelmére tisztviselőket állít fel.

Mindez azonban csak a jövő zenéje s addig sem maradhatunk tétlenül, hanem egy intézményt kell létesítenünk avval a rendeltetéssel, hogy a munkából kikapcsolt és tétlenségre kárhozottatott ügyvédi energiákat a magán és közjó szempontjából egyaránt az élő nemzet soha el nem pihenő munkagépezetébe visszakapcsolja.

Létesítsünk egy *központi munkahivatalt* a budapesti ügyvédi kamara kebelében, mely az ország egész területére kiterjedően, karöltve a társ kamarákkal, az összekötő kapocs szerepét vállalná az ügyvédi irodák egyesülésénél, társulásnál, állandó és eseti helyettesítések megválasztásánál, megüresedett irodák átvételénél stb. Elsőrendű feladatát képezné az ügyvéd letelepedésére alkalmas

helyek kipuhatólása és megismertetése az érdeklődőkkel és folytonos érintkezésben a társkamarákkal, hatóságokkal, városvezetőségekkel, vállalatokkal igyekezne *szakadatlanul tájékozódni a jogász munkapiac általános helyzetéről, felvevőképességéről.* Eme hivatal több volna munkaközvetítőnél, teremtő munkát végezne azáltal, hogy fel is kutatná a terepet munkaalkalmak után s ezeket a jelentkezőknek — ügyvédeknek és ügyvédljelölteknek egyaránt — rendelkezésére bocsátaná. Németországban egy ily munkahivatal «Arbeitsamt der deutschen Rechtsanwaltschaft» elnevezés alatt kilenc éve folyton fokozódó sikerrel működik, s amint az előttem fekvő 1927. évi jelentéséből kitűnik, ezen utolsó esztendőben 216 ügyvédet sikerült elhelyeznie. A német ügyvédség már a háború előtt rendszeresítette kebelében a munkakimutatást, hogy ezen szisztematikusan megszervezett úton az ügyvédi munkanélküliséghez közel férközzék s annak legfájóbb kihatásait enyhíteni képes legyen. A háború idejében ezen keret szűknek bizonyult s megalkották az «Arbeitsamt»-ot, mely azóta folyton bővítve működési körét, egy pontos óramű precizitásával közmegelegedésre, szociálpolitikai hivatásának teljes tudatában nagy ambícióval dolgozik. Ami Németországban sikerült, nálunk is sikerülhet annál is inkább, mert az ott már szinte befejezett racionalizálási folyamat nálunk sem maradhat el. Az ügyvédi irodáknak a folyton fokozódó fenntartási költségek miatt egyesülniök kell s ha eltérő viszonyaink miatt nem is fog 5—6 ügyvéd egy irodában egyesülni, mint Németországban, de 2—3 valószínűen, és meg fog szűnni azon méltatlan időpocsékolás és ácsorgás, melynek lépten-nyomon vagy tanui vagy szenvedő alanyai is vagyunk.

Nem riaszthat minket vissza a gondolat, hogy egyes munkakereső ügyvédek rosszul értelmezett szeméremérzetből idegenkedni fognak a munkahivatal igénybevételeitől, mert meg vagyok győződve, hogy a munkahivatal tapintatos, emberbaráti ügyvitellel a kezdet esetleges nehézségeit gyorsan legyőzi s hiányt pótló fontos intézmény lesz belőle. Alapítsuk tehát sürgősen meg az ügyvédi munkahivatalt, nyomában biztosan áldás fog fakadni.

Dr. Bene Sándor.

Szemle.

— **Előszó a kamarai választásokhoz.** *Bátonnier,* a francia ügyvédi kamara elnökének címe, tudvalevőleg a pálcából ered, amely őt a rendfenntartás szimbolumaképp megilleti. *Pap Józsefnél,* a budapesti ügyvédi kamarának érdemes elnökénél a hatalom e jelképét az a közszeretet pótolja, amely évtizedes vezető tevékenységéből oly spontán módon fakadt, hogy az ügyvédi közvélemény döntő szava már újból megerősítette őt tisztségében, mielőtt még jelölték volna. Már az ellenjelölt állításának pusztá gondolatánál kitűnt, hogy nincs és nem is lehet a kamara tagjainak oly számottevő csoportja, amely Pap József iránt a hála, a tisztelet és a ragaszkodás harmonikus érzéseit ne táplálná. Érzések pedig rendszerint hűen tükrözik az okokat is, amelyekből fakadtak. Lehet ugyan, hogy elnöki működése, amelyet a pártatlanság és tapintat jellemzett, nem ért el a kar érdekében oly sikereket, aminőket legjobban ő maga óhajtott volna, de nem lehet, hogy bárki is melegebb szívvel, odaadóbb munkával és több lelkesedéssel szolgálta volna az ügyvédség kari sorsát, mint Pap József. Kívüle, sajnos, kevesen akadnak, akik az ügyvédség egyetemének bizalmát hasonló egyértelműséggel élveznék. Ez az oka, hogy a közelgő tisztújítási választásokon nem annyira elvi, mint inkább személyi ellentétek ütköznek meg. Akármily különböző elnevezések alatt tömörülnek is a pártok, lényegében azonos programot vallanak: az ügyvédség gazdasági helyzetének s ezzel erkölcsi színvonalának biztosítását. Kétségkívül igaza van az egyesült ellenzéki pártok egyik szónokának abban, hogy «éhezve nem lehet etikai magaslatoakra emelkedni», de, sajnos, az eszközök, amelyek a speciális ügyvédi nyomor külön enyhítésére kínálóznak, sokkal korlátozottabbak, semhogy bármely párt győzelme a nyomor legyőzését jelentené. Nemcsak a Reformszövetség kíván reformot, nemcsak

a Gazdasági Párt óhajlja az ügyvédség gazdasági jólétét, nemcsak a Létfenntartó Párt törekszik az ügyvédek létének fenntartására, nemcsak a Nemzeti Ügyvédek Pártja lát nemzeti érdeket a magyar ügyvédi kar boldogulásában, sőt ezt a velleitást, miként éppen az egyesült ellenzék egyik vezére mondotta, még az uralkodó szabadelvű párttól sem lehet megtagadni. Mégis minden párt, ha a délibábokat nem téveszti össze az ígéret földjével, kénytelen belátni, hogy az ügyvédség sorsa szorosán egybeforrott az összes szabad szellemi foglalkozást űzők közös végzetével, amelyet az egész ország gazdasági nyomorúságának átka sujt. Ennek az átoknak elhárítására pedig nem elegendő az ügyvédség vezetőinek személycseréje. Nem a kamarában, de legalább is nemcsak a kamarában van szükség rendszerváltozásra, hogy az idők járása megenyhüljön fölöttünk. Mai feudális és seigneurialis berendezésünkben oly gazdasági föllendülést, amelynek függvényeképp az ügyvédség kereseti lehetőségei lényegesen megjavulnak, a kamarai választás aligha teremthet meg. Sajnos, nem a kamarai vezetőség változásától függ azoknak az ismert ügyvédi követeléseknek teljesítése sem, amelyek legalább részben enyhíthetnék az ügyvédi kar többségének siralmas helyzetét. Mint törvény által alkotott testület, a kamara csak fölterjesztéssel élhet s így az ügyvédi kívánságok teljesedéséhez nem annyira más kamarára, mint inkább más igazságügyi kormányra van szükség. Ha tehát egyrészt örvendetes is, hogy a mostani választások alkalmából az ügyvédeknek világnézeti és politikai ellentétei megenyhültek, — *necessity makes strange bed-fellows* — mégsem szabad elhomályosulni annak a tudatnak, hogy az ügyvédség jogos panaszai, keservei és bajai ugyanott találják gyógyító írjukat, ahol az egész országnak hasonló gravamenek. Távol állunk a politikától és fölülte igyekszünk állni az ügyvédi pártmozgalmaknak is, de lelkes hívei vagyunk annak az ellenzéknek, amely ellenzi mindazt, ami egy sorsüldözött országot a gazdasági lejtő örvénye felé taszítja. Nem az a hivatása tehát a tisztújító közgyűlésnek, hogy pártprogramok fölött döntsön, hanem, hogy oly gerinces és tehetséges kartársakat juttasson a kamara vezetőségébe, akiket az alázatos szolgálalkúságnak mai szomorú korszakában semmiféle erőszak vagy személyi érdek — *nec vultus instanti tyrannis, nec civium ardor prava jubentium* — nem tántorit el attól, hogy az ügyvédség egyetemes érdekeinek becsületes, bátor és hajthatatlan harcosai legyenek.

— **Juhász Andor évnnyitó beszédének vezérgondolata** szerint a bírói eljárás korszerű gyorsítása elengedhetetlen kelléke a népszerű igazságszolgáltatásnak. Programja nem mai keletű. Cikkeiben, jogászegyleti előadásaiban ugyanezen alapgondolat vonul végig. Az igazságügyi kormányra az utolsó évtizedben köztudomás szerint sokszor gyakorolt döntő befolyást ebben az irányban. Tudjuk, hogy évtizedek óta állandóan nagy szeretettel foglalkozik igazságszolgáltatásunk megjavításának nehéz problémájával. Ha még figyelembe vesszük, hogy a bírói hierarchia legfelső fokán áll és szavának döntő súlya van, fokozott figyelemmel kell kísérnünk minden kijelentését, mely a bennünket annyira érdeklő reformkérdésekre vonatkozik. Ebből a szemszögből nézve, hozzá kell szólnunk az évnnyitó beszédnek néhány igen érdekes kijelentéséhez. A napilapok jelentése szerint a Kúria elnöke tévesnek tartja azoknak az álláspontját, akik a bírói eljárás tűrhetetlen késedelmességének hátrányait azzal vélik enyhíteni, hogy a fősúlyt mégis az ítékezés alaposágára és szakszerűségére helyezik, ami mellett a gyorsaság követelménye csak másodsorban jöhet figyelembe. Kétségtelennek tartjuk, hogy a napilapok jelentése nem tükrözi vissza híven a Kúria elnökének gondolatmenetét. Bármily fontos a bírói eljárás gyorsítása, az sohasem történhetik az ítékezés alaposágának és szakszerűségének rovására. Oly ítékezés, mely nem alapos és nem szakszerű — nem ítékezés. A gyorsaság éppoly fontos, mint az alaposág és szakszerűség. De ha választanunk kell a kettő között, akkor mi is inkább az alaposágot és szakszerűséget választjuk, mint a gyorsaságot. Meg vagyunk győződve, hogy Juhász Andor sincs más nézetben. Teljesen egyetértünk az évnnyitó beszéd-

nek ama kijelentésével, hogy már az anyagi jogi törvények megalkotásánál különös gonddal kellene megvizsgálni minden egyes jogszabályt abból a szempontból, hogy nem hinti-e el az időt- és vagyontrábló céltalan perlekedés magvát a közönség körében. Sajnos, e téren sokat, nagyon sokat vétkeztünk és vétkezünk. Érdemes volna a Mjtj-t ebből a látószögből gondosan revideálni. Külön ki kell emelnünk a Kúria elnökének azt a megállapítását, hogy meggyőződése szerint bíróságainknak, különösen felső bíróságainknak ügyforgalma erősen lepadna, ha időnyerés céljából nem volna érdemes a per vagy fellebbvitel költségeit vállalni. Ki kell ezt a gondolatot emelnünk, mert köztudomás szerint a költségmegállapítás terén a legnagyobb szűkmarkúsággal — éppen a Kúrián találkoztunk.

— **Dr. Simons leköszönése.** Nálunk is közismert és nagy megbecsülésben áll *dr. Simons Walternak*, a lipcei Reichsgericht elnökének személye. Élénken emlékszünk még a Magyar Jogászegyletben 1927 őszén tartott előadására, melyben egyebek közt a magyar optásoknak Románia ellen vitatott igazáért is ragyogó nemzetközi jogi érveléssel szállott síkra. Ez a kitűnő politikus, diplomata, de mindenekfölött bíró, most leköszönt állásáról (1929 április 1-ére), még pedig olyan okokból, amelyek maguk is nagy jogász érdeklődésre tarthatnak számot. Ugyanis reichsgerichti elnöki minőségéből kifolyólag egyszersmind az alkotmánybíróságnak (Staatsgerichtshof-nak) is elnöke volt. Ez utóbbi bíróság, amelynek minálunk nincsen pendantja, arra van hivatva, hogy bizonyos állami főszervek közti vitákban ítélkezzék. Már évek óta folyik egy ilyen harc a birodalmi vasutak vezetésére gyakorlandó befolyás körül; lényegileg arról van szó, hogy a Poroszország által épp a Staatsgerichtshof ítélete útján már kiforszírozott előnyöket a nagyobb délnémet tagállamok a maguk részére szintén elnyerjék a birodalmi kormánnyal szemben; egyébként a rendkívül sokfelé ágazó, a német jóvátétellel is érintkező problémának a részletei bennünket, távollálókat nem érdekelnek. Ebben a perben történt az, hogy a délnémet államok «ideiglenes intézkedés» meghozatalát indítványozták a birodalmi kormánnyal szemben arra nézve, hogy a vitás és éppen üresedésben levő vasúti vezető pozíciókat ne tölthesse be az ő mellőzésekkel. December 15-ére tűzött a Staatsgerichtshof tárgyalást, melyen a felek meghallgatása után döntött volna az ideiglenes intézkedés meghozatala körül. A birodalmi kormány azonban egy nappal előbb betöltötte az állásokat. (DJZ. 1929. 129. skk.) Ezt a meglepő sakkhúzást a Staatsgerichtshof alperesi fogásnak, illetve a bíróság negligálásának érezte s miután a bíróság részéről a birodalom elnökéhez intézett panasz sem vezethetett eredményre, dr. Simons leköszönt. Látnivaló, milyen nehézségekkel jár az a kísérlet, hogy politikai jellegű anyagban a jogszolgáltatás formái közt tételesen igazság. De mindenesetre impozáns dolog már az is, hogy a németek saját államhatalmi főszerveiket a jog alá próbálják rendelni. Hogy a politikát átjogiasítani sikerülhet-e, nem tudjuk. De a törekvés maga: morális tett.

— **A Nemzetközi ügyvédunió** február hó 16-án és 17-én fogja első kongresszusát megtartani Brüsszelben. Az *Országos Ügyvédszövetség* nemzetközi jogi bizottsága *dr. Nyulászi János* társelnök elnöklété alatt január hó 16-án ülést tartott, amelyen ezen kongresszuson való részvételükkel foglalkoztak. A Nemzetközi Ügyvédunió, amely a Népszövetség mellett működő Szellemi Együttműködés Intézetének lesz a szerve, első kongresszusán az Országos Ügyvédszövetség képviselőitében meg fognak jelenni *dr. Nyulászi János*, a Szövetség társelnöke és *dr. Király Ferenc*, a Szövetség ügyvezető titkára, valamint több, hozzájuk csatlakozó szövetségi tag. A bizottság elhatározta, hogy e kongresszuson javasolni fogja a külföldi ügyvédeknek más államok bíróságai előtt is bizonyos esetekben való megjelenése kérdésének szabályozását, továbbá javasolni fogja a kongresszusnak, hogy a külföldi kartársak részére szervezzenek olyan magyarországi tanulmánykirándulást, amelynek célja volna a külföldi érdeklődésre számottartó nevezetesebb jogi intézményeink, pl. a magyar telekkönyvi rendszer bemutatása. A bizottság ezután a Nemzetközi Kereskedelmi Kamarának ez év nyarán Amszterdamban tartandó kongresszusával foglalkozott és elhatározta, hogy az Országos Ügyvédszövetség e kongresszus jogi munkálataiban intenzíven ki fogja venni a részét.

— **Végrehajtási novellát** tárgyalt le januárban a képviselőház. A tizenegyszakaszos javaslat semmit sem hozott abból, amit oly

régóta várunk. Mindössze a honvédség, csendőrség, vánőrség, folyamőrség és államrendőrség illetményének lefoglalásáról (de csak Pénzügyi Központ kölcsöne, tartásdíj, lakbérkövetelés és — temetési költség fejében) és az 1925: VIII. tc. 23. §-ának módosításáról (a fizetések mely része foglalható le tartásdíj fejében) intézkedik.

Pedig sok minden más téren is sürgős novelláris intézkedésekre volna szükség. Árverést maholnap már csak az adós beleegyezésével lehet Budapesten megtartani. Nem lehetne a képtelen kézbesítési szabályokat egyszerűsíteni? Ma hosszabb idő telik el az ítélet jogerejétől az árverési vételár felosztásáig, mint a kereset beadásától az ítélet jogerejéig. Ezen végre sürgősen segíteni kell és egy kis jóakarattal lehet is.

— **Vércsoportvizsgálat.** Többször esett már nálunk is szó arról az új tudományos diszciplináról, amely azt állítja, hogy az emberi egyének vérosszetételének vizsgálata által természettudományi biztonsággal képes megállapítani az állítólagos szülő és gyermek közt vitássá tett vérségi kapcsolatot lehetőségét vagy lehetetlenségét, más esetekben pedig, amelyek a büntetőjogászt érdeklik, véryomoknak bizonyos egyénektől származhatását és némely hasonló jellegű körülményt. Szórványosan már bíróságaink előtt is szerepelt az új tan. Most a DJZ.-ban (1929. 135. skk.) olvasunk e problémáról *Leonhard* tanácselnök tollából újabb érdekes fejtegetéseket. Mint minden újítást, ezt a hívei részéről pedig már teljesen biztosítottak vallott metódust is bizalmatlansággal fogadják a jogászok. Pozitív természettudományi ellenvetés ugyan ezidáig alig van, de utalnak arra, hogy hátha megcáfolja még a jövő a felállított téziseket vagy legalább kivételeket fognak felállítani, amelyeket ezidőszerint még nem sejtethünk. Nem találjuk egyébként meglepőnek, hogy Németországban is főleg az alsóbíróságok előtt terjedt el az új metódus alkalmazása, míg a felsőbb fórumok tartózkodtak, sőt a berlini Kammergericht már ismételtelen kijelentette, hogy a vércsoportvizsgálatot, legalább egymagában, nem tartja alkalmas bizonyító eszköznek. Minden új dolog — új igazságok és új tévedések egyaránt — a fiatalabb generációkban terjed el hamarabb, a bírósági szervezetben pedig általában az ifjabbak az alsóbb fokokon működnek. Majd mire a mostani törvényészéki bírák fognak felkerülni a Reichsgerichte, azaz egy-két évtized múlva fog csak elvárni Németországban, hogy a törvény hallgatása mellett döntőszavú jogászság pro vagy contra foglalt-e véglegesen állást. Az ilyen jogi kihatású, de természettudományi vitákban a jogász nem meríthet közvetlenül a tényekből szakmeggyőződést, csak másodlagosan csatlakozik a közvetlen szakértők körében túlsúlyra jutott vagy egyedül uralkodóvá lett véleményhez. Ezt is csak akkor, ha esetleg jogi vagy politikai megfontolások esetleg vissza nem riasztják, — amit a jelen kérdésben persze nem lehet eleve kizártnak tartani.

— **Az engedményesnek perbelépése.** A Budapesti Tábla P. I. 10,883/1928. sz. a. kimondotta, hogy «a perbebocsátkozással a felek közt létrejött perjogi viszony nem szüntethető meg egyik félnek jogügyletével. Alperesek beleegyezése nélkül tehát harmadik személy az eredeti felperes helyébe felperesként engedmény jogcímén sem léphet perbe, hanem csak a Pp. 82. §-ának megfelelően főbeavatkozási perrel követelheti maga részére azt a jogot, amely iránt az eredeti peresfelek közt a per folyik». (Közölve J. H. III. évf. 3. sz. 87.)

Ez a döntés ellenkezik az állandó bírói gyakorlattal (l. Kovács Pp. magyarázata. Második kiadás 554. l. XV.) és semmivel sem indokolható. A kir. ítélőtáblának az az álláspontja, hogy az engedményes mint főbeavatkozó léphet fel, téves. «A főbeavatkozás egyik előfeltétele, hogy a beavatkozó igénye a felperesnek igényét egészben vagy részben kizárja, mert ha nem vitás, akkor nincs szükség beavatkozásra, hanem mindketten közösen folytathatják a pert» (Kovács). A Pp. indokolása szerint pedig: «a főbeavatkozás lehetővé teszi azt, hogy a jogosult már akkor is érvényesíthesse jogát, mikor még el nem dőlt, hogy ki ellen kell fellépnie». Mint-hogy a konkrét esetben felperes az engedményessel *közösen* jelentette be az engedményezést, főbeavatkozásra se szükség, se lehetőség nem volt.

— **A bírói függetlenség** német jogi fejlődéséről ír a *Deutsche Juristen-Zeitung* újévi számában a Kammergericht nyugalmazott elnöke: *von Staff*. E történeti fejlődésnek befejezője a weimari alkotmány 102. cikkulusa, amely a bírói függetlenséget régi formájában fenntartotta, alaptörvényé tette. De az alkotmány —

így írja von Staff — minden igyekezet ellenére sem biztosítja a valódi és teljes függetlenséget. A külső és belső függetlenségnek teljes mértéke természetesen mindig csak követelmény maradhat, amelyet lehetőleg megközelíteni kell. A kinevezésnek és az előléptetésnek közigazgatási hatalma sorsdöntő a bírói életében. Az igazságügyi közigazgatás a bírói szabadság és függetlenség ellen vét a legsúlyosabban, ha a helyett, hogy a legrátermettebbel töltené be az állást, politikai vagy vallási szempontokból cselekszik. S.

— **Az átértékelés megtagadása nemzetközi relációban.** Az állammal, mint szuverén jogalkotóval szemben, a saját alattvalója védtelen. De külállamok polgárai esetleg megpróbálják, hogy a tőlük idegen állam sérelmesnek érzett törvényei ellen a maguk bíróságai előtt oltalmat keressenek. Természetesen például a német bíróság sem fogja egy például osztrák törvényről általánosságban kimondani, hogy azt érvénytelennek tartja, de adott esetben mégis előfordulhat, hogy annak alkalmazását a clause d'ordre public alapján mellőzi. Ez történt meg a berlini Kammergericht előtt egy elvileg is szép, bennünket, magyarokat, pedig analóg kérdéseink miatt különösen érdekelhető jogvitában. Ugyanis az 1902-iki osztrák beruházási kölcsön teljes értékben lett volna visszafizetendő, de egy 1922-ben kelt osztrák törvény megengedte az elértéktelenedett osztrák papirkoronában leendő kiegyenlítést. Ezt az érdekeltek joggal minősítve a kártalanítás nélküli kisajátítással egyenlő horderejű intézkedésnek, azt vitatták, hogy a Bürgerliches Gesetzbuch életbeléptető törvényének 30. cikkébe foglalt közrendi akadály gátolja az osztrák törvénynek alkalmazását, amennyiben t. i. a német alkotmány 153. cikke, legalább is elvileg, perhorreszkálja a vagyonnak illetően elkobzását. (A weimari alkotmány 153. cikkében ezek olvashatók: «Az alkotmány garantálja a tulajdont... Kisajátításnak csak a közösség javára és törvényes alapon van helye. Annak megfelelő kártérítés mellett kell történnie, amennyiben a birodalmi törvény másként nem rendelkezik... A tulajdon kötelez. Használata egyben a közjó szolgálata is legyen.») A Kammergericht (1928 július 2-án, v. ö. az egész kérdéstről: DJZ. 1929. 173.) tényleg úgyis ítelt, hogy német bíróság nem alkalmazhatja az említett osztrák törvényt, minthogy az a gazdasági élet alapjait támadja meg. Mindenesetre feltűnő, hogy a nagyfokú német-osztrák szimpátiák és jogi téren való közeledési kísérletek mellett éppen egy osztrák törvénnyel szemben foglalt így állást ez a tekintélyes német fórum. Annál feltűnőbb, mert hiszen a német jog is ismeri a valorizációnak ha nem is teljes mellőzését, de csekély részátértékelésre szorítását, másfelől pedig a német alkotmány is nyitva tartja a kisajátítottak kártalanításának mellőzésére irányuló lehetőséget. Hogy ezek dacára is így döntött a Kammergericht, az csak annál élénkebben illusztrálja, milyen erősen átítatta a német judikatúrát az átértékelés igazságának meggyőződése.

Inhalt. F. Vargha: Die Erweiterung des Arbeitsfeldes der Anwaltschaft. — **Dr. R. Ludvig:** Das Einkindsystem. — **Dr. G. Admeto:** Der Lordoberrichter und der englische Anwalt. — **Dr. G. Bogdán:** Eine Wohnungskündigungsfraage. — **Dr. S. Bene:** Arbeitsamt in der Anwaltskammer. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd nagyobb iroda vezetését vállalná. Cím: Telefon 428—74. D. u. $\frac{1}{2}4$ — $\frac{1}{2}6$ között. 332

F. é. február elején megjelenik **dr. Hajdu Béla** szegedi ügyvéd

A gépkocsikra vonatkozó jogszabályok

című könyve, amely a személy-, teherautókra és motorkerékpárokra vonatkozó magánjogi, közigazgatási és büntetőjogi szabályokat ismerteti a bírói joggyakorlattal. Előfizetési ára 6 P. 333

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadói tevékenysége az 1928-ik évben

III. Közlemény.

Magyar Könyvtár.

Egyes szám ára 40 fillér.

- 1081—1083. **Harsányi:** Livia néni.
1084—1087. **Ibsen:** Peer Gynt.
1088. **D'Annunzio:** Őszi alkony álma.
1089. **Garády V.:** Tengerparti képek.
1090. **Herzog:** Az óriás.
1091—1096. **Rostand:** A sasfiók.
1097. **Krúdy Gyula:** Hét szilvafa.
1098. **Strindberg:** Történelmi miniatűrök.
1099. **Lux Terka:** Budapesti fotográfiák.
1100. **Zangwill:** A matrác-sír.
1101—1106. **Mikszáth:** Beszterce ostroma.
1107. **Gjellerup:** Arkádiai legenda.
1108. **Biró:** Elbeszélések.
1109. **Kipling:** Muszkák foglya.
1110. **Strindberg:** Egy házasság története.
1111—1112. **Mikszáth:** A fekete kakas.
1113. **Kipling:** Suddhoo házában.
1114—1115. **Conan Doyle:** A Beryll-fejék története.
1116—1117. **Lovik Károly:** Szergiusz.
1118—1120. **Ibsen:** Nóra.

Olcso Könyvtár.

2113. Beaumarchais: Figaro házassága.	Füzve	1:60
2114. Csokonai: Béka-egérharc	"	—:60
2115. Macaulay: Machiavelli	"	—:60
2116. Boccaccio: Fiammetta	"	1:60
2117. Kemény: Élet és irodalom	"	—:80
2118. Apuleius: Amor és Psyche	"	—:60
2119. Bret Harte: Kaliforniai beszédek	"	1:20
2120. Feuillet: Szibill története	"	2:40
2121. Kivi: A pusztai vargáék	"	3:—
2122. Almásy: Czinka Panna	"	1:20
2123. Berczik: Az igmándi kispap	"	1:20
2124. Andersen: Az én életem meséje	"	—:80
2125. Mérimée: Guillot Arzen	"	—:80

Népszerű kiadványok.

- Hasenfeld:** A szív- és érbetegségek (Egészség Könyvtára XIX.)
Füzve 3:20
Szőnyey Lórántné: A modern csirkefarm

Ifjúsági művek.

Andersen: Krisztián a hegedűs	Kötve	6:50
Ballantyne: A korall-sziget	"	8:—
Bechstein mesék	"	8:80
Benedek: Jankó, Juci és Fokszó kalandjai	"	6:—
— Székely mesemondó	"	6:50
Cox: Görög regék	"	12:—
Gaal Mózes: Magyar hősök és királyok I.	"	3:—
Newman: Tündérvirágok	"	10:—
Rabelais-Komor: Az óriás Gargantua és Pantagruel	"	7:80
Schöppflin: Tillinkó kópéságai	"	7:20
Verne Gyula: Antifer mester	"	8:—
— A lángban álló szigettenger	"	6:—
Zselihovszkaja: Messze Tatárországban	"	8:—

Kis Könyvtár új sorozat.

201. Benedek: A félkezes óriás	Füzve	1:80
202. " Az aranyfeszület	"	1:40
203. Gaal M.: Az úrfi	"	1:—
204. Benedek: Tréfás mesék	"	1:—
205. Gaal M.: Falusi történetek	"	1:40
206. Benedek: Várhegyi Zoltán	"	1:—

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
LAMPEL R. könyvkereskedésében,
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Szladits Károly egyetemi tanár: Az örökös jogi helyzete. — Dr. Marton Géza debreceni egyetemi tanár: De effusis et delectis. — Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd: Törvényes-e a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszternek 117,870/1928. számú rendelete? — Dr. Szegedi Samu budapesti ügyvéd: Munkajogi káosz. — Dr. Bányász Jenő, a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara titkára: A versenytörvény irányelvei. — Jogirodalom. Dr. Gábor Gyula budapesti ügyvéd: Magyar jogtörténeti dolgozatok. — Szemle.

Melléklet: Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár XXI. kötetéhez. — Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár XXI. kötetéhez. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 1.

Az örökös jogi helyzete.

Mint a tiszta stílusú épület sokféle toldás és átépítés után is megőrzi eredeti jellegét, úgy a kódexjavaslat öröklési jogi része sokszoros átdolgozás után is belső felépítésében Szászy-Schwarz Gusztáv művészkézének nyomait tünteti fel. Az ő elgondolása szerint az öröklési jog rendszere két főrészből áll: az egyik az öröklés tényállása, a másik az öröklés jogi hatásai. Az előbbi rész az öröklési jog első négy címére terjed és arra felel: ki az örökös és, ki a hagyományos: míg az öröklés joghatásairól szóló ötödik cím megmondja, mit tesz örökösnek vagy hagyományosnak lenni. Az öröklés joghatásai sokszorosak és bonyodalmasak, de végeredményben néhány, mai jogunkban is elismert, alapvető tételre redukálhatók, amelyeket a javaslatnak csak részletezni és egyes új intézményekkel kiegészíteni kellett. Mégis ez a rész aránylag legkevésbé magában lezárt része a javaslatnak, éppen azért, mert kikerülhetetlenek számos érintkezései a perenkívüli örökösödési eljárással.

1. Ezt az összefüggést mindenekelőtt az örökös *közhatéki legitimitációjára* vonatkozó szabályok tüntetik fel. E részben a közép-európai jogokban két rendszer áll egymással szemben: a porosz örökös bizonyítvány (Erbschein) rendszere és az osztrák hagyatéki tárgyalás (hagyatékátadó végzés) intézménye, amelyet mai örökösödési eljárásunk is alapul vett. A jellemző főkülönbség a két rendszer között az, hogy míg az örökös bizonyítványt a bíróság egyoldalú meghallgatás és ügyvizsgálat alapján bizonyos diszkreciós hatáskörrel adja vagy tagadja meg, esetleg vonja be, addig a hagyatéki tárgyalás arra irányul, hogy minden igénylő meghallgatásával a felek között egységet hozzon létre és a hagyatékátadó végzésben csak ennek az egységnek adatait regisztrálja; az egység meghiusulása esetében pedig a perreutasító végzéssel az igénylők perbeli jogállását határozza meg.

Szászy-Schwarz Gusztáv elgondolása szerint örökösödési eljárásunkat a poroszhoz hasonló örökösödési bizonyítvány rendszerére kellene fektetnünk és az első tervezet intézkedései csakugyan ezen feltételezésen alapulnak. Ugyanezt ajánlotta Charmant Oszkár is erről a kérdéstről szóló nagyhatású jogászegyleti előadásában, amelyben kifejti, hogy az örökös bizonyítványnak az a rendszere felel meg a régebbi magyar jogi felfogásnak, amelyet az országbírói értekezlet is visszatükrözött. Ezzel a kérdéssel is úgy jártunk, mint sok mással; átvettünk jogunktól idegen osztrák intézményt, nevezetesen ebben az esetben a hagyatéki tárgyalás intézményét és ahhoz azután mint nemzeti hagyományhoz ragaszkodunk. A javaslat mai alakjában nem vág elébe annak, hogy az örökös legitimitáció kérdése melyik rendszer szerint oldassék meg, hanem 2075. §-ában egyszerűen «az öröklési jogot tanúsító bírói határozatról» szól, amely lehet átadóvégzés is, öröklési bizonyítvány is. Mindazonáltal igazat kell adnunk Charmantnak, aki ok-

vetetlenül szükségesnek jelezte, hogy a javaslat e részének véglegesítése előtt állapíttassanak meg az örökösödési eljárás főbb alapelvei, mert az örökösödési legitimitáció magánjogi szabályozása részleteiben másként lesz kiépítendő az egyik vagy a másik rendszer szerint. Csakugyan öröklési jogunk új épülete nem támaszkodhatik egyik szárnyával az örökösödési eljárásnak némileg már elavult rendszerére. Kétségtelen ugyan, hogy örökösödési eljárásunk nagyon gondos törvényalkotás, amely azonban nézetem szerint túl van halmozva és aggodalmaskodásával nem szolgálja azt a célt, hogy lehetőleg gyorsan ideiglenes rendet teremtsen az öröklési jogvitában.

Bizarr eredmény, hogy az örökösödési eljárás, amely volta-képpen csak a perjogi pozíciókat akarja kitűzni, igen gyakran évek hosszú sorára húzódik. Ez éppen annyi, mintha egy sommás birtokper 10 évig tartana. Ezért alig lesz elkerülhető ennek a rendszernek a felfrissítése olyan irányban, amely a perenkívüli hatóságnak szélesebbkörű impériumot, mérlegelési lehetőséget ad. Azt pedig, hogy ez a reform miképpen valósuljon meg, legalább alapelveiben, már a javaslat kapcsán most kellene meghatározni.

Egyébként a javaslat az öröklési legitimitáció bizonyítási (vélelmi) és publicitási hatásait, mai jogunknak megfelelően szabja meg, mely e részben az osztrák ptk. 324. §-ából indult ki. Problematikus értékű a 2078. §. intézkedése, míg a 2089. §., amely nagyjában mai jogunknak megfelel, a betoldott — egyébként nagyon helyeslendő — kivételek folytán annyira át van törve, hogy ugyancsak nélkülözhetőnek mutatkozik.

2. A centrális probléma e cím körében az örökös *felelőssége a hagyatéki tartozásokért*. Ezt a javaslat a mai jognak megfelelő korlátozott felelősségi rendszer alapján építi fel. Elhagyva azt az indokolatlan kétlakíságot, amelyet gyakorlatunk a végrehajtási törvény 14. és 15. §-ai alapján tüntet fel és amely szerint az örökös hitelezője választhat a *cum viribus* (az örökségi tárgyakkal) és a *pro viribus* (saját vagyonával, az örökség értéke erejéig) felelősség között, a javaslat szigorúan a *cum viribus* felelősség alapján áll, mely szerint az örökös a hagyatéki tartozásokért a *hagyaték*kal felel a hitelezőknek. (2082. §.) Ez a rendszer természetesen magával hozza az örökös felelősségét a *hagyatékért*, amelyet a javaslat Szászy-Schwarz Gusztáv mai javaslat konstrukciója szerint abban a pregnáns mondatban foglalja össze, hogy «az örökös a hagyatéki hitelezőkkel szemben a hagyaték kezelője». (2084. §.)

A főkérdés természetesen a hagyatéki hitelezők *kielégítésének sorrendje*. Ezt a javaslat a mai jog alapján elvileg úgy rendezi, hogy az örökös mindaddig, amíg felteheti, hogy a hagyaték fedezi a tartozásokat, ezeket sorrend megtartása nélkül elégítheti ki, ellenkező esetben a hagyatéki csőd megnyitását kell kérnie és ha ezt elmulasztja, a ki nem elégített hagyatéki hitelezőknek az ebből eredő kárért személyesen egész vagyonával felel. (2087. §.) A mai jog szerint is természetesnek látszik, hogy az öröklési alapú tartozásokat (kötelesrész, hagyomány, meghagyás) az örökös a hagyaték passzivitása esetében is, csődkeres nélkül, abban a sorrendben és arányban elégítheti ki, vagyis megfelelő redukciónal, amiképpen e tartozások a hagyatéki csődben nyernének kielégítést. (2088. §.)

3. Az örökös felelősségének mai rendszerét azonban a javaslat két új intézménnyel egészíti ki: az egyik a *hagyatéki hitelezők összehívása*, a másik a *hagyaték gondnoki felszámolása*.

A *hitelezők összehívása* tájékoztatást kíván nyújtani az örökösnek a hagyaték esetleges túlterhelése felől. Ha alapos oka van

arra a feltevésre, hogy előtte ismeretlen hagyatéki tartozások vannak, az örökös köteles is a hagyatéki hitelezők összehívását kérni. Másfelől viszont a hitelezők összehívásához különböző előnyök kapcsolódnak az örökös részére. Így a javaslat mindenekelőtt bizonyos *kíméleti időt* ad az örökösnek, amely idő alatt nem lehet ellene kielégítési, hanem csak biztosítási lépéseket tenni, nehogy a hitelezők a hagyatékot a *par conditio creditorum* elvének sérelmével időelőtt szétkapkodhassák (2101. §.) és hogy a hagyatéki hitelezők kielégítése a hagyatéki osztálynak ne prejudikáljon. A 2128. §. szerint a hitelezők összehívása a hagyatéki osztályt is felfüggeszti. Az örökösnek fontos érdeke továbbá, hogy bizonyos idő múlva nyugodtan rendelkezessék a hagyaték tárgyairól a maga javára; azért a hitelezők összehívása esetében az örökös halálát követő öt év elteltével az örökös olyan tartozásért, amelyet be nem jelentettek és amelyről egyébként sem szerzett tudomást, csak az alaptalan gazdagodás visszatérítésének mértékéig felel. (2103. §.) Végül enyhíti a hitelezők összehívása az örökösök egyetemleges felelősségének szigorúságát is, mert osztály után az örökösök az előtte ismeretlenül maradt tartozásokért elvileg csak aránylagosan felel. (2104. §.)

4. A *hagyaték gondnoki felszámolása* a túlterhelt hagyaték kíméletes lebonyolítását kívánja lehetővé tenni a csóddal járó nehézségek és költségek elkerülésével. A gondnoki felszámolás voltaképpen vagyonekülönzést jelent (*bonorum separatio*), amelyet kérhet akár az örökös, hogy a csődöt elkerülje, akár a hitelező, ha alapos oka van arra a feltevésre, hogy kielégítését az örökös magatartása vagy vagyoni helyzete veszélyezteti, különösen pedig, hogy a hagyatékot megmentse az örökös hitelezőinek foglalása elől. A gondnoki felszámolást különösen azzal teszi gyakorlativá a tervezet, hogy felszámoló gondnokul magát az örökös is engedi kirendelni, ami a hagyatéki bíróság perenkívüli felügyelete és a fokozott büntetőjogi felelősség mellett nem lehet aggályos.

A gondnoki felszámolás más-más képet mutat a szerint, hogy azt pusztán vagyonekülönzésnek fogjuk-e fel, mint a javaslat is teszi, vagy pedig a gondnoki felszámolást egységes quasi csődszerű generális végrehajtás módjára szervezik meg.

A javaslat szerint a felszámoló gondnok egyszerűen az örökös helyébe lép, de úgy, hogy minden hitelezőt külön-külön elégíthet ki a csődbeli rang és kvóta mértékében. Másszóval a felszámoló gondnok mindegyik hitelezővel szemben külön-külön élhet a *leszállítás kifogásával* (2015—2017-ig), vagyis mindegyik hitelezővel szemben úgy érvényesítheti a hagyaték állapotát, miként azt a tömeggondnok a csődben tehetné meg. Ez a rendszer természetesen feltételezi, hogy a gondnok a hitelezők összehívása útján átfogó képet alkosson magának a hagyaték állásáról. Természetes az is, hogy a gondnoki felszámolás alatt a hagyaték a vagyonekülönzés erejénél fogva védve van az örökös hitelezői részéről ellene tehető kielégítési lépések ellen. (2113. §.)

Dr. Teller Miksa az 1913-as javaslatához írt mélyreható bíráló véleményében (Magyar Jogászegyleti Értekezések, új folyam, XI. kötet, 69—71. füzet 206. és következő lapok) a leszállítás kifogás rendszere helyett egységes aránymegállapító eljárást proponál, amely a csőd eljárás mintájára lehetővé tenné a kielégítési sorrendnek és aránynak a hitelezők befolyásával való perenkívüli egységes rendezését. Ezt a nagyon figyelemreméltó indítványt részleteiben tüzetes méltatásnak kellene alávetni. Véleményem szerint az ilyen csődszerű elbánás csökkentené annak az olesó és gyors lebonyolításnak az előnyeit, amelyet a javaslat rendszere nyújt. Különben is figyelembe veendő, hogy időközben megvalósult a csődönkívüli kényszeregyesség, intézménye is, amelynek a hagyatékra vonatkozólag is helye van és amelynek lehetőségére a javaslatban is megfelelő helyen utalni kellene. Ilyen csődönkívüli kényszeregyesség lehetősége mellett felesleges, hogy a javaslat még egy másik összefoglaló lebonyolító eljárásról is gondoskodjék és azért a magam részéről a leszállítási kifogás rendszerét vélem fenn tartandónak.

A javaslat utal arra, hogy a felszámoló gondnok a hagyatéki bíróság felügyelete alatt áll. (2119. §.) Minthogy e felügyelet módja tekintetében a javaslat nem utal a gondnokság szabályaira, miként azt a 2072. §. a hagyatéki gondnokra nézve teszi: e felügyelet részletes szabályait az örökösödési eljárási törvénynek kell majd megállapítania.

5. Az *örökösök közössége az osztály előtt* jogi természete szerint lehet vagy egyszerű *hányados* jogközösség a római jogi

Communitio mintájára, vagy lehet úgynevezett *együttes* közösség (Gemeinschaft zur gesamten Hand), amelynek rendszere különösen a germán jogokban alakult ki. A mi jogunknak, nézetem, szerint az utóbbi felelne meg; arra utal régi jogunkban az osztályos testvérek közössége is. A javaslat azonban a hányados jogközösségnek római jogi rendszerét veszi alapul és indokolja ezt azzal, hogy sem a házastársak közt, sem a társasági viszonyban nem ismer együttes közösséget. Ez ugyan nem eléggé meggyőző, mert kereskedelmi jogunkban a közkereseti társaság szervezete nagy mértékben áll az együttes közösség alapfogolatának hatása alatt. Véleményem szerint az együttes közösség gondolata a mi végrendekezési szokásainknak is jobban felelne meg. Nálunk alig fordul elő hányados örökösnevezés; a végrendekezők a *hereditio instutio ex certa re* módjára, meghatározott tárgyak szerint szókták szétosztani a hagyatékot az érdekeltek között. Egészen fonák helyzet, hogy ilyenkor osztály előtt mindegyik örökös határozott hányadban tulajdonosa legyen az olyan hagyatéki tárgyaknak, amely más örökös osztályrészébe esnek, sőt hogy a 2122. §. szerint az ilyen tárgyakbeli hányadról is dologi hatállyal rendelkezessék. Igaz, hogy az ebből eredő visszasságokat enyhíti az 1658. §. szabálya és az, hogy a 2124. §. az osztható követeléseket is a közösség fennállása alatt oszthatatlanokként kezeli. Ám mindez mutatja, hogy itt valami egyenetlenség maradt fenn, amelyet talán még ki lehetne küszöbölni.

6. Az *örökösödési osztály* szabályai közül kiemelkednek az egységes mezőgazdasági jószágra vonatkozó különleges *agrárörökösödési* szabályok. (2137—2139. §.) Annak idején agrárkörökből erősen sürgették a római jogi egyenlő osztállyal szemben az egységes földbirtoknak előnyös módon egyes örökösök osztályrészébe utalását, illetőleg ennek lehetővé tételét. A javaslat erre nézve részletes szabályokat vett fel. Mint gyakran történik, e szabályozással egyik fél sincsen megelégedve; sem az egyenlő osztály hívei, sem a speciális agrárörökösödés szószólói. Az utóbbiak sorában különösen dr. Sebess Dénes fejtette ki, hogy a mezőgazdasági öröklés rendszerét egyrészt a kisbirtokra kellene szorítani, másrészt sokkal részletesebben kellene kiépíteni, különösen abban az irányban, hogy az átvevő örökös ne legyen kénytelen örökösökait *többször* kielégíteni, hanem bizonyos hozadéki *kényszerközösség* legyen közöttük a svájci Ertraggemeinschaft mintájára (Bíráló Vélemények, idézett füzet 234. lap). Azok a tapasztalatok, amelyeket a földbirtokreformtörvény alapján az oszthatatlan családi birtok új intézményével tettünk, semmiképpen sem igazolják e különleges öröklési osztály szükségességét. Tudtommal alig alakult néhány családi birtok a törvény hatálybalépte óta. Mindezek a szempontok odaautalnak, hogy ezeket a szakaszokat a javaslatból kihagyva, tartsuk fenn a speciális agráröröklés szabályozását részletes különleges törvényalkotásnak.

Az osztály körében egyébként figyelmet érdemel, hogy a javaslat az örökösök felelősségét egymással szemben *jogfogyatékos* vagy hiány esetében nem a szavatosság szabályai szerint, hanem a régi magyar osztályigazítás rendszerének megfelelően valósítja meg. (2140. §.) Úgy vélem azonban, hogy az egyéb jogközösség esetében is ugyanezt az alapelvet kellene elfogadni, mert így antinomia forog fenn az idézett §. és a részesek felelősségére vonatkozó 1659. §. között.

Az *osztályrabocsátás* körében a javaslat átvette a bírói gyakorlatban kialakult azt a szabályt, hogy az örökös halálakor *természetben* meglevő előrekapott tárgyak *ekkori* értékükben bocsátandók osztályra, nem pedig adományozáskori értékükben. Ez az elv helyesen korrigálja az ideál-collatio rendszerét a reál-collatio szerinti értékelés elvével. Viszont helyesbíti a javaslat a gyakorlatnak azt a nem egészen világos tételét, amely szerint élők közötti ajándékozás rendszerint nem bocsátandó osztályra. A javaslat ezt csak a szokásos alkalmi ajándékokra mondja ki, míg egyéb adományok osztályrabocsátása az ajándék tárgyához, céljához, kísérő körülményeihez igazodik. Nagyon szép a svájci törvényből, ugyan csak Szász-Schwarz Gusztáv indítványára, átvett alapelv, hogy a *még fel nem nevelt* vagy magáról gondoskodni nem képes ivadéknak a szükséges ellátásra és kiképzésre az osztályból méltányos többlet jár. (2143. §.) Egyébként az osztályrabocsátás körében megfelelően figyelembe vette a javaslat *Holtscher Szigfrid*-nek a tulajdonozás esetére szóló egyszerűsítő javaslatát (idézett Bíráló Vélemények 221. lap).

7. A javaslat az *előörökös és utóörökös jogviszonyát* is az örökös-

társakéval kapcsolatban rendezni. Ez helyes rendszeri alap gondolat, mert az előörökös és az utóörökös bizonyos successív társas viszonyban állanak egymással, az örökös társak simultán közösségével szemben. A javaslat a bizottsági szöveg meglehetősen bonyolult szabályait ebben a körben a mai jognak megfelelően rendkívül egyszerű alapelvekre redukálja. Az előörökös *időlegesen* tulajdon illeti, korlátozva az utóörökös várományával; míg egymásközi viszonyuk a *haszonélvező* és a tulajdonos jogviszonyának zsinór-mértéke szerint alakul. Ez a külsőleg nagyon egyszerű szabályozás azonban, úgy vélem, nagyon is korlátozza az előörökös rendelkezési jogát és az intézményt meglehetősen életképtelenné teszi. Talán nem is célja a törvényhozónak, hogy az utóörökös kööttséget favorizálja.

8. Az örökösödési kereset körében a javaslat Szász-Schwarz egyszerű és az eset körülményeihez alkalmazkodó alapformuláját tartotta meg, amely szerint az előörökös az általa elvont hagyatékot az alaptalan gazdagodás visszatérítésének szabályai szerint köteles kiadni. Ezzel szemben megfelelő fenntartások (2168. és 2169. §.) biztosítják a hereditatis petitionának mint univerzális akciónak ezt a jellegét, megadva az előörökösnek az összviszonyból eredő kifogásokat (ne praedictum fiat hereditati).

9. A mondottak igazolják az öröklés joghatásairól szóló címnek sokszoros érintkezéseit az eljárási joggal. Véleményem szerint ezt a részt ebből a szempontból a Magyar Jogászegyletben tüzetes tárgyalás alá kellene venni, hogy a javaslat részletintézkedései hátrányosan ne befolyásolják az eljárási szabályok megalkotandó rendszerét. Bizonyos, hogy e cím rendelkezései még simításokra és csiszolásokra szorulnak. De mindezek megtörténtével ez a cím méltóan fogja betetőzni örökös jogunknak ősi alapokon felépült, de a modern törvénytechnika minden eszközével gondosan szerkesztett épületét.

Dr. Szladits Károly.

De effusis et delectis.

— Visszhang dr. König Vilmos cikkére. —

E Közlöny múlt évi 21. számában temperamentumos cikk jelent meg magánjogi javaslatunk 1743. §-a ellen, mely átveszi és fenntartani kívánja a prétori ediktum szabályát, mely a lakás gazdáját felelőssé teszi a lakásból járt helyre kidobott, kiöntött, kiejtett tárgyak okozta károkért.

Az illusztris cikkíró valósággal félreveri a harangot a nevezett szakaszban a szegény lakók feje fölé tornyosulni készülő veszedelem ellen, amely bármelyikükre «*reá* szabadíthatja a vagyoni pusztulás poklait». Közben kiosztogat egy-két oldalvágást magának a római jognak is, amely «*a jogrendszeres megismerést közvetítő* elismerést érdemlő funkciója mellett» (csak ennyi a római jog funkciója manapság?) «*azzal az átokkal jár, hogy kiöli a jogászok látóképességét és tüzes varázssal zárja el a haladás útjait*» (!). «*A glossa pusztító ereje megfélékezhetetlen*» s «*az uralkodó törvények hemzsegek a barbár dogmáktól...*» stb.

Én magam, aki a római joggal egy életre szóló frigyre léptem, ez utóbbi szempontjából nem tulajdonítanék valami nagy jelentőséget e szerintem igazságtalan támadásnak s különösebben magának a megtámadott ediktumszabálynak védelmére sem tartanám szükségesnek szót emelni. Elvégre ez az ediktum elbírt kétezer és egynéhány év próbáját s én úgy hiszem, még ma is van benne annyi élet, hogy elbírtja ezt a támadást is. Azt sem kifogásolom általánosságban, ha valaki a római jog dogmáit támadja, — magam is teszem ezt hébe-hóba — hisz ezek is csak emberi alkotások, így nem örökérvényűek és csalhatatlanok. Hanem a javaslatot már inkább félttem a támadástól, mely azoknak az intézkedéseknek egyikét akarja belőle kitörölni, melyeket én éppen főérdemének és főkétségének tartok. Értem a vétlen felelősségre vonatkozó rendelkezéseket, melyekkel a javaslat minden eddig volt magánjogi kódex fölé emelkedett. Félttem, emlékezve arra a példára, mely a most szóbanforgó ediktum testvérpárjának, a hajós-fogadós elleni ediktumnak a közelmúltban történt elhamarkodott s szerencsétlen megnyomorításában (1924: XIII. tc.) int felénk; s félttem különösen azért, mert a támadás ezúttal oly szerzőtől ered, akit addig épp a tárgyi felelősség egyik harcos-tollú hívének tanultunk ismerni. (V. ö. szerző vitacikkeit a 13. sz. jogegységi döntvény körül a Jogállam 1916 nov.-dec. és 1917 márc. számában.)

Ezért, úgy vélem, nem lesz felesleges a cikkíró túlzóan komoran színezett beállítását helyes megvilágításba helyezni s egyszersmind az ediktum-szabálynak a cikkíró által fel nem ismert rációját is felfedni.

Hogy mi volt az a megfontolás, mely az ismeretlen római prétor valamikor a Cicero előtti időben ez intézkedés bevezetésére közvetlenül indította, azt a források nem árulják el. Bizonyára nem vezették olyan elméleti szempontok, aminőkön mi, modernek, szoktunk veszekedni egymásközt, mint amilyen pl. a «Verschuldensprinzip»-nek a «Veranlassungsprinzip»-pel való vitája. Az ismeretlen prétor bizonyára csupán az élet szükségleteire vetette éber szemét, mikor gyökerükben akarta megfogni az e fajta káreseteket. Aminthogy Ulpianus is (D. 9., 3., 1. l.) semmi rendkívül nem sejtető egyszerűséggel csak ennyit mond az ediktum igazolására: «*Summa cum utilitate id praetorem edixisse nemo est qui neget: publice enim utile est sine metu et periculo per itinera commeari*».

Mi volt az a *summa utilitas*, mely az ediktum létrejöttét kívánatosá tette a lex Aquilia mellett is, mely utóbbi alá egyébként a kidobás-okozta károk beillettek? A cikkíró úr — úgy látom — éppen az utilitást, mely az ediktum-szabály fenntartását még ma is megokolta tenné, nem találja s innen ered egész támadása az ediktum ellen.

Pedig ilyen ráció van nem is egy, de több. Az első és legkövetlenebb az, melynek jelölésére a németek ezt a kitűnő terminust kovácsolták: *Beweisnotstand*. Értik alatta azt a valóban *szorult* helyzetet, melyben az én egyébként kétségtelenül meglévő jó jogom egyedül azon a külső körülményen hiúsul meg, hogy bizonyítani nem tudok, mert a tényállás olyan, hogy bizonyítékaimat a külső helyzet előttem ismeretlen volta miatt nem tudom előteremteni. Vegyük csak az ediktum esetét: Megyek az utcán s egyszerre a felső emeletről egy virágcserep, ablakmosóvízzel telt vödör vagy más eféle zuhan a nyakamba s beveri a fejem vagy tönkreteszi ruhámat. Felnézve, annyit még látok, hogy egy ablak hirtelen bezáródik, de hogy ki volt a pajkos vagy gondatlan tettes, azt nem láthatom. Pedig a lex Aquilia (még a noxalis is) csak az *egyéni* megjelölt tettes (vagy dominusa) ellen megy. Hogy bizonyítom én be az ablak mögött lakó familia tagjainak szolidáris tagadásával szemben, hogy az odatartozó szabad vagy rabszolga- (eselé-) személyek melyike volt az, aki a tettet elkövette? De tovább: bizonyítanom kell azt is, hogy az ismeretlen tettes *iniuriával* (értsd: vétkesen) cselekedett, azaz bizonyítanom kell az ő vétségképességét és konkrét vétkességét vagy a felügyeletre köteles személy vétkességét. Látnivaló, hogy ebbe a bizonyításba az én jogom tíz közül kilenc esetben belefűl.

Ez a *Beweisnotstand* éppen a vétkes felelősségi rendszer egyik legnagyobb rákfenéje. A felelősséget olyan individuális, belső, lelki, láthatatlan mozzanathoz köti, melynek fennforgása vagy fenn-nem-forgása legtöbbször csak indirekte, a külső tényállás részleteinek aprólékos, precíz ismeretéből vezethető le s ez utóbbiakon át bizonyítható. Ha ezt a bizonyítást — a bizonyítási jog szabályait komolyan véve — ráhárítjuk a felperesre, ezzel ügyszólván agyon is csaptuk az ő jogát egyszerűen azért, mert a felperes legtöbbször nem ismeri a tényállást olyan aprólékosan, hogy az alperes doluzsára, kulpájára vonatkozó következtetést bizonyítékokkal alátámasztani tudná vagy akár az alperes exkulpáló védekezésének komolyságát ellenőrizni módjában lenne. Ez ellen az eredendő hibája ellen a vétkességi elvnek a megszorult, az igazságot kereső bírói gyakorlat vagy a maga erejével igyekezett orvoslást találni a jól ismert culpa-preszumciókban vagy kulpafikciókban (melyeknek azonban logikai kifogásolhatósága közismert), vagy már a törvényhozás nyújtott neki mentődeszkaszálat a bizonyítási teher megfordításában. Mindez azonban csak félsegítség. Csupán könnyítése a helyzetnek, de nem megszüntetése a baj forrásának. A felperes ugyanis még mindig ki van szolgáltatva az alperes jobb tényállásismeretének, melynek segítségével az utóbbinak módja van a tényállás rá nézve kellemetlen részleteit elhallgatni, eltakarni, a mentő mozzanatokot kihegyezni, esetleg újakat is költeni a nélkül, hogy ellenfele ebben a műveletben zavarni tudná.

Itt csak egyetlen radikális védekezés van: a vétkességi elv feladása és áttérés a tárgyi felelősség alapjára. Ezt tette már a római prétor híres ediktumaival oly kirívó esetekben, minők éppen az *effusa-deiecta*, *posita-suspensa*, valamint a hajós-fogadós, a veszélyes állattartó esetei (egyebütt sokat segített neki a más

gondolaton felépült, de ide is kiválóan találó noxális felelősség), ezt teszi a modern törvényhozás is számos esetben, pl. üzemi balesetek, alkalmazottért, gyermekért, állatért való felelősség, melyeket ugyan a közszájon forgó magyarázat mással szokott megokolni, de amelyeknél a valóságban ez a bizonyítási szükséghelyzet is lényeges szerepet játszik. (V. ö. mindehhez G. Rümelin cikkét: Arch. f. Civ. Prax. 88., 300. sk.)

De a Beweisnotstand gondolata nem egyedüli motívuma e felelősségnek. Mögötte áll a nálánál még hatalmasabb elv: a *prevenció* elve. A tárgyi felelősség nem önmagáért való principum, mint ahogy némelyek (így *Binding*, Normen I. 3. kiad. 472.) beállítják, hanem a *kármegelőzés* szolgálatában áll. Mesebeszéd, hogy a bonus paterfamilias sablonos, átlag gondossága az emberi teljesítmény elképzelhető végső határa. A tapasztalat ellenkezőleg azt mutatja, hogy a tárgyi felelősség tudata olyan erőfeszítésekre, olyan elővigyázati intézkedésekre, berendezésekre létesítésére szorítja a felelőssé tett egyént (vállalkozót, iparost stb.), melyeket nem tesz vagy nem olyan mértékben tesz meg, ha tudja, hogy a felelősség elől a hivatalos diligencia-kötelezettség kényelmes védőköpenye alá bujhat. A prevenció specifikus területe ugyan a vétkes felelősség, de határa nem azonos ezével: prevenció van a sablonos diligencia-kötelezésen túl is az ú. n. *első balesetek* körében s csak a *vis maior* határánál áll meg. (Ennek a régóta bujdosó gondolatnak legvilágosabb kifejezését is I. G. Rümelin fent id. cikkében, 296. l.)

A mi esetünkre alkalmazva ez elvet: az a lakástulajdonos, aki tudja, hogy felelni fog az esetleges kárért, majd jobban fog vigyázni háznépe viselkedésére, mintha tudja, hogy őt a diligencia in eligendo, inspiciendo kényelmes kibúvója fedi.

És ha minden vigyázat, minden óvatosság mellett mégis be fog állni a kár, még akkor is van egy harmadik elv, mely ennek viselését inkább a lakás gazdjára hárítja, mint a teljesen ártatlan járókelőre: ez a *Merkel-féle aktív interesse* elve. Aki saját érdekében folytatott bárminő (bár hibátlan) aktivitással másra kárt idéz fel, viseli ennek rizikóját. (Ezt érinti a cikkíró is: «aki valamely vállalkozás előnyeit élvezzi, az az abból származó károkért is helytálljon»). Ennek az aktivitásnak nem kell okvetlenül az «üzem», a «vállalkozás» méreteit öltenie (ez az, amit a cikkíró kifogásol: a lakás nem «üzem»!); a jográció talál bármiféle aktivitásra, kicsinyre úgy, mint nagyra. Aki virágot tesz ablakába a maga gyönyörűségére, az felel azért a kárért, mely a virágcserep leeste folytán mást ér, akár ő maga veri le (vétkesen-véletlenül) akár cselédje, gyereke, vendége, kutyája stb. Köztem: károsult, és közte: a kárra — bár hibátlanul — alkalmat adó közt mégis csak ő az, akire a kár józanul hárítandó, mert *az ő ügye volt*, melyből a kár eredt, tehát az ő kötelessége volt vigyázni, hogy a kár *ne álljon elő: quia debuit ab hac re cavere* (Ulp.).

Íme, tehát a kifogásolt ediktumtétel egyáltalában nem olyan irracionális, mint a cikkíró úr bemutatja, sőt többoldalú ráció is támogatja, melyek tekintetbevételével csakugyan Ulpianusnak és nem a cikkírónak kell igazat adnunk: *summa cum utilitate praetorem id edixisse...*

Amit még ezenfelül a cikkíró úr mond, annak sem súlya, sem igazsága nincs. Mellékesen maga is elismeri, hogy «senki sem akarhatja, hogy a kárt a közlekedés biztonságára utalt egyén szenvedje el». De hát kihez utalja kártérítésért, ha nem a ház gazdjához? A kinyomozhatatlan vagy beszámíthatatlan, vagy nyilván fizetésképtelen (cseléd) tetteshez? Mert az a «tréfája», mellyel «az iskola bölcseit álmaikból kiragadni» óhajtja, hogy t. i. annyi erővel, amennyivel a lakás gazdját, az Eszterházy-hitbizományt is felelőssé lehetne tenni, tréfának is gyenge és teljes meg-nem-értésre mutat. Az Eszterházy-hitbizomány majd fizeti a *saját* személyzete okozta károkat, holott ab ovo nyilvánvaló, hogy a hitbizomány gazdája képtelen nagyszámú lakóházainak, palotáinak összes ablakait és személyzetét ellenőrizni. Hogy a *máséért* is feleljen, ehhez hiányzik a logikai és törvényhozáspolitikai kapcsolat.

A cikkíró is beleesik abba a hibába, mely ezen a területen szinte hagyományos: csak az érem egyik oldalát látja s ezt szélső esetek felhozásával kiszínezi. Csak a szegény, szerencsétlen lakástulajdonost sajnálja, de megfelelnek a talán még inkább szánandó károsultról, akit a kidobásokozta sérülés talán koldussá nyomorított vagy eltartójától fosztott meg. Arról csakugyan kell gondoskodni, hogy a kártérítési kötelezettség a kíméletre érdemes felelős személyt tönkre ne tegye, de ezt nem indirekte, a kártérítési köte-

lességnek általánosságban való megszorításával vagy éppen törlésével kell tenni, hanem erre irányuló tudatos intézkedéssel, mint pl. a svájci köt. tör. 44. art. 2. bek. teszi (mérsékelt marasztalás nem dolózus vagy nem durván gondatlan alperes ellen, ha a teljes kártérítés ezt agyonnyomná). A javaslatból egy ilyen mérséklő §. hiányzik, mivel — úgymond az előző javaslat indokolása (ad 1486. §. = Mj. 1737. §.) — ezt a szempontot a bíró a most id. §. keretén belül figyelembe veheti. Igen, de csak a vétlen kártérítésnél, holott a méltányosság fennáll a culpa levis eseteire is.

Ami végül a cikkíró azon megjegyzését illeti, hogy a kifogásolt ediktumszabály az élő törvénykönyvek közül csak az Opt.-ben van meg, tehát elavultnak tekintendő: ebből az állításból a ténybeli rész kétségtelenül igaz, de a következtetés talán kissé korai. Erre nézve legyen szabad csupán a következőket jegyeznem meg:

Hogy a Code civil-ben miért nincs meg, erre nézve *Hedemann* könyvében (Fortschritte des Zivilrechts im XIX. Jahrhundert, 1910. I. 85—86.) olvasom a következő érdekes adatot. *Hedemann* annak illusztrálására, hogy a múlt századeleji kodifikátorok mennyire a vétkeségi felelősség kizárólagos gondolatkörében éltek s hogy mennyire hiányzott belőlük még a felfogóképesség is a vétlen felelősség lehetősége iránt, jellemző például felhozza éppen az effusa et deiecta esetét. Ezt az esetet, mondja, a Code civil kormányjavaslata a deliktum-tényálladékok között sorolta fel, mégpedig mindjárt azután a szakasz után, mely a vétkeség elvét kimondja (most 1352). A szakaszt azonban törölték ezzel a megokolással: «que l'énonciation du principe suffit, que les *exemples* doivent être retranchés!» Aki ismeri a *mai* francia elméletnek szinte a naivsáig menő tapadását a vétkeségi elvhez, az megérti a száz évvel ezelőtti francia kodifikátorok észjárását, de egyszerűsmind azt is, hogy a francia Code példája *nem* argumentum a mi kérdésünkben.

De nem az a német ptk. sem, melyről ma már maguk a németek is tudják és vallják, hogy túlon túl konzervatív volt a vétkeségi elv alkalmazásánál. Abban az időben, mikor a nptk. javaslatai készültek, a vétkeség elve a tudományban még mindig annyira uralkodó volt s főleg a vétlen felelősség lényegére, rációjára vonatkozó nézetek annyira kezdetlegesek, szétágazók, zavarosak voltak, — hisz még ma sem mondhatók tisztázottaknak — hogy nem lehet csodálkozni, ha az előbbi elv győzött, bár már egy számottevő kisebbség ellenzése mellett. Ha a német törvényt ma csinálnák, sokban másként alakulna idevonatkozó részeiben.

Maradjon tehát csak a kifogásolt 1743. §., sőt jöjjön vissza vele együtt eredeti csonkítatlanságában a fogadosokra vonatkozó ediktumszabály is, melynél a fent elsősorban említett két jográció: a bizonyítási szükséghelyzet és a prevenció szempontja szinte kiáltóan és parancsolóan követel elismerést. Ez utóbbinál a magyar jog összhangbahozását legalább is a környező államok jogával (német, osztrák) nemzetközi tekintetek is nyomatékosan ajánlják ezen a speciálisan nemzetközi érdekű jogterületen. *Dr. Marton Géza.*

Törvényes-e a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszternek 117,870/1928. sz. rendelete?

Az 1895: XXXVII. teikk rendelkezik a találmányi szabadalmakról. A törvény 17. §-a szabályozza a szabadalom időtartamát.

Az 1920: XXXV. teikk, mely a találmányi szabadalmakról szóló 1895: XXXVII. teikk és rendelkezéseinek módosításáról és kiegészítéséről szól, 2. §-ában kimondja, hogy az 1914. évi július hó 31-én érvényben volt, valamint az ezen nap után a törvény életbelépte napjáig (1920 december hó 1.) bezárólag bejelentett vagy már engedélyezett szabadalmaknak az alaptörvényben megszabott oltalmi idejét (15 év) a szabadalmi bíróság hat évnél nem hosszabb idővel meghosszabbíthatja, mégpedig akkor is, ha a szabadalom az 1920. évi törvény életbelépésekor az oltalmi idő lejártá következtében már megszűnt volna.

Ugyanez a törvényhely még egyéb feltételeit is szabja a szabadalmi időtartam meghosszabbításának. Figyelemmel arra, hogy egy új anyagjogi jogszabály alapján új jogok konstituálásáról kellett a szabadalmi bíróságnak döntenie, a törvény 2. §-ának utolsó bekezdése kimondta, hogy «az eljárás módzatait a Kereskedelemügyi Miniszter rendelettel állapítja meg».

Ezen törvényes utasítás — vagy mint mondani szokták, felhatalmazás — alapján a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter

74,660/1920. szám alatt rendeletet bocsátott ki, amely rendelettel a törvény utasításához képest életbeléptette és végrehajtani rendelte a fentemlített törvényt.

A végrehajtáshoz tartozott az idézett törvényhely ama rendelkezésének teljesítése is, hogy a szabadalom meghosszabbítása tárgyában a bírói eljárás szabályait megállapítsa. Ez meg is történt.

A rendelet 11. §-a így szól:

«Ha a szabadalmi bíróság az oltalmi időt meghosszabbította, az illető szabadalomra adott és a meghosszabbítás időpontjában még joghatályban fennálló gyakorlatbavételi és használati engedély (1895 : XXXVII. tc. 10. §.) tartama is — ha csak a felek közt létrejött szerződés rövidebb lejáratú időt meg nem állapít — a meghosszabbítási idővel meghosszabbítottnak tekintendő. Az engedélyesnek azonban jogában áll a meghosszabbítás közzétételétől számított hatvan nap alatt arról lemondani.

Ha a felek a gyakorlatbavételi és használati engedélyre vonatkozó kérdések, nevezetesen az engedély fennállása, lejáratá, valamint a meghosszabbítási időre eső szolgáltatás és ellenszolgáltatás felett megegyezni nem tudnak, a rendes bíróság dönt.»

A rendeletnek fentidézett helye módot adott a szabadalom engedélyesének arra, hogy a szabadalom tulajdonosával szemben a joghatályban fennálló gyakorlatbavételi és használati jogról lemondjon. Kimondja továbbá, hogy a gyakorlatbavételi és használati engedélyre vonatkozó összes magánjogi jellegű vitás kérdésekben, ha a felek megegyezni nem tudnak, a rendes bíróság dönt.

Hogy hány kérdés nyert ez alapon eldöntést első-, második- vagy végsőfokon, nem tudjuk. Ez a kérdés elvi elbírálása szempontjából csak másodrangú jelentőséggel bír.

Múlt évi december hó 18-án a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter 117,870/1928. szám alatt rendeletet bocsátott közre és pedig a fentidézett 74,660/1920. számú rendelet «egyes rendelkezéseinek értelmezése és kiegészítése tárgyában». A rendeletet az alábbi fejtegetések világossága érdekében és terjedelmében közöljük.

«A találmányi szabadalmakról szóló 1895 : XXXVII. tc. egyes rendelkezéseit módosító és kiegészítő 1920 : XXXV. tc. életbeléptetése és végrehajtás tárgyában kiadott 1920. évi 74,660/K. M. számú rendelet 11. §-ának helyes értelmezése iránt a gyakorlatban kétség támadván, e kétség eloszlátása céljából a rendelet 11. §-ának második bekezdését a következő rendelkezéssel egészítem ki:

A meghosszabbítási időre eső szolgáltatás és ellenszolgáltatás megállapításánál, ha csak a felek másként nem egyeztek meg, a meghosszabbítás előtt kötött szerződés feltételei irányadók, tekintet nélkül arra, hogy a szabadalom használatának ellenértéke a szerződésben előre meghatározott összegben vagy bizonyos jövedelem összegéhez viszonyítva, avagy más módon nyert-e megállapítást.

Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Budapest, 1928. évi december hó 10-én.»

Mindenekelőtt szembeötlik a rendelet bevezetésében mintegy indokolásul előrebocsátott bevezetés, mely szerint a rendeletre azért volt szükség, mert a 74,660/1920. számú rendelet 11. §-ának helyes értelmezése iránt a gyakorlatban kétség támadt.

A rendeletnek címében is és bevezető indokolásában is egyetlen szó «értelmezés» nincsen. Meg kell tehát állapítanunk, hogy úgy a rendelet címében, mint a rendelet bevezető indokolásában az «értelmezés» kitétel teljesen fölösleges és alaptalan.

Elteltekintve attól, hogy az 1920. évi rendelet értelmezéséről az 1928. évi rendelet egy szót sem említ, különösnek tetszik, hogy az 1920. évben életbeléptetett rendeletnek «értelmezésére» csak 1928. évben került volna a sor. Az 1920. évi rendeletet ugyanis már 1921-ben megfektük az élet teherpróbájára. Ezt a teherpróbát nagyon jól kibírta. Olyannyira, hogy az «értelmezés» tekintetében soha a felek között nézeteltérés a gyakorlatban nem keletkezett. Nem is keletkezhetett, mert nem tett egyebet az 1920. évi rendelet, mint megismételte azt az általános perjogi tételt, hogy minden olyan magánjogi jogvita, melyet speciális törvények, speciális hatáskörrel bíró bíróságoknak vagy hatóságoknak eldöntés céljából fenn nem tartanak, a rendes bíróságok hatáskörébe tartoznak. Ez a rendelkezés nem volt új, nem volt szokatlan és mindenekelőtt nem volt homályos. Simult az eddigi perjogi általános szabályokhoz és számolt a magánjogi kérdések tekintetében rendkívül érzékeny azon hazai jogtétellel, hogy magánjogi elrendezést tartalmazó jogszabályt elvileg csak a törvény, illetőleg a törvényerejű szokás alkothat. Ezért az 1920. évi kereskedelemügyi minisz-

teri rendelet — egyedül helyesen és egyedül elfogadhatóan — ellátrított magától minden magánjogi szabályozást, amely a szabadalom tulajdonosa és engedélyese között bármilyen irányban felmerülhető vitás kérdést rendezett volna.

Minthogy az 1928. évi rendelet kétségtelenül nem «értelmez», hanem új szabályt állít fel, — hiszen maga mondja, hogy 1920. évi rendeletet kiegészíti — vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy ezek az új szabályok a miniszter törvényes hatáskörében alkottattak-e vagy sem?

A rendelet idevonatkozó része egyetlen mondatból áll. Lényegében azt mondja, hogyha a felek a szabadalom meghosszabbítási idejére eső szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra nézve másként nem egyeztek meg, a meghosszabbítás előtt kötött szerződés feltételei irányadók.

Semmi kétség, határozott, világos magánjogi jogszabály. Elrendezi a felek kölcsönös magánjogi érdekeit olyan szubjektív kölcsönös viszonylatra nézve, amely kölcsönös viszonylat jogi előfeltételei, kölcsönhatásai adva nem voltak. A felek helyett a rendelet mérte meg a felek érdekeinek mértékét és osztott igazságot jobbra és osztott igazságot balra. Határozottan és keményen, ellentmondást nem tűró módon, miként a törvény.

Csak egy percere kívánunk megállani és megállapítani, hogy ezen elrendezés a megszünt és a meghosszabbítás folytán újraéledt szabadalmakra nézve is így áll. Ha kiindulhatunk attól, hogy a rendeletnek ez a rendelkezése mélyen, a felek magánjogi viszonyaiba belenyúló szabály, mindenekelőtt kutatnunk kell, hogy a miniszter milyen jogkörben alkotta meg ezt a szabályt, hatályos-e, érvényes-e a szóbanforgó rendelet? Szerencse, hogy a miniszteri rendeletnek, mint magánjogi kútfőnek jogelméleti és joggyakorlati kérdését a magyar magánjogtudományi élet legnagyobb élő alakja, Grosschmid Béni alapvető módon kifejtette «Jogszabálytan» című művében.

Előrebocsátjuk, amit a jeles jogtudós idézett művének 185. oldalán mond: «Magánjogunk belső természete és a szokásjoghoz kötött multja és jelene alapján áll tehát az a tétel, hogy tiszta magánjogi kérdésekben a rendeletnek, mint ilyennek, hogy úgy mondjam, mákszemnyi jogalkotó kútfői hatálya nincsen. Még a legkisebbszerűbb kérdésekben sem.»

Ezen abszolút tekintélyre való hivatkozás után keressük, hogy van-e általában és elvileg lehetőség arra, hogy a miniszter magánjogi anyagi jogszabályokat alkosson?

Egyetlen esetben lehet erre «igen»-nel felelni, amikor erre — példa alig van rá az újabb magyar jogalkotások terén — a minisztert a törvény kifejezetten felhatalmazza, illetőleg utasítja. Ismételjük, erre alig van eset, mert a törvényes utasítások majdnem mindig a törvény életbeléptetésével kapcsolatosan szükséges *alaki* jogszabályok megalkotására vonatkoznak. Fölösleges itt kitérni annak a kérdésnek részletes vizsgálatára, hogy ilyen esetben is a miniszter által megalkotott jogszabályban nem a miniszter akarata, hanem a törvényhozás akarata nyilvánul meg átvitt és közvetett módon. Ámde a kérdésnek ezt a részét e pillanatban elhanyagolhatjuk, mert az 1920. évi törvény 2. §-ának utolsó bekezdése szószerint így rendelkezik: «Az eljárás módozatait a kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapítja meg.» Tehát a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek hatáskörét, a rendelet kibocsátása kérdésében, szigorúan megvonta a törvény akkor, amikor kimondotta, hogy a rendelet nem tartalmazhat egyebet, mint azon eljárás módozatainak megállapítását, amely eljárás a szabadalom meghosszabbításának kérdésében szükségessé válik.

Ha ehhez még azt fűzzük, hogy az ilyen egyes esetben átszármatott hatáskör mindig a legszorosabban magyarázandó, nem szenved kétséget, hogy a miniszter hatásköre ebben az esetben világosan meg volt vonva és minden betűvel és minden rendelkezéssel, amellyel ezt a határvonalat átlépte, megsértette a törvényt.

Minden szó gyenge és dadogássá minősül, bárki kísérletére meg annak meggyőző kimutatását, Grosschmid Béni leírása után, hogy magyar magánjogunkban a miniszteri rendelet semmiféle vonatkozásban magánjogi kútfő nem lehet. És amit az alábbiakban mi mégis előadunk, jórészt Grosschmid Béni tanításai alapján és az összes magyar magánjogi kézikönyvek és tankönyvek alapján adjuk elő.

A törvény idézett rendelkezése kizárólag az eljárási szabályok megalkotására vonatkozott. Egyértelmű tanítása minden magyar jogi kézikönyvnek, hogy az ilyen felhatalmazás is csak egyszer

vehető igénybe és a felhatalmazás alapján újabb rendelet kibocsátása nem lehetséges, hacsak a törvény a maga felhatalmazásában ezt a jogot a miniszternek eleve meg nem adja. Az 1901 : XX. tc. 41. §-a kimondja : «Felhatalmaztatik a belügyminiszter, illetőleg a minisztérium, hogy az e törvény alapján kibocsátott rendeleteket a szükséghez képest módosíthassa.»

Az 1893 : XVIII. tcikk a sommás eljárásról 233. §-ában így rendelkezik : «Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy ügyekben követendő-eljárást rendeleti úton, az általános polgári peres eljárás hatályába léptéig, szabályozza ; és az e tárgyban kibocsátandó rendeleteit a felmerülő szükséghez képest módosíthassa és kiegészíthesse.»

Az ilyen esetekben megvan a miniszter törvényadta felhatalmazása, illetőleg utasítása, hogy a már egyszer kibocsátott rendeletet megváltoztathassa vagy kiegészítse. Ilyen törvényhozási felhatalmazás nélkül azonban a miniszter saját rendeletét újabb törvényhozási felhatalmazás nélkül sem változtathatja meg. Ebből következik, hogy ha az 1928. évi rendeletnek ismét csak eljárási szabályai volnának és nem tartalmazna nagyjelentőségű és önálló magánjogi rendelkezéseket, törvénytelennek kellene tartanunk pusztán azért, mert a megalkotásukra irányuló általános felhatalmazás hiányzik, illetőleg a megadott törvényfelhatalmazás elfogyasztott (konzumáltatott).

Kétségtelen, hogy a törvényhozás utasítása külsőségek és gépies eljárási szabályok megalkotására adott jogot a miniszternek és feltétlenül fenntartotta magának azt a jogot, hogy az anyagjogi rendelkezések kérdésében szabályozó tételeket állítson fel. Ha pedig nem állított fel, akkor az volt a törvényhozó akarata, hogy azt a bírót az eddigi magánjogi általános szabályok szerint bírálja el.

A magyar bírói függetlenséget törvénybeiktató 1869 : IV. tc. nek 19. §-a alapján a bírót a felek kérelme nélkül is *hivatalból* van jogosítva és kötelezve vizsgálni minden egyes rendeletnek (királyi és miniszteri rendelet) törvényes voltát. Nem a tartalom, illetőleg a tartalom helyessége és célszerűsége szempontjából, hanem kizárólag abból a szempontból, hogy a rendeletet a miniszter kellő törvényes felhatalmazás alapján hozta-e és rendelkezéseinek minőségében és horderejében a törvényes felhatalmazást átlépte-e vagy sem. Ez a jog nemcsak a bírót illeti meg, hanem a feleket is. Mindenkint. A bírót személyében rejlő jog egyben kötelesség is és azért nevezetes és döntő jelentőségű, mert mint a jogalkalmazás szerve, egyedül az ő vizsgálatának és megítélésének van meg az az ereje és következménye, hogy a miniszteri rendeletnek törvénytelen-ségét *hatályosan* megállapíthassa.

Minden olyan újabb törvényhozási alkotás, mely rendeletileg magánjogi jelentőségű kérdéseket szabályoz és a felek akaratát helyettesítő rendelkezéseket tartalmaz, a múltban is, de a közelmúltban is mindig kifejezett törvényes felhatalmazás alapján adatott ki. Így a lakásügyi rendelkezéseket tartalmazó miniszteri rendeletek legutóbb az 1926. : XV. tc.-ben nyertek felhatalmazást a bérleti ügyek rendeleti szabályozására. Nincsen kizárva, — volt már erre példa a magyar magánjog történetében — hogy magyar szokásjogi tételt miniszteri rendelet formába öntött vagy kezdeményezett és a bíróság szokásjogi tételnek kifejlesztett. Ebben az esetben azonban a bírót nem a miniszteri rendeletben lefektetett rendelkezést, hanem a szokásjogban jogszabállyá izmosodott tételt alkalmazta, amely tétel alkalmazásának azonban a miniszteri rendelet semmiféle nagyobb erőt vagy jelentőséget nem adott.

Az előrebocsátottakból kitűnik, hogy valamely konkrét eset folyamán a szóbanforgó rendeletre való hivatkozás a magyar bírót azon kérdés elé kell, hogy állítsa, vajjon az idézett 1928. évi kereskedelemügyi miniszteri rendelet az adott kérdésben mint törvényes jogszabály alkalmazható-e vagy sem? Kétségtelen hogy egyetlen olyan szempont vagy támogató érv nincsen, amelynek segítségével azt a feltevést lehetne alátámasztani, hogy a miniszter törvényes hatáskörében járt-e el. Már pedig — hogy Grosschmid Bénével fejezzük be e néhány sort — a magyar magánjogi kútfőnek szempontjából mindig szem előtt kell tartanunk, hogy «a rendeletek kútfői kötelező ereje, mint elvi tétel, olyan lejtő, amelyen az igazságszolgáltatás és ezzel a magánjogok biztosítékait is illetően, könnyen a legkiáltóbb és vészesebb örvény felé vihet az út. Hogy csak egyet említsek, az absztrakt szabályok alkotásától a bíróságok ügykörébe beavatkozó konkrét intézkedéseket csak egy lépés választja el». (Grosschmid : Jogszabálytan, 191. lap.)

Nagyon veszedelmes az út, melyre az ilyen rendeletek az állampolgárok magánjogainak biztonságát vihetik, ezért mindenkinek alkotmányos kötelessége, hogy az ilyen téves jogszabályalkotással szemben csírájukban vegye fel a harcot. *Dr. Palágyi Róbert.*

Munkajogi káosz.

I.

A háborúelőtti konszolidált gazdasági viszonyokkal magyarázható meg a munkaadó és munkavállaló közti szolgálati szerződés állandósága : helyesebben, hosszabb időtartama. A sokkal kevesebb súrlódási felület okát is megtalálhatjuk mindkét szerződő fél nyugodtabb, háborútól, gazdasági válságok sorozatától meg nem zavart idegrendszerében, főleg pedig abban, hogy a felfelé ívelő gazdasági viszonyok közepette olyan cégek, vállalatok voltak legnagyobb részben a munkaadók, amelyeknél a munkavállaló nyugodt existenciát talált és a jelen, rózsásnak akkor sem nevezhető javadalmozása miatti fájalmát enyhítette a biztos előléptetéssel járó jövedelememelkedés lehetősége és az öregség gondjaitól mentesítő nyugdíjpénztári tagság.

A béke tisztviselője az úri középosztály tagja, a ma tisztviselője proletár, akinek lefokozott igényeihez sem nyújt elég alapot a javadalmozása.

A ma tisztviselőjének nem lehet meg a kellő nyugalma, mert nem tudhatja, hogy a ma még fényesen szereplő munkaadó cég nem jelenti-e be holnap fizetőkép telenségét és nem lesz-e a ma még rendelkező prokurista holnapra «b» listás, felmondás alatt álló, az elhelyezkedés nehézsége miatt öngyilkosságra gondoló szerencsétlen kreatúra?

A háborúból hazatértek vissza nem fogadása, a visszafogadottak miatt a szolgálatban állók elbocsátása, a «kérészéletű» konjunktúrás alakulatok, állami protekcióval létesített vagy ebből elősködő vállalatok tisztviselőinek a gazdasági depresszió okozta leépítése, kitermelte, mert ki kellett hogy termelje a munkaadók és munkavállalók közti perek olyan tömegét, amilyenre «de lege lata» nem voltunk elkészülve sem anyagi, sem alaki jogszabályainkat illetően, «de lege ferenda» pedig egyik irányban sem történt semmi még akkor sem, amidőn az élet, a fentebb vázolt okokból, ezrével termelte ki a munkaügyi jogviszályokat.

Mert komoly intézkedésnek nem tekinthető az anyagi jog szempontjából sem a «Károlyi»-féle 4951/1918. M. E., sem a «Friedrich»-féle ma érvényben lévő 1910/1920. M. E. sz. rendelet (ezen cikk keretében «Rendelet»), amelyek közül ez utóbbit a bírói gyakorlat igyekezett valamivé kifejleszteni; reá fogok majd térni, milyen sikerrel. Alaki jogi szempontból pedig az eljárást meggyorsító intézkedést hiába keresünk. A nyilvános előadásban elintézése a fellebbezésnek a bíróságok túlterheltsége miatt már eleve nem vezethetett sikerre, mert a fellebbezési bíróság igen sok esetben kénytelen áttérni szóbeli tárgyalásra, újabb bizonyítást elrendelni és így elvesz a nyilvános előadással kontemplált gyorsaság. A munkaügyi bírák szaporítása legalább a két alsófokon, külön munkaügyi szaktanácsok szervezése a fellebbezési fórumokon, változtathatna a mai súlyos helyzeten, amidőn előfordul, hogy a *megszolgált* járandóságát perlő alkalmazott egy év alatt sem juthat el még az elsőfokú ítélethez sem.

II.

A «Rendelet», az ipartörvény, a kereskedelmi törvény, a gazdasági törvény, a sajtótörvény, az 1774. évi Editto Politico di Navigazione Merkantile = tengeri kereskedelmi jog, a csődjog, a csődönkívüli kényszerezegységről szóló rendelet tekinthetők ma nagyjából a magánalkalmazottakat illetően az anyagi munkajog forrásainak. Ez a cikk csak a kereskedelmi és ipari alkalmazottakra vonatkozóan kíván néhány kritikai megjegyzést tenni, mert az ezek helyzetével foglalkozó jogi területen észleli a legsürgősebben orvoslandó anomáliákat.

Úgy elmélet, mint gyakorlat megegyeznek abban, — különféle anekdoták a tanuk reá — hogy a fentebb felsorolt törvények, rendeletek, sem pedig a bírói gyakorlat ma már nem felelnek meg rendeltetésüknek és hogy, ha már a törvényhozás olyan sok, kevésbé fontos jogviszonyt tudott novellárisan szabályozni, ezen

rendeletek egyikét-másikat csak úgy incidentaliter, néha még visszaható erővel is felruházni, már szabályozottat esetleg megrendszabályozni, úgy az egész jogász és közgazdasági közvélemény hálóját érdemelte volna ki a munkajog minden irányú kodifikálásával, a munkajogi kódex megalkotásával, megkönnyítve ezzel természetesen a bíróságok dolgát is, amelyek néha igazán nagy zavarban vannak az alkalmazandó jogszabályt illetően. Ma sincs például egész világos és minden kétséget kizáró joggyakorlat abban a kérdésben, mennyire vonatkozik és egyáltalán vonatkozik-e a «Rendelet» a sajtótörvény által már szabályozott újságírói felmondási időre? Jár-e a felelős szerkesztőnek végkielégítés? Vonatkoznak-e ezen «Rendelet», mint «legfőbb jogforrás» rendelkezései a technológiát végzett, fontosabb munkakörű művezetőre? Ki az ipari és ki a kereskedelmi alkalmazott? Mi az a fontosabb munkakör? Mi az a remuneráció? Hogyan is állunk a túlórázással? A végkielégítés kiszámításával? stb., stb. Mindmennyi kérdés, amelyre a bírói gyakorlat, ha ad is választ, nem sok köszönet van benne, mert a válaszokat tartalmazó hivatott döntésekben a jogbiztonságot szolgáló állandóság és egyöntetűség fel nem található.

Ez az egyik oka annak, hogy az ügyvéd csak nehezen tud az ügy első bírója lenni, nem is nagyon lehet tőle megkívánni ezt, nehezen tudja megadni a megfelelő jogi tanácsot, és az eredmény? A legkétségbeesettebb perek áradata zúdul az amúgy is túlterhelt munkaügyi bíróságokra.

A kódex tehát — az anyagi jog annyira szükséges rendezéséről nem is szólva — már mint percöskentő adminisztratív rendszabály is megalkotandó volna, még ha a mai gazdasági és politikai helyzet nem is alkalmas az annyira hűsba és vérbe vágó törvény megalkotására, mert sokkal inkább jöjjön a rossz törvény, mint semmilyen, már csak a bírói gyakorlatban mutatkozó és alább kiemelendő visszasságok, ellentétek miatt is.

III.

A kereskedelmi és ipari alkalmazottak nagyrésze a fővárosban van foglalkoztatva, jogviszonyaikból származó vitáik nagyrésze is ez okból budapesti bíróságok előtt intéződik el, úgy hát a cikk is csak a budapesti bíróságok ítélezéseiből jelentkező némely visszasságokra kíván reámutatni ismételt hangsúlyozásával annak, hogy az ítéletben megnyilvánuló rendszertelenség, az állandóság és egyöntetűség hiánya, a kodifikáció hiányában leli elsősorban magyarozatát.

Igaz ugyan, hogy magánjogi szabályaink is kodifikálanok és ezen a téren mégis megnyugtatóan egyöntetű és állandó az ítélezésből megállapítható bírói gyakorlat. De míg a magánjogi szabályainknak évszázados gyökerei vannak a «Tripartitum»-on, osztrák polgári törvénykönyvön, országbírói értekezleten, egyes magánjogi modern törvényeken keresztül a döntvényeken, teljesülési és elvi jelentőségűeknek nyilvánított határozatokon keresztül, addig a munkajog csak a háború befejezte óta nyervén aktualitást, az ezzel a jogterülettel kapcsolatos kérdéseknek messzire visszanyúló gyökerei nem is lehetnek, a gyakorlat még nem jegecesedhetett ki teljesen, hiszen ezen a téren sem jogegységi döntvényvel, sem teljes-ülési határozattal nem találkoztunk, de tudomásom szerint még az elvi jelentőségű határozatok sorába sem került munkajogi döntés, pedig nagyon sok kérdés vár ilyen elintézésre.

Ezt a kérdést különösen nehézé teszi, hogy az eldöntésre kerülő jogviták nagyrésze a törvényszék előtt nyer elintézését, kis részük kerül a kir. ítélőtáblák, míg egészen csekély száma a kir. Kúria ítélezése alá kerülő ügyeknek, mert a legkevesebb esetben vannak kúriai elintézésre igénylő viták. Ez teszi lehetővé azt a súlyos anomáliát, hogy a végsőfokon döntő kir. Táblák ítéletei igen sokszor állnak szemben a kir. Kúria ugyanazon vonatkozású ítéleteivel, a nélkül, hogy ezen segíteni lehetne másként, mint jogegységi döntéssel. De ellentétesek sokszor még a budapesti kir. törvényszék fellebbezési tanácsainak döntései is. Nem hiszem, hogy ezeken az anomáliákon ne lehetne, ha már nem is jogegységi vagy teljes-ülési döntésekkel, de mindenesetre az ugyanazon bíróság e téren működő bíráinak összes ülésén megbeszélte egységes elvi irányok leszögezésével, egységes elhatározásra jutni és e visszasságok ekként segíteni.

IV.

1. A «Rendelet» 7. §-a szerint bizonyos kategóriák felmondási ideje kétévi vagy ezt meghaladó szolgálat után megkétszereződik, 9. §-a szerint a végkielégítéshez az igény ötévi szolgálat után nyílik meg. Eldöntetlen kérdés ma is, — mert ellentétes döntések vannak — megkétszereződött-e a felmondási idő, illetve megnyílt-e a végkielégítéshez az igény, ha két vagy öt év csak a felmondási idő hozzászámításával adódik ki. Meghaladja a cikk keretét a két álláspont valamelyike helyességének a megindokolása. A meztelen tény: a kérdés egységes eldöntésének hiánya.

2. A remunerációt illetően ma az a helyzet, hogy ahány döntés, annyiféle.

A budapesti törvényszék csak munkaügyekkel foglalkozó tanácsának állandó gyakorlata szerint kikötés nélkül is megillti a munkavállalót a remuneráció, ha ebben állandóan részesült, mert a remuneráció ezzel a fizetés kiegészítő részévé vált, a törvényszék másik két, munkaügyekkel szórványosan foglalkozó tanácsa remunerációt csak határozott kikötés esetén ítél meg. Szerencse dolga tehát 1600 pengőig, hogy a munkavállaló remunerációs igénye felett melyik tanács dönt, mert a munkavállaló e szerint jut vagy nem jut követeléséhez. Nem hiszem, hogy az igazságszolgáltatásban a szerencsének szerephez szabadna jutnia, mert az ebben nem részesülő félnek keserűséget okoz. az igazságszolgáltatást pedig helytelen megítélésnek teszi ki és a laikus nehezen fogja megérteni, hogy ami azonos tényállás mellett a másoknak jár Péternél, miért nem jár neki Pálnál!

3. A leszolgált felmondási időre járó remunerációt a törvényszék ugyanazon fellebbezési tanácsa egyszer megítéli, másszor elutasítja.

4. Felsőbíróóságaink különbséget tesznek a remuneráció jogi hatályait illetően, a szerint, hogy kikötés vagy huzamos gyakorlat alapján illeti ez meg a tisztviselőket (Kúria P. II. 1357/1927. sz.), holott a remuneráció éveken keresztül juttatásából az alkalmazottnak jogi igénye, a munkaadónak jogi kötelezettsége keletkezett a remuneráció kiszolgáltatására és így teljesen azonos jogi elbírálás alá kell hogy essék, bármely jogalap szülte is ezt az obligációt. Az ilyen bifurkáció a legsúlyosabb visszasságokat okozhatja, mert megtörténhetik, hogy ugyanazon vállalat néhány éve szolgáló tisztviselője, éppen kis szolgálati ideje miatt, bizonyítani tudja a remuneráció kikötését, míg a több évtizede szolgáló tisztviselő, noha évtizedeken keresztül kapta a remunerációt, a hosszú időmúlás következtében kikötést bizonyítani nem tud. Eredmény: a vállalat ugyan fennállása óta mindenkor, minden tisztviselőnek adott remunerációt, az egész fiatal tisztviselő mégis kedvezőbb megítélés alá kerül, anyagilag előnyösebb helyzetbe jut, mert éppen koránál fogva kikötést tud bizonyítani, mint a szolgálatban megrokkant, 30—40 éve szolgáló tisztviselő, akinek tanui meghaltak és így a jogalapja csak a remuneráció állandó juttatásában jelentkező gyakorlat, holott nyilvánvaló, hogy a munkaadó intenciója régi tisztviselője alkalmazásánál is csak az lehetett, hogy ez kapjon remunerációt és kétségtelen, hogy nem kívánta a fiatal, alig néhány éve szolgáló tisztviselőt a régi, szolgálatban megrokkant terhére favorizálni és a fiatalnak anyagilag többet juttatni, mint az idősebbnek.

Nincs tehát elfogadható megokolás arra, hogy a munkaadó veszteséggel záródó üzleti éve után különbözőképpen fizessen remunerációt tisztviselőinek a szerint, hogy az igények erre vonatkozóan kikötésben vagy huzamos gyakorlatban lelik-e meg jogi alapjukat, mert éppen a Kúria gyakorlata szerint a huzamosan szolgáltatott remuneráció jogi obligációt ró a munkaadó terhére, az obligáció következményei pedig ugyanazon jogviszonyon belül csak ugyanazonosak lehetnek, nem is beszélve arról, hogyha a munkaadónak jogi obligációja keletkezett a remuneráció szolgáltatására, akár a kikötés, akár a huzamos gyakorlat miatt, úgy az az üzleti eredményre tekintet nélkül kiszolgáltatandó a munkavállalónak, mert a remuneráció ez esetekben olyan járandóságává vált a munkavállalónak, amely ajándék jellegének elvesztésével a kötelező szolgáltatás jogi minősítését szerezte meg és így az alkalmazott tevékenységétől függetlenül keletkezett veszteség a remuneráció kiszolgáltatását meg nem akadályozhatja, amint hogy az alkalmazottnak sem származik jogi igénye nagy nyereség esetén nagyobb remuneráció követelésére.

Ha huzamos gyakorlat folytán a remuneráció fizetésszámba

megy, ha fizetésemelések helyett a vállalat nagyobb remunerációt ad akár adó, akár egyéb okokból, úgy itt csak a név «remuneráció», a lényeg azonban fizetés, javadalom, a munka ellenértékének integráns alkotó része, amely a munkavállaló beleegyezése nélkül el nem vonható, sem nem csorbítható, amint hogy a fixfizetés nem szállítható le a munkavállaló beleegyezése nélkül és ha ez mégis megtörténik, úgy ez a munkavállalónak a rögtöni hatályú kilépés jogát adja meg.

Ebben a kérdésben is nagy szükség volna a kir. Kúria irányítására, mert bármennyire igaz is, hogy nincs az életben azonos tényállás és hogy a jogesetek mindig individualizálандók, egy-egy nagy körre kimondott általános kijelentés mégis közelebb hozza a megoldást.

5. A kir. Kúria legutóbb (P. II. 5942/1927. sz.) kimondotta, hogy az a munkavállaló, aki remunerációban részesül, nem követelheti a túlórák díjazását. Eddig az volt a gyakorlat, hogy a munkavállaló csak az esetben köteles túlórázást szolgáltatni, ha ilyen irányban külön megállapodást létesített a munkaadóval. Nyilvánvaló viszont az is, hogy a túlórázásnak, mint a szerződésben kikötött munkaidőt meghaladó munkateljesítménynek az ellenértéke megtérítendő függetlenül attól, hogy az alkalmazott részesült e remunerációban vagy sem, mert éppen a fentiek szerint is a remuneráció nem ajándék, hanem fizetés és a remunerációt a munkavállaló nem a szerződésben vállaltnál végzett többletmunkáért, hanem szerződésszerű munkateljesítményéért kapja, a remuneráció tehát a túlórázással összefüggésbe nem hozható, csak határozott akaránkijelentés esetében.

6. A «Rendelet» 12. §-a szerint az alkalmazottat megillető végkielégítés az alkalmazott elhalálása esetén annak eltartásra jogosult és arra rászoruló házastársát vagy kiskorú gyermekeit, ilyenek nemlétében eltartásra jogosult vagy arra rászoruló szüleit vagy nagyszüleit, ha pedig igényjogosult házastárs és igényjogosult gyermek is van, felében a házastársat és felében a gyermeket illeti meg.

Eldöntetlen ma is, hogy a végkielégítés a jogosult elhalálása esetén az özvegyet és a gyermeket saját jogán, avagy az elhunyt jogán örökségként illeti meg és így adott esetben a munkaadónak jogában áll-e az elhunyttal szemben keletkezett követelését a jogutódokkal szemben beszámítani. Mindkét álláspontnak megvannak a hívei, nagyon szépen meg is indokolható ez álláspontok mindegyike, csak éppen az elvi határvonalat nem találhatjuk meg az azonos tényállásokat különféleképpen eldöntő ítéletekben. Mert nem is az a fontos talán, hogy az ítélet az abszolút igazságot tartalmazza, mert ez anúgy is csak megközelíthető, meg sohasem található, hanem hogy a jogát kereső tudja, van-e az adott esetben keresnivalója?

7. A «Rendelet» 22. §-a kimondja, hogy e rendelet alapján támasztható követelések csőd esetében a tömeg tartozásaival, csődönkívüli kényszeregyesség esetében pedig a 4070/1915. M. E. számú rendelet 35. §-nak 1. pontjában (ma már az 1410/1926. M. E. számú rendeletet 55. §-a) megjelölt költségekkel egy tekintet alá esnek.

A nagyon pongyolán szövegezett rendeletnek ez a 22. §-a még a «Rendelet» egyéb intézkedéseinél is több félreértésre, helytelen magyarázatra ad lehetőséget.

A budapesti kir. ítélőtábla és a kir. Kúria tömegtartozásnak csak a felmondási időre járó javadalmazást és a végkielégítést tekinti, kiindulván a Rendelet szóhangzatából, amely szerint «az e rendelet alapján» támasztható követelések esnek csőd esetén a tömeg tartozásával egy tekintet alá, minthogy pedig a megszüntetett fizetést a munkavállaló nem a rendelet, hanem a szolgálati szerződés alapján követeli, ez már nem lehet tömegtartozás, hanem a csődtörvény 60. §-ának 1. pontja szerint minősül a csődöt közvetlenül megelőző egy évre hátralékos fizetés I. oszt. követelésnek, ha a követelés régebbi, úgy II. osztályúvá válik a követelése a munkavállalónak, elérvén őt az a különös igazság, hogy mennél régebbi a megszüntetett járandósága, annál kevésbé juthat hozzá, mert a gyakorlati jogász nagyon jól tudja, hogy a II. oszt. követelést nem igen lehet aprópénzre felváltani. A másik ellentét pedig ebben a kérdésben az, hogy a felmondási időt legtöbbször ki sem töltő alkalmazott minden munka, tehát ellenszolgáltatás nélkül hozzájut a járandóságához, míg a javadalmazásáért becsülettel megdolgozott alkalmazott a legjobb esetben is a csődhitelezők I. osztályának a nagyon is száraz kenyerét eszi. A «Rendelet» kibocsátói-

nak ez nem lehetett az intenciójuk és a jogászközvélemény a bíróságtól e tekintetben nem megszorítást, hanem a munka honorálása ként jelentkező kiterjesztést várt és vár, úgylátszik hiába, mert a kir. Kúria ilyen irányú gyakorlatának hivatott interpretálója, dr. Gallia Béla, kir. kúriai bíró úr a «Jogtudományi Közlöny» 1928 december 15-iki számában ezt a megszorító értelmezését a rendeletnek azzal magyarázza, hogy az ellenkező értelmezés nagy kárt okozna a tömegnek és a hitelezőknek. Kérem, nem mindegy-e annak a II. oszt. hitelezőnek, hogy az alkalmazott I. osztályú vagy tömeghitelezői minőségében viszi-e el előle a csődvagyont? Viszont a tömeg kára alatt mást, mint a csődtömeg gondnok követelésének esetleg fedezetlenül maradását nem érthetem. Bármennyire ügyvéd vagyok is, mégis fontosabbnak tartom ennél azt, hogy az alkalmazott bizton hozzájusson megszüntetett munkájának ellenértékéhez és ne maradjon benne fullánk ennek elmaradása miatt.

Ezen megszorító értelmezés gyakorlati alkalmazásának kell tekintenem a kir. Kúria II. tanácsának legutóbb hozott döntését is. Ebben legfelsőbb bíróságunk annyira szószerint magyarázta a «Rendelet» 22. §-át, hogy a szolgálati szerződés értelmében egyévi felmondással elbocsátott munkavállalónak csak hathavi felmondási időre szóló járandóságát vette tömegtartozásnak, az ezt meghaladót pedig II. oszt. követelésnek, mert a munkavállalót teljesen betöltött munkaköre után csak féleves felmondás illette meg, a «Rendelet alapján» tehát csak annyi időre eső járandóság tekinthető tömegtartozásnak.

Ez a döntés a «Rendelet» megszorító értelmezésében túlmesszire megy, mert túlteszi magát a felek szerződéses intencióin, ha a felek egyévi felmondásban állapodtak meg, úgy ezt a felmondási időt minden vonatkozásában kikötöttnek kívánták tekinteni és a felmondási idő az alkalmazott javára emelhető lévén, ezt a bíróság le nem szállíthatja, illetve azt a neki szánt jogi hatásaitól meg nem foszthatja mindaddig, amíg a szerződés egyéb okokból nem érvénytelenítetik. Amíg a szerződés érvényes, addig a szerződésben kikötött felmondási idő is érvényben van és jogi hatásaiban nem csorbítható senki, tehát a csődtömeg javára sem.

A «Rendelet» szerint egyévi felmondás senkit sem illet meg, mert 2. §-a szerint hathavi felmondási idő a leghosszabb. A Kúria döntése szerint a legmagasabb hatáskörű vezető igazgató sem érvényesíthet tehát hathavi felmondásnál hosszabb időre járó illetményt, mint tömegtartozást, azért, mert szerződés szerint illeti őt meg az egyévi felmondási idő és így miként a halálban, a csődben is bekövetkezik a teljes egyenlőség! Egyenlőség a két évnél régebben szolgáló pénztáros kisasszony és a 30 éve szolgáló vezérigazgató között. Mindketten megkapják hathavi felmondási időre szóló járandóságukat. Nem hiszem, hogy ez a döntés állandó gyakorlattá jegecesedhetné ki!

8. Az Ipartörvény 97. §-a és a hozzáfűződő gyakorlat szerint a felmondási időre fizetendő, kártérítésjellegű járandóság a szolgálati viszony megszüntekor azonnal, egy összegben válik esedékessé. A bpesti tábla ennek ellenére kimondotta, hogy ez a járandóság a munkavállalónak fizetesként, havi részletekben fizetendő ki. Ez a gyakorlat nem állandósulhat; állandósulása katasztrófa az alkalmazotti kategóriákra.

9. Dr. Gallia Béla, kir. kúriai bíró úr fentebb már hivatkozott cikkében a végkielégítéssel kapcsolatban de lege ferenda két gondolatot tart megfontolásra érdemesnek. A két gondolat tulajdonképpen csak egy: nevezetesen a munkaadók bizonyos kategóriájának mentesítése a végkielégítéstől, mert vagy egyáltalán nem bírja el vagy csak lezárt mértékben bírja el.

De lege ferenda ez a gondolat a gazdasági nyomorúság törvényhozói fikszirozását jelentené, megállapítását annak, hogy nálunk a kereskedelem olyan beteg, hogy a várható «leépítések»-re törvényhozásilag kell tekintettel lenni. A helyzet ezzel szemben az, hogy a munkaadót a személyzeti kiadások a legtrikább esetben tették fizetéseképtelenné. A személyzet leépítése már csak helyi kezelése, pepecselése a gazdasági bajoknak és ha a leépítéssel járó kiadás-többlet válságot idéz elő, a válságba jutó munkaadó ezt a sorsát meg is érdemli. Szilárdan fundált, reálisan vezetett vállalatnál ez a kérdés nem játszott és nem is játszhatott szerepet!

Nem tartom helyesnek a végkielégítés bifurkációját sem. A nagy vállalatok nyugdíjintézetekkel ezt a kérdést megoldották, a kicsik dolgozzanak olyan személyzettel, amelyet fizetni és végkielégíteni tudnak. Őt év elég hosszú idő annak a megállapítására,

hogyan valamely alkalmazottra szükség van-e vagy sem. Ha nincs szükség reá, úgy elbocsátható még a végkielégítési kötelezettség beállta előtt, ha pedig szükség van reá, úgy ki is érdemelte a végkielégítést. Ötévi szolgálat után úgy a munkaadó, mint a munkavállaló nehezebben szakít egymással, mert ott van mindegyik mögött a rém: a végkielégítés elvesztése, illetve a fizetési kötelezettség beállta.

A régidivatú kereskedővel, aki kevés segéddel dolgozott és pátriarkális módon hosszú ideig tartotta meg az alkalmazottját, az alkalmazott együtt öregedett meg, együtt vált munkaképtelenné, tehát erre nagyobb méltánytalanság volna a minden végkielégítés nélküli elbocsátás, mint a munkaadóra a fizetési kötelezettség, mert az alkalmazott az, akinek rendszerint semmije sincs.

Nehéz dolog az igazság! Keresni kell örökké, megtalálni amúgy sem lehet, Jobbiztonság, jó törvény, állandó, egyöntetű gyakorlat nélkül azonban még keresni sem lehet az igazságot, mert keresés közben csak fájdalmas sebeket lehet szerezni. *Dr. Szegedi Samu.*

A versenytörvény irányelvei.

A versenytörvény (1923. I. tc.) joggyakorlata kapcsán itt-ott látunk oly törekvéseket, amelyeknek célja, hogy feleslegessé tegyék az egyes jogtárgyakat külön szabályozó iparjogvédelmi törvényeket.

Az ebbe az irányba haladó jogszolgáltatás azonban kétségkívül helytelen és jogbizonytalanságra vezet, amiért is szükségét látjuk annak, hogy a főbb irányokat, amelyek felé a versenytörvény kapcsán az iparjogvédelmi törvények oltalmi köre tágul, közelebről kiemeljük annak hangsúlyozásával, hogy míg a versenytörvény az egyes iparjogvédelmi törvényeknek, így a szabadalmi törvénynek és ipari mintarendelethez a szabadalom, illetve az ipari minta fogalmát érintő rendelkezéseit nem érinti, addig a védjegy-jog kereteit úgyszólván az egész vonalon szélesbíti, hatályosabbá teszi.

Általánosságban reámutatunk a versenytörvénynek ama nagy erejére, amellyel mintegy áttöri az egyes államok határait és lehetővé teszi, illetve előmozdítja a *világvédjegyjognak* a kialakulását. *Lajstromozásra való tekintet nélkül* a belföldön már általánosan ismert, egy bizonyos meghatározott vállalatra utaló árujegynek is megadja a legteljesebb oltalmat. Oltalmat ad a védjegy-jog merev rendelkezései szerint az oltalomból kizárt árujegyeknek. Tisztultabb erkölcsi felfogásával *korlátot szab a védjegyjogi oltalomnak*. Védelmet nyújt a védjegynek *bármily módon* való használata ellen, amennyiben általában a megtévesztésnek a lehetősége fennforog. Figyelemmel van a tisztességtelen versenynek kiapadhatlan megnyilvánulási formáira és a maga ruganyos voltában *kiseget* ott, ahol védjegy-törvény vagy a kereskedelmi jog, vagy általában a magánjog megfelelő védelmet nem nyújtott.

A versenytörvény tehát a védjegy-törvény, a kereskedelmi jog, cégoltalom helyébe lép ott, ahol a tisztességtelen üzleti magatartás megtorlása beleütközik a merev formai jogba, ahol a pontosan körülhatárolt oltalom szűk korlátok közé szorul. Védelmébe veszi a versenytársat a versenytársal szemben függetlenül attól, hogy földrajzilag milyen helyen létezik. Zsinórmértéke az üzleti tisztesség alapján álló üzletemberek (Jury) erkölcsi közfelfogása, hogy t. i. vajjon a versenytárs cselekménye *oly természetű-e*, amely beleütközik az üzleti tisztességbe.

A versenytörvény érdekelt versenytársnak tekinti mindazokat a vállalkozókat, üzletembereket, akik a tisztességtelen verseny által *jogaikban sérelmet szenvedhetnek*. Ez érdeksérelem lehetőségének a fennforogásában pedig a bírói mérlegelés dönt.

A legmesszebbmenő oltalmat nyújtja a védjegyekkel űzött *bármily természetű visszaélésekkel szemben*. Így defenzív védjegyek erejét *fokozza*, vezetőgondolata, hogy a fellépő versenytársnak a tisztességes üzleti verseny, a jó erkölcs szempontjából, *oltalomra méltó érdeksérelem* legyen. Végül szerepet játszik a *formai joggal szemben* a jóhiszeműségnek a kérdése is. Egy további igen fontos gazdasági ereje a törvénynek, hogy a védjegyes árut kérő vevőnek idegen védjegyes, avagy védjegy nélküli árut kiszolgáltató versenytárs eljárását tisztességtelen versenynek bélyegzi — és ezzel egy csapásra megoldja a védjegyekkel űzött visszaélések legsúlyosabbikát és egyben legerkölcstelenebb módját — a védjegy-jogba, az ipari ulajdonjogba való legbrutálisabb belegázolást.

Módot nyújt továbbá a polgári per vagy büntető eljárás megindítása előtt, akár annak folyamán, a jóerkölcsökbe ütköző cselekmény abbahagyásának kikényszerítésére — ideiglenes intézkedés, zárlat elrendelésére.

Védelmet nyújt végül a védjegyes áruknak a forgalomból való kizárása (becserélése), avagy diszkreditálására irányuló versenytörekvésekkel szemben, úgyszintén a védjegyes áru állagának bármilyen *megsértése*, illetéktelen verseny céljára történő felhasználása ellen.

A versenytörvény, íme, a védjegy-jog tételeit átforgalmazja, az anyagi igazság érvényesülésére alkalmas tételekkel bővíti ki. A versenyjognak ez a világszerte érvényesülő tendenciája, íme, a magyar jogban is diadalra jutott.

A magyar versenytörvény (1923. V. tc.) közel öt esztendeje, hogy életbelépett és az eddig tett tapasztalatok a mellett szólnak, hogy a törvény az üzleti élet egészséges fejlődésére jótékony hatást gyakorol. Amidőn t. i. a versenytörvény életbelépett, a kereskedő és iparosvilág aggodalommal nézett a törvény végrehajtása elé, aggodalommal, mert attól tartott, hogy a törvénybe iktatott tételek holt betűk maradnak, ha a bíróság jogi és társadalmi felfogása, a bíraskodás szelleme, a polgárságnak erkölcsi és társadalmi felfogása a jogügyek alapjául szolgáló célszabályokban és ténykedésekben nem jut kellően érvényre, másfelől a túlszigorú jogalkalmazás megköti a szabadverseny egészséges fejlődését.

Az ember szellemi és erkölcsi világának a joghoz való viszonya tekintetében népünk felületesebb felfogást tanúsít a mások szellemi és erkölcsi javainak megbecsülése iránt, másfelől a jogszolgáltatás, a nagyterjedelmű diszkrecionális jog dacára, amelyet jogrendszerünk a bíró számára biztosít, a pusztán anyagiasság alól, hogy úgy mondjuk, csak lépésről-lépésre tudja magát emancipálni.

Örömmel megállapíthatjuk, hogy a versenytörvénynek az az intenciója, hogy a kereskedő- és iparosvilág maga teremtsen rendet a saját portáján, az esetek túlnyomó részében a legideálisabb módon jutott érvényre és a bíróságok és juryk szoros együttműködése közelebb hozza azt az időt, amidőn bíróságaink a pusztán anyagiasság alól mind erősebb mérvben emancipálhatják magukat és mind több és több teret adnak a szellemi és erkölcsi javak megbecsülésére, a kereskedelmi és ipari közfelfogás teljes érvényesülésének.

Dr. Bányász Jenő.

Jogirodalom.

Magyar jogtörténeti dolgozatok.

Holub József: *A leánygyedről*. 1928. — 30 l. Különlenyomat a «Turul» 1928. évi XLII. kötetéből.

Holub József: *A fűsítésről*. 1925. — Gróf-Klebsberg Emlékkönyv, 305—319. l. — Különlenyomat.

Régi könyvekben látni egy érdekes rajzot, mely az ókori bölcsök világnézetét ábrázolja. Egy nagy körben, mely a végtelen óceánt ábrázolja, feketélik a szárazföld! Az óceán peremén pedig a következő mondat olvasható: «*Hic deficit mundus*». Ami magyarul azt teszi, hogy: «Itt vége a világnak!» Önkéntelenül erre a mondatra kell gondolnom, mikor az illusztris szerzőnek, *Holub József* pécsi egyetemi professzornak legújabb jogtörténeti dolgozatait forgatom. Nála is, mint a legtöbb jogtörténetbúvárnál vége a világnak Werbőczyvel, vagy ha úgy tetszik, a mohácsi veszedelemmel. Csak a középkor jogéletével érdemes foglalkozni, a Csele-patakon túl nincs jogélet? Szeretném a mi derék szerzőnknek elzengeni: «Auch jenseits der Loire liegt noch ein Frankreich» s csak a Loire-t kell a Csele-patakkal kicserélnie, hogy megértse, mire gondolok. Az újkor jogélete és jogintézményei mutatják legjobban Werbőczy hatását. Az újkori jogtörténet merőben elhanyagolt területén szeretném végül látni Holub Józsefet, aki annyi jeles dolgozattal adta immár próbáját helyes jogtörténeti módszerének, meglátásainak és eredményeinek. Huszonhárom esztendő óta nem mult el év, melyben valamit ne produkált volna; némely évben a dolgozatok egész sorozatát ismerhettük meg, közöttük értékes jogtörténeti munkákat is, amelyek mind kutatások alapján, az eredeti források felhasználásával készültek. De ezek a dolgozatok, sajnos, túlnyomó részben a középkor területén maradnak. «*A főispán és alispán viszonyának jogi természetén*», «*A nádor szerepe a koronázásban*», «*A szolgabíró*», «*Az életkor szerepe*

középkori jogunkban», «Az időlátott levél» s újabban négyrendbeli örökjogi dolgozat, de valamennyi a középkor keretében! S íme, most is két dolgozat. Mind a kettő olyan magyar jogintézménnyel foglalkozik, amely már teljesen a történelemé. Leánynegyed és fiúsítás megszűntek elvileg az ősiség eltörlésével (1848: XV. tc.), majd tényleg is az 1852. évben kiadott ősiségi nyílt parancs rendelkezései által. A rendi korszak magánjogának eme két legjellegzetesebb virága megszűnt élni abban az órában, amelyben a jogegyenlőség megszületett. Addig azonban nagyon foglalkoztatta a magyar Kúriát s a két intézményben fekvő gondolat volt a mozgatóerő a magyar társadalmi életben évszázadokon át, de az utolsó negyedfél évszázaddal Holub nem foglalkozik.

1. Ami már most a két dolgozatot illeti, a «Leánynegyedről» szóló pensum ezt a tárgyat az Anjou-kortól kezdve vizsgálja, az Árpád-kori részt Illés József írta meg, «A törvényes öröklés rendje az Árpádok korában» című értekezésében — és végigkíséri egészen a — Hármaskönyvig. Azonban ezt is csak részben teszi meg. Voltaképpen az egész dolgozat csak egy vitairat, a szokottnál terjedelmesebb bírálata dr. Kelemen László egy tanulmányának a leánynegyedről. Kelemen azt állítja, hogy hazánkban a XI. századtól körülbelül a XVI. századig a negyed volt a leányok öröklésének kizárólagos formája, akik úgy az ősi, mint a pénzen szerzett birtokból csak negyedet és nem rendes örökrészt kaptak. Kelemen szerint a szerzeményben a leány a fiúval csak a Hármaskönyv óta örököl egyenlően. Későbbi fejleménynek tartja a visszaváltási jogot és azt, hogy a kielégítés rendes alakja a pénzfizetés. Holub már most rendre megcáfolja Kelemen állításait, amelyek egyébként merőben alaptalanok és ellenkeznek mindazzal, amit eddig a középkori öröklési jogból tanultunk. Mindezt Holub sokkal rövidebben megtehetné volna. Elég lett volna azt mondani: «Asserenti incumbit probatio!» Bizonyítson Kelemen! De Holub nem ezt tette, hanem bizonyította az ellenkezőt. Szép apparátussal, bőséges oklevélanyag közlésével. És ezért csak hálásak lehetünk neki. Kiterjed a kérdés megvilágítása kedvéért a nők örökjogi helyzetének és a végrendelezési szabadságnak kérdésére is. Ezekre alapul a cáfolat. Nincs mit hozzátennünk, Kelemen tévedett!

Csak arra akarnók felhívni Holub figyelmét, hogy a per a középkorban is olyan lefolyású volt, mint ma. A felek allegáltak a jogkérdésben is. Ez nem jelent még semmit. Ezért az 1369-beli perre való hivatkozás (17. l.) nem bizonyíték, hiszen ott csak a felperes leány állítja, — egyébként helyesen állítja! — hogy neki az apai ősi örökségből jár a quarta, de ez még bizonyítékká csak akkor válik, ha a bíróság is erre az álláspontra helyezkedik. Ugyancsak tévesen állítja, hogy az 1354-iki oklevél ily kérdésben döntést tartalmaz. Ott az egyházi hatóság csak bizonyítást rendel és nem «ítél», amint azt az oklevél regestája helytelenül állítja.

Szerzőnk tehát elvégezvén helyes megállapításait, hogy t. i. a leánynegyed az ősi és a csak a fiúágot megillető adománybirtokból jár, hogy a fiúörökösök által készpénzben fizetendő s ha természetben ki is adatott, általuk visszaváltható, ezen megállapítások után a dogmatika terére lép. Iparkodik a leánynegyed jogi természetét megállapítani. Teszi ezt, mint Brunner követője, aki úgy véli, hogy a joghistorikus előtt holt anyag marad, amit dogmatica megfejteni nem tud. Vagyis jó magyarán szólva, a régi korok jogintézményeit be kell skatulyázni valaminő jogelvi definíció keretébe. Minthogy pedig szerzőnek, Zsögödnek is lelkes híve, Zsögöd pedig azt tanítja, hogy a régi jogintézményeket a modern jogintézmények szemüvegén keresztül kell nézni, ennél fogva szerzőnk szembehelyezkedik Werbőczyvel és míg Werbőczy a leánynegyedet birtokjognak minősíti, addig Holub az örökjog területére osztja be, mint kötelesrészt, megtagadva tőle a birtokjogi minősítést (8. l.). Itt tehát szerzőnk jutott az eddigi tanításokkal ellenkező eredményre. Azok a jogászok, akik Werbőczy és Holub között írtak, megtagadták ugyan Werbőczy dogmatikáját, de mégsem mertek odáig menni, ahová szerzőnk jutott. Frank szerint (Közjog, I. 493. l.) a negyed hasonlít az örökjoghoz, de különbözik is tőle. Ugyanő másutt (Principia, 283. l.) ugyanilyen értelemben ír: «Quartalium naturam successionis imitatur... differt tamen a successione...» Szlemenics szerint (Magyar Polg. törv. II. 201. l.): a leánynegyed «nem örökösödési jognál, hanem a törvény külön igazánál s kedvezésénél fogva» jár a leánynak. Wenczel (Magyar magánjog rendszere, 1863: II. 267. l.) úgy tartja, hogy a negyed «az örökösödés különös neme».

Legyen hát elég. Kétségtelen, hogy az eddigi írók óvatosabbak

voltak Holubnál, és higgye el illusztris szerzőnk, hogy azoknak van igazuk, akik nem csapnak fel a dogmatika procrusteseivé és nem vágják le a jogintézmény kezét, lábát, ha az a dogmatikus ágyból kilóg. Nem muszáj minden definíciónak beleférti a klasszikus skatulyák ágyába. A büntetőjog hamar segített magán s az olyan bűncselekményekről, amely a közönséges deliktumok fogalmi meghatározását nem fedte teljesen, kimondotta, hogy ez «különleges» bűncselekmény, «delictum sui generis». Ennek az elgondolásnak Frank Ignác adott először a polgári jogban kifejezést. Megállapította, hogy az ország lakossága kétféle: honfiak és idegenek. A skatulyák száma tehát kettő volna. Egyszerre csak azt látta a jó öreg Frank Ignác, hogy vannak bizony Magyarországon másféle lakosok is, a zsidók és a cigányok. Nem honfiak, hisz a honpolgári jogokból ki vannak rekesztve. De idegennek sem lehet őket nevezni, hiszen vannak köztük olyanok, akiknek az ősei évszázadokkal előbb hazában születtek és soha más földet, mint magyart nem tapodtak, más eget, mint magyart nem láttak. És ami a fő, másutt nincs hazájuk. (A hazátlan idegen «étranger sans patrie» szellemes definíciója csak a románok legújabb találmánya!) Frank tehát megállapította, hogy a zsidók és cigányok nem honfiak, nem is idegenek, hanem: «egyebek». Nem tudom belátni, miért kell a magánjogásznak vagy pláne a joghistorikusnak finnyásabbnak lenni a dogmatika terén, mint a büntető jogásznak vagy mint volt a polgári jog terén Frank Ignác? A leánynegyed — ha már muszáj reá húzni valamely jogelvi definíció kaptájára — se nem örökség, se nem birtokjog, hanem egy «jus sui generis», amely hasonlít az egyikhez is, a másikhoz is, de tisztán sem az egyiknek, sem a másiknak a keretébe bele nem illeszkedik.

Szerzőnk egyébként konzekvenciákat is kész levonni abból, hogy a quartát örökjognak minősíti s azt mondja róla, hogy «köteles-részszerű». A hasonlatosság kétségtelenül erős. Helyesen állapítja meg szerzőnk a hányadszerűséget s a csorbíthatatlanságot, sőt bátran hozzátehetné volna azt is, hogy természetben nem követelhető, hisz ez a köteles-rész legerősebb konstitutív eleme. Csak egyet ne felejtünk el: azt, hogy erősen vitatott kérdés, vajjon a köteles-részes örökös-e? A Kúria 43. sz. döntvénye örökségnek tekinti a köteles-részt, ellenben a tudományos irodalomban (Fodor magánjog, V. 523. l., dr. Kern dolgozata) az a felfogás érvényesül, hogy a köteles-rész kötelmi jogot és nem örökjogot jelent s hogy a köteles-részre jogosított nem örökös, hanem — hitelező! Ennek a fogalmi meghatározásnak — a szellemességen felül — legalább annyi igazsága van, mint annak a másik definíciónak, mely szerint a hitelező az első — örökös!

2. Ami szerző második dolgozatát illeti, ezzel könnyebben végzünk, mert itt szerzőnk elfelejtett dogmatizálni. A historikus eredményeit látjuk felvonulni. Az első fiúsítás 1332-ben eszközöltetett. Róbert Károly király még megjegyzi az erről kiállított okmányban, hogy a szóbanforgó leányt az ország szokásjoga ellenére teszi meg az ősi vagyon örökösévé. A következő eset 1347-ből való, amelyben már a «praeficere» kifejezés is előfordul. Innen már ismeretessé válik a fiúsított leány, a praefecta fogalma magánjogunkban. A fiúsított leány teljesen azonos öröklési jogot nyert a fiúivadékkal, sőt a maga nemességét is átszármasztotta a gyermekeire, ha nem-nemes férfihez ment férjhez. Szerző itt a kérdés diplomatikai részével is foglalkozik. Nem lesz érdektelen talán, ha e részbeli megállapításait kiegészítem azzal, hogy a Mátyás király korabeli Nyirkállói Tamás által szerkesztett formulás könyv már több helyen közöl fiúsító-okleveleket. (499/500, 511. és 559. ll.)

Dr. Gábor Gyula.

Szemle.

— A kamarai választások epilógjában megállapíthatjuk, hogy az eredmény betűszerint igazolta prognózisunkat. Minthogy nem elvi harc, hanem személyi tülekedés folyt, az állítólagos programok egyike sem győzhetett és mindkét párt mégis méltán hirdetheti diadalát. Ellentétben a világháborúval, ebben a béka-egérhárcban csak győztesek vannak. Legyőzöttek csupán az elvi álláspont látszik, amely a kamarában a szabadságjogok utolsó hatósági szervezetét igyekszik megvédeni és az ügyvédség gerinces magatartásában több reményt lát sorsának javítására, mint egységes-

párti képviselők útján szállított gutgesinntségért remélhető miniszteriális könyöradományokban. Ha a személyi vetélkedésben ez az elvi program elhomályosult, sőt némelyek szerint elsikkadt is, a látszat mégis csal, mert a kar óriási többségben, akármilyen úgynevezett párthoz tartozik is, hamisíthatlanul élnek a Kossuth Lajos ügyvédi eszményében megtestesült hagyományok. Ez a kétségbevonhatatlan valóság bizonyára jelentősebb, mint a kamara vezetésében bekövetkezett személyi változások. Mindössze annyi történt, hogy az eddigi főtitkár saját pártja megbuktatta, viszont a Müne és a Lélfenntartó Párt, a felekezeti ellentéteknek félretételével, modern Winkelriedként önkebelében egyesítve az ellenség nyilait, utat tört saját főtitkárjelöltje számára. Ha a jobb- és baloldali felekezeti szélsőségnek egyesült erővel sikerült is ilykép számottevő ellenséges pozíciót elfoglalni, a kamarai kormányzópart várába betölt trójai faló üreshasúnak bizonyult, mert az ú. n. ellenzéki listáról bejutott hat választmányi tag egyike sem tartozik az önfeláldozó szélsőséges frakciókhoz. Szigorúan alkotmányos szemszögből az ellenpárti főtitkár megválasztása voltaképp sajátságos helyzetet teremtett, amely hasonlatos annak a miniszterelnöknek a helyzetéhez, aki sem az államfőnek, sem a parlamenti többségnek bizalmára nem támaszkodhatik. Mégsem hihető, hogy e szokatlan helyzetből alkotmányválság keletkezne. Még akkor sem, ha az új főtitkár be fogja bizonyítani, hogy az ügyvédség gazdasági helyzetének megmentésére gyakorlatibb és eredményesebb javaslatokkal rendelkezik, mint elődje. Meg vagyunk győződve, hogy a kamara kormányzópárti többsége nem fogja elgáncsolni a főtitkár reformgondolatait, nem fogja megakadályozni abban, hogy bő munkaalkalmakat és jólfizető ügyfeleket szerezzen az ügyvédségnek. Sőt ellenkezőleg, a többség bizonyára lelkesedéssel áll az új főtitkár mellé minden oly eszmének végrehajtásában, amely a sivár gazdasági sziktalajba is termő magokat tud elhinteni, hogy belőlük illatozó virág teremjen az ügyvédség számára. Dr. Blauner helyzete tehát lényegesen kedvezőbb, mint pl. Mac Donald-é volt a kisebbségi angol munkáskormány idejében s épp ezért már eleve tiltakoznunk kell az ellen, hogy a választmány többségét érje a szemrehányás, ha a most következő három év elteltével az ügyvédség netán még mindig nélkülözni lesz kénytelen saját külön lélfenntartó paradicsomát.

— **A gyilkos Pöfl felmentése a bécsi esküdtszék által** ismét alkalmat szolgáltatott Pollák Illésnek, a magyar jogászvilág e kiváló tagjának, hogy az esküdtszék intézménye ellen táplált ellenszenvének kifejezést adjon. Beidegződött előítélete még a demokráciát és a liberalizmust is a vádlottak padjára ülteti, mert az esküdtbíráskodásnak «burkolatszint» kölcsönöz. A demokrácia és a liberalizmus azonban csak egy pontban van életre-halálra érdekelve; hogy politikai és sajtóügyek esküdtbíráskodás elé kerüljenek. Kérdés most már, hogy Pollák Illést agitatórius fellépése oly kikötő felé viszi-e, hol a szabadságjogok kezelése az esküdtbíráskodást egyáltalában meg nem tűri. Mert minden más vonatkozásban az esküdtbíráskodás nem függ a demokratikus világfelfogástól, amit el nem homályosítható módon bizonyít az a tény, hogy az orosz cárizmus közönséges bűncselekményeket esküdtszék elé utalt. Mivel pedig Pollák Illés éppen egy osztrák eset alkalmából kiált pereat-ot, ideiktatjuk e téves verdikt hatása alatt álló nagynevű osztrák írónak, *Ernst Lothar*-nak következő kijelentéseit: «Das ungeheure Plus des Schwurgerichtes gegenüber dem gelehrten, liegt darin, dass der gelehrte Richter den Ursachen des Verbrechens zumeist fernsteht, während der Laienrichter ihnen nahe ist. Für den gelehrten Richter ist fast jeder Justiz — ein durch Praxis und Beispielsfolgerungen abgestumpfter Dutzendfall, für den Laienrichter (der nur selten oder einmal zu Gericht sitzt) wird jeder Justiz — zum Erregenden, Teilnahme erregenden Ausnahmefall.» (Neue Freie Presse, 1929 jan. 27. szám.) Természetes, hogy az esküdtek is téves felmentő és elítélő verdiktet hoznak, de ennek többnyire a közreműködő hivatásos bírák az okozói. Nem képesek az anyagot koncentráltan az esküdtek elé állítani és megtűrik a

szakértők zavaros, de tudakos színezetű fejtegetéseit, amibe 100 ember közül 99 beleőrül. Ha pedig tévesen elítélő a verdikt, miért nem él a bíró a félretétel jogával? De ha nincs is okunk az esküdtek tévedéseit szépítgetni, mit jelentenek azok a nem tévedésen alapuló, de csak logaritmusokkal kiszámítható szabadságvesztési évekhez képest, melyeket a hivatásos bíró akarva, nem akarva, skála szerint kiró. Még egy másik ok is megköveteli az esküdtszéki intézményt. Sok törvényt momentán helyzetből fakadó tendenciával hoznak, később a helyzet megváltozik, de a tendencia ott él a törvényben és a bíró kénytelen azt a változott körülmények dacára, ítéletileg kifejezésre juttatni. Ott van például az 1921. évi III. tc. 8. §-a; a forrongások idejében talán helyén volt, de mi értelme van a magyar nemzet meggyalázásának minősíteni, ha valakinek elkeseredésében, nyomasztó gondjaiban eljár a szája; sohasem gondolt arra, hogy meggyalázza nemzetét és azután jön a közérzést bántó súlyos szabadságvesztés büntetése. Ilyesmi ellen megvédene az esküdt törvényes kritériumok közé **nem szorított** igazmondása. Visszatérve Pollák Illés állásfoglalására, azt látjuk, hogy egy végzetesen téves gondolatmenet hibájába esett. Szerinte az igazság felismerése művészet, melyet egyetemeken, jogi klinikákon kell elsajátítani és így csak a hivatásos bíró lehet alkalmas az igazságszolgáltatásra. Holott a művészet meríthet az igazságból, de soha az igazság a művészetből; a művészetté fejlődött igazság hamisítvány volna. Minden képzett, tanult jogász először is igazságérzetét szólaltatja meg, azután jön a tudomány ellenpróbája. Az igazságérzet megnyilatkozása egy egyszerű lelki processzus, mely a jót keresi és a rosszat kerüli. Jót és rosszat mindenkor relatívitasában. A hivatásos és a laikus bíró ugyanazt a lelkiműveletet végzi, az előbbi gépies rövidítésekkel és céltudatossággal, az utóbbi természetes érintetlenséggel és minden absztrakctum kerülésével. Miután pedig vannak esetek, melyek az utóbbi módon való elbírálást megkövetelik, adva van az esküdtzéki intézmény szükségessége, feltétlenül kerülni kell azonban a germánisztikus felemás Schöffe-intézményt, mert az már több mint képtelenség az ítélkezést olyan kollégiumra bírni, melynek két csoportja más-más szabályok szerint gondolkodik. Mindenesetre óvatosságra intjük Pollák Illést, mert még jöhetnek az új sugarak, melyek a gondolkodás folyamatát láthatóvá teszik és akkor kénytelen lesz a művészet és a Schöffe konstrukcióját a jog műhibái közé sorozni.

Dr. K. V.

— **Dr. Edmund Benedikt** †. A nagy ügyvédek gyér sorából egyike a legnagyobbaknak eltávozott. Dr. Benedikt osztrák ügyvéd 79. évében ötven éves ügyvédi jubileuma küszöbén meghalt. Sokoldalú tudásával, éleselmjűségével, puritán jellemével, önfeláldozó kötelességteljesítésével és az ügyfelei érdekeiért való rettenthetetlen bátorságával messze kimagaslik nemcsak az osztrák ügyvédek közül. Mint bűnügyi védőnek, civilista jogásznak tudása éppoly elsőrangú volt, mint az adóügyek vagy közjogi kérdések terén. Reá joggal lehet alkalmazni, amit tréfásan szoktak mondani sokoldalú tudósokról: a jog minden ágában specialista volt. Az ügyvéd sorsa hasonló a színészéhez és az újságíróéhoz, védőbeszédek, periratainak híre vele együtt száll sírba. De Benedikt olyat is alkotott, ami túl fogja élni és hosszú időre ismertté teszi nevét messze hazája határain túl. «Die Advocatur unserer Zeit» c. huszonöt évvel ezelőtt megjelent és több idegen nyelvre lefordított művében mesteri kézzel rajzolta meg nemcsak a háborúelőtti osztrák ügyvédi kar, hanem az ideális ügyvéd képét. Nagyon kevés könyv íródott az ügyvédi kérdéssről, mely remekművéhez felérne. Benedikt könyvének két oly tulajdonsága van, melyek rendszerint messze elkerülik egymást: igen élvezetes és nagyon alapos.

Benedikt nemcsak kiváló jogász és ügyvéd, hanem rendkívül művelt ember volt. Elsajátította mindazt, amit Cicero a nagy ügyvédől kíván: «omnium rerum magnarum atque artium scientiam».

— **Békésmegyei Jogélet** néven jogi szaklap indult meg Gyulán. A lap szerkesztőbizottságának összeállítása felette érdekes: a törvényeszk elnöke, a megye fő- és alispánja, a pénzügyigazgató, a kir. ügyészség elnöke és a polgármester vezetése alatt egyformán képviselve van a bizottságban a bírói és ügyvédi kar, a megyei és pénzügyi közigazgatás. A lap programja szerint tudományos folyóiratnak, jogi szaklapnak indul. *Keszt Zoltán* ügyvéd, mint a lap egyik szerkesztője, a lap megindításának szükségességét azzal indokolja, hogy «a fővárosi szaklapok egyáltalán nem vagy csak igen nehezen és kis mértékben állanak az előttük ismeretlen cikkíró

rendelkezésre.» Ha a szerkesztő úr megkérdezte volna bizottságát és az első füzet cikkíróit, úgy meggyőződhetett volna arról, hogy a vád a mi lapunk szerkesztőségét igazságtalanul éri. Persze ez nem jelenti azt, hogy a hatvannégy éves Jogtudományi Közlöny ne üdvözlőnk kollégialis szeretettel és melegséggel a legifjabb szaklapot. Igazságszolgáltatásunk annyi sebből vérzik, hogy az orvosok száma nem lehet elég nagy. A bajt máshol látjuk. A jogi szaklapok egyik legfontosabb kötelessége a bírálathoz, az igazságos, de szigorú, ha kell, kíméletlen bírálathoz. Ez bizony nehéz és kellemetlen feladat még Budapesten is, de még kellemetlenebb vidéki gócpontban. Nem lesz szerkesztőkollégánk túlságosan feszélyezve, ha bizottságában ott ülnek kivétel nélkül mindazok, akiknek vezetése alatt álló hivatalokat, bírálathoz bíráltnak kell? Félünk, hogy csakhamar Antonius híres mondását megfordítva kell mottóként lapjaink élére állítania. «Dicséreni jöttem Caesart, nem temetni.»

— **Felek személyes meghallgatása.** Az egyes paragrafusoknak a népszerűsége is fluktuál. Újabban azt vesszük észre peres praxisunkban, hogy a polgári eljárásban egyszerre csak különösen divatba jött a perrend 226. §-a. Az elsőfolyamodású perbíráknak egy része sűrűn idézi maga elé — még pedig hivatalból — a felmeg az alperest «személyes megjelenésre» (nem eskü alatti kihallgatásra) és bizonyítás elrendelése előtt meghallgatja. Konfrontálja, jegyzőkönyvbe veszi mind a kettőt. Ehhez természetesen törvényes joga van a bírónak, bár talán nem éppen arra a célra adta meg a törvényhozó ezt a lehetőséget, hogy az ügyvédnek jogászból és bonyolultabb előadásától appelláta történhessék az ügyvéd saját felének primitívebb előadási módjához. Ám jó, vannak esetek, amelyekben a fél maga beismeri az ellenfél tényállásainak egy részét, néha egészét is és így eliminálja az ügyvédjének tagadása mellett egyébként elkerülhetetlen bizonyításvétel szükségét. Ennek az elérése perökönómia szempontjából elvileg helyes lehet és a jó bírónak csak dícséretére szolgál, ha a két felet egybehangzó tényállás előterjesztésére tudja hírní. Hanem azt már sehogy sem lehet helyeselni, ha olyankor is a feleknek pusztán meghallgatásával akarnák pótolni a bizonyítást, amikor azok személyesen is ellenmondanak egymásnak. Mindenképpen helytelen és perrendellenes «bizonyított»-nak kimondani egy tagadott tényállást pusztán azon az alapon, hogy az állító fél személyesen is fenntartotta perbeli képviselőjének már előterjesztett allegátumát. Szükségesnek látszik annak a hangsúlyozása, hogy a fél személyes előadása csak akkor bizonyíték, amikor beismeri az ellenfélnek oly tényelőadását, amely kedvezőtlen magára a személyesen szóló félre; de egyáltalán nem bizonyíték arra, amit a fél a maga előnyére mond. E részben nem pótolhatja a fél előadása a tanukat és egyéb bizonyító eszközöket, sőt nem pótolhatja ugyanannak a félnek eskü alatti kihallgatását sem. Vox propria pro dicente nihil probat. Annyira mégsem lehet kívánatos a perek gyorsítása, hogy az egész bizonyítási eljárás kiküszöböltessék. A felek személyes meghallgatását nem szabad minden ítélezési nehézségnek csodagyógyszerévé előléptetni.

— **Dr. Balla Ignác: Tételes magyar nemzetközi magánjog.** (Budapest, 1928. Grill Károly könyvkiadóvállalata.) A szerző elvi alapokon különbséget tesz a tételes nemzetközi magánjog és a nemzetközi magánjog között. Minden állam tételes magánjogában más és más külföldi viszonylatú magánjogi szabályok rendszerét találjuk, úgyhogy a tételes nemzetközi magánjog államonként változik, éppúgy, mint ahogy az általános magánjog is más és más az egyes államokban. Az általános magánjoghoz viszonyítva, a tételes nemzetközi (külföldi viszonylatú) magánjog jus speciale. Dr. Balla a magyar magánjogi törvényekben és bírói gyakorlatunkban kialakult külföldi viszonylatú magánjogot foglalta rendszerbe. Tisztán praktikus célt tűzött maga elé, amely ma azért is sürgető megoldásra és kielégítésre vár, mert a gyakorló jogász állandóan külföldi viszonylatú magánjogi és különösen honossági problémákkal átszótt kérdésekbe ütközik. A szerző ehhez képest különösen a magyar honosság idevágó kérdéseit igyekszik megoldani, természetesen, amennyiben azok a magánjoggal kapcsolatosak. A munka egyébként általában megelégszik azzal, hogy a ma érvényes tételes magyar nemzetközi jog képét rajzolja meg, bár kritikai vizsgálatokat is találunk nála úgy a személyjogi, mint a

vagyonjogi részben. De maga a deskriptív feladat sem könnyű, amit az anyag szétszórtsága igazol. A munkát általában a rendszerességre és a teljességre való törekvés és e mellett a gördülékeny stílus, a nagy világosság és a könnyű kezelhetőség jellemzi. Azonban nemcsak élvezetes olvasmány a hozzáértő jogász részére, hanem hasznos kézikönyv a gyakorlat emberének is.

Dr. Kende Ernő.

Uj olasz hites tolmács. Az igazságügyminiszter dr. Márffy Oszkárt a budapesti kir. törvényszék mellé az olasz nyelvre hites tolmácská kinevezte. Az új olasz tolmács irodájának címe: V., Koháry-utca 4. II. 16. (Alkotmány-utca 12.) Telefon: Aut. 513—58.

Inhalt. Dr. K. Szladits: Die Rechtslage des Erben. — Dr. G. Marton: De effusis et deiectis. — Dr. R. Palágyi: Ist die Verordnungs-Nº 117,870/1928 des kgl. ungarischen Handelsminister gesetzlich? — Dr. S. Szegedi: Chaosz im Arbeitsrecht. — Dr. E. Bányász: Die Rechtlinien des Wettbewerb-Gesetzes. — Rechtsliteratur. Dr. J. Gábor: Ungarische rechtsgeschichtliche Aufsätze. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Közgazdaság.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága megállapította, hogy az 1928. üzletév a múlt évi nyereségáthozattal együtt 5.805,157.60 pengő tiszta nyereséggel zárult, szemben az 1927. évi 5.066,365.79 pengővel. Elhatározta egyben az igazgatóság, hogy a közgyűlésnek a következő javaslatokat fogja előterjeszteni: Az 1928. évi osztalék kifizetésére 3.500,000 pengő, vagyis részvényenként 7 pengő (a múlt évben 6 pengő), a különböző tartalékalapok javadalmazására 1.200,000 pengő, a hivatalnoki segélyalapok javadalmazására pedig 60.000 pengő fordítassék.

A Pesti Hazai tőkeemelése. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület igazgatósága foglalkozott az 1928. évi mérleg- és üzleteredmény megállapításával és elhatározta, hogy a közgyűlésnek javasolni fogja a 3.400,388.64 pengőt tevő tiszta nyereségnek a következő módon leendő felosztását: Osztalékre fordítassék 14 pengő, vagyis 2.240,000 (1.920,000), a rendes tartalékalapnak 250,000, az ingatlan értékesítési tartalékalapnak 100,000, az elismert vállalati nyugdíjpénztárnak 150,000, a nyugdíjtartalékalapnak 150,000, az egyesületi segélyalapnak 100,000, köz- és jótékony célra (1928. évben folyósított 25,055.90 pengőn felül) 15,000, a tisztviselők külön jutalmazására 125,000 pengő adassék és a fennmaradó 60,461 pengő 70 fillér az 1929. évi nyereség- és veszteségszámlára vitessék elő. Az igazgatóság ugyanakkor elhatározta az egyesület alaptőkéjének felemelését is és ennek megfelelően a közgyűlésnek javasolni fogja az alaptőkének 40,000 darab, egészében a régi részvényeseknek felajánlandó részvény kibocsátása által 16.000,000 pengőről 20 millió pengőre való felemelését.

A Hazai Bank Rt. igazgatósága megállapította az ezévi mérleget. E mérleg 3.069,688.54 pengő bruttó nyereséget tüntet fel. A nyereségből 1.125,000 pengő fordítandó a lefolyt évben felemelt alaptőke után osztalék kifizetésére, úgyhogy minden 40 pengő névértékű részvény után az 1928. üzletévre 4.50 pengő osztalék (11.25%) fog kifizetésre kerülni.

Angol-Magyar Bank Rt. igazgatósága megállapította az 1928. üzletév mérlegét, amely 3.477,339.46 P tiszta nyereséggel zárul. A közgyűlés osztalékkul 2.520,000 P, részvényenként 7 P fizet ki. Az 1928-iki eredményszámla szerint 7.3 millió P bruttónyereséget értek el a tavalyi 5.5 millió P-vel szemben,

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Ludvig Rezső kir. kúriai bíró: Igazságszolgáltatás. — Dr. Szász Béla elnöki székfoglaló beszéde a Magyar Jogászegyletben. — Dr. Leopold Elemér budapesti ügyvéd: A jog elleni támadások. — A községi jegyzők magánmunkái. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 2. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 1.

Igazságszolgáltatás.

Évek óta torlódnak a bajok, halmozódnak a panaszok. Indítvány, szónoklat ugyancsak van, ígérlet is akad, csak tettek, érdemlegesnek nyoma sincs.

Egy indítványon sem ütközöm meg jobban, mint azon a cikkben, amely a nem jogerős ítéletek indokolásának elhagyását kívánja. Valószínűleg azért, mert nem büntető, hanem polgári bíró vagyok; jelen soraimból is csak a polgári bíró beszél. Ítéletmondás indokolás nélkül, esküdtszéknek való, ehhez bírói oklevél nem szükséges. A jogászgyűlésen úgyszólván elhangzott egy eléggé megtapsolt kijelentés, hogy az esküdtek sem hoztak több téves ítéletet, mint utóbbi években a szakszabályok, így az ítéletkezés formája is egyenlő lenne. Visszaállíthatnók rajongóinak az esküdtszék-bíráskodást, intézze el minden peres ügyet, de csak az övéket és ne nyúljon oly valakinek dolgához, aki találmányra menő, hangulaton alapuló, felelősség- és szaktudás nélküli bíráskodásból nem kér.

A bírói munkának legkomolyabb és legtartalmasabb része az ítélet indokolása, ebben nyilvánul meg a jogtudás. Ismertem bírót, akinek helyes volt az ítéletmondása, de indokolásából kirítt a törvény nem tudása. Ismertem bírót, akinek minden indokolása jogszabályok citálásából állott, de sohasem árulta el, hogy honnan veszi a jogszabályt, nagyon sok után hiába is kutattam. Ismertem elnöke által nagy munkaszolgáltatása miatt mintaképp emlegetett bírót, akinél hétről-hétre megváltozott a jogszabály, a szerint, hogy a peres ügynek általa helyesnek vélt eldöntéséhez mely jogszabály felhívására volt szüksége. Hány bíró ítél úgy, ahogy ítél, azért, mert úgy érzi, — de nem tudja — hogy ez a helyes, a társasbírók hány tagja várja a tanács többi tagjától annak megállapítását, hogy a jogszabály — joggyakorlat — mily döntést kíván. Ez mind a mai kinevezési rendszer és bíróképzés folyamánya.

Ha az ítélet — a polgári bíró ítélete — ismétlést tartalmaz, ez a bíró hibája. Szükségtelen a kereset, előkészítő iratok lemásolása vagy kivonatolása, annak előadása, hogy a bíró mily iratokat szerzett be, kiket hallgatott ki, felesleges a tanuvallomások ismertetése, ott vannak az iratok. Elegendő annak megírása, hogy a kereset mi alapon, mire irányul, esetleg mennyiben változott és az ellenkérelem ismertetése után áttérhet a bíró a per elbírálására, befolyással bíró ténykérdések tisztázására, vagyis a tényállás megállapítására, ezt követi jogi döntése. Élhet a Pp. 401. §. 3. bekezdése szerinti utalással is, bár a bírói gyakorlat már ezt sem kívánja meg. Ellenben kívánja a tényállás kimerítő megállapítását annak részletezésével, hogy a bíró mely tényeket mi alapon állapított meg és mely tényállást miért nem vett valónak, az egyes tanúk és szakértők közül — névleg megnevezve — kiknek vallomását, véleményét mi alapon fogadta el bizonyítéknak és kikét miért nem, valamint szükséges a bizonyítási indítvány mellőzésének és egyes kérelmek nem teljesítésének megindokolása. A tanuvallomások nem ismertetendők, hanem a tényállás megállapításánál feldolgozandók. Az ítéletnek nem oldalszáma, hanem tartalmassága a fontos. A per minden mozzanatát felölelő ítélet az igazságszolgáltatásnak könnyebben hátrányára, mint előnyére válhatik,

amennyiben a felsőbb bíró az ítéletre támaszkodhatnék, amely a legmondosabb szerkesztés mellett is elírás foglalhat magában vagy a felsőbb bíróság szemében perdöntő jelentőségű tények tekintetében hiányos lehet és így hibás ítéletkezésnek lehet okozója. A peranyagra támaszkodó felsőbbfokú bíróra teher az ítélet túlterjengése.

Szükségtelennek tartom annak fejtegetését, hogy az ítélet rendelkező részének most szokásos szerkesztése mellett sok perben a megindokolatlan ítélet, ha részben elutasító, felülvizsgálható nem is lenne.

Gyakori a panasz, hogy régi bíránk kiválóbbak voltak. Ez elérhető, csak tessék törődni a bírakkal. Van kikből válogatni, régen sem az egyetem nevelte a bírót. Szilágyi Dezső sokat emlegetett idején egyedül a rátermettség volt az ajánlólevél. Súlyt kell helyezni az elfogulatlan és alapos minősítésre, hogy a kinevezések ennek alapján történhessenek és csak ennek alapján történjenek. Abba kell hagyni a régi szokást, hogy mindenkinek, aki bírói pályára téved, a bírói állást el kell érnie, nem elég a helytálláshoz, hogy a pályázó jóra való, derék fiú legyen. A bíróképzésre ma kevés súlyt fektetnek. Nem tartom helyesnek az egyhelyben maradáshoz, legalább a jegyzői kar tagjait kellene évenként más bírósághoz áthelyezni, hogy szélesebb látókört, tapasztalatokat szerezzenek. Nem vagyok híve az ügyvédi és bírói kar mostani viszonyának, szükségesnek tartanám, hogy a vizsgás jegyző kineveztetése előtt — esetleg fizetésének megtartásával — egyévi ügyvédi irodai gyakorlatot folytasson, tapasztaljon, érezze, hogyan tud ránehezned a bírói hatalom a jogkeresőre. Feltétlenül megéri az anyagi áldozatot.

Azután ne bántsák a bíróság tekintélyét lakáshivatalban, O. F. B.-nál való dolgoztatással, kár volt rontani azon a tekintélyen, amely emlékében megszállott területen ma is fennáll. Ott hiába raknak tógát bírúkra, a régi szaktudás, alapos és lelkiismeretes munka hiányának eltakarásához nem elég. Itthon elismerésünk: a teljes kiforgatott státustörvény meghagyott indokolása. Hogy a külön státus mit jelent a bírák egyes csoportjaira, megtudjuk, ha például megnézzük, hogy a háború előtt hányan voltak a Kúria bírái előtt és hányan vannak most. A külön státus vívmánya, hogy amíg előbb az elsőfokú bíróságok bírái belátható időn belül bejuthattak a másodfokú bírák fizetési osztályába, most — nagyságos címet kapnak érték, fizetéstöbblet nélkül. Ellenben a járásbírók elnökei a táblabírák, a törvényszékek elnökei a kúriai bírák osztályába soroztatnak, holott semmi elfogadható alapja sincs annak, hogy pld. 7—8 éves bírák, ha mégoly kiválóak is, már a Kúria felé törlessenek és 20 éves bírák még a második fizetési osztályt se érhessek el. Az első fizetési osztály túl tág, ketté osztható és a járásbírók elnöke érje be a magasabb felébe való kinevezéssel, a második fizetési osztályba pedig tanácselnöki stb. kinevezéssel juthasson be az elsőfokú bíró, aki azt munkájával meg szolgálta. A külön státusnak köszönheti nem egy kúriai bíró, hogy egy fillérrel sincs több fizetése, mintha táblabíró maradt volna. Azelőtt évi 1000 forint volt a fizetéstöbblet. Mily tekintély volt régen a kúriai bíró és hol vagyunk most. Minden divat dolga. Most a bírák az okai a perek lassú elintézésének, amikor minden csirkeper a Kúriát járja, a bíróság hibás a telekkönyvi biztonság meg-ingásáért, a leírás hátrálékért, holott az ügy több, a személyzet kevesebb, mint volt.

Van bíróságunk most is, ahol nem túl sok a munka, tehát lehetséges a munkaerők jobb kihasználása, csak adjuk fel az ősi szokást. Értjük be kétfokú fellebbezési rendszer mellett háromféle

bírósággal, szüntessük meg a kis járásbíróságokat és a nagyobbakat nevezzük el törvényszékeknek. A törvényszék pedig maradjon egyesbíróság, ez a bíróképzéshez, az önálló elhatározás, saját lábonjárás elsajátításához okvetlenül szükséges. Ha nem lesz minden joggyakornokból bíró, nem lesz e miatt baj, kezdők más pályán is vannak.

Mindezeknél azonban sokkal fontosabb, hogy komolyan vegyük az igazságszolgáltatást és ne csak a bírák vegyék annak. Ma a per két fél egyéni harca, tele csűrőssel-csavarással, kerteléssel, hazudozással és a végén feladjuk a bírónak a talányt, hol az igazság. Az egyik érzi, hogy követelése nem nagyon jogos, úgy állítja be az ügyet, hogy megítélését remélhesse, a másik pedig szabadulni igyekszik, kibúvót keres. És mit tesz az állam? Ad nekik szaktudással felvértezett vezetőt, ügyvédet, aki újabban nyíltan hirdeti, hogy csak felének információjával, érdekével törődik, sőt kötelessége ezt tenni. Tehát belefekszik abba, amit a fele megindít és segítségére jön a Bv. törvény is, becsmérelhet, rágalmazhat büntetlenül, csak meg legyen a látszatja, hogy ez a fele érdekében szükséges. Ha nem is volt szükséges, hasznos lehet, hátha a bíró jó szíve megesik az agyonsiratott félen és könyörületességet vél gyakorolhatni az ellenfele eszközeinek igénybevételétől idegenkedő fél hátrányára. Igaz, van bizonyítási eljárásunk, de aki nem tudja, hogy mennyit ér, vegyen egy a fentebb említett elvet valló ügyvédek által elveikhez híven vitt, élére állított pert a kezébe. Ma hamis vallomáson csak kezdő bíró akadhat fenn. Dehát ősi jogon csak nem változtatunk. Nem kívánható a peres eljárásnak oly módosítása, hogy a perben a fél és tanu csak igazat beszélhessen, mert különben súlyos büntetés alá esik és az ügyvéd se adhasson elő jobb tudomása ellenére valótlan, mert oklevelét veszti. Mily rengeteg per maradna el így és mennyivel kevesebb munkapazarlást igényelne a meginduló per is. Dehát akkor egyhamar érvényesülne az igazság, holott ma nem az a fontos, hogy akinek jogos követelése van, az mielőbb hozzájuthasson, sőt talán már az sem, hogy a jog érvényesüljön, hanem hogy a peres ügyből minél több hasznot húzhassunk, mellékes az, hogy akinek borjú jár, tehenétől kénytelen megválni, hogy a borjúhoz jusson — ha ugyan hozzájut. És mindezt elnevezzük igazságszolgáltatásnak és csodálkozunk rajta, hogy nem válik be. *Dr. Ludvig Rezső.*

Dr. Szász Béla elnöki székfoglaló beszéde a Magyar Jogászegyletben.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Midőn a mélyen tisztelt Közgyűlés bizalmából a Magyar Jogászegylet elnöki székét elfoglalni szerencsés vagyok, mi lehetne más az én első szavam, mint a legmélyebb hála és köszönet kifejezésé az annyira megtisztelő és kitüntető bizalomért. Oly mélyen hat meg engem ez a kitüntetés, hogy nem találok megfelelő szavakat, amelyekkel érzéseimet híven tolmácsolhatnám. Csak azt kérhetem, fogadja a mélyen tisztelt Közgyűlés az én mélyeség hálám és köszönetem kifejezését.

Amikor ezt kérem, kötelezve érzem magamat arra, hogy ez ünnepélyes alkalommal egy őszinte vallomást tegyek.

Mindenkinek éreznie és tudnia kell s magam is át vagyok hatva annak érzésétől, hogy egy magyar jogászra nézve alig képzelhető el magasabb és értékesebb kitüntetés és nagyobb dísz, mint amelyet a Magyar Jogászegyletnek oly sok kiváló egyéniséget egyesítő fényes testülete egyértelmű bizalmának ilyen megnyilvánításával nyújthat.

Éppen azért — ismerve az én képességeimnek fogyatkozásait, érdemeimnek, ha volnának ilyenek, figyelmet alig érdemlő csekélységét, természetemnek a nyilvános szereplés izgalmaitól visszahúzódásra készítő hajlamait és sokoldalú elfoglaltságomat — habozás és félelem fog el, vajjon lesz-e elég erőm arra, hogy az irányomban megnyilvánult bizalomnak és e fényes álláshoz fűzött várokozásoknak megfelelni képes legyek.

Még nagyobb az aggodalmam, ha végigtekintek azoknak a nagynevű férfiaknak a során, akik előttem a Magyar Jogászegylet elnöki tisztét viselték. Csemegi Károly, Vavrik Béla és Nagy Ferenc az elismerten legkiválóbb és legnagyobb érdemű magyar jogtudósok társaságának olyan nagy alakjai voltak, akikkel csak kevés ember értékét lehet egybevetni, az én csekélységemet pedig éppen nem lehet összehasonlítani.

Ha mindazáltal ily habozásom, félelem és aggodalmam ellenére a Magyar Jogászegylet elnöki tisztségét elvállalni bátor vagyok, teszem ezt abban a meggyőződésben, hogy a Jogászegylet mélyen tisztelt tagjainak személyem iránt oly egyértelműen megnyilvánult bizalma engem az elnöki tiszttel járó nehéz feladatok elvállalására s a megfelelő erő kifejtésre kötelez, ami elől kitérnem hálátlanság nélkül nem lehet s a Jogászegylet és minden egyes tagja iránt érzett szeretetem és tiszteletem miatt nem szabad.

Ehhez a nehéz elhatározáshoz azon a tulajdonságomon felül, hogy nem szoktam visszariadni a reám háruló feladatok nagyságától és hogy mindenkor készséggel és odaadással hajlok meg a Gondviselésnek velem szemben megnyilvánult akarata előtt, erőt és bátorságot ad nekem az a tudat, hogy ez az egyesület egy tökéletesen szervezett társaság, amelynek minden tagját áthatja a közös cél szolgálatának készsége s az azért való lelkes odaadás s hogy mellettem az egyesület működését egy hasonlóképpen lelkes, ügybuzgó és egyénileg is kiváló vezetőség és tisztikar intézi, amelynek tagjai az én munkámnak terhét velem megosztják s elviselését nekem megkönnyítik; s egyszersmind biztosítékot is nyújtanak arra, hogy a Jogászegylet eddigi lelkes és kiváló működését tovább is folytatni fogja s az én nevemhez nem fog fűződni az elernyedésnek és a hanyatlásnak korszaka. Ebben az irányban az ő szíves támogatásukra számítok és azt tőlük bizalommal kérem bátorodom.

Tisztelt Közgyűlés! Mindnyájan jól tudjuk azt, hogy az emberi kultúra haladásában mily nagy szolgálatra vannak hivatva az egyesületek. De talán sehol sincs olyan nagy jelentősége az egyesületi együttműködésnek, mint éppen a jog területén.

A jog területe az, ahol az egyéni munka már a jog természeténél fogva is csak részleges értékű lehet. A jog fogalmai és a jogszabályok a különböző felfogások összeütközéséből alakulnak ki; e mellett a jog céljai, ágai és a szabályozást kívánó életviszonyok az azokat előidéző és befolyásoló természeti, szellemi, gazdasági, társadalmi, népeségi és egyéb körülményekkel oly bonyolult és sokoldalú problémát vetnek fel, amelyeknek feltárása és megoldása messze meghaladja az egyes egyének erejét. Azért ha valahol, úgy éppen a jog területén szükséges az egyéni erő munkájának céltudatos összetartása és egyesítése és én is minden erőmmel a legnagyobb örömmel állok ennek a célnak szolgálatába.

A Magyar Jogászegylet a jogtudomány művelését és a hazai jogélet fejlesztését tűzte ki céljává.

Nem tudom, mit magasztaljak inkább, ennek a célnak klaszikus meghatározását-e, avagy azt az elhatározást, amely annak idején mintegy ötven évvel ezelőtt ezt az egyesületet létrehozta.

A célmeghatározás oly szabatosan emeli ki az egyesület tudományos és egyszersmind gyakorlati célját, hogy ebben a legtágabb keretben biztosítva látjuk az egyesület minél szélesebb körű sikeres működésének lehetőségét s egyszersmind kizárva látjuk azokat a zavaró mozzanatokat, amelyek, mint az ily tárgyú feladathoz könnyen besurranható politikai természetű viták, az egyesület működését megbéníthatnák.

Az egyesület megalkotása pedig azt a kellően meg nem becsülhető eredményt hozta létre, hogy egyesítette magában a legkülönbözőbb élethivatású és a legkülönbözőbb tereken működő jogászokat a jogtudomány, a bírói és az ügyészi pálya, az ügyvédi és a közjegyzői hivatás, a közigazgatási és a pénzügyi szolgálat képviselőit s ezzel lehetővé tette a jogtudomány és a jogélet minden ágában felmerülő kérdéseknek minden oldalú szakavatott tárgyalását és megvitatását.

Hazai jogtudományunknak és jogéletünknek nincs más olyan szerve, amely ezt a célt ilyen mértékben szolgálhatná, ahol a felvetődő kérdéseket mellétekintetektől nem feszélyezve, közvetlen érintkezésben, a legkülönbözőbb oldalról elméleti tudással és gyakorlati tapasztalatokkal megvilágítva tárgyalhat meg az elmélet képviselője a gyakorlat emberével, a bíró az ügyvéddel s a közigazgatás képviselőjével.

Megbecsülhetetlen értéke lehet az egyesület ilyen működésének nemcsak a hazai jogtudomány fejlesztése és belső tartalmi értékének emelése szempontjából, hanem a hazai jogélet minden ágának, a bírói judikatúrának s a közigazgatásnak fejlődése szempontjából is.

De különösen értékes lehet ez a működés a törvényelőkészítés előmozdítására és tökéletesítésére.

Aldhatjuk azokat, akik a magyar jog és jogfejlődés számára ezt a pótolhatatlan szervet megalkották.

Ha arra a kérdésre kellene felelnem, mi legyen egy ily természetű egyesület elnökének a legfőbb feladata, könnyű helyzetben találnám magamat, mert elég lenne csak annyit mondanom, hogy az elnök feladata az alapszabályok keretei között mindenképpen előmozdítani, hogy az egyesület kitűzött magas céljának megfelelően minél eredményesebb működést fejtsen ki. És hogy ezt milyen irányban és milyen szellemben lehet elérni, erről nem lenne szükséges programot adnom, mert elég lenne csak arra utalnom, hogy én nagynevű elődeim nyomdokain óhajtok haladni s az egyesületet az ő általuk alkotott nemes tradíciók szellemében kívánom vezetni és irányítani. Ez mindent megmondana.

De én ez alkalommal még többről is óhajtok megemlékezni.

Különösen hangsúlyozni kívánom azt, hogy én elsősorban közvetlen elődömmnek, nagyemlékű, felejthetetlen volt elnökünknek, Nagy Ferencnek megkezdett munkáját óhajtom folytatni s az általa annyi bölcseséggel és tapintattal megjelölt irányban és szellemben szeretnék működni.

Ezzel talán a programra nézve a legtöbbet is mondtam, mert hiszen mindnyájan ismerjük az ő nem régen megszakadt életének munkáját, az ő szándékait, a módot, ahogyan azokat megvalósítani óhajtotta s a sikereket, amelyeket az ő elnöki működése az egyesület számára eredményezett.

Még élénken előttünk áll az ő nemes egyénisége, imponáló nemes nagy alakja, jóságos tekintete, a szelíd kék szeméből sugárzó szeretet és értelmének mély bölcsesége. Mindnyájan éreztük az ő szellemének, tudásának és jellemének kiválóságát, a nélkül, hogy ő ezt másokkal éreztetni kívánta volna; szívélyes modorával, szelídséggel, szerénységgel, mások véleményének megbecsülésével és türelemmel tudott vezetni s másokat követésre bírni azzal, hogy egész lényé bizalmat sugárzott és rokonszenvet keltett.

Azok közé a ritka férfiak közé tartozott ő, akiknek komoly, nemes lényé, kiváló szelleme s kristálytisztá jelleme akaratlanul is tekintélyt és tiszteletet parancsol s egyúttal ragaszkodást és szeretetet ébreszt. Tanítványai mély tisztelettel hajoltak meg előtte, sohasem mertek volna diákosan visszaélni jóságával s mégis nagyon szerették és ragaszkodtak is hozzá. Ugyanilyenek ismertük őt a Jogászegylet elnöki tisztében is.

Közel húsz éven át volt ő a Magyar Jogászegylet elnöke. Az 1909. évi december hó 12. napján választotta meg őt az egyület elnökévé s ezt a tisztelet viselte a forradalmi idők rövid megszakítását nem tekintve egészen 1928. évi szeptember hó 8. napján bekövetkezett haláláig. Ezalatt az egész idő alatt általános tisztelet és ragaszkodás övezte itt személyét. Bölcseséggel, nagy körültekintéssel, ügybuzgósággal és egyszerűséggel vezette együletünket s mi hűséggel követtük őt, akiben nemcsak a hivatott vezért láttuk, hanem a tökéletes férfi eszményképének megtestesülését is, az igazán jó embert, akiben az értelem fonságát a szív jósága kötötte össze lényének szeretetkeltő külső megnyilatkozásával, puritán tiszta jellemének keresetlen, nemes egyszerűségével.

Ezekkel a kiváló tulajdonságokkal lett ő a jogászok fényes testületének hivatott vezérévé s méltó képviselőjévé.

Elnöki székfoglalójából s későbbi elnöki megnyilatkozásaiból és működéséből mindnyájunk előtt ismeretes, hogy mily elvek szerint s milyen irányban igyekezett ő ezt a hivatását betölteni.

Különösen megragadta figyelmünket, miként óvott ő a jogtudomány művelésében s a jogszabályalkotásban egyes idegen nemzetek egyoldalú szolgálai követésétől s mennyire hangoztatta a jogtudomány gyakorlati irányának s az összehasonlító jogtudomány felhasználása mellett az önálló nemzeti jogi gondolkodásnak és szellemi erő kifejtésnek szükségességét.

Láttuk, miként törekedett az egyület működésének élénkítésére és elmélyítésére, tárgykörének minél szélesebb kiterjesztésére, a vidéki jogászközönséggel való kapcsolat ápolására, jogászgűlések szervezésével az alapvető új eszmék körül egységes jogászi közvélemény kialakítására, a tudományos közszellemnek a külföldi tudományos körökkel való érintkezés útján is fellendítésével és ismeretgazdaságának növelésével.

Mindebben fáradságot nem ismerve, lelkének egész erejével, ügybuzgóságának egész készségével működött, példájával is lelkesítve mindenkit, aki az ő nagy egyéniségének vonzó körébe juthatott.

Ez alkalmi előadásom keretében nem áll módomban Nagy Ferenc egyéniségét és működését érdeme szerint kimerítően méltatnom. A Magyar Jogászegylet külön ünnepélyes ülést fog szen-

telni az ő nagy emlékének, amelyen az elnökségnek egyik erre nálam hivatottabb tagja fogja az ő életét és működését számunkra s példaadásul az utókor számára hálánk jeléül megörökíteni.

Most, amidőn engem a mélyen tisztelt Közgyűlés akarata az ő pótolhatatlan helyére állított, csak gyenge hangot adhatok annak a fájdalomnak, melyet az ő elvesztése mindnyájunk szívében ébresztett s a hálának és kegyeletnek, amelyet az ő nagy emléke iránt mindenkor érezni fogunk.

Áldjuk a sorsot, hogy őt nekünk adta s az ő nagy szellemével együletünket oly hosszú időn át gazdagította. Legyen áldott az ő emlékezte.

Amikor mi Nagy Ferenc nagy alakjára tekintve, az ő eredményes működésének tartalmi gazdagságát kívánjuk követendő példaként magunk elé állítani, önkéntelenül is felmerül előttünk az a kérdés, lesz-e erőnk azt követni s egyáltalában lehet-e ma a Jogászegylet elé ilyen magas feladatot elérendő célul kitűzni?

Nagy Ferenc működésének jelentősebb része Nagy-Magyarország idejére esik, amikor még egy tetterős, nemzeti szellemtől áthatott, fényes nemzeti jövő reményétől s a haladás vágyától lelkesített gazdag nemzet egész nagy jogászságának duzzadó életereje és életkedve állott mögötte.

Ma nem szabad felednünk, hogy egy igazságtalanul megcsontított, erőforrásaitól megfosztott földön egy szellemében s világnézetében megosztott, reményeiben megfogyatkozott, szegénységében a megélhetés keserű gondjaival küzdő kis nemzetnek összetört világával állunk szemben.

Egy rettenetes nagy jogtalanságnak és igazságtalanságnak érzett nemzetközi erőszak uralma alatt élve, lehet-e azt remélnünk, hogy higgyen még valaki a jognak igazságtevő s mindent kiegyenlítő szerepében?

Egy testvéreinek millióitól s az önvédelemnek még a lehetőségétől is megfosztott kis nemzet kebelében, amelyet kegyetlen végzete az őt környező nemzetek terjeszkedési vágyainak útjába állított, nem kell-e felébrednie a gyanúnak, hogy Magyarországot e megcsontított alakjában ellenségei nem azért tartották meg, mert visszariadtak egy, az elkövetettnél még kiáltóbb nagyságú igazságtalanság elkövetésétől, hanem azért, hogy maradjon még valami belőle, amit egy eljövendőnek vélt leszámolás esetére újabb segítségért odaigérhessenek s odaadhassanak a most még kielégítetlenül maradt nemzeti ambíciók kielégítésére. Vajjon ily gondolatok hangulatában lehet-e remélni, hogy lesz az embereknek kellő higgadsága és lelki nyugalma a jog és az igazság örök eszményéről s az állam és a nemzet örök életéről való elmélkedésre?

Vajjon egy elszegényedett, kenyérért fáradozó társadalom tagjaitól el lehet-e azt várni, hogy könyvekre hajolva tépelődjenek nehéz elméleti jogi problémák felett?

Igen kevésre értékelném a magyar jogászságot, ha minderre a kérdésre másként, mint igenlően válaszolnék; ha nem tenném fel róla, hogy a legnehezebb viszonyok között is ismeri és teljesíti hivatását és kötelességeit, hogy az ő hite a jog és az igazság szentségében s mindent legyőző erejében megrendíthetetlen; hogy a nemzetet fenyegető veszélyek nem megfélemlítik vagy elcsüggesztik, hanem ellenkezőleg, csak tettekre sarkalják s az élet gondjai és nélkülözései között üdülésre és megnyugvásra vágyva, azt éppen a jog eszményi világában fogja keresni és megtalálni.

Bármily kicsiny is egy nemzet és bármily sok és nagy baj súlya alatt szenved, mindig méltó cél és szent kötelesség az tagjai számára, hogy sorsán segíteni igyekezzenek. A jogászságra ennek a hivatásnak csak egy része, de egyik legfontosabb része vár, mert élete a legszorosabban össze lévén forrva nemzete sorsával, elsősorban terheli őt a kötelesség, hogy küzdjön a nemzetet ért jogtalanság jóvátételéért s ebben a szolgálatban tolla és elméje soha ne pihenjen s hivatásából és életsorsából következik az, hogy mennél több a baj és mennél nagyobb a nemzetet ért jogtalanság, annál többet kell fáradnia azon a téren, amelyre hivatása állítja.

Hacsak futópillantást vetünk is a jog területére, mind a jogtudomány művelésében, mind a jogi élet fejlesztése terén, annyi tennivaló tárul elénk.

Alkotmányunk a közelmúltban nagy megrázkódtatáson ment keresztül. Évezredes, szilárdnak hitt alapjai rendültek meg, veszélyeztetve a jog örök eszményeit s azokat a nagy kultúrkinceseket, amelyeket mint az emberi nem fejlődésének legbecesebb eredményeit s a humanizmus legnemesebb vívmányait alkotmányunk intézményei őriztek. A magyar nemzet lelki nagysága és nemes

jelleme leghívebben az ő alkotmányának tartalmában jut kifejezésre. Az ember személyiségének a joga, a személyes szabadság, a gondolatszabadság, a vallásszabadság és a jogegyenlőség nagy elvei oly kincsei az emberi életnek, amelyeket óvni kell, hogy az idők változásával veszendőbe ne menjenek. Éreztük, hogy mi ezeknek a javaknak az értéke akkor, amikor megfosztottak tőle; részvétellel látjuk testvéreink szenvedéseit a kisebbségi elnyomás alatt; tiszta levegő kell az ember testi életéhez, jog és szabadság kell az ember társadalmi létéhez. Valamint a joggal, úgy a szabadsággal is vissza lehet élni s ezért a nemzeti lét érdekében szükség van a megfelelő korlátokra is; de általában elmondhatjuk, hogy jog és szabadság nélkül nincs haladás, nincs tökéletesedés, nincs igaz emberi élet.

A jogtudomány művelésében egyetünk hivatásának megfelelően eddig is tevékenyen kivette a részét, mert érezte, hogy a tudomány műveléséből az arra hivatottak közül senki sem vonhatja ki magát; oly erkölcsi kötelesség az, amelyet saját emberi méltóságunk és a nemzetnek az a hivatása ró reánk, hogy a maga szellemi tartalmának és erejének kifejtésével járuljon hozzá az emberiség szellemi kincsének gyarapításához.

Négy egyetemünk jogi karának nagyérdemű tanárai hivatott őrei és sok reményre jogosító munkásai a magyar jogtudományunknak. Bármilyen sokat várunk is azonban az ő tudományos munkásságuktól, a nemzeti jogtudomány teljességének kiépítését már csak nagy tanári elfoglaltságuk miatt sem lehet méltányosan egyedül az ő megfeszített szorgalmuktól várni; ehhez mindenkinek tehetségéhez képest hozzá kell járulnia. Nem alap nélkül hangzott el egy ünnepélyes alkalommal az az észrevétel, hogy a magyar tudományos életnek nincsenek magántudósai. A Jogászegylet maga nem végezhet ugyan ilyen munkát, de sokban hozzájárulhat e cél eléréséhez a tudományos szellem felébresztésével és tagjainak munkára serkentésével. Erre annál is inkább törekednünk kell, mert éppen a gyakorlati téren is működő jogászoknak tudományos munkássága nagy értékkel gyarapíthatja jogtudományunkat.

Nemzetközi helyzetünk megváltozása fokozottan nagyobb jelentőségre emelte a nemzetközi jog tudományos művelését.

Gyakorlati téren is nagy hiányát érezzük annak, hogy jogtörténelmünk anyaga s az egyházjognak magyar nemzeti elemei nincsenek kimerítően feldolgozva. Magyarán tudományos munkának kellene e végből megindulnia s talán elsősorban az egyetemeken szemináriumaiban lehetne az anyagot részletekben feldolgozni. E munkához azonban, mely eddig meglehetősen elhanyagolt része volt a Jogászegylet működésének, mi is hozzájárulhatnánk.

Büntetőjogunk teste át van lyuggatva és szét van darabolva s új irányok és eszmék törnek érvényesülésre.

A börtönügy tudományos művelése szintén elhanyagolt része a jogtudomány művelésének.

Gazdasági életünk ismeretes bajai s az azzal kapcsolatos jogintézményeink fogyatkozásai beható tanulmányt és megvitátást kívánnak.

Küszöbön áll magánjogunk kodifikációja. Ezzel tüzetesen foglalkoznunk kell.

Égető bajként mered elénk polgári és büntető eljárási jogunknak számos fogyatkozása. Az eljárások sokfélesége, hosszadalmassága, költségessége, a fórumok sokasága s többnyire doktrinár eredetű számos egyéb visszassága. Országunk és népünk szegénysége s a helyes jogszolgáltatás érdeke követeli azt, hogy keressük a módját, miként lehetne e bajokon segíteni.

Folytathatnám e sorozatot a közigazgatáson, a pénzügyi jogon és általában jogunk minden ágán s mindenünnen csak egy követelmény hangzik: a jus reformari debet.

Ezzel szemben viszont az ellenkező irányban halljuk a legjobbaknak, a legbelátóbbaknak figyelmeztető szavát a jogszabályok tömkelegéről, az élet agyonszabályozásáról, az agyonkodifikálásról, a jogszabályalkotásnak ad absurdum viteléről, amely immár lehetetlenné teszi az eligazodást, a jog megismerését, kizár minden gondolkodást és szabad mozgást, kétségbeejt tanárt, bírót, ügyvédet és tisztviselőt s jogot teremtve, megöli magát a jogot és a joggal együtt az életet.

Hálás feladat a Jogászegylet számára foglalkozni ezekkel a kérdésekkel és keresni s megmutatni a bajok orvoslásának módját.

Úgy vélem, hogy az egylet tagjainak azon a működésén felül, amelyet szabadon választott tárgyak fejtegetésével önként vállalnak, kívánatos lenne a Jogászegylet működésének tervszerű irá-

nyítása is s erre a célra egy bizottságnak alakítása, mely főként az aktuális témák megválasztásával s azok tárgyalására szakelődők felkérésével nagyobb lendületet adhatna és több gyakorlati sikert biztosíthatna az egylet működésének.

Kiterjeszkehdhetném még annak jelzésére is, hogy milyen feladatokra kellene az érintett kérdéseken felül a Magyar Jogászegyletnek működését kiterjesztenie; miként kellene ápolnia továbbra is azokat a szellemi kapcsolatokat a hazai és a külföldi jogász és egyéb tudományos körökkel, amelyek az egylet működésének tudományos tartalmát és gyakorlati értékét emelni képesek. De nemcsak attól félek, hogy ezzel már nagyon is visszaélnék eddig is túlságosan igénybevett szíves figyelmükkel, hanem úgy vélem, hogy valamely egyesület működésének sikere nem annyira a kitűzött feladatok sokaságától, mint inkább attól függ, hogy a jól megválasztott feladatokat jól el is végezze és meg is oldja.

Meg vagyok arról győződve, hogy a Magyar Jogászegyletnek minden tagja át van hatva ettől a törekvéstől s szíven viseli azt, hogy az egyesületet magasztos céljának elérésében saját tevékenységével is támogassa.

Az elnök egymagában csak egy ember s bármennyire is el van telve jóakarattal s ügybuzgósággal, maga csak annyit tehet, hogy egyesíti magában az egyesület tagjainak törekvéseit s igyekszik azokat méltón képviselni s megvalósulásukat elősegíteni. Az eredmény azonban attól függ s működése csak akkor járhat sikerrel, ha élvezheti az egyesület tagjainak bizalmát és támogatását.

Én tehát most ez ünnepélyes alkalommal újból is mély hálám kifejezésével köszönve a megválasztásomban megnyilvánult kitüntető és megtisztelő bizalmukat, arra kérem az egyesület mélyen tisztelt tagjait, segítsenek nekem s támogassanak az egyesület céljára irányuló tevékenységemben; segítsenek nekem abban, hogy egyesületünk működésében lankadás ne álljon be, hanem multjához méltóan folytassa ezentúl is nemes hivatását. Ugyanerre kérem szeretett tisztársaimat is, akiknek működése az enyémmel talán még terhesebb és fárasztóbb is, de bizonyára éppen olyan fontos az egyesület működésének eredménye szempontjából.

Biztosíthatom az egyesületet, hogy én minden erőmmel arra fogok törekedni, hogy e bizalomnak megfeleljek s a támogatásra működésemmel érdemet szerezzek, s azon leszek, hogy az elnöki tiszt számomra ne csak kitüntetés és dísz legyen, amely engem érdemen felül magasra emel, hanem egyúttal olyan munkateher, amelynek eredménye egyesületünknek s végső sorban hazánkunk is javára szolgál.

Ezek a gondolatok és törekvések hatnak át engem, amikor most a mélyen tisztelt Közgyűlés bizalmából a Magyar Jogászegylet elnöki székét elfoglalni szerencsém van.

A jog elleni támadások.

Spengler, minden időknek legderűsebb pesszimizistája, írja, hogy a jövő kultúrájának letéteményesei a technikusok és a jogászok. A gondolatnál, amelyhez a kultúratünetek vizsgálódása vezet, érdemes megállni. A technika haladása szédületes, szinte apokaliptikus méretű és irányú. Az emberi tudásnak és alkotásnak, amely ma szemünk előtt varázsolja valósággá a tegnapi fantasztikumát, sem a végső célszerűség mérlegelése, sem pedig az emberi léleknek a spirituális vagy szentimentál-misztikus szférákba való menekülése korlátot szabni nem tud. Amaz relatív és a folyton bővülő horizonton belül, a technika eredményeihez képest, változik értéke, emezt pedig a kutatás és elmélyülés mindinkább megfosztják vonzóerejétől; a kiegyensúlyozott léleknek pedig a valláson kívül nincs szüksége a mesterséges metafizikára. Ilyképpen — ha szabad Spenglernek, a nem-jogásznak gondolatmenetét továbbfejleszteni — csak a jogász elgondolás lehet az, ami megtöri a technika apokaliptikus irányát és korlátok közé szorítja az egyetemes jó szempontjából nem a haladást és annak mérvét, hanem az eredmények felhasználhatóságát.

Mégis, honnan a támadások jog és jogintézmények ellen, amelyek már-már pergőtűzzé válnak? Miért az ostrom a jogász front ellen. Vajjon új időknek új dalaival törnek be a jognélküli rendnek vagy — ami ugyanaz — a formalizmus nélküli jognak dalnokai?

Amióta Zittelmann elkezdett elmélkedni a jogtudomány hiábavaló voltán és a iurisprudencia meddőségén, azóta a sok epi-

gon, akinek éppen hiábavaló volt jogtudománya és a iurisprudentiával való találkozás csak meddőséget tudott eredményezni, mind a tudományban és a jogban kereste a hibát, mert a tudományt és a jogot megtalálni nem tudta. Ámde Zittelmann új utat és új eszközöket mutatott. Rugalmasabb fogalmakat hirdetett a régi dogmák helyett. Talán akaratlanul is új célkitűzést teremtett meg, aminek következménye volt, hogy a jogtudomány utolsó évtizedei a merev különállás helyett erős aklimatizálódást mutatnak fel. A nem is régen elhúnyt Kohler pedig utolsó munkájában befejezettek hirdette nemcsak a jogelmélet fejlődését, hanem nem látott új feladatokat a jogász előtt. Mindent kiépítettünk, úgymond. A gazdasági világ nem produkálhat újat, aminek a jogász már meg nem alkotta volna fogalmát és aminek útját nem egyengette. A keretek készen vannak, rugalmasak, a jogász működésnek már nincs tere. Az utolsó kő az eszmei javak tudományának megalkotása volt. Azaz mégis. A nemzetközi jog! Itt még alkotni lehet és kell. Amíg a fegyvereket jogszabályok, argumentumok nem helyettesítik, addig még dolgozhatunk. És minő más ma a nemzetközi jog, mint aminőnek Kohler képzelte. Nem álmodik már arról, hogy végrehajtó hatalma lehet a tételes jog. A nemzetközi jog, mintegy a jogrendszerek imagináriusa, valami egészen új, kiaknázatlan terület, amelyre egy-egy merészebb látású elmélyedőt alig mert valaki követni.

Ma már azonban nem is az elméletek és nem a tudomány, hanem maga a jog, annak megjelenési formája a támadások célpontja. A jog nem felel meg feladatának, nem állott hivatásának magaslatán, nem tudta a gazdasági élet feladatait megoldani. Nehézkes és formalisztikus. Öncéllá vált, tehát túlélte magát. A helyett, hogy a forgalmat megkönnyítene, lassítja. Ha a kéz lendületet vesz, nem segíti, hanem hátulról megfogja. Az élet új fogalmakat teremt, a jogtudomány azokat csak nehezen approbálja. Nem az igazság, hanem a jogász jár bekötött szemmel. Nincs szükség tehát jogra, még kevésbé jogászokra.

Vajjon tényleg így van-e? Valóban az alkimia sorsára jut előbb-utóbb a jog. Avagy csak a *morbus iuris* fészkelte be magát Themis berkeibe?

Ha ezekre a kérdésekre akarunk válaszolni, akkor mindenképp hipokrizis nélkül a kérdezőket kell megnéznünk. A jog nem valami misztikus, hozzáférhetetlen terület. Az ignorantia legis nem mentesít, tehát a törvény tudását a jog feltételezi, mintegy megkívánja. A jog mechanizmusa sem valami túlon túl bonyolult, legfeljebb részleteiben. A sajtó is terjeszt jogfogalmakat, jól-rosszul. Ilyképpen a nagyközönség bizonyos rétege úton-útfélen találkozik a joggal és jogi fogalmakkal, részben empirikus — habár helytelen — jogtudásra tesz szert, helyesebben bizonyos jogi fogalmakat sajátít el, részben pedig vél elsajátítani, amely *praesumptio de iure* még erősödik bizonyos érzelmi momentumok által, amelyeket tévesen *jogérzetnek* hisz. Soha laikus nem merészelne például a hídépítés problémáival vagy pedig az emphysema prognózisával foglalkozni. Ámde a jognak nincs misztériuma. Aminek a jogintézmények nem kisértékben maguk is okai. Hiszen éppen a legmagasabb funkcióba, a jog felségjogába vonják be a laikus elemet (esküdtszék, hitelezői autonómia, ülnökök, választott bíróság), ami nem volna hiba még akkor sem, ha ezzel a jog a maga kuruzslóit tenyészti is ki, ha maguk az intézmények beválnának.

Az intézményekhez azonban szó fér, éppen azért, mert a benne résztvevő laikus jogász akar lenni és ezen törekvésében az intézménynek vagy működésének hibáját a jog terhére írja. Az illetén kialakuló réteg, ha súlyánál, helyesebben súlytalanságánál fogva nem is veszélyes, de lármája veszélyessé válhatik, mint ahogy a muzikálisok dübörgése elnyomhatja a legszebb zenét.

Ilyen jogellenes atmoszférában természetesen az a visszhang, amelyet *Eugen Schiffer* könyve és nemrégiben nálunk tartott előadása is keltett. Hiszen mi, jogászok, érezzük legjobban a jognak hézagait és tudjuk, hogy a makulátlan jog csak elképzelésünkben élhet mintegy célként, amelyre törekszünk. A jognak azonban a maga megjelenési formájában, intézményeivel együtt, mindazon fogyatékosága megvan, ami más emberi alkotásnak és rendelkezésnek. Az abszolút helyes jog csak úgy volna elképzelhető, ha a jog öncél volna, nem pedig a társadalmi és a gazdasági élet regulátora, annak funkciója, függvénye. Az élet pedig mozgás, és így érthető, hogy a tovahaladó forgalom látószögéből nézve, nehézkes a jog járása és lassú az intézmények mozgása.

Schiffer is ebben látja a betegség egyik tünetét. Ámde bármily

hajlékony és rugalmas is legyen a jog, a gazdasági és társadalmi jelenségekkel szemben egyideig várakozó álláspontra kell helyezkednie, mert nem szankcionálhat addig, amíg bizonyos megnyilvánulásban *állandó akaratot* nem észlel. De különben is — filius ante patrem — még mielőtt törvény van, a bírói ítéletek felismerik a forgalom követelményeit és ilyképpen a törvény előtt jelentkeznek az élő jogelv. És ez így van helyesen, mert különben éppen az a törvényhipertrófia állana be, ami ellen Schiffer és hívei, avagy pedig az a *testhezálló törvényhozás* következne, amely ellen mi tiltakozunk legjobban.

Schiffer valóban mindenki részére tart valami mondanivalót. Ti, bírák, sokan vagytok, rossz a fizetésetek, nincs időtök a továbbképzésre; ti, ügyvédek, nem juttok követelésekhez, hatóságok és bíróságok ellenségként néznek reátok, nincs meg a tekintélyetek; ti, pereskedő felek, pedig csak lassan és nehezen vagy pedig egyáltalában nem juttok igazságotokhoz. És cum grano salis, igaza is van Schiffernek. Ámde, ha jó is a diagnózis, nem helyes a terápia.

Gyorsítsuk a pereket? De ezt a felebbvitel korlátozásával és a bírák számának leépítésével akarjuk elérni, ne pedig munkájuk csökkentésével és a nem szorosán vett ítélkezési munka alól való tehermentesítéssel? Csökkentsük a formalizmust? Hát nem éppen a forgalom biztonsága követeli meg a legtöbb helyütt az alakszerűséget? Jogászok előtt ezt a gondolatot nem kell továbbvezetni, amely végeredményben a shylocki jogfelfogáshoz vezetne: uti lingua nuncupassit, ita ius esto.

Építsük le a jogot! Mily divatos jelszó. De lehet-e leépíteni azt a jogot, amely, mint mondtuk, nem öncél, hanem egy komplikált kapitalista gazdasági életnek tünete, a XX. század szövevényes társadalmának, kultúrájának megnyilvánulása? Lehet-e a leépítést a jognak kezdeni? Az *Anbau des Rechtes* az *Anbau des Unrechtes*-t jelentené. Itt is idézni lehetne: «ám kezdjék a gyilkos urak!» Ha leegyszerűsödik az egész élet, ha megszűkölnek a gazdasági és forgalmi keretek, ha felváltaná a kapitalista gazdasági rendszert egy uniformizáló és előttünk szinte elképzelhetetlen és keresztül nem vihető termelési és fogyasztási rend, akkor, de csak akkor, jöhet el az ideje a jog leépítésének. Ámde ma, amikor a gazdasági és társadalmi rend előrelátott fejlődését nálunk, Középeurópában a háború és a forradalmak össze-vissza keverték, lehet-e akkor kezdeni most a jognak leépítését olyan időkben, amikor a kollektív lélek jogellenes megnyilvánulásai elementáris erővel kényszerítik ki mindenkiből az áhítozást a jogrend után.

A sok ideából, amit Schiffer felvet, csak hármát kívánunk kiragadni.

Németországban, azt mondja, az összeomlás utáni években komoly helyről, de mindig baloldaltól, hangzott el a kívánság, hogy a bírák függetlenségét meg kell szüntetni, mert a bírák nem ismerték el az új államalakulat törvényességét és politikai perekben gyakorta elfogultság vezette ítéleteiket. Mi is láttunk politikai pereket. Nálunk is hangzottak el ítéletek, amelyeket az egyidejű nem-bírói vagy a későbbi bírói megállapítás is tévesnek nyilvánított. De hangzott-e el egy hang vagy egy érv is a bírói függetlenség, mint intézmény ellen? Lehet-e tehát a bírói ítélkezés válságát hirdetni és elregisztrálni, mint reformtörekvést, a bírói függetlenség megszüntetését?

Schiffer beszámol a laikus bíróság utáni kívánságról. Vajjon elképzelhető-e az emberi léleknek olyan elvonatkoztatottsága, hogy akkor, amikor egyidejűleg a bírói lélek válságáról van szó, nem szakbírák, különösképpen polgári perekben, ítéletet tudjanak mondani, a nélkül, hogy a maguk ügyes-bajos dolgai, felperesi vagy alperesi lehetőségük az ítélethezásban ne befolyásolná őket.

Velünk együtt új közigazgatás az, ami után a volt német igazságügyminiszter vágyakozik. Íme, az élő példa! A mai közigazgatásnak valóban nem lehet terhére írni, hogy túlsokat bibelődik a jogi formákkal vagy hogy nem adna elég teret a laikus elemeknek. Ami után a közigazgatás reformjával kapcsolatosan a jogász vágyakozik, az éppen a jogász közigazgatás, a közigazgatási bíráskodás jogász, formai kiépítése.

Lám, igazságügyminiszternek kellett legyen lenni ahhoz, hogy meglássa valaki az igazságügy hibáit és figyeljen a válságra. Nálunk is Nagy Emil mily sok igazságot írt és hirdetett, amióta ismét az ügyvédség keserves kenyerét keresi.

Ámde valójában nem is az igazságügyben van a hiba. A hibát máshol kell keresni. A hiba: egyrészt a guzsbakötött jogpolitika, másrészt pedig a jogidea alkonya. Mindkét témáról érdemes lesz

és megpróbálunk még beszélni és most csak mindkét kórokozóval kapcsolatosan csak két jelenségre mutatunk rá. Az egyik az igazságügyi tárca aránylag szűkkeblű dotálása, mintha a magyar kultúrfőlénynek az igazságszolgáltatás tökéletessége nem volna legalább is olyan követelménye, mint a sok új kollégium, a másik pedig a jogászi nevelés elmaradottsága.

A jogpublicista előtt azonban, bárhogy is tiltakozik ellene Schiffer, elgondolásának grandiózus volta, német alapossága, elragadó szelleme egy-egy pillanatra mégis a nemrég mult időkből kísértetek jelennek meg könyvének olvasása nyomán: a hadügyminiszter, aki nem akar katonákat látni, a pénzügyminiszter, aki a nagytőkét akarja leépíteni. Ha azonban a kísérteteket elűzzük, megmarad bennünk Schiffer tanításának sok el nem múlt benyomásaként egy nagy tanulság, hogy a jogpolitikai kérdéseket őszintén és hipokrizis nélkül kell tárgyalni és helyes jogpolitika csak egy lehet: a jog, politika nélkül. *Dr. Leopold Elemér.*

A községi jegyzők magánmunkái.*

A magyar országgyűlés most tárgyalja a közigazgatás szervezetéről szóló törvényjavaslatot.

Az alulírott budapesti ügyvédi kamarának az a meggyőződése, hogy a közigazgatási reform nagy kérdésébe bele kell vonni két új gondolatot is, amelyet a törvényjavaslat ezidőszerint nélkülöz, mert e nélkül a közigazgatási reform nem lenne sem helyes, sem pedig teljes.

Nem tudunk elképzelni közigazgatási reformot a nélkül, *hogy a községi jegyzők jogi állása, működési köre a mai tisztultabb jogi felfogáshoz és a jogállam követelményeihez képest szigorúan ne írássék körül.*

A publicisztika, a szakirodalom már régen foglalkozik azzal a gondolattal, hogy itt van az ideje annak, hogy a falut meg kell menteni, sietni kell a falu megmentésének munkálatával addig, amíg nem késő.

Ezek a publicisztikai dolgozatok és irányelvek indokoltan és bőven rámutatnak arra, — és ezt a felfogást mi is teljesen magunkévá tesszük és osztjuk — hogy a falu megmentésének egyetlen módja van és pedig az, hogy ha a falu élére a mai községi jegyző helyébe olyan embert állítunk, aki agrárkérdésekben jártos, aki a mezőgazdasági termelés, a mezőgazdasági termények értékesítése kérdésében és a mezőgazdasági organizatórius munkáknál tanácsot tud adni a falu népének, annak szellemi vezére tud lenni.

Nagyon téves a mai rendszer, amely abból indul ki, hogy a községi jegyző jogász legyen, aki foglalkozik jogügyletek fogalmazásával, szerződések szerkesztésével, végrendeletek készítésével, telekkönyvi beadványokkal és más hasonló dolgokkal.

Évtizedes leszűrt tapasztalatok mutatják, hogy ebből senkinek sincs haszna, csak a községi jegyzőnek, aki magándíjait felszámítja, de mindenesetre nagy kára van a nagyközönségnek és főleg hibázatatandó ez a közigazgatási eljárás tisztaságának szempontjából.

Arra kérjük Nagyméltóságú Miniszter Urat, hogy a reform kapcsán tegye komoly megfontolás tárgyává, vajjon fenntartható-e még ma is az 1904. évi XIII. tc. által mintegy szentesített ama rendszer, amelyet még a régi pátrimoniális és pátriarkális korból vettek át, hogy a községi jegyző magánmunkálatokat díjért végezzen annak a jogkereső közönségnek, amely felett ő mint hatóság, hatósági impériumot gyakorol.

A községek szervezéséről szóló 1886: XXII. törvény világosan megmondja, hogy a községi jegyző a községi előljáróság tagja.

Nap-nap után mégis azt tapasztaljuk, hogy a községi jegyzők, hivatalos teendőik elhanyagolása mellett, magánjogi dolgokkal foglalkoznak, pl. bérleti szerződéseket, adás-vételi szerződéseket stb. magándíjért készítik és ha majd ezen ügyletek hatósági eljárás alá kerülnek, ők, mint hatóság, elsősorban és elsőfokon adják le saját nézeteiket és az elfogadásra vagy pedig az elutasításra vonatkozó javaslatokat terjesztenek elő.

Ez az állapot nem tartható fenn továbbra is, a publica honestas és az állami közzolgálat etikája nem engedik meg, hogy ilyen visszás rendszer egy jogállamban fennálljon.

Utalunk arra, hogy az 1925. évi VIII. tc. megtiltotta, hogy

* Részlet a budapesti Ügyvédi Kamarának a képviselőházhoz intézett feliratából.

a tényleges szolgálatban lévő kir. bírák és a kir. ügyészség tagjai, mint választott bírák résztvegyenek; a választott bírák ugyanis szintén díjazásban részesültek ezen magánmunkálatokért.

Az 1925. évi VIII. tc.-nek tiltó gondolata ugyanaz, amit mi fentebb kifejtettünk.

Ha ez a tilalom szükséges volt, aminthogy tényleg szükséges volt a bírákra nézve, annál inkább keresztül kell vinni a község rendezéséről szóló intézkedéseknél, a községi jegyzőknél.

A perenkívüli tevékenységi munkakör ellátására az országnak két hivatott orgánuma van, az ügyvédség és a kir. közjegyzőség.

A nagyközönség jogai csorbát szenvednek, sokszor kiszámíthatatlan kár éri őket, mert laikus, a jogban nem jártos egyének készítettek igen fontos jogügyletekről rossz és törvénybe ütköző jogügyleteket. A kir. közjegyzők pedig és főleg az ügyvédek óriási anyagi kárt szenvednek a községi jegyzők ezen magánmunkálatai miatt.

Az 1911. évben megtartott XII-ik jogászyűlésen szőnyegen volt az a kérdés, hogy a bíróságokat mentesíteni kell bizonyos perenkívüli munkálatoktól s azokat ügyvédekre és kir. közjegyzőkre kell átruházni. Ezen viták alkalmával a budapesti kir. közjegyzői kamarának akkori elnöke, néhai Charmant Oszkár és a budapesti ügyvédi kamara akkori titkára, dr. Pap József, mint előadók szerepeltek és rámutattak arra, hogy a telekkönyvi jogügyletek és a telekkönyvi beadványok 90%-a a községi jegyzőknél van és legfeljebb 10%-a esik az ügyvédi és a közjegyzői karra.

A mai helyzet tehát az, hogy a perenkívüli jogügyleti praktiszt közhivatalnokok a közhivatal kárára, az ügyvédi és a közjegyzői kar nagy, igen nagy megkárosításával, a jogkereső közönség vitális érdekeinek veszélyeztetésével monopolizálják.

Az 1900. évi XXI. tc. felállította a községi közigazgatási tanfolyamokat. Igaz, hogy ezekben jogot is tanítanak, de ennek a jogtanításnak nem az a célja, hogy az állam tizedrangú juristákat neveljen az egyetemi oktatás mellett, hanem az, hogy a községi jegyzőnek, aki hivatásánál fogva a községi, vármegyei és állami igazgatás mindenféle vonatkozásában működik, legalább halvány sejtelmé legyen arról, mik a jog alapfogalmai, mi pl. a tulajdonjog, mi a birtoklási jog, hogy a tulajdon és a birtok nem ugyanaz, hogy ne legyen előtte teljesen terra incognita: mi a zálogjog és hogy mit jelent az, ha valaki végrendelet hátrahagyásával vagy hátrahagyása nélkül hal meg stb., stb.

De azért, mert községi közigazgatási tanfolyamok léteznek, nem hihetjük, hogy az állam továbbra is perpetuálni akarja a mai állapotot, amely a községi jegyzőknek az ú. n. magánmunkálatokat megengedi.

Valamint minden községben vannak községi orvosok az egészségügy ápolására, éppen úgy fel kell állítani minden községben községi jogtanácsosi állásokat. Ezek a községi jogtanácsosok kellő értelmi és fegyelmi garancia mellett fognak működni és hivatva lesznek a nép ügyes-bajos dolgait elintézni. Ezen cél felé kell törekednünk.

Még egy nagy szociális és társadalmi szempontra is vagyunk bátrak felhívni a figyelmet. Ha a községi jegyzőket megfosztanák a magánmunkálatoktól, akkor nemcsak lehetővé válnék az, de biztosra is vehető, hogy a városi centrumokból, ahol oly nagy az ügyvédek túlsúfoltsága, az ügyvédek egy része vidékre költözködnék, mert ott inkább megtalálhatnák megélhetésüket.

Az ily módon a vidékre kitelepített ügyvédek ott inkább megtalálhatnák megélhetésüket s e mellett nagy szolgálatokat tenének a társadalomnak és az államnak is, mert a magyar ügyvédi kar mindig hűségesen és kitartóan ragaszkodott a magyar állam-széméhez és mindig barátja volt a haladásnak és a kultúrfejlődésnek.

Egyetlen egy községnek sem lenne kárára, ha lehetővé tétetik a községi jogtanácsosi állás szervezése és e mellett ügyvédeknek a vidékre való decentralizálása, mert az ügyvédségben megvan a garancia arra nézve, hogy a köz javára fognak működni és egészséges közszellemet fognak teremteni és fenntartani.

Szemle.

— A sajtótörvényjavaslat összes bírálói, eltekintve azoktól, akik hivatalból lelkesednek minden kormányjavaslatért, egyértelműen ceterum censeo-ban csendítették ki

véleményüket. Aminek oka talán nem is szükségképpen a kodifikatori munka hiányosságában rejlik. Vannak törvényhozói gondolatok, amelyek tartalmuknál fogva nem találnak megfelelő formát. *Ius est ars æqui et boni* s a jogszabály kifejezési készsége szinte ösztönösen szegül ellen oly tartalomnak, amely se nem méltányos, se a társadalom javát nem szolgálja. Minthogy a gazdátlan tervezet, úgy látszik, végleg hajótörést szenvedett a közvélemény felháborodott hullámain, amelyeket kiváltott, nincs okunk, hogy a koraszülöttel részleteiben foglalkozzunk. Annál kevésbé, mert az igazságügyminiszter, a háborúelőtti gyakorlattól eltérően, nem is volt kíváncsi a jogi szaklapok véleményére. Ezt a negatívumot, tekintettel a tervezet negatív jogászai értékére, csak köszönettel vehetjük. De nemcsak ebben mutatkozik eltérés a békebeli uzustól. Minden jogi reformmunkát logikusan azoknak az érdekeltségeknek meghallgatásával kezdődik, amelyeknek életviszonyait a törvény szabályozni kívánja. Kivéve természetesen a büntetőtörvényt, amelynek alkotásánál nem szokás a büntetettek véleményét meghallgatni. Ezután következik csak a törvénytervezet szerkesztése és végül a jogászai kritika. Ezúttal, miként, sajnos, az utóbbi években már ismételt, a kormány megfordított sorrendet követett: előbb készíttette a tervezet s azután hívta tanácskozássra az érdekeltségeket. Vajjon az volt-e az oka az *inversio ordinis*-nek, hogy a sajtó munkásait a gonosztevőkkel és a sajtótörvényt a büntetőtörvénnyel tévesztette össze vagy csupán a vágy, hogy a neonacionalizmns mintájára neokodifikációs módszert alkosson, azt nem tudhatjuk, de az eredmény, amelyet a törvényhozási logika megtagadása szül, szükségképpen csak kudarc és takarodó lehet. Ennek az adott esetben csak örvideni lehet, mert komoly szükség alig volt, hogy az 1914 évi sajtótörvény, amely a maga egészében, a keletkezése óta fennálló kivételes rendeletek miatt, még életbe se lépett, máris módosítassék. Hacsak nem a törvényszerkesztést l'art pour l'art szükségszerűségnek tekintő kodifikátorok mottójából nem következett, akik Pompeius jel-szavát a maguk mesterségére alkalmazva azt tartják: *Codificare necesse est, vivere non est necesse*.

— **A gyilkos Pöfl felmentéséről írt cikkem** nem engedi nyugodni jól kiérdemelt babérain dr. K. V. tisztelt barátomat. Nagyon el van keseredve és ezért nagyon igazságtalan. A jó Isten tudja, miért fáj neki az esküdtbíráskodás elleni harc, mikor bizonyos koron túl minden doktrinarizmus, hogy nagymesterünknek, Iberingnek egy pompás szavával éljek, már csak «die abgestreifte Schlangenhaut des Geistes» és a következő élet a maga új formáit keresi. Dr. K. V. van olyan ember, akitől elvárhatjuk, hogy nem esküdt örök hűséget semilyen dogmának; miért, hogy éppen olyanak, melynek átmenetisége annyira világos? Én azonban igazságos ember vagyok és minden ellenmondásnak eltűrője és ezért nem haragszom, ha valakinek más a nézete, még akkor sem, ha nem érvekkkel igyekszik meggyőzni. De regényíróktól vett idézetekkel ma éppúgy nem lehet a gondolkodás síkjain próbálkozni, mint a régi fegyvertárból lekasztott rozsdamarta ősi karddal. A vita régi fogásai elavultak és nem lehet ma beleolvasni egy gondolatmenetbe olyant, ami abban nincsen. Így nem lehet rámcitálni, hogy én «a liberalizmust és a demokráciát is a vádlottak padjára ültettem», mikor éppen ellenkezőjét mondtam, sőt megállapítottam, hogy az esküdtbíráskodásnak ehhez a két világot megváltó eszméhez semmi köze nincsen. Azt sem mondtam, hogy az «igazság felismerése művészet», bár ugyan művészet és igazság rokon funkciói a szenzóriumnak és ebből az okból tanulás, tudás és tapasztalás tárgyai. Sőt ha dr. K. V. figyelemre méltatta volna máskor is az én szerény írásaimat, nem került volna el figyelmét az a sokszoros megállapításom, hogy az igazságnak kárára van, ha elművésziesedik, míg viszont jogi tudás nélkül az igazság elöszönösödik. Innen a mi korunk áramlása az esküdtbíráskodás és nagy irodalma a jog elfinomodása ellen. Ebből a kettős adottságból keresünk mi, modernnek, expedienst és én igen jó társaságban vagyok, ha éppen abban, amitől dr. K. V. irtózik, a kétféle összetételű bíróságban keresem a szintézist. Az a lenézett «german Schöffengericht» és az angol «Specialjury» minden bizonnyal előbbre van, mint azok, akik köldökük mámoros szemlélődésénél többre nem vitték és ha a szellemi jobbágyságtól mentes gondolkodó, mikor új formákat keres, éppen abban az együttesben találna meg a megoldást, melytől K. V. lúdbórt kap, vagyis ha már nem lehet sem szakjogászra, sem szaklaikusra bízni az igazságot, akkor éppen a vegyesben kell, hogy találkozzék a különszólamok összhangja, de akkor ezé a felfogásé a jövő. Az előtt az utalás előtt persze meg kell hajolnom, hogy az esküdtbíráskodást, íme, a régi cárizmus is behozta volt. Az utalás csakugyan megdöbbenítő és nagyobb nyomatékosság kedvéért K. V. t. barátom hivatkozhatott volna a maorikra is, akik ugyancsak jogászok nélkül sütik meg a vádlottjaikat. Bár én ugyanabban a cári gesztusban csak az óriás játékos kedvét venném észre, amely a tömegnek valami hatalomfélélet akart adni, holott utolsó zöngéjének csak az a szövege: «egyetek meg egymást!» Egy azonban bizonyos. Valameddig a szakbíráskodások lesznek az esküdtbíráskodásnak legerősebb és leg-hathatósabb propagátorai, addig csakugyan nehéz a pozíciójuk azoknak, akik a tudás felsőbbességét vitatják ugyan, de egyben az igazságos jogot csakis a tudás által vezetett ösztönösségben keresik. Nincsen az a K. V., aki annyi érvet tudna az esküdtbíráskodás mellett felhozni, amennyit egy rossz ítélet. *Pollák Illés.*

— **Auer György dr.-t,** a budapesti kir. ügyészségnek érdemes tagját, a pécsi tudományegyetem jogi kara a hűnvádi eljárás magántanárává habilitálta. Annak az irodalmi munkásságnak jó része, amely e kitüntetésre alapul szolgált, e lapok hasábjain jelent meg. De Auer György nem csupán aktív, hanem passzív minőségben is legszorgalmasabb munkatársaink közé tartozik. E rovatban «Magyar író külföldön» címfelírással szoktunk megemlékezni azokról az értekezésekről, amelyekkel hazai jogászok a külföldi, főleg német szaklapokban szerepelnek. Évtizedek óta nincs senki, akinek ily irányú működéséről gyakrabban lett volna módunk beszámolni, mint Aueréről. Munkálatai, amelyek a Liszt-féle Zeitschriftben, a DJZ.-ban és más német szakfolyóiratokban jelentek meg, odakünn éppoly elismerésben részesülnek, mint aminő értéket jelentenek a magyar jogi kultúra elismertetésében. Ha nacionalista lapok díszítő jelzője nem csupán a nemzeti hiúságnak oltárán nyujtott olesó tömjénfüstöt jelentene, úgy valóban tucatszámra rendelkeznenk világhírű tudósokkal. Sajnos, éppen a jogtudományban vajmi kevesen akadnak, akiknek «világhíre» Hegyeshalomnál véget ne érne. Ha Auer György neve a német kriminalista irodalomban is valóban jóhangzású, ezt nyilván csak munkái belső fajsúlyának köszönheti. Aki pedig a *hic Rhodus hic salta* követelményeinek meg tud felelni, az mindig komoly értéket képvisel. Széleskörű irodalmi műveltsége könnyedén túlemeli a, sajnos, mindinkább elszaporodó száraz legisták kategóriáján és a dogmatikának a gyakorlatban felfrissített alapos ismerete hivatottá teszi, hogy a tudomány életének és az élet tudományának egyaránt tanítója legyen a katedrán. Reméljük, hogy Pécs csupán az első állomást jelenti Auer György tudományos pályáján és egyszersmind renaissance-át annak a kapcsolatnak, amely a kir. ügyészség és az elfogulatlan büntetőjogtudományi törekvések közt a háború előtt fennállt.

— **Kedélyes állapotok Ujpesten.** I. Egyik ügyfelem képviselőjében Pk. 24,813/1928. sz. a végrehajtást vezettettem egy ujpesti lakos ellen és minthogy az árverés megtartása körül már korábban nehézségek merültek fel, a végrehajtót felkértem, hogy az árverési hirdetménypéldányokat postán leendő kézbesítés végett nekem adja át. A végrehajtó az árverést 1929 február 11-ére kitűzte, az árverés azonban annak dacára, hogy valamennyi érdekelt részére szóló postai vétív birtokomban volt, megtartható azért nem volt, mert az 1928. évi mutatókönyv 1929 január 10-e óta bekötés végett Vácra küldetett és onnan az árverés napjáig a járásbíróshoz vissza nem érkezett, úgyhogy az árverést nem lehetett jogerősíteni annak folytán, hogy a járásbíróshoz nem tudta megállapítani, vajjon a kérdéses ügyben végrehajtást szenvedő részéről nem-e érkezett valamilyen beadvány, mely esetleg az árverés megtartásának akadályát képezi. Miként a járásbíróshoz

— **Kedélyes állapotok Ujpesten.** I. Egyik ügyfelem képviselőjében Pk. 24,813/1928. sz. a végrehajtást vezettettem egy ujpesti lakos ellen és minthogy az árverés megtartása körül már korábban nehézségek merültek fel, a végrehajtót felkértem, hogy az árverési hirdetménypéldányokat postán leendő kézbesítés végett nekem adja át. A végrehajtó az árverést 1929 február 11-ére kitűzte, az árverés azonban annak dacára, hogy valamennyi érdekelt részére szóló postai vétív birtokomban volt, megtartható azért nem volt, mert az 1928. évi mutatókönyv 1929 január 10-e óta bekötés végett Vácra küldetett és onnan az árverés napjáig a járásbíróshoz vissza nem érkezett, úgyhogy az árverést nem lehetett jogerősíteni annak folytán, hogy a járásbíróshoz nem tudta megállapítani, vajjon a kérdéses ügyben végrehajtást szenvedő részéről nem-e érkezett valamilyen beadvány, mely esetleg az árverés megtartásának akadályát képezi. Miként a járásbíróshoz

nál kijelentették, még egész február hónapban sem lehet majd árveréseket tartani arravaló tekintettel, hogy az esetben, ha a könyv a járásbíróhoz kötve vissza is érkezik, az elmaradt beadványoknak az iktatókönyvbe való érkeztetése oly hosszú időt vesz majd igénybe, hogy az árveréseket majd jóideig nem lehet jogerősíteni.

Egyébként ugyanezen ügyemben P. 9478/1928. sz. a. 1928 október 9-én beadott kielégítési végrehajtási kérvényemet az újpesti járásbíró csupán november 3-án rendelte el, ami ezen járásbíró egyébként is rendkívül lassú ügykezelését mutatja.

II. Az újpesti járásbíró 1928 szeptember 22-én beadott végrehajtási kérvényemet hiánypótlás végett 1928 december elején adta vissza. A december 5-én beadott újabb kérvényt a bíróság december 31-én intézte el és 1929 február 10-én kézbesítette. (Az ügy száma 8630/928.)

— **Választott bíraskodás.** Kérem a kartárs urakat, hogy a *választott bíraskodást* érintő mindennemű felsőbbbíróági határozatot azok gyűjtése és feldolgozása céljából nekem megküldeni szíveskedjenek. *Dr. Ujlaki Géza* ügyvéd (Budapest, VI., Nagymező-u. 39.).

Inhalt. *Dr. R. Ludvig:* Rechtspflege. — Antrittsrede des Präsidenten des ung. Juristenvereins *dr. B. Szász.* — *Dr. E. Leopold:* Angriffe gegen das Recht. — Privatarbeiten der Gemeindevotäre. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Anyagilag független, kiterjedt bel- és külföldi ismeretkörrrel rendelkező negyvenéves ügyvéd, német, francia, angol nyelvtudással, *társulna* magánjogi gyakorlatot folytató tekintélyes fővárosi ügyvéddel. Cél elsősorban rezszi megosztása és kölcsönös helyettesítés. Társának klientélájára nem reflektál. Elsőrangú praxissal bíró kartársak szíves levelét e lap kiadóhivatalába kérem «Socius» jellegére. Teljes diszkrétciót garantálok, minden levelet visszaküldök.

340

Teljes magánjogi praxissal bíró, elméletileg is alaposan képzett fiatal ügyvédet vagy ügyvédjelöltet keresek. Sip-u. 12. III. em. 26., d. e. 12—2.

342

Közgazdaság.

A Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó Bank folyó hó 18-án tartotta 59. rendes közgyűlését. Az igazgatóság által előterjesztett 1928. évi mérleget a közgyűlés elfogadta és elhatározta, hogy a kimutatott 2.508,144.66 pengő tiszta nyereségből az 59. számú részvénytulajdonosok darabonként 7.— pengővel (14%), az előző évi 13%, azaz 6.50 pengővel szemben, kerüljön folyó hó 19-étől kezdődően beváltásra.

338

Magyar Általános Hitelbank közgyűlése jóváhagyta a 7.446,928 pengő 64 f nyereséget feltüntető mérleget. Elhatározta, hogy a nyereségből 4.554,000 P osztalék fizetésére, 1.000,000 P a tartalék-alapokra, 300,000 P a vállalati nyugdíjpénztárra, 300,000 P a nyugdíjazottak nyugdíjalapjára, 824,000 P tisztviselői jutalékokra és 127,741 P jóléti alapokra fordíttassék. Részvények 3. sz. szelvénye 5 P 50 f-rel kerül beváltásra.

339

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár igazgatósága megállapította az 1928. üzletév mérlegét. A mérleg 1.821,635 pengő tiszta nyereséggel zárult. Ez az eredmény 254,901 pengővel több, mint az 1927. évben kimutatott felesleg és ezzel lehetővé teszi az osztalék újabb felemelését. Az igazgatóság a közgyűlésnek indítványozni fogja, hogy a nyereségből osztalékul részvényenként 6 pengőnek (1/2 pengővel többnek, mint a múlt évben), összesen 1.200,000 pengőnek kifizetését határozza el. A március 2-ára egybe-

hívott közgyűlés napirendjén a részvénytulajdonosok felemelése is szerepel, 8 millió pengőről 12 millió pengőre, 100,000 darab 40 pengő névértékű új részvény kibocsátása által.

341

Mindennemű
**természettani, természetrajzi és kémiai
tanszert, valamint tudományos műszert**
legelőnyösebben szállít

CALDERONI
mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

GALSWORTHY

A FORSYTE SAGA

teljes sorozata megjelent. — Hat kötetben.

A FORSYTE SAGA

- I. A vagyon ura
II. Vénasszonyok nyara — Bíró előtt
III. Ébredés — Ez a ház kiadó

Fordította Kiss Dezső

A három kötet egészvászonkötésben 25.50. Füzve 18 pengő

A FEHÉR MAJOM

Fordította Kiss Dezső

Egészvászonkötésben 9.50. Füzve 7.— pengő

AZ EZÜST KANÁL ÉS KÉT INTERMEZZÓ

Fordította Kiss Dezső és Házsongárdy Gábor

Egészvászonkötésben 10.— Füzve 7.50 pengő

HATTYÚDAL

Fordította Házsongárdy Gábor

Egészvászonkötésben 10.— Füzve 7.50 pengő

GALSWORTHY EGYÉB MŰVEI

A SÖTÉT VIRÁG

Fordította Házsongárdy Gábor

Egészvászonkötésben 6.50. Füzve 4.— pengő

A SZIGETI KÉPMUTATÓK

Fordította Kiss Dezső

Egészvászonkötésben 8.— Füzve 5.50 pengő

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölös szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KÖZTUDOMÁNYI ÉS PÁRKAMARA
KÖZGAZDASÁGI ADIVULSIA.

ÉRKEZETT: 1929 MRC 15

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Dr. Berend Béla* budapesti ügyvéd: A sajtószabadság évfordulóján. — *Dr. Ötömösy Zoltán* egri kir. járásbíró: A felek személyes meghallgatása. — *Both Péter* budapesti kir. ítélőtáblabíró: A jövődéki büntetőjog reformja. — *Dr. Menyhárh Gyula* budapesti ügyvéd: A be nem jegyzett elővételi jog hatálya. — *Dr. Kronstein András* budapesti ügyvéd: Külföldiek a részvénytársaság igazgatóságában és felügyelőbizottságában. — *Dr. Szalay József* budapesti ügyvéd: Átszáll-e a magánindítványi jog a tömeggondnokra. — *Dr. Gusztáv Kornél* budapesti ügyvéd: A felszólalás költségei külföldi szabadalom bejelentés esetében. — *Dr. Ullein Antal* konstantinápolyi követségi titkár: Az állam-successio elmélete a nemzetközi jogban. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 2.

metlen sajtó ellen tehát az állam, illetőleg a mindenkori párturalom önfenntartási ösztöne és a közerköles nevében föllépő magánosok érdeke harcba indulnak és szigorúbb megrendszabályozását követelik.

És Magyarországon, a nagyháború előrevetett árnyékában, törvénytárunkba kerül az 1914. évi XIV. tc. A törvényen azonban, amelyet ugyan az országgyűlés az ellenzék távollétében fogad el és amely bár sok tekintetben túlságosan számot vet az új idők kívánalmaival, még végigvonul a korábbi, 66 évig érvényben volt törvény szabadelvűségének hagyományos szelleme. Fenntartja a fokozatos és kizáró felelősségrevonásnak gyökeret vert rendszerét, de a rendszer ódon serlegét ügyes kézzel és eléggé szerencsésen új borral tölti meg. Az említett, tisztára alaki igazságszolgáltatási rendszer keretén belül, a nélkül, hogy a felelősséggel tartozó személyek körét tágítaná és megóva továbbra is az anonimitás lehetőségét, a 33. §. által lehetővé teszi a mindenkori tényleges szerzőnek kipuhatólását és az anyagi igazság érvényesülését. Viszont a helyreigazítási joggal törvénybe iktatja a cáfolatközlési kényszert, megadja sértetteknek a jogot, hogy erkölcsi kárért méltányos pénzbeli elégtételt követelhessenek, gyorsítja a régi eljárást stb., szóval a korábbi állapottal szemben hallatlanul terhesnek érzett újításokat kodifikál.

Azonban alig néhány havi életbenlét után, az új törvény helyébe a háborús kivételes hatalom lépett. És noha immár decenniumot meghaladó idő telt el a béke kitörése óta, kormányzatunk csak most látja érkezettnek az időt, hogy a nyilvánosság ellenőrzését a kivételes hatalomnak megnémító nehezékei alól felszabadítsa.

A közelmúltban nyilvánosságra jutott új novelláris sajtótörvényjavaslat után azonban alapos okunk van hinni, amire egyébként a sajtójog fejlődésének története is megtanít, hogy a kormányzat ezúttal sem spontán márciusi ajándékkal óhajt kedveskedni a nyilvánosságnak. Bár a lapoknak felzúdulását csak úgy tudom megérteni, hogy él még bennük a vágy a régi szabad szó iránt. Mert ha beletörődtek volna a közéleti kritika és szólás-szabadság mai állapotába, akkor, úgy vélem, nincs mitől tartaniok. A javaslat ugyanis egyáltalában nem támadás a sajtó mai szabadsága ellen; sőt nincs egyéb célja és nem is akar többet, minthogy perpetuálja a kivételes állapot nyomása alatt kialakult mai gutgesinnt sajtóviszonyokat. Mert annak a javaslatnak törvényvé válása után sem volna semmi akadály, hogy lapjaink a fagyhullámról és az intimpisták élményeiről szabadon adjanak kifejezést a közvélemény lelkiismeretének.

Az összehívott ankét, mint békeidőknek visszajáró emléke, úgy látszik, egyelőre visszazavarta a tervezetet a minisztériumi fogantatás méhébe. Éppen ezért az ankéten és egyebütt elhangzott bírálatok után csak tautológia volna, ha kiterjeszkednénk a részletekre és megállapítanánk, hogy a javaslat még saját céljának elérésére is életlen és alkalmatlan eszköz volt. Mert megvalósítana az állítólagos strohmann-rendszer kiküszöbölésének címén egy, a mainál sokkal formalisztikusabb alaki igazságszolgáltatást, a nélkül, hogy az anyagi és egyéni bűnösség kiderítését a régi törvénynél egy jottányival is inkább biztosítaná és az újságírók és a magánbecsület hatékonyabb védelmének örve alatt a legkegyetlenebb kiadói cenzúrát eredményezné. Félő azonban, hogy a javaslat megbukott és követheti egy rosszabb — illetve a cél elérésére alkalmasabb.

Éppen ezért e helyről szerényen csak arra bátorodunk utalni, hogy minden meghozott törvény, mihelyt az életviszonyok ren-

A sajtószabadság évfordulóján.

1456-ban jelent meg az első nyomtatott könyv, a biblia, a mainzi mester, Gutenberg János kézi tipográfiai műhelyében.

1529-ben a speyeri birodalmi gyűlés végzése elrendelte a német birodalom területén az előzetes állami cenzúrát a vallásra és közre veszélyes nyomtatványok meggátlása céljából.

Hazánkban törvény nem rendelkezett, de — mint Tarnai János írja «A cenzúra Magyarországon» c. tanulmányában — tényleges gyakorlat alapján praeter legem ugyancsak fennállott a cenzúra intézménye már 1553 óta.

Nem lehet tehát az államhatalomnak szemrehányást tenni azért, mintha nem ismerte volna fel idejekorán a sajtóban, mint a gondolatközlés leghatályosabb eszközében rejlő fenyegető veszedelemet. De érthető is, hogy hamarosan terhesé vált a szabad gondolat, mely — I. B. Bury szerint — kikezdett olyan tanokat, amelyek nincsenek bebizonyítva vagy nem alkalmasak arra, hogy bebizonyíttassanak. Az illetékesek kellő időben ráeszméltek, hogy az ily vallási és társadalmi érdekeket szolgáló, közhatóságilag fémjelzett felfogásokat csak erőszakkal lehet megvédelmezni oly személyek kritikájával szemben, akiknek megvan az a rossz szokásuk, hogy az eszüket használják.

Századévek teltek el aztán, míg jött a felszabadulás kora és hazánkban az 1848-iki események. Az 1848: XVIII. tc. homlokzatán ott ragyog a sajtó szabadságának elvi elismerése és az előzetes cenzúra elkövetkezendő idők iránti óvatos bizalmatlansággal örökre eltöröltetik. És bár a törvény tartalma a megadott jogot formákhoz és biztosítékokhoz, mint bejelentési kényszer, kaució stb. kötötte és törvényes korlátok közé szorította, az akkori kodifikációt őszintén áthatja a szellemi szabadság védelmének és a szabad véleménynyilvánítás biztosításának tisztelete.

De az 1848-iki «ideiglenes» törvényalkotás volt a kodifikáció liberalizmusának tetőpontja és a Bach-korszak elteltével újfent más erők érvényesülnek nálunk és másutt is. A sajtó a népesség szaporodása, a közlekedés és technika modern gyorsulása révén a hírszolgáltatnak és a közéleti kritikának jóformán kizárólagos közvetítője lett és nemcsak jelentőségben, de hatalomban is elképzelhetetlenül nagyra nőtt. Viszont az új idők szellemére lekopik róla a heroikus korszak fénye, elkapitalizálódik, mint annyi más, milliók igényét kiszolgálni hivatott intézmény és szervezet. A sajtó ezen szervezeti elváltozásaival együtt egyenes arányban növekszik a sajtó ellen a nagy és kis hatalmaskodóknak antipátiája és gyűlölködése. Ahol a demokrácia berendezései teljesen érvényesülni nem tudnak, ott mindenütt az uralmon levő tábor monopolizálja a hazaszeretetet és persze felejt, hogy a hazát sokféleképpen lehet szeretni és csak az utókor fogja igazolni, hogy kinek volt igaza. A kényel-

dezését célzó funkcióját megkezdi, a törvényhozó intenciójától függetlenül éli a maga életét és nem lehet tudni, hogy ha elrepült a nehéz kő, utóbb hol áll meg és kit hogyan talál meg. Ez az igazság pedig nagyobb óvatosságra kell, hogy intse mindazokat, akik ma hajlandók volnának az efemer hatalom birtokában terhes ballaszt-nak tekinteni a sajtó okvetetlenkedő kritikáját.

Végül még egyet a sajtószabadság mai ünnepi évfordulóján: a kivételes hatalomnak kilátásba helyezett megszüntetése, úgy látszik, ezúttal sem lesz teljes és az esküdtbíráskodásnak még politikai és sajtóügyekre korlátozott visszaállítása most sem szerepel a helyreállítandó törvényi állapot vívmányai között. Kormányzatunknak a laikus elem bíráskodásának visszaállításával szemben táplált aggodalmát az is alátámasztja, hogy az 1928. évben megtartott Országos Jogászgyűlésben tömörült fölforgató testület fiatalos könnyelműséggel határozatlanul úgy találta, hogy *a)* azok az okok, amelyek miatt az esküdtbíráskodásnak fel-függesztése szükséges volt, már nem forognak fenn, *b)* azok a szempontok, amelyek az esküdtbíráskodás behozatalánál irányadók voltak, ma sem vesztettek erkölcsi igazságukból, tehát *c)* helyre kell állítani az esküdtbíráskodást lényegileg úgy, aminő az volt a háború kitörésekor...»

Dr. Berend Béla.

A felek személyes meghallgatása.

A fenti cím alatt «Jogt. Közl.» 1929 február 15-iki számának «Szemle» rovatában közlemény jelent meg arról, hogy a polgári peres eljárásban most a Pp. 226. §-ának alkalmazása divatos; mert az elsőfolyamodású perbíráknak egy része sűrűn rendeli el a felek személyes megjelenését s a feleknek személyes előadását a bíróság sok esetben alaptalanul bizonyíték gyanánt használja fel. A cikkíró közleményét azzal fejezi be, hogy: «a felek személyes meghallgatását nem szabad minden ítélkezési nehézségnek csodagyógyszerévé előléptetni!»

Az idézett cikk oly fontos kérdést érint és oly beállításban, hogy azt megjegyzés nélkül hagynunk már csak azért sem lehet, mert sok tekintetben nem osztjuk a cikkíró nézetét.

Az idézett 226. §. a Pp. III. címének (Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt) az érdemleges tárgyalásról szóló VI. fejezetben van elhelyezve s a minket érdeklő része ekként rendelkezik: «A bíróság a tényállás felderítése végett az egyik vagy mind a két fél személyes megjelenését, a félhez intézendő kérdések előleges közlésével vagy a nélkül elrendelheti.» Már a szakasz elhelyezéséből nyilvánvaló, hogy a felek személyes meghallgatása nem bizonyítási eszköz, hanem az érdemleges tárgyalásnak egyik mozzanata, ami semmiféle formai előfeltételhez vagy perbeli időszakhoz kötve nincsen s azt a bíróságok tetszésük szerint, a tárgyalás berekesztéseig, a per bármely szakában elrendelhetik. A felek személyes meghallgatásának perjogi jelentősége csak akkor domborodik ki igazán s csak akkor válik bizonyítási eszközzé, ha a fél személyes meghallgatásakor a tényállásra vonatkozó *beismerést* is tesz, amely azután mint bizonyítási eszköz már a Pp. 263. §-ának szabályozása alá esik.

Kevés olyan per van, amelyet egyszerűen a jogkérdés alapján lehet eldönteni. Rendszerint a bíróságnak először a tényállást kell tisztáznia s ha ezzel készen van, az alkalmazandó jogszabályokat kell kikeresnie s csak ezek elvégzése után kerül a sor a tulajdonképeni ítélkezésre.

A felek személyes meghallgatása szűrőkészülék, amely a per anyagát felderíti és a bíró tájékozódását megkönnyíti. A tájékozott bíró pedig a per anyagát jobban kezében tartja s a pert biztosabban vezeti, aminek nagy előnyeit és fontosságát itt külön méltatnunk felesleges.

Midőn a bíró a peres ügy mélyébe behatol s megtalálja benne azt, ami lényeges, bekövetkezik az *intuicio*, a belső meglátás, intellektuális megérzés, amiről egyik legnagyobb jogászunk: Staud Lajos dr., ny. kúriai tanácselnök «Az ítélkezés lélektanához» című vázlatában azt írja, hogy az intuicio az ítélkezés belső folyamatának leglényegesebb eleme s a többi momentum csak kíséret.

A felekkel folytatott közvetlen beszélgetés vagy mondjuk: a felek személyes meghallgatása az intuicio kibontakozását gyakran megkönnyíti s azt helyes irányba tereli; mert a bíró a felek lelki világán, életfelfogásán, mentalitásán keresztül a peres ügy belsejébe könnyebben nyer bepillantást, ami pedig nagyon fontos.

S valóban, midőn a bíró belső meglátásával a bizonyítás végső eredménye összhangzásban van, könnyű az ítéletet felépíteni s a döntés mellett szóló érveket logikusan csoportosítani. De annál nagyobb gyötrelmet okoz a bírónak az, midőn az anyagi igazságot, amely a belső meglátáson és meggyőződésen alapul, sokszor a szolgáltatott bizonyítékkal szemben kell érvényre juttatnia. A bíró ilyenkor érzi a belső igazságot, aminek külső érvényesítése akadályokba ütközik. Valóságos lelki tusát vív magában, amiben a gyöngye bíró nem egyszer el is vérzik és a formai igazságra alapítja ítéletét, amit sokkal könnyebb megindokolnia. Az intuicion alapuló ítélet ily esetben, miként Staud Lajos dr. mondja, csodálkozást fog kiváltani, mert amikor az indoklást az élő esettől elvonatkoztatva olvassuk, azt logikátlanak, hamisnak fogjuk találni. És csak a szakavatott szem veszi észre a bíró belső tépelődésén, lelki vergődésén alapuló ítélet rejtett kincseit és szépségeit s a felhasznált lelki energia nagyságát!

Véleményem szerint a felek személyes meghallgatása sok felesleges bizonyítás felvételének veszi elejét; az ítélkezést sietteti, a nélkül azonban, hogy annak alaposságát érintené; az ügyvéd egyéni felelősségét pedig kisebbíti, munkáját egyszerűsíti, előadását nem rontja le, hanem csak kiegészíti.

A perbeli képviselő ugyanis, akit fele egyoldalúlag informál, aki előtt csak a javára szolgáló tényeket említi fel vagy domborítja ki, sokszor nincs és nem is lehet abban a helyzetben, hogy a kontradiktórius eljárás során felmerülhet minden részletkérdésre azonnal nyilatkozni tudjon. Ilyenkor a perbeli képviselő vagy kitér a válasz elől vagy pedig egyszerűen tagad, amivel a per befejezését nem mozdítja elő s legtöbbször a tárgyalás elhalasztását teszi szükségessé. Ha azonban a fél is jelen van, a bíró a hozzá közvetlenül intézett kérdéssel a vitás tényállást gyakran azonnal tisztázzhatja. A napokban például tárgyaltam egy pert, amelyben a felperes az előre kifizetett vételár egy részének visszatérítését azon a címen követelte az alperestől, hogy a nevezett az eladott 100 q búzából az utólagos teljesítésre engedett határidő alatt csak 80 q-t szállított le s így a felperesnek joga nyílt az ügylettől elállani s a még hátralékos 20 q búzára eső aránylagos vételárat az eladótól visszakövetelni. Az alperes védekezésében felhozta, hogy a felperes, amidőn a 80 q búzát tőle átvette, az iránt érdeklődött, hogy az alperes a még hátralékos mennyiséget mikor fogja leszállítani? A felperesi képviselő erre nyilatkozni nem tudott; de a személyesen jelenlévő felperes meghallgatásakor az alperes előadását beismerte s ezzel a per sorsa minden további bizonyítás vagy a tárgyalás elnapolása nélkül eldőlt s a felperes a keresetétől elállott. Ilyen és ehhez hasonló esetek minden bíró gyakorlatában százával fordulnak elő.

Ha a felek személyesen jelen vannak, a pervitának egyességgel való befejezésére is nagyobb kilátás van. Az ügyvéd, ügyfele nélkül, a legtöbb esetben nem meri a joglemondást vagy jogelismerést tárgyzó peregyességet megkötni; de ha a fél is jelen van, a meg egyezést gátló ellentétet könnyen át lehet hidalni. A bírónak nem az ítéletgyártás a főfeladata, hanem az, hogy az elébe kerülő jogvitát lehetőleg a felek közmegegyezésére oldja meg. Sokszor előfordul, hogy a bíró a jogvitát nem tudná ítélettel oly méltányosan megoldani, mint ahogyan ez a peregyességben a feleknek legtöbbször sikerül. Emlékezzünk csak vissza például a valorizációs perekre, midőn még a bírói gyakorlat csak tapogatózva tört utat magának s a kérdés törvényhozásilag szabályozva nem volt. Ezért csak helyeselni lehet, ha a bíró, mielőtt a tárgyalást berekesztené, a felek előtt nagyjából körvonalazza a perben elfoglalt jogi álláspontját s a felekre bízza, hogy annak alapján készek-e egymással meg egyezni (Pp. 231. §.). Tapasztalás szerint az ily eljárás gyakran jár sikerrel.

A felek és az ügy érdekében cselekszik tehát a bíró akkor, amidőn a bizonyítást elrendelő végzés meghozatalakor, mindjárt a végzésben a feleknek személyes megjelenését is elrendeli, ha csak az különösebb nehézségbe nem ütközik. Ezt legtöbbször a felek képviselői is kérik. Legcélszerűbb, ha a bíró a felekhez kérdéseket tesz föl s így szétválasztja, hogy mi közöttük a vitás és nem vitás tényállás s ez utóbbit, valamint az esetleges beismerést a jegyzőkönyvben megrögzíti. Sokszor a felek a bíróval bizalmasan elbeszélgetnek s e közben oly fontos ténykörülmenyeket is felhozhatnak, amikre különben nem is gondoltak volna. A felperes durva hálátlanság miatt az ajándékozási szerződés érvénytelenítése iránt pert indított az alperes ellen, aki mindent tagadott. A felek személyes meghallgatása közben az alperes mind jobban és jobban

belemelegedett a felperessel folytatott vitába, végül pedig majdnem a felperesnek rontott. Így mutatta ki a tárgyaláson a felperessel szemben táplált igaz érzését, aminek a bíróság az ítékezésénél, a szolgáltatott egyéb bizonyítékok mellett, döntő jelentőséget tulajdonított.

A feleknek előadását nem minden esetben kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe felvenni. S ha a tárgyaláson később valamelyik félnek eskü alatti kihallgatása válik szükségessé, a bíró a fél vallomásának lényegét már ismeri s kevés fáradsággal, illetőleg munkafóbblettel azt a jegyzőkönyvbe nyomban felveszi s az eskü alatti kihallgatandó fél megidézése végett a tárgyalást nem kell elhalasztania s így a bíró egy tárgyaláson foganatosíthatja a felek személyes meghallgatását és azok *egyikének* eskü alatti kihallgatását.

A tapasztaltabb kartársak nem szorítnak útbagazításra; de a kezdő bírónak tanácsolom, hogy a feleket, hacsak különös akadálya nincs, személyesen mindig idézzék meg s hallgassák is meg; mert ez kevés fáradsággal jár és kedvező eredménnyel kecsegtet. Természetes, hogy a bíró ítéletében a felek előadására, — a beismerés és megegyező előadás eseteitől eltekintve — mint bizonyítékra, nem hivatkozhatnak. Azonban ez nem zárja ki azt, hogy egyéb más bizonyítékkal kapcsolatban a felek előadására is utalhasson és pedig a járásbírósi eljárásban a Pp. 246. §-ának utolsó bekezdése értelmében még akkor is, ha a felek szóbeli előadása a tárgyalási jegyzőkönyvbe nincs fölveve.

Nélkülözhetetlen a felek személyes meghallgatása különösen azokban az esetekben, amelyekben a követelés összegének megállapítása az adós (kötelezett) vagyoni viszonyaitól is függ, mint pl. a családi kapcsolaton alapuló tartási-, valorizáció (1928: XII. tcikk 12. §-a) iránt, vétlenül okozott kár (M. M. T. 1737. §.), háziállat okozta kár (M. M. T. 1739. §. 2. bek.) megtérítése iránt indított perekben, amikor is a bíróságnak a felek (fél) vagyoni helyzete felől tájékozódást kell szereznie. Ily esetekben a bíróság ritkán fog formális bizonyítást lefolytatni s legtöbbször megelégszik az illető félnek előadásaival, amit ellenfele jelenlétében, ennek mintegy ellenőrzése mellett tesz.

Ezek szerint a felek személyes meghallgatása, ha nem is «sodagyógyszer», de mindenesetre oly eszköz, ami a közvetlenségen és szóbeliségen alapuló polgári perrendtartásunknak rendszerében gyökerezik, gyakorlati alkalmazásában kitűnően bevált s az anyagi igazság keresésénél megbecsülhetetlen értékkel bír. Annak tehát, hogy a bíróságok a felek személyes megjelenését sűrűn rendelik el: a divaton kívül egyéb mélyreható okai is vannak.

Dr. Ötömösy Zoltán.

A jövedéki büntetőjog reformja.

A jövedéki büntetőjog általános szabályai, bár azokhoz a büntetőjogi általános szempontokon kívül nagyfontosságú pénzügyi érdekek is fűződnek, ezideig törvény által megállapítva nem lettek.

A jövedéki büntetőjog általános szabályainak kútforrása az 1842. évi harmincad-hivatali utasítás negyedik része, mert az abban foglalt általános határozmányok az 1033/1893. P. M. számú rendelet értelmében nemcsak a vámjövedéki, hanem a többi jövedéki kihágásokra is mérvadó.

A büntettekről és vétségekről szóló 1878: V. tcikket és a kihágásokról szóló 1879: XI. tcikket életbeléptető 1880: XXXVII. tc. 9. §-a értelmében «rintetlenül maradnak az egyenes adók, a jövedékek, a fogyasztási adók és az illetékek iránt fennálló törvényeknek és a törvény által fenntartott szabályoknak megsértését tárgyaló büntetőintézkedések, amennyiben a magyar büntetőtörvények intézkedései azokat meg nem változtatták».

Az 1924: XIX. tc. (vántörvény) 149. §-a értelmében «amennyiben a jelen törvény másképp nem rendelkezik, a vámjövedéki kihágásokra a kihágásokról szóló büntetőtörvény (1879: XI. tc.) irányadó».

Az 1879: XI. tc. 12. §-a értelmében pedig a «büntettekről és vétségekről rendelkező büntetőtörvénykönyv (1878: V. tc.) általános határozatai, amennyiben a jelen törvény ellenkezőt nem állapít meg, a kihágások eseteiben is alkalmazandók».

Általános jogelv az, hogy a büntetőtörvény nemtudása nem mentesít, azaz nem zárja ki a beszámítást, azonban, amint az idézett törvényhelyek egybevetése alapján megállapítható, nem

jogász egyénre nézve nem állott fenn az a lehetőség, hogy a jövedéki büntetőjog általános szabályait megismerhesse, mert ha ezt megkísérelte, oly dzsungelbe tévedt, amelyben tájékozódni képtelen volt, kivezető utat találnia pedig nem sikerült.

Jogászembernek is rendkívüli nehézséget és idővesztéséget okozott az, hogy ezen dzsungelben némileg is tájékozódhassék.

Ez a helyzet már igen sürgőssé tette azt, hogy a jövedéki büntetőjog szabályai egységesen, az egyes állampolgárok által könnyen hozzáférhetően és áttekinthetően megállapíttassanak.

A jelzett helyzet eredményezte a 18,400/1928. P. M. számú rendelet kibocsátását. Hogy azonban a rendelet a jövedéki büntetőjog általános szabályainak szabályozásához fűzött reményeket nem elégítette ki, annak legfőbb oka abban keresendő, hogy a szabályozás rendelettel és nem törvénnyel eszközöltetett.

Magyar embernek jellemző sajátossága, hogy megnyugtatóbb hatást gyakorol reá a törvényen alapuló rendelkezés, mint az olyan rendelkezés, amely rendeleten alapul.

Erre éppen a jövedéki jog szolgáltatott fényes példát.

Ugyanis az 1924: XIX. tc. 25. §-a teljesen azonos alapokra fekteti a letartóztatás eseteit, mint az új jövedéki rendeletek, s a két rendelkezés e tekintetben szó szerint egyezik.

Bár az 1924: XIX. tc. a teljes nyilvánosság előtt tárgyalatott le, az mégsem váltott ki olyan mozgalmakat, mint amilyenek a jövedéki új rendeletek kibocsátása után voltak tapasztalhatók.

Bár a 18,400/1928. P. M. számú rendelet egyes rendelkezései hézagpótlóak s nagyon kiválóak és bár a most hivatkozott rendelet a fentebb hivatkozott helyzetet tetemesen javította és lényeges haladást képez, mégis arravaló tekintettel, hogy a bünvádi eljárás szabályait most már két rendelet szabályozza és a mellett a bünvádi perrendtartás egyes helyei is alkalmazandók, továbbá arravaló tekintettel, hogy a 18,400/1928. P. M. számú rendelet 1. §-ának utolsó bekezdése értelmében «amennyiben a jelen rendeletből más nem következik, a jövedéki kihágásokra a büntettekről és vétségekről szóló 1878: V. tc. (rövidítve = Btk.) első részének rendelkezéseit, úgyszintén az e rendelkezéseket módosító és kiegészítő rendelkezéseit kell alkalmazni», miután a rendelet nem alkalmazkodik a Btk. általános rendelkezéseéhez, amelyek az életbeléptetésük óta eltelt hosszú idő után is kiválóknak bizonyulnak s különösen a jogászoknak vérebe is átmentek, — a rendelet jobb hatást váltott volna ki s az áttekintést lényegesen megkönnyítette volna, hamarább és könnyebben barátkozott volna meg vele a közfelfogás, ha az általános büntetőjogi rendszerünkhöz s annak beosztásához szorosabban alkalmazkodott volna.

I. Bevezető rendelkezések.

A rendelet 1. §-a értelmében «jelen rendeletben: cselekmény alatt a mulasztással elkövetet cselekményt is érteni kell», a jövedéki kihágások minőségét, természetét és különleges sajátosságait véve figyelembe, valamint az esetlegesen felmerülhető viták elkerülhetése érdekében megfelelőbb lett volna a következő szövegezés: «a jövedéki kihágás az esetben is büntetendő, ha az mulasztással követtetik el».

A rendelet fenntartja a hivatkozott harmincad-hivatali utasításnak már nem nagy jelentőséggel bíró terminológiáját, tudniillik a jövedéki kihágásokat súlyos és kisebb jövedéki kihágásokra osztja fel.

A jövedéki büncselekmények súlyát és az alkalmazandó büntetést véve figyelembe, az Illetékügyi Közlöny 1928. évi november havi 9. számában «A jövedéki büntető eljárás reformja» cím alatt megjelent cikkben kifejtett állásponthoz képest már idő- és korszerű volna a jövedéki büntetőügyeket a magyar büntetőjogi rendszernek megfelelően, jövedéki kihágásokra és jövedéki vétségekre felosztani.

II. A jövedéki kihágások büntetése.

Az új jövedéki rendelet kibocsátása után elhangzottak oly vélemények, hogy a rendelet nem alapul törvényes felhatalmazáson.

Ezzel szemben az 1927: V. tc. 66. §-a szerint «a közadók kezeléséről szóló 1925. évi 600. P. M. számú hivatalos összeállítás 142. §-a a következőkkel egészített ki:

Felhatalmaztatik a pénzügyminiszter, hogy az igazságügyminiszterrel egyetértve, a jövedéki büntetőjog anyagi szabályait

a vámjog szabályozásáról szóló 1924 : XIX. tc. VI. részének I. fejezetében foglalt büntető rendelkezéseknek szem előtt tartásával az 1924 : XIX. tc.-re is kiterjedő hatállyal rendelettel megalkothassa).

Az 1924 : XIX. tc. VI. részének első fejezete is tartalmaz az 1878 : V. teikkhez alkalmazkodó egyes általános büntetőjogi rendelkezéseket, azonban ezen rendelkezések csak házagpótlóak voltak, mert hisz az 1924 : XIX. teiket életbeléptető 92,000/1926. P. M. számú rendelet fenntartotta az 1842. évi harmincad-hivatali utasításban foglalt anyagi büntetőjogi szabályokat és így a hivatkozott felhatalmazás azért volt szükséges s azért adatott meg, hogy az «1924 : XIX. tc. VI. részének I. fejezetében foglalt büntető rendelkezéseknek szem előtt tartásával a harmincad-hivatali utasításban foglalt szabályok helyébe lépő új jövedéki büntetőjogi anyagi szabályok az 1924 : XIX. tc.-re is kiterjedő hatállyal alkottassanak.

A hivatkozott felhatalmazás azonban nem foglalja magában az érvényben levő törvények hatályon kívül helyezésére vonatkozó felhatalmazást is.

Vannak jövedéki kihágások, így például az 1887 : XLIV. tc. 24. §-ában foglalt dohányjüvedéki kihágás, amelyre a második bekezdés esetében a törvény elzárásbüntetést állapít meg.

Ezek a törvények még hatályukban fennállanak.

Az 1880 : XXXVII. tc. 13. §-a értelmében a jövedéki kihágások esetében «kiszabott pénzbüntetések átváltoztatásánál, ha 600 koronát túl nem haladó pénzbüntetés változtatandó át : elzárás, ellenesetben pedig fogház alkalmazandó».

E törvényszakasz, valamint a teljesen azonos szövegű 1909 : XI. tc. 99. §-a még hatályában fennáll.

A 600/1925. P. M. számú rendeletnek 140. §-a teljesen azonos rendelkezést tartalmazott.

Hogy a sok eset közül csak egy esetet idézzünk, az 1921 : XI. tc. 26. §-a értelmében a pénzügyigazgatóság által kiszabott «pénzbüntetést behajthatatlanság esetében elzárásra kell átváltoztatni ; az átváltoztatás módjára az 1909 : XI. tc. 99. §. irányadó, azonban az elzárás tartalma két hónapot nem haladhat meg».

E törvény is még hatályban van.

A felhozottakkal szemben az új jövedéki rendelet 4. §-a értelmében «A jövedéki kihágásokra kiszabható büntetések a következők :

- a) fogház,
- b) vagyonbüntetések (pénzbüntetés, ingó dolgok elkobzása),
- c) kiutasítás».

Az 5. §. második bekezdésének utolsó tétele szerint «ahol a korábbi jogszabályok elzárást említenek, ez alatt fogházbüntetést kell érteni».

A felhozottak egybevetéséből kitűnik, hogy az új jövedéki rendelet hatályon kívül helyezi a fennálló törvényeknek azon rendelkezését, amely szerint egyes cselekményekre elzárásbüntetés állapított meg, továbbá hatályon kívül helyezi a fennálló törvényeknek azon rendelkezéseit is, amelyek szerint az egyes jövedéki kihágásokra és a jövedéki szabálytalanságokra megállapított pénzbüntetések elzárásra változtatandók át.

Az új rendelet az elzárásbüntetés alkalmazhatóságát teljesen kizárja a nem vámjüvedéki kihágásokra, sőt a nem vámjüvedéki szabálytalanságokra megállapított pénzbüntetések átváltoztatására és a fogházat, mint a büntető rendszerünkben a vétségekre megállapított büntetési nemet, alkalmazza a hatályban levő törvényekkel szemben és azoknak e részben való hatályon kívül helyezésével.

A felhatalmazás terjedelmének túlhágása tehát a rendeletnek ezen intézkedéseiben foglaltatik, mert hisz az 1924 : XIX. tc. a nem vámjüvedéki kihágásokra vonatkozó jövedéki büntető-törvényeket nem érintette volt és a pénzbüntetésnek a 156. §-ában foglalt átváltoztatása a nem vámjüvedéki kihágásokra nem vonatkozott volt és azokra kiterjesztve nem lett s a törvényes felhatalmazás csakis arra terjed ki, hogy a jövedéki anyagi büntetőjognak az összes jövedéki ügyekre kiterjedőleg egységes oly szabályai alkottassanak meg, amelyek az 1842. évi harmincad-hivatali utasításban foglalt szabályok helyébe lépnek s azokat az 1924 : XIX. tc. VI. részének I. fejezetében foglalt s eddig is hatályban volt anyagi szabályok fenntartása mellett pótolják.

A jövedéki büntetőjog anyagi szabályainak törvény útján való megállapítása a jelen viszonyok között alaposan lévén várható, alkalom- és időszerű az egyes jövedéki törvények különös fogytékosságára rámutatni.

Így, ha csak a legkirívóbb eset tétetik a kritika tárgyává, az 1876 : IV. tc. 13. §-ában meghatározott dohányjüvedéki kihágás elkövetése esetén a bíróságnak a fennálló törvények és rendeletek ellenére nem áll módjában az, hogy az egyes esetekben fennforgó bűnösségi körülmények mérlegelésén alapuló büntetést alkalmazhasson, mert a hivatkozott törvényhely oly büntetési tételeket tartalmaz, hogy a bíróság oly egyénre is, akire nézve nagyon nyomatékos és nagyszámú enyhítő körülmények forognak fenn, az általános jogi és méltányossági, igazságosztó elvekkel szemben ugyanoly büntetést kénytelen alkalmazni, mint az ilyen vagy egyéb bűncselekmények miatt már többszörösen is büntetett egyénre. Ily büntetési tételek mellett a bíróság a valóságban nem ítélkezik s nem ítélkezhetik, hanem csak bírságkirovási tevékenységet fejt ki.

III. Halmazat.

Az új jövedéki rendelet 14. §-a szerint «ha jövedéki kihágást más bűncselekménnyel együtt követnek el, a különböző büntetéseket külön-külön kell alkalmazni. Ilyenkor a Btk. 96. §-a egyáltalán nem alkalmazható». E rendelkezés arra a következtetésre szolgáltathat esetleg alapot, hogy a jövedéki kihágások más nem jövedéki bűncselekménnyel együttesen tárgyalhatók le, holott az 1896 : XXXIII. tc. (Bp.) 20. §-a ezt kizárja, mert hisz e szakasz szerint «a jövedéki kihágási ügyek az illetékes hatóságtól összefüggés okából (18., 19. §§.) nem vonhatók el».

Ehhez képest az új rendelet 14. §-a második bekezdésének azon rendelkezése, hogy «ha vámmentes, de behozatali, kiviteli vagy átviteli tilalom alatt álló áru vagy valamely egyedárusági tárgy csempészete, illetőleg az ezzel kapcsolatos orgazdaság vagy bűnpártolás egyúttal más törvény alá is esik, csak a súlyosabb büntetést megállapító törvényt kell alkalmazni, de a pénzbüntetést a szerint a törvény szerint kell kiszabni, amely magasabb pénzbüntetést rendel», — szabatosabb lett volna, ha a «más törvény alá is esik» kitétel helyett azon kitétel használtatott volna, «ha más jövedéki törvény alá is esik».

Ezekkel kapcsolatosan két igen fontos kérdés vetődik fel.

Tudniillik az 1920. évi XVI. tc. 12. §-ának harmadik bekezdése értelmében a fényűzési tárgyak után «az adókötelezettség a határ átlépésének időpontjában áll be», ugyanezen rendelkezés áll fenn a forgalmiadóra nézve is s minthogy ezek szerint a vámjüvedéki kihágás elkövetése kapcsán a legtöbb esetben adócsalás vétsége vagy büntette is követtetik el, minthogy a kir. kincstár érdekei vannak mind a két esetben veszélyeztetve, a bűncselekményt elkövető egyének érdekeit is figyelembe véve, a méltányosság elve azt a kérdést veti fel, hogy nem volna-e helyes ilyen esetekben a vámjüvedéki kihágást az adócsalási bűncselekménnyel együtt bírói eljárás tárgyává tenni.

A másik fontos kérdést az 1928 : X. tc., vagyis a II. Bn. veti fel.

Ugyanis a Btk. 102. §-a és a Kbt. 29. §-a értelmében több cselekmény fennforgása esetén a pénzbüntetés minden cselekményre külön volt megállapítandó, a II. Bn. 22. §-a azonban ezen törvényszakaszokat hatályon kívül helyezte s minthogy ily körülmények között a II. Bn. 20. §-ának első bekezdéséhez képest a kir. kincstárnak nagyfontosságú pénzügyi érdekeit az új rendelet 14. §-ának negyedik bekezdése megfelelően biztosította, arra való tekintettel, hogy a II. Bn. 20. §-ának második bekezdése és a II. Bn. 3. §-ának első és utolsó bekezdése alapján oly álláspont is merül fel (a Magyar Jogélet 1928. évi augusztus—szeptember havi 8—9. számának 3-ik oldalán levő cikk), hogy adócsalási bűncselekmények esetében nem lehet mellékbüntetésként pénzbüntetést kiszabni és arravaló tekintettel, hogy az új rendelet hivatkozott 14. §-ának negyedik bekezdésében foglalt rendelkezés kifejezetten csak a jövedéki kihágásokra vonatkozik, — nagyon sürgős szükség lenne arra, hogy a kir. kincstárnak az adócsalási bűncselekményekhez fűződő fontos pénzügyi érdekei is megfelelően biztosítottassanak.

IV. A jövedéki büntető eljárást kizáró okok.

A bűnvádi eljárás megindítását kizáró okok a Btk. 105. §-ában foglaltatnak. Ezek mellett azonban az új jövedéki rendelet 15. §-ának c) pontjában egy új kizáró okot állapít meg, t. i. a jövedéki büntető eljárás mellőzésének elrendelését.

Minthogy a rendelet 15. §-ának 5. bekezdése értelmében «nincs helye jövedéki büntető eljárásnak, ha a pénzügyi hatóság az el-

járás mellőzését rendeli el, s minthogy ezek szerint a jövedéki bűnvádi eljárás mellőzését csakis a pénzügyi hatóság rendelheti el és ez esetben a jövedéki ügy már a bíróság elé sem kerülhet s a bíróság az előbb már folyamatban levő jövedéki büntetőügyben a jövedéki eljárás mellőzhetésére feljogosítva nincsen és a jövedéki eljárás mellőzését egyáltalában nem teheti a bírói határozat tárgyává, — az általános büntetőjogi alapelveket véve figyelembe, a rendelet 15. §-ának c) pontjában foglalt oknak a bűnvádi eljárás kizáró okaként való beiktatása a megalkotandó jövedéki büntető törvényből kihagyandó lenne.

A jövedéki büntetőeljárásnak előkészítő részét a 31,000/1928. I. M. számú rendelet 8. §-a szerint a vizsgálat képezi, ezzel szemben a 18,400/1928. P. M. számú rendelet II. része az előkészítő eljárást két szakra, a nyomozásra és a vizsgálatra osztja fel.

A Btk. keretébe tartozó bűncselekmények még igen súlyos esetekben is legnagyobb részben a nyomozás alapján kerülnek főtárgyalásra s a vizsgálat csakis a Bp. 103. §-ában részletezett esetekben van kötelezőleg előírva.

Ily körülmények között «A jövedéki büntető eljárás reformja» című fent hivatkozott cikk III. pontjában foglaltakra való figyelemmel, az előkészítő eljárásnak a hivatkozott két szakra való felosztása sem nem gazdaságos, sem nem szükséges. *Both Péter.*

A be nem jegyzett elővételi jog hatálya.

Magánjogunk az abszolút jogok között ismeri (a személyi és örökjogon kívül) a dologi jogot és a rosszul elnevezett dologiasított kötelmet. A dologi jog már magában abszolút jog, míg egyes meghatározott kötelmi jogok abszolúttá bizonyos külső, mindenki által felismerhető tény — a telekkönyvi bejegyzés — folytán válnak.

Elméletünkben tisztázott a dologi jog fogalma, ennek köre és joghatásai. A gyakorlati életnek hozott kedvezmény volt az elmélet művelői által, hogy egyes relatív jogokat (kötelmeket) a telekkönyvbe való bejegyzés tényével abszolút joggá rangosították, habár ez ellen is erős hangok hallatszottak. Magánjogi fróink érdeme, hogy az ú. n. dologiasított kötelmek körül tisztázták a léggört — ami főleg az Optkv. egyes kitételei tetten szükségessé — annak megállapításával, hogy az abszolúttá vált relatív jogok azért még nem dologi jogok, mert hiszen a dologi jog nemcsak joghatásai, hanem tárgya és természete tekintetében is különbözik a kötelmi jogtól.

Nem ismerte hazai jogunk azonban el eddig azt, hogy valamely kötelmi jog telekkönyvi bejegyzés nélkül abszolúttá válik, hogy a dologi jog joghatásaival bírhat, hogy pláne, amit a német polgári törvénykönyvben nagy megütközéssel fedeztek fel, valamely kötelmi jog — *lucus a non lucendo* — dologi jog legyen.

Szladits Károly professzor úr mutat rá e lap dec. 15-iki számában a kir. Kúria egyik legújabb határozatára, amely kimondja, hogy az ingatlanra vonatkozólag kikötött elővételi jog még ha a telekkönyvbe nincs is bejegyezve, de a szerző felek erről a jogszerzéskor tudtak, a harmadik féllel szemben is hatályos. Meg is állapítja, hogy ez már nem kötelmi jog «dologbaniasítása», hanem az elővételi jognak önmagában abszolúttá tétele.

Szladits professzor úr a kir. Kúria e határozatában a kódexjavaslat nagy vonzóerejének működését látja, de mint elméleti jogásznak nincs szava ellene; pedig e helyről inkább azt várhattuk volna, hogy az elmélet tisztaságát nemcsak a jogszolgáltatás tényezőinek munkájával, hanem még a kódexjavaslattal szemben is megvédelmezi, miután a kir. Kúria ismertetett határozata a MTK. megfelelő helyének hűségese alkalmazása.

Mit mond ki a MTK.? Az 1416. §-a azt mondja: «Az eladó a vétel tárgyát oly harmadik személytől is visszakövetelheti, aki azt a vevő jogán időközben megszerezte, ha ez az eladó visszavásárlási jogáról a szerzéskor tudott vagy ha a szerzés ingyenes volt». Az 1433. §. ezt kiterjeszti az elővásárlási jogra is.

Ebből látható, hogy milyen messze megy el az MTK. eddigi jogunktól és hogy lekanyarodik elméleteink útjáról. A jogról való tudomás és ingyenesség eseteiben a visszavásárlási és elővételi jogot harmadik személlyel szemben gyakorolhatóvá teszi telekkönyvi bejegyzés nélkül is, és pedig gyakorolhatóvá teszi még akkor is, ha nem az eredeti átruházási okiratban foglaltatik a kikötés, akkor is, ha nincs benne *clausula intabulandi*, hanem elegendőnek tartja, hogy harmadik személy erről a jogról bármiképpen tudomást szer-

zett a szerzéskor. Ingyenes szerzés esetén pedig nem is kell a vevőnek erről tudnia. Vagyis kimondja, hogy az elő- és visszavásárlási jog önmagában abszolút hatású jog és ezért kifelé a dologjog habitusába öltözteti.

Miért vajjon? Sajnos, a feleletet csak abban találhatjuk meg, hogy a német polgári törvénykönyvben is így van. Elkerüli ugyan az MTK. ennek kirívó hibáját, nem veszi át téves nomenklaturáját, nem *nevezi* el dologi jognak, de úgy *hívja*. A jogbiztonság szempontjából azonban a német polgári törvénykönyv rendelkezése megbízhatóbb, mint az MTK.-é, mert amaz az elővásárlási kötelmi jogot csak akkor változtatja át elnevezésében is dologi joggá, ha a tjkv.-be bejegyeztetett, amikor tehát harmadik személyek által is felismerhető külső tényben jelentkezik; addig a MTK. a jogbiztonság szempontjából oly fontos tényről eltekintve is, dologi jogi jelleggel ruházza fel.

Nem vonatkoztathatjuk el azonban magunkat az elő- és visszavásárlási jog teljes tárgykörétől. Nemcsak ingatlanokról van szó, hanem ingókról is. És e részben mintha megfelelne a MTK. a forgalmi élettel. A forgalmi élet, az ingóknál különösen, a jogcímvédelmet nem tűri meg.

Hová vezetne az, ha A elad egy aranyórát B-nek elő- vagy visszavásárlási joggal terheltén, B ezt nászajándékba adja C-nek és idők multával A ezt C-től, a megajándékozottól, egyszerűen visszakövetelhetné. Ez egy másik jogügyletnek, az ajándékozásnak kategóriáját szűkíti és tulajdonképpen az ajándék visszavonásának egy új formáját kreálja.

Ugyanezek a kifogások állanak meg — *mutatis mutandis* — visszterhesügyleteknél is. Ehhez járul, hogy a jogcím tudása, a rosszhiszeműség, mindig nehézkesen bizonyítható csak és e mellett teljesen indokolatlan perszaporítást eredményez.

Lehet, hogy a jogi formalizmus merevségét az eleven élet nem tűri meg; lehet, hogy az élet nem tud mindig elférni az elméletek prokruszteszi ágyában; lehet, hogy a gyakorlati élet gyakran nem látja biztosítva a mások jogát a kötelmi jog védősáncában, hanem a dologi jog várendszerébe vonultatja; de az nem lehet, hogy az életet magát áttereljük, átkényszerítsük ok, indok és szükség nélkül talán csak azért, mert a német polgári törvénykönyvben ez így van.

Mert a MTK.-ban ez történik. Nem az élet követelte ezt és az ilyen rendezést, hanem az életet kényszerítik ebbe bele. Az elő- és visszavásárlási jog fontos jogintézmény, de gyakorlati esetei elég ritkák és egészen szórványosak azok az esetei, amikor a kikötések tkvi bejegyzést nem nyertek. Ez pedig mindig a jogosított hibájából — vagy akaratából — nem történik meg.

Az ingóforgalomban pedig indokolatlan nehézségeket támaszt.

Semmi parancsoló életkövetelmény nincs, semmi szükség sincs tehát, hogy az elő- és visszavásárlási jogok e ritka formái kedvéért — ahol sohasem tudjuk, hogy a jogszerzőnek mi volt eredeti szándéka — áttöressék helyesen kiépített elméletünk, megzavartassék jogrendszerünk és tág rés nyitassék a jogbizonytalanságnak akkor, amikor e nélkül is megtalálták a jogok eddigi jogunkban is a kellő védelmet és amikor e nélkül is lehet még nagyobb védelembe részesíteni.

Az MTK. e rendelkezéseit nem tartjuk tehát szerencsésnek, sem pedig indokoltnak. A jogbiztonságra nézve pedig hátrányos, elméleti tudásunknak pedig nyílt negációja.

Ennyit a MTK.-val szemben.

A kir. Kúriának Szladits professzor úr által ismertetett határozata ellen sokkal több szavunk van. Mi a MTK. e rendelkezéseit — miután annyira nem illeszkedik be jogrendszerünkbe — nem tartjuk véglegesnek és így ennek alkalmazását a kir. Kúria részéről legalább is elsiertettnak, eddigi jogunkkal szemben pedig egyenesen törvényellenesnek, a jogbiztonság szempontjából pedig sérelmesnek tartjuk. És itt már nem elméleti jogunk sérelme fáj, hanem a gyakorlati jogász indokolt panasza szólal meg.

Az ideiglenes törvénykezési szabályok 156. §-a szerint az Optkv. mindazok a határozatai, melyek a telekkönyvi rendeletekkel összefüggésben állanak, amelyek valamely telekkönyvi jog megszerzésére vagy elenyésztésére alapul szolgálnak, hatályukat megtartják. Ennek nem kell ma már értelmezést adnunk. Az «*Optkv. mindazon rendelkezése*» — mondja — hatályukat megtartják, melyek a telekkönyvi rendelettel stb. összefüggésben állanak. A telekkönyvi rendtartás 63. §-a pedig kifejezetten megemlíti az elővásárlási jogot és hivatkozik is az Optkv. 1073. §-ára. Fönnáll tehát az Optkv. mindazon rendelkezése, mely e jog megszerzésére és elenyésztésére vonat-

kozik. Főnnáll tehát az 1079. §. is, mely szerint *harmadik személlyel szemben e jog csak akkor szerzetetik meg, ha a telekkönyvbe be van jegyezve.*

Ez alól nincs kibúvó, nem lehet semmi mást kiértelmezni belőle, mint ami benne van és amit itt leszögeztünk. Ezt követte is bírói gyakorlatunk — törvényes parancs folytán — 67 év óta. Amíg *törvény* meg nem változtatja, addig a jogalkalmazó attól el nem térhet.

Nem tartjuk tehát sikerültnek Szladits professzor úr szellemes parádját, mellyel a kir. Kúria segítségére ment az ideiglenes törvénykezési szabályok 21. §-ának felhívásával, amihez mi még felhívjuk annak 156. §-át is. Nem arról van itt szó, hogy egy kötelmi jogot az eredeti adóson kívül is ki ellen lehet érvényesíteni, hanem arról, hogy ingatlanokra elő-, visszavásárlási jogot, jogszabályaink értelmében, harmadik személlyel szemben csak az Optkv. 1079. és 1070. §-ai alapján lehet szerezni, amely paragrafusok érintetlen hatályukban ma is fennállanak.

Az igaz, hogy az nem dologi jogszerzés kérdése, hogy egy kötelmi jogot ki ellen lehet érvényesíteni, *de az is igaz, hogy ingatlanra vonatkozó dologi jogot vagy dologi hatályú jogot csak úgy lehet szerezni az ideiglenes törvénykezési szabályok értelmében, amint ez az Optkv.-ben elrendeltetett, ez pedig a tkvi bejegyzés.*

Legfelsőbb bíróságunk a létező és kötelező jogot a maga egészében félreteszi és rosszhiszemű jogszerzőnek nyilvánítja azt, aki cogens jogszabályaink alapján szerzett tulajdonjogot. Nagyon kétélű dolog rosszhiszeműnek nyilvánítani azt, aki a fennálló jog értelmében jár el, aki tudja, hogy a be nem jegyzett jog vele szemben nem hatályos jog és hogy vele szemben nem is létezik. Ha tudomása dacára megszerzi az ingatlant, akkor a létező jog kifejezett engedelmével jár el, melyben őt minden jogtudó ember véleménye és tanácsa is megerősíti. Annyit jelent e határozat, hogy a jogszolgáltató részéről a jogával szándékosan vagy hanyagságból nem élve szemben rosszhiszeműnek nyilvánítatik az, aki a jog és törvények alatt élve, de ebben bízásban is jog és törvény szerint cselekszik.

Itt rá kell térnünk Szladits professzor úr által kivételesnek nyilvánított jus deductum esetére. Jogunk szerint ez sem foghat helyt. És itt minden nagy tiszteletünk mellett és csekélységünk teljes átérzése mellett sem hallgathatunk el Grosschmiddel szemben is egy halk véleményt és ez az, hogy a jus deductum esetének kivételése éppen olyan ellentétben áll dologi jogunkkal, mint a kir. Kúria határozata, amely erre való tekintet nélkül «önmagában» abszolúttá teszi az elővételi jogot. Grosschmid által felhozott példa — tehát a jus deductum esete — éppen úgy nem szolgál rá a kivételes elbánásra, mint a más esetek és éppen úgy az Optkv. rendelkezése alá kell hogy essék. Kivételezése éppen úgy sérti dologi jogunkat, mint más eset.

E kérdés azonban mégis megoldható eredményesen dologi jogunk sérelme nélkül, a telekkönyvi rendtartás alapján. Ennek 62. §-ának utolsó bekezdése azt mondja, hogy a bejegyzett jog *közelebbi meghatározásai*, melyek magából a telekkönyvből ki nem tűnnek, *ama okirat* tartalma szerint ítélandók meg, melynek alapján a bejegyzés megengedett.

Az elő- és visszavásárlási jog a tulajdonjog korlátja. A «bejegyzett jog közelebbi meghatározása» az is, hogy ha a tulajdonjognak valamely korlátja állítatik föl. A tulajdonjog közelebbi meghatározásait a tulajdonjog bekebelezés alapjául szolgáló okirat tartalmazza. Ha ebben ki van kötve az elő- és visszavásárlási jog, akkor a tkvi rdts 62. §-a alapján kérelem nélkül is bejegyezhető és be nem jegyzés esetében is kihathat harmadik személyekre.

Eddigi bírói gyakorlatunk, elindulva kommentátoraink és szakíróink után, a tkvi rdts e rendelkezését csak a bejegyzett szolgálmi jogra és kikötményre alkalmazta, habár a korlátozás indokát nem is tudjuk a rendtartásban felfedezni és éppen úgy alkalmazhatónak jelentkezik ez a tulajdonjog esetében is. Ezt törvényhozásunk is felismerte és az 1912: VII. tc. 31. §-ában — a záloglevelekkel kapcsolatban — már a tkvi rdts 62. §-ának ilyen irányú továbbfejlesztését látjuk.

Jogszabályaink szerint *csak* a dologi jog az, melyről való tudomás a tudomással bírót rosszhiszeművé teszi. Ez azonban sohasem állott az ú. n. dologiasított kötelekre, még a jus deductum esetében sem. E tekintetben — azt hisszük — téved is Szladits professzor úr. Ez már erősen dologiasította volna a kötelemet és létező jogunk szerint furcsa esetek elé állította volna. Hogy csak egy példát említsünk:

A. tudja, hogy B.-nek már címe van a bérletjog betáblázására és megveszi az ingatlant, tulajdonjogát is bekebelezeti. A tulajdonos A. a bérlő fellépésére, mint rosszhiszemű vásárló, kénytelen volna engedni B.-nek, a bérlőnek.

Ez eddigi jogunk szerint elképzelhetetlen volt. Most egyszerre valóság lett, ha a kir. Kúria következetes és a MTK.-t e részében is alkalmazza.

Fölmerül tehát a kérdés, hogy lesz ezután? És ki az, aki erre a kérdésre meg tud felelni? A törvényhozó nem, a bíró nem és az ügyvéd legkevésbé.

Miként rendezkedjék be tehát az életbe a Corpusjurisbeli alany? És számolt-e ennek lelkiségével a bíróságunk, amikor élet- és jogviszonyainak eddigi berendezését megcáfolva találja és ha jogsegélyért folyamodik, nem jogsegélyt kap, hanem éppen ezt vonják meg tőle? Alkalmas-e ez jog- és törvénytiszteltet nevelésre és a bíróságunk tekintélyének öregbítésére?

És mi lesz ezután? Melyik jog szerint rendezkedjék be az ember? Egyik bíróságunk a régi jogot fogja alkalmazni, a másik a MTK.-t. A kir. Kúria egyik tanácsa így és a másik másképp fog eljárni.

Mi lesz, ha a MTK. ebben a formájában nem válik törvénné, hanem éppen azok a rendelkezései fognak változás alá esni, melyeket most oly sietve alkalmaz bíróságunk?

És mit mondjon a hozzáforduló jogkeresőknek az az ügyvéd, akit eddig olyan szépen a perek első bírójának neveztek el?

Más volna a helyzet, ha legfelsőbb bíróságunknak jogában és módjában állana teljes-ülésében kimondani, hogy ex nunc a MTK. rendelkezései fognak ítélezése alapjául szolgálni. Ebben az esetben úgy alsóbíróságaink, mind pedig az ügyvédek fix alapot nyerhetnének és a publikum is tudná, hogy miszerint rendezkedjék be.

Így azonban jogszolgáltatási szempontból tarthatatlan helyzet fog előállni.

Dr. Menyhart Gyula.

Külföldiek a részvénytársaság igazgatóságában és felügyelőbizottságában.

A szokásjog leggyakrabban a bírói ítéletben jelentkezik, de Werbőczy szerint hatályához szükséges a tacitus consensus populi. A budapesti Tábla P. VI/12,713/928. sz. végzésével (J. H. III. évf. 121. sz.) kimondta, hogy ha a törvényhozó megfelelő módosító intézkedéssel késik, a bírói gyakorlat feladata a törvényt úgy alkalmazni, hogy az feladatának a változott viszonyok között is megfelelhessen (l. K. T. 1. §.). A következőkben az Ítéltábla úgy találta, hogy a változott viszonyok folytán a r.-t. igazgatósága és felügyelőbizottsága kizárólag külföldiekből nem állhat, mert ez a körülmény a hatóságok ellenőrzési jogát és a társasággal érintkezésbe jövő harmadik személyek jogos érdekeit veszélyezteti, mert a könnyen változtatható lakhely nem biztosíték arra nézve, hogy a külföldi nem fogja a társaságot vezetés nélkül hagyni.

Igen öröndetes, hogy bíróságaink ítélezés közben nemcsak a konkrét esetnek vizsgálatával foglalkoznak, hanem a gazdasági élet fejlődését és szükségleteit is figyelemmel kísérik, mert helyes gyakorlat csak ilyen módon keletkezhetik és e tekintetben nagy hivatás vár az Ítéltáblákra, melyek a jogkutatásban merészebbek lehetnek, mert határozataik még felülvizsgálat alá kerülhetnek.

A szóbanforgó határozattal azonban — úgy tetszik — a consensus megtagadandó.

A határozat vizsgálatánál a K. T. rendelkezéseinek taglalását mellőzhetjük, mert a döntés maga kifejezetten contra legem indokol és így egyedül ezen indokolás helyállósága érdekel bennünket.

A Tábla, midőn a törvényhozó hallgatásáról beszél, helyesen mellőzte s mi sem hivatkozunk az 1921: XXXIII. tc. (trianoni békeszerződés) 211. cikkének a) és d) pontjára, — mely szerint Magyarország kötelezi magát arra, hogy a szövetséges és társult hatalmak állampolgárait nem zárja el szakma, hivatás, kereskedelem és ipar gyakorlatától semmiféle oly tiltó rendszabállyal, amely egyformán alkalmazást nem nyerne minden külföldi állampolgárra kivétel nélkül, illetve, hogy nem veti alá a szöv. és társ. hatalmak állampolgárait oly korlátozásnak, amely ezeknek a hatalmaknak állampolgáiraival szemben 1914 július 1. napján nem volt alkalmazható, kivéve, ha ezen korlátozás vonatkozik saját

állampolgáira is — hanem külföldi vonatkozású kérdésről lévén szó, legelső sorban a külföldi törvények álláspontját kutatjuk.

A nyugati kultúrállamok kereskedelmi törvényei — tudunkkal — sehol sem kívánják az igazgatósági tagság személyi feltételül a belföldi állampolgárságot. Így a német H. G. B. 231. §-a és Staub (Anm. 10 zu § 231, 12—13. Aufl.): Die Vorstandmitglieder brauchen nicht Inländer zu sein, oder im Inlande wohnen. Oft z. B. zur Beaufsichtigung einer ausländischen Zweigniederlassung wird gerade der Wohnsitz im Auslande erwünscht sein.

Az osztrák AHGB. Art. 227., a belga K. T. 45. §-a (I. Arthur Bertot és F. Baubart 1913.) hasonlóképpen rendelkeznek.

Csupán a környező államok, amelyek a trianoni béke folytán nagyszámú, teljesen idegen vállalatot — így r.-t.-ot is — kaptak imperiumuk alá, akarták ezek nacionalizálását azáltal előmozdítani, hogy az igazgatóságok felét belföldi állampolgárok közül rendelték választani.

Az államok közötti viszonyossági elv vetette fel azután azt a gondolatot, hogy retorzióképpen nem kellene-e hasonló szabályozást nálunk is életbeléptetni. Így a Kuncz-féle Törvénytervezet 110. §. 4. bek.-e, mely szerint, ha az igazgatóság egy tagból áll, akkor ennek az egy tagnak, ha pedig több tagból áll, legalább a tagok felének magyar állampolgárnak kell lennie és Magyarország területén állandó lakhellyel bírnia. Az ezen szakaszhoz fűzött indokolás, az igazgatók könnyebb felelősségrevonása mellett, főként a környező államok hasonló jogszabályaira utal. Mellesleg megjegyezve, a Tervezet 112. §-a a külföldiek javára enyhítéseket is tartalmaz, — amelyek korántsem kielégítőek — az indokolás szerint az enyhítés szükséges, mert a szerző a háborús pszichózis utóhatásaként még mindig érvényesülő elzárkózást, a politikai ellentéteknek a gazdasági élet területére való kiterjesztését a népek egyetemes érdekét súlyosan veszélyeztető kinövésnek tartja.

Magyarország részéről pedig különösen meg volt mindig a hajlandóság, hogy a külállamokkal kereskedelmi szerződések kötésével is, egymás állampolgárainak a legnagyobb szabadságot biztosítsa (pl. 1923 : XIII. tc., 1421/1923. M. E. sz. rend. az osztrák Köztársasággal, 5192/1923. M. E. sz. rend. az Eszt Köztársasággal, a 370/1929. M. E. sz. rend. a Japánnal kötött keresk. szerződés életbeléptetéséről). Tehát a törvényhozásnak a K. T.-t ebben a vonatkozásban korlátozó akarata nem vélelmezhető.

A kir. Ítéltábla hivatkozott döntésében nem a környező államok jogszabályaira — tehát viszonyosság hiányára — utal, hanem rendészeti okokból és harmadik személyek védelme végett kívánja meg legalább egy tagtól a belföldi állampolgárságot.

Ez az indokolás — úgy tetszik — nem meggyőző. Ezt a célt a törvény sokkal biztosabban elérhetné, ha az igazgatósági tagoktól kauciót követelne, mint pl. az olasz K. T. 123. c. (az alaptőke $\frac{1}{50}$ -ed részét, amely 50,000 lírára korlátozható), a francia 1867. évi XXVI. tc., a japán K. T. 168. §-a stb., I. Kuncz Tervezet 338. old., de a törvény a r.-t. alapításának könnyűségét, olcsóságát és a szakképzett igazgatósági tagok részvételét biztosítani akarván, mellőzi ezt a korlátozást.

A külföldi, főleg északamerikai r.-t.-oknál, szokásos az egyedüli aláírás és európai vállalataiknál sokszor csak egy igazgatósági tagot jegyeztetnek be. Ha e mellett kényszerítve lesznek még egy belföldi igazgatósági tagot választani, — eltekintve attól, hogy utóbbi legtöbbször Strohmann lesz — ez a költségtöbblet alkalmas lehet, hogy őket önálló belföldi társaság alakításától visszatartsa és csupán fióktelepet jegyeztessenek be, ami az ellenőrzést még jobban szűkítené és harmadik személyek érdekének fokozottabb védelmére sem alkalmas.

Harmadik személyek elvégre a nyilvánosságnál fogva módjukban van az igazgatósági tagok kilétéről meggyőződést szerezni és tőlük függ, hogy miként biztosítják érdekeiket.

Egyébként még a K. T. 189. §-a szempontjából is közömbös, hogy az igazgatósági tag belföldi-e vagy sem, mert az ítélet végrehajthatósága sem az alperes állampolgárságától, hanem — szabály szerint — vagyona hollététől függ.

Ennélfogva és mert nálunk a nacionalizálás szüksége — sajnos — fenn nem forog, inkább az idegen tőkék behozatala, mint azok elidegenítése lévén kívánatos, a kir. Ítéltábla végzését aggályosnak és a K. T. szabályozását helyesnek tartjuk.

Dr. Kronstein András.

Átszáll-e a magánindítványi jog a tömeggondnokra?

I. Az egyik konkrét eset a következő: Egy kereskedő üzletében saját fia van alkalmazva mint pénztárnok, bizonyos összegű fixfizetés mellett. A fiú, aki tehát egyúttal alkalmazottja is édesatyjának, titokban könnyelmű életet él és hogy költséges passzióit fedezhesse, alaposan megdézsmálja édesatyja üzleti pénztárát, vagyis a rábízott pénzből állandóan sikkaszt. Egy szép napon a kereskedő rájön a sikkasztásokra, melyek már oly nagy összegre rúgnak, hogy vagyoni helyzetét alapjában megrendítették; látja, hogy a bukás elkerülhetetlen és első felhevülésében feljelentést tesz a közben megszökött fiú ellen. A fiút elfogják és vizsgálati fogságba helyezik. Közben az apa kényszeregyességi eljárást kér maga ellen, az egyesség létre is jön, de már a második részletnél nem tud fizetni, úgyhogy megnyitják ellene a csődöt. Közben a fiú ellen kifizetik a főtárgyalást, ahol az apa — szíve megesvén a szuronyos fegyőr mellett ülő fián — visszavonja panaszát és nem kívánja fia megbüntetését. A kir. ügyész éppen fel akar állni, hogy a Btk. 342. és 343. §-ai alapján a vádat elejtse, igen ám, de jelen van a tömeggondnok is, aki felpattan a helyéről és bejelenti, hogy a vagyombukottnak nem áll jogában a magánindítványi jogról lemondani és ő, mint tömeggondnok, ezennel átveszi a vád képviselését még abban az esetben is, ha a kir. ügyész azt elejtené. A bíróság tanácskozássra vonul vissza.

II. A másik konkrét eset pedig ez: Egy részvénytársaságnál sikkasztást követ el az egyik tisztviselő. Feljelentik, vizsgálati fogságba kerül, melynek tartama alatt ugyancsak csődbe megy a részvénytársaság. A tisztviselő ellen kifizetik a főtárgyalást, amikor is a védő bemutat egy igazgatósági ülésről felvett jegyzőkönyvet, amely ülésen résztvettek a csődbejutott részvénytársaság igazgatósági tagjai és elhatározták a sikkasztó tisztviselő elleni panasz visszavonását. Erre megint csak előáll a tömeggondnok és bejelenti, hogy az igazgatóságnak a csőd megnyitása következtében nem állván jogában a vádat visszavonni, ő, mint kirendelt tömeggondnok, a vádat fenntartja és kéri a tisztviselő megbüntetését. A bíróság visszavonul tanácskozássra.

Joga volt-e a tömeggondnoknak úgy az egyik, mint a másik ügyben a vádat fenntartani, illetve a vád képviselését átvenni? Nézetem szerint az I. esetben kumulál a Btk. 342. §. szerinti megítélendő családi és 343. §. szerinti alkalmazotti sikkasztás. A II. esetben pedig csak alkalmazotti sikkasztásról van szó. Az első esetben sértettje apa és főnök egyszemélyben, a második esetben pedig egy részvénytársaság, tehát jogi személy. A törvény nem tesz különbséget abban a tekintetben, vajjon természetes vagy jogi személy-e a sértett. Egyformán joga mindkettőnek családi vagy alkalmazotti sikkasztás esetén a feljelentést megtenni és azt visszavonni. Már most nézzük, vajjon a csőd időközi megnyitása megszünteti-e a vb. természetes vagy jogi személynek azt a jogát, hogy az általa megtett feljelentést a főtárgyalás befejezése előtt visszavonhassa és hogy átszáll-e ez a jog a tömeggondnokra? A csődtörvény 3. §-a értelmében a közadós csak a csődtömeghez tartozó vagyon feletti kezelési és rendelkezési jogát veszti el, mely a tömeggondnokra száll át. A 100. és 102. §. körülírja a tömeggondnok jogait, de ezek között nem szerepel a csődnitást előtt keletkezett magánindítványi jog megszűnése és illetve átszállása a tömeggondnokra. A tömeggondnok csak a már folyamatban levő *pereket* van jogosítva továbbfolytatni, amiből legfeljebb az következik, hogyha a csődben levő magánvádló nemcsak a magánindítványt vonná vissza, hanem lemondana a sikkasztás folytán keletkezett vagyoni igényekről is, ez utóbbi hatálytalan lenne és ez ellen már joggal tiltakozhatnék a tömeggondnok, aki jogosítva volna a sikkasztót polgári perrel megtámadni, még abban az esetben is, ha a büntetőbíróság a magánvád visszavonása következtében ellene az eljárást megszünteti. És végül, ami a részvénytársaság esetét illeti, vita tárgyat képezheti az a kérdés, jogában áll-e a csődbejutott részvénytársaság igazgatósági tagjainak ülést tartani és ezen oly értelmű határozatot hozni, amellyel egy sikkasztó tisztviselő ellen még a csődnitást megelőző időben tett feljelentést visszavonják? E tekintetben utalok a csődtörvény 243. §-ára, melynek értelmében «csőd esetében a részvénytársaságok az igazgatók által képviseltetnek». Ez annyit jelent, hogy a részvénytársaság vagyona, vagyis a csődtömeg felett a tömeggondnok rendelkezik, de olyan jogok, mondhatnám személyhez

kötött jogok, mint amilyen pl. a magánvád joga, továbbra is a részvénytársaságot, mint jogi személyt képviselő igazgatóságot illetik meg.

Konklúzióm tehát az, hogy a büntetőbírósnak mindkét ügyben az eljárást törvényes vád hiányában meg kell szüntetni.

Dr. Szalay József.

A felszólalás költségei külföldi szabadalom bejelentés esetében.

A legutóbbi idők óta fokozottabb aktualitással bír nálunk az iparpártolás problémája. A kereskedelmi mérleg passzivitása és az azzal járó gazdasági válságok arra bírják az illetékeseket, hogy a propaganda minden eszközével sikra szálljanak a magyar iparért és hogy a külföldi ipar konkurenciájának gátat vessenek. Az alábbiakban egy anomáliára mutatunk rá, melynek reparálása a hazai ipar egyik jogos kívánsága. A szabadalmi törvény ezirányú megreformálása elől a törvényhozás el nem zárkozhatik.

A szabadalmi törvény 35. §-a szerint a szabadalmi bejelentés közzétételétől számított két hónapon belül a bejelentett találmány szabadalmazása ellen felszólalás adható be, s ha ilyen felszólalás beadott, a szabadalmi bíróság határoz a szabadalom megadása, megszorítása vagy megtagadása, valamint a felmerült költségek megítélése vagy kölcsönös megszüntetése felett; ha tehát a felszólalás sikerre vezet, akkor a bejelentőt kötelezik a bejelentésével a felszólalónak okozott költségek megfizetésére, míg azonban ellenkező esetben, vagyis ha a felszólalásnak a bíróság helyt nem ad, a költségeket csupán kölcsönösen megszüntetik, mert a törvény rendelkezése értelmében «a felszólaló a bejelentő költségeinek megfizetésére nem kötelezhető».

Ennek a jogi szempontból legalább is szokatlannak tűnő intézkedésnek, eredetileg praktikus okai voltak. Mert bár szabadalmi törvényeink 1. §-a szerint csupán «új» találmány szabadalmazható, a 33. §. értelmében a találmány új volta hivatalból nem tétetik vizsgálat és döntés tárgyává. A találmány újdonságának hivatalból való vizsgálata ugyanis — mint a számos más országokban bevezetett elővizsgálati rendszer (Vorprüfungsverfahren) megköveteli — igen nagy és költséges szervezetet tesz szükségessé, melytől Magyarország éppen ez okból tekintett el, ezen szervezetnek a munkáját áthárítva a nagyközönségre a felszólalás alakjában. A felszólalás publica actio, bárki, minden érdekeltség igazolása nélkül, élhet vele, sőt kívánatos is, hogy éljen vele, mert hiszen közérdek, hogy szabadalom csupán oly szabadalmi bejelentésekre adassék, melyek a szabadalmak összes kellékeinek hiánytalanul megfelelnek. S akkor, mikor a törvény kimondja, hogy a felszólalás sikertelensége esetén sem kötelezhető a felszólaló költségek fizetésére, a felszólalás rizikóját ekképen csökkentve, a felszólalói tevékenységet akarta előmozdítani.

Nyilvánvaló, hogy ez az intézkedés veszélyt jelent a bejelentő számára, mert a felszólaló, esetleg alaptalan felszólalással is, a maga részéről rizikómentesen felelőtlenül költségeket okozhat a bejelentőnek s itt a zsarolásnak tág tere nyílik, aminek az a körülmény, hogy a felszólalás visszavonhatatlan, aránylag csak csekély mértékben szab korlátokat. Igazságosabb és megnyugtatóbb volna, ha a törvény azon intézkedése, hogy a felszólaló a bejelentőnek okozott költségeinek megtérítésére akkor sem kötelezhető, ha felszólalása sikertelen volt, hatályon kívül helyeztetnék, ami legfeljebb csak a felszólalásoknak gondosabb, lelkiismeretesebb megalapozását eredményezné, a nélkül azonban, hogy a komoly és kívánatos felszólalói tevékenységet visszatartaná, míg viszont az alaptalan és könnyelműen beadott felszólalásokra visszatartó erőként hatna s a bejelentőt felelőtlen és alaptalan vexálástól óvna meg. Ezzel szemben a kívánatos, közérdeket szolgáló felszólalói tevékenységnek van egy igen súlyos kerékkötője, melynek eltávolítása az egész magyar iparnak egyetemes érdeke; ez pedig az a körülmény, hogyha a külföldi által benyújtott szabadalmi bejelentés ellen beadott felszólalás sikerre is vezetett s a bejelentő a bejelentésével a felszólalónak okozott költségek viselésére köteleztetett is, ezen bírósági megítélt költségek csak igen ritkán, illetve csakis akkor hajthatók be, ha a külföldi bejelentőnek Magyarországon oly vagyona van, mely bírósági foglalás tárgyát képezheti, ez az eset pedig a külföldi bejelentések aránylag igen nagy számarányához viszonyítva elbonyesztó csekély, illetve a külföldi bejelentéseknek csupán egy igen

kis részénél van meg a lehetősége annak, hogy egy esetleges sikeres felszólalás költségeit a bejelentőn a felszólaló behajthassa, mert ha a behajtás belföldön nem lehetséges, jelenlegi nemzetközi egyezményeink a külföldön való behajtásra módot nem adnak. Ez a körülmény pedig kétségtelenül erős visszatartó momentumként fog még egy alapos és indokolt felszólalásnál is latba esni, hacsak a felszólalónak a szabadalom megadása egyébként is nem okozna az esetleg több száz pengős felszólalási költségen túlmenő anyagi kárt.

Igen gyakran azonban a bejelentés időpontjában meg nem nyilvánul az a kár, amit egy oly szabadalom megadása jelent, mely felszólalással megelőzhető lett volna s így a bejelentés időpontjában a felszólalási költségek behajthatatlansága inkább a felszólalástól való tartózkodásra vezet.

Ennek pedig mi lesz az eredménye? A külföldi bejelentők egy sereg alaptalan szabadalomhoz juthatnak, melyeknek hinarjába a magyar iparos előbb-utóbb beleakad. Tegyük fel például, hogy egy külföldi gyáros — felszólalás hiányában — szabadalmat nyert egy bizonyos fajta cséplőgépre. A bejelentés könnyen megtámadható lett volna, de akkor még magyar gyár ennek gyártásával nem foglalkozott, nem volt tehát közvetlen érdek, hogy a felszólalásnak a bejelentőn be nem hajtható költségeit egy bizonytalan jövőbeni érdekért bárki megkockáztassa! Utóbb azonban valamely magyar gyár gyártani kezdi a cséplőgépet, a külföldi gyár erre a belföldi konkurrens ellen nagy örömmel bűnügyi zárlatot vezet, megbénítja konkurensét, kinek — hogy a súlyos konkurenciáktól szabaduljon — csupán a szabadalom megszemmisítési per áll nyitva, azonban addig már szinte helyrehozhatatlan anyagi és erkölcsi kára származik.

Egy magyar törvény célja sem lehet a külföldit a belföldinél kedvezőbb helyzetbe juttatni s ezért feltétlenül szükséges módot találni arra, hogy a külföldi bejelentőnek szabadalmi bejelentés előtt éppúgy kelljen számolnia egy esetleges felszólalással s annak költségeivel, mint a belföldinek. Már maga a veszély tudata, a külföldi bejelentőt alaposabb megfontolásra fogja készíteni s elejét veszi sok könnyelmű és felületes bejelentésnek, másrészt pedig a kívánatos, közérdekű felszólalói tevékenységet külföldi bejelentőkkel szemben is elő fogja mozdítani oly esetben is, midőn a bejelentés időpontjában még nincs is oly érdekelt fél, kit a szabadalom közvetlenül sértene.

Kérdés, milyen eszközökkel volna fenti cél elérhető? Per analogiam perköltségbiztosíték, a legkézenfekvőbbnek az látszanék, hogy a külföldi bejelentőnek a szabadalmi bejelentéskor a két-hónapos felszólalási határidő tartamára megfelelő költségbiztosítékot kellene letennie, éppúgy, mint a külföldi felperesnek, s ezen felszólalási biztosíték adása alól csupán azon országok állampolgárai vétetnének ki, melyek a szabadalmi bíróságnak perköltségben marasztaló határozatait saját országukban végrehajthatóknak elismerik, teljesen a hágai nemzetközi egyezmény analógiájára, mely egyezmény azonban csupán a külföldi felperest perköltségben marasztaló bírói határozatokra vonatkozik. S bár formailag a felszólalási perben a felszólaló tölti be a felperes szerepét, valaképpen a felszólalási per okozója a bejelentő. Hogy egy hasonlattal éljünk, a bejelentő szabadalmi bejelentésével, mintegy keresettel, alapjában egy megállapítási pert indít meg az összesség ellen annak a megállapítására, hogy a bejelentett találmányra őt szabadalom illeti meg. Ez ellen a «kereset» ellen, minthogy ez mindenki ellen szól, bárki mint felszólaló két hónapon belül védekezhetik felszólalás formájában, ellenkező esetben a bejelentő ezen határidő lejártával quasi mulasztási ítéletként szabadalmat nyer; ha pedig valaki eredményesen felszólal, úgy a bejelentőt az eddigi gyakorlat is «a bejelentésével a felszólalónak okozott költségekben» marasztalta el.

Alapjában tehát a jelenlegi perköltségre vonatkozó hágai egyezmény alá lehetne vonni ezeket a költségeket is, csak hogy a nemzetközi egyezmények ilyen, kissé erőltetett magyarázatokat nem igen viselnek el, annál is kevésbé, mert a szabadalmi jogra vonatkozó egyéb nemzetközi megállapodásaink kikötik, hogy a szerződő államok állampolgárai azonos szabadalomjogi védelemben részesítendőek, bár ezen szerződések és az eljárási szabályok megállapítását az egyes államoknak fenntartják, úgyhogy ezek ennek ellenére esetleg módot adnának fenti intézkedésekre. Van azonban még egy praktikus ok is, mely az ellen szól, hogy a külföldieket el ne riasszuk találmányaiknak Magyarországon való szabadalmazá-

sától, mert hiszen a külföldi szabadalmakból eredő díjak számottevő állami bevételt jelentenek.

Épp ezért ezen kérdés csak nemzetközi egyezmények útján oldható meg s ezt a problémát Magyarországnak nemzetközi konferenciákon vagy esetleg egyes államokkal kötendő szerződések alkalmával szem előtt kell tartania. Mint már fentebb említettük, a magyar ipar egyetemes nemzeti érdeke, hogy ezek a kérdések mielőbb kielégítően rendeztessenek, s annak, hogy már eddig nem szabályozták őket, főleg talán az az oka, hogy ma már a legtöbb államban az előzetes vizsgálat kívánatosabb rendszere van bevezetve s így ezen államokra nézve ez a kérdés jelentőséggel nem bír. Magyarországnak azonban, míg az elővizsgálati rendszerre át nem tér, fontos érdeke fűződik ennek a speciális problémának nemzetközi szabályozásához.

Dr. Gusztáv Kornél.

Az állam-successio elmélete a nemzetközi jogban.

A gyászosemlékű trianoni békeszerződés következtében az állam-successióval kapcsolatos kérdések senkit nálunknál közelebbről nem érintenek, mégis ezek tanulmányozásánál mindaddig külföldi írókra voltunk kénytelenek hivatkozni. Ezt a nagy hiányt pótolta dr. Szász István rendkívül alapos és terjedelmes művével.*

A jogutódlás elméletének általános ismertetése után, szerző áttér a nemzetközi jogi utódlás fogalmára. Felsorolja az államok közötti utódlás eseteit, miközben megállapítja, hogy «az államok közötti utódlásról a szónak nálunk használt értelmében csak akkor beszélhetünk, midőn egy meghatározott terület felett az egyik államnak impériuma megszűnik és helyét egy másik állam impériuma foglalja el.» (37. old.) Ezek után kitér az államok közötti utódlásnak a világháborút követő államalakulásoknál jelentkező aktuális eseteire és itt hosszasan magyarázza Magyarország területvesztéségi processzusának jogi jellegét. Kimerítően foglalkozik az államok közötti utódlás kérdésének a nemzetközi jogi irodalomban eddig ismeretes elméleteivel, amely vizsgálat folyamán rátér minden nemzetközi jogi probléma beállításának alapjára, arra a nagy tudományos vitára, amely a nemzetközi jog lényegét illetőleg még mindig folyik a nemzetközi jogi irodalomban. A nemzetközi jog primátust élvez-e a belső államjogokkal szemben vagy megfordítva, avagy inkább a két jogrendszer koordinációjáról kell-e beszélnünk? Szerző az utóbbi álláspontot fogadja el. Az államot akarata nélkül nem lehet kötelezni, de ha egyszer akarata kinyilvánította, akkor a nemzetközi jog szabályai alól nem térhet ki. Marad ezekután annak megállapítása, vajjon léteznek-e oly általános nemzetközi jogi szabályok, melyek állam-successio esetében az utódállamot az elődállam bizonyos kötelezettségeinek átvállalására kötelezik. Általános érvényű írott nemzetközi jogszabály hiányában szerző az eddigi és elsősorban a XIX. századbeli partikuláris nemzetközi szerződésekből folyó nemzetközi szokásjog alapján állapítja meg az utódállamok fenti kötelezettségét. Ezeknek a szokásjogot alkotó nemzetközi szerződéseknek ismertetése után, rendkívül behatóan fejtegeti az államadosságok, a cselekvő államvagyon, a nemzetközi alanyi jogok és kötelezettségek átszállásának jogelveit és az átszállási processzus módozatait, alaposan bírálgatva a trianoni békeszerződésnek a tárgyra vonatkozó rendelkezéseit. Majd a magánszemélyek szerzett jogainak védelmére és a jogszabályok nacionalizálására vonatkozó, végül a jogszolgáltatás átszállásával kapcsolatos problémákat ismerteti.

Ezzel szerző felelt az államok közötti utódlásra vonatkozó minden lényeges kérdést, kivéve az állampolgárság megváltoztatásával, az opcióval és a népszavazással kapcsolatos problémákat, melyek ismertetésétől eltekintett és pedig, amint előszavában kifejti, «részt azért, mert ezekkel a kérdésekkel önálló monografiák már behatóan foglalkoztak, részint pedig azért, mert ezek a kérdések — éppen nagyjelentőségüknél fogva — az államok közötti utódlás problémáját tárgyzó általános természetű munka kereteit túlhaladják».

E munka áttanulmányozása után leszűrődött véleményünk szerint szerző könyvével nemcsak az elvont jogtudománynak tett szolgálatot, hanem rendkívül hasznos kézikönyvet adott mindazok

kezébe, kik a trianoni békeszerződésnek az államutódlással kapcsolatos részeivel kénytelenek foglalkozni. Szerző különös érdeműl tudandó be, hogy a tárgyával összefüggő nemzetközi jogi irodalmat szinte egész teljességében áttanulmányozta és azt művében az adott helyeken kimerítően ismerteti. Legbővebben Magyarországnak az államutódlással összefüggő problémáival foglalkozik ugyan, de a nélkül, hogy ez könyvének univerzális értékét bármiképpen hátrányosan befolyásolná. Különös elismerést érdemel az is, hogy szerző ismertetéseit és fejtegetéseit rendkívül széles bázisú elméleti alapra helyezi, melynek vezéreszínéi végighúzódnak a mű minden részén.

Ezek után szükségesnek tartunk néhány kritikai észrevételt tenni, melyeknek azonban legkevésbé sem lehet céljuk e cikk tárgyát képező mű általános értékét csökkenteni.

Szerző műve 89. oldalán a következőket mondja: «Hogy a successio lehetőségét elfogadjuk-e a nemzetközi jogban, az attól függ, hogy elismerünk-e egyáltalában a partikuláris nemzetközi jogok mellett általános nemzetközi jogot is». Ez a kérdés nézetünk szerint ma már alig jöhet problémaszámba, miután erre a nemzetközi jogtudomány alig számbajövő kivétellel, igenlőleg felel. Szerző is elfogadja az általános nemzetközi jog létezését, ő ellenben általános nemzetközi jog alatt kizárólag a nemzetközi szokásjogot érti. Az általános nemzetközi jog, mondja műve 91. oldalán, «csak szokásjogi szabályokból állhat». Ez annyit jelent, hogy szerző csupán a pozitív nemzetközi jogot, a konvencionális vagy szokásjogi jogszabályt nevezi jognak, ellenben kizárja a nemzetközi jog dominiumából azokat az általános jogelveket, melyeken a pozitív nemzetközi jog nyugszik. Egy ily felfogás ellen, ha ez a belső államjog terén nyilatkoznék meg, nem volna kifogásunk, ellenben a nemzetközi jogban ezt már kevésbé helyeselhetjük. Ugyanezt a tendenciát — a pozitív jognak a nemzetközi jogban való egyeduralmát — tapasztaltuk a múlt század óta a főleg Kant által inspirált germán kultúrájú íróknál, ezek azonban a pozitívizmus terén éppoly túlzásba estek, mint amennyire túloztak azok a természetjogászok, kiknek tanai ezt a reakciót eredetileg kiváltották.

A mai nemzetközi jogtudomány általában újból megtalálta a helyes egyensúlyt azon felfogás keretében, hogy éppen a nemzetközi jogban a pozitív jogon kívül — már annak szűk kiterjedésére való tekintettel is — igenis létezik egy általános racionális (naturalis) jog, mely *Le Fur* szerint nemcsak alapja, hanem egyik forrása is a nemzetközi jognak. («*La théorie du droit naturel*», ch. II. B.) *Fauchille* is két nagy részre osztja a nemzetközi jogot: elméleti-racionális és pozitív jogra; a szokásjog ez utóbbinak egyik forrása. («*Traité de droit international public*», XX I/1, III.) *Pradier-Fodéré* szerint a racionális (naturalis) nemzetközi jog olyannyira szükséges, hogyha a népek csak nemzetközi szokásjogra vagy partikuláris szerződésekre, vagyis a pozitív jogra szorítkoznának, a nemzetközi jog nem lenne egyéb, mint a nemzeti egoizmusok egyik harci eszköze. («*Traité de droit international public*», I.) Az *Institut de Droit International* 1927. évi lausanne-i ülészaka hatalmas tüntetés volt a fenti elmélet mellett; lásd különösen *James Brown Scott* elnök és *Guizan* lausanne-i jogikari dékán beszédeit. (*Annuaire de l'Institut de Droit International*, 1927, III.)

Tekintélyes nemzetközi jogászoknak hosszú sora volna még felemlíthető, akik hasonló felfogást vallanak; mindez természetesen nem jelenti azt, hogy az ellenvélemény máris elítélendő, mindössze nagy óvatosságra int oly nemzetközi munkák szerkesztésénél, melyeknek elméleti kiindulópontja éppen a nemzetközi jognak ez az alapvető princípiuma.

Ezek az említett racionális nemzetközi jogelvek, melyeket *Grotius* még egész egyszerűen «*dictatum rectae rationis*»-nak nevezett, az általános nemzetközi köztudatban élnek, ezeket a nemzetközi szokásjogot teremtő faktorok csupán deklarálják, érvényességüket azonban ezek az elvek magukban hordják. *Heilborn* 1926-iki hágai előadásában a nemzetközi jog forrásairól beszélve, *Gierke*, *Triepel* és *Verdross* nyomán a következőt állapította meg: «*La cause de la validité du droit ne saurait être une cause juridique*». (*Recueil des Cours*, 1926, I, t. 11.)

Ma már egyébként ezeknek az általános nemzetközi jogelveknek érvényességét a pozitív jog is elismeri. A nemzetközi választott és vegyes döntőbírószékek, melyeknek határozatai szokásjogot alkotnak, nagyon sok esetben hivatkoznak a racionális (naturalis) nemzetközi jogra. Példaképpen felhozhatjuk a hágai *Allandó Nemzetközi Bíróságnak* a Chorzow-ügyben hozott és az irodalomban sok-

* Dr. Szász István: «Az államok közötti utódlás elmélete». Budapest, 1928. 704. old.

szor taglalt 7. számú ítéletét. Legdöntőbb bizonyíték azonban maga a Hágai Bíróság statutuma, mely kiindulva a népszövetségi Egyességokmány bevezető részéből, 38. cikkelyének 3. pontjában (melyet szerző is idéz) magára nézve kötelezőnek ismeri el «*a civilizált népek által elismert nemzetközi jogelveket*». Itt a bíróság kétségkívül a racionális (naturális) nemzetközi jogra gondol, miután a pozitív jogról — a konvencionális és szokásjogról — az előző pontokban emlékezik meg.

Azok a múlt századbéli partikuláris államszerződések, melyek analóg rendelkezéseiből szerző az államutódlás terén kifejlődött szokásjogot megállapítja, nagyrészt szintén racionális jogelvekre hivatkoznak. Így pl. szerző által a 165—166. oldalakon idézett *Londoni Konferencia* 1831. jan. 27-iki jegyzőkönyve a holland államadósság egy részét azzal a megokolással rója a felszabadult Belgium terhére, hogy «*il serait équitable*» (méltányos volna). Hasonlóképpen az 1831. október 6-iki jegyzőkönyv is a «*régles de l'équité*»-re (a méltányosság szabályaira) hivatkozik. Ugyanez a kifejezés ismétlődik — hogy még csak egy példát említsünk — az 1878-iki *Berlini Szerződés* 9., 33. és 42. cikkelyeiben, melyek a török államadósságnak megfelelő részeivel terhelik meg a felszabadult Bulgáriát, Montenegrot és Szerbiát. (167. old.) Egyébként maga a szerző is leszögezi művének 141. oldalán, hogy «*a méltányosság is azt kívánja, hogy a területszerző állam, amely a legtöbbször megszerzi a megcsontított vagy teljesen bekebelezett állam cselekvő vagyonát, az elődállam szenvedő vagyonát is átvegye*». Szerző a méltányosság elvét teljesen incidentaliter említi, noha nézetünk szerint elméletének ez a helyes kiinduló pontja.

Egy ellentmondásra kívánnánk még rámutatni. Szerző a 86. oldalon azt írja, hogy «*az államot csak azok a nemzetközi jogszabályok kötelezik, melyeket magára nézve kötelezőknek elismert*». Ezzel szemben a 94. oldalon azt írja, hogy «*az új állam elismerésekor aláveti magát a nemzetközi jognak, mint egésznek, az a maga egészében fogja őt kötelezni s nem csupán azok az egyes jogszabályok, amelyeket magára nézve kifejezetten kötelezőknek elismert*». Természetesen az utóbbi megállapítás a helyes, amint azt szerző *Huber* és *Oppenheim* műveiből vett idézetekkel, valamint a Népszövetség Egyességokmányának bevezető részével is igazolja.

Mindennél jobban helytelenítjük azonban, hogy szerző az 54. oldalon az 1918. nov. 13-iki *Károlyi-féle Belgrádi Katonai Egyezményt* «*magyar fegyverszüneti szerződésnek*» nevezi. Tudományos munkáról lévén szó, nem térünk ki bővebben arra a szempontra, hogy fenti felfogás teljesen egyezik a *kis-entente*-ével, mellyel szemben magyar részről mindaddig a leghevesebb ellenállást fejtettük ki. (Ha ugyanis a nov. 13-iki egyezmény «*fegyverszüneti szerződés*», akkor mindaz a rengeteg katonai ingóság, melyet a szerb és a román csapatok a nov. 3-iki fegyverszünet óta birtokba ejtettek, *zsákmányszámba* megy, míg ellenkező esetben mindezek a jóvátételi számlán javunkra irandó *bien cédé*-k, magyarul *levált államjavarak* gyanánt kezeltetnek.) Egyébként még a békeszerződés se megy oly messze, hogy a nov. 13-iki egyezményt fegyverszünetnek nevezze, ez is csak *convention militaire* elnevezéssel illeti azt. Valóban hiányzik is ennél az egyezménynél minden fegyverszüneti szerződés legelső kelléke, amennyiben nem *szünteti meg* az ellenségeskedéseket, mindössze konstatálja, hogy az ellenségeskedések *megszűntek*.

Végül — ezúttal teljesen eltekintve szerző nézeteinek helytálló vagy helyt nem álló voltától — kizárólag formai szempontból emelünk kifogást nagy és tekintélyes nemzetközi jogi íróknak azon túlságos kategórikus elbírálása ellen, melyben őket szerző részesíti. Példaképpen idézzük a következő kitételeket: «*Schönborn elmélete . . . nem helyes*» (140. old.); «*Helytelen Fiore-Antoine és Bonfils-Fauchille érvelése is*» (141. old.); «*Helytelen a Gabba eszméin alapuló elmélet érvelése is*» (141. old.); «*Helytelen Appleton arrogatio elmélete is*» (141. old.); «*Helytelen Huber érvelése is*» (142. old.); «*Descamps és Sack érvelésének főhibája . . .*» (142. old.); «*Nem osztjuk Bar felfogását sem*» (143. old.); «*Nem elégít ki bennünket Cavaglieri elmélete sem*» (143. old.). Tekintve, hogy mind ezen «*helytelen*» elméletek kritikája három oldalon van összefoglalva, ebből is látható, hogy szerző meglehetősen sommásan bánik el velük.

Ezzel be is fejeztük kritikai megjegyzéseinket, melyek — és ezt hangsúlyozandónak tartjuk — cikkünk tárgyát képező hatalmas terjedelmű munka általános nagy értékére nem vethetnek árnyat. Reméljük, hogy e könyv, melyből mindenki tanulhat,

nagy kelendőségnek fog örüdeni úgy jogászközönségünk, mint az egyetemi ifjúság körében. Reméljük azt is, hogy a kitérő szerző a jövőben is alaposan ki fogja venni részét annak a nagyon elhanyagolt kertnek művelésében, melyet magyar nemzetközi jogi irodalomnak nevezünk.

Dr. Ullein Antal.

Szemle.

— **Az igazságszolgáltatás gyorsítása** ama reformok közé tartozik, amelyekben nincs véleményeltérés az igazságügyi kormány, az ügyvédség és a jogkereső közönség közt. Csak abban oszlanak meg a nézetek, hogy a gyorsítás az igazságügyi hierarchia melyik fokozatán kezdődjék. Akad oly vélemény is, amely azt tartja, hogy a gyorsításra a legalsó fokon van szükség. Viszont a kormánynak nyilván más az álláspontja. Ezzel magyarázható, hogy ebben az irányban az első lépés annak az államtitkári autónak a beszerzése volt, amelynek ára és üzemi költsége a múlt évi zárszámadás szerint 23,756 pengő túlkiadással járt. Hogy az államtitkár saját gépkocsiján, gyorsan jusson hivatalába s főleg, hogy azt ismét gyorsan hagyhassa el, az ugyan fontos igazságügyi közérdek, de ezzel versenyez pl. az is, hogy a központi járásbírószágon észlelhető botrányos fennakadások véget érjenek. Magasabb matézis segítsége nélkül kiszámítható, hogy az államtitkári autó költségeiből 20 leiró díjazása volna fedezhető. Minthogy pedig a központi járásbírószágon 82 bírása átlagban másodnaponként tárgyal, az államtitkári autó árán a bírák felét lehetett volna jegyzőkönyvvezetővel ellátni. Nem is szólva azokról a fantasztikus lehetőségekről, amelyek feltáruhnak, ha az autóval együtt az egyik államtitkári állás 19,000 pengő javadalmazását parcelláznák jegyzőkönyvvezetői díjazásokra. Azt a feltevést ugyanis nehéz volna megindokolni, hogy a gépkocsival lovasított államtitkár jobban gyorsítja az igazságszolgáltatás ütemét, mint a bár gyalogjáró, de a bírónak technikai munkáját gyorsító jegyzőkönyvvezető. Még talán az se volna nemzeti szerencsétlenség, ha e reform miatt a kodifikáció tempója lassulna meg. E veszélytől különben sem kell tartani, mert a gyorskodifikáció atyja: Balogh Jenő minisztersége idejében tudvalevőleg villamoson járt hivatalába. Nincs tudomásunk az országnak s ezzel együtt az igazságügyi államtitkárok működési körének azóta történt oly megnövekedéséről, amely a távolságoknak gyorsabb legyőzésére a géperő fokozottabb alkalmazását tenné szükségessé. Csak a bírósági ügyforgalom növekedett meg. Ennek leküzdésére technikai eszközök alkalmasak ugyan, de az igazságügyi államtitkár Minerva autója nem tartozik a sikert ígérő technikai eszközök sorába. Közmondásunk azt tartja: *lassan járj, tovább érsz* s úgy látszik, hogy ha az államtitkárok lassabban járnának, valóban tovább érne az igazságszolgáltatás gyorsítása.

— **Térty Gyula** az igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályának elhunyt vezetője nem rabja, hanem rajongója volt a kötelességtudásnak. Az igazságügyminiszter gyászbeszédéből idézzük ezeket a találó szavakat, melyek leghívebben jellemzik az elhunytat. A halál küszöbéig páratlan szorgalommal és lelkesedéssel dolgozott. Nagy része volt a Pp. életbeléptetésének előkészítésében és nagy munkát fejtett ki a Mjtj. előmunkálatai terén. A legsúlyosabb időkben került a törvényelőkészítő osztály élére, ahol igyekezett megküzdeni azokkal a rettenetes akadályokkal, melyeket ma a politikai dob a kodifikátorok lábai elé.

Az utóbbi évek törvényalkotásai nem váltak Corpus Iurisunk díszére. De ezek az alkotások nem Térty bűnei, csak nem volt elég erős, hogy azokat megakadályozza. Ez a feladat meg is haladja egy ember erejét.

Különösen az ügyvédi karnak van oka, hogy gyászolja. Vezetőkörökben nagyon kevés barátja van az ügyvédi karnak. Ez a szűk kör lett most eggyel szegényebb. Térty szívesen hallgatta meg az ügyvédi karból jövő eszméket, nemcsak az ügyvédi bajok, hanem általában az igazságügyi reformok terén. Bizonyára

nem rajta mult, hogy az ügyvédek a jelenlegi miniszter elődjétől bőséges ígéreteken kívül semmit sem kaptak és hogy az évek óta sürgetett és megígért igazságügyi reformok is elmaradtak. A sors úgy akarta, hogy az ügyvédek barátja felett Zsitvay Tibor volt ügyvéd mondotta el a gyászbeszédet egy nappal mielőtt az igazságügyminisztériumban összeültek az ügyvédi kamarák vezetői az immár halaszthatatlanná vált bírósági reformok megbeszélése végett.

— **A gyilkos Pöfl felmentése** alkalmából rámutattam arra, hogy Pollák Illés igen tisztelt barátom ismert esküdtszékellenes állásfoglalását annyira kiélezte, hogy már demokrácia és liberalizmus is a vádlottak padjára kerül. Pollák Illés barátomnak a Jogt. Közlöny márc. 1. számában közzétett válasza nem hagy kétséget aziránt, hogy félreértés forgott fenn, mely valószínűleg abból származott, hogy ő pápaszem nélkül ír, én pedig pápaszemmél olvasok. És hogy minden disszonanciát eltávolítsak, ünnepélyesen kijelentem, hogy az esküdtszék kérdése egy betű megírására sem indíthatott volna. Már csak azért sem, mivel mi, jogászok, Magyarországon írhatunk amit akarunk, annak annyi hatása sincs, mint egy tolakodó légy zümmögésének. Ennek meg vannak azután a gyümölcsei is; ezért van nálunk 32 éves elévülés, 24 éves teljeskorúság, titkos számadásra kötelező részvényjog, csődönkívüli kényszeregyességre buzdító rendelet és egy valorizációs törvény, mely Trotzki úr fenntartás nélküli melegegedését válthatná ki. Egészen más jelleget ölt azonban egy kiváló jogász kijelentése, ha azzal a szabadságjogok elleneseinek zenekarában trombitaszólamot vállal. Ez teljessúlyú bizonyítékot képez. E miatt szólamtam fel és Pollák barátom köszönettel tartozik nekem, hogy alkalmat nyújtottam a kérdés tisztázására. Semmiesetre sem volt oka engem babérok, tehát reám nézve idegen ingó dolgok jogtalan elsajátítására felbujtani. Hogyan beszélhet babérokrol jogász ebben a korszakban, mely századokra kitermelte az igazságtalanságok tömegeit és melyben még egy olyan messzelátó bölcész, mint ő, arra a kijelentésre ragadtatja magát, hogy az esküdtszék olyan intézmény, melyen a vadtörzsek vádlottjaikat megsütik. Csodálatos, hogy Anglia, Franciaország, Egyesült-Államok et consortes még nem ébredtek vadtörzsbeli állapotuk tudatára. És végül még egy megjegyzést; én azt vallom, hogy az igazság a jogérzet produktuma, Pollák barátom azt kérdezi, mire való akkor egyetem és jogi klinika? Erre a válaszom az, hogy úgy amint ma vannak, egyszerűen haszontalanok, más kiépítésben azonban alkalmasok volnának a jogérzet fejlesztésére. De ettől függetlenül minden becsületesen gondolkodó ember átérzi azt, hogy mi az igazság. Az «elősztonósódés» vádjával szemben legyen szabad Schucking tanainak a Hágai Áll. Vál. Bíróság tagjának cikkéből idézni, mely a D. J. Z. március 1. számában jelent meg; ebben elmondja, hogy dr. Detmold hírneves göttingeni tanár így szokta kioktatni tanítványait «Wenn Sie einen ganz schwierigen Rechtsfall haben, dann legen Sie sich mit einer guten Zigarre auf das Sofa und fragen sich: Wie würdest du diesen Fall entscheiden, wenn du kein Jurist wärest; und wenn Sie dann ein verständiges Resultat gewonnen haben, dann müssen Sie als Juristen nach irgend einer Konstruktion suchen, die Ihrer Urteilsfindung die juristische Grundlage gibt».

Dr. König Vilmos.

— **Jogegységi döntvény.** A kir. Kúriának közpölgári ügyekben alakított jogegységi tanácsa március hó 16-án a következő vitás elvi kérdést fogja eldönteni: «Ha a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál a bíróság az alap fennállását közbenszóló ítélettel állapította meg és valamelyik fél a jogalap kérdésére vonatkozó bizonyíték alapján kívánja a pert megújítani: perújítási keresetével a közbenszóló ítéletet önállóan vagy a Pp. 565. §-a szerint a végítélet (részítélet) ellen érvényesített perújítás keretében kell-e megtámadnia és a perújításnak a Pp. 567. §-ában megállapított határidői az alapperben hozott közbenszóló ítélet vagy az alappert befejező végítélet (részítélet) jogerőre emelkedésétől számítandók-e?» (Vonatkozással a kir. Kúriának egyfelől P. VIII. 2562/1917., P. IV. 6512/1924. és P. VI. 5147/1925. sz., másfelől P. I. 9279/1926. sz. határozataira.)

— **Az International Law Association** (Nemzetközi Jogi Egyesület) magyar csoportja 1929 február hó 12-én tartott ülésen dr. Király Ferenc, az Országos Ügyvédszövetség ügyvezető titkára tartott előadást a nemzetközi kartellek közgazdasági és jogi problémáiról. Az előadó utalt arra, hogy az 1924—1928. években újjászervezett nagy nemzetközi ipari kartellek ma már a nemze-

tek gazdasági politikájának igen komoly számbaveendő tényezői, mert sok esetben az államok barátságát is iparágaik baráti egybe-tartozása előzi meg és teszi lehetségessé. A nemzetközi kartellekkel kapcsolatos kérdések közt az előadó különösen a vámok és a dumping problémáival foglalkozott és annak a nézetének adott kifejezést, hogy a világgazdaság e két fontos jelenségének a nemzetközi kartellekkel való összefüggéseit túlozzák és helyesebb e két gazdasági tüneményt önállóan, a nemzetközi kartellektől elvonatkoztatottan bíráltni. Ezután rátért a nemzetközi kartellek jogászai problémáinak és pedig úgy a magángazdaságot, mint a közösségazdaságot érintő jogi problémáknak ismertetésére. A nemzetközi kartellek magánjogi problémáinak vizsgálatánál kifejtette, hogy a nemzetközi kartell a nemzetközi magánjog szempontjából csak nemzeti kartell, mert valamelyik általa érintett állam jogrendszere alá kell tartoznia. Ennek kapcsán behatóan elemezte a nemzetközi kartell honosságának megállapítására szolgáló elveket és a nemzetközi kartelleknél előforduló törvényütközések megoldási lehetőségeit. Ezután az *International Law Association* varsói konferenciájának kartellvitáját és határozatait ismertetette, amelynél az előadó, mint az *Association* hivatalos előadója azt indítványozta, hogy az *Association* a magánjogi társaságokra vonatkozó nemzeti jogoknak egységesítését kezdeményezze abból a célból, hogy az így unifikált jog keretei között a nemzetközi kartelleknek jogi problémái egységesen megoldhatók legyenek.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** kari érdekeket védő bizottsága február 18-án tartott ülésében a balatonfüredi vándorgyűlésnek az ügyvédi közterhekre vonatkozó határozata végrehajtásával foglalkozott. A kérdés előadója dr. Glücksthal Andor központi titkár bemutatta a pénzügyi- és igazságügyi miniszterekhez intézendő felterjesztések vázlatát, mely javasolja 1. a keresetiadó vonatkozásában a szellemi szabad foglalkozást űzők tekintetében egy kedvezményes kulcs bevezetését a Wekerle-féle 1909. évi adótörvény elgondolása szerint, továbbá egy 50%-os rezsiátalányának levonását, 2. a jövedelmiadó vonatkozásában a létminimumnak a magántisztviselőkével egy színvonalra való emelését, agkori önbiztosítási járulék levonhatását és a családi prémium mintájára az angol jog példája szerint foglalkozási prémium bevezetését, végül 3. a forgalmiadó vonatkozásában ennek a munkateljesítménynek tekintetében való eltörlését és pusztán csak az áruszállításokra való korlátozását. A bizottság a felterjesztést ily értelemben elfogadta.

— **Lefoglalható-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajthatóval szemben fennálló követelése?** A budapesti kir. törvényszék 21. Pf. 978/1928. számú végzésében erre a kérdésre igenlőleg válaszolt, indokolván ezt azzal, hogy sem a végrehajtási törvény 79. §-a, amely a követelések lefoglalásáról intézkedik, sem e törvény egyéb §-a nem zárja ki, hogy a végrehajtható a végrehajtást szenvedőnek vele (vagyis a végrehajthatóval) szemben fennálló követelését, vagyis a saját tartozását is lefoglaltassa, — és így azon általános szabály értelmében, mely szerint a végrehajtást szenvedőnek minden olyan vagyona lefoglalható, amiből kielégítés nyerhető és amit valamely törvény a foglalás alól ki nem vesz, — az ily követelés szintén foglalás alá vonható.

Nézetem szerint a törvényszék e határozatánál nem nézett a dolog mélyére, nem vizsgálta meg álláspontjának konzekvenciáit s így jutott el ehhez a megállapításhoz, amelynek okfejtésére ráillik Zsögöd szellemes mondása: «Ez a jogi dialektikának önháló-jában megfogódása». Mert lássuk csak, miképpen nyerhet kielégítést a végrehajtható a saját tartozásából? a Vht. 123. §-a alapján kéri a követelésnek végrehajtási úton reá ruházását. Ez esetben a követelés és tartozás egy személyben egyesülvén, a követelés mint ilyen és a tartozás, mint ilyen megszűnik. Vagy a Vht. 124. §-a értelmében a behajtásra feljogosítását kéri. Ez esetben ismét az a képtelen helyzet állana elő, hogy önmagát kellene perelnie, ami perjogilag is abszurdum. Végül kérheti, hogy a behajtásra ügygondnok rendeltessék ki, tehát ő maga szorgalmazza, hogy önmaga ellen ügygondnokot rendeljenek ki, a követelésnek illetőleg a saját tartozásnak behajtására s ez esetben ő maga köteles előlegezni az önmaga ellen indítandó pernek a költségét; ez pedig az anyagi eredmény szempontjából vagyis gyakorlatilag abszurdum, hogy saját magát a saját maga részére való fizetésre per útján kényszerítse. Ugyanily abszurd eredmény áll elő, ha a Vht. 82. §. értelmében a végrehajtható, amennyiben tartozása további bírói intézkedés megtörténte előtt esedékessé vált, a lefoglalt követelést, illetve tartozást bírói letétbe helyezi. Mi célja van annak, hogy

bírói letétbe helyezi csak azért, hogy utóbb a szükséges eljárások után és költséges módon azt ismét visszakapja. Ha a végrehajtható tartozik a végrehajtást szenvedőnek, meg van annak az egyszerű és jogszerű módja, hogy a saját tartozásától szabaduljon, nevezetesen a végrehajtható a saját tartozását beszámíthatja a saját követelésébe, s így egyszerű módon szűnik meg a tartozása s nem kerülünk jogi útvesztőkbe.

Végiggondolva tehát a törvényszék álláspontjának konzekvenciáit, azt tévésnek és tarthatatlannak kell tekintenünk. Maga a törvény szövegének pusztá nyelvtani magyarázata is ellentmond a törvényszék álláspontjának, mert figyelmen kívül hagyta, hogy a Vht. 79. §-a a végrehajtást szenvedőnek *harmadik személy* elleni követelésének lefoglalásáról intézkedik, amiből minden kétséget kizárólag megállapítható, hogy a végrehajtást szenvedőnek a végrehajthatóval szemben fennálló követelése foglalás tárgyát nem képezheti, mert hiszen a végrehajtható nem harmadik személy, s így a törvény nyilván a feleken, vagyis a végrehajthatón és végrehajtást szenvedőn kívül álló harmadik személy elleni követelésre gondolt, s csak azt tekintette lefoglalhatónak. *Dr. Borsodi Miklós.*

* *

Borsodi Miklóssal szemben a törvényszék döntését tartom helyesnek. Nem látom semmi akadályát, hogy végrehajtható saját követelését lefoglalhassa. Igen gyakran ez a legegyszerűbb és leggyorsabb megoldás. Borsodi szerint a végrehajtható tartozását beszámíthatja a saját követelésébe. Ha a V. T. ezt a kérdést szabályozná úgy tényleg ez volna a legegyszerűbb megoldás. A V. T. azonban csak arról intézkedik, hogyan fizethet az adós a per-bírói közbenjöttével. (41. §.) A saját követelés lefoglalása esetében végrehajtható a törvény 123. §-a alapján kérheti a két követelés kompenzálását.

Kétségtelen, hogy a követelés letiltása nélkül is kérhető a két követelés beszámítása (magam is egyszer így intéztem el egy hasonló kérdést). De világos törvényes intézkedés hiányában az a veszély forog fenn, hogy a bíró a kérelmet elutasítja azzal az indokolással, hogy ez nem a végrehajtási eljárásra tartozik.

Ennek gyakran nem teheti ki magát a végrehajtható, akinek fontos érdekei fűződhetnek ahhoz, hogy jogai meg ne hiúsíttassanak vagy érvényesítésük időközben meg ne nehezítessék (pl. engedményezéssel). *T. M.*

— *Almási*: «**A dologi jog kézikönyve**». (I. kötet.) Szerző a dologi jogot két kötetben tárgyalja. A most megjelent I. kötet a dologi jogok személyi és tárgyi alapjaival, a dologi jog keretintézményeivel: a birtokszabályokkal, az anyagi telekkönyvi jog szabályaival, a dologi jog törzstételeivel és a tulajdon intézményeivel foglalkozik. Feldolgozta szerző a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának idevonatkozó részét és teljes részletességgel hozza az ideartozó bírói gyakorlatot.

Szerzőnek elismert jogi tudása, amelyet mint legfelsőbb bíróságunk ítélőbírája gyakorlatilag, mint tanár és mint szakíró elméletileg érvényesít, munkájának különös súlyt és tekintélyt kölcsönöz. Jogi fejtegetéseit éles ítélőképesség jellemzi, írói készsége pedig munkáját a jogászközönség előtt élvezetessé teszi. Belenyúl a dologi tárgyú és vonatkozású háborúelőtti és az azóta lavinaszerűen növekedő törvényeink és a rendeletek tömegébe s igen hasznos munkát végzett azáltal, hogy a magyar dologi jog tüzetes, pragmatikus és kritikai feldolgozását tűzte ki legújabb munkája tárgyául.

A munka II. kötete a dologi jog többi részeit fogja tartalmazni és az 1929. év folyamán fog megjelenni.

A munka a kiadónál (Tébe, V., Béla-utca 2.) vagy bármely könyvkereskedés útján rendelhető meg. — Terjedelme 50 ív, ára vászonkötésben 26 P.

Inhalt. *Dr. B. Berend*: Zur Jahreswende der Pressfreiheit. — *Dr. Z. Ötömösy*: Die persönliche Einvernahme der Prozessparteien. — *Dr. J. Menyhárh*: Die Wirkung des nicht intabulierten Vorkaufrechtes. — *Dr. A. Kronstein*: Ausländer in der Direktion und im Aufsichtsrat der Aktiengesellschaft. — *Dr. J. Szalay*: Übergeht das Recht der Strafantrages auf den Konkursverwalter? —

Dr. K. Gusztáv: Die Spesen des Einspruches im Falle der Anmeldung des Patentes. — *Dr. A. Ulllein*: Die Theorie der Staatensuccession im internationalen Recht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Közgazdaság.

A Magyar Általános Takarékszövetkezet mérlege nagy fejlődésről számol be és szembeötlően mutatja az intézet mobilitásának erős javulását. A kimutatott tiszta nyereség az intézeti nyugdíjpénztárnak körülbelül 140,000 pengővel való intern dotálása után 1.889,177-78 (tavaly 1.184,298-09) P. Az igazgatóság a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az 1928. évre osztalékjogosult 240,000 darab 50 pengő névértékű részvény után 7 pengő = 14 % osztalék (tavaly 6.50 pengő = 13 %) fiztessék. 343

A Magyar-Olasz Bank Rt. igazgatósága megállapította az 1928 december 31-iki mérlegét, amely a banküzletnek és a jelzálogos kölcsönüzletnek lényeges fejlődését tünteti fel. Az igazgatóság a közgyűlés elé azt a javaslatot terjeszti, hogy a tiszta nyereségből — annak dacára, hogy a tőkefelemelés során befolyt összeg csak az üzletév második negyedétől kezdve kamatozott — változatlanul részvényenként 5 pengő, vagyis a részvények névértéke után 10 százalékos osztalék fiztessék. 344

A Franklin-Társulat DÖNTVÉNYTÁRA 1928-ra

Egy kötetben, vászonkötésben.

Lezárattott 1928 december 31-én.

Kiadja

a Jogtudományi Közlöny szerkesztősége.

Tartalma:

- I. **Magánjogi Döntvénytár.**
Szerkeszti *dr. Szladits Károly*, egyetemi tanár.
- II. **Hiteljogi Döntvénytár.**
Szerkeszti *dr. Sebestyén Samu*, ügyvéd.
- III. **Perjogi Döntvénytár.**
Szerkeszti *dr. Kovács Marcel*, ny. kir. kúriai bíró, ügyvéd.
- IV. **Büntetőjogi Döntvénytár.**
Szerkeszti *dr. Lengyel Aurél*, ny. igazságügyminiszteri tanácsos, ügyvéd.
- V. **Közigazgatási és Pénzügyijogi Döntvénytár.**
Szerkesztik *dr. Főző Sándor*, kir. köz-igazgatási bíró és *dr. Nádas László*, ny. pénzügyminiszteri tanácsos, ügyvéd.

Minden részhez rendszeres tartalommutató, betűrendes tárgymutató és számmutató.

A 792 oldalas mű ára egy kötetben, egészvászonkötésben
18 pengő 80 fillér.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.
könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

 BUDAPESTI KERESKEDELMI ÉS PÁRKAMARKAZATI
KÖZGAZDASÁGI ARCHIVUMA.

ÉRKEZETT: 1929 APR. - 3.

 Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

 Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: A polgári igazságszolgáltatás reformja. — *Dr. Jacobi Andor* budapesti ügyvéd: Ügyvitel a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában. — *Dr. Baranyay Károly* miskolci kir. törvényszéki bírósági elnök: Reformgondolataim a fiatalkorúak feletti bírászkodás köréből. — Jogirodalom. I. *Dr. Wagner Lilla*: Jogász és orvos. — II. *L. E.*: Az adómorál. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 2. — Közigazgatási és Pénzügyijogi Döntvénytár. XXI. 2.

A polgári igazságszolgáltatás reformja.

A Pp. életbelépése, tehát tizennégy év óta a polgári igazságszolgáltatás megjavítása érdekében semmiféle intézkedés nem történt. Annál több — ellenkező irányban. A jogorvoslatok fokozatos leépítése, a nyilvános előadás területének bőkezű kiterjesztése a fellebbezési és felülvizsgálati eljárásban, az egyesbíráskodás egyeduralma az elsőfokon, a szóbeli fellebbezésnél a referens bírónak nagyobb hatásköre (előzmények ismertetése) — külön-külön a Pp. visszafejlesztését jelentik.

Pedig visszafejlesztés helyett továbbépítésre lett volna szükség! Bármily nagy gonddal készítettük elő a Pp.-t, bármily kiváló tudós volt annak alkotója: *Plósz Sándor*, mégis a gyakorlat tűzpróbájában az évek folyamán ilyen mélyreható reformnál mindig mutatkoznak hézagok, hiányok, tévedések, melyek a reform kiegészítését, módosítását teszik szükségessé. Még normális időkben is. Hát még oly korszak tanulságai után, mint amilyen 1915—1928 volt!

A háború utáni igazságügyminiszterek kivétel nélkül abba a hibába estek, hogy nem az igazságszolgáltatás javítását tartották, mint legfontosabb célt, szemük előtt, hanem a takarékoskodást. A legnagyobb rekordot ezen a téren Pesthy Pál érte el, akinek minisztersége alatt a vidéki járásbíróóságok egész sora a sok leépítés és hosszú időre kitolt sedis vacantia folytán siralmas állapotba került.

Zsitvay Tibor a táblai és törvényszéki elnökökön kívül az ügyvédi kamarák vezetőségeinek véleményét is kikérte abban az irányban: mily intézkedéseket tart szükségesnek az ügyvédi kar az igazságszolgáltatás reformja érdekében.

A miniszteri ankétet egy országos ügyvédi előértekezlet előzte meg. Az előértekezlet legérdekesebb eredménye, hogy az összes felszólalók az azonnal foganatosítandó intézkedések kérdésében teljesen egy véleményen voltak.

A Pp. visszafejlesztése folytán nemcsak Budapesten, hanem a vidéken is semmiféle panasz nincs a törvényszékek és táblák ügymenete ellen. (Ami az eljárás ütemét illeti: nem volt nézeteltérés abban sem, hogy az egyesbírói intézmény visszafejlődést jelent a tanácsrendszerrel szemben és hogy a nyilvános előadás kiterjesztése súlyos hiba volt.) Ellenben egyformán siralmas az ország minden részében a járásbíróóságok ügymenete. A Pp. felemelte az értékhatárt 1000 koronáról 2500 koronára. De ezenkívül is lényegesen kiterjesztette a járásbíróóságok hatáskörét.

Ez a munkatöbblet még nagyobb lett a gazdasági viszonyok változása folytán. Az általános elszegényedés következtében ma sokkal több az apró per, mint a háború előtt. A száz pengőn aluli perek száma rohamosan nő országszerte. 1928-ban a központi járásbíróóság összforgalmának 44 %-a esik a 100 pengőn aluli perekre. Háború előtt 10 % esett a bagatell-ügyekre. Ez az arány az utolsó években rohamosan tovább tolódik el ezirányban.¹

¹ 1926-ban 57,334 volt a fizetési meghagyások száma, 1927-ben 70,564, 1928-ban 89,546, 1929 első két hónapjában 9979. Háború előtt (1913) 29,810

Még vigasztalanabb a helyzet vidéken.

Az egyik vidéki felszólaló szerint járásbíróóságuk területén 70 %-ra rüg a 100 pengőn aluli ügyek száma. Nyíregyházán a fizetési meghagyások száma 1928-ban 20-szor annyi, mint 1914-ben (547—10,957).

Viszont a nagyobb substratumu perekben apadó az irányzat.²

Ha tehát nem reformáljuk meg az apró pereket, akkor agyonnyomják a nagyobbakat és eltemetik a járásbíróóságokat, melyek bagatellbíróóságokká fognak lesülyedni.

Nem részletezem tovább ezt a kérdést, nem ismertetem a felmerült eszméket (békebírói), csak egy érveléssel akarok foglalkozni.

Ahányszor sürgetjük, hogy a járásbíróóságokat meg kell szabaddítani az egészen apró ügyektől, azzal az érveléssel találkozunk, hogy szociális szempont szól az ellen, hogy a kis per ne részesüljön ugyanolyan alapos elbírálásban, mint a nagyobb per. És az eredmény? A nagyobb per ma éppoly rossz elintézésben részesül, mint az apró.

Arról, hogy célszerű-e az apró ügyeknek külön szervezendő békebíróóságok elé való utalása és ha igen, kik legyenek a békebírák és milyen legyen az eljárás, máskor írok. Ma csak azt az érdekes tényt akarom leszögezni, hogy az apró perek rohamos szaporodása országos jelenség, mellyel komolyan és sürgősen kell foglalkozni.

A másik kérdés, melyről az előértekezlet felszólalói teljesen egyforma sötét képet festettek, az ügykezelés csődje. A viszonyok teljesen egyformák. A különbség mindössze az, hogy egyik bíróságnak az ügyvédi kar írógépeket ad kölcsön, hogy a hátralékokban meg ne fulladjon, a másiknak leírókat, a harmadiknak írógépeket és leírókat. Tehát haladás helyett visszatérés a primitív viszonyokhoz.

Mily kiáltó ellentét, ha az ember a Deutsche Juristen Zeitung legutóbbi számában olvassa, hogy Berlin egyik legnagyobb forgalmú Amtsgericht-je (Berlin-Mitte) a *beadás napján kikézbésíti* a fizetési meghagyásokat, bár ennek az egy Amtsgerichtnek forgalma e téren nagyobb, mint a budapesti központi járásbíróóságé! Tehát a beadástól a kézbesítésig nem telik el több, mint legfeljebb 10—12 óra. Nálunk is el lehet ezt érni. Példaként hivatkozom a Nagy Ödön-korszakra.

De térjünk vissza a kamarai értekezlethez. A harmadik kérdés, melynek legsürgősebb orvoslását minden egyes felszólaló követelte: jegyzőkönyvvezetőt a járásbíráknak. Annyi nyomdafestéket pazaroltunk már erre a kérdésre, hogy elég a magyar igazságszolgáltatásnak erre a kuriózumára rámutatni. Kuriózum, mert takarékoskosságból nem kap a bíró jegyzőt és ez a takarékoskosság a legnagyobb pazarlás. Időben, munkában, idegben, pénzben. Igen, pénzben is. Mert ha a bíró gépbe diktálhatná a jegyzőkönyvet, *legalább* kétszer annyit végezhetne, legalább kétszer olyan jól. Kár erről többet beszélni. Nem tudom, mi csodálatosabb: bíráink angyali türelme vagy igazságügyminisztereink patópáli nemtörődése?

Íme, három igen szerény, igen könnyen megvalósítható és *évtizedek óta* sürgetett reform.

volt a fizetési meghagyások száma, tehát 252,226 összforgalomnak nem egész 12 %-a. Igaz, hogy 1913-ban 50 korona volt a járásbíróósági értékhatár, de 50—100 korona közötti perek alig tették ki az összforgalom 30 %-át.

² A budapesti központi járásbíróóságnál:

	1927	1928
1600—2000 P.....	3481	3280
2000—5000 P.....	2210	1802
5000 P felül	1668	1460

Az ügyvédi kart e program felállításában tisztán a közérdek vezet. Önző érdeke azt kívánna, hogy maradjon minden ügy, amint van, hisz a perek szaporodásának egyik oka épp az igazságszolgáltatás csigatempója.

Az előértekezlet gazdag eszmecseréjéből egyelőre a talán legkimagaslóbb és legégetőbb kérdéseket emeltem ki.

Az igazságügyminiszternek bő tere van, hogy nem is nagy áldozatokkal, nagy eredményeket érjen el:

«Greif hinein ins volle Menschenleben...» Dr. Teller Miksa.

Ügyvitel a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában.

A Mtj. tizenkettedik címében az «ügyvitel» fontos kötelemjogi anyagát dolgozza fel. Az első fejezet az ügyvitelről szól. Figyelemreméltó, hogy külön címben, az azt megelőző címben szabályozza a munka jogviszonyait és annak keretén belül a szolgálati, a vállalkozási, az alkuszi szerződést és a díjkitűzést.

A szisztematika eltér a német polgári törvénykönyv rendszertől, amennyiben a német törvényben a megbízás szükségképp ingyenes, holott a Mtj.-ban nem az. Az osztrák polgári törvénykönyv a magyar javaslattal megegyezik.

A Mtj. 1616. §-ának szövegezése felvilágosít arról, hogy e fejezet csupán rezideál intézkedéseket tartalmaz; mert csak akkor jön alkalmazásba, ha az ügy ellátásának szerződéses elvállalása (ez a megbízás) nem esik más szerződés szabályai alá. A megbízott kötelezettsége ugyan e szakasz szerint az, hogy a reabízott ügyet a megbízó akaratához képest és érdekének megfelelően lássa el. Valamely különös gondossági fokot a javaslat nem ír elő. Egyébként az «érdekének megfelelően» kifejezés involválja a teljes gondosság fokát.

Csak helyeselni lehet az 1616. §-nak azt az intézkedését, hogy a díj a megbízottnak nemcsak akkor jár, ha kikötötték, hanem akkor is, ha a körülmények szerint nem lehet feltenni, hogy a megbízást díjtalanul ellátják. Nem tartom kielégítőnek, hogy a díj mennyiségénél, ha sem megállapodás, sem hatósági díjszabás nincs, a helyi szokás döntsön. Mert ha helyi szokás nincs, akkor is meg kell tudnia a bírónak a díjat állapítani. Ezt nyilván az ügy fontossága és a kifejtett munka mértékére tekintettel fogja tenni. Az 1616. §. szerződési szabadságot állapít meg, amennyiben kimondja, hogy az ügyellátó a megbízást visszautasíthatja, de bizonyos esetekben köteles arról a megbízót haladéktalanul értesíteni.

Helyes irányban korlátozza a megbízástól való eltérést az 1619. §. Ezt a megbízott csak akkor teheti, ha tekintettel a körülményekre, feltehető, hogy a megbízó a tényállást ismerve, az eltérést helyeselné. Vajjon köteles-e ez esetben a megbízott eltérni? Erre választ nyilván az 1616. §. ad, amely azt mondja, hogy a megbízó érdekének megfelelően kell a megbízást ellátni. Tehát ez esetben el kell térni az utasítástól. Célszerű volna ezt ki is fejezni. A megbízás átruházása, a közlési köteletség, az előnyök beszolgáltatásának kötelessége az 1620., 1621. és 1622. §-okban van szabályozva.

Az 1624. §. a gondosság mértékét enyhíti, ha a megbízás díj vagy egyéb érdek nélkül, csupán szívességből láttatik el. A gyakorlatnak és az életnek megfelelő intézkedés, kérdés azonban, hogy nem fog-e túlenyhe megítélésre vezetni.

A megbízott kiadásait és azok megtérítését, úgyszintén a megbízás teljesítése következtében vétkesen szenvedett kár megtérítését az 1625., 1626. és 1627. §-ok helyesen szabályozzák.

A díj megfizetésénél érdekes kérdés akkor merül fel, ha a megbízás teljesítése előtt szűnik meg.

Ha a teljesítés a megbízott hibáján kívül válik lehetetlenné, akkor a megbízottat a javaslat szerint addig kifejtett munkásságáért a díj arányos része illeti. Ez a szabályozás nem hézag nélkül való. Mert ha a megbízott beteg lett, azért ő nem hibás és mégsem lehet azt kívánni, hogy az esetleg teljesen újból ellátandó megbízásért aránylagos rész illesse. Helyesebb volna úgy szövegezni, hogy aránylagos díj illeti meg a megbízottat akkor, ha a teljesítés hibáján kívül és személyén kívül eső okból válik lehetetlenné. Elég, ha a megbízó az általános véletlen vagy erőhatalom kockázatát viseli; nem viselheti a megbízott személyében beállott ily esélyek kockázatát is.

A megbízás visszavonásának vagy visszaadásának követke-

ményeit a megbízóra vonatkozólag az 1629. §. helyesen szabályozza. Kérdés azonban, hogy nem kellene-e szabályozni azt az esetet, ha a megbízott mond fel fontos ok nélkül. Célszerű volna kifejezni, hogy ez esetben nem illeti meg a kifejtett munkásságáért semmi.

Megszűnik-e a megbízó halála esetében a megbízás, fogas kérdés. A javaslat a német törvénnyel egyezően kétség esetében meg nem szűntnek tekinti azt. Jobban hajlanék ahhoz a megoldáshoz, hogy csak veszély esetében volna teljesítendő a megbízás, egyébként az örökösökhöz kell fordulni.

Az 1631. §. a megbízottat megvédi az esetre, ha a megbízás személyén kívül eső okokból megszűnne, de ő arról nem tud. A közlési elvnel fogva helyesen oldja meg a kérdést, hogy a megbízást mindaddig a megbízott érdekében fennállónak kell tekinteni, amíg ő a megszüntető körülményről nem értesülhet. Helyes következtései ennek az elvnek az 1632. §. rendelkezései, kombinálva a veszély elvével.

Az 1633. §. az információadásból folyó kötelezettségeket tárgyalja. A rendszer szempontjából nem itt, hanem esetleg a törvényből eredő kötelezések fejezetében tartottam volna a kérdést tárgyalandónak. A szakasz a tanács vagy ajánlásból eredőleg zárja ki a felelősséget, ha az nem szerződési viszonyon alapszik vagy magában véve nem volt tiltott cselekmény. A szabályozás helyes.

Nem látom szabályozva a tervezetben azt a kérdést, ha a megbízott az ügy ellátására maga helyett mást rendel ki. Ha ily kirendelés a megbízó érdekében szükséges volt, az ily módon kirendelt megbízott magatartásáért való felelősség nyilván culpa in eligendo korlátai közé szorul, kivéve, ha a (eredeti) megbízott magatartásából egyébként valamely szélesebbkörű felelősség folyik. A Kúriának 84. számú teljes-ülési polgári döntvénye nyilván nem az ügyvitel fejezetébe esik, mert nem az ügyvivő felelősségét tárgyalja meg megbízójával szemben, hanem a megbízó felelősségének terjedelmét szabja meg harmadik személlyel szemben.

Az ügyvitel második fejezete, a megbízás nélküli ügyvitelt tárgyalja.

A szabályozás főbb pontjaiban a német törvényre támaszkodik. Az 1634. §. a megbízás nélküli ügyellátó kötelezettségét helyesen írja körül, midőn kimondja, hogy a magára vállalt ügyet úgy köteles ellátni, amint az ügy urának érdeke és feltehető akaratára megkívánja.

Szabad-e beleavatkozni a más ügyébe, erre a kérdésre felel az 1635. §., amely kimondja, hogy a más ügyét jogosultság nélkül csak akkor szabad ellátni, ha az ügy ura érdekének feltehető akaratának megfelel. Egyébként tehát kártérítésre kötelez még akkor is, ha az ügyellátót vétkesség nem terhelné. De ezt jó lett volna kimondani.

Helyes a kivétel, mely szerint még az ügy urának tilalma ellenére is be lehet avatkozni, ha törvényes tartási kötelezettségéről van szó, vagy oly kötelezettségé, amelynek teljesítése közérdek volna, elmulasztása azzal ellenkezne vagy ha a tilalom erkölcs-telen. Éppen azért nem tartom helyesnek, hogy az 1635. §. általában a tartási kötelezettségek tekintetében mondja ki a beavatkozás jogosságát és nem a törvényes tartási kötelezések korlátain belül.

Az ügyvivő közlési kötelessége az 1636. §-ban az ügyvitel elvállalását illetően helyesen van szabályozva.

A fentiekhez képest nem tartom helyesnek, hogy az 1637. §. a merőben fogadatlan prókátor gyanánt feltolakvó ügyvivő kárkötelezettségét az ő tudomásának mikéntjétől teszi függővé.

Az 1638. §. enyhébb megítélés alá veti az ügyvitel elvállalása és az ügy ellátása körüli vétkességet, ha a beavatkozással az volt a célja, hogy az ügy uráról közvetlen fenyegető veszélyt hártson el. Ki kellene fejezni, hogy a fogadatlan ügyellátónak erre a feltevésre jogos okkal kellett bírnia.

Az 1639. §. a korlátlan cselekvőképes ügyvivő felelősségét csak az alaptalan gazdagodás mértékére szorítja. Nézetem szerint senki sem kötelezhető arra, hogy viselje azokat a következményeket, amelyek abból állnak elő, hogy egy más ember megbízás nélküli ügyvitel alapján belenyúl ügyeibe. Én tehát a kötelezettséget a tényleges kár megtérítésének erejéig terjesztem. Helyes ellenben az 1640. §-ban az ügyvivő költségeinek megtérítésére vonatkozó rendelkezés, az 1641. §-ban foglalt védelem a megtérítési igényre vonatkozóan és végül az 1642. §-ban a díjazás tekintetében foglalt intézkedés.

Ugyanúgy helyeslem az ügyvivőnek az ügy ura személyében előfordult tévedésének esetére foglalt intézkedést.

Az ügyvivőként kiegyenlített követelés elévülésére nézve az 1644. §. intézkedései helyesek.

Az 1645. §., amely azt az esetet szabályozza, midőn valaki tudva lát el idegen ügyet, mint sajátját, nézetem szerint kiegészítendő volna azzal, hogy az ügyellató teljes kártérítéssel tartozzék az ügy urának. A szakasz utolsó mondata a világosság kedvéért kiegészítendő volna azzal, hogy «megbízás nélkül». Az 1646. §. a mentési jutalmat helyesen szabályozza. *Dr. Jacobi Andor.*

Reformgondolataim a fiatalok feletti bíraskodás köréből.

A Jogtudományi Közlöny múlt évi 21. számában egy hasonló értekezésem rendén rámutattam azokra a szükséges újításokra, amelyek a büntetőbíraskodásnak régóta tervezett és általánosan óhajtott egyszerűsítésére alkalmasak volnának.

Ugyanekkor felhívtam a fiatalok feletti bíraskodásra hivatottak, valamint ezek védelmével elméletileg és gyakorlatilag foglalkozók figyelmét arra, hogy e kérdésekben szintén hasonlóképpen adjanak véleményt és tegyék meg javaslatukat.

Az eddig eltelt idő alatt sem jogi szaklapokban, sem más szakközlönyekben nem láttam ily irányú értekezést.

Közben — magam is — ideiglenesen a fiatalok bírójává lettem s bár csekély időt töltöttem e gyakorlatban; ebből, valamint a fiatalok törvényszéki tanácsában töltött többévi előadói, továbbá fiatalabb éveimből Patronage teendőiben való gyakori és többidei részvételem folytán szerzett tapasztalataimat, ezekből leszűrte gondolataimat is helyénvalónak vélem a köz elé vinni...

A fiatalok bírójának különös hivatása.

A fiatalok bíróságáról szóló törvényből, a Bn. rendelkezéseiből, e törvények miniszteri indokolásából is kitűnik, a vonatkozó szakirodalom pedig kétségenfelülvé teszi, hogy a fiatalok feletti bíraskodás a maga igazi mivoltában és e törvények intenciói szerinti helyes hivatásában *csak másodsorban* bírői funkció. E hivatásban mindenekelőtt sajátosságosan kell egyesülnie a *közigazgatási* funkcióknak is. Hiszen ha már a puszta bírői funkcióra kerül a sor, a főcél — a fiatalok *védelme és megmentése* — már csak *ritkán* és felette illuzóriusan érvényesül...

Vegyük rendre a bírői funkció megnyilvánulásait. A Bn. 17. §-ának 1—4. pontjai foglalják magukban a fiatalok feletti tiszta bírői funkció érvényének eseteit. Ezek pedig köztudomásúak: 1. dorgálás, 2. próbárobcsátás, 3. javítónevelés és 4. fogház.

Önként felmerül annak kérdése, vajjon a törvény nemes intenciója szerinti *intézkedés*, a megjavítás, ez intézkedések fogantatásától valóban várható-e? A legtöbb esetben alig!

Célt ér-e a dorgálás?

Ha rendre vesszük az intézkedéseket, nyilvánvaló, hogy vajmi kevés az a lelkiérzékeny és fogékony fiatalok, kivel szemben már a puszta dorgálásnak is kellő fogantatja van, bármi ünnepélyesen fogantatásosítassék is az. Hiszen azok a fiatalok, akik ilyen lelkületűek vagy egyáltalán nem kerülnek bíróság elé vagy ezekkel szemben elegendő a Fb.-ról szóló törvényben lehetővé tett tárgyaláson kívüli egyéb intézkedés.

A próbárobcsátás a gyakorlati életben.

A próbárobcsátás — hasonlóképpen az eseteknek, joggal állíthatni, 90 és egynéhány %-ában — csupán értéktelen, papirosos való intézkedés. A fiatalok felügyeletével megbízott rendesen igen keveset vagy éppen semmit se törődik pártfogoltjával; sokszor a pártfogó hibájával is alig felróhatóan, mert hiszen küzdelmes magyar életünknek elsősorban hivatali elfoglaltsjai, azután mesterséget űzők közül kerül ki a pártfogók nagyobb része; ezeknek pedig — mi sem természetesebb — olyan felügyeletre, aminőt a törvény szelleme megkívánna, de nemcsak arra, hanem még a minimálisan szükségesre sincs idejük. Sok pártfogó — kellő tájékoztatása dacára — indokolatlanul elnéző, engedékeny vagy éppen nem törődő. A gyakorlatból igyekeztem e több mint 90%-os párt-

fogói meddség okai után kutatni és éppen a gyerekek nevelésével hivatásszerűen foglalkozók — tehát a tanítók — részéről is az volt a majdnem kivétel nélküli felelet, hogy a pártfogó a próbaév alatt pártfogoltját mégcsak *nem is látta* soha, mert a pártfogolt nála egyszer sem jelentkezett. Nagyon kevés volt olyan *lelkes* pártfogó, ki már annyi fáradságot is vett magának, hogy pártfogoltját ott-hon keresse, de egy se volt viszont, aki meg is találta volna vagy bár még egyszer megismételte volna a látogatást...

A pártfogói intézménynek tehát ez az ideális és a törvény szelleme által óhajtott módja, ez az éppen az intelligensebb pártfogóktól elvárt nevelő, tehát pedagógiai hatás és szerep — az életben egyáltalán *nem* vált be...

Talán mai létküzdelmes világunk adja meg magyarázatát annak, hogy ez az intézmény is, sajnos, nem az idealizmus, hanem inkább a reális életérdek által nyert kellő megvalósulást: oly helyeken, ahol a fiatalok a pártfogoltnak családjában, mesterségében vagy gondozásában nyert alkalmazást, ott az *anyagi* érdekeltség megtudta valósítani a pártfogás ideális hivatását... A szoros felügyelet, a folytonos együttműködés sok helyen megteremtette áldásos hatásait: a még nem teljesen megromlott fiatalok a legtöbb ilyen esetben sikerült megmenteni; szorgalmas, rendes iparos, gazdasági vagy egyéb munkássá lett.

Különösen érdekes és leszögezendő jelenség, hogy éppen a *földművelési* munka milyen *nevelő* hatásának bizonyult. Több esetet sorolhatnék fel, ahol a fiatalok ily környezetbe és munkába helyeztetvén, azt annyira megkedvelte, hogy bár egészen más vidékről való volt, ottmaradt pártfogoltja falujában továbbra is; ott nősült és ma szorgalmas gazdálkodó. Még érdekesebb jelenség, hogy ezek között az így pártfogásba adottak között *városi* fiúk és *mesteremberek* gyermekei is voltak.

Itt is tehát nyilvánvalóan távolról sem a pártfogói intézmény, mint ilyen vált be az életben, hanem a fentérintett anyagi érdekeltség legfőként és mellette a fiataloknál annyira fontos, hatásaiban eléggé fel nem becsülhető *környezetváltoztatás*.

Sok fiatal lélek egészen hasonló a beteghez: vannak betegségek, melyeknek első és főgyógyszere a környezetváltoztatás. Sok beteglelkű, bűnre, erkölcsi züllésre hajlamos gyereknek ez az egyedüli és igazi *orvosszere*.

Ezekre figyelemmel — a legtöbb esetben tehát — csakis az olyan pártfogói intézmény célirányos és helyes, mely a pártfogó és a pártfogolt között *anyagi* kapcsolatot, állandó anyagi érdekeltséget teremt és ezzel az állandó felügyeletet és együttműködést teszi lehetővé.

Fenti esetekkel igazoltan az élet, a gyakorlat mutatta meg, hogy nem a tanult pedagógus, aki bár mindennap meglátogatta, tanította és oktatta pártfogoltját (amit azonban a valóságban talán egy pártfogó sem tett meg), tudta elérni a törvény intenciói szerinti nevelőhatást, hanem legfőképpen az az egyszerű parasztgazda, aki *háznépül* fogadta a fiatalok; napestig vele törte a földet, de a mellett egyúttal szeretettel megosztotta vele hajlékát s egyszerű kenyerét...

A *folytonos együttműködés* ható- és nevelőereje magyarázza meg azt a fel nem becsülhető és egyedülálló sikert, amit úgy szellemiekben, mint a gyakorlati életben is egyformán kitűnő, érdemes szalézi szerzetesek e téren elérték nálunk is, esztergomi, budai, rákospalotai, nyergesújfalui, visegrádi telepeiken.

A tanulság tehát, ha a pártfogói intézmények igazi célt és tartalmat akarunk adni, akkor fektessük azt az elvont *pedagógizálás* helyett a *mindennapi élet egyszerűségeire, adottságaira, de egyúttal gyakorlati értékeire!*...

A javítónevelés.

De nézzük tovább! A javítóintézet intézménye nagyon is kétélű fegyver! El kell ismernünk, hogy szükséges feltétlenül; némely fiataloknak erkölcsi fejlődése, nevelése másként nem biztosítható. De e mellett vannak igen *káros* hatásai: rászoktatja a szülőket, rokonokat, gondozókat az ilyes, lényegben állami jellegű nevelésben való bizakodáshoz; ennek tudatában kevésbé törődnek a gondjaik alatt levő fiatalokkal; gyakran, különösen ha a gondozók *nem a szülőik*, egyenesen *munkálnak* arra, hogy a fiataloknak javítónevelésre utalásával eltartásától, gondozásától és felügyeletétől *megszabaduljanak*.

A javító és hasonló jellegű intézetek az államnak, társadalomnak *nagy terhet* jelentenek, ahol a növendékek száma nagy, ott a

teher természetesen mégcsak nagyobb; a felügyelet, tanítás és nevelés is nehezebb.

Ily intézeteinkben — bár mint arról több helyen magam is meggyőződtem — valóban példás a rend és fegyelem, valamint a növendékek nevelése és képzése is, mégis a szorgos felügyelet dacára, előljáróik képtelenek megakadályozni a fiatalok lelkében egymásnak káros befolyásolásával bekövetkező romboló hatást...

Ezek megfontolásával, a javítónevelés *csak a legritkább és legszükségesebb esetekben volna elrendelendő*; helyette inkább többszörösen is meg kellene kísérelni a *környezetváltoztatást vagy egyéb megfelelő intézkedést, különösen igénybe venni a Patronage, hatósági vagy társadalmi segítséget.*

A fogházbüntetés.

Hátra van a legdurvább intézkedés, ami már nem is intézkedés, hanem éppoly *büntetés*, mint a felnőttéknél, sőt néha a Fb.-ról szóló törvény 68. §-ának rendelkezéséhez képest, mely a fogházbüntetés minimumát fiatalokkal szemben 15 napban állapítja meg, esetleg *súlyosabb*. Ez már aztán semmiként se tekinthető intézkedésnek, hanem a fogházbüntetés, bármiként is írjuk körül, tekintjük bár benne és általa a társadalom szükségzerű védekezését vagy az egyes büntetőjogi elméletek különbözősége szerint bármi egyebet, mégis lényegben mindig megtorló jellegű is, tehát kétségkívül *büntetés!*

Ha tehát a fogházbüntetés fiatalokkal szemben is büntetés, — mert lényegben kibeszélhetetlenül az — akkor ennek a büntetésnek minden olyan modern követelményével kell és helyesebben kellene bírnia, amit a büntetés hatásaitól a modern büntetőjog és elméletek elvárhatnak. Főként még a mai jogdogmatikai rendszerünk alapján is, a bűncselekmény súlyával, valamint a tettes bűnösségének fokával arányban állónak kell lennie, de ezek mellett a fiatalok büntetését *körülményeinek* figyelembevételével és mindenekfelett arra tekintettel kell kiszabni, hogy a fiatalok bármennyire bírjon is a büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel, mégis e mellett *fiatalok marad*, tehát a bűncselekmény elkövetésére — ceteris paribus — márcsak életkorából folyó csekélyebb megfontoltságánál, kisebb belátásánál fogva, könnyebben határozza el magát, mint az erősebb ellentálló lelkierejű felnőttkorú; tehát ha a fiatalokra büntetést kell szabnunk, akkor ezt a körülményt, a *felelősség, a beszámítás* ilyen fokát — márcsak az általános büntetőjogi elveknél fogva is — feltétlen számításba kell és kellene vennünk. S ennek dacára mégis megtörténik a gyakorlatban, hogy ugyanazon cselekményért, ha már a fiatalokkal szemben a dorgálás enyhe, a próbárabocsátás célt nem érne; javítónevelésre pedig szükség nincs, ott áll a bíróság az előtt a dilemma előtt, hogy amikor a fiatalok büntetnie kell a Fb. 68. §-ának kötött rendelkezésének megfelelően, míg ugyanazért a cselekményért a felnőtt, tehát koránál és ítélőképességénél fogva is — büntetőjogilag *erősebb beszámítás alá eső*, cselekményért éppen a belátás és tudás folytán — *fokozottabb felelősséggel* tartozó pénzbüntetést vagy csak pár napi fogházat kap, ugyanezen cselekményért a kevésbé ellentálló, kevésbé lelkierejű fiataloknak *minimum 15 napot* kell kapnia! Nyilvánvaló tehát, hogy a Bn.-nak ez az intézkedése a gyakorlatban nem vált be és felette sok nehézséget és bátran állíthatni — a felnőttkorúakhoz viszonyítva — gyakran egyenesen a modern büntetőjognak és jogtudománynak semmiként megfelel *igazságtalanságot* jelent.

A fogháznak még inkább érvényesül a romboló hatása. Hasztalan vannak elkülönítve fogházakban a fiatalok a felnőttektől, a fiatalok egymás kitanításának, megrontásának veszélye itt mégcsak nagyobb és gyakoribb...

A prevenció elsőbbsége.

A fiatalok feletti ítélkezés tehát nem egyéb, mint szükség-szerű rossz, mely a novella felsorolt intézkedéseivel célját ritkán és alig éri és érheti el... Mikor már ily tisztán bírói funkcióra van szükség, a segély, a beavatkozás késő! E másodlagos funkciót — a tiszta bíróságot — megelőzően első és elsősorban fontos tehát a *közigazgatási segély*, a helyes prevenció, mihez képest tehát e funkció mellett — a köz- és az egyesek érdekét tekintve — a tisztán bírói ítélkezés kétségkívül már csak *második helyre* szorul. Ebből

folyik ismét egy másik nagy tanulság, a fiatalok bírójának mindent el kell követniük arra, hogy hivatásuk lehetőleg már ezzel a közigazgatási funkcióval merüljön ki; mentől több esetben *segítsenek* a bajon, vagy ami még ideálisabb, ha lehet, *előzzék meg* azt és csak amikor már semmi egyéb nincs hátra, semmi más közigazgatási eszköz és segély rendelkezésre nem áll, csak akkor végezzék a tiszta bírói funkciót és abban is, ha csak lehet — a törvény szelleme szerint — csak *intézkedjenek*, a *legvégsőre* hagyják a megtorlást, a tiszta büntetőigazságszolgáltatást...

A tárgyalásvezetés.

Ha pedig már semmiként el nem kerülhető a tiszta igazságszolgáltatás vagy éppen a büntetés szükségessége, — a perrend- és a jogszabályoknak ugyan figyelembevételével és helyes alkalmazása mellett — elsősorban és főként a szigorú és rideg jogászkodás helyett a *pedagógia* módszerét kell alkalmaznia; alkalmas kérdésekkel az azokra adott feleletek mérlegelése révén és főként a környezettanulmány adatainak figyelembevételével, elég gyakran bizony igen sok újabb kérdés feltevésével s ily beszélgetés révén a fiatalok *lelkéhez való hozzájárással, a bizalom felkeltésével*; annak alapos felderítése mellett, hogy a fiatalok értelmi és erkölcsi fejlettsége milyen fokú, bűnének súlyát mennyire képes belátni és bánni; utána kutatni azoknak a lelki momentumoknak, melyek a fiatalok a bűnre vitték és főként, hogy ezek az okok mire, vajjon nem a fiatalok környezetére és életkörülményeire vezethetők-e vissza? Csak e körülmények alapos felderítése *után* volna helyes magára a bűncselekményre és a perrendszerű részletes ki-kérdezésre térni.

A pártfogó szerepe.

Nem is gondoltam, amikor e helyre kerültem, hogy mennyi hasznát fogom venni bölcsészeti és pedagógiai képzettségemnek.

A bírói előkészülés éppen elég sok és nehéz; kívánni se lehet tehát, hogy a fiatalok bírójának pedagógiai képzettsége is legyen. Ezt volna hivatva pótolni a pártfogó részvétele és helyes szerepe... A gyakorlatban azonban ez sincsen így... Nagyon kevés az a fiatalok bírósága, ahol igazán szakképzett és erre alkalmas pártfogó volna. Az óvónői, tanítói oklevél pedig még egyáltalán nem jelenti azt, hogy ennek birtokosa feltétlenül jó pedagógus vagy egyáltalán bárcsak pedagógus volna... Ez a hiány tehát képzett és arra alkalmas pedagógusok alkalmazásával és azok intenzív szerepével volna pótlendő.

A fiatalok törvényszéki tanácsáról.

A fiatalok törvényszéki tanácsában, a Fb.-ról szóló törvény végrehajtási rendelete (56,000/1913. I. M. rendelete) 6. §-a értelmében, a Fb.-ról szóló törvény 56. §-a szerinti bíróságot esetében kívánatos, hogy a fiatalok bírójának lehetősége legyen a tanácsnak tagja. A végrehajtási rendeletnek ez a helyes rendelkezése a gyakorlatban szintén kevésbé valósul meg. A törvény által lehetőségekként előírt rendelkezések, pláne ha azok éppen csak a végrehajtási rendeletben foglaltatnak, — mint feltétlen kötelezők — alig valósulnak meg. Nagyobb törvényszékeken, ahol ennek lehetősége megvan, még ott se gyakoroltatik. Pedig a gyakorlat — a fiatalok feletti bíróságot *külön* jellege és hivatása — feltétlen megkövetelné ezt. A fiatalok törvényszéki tanácsához általában kevés ügy kerül, mivel szemben a fiatalok bírójával az, aki a fiatalokkal sokat, sokszor és közvetlenebbül foglalkozik, a folytonos érintkezés és gyakorlat folytán ő tudja leginkább magáévá tenni azokat a *sokféle és különös* szempontokat, melyeknek a funkcionál meg kell vagy helyesebben meg kellene valósulnia; tehát a fent már kifejtettek szerint — a *puszta* jogász hivatáson felül — szükséges egyéb *közigazgatási és pedagógiai* szempontokat is. Ezekre és a törvény egész szellemének és intencióinak mentől nagyobb garanciával való *helyes* érvényesülésére, a bűncselekmények *kényesebb és sokkal súlyosabb* (nyomatvány útján elkövetett, halállal vagy fegyházzal büntetendő cselekmények) természetére tekintettel, itt különösen nagy szüksége van.

Csupán a törvény végrehajtási rendeletében foglalt ezt az elrejtett és éppen azért általában nem gyakorolt rendelkezést tehát a *törvény szövegében imperatívva* kellene tenni; a fiatalok feletti bíróságot súlyosabb feladatai, amely azonban lényegben

éppúgy fiatalok feletti bíraskodás, így nyernének teljesebb, helyesebb, a fiatalok bíróságáról szóló törvény és a Bn. intencióinak, de egyúttal az élet gyakorlati követelményeinek is megfelelőbb megvalósulást!

Sőt ha e törvények intencióit gondosan figyeljük, vele együtt a gyakorlati élet tapasztalatait is igyekeznünk leszűrni, akkor itt is még tovább kellene mennünk!

Ha a fiatalok bíróságánál kisebb horderejű ügyekben a feltételezett pedagógus — az állami pártfogó — szerepel, semmiként se lehet helyes és logikus, hogy a fiatalok *kényesebb és súlyosabb* természetű, tehát a pedagógiai szakértelemre, megítélésre és segítségre még inkább ráutalt ügyekben, az mellőzhető legyen.

Tehát levonom ebből is a konzekvenciát: szakképzett pedagógusnak a törvényszéki tanácsban is szerepet volna szükséges biztosítani, mintegy szükséges *szakértőként*, — *de egyúttal bírőként* —, vagyis másként: a törvényszéki tanács egyik tagjának *pedagógusnak* kellene lennie!

A jogszolgáltatás tekintetéből laikus elemnek az igazságszolgáltatásba bevonása különben sem ismeretlen; a polgári bíraskodástól eltekintve, az árdrágító visszaélések esetén a tanácsban egy laikus, de szakértő ülnök is részt vesz (1920: XV. tc. 9. §-ának 1. bekezdése).

Egyelőre csupán ezeket a gondolataimat vetettem fel és pedig azért, ha érdemeseknek ítélik szakunk vezetői, irodalmi és gyakorlati hivatottjai, gondolkozzanak felettük! Hacsak egy szükséges és helyes újítással is visszük előbbre a fiatalok védelmét és az ezzel hasonló jellegű célokat, már akkor is sokat tettünk nemcsak pusztán az igazságszolgáltatásnak, de a mellett mindenekfelett a társadalom szociális érdekeit is védjük, magyar *nemzeti és általános emberi* célok szolgálatában állunk... Dr. Baranyay Károly.

Jogirodalom.

Jogász és orvos.

A dolognak egészen más, sajátos képe alakul ki, ha az egy csoportba sorolható többé-kevésbé hasonló eseteket együtt, mint ha egyenként kapjuk a szemünk elé és a dolgok egészen másképp festenek — elevenebbek, tanulságosabbak, magátólértelődőbbek — a gyakorlati példák illusztrálásában, mint a szabályok pusztá elméleti kivonataiban.

Ezért üdvözölheti a jogász is örömmel Kluge Endre dr.-nak a végrendelkezőképességről írt s voltaképp a tanu-kezelőorvosok okulására szánt, új könyvét;¹ amely az esetek és a döntések gazdag (az 1906—1926. évek termését felölelő) és szisztematikusan csoportosított, röviden és világosan közölt, sőt a könnyebbség okáért egyszerűen kivonatolt és szemléletesen beosztott tárházát hozza elé. Akár egyes kérdésre keresünk felvilágosítást, akár a felölelt egész anyaggal akarunk tisztába jönni, de akár csak egy speciális döntvénytárat is keresünk benne, Kluge dr. könyve egyaránt elsőrangú segédeszközként fog szerepelhetni.

A szerző nem is akar egyebet: új elméletet nem hoz, a kérdés magyar történelmét csak vázaltszerű bevezetésben érinti és szűkszavú, de annál világosabb összefoglalásában is inkább a döntések szakszerű, szinte lexikonszerű csoportosítását s csupán néhol-néhol kritikáját kapjuk,² mint valami egységes irányelvet, amellyel akár az ítélkező bíróságoknak akarna új útmutatásokat, akár a törvényszéki vagy a kezelőorvosnak új megfigyelési támpontot adni.

S az az érdekes, hogy ennek ellenére önként, magából a döntések pusztá anyagából is kiviláglik előttünk nemcsak az az *egységes tendencia, amelyet a bíróság — főleg a végrendelkezési akarat érvényességének nyomatókos elismertetése érdekében — követ*; hanem az egyes esetekadta nehézségekből mindaz is, ami reformra vagy változtatásra szorul vagy akár csak meggondolásra késztet ezen a körön belül.

A könyv meritumának az ismertetése — mint valójában második kivonatolás — tehát szinte céltalan; e helyett inkább, mintegy kiragadva, megkíséreljük vázolni azokat a problémákat,

¹ Kluge Endre dr.: A végrendelkezőképesség elmeorvosi szempontból. Budapest, Tudományos Könyvkiadóvállalat, Novák R. és Társa.

² Főleg, ahol az orvosszakértő tekintélye a bíróság részéről nem élvez annyi tisztele et, mint amennyit elvár.

amelyeknek a felszínre vetésével egymagában nem elégedtünk volna meg a szerző helyében s amelyek módot adtak volna arra, hogy a szerző, az anyaggyűjtő passzivitásából kilépve, jogi s orvosi fejtegetései kapcsán megismertessen a maga meggyőződésével is.

Az első ilyen probléma már felmerül abban a nehézségben, amellyel az orvosi s a jogász *gondolkodásmód* összeegyeztetésénél találkozunk. A jogász minden esetben exaktságot és kizárólagosságot vár el az orvos részéről, — ahhoz hasonló, amely az ő jól megszerkesztett §-ait jellemzi —, az orvos ezzel szemben a határesetek biztonságát a fokozatok és az átmenetek ezer gyakorlatilag tapasztalt változatú skálájára pusztá elméleti alárendelés alapján nem meri alkalmazni; s így, ahol a jogász pl. öntudatot, öntudatlanságot vagy legfeljebb még «csökkent öntudatot» lát csak: ott az orvos az öntudat világosságának számtalan és élesen el nem határolható fokozatait látja; ahol a jogász az akaratelhatározásra való képtelenség megállapítását követeli: ott az orvos csak a jogalany általános orvospszichológiai átvilágítását tudja adni; és ahol a jogász dedukciót és kategóriákat keres: ott az orvos csak tények indukcióval nyert leírásával szolgál. Az orvostudomány itt pedig nem engedhet a jogi szempontnak, hiszen ezzel saját értéktelenségét ismerné be; s ha a jogtudomány nem fogja keresni a módusokat, hogy merev «igen-nem» követelményéből engedjen, akkor ez a probléma az orvostudomány folytonos várható fejlődése következtében csak mindinkább ki fog még éleződni.

Hasonló problémát hoz létre — talán éppen ebből kifolyólag — a bíróságnak az orvosokkal szemben való álláspontja. Az orvos szerepe a végrendeleti perekben a tanu s a szakértő szerepe közt ingadozik. Ami a *szakértői* szerepet illeti, ezzel szemben ott találjuk a bírói szabad mérlegelést, amely valójában ugyanabból az elvből származik, mint az esküdtszék követelménye: hogy ugyanis a szakértő éleslátását egyes dolgokban egyoldalú beállítása korlátozza, ami szükségessé teszi az épp ezirányban laikus ítéletének a fölhelyezését. A bírói szabad mérlegelés joga a szakértői véleménnyel szemben azonban még tekintélyi szempontokat is támogat, s mint ilyen, a tisztán empirikus alapokból kiinduló orvosi véleménnyel szemben, gyakran aggályossá válhat. Ha pl. az orvosi tudomány mai állása az ú. n. «lucidum intervallum»-ok lehetőségét tagadja, akkor a bíróságnak be kellene látni, hogy ítéleteiben arra hivatkoznia önellentmondás, s ha pl. a szakértő egyes jelekből a végrendelkező senilis elbutulását állapítja meg, akkor a bíróságnak sem volna szabad, — csak mert tendenciája a végrendeletek lehető érvénybenhagyása — hogy ezeket a jeleket következetesen egyszerű aggkori furcsaságokra vezesse vissza. Ha pedig a bíróság ugyanebből a gondolatmenetből kifolyólag azt kívánja leszögezni, hogy a végrendelkezőképességhez a szellemi épségnek kisebb foka is elegendő, mint a cselekvőképességhez, akkor ezt legalább is orvosi alapon kellene indokolni tudnia. Mert ha azt állítjuk, hogy kisebb szellemi kvalitások kellenek meglévő s birtokban levő dolgok szétosztásához, mint jövőbeli teljesítések iránti lekötöléséhez vagy az illető saját érdekeinek célszerű mérlegeléséhez, akkor másfelől ugyanolyan joggal feltehetjük azt is, hogy viszont nehezebb feladat a jövőre vonatkozó oly rendelkezéseket helyesen megtenni, amelyek annyira megváltozott viszonyokra vonatkoznak (mert hiszen az örökhagyó halálával a körülötte levő viszonyok mindenestre megváltoznak s ezeket a változásokat ő semmiesetre sem fogja már tudomásul vehetni), mint kisebb horderejű s még a saját életében lejátszódó dolgokra nézve rendelkezni. Az ilyen s hasonló kérdésekre a jog, sajnos, gyakran ad többértelmű feleleteket: s ezért a bíróság, ha az igazságot keresi, jobban tenné, ha inkább az orvosi diagnózison, mint a jogi következtetéseken keresztül keresné a megoldást.

Ami az orvost, mint *tanut* illeti, sem ment minden problémától s ellentmondástól a joggyakorlat. Míg egyfelől az orvos szava akkor is latba esik, ha nem volt jelen a végrendelkezésnél, addig másfelől nem ítélheti meg a páciens oly tünetekre nézve kétséget kizáróan, amelyeknek — saját bevallása szerint — nem speciális-tája; s másképp veszik tekintetbe ugyanazt a véleményét, amelyet tárgyaláson kívül, a bíróság közreműködése nélkül foganatosított orvosi vizsgálatból, mint amelyet a bíróság felszólítására végzettből merített. Ez utóbbira nézve az orvos nem az orvosi vizsgálat szándékának az irányában való megkülönböztetés figyelembevételét fogja látni, hanem azt, hogy orvosi komolyságát és megbízhatóságát különböző s ezért sérelmes mértékkel mérik.

Mindennek főleg az az oka, hogy legtöbbször a n. postmortális orvosi vizsgálatra van szükség, amelyben az orvos bár szakértőként szerepel, rendszerint mégis sokkal inkább *csupán szakértelmével felruházott tanu*, mint igazi szakértő; mert hiszen multbeli eseményekre kell visszaemlékeznie, amelyeket azonban nem a megjegyzés ezirányú szándékával tartott meg. Az orvos tehát, bár kisebb mértékben, de szintén alá van vetve mindazoknak a fogyatékosságoknak, amelyekben a tanunak (s a lélektan tanúsága szerint a tanuk legintelligensebbjének is) szenvednie kell. Már most az a kérdés, hogy a gyakorlatban hol van itt a határ? A bírói döntések szerint az orvos csupán jelekből (mint amilyen pl. örökhagyó levelezése) nem ítéltet, az elmeképességek észlelésére közönségesen elég műveltséggel bíró laikus tanu (lelkész, jegyző stb.) véleményén egyszerűen túl nem teheti magát s bár laikus tanuk vallomásai is elegendők, ha azok «fogadhatók» (ha pl. a vallomások egyöntetűek és határozottak), viszont a nemszakértő tanuknak, az ápolóknak, sőt a közjegyzőnek is sem megfigyelése, sem véleménye — szakértő orvosok megfigyelésével szemben — nem mérvadó. A fenti döntések egyfelől azért problematikusak, mert mint mondtuk, túlságosan is labilissá teszik az orvos tekintélyét a perben, másfelől az orvos-tanuknak a többi tanuval szemben való helyzete is kérdésessé válik általuk. De egyéb tanuk vallomásának hitelessé becsülésében sem volna szabad szerepet játszania annak a csak más szempontokból fontos körülménynek, hogy van-e egyáltalában orvostanu is vagy sem. Ha az egyöntetű és határozott vallomások szavahihetők (amit ugyan a tömegtévhitek szuggeszció általi terjedésének a kimutatásával a lélektan eléggé illuzórikussá tett), akkor is miért legyen szavahihető ugyanaz a jellegű vallomás, bizonyos körülmények mellett, amelyek egyébként nem is befolyásolhatják, mások mellett pedig nem? S ha bekövetkezne az az idő, amikor a pszichológusok kívánsága szerint szakértők fogják a tanukat felülbírálni szavahihetőségük felől, akkor is ki lesz az a hivatott szakértő, aki az orvosokat fogja e téren felülbírálni? Vagy az orvos, mint egyetlen kiváltságos, fel legyen mentve ez alól, csupán mert valaha tudományosan foglalkozott ilyen dolgokkal és a hasonló erkölcsi és intelligenciabeli fokon álló más hivatásbeliekkel szemben neki különleges erkölcsi jellegű megbízhatósági bizonyítvány adassék?

Ha ugyanezt a kérdést, a tanuk szavahihetőségének *felülbírálását*, amely jelenleg a bíróság szabad mérlegelésének szuverén joga, általában tekintjük, azt látjuk, hogy itt is volnának még megoldandó kérdések. Nem is indokolatlan e téren az a kívánság, hogy a laikus tanu egyéniségének pszichológiai megítélésébe a szakértő is belefolyjon, hogy a szakértő végig jelen legyen a kihallgatásokon s ne csak jegyzőkönyvekből ismerje meg a tanu-vallomásokat. Meg kell jegyezni azonban, hogy korántsem volna előnyös ezt a feladatot «az» orvosra bízni általában: sőt a végrendelezőképesség létét megítélő orvos s a tanukat ellenőrző szakértő sohasem volna szabad, hogy egy személy lehessen, már saját pártatlansága érdekében sem. Továbbá nem szabad felednünk, hogy szakértők ilyen alkalmazása ezen az alapon nemcsak az örökségi perekben, de minden perben javasolható volna, ahol tanuk csak szerepelhetnek. S félő, hogy ez nem emelné a tanu-vallomások értékét abban a mértékben, mint azt az optimista orvosok feltételezik. Lehet pl., hogy ez a körülmény éppen a megbízható tanukban válna gátlások forrásává, eltekintve attól, hogy eredményének esetleges megszügyenítő mivolta demoralizáló hatású: s így előfordulhatna az, hogy a legjobbhiszemű ember is inkább letagadná, hogy tud valamit a dologról, semmint kitegye magát annak, hogy őt az orvosszakértő, sokkal határozottabban, tapintatlanabban, mint a bíró, aki legfeljebb esküre nem bocsátja, szavahihetetlennek bélyegezze. Az igazság kiderítése szép dolog, de ha az érdekteleneket nem bírja annak minden nyersségétől megkímélni, akkor elveszti ezeknek az érdekteleneknek a jóindulatú közreműködését.

Ha a *szakértő szerepe* azonban csak arra szorítkoznék, hogy a vallomások terjedelmének és tárgyának a kiszabásánál működjön közre, akkor tényleg, mint szerző mondja, nem fognak a bizonyítási anyagba bekerülni olyanok, amiket csak a laikus tanu vagy a laikus bíró és ügyvéd képzel lényegeseknek s viszont nem fognak kimaradni tényleg lényeges részletek: ügyes ügyvédek a tanubizonyítások anyagának szükségtelen, de céltudatosan alkalmazott megduzzasztásával nem fognak tudni oly szuggesztív atmoszférát teremteni a perben, amelynek az újságot olvasó laikus tanuk

legtöbbször, de néha a per egyéb közreműködői is áldozatul esnek. Persze, itt az a kérdés is feleletet vár, hogy ez a szakértő mint néma tanu vagy mint tanácsadó, mint kérdések listáját ajánló bizalmas vagy mint kikérdező segédközeg, mint jegyzőkönyvvezető vagy mint annak felülbírója szerepeljen, vagy másmiképpen oldják meg a gyakorlatban leendő szerepét.

Nem kerülhetik el azonban a figyelmet azok a problémák sem, amelyek maga a végrendelezés kérdése körül támadnak, annak elmeorvosi kapcsolatai alapján. Itt áll egyfelől a törvény tehetetlensége azzal a gyakorlati ténnyel szemben, hogy az ellenérdekű fél a végrendeletet gyakran és szívesen támadja meg a dementia senilis fennforgásának ürügyével, másfelől azzal a közszokással, ami ezt plauzibilissá teszi; hogy az emberek rendszerint utolsó napjaikban végrendeleznek, sőt minden irányú figyelmeztetést sértésként fognak fel, ami aztán nagyon veszélyezteti a végrendelet komolyságát s azt a biztonságot, amelyet az hivatva van nyújtani.

Ezen persze segíteni nem lehet oly módon, ahogy azt a szerző által említett és zseniális éleslátásáról tanuskodó Nánásy Benjámint egykori ügyvéd (1798) kívánja, aki egy olyan §-t javasol, amely szerint: «... senki is testamentoma tételét betegségére ne halassza, hanem tsinálja meg, míg egészsége s esze vagyon»,¹ mert ez minden korlátozás nélkül nyilvánvalóan igazságtalanságokra vezetne. Más kérdés az, nem-e volna kimondható, hogy bizonyos koron túl levő és ágyban fekvő betegek mindenkor csak úgy végrendelezhesse, ha kezelőorvos (vagy más szakértőorvos) a végrendelezőképességet megállapította. Persze túlsok követelményt kötni az orvos jelenlétéhez a mai viszonyok közt, főleg vidéken, időszerűtlen volna.

Szerző, e megoldási lehetőséget mellőzve, sokkal tovább megy: ő végrendeleti tanunak is lehetőleg mindig orvosszakértőt kívánna szerepeltetni, ami elméletileg határozottan helyes, de a gyakorlatban szinte kivihetetlen követelmény; nemcsak mert megfelelő számú orvost (az esetleges kezelőorvoson kívül), különösen váratlan esetben, összehozni szinte lehetetlenség, hanem azért is, mert a végrendelező a tanukban nemcsak utóbb hitelesítő szerepüket, hanem bizalmi személy mivoltukat látja s abból, hogy egy hatósági személy esetleges szerepe nincs ellenére, nem következik, hogy csupa hatósági személy kötelező jelenléte ugyanezt a hatást váltaná-e ki belőle s nem-e térítené el végrendelező szándékától, ami pedig törvényes rendelkezésnek nem lehet célja.

Ha e könyvből, mint adatgyűjteményből, a nyilván élénk kínálkozó problémákat érdekességük miatt s azok megoldatlansága feletti sajnálkozásunkban fel is sorakoztattuk, ennek a célja mégsem a könyv értékének, amely magában kerek s kifogástalan egész, a csökkentése volt, hanem inkább a szándék: felhívni úgy a jogászok, mint az orvosok figyelmét arra, hogy nemcsak saját érdeklődési körükön belül, hanem kettejük határterületén is sok oly kérdés vár elméleti s gyakorlati megoldásra, melynek fontossága nem kicsinyelhető le.

Dr. Wagner Lilla.

* *

Az adómorál.

Írta: dr. Takács György m. kir. pénzügyi fogalmazó. Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új f. XX. k. 99. füzet. 77 old.

Szerző tanulmányát az adómorál fogalmi meghatározásával vezeti be és vonatkozásba hozza a morál általános fogalmával. Az adómorált a nemzeti társadalom normájának mondja, bár megengedi, hogy a közfelfogás az adóerkölcsöt «a valódi erkölcsőt» gyökeresen elvonatkoztatja. Érdekesen ismerteti az ókori népek, így az egyiptomiak, a zsidók, a perzsák, a görögök és a rómaiak adórendszerét, majd áttér az európai középkori egyházi és jobbágyi adózásra és kimerítő képet ad a török hódoltság-korabeli, végül a Habsburg-uralom alatti magyar adórendszeréről.

Az adómorál politikája című fejezetben fejti ki a szerző a kérdés érdemében álláspontját. Aktuális állapotnak azt látja, hogy fejlett igényléssel szemben fejletlen szolgáltatási készség mutatkozik. Az adózó felelősségérzete az állammal szemben fogyatékos és a kincstárnak számolni kell azzal a komoly közhittel, mely az adó-

¹ «A beteg ember betegségében csak egy pohár vizet is többre bicsköl, mint egészséges korában hat napi minkát, azért nintsen is könnyebb, mint a beteg embert testamentom tsinálask r megtsalni.»

zásban a jövedelem improduktív csökkentését látja. A szerző szerint az is demoralizálja az adózókat, hogy «közterhek szerteágazó számainak simán aligha lehet megfelelni»; tudja, hogy a kincstár kalkulál az ő szeplős adómoráljával, ő viszont kalkulál a kincstári kalkulációval s így mindenki rosszul jár, a kincstár pedig nagyon vesztes azért, mert így az intakt adózók is elvesztik ártatlanságukat. Ezen állapottal szemben a szerző a büntető rendszabályt a bevétel rendje eszközének ugyan elismeri, de azt az adómorál gyógyítására teljesen alkalmatlan szernek minősíti. Ellenben gyökeres remediumot lát az *oly tisztviselői karban, amely az adóalany gazdasági életét minden kapcsolatban meglátja*. A pénzügyi tisztviselő tudásában nem az izolált szaktudomány a lényeges, hanem az áttekintés képessége; a hivatalnok tudatlansága egyenes arculcsapása az adómorálnak. —

Az igazságszolgáltatás szakembereinek örömmel kell üdvözölniök ezeket a bátor és elfogulatlan megállapításokat, amelyek a prevenciót e téren is a represszióval sokkal értékesebb rendszabálynak ismerik el. A kiindulópont: minél nehezebbé tenni az adómorál megsértését. Ennek egyetlen eszköze a helyes meglátás. E meglátás valóban a szerző által óhajtott s mindenekfelett *informált*, de éppen ezért nem a mai mértékben *túlterhelt* pénzügyi tisztikart tételez fel. Az ily tisztikar tartózkodni fog oly szertelen túlkövetelésektől, amelyekben a lefolyt évtizedben annyi szomorú részünk volt s amelyek *mindennél* jobban rendítették meg az adózóban az adóztatás tekintélye, komolysága és lojalitása iránti hitét, őt pedig a «bellum omnium contra omnes» terére szorították. Itt tehát szintén áll, amit a büntetőjogban hallottunk: «Que messieurs les assassins commencent!» A közigazgatási bíróság hatalmas tisztító munkája ezen elsőfokú túlkapásokkal szemben, amint azt döntvénytáraink igazolják, valóban tiszteletreméltó, de késői. Miként az igazságszolgáltatásban, úgy itt is az elsőfok erősítésében keresendő a javulás útja és semmi akadály annak, hogy a bírások objektív szelleme a pénzügyi közigazgatásba is bevonuljon. Ha a járásbíró hónapokat tölthet néhány száz pengő értékű jogvita eldöntésén, úgy a hasonló vagy sokkal nagyobb értékű adóelőírás is megérdemel néhány negyedórányi foglalkozást. Egyenes adótörvényeink és gigantikus terjedelmű végrehajtási utasításaink minden módot megadnak a pénzügyi hatóságnak arra, hogy a tényállást a bíró módja szerint derítse ki. E rendelkezések azonban túlnyomóan papíron maradnak, mert az elsőfokú, jórészen tájékozatlan és fiskális aggresszivitással bíró tömegmunkán alapuló kivetés csak arra jó, hogy fantasztikus számok ezreivel töltsen meg néhány hónapra a türelmes adófélkönyveket, míg azok a felszólamlási bizottságok rostáin keresztül mennek. Ennek nem kellene szükségképpen így lenni, mint ahogy rendszerint a lelkiismeretes járásbíró sem fogja a fellebbezési bíróságra bízni a perdöntő tényállás tisztázását. Itt látjuk az adómorál védelmének leghatásosabb eszközét. Az adózónak már az eljárás kezdőszakában kell szóhoz jutnia, de viszont már ott helyt is kell állnia.

Szerző mindenestre nagy elismerést és köszönetet érdemel, hogy a pénzügyi közigazgatás oldaláról vetette fel a jogászt is nagymértékben érdeklődő problémát. L. E.

Szemle.

— **A kabinetigazságszolgáltatás, amely ellen Locke és Montesquieu közel háromszáz év előtt sikeresen szálltak sikra, Nagy Frigyes uralkodása alatt még az abszolutisztikus Poroszországban is véget ért. Egy jövendő kor jogtörténeze számára csábítóan érdekes feladat lesz azoknak a jogpolitikai okoknak a felderítése, amelyek a magyar jogfejlődésben ennek az archaikus intézménynek újjáélesztését okozták. Ma még hiányzik ehhez a szükséges történelmi távlat s ezért egyelőre be kell érünk azzal, hogy a tényeket a joghistorikus számára feljegyezzük. Valamelyes rendszeresség körvonalai azonban a látszólag szórványos esetekből is kibontakoznak. Rövid egy év alatt három ízben vált szükségessé, hogy kormányrendelet visszaható erővel döntsön el vitás, sőt esetleg nem is vitás magánjogi kérdéseket. Igaz ugyan, hogy Grosschmid szerint «a rendeletnek, mint ilyeneknek, mákszemnyi jogalkotó kútfői hatálya nincsen», de**

Grosschmid Béni tudvalevően nyugalomba vonult s így csak logikus, hogy kiérdemesült tanítása is nyugdíjba küldessék. Így jöhetett létre már régebben az a rendelet, amely egy csődbejutott vállalat ügyében a vagyonsfelügyelő díjait előnyös tételként sorozta, ennek köszönhetjük a kereskedelmi miniszternek a szabadalmi idő meghosszabbításának feltételeiről szóló rendeletét, amelyet dr. Palágyi Róbert részésített (1929. évf. 4. sz.) megérdemelt bírálatban, legutóbb pedig — vestigia non terrent — a pénzügyminiszter bocsátotta ki a maradékrészvények tárgyában a parlamentileg is szóvá tett rendeletét, amely az aranymérlegrendeletnek hibás intézkedését volt hivatva egy konkrét ügy kapcsán «reparálni». Magánál a rendeletnél csupán az a bájosan naiv mentség volt hibásabb, amellyel a pénzügyminiszter a rendeletnek kibocsátását indokolta, mondván, hogy igazságtalanságot kívánt helyrehozni. Mi úgy tanultuk, igaz, csupán a már ugyancsak régen elhunyt Szilágyi Dezsőtől és Lechner Ágosttól, hogy peres ügyekben az igazságtalanságok jóvátétele a bíróságnak a feladata, sőt e feladat teljesítésében az 1869. évi IV. tcikk 19. §-a szerint a bíróság e rendelet törvényességét is hivatalból köteles vizsgálattárgyává tenni, de azóta már félszázad mult el és a kellő eréllyel folytatott miniszteriális gyakorlat előbb-utóbb mégis csak törvényrontó jogforrássá izmosodik. Változnak az emberek és változhatnak az elméletek is. Elvégre a háború világbirodalmakat döntött meg, miért ne dönthetné meg azt az alapjában komikus feltevést is, hogy öt kúriai bírót hivatottabb a peres felek közt az igazságtételre, mint a náluk jóval magasabb rangosztályba sorozott pénzügyminiszter. Kifogásunk csupán a félmunka ellen lehet. Ha valóban a miniszter feladata, hogy a magánjogi jogszolgáltatásban észlelt igazságtalanságokat reparálja, úgy nem szabad ezt az áldásos működését egyes esetekre korlátoznia, hanem ki kell terjeszkednie az igazságszolgáltatás egész területére. Ezt pénzügyi nézőpontból bizonyára indokolná az a megtakarítás is, amellyel a költséges és gyakran bosszantóan bonyolult bírósági szervezet feleslegessé válása járna.

— **Házasságkötés Oroszországban.** Ismeretes bíróságainknak az az állásfoglalása, hogy a szovjetállam anyakönyvvezetője előtt kötött házasság «non existens». Az indokolás eredetileg az volt, hogy Oroszországban változatlanul a cári jog érvényes, mely szerint pap előtt kell kötni a házasságot és így az a kötés, mely a jogilag nemlétező szovjetjognak megfelelően az anyakönyvvezető előtt létesült, *alakilag* nincs rendben (vagyis olyan, mint minálunk a pusztán lelkész előtt történt kötés). Irodalmi támadások és egyéb tények után a Kúria ezt, az alakiságokból és az egész szovjetjog non-existentiájából kiinduló szemléletet nem tette magáévá, de azért fenntartotta a házasságok «non-existentiá»-ját azzal az újabb indokolással, hogy amit a szovjetjog házasságnak nevez, *tartalmilag* nem azonos azzal, amit minálunk és a többi hasonló alapokon álló államban «házasság»-on érteni szokás. Újabbán megint oly határozatát olvassuk a Kúriának (III. 8411/1927., 1928. XI. 7., JH. III. 10.), hogy a szovjeturalom alatt a görögkeleti *egyház előtt* megkötött házasság nem tekinthető nemlétezőnek, minthogy az «a most is élő egyházi jog szerint» kötött meg. Azt hisszük, ez az újabb állásfoglalás nem egészen kongruens azzal, hogy idáig mellőzte a Kúria a szovjetjog teljes figyelmen kívül hagyásából merített érvelést és *alakilag* nem mondotta elfogadhatatlannak a szovjet-anyakönyvvezető előtti, tehát polgári megkötési formát. Ideje lenne végre határozottan megmondani, hogy vajjon — általában is, de főleg házassági törvényünk 113. §-ának 1. bekezdése szempontjából — *melyik* jogrendszerben fedezi fel judikatúránk a jelenleg Oroszországban «fennálló törvények»-et. Ha még ma is a cári jogot s az ezáltal implikált egyházi házassági jogot látja ottan fennállónak, úgy nem volt következetes az eddigi felfogás, amely mellőzte a szovjetkötés alakisági kifogását, ellenkező esetben viszont nem állhat meg a fenti új döntés. Mindenesetre fenyeget az az alternatíva, hogy vagy elismerést nyer ugyan általában a szovjetjog, de azzal a hozzáadással, hogy az «nem ismer igazi házasságot»: amely esetben judikatúránk az 1917 óta kötött összes

oroszsországi házasságokat kénytelen lenne érvénytelennek tekinteni — vagy pedig «fennálló» jogrendszerként kell kezelni a régi jogot, amely valójában már nem áll fenn és általában nem is követtetik: ami nagyban-egészben ugyanoda vezet praktice. Ez a kérdés nem halad megnyugtató síneken.

— **Dr. Király Ferenc**, az Országos Ügyvédszövetség ügyvezető titkára, a londoni Grotius Society-ben előadást tartott a *nemzetközi kartelleknek a nemzetközi jog fejlődésére gyakorolt hatásairól*. Az előadó másfélórás angol nyelvű előadásában a kongresszusok eredményeinek ismertetése után utalt arra, hogy addig is, amíg a nemzetközi jog irányítólag kezébe veheti a nemzetközi kartellekkel kapcsolatos nehéz kérdések szabályozását, maga a nemzetközi jog kénytelen bizonyos irányváltásokon átesni, hogy a nemzetközi ipari kartellek létezéséből adódó imminens jogi problémákra megfelelhessen. A nemzetközi kartellek *magángazdasági kérdései* közül főleg a *nemzetközi kartellek honosságával és minősítésével* foglalkozott és arra a következtetésre jutott, hogy a nemzetközi kartellek a nemzetközi magánjogot a magánjogi társaságok jogának egységesítése felé fogják terelni. *A közösséggazdasági problémák között* az állami, illetve nemzetközi ellenőrzés és a nemzetközi *kartellbíráskodás* terveit ismeretette és e téren ma gyakorlati jelentőségűnek csupán a nemzetközi választott bíráskodás gondolatát mondotta. Végezetül a *dumpingnak* és a *védővámoknak* a kartellekkel való kapcsolatát, illetve a nemzetközi jogra gyakorolt hatásait elemezte és kívánatra röviden a magyar kartelljog mai állását is ismertetette. Az ülésen megjelent előkelő jogászközönség mindvégig élénk figyelemmel hallgatta és nagy tetszéssel fogadta *dr. Király* előadását, melyet, angol szokás szerint, beható vita követett. Az előadónak *Manisty* elnök mondott köszönetet, kiemelve annak jelentőségét, hogy az európai kontinens nehéz és az angol jogászközönség előtt nem könnyen érthető kartellproblémái legelőször egy magyar jogász fejtegetései után kerültek ilyen beható megvitátásra.

— **Dr. Bándy Ferenc** kir. ítélőtáblai bírónak a földbirtokrendezésre vonatkozó gyakorlati kézikönyvei közkezen forognak. Ezúttal megjelent a «Földbirtokrendezés befejezése» című gyakorlati kézikönyve, amely tartalmazza a földbirtokrendezés befejezése végett szükséges rendelkezésekről szóló 1928: XLI. törvénycikket és végrehajtási rendeleteit. A szerző az igen jelentékeny joganyagot az összefüggésekre felhívó utalásokkal és a megértést igen elősegítő magyarázatokkal látta el. A könyv kapható 12 pengőért Tisza Testvérek könyvkereskedésében, Budapest, II., Fő-utca 12. és minden könyvkereskedésben.

Inhalt. *Dr. M. Teller*: Die Reform der Zivilrechtspflege. — *Dr. A. Jacobi*: Geschäftsführung im Entwurf des U. B. G. B. — *Dr. K. Baranyay*: Reformgedanken in der Jugendgerichtsbarkeit. — Rechtsliteratur. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd, vidéki gyakorlattal, ki minden referenciát kibír, társként benősülhet vidéki jóforgalmú irodába. Leveleket a kiadó továbbít «35-ig» jeligére.

346

Közgazdaság.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. igazgatósága minap tartott ülésében megállapította az 1928. évi zárószámadásokat és elhatározta, hogy a közgyűlésnek részvényenként 3-50 pengő osztalék kifizetését fogja indítványozni. Az igazgatóság továbbá felhatalmazást fog kérni a közgyűléstől, hogy egy általa megállapítandó időpontban a társulat 910,000 darab 30 pengő névértékű részvénye 5:1 arányban 182,000 darab 150 pengő névértékű részvényre vonassék össze.

345

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

PAÁL LÁSZLÓ

halálának 50 éves fordulójára megjelent

Dr. LÁZÁR BÉLA

PAÁL LÁSZLÓ élete és művészete

Új kiadás, Paál László egész munkásságának első feldolgozása, 130, részben először közölt reprodukcióval és színes műmelléklettel

Számozott amatőr-kiadás
félbörkötésben
9 színes műmelléklettel
80 pengő

Rendes kiadás
diszes egészvászonkötésben
2 színes műmelléklettel
40 pengő

A KÜLFÖLDI REGÉNYÍRÓK

új kötetei

COMTESSE DE NOAILLES

CHARLES READE

ÚJ REMÉNY

A FÖLDÖNFUTÓ ÖRÖKÖS

A kiváló francia író nő magyar nyelven először megjelent regénye

A modern kalandregény egyik irodalmi értékű reprezentánsa

Egészvászonkötésben **6 P**
Fűzve **3 pengő 50 fillér**

Egészvászonkötésben **6-50 P**
Fűzve **4 pengő**

A MINDNYÁJUNK KÖNYVTÁRA

új kötetei

PROSPER MÉRIMÉE

STACPOOLE

TESTVÉRHARC

SZABADULÁS

A Szent Bertalan-éj regénye, Mérimée egyik főműve

Mulatságos kalandos regény Mme. Dubarry korából

Fűzve **4 pengő 50 fillér**

Fűzve **4 pengő 50 fillér**

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a **FRANKLIN-TÁRSULAT** könyvkereskedésében, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében, Budapest, IV., Andrassy-út 21.

Természettani és természettajzi műszerek

Vetítő-készülékek

Térképek és falitáblák

Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök

Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők

Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára

Mérnöki műszerek

Rajzeszközök és logarlécek

Mikroskópok és tudományos műszerek

legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. Aut. 203-95.)

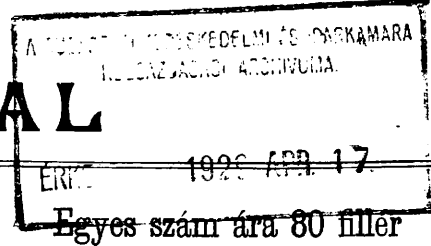
JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

TARTALOM. *Dr. Szentirmay Ödön* kir. kúriai bíró, egyetemi magántanár: A kamarai választottbíróságok és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya a tisztességtelen versenyről szóló törvényben biztosított magánjogi oltalom körében. — *Dr. Malonyai Béla* budapesti kir. törvényszéki bíró: Új irány házassági joggyakorlatunkban. — *Dr. Lenart György* orvos, egyetemi tanársegéd: A vércsoportvizsgálatok szerepe az igazságszolgáltatásban. — *Dr. König Endre* budapesti ügyvéd: Az erőszakos nemi közöszülés büntetőségének kérdéséhez. — Jogirodalom. *Zalán Kornél*: Werbőczy és az angol jog. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 3. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 3.

A kamarai választottbíróságok és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya a tisztességtelen versenyről szóló törvényben biztosított magánjogi oltalom körében.

I.

A tisztességtelen verseny ellen érvényesülő törvényes oltalom, amelyet az 1923 : V. törvények főbb részeiben egységes rendszerbe foglalva, tételes jogszabályokba foglalt, nem új gondolat, hanem az csak a gazdaságtani, főleg az ipar és kereskedelem terén érvényesülő és az államot, a nemzetet, társadalmat és egyedet fenntartó erkölcsi vezérelvek megvalósulásának kikényszerítését magában foglaló, számottevőbb szabályok foglalata.

Az emberi haladás korszakunkban — gazdasági szempontból — főleg az individualizmus vonalain éri el gyűpontját; egyik legfőbb rúgója az egyéni érdek. A társas együttlétet, az államot és nemzetet fenntartó összes többi erő azonban az emberi tevékenység ebbeli irányának, mint a multban, ma is és mindig korlátjával szolgál, mert az egyes ember tetteinél kell hogy az embertársainak érdeke, az állam és nemzet léte, eszménye és célja is irányadó legyen; vagyis kell, hogy az egyéni, társadalmi és állami érdekek egyensúlya ne csak biztosítható, de a gazdasági jelenségeket átfogó erkölcsi erők állandóan hatályosuljanak.

A gazdálkodást és a javak világát a szabadság eszméje hatja át. Az ugyanarra a célra törekvők küzdelme azonban, azaz a termelők, különösen az iparosok és kereskedők törekvése és harca más termelőkkel, más iparosokkal és kereskedőkkel szemben, hogy a fogyasztót, a vevőt magukhoz vonják, vagyis az előbb említettek versenye, még ott is, ahol e verseny a gazdasági élet terén szabad, alkalmazható és kívánatos, a gazdasági egyenlőség elvének érvényesülése mellett a fennebb megjelölt elvek uralmát, azaz a gazdasági célok áteszmeiesítését nem nélkülözheti; nemcsak ma, hanem a multban évezredek át éppúgy, mint a jövőben, ezek alatt az alapelvek alatt állott elő a lét; a világfolyamat mindenkor érvényességének ez a forrása; csakis ezeknek az alapelveknek érvényesülése mellett olvadhatnak össze az egyes magángazdaságok társadalmi, nemzeti és állami összgazdasággá és csak ezeknek az alapelveknek érvényrejtetése mellett lehet szó az emberiség közjogi, nemzeti személyes szervezeti egységeinek kereteit is túlhaladó világgazdaságról, azaz az emberiségnek arról a törekvéséről és együttműködéséről, amely az ő összetett gazdasági céljainak eszmei megvalósulására irányul.

A magyar törvényhozás tehát akkor, amikor a tisztességtelen versenyről szóló, fennebb megjelölt törvényt megalkotta, nem teremtett újat, hanem csak az életet rendező szabályt, azaz a jogot

tételes új formába foglalta, hogy az e tekintetben fennforgó visszaélések megszüntetésének irányelvei és az az állami szuverén akarat, azaz parancs, hogy e tekintetben az egyesek cselekvéseinek milyennek kell lennie vagy milyennek nem szabad lennie, mindenki elé a maga absztrakt meghatározásában is jogi formában vetítettessék.

Ezek szerint az ebben a törvényben kifejezésre jutott, a tisztességtelen verseny ellen való hathatós oltalom nemcsak az elengedhetetlen szükségszerűség és a komoly egyéni, társadalmi és nemzeti érdek követelménye, hanem az a magyar gazdasági élet és ezzel a magyar nemzet, a magyar állam külföldi hitele és külföldi összeköttetései emelése céljából is múlhatatlan, amint ezt — nem, amint a nemzetközi békét és biztonságot kizáró és azt csakis a maga egyoldalú kényszerszabályaival ideiglenesen fenntartó mai úgynevezett Nemzetek Szövetségének Egységokmánya — de a szabad nemzetek és szabad országok együttműködésének előmozdítását célzó és az 1913 : VIII. tc.-be iktatott, az ipari tulajdon védelmére Washingtonban aláírt Nemzetközi Megegyezések 10/b) cikke is — habár csak az Únióhoz tartozó országok lakóira nézve — előírta, hogy az országok kötelezzék magukat arra, hogy a tisztességtelen verseny ellen hathatós oltalmat biztosítsanak.

Ebből folyóan jelentős egyéni és állami érdek fűződik ahhoz, hogy az ebben a törvényben kifejezésre jutott állami szuverén akarat megvalósítása tekintetében az állami felségjogot, a bírói hatalmat ki és melyik szerv, azaz mely bíróság gyakorolja.

Nem talállok eléggé nehéz szavakat annak az irányzatnak elítélésére, amely — és sajnos, ma már ezt nemcsak egyesek, de meg nem fontolva, hogy mi «a jog» és mi «a bíróság» államtani tudományos fogalma, még egyes államférfiak is magukévá tesznek és ennek folyományaként nem egyszer e tekintetben még maga a törvényhozás is a kellő mértéken túlmegy — a jogot száraz, rideg «paragrafus»-nak tekintik, a rendes bíróságot pedig — amelyre nézve a legnagyobb koncepciójú államférfiak a legértékesebb törvényeink egyikét, a bírói hatalomról szóló 1869 : IV tc.-et megalkották — egyszerű lélek nélküli, az államtudományi és közgazdasági ismereteket, gondolatot, érzést és igazságot nélkülöző parafus-illesztőnek minősítik, következképpen minden a maguk részéről újnak vélt eszme tételesjogi szabályozásakor különös «ad hoc» bíróság szervezésével egy-egy darabot törnek le a magyar rendes bíróság komoly, önfeláldozó, nemcsak az államtudományi és közgazdasági alapokat, de az egész állam, nemzet és egyedek összes életnyilvánulásait jogásziasan is átfogó, körültekintő, fáradságtelt munkájával betöltött épületéből.

Ez az áramlat érvényesült a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tcikkbe foglalt állami szuverénakarat megvalósítására szolgáló és az államot megillető felségjog alapján gyakorolt bírói hatalom gyakorlására hivatott szerv megállapítása tekintetében; e szerint az e törvény alapján indítható polgári perket, vagyis az e törvény alapján érvényesülő magánjogi oltalmat illetően, ezt a bírói hatalmat nemcsak a rendes bíróságok és a polgári perrendtartás tizenhetedik címében foglalt szabályok értelmében a perbenálló felek részéről kötött választottbírósági szerződés alapján alakuló választottbíróságok, hanem az egyik fél akaratától függetlenül is az erre a félre nézve a rendes bírósági eljárást kizáró kényszerszabályként különös bíróságok, a kereskedelmi és iparkamrák részéről létesített, a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választottbíróságok is gyakorolják.

A most jelzett bíróságok külszervezetére és bírói hatáskörére vonatkozóan ugyanis az 1923 : V. tc. 38. §-ának első bekezdése és

a 44. §-a tartalmaz rendelkezést; az előbbi általános szabályként azt az elvet állítja fel, hogy «a jelen törvény alapján indítható polgári perek, amennyiben a 44. §-ból más nem következik, a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak»; az utóbb említett 44. §. pedig meghatározza az itt körülírt és fennebb megjelölt különös bíróságok elé utalt ügyeket azzal a rendelkezéssel, hogy «a kereskedelmi és iparkamarák a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választottbíróságokat létesítenek. A választottbíróságok hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abban hagyásra irányul». Majd előírja: hogy a felperes az ilyen ügyben keresetét szabad választása szerint akár a 38. §. második és harmadik bekezdése szerint, azaz az alperes üzleti telepe, vagy ilyennek nemlétében, rendes lakóhelye, ha pedig az alperesnek belföldön sem üzleti telepe, sem rendes lakóhelye nincs, kizárólag az alperes állandó tartózkodási helye, a cselekmény elkövetési helye, mint illetékességi okok alapján meghatározott illetékes kir. törvényszékhez, akár e választottbírósághoz adhatja be. A választottbíróság ítélete ellen azonban a közlésétől számított három nap alatt felfolyamodásnak van helye ahhoz a kir. ítélőtáblához, amelynek területén a kereskedelmi és iparkamara székhelye van. A végrehajtás elrendelése iránt is a kérelmet a választottbíróságnál kell előterjeszteni, amely az iratokat a végrehajtás tárgyában való határozás végett ahhoz a kir. járásbírósághoz teszi át, amely a 38. §-nak fennebb hivatkozott második és harmadik bekezdése alapján illetékes. A választottbíróság szervezetét, eljárását és ügyrendjét a kereskedelemügyi miniszter és az igazságügyminiszter rendelettel szabályozzák.

Elmulasztotta azonban a törvényhozás kifejezetten szabályozni a rendes bíróságoknak és a most említett kamarai választottbíróságoknak egymáshoz való viszonyát. Ebből kifolyólag erre vonatkozóan törvénytárgyakra van szükség, vagyis fennforog az a kérdés, hogy azokban az ügyekben, amelyeket a törvény a fennebb megállapított feltételek fennforgása esetén kifejezetten a kamarai választottbíróságok elé utalt, ezek között a bíróságok és a rendes bíróságok között — amelyek között a felperes idevonatkozó és a kereset benyújtásával történő szabad választásának kerestülvitelég parallel hatáskör forog fenn — a felperes most megjelölt szabad választása után egymást kizáró vagy egymást pótló, illetőleg egymást nem is érintő hatáskör forog-e fenn, különösen, hogy azokban az ügyekben, amelyekre vonatkozóan a kamarai bíróságok hatásköre megállapítást nyert, a rendes bíróságok előtt a Tvt. 1. §-a értelmében szándékosság vagy gondatlanság esetében a kár megtérítése, illetőleg a Tvt. 35. §-ának második bekezdése értelmében az ebben a §-ban meghatározott tisztességtelen versenybeli cselekmények alapján nem vagyoni kárért elégtétel, azaz méltányos pénzbeli kártérítés követelhető-e avagy nem?

Felsőbírósági állandó gyakorlat e tekintetben még nem alakult.

A jogirodalom terén azonban főleg két álláspont jutott előtérbe. Az egyik nézet szerint¹: ha a felperes abban hagyásra irányuló keresetét a kamarai választottbíróság előtt indítja meg, célszerű a kártérítésre vonatkozó igényt a keresetre kifejezetten fenntartani, nehogy a kárigényről lemondottnak tekintessék. Azzal, hogy valaki a választottbíróság előtt indítja a keresetét, a kárigényről lemondottnak nem tekintendő, mert ha a törvény ilyen következményt kívánt volna fűzni e választottbíróság eljárásának igénybeviteléhez, akkor ezt világosan ki is mondogta volna. A rendes bíróság azonban a választottbírósági ítélet után megindított kártérítési perben a kárigény alapját tevő szándékosság vagy gondatlanság kérdésében, de csupán ebben a kérdésben — minthogy a tisztességtelen verseny fennforgása tekintetében a választottbíróság ítéletét felül nem bírálhatja — lefolytatja a bizonyítást és teljesen szabadon mérlegelve annak eredményét, határoz a kár jogalapja és összezszerűsége tekintetében. Ez a nézet azonban ily jogi okfejtés mellett is arra az eredményre² jut, hogy az az álláspont, amely szerint a kamarai választottbíróság ítélete a res iudicata erejével hat ki a kir. törvényszék előtt érvényesítendő kárigényre is, nem helyes, mert a választottbíróság más szempontból — az üzleti tisztesség szempontjából — vizsgálja az eset körül-

ményeit és azt, hogy az alperest cselekménye elkövetésénél, illetve magatartásában szándékosság vagy gondatlanság vezette-e, avagy teljesen véletlen-e, nem vizsgálja.

Ezenkívül a most jelzett álláspontot képviselő jogi írók az idézett munkájukban (139. l.) a tisztességtelen versenyről szóló törvénynek «kétségtelenül nagy hibájával» rójják fel azt, hogy a kamarai választottbíróságot «megfosztotta a kártérítési igény tekintetében való határozathozatal jogától, és az erre irányuló pereket rendes bíróságok hatáskörébe utalta»; mert a most nevezett szerzők szerint ezzel a törvény sok esetben egy perből kettőt csinál és így a perek számát szükségtelenül szaporítja, e mellett pedig a kártérítési pereket elvonja az eldöntésükre «egyenesen predesztinált legideálisabb összetételű bíróság elől», minthogy az elnöki tisztet betöltő ítélőbíró irányítása mellett ítélkező két választottbíró ily esetben a kereskedői és ipari közfelfogás által sugallt egészséges gyakorlati érzék alapján mindig megtalálja azt a helyes mértéket, amely megfelelő «elégtétel» megtérítésével a felperest méltányosan kártalanítja. Nincs az a rendes bírói fórum, — mondják a szerzők — ha még oly bölcs tagokkal dicsekedhetik is, amely ebben a kérdésben meg tudná közelíteni azt a iudiciumot, amely csak az üzleti életben szerzett bőséges tapasztalatokban gyökerezhetik. Így azután a rendes bíróságok a kártérítés, illetve elégtétel kérdésében a legtöbbször «mélyen alatta járnak annak a mértéknek», amelyet az alperes által elkövetett jogsérelem nagysága és a törvény purifikáló tendenciája egyenesen megkövetel.

A hivatásos bíró az állami bírói felségjogot a belső szervezeti, azaz hivatali viszonyából kifolyóan is nemcsak az egyénért önmagáért, hanem az egyén fölött élő államot alkotó nemzetért is úgy a gazdasági, mint egyéb összetett érdekek szempontjából gyakorló, nagy jogászai, államtudományi és gazdasági képzettséggel rendelkező képességét a mai kornak a jogászai gondolkodás mindent átfogó magaslatáig felemelkedni nem tudó szellemének megfelelő, most körülírt lekicsinyelésével szemben de lege lata a jogászai felülemelkedett gondolkodás tisztaságával és egyszerűségével emelkedik ki az a jogi állásfoglalás, amelyet dr. Lévy Béla fejtett ki;³ amely szerint az az álláspont és az ennek megfelelő az a gyakorlat, — amely szerint aki magát a tisztességtelen versenytörvény valamely intézkedése alapján a keresetindításra jogosultnak tartja, annak minden esetben jogában áll a választottbírósághoz fordulni, tehát akkor is, ha a kártérítési igényét fenntartja és amely szerint ha valaki a kamarai választottbíróságnál perel, kártérítési igénye érintetlenül továbbra is fennáll, azaz, ha a választottbíróságnál a tisztességtelen versenybeli cselekmény megállapított, a kártérítési pert utólag a törvényszéknél megindíthatja — nemcsak ellentétben áll a törvény világos rendelkezésével, de a kamarai választottbíróságokra vonatkozó hatásköri intézkedést a maga egész lényéből kivetkőzteti és ezzel oly helyzetet teremt, amely az igazságszolgáltatás különböző szervei között fennforgó harmónia szempontjából tarthatatlan eredményre vezetne. De lege ferenda azonban már maga dr. Lévy Béla is megengedi, hogy szó lehetne arról is, hogy a kamarai választottbíróságok hatáskörét a tisztességtelen verseny ellen irányuló magánjogi védelemre minden korlát nélkül kiterjesszék; ekkor azonban más szabályozására volna szükség úgy a bíróság összeállítása, mint az eljárás, nemkülönben az igénybevehető jogorvoslatok tekintetében.

A kifejtett de lege ferenda álláspontra mutat rá dr. Bányász Jenő és dr. Szegő Izsó fennebb idézett munkája előszavának írója⁴ aki a jelenlegi szervezet mellett működő kamarai választottbírósági rendszert is «jól bevált rendszernek minősíti» és azt állítja, hogy a logikai észszerűség szól a mellett, hogy a jól bevált választottbíróság döntsön a felett is, hogy a felperest illeti-e és mily összegű kártérítés az alperessel szemben a miatt az eljárás miatt, amelynek abban hagyását a felperes keresetileg kéri; mert — a további fejtegetésében előadja — ez a választottbíróság már amúgy is megállapította az ügyben a tényállást; ez tudja legjobban megítélni, hogy szenvedett-e felperes az alperes cselekménye folytán kárt, és ha igen, mekkora kárt okozott az alperes és e mellett ott vannak a választottbíróság zsúritagjai, akik mint kereskedők, egyszersmind szakértők is e kérdésben és az igazság és a méltányosság követelményeinek megfelelően fogják az okozott kár nagysá-

¹ Dr. Bányász Jenő és dr. Szegő Izsó: A tisztességtelen verseny. Budapest, 1926. 138—139. l.

² Dr. Bányász Jenő és dr. Szegő Izsó, id. m. 138. l. negyedik bekezdés.

³ A kamarai választottbíróságok hatásköre a tisztességtelen versenytörvény keretében. Jogtudományi Közlöny, 1926. évf. 107. lap.

⁴ Id. m. 7. l.

gát elbírálni; holott a törvényszék előtt folyó kártérítési perben a bíróságnak vagy a kereskedelmi és iparkamarához kell fordulni szakvéleménybeszerzés végett, vagy az üzleti világ tagjai közül választott szakértőket kell a kár nagysága és pénzbeli ellenértéke felől meghallgatni; ezenfelül a választottbírói eljárás a gyorsütemű befejezésével is nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a kártérítési igény hosszadalmas tárgyalás és késői megítélés folytán a követelő félre nézve esetleg értékét ne veszítse.

Dr. Bányász Jenő — megjelenési évszám feltüntetése nélkül — az Iparjogvédelmi Egyesület kiadásában «Védjegyoltalom — Tisztességtelen verseny» cím alatt megjelent művében ugyancsak pálcát tör a kamarai választottbírói eljárás fennebb jelzett «csonka hatásköre» felett,⁵ majd idéz egy vitaülés során tett választottbírói elnöki kijelentést,⁶ amely szerint a kamarai választottbírói hatáskörét a törvény túlságos szűk határok közé szorította, amidőn kimondotta, hogy ez a hatáskör csak az abbanahagyás kérdésére szorítkozik és nem terjed ki a kártérítés kérdésére is; nincs indoka annak, hogyha a választottbírói eljárás az alperest abbanahagyásra kötelezi, miért ne foglalkozhassék a kár kérdésével is, miért kényszerítsük a felperest arra, hogy a kártérítési igényének érvényesíthetése végett új, tehát második pert indítson a rendes bíróság előtt. Tekintettel arra, hogy a választottbírói eljárás elnöke mindig aktív rendes bírósági tag, a tagok pedig rendszerint az illető szakmából való kereskedők, gyárosok, iparosok stb., ez a választottbírói eljárás egyenesen ideálisan összeállított szakbírói eljárás, amely a kártérítés kérdését «még jobban el tudja bírálni», mint a rendes bíróság.

Dr. Bányász Jenő azonban már itt megjegyzi,⁷ ha kifogás, illetve észrevétel tételével is e kamarai választottbírói eljárás működésével szemben, úgy ez kizárólag annak költséges voltára vonatkozik; pedig — ismerteti — a kamarai eljárási költségek a legminimálisabb alapon állapítottak meg és a kamara, tekintettel arra, hogy sem a választottbírók, sem pedig a választottbírói eljárás titkára semmi néven nevezendő tiszteletdíjban nem részesül, a m. kir. igazságügyminiszter által e célra kinevezett ítélőbírókból álló elnökök tiszteletdíjában kívül kizárólag az adminisztrációs költségek fedezésére szorítkozik. Majd előadja, hogy e kamarai választottbírói eljárás és a zsűri intézménye egyedül áll a világ törvényhozásában, amelyhez hasonló más államok törvényeiben fel nem található.

De lege ferenda tett ezekből a javaslatokból és de lege lata tett ezekből az észrevételekből is érezhető — bár ez alkalommal erre részletesebben nem terjeszkedem ki — a már évtizedek óta, a csődönkívüli kényszeregyességi eredeti törvényjavaslatban és bizonyos kompromisszális szempontok figyelembevételével, de éppen ez okból a céljának egyetlen egy ilyen alakjában teljesen meg nem felelő újabb csődönkívüli kényszeregyességi rendelkezésekben, valamint több új törvényalkotásban is megjelenő — sok esetben melléktekintetekből is vezérelt — meg nem értése a rendes bíróságok feladatának és a jog magasztos célját szolgáló működésének.

Ugyan a mellett az okfejtés mellett, amellyel az előadottak szerint is egyesek a kamarai választottbírói eljárás és a zsűri intézményének létesítését szükségesnek tartották, a kereskedelmi jog egyéb ágaiban is az illető szakkörök és ezeknek sok esetben egoisztikus szempontjaival is átszőtt véleményét a törvényhozás a jogalkotásában elfogadva, elvethetnék a rendes bíróságok igénybevételét; mert például a vételügyleteknél szintén a kereskedelmi és iparosvilág tagjai, avagy különösen a fuvarozási ügyleteknél a fuvarozók, a biztosítási ügyleteknél a biztosítók és biztosítottak, az alkuszi ügyleteknél a közvetítő ügynökök és így tovább minden más laikus, rendszerint minden jogképzetséget nélkülöző tényező közreműködésével egy jogképzett hivatásos bírósági tag, mint elnök — aki különben is csak mellékfoglalkozásként tölti be ezt a feladatát — vezetése mellett működő, a rendes bíróság hatáskörével párhuzamos joghatósággal rendelkező és a mindenkori felperes egyoldalú, szabad választása szerint igénybevehető, úgynevezett kamarai vagy más elnevezésű választottbírói eljárás — egyes alaki szabályokra vonatkozó jogorvoslatoktól eltekintve — végérvényesen dönthetne és ekkor is biztosak lehetünk abban, hogy az ötletszerűen létesített ezen új intézmény tekintetében is — amely, mint az egyik félre kényszerhatáskörű különös bíróság, sehol kultúrállamban a világon még nincs — a kereskedő- és iparosvilág részé-

ről ismét csak a legteljesebb elismerést fogjuk hallhatni, ha azt csupán a kereskedelmi és iparkamaráknak e választottbírói eljárásokhoz zsűritagokként megválasztott, rendszerint a kamarai többség felfogását osztó kereskedők és iparosok szempontjából tekintjük és csak ezeket, valamint az ilykép alakult választottbírói eljárások titkárait és azok tagjait hallgatjuk meg. Azonban — ne feledjük — a tárgyi igazságok és a jogos igények tekintetében szenvedő alanyai is vannak ezeknek az intézményeknek, akiknek szava és ezzel kapcsolatosan az általános nemzeti és állami érdek, valamint a tárgyi igazság megővésének követelménye nem áll mindig összhangban azzal a felfogással, hogy ezek az ötletszerű intézmények a gyakorlati életben megvalósulásukban mindenkor megnyugvást keltenek.

Ez az a pont, ahol az állam bírói felségjogának minden polgárnak igazságos érdekét nem laikus érzés szerint, hanem szakképzett, az élet összes jelenségeit átfogó tudással és jogász felkészültséggel védő bírói hatalmának meg kell nyilatkoznia.

(Bef. köv.)

Dr. Szentirmay Ödön.

Új irány házassági joggyakorlatunkban.

Házassági törvényünk életbelépte óta állandó és egységes volt a bírói joggyakorlat álláspontja abban a kérdésben, hogyha a házasság felbontását kérő házastárs házastársával szemben a házastársi hűség köteleességét sértő benső nemi érintkezést, mint a H. T. 80. §-a alá eső bontóokot igazolt, a házasság felbontandó volt, tekintet nélkül arra, hogy a felbontást kérő házastárs maga is megsértette-e a házastársi hűség köteleességét, ez a körülmény csupán arra szolgálhatott okul, hogy a házasság, viszontkereset folytán, az ő hibájából is felbontassék, illetve a H. T. 85. §-ának 3. bekezdése értelmében viszontkereset nélkül, kérelemre ő is vétkesnek nyilvánítottassék.

A kir. Kúria legújabb döntéseiben ezzel az állandó bírói gyakorlattal szakít.

Még 6551/1916. sz. ítéletében, amelyben a nőt ideiglenes nőtartásdíj iránti igényével elutasítja, hangsúlyozza, hogy a «különélő nőt még a férj által folytatott ágyassági viszony sem jogosítja fel a köteles hűség megszegésére és erkölestelen viszony folytatására, és a nő a házasság jogi fennállásának és a különélésnek egész tartama alatt a hitvestársi köteles hűséget olyként tartozik megőrizni, hogy a megszakított házassági együttélésnek bármikor való helyreállíthatása elé a nő részéről erkölcsi akadály fenn ne forogjon.» (Ugyanígy a 64/1904. sz. ítélet.)

A 2082/1917. számú ítéletben pedig a fellebbezési bíróság elutasító ítéletét megváltoztatva, felbontotta a házasságot mindkét házastárs hibájából azon az alapon, hogy az alperesnő a férjét sértő nyilatkozatain kívül idegen férfival, férjének tudta és hozzájárulása nélkül, levelezést folytatván, vétett a házassági hűség ellen, a felperes férj viszont azért, hogy a különélés alatt bordélyházban fordult meg, a házastársi köteleességet szándékosan és súlyosan megsértette, mert «a házastársak házasságuknak egész tartama alatt — tehát még különélésük idején is — egymás irányában hűséggel tartoznak».

Ugyanígy 3380/1923. sz. ítéletében a kir. Kúria megállapítván azt, hogy az alperes férj a különélés alatt egy idegen nővel egy szobában lakott s vele egy szobában hált, a házasságot a H. T. 80. §-ának a) pontja alapján alperes hibájából felbontotta, de minthogy bizonyítást nyert, hogy felperes úgy a házasság felbontása ideje alatt, mint azután is szerelmi viszonyt folytatott egy idegen férfival, alperes kérelmére a H. T. 85. §-ának 3. bek. alapján felperest is vétkesnek nyilvánította..

Hasonlóképpen a 7744/1927. sz. ítéletében a kir. Kúria megállapítván, hogy a házassági életközösséget a felperes férj jogos ok nélkül szakította meg s felesége tartásáról nem gondoskodott, aki e miatt életfenntartása végett a különélés alatt egy férfivel nemi viszonyt folytatott, a fellebbezési bíróságnak a nőtartási keresetet elutasító ítéletét a következő indoklással hagyta helyben: «Arra való tekintet nélkül, hogy a házassági életközösség megszakításában melyik házastárs vétkes, a különélés alatt is a házastárs mindenképpen és így az életközösség megszakításában vétlen házastársat is feltétlenül kötelező házassági hűséggel, tisztasággal és tisztességgel ellentétes s azt sértő magatartástól való feltétlen tartózkodás a házastárs elengedhetetlen köteleossége. Az alperes terhére megállapított tényből pedig helyes következtetéssel állapította meg a

⁵ 10. l.

⁶ U. o. 232. l. III. bek.

⁷ U. o. 232. l. II. bek.

fellebbezési bíróság, hogy alperesnek ez a magatartása a házassági hűség, tisztaság és tisztesség feltétlen és súlyos megsértése, melynek ebbeli jellegén nem változtathatna az sem, ha a felperes az alperes eltartásáról nem gondoskodott volna, mert a saját fenntartásáról való illetén gondoskodás, mint a házasság erkölcsi jellegével feltétlen ellentétben álló magatartás, a másik házastárs jogsértő magatartása folytán sem válik menthetővé.

Ezzel szemben 4617/1926. sz. ítéletében a kir. Kúria bár megállapítja, hogy az alperes nő kis korcsmában alsóbbrendű idegen férfakkal együtt iszik, velük trágár hangnemben beszélget, miután megállapítást nyert, hogy felperes a házasság tartama alatt benső szerelmi viszonyt folytatott, elutasítja a keresetet a következő indokolással: «Az alperes viselkedése férjes nőhöz nem méltó ugyan és így alkalmas volna a H. T. 80. §-a alá eső bontó ok megállapítására, minthogy azonban a felperes megállapított magaviselete olyan alantas erkölcsi felfogásra mutat, amely a házastárral szemben tartozó megbecsülésnek teljes hiányával egyértelmű, a kir. Kúria a házastársak egyéniségének és életviszonyainak a H. T. 80. §-ának végső bekezdése alapján történt mérlegelése után arról győződött meg, hogy az ilyen erkölcsi érzésű házastársak között a házassági viszony nincsen annyira feldúlva, hogy e miatt a felbontást kérő felperesre nézve a további életközösség lehetetlenné vált».

E döntésben tehát még arról, hogy az idegen személlyel való nemi érintkezés sem dúlna fel a házassági viszonyt, kifejezetten nincs szó.

De már 1380/1928. sz. ítéletében a kir. Kúria, bár bizonyítottanak veszi, hogy alperes nő a bontó per tartama alatt egy idegen férfivel hat hétig szerelmi viszonyt folytatott, minthogy az alperes magatartása menthető voltának igazolására felhossa, hogy férje már a házasság tartama alatt állandó viszonyt folytatott egy nővel, akivel ezt a viszonyt közös lakásban ma is fenntartja, e címen azonban sem viszontkeresetet nem támasztott, sem viszontvétkességi kérelmet nem terjesztett elő, a kir. ítéletábla bontó ítéletét megváltoztatva, elutasítja a keresetet a következő indokolással: «A H. T. 81. §-ának 2. bekezdésében foglalt jogszabály szerint az a körülmény, hogy a felbontást kérő házastárs ellen is forog fenn bontó ok, a kereseti jogot ki nem zárja és így az alperes fenti ténye folytán a felperes kereseti jogosultsága nyilvánvaló, ámde ez a jogszabály nem zárja ki azt sem, hogy a bíró a H. T. 80. §-ában szabályozott viszonylagos bontó ok kettős jellege folytán, a bontó okot létesítő objektív tények a felperessel szemben is bizonyítva lévő tényekkel való összevetése mellett állapítsa meg a kereset megalapítására érvényesített és bizonyított ténynek a házassági viszony feldúltságára vonatkozó hatását. (81. §. ind.) Az a férj pedig, aki már a házassági együttélés alatt szerelmi viszonyt folytatott s aki a házassági életközösséget is eme szerelmi viszonyra tekintettel szakította meg és ezt a szerelmi viszonyt vadházasság formájában az egész per folyamata alatt megszakítás nélkül fenntartja s ezáltal ezt az erkölcstelen és a társadalom rendjével összeütközésben lévő viszonyt megátalkodottan folytatja, az nem igényelheti annak a kimondását, hogy a feleségnek korábbi megbocsátott, valamint a felperes magatartása folytán menthető viselkedése és rövid hathatig tartó ágyassági viszonya következtében reá nézve a házassági viszony annyira fel volna dúlva, hogy a további életközösség elviselhetetlenné vált volna».

Ugyanígy 6136/1927. sz. ítéletében a kir. Kúria kimondja, hogy «az összerű eset bizonyított tényeinek és körülményeinek figyelembevételével, úgy találta, hogy az alperes bontó ok gyanánt felhozott és bizonyított azzal a magatartásával, mely szerint a közös lakást idegen férfivel folytatandó szerelmi viszonya miatt elhagyta, a házastársat nem dúlta fel annyira, hogy az életközösség további folytatása a felperesre, tehát a felbontást kérő arra a félre vált volna elviselhetetlenné, ki erkölcstelen életével a családi élet tisztaságát maga is beszennyezte és a házassági életközösség erkölcsi alapjait a házastársi hűség megszegésével a maga részéről is aláásta».

Végül 6/1928. sz., a keresetet elutasító ítéletében ugyancsak kimondja a kir. Kúria, hogy «sem az alperesnek a házassági együttélés alatt idegen nővel folytatott benső viszonya és az a cselekménye, hogy egy szerelmével üldözött férjes nőt házasságkötés ígéretével a férjétől való elválásra rábírní igyekezett, sem felperesnek a különélés alatt tanúsított és a hitvesi hűségbe ütköző magaviselete a kir. Kúria felfogása szerint a felek alacsonyabb társadalmi állásánál, hiányosabb nevelésénél és azonos természetű és súlyú cselekményekben való vétkeességüknél fogva, a felbontást kérő

felek egyikére sem gyakorolhatott olyan hatást, amelynek következtében a mindkettőjükkel szemben bontó ok gyanánt beigazolt tények a házassági viszonyt annyira feldúlták, hogy az életközösség további folytatása reájuk elviselhetetlenné vált volna».

Bármilyen tiszteletreméltó indokból fakadjon is¹ a kir. Kúriának ez az álláspontja, annak helyességéhez szó fér.

Házassági törvényünknek álláspontja e kérdésben kétséget nem hagy fenn.

A H. T. 81. §-ának második bekezdése világosan kimondja, hogy «az a körülmény, hogy a felbontást kérő házastárs ellen is forog fenn bontó ok, a kereseti jogot ki nem zárja».

E bekezdés indokolása pedig határozottan utal arra, hogy habár «a kánoni jognak azon tétele, hogy paria delicta mutua compensatione tolluntur és melynek értelme szerint, ha mind a két házastárs házasságtörést követett el, a perpetua separatio meg nem engedtetik, lassanként közönséges joggá fejlődött ki, melynek a protestáns házasságjogi felfogás és a polgári törvényhozások is hódoltak», mindazonáltal nem kívánt erre az álláspontra helyezkedni, mert a «házassági viszony s az abból származó köteleességek helyes értelmezése mellett a kompenzációnak önálló alakjában létjogosultsága nincs». Hangsúlyozza egyúttal, hogy «szigorú és a házassági intézmény méltóságának megfelelő felfogás szerint a házastársak, tekintet nélkül egymás magatartására, tartoznak házassági köteleességeiket teljesíteni s az egyik fél köteleességszegése nem jogosítja fel másikat hasonló vétkes magatartásra».

Igaz ugyan, hogy a H. T. 81. §. második bekezdésének indokolása arra is utal, hogy «ha felperes a házasság felbontását a tvjv. 102. §-a (H. T. 80. §.) alapján kéri, minthogy ilyenkor a bíró a házasság felbontását csak akkor mondhatja ki, ha a házassági viszony súlyos megromlásáról meggyőződött, kikerülhetetlen lesz annak mérlegelése, vajjon valóban elviselhetetlenné vált-e a házassági együttélés azon fél részéről, ki maga is megszegte hitvestársi köteleességét».

A kir. Kúria álláspontjának támogatására azonban az indokolás e részére sem történhetik hivatkozás.

A házassági törvény ugyanis kifejezetten bár csak az abszolút és relatív bontó okok közt tesz különbséget, nevezetesen az előbbiekre vonatkozólag a 76—79. §-okban azok fennforgása esetén kötelezővé teszi a házasság felbontását, függetlenül attól, hogy azok folytán a konkrét esetben a házassági viszony valóban feldúltnak jelentkezik-e (azt ugyanis éppen a köteleességsértő magatartás súlyossága miatt feltételezi), a 80. §-ban szabályozott relatív bontó okok fennforgása esetén ellenben azok miatt a házasság felbontását csak abban az esetben engedi meg, ha a felbontást kérő házastársra nézve a további életközösség elviselhetetlennek mutatkozik.

Ámde a törvény kétségtelenül még a relatív bontó okok közt is különbséget tesz azoknak a házassági viszony feldúltságát előidéző hatása tekintetében.

A törvény indokolásából kitűnőleg ugyanis bizonyos házastársi köteleességek megszegése esetében (amilyen a kölcsönös tisztelet és becsülés megsértése, a segély és támogatás, a tartás hiánya, a debitum conjugale nem teljesítése, a becstelen foglalkozás és keresetmód, a megrögzött iszákosság, a lealjasító játékszenvedély, valamint a bűncselekmény miatt való elítéltetés) a házastársak egyénisége és életviszonyai gondos figyelembevételével a házassági viszony feldúlt volta éppen azért mérlegelendő, mert e köteleességsértések a házastársak állása, hivatása, műveltsége, nevelése és vagyoni helyzete stb. szerint különböző mértékben eredményezhetik azt a szubjektív meggyőződést, hogy a további együttélés elviselhetetlen.²

A házastársi hűség köteleességét azonban a törvény külön a 76. §-ban szabályozza és bár — bírói gyakorlatunk szigorúsága folytán — az esetek túlnyomó részében a házasságon kívüli nemi érintkezés csak mint a 80. §. a), esetleg c) pontja alá eső relatív bontó ok állapíttatik meg, nem szenvedhet kétséget, hogy a házastársi köteleességek legfontosabbikát, a nemi hűséget sértő és «a

¹ V. ö. dr. Tóth György: «A hűtlen elhagyás, mint a H. T. 80. §. a) pontja alá vont bontó ok» c. cikk (Magyar Jogi Szemle 1929 febr. hó).

² Ugyanígy a német polgári tvkv. (V. cím ált.) indokolása: «So werden je nach der Verschiedenheit der Umstände Misshandlungen, Ehrenkränkungen, Verurteilung zu einer Freiheitsstrafe, unordentliche Lebensart u. s. w. ganz verschieden wirken. Dieselbe Tatsache kann in dem einem Falle die völlige Zerrüttung der Ehe zu Folge haben, während sie in einen anderen Falle den ehelichen Frieden vielleicht gar nicht oder doch nur vorübergehend stört».

házasság intézményének rendeltetésével és alapesszméjével ellenkező magatartás, mellyel cáfolatot nyert a két fél kizárólagos életközösségének és testi egyesülésének (unitas carnis) követelménye) (javaslat 97. §-ának indokolása), feltétlenül oly mértékben dúlja fel a házassági viszonyt, hogy a további együttélés elviselhetetlennek mutatkozik.

Éppen e bontó oknál ugyanis kell hogy szerepet játszon a házasság intézményének erkölcsi tartalma.

Míg ugyanis a fentebb említett csekélyebb jelentőségű köteleességsértésnél valóban kizárólag a házasság egyéniségének figyelembevételével dönthető el az, hogy a házasság felbontását kérő házasságra nézve a további életközösség elviselhetetlennek mutatkozik-e vagy sem, addig a nemi hűség megszegésénél nem hagyható figyelmen kívül, hogy a házasság mint erkölcsi és társadalmi intézmény is súlyos sérelmet szenvedett, úgy hogy a bontást kérő házasság magatartása bírói mérlegelés tárgya csak abban a tekintetben lehet, hogy házastársának hűtlenségébe beleegyezett-e, abban részes volt-e vagy azt megbocsátotta-e.

Az a házasság, aki durva viselkedésével vagy alacsonyabb műveltségű társadalmi osztályokban tettelegességeivel maga is megsértette a kölcsönös tiszteletet és megbecsülés kötelességét, vagy az a házastárs, aki a debitum conjugale teljesítését ok nélkül megtagadja, avagy kimaradozásával, iszákosságával, csekélyebb bűncselekmények elkövetésével maga is köteleességsértő magatartást tanúsít, nem tekintheti szükségképpen házastársának hasonló viselkedése miatt a további együttélést elviselhetetlennek azért, mert saját erkölcsi felfogása is a házastársi kötelességekről kifogás alá esvén, házastársával szemben, is a multban tanúsított viselkedését illetőleg, elnézőnek kell lennie, a jövőre nézve pedig házastársa javulásában — a saját magatartása változása esetén — esetleg méltán remélhet, de sőt még a házastársi hűség kötelessége szempontjából is általában véve súlyosan sértőnek tekinthető viselkedés (pl. idegen férfivel való tegeződés, karonfogvajárás, előtte való öltözködés stb.) adott esetben (pl. színész házastársak között) nem eredményezheti szükségképpen a házassági viszony feldúltságát.

Az a házasság, akinek házastársa idegen személlyel házasságon kívül benső nemi érintkezést tart fenn, az — beleegyezés vagy megbocsátás esetén kívül — feltétlenül kell, hogy feljogosítottassék a házasság felbontásának kérelmezésére, mert házastársa a házasság erkölcsi tartalmát tekintve, jóvátehetetlenül hibázott és ebbeli jogán a saját hasonló köteleességsértő viselkedése sem változtathat (az csupán viszontkereset vagy viszontvétkességi kérelem alapja lehet), mert ezzel nemesak hogy részére a további együttélés elviselhetőbbé nem vált, hanem ellenkezőleg saját súlyosan sérelmes viselkedésével is még nyomatékosabban adott kifejezést annak, hogy a házassági viszonyt menthetetlenül feldúltnak tekinti.

Éppen ezért hangsúlyozza is az indokolás, hogy e bontó oknál nem fogadható el a kánoni jog kompenzációs tétele, mert az «abból a hibás felfogásból eredt, mintha a házasság csak a feleknek egymásközi viszonyában képezné házasságtörés esetében sérelem és köteleességszegés tárgyát és nem maga a házasság, mint erkölcsi és társadalmi intézmény».³

De lássuk, hogy mit eredményez a kir. Kúriának álláspontja:

1. Ha az egyik házasság egyszerű házasságtörésen tetten éri házastársát és ez okból az együttélést megszüntetve a H. T. 76. §-a alapján kéri a házasság felbontását, úgy tekintet nélkül arra, hogy a felbontást kérő fél maga is házasságtörést követett el, a házasság felbontandó, mert ezen abszolút bontó oknál a házassági viszony feldúltságának bírói mérlegelése ki van zárva. Hasonlóképpen, ha az egyik házasság a H. T. 78. §-a alá eső testi sértést követ el. Ez esetekben ugyanis a törvény a köteleességszegést oly súlyosnak tartja, hogy a további életközösséget a házasság felbontását kérő házasságra nézve, bírói mérlegelés nélkül is, elviselhetetlennek tekinti.

³ V. ö. a német polg. tvkv. tervezete 1441. §-ának indokolását: «Dagegen wird das Recht auf Scheidung dadurch nicht ausgeschlossen, dass der Kläger ohne zu der das Recht der Scheidung begründenden Handlung seine Zustimmung gegeben oder sich der Teilnahme an derselben schuldig gemacht zu haben, durch sein eigenes rechtswidriges oder unsittliches Verhalten, z. B. durch bössliche Verlassung oder durch Verweigerung der ehelichen Pflicht, dem anderen Ehegatten zur Begehung des Ehebruchs, oder einer dem letzteren gleichgestellten Handlung den Anlass gegeben hat. — Auf ein derartiges Verhalten des Klägers kann jedoch der Beklagte geignetenfalls eine Widerklage gründen».

Már pedig csak nem mondható az, hogy a házasság ezen egyszeri botlása inkább feldúlja a házassági viszonyt, mint «a rövid hat hétig tartó ágyassági viszony» vagy az a körülmény, hogy «a nő a közös lakást idegen férfivel folytatandó szerelmi viszonya miatt elhagyta», avagy hogy a férfi «a házassági együttélés alatt idegen nővel folytatott benső viszonyt», amit pedig a kir. Kúria az életközösség elviselhetetlen voltának megállapítására elegendő oknak nem tekint.

2. Ha a felbontást kérő házasság maga is bontó okot képező köteleességsértő magatartást tanúsított és ennek folytán — a Kúriának álláspontjához képest — a házasság felbontását házastársa hibájából ugyanazon okból nem kérheti, az esetek nagy részében tárgytalanná vált a törvénynek a viszontkeresetre és a viszontvétkességi kérelemre vonatkozó rendelkezése, sőt ez az álláspont — amint a törvényjavaslat 103. §-ának indokolása mondja — «egyenes felbátorítása annak a félnek, kinek házastársa felbontó okot szolgáltatott, hogy házassági kötelességeit a maga részéről is megsértse, midőn eljárásának súlyos következményeitől őt a törvény eleve megvédi».

3. Miután mind a két házasság ugyanolyan köteleességsértő magaviselete esetében a házasság felbontása nem kérhető, az egyik vagy a másik házasság nyilván csak oly módon fogja elérhetni a házasság bírói felbontását, ha annak a H. T. 77. §-a alapján való lefolytatásában megállapodnak, ami módot ad viszont az egyik házasságnak arra, hogy a házasság felbontásába való beleegyezését jogtalan vagyoni igények kielégítésétől tegye függővé.

4. Ha a nőnek idegen férfivel való benső ismeretsége sem szolgálhat elegendő okul a házasság felbontására, amennyiben a férj is idegen nővel hasonló ismeretséget tart fenn, mert «a házassági viszony nincs feldúlva», úgy — következetesen — a nő, ha férje őt visszafogadni vonakodik, nem is szolgáltatván jogos okot férjének a különélésre, ideiglenes nőtartásdíjat is követelhetne?⁴

5. Ha mind a két házasság más személlyel él közös háztartásban és a kir. Kúria a házasság felbontása iránti keresetet elutasítja, kimondván azt, hogy egyik házasságra sem tekinthető az együttélés elviselhetetlennek, ha ezután az egyik házasság a H. T. 77. §-ának a) pontja alapján keresetet fog indítani arra való hivatkozással, hogy az életközösség visszaállítására bíróilag felhívott házastársa a felhívásnak eleget nem tett, ki fogja-e mondani a kir. Kúria, hogy a felhívott házasság tartozott volna eleget tenni házastársa visszahívásának?

Mindezek oly kérdések, amelyekre a kir. Kúriának új felfogása mellett megnyugtató feleletet nem várhatunk.

Nem titok az, hogy a kir. Kúriának az évtizedek óta fennálló gyakorlattal való szembehelyezkedése azt a célt szolgálja, hogy a házasságok felbontásának minél inkább való megszigorítása a bontó perek számát lényegesen csökkentse.

Nem kívánok e helyütt foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a bontó perek számának az utóbbi években bekövetkezett emelkedése milyen okorra vezethető vissza⁵ és mennyiben érhető el a boldog házasságok számának szaporítása csupán eljárási nehézségek támasztása által, de kétségtelen az, hogy amint a házasságok meggondolatlan, könnyelmű és gyors felbontásának lehetővé tétele a házasság intézményének erkölcsi és társadalmi jellegét veszélyezteti, úgy viszont mindkét házasságnak a hitvesi hűségbe ütköző — idegen személlyel folytatott — benső ismeretség dacára a házasság felbonthatóságát kizárni és a «házastársi életközösséget kényszerítőleg fenntartani akarni akkor is, midőn a házastársak egymásiránti vonzalma és becsülése végképpen megszűnt, midőn azok helyett gyűlölet és megvetés, a béke helyett egyenlenség fészkelte be magát a házastársak szívébe és a családi életbe: annyit jelent, mint pusztán az eszményi felfogásból merített elvnek kedvéért feláldozni a gyakorlati élet parancsoló érdekeit». (H. T. V. fejezetének ált. indokolása.) Dr. Malomyai Béla.

⁴ Holott a Kúria 6870/1927. számú ítéletében még a házasság felbontása után a már megítélt végleges tartásdíjtól is megfosztotta a nőt abból az okból, mert «az a magatartása, hogy nő férjével éveken keresztül folytatott szerelmi viszonyt, ezzel mások házasságát feldúlta és gyermeke is született, a közérkölcsekre ütköző oly botrányos életmód, ami őt a tartásra érdemtelenné teszi».

⁵ V. ö. dr. König Vilmosnak «Házasság és válóper» c. cikkét (Jogtudományi Közlöny 1929. évf. 1. szám) és dr. Meszlény Artur «Ehescheidungen» c. cikkét (Pester Lloyd, 1929. április 3. Morgenblatt).

A vércsoportvizsgálatok szerepe az igazságszolgáltatásban.

Az igazságszolgáltatás úgy a nyomozás, mint a bizonyítás során tudvalevőleg lépten-nyomon segítségül hívja az orvostudományt. Gyilkosság történt. Az orvosszakértő mondja meg, hogy hány lépésről kattant el és milyen volt a halálhozó fegyver, előlről vagy hátulról érte-e az áldozatot a lövés, hány órával vagy nappal ezelőtt történt a gyilkosság stb., stb. Elfogják a gyanúsítottat, ruháján rozsdavörös folt. Az orvosszakértő veszi vizsgálat alá a ruhát és a folt minemiségére vonatkozó kijelentésének perdöntő fontossága lehet. A kérdések, melyekre az orvosszakértőnek ilyen esetben válaszolnia kell, rendszerint a következők lesznek: vértől származik-e a kérdéses folt, ha igen, embertől vagy állattól-e? A vádlott védekezésétől függően esetleg arról kell nyilatkoznia, hogy a vérfolt szárnyastól vagy emlős állattól ered-e, ha embervér, felmerül a kérdés, hogy a gyanúsított vére-e (orrvérzés) vagy az áldozaté. Nem is olyan régen még mindezen kérdések közül az orvostudomány csak arra tudott választ adni, hogy vérfolt-e a kérdéses folt és ha igen, emlős állattól származik-e vagy sem, de már az embervért más emlős vértől elkülöníteni nem tudta. Csak az 1910-es években számolhatott be *Vámosy* professzor egy jogászok előtt tartott előadásában a törvényszéki orvostan egy újabb vívmányáról, melynek révén már sikerült az emberi vérnek más emlősök vértől való differenciálása és amelynek igénybevételét az igazságügyminiszter 14,926/09. sz. rendeletével 1909-ben el is rendelte (*Uhlenhut*-féle reakció). A következőkben egy újabb vizsgálati eljárásról óhajtok számot adni, mely ennél messzebb menve, az embervérben belül, további differenciálásra képesít bennünket. Ezek a vizsgálatok e mellett azonban merőben új területeket is megnyitottak a törvényszéki orvostan számára, minthogy segítségükkel számos esetben sikerül valamely egyén származására vonatkozólag is fontos megállapításokat tenni.

Ezeket a lehetőségeket az *emberi vércsoportok* ismerete adja meg. 1900-ban *Landsteiner* számol be elsőként az emberi vércsoportokról és ezen alig több, mint huszonöt esztendő alatt a vércsoportokkal foglalkozó irodalom az orvostudományok külön nagy tudományágává nőtt. Óriási gyakorlati jelentősége a törvényszéki orvostani értékesítés mellett főleg a nem szakemberek előtt is ismeretes vératömlesztések terén mutatkozik.

A továbbiaknak megértéséhez tudnunk kell, hogy ha friss vért bocsájtunk egy edénybe, az ott csakhamar megalvad, majd a véralvadék visszahúzódik és felette, sárgás, többnyire áttetsző folyadék, az ú. n. vérsavó, idegen szóval vérsérum gyűlik meg. A véralvadéknak javarészt a vörösvérsejtek, méretükben a milliméter ezredrészei körül mozgó kis korongalakú testek képezik. Egy csepp vérben számuk sok millióra tehető. Ha most valamely egyén szérumából egy üveglapra 10 cseppet cseppentünk egymás mellé és ezen átlátszó, színtiszta cseppekhez különféle egyének egy-egy csepp vért keverjük, úgy a keverés után 10 látszólag teljesen egyforma, most már átlátszatlan, de homogén piros csepp fekszik előttünk. Egyik-másik ilyen cseppkeverékben azonban csakhamar sajátos változást látunk végbemenni. Az eleinte homogénnek látszó pirosszínű folyadékcseppben szemcseképződés indul meg, mely rendszerint másodpercek alatt mindig nagyobb, durvább rögök képződéséhez vezet, mígnem végül (az egész folyamat $\frac{1}{2}$ —2 perc alatt zajlik le) a folyadékcsepp ismét átlátszó lesz és rajta a piros rögök azt a benyomást keltik, mintha egy csepp vizet nem elég finomra őrölt paprikával hintenénk tele. A szérum és az idegen vörösvérsejtek kölcsönhatásaképpen létrejövő ezen rögösödést hívjuk *isoagglutinációnak*. E jelenség úgy jön létre, hogy a szérum bizonyos alkotórészei, az ú. n. isoagglutininek a vörösvérsejtek megfelelő alkotórészeihez, az isoagglutinogénekhez kapcsolódnak, ezeket mintegy összeragasztva. Azonban, mint említettük, a 10 csepp közül nem mindegyik mutatja a rögösödésnek, az isoagglutinációnak ezt a képét, jeléül annak, hogy egy egyén széruma nem minden más egyén vörös vérsejtjeire képes ilyen rögösítő, agglutináló hatást kifejteni. Ennek oka, hogy az emberi szérumban kétféle isoagglutinin, α és β , az emberi vörösvérsejtekben kétféle isoagglutinogén, A és B , lehet jelen, melyek közül az α csak az A -hoz, a β csak a B -hez tud kapcsolódni, aminthogy a mi huszáraink egyenes kardját sem fogjuk a törökök görbe szabályainak hüvelyébe rejteni tudni és viszont. Tapasztalati tény, hogy oly

egyen, kinek széruma α -t tartalmaz, vörösvérsejtjeiben sohasem tartalmaz A -t. Hasonló a helyzet β -t és B -t illetőleg (*Landsteiner*-féle szabály). Ez természetes is, mert α -nak és A -nak vagy β -nak és B -nek jelenléte egyazon vérben az életműködések szempontjából eminens fontosságú vörösvérsejteknek azonnali agglutinációja következtében az étellel össze nem egyeztethető. Valóban, szomorú tapasztalatok bizonyítják a multból, hogy oly vératömlesztéseknél, melyeknél pl. α -t tartalmazó vérű egyénbe A -t tartalmazó vért ömlesztettek át, a vért kapó egyénnél percek alatt a legsúlyosabb kórtünetek fejlődtek ki, melyek — ha az átömlesztést idejében félbe nem szakították — az egyén halálára vezettek.

A *Landsteiner*-féle szabály alapján az isoagglutinogéneknek és isoagglutinineknek négyféle kombinációja képzelhető el és az óriási anyagot nyert tapasztalat mutatja, hogy az emberiség vérének isoanyagtartalmát illetőleg valóban négy csoportra osztható. E négy csoport: AB_0 , $A\beta$, $B\alpha$ és $O\alpha\beta$, ahol az előbbiekhöz híven a latin nagy betűk és a 0 (Nulla) a vér vörösvérsejtjeinek isoagglutinogén-, a mellettük álló görög kisbetűk és a o (nulla) az ugyanazon vér szérumának isoagglutinintartalmát jelölik. A jövőben a négy csoport jelölésére csak a vér isoagglutinogéntartalmát fogjuk megadni, minthogy az a vér jellemzésére a *Landsteiner*-féle szabály értelmében teljesen elegendő. Természetes ugyanis, hogy az AB vér semmiféle isoagglutinint nem tartalmazhat (mert akár α , akár β jelenléte isoagglutinációra vezetne a vérpályán belül), az A vér csak β -t, a B vér csak α -t tartalmaz (de ezeket feltétlenül), míg a 0 vér, vagyis az a vér, mely isoagglutinogéneket nem tartalmaz, mindkét isoagglutininnal rendelkezik. A létező csoportok tehát: AB , A , B és O .

Hogy valamely egyén mely csoportba tartozik, azt egyszerű vizsgálati módszerrel már egy csepp vérből is meg lehet állapítani. Törvényszéki orvostani vizsgálatoknál persze ajánlatos nagyobb, néhány cm^3 -nyi vérmennyiséggel dolgozni, hogy a csoportmeghatározás feltétlen megbízhatósága érdekében parallel és kontrollvizsgálatok is végezhetőek legyenek. A csoporthoz tartozás az egyéneknek állandó, gyógyszerrel meg nem változtatható, sem a korrall, sem semminő betegség kapcsán nem változó sajátossága, mely a bölcsőtől a sírig kíséri, sőt bizonyos időhatárokon belül már a magzatban, illetőleg még a hullában is felismerhető. Ennek a ténynek az igazságszolgáltatás szempontjából is felbecsülhetetlen jelentősége van, hiszen csak ily módon válik lehetségessé a valakinél ma talált vércsoportból a multa vonatkozólag is abszolút biztos érvényű megállapításokat tenni.

A vércsoportok megoszlása nem egyenletes, vagyis az egyes vércsoportok az emberiségnél nem 25—25 %-nyi arányban vannak képviselve. A megoszlás az egyes népfajokra nézve állandó és jellemző. A nyugati népfajoknál az A tulajdonsággal bíró csoportok (A és AB) vannak túlsúlyban, mennél inkább haladunk keletnek és délnek, annál jobban szaporodnak a B tulajdonsággal rendelkezők. A magyaroknál a vércsoportok megoszlása *Verzár* és *Weiszeczký* adatai szerint a következő: 0 csoport 31 %, A csoport 38 %, B csoport 18,8 %, AB csoport 12,2 %. Látni fogjuk, hogy annak ismerete, hogy az egyes csoportok egy népnél mily gyakran fordulnak elő, az igazságszolgáltatás szempontjából ugyancsak jelentőséggel bírhat.

Lássunk már most néhány konkrét példát arra vonatkozólag, hogy miként hasznosítja a nyomozás, a vád vagy védelem és a bíró a vércsoportok ismeretét az igazság megállapítása érdekében. Vegyük elsőbb a bevezetésben felhozott bűncselekményt. Valakit gyilkossággal vádolnak, a ruháján vérfoltok, melyekről a gyanúsított azt állítja, hogy az orra vére. Az orvosszakértő elsősorban meghatározza a vádlott és az áldozat csoporthoz tartozását. Ha a két egyén csoportja megegyezik, minden további vizsgálat meddő lesz, mert hiszen a vérfolt vizsgálata megint csak a csoportot fogja megállapítani tudni, de ezen túlmenőleg, azonos csoporton belül, egyéni diagnózis felállítására nem alkalmas. Ha a két egyén különböző (pl. az áldozat AB , a vádlott A) csoportbeli, először is megállapítandó, hogy a ruhán talált folt embervértől származik-e. Ez az *Uhlenhut*-féle reakcióval történik, mert a csoportvizsgálat erre vonatkozólag nem nyújt biztos felvilágosítást, minthogy állatok vére is tartalmazhat bizonyos isoanyagokat, ha nem is az embernél észlelt szabályszerűséggel. Annak megállapítása után, hogy a vérfolt csakugyan embertől származik, megállapíthatjuk a csoporthoz tartozását. Ha a vérfolt A csoportbeli, vagyis a gyanúsítottéval megegyező csoportbelinek bizonyul, úgy bizonyos,

hogy az az áldozat vére nem lehet és hitelt kell adnunk a gyanúsított azon védekezésének, hogy az az orra vére. Ha azonban a vérfolt AB csoportbelinek bizonyul, vagyis az áldozatával megegyezőnek, úgy azt kell mondanunk, hogy az az áldozat vére *is lehet*. Ez a megállapítás látszólag keveset mond, de bizonyító erejében növekszik azáltal, hogy a gyanúsítottat egyben egy hazugságon is érték (a vér ugyanis nem lehet az orra vére), miért is az egyéb bizonyítékok mérlegelése mellett nem egyszer perdöntő fontossága lesz. Itt játszhat szerepet a bírói mérlegelésben a vércsoportok megoszlása is, amennyiben annak a valószínűsége, hogy a vér valóban az áldozat vére, még csak nő azáltal, hogy pl. az AB csoport csak az esetek 12,2%-ában fordul elő, véletlen koincidienciára az áldozat és a vérfolt csoportjának megegyezése esetében tehát sokkal kisebbek az esélyek, mint pl. a 38%-ban előforduló A csoport esetében.

Azonban nemcsak a személyek ellen irányuló bűncselekményeknél láthatjuk a vércsoportvizsgálat hasznát. Betöréses lopásnál a betört ablakon vérfoltokat találtak. A vérfolt és a gyanúsított csoportjának megegyezése nagy mértékben gyengítette a vádlott azon védekezését, hogy a kezén talált sérülések máshonnan erednek.

Külföldön megtörtént esetek kapcsán mondtam el ezt a két példát, melyekhez hasonlókat a külföldi judikatúrában már százával lehet találni. Lényegük röviden az, hogy a nyomozás során talált valamely véryom és a gyanúsított, illetőleg az áldozat vércsoportjának összehasonlítása révén vagy sikerül a gyanúsítottat a vád alól tisztázni vagy bűnössége mellett egy újabb bizonyítékot felsorakoztatni. Mint látjuk, pozitívumot («a vér X vére») a vizsgálat nem nyújt, de biztosat mond, mint negatívumot («a vér *nem* Y vére»). Ez talán kevésnek tűnik első pillanatra, de kérdem, többet jelent-e egy bűnöst a büntetéshez, mint egy ártatlant a szabadsághoz juttatni?

Ennél is nagyobb jelentősége van azonban a vércsoportvizsgálatoknak gyermektartási perekben és családi állás elleni bűncselekményekkel kapcsolatban úgy bűnügyi, mint magánjogi természetű perekben. Míg ugyanis az eddig tárgyalt esetekben a vércsoportvizsgálat rendszerint csak egy bizonyító momentum volt, egy láncszem a bizonyítékok rövidebb-hosszabb láncolatában, melyet a bíró mérlegelt, de amelyre egymagára ítéletét nem alapította, addig a most tárgyalásra kerülő esetekben a vércsoportvizsgálat gyakran csak egyetlen, de mégis elegendő bizonyíték lesz. Mielőtt azonban erre rátérhetnék, pár percig ismét igénybe kell vennem türelmüket néhány orvosi és pedig jelen esetben az öröklődéstan körébe vágó igazság ismertetésével.

Az ember az ő milliárdokra menő sejtjeivel egyetlenegy sejtből épül fel, amely a maga részéről két sejt, a két szülő egy-egy ivarsejtjének egyesüléséből keletkezik. Mindazon tulajdonságok tehát, melyekkel az ember rendelkezik, kell, hogy az ivarsejteknek legalább egyikében valamilyen formában jelenvoltak legyen. Így van ez a vércsoportoknál is. Egy egyén egy vércsoport-tulajdonságot örököl apjától, egyet anyjától. Ez a tulajdonság már most lehet vagy A vagy B vagy R , mely utóbbival egy negatívumot, A és B hiányát jelöljük. Ilyen módon a következő kombinációk születhetnek: AB , AA , AR , BB , BR , RR . AA és AR az, amit mi A -csoportnak hívunk, BB és BR a B -csoport, míg RR , vagyis az A és B hiánya, a O -csoport. Egy AA és egy AR egyén között, ha vércsoportját meghatározzuk, manifeszt különbség nincs; az öröklődés szempontjából azonban lényeges különbség mutatkozik közöttük. Míg ugyanis az AA egyén mindegyik ivarsejtje tartalmazza és ennek következtében utódának továbbadja az A tulajdonságot, addig az AR egyénnek, ki minden első ivarsejtjében A -t, minden másodikban azonban R -t tartalmaz, éppen olyan valószínűséggel születhet A tulajdonsággal rendelkező, mint azzal nem rendelkező gyermeke. Másszóval, ha úgy az apa, mint az anya öröklődési képlete AA , úgy gyermekük csak A -csoportbeli lehet, ha mindkettő AR , úgy gyermekük lehet vagy A -, vagy O -csoportbeli. Utóbbinak való-

szerűsége azonban csak 25%, mert az $AR \times AR$ házasságból szü-

lető gyermek öröklődési képlete AA , AR , AR és RR lehet. Ezek közül az első három, vagyis 75% A -csoportbeli, míg a O (RR)-csoportbeli gyermek születésének valószínűsége csak $\frac{1}{4}$, azaz 25%. Természetesen, ha kiválasztanánk egy házaspárt, hol úgy a férj, mint a feleség A -csoportbeli, nem várhatjuk azt, hogy négy gyermekük közül három A -, egy pedig O -csoportbeli legyen. Nem pedig

azért, mert egyrészt semmi támpontunk nincs arra nézve, hogy mindkét szülő az AR öröklődési képlettel rendelkezik (mert ennek megállapítása a vércsoportvizsgálattal nem lehetséges), másrészt mert az öröklődési törvények a fenti szabályszerűséggel csak nagy tömegeknél manifesztálódnak, melyeknél a véletlen szerepe elimínálódik. Éppúgy van ez, mint a rulettnél, hol egyik nap esetleg nyolc-tízszert is kijöhet egy szám, míg egy másik egyszer sem, de azért az évi statisztikában valamennyi szám mégis kb. egyformán sokszor szerepel. Hasonlóképpen a fentiekben röviden vázolt öröklődési szabály érvényét is tízezrekre menő statisztikák bizonyítják.

Milyen következtetéseket vonhatunk le már most a vércsoportok fenti öröklődési módjából az egyes családokra vonatkozólag:

1. Ha mindkét szülő O -csoportbeli, úgy gyermekük csak O -csoportbeli lehet (mert $RR \times RR$ egyesüléséből csak RR állhat elő).

2. A gyermek csak úgy rendelkezhet A , illetve B tulajdonsággal, ha szülei közül legalább egy rendelkezik ezen tulajdonsággal (mert pl. $BR BR$ házasságból sem A , sem AB utód nem születethetik).

3. Ha a szülők egyike AB -csoportbeli, gyermekük nem lehet O -csoportbeli (mert ezen szülő vagy A , vagy B tulajdonságát át kell hogy adja gyermekének).

4. Ha a szülők egyike O -csoportbeli, a gyermek nem lehet AB -csoportbeli (mert az RR öröklődési képlettel rendelkező szülő egy R -t átad a gyermeknek, amely mellett a másik szülőtől, még ha az AB -csoportbeli is, legfeljebb vagy A -t vagy B -t örökölhet, de mindkettőt nem).

5. Ha az egyik szülő AB -, a másik O -csoportbeli, úgy a gyermek csak A - vagy B -csoportbeli lehet (mert $AB \times RR$ -ből vagy AR vagy BR állhat csak elő. Ez a szabály egyébként a 3. és 4. szabályokból, mint premisszákból is következik).

Az öröklődés e szabályainak (melyeket — hangsúlyozom — tízezrekre menő vizsgálatok erősítenek meg) birtokában már most gyermektartási perekben, családi állás elleni bűncselekményeknél és gyermekcsempészésnél sok esetben segítségére tudunk lenni a bíróságnak az igazság felderítésében.

Lássunk néhány példát. Egy nőnek házasságon kívül gyermeke születik. Két egyén jöhet számításba, mint apa: az egyik A -, a másik B -csoportbeli. Tekintettel arra, hogy az anya O -, gyermeke pedig B -csoportbeli, az A -csoportbelit nem marasztalják el, minthogy annak apasága nyilvánvalóan lehetetlen. A B -csoportba tartozó másik férfiről a vizsgálat alapján mindössze csak annyit lehetett mondani, hogy a gyermek apja lehet. A német bíróság mégis tartásdíj fizetésére kötelezte: 1. mert a külső körülmények következtében csak ketten jöhettek számításba. Az a körülmény, hogy a másik egyén nem lehet az apa, még csak megerősíti az alapos gyanút, melyre az ő apaságának lehető volta ad okot; 2. mert annak valószínűsége, hogy egy adott esetben gyermek és gyanúsított csoportja véletlenségből egyezzenek meg, B esetében — a németek csoporteloszlása szerint — mindössze 2,7%, vagyis minden egyéb momentumtól eltekintve is, igen kicsiny (A esetében, mely Németországban is lényegesen nagyobb számban van képviselve, 16%).

Ha úgy az anya, mint a gyermek egy csoportbeli, úgy kizáró momentumot csak az képez, ha a gyanúsított AB -csoportbelinek bizonyul akkor, amikor anya és gyermeke O -csoportbeli, vagy O -csoportbelinek akkor, amikor az anya és gyermek AB -csoportbeli. Ennek valószínűsége persze — tekintettel az AB -csoportúaknak kicsiny számára — igen csekély és ezért *anya és gyermek csoportmegegyezése esetében a további vizsgálat eredménnyel nem kecsegtet*.

A gyermekcsempészés eseteiben az lesz az orvosszakértőnek feltett kérdés, hogy származhatott-e a kérdéses gyermek egy bizonyos házaspártól. Ha pl. a férj A -, az asszony O -csoportbeli, úgy a B - vagy AB -csoportbeli gyermek kétségtelenül gyermekcsempészés vagy házasságon kívüli közöselés útján jutott a családba.

Nem annyira jogi vonatkozásai, mint inkább érdekessége miatt említem meg a gyermekcserélés eseteit. Egy szülőintézetben történt, hogy egy tűzeset kapcsán a csecsemőket kihordták a kórtermekből és végül sehogysem tudták megállapítani, hogy az újszülöttek közül melyik melyik anyának gyermeke. Másutt a fürdetésnél történtek cserék. E cseréktől a szülőintézetekbe kerülő anyák rendkívül félnek, de ma már a gyermekek karjára kötött szalaggal, hátukra ragasztott megjelölt tapaszdarabakkal e cseréknek elejét veszik. Mégis a közelmúltból két francia orvos számol be egy esetről, melynél az ápolónő két újszülöttet elcserélt. Az eset tisztázására végzett csoportvizsgálatok a következő eredményre vezet-

tek: Első családban úgy az apa, mint az anya *A*-csoportbeli, másodikkban az apa *A*-, az anya *B*-csoportbeli. A két gyermek közül az egyik *A*-, a másik *B*-csoportbelinek bizonyult. Míg tehát az *A*-csoportbeli gyermek bármelyik házasságból születhetett, a *B*-csoportbeli csak a másodikkból. Ebből viszont következik, hogy az *A*-csoportbeli gyermek az első házaspáré volt. Később fellépő családi vonások igazolták e megállapítások helyes voltát. Bizonyos, hogy a szülőknek nagy megnyugvására szolgált, hogy sikerült ezt a fatális tévedést ilyen eddig nem ismert bizonyosságot nyújtó módon korrigálni és ezzel minden később felmerülő és vissza-visszatérő kételynek elejét venni.

Külföldön, mint említettem, a vércsoportok vizsgálata a törvénytől megengedett bizonyítási eszköz. Ausztriában a legfőbb törvényszék már 1926-ban intézkedett ez értelemben. Németországból *Gorony* egymaga 70 pörről számol be, melyeknél a vércsoportvizsgálatot segítségül hívták. 22-szer az anya és gyermek vércsoportja determinálta az apa vércsoportját, ami 10 esetben az alperesnek mint apának kizárására vezetett.

Csonka-Magyarországon az alsófokú bíróságok, úgy tudom, néhány esetben már igénybe vették a vércsoportvizsgálatot, mint bizonyító eszközt, de ezirányú felsőbbbírósi döntésünk még nincsen. Pedig bűnügyekben való használhatóságához, mint láttuk, kétség nem fér. A gyermek származásának kutatásakor a vércsoportvizsgálatok felhasználása ellen két kifogást lehetne sorompóba állítani. Az egyik az, hogy a vércsoportok öröklődésének előbb ismertett módja elméleti megfontolásokon (ú. n. *Bernstein*-féle elmélet) nyugszik. Előtte más elméletek voltak uralkodók és így abszolút bizonyosságunk arra nézve, hogy a *Bernstein*-elméletet nem fogja-e valamilyen újabb elmélet leváltani, nincs és — természettudományról, nem matematikáról lévén szó — soha nem is lehet. A tízezrekre menő, az elmélettel megegyező vizsgálat azonban, ha abszolút bizonyosságot nem is adhat a teóriának, a felhasználásához szükséges praktikus bizonyosságot teljes mértékben nyújtja. Hiszen matematikai értelemben abszolút bizonyosságot egy bizonyíték sem nyújt sem a bűnjelek, sem a daktiloszkópia, de még a vádlott beismerése sem. A német törvény pl. annak felvételére, hogy egy gyermek törvénytelen, elegendőnek tartja azt, hogyha «es den Umständen nach offenbar ausgeschlossen ist, dass die Frau das Kind von dem Manne empfangen hat» (B. G. B. § 1591). Egy ítélet pedig az «offenbar ausgeschlossen»-t közelebből úgy határozza meg, hogy «es muss ein Tatbestand nachgewiesen werden, welcher . . . derart zwingend ist, dass die Annahme des Gegenteiles bei vernünftiger Erwägung als mit dem gesunden Menschenverstande unvereinbar erscheint» (Reichsgericht Waldeyer, 1912, No. 171). A bizonyosságnak ezt a fokát pedig a vércsoportvizsgálat kétségtelenül nyújtja.

Magyarországon a helyzet annyiban más, hogy nálunk pl. a természetes atya tartási kötelezettségét a nemi közösülés tényéből állapítja meg, mert a magyar magánjog arra az álláspontra helyezkedett, hogy a nemzés nem bizonyítható. Láttuk, hogy a vércsoportvizsgálat ha nem is tudja bizonyítani, de egyes esetekben «nyilvánvalóan kizárni» tudja a nemzést és így azt hisszük, hogy e téren a joggyakorlat revizióra szorul.

A kérdésnek ez a része azonban, minthogy tisztára jogi természetű, túlmegy az én kompetenciámon, aminthogy tisztára jogi természetű kérdés az is, hogy lehet-e valakit a nyomozás érdekében arra kényszeríteni, hogy magát a vércsoportvizsgálathoz szükséges vérvételnek alávesse és hogy ilyen cselekedet nem ütközik-e a Btk. 195. §-ába? A nélkül, hogy ennek a kérdésnek vitatásába belemennék, megállapítom, hogy a vércsoportvizsgálat törvényszéki orvostani jelentőségéből még az sem von le, ha az csak az egyén beleegyezésével hajtható végre, mert, mint láttuk, a vércsoportvizsgálatok döntő jelentősége inkább az ártatlanok felderítésében, semmint a bűnös leleplezésében keresendő. Már pedig az ártatlan ember igazának bizonyítása érdekében bizonyára nem fog habozni magát egy oly csekély beavatkozásnak alávetni, mely mindössze abból áll, hogy egy tűszúrás után az újjhegyből néhány csepp vért lebocsátanak. Éppen a beavatkozás csekély volta viszont már eleve gyanús színben tünteti fel azt az egyént, ki alapos ok (mint pl. vérzékenység) nélkül annak alávetni magát csak této-vázik is.

Remélem, hogy a vércsoportvizsgálatokat ezentúl a gyakorlati jogászok nálunk is sikerrel fogják alkalmazni az igazság felderítését célzó ideális munkájukban és örvendeni fogok, ha a jog-

tudományok és az orvostudományok között ismertetett ezen újabb kapcsolat egyben alkalmas lesz arra is, hogy a jogászok és orvosok között fennálló szellemi kapcsolatot még csak szorosabbra fűzze.

Dr. Lenart György.

Az erőszakos nemi közösülés büntethetőségének kérdéséhez.

(Észrevételek a kir. Kúria 21. sz. büntető jogegységi döntvényéhez.)

A Btk. 240. §-a értelmében nem büntethető az erőszakos nemi közösülés, ha a tettes és a sértett között a bűnvádi ítélet kihirdetése előtt házasság jött létre. A vita tárgyát az képezte, vajjon a házasságnak már az elsőbírósi ítélet kihirdetését megelőzőleg kell-e ilyen esetekben megkötve lennie, avagy büntetlenséget biztosít-e az ezen időpont után, de a jogerős ítélet kihirdetése előtt létrejött házasság is. A kir. Kúria ezirányban ellentétes gyakorlatot folytatván, e kérdés eldöntése jogegységi tanács elé került, mely úgy határozott, hogy csakis az elsőbírósi ítélet kihirdetése előtt megkötött házasság esetében nem büntethető az erőszakos nemi közösülés. Jogi meggyőződésünknel fogva a jogegységi tanács ezen álláspontja felette aggályos és pedig a következő indokoknál fogva: A Btk. 240. §-a világosan az ítélet kihirdetésének időpontjáról beszél. Eldöntendő tehát mindenekelőtt az a kérdés, vajjon mikor jön létre a büntetendő ítélet. Nézetünk szerint csakis akkor, midőn az alaki és ennek kapcsán az anyagi jogerő beáll. Már pedig csak azon ítélet tekinthető alakilag jogerősnek, mely rendes jogorvoslattal meg nem támadható. Az elsőbírósi ítéletre azonban ez — feltéve, hogy valamelyik fél perorvoslattal él — semmiképpen sem áll; az elsőbírósi ítélete kizárólag a büntető per első fázisát fejezi be és így a felsőbbbírósi előtti eljárás ennek — amint ez a Bp. vonatkozó intézkedéseiből világosan kitűnik — a szó legszorosabb értelmében folytatását képezi. A törvény szavainak interpretációja tehát a jogegységi tanács felfogásával ellenkező eredményre vezet. Ugyanide jutunk azonban, ha a törvény intencióit tartjuk szem előtt. A 240. §. indokolása megállapítja ugyanis, hogy «ezen szakasz elfogadását az igazságügyi politika ajánlja . . . A reparáció azon nő irányában, ki szerencsétlenné vált, a feltételezett esetben sokkal hatályosabban történik meg, mint ahogy ez a bűnhődés által el lenne érhető . . . Az intézkedés . . . a magánfélen ejtett sérelem orvoslását. . . a büntetlenség biztosításával elősegíti». A törvény tehát ebben az esetben, egészen kivételesen, elsősorban nem büntetni kíván, hanem magasabb szempontból nyomást gyakorolni a tettesre, hogy ez a sértett féllel házasságot kössön. Csak ha ez bármely okból nem következik be, vagyis a vádlott a cselekményt nem reparálja, tehát másodsorban kerül sor a tettes megbüntetésére. A jogegységi tanács álláspontja, mely csakis az elsőbírói ítélet kihirdetésének időpontjáig kíván büntetlenség biztosítása által nyomást gyakorolni a tettesre, hogy a sértettel házasságot kössön, kétségtelenül ellentétben áll a törvény intencióival, mivel ez ilyen időbeli korlátot nem ismer.

A jogegységi tanács azzal kívánja felfogását alátámasztani, hogy az elsőbírói ítélet kihirdetése után létrejött házasságot kizárólag az ítélet súlya alatt megkötött frigynek nyilvánítja, melynek célja a büntetés kikerülése lévén, a vádlott a büntetlenségre nem méltó többé. Ezzel szemben meg kell jegyeznünk, hogy a törvény — amint ez az indokolásból kitűnik — egyáltalában nem azt tartotta szem előtt, vajjon a vádlott méltó-e a büntetlenségre vagy sem, hanem arra törekedett, hogy a sértetten elkövetett deliktum reparáltassék, vagyis tisztán a sértett érdekében kívánt a tettesnek, és pedig azért, hogy ez házasság kötése által az általa okozott sérelmet jóvátegye, büntetlenséget biztosítani. De az sem áll teljesen, hogy az elsőbírósi ítélet kihirdetése volna azon időpont, mely után a házasságkötés «csakis a büntetés kikerülése végett» létrejötnék volna tekintendő. Az a vádlott ugyanis, ki ártatlanságát érzi, dacára az elsőbírósnak bűnösségét megállapító ítéletére, mindig és minden esetben remélni fogja felmentését a felsőbbfokú bíróságok által. Ha ellenben a vádlott érzi bűnösségét, úgy már a tett elkövetése után tisztában lesz ennek jogi konzekvenciáival és a vádirat benyújtása alkalmával, de legkésőbb jogerős vádalahelyezése időpontjában rendszerint nem lesz kétséges többé előtte, hogy a bíróság miképpen ítéli meg a terhére rótt cselekményt. Semmi ráció sincs tehát abban, hogy éppen az elsőbíró-

sági ítélet után megkötött házasság tekintessék, mint olyan, mely kizárólag a büntetés kikerülése végett lett megkötve.

Nem mulaszthatjuk el végül arra is utalni, hogy a jogegységi tanács álláspontja nemcsak hogy nem felel meg a törvény szövegének és nem honorálja annak intencióit, hanem éppen ellenkező eredményre vezet, mint amely eredetileg a törvényhozó előtt lebegett. Ha ugyanis az elsőbírósági ítélet kihirdetése után létrejött házasság esetében elkövetett deliktum büntethetősége nem szűnik meg, úgy ezáltal nemcsak hogy semmiképpen sem gyakorolunk nyomást a tettesre, hogy ez az általa ejtett sérelmet házasság megkötése által jóvátegye, hanem ezen intézkedés rendszerint egyenesen útjában fog állani annak, hogy tettes a sértett között ezen időpont után még házasság egyáltalában létrejöhesse, mivel akárhány nő nem lesz hajlandó oly személlyel házasságot kötni, kire szabadságvesztésbüntetés vár. Pedig akárhányszor nem is a tettes akaratán múlik, hogy a házasság az elsőbírósági ítélet kihirdetéséig létre nem jöhet, mivel ennek az egyik fél érvényes házassági köteleke, kiskorúsága, avagy más akadály állott útjában, mely csak a jelzett időpont után szűnik meg. A jogegységi tanács álláspontja tehát nemcsak a törvénnyel és annak intencióival áll ellentétben, hanem akárhány esetben a legnagyobbmértvű igazságtalanságot is fogja eredményezni és így feltétlenül korrektúrára szorul.

Dr. Könyg Endre.

Jogirodalom.

Werbőczy és az angol jog.

(Néhány szó Grosschmid Béni könyvéről.)

Aligha jelent meg a lefolyt évtizedekben jogtudományi mű, melynek címe oly osztatlan feltűnést és csodálkozást keltett volna, mint Grosschmid könyve, melyhez szerény reflexióinkat óhajtjuk fűzni. «Werbőczy és az angol jog» olvastuk mindenfelé és — valljuk meg — mindnyájunkban felmerült a kérdés: ugyan mi köze lehet Werbőczynek az angol joghoz? Hisz gyakran hasonlítottuk történeti alkotmányunk ősi intézményeit és tételeit az angol konstitúcióhoz, nem egyszer vontunk párhuzamot az aranybulla és a Magna Charta, a Primae nonus és a Habeas corpus, a felső tábla és a House of Lords között, de ezek a hasonlatok és párhuzamok szinte kivétel nélkül alkotmányjogi és politikai térre szorítkoztak. Jogrendszerünk egyéb ágait ezzel szemben mindig ellentétbe szoktuk helyezni a megfelelő angol jogi szakokkal. Mint kuriózumot olvastuk még kevéssel ezelőtt, hogy Angliában nincs telekkönyv, polgári perekben esküdtek ítélik, nincs vádhatóság, az esküdtek a vádirat egésze felett határoznak és nem feltett kérdésekre szavaznak, bűnügyekben a legutóbbi időnkig nem volt fellebbvitel stb. A végtelenségig folytatható e felsorolást, de e néhány példa is igazolja azt a mindnyájunkban meggyökeresedett felfogást, hogy az angol jog valami exotikus kuriózum, valami sajátosságosan távoli misztérium, melyet a kontinentális jogokkal egy napon említeni sem lehet. S íme, magánjogász tollából, akiről méltán tehetjük fel, hogy Werbőczyt főleg a magánjog oldaláról méltatja, megjelenik egy mű, melynek címe párhuzamot von a magyar jog bibliája és az angol jog között. Pedig a Hármaskönyv szerzője sohasem járt Angliában, sohasem forgatta azokat az ijesztő alakú és nagyságú foliánsokat, melyek a kontinentális jogász számára akár csak Sibylla könyvei, rejtélyeket és titkokat tartalmaznak.

Ez a csodálkozás csak nő és valóságos kételkedéssé válik, midőn felütjük Grosschmid könyvét s homlokára írva olvassuk azt a paradoxonnak látszó mottót, hogy a mai angol jogban több van Werbőczyből, mintsem mibennünk. De a szerző tovább megy: több oldalról is megvilágítja a kérdést és magyarázatul levonja alappondolatának következményeit, mondván, hogy a mi mai jogunk távolabb áll az 1848 előttitől, mint a mai angol; ha Werbőczy ma feltámadna halottaiból, kevesebb nehézséget okozna neki a mai angol jog megértése, mint nekünk; ennél fogva mi is könnyebben hatolunk be az angol jog labirintusába, ha Werbőczyt választjuk vezetőnkül, másfelől a mai angol jogban több felderítő momentum kínálkozik a régi magyar magánjoghoz, mint a mai magyarban.¹

Álljunk itt meg egy pillanatra, mert maga a szerző óva int,

hogy az eddigiekből téves konklúziókra ne jussunk. Vegyük mindenekelőtt figyelembe, hogy mai alatt a háború előtti angol jog értendő, 1914. évi keresztmetszetében. 1914 óta ugyanis mélyreható változások mentek végbe az angol birtokjogi rendszerben, de e fejlődési folyamat még nem zárult le, tehát le sem igen rögzíthető. A világosság és harmónia kedvéért Grosschmid sem veszi figyelembe e változásokat, ezért az egész műre érvényes korrektívum, hogy mai alatt mindig a háború előtti angol jogot kell értenünk.

A másik — és ez a fontosabbik — észrevétel pedig, hogy az imént vázolt rokonság nem annyira az intézmények érdemleges tartalmára, mint inkább stílusára, formájára, fogalmi rendszerére és háztartására, stilbeli jellegére vonatkozik. Mondhatjuk így is: a jogi gondolkodás és eszmekör rokonságával állunk szemben, de ez a rokongondolkodás természetesen eltérő intézményekben és tételekben kristályosodik ki. Mivel pedig Grosschmid könyve a szerző kijelentése szerint nem egyéb, mint ennek az egy tételnek a kifejtése és illusztrálása, minthogy minden egyes oldalon ugyanennek a vezérmotívumnak különböző variációival találkozunk, ennél fogva tételesjogi fejtegetéseket, didaktikai magyarázatokat hiába keresnénk benne. Csak hatalmas perspektívában, kevés, de annál erőteljesebb vonással felvázolva bontakoznak ki előttünk az egymással párbuzamba állított jogintézmények kontúrjai. Csak ott, ahol a megértés szempontjából elkerülhetetlen, ad Grosschmid néhány egész szűkszavú magyarázatot, de ezt sem teszi szívesen, a hosszabb fejtegetéseket inkább a «Segédtanulmány» című második kötetre hagyta.

Aki Grosschmid munkáit ismeri, egy pillanatra sem ringatja magát abba a tévedésbe, hogy a «Werbőczy és angol jog» valami könnyű olvasmány. Már tárgyánál fogva sem lehet az. Két alappilléren nyugszik: az egyik a 48 előtti magyar, a másik a mai angol jog. S ha őszinték akarunk lenni, bizony alig tudjuk megmondani, melyik téren gyengébb a tudásunk, hézagosabbak ismereteink. A 48 előtti magyar magánjog tételes intézményeit alig ismerjük, szelleme is idegen számunkra, annyira benne élünk a pandektajog s az azon felépült német elmélet eszmekörében. Ami pedig az angol jogot illeti, az átlagos jogász, a főbb alkotmányjogi tételektől eltekintve, mindig csak kuriózumok képében, éles szembeállítások során találkozott vele. A régi magyar magánjog iránt való fogékonyság hiányát nincs mivel mentenünk, angol jogi ismereteink hézagossága miatt azonban nem kell szégyenkezünk. Hisz maga Grosschmid, aki a «Gladstone és az ingatlanzálog» című tanulmánya és jelen művének megírása alkalmával a jogászi lángelme fényessége mellett, az igazi tudós sziklátvájó kitartásával hatolt bele az angol jog titkaiba, nem egy kérdésre kénytelen azt mondani, hogy reá vonatkozó ismeretei alig többek a távoli sejtések ködképeinél. S ha Grosschmid e szavait teljes egészükben az ő végtelen szerénységének tulajdonítjuk is, mi, szürke epigonok, bátran ismételtethetjük angol jogi tanulmányaink záróigéjéül Dubois-Reymond szavait: «Ignoramus et ignorabimus».

Még egyet, mielőtt a részletekbe fognánk. A mű minden oldaláról, minden sorából felénk árad valami csodálatosan megható érzés, a régi magyar jog végtelen szeretete, lángoló lelkesedés nemzeti multunk s a mult intézményeinek nemzeti karaktere iránt. Történeti levegő csapja meg arcunkat, akárcsak midőn a nagy mester lábainál ülve, hallgattuk lenyűgöző előadását. Lehetetlen e gondolatot szebb szavakkal visszaadni, mint aminőket megelevenítésére a szerző használ: «Nem szükséges külön magyaráznom, hogy e jelenség (t. i. a rokonság Werbőczy és az angol jog között) már lényénél fogva olyasvalami, amihez nem is egyedül a gondolat, mint inkább egyszersmind az érzésvilágnak is van hozzájárulása... Ellentállhatatlan kell hogy legyen ez a történelmi érzéstől áthatott honfíui lélekre nézve, hogy érdeklődését állandóan fogvatartsa és lebilincselje, amidőn az angol szövegeket forgatva, mintha csak Werbőczyt hallaná e textusok középkorias pongyolaságában, cikornyás és szinonimás beszédében, s midőn amaz idegen élőjog papírlapjain történelmi énünknek saját intézményi jelenünktől rég eltávolodott határait ezen mintegy délibábszerű projekcióiban úgyszólván megelevenedni és szemei előtt megjelenni látja.»²

Nem célunk, hogy Grosschmid könyvéből kivonatot készítsünk vagy tartalmát ismertessük. E tartalom a mű céljának és

¹ 1. oldal.

² 3. oldal.

rendeltetésének megfelelően mozaikszerű. Ahol nincs hasonlatosság; ott a két birtokjogi rendszer egybevetése megszakad, mert a szerző sehohsem igyekezett a rendszeresség kedvéért erőltetett összehasonlításokat tenni. E mozaikszerű tartalmat kivonatossan visszaadni úgyszólván lehetetlen, ha csak nem akarnók a tartalomjegyzéket ideiktatni. A lényeg az, hogy lássuk azt a módszert, mellyel Grosschmid idézett tézisének demonstrálja. Ennek a módszernek a bemutatására ismertetünk tehát néhány fejezetet a műből s könnyebb megértés kedvéért kissé szélesebb mederben fogjuk tárgyalni a vonatkozó jogintézményeket, mint amennyire Grosschmid tette. Ezen az egy ponton különbözik igénytelen dolgozatunk a mű egyszerű ismertetésétől.

A zálogbirtok. Az 1848 előtti ingatlanhitel nem annyira a betáblázás, mint a sokkal nagyobb jelentőségű zálogbirtok intézményén nyugodott. Zálogbirtok «az adósság miatt lekötött jószág, mely egyszermind a hitelezőnek átadatik, aki azt bírhattya követelésének biztosítása végett, használhattya pedig kamatok fejében».³ Röviden szólva, ingatlan kézizálog, melyhez pactum anti-chretitum járult.

A zálog visszaváltásának joga megillette az elzálogosítót, jogutódait, örökös hiánya esetén a fiscust vagy az impetratorát, alzálogbaadás, subimpignatio esetén minden előző zálogbaadót a következő vevővel szemben. A zálogváltási kereset neve actio ad reliutionem pignoris. Hatáskörrel bír a pertárgy értéke szerint a szolgabíró, illetve az alispán,⁴ ha a javak több megyében fekszenek, a kerületi tábla, ha több kerületben, az illető táblák bármelyike illetékes.⁵ A kereset petituma, hogy a zálogbirtokos követeléseit igazolva, pénzét felvegye és a zálogot kiadja. (Admonitio et actio eo dirigitur ut pignoratitius summas bonis investitas liquidet, illisque levatis pignus remittet.)⁶ A keresetet bírói felszólítás szokta megelőzni, de ez el is maradhat, feltéve, hogy az eredeti zálogszerződés elő nem írja.⁷ Felperesnek bizonyítania kell, hogy alperes a jószágot zálog fejében bírja és hogy őt a visszaváltás joga megilleti.⁸

Alperes feladata a likvidáció, azaz követeléseinek előadása és igazolása. Követelheti nevezetesen az eredeti zálogösszeget (summa inscripta, summa litteris pignoratitius inscripta, summa inscriptitia), melyet felperes visszafizetni tartozik,⁹ ha csak kifogással nem élhet.¹⁰ A jószág egy részéért alperes nem követelheti az egész zálogösszeget,¹¹ kivéve, ha a jószág egy részét hibáján kívül elperelték tőle, ily esetben a zálogbaadó ugyanis szavatossággal tartozik (evictionem praestare tenetur), sőt az elperelt részt pótolni köteles.¹²

Felszámíthatja a zálogos az eredeti zálogösszeg után adott újabb kölcsönöket (auctiones), valamint a szükséges és hasznos beruházások megtérítését is. Ide tartoznak pl. azok az összegek, melyeket a jószág érdekében vitt perekre,¹³ az úrbéri viszonyok rendezésére¹⁴ vagy népesítésre¹⁵ fordított, tulajdon jobbágyait azonban nem tartozik a jószágon hagyni.¹⁶ Nem követelheti a zálogbirtokos a kényelmi beruházások,¹⁷ a kegyes célokra¹⁸ vagy tartozatlanul¹⁹ tett kiadások megtérítését. Nem számíthatja fel természetesen azt az értéktöbbletet sem, melyre nem voltak költségei.²⁰ A kényelmi beruházások tekintetében, ha a zálogbaadó azokba bele nem egyezett, a zálogbirtokost csak jus tollendi illeti meg.

Aki bírói felszólítás és a zálogösszeg, valamint járulékainak felajánlása ellenére a jószágot vissza nem adja s eljárásának jogos indokát igazolni nem tudja, elveszti összes követeléseit, a jószágot időközi gyümölcseivel együtt ingyen kiadni tartozik, sőt büntetésül

a zálogösszegnek megfelelő summát fizet.²¹ De nehéz végbeinni, — mondja Frank Ignác²² — hogy az uszolás zálogosnak semmi mentése ne maradjon. A kir. tábla pl. elegendő mentésnek találta, hogy a bírói felszólításhoz az eredeti záloglevél vagy a javításokra vonatkozó törvényes becsű nem volt mellékelve.²³

A zálogváltási pereket az 1852 november 29-iki ősiségi nyílt parancs eltörölte, átmenetileg azonban a 32 éves elévülési időhöz alkalmazott záros határidőket statuált e perek megindítására, ami szöges ellentétben állt a magyar joggal, melynek alapvető tétele, hogy a zálogváltás joga sohasem évül el. Az ősiségi pátenznek a zálog visszaváltást megszüntető intézkedéseit az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok 20. §-a fenntartotta, de nem minden vita nélkül, hisz a zálogbirtok és zálogváltás az ősiséggel semmiféle összefüggésben nincs, a visszaváltási jog megszüntetése pedig súlyos igazságtalanságot rejtett magában.

Az Országbírói Értekezlet idézett rendelkezése értelmében az ingatlanra vonatkozó zálogváltási kereset ma már a múlté. Ves-sünk egy pillantást a mai angol jog mezejére vagy — ahogy Grosschmid mondja²⁴ — virányaira, hátha találunk ott élő valóságként valamit, ami e régi intézményünknek megfelel s ami igazolná a szerző alaptételét, hogy a mai angol jogban több van Werbőczyből, mintsem mibennünk.

(Folyt. köv.)

Zalán Kornél.

Szemle.

— **Egységes jogi és közigazgatási vizsgálat** tiszteletbeli gondolata kísért a kultuskormány reformeszméi közt. Amely helyes volt az igazságszolgáltatás tényezőinek: a bírónak és az ügyvédeknek egységes képesítése, éppoly kevésbé áll akár az igazságszolgáltatásnak, akár az adminisztrációnak érdekében, hogy a jogászból csak úgy mellékesen közigazgatási tisztviselőt, az utóbbiból pedig jogászt neveljenek. Igaz ugyan, hogy a közigazgatásnak és az igazságszolgáltatásnak, miként a sziámi ikreknek, vannak közös vonatkozásai is az elméleti alapokhoz: a közjoghoz, közgazdaságtanhoz, jogbölcészethez és a politikához, de mégis furcsa szakképzettségi eugénika, amely azt tűzi célul, hogy mesterséges úton sziámi ikreket termeljen. Hogy a közigazgatási tisztviselőnek mirevaló pl. a magánjog, a Pp. és a Bp., a kereskedelmi és váltójog vagy a büntetőjog kimerítő és alapos ismerete, azt éppoly nehéz belátni, minthogy miért kellene a bírónak a pénzügyi jogban, a közigazgatás különböző ágai-ban vagy a statisztikában elmélyednie. *Qui trop embrasse mal étreint*, aki sokat markol, keveset fog és legalább is kétséges, hogy az elméleti képzettségnek szélesebb köre jobban biztosítja azt a sajátos, de eltérő judiciumot, amelyet a jogszolgáltatás a törvény alkalmazásában és a közigazgatás a diszkréciónárius intézkedésben megkíván. Legkevésbé indokolja a közigazgatási tisztviselő jogász kiképzését az a sajnálatos csökevény, amely a közigazgatási hatóságok kihágási juriszdikciójában mint kőkorszakbeli lelet fennmaradt. Ennek a hibrid, fából vaskarika berendezésnek nem lehet a jövőbeli reformja, hogy a szolgabírákat és rendőrtisztviselőket jogászokká képezzük ki, hanem csupán az, hogy az ítélkezés minden esetben az igazságszolgáltatás hatáskörébe kerüljön. Valóságos veszedelmet jelentene pedig a tervbevett reform az ügyvédségnek, amennyiben az egységes képesítés módját nyújtana a közigazgatási tisztviselőknek, hogy az ügyvédi pályára térve, ennek megdagadt létszámát szaporítsák. Míg az igazságügyminiszter azon töri a fejét, hogyan lehetne az ügyvédek számát csökkenteni, addig a kultuszminiszter oly csodabogarat kíván tenyészteni, amely az ügyvédség gyarapítását eredményezi. Vannak úgy látszik esetek, amelyekben nemcsak a jobbkez nem tudja, mit csinál a bal,

³ Frank Ignác: Közigazság törvénye magyar honban. I. 365., 366. oldal.

⁴ 1729: 35.

⁵ 1807. 9. §. 4.

⁶ Frank: Principia juris civilis Hungariae III. 614. H. K. I. 82., 1655. 52.

⁷ Plan. Dec. 1. és 2. ad reluit. pign. in div. com.

⁸ Dec. 2. Pign. ex comit.

⁹ 1635: 90., 1647: 125. §. 1.

¹⁰ Pl. Dec. 13. ad inval. condit. pignor.

¹¹ Dec. 15. Pign. ex comit.

¹² H. K. I. 74. §. 2.

¹³ Dec. 11. de aestim.

¹⁴ In urbarialem regulationem, Sent. 113. Pign. in div. comit.

¹⁵ Dec. 6. de aestim.

¹⁶ Dec. 16. Pign. in div. comit.

¹⁷ Dec. 25. Pign. in div. comit.

¹⁸ Dec. 7. de aestim.

¹⁹ Dec. 31. Pign. in div. comit.

²⁰ Dec. 5. de aestim.

²¹ 1486: 25., 1492: 65., 1638: 29.

²² Közigazság Törvénye I. 374.

²³ Sent. 37., 84. Pign. ex comit.

²⁴ 1. oldal.

hanem amelyekben a két balkéz közül az egyik sem tudja, hogy a másik miben mesterkedik. Ezért a reforméhes kultuszminiszternek ajánljuk, hogy a reformcsodabogár helyett inkább alapítson még egy halbiológiai intézetet. Ez talán többre kerül ugyan, de mégis kevesebb kárt okoz.

— **Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.** A Magyar Jogászegylet a jogászi közvélemény osztatlan óhajával találkozva, folyó évi március hó 23-ik napján kritikai tárgyalás alá vette a Magánjogi Törvénykönyv törvényjavaslatát. A teljes-ülést Szász Béának, a Jogászegylet elnökének s a magánjogi kodifikációs munkálatok hivatalos vezérének bevezető előadása nyitotta meg. Az elnök kiemelte, hogy a törvények nem lehetnek egyes emberek alkotásai, hanem a törvény alkotójának mindig a szélesebb körök megnyilatkozásait is figyelemmel kell kísérnie és azokat értékesíteni. Ezért nagy örömet fejezte ki a jogászegyleti vita megindulása felett. Ezután az elnöki széklet dr. Szladits Károly foglalta el és kegyeletes szavakkal emlékezett meg a magánjogi szakosztály előbbi elnökéről, dr. Téry Gyula kúriai tanácselnökről, akinek nagy érdeme volt a kódexet ismertető multévi jogászegyleti előadás-sorozat megszervezésében is. Az elnök bejelentette, hogy a vitában való részvételre a Civiljogászok Vitatársaságának tagjait is sikerült megnyernie.

Dr. Stolpa József miniszteri tanácsos, a személyi és családi jogi rész előadója ismertette a kódex bevezető rendelkezéseinek eddigi bírálati anyagát s azután e §-okhoz Almási Antal, Nádas Bertalan, dr. Kalmár, Nagy Lajos és Kóla Vilmos szóltak hozzá. Élénk vita fejlődött ki a hazai jog szellemének figyelembevételére utaló 6. §. körül. A vita eredményét Szladits Károly felszólalása foglalta össze, aki a hazai jog szellemére utalást az analógia iuris szerencsés kifejezéseként jellemezte. A jogképesség és a cselekvőképesség körében az előadó különválasztottan ismertette az elmebeteg cselekvőképességére vonatkozó irodalmi anyagot, kiterjeszkedve különösen az elmúlt évben megtartott jogászgyűlés vitájára is. A kérdéshez Weisz István, Csorna Kálmán, Vinczenti Gusztáv és Nádas Bertalan szóltak hozzá, majd az elnök világította meg a vitapontokat. Az első vitaülés ezzel véget is ért. A második vitaülés április 6-án tartott meg s annak kezdetén dr. Szász Béla reflektált az elmebeteg cselekvőképessége kérdésében elhangzott felszólalásokra és tájékoztatást nyújtott a törvénykönyv rendelkezéseinek módosítási lehetőségei felől. A második vitaülés többi részét a kiskorúak cselekvőképességének megvitatása töltötte ki. Elkülönítetten került tárgyalás alá a nagykorúság korhatárának kérdése. Ebben a kérdésben Csorna Kálmán, Beck Salamon és Nádas Bertalan a korhatárnak 21 évre leszállítása mellett érveltek. A felszólalók után Szladits Károly ismertette azt a már megfontolás tárgyául szolgáló gondolatot, hogy az átmenetet a vagyonfeletti rendelkezési szabadság nélküli cselekvőképesség alkossa a francia és a norvég emancipáció mintájára. A kiskorúak cselekvőképességének egyéb kérdéseiben Vinczenti Gusztáv, Csorna Kálmán, Siehermann Bernát és Nádas Bertalan szólaltak fel. Érdekes vitát provokált Siehermann Bernátnak az az indítványa, hogy a kiskorú szabadon rendelkezessék a pénzügyi részére elhelyezett betétekről, hacsak ez ellen a törvényes képviselője írásban nem tiltakozik. Az április hó 13-ára kitűzött következő vitaülésen a kódexnek a jogi személyekre és a személyiség jogára vonatkozó rendelkezései kerülnek tárgyalás alá. A vitaüléseken a Jogászegylet minden jogász felszólalását és indítványát szívesen látja. Az indítványokat előzetesen dr. Kollár László ügyvédnél vagy dr. Nizsalovszky Endre igazságügyminiszteri osztálytanácsosnál lehet bejelenteni, de szólásra előzetes bejelentés nélkül, a vitaülés alatt is lehet jelentkezni. Rendkívül kívánatos lenne, ha a jogászegyleti vita minél szélesebb mederben folynék le és minél több értékes anyagot eredményezne, amire az eddigi nagy érdeklődés alapján minden remény megvan.

— **Egységes menetrend** nélkül sem a vasutak közlekedése, sem a közönségnek a bírósági és hatósági segédhivatalokkal folytatott közlekedése nem lehet kielégítő. Ha szimbólikusan akarnák a közhivatalok kifejezni azt a fordított viszonyt, amelyben a közönséggel állnak, nem találhatnának rá pregnansabb eszközt, mint a hivatali órák beosztását. Nyugat-Európában minden közhivatalt áthat a tudat, hogy a közönség kedvéért van a világon, nálunk ennek fordítottja a szabály. Különben érthetetlen volna, hogy ahány

bíróság, ahány hivatal, annyiféleképp változnak az órák, amelyekben a jogkereső közönség felvilágosítást nyerhet. Néhol 9—1-ig, néhol $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10-ig, máshol 12—2-ig vagy 9—11-ig, s káptalan legyen az ügyvéd feje, aki e változatos fogadó órákat el tudja raktározni. Véges emberi elmével nehéz felérni, micsoda közérdek kívánja, hogy a különböző segédhivatalok különböző órákban álljanak a közönség rendelkezésére s még nehezebb megérteni, hogy a centralizáló rendszabályoktól egyébként nem éppen idegenkedő kormány még nem talált módot ennek a gyakorlati kérdésnek egységes szabályozására. Arról nem is szólva, hogy a fogadó órák gyakran csupán fiktívek. Így pl. a vizsgálóbírák 11—12-ig adnak felvilágosítást. Igen ám, de ugyanakkor kihallgatások is folynak s a kihallgatás tartama alatt belépni szigorúan tilos, tehát az ügyvéd $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ óráig lesheti az ajtót, hogy két kihallgatás közt besurranhasson. Vagy teszem, a kir. ügyészek esetét, akik csak szombaton fogadnak. Így ha hétfőn szerzi meg valaki az elnöki engedélyt, hogy a referenssel beszélhessen, egy hétig várhat az engedély felhasználására, akármily sürgős is a letartóztatott vádlott ügye, hacsak a referens nem oly belátó, hogy túltegye magát a szabályon. Elemi érdeke az ügyvédi karnak, hogy ebben a dsungelben valaki rendet teremtsen és az ügyvédnek ma már egyetlen vagyona: az ideje, ne válhasson a hatóságoknak Csáki-szalmájává. Svájcban a vasutak úgy szabályozzák a menetrendet, hogy az idegen egy napon lehetőleg csak egy nevezetességet tekinthessen meg s kénytelen legyen ott meg is hálgni. Ügylátszik ugyane cél lebeg a minisztériumok és bíróságok szeme előtt, amelyek e rendszertelen önkényt tűrik. Mert a hivatalos órák ma fennálló káosza szerint az ügyvéd örülhet, ha egy délelőtt egy hivatalnál sikerül dolgát elvégeznie, hacsak nem rendelkezik autóval, ami jelenleg, sajnos, csupán kivételes esetben tartozik az ügyvédi felszereléshez. Ajánljuk e kérdést a kamarai évi jelentés és a közgyűlés figyelmébe, amelynek megafonján keresztül talán az illetékes hely is meghallja a panaszt.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** központi tisztikara dr. Fittler Dezső másodelnök elnökele alatt ülést tartott, amelyen a június hó 26—29-ig tartandó szegedi vándorgyűlés szervezésével foglalkoztak. A vándorgyűlés, amely az Országos Ügyvédszövetség valamennyi vidéki osztályát és az ország valamennyi Ügyvédi Kamaráját fogja egybegyűjteni, tárgyalni fogja az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet reformjának és a magyar közigazgatási rendtartásnak problémáit, vizsgálni fogja a védelem szerepét a büntetőeljárásnak a főtárgyalásig terjedő szakában, valamint újból tárgyalás alá veszi a magyar ügyvédi kar reformkívánalmait, különös tekintettel a magyar ügyvédségnek a közteherviselés terén vitt szerepére, valamint a zugírászat gyökeres kiirtására. Az Országos Ügyvédszövetség vándorgyűlése e kérdéseket négy bizottságban fogja tárgyalni, a vita alapjául szolgáló jogvélemények adására pedig a kar kitűnéségeit kérte fel. A vándorgyűlés teljes-ülésében tizenkét közismert jogász fog előadásokat tartani a magyar gazdasági jog aktuális kérdéseinek köréből.

— **29,000 valorizációs per.** Március 31-én lejárt a valorizációs perek beadásának határideje. Minthogy az 1928 első három hónapjában 87,923 új ügy indult a budapesti központi járásbíróság előtt, 1929-ben pedig 116,294, valószínű, hogy a hatalmas 28,371 többlet a valorizációs perekre esik. Ezen a téren is az apró ügyek dominálnak, mert a 116,294 új ügyből 46,957 esik új keresetekre és 33,999 fizetési meghagyásokra. Ha meggondoljuk, hogy két hónap múlva a bírák szabadságra mennek, nem nehéz kiszámítani, milyen határidőket várhatunk — ha még sokáig késnek az igazságszolgáltatás érdekében égetően sürgős reformok.

— **A budapesti központi járásbíróság új csoportja** az év eleje óta tömegnapokat tart az igény-, váltó- és lakfelmondási perekben. Az ügyvédi kar nem szívesen fogadta az újítást, mert a tömegfelhívás nagy idővesztést jelent és ez az idővesztés — úgy látszott — egészen kárba vész igény- és felmondási perekben, ahol makacosság, egység, szüneteltetés alig fordul elő. A sűrűn felhangzó panaszok folytán beszereztük a január havi statisztikát, melyből azt

látjuk, hogy abban a hónapban 566 elsőigénytárgyalás közül 65 szünetelt, 62-ben hozatott makacssági ítélet, tehát az ügyek 22 %-a a tömegnap útján kiostáltatott. Még kedvezőbb a váltóperek statisztikája, 655 váltóperből makacssági ítélet volt 183, szünetelő 107, kiostálódott tehát összesen 290 ügy, vagyis 44 %. A váltóperekben tehát a tömegnap határozottan bevált, míg az igényperekben kérdéses, érdemes-e 22 % kedvezéért tömegnapot tartani. A lakfelmondási ügyekben még kisebb a kiostált ügyek százalékszám, de az új beosztás folytán ezen ügyekben megrövidültek a határnapok. Az országos ügyvédi értekezleten általában sok panasz merült fel a tömegnapok időpocsékolása miatt. Érdemes volna azzal a kérdéssel foglalkozni, fenntartható-e a tömegnap, és ha igen, nem kellene-e megreformálni.

— **Valorizációs csodabogár a napilapokban** A jogi csodabogarak nem tartoznak a ritkaságok közé a napilapok hasábjain. De az alábbi díszpéldány mégis gyűjteményünkbe kívánczok. Azt olvassuk u. i. : «azoknál az áruknál, amelyek természetüknél fogva gyorsan használódnak el, mint az élelmiszerek, textilárúk, ruhaneműek, a bíróság 20—25 %-os felértékelést állapít meg. Ha a keresetet tartósabb minőségű áruk szállítása ellenében indították vagy pedig a követelés olyan könyvekkel bizonyítható, amelyek ma is érvényesek, ötven százalékos valorizációt ítél meg a bíróság». Tréfának ez elég gyöngye tréfa volna, de komoly közleménynek mégis túlságosan tréfás.

— **Magyar jogász előadása Párizsban.** A Société de Legislation Comparée 1929 március 16-iki ülésében dr. Vadász Imre budapesti ügyvéd előadást tartott és ismertette a háború után alkotott magyar törvényeket. Az előadás, melyen a párizsi magyar követ is megjelent, nagy érdeklődést keltett.

— **A szolgálati jogviszony I. A kereskedelmi és ipari alkalmazottak szolgálati jogviszonyaira vonatkozó hatályos jogszabályok és bíróságaink gyakorlata.** Összeállították: dr. Kéler Tibor és dr. Straub Sándor, bevezetéssel ellátta és átnézte dr. Schwicker Richard. A TÉBE-könyvtár 50. száma.

A kereskedelmi és ipari alkalmazottak szolgálati jogviszonya kiváltképpen a budapesti bíróságoknak olyan bőséges klinikai anyagot ad és a mindennapos élet által felvetett kérdések kimeríthetetlen változatossága az írott jogforrások értelmezésében, hézagpótlásában és a törvényhozói intenció kifejtésében olyan követelésekkel lépnek fel, mint talán egyetlen más jogterületen sem. Bíróságaink becsületére válik, hogy ezt a feladatot nem a jogalkalmazás művészetének pusztá kedvtelésével végzi. Bírói joggyakorlatunk nem elégszik meg azzal, hogy a tényállást szubszumálja valamilyen megfelelő jogszabály alá, hanem átérzi a szociális kiegyenlítés magasabb követelményét, a jogot meleg szívvvel alkalmazza és sok esetben a jogszolgáltatás magaslatára emelkedik. Ha a szerzők egyebet nem is tettek volna, minthogy ezt a bírói gyakorlatot összegyűjtötték és rendszerbe foglalták, már ezzel is maradandó érdemet szereztek és sürgős szükségletet elégítettek ki. Közel hatszáz bírói döntést kapunk szervesen összefoglalva, csoportosítva azon jogszabályok mellé, amelyeknek megvilágítására és alkalmazására szolgálnak. Maga a joganyag, t. i. az írott és a bírói gyakorlatból kialakult jogszabályok, kimerítően, szabatosan, lapidálisan van összefoglalva. A könyv gyakorlati használhatóságának alá nem becsülhető fontos eszköze a kimerítő jogszabálymutató és az alfabetikus tárgymutató.

L. L.

— **Az 1928. év magánjogi és hiteljogi bírói gyakorlatát** dolgozták fel dr. Glücksthal Andor, dr. Huppert Leó és dr. Varannai István. Az immár harmadik éve megjelenő, 150 oldal terjedelmű összeállítás ez ízben is alapos ismeretekre valló megjegyzésekkel kíséri a múlt év folyamán megjelent határozatokat a vonatkozó határozatgyűjtemények pontos utalásával és mindenütt feltűnő a jogi folyóiratokban megjelent vonatkozó cikkeket. A jelentősebb kérdésekkel foglalkozó fejezetek elé írt rövid áttekintések pregnánsan világítják meg a felsőbbbíróságok gyakorlatában tükröződő főbb vitakérdéseket és a gyakorlat irányát. A már eddig is rendkívül bevált gyűjtemény használhatóságát emeli, hogy szerzők ez évben kellő részletességgel feldolgozták a csőd- és kényszeregyesség jogát is.

Inhalt. Dr. Ö. Szentirmay: Eine Kompetenzfrage im Bereiche des unlauteren Wettbewerbes. — Dr. B. Malonyai: Neue Richtung in der eherechtlichen Praxis. — Dr. G. Lenart: Die Rolle der Blutzellengruppenuntersuchung in der Rechtssprechung. — Dr. E. König: Zur Frage der Strafbarkeit des gewaltsamen sexuellen Verbrechens. — K. Zalán: Werbőczy und das englische Recht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**; állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Jó megjelenésű, vidéki gyakorlattal bíró fiatal ügyvédjelöltet keres dr. Schönwald Miklós kisvárdai ügyvéd.

347

VILÁGJÁRÓK UTAZÁSOK ÉS KALANDOK

Franklin-kiadás.

Hírnevés utazók, felfedezők kalandos útjai. — Valóságos átél
kalandok, amelyek érdekfeszítőbbek, mint a legjobb kalandregény

Minden kötet gazdagon illusztrálva és egészvászonkötésben 6-40 pengő

BERGER: Az örök tavasz szigetén.

A romantikus Havai szigete, a föld csodálatos édenkertje a világháború után.

CHOLNOKY BÉLA: Gróf Teleki Sámuel útja.

A magyar utazó felfedező útja a Rudolf- és Stefánia-tóhoz Afrikán keresztül.

W. H. GILDER: A «Jeannette» pusztulása.

Küzdelmes út a hajótörtek felfedezésére Szibéria hó-sivatagjain át.

SVEN HEDIN: Belső-Ázsia küszöbén.

A fiatal Hedin hatalmas vándorútja Ázsia belsejébe.

MANSILLA: A pampák utolsó vad indiánjai.

Mansilla tábornok könyve az indiánusok regényes életéről és szokásairól.

G. NACHTIGAL: Szahara és Szudán.

Hogy vitte Nachtigal a német császár ajándékát öt évi bolyongás után egy néger királynak?

MUNGO PARK: A Gambiától a Nigerig.

A Niger sellőibe vezet a kalandos lelkű skót Afrika-utazó izgalmas érdekességű útja.

A. PHILLIP: Ausztrália honalapítói.

Egy modern honalapítás kalandos története: hogy lett a fejencsüvörműből virágzó, boldog világrész.

G. SCHWEINFURTH: Afrika szívében.

A nagy német utazó világhírű könyve bolyongásairól és felfedezéseiről a Nilus és Kongó vízválasztója vidékén.

G. WEGENER: Egy világjáró emlékei.

A németek hírnevés felfedező utazójának évtizedes vándorútja három világrészben.

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
LAMPEL R. könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Andrassy-út 21.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

BUDAPESTI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
KÖZGAZGASÁGI ARCHIVUMA.
ÉRKEZETT: 1929 MÁJUS 3.

TARTALOM. T.: Az ügyvéd-kérdés. — *Dr. Szentirmay Ödön* kir. kúriai bíró, egyetemi magántanár: A kamarai választottbírók és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya a tisztességtelen versenyről szóló törvényben biztosított magánjogi oltalom körében. — *Dr. Berczel Aladár* budapesti ügyvéd: «Munkajogi káosz». — *Dr. Mautner Dezső* budapesti ügyvéd: A jövedelemadó kivétele során a lakóházak elhasználása fejében eszközölt rendes évi leírások a házbirtok jövedelméből levonhatók-e? — Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 3—4. — Közigazgatási és Pénzügyi jogi Döntvénytár. XXI. 3.

Ügyvéd-kérdés.

Az ügyvédi kérdés kulcsa a létszám kérdése. Többször rámutattam arra, hogy a túlszűfolttság száz év óta krónikus baja a magyar ügyvédi karnak. Fényes Elek már 1847-ben azt írta, hogy Pesten kétszer annyi ügyvéd van, mint öt országban együttesen, és reámutat e túlszűfolttság egyik fő okára is, az ügyvédi oklevél megszerzésének szerfelett könnyű lehetőségére.

Azért hivatkozom erre a jogtörténeti adatra, mert az illetékes tényezők még mindig nem vonták le az utolsó száz év tanulságait.

Míg az igazságügyminiszter ankétet tart, hogyan lehetne megmenteni az ügyvédi kart, addig a kultuszminiszter már ősztől kezdve egységesíteni akarja a jogi és közigazgatási kvalifikációt és el akarja törölni a doktorátust. Mit jelent ez? Dupla csapást az ügyvédi karra. A studiumok egységesítése a mai állapottal szemben könnyítést jelentene. Egy évvel felemeltetnék a tanulmányi idő, de elmaradnának a szigorlatok. Ennél is nagyobb csapás volna, hogy az egységesítés igen erősen felszöktetné az ügyvédjelöltek és ezzel az ügyvédek számát.

A jogvégzettek, miután az egyetemi kvalifikációt megszerezték, meg fogják szerezni — nagyrészt papíron — az ügyvédjelölti gyakorlatot is és le fogják tenni tömegesen az ügyvédi vizsgát, már csak azért is, hogy nyugdíjaztatásuk vagy fegyelmi elmozdításuk esetén — exempla trahunt — átmelessenek az ügyvédi pályára.

A budapesti ügyvédi kamara szemleorvatunkban olvasható tizenhét javaslatot terjesztett az igazságügyminiszter elé. A 14. pont a jogi oktatás szigorítását követeli. Ha azonban a kultuszminiszter a jogi és közigazgatási studiumot egységesítené, ez az egyetlen reform, meggyőződésem szerint, többet fog ártani az ügyvédi karnak, mint amennyit használna, ha az igazságügyminiszter a többi tizenhét pontból mindent megvalósít, amit ezidőszent megvalósíthat. Nem szólnék a reform ellen, ha közérdek parancsolná, hogy a közigazgatási hivatalnokok éppúgy megtanulják a magán- és kereskedelmi jogot, a Pp-t, a váltó és csődjogot, mint a bírák és ügyvédek. De erre semmi szükség nincs, amint azt mult számunkban kifejtettük.

A kamarai közgyűlésen Pollák Illés szemére hányták, hogy az igazságügyi ankéten pesszimiztikusan nyilatkozott a budapesti ügyvédi kamara «pepecselő» programjáról. Nem akarok a pesszimiztáknak és optimistáknak közötti vitába beleszólni. De egy kérdésben az optimisták és pesszimiztáknak is egyetértésem van. Lehet, hogy törvényes intézkedéssel lényegesen segíteni rajtunk nem lehet, de — tovább rombolni igenis még mindig lehet.

Már pedig a törvényhozónak éppúgy, mint az orvosnak leg-
elemibb szabálya: nil nocere.

Az ankéten — amint a napilapokban olvastuk — többen az ügyvédi rendtartás reformját sürgették. Kétségtelen, hogy az ötvenéves ügyvédi rendtartás reformra szorul.

De ez a reform nem sürgős. Egyrészt mert bármilyen jó az új rendtartás, sem a munkaalkalmakat nem fogja szaporítani, sem a kar egyéb gazdasági bajain nem tud segíteni. Másrészt éppen a kar válságos helyzete alkalmatlanná teszi az időt a reform megalkotására. Sok kérdésben még nem alakult ki a kar véleménye (pl. inkompatibilitás, specializálódás).

Az új ügyvédi rendtartás megalkotása és életbeléptetése a legjobb esetben is még két-három évet venne igénybe. Szabad addig felfüggeszteni az ügyvédi kar érdekében sürgősen szükséges intézkedéseket?

Teljes két év elveszett a «numerus clausus» jelszava mellett, szabad még két-három évet vesztünk a «rendtartás reform»-ja biztatása címén?

Ha az igazságügyminiszter segíteni akar, akkor egy dologgal tisztában kell lennie. Nem fog találni egyetlen gyógyszert, amely a kar baját nem meggyógyítani, de csak enyhíteni is tudná. Nem szabad megfélemlenie arról, hogy százéves betegségről (túlszűfolttság) van szó. Ennek a százéves betegségről állandó, gondos, megértő, szeretetteljes ápolásra, gondozásra és a gyógyszerek egész sorára van szüksége.

Az utóbbi tíz évben az igazságügyminiszter-doktorok nemcsak elhanyagolták a beteget, hanem egyes törvényes intézkedésekkel (1921: XXVII. tc.) állapotának rohamos rosszabbodását idézték elő.

A beteg most maga jelölte meg a gyógyszereket, melyek, ha nem is a betegnek egy csapásra való meggyógyítását, de mindenestre a lassú javulás lehetőségét biztosítanak.

A 17 pontból álló gyógyszerlistát még egy tizennyolcadikkal okvetlenül ki kell egészíteni: Nil nocere. T.

A kamarai választottbírók és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya

a tisztességtelen versenyről szóló törvényben biztosított magánjogi oltalom körében.*

II.

A perek lebonyolítása körül felmerülő és az eljárások javasolt egységességén nyugvó gazdaságosság és a többi szempont, amelyet az új intézmény csonkának tartott hatásköre kibővítése szempontjából egyesek felhoznak, a rendes bíróságok hatáskörének a kifejtett okokból való fenntartásával önként elesik.

A kamarai választottbírók alakulása esetén is e választottbírók elnöke hivatásos bíró, tehát nem szakértő egyén és így, ha szakkérdésekben a két laikus bírótársának ipari, illetőleg kereskedelmi szakvéleményére volna utalva, úgy a választottbírók intézményi szervezete döntetné meg, minthogy ily esetben a szakkérdés eldöntésénél valójában véve nem három, hanem két bíró döntene; minthogy azonban a választottbírók elnöke, aki hivatásos bíró, szakkérdésekben a másik két laikus bíró szakértői nézete alá rendelve nincs, nyilvánvaló, hogy e kamarai választott bírósági eljárás is — ha perrendszerűleg folytatatik le — szükségessé teszi, különösen a de lege ferenda javasolt kártérítési kérdésekben, a szakértők meghallgatását.

* Bef. közl. — Az I. rész a 8. számban.

Viszont, ha a rendes bíróság dönt az abbanhagyási kérdésben is, a kártérítés és elégtételadás kérdése nála is egységesen ugyanazon egy eljárásban nyerhet elbírálást és ezenfelül, mint rendszerint minden újonnan alkotott, akár az egy ülésben elintézés alá kerülő ügyek darabszáma szerint, akár egyéb módon az összes, avagy csak egyesbírói tagokat tekintve, külön díjazás alá eső különös bíróság, a kamarai választottbírói eljárás fölösleges és a feleket külön terhelő költségessége is megszűnik; a magyar polgári perrend perorvoslati rendszerének alapulvételével pedig a tárgyi igazság a rendes bíróság előtt folyó eljárásokban mindig jobban érvényesülhet, mint a többségi részében laikus egyénekből alakult és például a tisztességtelen versenyről szóló törvény 44. §-a alapján az idevonatkozóan 23,900/1924. I. M. szám alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendeletben foglaltak szerint csak az alaki jogszabály-sértésre alapítható felfolyamodásoktól eltekintve, már elsőfokban végérvényesen határozó kamarai választottbírói döntésében, mert a rendes bírósági eljárásban úgy a rendes, mint a rendkívüli perorvoslatok útján a bíróságok, illetőleg a felek és az érdekeltek cselekménye folytán felmerült sérelmek, akár eljárásjogi, akár anyagi jogi sérelmek azok, a törvényszabta keretekben megfelelő módon orvosolhatók.

Ha tehát mindezek ellenére mégis a magyar törvényhozó belement e kamarai választottbírói intézmény létesítésébe, úgy stante concluso helyesen cselekedte azt, hogy ennek az intézménynek hatáskörét csak szűk térre és a jelentéktelenebb esetekre szorította, míg ha jelentősebb és szétágazóbb kihatású kérdésekről van szó, még ezt a hatáskört is a kamarai választottbíróiaktól megvonta.

Ezek szerint nem csonka a kamarai választottbírói hatásköre, hanem az a törvény részéről jelentéktelenebb — kisebb — ügyekre szorított, azonban e tekintetben is a rendes bíróságok idevonatkozó hatáskörével párhuzamos és csakis a mindenkori felperes egyoldalú választása szerint igénybevehető teljes hatáskör.

A kifejtettek szerint tehát a rendes bíróságok eljárásának, szakképzettségének, jogászai, gazdasági és államtudományi ismereteinek és az idevonatkozó reformok keresztülvitele szükségességének alapulvételével nem forog fenn semmi ok arra nézve, hogy a kamarai választottbírói eljárásoknak a maga helyzetének és jelentőségének megfelelően megállapított, nem csonka, de teljes hatásköre de lege ferenda még tágíttassék és a rendes bíróság jogköre ennek megfelelően még inkább szűkíttessék.

Ez a szempont egyszersmind alapul szolgál annak a kérdésnek eldöntésénél is, hogy a kamarai választottbírói eljárás elé utaltaknak mily ügyeket kell tekinteni és hogy azokban az ügyekben, amelyekben a kamarai választottbírói eljárás, a kártérítés és elégtétel kérdésében a kamarai választottbírói eljárással párhuzamosan, avagy a kamarai választottbírói ítéletének meghozatala után a rendes bíróságok előtt van-e eljárásnak helye és ha van, a kamarai választottbírói jogi döntése mily viszonyban áll a rendes bíróságoknak a kártérítés, illetőleg elégtételadás kérdésében való határozathozatalával, vagyis ebben az eljárásban a kamarai választottbírói döntés az ítélt dolog erejével hat-e, avagy e tekintetben az kötelezően semmi tekintetben sem jelentős?

A m. kir. Kúriának előadásom alapján folyó — azaz 1929. — évi január hó 25-ik napján P. IV. 3661/1928/30. sz. alatt hozott ítélete mindezen a kérdésre teljes világot vet.

A m. kir. Kúria ebben a határozatában a törvény fennebb idézett rendelkezéseiben rejlő törvényhozói akaratnak oknyomozó következtetéssel is történt kiderítése mellett megállapította, hogy az 1923 : V. tc. az alól az általános hatásköri rendelkezés alól, amely szerint a 38. §-a az e törvény alapján indítható polgári pereket a kir. törvényszék hatáskörébe utalja, kivételt állít e törvény 44. §-ában foglalt az az intézkedés, hogy a felperes olyan ügyekben, amelyekben nem követel kártérítést és «ennélfogva» a keresete csupán abbanhagyásra irányul, azt a szabad választása szerint akár az illetékes kir. törvényszékhez, akár a kereskedelmi és iparkamara részéről létesített és a tisztességtelen verseny érdekében felmerült viták felett döntő választottbírói eljárás adhatja be.

E szerint világosan kiemeli a tisztességtelen versenyről szóló törvénynek ez az intézkedése, hogy az említett választottbírói hatásköre «csak olyan ügyekre» terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és a keresete «ennélfogva» irányul csupán abbanhagyásra.

Ebből pedig a Tvt. 38. §-ában foglalt, fennebb idézett rendel-

kezésnek is alapulvételével kétségen kívül következik, hogy az ebben a törvényben kifejezésre jutott törvényhozói akarat mindazoknak a kérdéseknek eldöntését, amelyekhez a pusztán abbanhagyáson túlmenő igények fűződnek, a rendes bíróságok hatáskörébe kívánta utalni és a fennebb megjelölt választottbírói hatáskörét csakis «olyan ügyekre» vonatkozóan állapította meg, amelyekben a felperes keresete többre, mint a tisztességtelen verseny abbanhagyására nem irányul és ebben az esetben is — mint-hogy a felperes a keresetét szabad választása szerint akár a kir. törvényszékhez, akár a most megjelölt választottbírói eljárás adhatja be — a választottbírói minden egyes adott esetben a bíraskodást csakis a felperes szabad választása, azaz a mindenkori felperes egyoldalú akaratnyilvánítása alapján gyakorolhatja.

Nyilvánvaló tehát, hogy amidőn a törvényben felállított e párhuzamos hatáskörök közül a választási joggal szabadon rendelkező felperes a kereskedelmi és iparkamara fennebb megjelölt választottbírói eljárás előtt folyó eljárást, vagyis azt az eljárást választotta, amely a kártérítési igény érvényesítését egyenesen kizárja: ezzel a tényével az ebből a tisztességtelen versenybeli cselekményből folyó ügyben maga zárta ki a kártérítés követelését, vagyis maga mondott le annak lehetőségéről, hogy a kár követelésével akár egyidejűleg, akár utólag az abbanhagyás kérdésében párhuzamos hatáskörű kir. törvényszékhez fordulhasson.

Ezzel szemben nem jöhet figyelembe az a körülmény, hogy a felperes a választottbírói eljárás beadott és csupán abbanhagyásra irányuló keresetében a kárigény érvényesítésére vonatkozóan jogfenntartó nyilatkozatot tesz, mert az ellenkező felfogás a törvény fennebb idézett rendelkezéseiben megnyilvánuló törvényhozói akarat megkerülésére és annak kijátszására adna alapot; következésképpen az ily jogfenntartó nyilatkozatnak joghatály nem tulajdonítható.

Ebből kifolyólag, ha a felperes szabad választása szerint a választottbírói eljárás alá bocsátott ügy a most megjelölt választottbírói eljárásnak jogerőre emelkedett és esetleg az adott esetben marasztaló részében a Tvt. 44. §. második bekezdése értelmében kielégítési végrehajtás alapjául is szolgáló ítéleti döntésével elbírálást nyert, ez az ítélet «az ügy» végleges elintézésül szolgál, ennek folytán a felperes az ügynek ilyképp történt jogerős befejezése után a rendes bíróság előtt ugyanezt az ügyet, ugyanazok az ellenfelei ellen ismét folyamatba nem teheti és ugyanebből az ügyből kifolyólag ugyanazok az ellenfelei ellen már a bírói döntés tárgyává tett abbanhagyási jogigényt meghaladó kártérítési és a nemvagyoni kárért járó elégtételadási követelést nem érvényesíthet.

Ezt a részemről is ugyanezekből az okokból teljes egészében vallott álláspontot a fennebb jelzett ellenkező felfogásokkal szemben megerősíti az «ügy»⁸ perrendi és anyagi jogi fogalma, amely a kereset alapjául szolgáló tényálláshoz az irányadó jogszabály értelmében fűződő összes joghatást is tartalmazza és élesen különbözik az adott esetben a keresetben érvényesíteni kívánt jogtól, azaz az erre vonatkozó kereseti kérelemtől, amely keresetben érvényesített jog a kereset alapjául szolgáló tényálláshoz az anyagi jogszabályok értelmében fűződő joghatásoknak — abbanhagyási, kártérítési és elégtételadási kötelezettségeknek — esetleg csak egyik részét tartalmazza.

Ennek a jogelvnek alapulvételével a törvénynek szónyomozóan megállapított értelme szerint is a fennebb megjelölt logikai eredményre jutunk, vagyis megállapíthatjuk, hogy a törvényhozó akaratára arra irányult, hogy a kamarai választottbírói hatásköre — függetlenül attól, hogy a kereseti követelés alapjául szolgáló ügyben az adott tényálláshoz nemcsak az abbanhagyási, hanem kártérítési, elégtételadási és egyéb joghatások is fűződnek — csak «olyan ügyekre» terjedjen ki, amelyekben a felperes szabad választása szerint nem érvényesíti az abbanhagyási jogigényén felül esetleg még őt megillető egyéb jogait, és ebből kifolyólag csakis «ennélfogva» irányul a keresete csupán abbanhagyásra és ily esetekben pusztán abból az okból, mert a magánjogi oltalom tekintetében kártérítést nem követel, adja be az abbanhagyásra irányuló keresetét a választottbírói eljárásba.

Ebből pedig önként következik, hogy ily esetben a felperest az abbanhagyási kérelemnél túlmenő és az adott tényalaphoz fűződő minden egyéb polgári igényét elengedett félnek kell tekinteni. A fel-

⁸ V. ö. még dr. Lévy Béla fennebb idézett értekezését u. o. 106. l.

peresnek az az egyoldalú, minden feltételtől független, szabad választása alapján megvalósított cselekménye ugyanis, hogy a törvény 44. §-ában foglalt fennebb hivatkozott rendelkezés alapulvételével a miatt, mert az ügyben nem követel kártérítést és ennél fogva irányul a keresete csupán abbanhagyásra és ennél fogva adja be ezt a kamarai választottbíróhoz és ennél fogva kényszeríti a törvény parancsa útján az alperest e kamarai választottbíró előtt való megjelenésre és e választottbíró döntésének túsására, mint több joghatás forrásául szolgáló jogcselekmény magában foglalja a felperesnek az abbanhagyási kérelem túlmenő, esetleg fennforgó többlet-kártérítési és elégtételadási stb. igényeinek alperessel szemben való elengedésére vonatkozó jognyilatkozatát és ezt a jognyilatkozatot az alperes részéről azzal a ténnyel, hogy felperesnek most jelzett jognyilatkozatán alapuló abbanhagyási keresete alapján a kamarai választottbíró eljárást és döntést túrni köteles, hallgatóság is megtörtént elfogadott jognyilatkozatnak, azaz a jelzett irányokban ipso iure létesülő elengedési szerződéserejű jogi jelenségnek kell tekinteni, mely ipso iure a felperes és az alperes között fennforgó jogviszonyban jogváltoztatást hoz létre és pedig akkép, hogy ezeket a többlet-igényeket illetően, a felperesi követeléseket ipso iure végleg megszünteti.

A törvény idevonatkozó rendelkezésének logikai tartalma ezek szerint nemcsak eljárásjogi, hanem ebben bennfoglaltan a maga kisugárzásában anyagjogi szabályozást is foglal magában.

Igaz, hogy az abbanhagyási per megindításakor sokszor a sértett félként szereplő felperes nincsen abban a helyzetben, hogy a kártérítési, illetőleg az elégtételadási követelésének keletkeztéről, avagy annak terjedelméről tudomást, avagy kellő ismeretet szerezhessen, erre az esetre azonban a fennebb jelzett párhuzamos hatáskörök felállításával megadja neki a törvény azt a jogot, hogy az abbanhagyási kérelmét ne a kamarai választottbíró előtt, hanem a Tvt. 38. §-a értelmében a rendes bírósághoz nyújtsa be. Ha azonban ő a fennforgó tényálláshoz fűződő joghatás kifejlését, avagy a kifejlett joghatás megismerhetését bevárni nem hajlandó és a keresetét szabad választása szerint a kamarai választottbíró előtt nyújtja be, az abbanhagyási kérelmet túlhaladó magánjogi igényei tekintetében a magatartásának és eljárásának fennebb jelzett jogmegszüntető következményeit viselni köteles. Ha pedig a tisztességtelen versenybe ütköző cselekmény az abbanhagyási keresetnek a kamarai választottbíró előtt történt megindítása után az alperes részéről újból elkövetetné, úgy mi sem állja útját annak, hogy az újonnan elkövetett tisztességtelen versenybeli cselekményre vonatkozó abbanhagyási kérelem abban az esetben, ha a felperes a kártérítési és elégtételadási jogigényét az alperessel szemben elengedni nem kívánja, a Tvt. 38. §. értelmében a rendes bíróság előtt érvényesíttessék.

E mellett a jogi álláspont mellett eszik a némelyek részéről felvetett res iudicata kérdése és az ennek folytán, avagy annak következtében előállható jogbizonytalanság és perbonyodalom, hogy a rendes bíróság a kamarai választottbíró ítéletétől függetlenül a kereset tárgyává tett cselekménynek tisztességtelen versenybe ütköző voltát is a kamarai választottbíró döntésétől függetlenül önállóan bírálja el.

Idevonatkozó kifejezett törvényes rendelkezés hiányában, amint pl. ezt annakidején a mintaoltalmi jog megsértése tekintetében a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek az 1907: LIV. tc.-ben nyert felhatalmazás alapján 107,709/1907. sz. alatt az ipari minták jogi oltalma és azok lajstromozása tárgyában kiadott rendeletnek 41. §-a — azt követően, hogy a 30. §. második bekezdésében megállapította, hogy a sértett fél mintaoltalmi jogának megsértéséből származó kárigényeit az illetékes polgári bíróság előtt keresettel érvényesítheti, — kimondotta, hogy az iparhatóságnak olyan jogerős határozata, amellyel valakit a mintaoltalmi jog sértése által elkövetett kihágásban vétkesnek mondotta ki, a polgári bíróságok előtt érvényesítendő kártérítési igény alapját képezi, a kamarai választottbíró ítélete a Tvt. 1. §. második bekezdésében megkövetelt tényálladási ismérv, a szándékosság és gondatlanság körén kívül eső részében, azaz a tisztességtelen verseny fennforgása kérdésében sem szolgálhatna a rendes bíróság előtt a kártérítés és elégtételadás iránt támasztott kereseti kérelem fölött való határozathozatal alkalmával irányadóul, azaz a kamarai választottbíró idevonatkozó döntésének a rendes bíróság most megjelölt kérdés fölött való határozathozatal alkalmával ugyanazok a peres felek között sincs «ítélt dolog»-beli anyagi jogereje.

Ennek folytán pedig a legnagyobb jogbizonytalanság állana elő akkor, ha a kamarai választottbíró részéről megállapított tisztességtelen verseny tényálladékát magában foglaltnak minősített cselekmény tekintetében, a rendes bíróság, utolsó fokban a m. kir. Kúria kimondaná, hogy ez a cselekmény a Tvt. rendelkezését nem sérti és ebből kifolyólag a felperest kártérítési, illetőleg elégtételadási kereseti kérelmével elutasítaná, ennek ellenére azonban az államhatalom a maga kényszererejével az abbanhagyási kereseti kérelem tekintetében szintén végérvényesen döntő kamarai választottbírósnak azt a marasztaló ítéletét, amelynek tárgyául szolgáló cselekmény a rendes bíróság és adott esetben esetleg legfelsőbb fokban a m. kir. Kúria álláspontja szerint a tisztességtelen versenyről szóló törvény rendelkezéseit egyáltalán nem sérti, a Tvt. 44. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés alapján ugyancsak a rendes bíróság, vagyis az adott esetben esetleg legfelsőbb fokban szintén a m. kir. Kúria részéről minden más jogorvoslat lehetőségének kizártsága folytán mégis végrehajtaná.

A törvényhozó ezt nem akarhatta, sőt a fennebb idézett, részéről előadott helyes értelmezés mellett magyarázott rendelkezéseinek figyelembevételével ennek a lehetőségét egyenesen kizárta.

Ez az indoka annak, hogy a magyar törvényhozó, amidőn az összes kultúrállamnak e tekintetben is a rendes bíróság hatáskörét és feladatbetöltési hivatását elismerő és csakis a felek, illetőleg az adott esetben esetleg a törvényben foglaltak tekintetbevételével figyelembe veendő érdekeltek kétoldalú szerződéses akarata alapján⁹ a polgári perrendtartás értelmében alakított választottbíró eljárást megengedő álláspontjával szemben az ötletszerűen felvetett kamarai választottbíró és zsűri intézményét a törvényjavaslatnak a nemzetgyűlés közgazdasági és igazságügyi bizottságai részéről történt tárgyalása alkalmával megvitatás tárgyává sem tettem,¹⁰ a nemzetgyűlés ülésein¹¹ pedig csak azzal az általános, de a dolog mélyét nem érintő és magával a törvény szövegével is részben ellenkező és így különös figyelemre nem is méltatható indokkal — hogy «a törvényjavaslat a kereskedelmi és ipari kamarának mint választottbírósnak szerepet juttat, nevezetesen abban az esetben, ha csak abbanhagyásra irányul a kereseti kérelem, tehát ha nincs szándékosság vagy gondatlanság, hanem csak objektív felelősség alapján abbanhagyásra kér kötelezni a károsult, a kereskedelmi és iparkamara választottbírója lesz illetékes ezeknek a kérdéseknek eldöntésére», elfogadta és életbeléptette az idevonatkozó törvényjavaslat miniszteri indokolásában¹² foglaltak szerint e kamarai választottbíró hatáskörét a fennebb megjelölt korlátok tekintetbevételével abból az okból, mert csak a tisztességtelen verseny enyhébb — és pedig a kifejtettek szerint, az ügy eredeti jellege szerint enyhébb, avagy csak a felperesnek a joghatások többletrészére vonatkozóan elengedést tanúsító az az eljárása következtében, hogy nem követel kártérítést, enyhébbé vált — eseteiben¹³ kívánta a kereskedelmi és iparkamarának a tisztességtelen verseny ellen folyó küzdelemben az ily szerv létesítésével hatékonyan való közreműködését.

Egyébként pedig, főleg a súlyosabb eseteket tartva szem előtt, a törvényjavaslat miniszteri indokolása kimondja,¹⁴ hogy a jelen törvény alapján indítható kereseteket a törvény azért utalja a kir. törvényszékek hatáskörébe, mert az ítékezés helyességét és egyöntetűségét legjobban így véli biztosítani, különösen azzal, hogy a felülvizsgálati bíraskodást kizárólag a m. kir. Kúria fogja gyakorolni, ahol a polgári perjog jelenlegi szabályai lehetővé teszik a felülvizsgálati bíróságnak azt, hogy felülbírálhatja a fellebbezési bíróságnak döntését a tekintetben is, vajjon valamely elkövetett cselekmény az üzleti tisztességbe ütközik-e, avagy hogy valamely vállalatot más vállalattal, valamely vállalat áruit vagy ipari szolgáltatásait más vállalat áruival vagy ipari szolgáltatásaival össze lehet-e tévesztetni?

A rendes bíróság eljárásának szakszerűségét és a tárgalmi érdekkörökben uralkodó nézettel és felfogással egyezését illetően

⁹ V. ö. dr. Kuncz Ödön és Balás P. Elemér: A tisztességtelen verseny, Budapest, 1924. 202. l.

¹⁰ Az 1922. évi június hó 16-ára összehívott nemzetgyűlés Irományai II. kötet 64. sz. 152. l.

¹¹ A hivatkozott nemzetgyűlés Irományai VI. kötet 93., 124. és 144. l.

¹² A hivatkozott nemzetgyűlés Irományai I. kötet 21. sz. 236. l.

¹³ Dr. Kuncz Ödön és dr. Balás P. Elemér id. m. 16. l. «kisebb jelentőségű» ügyek tömegében.

¹⁴ A hivatkozott nemzetgyűlés Irományai I. kötet 21. sz. 235.

azonban — és ez ellenérvül szolgál a fennebb jelzett és a kamarai választottbíróóságok állítólag «sonka» hatáskörére vonatkozó ellenálláspontok tekintetében is — a törvény 41. §-a olyképp biztosítja, hogy elrendeli, hogy e bíróság — ideértve a katonai bünvádi eljárásban a katonai büntetőbíráskodást gyakorló bíróságokat is — az e törvény alapján megindított polgári perekről és büntetőügyekről — még pedig a polgári perben a keresetlevél egyik példányának, a büntetőügyben pedig a feljelentés másolatának megküldésével — az illetékes kereskedelmi és iparkamarát hivatalból értesíteni köteles.

A kamara mind az elsőfokú, mind a fellebbviteli tárgyaláson kiküldöttel képviseltetheti magát, aki közérdekből felszólalhat. Ha a kamara az eljárásban kiküldöttel résztvett, az ügyben hozott véghatározatot a kamarával is közölni kell, de a kamara kiküldöttjének részvételével felmerült költségekben nem lehet a feleket elmarasztalni.

Az e törvény alapjául szolgáló javaslat miniszteri indokolása pedig még azt is kiemeli,¹⁵ hogy a kereskedelmi és iparkamarának az e törvény alapján indítható eljárásba a most hivatkozott 41. (javaslat 39.) §-a értelmében való bekapcsolása abból az okból mutatkozott célszerűnek, mert a kereskedelmi és iparkamarák hivatásához az is tartozik, hogy a kereskedelem és ipar terén a verseny tisztességét ellenőrizzék és a tisztességtelen verseny leküzdésére a maguk részéről is mindent megtegyenek. Ebbeli hivatásuknak azonban eredményesen csak akkor felelhetnek meg, ha minden ilyen folyamatba tett eljárásról tudomást szereznek; mert — habár a kereskedelmi ülnöki intézménynek ez ügyekben való fellevenítése az ennek az intézménynek eltörlését indokoló körülményekre tekintettel nem kívánatos — azonban annak a szaktestületnek, amely a közérdekből a peres eljárás során felszólalhat, alkalma van mégis arra, hogy az egyes perek tárgyalásainál kiküldöttel képviseltesse magát és ezzel elérhetővé váljak az, hogy az illetékes szaktestület a közérdek megóvása szempontjából szükséges adatokat, felfogásokat stb. a per eldöntésére hivatott bírósággal közölhesse és hogy a bíró mindazokban a kérdésekben, amelyekre nézve felvilágosításra van szüksége, a legrövidebb és legközvetlenebb úton mintegy szakértői véleményt nyerhet; továbbá, mert a kamaráknak ily módon való bekapcsolása alkalmas lesz az ügyek elintézésének szakszerűségét és a forgalmi érdekkörökben uralkodó nézettel és felfogással egyezését biztosítani, a bíróságot pedig közvetlenül közel hozni a forgalomnak eleven tényezőihez, ami különösen a jelen ügyekben való ítélkezéskor igen lényeges. Ezek a megfontolások indokoltá teszik azt is, hogy a kamarák a bünvádi eljárás során is érvényesíthessék a gazdasági közérdek szempontjait akkor is, ha sem magánindítványt nem terjesztettek elő, sem a főmagánvádat nem képviselik.

Ezek szerint a magyar igazságszolgáltatás szervezete ezen a ponton is az államhatalmak megoszlásának vezérelveit követve, az állami élet fejlettségének, tartalmi gazdagságának és változatoságának, a törvény idevonatkozó akaratának megállapítása és a törvény vonatkozó rendelkezéseinek kifejtettek értelmében való tudományos oknyomozó magyarázata mellett, mindenben megfelel és e mellett az értelmezés mellett a tisztességtelen verseny adott esetei elbírálására hivatott rendes és különös bíróságok joghatóságainak egymáshoz való viszonya is a jogban rejlő logikai tartalomnál fogva — e hatásköröknek a felperes keresetének benyújtásáig fennforgó párhuzamossága ellenére is — már de lege lata, az elevenen fejlődő állami organizmus gazdasági, nemzeti és állami szükségleteit is kielégítő összhangzatos megoldást nyer.

Dr. Szentirmay Ödön.

«Munkajogi káosz».

Dr. Szegedi Samu kollégámnak a fenti címmel jelent meg cikke a Jogtudományi Közlöny idei 4. számában.

Sietek előre kijelenteni, hogy a cikk megállapításaival és végkövetkeztetéseivel teljesen egyetértek, annál is inkább, mivel évek hosszú sora óta magam is ugyanezeket vallom a jogi folyóiratok hasábjain. De megállapították ezeket a jelenségeket és vonták le ugyanezen konkluziókat mások is (köztük a jogi élet kitérősségei), különösen azon az ankétsorozaton, amelyeket 1928. év tavaszán

dr. Pap Dezső államtitkár törvénytervezete tekintetében tartottak s amely törvénytervezetet a Jogtudományi Közlöny annakidején ismertetett.

És ha mégis hozzászólok a cikkhez, ez azért történik, mert annak részleteibe bizonyos, kisebb-nagyobb hibák csúsztak be, némely megállapításai pedig kiegészítésre szorulnak. (Nem a pedantéria vágya vezeti tollamat, de viszont — minden szellemeskedés nélkül mondva — nem szabad megengedni, hogy a cikkben konstatált «káosz»-t maga az erről szóló tanulmány is növelje.)

A közlemény a jogforrások között felemlíti a «*Friedrich-féle ma érvényben levő 1910/1920. M. E. sz. rendeletet*». A tévedés itt abban áll, hogy az 1910/1920. M. E. sz. rendelet nem a Friedrich-rendelet, hanem — ha már mindenáron el akarjuk nevezni a rendeletet az azt kibocsátó miniszterelnökről — a *Huszár-rendelet*. (Vagy, ahogy a valóságban nevezik, *Huszár-Henrich-féle rendelet*.) Ez a rendelet 1920 március 2-án jelent meg, amikor is en bloc *hatályon kívül helyezte a Friedrich-féle 4424/1919. sz. rendeletet*, mindössze egy-két jelentéktelen intézkedését tartotta fenn azokra vonatkozólag, akiknek jogigényei 1920 március 2-a előtt keletkeztek.

Szerző lényegileg igen helyesen követeli a «munkajogi bírák szaporítását legalább a két alsófokon, külön munkajogi szaktanácsok szervezését a *fellebbviteli* fórumokon». A «két alsófok» alatt cikkíró a járásbírószéket és a törvényszéket érti. Ám munkajogi perekben a törvényszék fellebbviteli fórum, s így kívánságát nem a legprecízebben fogalmazta meg. Ha pedig *fellebbviteli* fórumok alatt a táblát és a Kúriát érti (a *felülvizsgálati* bíróságokat), erre nézve módosítanunk kell előadását, mert úgy a budapesti táblának, mint a Kúriának külön munkajogi szaktanácsa van, az előbbinek a VI-os, az utóbbinak a II-es (bár való, hogy a tábla VI. tanácsa más ügyekkel is foglalkozik, viszont a tábla más tanácsa *nem* foglalkozik munkajoggyal s így a VI-os tanács mégis munkajogi szaktanács).

A cikk szerint: «a rendelet (1910/1920. M. E.), az ipartörvény, a kereskedelmi törvény, a gazdasági törvény, a sajtótörvény, az 1774. évi Editto Politico di Navigazione Merkantile=tengeri kereskedelmi jog, a csődjog, a csődönkívüli kényszeregyességről szóló rendelet tekinthetők ma nagyjából a magánalkalmazottakat illetően az anyagi munkajog forrásainak». Rögtön ez után a mondat után következik: «Ez a cikk csak a *kereskedelmi és ipari alkalmazottakra* vonatkozóan kíván néhány kritikai megjegyzést tenni», amiből az következtethető, hogy csak a *redjük* vonatkozó jogforrásokat sorolta fel, de akkor érthetetlen, hogy miért sorolta fel a *gazdasági törvényt* s miért nem sorolta fel pl. a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tc.-et, az erre vonatkozó 67,500/1924. K. M. sz. rendeletet, továbbá az 1926 : XVI. tc.-et (a magánalkalmazottak «nyugdíjvalorizációs» törvényét) és a bírói gyakorlatot? Ha erre a szerző azt válaszolja, hogy ő a jogforrások felsorolásánál nemcsak a kereskedelmi és ipari alkalmazottakra gondolt, hanem mindenfajta *magánalkalmazottra* (s így jogosan beszélt a gazdasági törvényről is), akkor hol maradt a magánalkalmazottakra vonatkozó következő rendkívül fontos jogforrások felsorolása? A házi cselédekről szóló 1876 : XIII. tc., a gazdasági cselédekre vonatkozó 1907 : XLV. tc., a mezőgazdasági munkásokra vonatkozó 1898 : II. tc., a vízimunkálatokról, az út- és vasútépítésnél alkalmazott munkásokról szóló 1899 : XLI. tc., az erdőmunkásokról szóló 1900 : XXVIII. tc., a dohánykertészekre vonatkozó 1900 : XXIX. tc. stb. stb.?

A közlemény további folyamán ismételtlen hangsúlyozza, hogy csak a kereskedelmi és ipari *alkalmazottakról* beszél. Ez a szöveg sem szerencsés, mert hiszen ipari *alkalmazott* alatt nemcsak az ipari tisztviselőt kell érteni (jóllehet a szerző valószínűleg erre gondolhatott, hiszen az 1910/1920. M. E. sz. rendelet is így szól: «E rendelet hatálya azoknak szolgálati viszonyára terjed ki, akik kereskedőnek vagy iparosnak vállalatában mint tisztviselők vagy kereskedősegédek vannak alkalmazva»), hanem ipari alkalmazott az iparossegéd, a tanonc és a gyári munkás is. Ha tehát szerző következetesen nem ipari *tisztviselőkről*, hanem ipari alkalmazott-ról beszél, akkor a *jogforrások* felsorolásánál meg kellett volna említeni az ipartörvény mellett ennek novelláját is (az 1922. évi VII. tc.-et), az 1891 : XIII. és XIV. tc.-et, az 1907 : XIX., az 1893 : XVIII., az 1908 : LIII., az 1911 : XIX., az 1923 : XIV., az 1911 : V., az 1921 : XXXVII., az 1923 : XV. stb. törvény-cikkeket is, mint amelyek nemcsak közigazgatási, hanem magán-

¹⁵ Hivatkozott nemzetgyűlés Irományai I. kötet 21. sz. 236. l.

jogi szempontokból is igen fontos intézkedéseket tartalmaznak az ipari alkalmazottak jogviszonyaira vonatkozólag. De meg kellett volna emlékezni a trianoni békeszerződés 355. cikkéről is (amely — melleleg megemlítve — nagymértékben érinti a kereskedősegedek és magántisztviselők jogviszonyait is), amelynek becikkelyezésével a magyar törvényhozás kötelezettséget vállalt a párizsi békeszerződések által előírt szociálpolitikai törvényalkotások megalkotására vonatkozólag.

Azt mondja szerző, hogy ezen a jogterületen sem jogegységi döntvénnyel, sem teljes-ülési határozattal nem találkozunk, de «tudomásom szerint még az elvi jelentőségű határozatok sorába sem került munkajogi döntés». Ez az állítás is — ugyancsak a teljesség kedvéért — korrekcióra szorul. Van jogegységi döntvény (most csak a magántisztviselőkről és kereskedősegedekről beszélünk), igaz, hogy csak egy, de mégis csak van, mindjárt a 2. számú, amely igen fontos kérdést szabályoz.

De került az elvi jelentőségű határozatok tárába is munkajogi döntés. Ilyen az E. H. 319. sz. határozat, amely a segéd fogalmát határozza meg, az E. H. 320. sz., az E. H. 620. sz., az E. H. 140. sz. határozat stb.

Szerző egy exempflifikatív felsorolást ad abban a tekintetben, hogy milyen kérdésekben nincs meg az egész világos és minden kétséget kizáró joggyakorlat. Többek között: «*Jár-e a felelős szerkesztőnek végkielégítés?*» A kérdés ilyen feltevéséből az következne, hogy minden újságírónak feltétlenül jár végkielégítés, csak éppen a felelős szerkesztő végkielégítése tekintetében nincs meg a «világos és minden kétséget kizáró joggyakorlat». Holott a bírói tanácsok legnagyobb része újságírókat általában nem ítél meg végkielégítést (1—2 esetben ítéltek meg *alsófokon* a közgazdasági rovatvezetőnek egészen speciális okokból végkielégítést) s így a felelős szerkesztőnek sem. Mi a bíróságok álláspontját helyesnek nem tartjuk és e tekintetben dr. Schwarz Tibor azon álláspontját valljuk magunkénak, amelynek értelmében a végkielégítést is szabályozó 1910/1920. M. E. rendelet a kereskedősegedek és az ipari és kereskedelmi vállalati tisztviselők szolgálati viszonyairól szól, a lapkiadóvállalat pedig a Ker. Törv. 1. §. és 259. §. 5. pontja értelmében kereskedelmi vállalatnak tekintendő; e szerint tehát a szerkesztőség tagjait is megilleti a végkielégítés, amelyről a sajtótörvény nem szól ugyan, de azzal ellentétben nincs. («Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyai». Harmadik kiadás. 67. o.) pontja értelmében kereskedelmi vállalatnak tekintendő; e szerint a sajtótörvény nem szól ugyan, de azzal ellentétben nincs. («Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyai». Harmadik kiadás. 67. o.)

«A budapesti törvényszék csak munkaügyekkel foglalkozó tanácsának állandó gyakorlata szerint kikötés nélkül is megilleti a munkavállalót a remuneráció, ha ebben állandóan részesült, mert a remuneráció ezzel a fizetés kiegészítő részévé vált, a törvényszék másik két, munkaügyekkel szórványosan foglalkozó tanácsa remunerációt csak határozott kikötés esetén ítél meg». Ez annyiban szorul helyesbítésre, hogy csak egy tanács van a törvényszéken, amely a remunerációt csak határozott kikötés esetén ítéli meg, a 22-es; a másik «munkaügyekkel szórványosan foglalkozó tanács» (ezalatt cikkíró a 32-es tanácsot érti, melleleg megemlítve, ez is majdnem kizárólag munkaügyekkel foglalkozik) ugyanazt a gyakorlatot követi, mint a «csak munkaügyekkel foglalkozó tanács» (a 38-as). (A szerző konklúzióin ez — természetszerűleg — nem változtat.)

Cikkíró szerint: «Ha huzamosabb gyakorlat folytán a remuneráció fizetésszámba megy, ha fizetésemelések helyett a vállalat nagyobb remunerációt ad akár adó, akár egyéb okokból, úgy itt csak a név «remuneráció», a lényeg azonban fizetés, javadalom, a munka ellenértékének integráns alkotórésze, mely a munkavállaló beleegyezése nélkül el nem vonható, sem nem csorbítható, amint-hogy a fixfizetés nem szállítható le a munkavállaló beleegyezése nélkül, és ha ez mégis megtörténik, úgy ez a munkavállalónak a rögtöni hatályú kilépés jogát adja meg. Ebben a kérdésben is nagy szükség volna a kir. Kúria irányítására, mert bármennyire igaz is, hogy nincs az életben azonos tényállás és hogy a jogesetek mindig individualizálандók, egy-egy nagy körre kimondott általános kijelentés mégis közelebb hozza a megoldást».

Konstatálnunk kell, hogy a Kúria ezt az irányító munkát elvégezte — többek között — P. II. 2352/1928. sz., 1928 november 2-án hozott ítéletében is. Ha a munkaadó azt a gyakorlatot követi, hogy az alkalmazottnak bizonyos időszakban (évente, félévente,

negyedévente) további egyhavi fizetést vagy más előre megszábott összeget ad, a Kúria ezt az üzleti eredménytől független illetményt a fizetés kiegészítő részének tekinti. Kimondotta a tanács, hogy bár a nyugtáiban ezt a összeget remunerációnak nevezték, nem az elnevezése, hanem a lényege a döntő, miért is ez nem esik a remuneráció fogalma s következőképpen az 1910/1920. M. E. sz. rend. 7. §-a 2. bekezdésének rendelkezése alá, ennek-folytán úgy a felmondási időre járó javadalmazásba, mint a végkielégítésbe beszámítandó. (P. II. 2352/1928., 1928 november 2.)

Ugyanezt mondotta ki a P. II. 6905/1907. sz. ítélet is, azzal, hogy az a munkaadó által egyoldalúan meg nem vonható és le nem csökkenthető.

Sérelmezi szerző a Kúriának azt a gyakorlatát, amely szerint az a munkavállaló, aki remunerációban részesül, nem követelheti a túlórák díjazását. Teljes mértékben magunkévá tesszük cikkíró ellenkező álláspontját és indokolását (ugyanerre az álláspontra helyezkedett már régebben dr. Beck Salamonnak a «Polgári Jogban» megjelent cikke is), csak éppen mi ennél a témánál egy sokkal sérelmesebb (tehát markánsabb) határozatát említettük volna meg a Kúriának. Ez a P. II. 9248/1926. sz. ítélet, amely kimondotta, hogy: «Magasabb fizetés követelésére nem ad jogcímet az, hogy a munkaadó üzeme megnagyobbodott és ezzel az alkalmazott teendői megsaporodtak». Az ítéletből kivehetőleg az alkalmazott teendőivel esetleg együtt járó túlórás díjazása még akkor sem követelhető, ha az alkalmazott remunerációt nem is kap. (Nincs meg tehát a junktim — mint a P. II. 5949/1927. sz. s szerző által idézett ítéletben — a remuneráció és a túlórák nem díjazása között.)

A tömegtartozások fejtegetésével kapcsolatban meg kell említeni azt, hogy nemcsak — mint cikkíró írja — a budapesti tábla és a Kúria az, amely csak a felmondási időre járó javadalmazást és végkielégítést tekinti tömegtartozásnak, a megszolgált időre járó javadalmazást azonban nem tekinti annak, hanem a budapesti törvényszék 22-es és 38-as tanácsa is ugyanezen az állásponton áll, *ellenben a 32-es tanács a megszolgált fizetést is tömegtartozásnak minősíti*. Ennek megemlítése annál is inkább fontos lett volna, mert — eltekintve a cikk címétől — a csódtömeg elleni alkalmazotti perek legnagyobb része a törvényszéken nyer befejezést s az alkalmazott megszolgált időre járó igényének csőd esetében való kielégítése — a fentiek szerint — az esetek legnagyobb részében attól függ, hogy ügye a törvényszék melyik tanácsához kerül.

És végül az ilyen természetű cikkben elkerülhetetlenül szükséges lett volna az arra való rámutatás, hogy nemcsak a különböző fórumok és tanácsok között van meg az egyes elvi kérdésekben való antagonizmus, hanem — ami sokkal nagyobb baj — nagyon sokszor ugyanazon tanács kerül igen rövid időn belül önmagával ellentétbe, amire e sorok írója a munkaügyi pereket illetően több ízben rámutatott, többek között a budapesti Tábla munkaügyi tanácsával kapcsolatban a Jogtudományi Közlöny 1928 október 1. számában megjelent közleményében. És ami még ennél is súlyosabb jelenség: amikor ugyanazon tanács bizonyos jogi fogalmakat és jogselekményeket másképp magyaráz és minősít akkor, ha munkavállalóról, és másképp, ha munkaadóról van szó. A kir. Kúria munkaügyi tanácsának *legújabb gyakorlatából* kiemeljük e tekintetben a «kényszerhelyzettel», a szolgálati viszony azonnali hatályú megszüntetésének *időpontjával* szemben elfoglalt álláspontját (azok a kritériumok, amelyek a munkavállaló javára nem teremtik meg a kényszerhelyzetet, a munkaadó javára megteremtik; l. e tekintetben — többek között — a P. II. 5787/1927. sz. ítéletet, amely ítélet egyben a szolgálati viszony *azonnali hatályú* megszüntetését a szolgálati viszonyok az elbocsátási ok felmerülte és tudomásulvétele utáni bizonyos ideig való szándékos fenntartása dacára is megengedi a munkaadónak, olyan körülmények között, amely körülményekből fordított esetben a kir. Kúria az alkalmazott terhére «megbocsátást», elkésztettséget szokott megállapítani). Ugyanez a helyzet a «szerződési szabadság» értelmezése és konzekvenciáinak levonása kérdésében.

A példák számát szaporítani lehetne; ezzel azonban túlmennénk jelen cikk megírásának tulajdonképpeni célján, azon, hogy az említett másik cikkel kapcsolatban csupán néhány szerény észrevétellel, kiegészítéssel és korrekcióval kívánt szolgáljni.

Dr. Berczel Aladár.

A jövedelemadó kivetése során a lakóházak elhasználása fejében eszközölt rendes évi leírások a házbirtok jövedelméből levonható-e?

(Az 1927. évi 500. P. M. számú H. Ö. 11. §-ának 3. pontjához.)

A hivatolt H. Ö. végrehajtása tárgyában kiadott 50,000/1927/VII. a. számú p. ü. miniszteri rendelet a H. Ö. 11. §-ának 3. pontja alá tartozóknak mondja általában az ingó vagy ingatlan (holt leltári) vagyonban fekvő üzemi tőkének elhasználása fejében eszközölt rendes évi leírásokat. Szóval az Utasítás holt leltári tárgyakkal és üzemi tőkének tekinti az épületeket is, nem disztinolvva házadó alá eső és házadó alá nem tartozó épületek között, és így továbbra is az értelmezés számára marad nyitva az a kérdés, hogy mely épületek azok, amelyek — a felvetett kérdés szempontjából — üzemi tőkének vehetők.

Erre vonatkozólag a Közigazgatási Bíróságnak két határozata áll rendelkezésre. Az egyik az 1674/1926. P. számú határozat, mely szerint a H. Ö. 11. §-ának 3. pontja «az üzemi tőkére vonatkozik és nem pedig a lakóházakra» (közölve a Közigazgatási és pénzügyi döntvénytár XIX. kötetének 76. lapján). A másik a 7080/1926. számú határozat, mely szerint «értékesítés címén leírásnak a házadó alól mentes épületeknél (gazdasági épületek) is helye van». (Közölve az «Adó» 1927. évi júniusi számában a 264. oldalon.)

E határozatokból kiviláglik, hogy a Közigazgatási Bíróság az üzemi tőke és illetve a holt leltári fogalmát nem kapcsolja szükségképpen a kereskedő és iparos és illetve más oly adóalany fogalmához, akinek a foglalkozása az általános kereseti adó alá esik, hanem ennél a szűkkeblű értelmezésnél egy lépéssel már továbbhaladt: üzemi tőkének ismervén el a gazdasági épületeket azon adózó szempontjából, aki a földbirtokból származó jövedelem után adózik.

A Közigazgatási Bíróság tehát nem változtatna irányt, hanem csak egy további lépést tenne a liberális értelmezésnek már megkezdett útján, ha üzemi tőkének, illetve holt leltári tárgynak ismerné el a lakóházakat is azon adózó szempontjából, aki a házbirtokból származó jövedelem után adózik, amely esetben a lakóház elhasználása fejében való rendes évi leírás a házbirtok nyers bérjövödelméből levonható volna. Egy ilyen méltányos jogkifejtés okadatolt volna.

Mellette szólna mindenképp az a körülmény, hogy a H. Ö. 11. §-ának 3. pontja nem különbözteti házadó alá tartozó és házadó alá nem eső épület között, holott ha különbséget akart volna tenni, ezt éppúgy megtehetette volna, mint ahogyan a kereseti adóról szóló 1927. évi 300. P. M. számú H. Ö. 13. §-ának hasonló tárgyú 2. pontja kifejezetten csak «a házadó alá nem eső épületek» elhasználása fejében való tartalékolást, illetve leírást ismeri el levonási tétel gyanánt.

A jogkiterjesztés mellett szólna továbbá a H. Ö. 18. §-a is, mely a házadó alá eső épületek jövedelmének kiszámításánál a a nyers bevételből eszközölhető levonásokról intézkedik és amely általánosságban utal a 11. §. szerint levonható tételekre és nem zárja ki a 11. §. 3. pontjának a lakóházakra való alkalmazhatóságát.

Mellette szól az is, hogy a társulati adónál az épületek értékcsökkenése címén való rendes évi leírás attól függetlenül eszközölhető, hogy az épület házadó alá tartozik-e vagy sem. Így tartja ezt a Közigazgatási Bíróság gyakorlata is (20,144/1925. számú határozata szerint, idézve Tury «Vitás kérdések a társulati adónál» című cikkében «Az Adó» 1929. évi február-márciusi számában), nyilvánvalóan a társulati adóról szóló 1927. évi 400. P. M. számú H. Ö. 14. §-ának 3. pontja nyomán, mely szintén nem tesz különbséget a házadó alá tartozó és nem tartozó épületek között. Ha azonban a társulati adóról szóló H. Ö. ezen hallgatását úgy kell értelmezni, hogy nem akart különböztetni épület és épület között, akkor a jövedelemadóról szóló H. Ö. hasonló tárgyú rendelkezése értelmezésénél sem lehet a különbségtétel elmulasztásának valamely más jelentőséget tulajdonítani, de különösen azt az értelmet nem, hogy az utóbbi H. Ö. a lakóházakat az épületek fogalmából ki akarta rekeszteni!

A jogkiterjesztés mellett szól az észszerűség és az igazságosság is.

Ugyanis a használat folyamán előálló természetes, folytatólagos elértéktelenedés közös sorsa minden épületnek, akár házadó alá esik, akár nem, akár természetes személy, akár társulati adó alá tartozó jogalany bírja. Gazdaságilag tehát a reális mértéknek

megfelelő értékvesztés leírása minden épületnél egyaránt okadatolt.

Ami pedig az egyenlő teherviselés szempontját illeti, azt kell mondani, hogy ha egy gyári épület értékvesztése a megadóztatás minden esetében levonható, jelesül abban az esetben is, ha mint részvénytársulati ingatlan hozamában csak társulati adó alá esik, akkor annál kevésbé lehet megtagadni a leírás kedvezményét a lakóházak jövedelmének megadóztatásánál, amely épületek házadó és jövedelemadó alá tartozván, kétségkívül kétszeresen adóznak.

Mindezekkel szemben nem hozható fel sikeresen ellenérv gyanánt a hivatkozott 1927. évi 500. P. M. számú H. Ö. 11. §-a 3. pontjához fűzött Utasítás 2. bekezdésének az a kijelentése, hogy «A jövedelemadónál értékcsökkenés pótlására szolgáló tartalékalap adózatlanul nem alakítható; az ily tartalékalap létesítésére és gyarapítására fordított összegek tehát nem vonhatók le». Ugyanis ez a nem éppen szerencsésen formulázott kijelentés vagy azt akarta mondani, hogy elhasználás fejében értékleírásnak általában nincsen helye, amit azért nem mondhat, mert hiszen úgy a H. Ö.-nek, mint az Utasításnak fentebb tárgyalt szöveghelyei éppen az ellenkezőről, t. i. a leírás megengedhetőségéről beszélnek; vagy csak azt akarta kifejezésre juttatni az Utasítás idézett szövege, hogy a leírásnak ismert módjai közül csak a technikai értelemben vett értékleírásnak van helye, az értékcsökkenési alapba való utalásnak nem: ebben az esetben a szöveg a leírásnak nem az érdemi előfeltételeit, hanem csak a külsőségeit volna hivatva meghatározni. Az Utasítás olyan szöveghelye azonban, melynek értelme még maga is tisztázásra szorul, nem lehet irányadó a H. Ö. helyes értelmenek kifejtésénél.

Nincsen tehát akadálya a fentiek szerint indikált jogkifejtésnek.

Dr. Mautner Dezső.

Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályának április hó 13-án tartott ülésében a kódex törvényjavaslatának a jogi személyekre vonatkozó általános rendelkezései és az egyesületi magánjog szabályai kerültek tárgyalásra. Stolpa József miniszteri tanácsosnak az eddigi bírálati anyagot ismertető és elemző előadása után Wolf Ernő a javaslat 67. §-ával szemben az első tervezet 43. §-ának lényegben megfelelően kívánná megállapítani az intézőszervnek és tagjának felelősségét a harmadik személyeknek okozott károkért. Módosítást ajánlott a 63. és a 81. §-hoz is. Almási Antal az egyesület létrejövele tekintetében, valamint az egyesület szerveinek felelőssége tekintetében fejtette ki az álláspontját. Gündisch Guidó ellentétet lát az 52. §-nak az alakulás semmisségét megállapító rendelkezése és a közt a rendelkezés közt, amely az egyesületi vagyonnak az államkinestárra hárulását állapítja meg (75. §. 3. bek.). Egyébként is aggályos szerinte az esetleg évtizedek óta működő egyesület alakulását mondani ki semmisnek. Nádas Bertalan az egyesületek lajstromozását és a tagok vagyoni felelősségének megállapítását tartotta szükségesnek. Besnyő Bernát, különösen Szász-Schwarz Gusztáv elméletére figyelemmel, a jogi személyek címfeliratát és a jogi személyekre vonatkozó általános rendelkezéseket mellőzné, e helyett az egyesület és az alapítvány szabályozása után külön címben lehetne a törvényes jogi alakulatokkal és intézményekkel foglalkozni. Az egyesületi jog szabályaiból ki kellene küszöbölni a közjogi rendelkezéseken felül a közigazgatási és rendészeti jellegű rendelkezéseket is. A normatív és engedélyezési rendszernek az az összekapcsolása, amelyet a javaslat megtart, nem szerencsés és sok bonyodalomra vezet. Foglalkozott még többek között az intézőszerv és a felszámolók határozatainak keletkezésével, az egyesületi szerveknek harmadik személyekkel szembeni vagyoni felelősségével, a tag kilépésével, a tagdíjak túlságos emelése esetében. Leopold Elemér Gündisch és Besnyő felszólalásának egyes részeivel polemizált. Az ülés végén Szladits Károly reflektált az elhangzott felszólalásokra és kimutatta, hogy: a megalakulás közjogi és magánjogi előfeltételei tekintetében a javaslat a mai bírói joggyakorlattal megegyező helyes állásponton áll.

Az április hó 20. napján megtartott folytatólagos vitaulésen elsősorban a személyiség jogára vonatkozó rendelkezések vétettek tárgyalás alá. Az előadó után Meszlény Artúr szólalt fel, aki a jogi személyek személyiségi jogának elismerését kívánta. A személyiség

jogának kétségbevonójával szemben actio quasi confessoriat tart szükségesnek, a személyiség jogával való rendelkezést teljesen kizárná, a 108. §-ban biztosított védelmet nem kötné jogos érdek kimutatásához, a személyiség védelmében ideiglenes intézkedéseket is szükségesnek tart, és a halál utáni védelemben a kegyeleti szempontokon felül egyéb szempontokat is érvényesüléshez juttatna, végül gondoskodnék arról, hogy ilyenkor keresettel esetleg a kir. ügyész is felléphessen. *Vadász Imre* a képmáshoz való jog kérdésével foglalkozott és a képmás közzétételének és forgalombahozatalának feltételeit kívánta tüzetesen megállapítani. *Balás P. Elemér* a személyiségi jogra vonatkozó rendelkezésekben egy egész külön kódexnek a csíráit látja, amely az emberrel mint alkotóerővel foglalkozik. Éppen ezért szerinte a rendelkezések minél általánosabb fogalmazása a helyénvaló. A 108. §. 2. bekezdésében foglalt részletezés is mellőzhető. Alapos meggondolást igényel, hogy a 108. §. alól mennyiben legyen helye kivételnek az időszaki lapok közleményei szempontjából. A halál után a kegyeleti szempontokkal szemben érvényesülést kellene biztosítani más fontos közérdeknek, pl. nagy embereknek a történetírás érdekének. *Lugmayer József* kívánatosnak tartja, hogy a személyiség védelme a kiskorúakra korlátozott 27. §. mintájára a munkaerő védelmére is kiterjedjen és terjedjen ki általában minden szellemi értéket jelentő személyi tulajdonságra. *Beck Salamon* felhívja a figyelmet a tilalmat megállapító ítéletek végrehajtásának kérdésére. Ppé. 49. §-a nem nyújt kielégítő megoldást és az 1923: V. tc.-kel kapcsolatban kialakult gyakorlat már az ítéletben megsabja a tilalom megszegése esetében behajthatóvá váló bírságot. Ezt a megoldást kellene a törvénykönyv életbeléptető törvényében a személyiség védelme tárgyában hozott ítéletek esetére biztosítani. *Leopold Elemér* elévülési, elbirtoklási idő, vagy jogvesztő határidő megállapításával kívánja annak a helyzetét bizonyos idő után biztoságossá tenni, aki joggal vél élni. *Frank László* a névjognak a cégjog mintájára kifejlesztését tartja szükségesnek. *Szászy Béla* a felszólalásokra reflektálva kiemelte, hogy a javaslatnak nem volt célja, hogy a személyiség jogát kimerítően szabályozza. A rendelkezések lényege a személyiség jogának elismerése. A kódex a jogi személyek személyiségét elismeri, és így nem lehet kétséges, hogy a 107—109. §-ok rendelkezései a jogi személyekre is kiterjednek. Védelemben nem minden nényt, hanem csak jogos érdeket lehet a jog útján részesíteni. Ez következik Ihering és Kohler tanáiból, amelyeket a kódex értékesített. Természetes, hogy a személyiség védelme körében a munkaerő is védelemben részesül. *Stolpa József* a személyiség jogának megengedett korlátozásai köréből utalt a szerzetesi fogadalom példájára. *Szladits Károly* összefoglalva a felszólalásokat, megállapította, hogy az észrevételek jelentős részét a javaslat egyéb rendelkezései oldják meg, más része az eljárási szabályok körébe tartozik. A vitának általános jellegű tanulsága, hogy a részletezésnél igen nagy óvatossággal kell eljárni. A személyiség jogának rugalmas szabályokból kell állania, hogy a bíróság úttörő munkáját ne nehezítse.

Az ülés végén *Stolpa József* az alapítványi jog bírálati anyagát ismertette. Az alapítványi jog vitájára az április 27-re kitűzött folytatólagos ülésen kerül sor.

Szemle.

— **Pollák Illés** ügyvédségének félszázados emlékünnepe élő cáfolata önmagának. Több mint huszonöt év előtt megjelent, de szerzőjéhez hasonlóan ma is friss és fiatalos könyvében írta, hogy «Erős a képességek nélkül érvényesülő, akinek a sikerre vezető előfeltételek munka nélkül adtak meg vagy nevezzük már most társadalmi értéke szerint: aki vagyonnal bír». Pollák Illésnek, bárha ugyanebben a könyvében azt tanítja, hogy «a vagyonszerzés alanyi képessége minden emberben egyaránt inhærens», félszázados, kemény ügyvédi munkával sem sikerült vagyont szereznie s így saját megítélése szerint nem tartozna az erősek közé. Mégis alig akad pályatársai közt oly kimagasló egyéniség, aki a gyengékért folytatott küzdelemben több erőt fejtett volna ki, mint az Erősök és Gyengék szerzője. Nem azt a «szinlelt» erőt, amelyet a gyengék a mimikri hazugságából merítenek vagy amelyet a tömegek társulásából fejlesztenek, hanem éppen

ellenkezőleg azt a minden vagyonnál hatalmasabb és igazabb erőt, a gondolatnak minden akadályon keresztül törő erejét, amely annál nagyobb, minél inkább egyedül van. Ezt az erőt adta Pollák Illés félszázadon át fejedelmi ajándékként a magyar jogászságnak. Pazarul szórta szellemi kincseit s a mesebeli varázsszerszény birtokosának mintájára minél bőkezűbben költekezett, annál dúsabban termett az arany. Gondolatainak erejéből nemcsak a gyengéknek, hivatásában teljesített védelmére tellett, nemcsak szípkázó cikkekre és mélyenszántó művészi alkotásokra, hanem erőt tudott kölcsönözni kartársainak is a létért folytatott nehéz küzdelemben. Mint a budapesti kamara ügyésze évtizedeken át támasza és istápolója volt a kar erkölcsi színvonalának, mint az Ügyvédszövetség alkotója és elnöke erőbe tömörítette a gyengéket. Így lett Pollák Illés az *advocatus advocatorum*, akiben a magyar ügyvédi kar ma saját szellemi erejét ünnepli. Midőn a budapesti ügyvédi kamara most lefolyt közgyűlésén Pollák Illés tréfás közbeszólásban kijelentette, hogy ő ügyvédvalláson van, öntudatlanul mélyebb értelmű igazságot rejtett szavaiba. Számára az ügyvédség mint hivatás valóban vallássá magasztosult. Ennek a vallásnak credo-ját szolgálta a szerzetesi hit fanatikus erejével és nem a külső dísz, nem az egyház hierarchiája, hanem a karból feléje sugárzó tisztelet avatta őt vallásának főpapjává. Midőn az ünneplő ügyvédek hangja az *Ecce sacerdos magnus* dallamába csendül, e lap is igényli a jogot, hogy sok évtizedes munkatársát azzal a kívánsággal köszöntse, amely az egyetlen igazi fiatalságot: a szellemnek üdeségét még a patriarchális kor küszöbén is megilleti: *ad multos annos!*

— **Az igazságügyminiszter ankétje az ügyvédkérdésben.** A budapesti Ügyvédi Kamara az igazságügyminiszter által április 18-ra összehívott, ankét elé a következő javaslatot terjesztette:

1. Közigazgatási jogsegély; középfokú közigazgatási bíróság szervezése.
2. A községi jegyzőknek a magánmunkáktól való eltiltása.
3. Ügyvédi kényszer telekkönyvi ügyekben.
4. Ügyvédi kényszer cégügyekben.
5. Békebírói intézmény megszervezése 100 P értéket meg nem haladó polgári peres ügyekben. Legalább a városokban békebírákú ügyvédek neveztesse ki, akik azonban ügyvédi gyakorlatot ne folytassanak.
6. Ügyvédek számára közjegyzői jogosítvány adása, egyes perenkívüli ténykedésre (pl. aláírás hitelesítése, tanúsítványok, óvások stb.) hosszabb gyakorlattal bíró fedhetetlen előéletű ügyvédek részére.
7. Választottbíróóságok és a kamarai bíráskodás kifejlesztése, különösen kamarai választottbíróóságok alakítása.
8. A zugirászat erélyesebb üldözése, a zugirászatnak kihágás helyett vétséggé minősítése.
9. Köztisztviselő ne telepedhessék le oly községben, melyben három éven belül mint köztisztviselő működött. Az 1921: XXVII. tc. eltörlése.
10. Illetékelőlegezési kötelezettség korlátozása.
11. Végrehajtói és egyéb díjak előlegezésének megszüntetése.
12. Szegényvédelem díjazása.
13. Közmegbízásoknak (bírói, árvaszéki gondnoki megbízásoknak, vagyonfelügyelők, csódtömeggondnokok kirendelésének) intézményes szabályozása egy igazságos és helyes megosztás elvei szerint, a kamara közreműködésének biztosításával.
14. A jogi képzettség alaposságának emelésére a jogi oktatás idejének négy évről öt évre való felemelése kötelező leckelátogatással, kollokviumokkal és szemináriumi gyakorlatokkal. A joggyakorlati idő felemelése öt évre.
15. A zárt létszámú intézményt célzó megoldást minden formában ellenzi a kamara.
16. Az ügyvédi gyám- és nyugdíjintézet állami támogatásának további fokozása azon mértékig, amely a multban nyújtott államszegély valorizációjának megfelel.
17. Sűrűbb kinevezések a bírói karba az ügyvédi kar köréből.

— **Közbenszóló ítélet ellen indítható perújítás határideje** (37. sz. J. E. H.). «Ha a követelés alapja és mennyisége szerint elkülöníthető vitánál a bíróság az alap fennállását közbenszóló ítélettel állapította meg és valamelyik fél a jogalap kérdésére vonatkozó perújítási ok alapján kívánja a pert megújítani: perújítási keresetével a közbenszóló ítéletet önállóan nem támadhatja meg, hanem a Pp. 565. §-a szerint a végítélet (részítélet) ellen érvényesített perújítás keretében kell a közbenszóló ítéletet megtámadnia. Ehhez képest a perújításnak a Pp. 567. §-ában megállapított határidőt az alappert befejező végítéletet (részítélet) jogerőre emelkedésétől kell a törvény (PP. 410. §-a) értelmében számítani.»

— Ha a követelés zálogjoggal biztosítva van, nincs helye bizt. végrehajtásnak? A hitelező javára be volt kebelezve a zálogjog váltóhitelbiztosítéki összeg erejéig. A lejárt váltó alapján hitelező biztosítási végrehajtást kért az ingatlanra és adós ingóságaira. A törvényszék e kérvényt elutasította, a budapesti kir. ítélőtábla az elutasított végzést helybenhagyta következő indoklással:

A Vght. tv. 232. §. 1. bek. b) pontja értelmében nincs helye biztosítási végrehajtásnak olyankor, ha a követelés már fedezve van. Mivel pedig felperes a felfolyamodásban sem vonja kétségbe, hogy az alperes ingatlanára bekebelezett zálogjog a kereseti egész követelését biztosítja, nem lehetett helyt adni a biztosítási végrehajtás iránti kérelmet elutasító elsőbírósági végzés ellen irányuló felfolyamodásának, melyet az 1928. évi október hó 5-én 16. P. 41,567/1928/4. szám alatt beadott kérvényében a kereseti követelésnek időközi kifizetése folytán most már csak a biztosítási végrehajtási kérvény költségeire tart fenn. Az, hogy a felperes javára bekebelezett jelzálogjoggal terhelt alperesi ingatlan netaláni elidegenítése esetében a vevő, mint dologi adós ellen felperes külön jelzálogjogi keresetet volna kénytelen indítani, nem érinti a felperesi követelés fedezettségének kérdését, hanem legfeljebb csak a kielégítésszerzés gyorsaságát. Az elidegenítés lehetősége tehát nem elegendő ok arra, hogy a biztosítási végrehajtás a Vght. tv. 232. §. 1. bek. b) pontja dacára elrendeltessék pusztán a biztosítási végrehajtási jognak feljegyzése érdekében, ami tulajdonos változásnál is szükségtelenné tenné a jelzálogjogi új keresetet. (P. 11,223/1928.)

A döntés helytelen, mert a követelésnek ingatlanra való bekebelezése nem jelenti azt, hogy a követelés fedezve van. Ily címen nem lehet hitelezőt elzárni attól, hogy adós ingóira is ne foganatosítson biztosítási végrehajtást. A biztosítási végrehajtás elrendelése és a telekkönyvben való feljegyzése azért is érdeke a hitelezőnek, mert a perfeljegyzés erejével bír.

A tábla döntése ellenkezik az eddigi gyakorlattal.

— Az *Internationales Anwaltsblatt* (Wien) szerkesztősége elhatározta, hogy különszámokban fel fogja dolgozni a nagyobb jelentőségű jogterületeket az egyes államok jogának szempontjából. Így sorra fog kerülni a házassági jog, a fizetéképtelenségi jog és a szellemi javak jogának ismertetése. A sorozatot a lap márciusi különszáma nyitotta meg, amely a *jogsegély* kérdését tárgyalja, főleg a polgári jog terén Ausztria és a többi államok közötti viszonylatban. A kérdésnek minket különösen érdeklő magyar-osztrák viszonylatát *dr. Maurus Deutsch*, a bécsi magyar követség jogtanácsosa ismerteti és a vonatkozó joggyakorlat rendszeres ismertetése mellett a jogsegélynek a gyakorlatban nagyon vitás néhány kérdését világítja meg.

— A földreform pénzügyi lebonyolítása tárgyában ez év április havában kiadott rendeleteket ismerteti a Gazdák Országos Propaganda Szövetsége kiadásában most megjelent tájékoztató füzetben *dr. Földes Mór* ügyvéd, a szövetség földreform-előadója. A jogász szabatosága mellett is népszerűen megírt 50 oldalas tájékoztató világos áttekintésben, az egyes részletek alapos megvilágításával tárgyalja a bejelentéssel kapcsolatos teendőket és a választható megoldási módok mikéntjét. A füzet komoly hasznára fog szolgálni a kérdésben érdekelt megváltást szenvedő birtokosoknak.

Inhalt. T.: Das Problem der Rechtsanwaltschaft. — *Dr. Ö. Szentirmay*: Eine Kompetenzfrage im Bereiche des unlauteren Wettbewerbes. — *Dr. A. Berczel*: Chaos im Arbeitsrecht. — *Dr. D. Mauthner*: Die Abnutzung der Wohnhäuser vom Gesichtspunkte der Einkommensteuer. — Die Diskussion über den Entwurf des UBGB. im Juristenverein. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér, állástkeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

50,000 P tőkével rendelkező ügyvéd fővárosi vagy pestkörnyéki irodát átvenne vagy társulna. Ajánlatok «Mobil» jellegére a kiadóba.

348

JOGI ÚJDONSÁGOK

- Dr. Almási Antal*: Dologi jog. I. kötet, kötve P 26.—
 Útmutató bélyeg- és illetékügyben. Szerkesztette
dr. Pongrácz J. ... P 2.—
Br. Apor: Az 1929. évi lakásrendelet ... « —60
Dr. Kuncz: A magyar kereskedelmi és váltójog
 vázlata. II. kötet ... P 30.—
 I. « ... « 24.—
Dr. Térfi: Igazságügyi zsebtörvénylár, bőrkötésben
 P 40.—
Dr. Élthes Gyula: A kihágások kézikönyve, kötve « 8.—

Megrendelhetők

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4. Postafiók 214.

Fontos! A 20.— pengőn felüli rendeléseket havi 5.— pengős részletfizetésre szállítjuk.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata
30 kötetben

Díszes, művészi egészsvásonkötésben 125.— pengő

A gyűjtemény tartalma:

- Balzac**: Ursule Mirouet.
Barrès: Kitépelt sarjak I/II.
Bonsels: Emberek útja.
 Tündérvilág.
Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.
Dosztojevszkij: Netocska Nezvanova.
Duhamel: Éjféli vallomás.
Dümov: A szélhalászok.
Gide: Meztelen.
Gogoly: Régimódi földesurak.
 Bulyba Tárász.
Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.
Hauptmann: Thiel pályaőr. — A soanai eretnek.
Hémon: Mária Chapdelaine.
Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.
Lewis: Arrowsmith I/II.
Loti: Izlandi halász.
Löns: A második arc.
Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.
Noailles: Új remény.
Reade: A földönfutó örökös.
Schnitzler: Garlan Berta asszony.
Shaw: Cashel Byron mestersége.
Stevenson: A balantraei földesúr.
Turgenev: Tavaszi hullámok. — Első szerelem.
Unamuno: Kőd.
Zweig: Az érzések zürzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
 (Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes száma ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Kovácsy Dénes budapesti ügyvéd: Végrehajtási utasítások törvényes felhatalmazás nélkül. — Dr. Besnyő Bernát budapesti ügyvéd: Kötbér a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában. — Dr. Lévyiné F. Kata: Fiatalkorúak bírósága — nevelőtanács. — Dr. Hajdu Béla szegedi ügyvéd: Igazságügyi ankét. — Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről. — Törvénykezési Szemle. Dr. Ujlaki Géza budapesti ügyvéd: Bírósági gyakorlat választottbírói ügyekben az 1928. évben. — Jogirodalom. Zalán Kornél: Werbőczy és az angol jog. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 4. — Perjogi Döntvénytár. XVI. 2.

Végrehajtási utasítások törvényes felhatalmazás nélkül.

A földbirtokreform befejezése végett szükséges intézkedésekről alkotott 1928: XLI. tc. (Fbt.), a reform során megváltott földek után járó kártalanításnak fontos ügyét is szabályozta.

Ebben a kérdésben a törvényhozó abból indult ki, hogy a megváltott földek értékelésének is megfelel az az alap, amely szerint az állam a vagyonszállás fejében átvett és a földigénylők között szétosztott földek árát szabta meg. Ehhez képest kimondotta, hogy a megváltott földek ára is csak annyi lehet, mint amennyire az állam a vagyonszállás földeket értékeli, azaz a megváltott föld adókataszteri tiszta jövedelmének minden 1 koronája után 60 pengő.

Az ettől eltérő értékelést csak igen kivételes esetekre, a házhely céljára megváltott, továbbá szőlő, kert, erdőterületekre korlátozta.

E soroknak nem célja ama jelentős elvi és valóságos sérelmeknek taglalása, amelyek azáltal jelentkeznek, hogy amíg a megváltásokat a földtulajdonosok javára törvénnyel (1920: XXXVI. tc. 44. §.) biztosított teljes kártalanítás jegyében eszközölték, addig utóbb, mikor a kötelezettség beváltásának ideje érkezett el, tudtúl adták, hogy a teljes kártalanítás iránt vállalt kötelezettséget pénzügyi okokból nem lehet teljesíteni. Vagy azoknak a súlyos és vagyoni kárral járó helyzeteknek ismertetése, amelyet az okozott, hogy a törvény életbeléptetése a miniszteriumra bízott s így az ezen időponthoz fűződő kártalanítási igények sorsa bizonytalanságba jutott és szerencse dolgává vált, hogy kinek jár nagyobb, kinek kisebb kártalanítás.

A törvény életbeléptetése óta azonban a különböző végrehajtási rendeletek tömege jelent meg s fog még megjelenni s mert az a mód, amely a kártalanítási rendelkezések végrehajtásában megnyilvánul, már túlmegy a magánérdekek sérelmi keretein, az ezekhez való hozzászólás talán még sem lesz felesleges.

Egy törvény végrehajtására vonatkozó rendeletnek feladatát és annak kereteit mindenkor magának a törvénynek tartalma szabja meg. Ez olyan szabály, amelyen a végrehajtó hatalom magát, komoly alkotmányjogi szempontok sérelme nélkül túl nem teheti.

Mégis konstatálni kell, hogy a végrehajtó rendelet magát az Fbt. kártalanítási szabályain, egyrészt ezekkel ellentétben álló végrehajtási rendelkezések, másrészt újabb kártalanítási szabályok létesítése által, túl tette.

Az Fbt. tudvalevőleg a megváltást szenvedett választására bízta azt, hogy a földhöz juttatottól, avagy a pénzügyi lebonyolításra létesített szervtől kívánja-e kielégítését. És szabályozta azt is, hogy ha valaki kielégítését az állami szerv útján kívánja, úgy a neki járó kártalanítást, ettől a szervtől készpénzben csak $\frac{2}{3}$ -ad részben, egyharmad részben pedig kamatozó kötvényben kaphatja meg.

Ekként a megváltást szenvedett részére fenntartotta azt a jogot, hogy a részére engedett kártalanítást a földhöz juttatottól egészében, készpénzben igényelhesse s ha e jog érvényesítésének részleteiről nem is intézkedett, az életbeléptető rendelet a kérdés későbbi szabályozását kilátásba helyezte.

Olyan szabályt azonban, amely minden megváltást szenvedőnek kötelességévé teszi, hogy kielégítését az állami szerv útján kérje, az Fbt. nem tartalmaz.

Ezzel szemben f. hó 5-én 1300/1929. M. E. szám alatt rendelet jelent meg, amely a megváltást szenvedőknek választási jogát megszünteti és minden megváltást szenvedőt arra kötelez, hogy kielégítését a lebonyolító Szövetkezettől kérelmezze. Sőt azokkal szemben, akik a meghagyásnak eleget nem tesznek, joghátrányokat is megállapít.

Ez a rendelet törvényessége tekintetében az Fbt. 17. §-ában és az 5. §. szerint nyert felhatalmazásra hivatkozik, ám ezekből a törvényhelyekből az a felhatalmazás, hogy magának a törvénynek szabályai is módosíthatók, ki nem olvasható, mert ott csak arról van szó, hogy a vonatkozó törvény alapján kiadott rendeleteket lehet módosítani. Tehát nem magát a törvényt, amelynek vonatkozó rendelkezéséről (16. §.) maga az indoklás állapítja meg a fakultatív jelleget.

Az Fbt. 3. §-a továbbá a megszabott megváltási ár kötelező elfogadása alól csak azon megváltást szenvedőt menti fel, akinek ingatlanaira nézve a megváltási árat a törvény életbeléptéig az O. F. B. megállapította.

Ezzel szemben már az életbeléptető rendelet (5580/1928. M. E.) is kiterjeszti a mentesítést még azokra is, kiknek ingatlanaira nézve 1928 június 15-ig csupán a haszonbér nyert jogerős megállapítást.

Ebbe a csoportba tartozó megváltást szenvedők javára megváltási ár gyanánt, a jogerősen megállapított haszonbér húszszorosát állapította meg a rendelet.

Ez is egy olyan további kedvezményes, kivételes szabály, amelyre magában a törvényben alapot nemcsak nem találunk hanem azt a törvénnyel ellentétben állónak kell minősítenünk.

Az Fbt. 16. §-a szerint végül a lebonyolító szervtől csak egyféle kielégítést lehet igényelni. Aki pedig ezt igénybe venni óhajtja, annak ki kell jelentenie, hogy azt a kielégítést, amit ez adhat, teljes kiegyenlítésül elfogadja.

Az 1300/1929. M. E. sz. rendelet 3. §-a ezzel szemben megállapítja, hogy a lebonyolító szerv útján való kielégítést az is kérheti, aki az ár megállapító ítélettel szerzett jogáról nem mond le. Sőt aki már erről lemondott is abból a célból, hogy a kielégítésnek e szerv által nyújtható módját és mérvét igénybe vehesse, még az is igényelheti, hogy részére kifizessék azt a különbözetet, amely az ítélet szerint igényelhető és a kataszteri jövedelem szerint folyósított kártalanítás összege között mutatkozik. Pedig ez a rendeleti intézkedés sem congrual a törvénnyel. És lehetne még felsorolni más hasonló végrehajtási intézkedéseket.

A háború utáni idők törvényalkotásainak ugyan általában jellemző sajátossága egyebek között az őszinteség hiánya is. Az úgynevezett «keret» törvények alkotása, az igazi tartalomnak pedig a végrehajtási rendeletekben való feltárása, amivel különösen a pénzügyi közigazgatás terére tartozó törvényalkotásoknál találkozunk. Úgyhogy a törvény alkalmazásban ma már senki sem annyira a törvényre, mint az annak alapján kiadott rendeletekre kénytelen támaszkodni. Még sem lehetne reámutatni az eddigi

törvényekből olyan végrehajtási intézkedésre, amelynek a vonatkozó törvényben legalább valami alapja nem lenne.

Az Fbt-nál azonban, mint láttuk, már erre is sor került. S ha nem is lehet tagadni, hogy a legutóbbi M. E. és P. M. rendeletek sokban hozzájárulnak ahhoz, hogy az a sok kétértelműség, ami egy példátlanul hiányos és laza szerkesztésű törvény értelmezése körül támadt, megszűnjék s bizonyos jogos indok nélkül támadt méltánytalanság orvosoltassék: ez még sem szüntetheti meg azt a közjogi sérelmet, amely abban a tényben jelentkezik, hogy egy fontos törvény nem annak pontos tartalma szerint hajtatik végre, sőt, hogy a végrehajtó rendelet, annak tartalmától részben eltérőleg intézkedik.

Ha szükség volt az egyes kártalanítási kérdéseknek a törvénytől eltérő szabályozására — aminthogy az egyenlő elbánás elve még most is számos igazságtalan helyzet orvoslását kívánná meg — úgy ennek alkotmányos formáját is meg lehetett volna találni egy törvényhozási felhatalmazás kieszközlésében, amely a végrehajtó hatalmat a törvényt pótló és részben attól eltérő szabályozásra feljogosítja. Erre annál inkább szükség volna, mert habár a 18 szakaszos törvény életbeléptetése és végrehajtása tárgyában máig már a különböző rendeletek tömege intézkedik, a 700/1929. P. M. rendelet 13. pontja még most is azt jelenti be, hogy rövid időn belül ki fog adni még egy rendeletet, amelyből aztán minden megváltást szenvedő részletes *felvilágosítást* *szerezhet úgy jogaira, mint kötelességeire nézve*. Ez csak eléggé nyílt beismerése annak, ami történt.

Dr. Kovácsy Dénes.

Kötbér a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában.*

Kifogásoljuk a kötbér definíciójában (1053. §.) azt, hogy azt csak az adós kötelezhető és hogy az csak a hitelezőnek volna kötelezhető. A gyakorlat számos példáját mutatja annak, hogy az adós a kötbért (bírságot) nem a hitelezőnek, hanem harmadik személynek ígéri és nem is a hitelezőnek tartozik teljesíteni, számos példáját mutatja annak is, hogy azt nem a kötelezettség adója, hanem más ígéri. Az sem áll, hogy a kötbér mindig valamely vállalt kötelezettség teljesítésének biztosítására szolgál, gyakran nem kötelezett magatartás biztosítására is ki szokott köttetni, erre a törvényjavaslat szerint is kiköthető (1063. §).

Az 1053. §. azt a téves hitet keltheti, mintha a harmadik személy részére kikötött kötbér érvénytelen megállapodás volna, vagy mintha a kötbér szabályai erre az esetre alkalmazandók nem volnának, holott kétségtelen, hogy ennek az ellenkezője áll.

Annak az elismerése, hogy a kötbér harmadik személy javára is szólhat, szükségessé teszi annak a kérdésnek a szabályozását is, hogy akkor, amikor a hitelező a kötbért az adóstól harmadik személy javára köti ki, vagyis amikor az adós a hitelezővel kötött szerződésben arra kötelezi magát, hogy a kötbér szolgáltatást harmadik személynek fogja teljesíteni, az ilyen kikötés technikus értelemben vett harmadik személy javára kötött szerződést létesít-e, vagy sem? Nézetünk szerint kétség esetén ilyenkor valóságos harmadik személy javára szóló szerződés nem létesül, vagyis a harmadik személy kétség esetén ilyenkor a kötbér teljesítésére közvetlen, önálló követelési jogot nem nyer.

Helytelennek tartjuk, a már többször kifejtett okokból, hogy a törvényjavaslat a kötbér kikötéséhez «okirati» formakényszer szab meg. Az «okirat»-ba foglalás követelménye azt a látszatot kelti, mintha a törvényjavaslat az egyszerű írásbeli megállapodással meg nem elégednék, hanem valóságos okiratot, okmányt kívánna meg. Ez talán mégsem lehet a törvényjavaslat intenciója.

A kötbérikötésnél még az egyszerű írásbeli forma megkövetelését is helytelenítjük, mert az a forgalmi élet megnehezítésével jár. Oly ügyletről van szó, amely a mindennapi forgalomban számtalanszor előfordul, amelyre számtalanszor szükség is van és amelyet éppen ezért megnehezíteni nem szabad. Nem igen tudjuk megérteni, mi célja van e kikötés megnehezítésének. A formakényszer itt mellőzendő. A törvényjavaslat különben sem következetes ebben a kérdésben. A jogvesztés kikötésénél, ami szintén nem egyéb,

mint kötbér, sőt a kötbérnek igen súlyos fajtája, a törvényjavaslat az okirati kényszer már nem szabja meg. Ott az okiratba foglalás szükségessége csak arra a speciális esetre van megszabva, amikor az köttetik ki, hogy a hitelező a már felvett szolgáltatásokat visszatéríteni nem köteles, de magának a jogvesztésnek a kikötése, illetve a jogvesztés egyéb eseteinek kikötése, külön formához kötve nincs.

A törvényjavaslat a kötbér okirati kényszerét a német polgári törvénykönyvből vette át. Ott ez összhangban van az egész törvénykönyvön végigvonuló szellemmel. A német polgári törvénykönyv a forgalmi élet megkötésének jegyében áll. A törvényjavaslatnak a forgalmat lehetőleg szabaddá tenni kívánó elvi álláspontja azonban a kötbérnek okirathoz, írásbeli formához kötésével össze nem fér.

Hogy a kötbérenél az okirati kényszer megszabása csak a német polgári törvénykönyvből került a törvényjavaslatba, legjobban bizonyítja az a fent már kiemelt tény, hogy a jogvesztés kikötéséhez az okirati formát a törvényjavaslat nem kívánja meg. A jogvesztés kikötése ugyanis a német polgári törvénykönyvben nincsen külön szabályozva, nem volt tehát honnan átvenni ehhez az okirati kényszer.

Az 1053. §., szemben az előző tervezetekkel, amelyekben ez a rendelkezés külön nem foglaltatott, egy újonnan felvett utolsó bekezdésben kimondja azt, hogy a teljesítés az okirat hiányát pótolja. Ha a törvényjavaslat álláspontja megmaradna is, vagyis ha a kötbér okirati formához maradna kötve, akkor is fölösleges ez az új bekezdés, mert a benne foglalt rendelkezést a 961. §. általános érvénnyel már kimondotta. Ez itt felesleges ismétlés.

Tudvalévő, a törvényjavaslat is megállapítja, hogy a kötbér nemcsak arra az esetre kötelezhető, amikor az adós kötelezettségét egyáltalában nem teljesíti, hanem arra az esetre is, amikor nem kellően teljesíti. Az 1054. §-ban azonban a törvényjavaslat erről megfelelkezik és a kötbér lejártát csak az adós teljesítése elmaradásának esetére szabályozza.

Az 1054. §. utolsó mondata teljesen felesleges. A törvényjavaslat a kötbér lejártát az adós késedelméhez, vagy valamely kötelezettségellenes (nem köteletségellenes) cselekménye véghezviteléhez köti. Főleges tehát külön kimondani, hogy nem jár le a kötbér akkor, ha a késedelem, vagy a kötelezettségellenes cselekmény az adósnak fel nem róható. Késedelemről és kötelezettségellenes cselekményről csak akkor beszélhetünk, ha az az adósnak felróható. A késedelem és a kötelezettségellenes cselekmény fogalma már magában foglalja a felróhatóság fennforgását.

Helyeseljük a törvényjavaslat 1055. §-ának első bekezdésébe foglalt elvet, amelynek értelmében a hitelező, a kötelezettség nemteljesítése esetére kikötött kötbérenél, a kötelezettség és a kötbér követelése között szabadon választhat és hogy mindakettőt, vagyis a kettőt együtt nem követelheti. Csak az egyiket, vagy a másikat kaphatja meg. Ennek az elvnek azonban a §. második bekezdése egyenesen ellentmond, amelynek szövege szerint a főkötelezettség teljesítésének követelése a hitelezőnek a kötbérhez való jogát nem szünteti meg. Ez azt a látszatot kelti, mintha a törvényjavaslat szerint a hitelező ilyenkor a főkötelezettség teljesítését is, a kötbért is követelhetné, illetve megkaphatná.

Az előmunkálatokból kitűnőleg azonban a törvényjavaslat itt voltaképpen csak azt akarta kimondani, hogy a hitelező a kötbért mindaddig követelheti, míg a főkötelezettségnek általa követelt teljesítése meg nem történt. A kötbérköveteléshez való jogát e szerint az, hogy előbb a főkötelezettség teljesítését követelte, még nem szünteti meg. A kötbérhez való jogát csak a főkötelezettségnek valóságos teljesítése szünteti meg. Viszont a kötbérnek a követelése már egymagában megszünteti a főkötelezettség teljesítése követeléséhez való jogát. Az egyiknél, a főkötelezettség követelésénél, csak a valóságos teljesítés, a másiknál, a kötbér követelésénél, pedig már maga a követelés szünteti meg a választási jogot. A választási jog azonban mindenképpen a hitelezőt és nem az adóst illeti meg.

Így értelmezve, az 1055. §. 2. bekezdése nem volna ellentmondásban az első bekezdéssel. Csakhogy úgy, ahogy ez a §. most van megfogalmazva, abból ez az értelmezés ki nem olvasható.

Az 1055. §. második bekezdését azonban ily értelmezés mellett is helytelenítjük. Semmiféle komolyabb indokát és célját nem látjuk annak, hogy a hitelező miért éppen csak a kötbért követelhesse még utóbb is, ha előbb a főkötelezettség teljesítését már követelté

* Részlet szerzőnek a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara számára készített véleményéből.

és miért ne követelhesse utóbb a főkötelezettség teljesítését is, ha előbb a kötbért követelte, de meg nem kapta?

Az 1056. §. rendelkezései helyesek. A főkötelezettség nem kellő teljesítésének esetére kikötött kötbérnél helyes az a szabály, hogy a kötbér a teljesítésen felül is és a teljesítés a kötbéren felül is követelhető és helyes az az ezt megszorító szabály is, hogy a teljesítésnek fenntartás nélküli elfogadása a kötbér későbbi követelését kizárja, kivéve, ha csak utóbb tűnt ki, hogy a szolgáltatás nem volt megfelelő.

Az 1057. §. jelenlegi szövegezésében helyes. Örömmel állapítjuk meg, hogy az előző tervezet szövegéhez fűzött megjegyzéseink figyelembe vétettek. A jelenlegi szövegből már kitűnik, hogy a kötbér, mint minimális kár, a kár felmerültének minden külön bizonyítása nélkül követelhető. Ezen van a súlypont.

Helyeseljük az 1057. §-ban azt is, hogy — szemben a német polgári törvénykönyv 342. §-ával — nem tesz különbséget pénzbeli és egyéb kötbér között.

Viszont teljesen elhibázott rendelkezésnek tartjuk a törvényjavaslat 1058. §-át, amely a pénztartozás nem pontos fizetésének esetére kikötött kötbérre kiterjeszti a kamatmaximum szabályait. Ez azt mutatja, hogy még mindig az 1874. évi primitív törvényhozás nivóján állunk és hogy még mindig nem jutottunk annak a felismeréséhez, hogy a kamat és a kötbér egészen más természetű szolgáltatások. Nem bocsátkozunk e helyütt annak a taglalásába, hogy a maximum megállapítása magánál a kamatnál is helytálló-e, vagy sem. Az azonban kétségtelen, hogyha a maximum-megállapítást, mintegy védelmi keretül az uzsora ellen, a kamatnál jogosultnak ismernők is el, ez a ráció a kötbérnél semmiképpen sem áll meg. A kamat használati és kockázati díj, amely kiuzsorázásra adhat alkalmat. A kötbér nem használati, még kevésbé kockázati díj. A kötbér egészen más jellegű. A kötbér annak a biztosítása, hogy az adós az elvállalt főkötelezettségnek eleget fog tenni. Az csak akkor fizetendő, ha az adós a főkötelezettséget nem, vagy nem kellően teljesíti. A kamatot ellenben az adósnak mindenképpen meg kell fizetnie. Nem az ő magatartásán múlik, fizet-e kamatot, vagy sem. A legpontosabb adós is köteles az ügyleti kamatot a főkötelezettség lejártáig megfizetni. Ha a kölcsönre, a főkötelezettség vállalására szüksége van, a kölcsön mellett kikötött kamatfizetést, mint járulékos szolgáltatást, vállalnia kell, az őt a kölcsön visszafizetéséig mindenestre terheli. A kamatvállalás tekintetében tehát az adós bizonyos kényszerhelyzetben van, és az őt még a főkötelezettség pontos teljesítése, a kölcsönnek a lejáratkor visszafizetése esetében is terheli. Ott tehát szó lehet annak a jogosságáról, hogy a törvénynek az adóst a hitelezővel szemben meg kell védenie, nehogy az gazdaságilag előnyösebb helyzetével visszaélve, túl magas kamatot köthessen ki, ami alól az adós, ha egyszer vállalta, nem mentesülhet. A kötbér egészen más természetű. Itt tisztán az adóson múlik, kell-e kötbért fizetnie, vagy sem. Ha főkötelezettségét pontosan teljesíti — aminek megkövetelése végre is minden jogrendnek az alapja — a kötbért megfizetnie nem kell. A kötelezettséget nem teljesítő adós nem eshetik egyenlő szociális elbírálás alá a kamatfizetési kötelezettséget vállaló adóssal. Az utóbbinak a védelme lehet szociális kötelesség, az előbbinek védelme állhumanizmus, ellentétben van a jogrendnek fogalmával és voltaképpen biztosítás arra: adós, ne fizess.

A törvényjavaslat rendelkezése még a jelenlegi jogállapotot is figyelmen kívül hagyja. Jelenlegi jogszabályaink szerint (l. a kir. Kúria legújabb döntvényeit) a kamat-maximum szabályai csak az ügyleti, a kikötött kamatra állanak, a késedelmi kamatra már nem állanak. Ennél, késedelmi kártérítés címen (1923 : XXXIX. te.) a kamat-maximum korlátait maga a törvény rontotta le és egészen más maximumokat állapított meg.

A késedelmi kamat lényegileg törvényes kötbér, törvény által megszabott bírság. Szintén büntetése a késedelmes fizetésnek és nem azért jár, mert megfizetésére az adós magát kötelezte, hanem azért, mert a vállalt főkötelezettséget nem teljesítette. A késedelmi kamat tehát világosan kötbér, bírság jellegű. Helyesebben úgy fogalmazhatjuk meg a tételt, hogy ha a kötbért a kamattal egyáltalában össze lehet vetni, a kötbérnek a kamattal azonosítása az ügyleti kamatra semmiesetre sem, legfeljebb a késedelmi kamatra állhat.

Amikor a forgalmi élet tapasztalatai magánál a kamatnál is arra bírják rá a jogalkotót, hogy az ügyleti kamatra megszabott maximumot a késedelmi kamatnál mellőzze, egyenes abszurdum,

hogy a törvényjavaslat ezt a korlátokat a valóságos kötbérnél fenntartsa.

Hogy mennyire nonszens az 1058. §., legjobban kiderül, ha azt az 1055. §. második bekezdésével vetjük egybe. Az 1058. §. szerint pénztartozásoknál a kötbér ma nem lehetne több 8 %-nál, vagy ha a késedelmi kártérítés jelenlegi maximumát vennők is alapul, amire azonban az 1058. §. és a hivatkozott kúriai döntvény módot nem ad, akkor sem lehetne több 11 %-nál. Tegyük fel, hogy az adós pénztartozását meg nem fizeti és tegyük fel, hogy a hitelező első jogos haragjában az adóstól a kikötött kötbért követeli. Előállhat tehát az a képtelen helyzet, hogy a hitelező az 1055. §. szerint ezért a 8, illetve 11 % kötbérért magát a tőkekövetelését elveszteni. A pénztartozás nem pontos fizetése esetére ígért kötbért ugyanis a főkötelezettség nemteljesítésének esetére kikötöttnek kell és csak annak lehet tekinteni, mert a lejáratkor való nemfizetés a kötelezettség nemteljesítésének tekintendő, nem pedig nem kellő teljesítésnek.

Ha ez a példa nem is állana meg, az 1058. §. akkor is nonszens maradna, mert a kötbérkikötést egyáltalában illuzóriussá tenné. Azt jelentené, hogy a pénztartozás nem pontos fizetésére kötbért egyáltalában nem lehet kikötni. A pénztartozás nem pontos fizetése esetén a késedelmi kamat, a késedelmi kártérítés maximuma a törvény erejénél fogva amúgy is jár, minthogy pedig e kamat az 1058. §. szerint a kötbérbe beszámítandó, a kötbér viszont e kamatnál nagyobb nem lehet, a pénztartozásoknál az egész kötbérkikötés illuzórius volna. Nyilvánvaló pedig, hogy a kötbérnek pénztartozásoknál is nagy jelentősége van, pénztartozásoknál is nagy szükség van rá. Ezt talán mégis csak fölösleges bizonyítani. A kereskedő, aki fix-terminusra hitelez és akinek a kihitelezett pénzre a lejáratkor más, esetleg igen nagy jelentőségű, lukratív üzlet céljaira van szüksége, akinek tehát ezért nagy érdeke fűződik ahhoz, hogy az adós pontosan fizessen, legalább is annyi joggal kívánhatja meg, hogy az adóst megfelelően súlyos kötbér kikötésével pontos fizetésre szoríthassa, amennyivel más szerződést szabad és lehet kötbérrel megerősítenie. A kamatmaximummal azonos kötbér ezt az érdeket ki nem elégíti, ezt a célt nem szolgálja, mert a késedelmi kamatmaximum kötbér nélkül is jár és mert a kötelezettség pontos teljesítésének biztosítására nem elegendő, különösen nálunk, ahol még a nagyobb késedelmi kártérítés is alatta van a forgalomban szokásos rendes kamatnak, ahol tehát egészen jó üzlet késedelmes adósnak lenni.

A törvényjavaslat 1058. §-a valóságos anomália tehát. Jelszó-jogpolitika, amelynek tarthatatlanságán egyáltalában nem változtat a szakasz 2. bekezdésének az az intézkedése, hogy a hitelező a kötbéren felül a fizetési késedelemről eredő további kár megtérítését is követelheti, ha azt kimutatja. A kárkövetelés megengedése a kellő kötbérkikötés megengedését nem pótolja. A kötbér kikötésnek főcélja és indoka éppen az, hogy a hitelezőnek a kár kimutatásával, a kár összegének perrendszerű bizonyításával bíbelődnie ne kelljen. Bírói gyakorlatunk az ilyen kár megállapításától különben is szabódik, a kár összegének megállapításánál pedig egyáltalában nagyon szűkkeblű. Ezenfelül a kereskedő hitelező a kár nagyságát ilyen esetben igen gyakran csak üzleti titkainak elárulásával, feltárásával mutathatná ki, épp ezért az egész kárkövetést esetleg inkább elejti, semhogy üzleti titkaiba betekintést engedjen. A kötbér kikötésnek egyik főrendeltetése éppen az, hogy bizonyos értelemben pauszál-kártérítésül, kár és összezszerűség bizonyítása nélküli minimál-kártérítésül szolgáljon és hogy a kártérítési igény nehéz érvényesítését fölöslegessé tegye.

Az 1058. §-t, az uzsora elleni védelem jelszaván alapuló sablonos rendelkezésével együtt, az 1060. §. különben is teljesen feleslegessé teszi. Ez a §. a bírónak — nézetünk szerint helytelenül — úgyis megadja a jogot, hogy a túlságosan magas kötbért lemérsékelje. Ha a kamatmaximumon felül kikötött kötbérnek a konkrét esetben igazán uzsora-jellege volna, a bírónak az 1060. §. értelmében amúgy is módjában áll azt mérsékelni. Felesleges tehát a gazdaságilag csak igen gyengén védhető, ide semmi esetre sem tartozó kamatmaximum szabályának átvételével a pénzszolgáltatásoknál a kötbérkikötést teljesen lehetetlenné tenni.

Az 1058. §. még azt az enyhítést sem tartalmazza, amelyet az 1060. §. a kötbérmérsékléssel szemben megállapítani szükségesnek látott. E szerint az önként megfizetett bírság utólagos mérséklését követelni nem lehet. Az 1058. §-ban nincsen ilyen rendelkezés, nincs rendelkezés arra nézve, hogy a kamatmaximumnál magasabb

összegben önként lefizetett kötbért visszakövetelni ne lehessen, holott ilyen rendelkezés a jelenlegi kamat-törvényeinkben is megvan. Csodálatos, hogy a törvényjavaslat két szomszédos paragrafust sem tud összhangba hozni, mihelyt oly intézkedésről van szó, amelyet a német polgári törvénykönyv nem ismer. Az 1058. §-nak megfelelő rendelkezés t. i., és ezt az eddig kifejtettek után szinte fölösleges hangsúlyozni, a német polgári törvénykönyvben természetesen nincsen meg.

Az 1059. §., amely szerint kötbér után kamat nem jár, egy meggyökeresedett bírói joggyakorlatnak törvényes szabályként kimondása. Ez a szabály pedig ellentmondásban van azzal az általános szabállyal, hogy minden szolgáltatás után, ha az kellő időben nem teljesítetik, késedelmi kamat jár. (Vht. 43. §.) Semmiféle rációt abban találni nem tudunk, hogy a kötbérkötelezett a kötbérszolgáltatás nemteljesítése esetén, utána kamatot ne fizessen. Különösen kitűnik e rendelkezés abszurditása akkor, ha e szakaszt az 1055. §-sal egybevetjük. Az 1055. §. szerint a hitelező a kötbér követelése esetében a főkötelezettség teljesítését többé nem követelheti. Teljesen értelmetlen rendelkezés, hogy akkor, amikor a hitelező a főkötelezettség teljesítése helyett a kötbért követeli és az adós még a kötbér teljesítésével is késedelembe esik, az adóst a kötbér kamatainak megfizetése alól mentesítsük, még meg is jutalmazzuk. Ez a rendelkezés az előbbi tervezetekben nem volt meg, helytelen újítása a törvényjavaslatnak, helytelen deferálás a helytelen bírói gyakorlat előtt.

A bírónak az 1060. §-ban megadott kötbérmérséklési jog ellentétben van kereskedelmi jogunkkal és a kereskedelmi forgalomban kifejlődött gyakorlattal. Ugyancsak helytelen deferálás a jelenlegi helytelen bírói gyakorlat előtt. Ez a rendelkezés is abból a fentebb már részletesen taglalt álhumanisztikus tévedésből ered, mintha a hitelt már kiélvezett késedelmes adós szociálpolitikailag éppúgy védendő volna, mint a hitelt még csak most igénybevevő adósjelölt. Az utóbbi gazdaságilag tényleg gyengébb, mint a hitelező, viszont az előbbi esetben nem az adós, hanem valóságban a hitelező a gyengébb fél. Teljesen téves kiindulási pont, mintha minden adós eo ipso gazdaságilag gyengébb fél volna és mintha az szociálpolitikailag védendő cél lehetne, hogy az adós ne teljesítsen.

Még ha el is fogadnók azt a szempontot, hogy a nemfizető adósok közül a szociálpolitikailag támogatásra esetleg talán érdemes elemet, t. i. a hibáján kívül fizetni nem tudó adóst védelemben, támogatásban kell részesíteni, akkor is kétségtelen, hogy őt ebben a védelemben és támogatásban nem a hitelezővel szemben kell részesíteni. Ezt a védelmet és támogatást neki egész más téren kell nyújtani. Támogatást kell neki nyújtanunk abban, hogy vállalt kötelezettségét teljesíthesse, nem pedig abban, hogy a teljesítés alól mentesítjük, hogy a nemteljesítést neki könnyebbé tesszük. A hiteléletet kockáztató álhumanisztikus, helytelen adóstörvények gazdasági életünket és amúgy is gyenge lábon álló hitelünket veszélyeztetik és nálunk annak veszedelmesebbek, mert eladósodott ország lévén, hatóságainkban és bíróságainkban amúgy is erős a nízus arra, hogy az adósnak a fizetések kitolását, sőt a fizetés alól való kibújását is minél inkább megkönnyítsük.

A túlságosan nagy kötbérikötés lehetőségétől való félelem sem indokolja az 1060. §-t. A kereskedelmi törvényünk alapján kifejlődött joggyakorlat világosan megmutatta, hogy a kötbérikötésekkel nem igen űznek visszaélést, dacára annak, hogy a kereskedelmi ügyleteknél a bírónak kötbérmérséklési joga nincsen.

A bíró kötbérmérséklési joga mindig azzal a veszedelemmel jár, hogy a kötbérikötés elveszti jelentőségét, szerződésmegerősítő jellegét, azt a fontos hivatását, hogy az adóst a főkötelezettség teljesítésére ösztönözze. Ezért nem helyeseljük a bíró kötbérmérséklési jogát, amelyre szükség sincsen, mert a kötbérrel űzött esetleges visszaélés, mint a jó erkölcsökbe ütköző szerződés, amúgy is üldözhető, érvényteleníthető.

Ellentmondásban van a bíró kötbérmérséklési joga az 1057. §-ban helyesen megállapított szabállyal is. Ha a kötbért külön bizonyításra nem szoruló minimális kártérítésnek ismerjük el, ami a kötbér igazi jellege, akkor nem adhatjuk meg a bírónak azt a jogot, hogy ezt a minimális, külön nem bizonyítandó kártérítést az adós kérelmére mérsékelhesse. A bíró kötbérmérséklési joga feltételezi azt, ami az 1060. §. 2. bekezdésében ki is van mondva, hogy a bíró a hitelező vagyoni érdekét mérlegelje, ami e vagyoni érdek ismeretét tételezi fel, aminek viszont feltétele annak igazolása. Vagyis az 1060. §. a hitelezőt kerülő úton vagyoni érdeke, más

szóval kára bizonyítására szorítja. Az 1057. §. a hitelezőt e kár bizonyítása alól kifejezetten felmenti, az 1060. §. viszont — burkoltan — kötelezi rá. Ennél kirívóbb, feltűnőbb ellentmondást elképzelni sem lehet.

Az 1061. §. általánosságban azt mondja ki, hogy a természetes kötelezettség, a bírói úton nem érvényesíthető követelés biztosítására szolgáló kötbér bírói úton szintén nem érvényesíthető. Igen sok szó fér ehhez a szabályhoz. A természetes kötelezettség már kifejtettük, hogy annak eseteit nem igen lehet egy kalap alá vonni. Az 1061. §. szabálya a játékból és hasonló ügyletekből eredő kötelezettségnél talán megállhat, a természetes kötelezettség sok más eseténél azonban, nézetünk szerint, nem állhat meg. Annál kevésbé, mert ha érvényesíthető kötbér köthető ki anélkül, hogy főkötelezettség vállaltatnék (1063. §.), semmi rációja annak, hogy érvényes, csak bíróilag nem érvényesíthető főkötelezettség megerősítésére a kötbér ne szolgálhasson.

A törvényjavaslat sehol sem intézkedik arról, hogy a semmis, a megtámadható ügyleteknél kikötött kötbér is semmis és megtámadható. Ezt a két kategóriát az 1061. §-ban foglalt szabály alá, az itt tárgyalt kategória alá foglalni nem lehet. Az 1061. §-ban tárgyalt ügyletek érvényesek, míg ezek érvénytelen ügyletek. Az 1061. §-ban tehát semmis és megtámadható ügyletek megerősítésére kikötött kötbér érvénytelensége nem foglaltatik, holott a törvényjavaslatnak nyilván ez az intenciója. Ezt külön kell kimondani.

Dr. Besnyő Bernát.

Fiatalkorúak bírósága — nevelőtanács.

Azóta, hogy Ben Lindsey kezdeményezésére Chicagóban az első fiatalkorúak bírósága létrejött (1899-ben) s az ezt követő két évtizedben Európa majdnem minden állama meghozta azt a törvényt, mely különválasztja a fiatalkorúak bíróságot a felnőttektől, a gyermekkriminalitás ellen való küzdelemben újabb jelentős haladás észlelhető. Ha már az egyes államok Fb. törvényeiben voltak eltérések, pl. a büntetőjogi felelősség (Strafmündigkeit) alsó határa, szabadságvesztésbüntetés alkalmazása, nevelési intézkedések stb. tekintetében,¹ még nagyobb különbségek mutatkoztak a gyakorlati végrehajtásban, az eredményekben, a további fejlődés módjában és arányaiban. Így pl. a Bn. és az Fb. lényegükben egyeznek az Egyesült-Államok nagy részében fennálló idevágó törvényekkel, de míg az új törvény Amerikában mélyreható fejlődésnek bevezetője volt, nálunk a gyakorlati életnek a törvényből folyó sok követelése teljesítetlen maradt. Vámbéry 1918-ban megjelent munkája,² melyben az Fb. működését méltatja a legnagyobb tárgyilagossággal és éleslátással rámutat a fennforgó bajokra és hibákra. Ezek egy része azóta enyhült néhány mintaszzerű intézmény létesítésével; egy része megszűnt (a fiatalkorúak fogházi elhelyezését illetően), más része — mint látni fogjuk — teljes mértékben fennáll.

De nem tekinthető ma már indokoltnak Vámbéry sötét pesszimizmusa a bűnöző gyermek és fiatalkorú nevelésének *elvi lehetőségeit* illetően. Meggyőző erről egy kis bépillantás e kérdés külföldi irodalmába és ennek révén abba a haladásba, melyet az utolsó évtized e téren kétségtelenül hozott.

Rendkívül érdekes és gazdag anyagot nyújt erről Miriam van Waters phil. dr., a Los-angelesi fiatalkorúak bíróságának referense «Youth in Conflict»³ c. munkájában. Eleven előadásában szinte nézői, hallgatói leszünk egyes esetek tárgyalásának a gyermekbíróság előtt, hova a gyermek nem *vád* alapján kerül a gyermek ellen, hanem *kérvény* folytán a gyermek *érdekében*. Nem látunk szokatlant abban, hogy a gyermekbíró mint jóindulatú, de nagyobb hatalmu apa áll szemben a gyermekkel, hogy fejlődésének jobb, kedvezőbb körülményeket biztosítson. Sem abban, hogy többnyire képes szülőktől és gyermekektől a való tényállást megtudni, mert nemcsak, hogy kerül minden formalizmust: szobája egyszerűséget, nyugalmat és jóindulatot lehel, nincs benne semmi a bíróság megfélemlítő ridegségéből, hanem még az ítélet is kifejezi, hogy a

¹ L. Vámbéry: A fiatalkorúak büntetőjoga az újabb külföldi törvényhozásban. Jogtud. Közlöny könyvtára, 1918.

² Vámbéry: A fiatalkorúak bírósága a háború alatt és a háború után. Jogállam könyvtára, 1918.

³ van Waters: Youth in Conflict. Republic Publishing Comp., New-York, 1926.

gyermek javára hozatott. Némely államban, pl. Kaliforniában az ítélet nem is jogerős, ha e kitétel hiányzik belőle. Meglepőbb már egynémely statisztikai adat: ⁴ 200,000-re teszik a 18 éven aluli fiatalkorú és gyermek számát, mely az Egyesült-Államok összes gyermekbíróságánál az 1923. évben megfordult. Ezek közül 75 %-ot bocsájtottak próbára és ezeknek 80 %-ánál a próbára bocsájtás bevált! Ez csak úgy érthető, ha tekintetbe vesszük azt az intenzív nevelő munkát, amelyet a próbára bocsájtottal a pártfogó végez. A feladatot, melyet a «probatión» a pártfogóra ró, úgy írja le a szerző, hogy az a «szabadlábbon levő gyermeknek tervszerű kezelése, mely összefogja az otthonnak, iskolának, egyháznak egyesült erőit, valamint „settlement”-nek,⁵ játszótérnek és minden felhasználható társadalmi szervezetének, mely arra képesített személyek vezetése alatt közös, pontosan megszabott célért dolgozik». Elsőrendű szociális munkás és nevelő végezhet csak ily értelemben vett pártfogó munkát. «Mindinkább növekvő hányada a fiatalkorú bűnözőknek kerül el az Fb.-t azáltal, hogy a pártfogók nem-hivatalosan kezelik ügyüket. A National Probation Association 1922-ben 19 város statisztikai adataiból megállapította, hogy e városok $\frac{2}{3}$ részében az esetek fele, és $\frac{1}{3}$ részében az esetek kétharmada nem-hivatalos úton nyert elintézését. Minneapoliban pl. „javíthatatlan” és iskola-kerülő stb. gyermekek előbb a fő-pártfogó elé kerülnek, aki megkísérli, hogy a szülők és pártfogó tisztviselő bevonásával eredményt elérjen hivatalos Fb. eljárás nélkül; az így elintézett esetek $\frac{3}{4}$ része nem került utóbb sem az Fb. elé.» Érthető ily adatok alapján Lindsey bíró kijelentése, hogy «egy pártfogó tisztviselő, ki komolyan és lelkesen végzi munkáját, többet tesz egy év alatt a bűnözés megelőzésére, mint a legjobb államügyész öt évi köztisztviselői munkájával.»⁶

Legnagyobb nyomaték van csakugyan a *preventio elvén, lelki tényezők felismerése alapján*. E téren történt a leglényegesebb haladás a fiatalkorúak bíróságainak létesítése óta, a kriminális gyermek problémájának megoldása felé.

A preventio gondolata abból a tapasztalatból indult ki, hogy a kriminális gyermek többnyire a gyermekeknek abból a fajtájából való, melyek már korán kiválnak a többiek közül — problema-gyermekek — nehezen nevelhetők, némelyike szellemi visszamaradottságot is tanusít. De főképpen *kedélybeli* defektusuk az, mely a környezetükhöz való alkalmazkodást lehetetlenné teszi számukra. Habitusukat így jellemzi van Waters: «Kedvetlenség, szokványos sikertelenség, féltékenység, dühkitörések, túlzott bátortalanság, energiahullámzások, szeszélyesség, gyakori betegeskedés, nehezebb helyzeteknek és feladatoknak elkerülése, „idegeskedés”, túlérzékenység, apró bűncselekmények, külön-külön is már vészjeleknek tekintendők, melyek arra mutatnak, hogy az egyén és környezetének összjátékában valami hiba van.» De nem szigorú fegyelmezés, dorgálás és büntetés fogja hozzásegíteni a gyermeket a számára oly nehéz alkalmazkodáshoz. «Végtelen a hibák sorozata, melyet az iskola el fog követni, ha megkísérli, hogy növendékeinek erkölceit megóvjá, annélkül, hogy kellő *belátással* rendelkezik azok *lelki életébe*.» Akik a gyermeket problema-gyermekek neveztek el, ezzel elismerték azt, hogy nem rossznak tekintik őt, hanem, hogy feltételezik, hogy a gyermeknek vagy családi viszonyai vagy lelki egészsége megoldatlan problémát rejt magában. Idejekorán nyújtott megértés, mely a gyermeket lelki konfliktusainak megoldásához segíti, esetleg a milieu hibáit vagy a gyermek helyzetét orvosolja, sok gyermeket megóvhat a bűnözés első lépésétől is. «De ahol nincs is még bűnözésről szó, a problema-gyermek alapos tanulmányozása és kezelése sok boldogtalanságnak szüntetheti meg okát, úgy a gyermekkorra, mint az egyén egész életére kihatólag.» E szavak

⁴ A bostoni Fb.-nél 1906-ban megfordult bűnöző gyermekek 34 %-a és az 1911. éviék 29 %-a lett visszaeső a rákövetkező öt év folyamán. Ez időszakokban 2·8 %, illetőleg 1·2 % tért vissza ötször, vagy többször is. L. Sutherland: Criminology. Lippincott Co. Philadelphia, 1924.

⁵ Angliában és Amerikában már régen felismerték a settlementek munkájának fontosságát a kriminalitás ellen való küzdelemben. Kulturális központok (settlementek) létesítése munkáslakta környéken, társadalmi élet kultiválása ezekben, ifjúsági klubok, társas csoportok stb. keretében az odatelepített intelligencia (egyetemi ifjúság, stb.) önkéntes segítségével, megadja a környék ifjúságának az odatartozás érzését, erkölcsi támaszt jelent számára és segít át-hidalni a társadalmi osztályok közt való ellentéteket. Nálunk a közgazdasági egyetem tart fenn settlementet Újpesten és az V. ker. Népház közművelődési szakosztálya folytatott intenzív settlementeszerű munkát 1912-től fogva mostanáig, míg jelenlegi vezetősége jótékonyági intézménnyé nem redukálta a Népházat.

⁶ Sutherland: Criminology.

az 1924-iki «Commonwealth Fund Program for the Prevention of Delinquency»-ból⁷ valók («Népjóléti alapprogramm a bűnözés megelőzésére»), mely magában foglalja a következő öt év munkatervét. Annak tudatában, hogy a korai felismerés útja csakis az iskolán át vezethet, a tanítókat mindenekelőtt képezni kellett erre a nekik nagyrészt új feladatra. A program négy szervezetnek munkáját körvonalazza: I. *New-York School of Social Work*. «Teoretikus és praktikus pszichiatriai kiképzést nyújt szociális munkásoknak, „látogató tanítóknak” és pártfogóknak. „Bureau of Childrens Guidance” néven klinikát tart fenn iskoláktól és máshonnan odaküldött gyermekek tanulmányozására és kezelésére. E klinika főfeladata, hogy az ily kezelés *lehetőségeit* részletesen bemutassa és a tanfolyam résztvevőinek alkalmat adjon megfigyelésre és gyakorlatra.» II. *Division on the Prevention of Delinquency and National Committee for Mental Hygiene*. *New-York*. «Egyes városokban minta-klinikákat és tanácsadó-ambulanciákat létesít oly célzattal, hogy így helybeli állandó klinikák alapítását propagálja, ahova iskolák, társadalmi intézmények, fiatalkorúak bíróságai és szülők küldhessék a bűnöző vagy problema-gyermekeket.» III. *National Committee on Visiting Teachers*, *New-York*. «Ez állam 30 községének nyilvános iskoláit ellátja „látogató tanítókkal” a végből, hogy ez intézmény értékét bemutassa, oly gyermekek érdekében, akiknek magatartása, környezete vagy lelki állapota nem engedik, hogy az iskolát teljes haszonnal látogassák. Ez intézmény állandósítását — a helyi hatóságok költségére — reménylik eredményképpen.» IV. *Joint Committee on Methods of Preventing Delinquency*. Az egész propaganda középpontja. Együttal kiadja értékes munkajelentéseiknek. «Three Problem Children» c. kiadványuk pl. három ily gyermekkel pszichológiai alapon folytatott nevelő és szanaló munka lefolyását és az elért eredményt közli. Fenti programjukat is ebben adják. Hajlandók lehetnénk van Waters elvi követeléseit: hogy a *tanító* legyen az, aki felismeri a gondjaira bízott gyermekek közül azt, akinek családi vagy lelki terhein könnyíteni kell, továbbá, hogy a tanító *képesítve* legyen ily irányú munka végzésére, hogy legyenek szociális munkások és klinikák és elhelyezési alkalmak, szóval lehetőségek az otthonukban rossz irányúknak indult gyermekek részére, — egy lelkes és rajongó pártfogónó egyéni véleményének és utopistikus álmának tekinteni, ha nem olvasnók e részletes programot és nem volna tudomásunk annak megvalósításáról. Így azonban látnunk kell, hogy a praktikus Amerika a preventiót tartja a «jobbik üzletnek»⁸ és New-York állam egymaga ily nagy apparátust mozgósít, hogy gyermekei *lelki* baján idejekorán segítsen. Óriásivá nőtt a «Mental Hygiene» mozgalom kiterjedése is, amióta 1908-ban Connecticutban létrejött az első «Mental Hygiene Society». Rövid időn belül az Egyesült-Államok 20 államában megalakult és nagy nemzeti mozgalommá erősödve, hozza a tudomány eszközeit a szociális munka támogatására,⁹ «terjeszti a lelki és szellemi bajok okainak ismeretét, folyóiratok stb. útján, kiterjeszti gondoskodását a gyengeelméjűek, epileptikusok és elmebetegek intézeti ellátására, felkelti a normálisak lelki hygienéje iránt az érdeklődést szülők, tanítók és szociális munkások körében és működést fejt ki bűnözés, és egyéb magaviseleti zavarok megelőzése érdekében». Ez utóbbi célt szolgálják az általuk «Child Guidance Clinics» néven az U. S. A. különböző pontjain felállított — fent említett — gyermekklinikák. «Psychiaterok, pszichológusok, orvosok és szociális munkások egész kara nyújt diagnoszt és szociális kezelést a problema-gyermekeknek, amelynek lelkülete olyan, hogy kezelése internálás nélkül is eredményt ígér, de amelynek kedélye vagy viselkedési nehézségei a környezetéhez való alkalmazkodást lehetetlenné tették.»

Ezek az *intézmények* és a bűnöző gyerekekről való *lelektani felfogás* magyarázzák meg a fent említett kedvező javulási statisztikákat.

⁷ «Three Problem Children.» Joint Committee on Methods of Preventing Delinquency. New-York.

⁸ «Azt állítják, hogy a preventio olcsóbb lenne, mint akár büntetés, akár gyógykezelés, vagy javítás. Nehéz ezt bizonyítani. De könnyű a bűnözők közt oly eseteket találni, kik rendkívül költségesek voltak és kiknek pályafutását idejekorán meg lehetett volna változtatni igen csekély költség árán. Például egy bűnöző nő San-Franciscóban tíz év alatt a városnak 8000 \$-ba került; minden bűnözését meg lehetett volna akadályozni idejekorán való gondoskodással és ez nem okozott volna több költséget, mint annak $\frac{1}{50}$ -részét, amibe a bűnözése kerül.» Sutherland: Criminology.

⁹ van Waters: Youth in Conflict.

tikát.¹⁰ Kialakult az a meggyőződés, hogy a javító vagy nevelő intézetbe való elhelyezés a bűnözés bekövetkezése után, még nem megoldása a problémának. *Csak azoknál a gyermekeknél várható tényleges javulás, az ott nyújtott normál-átlag nevelésre, akiknél tisztán exogén okok, milieu-ártalmak és nevelés hiánya voltak a baj okozói.* S ha Vámbéry azt mondja: ¹¹ «Jellemalakítást (pedig) a javító-intézetektől csak annyiban várhatunk, amennyiben a rendes életmód és a munkásélet megkedvelése, végül pedig a munka célszerűségének belátása a megszokás erejével visszahat a jellemre», úgy kiegészíthetnők azzal, hogy ezt is csak az exogén okok alapján züllésnek indult, lelkiép, komplikációk nélküli gyermeknél érheti el a lelki tényezők ismerete nélkül «szoktató» javítóintézeti nevelés. De még azoknál is csak abban az esetben, ha még nem jöttek náluk létre milieu-ártalmak stb. folytán súlyosabb jellembeli elváltozások. Az ily gyermekek száma pedig aránylag csekély lesz. Nagyobb számban vannak azok, akik már lelki konfliktusaik alapján léptek a züllés útjára. Mi a konfliktus? ¹² Leleki feszültség, mely elintézést, kirobbanást keres. Két irányt vehet a kirobbanás útja, vagy a *motilitásba*, a külvilág felé, vagy az *affektivitásba*, saját énjé felé. Első esetben a gyermek környezete szenved, a másodikban a gyermek maga. Az első a *züllöttség* esete, a második a *neurosisé*. Ez persze csak leegyszerűsített sémája a lefolyásnak, mely általában nem szokott ily egyszerűen végbemenni: többnyire egy egyénben mindkét irányú kirobbanások történnek; s ez a fiatalok bűnöző leggyakoribb típusa: a *neurotikus züllött*.

Érdekes, hogy a lélektani fundamentum, melyre az Egyesült-Államok egész nagyszabású gondoskodása a kriminális gyerekekről fel van építve, Freudnek ezen konfliktustanán nyugszik. Ez korántsem jelenti azt, hogy minden probléma-gyermeket psychoanalysis-sel kezeljék, sem azt, mintha a pártfogó psychoanalytikus kezeléssel foglalkoznának, de igenis megkívánják attól, *aki gyermekkel foglalkozik, hogy ismerje a gyermek lelkét és a lelki élet történéseinek törvényszerűségét, úgy mint azt nekünk a psychoanalysis látunk engedni.* Van Waters a pártfogó nevelőmunkájának részletes tárgyalásánál ismerteti a metodust, amelyet speciális munkaköre megkíván s amely lényegében egyezik azzal, amelyet *Aichhorn* (Wien)¹³ követ. Amerika pártfogóinak 1923-ban Washingtonban 4180 résztvevővel megtartott 50-ik nemzeti kongresszusa alkalmat adott annak a meggyőződésnek kifejezésére, hogy mily sokat jelent a psychoanalysis a pártfogóhivatásban.¹⁴ Így Amerika egyik legrégebbi pártfogóiskolája már 1918 óta tart kurzusokat Freud tanaiból. A «New-York School of Social Work» (szociális iskola) pedig több psychoanalyst tanít, mint az ország bármely más orvosi iskolája.

(Bef. köv.)

Dr. Lévyne F. Kata.

Igazságügyi ankét.

Dr. Zsitvay Tibor igazságügyminiszter úr ügyvéd volt és így az ügyvédség fokozott reménységgel néz működése elé, mert gyakorlati érzéke többoldalú, — belülről is, kívülről is egyaránt látja és felismeri az igazságügy bajait. A kívülről szó reánk, ügyvédekre vonatkozik, értve alatta eszö nyelvtani és sajnos, átvitt értelmét is, mert az utóbbi évek azt a keserű tapasztalatot érlelték meg bennünk, hogy javaslatainkat és kívánságainkat az igazságügyi intézkedéseknél mellőzték.

Igazságügyi vonatkozású rendeletek, törvényjavaslatok előzetes hozzászólás végett (1874: XXXIV. tc. 19. §-a) vajmi ritkán kerültek a multban a kamarákhoz, ha igen, úgy nem sok vizet zavartak az igazságügyi rendelkezések árjában, pedig az idézett törvényszakasz a kamaráknak véleményadási és javaslatvételi

¹⁰ A chicagói City Council közli az Fb. által a *Psychopathic Institute*-ba beutalt fiatalok bűnözők javulási statisztikáját. Mind rendkívül súlyos visszaesők, kiknek javulása szinte reménytelennek látszott. 1910-től kezdve a normálisaknak 47 %-a és a szubnormálisaknak 11 %-a teljesen megjavult. Sutherland: *Criminology*.

¹¹ Vámbéry: A fiatalok bírósága a háború alatt és a háború után.

¹² Aichhorn Budapest 1925-ben tartott előadása nyomán.

¹³ Aichhorn: *Verwahrloste Jugend. Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1925.*

¹⁴ L. C. Newton: *Anwendung der Psychoanalyse auf die soziale Fürsorge. «Imago» 1925. Heft 3.*

hatáskörét iktatta törvénybe, még a «korszerű reformok tekintetében» is.

Ha tehát a korszerű reformok, így pl. a közigazgatás reformjáról szóló törvényjavaslat nem küldetett meg minden kamarának, annak két oka lehet: vagy a kamarák mellőzése, vagy az, hogy talán nem is korszerű ez a reform, hiszen egyik «legfiatalabb» ügyvédtársunk, gróf Apponyi Albert is érzékeny sebeket ejtett rajta éppen a korszerűség szempontjából.

Azonban a mult sérelmeit mindig félre lehet tenni, ha remény van arra, hogy az igazságügyminiszter új csapáson halad és meglepetéssel fogja látni az igazságügyi kormány, hogy akárcsak Harun al Rasid több orvost és gyógyszerert talált Bagdadban, mint amennyi hivatalosan ismeretes volt, úgy itt is sokkal több igazságügyi patika és orvos fog jelentkezni, mint amennyire számítottak és máris szükségesnek mutatkozott a javaslatok korlátozása a kérdésekre adandó írásbeli észrevételekre.

Minthogy azonban ezeket a kérdéseket némi gyanúperrel fogadjuk, mert hátha éppen a legégetőbbek maradnak el és mint-hogy az igazságügy jelenlegi helyzetének csak ezen kérdések szemszögéből való feltárása esetleg féleredményt ér el, a *nem korlátozott outsider függetlenségével* én is megtartom az igazságügyi ankétot és mindjárt megteszem a javaslataimat is:

1. A bíróságok tehermentesítésének a járásbíróságok felszabadításával kell kezdődnie. A járásbíróságok legnagyobb terhe majdnem 70 %-ban fizetési meghagyásokból eredő perek, amelyeket az ellentmondásokat provokáló kézbesítési és felhívási rendszer szül. A fizetési meghagyások illetékes bírósága a községi bíróság. Ennek *elkerülése* az ügyvédi költségek hiánya miatt történik. Módosítandó a Pp. XVI. címe és az idevágó eljárási szabályzat a költségekre vonatkozó rendelkezések felvételével, ami által a községi bíróság életképességet nyer (esetleg egy-két ügyvéd elhelyezkedést is talál) és a fizetési meghagyások és ellentmondások helyett némileg kisebb költséggel, de jobb végrehajtási eljárással felek és ügyvédek, igazságügy és járásbíróság egyaránt nyerne, legtöbbet az ankét: a biztos sikert. 2. A járásbíróságok óriási munkáját alkotják és a bíró sok idejét ölik meg az adminisztratív teendők, így a végrehajtási kérvények. Mi lenne, ha az egyébként szabályszerű végrehajtási kérvényt a mulasztási ítéletek mintájára a következő záradékkal látnák el?: A bíróság e kérelem értelmében határoz és a költségeket — pengőben állapítja meg. Ilyen bélyegzők, blanketták rendszeresíthetők. Ügyvéd, telekkönyv és végrehajtó egyaránt kiismernék magukat e rendelkezés alapján is. 3. Kötelezővé teendő a telefon útján való értesítés pótolható hiányok, kiegészítések elérése érdekében. 4. A perfelvétel érthetetlen tömegmozgalom. Vissza kell térni a törvényszéknél dívó kiosztási rendszerre. A bíró előzőleg megismeri a pert, *előzőleg* ismeri a joganyagot, ami egy tárgyalást megtakarít számára. Kirekesztendő a lehetőségig a fél személyes védekezése, mert ez, különösen vidéken, kín a bíróságnak és kín a várakozó ügyvédeknek. 5. Lehetővé kell tenni, hogy az ügyvédi kamarák és területükön az egyes ügyvédi centrumok kamarai *választottbíróságok* állíttassanak fel, amelyen a kamara tagjai választás, esetleg zsűri-rendszer alapján (sorsolás, kifogásolási joggal) mérsékelt díjazás mellett ítélnének. Ne a választmány, mert ezt eltérítené eredeti működési körétől. Ezt a választottbíróságot a rendes bíróság minden jogköre megilletné, tanuidézés, megesketés, bírságolás joga. Oly bíróságot kapna ezzel az igazságügy, amely pártatlan és mélyreható ítéleteket hozna. 6. Ügyvédi költségperekben a kamara választmánya ítélnének. 7. Adassék mód a tömegesen jelentkező lakás-, munkaügyi stb. perekben a végsőfokban határozó felebbezési tanács döntvényalkotási jogára, amely közzéteendő és így elejét veszi a pereknek. 8. Tisztelet, becsület a nagyobbára előzékeny segédhivataloknak, de egy udvariasságot és előzékenységet általánosan kötelező rendelet hézagpótló volna. 9. A bírák nyugalmi szempontjait, jegyző beosztását, szobájuk egészséges, világos, fűthető és felszerelt állapotát, a bírósági könyvtárnak a helyzet magaslatára emelését a teljesség kedvéért nem lehet mellőzni. 10. A törvényszéki értékhatár 1600 P-re leszállítandó. Az ország nem aranykoronáról szegényedett le pengőre, hanem ennél nagyobb mértékben. Látható a járásbíróság túlterheltségén.

A felsőbbbíróságok tehermentesítését egy más alkalomra hagyom.

Dr. Hajdu Béla.

Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályában a kódex feletti vita nem csökkenő érdeklődés mellett egyre jobban kiszélesedő mederben folyik. Az április hó 27. napján tartott ülést az alapítványra vonatkozó rendelkezések feletti vita töltötte ki, míg a május hó 3. napján a házasság általános joghatásai tekintetében szinte csak a vita bevezetéséül két önálló előadás hangzott el.

Az április 27. napján tartott ülésen elsőnek *Pap István* kir. kúriai tanácselnök úr szólalt fel, aki a Kúria alapítványi jogi gyakorlatának szemszögéből vette részletes bírálata alá a javaslat egyes rendelkezéseit és nagyszámú módosítást ajánlott. Így a 82. §-ban az alapítvány létesítéséhez a szervezetet nem kívánja meg. Elég, ha a tartós célra rendelés a nélkül történik, hogy a vagyont az alapító valakinek a vagyonszámba utalja. Ezt a §-t egészítené ki a 84. §. 2. és 3. bekezdése. A szervezetre utaló rendelkezést azonban a 84. §. 2. bekezdésében is el kellene ejteni. A 83. §-sal szemben az okiratba foglalás kellékét kívánja elejteni. A 84. §. 1. bekezdésében a célt nem említené, mert a cél meghatározásáról már a 82. §. intézkednék. Az e bekezdésben említett többi kérdések azok, amelyeket — amennyiben az alapító elmulasztotta volna — a felügyelő hatóság is tisztázhatja. A 88. §-ban az okirat bemutatása helyett az ügylet bemutatásáról kellene szólni. Gondoskodni kellene az ügylet harmadik személy részéről történő bejelentésének joghatásairól. A 89. §-sal szemben nem nyilvánítaná visszavonási oknak azt, hogy a kijelölt szerv az alapítvány kezelését nem vállalja. A 93. §. 1. bekezdése közjogi szabály, amely nem illik a kódex keretébe. A 95. §. második bekezdésében a halál esetére szóló fikció felesleges, mert nincs semmi akadálya annak, hogy az alapítvány az örökhagyó halálával keletkezzék. A főfelügyeleti hatóság jogköre szempontjából megfontolásra ajánlja, nem kellene-e különbséget tenni a közt az eset közt, amikor az alapítvány kezelésére új szervezet keletkezik és a közt az eset közt, amikor az alapítvány már meglévő szervezet kezébe kerül. A közhatósági tudomásulvételt csak az előbbi esetben kellene megkívánni, de ebben az esetben is bírói jogvédelmet kellene a közigazgatási hatóság intézkedésével szemben biztosítani, még pedig minthogy túlnyomóan magánjogi kérdések fognak felmerülni, a rendes bíróság mellett foglalna állást. A 85. §. első bekezdésében a közérdekű cél megkívánása az alapítványokat a fennálló joggal szemben túlságosan szűk térre szorítaná. Helyesebb lenne a tartós megengedett cél megkívánását fenntartani. A 87. és a 102. §-okban az alapítvány megszüntetésére nem adna módot, a cél megváltoztatásával az alapítvány mindig fenntartható. Nem helyesli, hogy a 104. §. értelmében az alapítvány a csődnyitás folytán megszűnik, hiszen az alapítvány a csőd alatt is van, sőt az sincs kizárva, hogy a csőd befejezése után még vagyon marad. A megszűnés esetei különben sincsenek kimerítően megállapítva. Csőd és az alapítvány céljának lehetetlenné válásán kívül az is előfordulhat, hogy maga az alapító állapít meg megszűnési esetet. A 105. §-ban erről az esetről is gondoskodni kellene.

Szládits Károly a szakosztály nevében hálás köszönetének adott kifejezést *Pap István* kúriai tanácselnök úr iránt a favor fundationis szellemében előterjesztett nagyértékű észrevételeiért.

Besnyő Bernát szerint a hatósági tudomásulvétel megtagadásának következményei ellene mondanak az alapítvány létrejövetelehez megkívánt kellékeknek. A családi alapítványok elismerése burkolt hitbizomány alapításra vezethet. A közhatósági diskrecionális jogkört, amelyet a közrend elastikus fogalma biztosít, aggályosnak tartja. A tudomásulvétel megtagadása esetében mindenestre biztosítani kellene az alapítvány visszavonását. Gondoskodni kellene a felelősség kérdésének rendezéséről abban az esetben, ha intézőszervül más jogi személy intézőszerve van kijelölve. A főfelügyeleti hatóság határozatát az alapítóval, illetőleg a hagyatéki bírósággal is közölni kellene. A 99. §-ban nincs tisztázva, hogy mi tartozik a törzsvagyonhoz. Tisztázni kellene, hogy az alapítványi vagyon átvevője a megszűnt alapítvány tartozásaiért mennyiben feleljen. Családi alapítvány esetében a kincstár öröklését ki kellene zárni.

Vinczenti Gusztáv a törvény érthetősége szempontjából előnyösebbnek tartaná a jóváhagyás konstitutív kellékként megkívánását a javaslatban foglalt nehezen érthető konstrukció helyett. Ebben az esetben az a bírói ítélet is konstitutív, alapítványt

létesítő hatályú lenne, amely a közigazgatási hatóság határozatának megváltoztatásával az alapítványt tudomásul venné.

Gündisch Guidó a főfelügyeleti jog kifejezést kifogásolja, mert ez az államfő főfelügyeleti jogaira van lefoglalva. A 87. §-sal szemben a cél megváltoztatását nem tenné lehetővé, mert a rokonceúra fordítás is világosan ellentétben állhat az alapító akaratával. A 93. §. 1. bekezdésében az egyházak és önkormányzatok felügyeleti jogáról is szólna. A 102. §-ban említett intézkedések messze túllépik a felügyeleti jogkört és mély beavatkozást jelentenek az alapítvány ügyeibe.

Nádas Bertalan ajánlja, hogy a céljukat veszített vagy meg nem engedett célú alapítványok ne rokonceúra, hanem a nagy nemzeti célok megvalósítására fordítottassanak. Ezekre a célokra az érvénytelen alapítványi ügyletet létesítők figyelmét is fel kellene hívni.

Szászy Béla államtitkár úr rámutatott arra, hogy a törvényjavaslat az alapítványok ki nem dolgozott területén úttörő munkát végzett s ebben sem a hazai irodalom, sem a külföldi jogok vagy a külföldi tudományos eredmények nem voltak kellőképpen a segítségére. Ezen a téren tulajdonképpen az elmélet kiépítését is maga a bíró kénytelen elvégezni. Kiemelte, hogy a diskrecionális hatáskörbe tartozó jóváhagyás és a tudomásulvétel közt az a lényeges különbség van, hogy a tudomásulvételre adott esetben a hatóság köteles is. Az egyes felszólalók által kifogásolt ellentmondás a javaslat szövegéből éppen úgy nem állapítható meg, mint ahogy nincs ellentmondás a mai jogunkban sem.

Szládits Károly egyetemi tanár úr megállapítja, hogy az alapítványi rendelkezések szövegében bizonyos közigazgatási jellegű idegen materia nyomult be, amelynek megfelelő átalakítása, esetleg kiküszöbölése helyénvaló. Az alapítvány szabályozását az egyesület szabályozásánál is nehezebbé teszi, hogy míg az egyesület élő akarat, amely tud a változó körülményekhez igazodni, az alapítvány holt akarat, amit nehéz idomítani. A vitából azt a domináló szempontot látja levonhatónak, hogy a közigazgatási beavatkozás elismerésével egyidejűleg kell gondoskodni a bírói jogvédelem biztosításáról is.

A május hó 3. napján tartott ülésen *Nádas Bertalan* a házassági törvény 3. §-ával kapcsolatban indítványozta, hogy a jegyeslet szempontokból a jegyes elhalálozása esetében soha se lehessen az ajándéktárgyakat visszakövetelni. Védelmet kíván biztosítani a nőnek a jegyesi állapottal való visszaélésekkel szemben.

Szládits Károly az első indítvány tekintetében a H. T. 3. §-át kielégítőnek találja, a második indítványban felvetett kérdésben pedig utalt a javaslat 1716. §-ára, amely a jegyesnek megfelelő védelmet nyújt.

Ezután a házasság joghatásairól általában szóló fejezet került megvitatásra.

Virágh Gyula a 111. §-sal kapcsolatban annak szükségességét hangsúlyozza, hogy az egyszer vétkes házastársat ne terhelje egész életén át a tartási kötelezettség, hanem bizonyos feltételek között a másik fél megbocsátási kötelezettsége is állapíttassék meg. A 112. §-t feleslegesnek tartja, amíg a házassági bíróság gondolata meg nem valósul. A 114. §-sal kapcsolatban felveti a feleség névviselési joga tekintetében létesülő megállapodás szabályozásának, valamint a névviseléstől való utólagos eltiltásnak a gondolatát. A 115. §-ban kimondaná, hogy a háztartás vezetésének joga is megilleti a feleséget, aki ne a férj nevében, hanem mindkét házastárs nevében járjon el. A 116. §-t elhagyandónak tartja, mert a házi munkára kötelezés ellentétbe jöhet a feleségnek azzal a kötelezettségével, hogy keresnie kell a házassági terhek viselésének megkönnyítése végett. Tisztázni kellene a közös gyermekek tartására vonatkozó kötelezettség mikénti megoszlását a szülők közt. A 117. §-ban a férjet illető tartás mértékének meghatározását nem tartja elég világosnak és általában csak olyan férj részére biztosítana tartást, aki önmagát önhibáján kívül nem képes eltartani. Ehhez képest a 118. §. harmadik bekezdését, amely a hibás férjnek járó szűkös tartásról szól, egészen elhagyná. Világosan kifejezné, hogy a feleség az eltartásra szoruló férjet, akit jogos ok nélkül elhagyott, köteles eltartani. A férj vétkeiből különálló feleség eltartási igényét akkor is megállapítaná, ha a nőnek saját vagyona és keresete van, amelyből a házassági terhekhez nem volt köteles hozzájárulni. Olyan esetben, amikor a nő vagyona a férjnél van vagy a vagyonát ingyen juttatta a férjnek, még vétkekesség esetében is megállapítaná a feleség igényét az eltartásra. Az erkölcsstelen élet-

módja következtében méltatlanná vált házastársnak a már megállapított tartástól megfosztását a 118. §. utolsó bekezdésében ki kellene mondani és ugyane bekezdésben a súlyos bántalom fogalmát a házassági törvény 78. §-ának megfelelően kellene kifejezni.

Dr. Vészi Mátyásné, dr. Wagner Lilla a 111—118. §-ok helyére új szöveget ajánlott, amely alkalmas lenne annak a szerinte inferioris helyzetnek a megszüntetésére, amelybe a javaslat rendelkezései alapján a feleség jutna. A kölcsönös megbecsülést is megemlítené a házastársak kölcsönös kötelezései sorában. A házasság élet ügyeiben a döntő szót annak biztosítaná, aki a házassági terheket túlnyomó részben viseli. Mindkét házastárs tartási kötelezettségét a másik házassággal szemben csak saját társadalmi állásához, vagyoniához és keresőképességéhez mérten állapítaná meg. A feleségre nem tenné kötelezővé, hogy a férje nevét viselje, hanem mindkét házastársnak megengedné, hogy a másik házastárs nevét is viselhesse a magáé mellett. Ebben a kérdésben a felek szerződéssel is megállapodhatnak. A háztartás vezetését nem tenné kizárólag a feleség feladatává, hanem azt mondaná ki, hogy a házimunka végzése alól az a házasság, aki a házassági terheket nem viseli, nem vonhatja ki magát. A házasság eltartási kötelezettségét is egymás irányában egyenlő feltételek mellett állapítaná meg.

Dr. Szladits Károly az igen szellemes előadásért a szakosztály köszönetét fejezte ki és a következő ülés (1929 máj. 11.) napirendjére a dr. Vészi Mátyásné előadásának vitáját is kitűzte.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bírósági gyakorlat választottbírói ügyekben az 1928. évben.*

Az 1928. évben hozott kúriai határozatok a polgári perrend (Pp.) XVII. címe értelmében eljáró választottbírók előtti ügyekben kevés számúak és nagyjából az eddigi gyakorlat medrében haladnak. E határozatokat az alábbiakban ismertetjük.

1. (*Választottbírói szerződés érvényessége.*) Ha az egyesületi alapszabályok rendelkezése szerint a választottbírók elnöke csak valamelyik bírósághoz kinevezett bíró lehet, ez a szövegezés nem nyújt arra támpontot, hogy az elnök csak tényleges alkalmazásban álló bíró lehet. Ennélfogva nem állapítható meg — az 1925 : VIII. tc. 20. §-a értelmében — a választottbírói szerződés semmis volta. (VIII. 1046/1927. — Pdt. 65.)

2. (*A választottbírói szerződés alakja.*) A választottbírói szerződés érvényéhez a Pp. 767. §-ában előszabott alakszerűség szempontjából mindegy, hogy a felek ugyanazon vagy külön-külön okiratban vetik magukat alá a választottbíróknak és így a választottbírói szerződés érvényét nem érinti az, hogy a felek levélváltás alakjában értesítették egymást erre vonatkozó megállapodásukról. (IV. 4143/1928. — J. H. 1371.)

Ez a határozat megfelel az eddigi bírói gyakorlatnak, amelyet «A választottbíráskodás kézikönyve» című könyvem 52. lapján ismertettem.

3. (*A választottbírói szerződés hatályvesztése.*) A választottbírók által kívánt díj-előleget az alperes nem helyezte letétbe, miért is a választottbírók tisztjéről lemondott. Ezután a felperes a rendes bíróság előtt indította meg a pert, amelynek során alperes a választottbírói szerződés pergátló kifogását emelte a Pp. 180. §-ának 4. pontja alapján, de a kir. Kúria azt elutasította, minthogy a választottbírói szerződés hatályát vesztette, tekintve, hogy a felek a 773. §. alapján nem éltek azzal a jogukkal, hogy a választottbírákat az eljárásra kényszerítették volna. (VII. 7158/1927. — J. H. 735.)

4. (*A szükségképi pertársaság befolyása a bírósági hatáskörre.*) Ha a választottbírói szerződést csak az egyik alperes írta alá, a felperes pedig a keresetet két alperes ellen indította és az rájuk nézve a Pp. 80. §-a értelmében csak egységesen bírálható el, a kereset mindkét alperesre nézve a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (V. 6684/1927. — Pdt. 64.)

Magából abból hogy a vitás jogviszony az érdektársakra nézve csak egységesen bírálható el, még nem következik, hogy a választottbírói szerződést aláíró fél is, úgy, miként érdektársa, a rendes bíróságnál pereltesse, azonban oly esetben, amikor szükségképi pertársaság (Pp. 80. §-a) forog fenn, kötelező valamennyi alperes perbeidézése. Ezáltal a rendes bíróság illetékessége alá tartozó alperes elvonja érdektársát a választottbírók hatásköre alól.

5. (*A választottbírói szerződési jogok engedményezhetők.*) A választottbírói alávetést és a választottbírók alakítására vonatkozó szerződési jogokat bármelyik fél az ő jogutódjára átruházhatja. (VI. 8404/1926. — Pdt. 96.)

6. (*Perképesség.*) A választottbírói szerződés átruházott még be nem jegyzett részvénytársaságra, amelynek a cégjegyzékbe bevezetése és kihirdetése a perindításig megtörtént. Az ily alperes részvénytársaság a képesség szempontjából jogosult a Pp. 180. §-ának 4. pontján alapuló pergátló kifogás emelésére. A pergátló kifogás abban állott, hogy a részvénytársaság akkor, amikor a választottbírói szerződés reátruházott, még bejegyezve nem volt és így jogképesség hiányában az átruházás joghatályosan létre nem jöhetett. (VI. 8404/1926. — Pdt. 96.)

7. (*Az ítélet közlése.*) Ítéletközlésnek nem tekinthető az, ha a választottbírók ítélete — miként annak záradékában foglaltatik — «alperessel külön rövid úton szóval közöltetett», minthogy a Pp. 782. §-ában előírt kényszerítő szabályok be nem tartottak. Az utóbbiakra nem vonatkozik az, hogy a választottbírók az eljárás módját saját belátása szerint meghatározhatja. (Pk. V. 4540/1927. — Ptjt. 76.)

8. (*Indokolás.*) A választottbírók megalakulása alkalmával a peres felek képviselői abban állapodtak meg, hogy a pert a Pp.-nak a törvényszéki eljárásra vonatkozó szabályai szerint fogják letárgyalni. Felperes azon az alapon kérte a választottbírók ítélet érvénytelenítését (784. §. 5. p.), hogy az indokolásnak egyes tételeket tárgyazó okfejtése nélkülözi a rendes bíróság eljárásában a 401. §-ban előírt ítéletindokolási szabályokat és az nem egyéb, mint az indokolás hiányának elpalástolására szolgáló szóhalmaz s nem egyenértékű a valódi indokolással.

A kir. Kúria az érvénytelenítési keresetet elutasította, minthogy a választottbírók köteletségének megfelelt annyiban, hogy az ítéletben foglalt indokolás alkalmas a vita lényegét illetően a meggyőződését előidéző okok felismerésére. A Pp. 782. §-a nem írja elő az ítélet indokolásának kelleit. Ebből következik, hogy a választottbírók ítéletének indokolási módja tekintetében perrendi szabálynak alávetve nincs. A kir. Kúria szerint a felek megállapodása a törvényszéki eljárás szabályainak alkalmazására vonatkozólag az indokolás kérdését egyáltalán nem érinti. (IV. 6876/1927. — J. H. 840.)

Csupán az a megjegyzés tehető ezen döntésre, hogy a felek által megállapított eljárási mód, amennyiben azt a választottbírók a maga részéről szintén elfogadta, a receptum szabályai szerint — a megbízás analógiájára — kötelező a választottbírókra, amely szerint köteles lett volna az indokolásnál a Pp. 401. §-ának előírását betartani. Ezen kötelezőmulasztásnak azonban különös szankciója nincs. A 784. §. 5. pontja alapján az ítélet csak az esetben érvényteleníthető, ha az ítélet «mics indokolva». Az indokolás fogyatékosai nem képeznek érvénytelenítési okot. Ez volt a kir. Kúria eddigi gyakorlata is. (L. id. művem 216. lapját.)

9. (*A választottbírók ügyköre kiterjed-e a c. érvényessége jogerős eldöntésére?*) A felek választottbírói szerződést kötöttek, mégis a felperes keresetét a rendes bíróságnál indította meg teljesítés iránt. Az alperes a választottbírói szerződés pergátló kifogását emelte. A felperes ellenkifogása, hogy ez a szerződés érvénytelen; kereseti kérelmet is előterjesztett annak érvénytelenítése iránt. Ez ellen alperes újabb pergátló kifogást emelt azon az alapon, hogy ezen új kereseti kérelem elbírálása is a választottbírók elé tartozik. (Pp. 180. §. 4. pontja). Ezen második pergátló kifogást bírálta el a rendes bíróság és azt elutasította. A kir. Kúria kimondta, hogy a választottbírói szerződés érvényessége felől kifogás esetén a választottbírók is határozhat ugyan, de önálló keresettel a dolog természete szerint a választottbírói szerződés érvényessége csak a rendes bíróság előtt támadható meg és így alperesnek a pergátló kifogást elvető határozat ellen irányuló felülvizsgálati kérelme elutasítandó. A pergátló kifogás érdemében döntés azonban nem hozható addig, amíg nem tisztáztattak a felperes által felhozott azon körülmények, amelyek alapján vitatta, hogy a választott

* A közölt határozatok mind a Kúria határozatai. Az idézett jogi szaklapoknál mindenütt az 1928. évi kötet értendő. Pdt. = Jogtud. Közlöny Perjogi Döntvénytára. J. H. = Jogi Hírlap. Ptjt. = Magyar Jogi Szemle melléklapja, a Polgári Törvénykezési jog Tára. A szaklap melletti szám azt a folyószámot jelenti, amelyet a határozat a szaklapban kapott. c. = compromissum = választottbírói szerződés.

tottbírósi szerződés nem jött érvényesen létre, illetve hatálytalanná vált. (IV. 3996/1926. — Ptjt. 1.)

Antalfy Mihály dr. e kúriai döntésre azt az észrevételt tette volt (a Magyar Jogi Szemle 1928. évi 1. számában), hogy a választottbírósi szerződés érvényessége, illetve érvénytelensége iránti kereset is tartozhatik a választottbírósi bíróság elé, ha ezen vitára nézve a felek kikötötték a Pp. 767. §-ának értelmében a választottbíróskodást.

E kérdésben megkülönböztethetünk két esetet: 1. A c. érvényessége kérdésében azon választottbírósi bíróság dönt, amely hivatva van a főügyben is dönteni. 2. Nem a főügy választottbírósi bírósága dönt a c. érvényessége kérdésében, hanem a felek megállapodása folytán egy másik választottbírósi bíróság.

Szerintem, miként azt már kifejtettem volt (id. könyvem 134. lapján), az első esetben a választottbírósi bíróság nem dönthet jogerősen a c. érvényessége kérdésében, minthogy saját illetékessége függ ettől a kérdéstől és minthogy a 779. §-ból is az tűnik ki, hogy mielőtt jogerős rendesbírósi határozat döntött a c. érvényessége kérdésében, a választottbírósi bíróságnak nincs joga az eljárást ítélettel befejezni. A c. érvényessége vagy érvénytelensége kérdését kényszerítő jogszabályok döntik el és ezen kérdést a választottbírósi bíróság nem vonhatja el az állami bíróság hatásköréből. Ugyanez a helyzet abban a másik esetben is, amikor a c. érvényessége kérdésében nem a főügy választottbírósi bírósága, hanem egy másik dönt. Ezen okokból a kir. Kúria döntését helyesnek kell tartanunk.

A felperes egyébként feleslegesen terjesztette elő a második kereseti kérelmet a c. érvénytelenségének megállapítása végett. Mielőtt az alperes pergátló kifogásával szemben felperes azt az ellenkifogást emelte, hogy a c. érvénytelen, a rendes bíróság amúgy is köteles ezt a kérdést, mint a pergátló kifogás eldöntésének előkérdését, elbírálni. Az alsófokú bíróságoknak az első pergátló kifogás keretében mindjárt lehetett volna a c. érvényességének kérdésében dönteni.

E helyen említtem fel azt a kérdést, hogy a pergátló kifogás tárgyában hozott határozat a c. érvényessége kérdésében kötelező-e, res judicata-e a választottbírósi ítélet érvénytelenítése iránti perben? (id. könyvem 210. l.) Kovács Marcel dr. — az Országos Jogászgűlésen előterjesztett véleményemmel szemben — azt az álláspontot foglalta el, hogy az említett határozat kötelező és res judicata-t képez. Kovács szerint a kir. Kúriának idevonatkozó IV. 98/1921. sz. határozata csak azt jelenti, hogy a c. érvényessége kérdésében nem perenkívüli, hanem csak peres úton dönthet a bíróság. Szerinte nem tagadható meg a res judicata attól az ítélettől, amelyet a rendes bíróság a 180. §. 4. pontja alapján emelt pergátló kifogás tárgyában, tehát a hatáskör kérdésében hoz és amely ellen kétfokú fellebbezésnek van helye.

Kovács ezen érvelése egyáltalán nem meggyőző, amit bizonyít az is, hogy ő maga emeli ki más helyen («A Pp. magyarázata», 855. l.): «Ami csak mint indok, mint előkérdés döntetik el, azt nem lehet végleg minden irányban és mindenkorra eldöntöttnek tekinteni.» Ez az álláspont annál inkább figyelembe jöhet, minthogy itt Kovács érdemleges ítéletben eldöntött előkérdésről szól. Még kevésbé lehet a nem érdemleges ítéletben, hanem csak a pergátló kifogás tárgyában hozott ítéletben eldöntött előkérdést minden irányban és mindenkorra eldöntöttnek tekinteni.

10. (Ügyvédi díjmegállapítás saját féllel szemben.) A választottbírósi bíróság az ügyvéd és az ügyfél közös kérésére megállapította az ügyvéd díjait a megbízóval szemben. A behajtási perben a fél ezt a díjmegállapítást azon a címen támadta meg, hogy a választottbírósi bíróság nem jogosult a Pp. 18. §-a szerinti eljárásra, továbbá, hogy a díjmegállapítási kérelem előterjesztésekor őt az ügyvéd megtévesztette. A kir. Kúria feloldó ítéletében megállapítja, hogy a jelen esetben a választottbírósi bíróságnak díjmegállapítása nem a Pp. 18. §-án, hanem a felek egyező kérésén, egyező megállapodásán alapszik és nincs törvényes akadálya annak, hogy a választottbírósi bíróság a felek kérelme és megegyezése alapján az ügyvéd díjait és kiadásait féllel szemben megállapítsa. (VI. 2686/1928. — J. H. 1675.)

A kir. Kúria ezzel eltért előbbi határozatainak azon álláspontjától, hogy a választottbírósi díjmegállapítási joga a Pp. 18. §-án alapszik és ugyanarra az alapra helyezkedik, amit kiemeltem idézett könyvem 167. lapján. Ugyanis az idézett §. csak rendes bíróságra vonatkozik. Akkor, amikor az ügyvéd és a fél közösen kéri az ügyvédi költség megállapítását, erre nézve kettőjük közt döntőbírósi szerződés létesül s a választottbírósi bíróság e kérdésben mint döntőbíró-

ság jár el, amelynek díjmegállapító határozata a félre és ügyvédjére nézve kötelező, de a költségek behajtása céljából az ügyvédnek a rendes bíróságnál külön kell pert indítania, miként általában minden díjmegállapítás esetében, ha egyszermind marasztalás nem történt.

11. (Döntőbírósi szerződés.) A kárbiztosítási szerződésben kikötött és ennek folytán foganatosított eljárás (K. T. 481. §-a) közvetlenül kötelező a felekre nézve, miért is az kizárja a kárnak utóbb bírói szemle útján leendő megállapíthatását, ha csak a biztosított nem igazolja, hogy a szakbizottsági becslésben résztvevő szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülték fel a kárt. (VII. 900/1926. Pdt. 40.)

Ezen döntésnek megfelel az állandó bírósi gyakorlat. E szerint a K. T. 481. §-a esetében a felek között létesült döntőbírósi szerződés a felekre nézve közvetlen kötelező. Ezzel ellentétben áll Kovács Marcel dr.-nak («A polgári perrendtartás magyarázata» II. kötete 746. lapján.) ez az álláspontja: «Kárbiztosítási szerződésben kikötött szakbizottság perenkívüli véleménye, amennyiben az szabályszerű választottbírósi döntésnek nem tekinthető, nem bírhat nagyobb bizonyító erővel, mint a perben kihallgatott szakértők véleménye; az tehát szabadon mérlegelhető és a szakértői bizonyítás a perben ismételhető». Kovács nem veszi figyelembe, hogy a választottbírósi szerződésen kívül a magyar bírói joggyakorlat kifejlesztette a döntőbírósi szerződés kötelező erejét. (Ezen szerződés jogi természetét tárgyalom könyvem 254—256. lapjain.)

Dr. Ujlaki Géza.

Jogirodalom.

Werböczy és az angol jog.*

(Néhány szó Grosschmid Béni könyvéről.)

A régi angol ingatlan-kézizálog idők folyamán jelzáloggá alakult át.²⁵ Tehát éppen ellenkezője a régi magyar zálogbirtoknak. Ez azonban csak a zálog kezdő, elsődleges létszakára vonatkozik. Mielőtt az adós a fizetési határidőt elmulasztja, a hitelező beléphet a lekötött jószág tényleges birtokába s jövedelmét követelése fejében szedheti (may . . . enter into possession of the mortgaged property and receive the rents towards payment of his debt.²⁶) Szóval, a jogviszony ismét kézizáloggá változik.

Ha az adós a birtok átadását megtagadná, keresettel szorítható reá. (An action by the mortgagee to recover possession of the land.²⁷) A recover = visszaszerez ige arra látszik utalni, hogy a záloghitelező tulajdonképpen mintegy a sajátjába lép be, olyasmibe, ami őt eredettől fogva megillette. Az angol források erről egész simán mint valami magától értetődő dologról szólnak. Abban a pillanatban, midőn a záloghitelező a lekötött jószágot birtokába vette (has taken possession of the land), előttünk áll a régi magyar zálogbirtokos, possessor pignoratitius, angolul mortgagee in possession, akit a törvény ilyképpen definiál: «Zálogbirtokos ezen törvény szempontjából az a záloghitelező, aki a zálog alapján az elzálogosított jószág birtokába lépett és azt birtokában tartja.» (Mortgagee in possession is for the purposes of this Act a mortgagee who in right of the mortgage has entered into and is in the possession of the mortgaged property.)²⁸ S hogy ez mily gyakori és megszokott dolog, mutatja a források közömbös, magától értetődő hangján felül ez a mindenre kiterjedő részletes szabályozás, mellyel a zálogbirtokos jogait és kötelezettségeit meghatározzák.

Látnivaló tehát, hogy a mai angol jogban igenis van a régi magyar zálogbirtokhoz hasonló intézmény, de a kettő között elvi különbség észlelhető. Az angol zálogbirtok ugyanis behajtási intézmény, melynek célja, hogy az adós fizessen. Ezzel szemben a magyar zálogbirtok, bár a perpetuitást nélkülözi, állandóbb, öncélúbb jellegű.

Természetes, hogyha az adós a kölcsönt vissza óhajtja fizetni, a záloghitelező a jószágot visszaadni tartozik. Ha ezt nem tenné,

* Az előbbi közl. lásd a 8. számban.

²⁵ Grosschmid: Gladstone és az ingatlan zálog, Magyar Jogi Szemle, 1924. évf., 177. oldal; dr. Sigmund Karplus: Handbuch des englischen Privatrechts. 34. oldal.

²⁶ Prideaux: Precedents in Conveyancing with Dissertation on its Law and Practice.

²⁷ Prideaux: Id. mű 555. oldal, Daniell's Chancery Practice 1162. old.

²⁸ Conveyancing Act 1881. §. 2.

az adós zálogváltási keresetet (action to redeem,²⁹ action for redemption,³⁰ redemption action³¹) indít ellene. Ez tehát az a kereset, melyet a zálogadó vagy jogutódja visszaváltási jogának érvényesítése végett indít. (... is an action to enforce his equity of redemption.)³² A visszaváltási jog (equity of redemption, right to redeem) nem egyéb, mint a zálogos adóssággal terhelt ingatlan tulajdonjoga («is in fact the ownership of the land subject to the mortgage debt.»³³). E kereset az adóst a fizetési határidő elmulasztása után is megilleti, a zálogot nem lehet visszaválthatatlanná tenni («a mortgage cannot be made irredeemable»³⁴), tehát a lex commissoria (clogging the redemption) ki van zárva.³⁵ Once a mortgage, always a mortgage. Egyesek (pl. Jenks) e szabályt már a XVI. századra visszaviszik.

Mellőzzük azoknak a részleteknek a kidomborítását, melyekben az angol action for redemption a régi magyar actio ad reliutionem pignoris-tól különbözik. Két alapvető különbségre azonban fel kell hívunk az olvasó figyelmét. Az egyik az, hogy az angol zálogbirtokos a beszedett jövedelmekről számot adni tartozik, itt tehát nincs antichresis. Ez megfelel annak az elvnek, hogy az angol zálogbirtok csak behajtási intézmény, melynek célja, hogy a hitelező pénzéhez jusson. A másik főkülönbség az, hogy a zálogváltási kereset megindítása Angliában prekluzív határidőhöz van kötve. E határidő a hitelező birtokbalépésétől, illetve ha a visszaváltási jogot írásban elismerte, az okirat keltétől számított 12 év. E határidőt semmi sem szakítja félbe, ezért neveztük prekluzívnak (absolute bar). Ezzel szemben a régi magyar jog alapvető tétele, hogy pignus non recipit praescriptionem, ami annyit jelent, hogy a zálogbaadó vagy jogutóda a zálogos jószágot az elévülési idő letelte után bármikor visszaválthatja a záloghitelezőtől s mindazon jogutódaitól, akikhez az zálog címén (pignoris titulo) jutott.³⁶

A zálogos telek, mint ingóság. Sajátságosan jellemző jogi fel fogásra vall régi jogunk ama tétele, hogy a zálogos telek nem ingatlan, hanem ingó («eiusmodi bona loco rerum mobilia computantur.»³⁷ Ennek oka a Hármaskönyv szerint az, hogy «jura impignorabilia redemptibilia sunt quae post redemptionem in pecunias convertuntur, pecuniae autem inter bona mobilia computantur.»³⁸ E tétel legfontosabb következménye az özvegyi öröklés terén mutatkozik. Tudnivaló, hogy az özvegyet a szerzeményi ingókból egy gyermekrészt illette meg,³⁹ a szerzeményi ingatlanokból azonban csak akkor, ha a vallólevelekbe (litterae fassionales) a feleség neve is beíratott.⁴⁰ Mivel azonban a zálogbirtok ingó jószág, ennél fogva egyenlő módon oszlik meg a hitvestárs, fiak, leányok és osztoztalan testvérek között, akár szerepelt az özvegy neve a záloglevélben, akár nem («aequaliter tamen inter conjugem filios filiasque vel fratres indivisos instar alliarum rerum mobilia dividuntur»⁴¹). A zálogbirtok ingó jellege mindazonáltal véget ér, ha az örökjogúvá változik.

Minden kommentár nélkül állítsuk most ide az angol jog egy ősrégi tételét: A zálogbirtokos joga ingóra vonatkozó jog, amíg a visszaváltás lehetősége fennáll, azután ingatlanná változik. («The interest of a mortgagee in possession of freehold land is personal property until the mortgagor is statute barred, it then becomes real estate.»⁴²) Ennek megfelelően a zálogbirtok a zálogtartó halála után nem a legidősebb fiúra száll, mint az ingatlanok általában, hanem az ingóörökösödés (distribution) szabályai alá esnek.

Ingóban nincs örökösödés. A régi jogok s a mi 48 előtti jogunk is sokkal élesebb határvonalat húztak ingó és ingatlan közé, mint a maiak. E különbség főleg az öröklési jog terén mutatkozott. Ingókban pl. nem volt fiágiság, ennél fogva nem volt leánynegyed

(quarta melleae) és hajadoni jog (jus capillare) sem, az özvegy a gyermekekkel együtt osztozott bennük stb.⁴³

Mindezek a különbségek nézetünk szerint a Hármaskönyv azon általános elvi álláspontjára vihető vissza, mely szerint örökösödésnek csupán örökös jogcímen birt ingatlanban van helye. Ezen felfogás szerint — ellentétben a római joggal — örökös nem az universalis successor mortis causa, hanem csupán az ingatlan örökös. Werbőczy elsősorban a fiúkat tekinti örökösöknek, mert atyjuk jószágai reájuk szoktak átszállani («qui iuribus paternis haereditariis succedere solent»⁴⁴), a leányokat csak annyiban, amennyiben egyes ingatlanokban (pl. donationes utriusque sexus, apai vagy anyai pénzen szerzett ingatlanok) ők is örökölnek, általábanosságban azonban csak maradékoknak (posteritates) nevezi őket.⁴⁵

Látjuk tehát, hogy Werbőczy az öröklés fogalmát kizárólag az ingatlanokra korlátozza, az ingók egyszerűen megoszlanak (dividuntur, divisio)⁴⁶ a jogosultak között. Ezzel némileg ellentétesnek látszik a Hármaskönyv azon szabálya,⁴⁷ mely szerint a jobbagy gyermekei közül uterque in rebus paternis tam mobilibus quam immobilibus aequali jure succedit. Mivel azonban a jobbagytelek Werbőczy szerint éppoly ingósított ingatlan, mint a zálogbirtok, mert a földesúr által elvileg megváltható,⁴⁸ e látszólagos kivétel csak megerősíti fenti tételünket.

Az Országbírói Értekezlet örökjogi téren teljesen parifikálta az ingókat az ingatlanokkal. Mai jogunk számára tehát — eltekintve a hitbizomány intézményétől — a Hármaskönyv fentvázolt eszméköre teljesen idegen. Ha már most felütjük az angol jogi forrásokat, azt kell látnunk, hogy Werbőczy gondolata a mai angol jogban élő valóság. Törvényes örökösödés (hereditary succession, descent) csak ingatlanokban létezik, örökös (heir) csupán a törvényi ingatlanörökös.⁴⁹ (A végrendeleti ingatlanörökös devisee-nek nevezik.) Az ingók nem örökösödés, hanem csak szétosztás (distribution) alá esnek. E szerint az angol jogi örökös nem is univerzális, hanem csak singularis successor.⁵⁰ Az ingatlanörökösödés terén a fiágiság és elsősülöttség, valamint a képviselő elvei az irányadók; csak elvéve partikuláris jogszabályok folytán örökösödnek a fiúk per capita (gavelkind). Ezzel szemben az ingók végrendelet hiányában per universitatem a végrendeleti végrehajtóra szállnak, aki azokat az ingóöröklés szabályai, helyesebben a szétosztási szabályok (statute of distribution) szerint felosztja a jogosultak között. A distribution terén is áll a representatio elve, de elsősülöttség és fiágiság nincs.⁵¹

Quod erat demonstrandum. A mai angol jog teljes egyetértésben a régi magyarral, örökletességet csak ingatlanban ismer (personal property has nothing hereditary in its nature). Több van Werbőczyből, mintsem mibennünk!

Hűbérjogi intézmények és adományrendszer. Grosschmid szerint az egész angol jogi életnek egyik jellemző sajátága az indirektizmus, a jogviszonyok magvának elpalástolása. A legmodernebb jogi intézmények oly hihetetlenül hűbéries köntösbe öltöztetvük, hogy alig tudjuk elképzelni a modern étellel való összhangjukat. Áll ez elsősorban a közjog és alkotmányjog mezejére. Az angol szövegeket olvasva, az az impressziónk támad, mintha Anglia a legabszolútisztikusabb monarchia volna. Az egész birodalom őfelsége területei és dominiumai (His Majesty's dominions), a minisztertanács őfelsége szolgáinak gyülekezete (a meeting of His Majesty's servants), a király a legfőbb hűbérúr (Lord Paramount), korlátlan és teljes tulajdonjoga kizárólag a királynak van, ennél fogva egész Nagy-Britannia minden talpalattnyi földje az övé, a királyé maga az angol nyelv is (The King's English) stb., stb.

Kevés nyelv kiejtése különbözik annyira az írásmódtól, mint az angolé. De nemcsak a szavak, hanem a jogi intézmények kiejtése is gyökeresen különbözik ortográfiájuktól. S valamint egyes szavak helyes kiejtését és igazi értelmét sohasem lehet könyvekből megtanulni, azonképpen az angol hűbéries fogalmak és intézmények valódi magvát csak az angol jogi élet gyakorlati oldalának tanulmányozása fedi fel számukra. Ekkor azután belátjuk, hogy amiben mi osztályuralmat, elnyomatást látunk, nem más, mint a legmodernebb dolgok ártatlan, tradicionális formája és stílusa.

²⁹ Daniell's Chancery practice 416.; Edward Jenks: Modern Land Law 390.
³⁰ Joshua Williams: Principles of the Law of Real Property 452. Conveyancing Act 1881. §. 25.

³¹ Wolstenhome's Conveyancing and Settled Land Acts 88.

³² Wolstenhome id. mű 74., 87.

³³ Kenelm Edward Digby: An introduction to the History of the Law of Real Property.

³⁴ Jenks: id. mű.

³⁵ Karplus: id. mű 34. Nincs azonban kizárva, hogy az adós visszaváltási jogosultságát a hitelezőre később, tehát nem az eredeti zálogszerződéssel egy időben, át ne ruházza, csak ne történjék az átruházás tisztességtelen (un fair) módon vagy kényszerből (un der pressure).

³⁶ H. K. I. 82. — ³⁷ 1647: 125. §. 2. — ³⁸ H. K. 102. §. 4. — ³⁹ H. K. I. 99. §. 1. — ⁴⁰ H. K. I. 102. pr. — ⁴¹ H. K. I. 102. §. 3.; Frank: Közigazság Törvénye I. 478. — ⁴² Prideaux id. mű I, 560.

⁴³ H. K. I. 99. — ⁴⁴ H. K. I. 17. §. 1. — ⁴⁵ H. K. I. 17. §. 2. — ⁴⁶ H. K. I. 99. — ⁴⁷ H. K. III. 29. pr. — ⁴⁸ Frank: Közigazság Törvénye I. 384. — ⁴⁹ Karplus: id. mű 169. — ⁵⁰ Karplus: id. mű 175. — ⁵¹ Karplus: id. mű 178.

Vonatkozik ez az angol birtokjogi rendszerre is, mely mind a mai napig megtartotta a hűbériség formáit és kereteit, jóllehet, az igazi hűbériség nem volt hosszú életű Angliában.

Az angol birtokjogi rendszer kreatívjellegű, azaz minden földtulajdonos az ő tulajdonát egy felsőbb hatalom szélesebb birtoklási jogköréből bírja.⁵² Mint az egész angol birtokjogi rendszer alapítéletét hirdeti ezt az angol jogász («For the first principle of the law of feudal tenure is, that the supreme ownership of all the land belongs to the crown and no subject can be absolute owner of the land. Subjects can at most hold freely of the King or of some mesne lord the hereditary estate called fee or estate in fee simple. It is a fundamental rule that all the lands within this real were originally derived from the Crown . . . and therefore the Queen is sovereign Lady Paramount either mediate or immediate of all and every parcel of the land within the realm»),⁵³ E szabály elvileg az angol világbirodalom egészére vonatkozik, mindazonáltal ki kell alóla vennünk azokat a területeket, melyek nem az angol jog uralma alatt állnak, pl. Kanadát, ahol a francia (old French law) és Délafrikát, ahol a holland (Dutch law) jog uralkodik.

E hűbérjogi rendszernek megfelelően, az angol jogban az ingatlan neve mind a mai napig hűbér, fee (feodum) és pedig a volt szabad emberek ingatlanai szabadhűbérek, freeholds, a volt jobbágybirtokok pedig másolati földek, copyholds.⁵⁴ A másolati földeken a jobbágyokat eredetileg csak prekárium illette meg, később azonban a szabadhűbéri és másolati jószágok közötti különbségek jobbára elenyésztek. A hűbérjogi képnek megfelelően a tulajdonos neve tenant in fee, birtoka a tenure.

(Folyt. köv.)

Zalán Kornél.

Szemle.

— Egy vidéki város törvényszéki főtárgyalásán volt alkalmunk a napokban résztvenni. Templomi betöréses lopás volt a vád tárgya, a vádlott pedig már egy más városban elkövetett hasonló cselekmény miatt el volt ítélve. Bár arra, hogy a vád tárgyává tett bűntettet elkövette volna, közvetlen bizonyíték fel nem merült, mégis egész sora akadt az indiciumoknak, amelyeket a nyomozás állapított meg. Igaz, voltak alibi bizonyítékok is, de ezek sem hiánytalanok. Szóval sem a delictum, sem a terhelt nem ébresztett különös rokonszenvet. Mégis az egész főtárgyalást a vádelvnek szinte iskolapéldaszerű tisztelete jellemezte. Úgy a terheltnek, mint a tanuknak kihallgatásában a főtárgyalási elnök az aranymérleg hajszályni egyensúlyával tette föl a terhelt és mentő kérdéseket, sem az elnök, sem a tanács tagjainak hanghordozása vagy arckifejezése nem árulta el, hogy akár az elítélés, akár a felmentés iránt benyomást merítettek volna az ügy irataiból. Erélyes volt a pervezetés, de egyformán udvarias volt a bánásmód nemcsak a katolikus esperes és az ágyra járó lengyel-zsidó kereskedősegéd tanuval, hanem a fegyenc-vádlottal szemben is. Mindenki érezte a teremben a bírói intellektust, amely fáradságot nem kímélve igyekszik a valóságot kibogozni, de senki sem érezte, hogy a bíróság helyzeti energiájából jogot merített volna a perben szereplők fölényes kezelésére vagy leckéztetésére. Még a vádlott sem. Valahogy ott lebegett láthatatlanul az 1792-iki magyar javaslatnak a Principiá-ban foglalt értelme: Index meminisse debet, absolutam ab hominibus perfectionem desiderari hand posse, ac *delinquentem etiam Concivem, et Cohominem suum esse*. Pedig e főtárgyalás elnökének és bírójának is bizonyára volt egyéni meggyőződése, véleménye és vannak személyes érzelmei, de mert a

⁵² Ezzel szemben allodiálisnak szokás nevezni az önmagán nyugvó korlátlan egyéni tulajdont. Eleinte az első foglalásokat nevezték allodiumoknak, később a fogalom jelentős változásokon ment keresztül.

⁵³ Williams, l. id. mű., Karplus id. mű. 68.

⁵⁴ Az elnevezés eredete az, hogy a jobbágyok az illető jószágra vonatkozó jogukat az uradalmi jegyzékek másolataival (copy of the court roll) igazolhatták. Karplus id. mű. 69.

bűnvádi perrendtartásnak nem csupán betűit ismerik, a bíróban joggal feltételezhető önuralommal rejtették azokat hivatásuk művészete mögé.

Mindezt pedig nem azért mondtuk el, hogy elismerésünknek adjunk kifejezést. Bírósággal szemben az elismerés még szaklapban is csupán néma tisztelet lehet, mert a dicséret éppoly sértő mint a gáncs. Arról nem is szólva, hogy nem is szolgálhat okul az elismerésre, ha a bíróság működése megfelel a Bp. szellemének. Voltaképp inkább a meghökkenésre van ok, hogy az elmondott eset megemlést érdemel, hogy kivétel az, aminek szabályként kellene szerepelnie. Sajnos, azok akik a bűnügyi gyakorlatban nap-nap után megfordulnak, tapasztalásból erősíthetik meg, hogy ez a vidéki főtárgyalás a fővárosban a ritka kivételek közé tartozik. Múltán felvetődik tehát a kérdés, hogy miért nem bírnak büntető bíróságaink, különösen az első fokon, a kivételes vidéki magasabb szintre emelkedni? Bizonyára van különbség az egyéni képességekben is. Nem mindenki születik az ítélkezés művészenek, akit minősítése alapján bírónak kineveznek. Első sorban mégis, úgy látszik a tömegmunka az, amely a bírót törvényalkalmazó mesteremberré süllyeszti. Tapasztalás szerint ugyanis könnyebb feladat a vád igazolásához keresni a bizonyítékokat, mint a védelem bizonyítása útján támasztott kételeyeket mérlegelni, könnyebb a büntetőbíró nevelő feladatát autoritativ kijelentésekkel, mint az elfogulatlan pártatlanságban megnyilvánuló materiális tekintéllyel megoldani s főleg gyorsabban lehet az eljárást az iratokból előre megszabott pályán leperegtetni, mint azon a széles skálán, amelyen a bizonyítás a vádelv szellemének tiszteletével kibontakozik. Megfelelő igazságügyi politikával talán mégis elérhető volna, hogy büntető bíróságaink gyakorlata az említett vidéki főtárgyalás szintjére emelkedjék és ne legyen a priori bűnös az, akinek bűnösségét vagy ártatlanságát a főtárgyalás hivatott eldönteni.

— Edvi Illés Károly halálának tízéves fordulójáról egyedül a M. Tud. Akadémiában emlékeztek meg, tehát úgyszólván a nyilvánosságnak kizárásával. Pedig a jogászvilágnak valóban nincs oka, hogy Csemegi Károly eszméinek letéteményesét a feledésbe engedje merülni. Nem voltunk sokan, akik a jogállam gondolatának képviselőjét egy évtized előtt, amikor a jogállam ellenkezőjének tragédiája játszódott le, utolsó útjára kísértük s úgylátszik ma is kevesen vannak már, akik Edvi Illés Károly halhatatlan érdemeinek tudatára ébrednek. Büntetőtörvény kommentárja ma is egyedül áll — bárha a bírói gyakorlat sokban meghaladta — és a büntető praxis háború előtti legértékesebb hagyományait annak a kitartó munkának köszöni, amellyel Edvi Illés Károly Csemegi alkotását a gyakorlat embereinek közkinccsévé tette. Nemcsak mint kommentátor, mint dogmatikus kriminalista és a mint éles logikájú publicista emelkedik ki alakja a mult idők ködéből, hanem mindenekelőtt mint a csodás jellemnek ragyogó példaképe. Hosszú emberéleten át szemevilágától megfosztottan a szellemi erőnek kitartó energiájával volt politikai és tudományos meggyőződésének ékesszavú hirdetője. Szűkös anyagi helyzetben állta helyét a magyar közéletben s a törpe epigonok korában még plasztikusabb formát ölt Edvi Illés Károlynak jellegzetes egyénisége, amelyet el nem muló kegyeletnek kell öveznie a magyar jogászok pantheonjában.

— Az Országos Ügyvédszövetség Szegeden, 1929. évi június hó 26-tól június 30-ig rendezi II. Vándorgyűlését, amelynek védnökségét dr. Zsitvay Tibor m. kir. igazságügyminiszter vállalja. A Vándorgyűlés napirendjére tett kérdések a következők: 1. Kari érdekeink, különös tekintettel az ügyvédképzésre és továbbképzésre, a magyar ügyvédségnek a köztelherviselés terén vitt szerepére, valamint a zúgírászat gyökeres kiirtására. 2. Szüksége az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet reformja és ha igen

mik a reformkívánalmak? 3. Milyen elveken épüljön fel a magyar közigazgatási rendtartás és melyek azok az ügyvédi kívánalmak, amelyek benne keresztülvihetők volnának. 4. A védelem szerepe a büntetőeljárásnak a főtárgyalásig terjedő szakában, különös tekintettel az ügyvédi kar idevonatkozó kívánalmaira. 5. Kívánatos-e a magánjog kommercializálása, különösen a kellékszavatossági jogok gyakorlásának előfeltételei tekintetében. A Vándorgyűlés résztvevői június hó 30-án a kecskeméti Ügyvédi Kamara és a Szövetség kecskeméti osztályának vendégei lesznek és a kecskeméti díszgyűlés előtt megkoszorúzzák *Katona József*-nek, a Bánk bán hallhatatlan szerzőjének (aki ügyvéd és Kecske-mét város főügyész volt) szobrát. A Vándorgyűlés résztvevőinek utazását, Szegeden való elszállásolását és ellátását az Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Részvénytársaság (Menetjegyiroda) főirodája (Budapest, V., Vigadó-tér 2.) intézi. Jelentkezni 1929 június hó 10-ig lehet; az ellátás és az elszállásolás díja személyenként szállodai elhelyezéssel 75 pengő, magánlakásban való elhelyezéssel 70 pengő, internátusban való elhelyezéssel pedig 65 pengő, amely összegben a teljes szegedi tartózkodás (elszállásolás, étkezés a bankettekkel együtt) ára, valamint az összes borravalók és adók is benne foglaltatnak.

A kecskeméti kirándulás költségei külön 7 pengőt tesznek ki. A vándorgyűlési tagsági díj ez alkalommal is személyenként 10 pengő, hozzátartozók után pedig 5 pengő. Az Országos Ügyvédszövetség ezúton is felkéri azokat a kartársakat, akik tévedésből meghívót nem kaptak és a Vándorgyűlésen résztvenni óhajtanak, hogy ezirányú kívánalmukat *dr. Stein László* ügyvezető pénztárnál (V., Báthory-utca 3.) bejelenteni szíveskedjenek.

— **Író és bíró** a címe *Dóczi Sámuel* kis kötetének, amelyet a szerző «Vázlatos munkaterv és adatgyűjtés»-nek nevez. Bár a könyv látszólag rapszodikus és rendszertelen, mégis alapjában arra a két kérdésre igyekszik válaszolni, hogy miért nem író a bíró s miért nem foglalkozik, a külföldi példától eltérően, a magyar szépirodalom gyakrabban a bíróval? Könnyebb az elsőre megadni a feleletet. Noha a bíró és az író, rokon funkciót teljesít: mindkettő igazságot tesz, mindkettő az értelem eszközeivel dolgozik, mindkettő az életből meríti anyagát, de bármily kívánatos volna is a bíró aktívabb közreműködése az irodalomban, mai túlterheltségük erre alig nyújt alkalmat. Abban is igaza van *Dóczi dr.-nak*, hogy az irodalomból nálunk a politika szorította ki az igazságszolgáltatás tanait. Legalább is a multban mert ma inkább a szenzáció, a színház és a riport szorítja ki. Nem érthetünk azonban egyet a szerzővel abban a javaslatában, hogy az igazságügyminiszter a bírói állás megbecsülésének fokozására *presztizs-szakosztályt* állítson fel. Ezt a presztizst ugyanis csak a jó bírák és a jó ítéletek biztosíthatják, aminek feltétele, hogy a bírót függetlenítsük az anyagi gondoktól és gondoskodjunk a megfelelő képzettségen felül a megfelelő kiválasztásról. Ezt azonban nem presztizs referenssel, hanem csak egészséges igazságügyi politikával lehet elérni. Mert igaza van a szerzőnek: mindent meg kell tenni, hogy a magyar bíró rátermett, boldog és megelégedett ember legyen. Sok minden egyébről is szó esik *Dóczi Sámuel* munkájában, amely széleskörű irodalmi ismeretekről tanuskodik s mint olvasmány kétségkívül ötletbresztő, élvezetes példája annak az irodalmi műfajnak, amely a jog, a publicisztika és szépirodalom határmegyéin mozog. A munka ára 3 pengő és megrendelhető a szerzőnél (Rákóczi-út 10.).

Inhalt. *Dr. D. Kovácsy*: Vollzugsverordnungen ohne gesetzliche Ermächtigung. — *Dr. B. Besnyő*: Die Vertragsstrafe im Entwurf des UBGB. — *Frau Dr. Lévy K. F.*: Das Gericht der Minderjährigen — Erziehungsrat. — *Dr. B. Hajdu*: Justizanket. — Die Diskussion über den Entwurf des UBGB. im Juristenverein. — Gerichtspraxis-Rundschau. *Dr. G. Ujlaki*: Die Gerichtspraxis in Schiedsgerichtsangelegenheiten im Jahre 1928. — Rechtsliteratur. *K. Zalán*: Werbőczy und das englische Recht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Helytállóképes, megbízható ügyvédjelölt négy éves gyakorlat-tal, perfekt gyorsíró, gépiró-állást keres. Levelek «Szorgalmas» jellegére kiadoba.

349

A Jogtudományi Közlöny Könyvtára új kötete

BÍRÁLO VÉLEMÉNYEK A MAGÁNJOGI TÖRVÉNYKÖNYV JAVASLATÁRÓL

Dr. Almási Antal,	Dr. Lów Loránt,
Dr. Benedek László,	Dr. Munkácsi Ernő,
Dr. Csorna Kálmán,	Dr. Reitzer Béla,
Dr. Doroghy Ervin,	Dr. Schuster Rudolf,
Dr. Gallia Béla,	Dr. Schwartz Tibor,
Dr. Holitscher Szigfried,	Dr. Szladits Károly,
Dr. König Vilmos,	Dr. Teller Miksa,
Dr. Liebmann Ernő,	Dr. Tihanyi Lajos,

Dr. Vági József

TANULMÁNYAI

Ára **6 pengő**

Megrendelhető

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata

30 kötetben

Díszes, művészi egészvászonkötésben **125**— pengő

A gyűjtemény tartalma:

Balzac: Ursule Mirouet.
Barrès: Kitépett sarjak I/II.
Bonsels: Emberek útja.
Tündérvilág.
Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.
Dosztojevszkij: Netocska Nezvanova.
Duhamel: Éjféli vallomás.
Dümov: A szélhalászkok.
Gide: Meztelen.
Gogoly: Régimódi földesurak.
Bulyba Tárász.
Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.
Hauptmann: Thiel pályáőr. — A soanai eretnek.
Hémon: Mária Chapdelaine.
Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.
Lewis: Arrowsmith I/II.
Loti: Izlandi halász.
Löns: A második arc.
Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.
Noailles: Új remény.
Reade: A földönfutó örökös.
Schnitzler: Garlan Berta asszony.
Shaw: Cashel Byron mestersége.
Stevenson: A balantrai földesúr.
Turgenyev: Tavaszi hullámok. — Első szerelem.
Unamuno: Kőd.
Zweig: Az érzések zürzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem Á.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. T.: Békebíró. — Dr. Lévyne F. Kata: Fiatalkorúak bírósága — nevelőtanács. — Ankét a tömegnap reformjáról. — Jogirodalom. A.: Irk: A magyar anyagi büntetőjog. — Dr. Zsolt Kornél: Werbőczy és az angol jog. — Szemle.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 4. — Perjogi Döntvénytár. XVI. 3.

Békebíró.

A napilapok híradása szerint Zsitvay Tibor igazságügyminiszter az ügyvédek sorából békebírákat akar kinevezni, akik kisebb perekben ítélnének. Ezzel nemcsak az ügyvédek anyagi helyzetét akarja javítani, hanem a járásbírókat is tehermentesíteni, mert az úgynevezett bagatell ügyeket ezeknek a békebíróknak hatáskörébe utalná.

Más alkalommal (Jogtudományi Közlöny 1929. évf. 7. szám) rámutattam arra, hogy ha nem reformáljuk meg az apró pereket, agyonnyomják a nagyobbakat és eltemetik a járásbírókat, amelyek bagatellbíróvá fognak lesülyedni.

Örömmel üdvözlöm tehát, hogy az igazságügyminiszter végre meg akarja tenni az első lépést a bagatell perek problémájának megoldására.

Helyeslem azt is, hogy *egyelőre* a járásbírók keretében *békebírák* külön intéznék az apró ügyeket.

Ezzel teljesebbé menne az a gondolat, melyet már évekket ezelőtt felvettem: az apró ügyeknek a többi ügyektől való elkülönítése.

Maga az elkülönítés azonban nem elegendő. Az apró pereket nem csak *elkülönítve*, hanem *másként* kell elintézni, mint a nagyobb pereket.

A kis perek nem bírják el azt az ünnepélyes eljárást, melyet a Pp. előír. Nagyon helyes, ha nagyobb perekben a bíró az ügyvédek (esetleg a feleket is) meghallgatja, azután tanukat hallgat ki, okiratokat vizsgál, szemlét foganatosít, szóval alapos bizonyítási eljárást folytat le, végül eskü alatt hallgatja ki a feleket és csak a harmadik vagy ötödik érdemleges tárgyaláson hozza meg az ítéletét. A kis perek és a kis emberek nem bírják el ezt az apparátust. A kis perekben nagy súlyt kellene fektetni arra, hogy az ügy egy legfeljebb két tárgyalás alapján elintéztessék és még fontosabb, hogy az ügyek minél nagyobb arányszáma egységgel nyerjen befejezést.

A gyors ütem elérhető, ha a békebírókat nem kötik a Pp. szigorúbb szabályai. Az egységek nagyobb arányszáma pedig elérhető, mert a békebíró ítéletei fellebbezhetetlenek és így a felek mihelyt a békebíró álláspontját ismerik, nem zárkoznak el az egység előtt.

Külföldi példák tanúsága szerint mindez elérhető.

A francia juge de paix előtt a bizonyítás felvétele igen ritka. Ha az első tárgyaláson nem jön létre egység, rendszerint a felek meghallgatása után azonnal («sur le champ») ítélik.

Haeger a francia igazságszolgáltatásról írt munkájában nagy elismeréssel nyilatkozik a békebírói intézményről. «Nincs egyszerűbb, gyorsabb, olcsóbb eljárás, mint a békebíró előtti. E téren még sokat kell tanulnunk». Olaszország a francia példa után 1865-ben szervezte meg a békebírói (conciliatore) hivatalokat. 1904-ben másfél millió per közül kb. egymilliót egységgel intéztek el az olasz conciliatorek, becsületet szerezve nevüknek.

Kétségtelenül már magának a névnek szuggesztív ereje van. Igaza volt Rugnonnak, aki azt mondotta a francia békebírókról:

«Ce mot fait bon au coeur, il fait adorer la justice». (Maga a szó jól esik szívünknek és tiszteletre méltóvá teszi az igazságszolgáltatást.)

A több mint száz év óta működő zürichi «Vermittler»-ek a perek 61%-át intézik el egységgel, Dániában a «Vergleichs-commission»-ok szintén egységgel intézik el az apró perek túlnyomó részét.

Sokan attól félnek, hogy a bizonyítási eljárásnak a minimumra való redukálása maga után fogja vonni, hogy az apró perek elintézése nem lesz oly alapos, mint a nagyobb pereké. Az én nézetem az, hogy ha felszabadítjuk a bírót a bagatell perekben a Pp. szigorúbb szabályai alól, az a mai állapottal szemben nem rosszabbodást, hanem javulást fog jelenteni. Ma formailag a bírót kötik ugyan a Pp. szabályai, de ítélete fellebbezhetetlen lévén, mégsem alkalmazza azokat mereven.

Dé még ha valamelyes hátránya volna is ennek a szabályozásnak, attól sem szabad visszariadnunk. Ma a nagyobb perek a járásbírók óriási túlterhelése folytán nem részesülnek sokkal jobb elbánásban, mint az apró perek. A bagatell-perek kiválasztása a nagyobb ügyek, nyugodtabb, gondosabb, alaposabb elbírálását fogja lehetővé tenni.

A bagatell-pereknek a mainál jobb elintézése biztosítható, ha a békebírák kinevezése körül a kormány kellő gondossággal jár el. Különben papíron marad az egész reform, mint az 1877-iki «bagatell» eljárás, mely már egyszer megpróbálta honosítani a békebírói intézményt. Louis Gensoul a rouen-i Cour d'Appel nyugalmazott elnöke nemrég megjelent, laikusok számára írt könyvében (L'organisation de la Justice) dicséri a francia békebírák bölcs döntéseit: «J'ai bien souvent au cours de ma carrière, admiré la sagacité des Juges de Paix et la sagesse de leurs décisions.» (Pályám folyamán gyakran bámultam a békebírák és döntéseik bölcsességét). A mi viszonyaink között jó gondolat, hogy a békebírákat az ügyvédi karból akarja a miniszter kinevezni. A kezdő bírák nem alkalmasak erre a nehéz feladatra, idősebb bírák lefokozásnak vennék. Néhány évi gyakorlattal bíró ügyvédek és nyugalmazott bírák ideális módon tudnák betölteni ezeket az állásokat.

A békebírói intézmény kérdésének jó megoldása két további nagy horderejű kérdés megoldását tenné lehetővé.

Az egyik a perek megelőzésének kérdése. Ez a probléma az igazságszolgáltatás legnehezebb problémái közé tartozik. Eddig minden kísérlet, mely arra irányult, hogy a peres feleket a per megindítása előtt komoly egység megkísérlése végett a bíróság előtti megjelenésre reá bírja, meghiusult. Igaz, hogy nem is oly régi az a gondolat, hogy a bíróságok nemcsak a perek elbírálására, hanem azoknak egység útján való megelőzésére is hivatva vannak. Még Kelemen (Institutiones III. 1189. l.) a perbeli egységekről beszélve azt mondja: «szabad ugyan a bírónak kétes kimenetelű perekben a feleket az egységre *mérsékleten* rábeszélni, de erőszakolni és e célból a bírói hatalmat és tekintélyt felhasználni tiltva van».

Azóta másként gondolkodunk erről a kérdéstről. Németországban évtizedek óta kiváló bírák és ügyvédek fáradoznak abban, hogy módot adjanak a szembenálló feleknek a per megindulása előtt egység kötésére, eddig kevés eredménnyel.

Franciaországban kivétel nélkül minden polgári perben kötelező az egységi kísérlet. A Tribunal civil hatáskörébe tartozó pereket is meg kell előznie a békebíró előtti egységi kísérletnek. Több forrásból azt a meggyőződést merítem, hogy a francia béke-

bírák e téren szép eredményeket érnek el: Sok intézményünk van, mely papíron maradt, de alig van még egy, mely oly kevéssé ment át az életbe, mint a per előtti egység megkísérlése (Pp. 139. §.) és kevés joga van a bírónak, mellyel oly ritkán él, mint az egység megkísérlésének jogával (231. §.).

Levin már 1915-ben rámutatott arra, hogy a perek szaporodásának egyik forrása, hogy túlságosan elnézők vagyunk a peres felek kicsinyességével és perlekedési viszketegeivel szemben (Nachgiebigkeit gegenüber kleinlicher Rechthaberei und Processucht), Schiffer pedig ismert könyvében a minima non curat praetor legmesszebb menő érvényesítését követeli.

Ha a békebíró a bagatell-ügyek tekintélyes részét egységgel tudná befejezni, úgy ez első, de fontos lépést jelentene a perek megelőzése terén és értékes újmutatást adna a többi perekben.

A másik, még nagyobb horderejű célja a békebírói intézménynek az egész bírói szervezet reformjának előkészítése volna.

Amint épületet csak alulról lehet felépíteni, úgy az igazságügyi szervezet újra való felépítését is csak alulról lehet megkezdeni. Előbb kell megoldanunk a legtömegesebb apró ügyek kérdését. Meg kell várnunk mily befolyással lesz ez a járásbíró hatáskörében maradó többi ügyek sorsára és csak azután gondolkodhatunk azon, miként reformáljuk tovább a bírói szervezetet.

Örömmel várjuk tehát a békebírákat.

Visszatérést jelent ez egy hatvan évvel ezelőtt felvetett eszméhez. Az 1870-iki Jogászyűlés foglalkozott már a békebírói intézmény kérdésével. A vitában Szilágyi Dezső, Pulszky Ágost, Hoffman Pál, Zlinsky Imre vettek részt. A Jogászyűlés 57 szavazattal 53 ellenében a kérdést levette a napirendről. Szilágyi Dezső is a kérdés elhalasztása mellett foglalt állást, de elvben helyeselte a békebíró békítési hatáskört («A békítési hatáskört én is elfogadom»).

A kérdés előadója, Zlinsky Imre a külföldi, főleg francia példák ismertetése után azt mondotta: «Ezen fényes eredmények után népünk egységi hajlamait ismerve, melynek véreben van, mielőtt pert indítana a bírót vagy szolgabíró keresni fel, hogy ügyben tanácsadója legyen, én a békebíró intézménytől hazánkban csak áldást remélhetek.»

Hatvan év óta népünk elszokott attól, hogy per indítása előtt tanács végett bíróhoz vagy szolgabíróhoz forduljon. Egységi hajlamai is csorbát szenvedtek. De ebben nem kizárólag a nép hibás.

Érdemes a békebírói kísérletet megtenni: Ce mot fait bon au coeur.

T.

Fiatalokorúak bírósága — nevelőtanács.*

Lényeges eltérést találunk a bűnöző gyermek problémájának tekintetében az Egyesült-Államok és Anglia között. Az 1908-ban hozott «Children Act» különválasztja a gyermekek fölött való bíróságot a felnőttektől, de azért az 1925-iki «Criminal Justice Act»-ig még tömegesen küldik a 16 éven aluli gyermeket is börtönbe. Egyes törvényszékek tartózkodását próbára bocsajtás és a pártfogó kirendelésével szemben ugyanez utóbbi törvénynek sikerül csak eloszlatnia, mely a pártfogó tisztségét nyugdíjogosult állami hivattal rendszeresíti és felhatalmazást ad a próbára bocsajtott eltartásához való hozzájárulásra az állampénztár vagy helyi hatóság költségére. De hogy mily kevéssé ment át a próbára bocsajtás nevelő szempontjainak megértése az illetékes tényezők tudatába, azt a belügyi kormány egyik jelentéséből¹⁵ láthatjuk, melynek síkra kell szállnia oly vélemények ellen, melyek vesszőztetést akarnának a próbára bocsajtással összekötni! Modern pedagógus csak mosolyoghat a jelentés naiv megállapításán, hogy tapasztalat szerint «a vesszőztetés nem mutatkozott hatékonynak, sem mint elriasztó, sem pedig, mint a javítás eszköze». És tovább: «Kimutatták nekünk, hogy a törvényszék elé állított fiúk egy részének testi sanyargatás vagy fenytetés valamely módjában volt már része saját otthonán belül s a bíróság által elrendelt botbüntetésnek ennek folytán kevesebb hatása lenne, mint egyébként.» A jelentést szerkesztő 14-es bizottságnak csak három tagja jelent be elvi különvéleményt a «report» végén, mely szerint nem értenek egyet azzal, hogy bíróság által elrendelt testi fenytetés egyáltalán hasznos

lehessen. Az említett törvény értelmében Angliában nyolc éves gyermek büntetőjogi felelősség alá esik. (Magyarországon 12 év, Ausztriában, Németországban és Svájcban 14 év, Franciaországban 13 és Belgiumban 16 év az a korhatár, melyen alul legfeljebb nevelő és óvintézkedésnek van helye.) Angliában nyolc éves gyermek törvényszéki tárgyalás során tanuként szerepelhet; megesketik, kezében a bibliával, a felnőttek esküformulájával. Vajkai Julia angliai tanulmányai¹⁶ az iskolát végzett gyermekek védelméről kiterjednek a kriminális gyermekekre is. Leírja, mint hatottak rá az angol fiatalokorúak törvényszékei rideg formalizmusukkal, az esküt letevő kis gyermekekkel. Szembeszökő az ellentét e között és úgy az amerikai, mint a magyar gyermekbíró minden formáságot mellőző abbéli törekvése között, hogy a gyermeket még csak ne is érje a fiatalokorúak bíróságán a törvényszék levegője. Ezzel szemben áll viszont az a tapasztalata, hogy Angliában aránylag csekély a gyermek-kriminalitás, s hogy egy-egy ipari városban (pl. Birmingham) alig jön leány a fiatalokorúak törvényszéke elé;¹⁷ s vannak leánynevelő intézményeik, melyeknek összevonására gondolhatnak, oly kevés bennük a növendék. A jelentés írója ennek okát egyrészt a kedvezőbb gazdasági viszonyokban látja, melyek megengedik a családanak, hogy megmaradjon otthonában. Másrészt egy specifikus angol vonásnak tudja be, mely preventív hatással van a gyermekkriminalitás terén: Anglia a szociális felelősségérzés, a szociális munka őshazája. Légio a komoly, szakképzett, főleg női szociális munkása. Ezek, csekély számú hivatásos szociális munkástól támogatva végzik egész Angliában — többek közt — a «látogató tanítónő» munkáját. A «School Care Committee» jóvoltából minden népiskolai tanulónak megvan a maga pártfogója, a látogató tanítónő, ki a gyermek jóléte fölött őrködik, míg az az iskolát el nem hagyja. Figyeli a gyermek iskolai előmenetelét, otthoni körülményeit, ezeket nyilvántartja, ahol szükséges aktívan belenyúl a gyermek sorsába s így bizonyára sokszor képes preventív intézkedésekkel elhárítani milieu-károkat, melyek a gyermeket egyébként bűnözésre vihetnék. A «School Care Committee»-től átveszi a fiatalokorú gondját az «After Care Committee» és a «Labour-Exchange». Ennek kiküldöttjeivel már az iskolában ismerkedik meg a gyermek, hogy az életbe kilépve tudja, hogy kihez fordulhat bizalommal a pályaválasztás és munkakeresés gondjaiban. Alig képzelhető el fiatalokorú, kit rá ne tudnának venni a «Committee» kiküldöttjei, hogy valamely esti iskolába járjon, valamely «settlement» vagy más társas intézmény keretében töltse el szabad idejét, hol társaságot, szórakozást, oltalmat talál. Alig van tekintélyesebb vállalat — kivált Anglia nagyobb városai-ban — melynek védőnője ne lenne, elsősorban a fiatalokorúak érdekében, stb.

A gyermekbűnözés létrejötténél kétféle tényezővel szoktunk számolni: endogén és exogén tényezővel. Ha összehasonlítjuk a preventio módját Amerikában és Angliában, úgy röviden azt mondhatnók, hogy Amerika preventiót űz az endogén és Anglia az exogén tényezők tekintetében. Ez természetesen csak nagyon durva vonásokban áll így. Főleg téves lenne ezt úgy értelmezni, mintha az Egyesült-Államok gondoskodása lelkiekre szorítkoznék. Sokkal inkább jellemző Angliára a lelki tényező tekintetbe nem vétele.

Az elmondottak alapján voltaképpen oda kellene konkludálnunk, hogy Anglia kedvező statisztikája a gyermekbűnözés terén, az ő rendszerének ad igazat. De akkor egy — úgy vélem — fontos körülményt hanyagolnánk el: s ez a visszaesések már sokkal kedvezőtlenebb adata. 1925-ben a fiatalokorúak Borstal-rendszerű fogházaiba küldött 1000 — 16 éven felüli — fiatalokorú közül 551 már 16 éves kora előtt került először a törvénnyel összeütközésbe,¹⁸ tehát visszaeső! Ezzel szemben állnak Amerika sokkal kedvezőbb statisztikai adatai.¹⁹ S mikor egyrésztől csodálva kell néznünk azt

¹⁶ Vajkai: Through Hungarian Eyes. The Weardale Press, 1929.

¹⁷ 1927-ben 1061 fiú és 36 leány esetével foglalkozott a birminghemi Fb. (L. Report, etc.)

¹⁸ L. Report on the Treatment of Young Offenders.

¹⁹ Newyorkban és Massachusettsben úgy a felnőtt, mint a fiatalokorú próbára bocsajtottaknál 1923-ban és az előző években 75—80%-ig bevált a próbára bocsajtás. Az U. S. A. többi államának jelentései nagyjából egyeznek ezzel. A próba-idő letelte után való visszaesések száma aránylag csekély. Bostonban az 1906—7. évben próbára bocsajtott 418 fiatalokorú 39%-a lett visszaeső a következő négy év folyamán. 1911—12-ben 379 közül 37% lett visszaeső a következő négy évben. Erie County-ban (New-York) 200 visszaeső bűnöző közül a próbára bocsajttá

* Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a 10. számban.

¹⁵ Report of the Departmental Committee on the Treatment of Young Offenders. His Majesty's Stationery Office, 1927.

az intenzív gondoskodást és védőmunkát, mely Angliában a gyermekért folyik, másrészt a mégis oly kedvezőtlen visszaesési adatban bizonyítékát kell látnunk annak, hogy *gyermekvédelem, patronage és fiatalok bírósága csak fél munkát végez, ha azt nem fekteti pszichológiai alapokra* és a lelki tényezőket tekintetbe nem veszi. S ez nemcsak a gyermek lelkének nemismeréséből folyó oly pozitívumokból ütközik ki, mint amilyen a nyolc éves korhatár, a gyermek megesketése, a botbüntetés, hanem azokból a negatívumokból is, melyek a gondozásra szorultak egy határozott körének elhanyagolásából állanak. Előbbi megállapításunkból logikusan következik, hogy az *értelmi és lelki bajok* folytán szenvedők azok, akikről nem történt vagy csak most indul meg a gondoskodás. Az idézett jelentés sürgeti az értelmi fogyatékosok számára való elhelyezési lehetőségeket; az encephalitis lethargica utóbajjaiban szenvedőknek otthonokban való elkülönítését, hogy megkaphassák az őket megillető betegek és nem kriminálisok gyanánt való kezelést. Ami pedig a psychopathiás gyermekek tömegeit illeti, a nem régen alakult «Child Guidance Council» feladatának tekinti az *első amerikai mintára működő gyermek-klinika* létesítését Londonban.

Értekes propaganda-munkának tekinthető ez irányban *Gordon dr.* könyvecskéje,²⁰ melyben Közép-Európa különböző országaiban tett tanulmányaiból és benyomásaiból leszűrődött véleményét adja. «Már nem a bűn, nem a lopás, nem a rablás az, ami mindenekelőtt érdekel bennünket, hanem a reakciónak a balsikere egyén és társadalom között az, ami figyelmünket megragadja, mint ezeknek a tüneteknek oka és amely észrevételi velünk azt, hogy a «betegség» nem okvetlen és mindig a bűnöző személyében, hanem néha a társadalmi szervezetben rejtőzhetik.» A büntetésnek fiataloknál csak «reconstruction and reformation» lehet a célja. A *jóvátertelnek* nagyobb helyet adna a büntetésben ugyancsak nevelés szempontjából: a fiatalok legyen kénytelen csekély keresetéből, ha apró részletekben is, visszafizetni az okozott kárt, felelősségérzésének fejlesztése végett. Szigorú büntetését kívánja annak a felnőttnek, pl. orgazdának, ki gyermek bűnözéséből hasznot húz. *Gordon* is a nevelő preventio apostola: a tanító feladata a problema-gyermek korai felismerése, mert csak abból indulhatnak ki a preventív intézkedések a gyermek javára. E célra fontosnak tartja az iskolák specializálódását értelmi fokozatok szerint is. Nemcsak a szellemi fogyatékosról, a debilistől és az imbecilistől, de már a gyengén elmaradt gyermektől is meg kell szabadítani az átlag normálisak iskoláját. Mert a gyenge tehetségű és a gátolt gyermek a neki való keretben tud csak maximális teljesítőképességeig fejlődni, hol nem érzi magát nyomva a tehetségesebbek által és ahol e feladatra képesített tanító szakszerűen vezet. De ne csak a tanuló *értelmi* haladására terjedjen ki a tanító figyelme. Fel kell ismernie a *kedélybeli* defektusban szenvedőt is, a kiegyenlített temperamentumot, az erkölcsi érzék tekintetében fejletlen, infantilist, az álmodozó magába vonultat stb. és az e célra berendezett gyermekklinikára kell küldenie megfigyelés és vizsgálat céljából. Ennek feladata aztán, hogy a psychopathikusnak bizonyult gyermeket kiemelje az egészséges átlagból és szakszerű nevelést biztosítson számára. És ahol az otthon vagy a szülő a gyermek bajainak oka, intézkedjék kihelyezése érdekében. «Gondoskodnunk kell arról, hogy a felnövekvő tanítónemzedék ezt a reá háruló problémát kellőleg értékelni megtanulja és képesítve legyen a nehezen nevelhető gyermek helyes kezelésére. Éreznie kell a vádat, mely abban rejlik, hogy valamely gyermek, mely reá volt bízva, a törvényszék karmai közé kerül. De ahol ez elkerülhetetlen, bizonyítani kell tudnia, hogy mielőtt erre sor került volna, a gyermeknek része volt alapos vizsgálatban és megértő, lényének megfelelő elbánásban.» A gyakorlati ember éleslátására vall, hogy mily fontosságot tulajdonít *Gordon* játszótérek létesítésének nagy városokban. Nyilván volt alkalma tapasztalni, hogy a gyermekbíróság elé első ízben állított fiúk mily nagy százaléka kerül oda «tiltott labdarugásért» és ablaktörésért. Itt is beválik az «Il n'y a que le premier pas qui coûte» régi lélektani igazsága: könnyebben kerül a törvénnyel összeütközésbe az a fiatalok, ki már egyszer állt bíró előtt. Birminghamben 1927-ben 1061, a fiatalok bírósága elé került fiú közül 50 ellen labdarugás miatt indítottak bűnvádi el-

járást.²¹ Ez angliai adat, hol már tradíció elismerni a játék jogát és nevelő hatását. Sajnos nem rendelkezem budapesti idevágó statisztikai adatokkal, csak személyes tapasztalatokkal. Nálunk a gyermek természetes játszósztónét bűn gyanánt üldözik: kezdve parkjainkon, melyekből hiányzik a kisdetek gondosan körülkerített homokja, melyben kedvükre vajakálhatnak és játszhatnak pl. Bécs és más nagyvárosok kis gyermekei. E helyett az *őr* ijeszteti őket, ha a padok körül feltúrják a felnőttek köpetétől fertőzött kavicsokat. És üldözött vad a pesti fiú, ha labdázásban akarja kiadni félnapos iskolai fegyelem után felgyülemlett energiáját. Bizonyára nem okozna számottevő költséget, ha Budapest városa saját üres telkeit bekerítve, szabad játszótéreknek nyilvánítaná s ahol ilyenek nincsenek egy kis hatósági propaganda vagy kompenzáció magántelkeket is megszerezne e célra s megvolna az első lépés a preventio irányában, mely talán még «jó üzletnek» is bizonyulna!

Gordon könyvének gyengéje, kissé felületes optimizmusa, mellyel a társadalom *minden* baját intézményesen megszüntethetőnek látja. Ezzel úgy fest, mint az orvos, aki minden hozzá forduló betegnek gyógyulást ígér. Pl. a csonttuberkulozist egy tollvonással kiirthatónak véli, csak kellő büntetéssel kell sujtani a tuberkulotikus tej forgalomba hozatalát! Kár lenne, ha ezáltal okos és becsületes reformtörekvéseinek hitelét csökkentené.

A kriminális gyermek érdekében négy tényező együttműködését tartja szükségesnek: a szociális, nevelő, lélektani és orvosiét. Kifejti, hogy a gyermek bűnözése lelki konfliktusaiból ered (utalva saját másik könyvére, melyben viszont megállapítja, hogy a lelki konfliktusok tanát *Freud*nak köszönhetjük). E konfliktusok okainak felderítése, a gyermek egészségi, lelki és szociális viszonyainak kivizsgálása a gyermekklinikán, oly szakvéleménynek adná anyagát, melynek alapján a fiatalok bírósága döntene a gyermek sorsa fölött, annak érdekében. Gordon tehát voltaképpen (európai tanulmányai után) az amerikai klinika-rendszer propagálja, melynél a bűnöző gyermek sorsa fölött majdnem csak forma szerint dönt a bíró. Csak a kész szakvéleménynek ad törvényes erőt, bár azt jogában áll vissza is utasítania. Voltaképpen erősen redukálódik a gyermekbíró szerepe. Van Waters szavai szerint: midőn a fiatalok bíróságának ítélete egy gyermeket beutal az állami nevelőintézetbe, nem tesz egyebet, minthogy a gyermek fölött való gondnokságot a szülőről az államra ruhazza át. A legmesszebb távolodik el a voltaképpen ítélszék funkciójától New-Zealand gyermekbíró-sága,²² hol az 1925-iki gyermekvédelmi törvény «Child Welfare Act» úgy intézkedik, hogyha gyermek, mint tettes kerül a gyermekbíró elé, ennek nem kell lefolytatnia az eljárást és döntenie a vád felett, hanem a gyermek családi körülményeinek, történetének, nevelési, lelki és egyéb lényeges viszonyainak tekintetbe vétele után megteheti intézkedéseit. Gordon már *szenátusnak* nevezi azt a négytagú testületet, mely a gyermekről véleményt adjon a bíróságnak. És ezzel még jobban megközelíti *Aichhorn*nak, a wieni «Jugendamt» szakreferensének indítványát, melyet már előbb idézett budapesti előadásában kifejtett és a melyet egy 1928-ban Párizsban tartott kongresszusra írt és ott megjelent előadásában²³ ismét nyilvánosságra hozott.

Aichhorn a «pártfogónevelésben» látja a bűnöző gyermek kérdésének jövőjét. Szerinte a züllöttség és a bűnözés nevelési fogyatékoság következménye. Ennek a gyermek csak áldozata és nem okozója. Felelőssé többnyire senki sem tehető. A szükséges intézkedés tehát a pótlólagos nevelésben és nem az elítélésben állna. Ha ezt a pótlólagos nevelést, a pártfogónevelést, illetve kezelést minden esetben nyújtani képesek lennének, úgy — a fiatalok bírósága feleslegessé válnék. Ennek létesítését tehát nem lehet végcélként tekinteni, hanem csak egy állomásnak a fejlődés menetében, melyet utól kell érnie a pártfogónevelésnek. Wienben ennek szerve a «Jugendamt», mely kerületi hivatalaival behálózza az egész várost és melynek 200 szakképzett pártfogónője együttműködik az orvossal, a pedagógussal, a psychoanalytikussal és a jogászszal és intenzív pártfogómunkásságuk egyrészt, kiváló nevelési tanácsadójuk másrészt, sok esetben fölöslegessé teszi a bíróság igénybevetelét.

²¹ L. Report on the Treatment, etc. melléklete.

²² L. Report on the Treatment etc.

²³ Aichhorn: Bemerkungen zur strafrechtlichen Verfolgung jugendlicher Rechtsbrecher. Intern. Konferenz für Wohlfahrtspflege u. Sozialpolitik. Paris, 1928.

alatt nem vált be 14.3 %, annak letelte után 2½ év alatt még 7 %. A többi bevált. L. Sutherland: Criminology.

²⁰ Gordon M. D.: Autolyous or the future for miscreant Youth. Kegan Paul. London, 1928.

«Hamarosan el lehetne érni a fiatalokorra vonatkozó büntető-jogi rendelkezések lényeges csökkentését — mondja Aichhorn — ha az eddigi elítélés helyébe a megítélés lépne. Az elítélés a büntetőbíró dolga. A megítélés a problema bonyolult voltára való tekintettel nem is bízható egy személyre. A büntetőbíró nem is jönne tekintetbe, inkább a gyámbíró vagy helyesebben a nevelőbíró, akinek kooperálnia kellene az orvossal, a psychoanalytikussal, a gyógypedagógussal, pártfogónevelővel, pártfogónővel, pártfogóval, szóval mindama tényezővel, aki a megítéléshez anyagot szolgáltat és a szükséges intézkedéseket végrehajtja. A fiatalokorú bűnözőt ki kellene vonni a büntetőtörvény kompetenciája alól és a jelzett testületébe utalni, melynek pl. *nevelőszénatus*, *nevelőtanács* néven lehetne megalakulnia.»

Nem véletlen, ha egymástól távoleső nemzeteknek a fiatalokorúak kriminalitásával gyakorlatilag foglalkozó képviselői egyazon irányban látják a problema jövő fejlődését. Ha végignézzük bármely ország fiatalokorúak bíróságáról rendelkező törvényét, megtaláljuk benne azt a §-t, mely elrendeli, hogy a fiatalokorúak bírója legyen e működésére speciálisan hivatott egyén, legyen pedagógiai érteke stb. És minél újabb keletű a törvény, annál élesebben körvonalozza ezirányú igényeit. Így az új osztrák «Jugendgerichtsgesetz»: ²⁴ «§ 27. Zu Strafrichtern in Jugendsachen dürfen nur Richter bestellt werden, die sich durch pädagogisches Verständnis auszeichnen. Sie sollen vorher in Vormundschaftssachen tätig gewesen sein und womöglich in Psychologie, Psychiatrie oder Pädagogik wissenschaftlichen Unterricht genossen haben.» Ausztriában és Németországban mindenféle tanfolyamok nyújtanak alkalmat fiatalokorúak bírójának és ügyészeinek, valamint pártfogóknak e speciális kiképzésre. Az elmúlt évben pl. a hamburgi egyetemen a «Deutsche Vereinigung für Jugendgerichte und Jugendgerichtshilfen» tanfolyamot rendezett e célból következő tárgyakkal: Abnormis fiatalokorúak kezelése. Züllöttek szociológiája és lélektana. Nevelőrendszabályok a fiatalokorúak törvényszékén. Pártfogónevelő rendszabályok keresztülvitele.

De ha még oly gondos is a bíró utóképzése, mégis túlzottaknak tűnnek azok a várakozások, amelyeket az így «megtanult» pedagógiához fűznek. És ha Vámbéry ²⁵ a magyar fiatalokorúak bíróságának túlterheltségében látja az okot, mely miatt a beléje helyezett reményeket megcsalódtatta, úgy ezzel szemben a *pedagógia* alábecsülését látom e várakozásokban. Pedagógussá és pszichológussá egy emberélet munkája árán válik csak valaki. Aki azt várja, hogy a fiatalokorúak bírója legyen «nevelésének irányítója», kinek kapcsolatot kell tartania az intézettel és az általa beutalttal; aki «nem ügyet vár tőle, hanem az embernevelés nehéz munkáját», az nyilván oly teljesítményeket és kvalitásokat vár, melyeket nem lehet *egy* emberben (hacsak nem egész kiváltságosban) egyesítve találni. Az az amerikai irányzat, mely támaszkodva az iskoláknak a preventio tekintetében kifejtett sikeres munkásságára, az egész gyermekbíráskodást az iskolákra hárítaná át, ugyanazon nehézség előtt látja magát: «a tanítótól nem lehet megkövetelni a bíró törvényismeretét, temperamentumát és gondolkodásának jogászai iskolázottságát.» ²⁶ De igenis lehet a különböző szakmák képviselőit egy testületbe összefogni, mint a mire van is példa a német és az osztrák Fb.-nek «Schöffengericht»-jében. «Jedem Schöffengericht, das in Jugendsachen zu entscheiden hat, muss eine im *Lehrberuf* und soll eine in der *Jugendfürsorge* tätige oder tätig gewesene Person angehören. Ist ein Mädchen angeklagt, so soll dem Schöffengericht eine *Frau* angehören.» Ha ehhez hozzávesszük a 2. §. intézkedését, hogy a követendő nevelőeljárás tekintetében az Fb. nem dönthet végérvényesen, mielőtt a «Jugendamt» vagy «Jugendgerichtshilfe» véleményét meg nem hallgatta, úgy az illetékességek szétválasztását itt már részben meg is találjuk.

Az osztrák JGG. expressis verbis rendelkezik abban az irányban is, hogy a fiatalokorú elítélteket kezelő egyéneknek pedagógiai belátással kell rendelkezniök (sich durch pädagogisches Verständnis auszeichnen) és a pszichológia, pszichiatria és pedagógia tevékenységüknél tekintetbe jövő tanaiban lehetőleg jártasaknak kell lenniök. Hogy a nevelő és átmeneti otthonokban csakis szakavatott

pedagógus gondjaira lehet bízva gyermek és fiatalokorú, az már az Fb. alapgondolatából következik, mely nem büntetni, hanem nevelni kívánja őket. Ausztriában ennek megfelelően évtizedes gyakorlat száműzte a nem-tanító felügyelőt a fiatalokorúak minden intézetéből. Ha Magyarország modern törvénye dacára még mindig ott látjuk az iparos-felügyelőt a tanító helyén, úgy az kényszerítő erővel győzhet meg arról, hogy nem a *törvény* dönti el a problema sorsát.

A jogász mindenesetre úgy látja, hogy a fiatalokorúak kérdése a bíróság falai közt dől el. Mi itt, mintegy prizmán át szétbontva e komplex kérdést, mutattuk az egyes tényezőket, úgy ahogy azokat az orvos, a kriminál-pedagógus, pártfogónevelő, pártfogónő munkájában látja. És bemutattuk az ott elért eredményeket, ahol a súlypontot már tényleg kihelyezték a bíró kezéből a lelkiekre beállított tanító, pártfogó, pszichológus és kriminál-pedagógus kezébe. Hogy most gyermekklinika vagy «Jugendamt» a gócpont, amely körül gyermeklelkek regenerálásának intenzív munkája folyik, az lényegében mindegy.

De akár fiatalokorúak bírósága, akár nevelőtanács, eredményt csak úgy érhet el, ha munkáját a gyermek lelkének mélyreható ismeretére alapítja s ily irányban szakképzett tanító és pártfogószeméllyel dolgozik. Ha minden gyermek-kategória számára elhelyezési lehetőségek fölött rendelkezik (utalok itt a nélkülözhetetlen átmeneti leányotthonokra és psychopatikus gyermekek otthonaira) és ha bekapcsolja a társadalom preventív munkáját, a szakképzett és céltudatos «szociális munkás» jól megszervezett segítő munkáját. Ennek feltétele azonban az a közszellem, mely a szociális feladatokra a társadalmat rá is neveli. Dr. Lévyne F. Kata.

Ankét a tömegnap reformjáról.

A jogkereső közönség körében régi panasz tárgyát képezi az ú. n. tömegnap intézménye, melynek keretében a járásbíróságoknál az ügyek száza kerülnek tömeges felhívásra olyképp, hogy a tömegtárgyaló termekben összepréselve a jogkeresők százai kénytelenek drága idejüket fecsérelni. Különösen visszásnak mutatkozott ezen intézmény jelenlegi formájában a legutóbbi időben, amidőn a valorizációs perek nagy tömege folytán nem ritkán oly sok fél idéztetett egy időben az ú. n. tömeges felhívásra, hogy az idézettek nagyrésze még tolongással sem tudott beférkőzni abba a terembe, amelybe «törvényes jogkövetkezmények terhével» idéztetett.

Ez a körülmény ankét összehívására indította az Ügyvédi Kör vezetőségét, amely ankét f. hó. 8-ikán tartatott meg az Ügyvédi Kör helyiségeiben, az összes budapesti kir. járásbíróságok vezetőinek, számos bírójának és nagyszámú ügyvéd részvétele mellett.

Az ankét előadója, dr. Ribáry Géza ügyvéd rámutatott arra, hogy a tömegnap intézménye nem törvényben bírja alapját, mert erről a polgári perrendtartásban még csak említés téve sincs, hanem csupán a járásbírósági ügyviteli szabályzatokban. E mellett rámutatott arra, hogy az 1897. évben kiadott járásbírósági ügyviteli szabályok a tömegnapot sokkal célravezetőbben szabályozták, mint az 1914-ben kiadott járásbírósági ügyviteli szabályok, mert csak azon perek utalták az ú. n. tömeges felhívásra, amelyekre nézve a bíró sem az alperesek megjelenése, sem azok védekezése tekintetében tájékozva nincs, amelyeknél tehát feltételezhető, hogy a tömegnapon központi intézkedéssel (mulasztás, egyesség, elállás stb.) lesznek elintézhetőek.

Ebből kiindulva, az előadó a tömegnapok körüli anomáliák megszüntetésének egyik módját abban találja, hogy a tömegnapok, illetve csoportvezetői felhívás alól kirekesztessenek azon ügyek, amelyeknél nincs, vagy kevés a valószínűsége annak, hogy központi intézkedéssel lesznek befejezhetőek. Előadó az ügyek három csoportját látná az ú. n. csoportvezetői felhívásból kirekesztendőnek: ú. m. a) az ügyek természete szerint a lakbérleti, munkaügyeket, váltó- és igénypereket, sőt általában mindazon pereket, amelyek a polgári perrendtartás 1. §. második bekezdése értelmében értékre való tekintet nélkül vannak a járásbíróság hatáskörébe utalva; b) a felek akarata szerint azon pereket, amelyeknél akár a félperes nyilvánította már magában a keresetben azon akarátát, hogy az illető ügy egyes bíróhoz tüzessék ki közvetlenül, akár pedig az alperes adta védekezési szándékának tanujelét azáltal, hogy a perfelvételi tárgyalás előtt ügyvédjének meghatalmazását

²⁴ Bundesgesetz v. Juli 1928 über die Behandlung junger Rechtsbrecher (Jugendgerichtsgesetz). Handausgabe österr. Gesetze u. Verordn. H. 244. Wien, 1929.

²⁵ Vámbéry: A fiatalokorúak bírósága.

²⁶ Sutherland: Criminology.

és esetleg ellenkérelmét is becsatolta; c) a bíróság megítélése szerint mindazon pereket, melyeknél a bíróság akár a kereset terjedelmes volta, akár annak bonyolult természete vagy más okból célszerűnek látja a közvetlenül egyes bíróhoz való kitűzést.

A csoportvezetői felhívás alól ilyként a pereknek nagy tömege kirekesztetnék, t. i. azon tömeg, amelyeknél az előrelátható alperesi védekezés folytán amúgy is céltalan, hogy a felek egy és ugyanazon határnapon két bíró előtt fecséreljék idejüket, t. i. előbb a felhívó csoportvezető bíró előtt, majd azután a tárgyaló egyes bíró előtt. Ezen kirekesztés által viszont nemcsak a kirekesztett perekben érdekelt feleken lenne segítve, hanem a csoportvezetői felhívásban meghagyott perekben érdekelt feleken is, akiknek ilykép sokkal kisebb számú pernek tömeges felhívását kellene végigszenvedniök.

A csoportvezetői felhívás körüli anomáliák megszüntetésének második módját előadó abban találja, hogy általában minden per közvetlenül a tárgyaló egyes bíróhoz tűzessék ki a járásbírósnál is, miként az a törvényszéknél is történik, viszont a tárgyaló egyes bírák mentesíttessenek mindazon perek tekintetében mindenmű intézkedés alól és különösen mindennemű írásbeli munka alól, amelyek érdemleges tárgyalásra nem kerülnek. Ennekfolytán a tárgyaló egyes bíró csak felhívna a hozzá kitűzött összes pereket, e mellett azonban mindazon pereknél, amelyek érdemleges tárgyalásra nem kerülnek, hanem ú. n. központi intézkedésre szorulnak, tevékenységét arra korlátozná, hogy az ügydarabra a szükségesnek mutatkozó központi intézkedést bélyegzővel ráütné és az ilyen ügydarabokat egy e célból alakítandó, bíró vezetése alatt megfelelő számú jegyzővel működő központi csoportba küldené le, amelynél a szóbanforgó egész bíróságra vonatkozólag lennének foganatosíthatók a szükségessé vált központi intézkedések az illető tárgyalási nap egész délelőtti folyamán.

Előadó rámutatott ezen rendszernek azon óriási előnyére, hogy ilykép a tárgyaló bírónak alkalmá nyílik arra, miszerint a nála tárgyalásra kitűzött ügyeket már a tárgyalás előtt áttanulmányozhassa, ami az ügynek gyorsabb és jobb elintézését biztosítja és amely előny sokszorosan felülmúlja azon esetleges hátrányokat, amelyek ezen rendszerrel kapcsolatban és szemben a csoportvezető felhívással netán kimutatható.

Előadó végül rámutatott arra is, hogy a járásbírói ügyek elintézését nagyban akadályozza a fizetési meghagyásos eljárásra utalt, 100 pengőn alóli perértékű ügyek nagy tömege. Ezért helyesnek látná, ha a fizetési meghagyásos ügyek elintézésére külön csoport alakíthatnák, e mellett a fizetési meghagyásos eljárás gyorsítása érdekében kívánatosnak látná, ha a fizetési meghagyásban mindjárt kitűzetrné azon határnap, amelyen az adós ellenmondása esetén az ügy tárgyalatni fog. E mellett javasolja, hogy oly esetekben, amikor felperesi ügyvéd a fizetési meghagyáshoz szabályszerűen kitöltött vétivet esatol és azt saját címével és egyszerű postabélyeggel is ellátja, úgy a szóbanforgó vétív a hivatalbóli kézbesítés megtörténte után közvetlenül felperesi ügyvédnek kézbesíttessék vissza, miáltal a bírósági iroda a vétívek nagy tömegének szerelésétől mentesülne, de egyúttal szabadulna azon tömeges tudakozódásoktól is, amelyekkel az érdekelt ügyvédek ezen vétíveket kutatni kénytelenek és pedig a rövidre szabott értesítési idő alatt, miután ezen kis értékű perek a méregdrága értesítőlap költségét el nem bírják.

Befejezésül az előadó ismertette dr. Révay Bódognak a tömegnap tárgyában írt tanulmányát, dr. Giskán Jakab írásbeli indítványát, végül a békéscsabai, berettyóújfalui, debreceni, győri, kaposvári, kecskeméti, miskolci, nyíregyházai, orosházai, pécsi, szegedi, székesfehérvári és szombathelyi járásbíróóságokra vonatkozólag, úgyszintén a budapesti központi, I—III. ker. és pestvidéki járásbíróóságokra vonatkozólag a tömegnap tekintetében beszerzett adatokat.

A kérdéshez elsőnek dr. Moldoványi István, a központi kir. járásbíróóság elnökhelyettese szólt hozzá, bejelentvén, hogy dr. Nélky Elek, a központi járásbíróóság elnöke sajnálatára akadályozva van a megjelenésben és így őt bízta meg azzal, hogy a kérdéshez a központi kir. járásbíróóság vezetősége nevében hozzászóljon. A maga részéről a csoportvezetői felhívást fenntartandónak tartja, mert technikai okok különösen a központi kir. járásbírósnál nem teszik megengedhetővé, hogy ez ezidőszerint mellőztessék, jöllehet koncedálja, hogy az ideális állapot az lenne, ha a tárgyaló bíró már a tárgyalás előtt kézhez kaphatná az általa tárgyalandó ügy-

darabokat. Helyesléssel fogadja előadó azon indítványát, amely szerint a csoportvezetői felhívás alól rekesztessenek ki azon ügyek, amelyek előreláthatólag érdemi tárgyalásra kerülnek, azonban a maga részéről a kirekesztendő ügyeket sokkal szűkebb keretekben szabná meg, miután a szerzett tapasztalatok szerint még a lakbérleti ügyek és a váltópereknel is azok többsége központi intézkedéssel nyer befejezést.

A munkaügyeknél és az igénypereknél 68 % kerül érdemi tárgyalásra, ezeknél tehát már lehetne szó arról, hogy azok közvetlenül egyes bíróhoz osztassanak ki, mint ahogy az az előtt is történt, de különösen életrevalónak és megvalósíthatónak találja előadó azon indítványát, hogy közvetlenül egyes bíróhoz osztassanak ki azon ügyek, amelyeknél az alperes meghatalmazásának és esetleg ellenkérelmének becsatolásával már a tárgyalás előtt kifejezést ad azon akaratának, hogy védekezni kíván. Célszerűnek látja az előadó által javasolt azon megoldási módot, hogy az alperesi bejelentés alapján az egyes bíróra átszignált pereknél a tárgyalási határnapon kifüggesztés útján közöltessék a felekkel, hogy perük mely egyes bíróhoz lett beosztva, mi mellett a maga részéről úgy véli, hogy a védekezési szándékot bejelentő alperesi bejelentés közvetlenül az illető percsoporthoz volna intézhető a tárgyalást megelőzőleg legalább 48 órával. Véleménye szerint, ha az ankét vezetősége ily irányban előterjesztést fog tenni az igazságügyminisztériumban, úgy számolni lehet azzal, hogy ezen kívánság rövidesen megvalósulni is fog.

Dr. Wessely Ferenc kir. járásbíró a mellett tör lándzsát, hogy a csoportvezetői felhívás mellőzésével az összes ügyek az egyes tárgyaló bíróhoz közvetlenül szignáltassanak ki, mert azt az előnyt, amelyet a tárgyaló bíróra nézve jelent az a körülmény, hogy a tárgyalandó ügyeket már tárgyalás előtt átnézheti, semmikép nem rontja le azon nem jelentékeny munkatöbblet, hogy ilykép a tárgyaló bíró esetleg érdemi tárgyalásra nem kerülő ügyekkel is foglalkozni kénytelen.

Dr. Kovács György, az I—III. kerületi kir. járásbíróóság elnöke szerint az eddig elhangzott indítványok a kétségtelenül fennálló bajokat csak kanalas orvossággal kívánják gyógyítani. Ezzel szemben ő az operációs beavatkozás híve és nézete szerint meg kellene szüntetni azt a rendszert, hogy a védekezni nem kívánó alperes hiábavaló módon tárgyalásra megidéztesék és ezáltal az alperesnek a kereseti költségen kívül tárgyalási költség is okoztassék. Nézete szerint minden kereset felett fizetési meghagyásszerű határozatot kellene hozni, olykép, hogy az ügy tárgyalásra csak úgy kerüljön, ha az alperes a fizetési meghagyásnak ellentmondván, kifejti azon akaratát, hogy azzal szemben védekezni kíván.

A nagy tetszéssel fogadott hozzászólások után az előadó reflektált az egyes felszólalásokra és a maga részéről szívesen csatlakozik a dr. Kovács György által javasolt megoldáshoz. Rámutatott azonban előadó arra, hogy ezáltal az ügyvédek keresetük egy jelentékeny részétől esnek el, mit viszont azzal kellene ellensúlyozni, hogy a tárgyaló bírák gyakran élnek azon joggal, hogy az igazán érdemi ügyvédi ténykedéseket a formai ügyvédi ténykedésekre megszabott skálánál jelentékenyen magasabban díjazzák.

Az ankéten elnöklő Balogh L. Sándor az Ügyvédi Kör nevében hálás köszönetet mondott a megjelenteknek, különösen pedig a bírói kar azon kitünőségeinek, akik az ankét felszólalásukkal megtisztelték, úgyszintén az előadónak az ankét előkészítéséért és előadásáért.

Jogirodalom.

Irk: A magyar anyagi büntetőjog.*

Másfél évtizedes irodalmi tevékenység, valamint a huzamos tanári működés tudományos észleleteinek rendszerbe foglalása ez a tankönyv, amelynek első, az anyagi jog általános részét felölelő kötete most hagyta el a sajtót. A munka az alapfogalmakon kívül a büntetést, a bűncselekményt és a büntetés szankciót (büntetések, biztonsági rendszabályok) elkülönítve tárgyalja. Felismerve a büntetőjog újabb irodalmi termékeinek gyakran visszatérő, eredendő fogyatékoságait, a szerző különös gondot fordít arra, hogy előre

* A magyar anyagi büntetőjog. Írta: Irk Albert egy. ny. r. tanár, 348 old. Dunántúl egyet. nyomdája. Pécssett.

meghatározott *módszertani alapot* állapítson meg, amelyet azután a fogalmak meghatározásánál és értékelésénél állandóan szem előtt is tart. Kant-Kelsen-Sauer elméleteiből indulva ki, a krimonológia és a formális jogtan találkozását a szerző a bűncselekmény fogalmában látja, amely «a formában jelentkező tartalom». Míg a büntetőjog feladatát e helyes felismerés követésében látja a munka, addig igen helyesen nem téveszti szem elől, hogy az elméletek csupán az életjelenségeket megvilágító, rendszerező és magyarázó tudományos eszközök, de az elméletfaragás nem lehet öncél és nem mulasztja el, hogy találó szavakkal reá ne mutasson a büntetőjogi teoriák túlhajtott viaskodására. Magunkévá tehetjük fenn tartás nélkül azt az általános érvényű megállapítást is, amely szerint a tudományoknak a fejlődésben keresni kell az egymáshoz vezető kapcsolatokat, a rokonszakták izoláltságát meg kell szüntetni és a határkérdések megoldásában mutatkozó ellentéteket ki kell küszöbölni. Így a gyakorlati jogász régi kívánságát hangoztatja Irk, midőn reámutat arra is, hogy az elmetehetség megzavarodásának kérdésénél a büntetőjognak figyelembe kell vennie a pszichiátria legújabb eredményeit is, mert a nyílt kontroverziák a jogalkalmazást teszik csak bizonytalanná.

Nagy körültekintéssel és az újabb külföldi irodalom jeleseinek a tankönyv határai által engedett ismertetéseivel szűri le a szerző a *bűnösség fogalmi kiépítésének* — mint az anyagi jog legfontosabb kérdésének — helyes útját. Következetes maradvá ahhoz a felfogáshoz, amelyet a szerző monográfikus dolgozataiban (A büntetőjogi alapfogalmak) már részletesen kifejtett, megállapítja, hogy a bűnösség normatív és explikatív elemekből létesülő szintetikus fogalom. A cselekvő alany jelleme és cselekménye között létesülő ama pszihikai és etikai kapcsolat, mely szocial-etikai rosszaló értékítéletben nyer kifejezést. A részletkérdések tárgyalásánál plasztikusan mutat reá Irk arra, hogy minden büntető törvénykönyv tükre kora szocial-etikai felfogásának. E megállapítás állandó vezérmotívum fejtegetéseiben, amelyek ily módon nem vesztik el a kapcsolatot az érvényben levő tételes intézkedésekben nyilvánuló elvi kiindulási pontokkal. Valósággal sűrített monográfikus feldolgozását nyújtja a tankönyv a beszámíthatóság fogalmával kapcsolatos elméletek kritikájának, amelynek eredményeként Irk, az Angyal-Vámbéry (Lammach-Frank) meghatározásához közel állóan, azt az álláspontot foglalja el, hogy a beszámítási képesség az embernek az a tulajdonsága, amelynél fogva cselekvéseit erkölcsileg és jogilag értékelni tudja és ebből eredő motívumok és jelleme szerint cselekedni képes.

Hasonlóképpen magas tudományos színvonalon mozgó okfejtéssel oldja meg a szerző az ok fogalmának módszertani alapon való tisztázását, valamint a büntetés jogi fogalmának kiépítését és végül a biztonsági rendszabályok szükségességének indokolását. Ez utóbbi körből kiemeljük a halálbüntetéssel kapcsolatos elvi álláspontot, amely abban csúcsosodik ki, hogy amíg az elrettentés a generális prevenció célját nem szolgálja, addig a szelekció és ártalmatlanítás szempontjából e büntetésinem nem pótolhatatlan eszköz. A pénzbüntetésre, mint speciális büntetési nemre vonatkozó megállapítások, ugyancsak helytállóak, de természetesen csak normális gazdasági viszonyok között, amikor is a kriminálpolitikai célok általános érvényrejuttatását a gyakorlatban az általános elszegényedés, a kereseti lehetőségek megritkulása lehetetlenné nem teszi.

Ki kell emelnünk szerzőnek a joggyakorlat fontosabb döntéseivel szemben kifejezett helyes bírálatát, amely állást foglal a törvények minden erőszakos magyarázása ellen, reámutatva arra a gyakran feledésbe menő egyedül helyes álláspontra, hogy ha a törvény rendelkezése hiányos, úgy annak megváltoztatásával lehet és kell segíteni, de a tényleges vagy vélt hiányok sem kegyelmezési, sem szigorítási célzattal a jogalkalmazás keretében nem orvosolhatók.

Minden rövidség dacára, nem mulasztja el a szerző, hogy legalább néhány szóval ne utaljon az anyagi jognak bár aprólékos, de jelentékeny kérdéseire is (pl. Euthanasia, orvosi műtét kérdése stb.), amivel eléri azt, hogy munkája nem csupán a leendő, hanem a képzettség magasabb fokán álló büntetőjogászok számára is új és értékes szempontokat világít meg. Nem nélkülözi a könyv természetesen a komoly tudományos munkát jellemző részletes irodalmi aláépítést, amely magában foglalja a legújabb produktumok feldolgozását is. Gyakorlati szempontból különös jelentőséget nyer e munka azzal, hogy első azok között, amelyek a második bün-

tetőnovella intézkedéseit anyagi jogi rendszerünkben szisztematikusan feldolgozzák.

A tankönyv kifogástalan kiállítása csak emelni fogja annak a tartalma által mindenben indokolt megbecsülését. A.

* *

Werböczy és az angol jog.*

(Néhány szó Grosschmid Béni könyvéről.)

Aszerint, hogy a tulajdonost milyen rendelkezési jog illeti meg, háromféle ingatlankategóriát kell megkülönböztetnünk:

1. A szabadon átörökíthető, elidegeníthető ingatlan, mellyel tulajdonosa korlátlanul rendelkezik, az egyszerű hűbér, fee simple (freehold of inheritance absolute), megfelel a mi tulajdonunknak.

2. A kötött örökösödés (inheritance limited) alá tartozó ingatlan neve levágott jogosultságú hűbér, fee tail (feodum talliatum). Lényege ezen intézménynek, hogy a hűbéres a hűbért holtá napjáig bírja, azután ivadékaira vagy bizonyos meghatározott ivadékaira száll, ezek nemléte esetén pedig visszatér ahhoz, akitől a hűbéres kapta, illetve meghatározott harmadik személyre száll át.

Rendszerint szerződés vagy végrendelet létesít ily levágott jogosultságot. A átruházza ingatlanát B-re és összes ivadékaira (tail general) vagy csak fiági ivadékaira (tail male) vagy pusztán leányági ivadékaira (tail female). Ha már most az átruházáskor megadományozottak köre kivész, vagyis beáll a defectus seminis utriusque, masculini vagy feminini sexus, akkor az ingatlan visszaszáll az átruházóra, illetve örökösire (reversioner, visszatéréses) vagy pedig az átruházó rendelkezése szerint harmadik személyre. E harmadik személy a maradványember, remainderman. Látnivaló tehát, hogy az átruházó tulajdonjogának csak egy porcikáját (particula) tartotta meg magának, ez a maradék, mely kezében maradt, a részleges jogosultság, particular estate.

A fee tail ura, tenant in tail, a birtokot rendszerint szabadon átörökíthetővé teheti (disentailing), miáltal az egyszerű hűbérre változik. Lehetséges már most, hogy valaki levágott jogosultsággal kap egy hűbért, melyet más életfogytiglan bír. Az ilyen hűbéres az ingatlant csak az életfogytiglani birtokos (protector) beleegyezésével oldhatja fel a megkötöttség alól.

A fee tail keletkezése rendszerint családvagyon egyezményekkel (settlement) kapcsolatos. Házasságkötés előtt szokásos, hogy a házasulók szülei életfogytiglani jogosultsággal (for life) ingatlant ruháznak a vőlegényre, levágott jogosultsággal, vagyis kötött örökösödési renddel pedig a születendő elsőszülött fiúnak adják hűbérül. Ezen elsőszülöttet szülei életében csak váromány (expectancy) illeti, ennél fogva a fee tailt a fentiek szerint csak atyja (mint protector) beleegyezésével oldhatja fel az örökjogi megkötöttség alól. Ha pedig az ilyen várományos nagykorúvá lesz vagy megházasodik, akkor atyja beleegyezésével újabb egyezményrel szabályozza az ingatlan sorsát s így settlementek láncolatai szövik át az angol ingatlan örökjogot.⁵⁵

Ami a levágott jogosultságú birtokos (tenant in tail) jogi helyzetét illeti, a legmesszebbmenő használati, kezelési és haszonélvezeti jogosítványokkal bír, csupán mortis causa nem rendelkezhetik felőle.

3. Lehetséges, hogy valaki olyképpen kap hűbért, hogy azt életfogytiglan bírja, halálakor azonban az adományozóra vagy harmadik személyre szálljon vissza. Ezt az életfogytiglani tulajdont nevezi az angol estate for life-nek. Ilyen tulajdon keletkezhetik végintézkedés és családi egyezmény alapján, keletkezhetik azonban törvény alapján is, pl. ha estate tail esetén ivadék születése lehetetlenné válik; életfogytiglani birtokká válik a jószág az utolsó birtokos kezén; hasonlóképp, ha a házasságból gyermek született, a túlélő házastárs, ellenkező intézkedés hiányában, mint életfogytiglani birtokos bírja az elhunyt házastárs egyszeri és kötött örökösödési hűbéreit (tenant by the curtesy of England, illetve tenant in dower).

Az ilyen életfogytiglani birtokos a hűbért másra átruházhatja, utóbbi azonban csak a tenant for life haláláig bírja. Minthogy birtoka más egyén életéhez van kötve, tenant pur autre vie-nek szokás nevezni.

Az életfogytiglani birtokos kezelési joga rendkívül tág, ebben különbözik a haszonélvezőtől. A különben nagyon érdekes és tanulmányos részletek ismertetésétől, sajnos, el kell tekintenünk.

* Az előbbi közl. lásd a 8. és 10. számban.

⁵⁵ Karplus id. mű 72—76.

Látnivaló, hogy az eddig tárgyalt három kategória nem más, mint feloldó feltétellel kapcsolatos tulajdonjog. Egyszerű hűbérnél a tulajdonjog megszűnik az örökös hiányával, midőn beáll az urafogyottság, caducitas, a fee tail megszűnik a megszakadással (defectus seminis), midőn beáll a háramlás (devolutio), az életfogytiglani birtok véget ér a jogosult halálával.⁵⁶

Közbülső, negyedik kategória az alacsony hűbér (qualified vagy base fee). Alacsony hűbér létesül, ha a levágott jogosultságú birtokos hűbérét átruházza a nélkül, hogy azt örökjogi megkötöttsége alól felszabadítaná vagy ha a várományos a hűbért a protektor beleegyezése nélkül ruházza át.⁵⁷ Ily átruházás esetén a jószág felszabadul az átruházó ivadékaiknak várományi joga alól, a visszatérési és maradványember jogai azonban sértetlenül fennmaradnak. Másszóval a base fee hatályos a levágott jogosultságú birtokos ivadékaival szemben, de hatálytalan a reversioner és a remainderman-ellenében. Ha tehát a tenant in tail ivadékaik kihalnak, utóbbiak előállhatnak és félretehethet az alacsony hűbért.

Az alacsony hűbér középpontot foglal el a levágott jogosultság és az egyszerű hűbér között. Előbbinél erősebb, mert az ivadék nem támadhatja meg, utóbbinál gyengébb, mert a háramlásra jogosultak megtámadhatják.

Grosschmid rendszerétől eltérően, a könnyebb megértés kedvéért, a többször idézett német nyelvű könyvecske nyomán igyekeztünk rövid jellemzést adni az angol birtokjogi rendszer elemeiről. Vessünk most egy pillantást a 48 előtti magyar ingatlanjogra és igyekezzünk néhány hasonlatossági pontot felfedezni.

Ami mindenekelőtt az alapelvet illeti, a Hármaskönyvben⁵⁸ azt olvassuk, hogy az ország összes főpapjai, zászlósbai, országnagyjai, nemesei, vitélzőrendei «universa jura possessionaria ex donationibus serenissimorum dominorum Regum Hungariæ habent atque possident»⁵⁹ «... omnia enim bona et jura possessionaria ab ipsa sacra regni Hungariæ corona originaliter dependent et ad eandem semper respiciunt devolvunturque.»⁶⁰ Amint Williams fentidézett szavaiból láttuk, Angliában ez szóról-szóra élő jogtétel.

Az elvi rokonság megállapítása után próbáljuk az imént ismeretett angol birtokjogi kategóriák pendantjait megtalálni.

Egyszerűség kedvéért vegyük az ott második helyen említett levágott jogosultságú hűbért. Láttuk, hogy az ilyen jószág megkötöttsége kettős: köti egyfelől az adományozó és ivadékaiknak (reversioner és remainderman), másfelől az adományos ivadékaiknak várományi joga. Ha már most figyelembe vesszük, hogy bizonyos fee tail-ok megszakadás esetén nem magánszemélyekre, hanem a koronára szállnak vissza,⁶¹ akkor szinte előttünk áll a 48 előtti magyar nemesi jószág, az ő kettős megkötöttségében, korlátozva a korona háramlási joga és az adományos ivadékaiknak várományi joga (ósiség) által. De tovább mehetünk, az angol magánügyleti fee tailnek megfelelő intézményt is találunk régi jogunkban és ez az örökös érdemdíjazás (inscriptio propter fideliam servitiam). «Főúr kedves emberének magának és örökösének földet adott legyen, ebből következik, hogy míg a nyéronak maradéka fenn lesz, mindaddig a jószágot birhatják, de ha egyszer minden maradék elfogy, már akkor a jószág visszatér ahhoz, aki adta, vagy maradékához» (reversioner).⁶² Hasonlóképp, örökvallás esetén a szerző megszakadásakor «cursus iterum in illum qui fassionem fecerat eiusdemque hæredes et posteritates universos... ipsa bona devolvuntur et juri pristino effective derivantur et reintegrantur».⁶³ Örökvallás esetén «fennmarad tehát az adónak egy derék igazsága, hogy midőn a vevő maradéka elfogy, a jószág magához az adóhoz vagy igaz maradékához visszatérjen».⁶⁴

A base fee vagy alacsony hűbér, amint láttuk, abban különbözik a levágott hűbértől, hogy az adományos saját ivadékaival szemben nincs megkötve. Vagyis a régi magyar jog terminológiájával élve, adománybirtok, de ósiségi megkötöttség nélkül. Volt-e ilyen birtoktípus a 48 előtti magyar jogban? Igenis volt. Szakasztott ilyen volt ugyanis az adománybirtok első szerzőjének (primus acquiritor) jogi helyzete. Függett a szent koronától, hisz birtokát a megszakadás felbontó feltétele mellett kapta s ha ivadék

nélkül halt meg, előállt a kir. kinestár, akárcsak alacsony hűbér esetén a reversioner és a remainderman. De saját leszármazóival szemben a primus acquiritor szabadon rendelkezett a jószággal, hisz az reánézve szerzemény, már pedig szerzeményével bárki szabadon rendelkezett. («Quilibet dominus... filios et filios habens sine omni consensu eorum, imo et contra voluntatem eorum... super rebus ac bonis et juribus suis possessionariis per cum propriis servitiis suis acquisitis disponendi plenariam habet potestatis facultatem.»)⁶⁵

Köztudomású, hogy az 1848 : XV. tc. kifejezetten csak az ósiséget törölte el, az adományrendszert nem. S valóban felmerült az Országbírói Értekezleten olyan nézet, mely csak az ósiséget tekintette eltöröltnek, a többség azonban úgy találta, hogy ha a törvény szavai nem is, de szelleme az adományrendszerrel is szakított. Ha a kisebbségi vélemény diadalmaskodott volna, vagyis ha általánossá lett volna a koronától való függőség ósiségi megkötöttség nélkül, akkor az összes adománybirtokok angoljogi alacsony hűbéreké alakultak volna át.

Ha régi magyar kir. adományleveleket és magánügyleti okiratokat forgatunk, meglepetéssel konstatáljuk, hogy a kettő formára, stílusra, sallangos, cifra ünnepélyes előadásmódra nézve egyaránt közel áll egymáshoz, a magánokiratok szinte utánozzák a kir. oklevelek stílusát. Ugyanezt a sallangos, cifra stílust, ezt az archaisztikus ünnepélyességet, ezt a szinonimákkal megspékelt pongyolaságot, a kir. oklevelek ezen utánzását találjuk a mai angol magánügyleti okmányokban is. Bár az 1881. évi birtokátruházási törvény (Conveyancing Act) ezt a régiességet kissé enyhítette, a mai angol okiratok stílus és forma tekintetében még mindig sokkal közelebb állnak a régi magyar valló- és záloglevelekhez, pátensekhez és privilégiumokhoz, mint a mi mai okirataink. Több van bennük Werbőczyből, mintsem mibennünk.

Eltéktelve itt a bár érdekes, de kevésbé jelentős stílárius részletektől, le kell szőgeznünk, hogyha a vallólevélből «az örökösöt jelező kitételek» («meki, örökösének és maradékainak», «hæredibus et posteritatibus») hiányoztak, akkor a szerző csak élethossziglani tulajdont (v. ö. estate for life) szerez. «De mivel ez ritka eset, — mondja Frank Ignác⁶⁶ — azért nem is igen eszméretes.» A régi magyar jog ezen szabálya Angliában ma is praktikus. Ha az átruházó okirat nem mondja ki, hogy a hűbér a szerző ivadékaikra is átszáll, csak életfogytiglani tulajdon létesül. («An estate for life is created whenever land is limited by the terms of a deed to an individual... simply without words of inheritance.»)⁶⁷ A végrendeleteket már enyhébben interpretálja az angol jog, vagyis a végrendeleti örökös (devisee) örökösének jogosultságát «örökösöt jelező kitételek», words of inheritance hiánya esetén is hajlandó elismerni.⁶⁸ Többtagú testületre való átruházás esetén sem a régi magyar, sem a mai angol jog nem kívánja meg az örökösök megemlézését.⁶⁹ Egytagú testület, corporation sole (pl. püspök, postmaster general)⁷⁰ javára történő felvállásoknál az angol jog értelmében örökösöket persze nem, de utódokat (successors) kell említeni, különben az illető csak személyes, életfogytiglani tulajdont szerez.⁷¹

A mondottakból tehát levonhatjuk a következtetést: Ha valaki 48 előtt «örökösöt jelező kitételek» nélkül szerzett ingatlant, estate for life keletkezett.

(Bef. köv.)

Dr. Zalán Kornél.

Szemle.

— **A pótrrendelet** a jogalkotás Treppenwitz-e. Kodifikátora pedig veszedelmesen hasonlít az ismert reklámképen loholó alakhoz, aki a «majd elfelejttem» kiáltással fut az események után. Ha igaz az, hogy *gouverner c'est prévoir*, úgy még inkább igaz, hogy a jogszabályalkotás az előrelátás oly képességét feltételezi, amely a szabály érvényesítéséből fakadó összes lehetőségeket áttekinti. Mint a hogy pótvizsgálatra azt a jelöltet szokták utasítani, aki a tudás és az ítélő-

⁵⁶ Caducitas és háramlás két különböző fogalom. L. Segédtanulmány II. — ⁵⁷ Karplus id. mű 74. — ⁵⁸ H. K. I. 13. Princ. — ⁵⁹ Magától értetődik, hogy ezen elv végső vonalon a szabad kir. városi ingatlanokra, jobbágybirtokokra és szabadkerületi földekre is áll. — ⁶⁰ H. K. I. 10. §. 1. — ⁶¹ Pl. a Nelson- és Wellington-féle parlamenti jószágok (parliamentary estates). — ⁶² Frank: Közigazság Törvénye I. 202. — ⁶³ H. K. I. 70. §. 1. — ⁶⁴ Frank: Közigazság Törvénye I. 347.

⁶⁵ H. K. I. 57. princ. — ⁶⁶ Frank: Közigazság Törvénye I. 202. — ⁶⁷ Jenks: id. mű 39.; Karplus: id. mű 68.; Williams: id. mű 20. — ⁶⁸ Jenks: id. mű 29. — ⁶⁹ Frank: Közigazság Törvénye I. 203.; Jenks: id. mű 39., 40. — ⁷⁰ Egytagú testület az angol korona is, az egymásra következő uralkodók prézens vetületében. E konstrukció tehát gyökerében különbözik a magyar szent korona tanától. — ⁷¹ Jenks: id. mű 40.

képesség fogyatékosságát árulja el, úgy pótrendelet kibocsátására az kényszerül, aki az alaprendelet anyagából oly hiányosan készült el, hogy a legcsalhatatlanabb cenzornak: az életnek nem tud megfelelni. Bármily nagyra értékeljük is az eredményeket, amelyeket a rendeletkibocsátó miniszter sajátos hatáskörében elért, amelyekről a kényszerseregységi, csödnítási, munkabéri és öngyilkossági európátverő rekordok még a minisztérium pompás palotájánál is szemléltetőbben tanuskodnak, jogászai teljesítményei — non omnia possumus omnes — sajnos, nem állanak a népjólét fellendítésének szintjén. Ez szolgálhat mentségül, hogy a népjóléti miniszter és házi törvényszerkesztői a lakásrendelet kibocsátása előtt nem vették észre azokat a hézagokat, amelyekről annak megjelenése után minden, törvényolvasáshoz szokott jogász megállapíthatta, hogy e rések szinte csábítják a háztulajdonosokat a keresztülbuvásra. Bármennyire elítéljük is a visszaéléseket, mégis a jogszabálynak éppen az a *raison d'être*-je, hogy ne lehessen vele visszaélni és a lakásrendelet nem használhatja mottóul a «Bizalmam a háziurak ősi erényébe» jelmondatát. Ha nem csalódunk, a lakásrendelet, ez a háborús jogi őslény, a háztulajdon korlátozásával összefüggő bérleti jogviszonyt szabályozza, tehát minden ízében köz- és magánjogi tartalmú alkotás, amiből logikusan következik, hogy kodifikációjára nem is a népjóléti, hanem az igazságügyminisztérium volna hivatva. Bár az igazságügyminisztériumban sem élnek már töretlenül Szilágyi Dezső és Plósz Sándor törvényszerkesztési hagyományai, mégis ritkább eset, ami a decentralizált kodifikációban már majdnem szabállyá vált, hogy pótrendeletek hirdessék a rendeletalkotók tehetségtelenségét. Nem ismételhetjük elégszer, hogy minden jogszabály sajátos ereje a stabilitásban rejlik s az a jogalkotó, aki ötletszerűen, megfontolás nélkül úgy eregeti a jogszabályokat, mint a gyerek a szappanbuborékot, többet árt a jog tekintélyének, mint amennyit saját hatalmának használ. Ha végre visszatérnénk a jogalkotásnak egyedül célravezető módszeréhez, amely előbb hallgatja meg az érdekelteket, előbb nyújt módot a tervbe vett rendelkezéseknek bírálatára, a helyett, hogy rajtaütésszerűen lepné meg törvényjavaslattal vagy rendelettel a világot, úgy kevesebb ok volna pótrendeletek kibocsátására. Noha a lakás-pótrendelet bizonyonnyal szükséges volt és noha az immár szinte elmaradhatatlan visszaható erő, amely a rendelet alapján történt felmondásokat érvényteleníti, kétségtelen sérelmeket igyekszik is orvosolni, mégse lehet szó nélkül hagyni ezt a hatványra emelt jogbizonytalanságot, amely a visszaható erejű pótrendelettel gyakorolt kabinetjussticiában nyilvánul. Ha ugyanis valóban in fraudem legis történik felmondás, úgy a sérelem orvoslására nem Vass József emberszeretete, hanem a bíróság igazságszeretete hivatott. Legalább így is volt annak az alkotmánynak idejében, amelyet az ellenforradalom állítólag helyreállított. E helyett azonban hovatovább oly pótalkotmány jegecesedik ki, amelyben a pótrendelet és Balogh Jenőnek háborús találmánya: a visszaható erő a jogalkotásnak szabályszerű eszközévé állandósul és amely a jogalkalmazásban a bírakat, miként azt legutóbb a pénzügyminiszternek, most pedig a népjóléti miniszternek példája mutatja, jóságos Harun-al-Rasid-okkal pótolja. Háború idejében megszoktuk ugyan, hogy pót-teából és pót-cukorból éljünk, de egy évtizeddel a háború után nincs rá elfogadható ok, hogy a háborús szenvedéseket pót-joggal édesítsük meg. E pótrendeleteknek okszerű betetőzése volna azonban oly pót-kormány kinevezése, amely a parlament, a kormány és a bíróság tekintélyének megóvása végett vállalja a törvény-

hozói, végrehajtói- és bírói hatalom egyesített gyakorlását mindazokban az esetekben, amelyekben az alap-kormány vagy az alap-bíróság rendelkezése célirányosnak nem bizonyult. Mert a vallás csak annak szétválasztását tiltja, amit Isten egyesített, de úgylátszik nincs lelkiismereti akadály azoknak a hatalmaknak egyesítésére, amelyeket csupán egy Montequieu nevű könnyelmű francia választott szét.

— A *«Zeitschrift für Sexualwissenschaft und Sexualpolitik»* most érkezett el fennállásának tizenötödik évfordulójához. 1914. év tavaszán dr. A. Eulenburg és Iwan Bloch alapították e folyóiratot, hogy ennek hasábjain egyesülhessenek mindazon orvosok, jogászok és szociológusok, kik a nemi élettel összefüggő valamely problémát tesznek kutatás tárgyává. Eleinte szerény keretek között indult meg e lap, az utóbbi évek folyamán, amióta a Freud-féle tanok elterjedése, valamint Steinach felfedezései folytán a nemi élet jelentőségét mindinkább elismerni kezdik, a *Zeitschrift für Sexualwissenschaft und Sexualpolitik* is erősen terjeszkedik. De nemcsak az orvosi társadalom értékeli ma már másképpen a nemi élet jelenségeit, mint annakelőtte, hanem a házasság és a család intézményének átalakulása, valamint a magzatelhajtás és homoszexualitás büntethetőségének kérdésében napirenden levő heves küzdelmek a civiljogászok és kriminalisták széles rétegeinek érdeklődését is nagymérvben irányítják a nemi élet problémái felé, úgyhogy e lap — mely egyszersmind az Internationale Gesellschaft für Sexualeforschung hivatalos orgánumát képezi — nemcsak az orvosi társadalom, hanem a jogászság körében is erősen elterjedt. A legkiválóbb büntetőjogászok, orvosprofesszorok és bölcsészek foglalnak helyet e folyóirat szerkesztőinek sorában. Így többek között Freud, Dessoir, Aschaffenburg, Moll, Mittermaier, Tandler, Vierkant, v. Wiese, Max Marcuse, ki a lapnak egyszersmind vezető szerkesztője is. Munkatársai között a legelső internacionális tekintélyek is szerepelnek, így pl. Magnus Hirschfeld, M. Levi Bianchini, és e lap hasábjain látott napvilágot, közvetlenül elhunytá előtt, Karl von Lilienthalnak *«Sexualität und Strafrecht»* című utolsó dolgozata. Még csak azt kívánjuk megemlíteni, hogy e folyóiratnak magyar dolgozótársa is van, dr. König Endre budapesti ügyvéd, ki e revűnek előttünk fekvő utolsó kötetében két dolgozatot tett közzé. Egyik alkalommal a prostitúció kérdésének hazánkban való szabályozását ismerteti, míg másik értekezésében a Németországban mindjobban erősödő s a házasság eltörlésére irányuló mozgalommal száll szembe.

— **Új könyvek:** 1. A szociális gyermekvédelem rendszere, írta dr. Csorna Kálmán (Eggenberger). 2. Bevezetés az új nemzetközi jogba, írta dr. Irk Albert (Danubia). 3. Magyar büntetőjogtörténet I. rész, írta dr. Baranyai Károly (Magyar Jövő, Miskolc). 4. Magyar Magánjog mai érvényében (Törvények, rendeletek, szokásjog, joggyakorlat). Kötelmi jog. Dr. László Jenő közreműködésével összeállította és jegyzetekkel ellátta dr. Szende Péter Pál (Grill). 5. A nőkről szóló magyar törvények, egybeállította dr. Mandel Károly (Grill). 6. A magyar-román birtokper, írta Matheovits Ferenc (Grill). 7. Jogászképzésünk reformjához, írta dr. Baranyai Károly (Magyar Jövő, Miskolc). 8. Eljárás szabályok a társadalom (munkás-) biztosítási perekben, írta dr. Vértés Márton (Kakas Ágoston, Zalaegerszeg).

Inhalt. T.: Der Friedensrichter. — Frau Dr. Lévy K. F.: Das Gericht der Minderjährigen — Erziehungsrat. — Enquête in der Frage der Reform der ersten Tagfahrt. — Rechtsliteratur. A.: Irk: Das ungarische Strafrecht. — Dr. K. Zalán: Werbőczy und das englische Recht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédjelölt, szerény igényekkel, állást keres. Megkeresés «Szorgalom» jelligére a kiadóba.

350

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

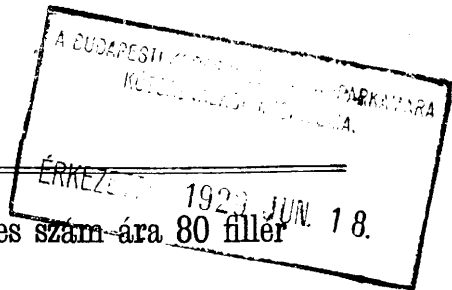
KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Az igazságügyminiszter programja. — *Dr. Graber Károly* budapesti ügyvéd: Szegedi Vándorgyűlés. — Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről. — *Dr. Admelo Géza* budapesti ügyvéd: A Hyde-park eset epilógusa. — *Dr. Vészi Mátyás* és *Dr. Wagner Lilla*: Az ügyvéd, mint jogalkotó. — *Dr. Szlezák Lajos* budapesti ügyvéd: A vasút felelőssége a nyitott kocsin szállított áruban beállott kárért. — Jogirodalom. *Dr. Munkácsi Ernő* budapesti ügyvéd: *Dr. Almási Antal*: Dologi Jog. — *Dr. Zalán Kornél*: Werbóczy és az angol jog. — Szemle.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 5. — Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 5.

Az igazságügyminiszter programja.

Zsitvay igazságügyminiszter elődjeinek expozéi az utolsó tíz évben úgy hasonlítottak egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz: egy mély meghajlás jobbra (a bírói kar felé), egy fejbiccentés balra (az ügyvédi kar felé) — és egy hosszú sora a *küszöbön* álló gyökeres igazságügyi reformoknak. De nemcsak alapvonalaikban, a részletekben is nagy volt a hasonlóság. Alaposnak látszik a gyanú, hogy e tojáshasonlatosságának oka nagyon egyszerű: az expozék túlnyomó része nem a változó minisztereknek, hanem a mindenkori miniszter állandó munkatársainak munkája volt. Minél gyakrabban változtak az igazságügyminiszterek, annál állandóbb maradt az igazságügyminiszteri program.

Zsitvay Tibor expozéja örvedetesen elüt a háború után elhangzott miniszteri beszédektől. Nemcsak beszédének formai szépségére gondolunk.

A beteg igazságügy szenvedő alanyainak, bíráknak és ügyvédeknek oly jól esett a miniszter életerős, megnyugtató, ígérő szava, mint a súlyos betegnek az orvos mosolya.

A beszéd azonban nem csupán szónoki, hanem tartalmas is volt. Új volt mindenekelőtt a mult bűneinek legalább részleges bátor beismerése. Beismerése annak, hogy az utolsó tizenöt évben maradandó alkotást nem mutat fel az igazságügy. Beismerése annak, hogy az igazságügyi tárca indokolatlan hamupipóke a többi tárcához képest. Beismerése, hogy ennek folytán a bírák óriási értékű vagyonpereken pártatlanul, de korgó gyomorral ítéleztek. Beismerése, hogy ugyancsak a tárca mostoha dotációja miatt a bírói létszám apadt, holott a perek száma 90%-kal, a telekkönyvi ügyeké 170%-kal emelkedett. Beismerése végül annak, hogy az ügyvédi diploma ma nem kenyér, hanem «ki nem húzott sorsjegy».

Nem abban látjuk a miniszter érdemét, hogy helyes diagnózist állított fel, hanem, hogy volt bátorsága ezt nyíltan és őszintén beismerni.

Míg beszédének ezzel a részével teljesen egyetértünk, addig a másik része, melyben a bajok orvoslásának eszközeivel foglalkozik, bár nem teljesen kielégítő, mégis biztató kezdetet jelent.

A bírák anyagi helyzetének javítása irányában a bírói képesítési pótléknak kisebb mértékben való visszaállítása (havi 50 P) igen szerény kezdő lépés. Nem lesz elegendő ennek a pótléknak a miniszter által megígért fokozatos fejlesztése sem. A bíráknak oly fizetést kell biztosítani, mely lehetővé teszi, hogy gondtalanul és függetlenül teljesítsék hivatásukat. Gyönyörű mondatban örökítette meg a miniszter a magyar bírói kar utolsó tizenöt évének csodás magatartását: «A bíró kabátja kifényesedett, de még jobban kifényesedett jelleme.» Sőt mintha e mondat talán túlszép lenne. Ha a magyar bírói kar az utolsó tizenöt év szenvedéseinek pokoli tűzpróbájából nagyjában sértetlenül került is ki, mégis a jó igazságszolgáltatás nemcsak *jellemes* bírákat követel, hanem magát továbbképző, egészségét el nem hanyagoló, a kort megértő, a korral ha-

ladó bírói karra van szükségünk. Erre pedig a mai bírói fizetés módot nem ad. Ezért szükséges a bírák fizetésének lényeges felemelése és bizonyára erre célzott a miniszter, midőn azt mondotta, hogy a bírói kart vissza kell vezetni arra a magaslatra, amelyről tizenöt esztendő vihara letaszította.

Az ügyvédi kar különösen hálásan veszi tudomásul annak elismerését, hogy az ügyvédi etika a súlyos gazdasági viszonyok ellenére nemhogy hanyatlott volna, hanem emelkedett.

Az ügyvédi kar érdekében tervezett reformok közül legfontosabb az *okirati kényszerről* szóló törvényjavaslat bejelentése. Egy közbeszólásra válaszolva, helyesen mondotta a miniszter, hogy ez a reform nemcsak az ügyvédi karnak, hanem a nagyközönségnek érdeke. Valóban gyökeres javulás azonban csak úgy volna elérhető, ha a községi jegyzők a magánmunkálatoktól eltiltatnának. A békebíráknak és végrehajtóknak az ügyvédek köréből való ki-nevezése, az ügyvédek nyugdíjintézeti járandóságának 80,000 pengővel való felemelése biztató kezdetet jelentik annak a nagy munkának, amely a miniszterre vár.

Éppígy biztató kezdeteket látunk az igazságügyi reformok terén is. E téren a beszéd két gondolatot domborít ki: a perek megelőzését és az aprólékos kérdések kiküszöbölését. A perek megelőzését célozza: az okirati kényszer, a békebírói intézmény, a zugírászat kiirtása. Mind oly reform, mely rövidesen megvalósítható, nagyobb pénzáldozat nélkül és az elkérülhetetlen igazságügyi szervezet gyökeres reformjának terén az első lépést jelentené.

Abból, amit a törvényelőkészítésről mondott, egy kijelentést ragadunk ki: a miniszter a törvényelőkészítésekbe a nyilvános ankéteket még nagyobb mértékben kívánja bevonnai, mint eddig.

Itt az ideje, hogy véget vessünk a titkos törvényelőkészítéseknek. *Bismarck* emlékirataiban olvassuk, hogy az ő meggyőződése szerint: «dass die rein und nur ministerielle Prüfung von Entwürfen nicht der richtige Weg ist, um die Gefahr zu vermeiden dass unpraktische, schädliche und gefährliche Vorlagen in sprachlich unvollkommer Fassung ihren Weg aus den Niederschriften der legislativem Liebhaberein eines einzelnen vortragenden Rathes, unbeirrt oder doch ohne ausreichende Richtigstellung durch alle Stadien des Staatsministeriums, der Parlamente und des Cabinets bis in die Gesetzsammlung finden und dann bis zu etwaiger Abhülle einen Theil der Last bilden, sie sich wie eine Krankheit schleichend fortschlept.»

Sokkal kevesebb visszaható, törvényesség szempontjából legalább is aggályos, póttrendeletekre szoruló rendeletünk és sokkal kevesebb gyöngé törvényünk volna, ha miniszterünk követték volna *Bismarck* tanácsát.

Az expozében felsorolt reformok hosszú sorával egy rövid cikk keretében alig foglalkozhatunk. Mégis ki kell ragadni néhány kérdést. Az egyik a *Magánjogi Törvénykönyv javaslata*. A miniszter nagy elismeréssel nyilatkozott a javaslatokról és a Mjt. megalkotásának szükségességét hangoztatta annak ellenzőivel szemben. Bármelyik álláspontra helyezkedjünk, a Jogászegyletben folyó nagyérdékű vita mindenkit meggyőzhet, hogy az igazságügyi bizottság nem foghat hozzá a javaslat tárgyalásához, amíg a Jogászegylet vitája be nem fejeződött és míg a minisztérium törvényelő-készítő bizottsága át nem dolgozta a javaslatot a Jogászegyleti vita alapján. A Jogászegyleti vita lényegében nem más, mint a miniszter által oly szükségesnek tartott nyilvános ankét, amelyen az igazságügyminisztérium referensei, a bírói kar legkiválóbbjai és az ügyvédi karnak nagy tapasztalatú tagjai vesznek részt.

Míg ezen a téren a lassúbb ütemet tartjuk szükségesnek, addig vannak reformok, melyek égetően sürgősek és pedig a már említett szervezeti és eljárási reformokon kívül, a fizetésképtelenségi- és a részvényjognak reformja, valamint kamatkérdésben uralkodó zürzavar megszüntetése.

Büntetőjogi kodifikációs reformigéretei közül legnagyobb értékű, hogy *Zsitvay* elődeivel ellentétben, *nem* ígérte a miniszter új Btk. megalkotását. Ezt éppoly örömmel vesszük tudomásul, mint a Bp-nek tervbe vett oly módosítását, amely lehetővé kívánja tenni, hogy a gyanúsított mielőbb a bíró elé kerüljön és amely a bűnügyi rendőrséget közvetlenül a kir. ügyészség ellenőrzése alá helyezi. Ez egyaránt érdeke a vádnak, a védelemnek és a bíróságnak, amely ma elég gyakran jut abba a kényes helyzetbe, hogy a vizsgálóbíró előtt visszavont rendőrségi vallomásoknak ad igazat. Kevésbé örvendetes, hogy még *Zsitvay* sem bírt a háborús és forradalmi törvényhozás szellemének lidérenyomása alól szabadulni. Csak ennek tulajdonítható, hogy még mindig a sajtótörvény «reformjáról» beszélt, noha az általa elméletben annyira nagyrabecsült sajtószabadság csupán egyetlen tollvonásból álló reformot tűr meg: az ellenforradalmi sajtórendeletek eltörlésével a sajtótörvény hatályának helyreállítását. Éppígy nélkülöztük egyéb háborús és forradalmi törvényomladékok eltakarításának ígérését is. Így mit keres ma a törvénytárban az anakronisztikus 1920: XV. tc. és micsoda gyakorlati értéke van az 1921: III. tc. túlnyomó részének, amely méltatlanul állítja szembe a magyar államot, mint sértettet, káromkodó senkiknek kiszóllásaival? Hogy a miniszter föl kívánja venni a harcot «a középkorból ittmaradt szegyetlenjes párbaj»-jal, az bizonyára elismerést érdemel, de feudális kasztelfogást, sajnos, törvényhozás útján éppoly kevésbé lehet megszüntetni, mint ahogy a jó modort és tisztességet nem lehet törvénnyel biztosítani. Ha valahol, úgy éppen a büntető törvényhozásban igaz Goethe szava: In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.

Per saldo azonban kétségtelen, hogy az igazságügyi program több elismerést, mint gáncot vált ki. Nemcsak a művészi formában, hanem a becsületes elgondolásban is. A szép beszédet kövessék a tettek. Már az első visszhang — a közjegyzők szegedi közgyűlése — mutatja, hogy az ígért reformok megvalósítása nem lesz könnyű feladat.

Szegedi Vándorgyűlés.

Még alig hangzottak el a két év előtti balatonfüredi Vándorgyűlés nemes és szimfónikus vitaversenyének végső akkordjai, még csak a közelmúltban készültek el az Országos Ügyvédszövetség szakbizottságai azokkal a nem éppen könnyű végrehajtó munkálatokkal, amelyeket az említett Vándorgyűlésen hozott plénáris határozatok a bizottságokra róttak, — máris a főváros és a vidék ügyvédségének élénk érdeklődése mellett megindultak a Szegeden június 26—29. napjain megtartandó Vándorgyűlés előkészítő munkálatai.

Az Országos Ügyvédszövetség balatonfüredi Vándorgyűlésének határozatai elvitathatatlanul nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar ügyvédség sorsának nehéz problémája immár olyan kérdéssé vált, amely kielégítő megoldás nélkül nem kerülhet le többé sem az ügyvédtársadalom közvéleményének, sem az igazságügyi kormányzat égetően szükséges gondoskodó teendőinek napirendjéről.

Bízható jelnek vehetjük erre vonatkozólag *dr. Zsitvay Tibor* igazságügyminiszter úrnak, mint vérbeli ügyvédnek, a minap tartott mélyen szántó és a kari érdekek iránt meleg megértést tanúsító költségvetési beszédjét.

De megerősítésül szolgál e jelenség arra nézve is, hogy az a nyomvonal, amelyet az Országos Ügyvédszövetség, mint az ország ügyvédi karának szabad társadalmi tömörülése, jövő céljai és e célok elérésére szükséges teendők tekintetében magának megrajzolt s kitűzött, — helyes irányban halad.

Az Országos Ügyvédszövetség működésének nagy előnyei főképpen abban lelhetők fel, hogy a Szövetség egyrésztől teljesen mentes minden kényszerítő impériumtól, ami lehetővé teszi, hogy a Szövetség bármelyik tagja szabadon nyilváníthatja és az ügyvédi közvélemény szélesmedrű csatornájába juttathatja véleményét, ötleteit, indítványait s a jelenlegi állapotokkal szemben

nyilvánítható tisztító hatású kritikáját, másrésztől, hogy nélküli a tisztán teoretikus jogi problémák kibányászását, amire a Szövetség szervezete szerintem nem alkalmas.

Ezen kétirányú előny teszi egyúttal lehetővé, hogy a Vándorgyűlések párhuzamosan s különböző eszközök igénybevétele mellett bár, mégis harmonikusan az ügyvédi kamarákkal és a jogászegyletekkel állíthatók be az ügyvédség jobb jövőjének szolgálatába.

A szegedi Vándorgyűlés változatos és öt bizottság keretébe osztott tárgysorozatának vezérlő eszméi két alap gondolatba tömöríthetők össze.

Az egyik az ügyvédi kar érdekeinek hathatósabb érvényre juttatása.

Ezt tárgyalja majd az I., III., és IV. bizottság elé tűzött program a jogéletnek úgy polgári, mint büntetőjogi vonatkozásaiban, úgyszintén a közigazgatási jog reformjának keretében is.

A másik az ügyvédi kar rokkantjainak és gyámolítást igénylő hozzátartozóinak az eddiginél hathatósabb mértékben való ellátásának, vagyis a nyugdíjreform kérdésének az előbbrevitele.

Az összes bizottság előadói munkálatainak, valamint a beérkezett véleményeknek kinyomtatása folyamatban van, úgy hogy a Vándorgyűlés minden résztvevő tagja kellő időben részletes és kimerítő tájékoztatást nyer a tárgyalás anyagáról s részt vehet tetszése szerint úgy a bizottságokként meginduló vitákban, mint a plénáris ülésekben.

A szegedi Vándorgyűlés újabb tanúságot tesz majd arról, mily helyes gondolat volt a háború alatt szunnyadó Országos Ügyvédszövetségnek nemcsak felélesztése, hanem működési körének ki szélesítése és modern szabályozása.

A tárgysorozat változatos és fontos volta, valamint a tagok részvételének napról-napra mutatkozó élénkítése mellett a teljes siker reményével nézhetünk tehát a szegedi ügyvédyűlés elé.

Úgy legyen!

Dr. Graber Károly.

Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályának május 11-én tartott ülésében *Teller Miksa* elsősorban a férj tartás intézményét vette kritika alá. A 118. §-sal szemben kifogásolta, hogy annak a férjnek is joga van — bár szűkös — tartásra, aki vétkes abban, hogy nem keres. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kódex a méltatlanságot megállapító rendelkezéseiben nem minden alkalommal említi meg a megbocsátást, mint a méltatlanságot megszüntető okot. Felveti a kérdést, hogyha az egyik házsfél a másikat egyideig tartja, ezt megbocsátásnak lehet-e tekinteni. A 119. §-nak a rokonok eltartására vonatkozó egyes rendelkezésekre utalását nem tartja kifogástalannak. Helyénvaló lenne nevezetesen az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó 244. §. alkalmazása, viszont a lemondás kizárására és a tartás előreszolgáltatására vonatkozó 238. és 239. §. alkalmazása aggályos. A házastársak közti ügyleteket formalizáló 123. §. ellen nagyszámú gyakorlati példa felhozása kapcsán érvelt. Nincs ilyen messzemenő formalizálás a külföldi jogokban sem, és az osztrákjogi csak addig megy, mint a mi mai jogunk.

Papp István kir. kúriai tanácselnök statisztikai adatok nélkül nem tud határozottan állást foglalni abban a kérdésben, hogy szükség van-e az ügyletek formalizálására, mindenesetre szükségesnek tartja azonban, hogy a 123. §. 3. bekezdésének elhagyásával a házastársak közötti ügyletekre is a 961. §. alkalmaztassék, vagyis a nem megfelelő alakban kötött szerződés a házastársak között is váljék érvényessé az elfogadott teljesítés által.

Szladits Károly rámutat arra, hogy a 123. §. alkalmazása az életben nem vezetne olyan éles eredményre, mint amilyennek a dolog elméletileg látszik, mert az 1754. §. értelmében alaptalan gazdagodás címén nem lehet visszakövetelni az olyan szolgáltatást, amelynek teljesítésekor a teljesítő tudta, hogy a szolgáltatással nem tartozik. A kérdés mai jogbeli megoldása nem áll egységes elvi alapon, de egyébként is éppen a *Teller Miksa* által felhozott leggyakorlatibb példák esetében az ügylet a mai jog szerint is érvénytelen lenne, mert az adásvétel formához kötött ügylet a házastársak között és a gyakorlatban ennek ellenére sem észlelhetünk számottevő nehézséget.

Malonyay Béla szépséghibának tartja a kódex 110. §-át, mert a házassági köteléki jogot minden modern kódex felöleli. A 111. §.

első bekezdését helyesli, második bekezdését a házassági törvény 80. §-ára figyelemmel mellőzhetőnek tartja. Vészy Mátyásné felszólalásával szemben kiemeli, hogy a kódex a házastársak személyi viszonyaik tekintetében teljesen a mai gyakorlatot tükrözteti vissza, amelyre csak objektivitás teljes hiányában lehet azt mondani, hogy a férjnek kedvez. A 113. §-ban a keresőképesség kifejezésnek nem világos az értelme, mert nem lehet megállapítani, vajjon a kereseti lehetőségeknek a kérdés eldöntésében milyen szerep jut. A 114. §-sal kapcsolatosan szabályozni kellene a feleség névviselési jogának utólagos elvesztését. A férjtartás intézményének sem jogi, sem erkölcsi létjogosultságát nem tudja elismerni abban az esetben, ha a férjet vétkesség terheli. A 119. §-sal szemben nem tartja helyesnek, hogy a tartásról nem lehet lemondani, amikor a végleges tartásról is le lehet mondani.

Gold Simon kiemeli, hogy a Feministák Egyesületének álláspontját is ki kívánja fejezni felszólalásában. A 111. §-ba helyénvaló lenne a régi javaslat 24. §-ának megfelelően azokat az eseteket is megemlíteni, amelyekben a házassági együttélés megtagadható. Helyesnek tartaná ugyanez §. 2. bekezdésében a kölcsönös megbecsülésre való utalást, valamint annak kimondását, hogy amennyiben a férj iszákossága, feltűnő brutalitása és olyan viselkedése esetében, amely a feleség női méltóságát és a gyermekek előtti tekintélyét sérti, a volt közös lakás a házassági életközösséget ez okból megszakító feleséget illesse. A 112. §-ban a férj döntőszavát elejtené és a férj és feleség közös elhatározását mondaná ki irányadónak úgy, hogy meg nem egyezés esetében a családbíróság döntene. A 113. §-ban a férj tartási kötelezettségét nem állapítaná meg akkor, ha a feleségnek megfelelő vagyona vagy jövedelme van. A 114. §-sal szemben nem tenné kötelezővé, hogy a feleség a férj nevét viselje. A háztartás vezetését a feleség jogává tenné. A 116. §. túlsok terhet ró a feleségre, amin enyhíteni kellene. A férjtartást szűkebb körre kellene szorítani.

Back Frigyes kifogásolja, hogy a javaslatnak a házastársak személyes viszonyára vonatkozó rendelkezések nincsenek szankcióval ellátva. Hiba az is, hogy a 115. §. nem körvonalazza a nőnek a közös háztartás vezetése tekintetében meglévő jogkörét. A házastársak tartási kötelezettségére vonatkozó 117. és 118. §-t mellőzné és csupán általánosságban állapítaná meg, hogy a házastársak kötelesek egymást segíyezni és eltartani is.

Dr. Tihanyi Lajos Vészy Mátyásné felszólalásával szállott vitába és pontról-pontra kimutatta, hogy a javaslatban nem állapítható meg a nő és a férfi viszonylagos helyzetének a nő hátrányára való eltolása. Nem áll ez különösen a névviselésre vonatkozó rendelkezésben sem, amelyet mindaddig fenn kell tartani, amíg az emberi társadalom egyik legfőbb alapintézménye a házasság, amelyet egyéb viszonyoktól a feleség névviselése is megkülönböztet és kifejezésre juttatja a családnak, mint társadalmi és gazdasági egységnek a jellegét. A nőnek a családban van a hivatása s ha az élet ennek a hivatásnak a betöltését nem mindig engedi meg, ez nem ok arra, hogy a törvény ennek az ideálnak a megvalósítását még nehezítse. A férj döntő szava nem jelenti a férj előnyben részesítését, hanem ellenkezőleg a férj felelősségének a fokozását.

A május 25. napján tartott ülésen *Szládits Károly*, a szakosztály elnöke, reflektált a házastársak közti szerződések alapja tekintetében elhangzottakra. A teljesítés konvalidáló hatályának elismerését azért kell nagyon megfontolni, mert ilyen esetben tulajdonképpen a szerződés teljesítése is a másik házastárs befolyása alatt történik, éppen ezért nem csökkenti a formalizálásra vezető ok jelentőségét.

A szabadvagyongra és a hozományra vonatkozó rendelkezések tekintetében *Virágh Gyula* fejtette ki az észrevételeit. Aggályosnak tartotta a 126. §. első bekezdésének azt a rendelkezését, hogy a feleség a férjtől a kezelést visszaveheti. A 129. §. második bekezdésére a csódtörvény 46. §-a folytán nincs szükség. A hozományra vonatkozó rendelkezések körében szükségesnek tartja kifejezni, hogy a férj is adhat hozományt, szükséges továbbá a fenntartott hozomány fogalmának tüzetesebb kifejezése. A 137. §. zavartkeltő, mert nem világos belőle, vajjon a férj a hozományul kapott pénzt és elhasználható dolgokat tulajdonul szerzi-e meg. A 139. §-sal szemben azt mondaná ki, hogy a hozomány haszonvétele holtnaknyilvánítás, valamint ágytól és asztaltól elválás esetében is megszűnik. Szükségesnek tartaná annak kiemelését is, hogy hozományt határozott időre is lehet rendelni. *Holitscher Siegfried* a 126. §-sal kapcsolatosan rámutatott arra, hogy a női szabadvagyong férji kezelése a hozományrendelés közokirati formájának megkerülésére alkalmas. Ki kellene

emelni, hogy a kezelés bármikori visszavételének jogát kizáró megállapodás érvénytelen. A 132. §. második bekezdésével szemben utalt arra a gyakorlati esetre, amikor örökséget előre kötnek le hozományul. A 136. §-on túlmenően is biztosítékadást követelne meg pénzhozomány esetében. A 139. §-sal kapcsolatosan rámutatott arra, hogy különélés esetén a törvény szövege szerint nem lehetne biztosítékot követelni, erre az esetre biztosítékot kikötni pedig házassági szerződésben nem lenne tapintatos. *Teller Miksa* a 128. §-sal kapcsolatban a 242. §-nak azt a rendelkezését vette bírálat alá, amely a mostohagyermek eltartására is kötelezi a férjet. A 125—127. §-okkal kapcsolatban szabályozásra szorulónak tartja azt az esetet is, amikor a férj engedi át a feleségnek a szabadvagyong kezelését.

A közszerzeményre vonatkozó rendelkezések tárgyalása alfejezetekre bontva történt. *Stolpa József* a bírálati anyag ismertetése során rámutatott a közszerzemény erkölcsi tartalmára és arra, hogy a kódex szerint már a feleségnek nemcsak a gazdasági segítő tevékenysége szolgál a közszerzemény alapjául, hanem az a ténykedése is, amely a férj munkaképességének fenntartására, otthonának rendbentartására irányul. De éppen ezért a maga részéről is kívánatosnak tartja, hogy a közszerzeményi igény elvesztése ne csak a 161. §-ban említett élet ellen törés esetében, hanem más esetekben is kimondassék, így különösen akkor, ha a feleség házasságtörést követ el, vagy éppen a szerző tevékenység körében a házassági törvény 80. §-ának a) pontja alá eső magatartást tanúsít. *Evva Ferenc* a közszerzemény intézményét a maga egészében gazdasági és erkölcsi szempontból károsnak és elejtendőnek tartja. A közszerzemény régi jogunkban is a parasztság intézménye volt, a jobbágyság vagyona pedig a nemzeti vagyonnak elenyészően csekély részét alkotta. Hiszen a jobbágy vagyonszerzése igen szűk körre szorult. Hogy a legfelsőbb bíróságunk is idegenkedett a közszerzeménytől, mutatja az is, hogy jóllehet, az ideiglenes törvénykezései szabályok alapján a rendi különbségek megszűnése folytán a közszerzemény általánosítható lett volna, a bíróság később volt a rendi különbségek bizonyos joghatásait új életre hívni. Kifogásolta a 140. §-nak a szövegezését is, mert a szerzeményi közösség valójában nem a házasság alatt van meg, hanem a házasság megszűnésével keletkezik, amennyiben ekkor a mérleg aktív. Igazságtalan az is, hogy éppen ennek folytán a közszerzeményt a jogutódok élvezik, akiknek a szerzésben semmi részük nincs. *Virágh Gyula* a 141. §-ban tüzetesebb meghatározásra szorulónak találta, hogy mit kell az életközösség tartós megszakadása alatt érteni. *Vincenty Gusztáv* a közszerzemény kérdésében közvetítő álláspontot foglalna el, lényegben a mai jognak megfelelően. Azt tekintené irányadónak, vajjon a szerzésben mindkét házastárs közreműködött-e. *Stolpa József* fejtegetését azért nem teheti magáévá, mert a boldog családi környezet létesítése fejében a feleség az öröklött vagyongból is éppen úgy részesülhetne, mint a szerzeményiből. Igaz, hogy egy elasztikus szabály sok olyan pert idézhetne elő, amelynek tárgya az lenne, hogy volt-e a házastársak között szerzeményi közösség, de viszont a közszerzemény kiterjesztése esetében emelkedni fog a közszerzeményi megosztására irányuló pereknek a száma, amelyekben a bíróság igen nagy nehézségekkel küzd. *Szigeti László* szerint a mai nő a gazdálkodásban is résztvesz és ezért a nemességnek, mint elválasztó vonalnak a fenntartása nem tartható. *Stolpa Józseffel* szemben túlerősnek tartaná, ha 15 évi békés együttélés után elkövetett cselekmény alapján a házastárs 15 évi munkájának eredményét elveszthetné.

Szládits Károly kiemelte, hogy a jogrendszer egészéből a közszerzemény kérdését kiragadni és önállóan tárgyalni nem lehet, mert az az öröklési joggal zárt láncot ad. Régi jogunkban a közszerzemény pótlására a nemesrendűek között az özvegyi öröklés szolgált. Az ági öröklés fenntartása mellett a közszerzemény elismerésére szükség van, mert az özvegy részére az ági vagyongból hányados öröklést nem lehet biztosítani. Nem helyes a közszerzeményi jogot a jobbágyság jogaként tüntetni fel, mert annak az eredetét a városi polgárság jogában kell keresni a mai társadalomnak pedig a zömét a polgárság alkotja és ezért a hagyományos polgári jellegű intézményünk kiterjesztése a megoldás leghelyesebb útja.

A május 31-én megtartott ülésen *Alföldy Dezső* kúriai bíró kiemelte, hogy a kódex szövege a közszerzemény eredeti alapgondolatától eltávolodik, amikor a szerzeményi közösség körét kiterjeszti. Az eredeti gondolat a közös gazdálkodás volt, a kódex

szerint pedig az az alapgondolat, hogy akik a legbensőbb életközösségben éltek, függetlenül attól, hogy a tulajdonképpeni szerzőtevékenységet ki fejtette ki, egyenlően részesüljenek. Ily elvi alap mellett azonban kirívóan igazságtalan eredmény állhat elő, ha a kizárólag a férj munkájával létesített gyár felét a hűtlen asszony kapja vagy az asszony keserves munkájával szerzett vagyron fele az iszákos férjnek jut. Korrektívumul az szolgálhatna, ha a bíróság az egyenlő megosztás nyilvánvaló méltánytalansága esetében az eset körülményeihez képest eltérő megosztást létesíthetne. *Evva Ferenc* szerint a 145. §. elé új rendelkezést kellene felvenni, amely azt mondaná ki, hogy amennyiben a közszeremény és különvagyron, illetve a közszeremény és különadóságok természetben el nem különíthetők vagy a felek a közszeremény készpénzbeli egyenértékének kifizetését kívánják, a 145. és következő §-ok rendelkezései az irányadók. *Váli Ferenc* a 143. §-sal kapcsolatban rámutat arra, hogy a törvénykönyv az értéktöbblet-elmélet alapján áll, amelynek velejárója a redintegráció. De különbség van az öröklési jogban szereplő és e között a redintegráció között, utóbbi esetben visszterhes elidegenítésnél nincs redintegrációs probléma. A 143. §. fogalmazása olyan, hogy inkább a reálszerzeményi elmélet elfogadása esetében lenne helye és ezért némileg ellentétben áll a 148. §-sal, amellyel össze kellene vonni. *Vincenty Gusztáv* a 142. §-sal szemben bizonyos esetekben olyan vagyontárgyakat is a külön vagyronhoz számítana, amelyek a házasság megkötésekor már nem voltak meg, így különösen a kötetendő házasság okából teljesített kiadásokat, pl. a lakásért fizetett lelépést. A külön vagyronhoz számítana az olyan szerzést, amely a házasság előtti időre nyúlnék vissza, így a házasságkötés előtt benyújtott pályamunkával elnyert pályadíjat. A 144. §-ban foglalt vélelem mellőzhető, mert a Pp.-ből is a bizonyítási tehernek ugyanilyen megállapítása folyik. A 145. §-ban a különvagyron értékéből azt is levonná, ami nem a különvagyronra fordított hasznos költség, hanem a különvagyronba fektetett munka következtében állott elő. *Papp István* kúriai tanácselnök a 142. §. utolsó bekezdését és a 148. §-t kifogásolta. A 145. §. második mondatával szemben kifejtette, hogy a bírói gyakorlatnak az álláspontja helyesebb, amikor a beruházott értéket veszi számításba. A beruházás következtében beállott értékelkedés megállapítása sokszor nehézségbe ütközik és elvileg is helyesebb a mai gyakorlat álláspontja, amely szerint az előállott értékelkedés már a tulajdonost, tehát a különvagyont illeti. A 146., 147., de a 142. §. taxatív felsorolását is mellőzné vagy legalább kifejezné, hogy a felsoroltakon kívül esetleg más vagyontárgyak, illetőleg terhek is az idézett §-ok alá vonhatók. *Tunyogh-Szilcs Kálmán* kiemelte, hogy a közszeremény intézményét korrektívum nélkül a felszólalók közül senki sem fogadja el. Elvben a közszeremény intézménye mellett van, de annak az Európászerte érezhető irányzatnak megfelelően, amely a nő vagyronjogi helyzetének javítására irányul, de különösen a családvédelem, tehát a leszármazók érdekében szintén korrektívumok megállapítására törekszik. *Fodor Ármán* kúriai tanácselnök, aki az elnöklet időközben átvette, a közszeremény intézményét alapján támadó felszólalásokkal szemben arra mutatott rá, hogy a közszeremény intézménye azok közé az alaptételek közé tartozik, amelyeket a javaslat a bizottsági szövegből vett át és amelyeket megbontani a kódex létrejövételének veszélyeztetése nélkül már nem lehet.

A Hyde-park eset epilógusa.

«A Hyde-park eset és tanulságai» című cikkemben¹ említettem, hogy az ú. n. Hyde-park esetből kifolyólag kifejezésre jutott az a lappangó elégtelenség, amellyel az angol közvélemény az angol rendőrségnek a bűnügyi nyomozatokban egy idő óta követett eljárását nézte. Általában az a felfogás jutott kifejezésre, hogy a rendőrség még mindig az ú. n. D. O. R. A. törvény (a háborús kivételes szabályokról szóló Defence of the Realm Act című törvény kezdőbetűi után rövidítve) alapján jár el és az e törvény által neki biztosított hatalommal él, holott ez a törvény a háború megszűntével hatályát veszítette. Az angol alsóház fellépése folytán egy bizottság (Royal Commission on Police Powers and Procedure) küldetett ki azon célból, hogy a rendőrség által nemcsak London-

ban, hanem az egész országban gyakorolni szokott hatalom mibenlétét és általa követett eljárást vizsgálja meg és erről jelentést tegyen.

Ez a bíróság 1928 aug. 22-én neveztetett ki. Azóta a legrészletesebb vizsgálat tárgyává tette a rendőrség eljárását, mely vizsgálat során nemcsak bírakat és ügyvédeket, hanem a legkülönbözőbb hivatással és foglalkozással bíró polgárok egész tömegét hallgatta ki és kérte ki azok véleményét a rendőrség eljárása és a polgárokkal szemben való magatartását illetőleg.

A bizottság jelentését javaslataival együtt 1929 március hó végén terjesztette be. A nagyon terjedelmes jelentésből a legérdekesebb s az angol személyes szabadság felfogására legjellemzőbb konklúziókat és javaslatokat a következőkben közlöm.

Mindekelőtt maga a bizottság összeállítása érdekes és jellemző az angol közállapotokra. Nálunk az ilyen bizottság — ha annak ily célból való kiküldése egyáltalán lehetséges és elképzelhető — magasrangú bírákból és ügyészekből, valamint a rendőrség és csendőrség magasabb állású funkcionáriusai közül állítottatott volna össze. Az angol bizottság a következő tagokból állott: elnök, *Lord Lea of Fareham*, tagjai: *Lord Ebbisham*, London volt Lord Mayor-ja, *Sir Howard Frank*, a háborús felszámoló és ellenőrző bizottság elnöke, *Dame Meriel Talbot*, a tengerentúli telepítési hivatal tisztviselője, *Sir Reginald Poole*, solicitor, *Mr. I. T. Brownlie*, az egyesült gépészmérnökök és gépészek uniójának elnöke, *Miss Margaret Beadon*, Liverpool volt Lord Mayorja és *Mr. Frank Pick*, a londoni földalatti vasút vezérigazgatója. A bizottság ez összeállítása ismét nyilvánvalóvá teszi, hogy az egész angol állami berendezés a polgárok önkéntes közreműködésére van alapítva és hogy minden fontosabb közérdekű ügy rendezése a bürokratikus hatalom területén kívül történik. Anglia kormányzása: *Government of the people, by the people, for the people.*²

A bizottság jelentésének főbb konklúziói és javaslatai a következők:

A bizottság mindenekelőtt arra a megállapításra jutott, miszerint nem talált elegendő bizonyítékot arra nézve, hogy a rendőrség magatartása a polgárokkal szemben inkább önkényes és erőszakos volna, mint a háború előtt. Különösen nem talált bizonyítékot arra, hogy a rendőrség a harmadfokú nyomozást (third degree method) gyakorolná vagy annak gyakorlását tűrné. Az angol felfogás ugyanis az olyan bűnügyi nyomozatot, mely a *gyanusított* keresztkérdésével, faggatásával, kifárasztásával, megfélemlítésével, sőt bántalmazásával folytatódik le, *inquiry of third degree method*, harmadfokú vizsgálatnak bélyegzi, feltüntetni akarván ezzel annak barbár voltát, mert tudvalevőleg a közép-korbeli inkvizíció háromfokú volt, a harmadfok oly rettenetes kínokkal járt, hogy azok hatása alatt a gyanúsított feltétlenül mindent beismer, amit az inkvizitor akart, amely beismerés alapján azután halálra ítélték és kivégezték; ha pedig mégis emberfeletti ereje volt a kínok dacára a tagadás mellett maradni, akkor a kínzás alatt okvetlenül kiszervekedett. A bizottság igen nagy súlyt helyezett arra, hogy vajjon a rendőrség nem gyakorolja-e ezt ú. n. harmadfokú nyomozást.

Ennek ellenkezőjének megállapítása után a vizsgálatnak minden egyes pontjához javaslatot is terjeszt elő a bizottság.

Kimondja a bizottság, hogy csak azok a rendőrtisztviselők ne viseljenek formaruhát, kik detektív munkát végeznek, egyébként pedig őrizetbevételnél vagy illetlen viselkedés esetében igazoltatásnál a rendőrtisztviselőnek vagy rendőrnek mindig formaruhát kell viselnie. Ha a rendőrök párosan teljesítenek szolgálatot, oly rendszert kell meghonosítani, hogy gyakran váltakozzanak és hogy egy és ugyanazon egyének ne végezzenek hosszabb időn át párosan szolgálatot.

Az a gyakorlat, hogy rendőrtisztviselők civil ruhában látogatják az éjjeli klubokat és ott költekeznek (agent provocateur), a legnagyobb mértékben elítélendő és betiltandó. Törvényhozási úton intézkedés teendő, miszerint a vezető rendőrtisztviselők felhatalmaztassanak, hogy e célra kiválogatott rendőrtisztviselőknek megbízást adhassanak, hogy elegendő gyanúok fennforgása esetén valamely éjjeli klubba beléphessenek (mint rendőrök) és ott vizsgálatot tarthassanak annak megállapítása végett, hogy ott tényleg törvénytelen dolgot követnek-e el. Anglia alkotmánya szerint ugyanis erre külön törvényhozási felhatalmazás kell.

¹ L. Jogtudományi Közlöny, 1928 dec. 15. számát.

² A nép kormányzása a nép által a nép javára.

Továbbá szigorú utasítás adandó a rendőrségnek, miszerint *tilos az őrizetbe vett vagy letartóztatottnak azon cselekmény tekintetében, mellyel gyanúsítatják, bármiféle kérdést intézni.* Ha az őrizetbe vett vagy letartóztatott azon óhajának ad kifejezést, hogy ő önkéntes vallomást akar tenni, úgy őt először a törvény értelmében s annak parancsa szerint arra kell figyelmeztetni, hogy *neki vallomást nem kell tennie, de ha tesz, ebből ne várjon semmi előnyt magára nézve, de attól sem kell félnie, hogy valami hátrány éri őt, ha nem tesz vallomást.* Ennek a törvényes parancsnak a rendőrség az utóbbi időben nem nagyon lelkiismeretesen tett eleget, úgy hogy a bírának feltűnt, hogy egy idő óta a vádat képviselő barristerek igen gyakran a vádlott vallomásával és beismerésével bizonyítanak az esküdtek előtt. *Ezt maguk a bírák panaszolták a bizottság előtt!* Azért a bizottság ezen törvényes rendelkezés kapcsán kimondotta, hogy ha a gyanúsított önkéntes vallomást akar tenni, úgy a fenti figyelmeztetés után *neki fel kell ajánlani papírt és írószereket s magára kell hagyni, hogy vallomását leírhasssa, az írásban őt figyelni, kérdezgetni vagy sürgetni nem szabad.* (... without overlooked, questioned or prompted.)

A bizottság javasolja továbbá a rendőri létszám emelését és azon kívül több formaruhát viselő női rendőr alkalmazását, különösen a városokban.

Az őrizetbe vett vagy letartóztatott védelmének és biztonságának érdekében több szigorú rendszabály életbe léptetését javasolja.

Így minden törekvésnek arra kell irányulnia, hogy a rendőrség képzettsége egy egységes szintre emeltesse és a rendőri eljárásban az egyöntetű eljárás biztosíttassék. E célból a rendőrség irányadó oktató könyvekkel látandó el. A rendőri ujjoncok részére felállítandó egy rendszeres tanfolyam, amelyben minden rendőrujjonc megfelelő teljes kiképzést nyerjen. Azonkívül ismétlődő tanfolyamokat kell tartani, amelyeket azon rendőrök és rendőrtisztviselők kötelesek látogatni, akik már néhány éve szolgálatban vannak és különösen azoknak, kik magasabb állásba óhajtanak jutni.

A gyanúsítottokhoz intézendő fentebb említett figyelmeztetés tekintetében a bizottság kívánatosnak tartja, hogy az a rendőrségnek világosan megmagyaráztassék és erről a közönség is felvilágosíttassék.

E figyelmeztetéssel kapcsolatban a bizottság kívánatosnak tartja, hogy akár egy fontos tanu, akár a gyanúsított (ez utóbbinál természetesen, ha vallani akar) kikérdezésének megkezdése előtt még a következő figyelmeztetést kell intézni: *Én egy rendőrtisztviselő vagyok. Én ebben vagy abban az ügyben nyomozok és egyet-mást szeretnék tudni, amire nézve ön tudna felvilágosítást adni. Egy nagyon komoly dologról van szó és én köteles vagyok önt figyelmeztetni, hogy nagyon vigyázzon arra, amit mondani fog.*

Fel kell ajánlani a gyanúsítottaknak, hogy *nem kívánja-e, miszerint vallomása tételénél jelen legyenek barátai és jogi képviselője.* E böles és józan javaslat a «környezeti terror» akarja semlegesíteni, mert nyilvánvaló, hogy midőn a gyanúsított magára van hagyva a nyomozóval, ezen ténykörülmeny által lélektani törvényszerűséggel meg van félemlítve, még ha legkorrektebbül és elfogulatlanul is iparkodik viselkedni a nyomozó, mely törekvése hiába való, miután a nyomozó, ha nem is elfogult, de feltétlenül előítéletes és így a fenti személyek jelenléte által a nyomozó saját szubjektivitása ellen meg van védve. A bizottság továbbá azt is kívánatosnak tartja, hogy akár a gyanúsított vallomástételénél, akár a tanu kihallgatásánál mindig még egy rendőrtisztviselő legyen jelen.

A legszigorúbb intézkedéseket kíván a bizottság annak biztosítására, hogy a gyanúsított vallomása *valóban és teljesen önkéntes* legyen és hogy *a legnagyobb pontossággal adassék vissza az, amit a gyanúsított mondani óhajt.*

Az őrizetbe vétel, mint külön eljárási intézkedés szükségtelen és visszaélésekre vezet, a bizottság nézete szerint és azért azt javasolja, hogy a rendőrség ne legyen köteles az őrizetbe vett gyanúsítottat 12 órán belül a *magistrate* (rendőrbíró vagy békebíró) elé állítani, hanem álljon jogában a formális vádemelést addigra elhalasztani, míg a nyomozatot teljesen befejezte és az összes bizonyítékok rendelkezésére állanak, amikor is a gyanúsítottat letartóztathatja és a *magistrate* elé állítja, ki a gyanúsított további fogvatartása vagy biztosíték melletti szabaddalbon hagyása felett dönt.

A bizottságnak ez a javaslata felette fontos, mert úgy látszik Angliában is próbálkozott meghonosodni az a rendőri gyakorlat, hogy abban az esetben is, ha nincs még elegendő bizonyíték a rendőrség kezében, a gyanúsítottat mégis őrizetbe veszi és ön-

kéntes vallomásával akarja nyomozásának hiányát pótolni, amely *önkéntes vallomás* a bizottság vizsgálata szerint sok esetben nagyon problémátikus, amiért is javasolta a fentebb ismertetett szigorú óvintézkedéseket.

Továbbá annak a nézetének adott kifejezést a bizottság, hogy a közbizottság igazgatójának hivatala (the office of director of public prosecutions) továbbra is a közérdekből emelendő vád irányítására szorítkozzék és tagjai ne tartsanak tanukihallgatásokat, mely gyakorlat utóbbi időben kezd meghonosodni.

Fiatallányoknak és gyermekeknek szexuális kérdésekben való kihallgatása iskolázott és e célra külön kiképzett női rendőrök által foganatosítandó.

Kifogásolja a bizottság több rendőrkapitányságon tapasztalt depresszív és majdnem büntetést éreztető atmoszférát (depressing and almost pend atmosphere), holott a rendőrkapitányságnak olyannak kell feltűnni, ahol a köznek ügyeit intézik és nem szabad az épületnek szükséges részét képező cellák atmoszféráját az egész épületre átvinni. A környezeti terror egyik okozója.

A bizottság azonkívül még több más intézkedést javasol a bűnvádi nyomozás tekintetében, nemkülönben számos rendészeti javaslatot kíván megvalósíttatni. Ennek bővebb ismertetése azonban túl hosszúra nyujtaná ez ismertetést, melynek egyedüli célja a bűnvádi nyomozásra vonatkozó angol felfogást megmutatni, mely célt az eddig ismertettek teljes mértékben szolgálják.

Az egyedül üdvözítőnek és államfenntartónak tartott kabinet-igazságszolgáltatás hívei, éppúgy, mint az íróasztalnál jogi dogmákat, bár jóhiszemű konstruálók aligha nem fejszóvalva fogják olvasni a fenti javaslatokat. E kétkedésre legerősebb cáfolat a hatalmas Anglia, mely a nagy világégés után is az összes államok közt a legkonszolidáltabb. Az angol állami konszolidációnak nem legelső és legfőbb eszköze a büntető igazságszolgáltatás. Az angol lélekben sok megpróbáltatás és igazságszolgáltatási kegyetlenségek alapján mélyen gyökeret vert több böles és józan büntető igazságszolgáltatási elv, amelyekből ma már nem enged az angol mentalitás. Egy ilyen böles és józan büntetőpolitikai elve: *A multitude of punishments are no less discreditable to the prince, than many deaths to a doctor.*³

Dr. Admeto Géza.

Az ügyvéd, mint jogalkotó.*

Melyik jogi hivatás áll az ügyvédehez legközelebb? — *Az ügyvéd mindenekelőtt nem törvényhozó*, bár nagymértékű aktivitása lehetővé tenné ezt az összehasonlítást. Igaz, hogy jogi működésével, hivatása betöltésével s még inkább, az ügyvédség ideális egyetemével, mint kollektív tényezővel való együttthaladása által, közvetve nagy és jótékony hatást gyakorolhat a törvényhozásra: irányíthatja és nevelheti a közvéleményt, ténykedéseiben tekintélye súlyával befolyásolhatja a bíróságot, ami által a törvények kiegészítéséhez s reformjához járul hozzá, sőt karának egyes kiválóbb tagjai személyében résztvehet a törvények előkészítésében, megvitatásában s hozásában is, — mindez azonban csak közvetve törvényhozás, s csak közvetve hivatása.

Azonban az ügyvéd, mint ügyvéd, nem törvényhozó. Először is, hivatása szélesebbkörű, mintsem hogy csak egyirányú funkciót kellene betöltenie. Másodsor, ami a lényegesebb, az ügyvéd nem törvényhozó, hanem *jogalkotó*. A törvényhozó s az ügyvéd (mint jogalkotó) munkássága hasonló lehet: egy új törvény megszerkesztése éppúgy minden figyelemreméltó szempont tekintetében mellett kell, hogy megtörténjék, mint egy szerződés megszerkesztése, s a közös ismertetőjele a jó törvénynek s a jó szerződésnek egyaránt, hogy az érdekeltek tisztában legyenek azzal, hogy miként kell cselekedniök. Az ügyvédnek mindig azzal a tudattal kell a szerződést megszerkesztenie, mintha törvényhozó volna s törvényt szerkesztené. Azonban a törvényhozó s az ügyvéd munkásságának különbségeit *eredményeik* különböző volta mutatja ki. Először is *a törvény erejének potesztálásában*,¹ amely az ügyvédi munkásság gyümölcsében másképp alakul, — másodsor abban,

³ A sok büntetés éppúgy diszkreditálja a fejedelmet, mint a sok haláleset az orvost.

* Részlet dr. Vészi Mátyás és dr. Wagner Lilla «Az ügyvédi hivatás művészete» című e hó folyamán megjelenő könyvéből.

¹ Ofner kifejezése (Die Jurisprudenz als soziale Technik, Wien, 1894). Szerinte a jogi gondolkodásnak a törvény potesztálásával szemben autoritása van.

hogyan a szerződésnél két konkrét fél akaratának való megfelelésről, a törvényhozásnál pedig az általánosított köz összkíváságainak a kodifikálásáról van szó.

Az ügyvéd műve jogalkotás: *joggá válik az, amit alkot, de nem törvényt.* A törvény abszolút kötelező: *míg a szerződés a maga kötelező erejét a törvényből meríti.*

A törvényhozó munkáját egész más szempontok vezérik, mint az ügyvédét. A törvényhozó jogász, de jogfilozófus is: ismernie kell az általános emberi sajátságokat, ismernie kell az ambíciót, a hatalomvágyt, a birvágyt stb. minden megnyilvánulását, ismernie kell az embert, főleg mint kollektív lelket, ismernie kell őt a tömegben s az egyéntől csoportnak észre sem vett közösségekben is; de ezenfelül ismernie kell a törvények rendszerét is, amely e szempontokat más irányból már megvalósította. Az ügyvéd ezzel szemben az egyes ember ismeretével boldogul s a törvényrendszerek ismerete mindig csak egy fókuszpontba sűrítve, erre az egy pontra nézve érdeklő: *ismeretei mindig specializáltak*, s ha átfogóak, akkor is inkább sok specializált (bár tág körre specializált) ismeretek gyűjteményét alkotják; de míg a törvényrendszer a törvényhozó számára a cél, az ügyvéd számára a törvényrendszer az, ami valójában a jogfilozófia meg gondolatát helyettesíti.

Az ügyvéd jogalkotási művészete: *adottságokon belül alkotni jogot*, még pedig nem néhány filozófiai elv alapján, hanem a helyzetek-meghatározta komplikált tényállás-szövedékekből kifolyólag. A törvényhozó alapelveiben valójában már benne foglaltatnak a törvények, az alapelveket csak széjjel kell bontakoztatni, kifejteni belőlük, ami benne van, — ez nem konstrukció, mint az ügyvéd munkája. A törvényhozó szinte szabad folyást enged az elvek következményeinek, mondhatni, autotézis által, a törvényérválásra, — az ügyvéd viszont szintézis által alkot, melynek nem alapját, de támpontját adja a helyzet, és megrögzíti ténykedésével jogi szemszögből egyúttal a helyzetet is; a szerződés egy pillanattal felvétel, a törvény egy példatár, — a szerződés sűrít, a törvény kibontakoztat: de a szerződésben benne van a teljes helyzet feszítő dinamizmusa, amivel szemben a törvény csak minden dinamizmus megrendszabályozása, felbontása és elenyészése. Az ügyvéd, aki ezt a dinamizmust, az élet aktualitásának bármily kicsi, de annál jellemzőbb darabját a lehető tényállásszövedékek invenciózus sokaságából meg tudja fogni, érzékeltetni és életrekelteni: művész.

Azonban az ügyvéd bizonyos tiszteletreméltó *egyoldalúságai*-ban is különbözik a törvényhozótól, melyek egyszersmind nagyobb (ideális értelemben vett) szabadságot és eredetiséget és ezzel művésziességet is biztosítanak neki. A törvényhozó soha teljes megvalósulásra nem jutó célja: minél átfogóbb szabályokat adni, de minél több egyesre is vonatkoztatni. E két cél azonban fordított arányban áll egymással: minél általánosabb a törvény, annál több individuális igénynek felel meg ugyan, de annál kevésbé felel meg az egyes individuális igénynek, — érvényének köre tágul, de intenzitása csökken. Az ügyvéd ezzel szemben mindig csak egyes individuális igényeknek igyekszik a szerződést megfeleltetni, — általános érvényűség igényével fel sem lép — intim, személyes jellegű működése s ily módon beteljesítése nem is kivihetetlen. Az az egész jogfilozófiai irány, amely az ú. n. jogi hiányok (Lücken im Recht) létezéséről vitatkozik, vagyis arról, hogy lehet-e egyáltalán oly törvényeket hozni, amelyek mindenről, amiről kell, intézkednek,² csak a törvényekre, de nem a szerződések pontjaira vonatkoznak, melyeknek lehetőségei nem végtelenek, mint a törvényei, hanem végesek s nagy körültekintéssel okvetlenül *ki is meríthetők.* Ebből következhetjük, hogy a jogalkotás igazi művészetét csak az ügyvéd s nem a törvényhozó töltheti be. — Az ügyvéd másik egyoldalúsága, hogy a mindenkor tényállást a mindenkor fél szemszögéből nézi, — még ha nem is kizárólag az ő információja alapján; — a törvényhozó előtt pedig csak az egyszeri általános szabályok állnak, melyekből szinte önmagától dedukálódik az új szabály, azonban kizárólagos joggal. A szabályok sokasága: a törvény, statikus, és beosztásokat hoz létre; ezzel szemben a

szerződés dinamikus és egyensúlyhelyzetet teremtő. A szerződés s nem a törvény szerkesztése az igazi kompromisszumművészet, ami pedig kizárólag az ügyvéd egyéni iniciatívájának eredménye lehet csupán. Az ügyvéd jogalkotásában rejülő érdem ugyanis ebből a szempontból *nem a felek közti új jog létrehozásában áll*, — hiszen az ügyvéd nélkül létrejött szerződés ereje amattól miben sem különbözik — az ügyvéd érdeme csupán az, hogy ezt az új jogot, amely khaotikusan már bennfoglaltatik a felek szándékában, *törvény-jellegűvé alkotja*, formát ad neki: műalkotássá teszi.³ Mindazonáltal az ügyvéd jogalkotó munkásságát nem lehet felelősségtelenebbnek mondani a törvényalkotó munkájánál: mert bár a törvény érvénye szélesebbkörű, több egyént érint, mint a szerződésé, de épp a nagy számok törvényének értelmében viszonylag több lehetőséggel számol az ügyvéd arra nézve, hogy szerződésének pontjai alkalmaztatásba lesznek kénytelenek lépni, mint a törvényhozó a maga törvényeinek nagyobb tömegére nézve.

Dr. Vészi Mátyás és Dr. Wagner Lilla.

A vasút felelőssége a nyitott kocsin szállított áruban beállott kárért.

Ily címen dr. Bereczky Sándor igen alapos előtanulmányra valló, figyelemreméltó cikket írt a magyarországi közlekedési vállalatok hivatalos lapjának, a «Vasúti és közlekedési közlönynek» 1928 november 18-iki számába, melyben kimutatni igyekszik, hogy a vasút felelőssége a nyitott kocsin szállított áruk elveszéseért az új berni egyezmény folytán csökkent, sőt úgyszólván teljesen megszűnt.

Miután a cikket tartalmazó lappéldányt — nyilván nem a kereskedők egyesülései részéről — a cikknek feltűnő módon való megjelölésével a bíróságnak is megküldötték s így kétségtelen, hogy a magyarországi közlekedési vállalatok óhaja az volna, hogy a bírói gyakorlat a jövőben a cikkben lefektetett szempontokhoz igazodjék s azok szerint fejlődjön tovább, érdemes azzal behatóbban foglalkozni, annál is inkább, mert a kérdés nemcsak a kereskedők széles rétegeinek, hanem az egész fogyasztóközönségnek érdekeit is érinti.

A cikk írója mindenekelőtt hivatkozik az új berni egyezmény 63. cikkére, mely szerint vita esetén a francia szöveg irányadó. Azután kimutatja, hogy a régi berni egyezménynek a nyitott kocsin való fuvarozásáról szóló 31. cikke a «kár» megjelölésére az «avarie» szót használja, míg az új egyezmény megfelelő 28. §. 1. cikkében ezt a «dommage» szó helyettesíti.

Ha tehát a lopás stb. folytán előálló kár nem «avarie», hanem csak «dommage», úgy eddig a vasút azért felelt, ezután nem!

Nem vitatom, hogy a cikkíró a két szó közti különbség nyelvtani értelmét helyesen magyarázza s hogy a lopás nem «avarie», hanem csak «dommage». Azonban a jogászokat nemcsak a szó nyelvtani értelme érdekli.¹ Először is az avarie szó, mint műkifejezés, franciában csak hajókárt jelent, más ilyen kárra a «degât» szót használják, tehát az «avarie» szó már magában helytelenül használtatott. De különben is *Gorden*, aki a kérdést behatóan tárgyalja, kimutatta, hogy az «avarie» kifejezés a mondott helyen nem a «megsérülés» szűkebb értelmében értendő, hanem tágabban «kár»-ként (elveszés, kevesbedés, sérülés) magyarázandó, figyelembe véve azt is, hogy a régi berni egyezmény német szövege a «kár» (Schâden) szót alkalmazza, a régi egyezményben pedig a német és francia szöveg — az újtól eltérően — egyenrangúak voltak. Nem lehet tehát az avarie szóból, a «Schâden» figyelmen kívül hagyásával következtetéseket levonni.

Az Á. N. E. 63. cikke csak azt mondja, hogy ha az Á. N. E. francia és másnyelvű szövege között eltérés mutatkozik, úgy a francia szöveg irányadó. Ebből azonban nem következik az, amit a cikkíró úr kihoz belőle, hogy t. i. a régi francia és a (rég és új) magyar szöveg eltérése esetén az új francia szöveg, illetve ennek a régítől való eltérése legyen irányadó. Annál kevésbé, mert mint mondtam a régi francia szöveget nem illette elsőbbség a magyarral teljesen egybehangzó német szöveg előtt.

³ Brütt: Die Kunst der Rechtsanwendung, Berlin, 1909., §. 9, szerintünk tévesen, csak a törvényhozást említi annak.

¹ Azt hiszem azonban, hogy el sem dönthető vajjon «avarie», helyesen «Degât»-e az eső vagy «dommage». Természeti erő okozza, de nem elháríthatlan!

² Gnaeus Flavius (Kantorovicz) pl. aki a legszélső véleményt képviseli, azt állítja: (Der Kampf um die Rechtswissenschaft, Heidelberg, 1906.), hogy: «viele Rechtsfälle überhaupt keine rechtliche Lösung zulassen» (16. o.) s mindenre szabályt találni vélni: «juristischer Grössenwahn». — A jogi hiányok kiküszöbölhetetlenségének három okát hozza fel: 1. a normák által használt fogalmak quantitative nem determinálhatók; 2. a pszichológiai nagyságok mérhetetlenek; és 3. az érdekek mérlegelésében hiányoznak a közös mértékek.

A régi magyar szöveg eltért a franciától. Ha nekem van igazam egyeztet a autentikus német szöveggel. Ha a cikkíró úrnak van igaza: megelőzte korát és már akkor a most helyesbített francia szövegnek felelt meg.

A mi bírói gyakorlatunk mindig a magyar szövegen alapult. Ez különbözött a franciától. Most a francia szöveg a miénknek megfelelően módosított s így bírói gyakorlatunkat nemzetközi szankcióval látták el a magas szerződő felek. Örömmel regisztráljuk, de nem tudom belátni, miért ok ez a már eleddig is precíz magyar szövegen alapult gyakorlatunk elhagyására.

A kérdés végeredményben mégis csak azon fordul meg, vajjon a lopás a «nyitott kocsin való fuvarozással járó veszély»-e vagy sem?

Ha a cikkíró úr e kérdéskörrel kezdte volna a francia szöveget nyelvtanilag analizálni más eredményre jutott volna.

Az új francia szöveg 28. cikk 1. a) pontja az «inhérent» szót, a b) pont a «resultant» szót, végül a d) pont a «particulier» szót használja a «danger» szó közelebbi jellemzésére. Ezeknek a szavaknak pontos francia értelmét² az 1. sz. jegyzetemben adom.

A fenti szavak közötti igen nagyjelentőségű, de látszólag csak árnyalati különbségek élesen tűnnek szemben a c) pont olvasásánál, ahol az «inhérent» és «resultant» szavak és a d) pont olvasásánál, ahol a «particulier» és «inhérentes» szavak vannak szembeállítva egymással.

Ez a különbség a magyar szövegben nem oly feltűnő. Különösen a «particulier» szó mosódik el és fakul meg.

Szerintem a vasút felelőssége a súlycsökkenésért — itt elsősorban a lopás jön figyelembe — nem az «avarie» és «dommage» szavak különbségén, hanem elsősorban azon fordul meg, vajjon e veszély «danger inhérent»-e nyitott kocsin való fuvarozásnál?

Ezt a cikkíró úrral szemben tagadnom kell.

Az 1. jegyzetben már említett megázás kétségekívül «danger inhérent». A csukott kocsi az áru meg sem ázhat. A megázás veszélye (est joint inséparablement) elválaszthatatlanul függ össze a nyitott kocsi való fuvarozással. Megázás folytán azonban — ezt a magyarországi közlekedési vállalatok hivatalos lapja is be fogja látni — rendszeren nem súlycsökkenés, hanem súlytöbblet szokott előállni, súlytöbbletért pedig a magyarországi közlekedési vállalatok nem tartoznak kártérítéssel.

A súlycsökkenés nagyrészt az áru megdézsmálásából származik. Hogy a nyitott kocsin való fuvarozásnál a lopás veszélye fokozódik, az kétségtelen. Mindamelllett fennáll ez a veszély a csukott kocsi is, hiszen a csukott kocsis rendszerint nem lezárt, hanem csak fedett. Ajtaja csak be van kapcsolva és könnyen nyitható.

Ha a francia szöveg itt a «danger resultant de...» vagy a «danger particulier» kifejezést használná, ezeket még lehetne a veszély helyett a veszélytöbbletre vonatkoztatni; bár az is erőszakolt magyarázat volna. A «danger inhérent» csak oly veszélyt jelenthet, ami a fuvarozás más neménél hiányzik.

Hogy az új VÜSZ-nek az ÁNE-ből hiányzó 83. §. 1. a) pontja ellene mond a cikkíró úr fejtegetéseinek, ezt maga is elismeri.³ Azonban téved, mikor azt mondja, hogy az új szöveg a német, osztrák és előbbi magyar szövegekkel szemben a mentesség további megszorítását tartalmazza és a KT. 425. §-át «felújítja». Lehet, hogy a régi szöveg precízebb, de nem mond mást, mert mindkét szöveg részbeni ismétlést tartalmaz. A feltűnő súlyhiány kifejezés ugyanis már magábanvéve fedí akár egész daraboknak, akár az árunak részleges elvesztését.⁴

Ez csak a rendelkezés világossága szempontjából súlyosbítja a fuvarozók helyzetét. Lényegében az ÁNE. sem enyhébb. Sőt!

A berlini Kammergericht 1923 dec. 1-ei ítéletében ki is mondta, hogy a német VÜSZ, melyben az új magyar VÜSZ. 83. §. 1. a)-nak megfelelő toldat benne van és a berni egyezmény, melyből ez

² A közismert Larousse szótár 1925-ös kiadása szerint: a (*inhérent*): qui par sa nature est joint inséparablement à un sujet); *particulier*: qui appartient proprement à certaines choses; *resultant*: qui résulte, *resulter*: être la conséquence logique.

³ A Reichsgericht 1922 február 8-iki ítéletében maga is mondja «Damit ist nicht gesagt, dass die Gefahr des Diebstahls für Sachen, die auf einem offen gebauten Wagen verschickt werden immer grösser ist, als bei der Versendung im geschlossenen Wagen. Werden Sicherheitsmassnahmen angewandt, die eine Entwendung erschweren, dann kann man von einer erhöhten Gefahr nicht mehr sprechen. Es ist az az ítélet, amelyre azt hiszem leginkább támaszkodnak, akik a gyakorlat változását óhajtják. Vajjon ez «danger inhérent»-ről beszél?

⁴ Így a Reichsgericht többször id. 1922 július 3-iki ítélete is.

hiányzik, értelmüket tekintve a szóhangzásbeli különbség ellenére is fedik egymást, mert mikor a második revíziós konferencián (1896, Párizs) Németország kérte a toldat felvételét a nemzetközi szövegbe, ezt a javaslatot mint feleslegest és magától értetődőt mellőzték.

Az ÁNE. a súlyhiányról csak a 31. cikkben intézkedvén, ebből következik, hogy az itt nem érintett esetekben a vasút feltétlen felelős. Az ÁNE. 28. §. 1. a) pontja feltűnő és nem feltűnő súlyvesztés között nem különböztetvén (a cikkíró úr szerint fél Európa jogászaival szemben), igazolta magyar bíróságaink helyes eddigi gyakorlatát, mely a jogszolgáltatás teréről nem lépett át a jogalkotásra és minden önkényes megállapítás és a fuvarozónak adott százalékos kegyelem helyett a 31. §-ban meghatározott súlyvesztésen felül minden csökkenést feltűnőnek minősített és kártérítési alapként vett.

A magyar VÜSZ. 98. §. 1. a) pontjában írt feltűnő súlyhiány tehát épp az ÁNE. hallgatása folytán magyarázandó úgy, hogy ezalatt egyszerűen a VÜSZ. 99. §. 1. és az ÁNE. 31. cikkében említett felüli hiány értendő. Mint ezt bírói gyakorlatunk eddig is tette. A külföldi gyakorlat itt igazán nem volna követendő példa, még akkor sem, ha léteznék oly gyakorlat külföldön, mint amilyent a cikkíró úr állít. A nyitott kocsi nemcsak az áru 5 %-át könnyebb ellopni, hanem az egészet. Miért mentes tehát a vasút 5 %-ig s felelős ezen túl? Ez nem más, mint méltányosság: a gazdaságilag erősebb fél javára és érdekében.⁵

Szerencsére a külföldi gyakorlatra is csak annyi példát lehetne felhozni, amennyit egy kéz újjain el lehet számlálni. A cikkíró úr nagyon jól ismeri — hisz idéz belőle — «a német vasútegyet egy szakbizottságának véleményét.» Én is ismerem. Nos, ez a vélemény a MÁV. hozzá intézett kérdésére a fenti, a cikkíró úr által külföldi gyakorlatnak állított, kérdésben a következőket mondja a 15. oldalon: «Völlige Einigkeit besteht über die Bedeutung dieser Einschränkung nicht» és a 23. oldalon: «Gerichtsurteile, nach denen ein bestimmter Prozentsatz als unbedeutender Gewichtsabgang festgesetzt ist, für den die Eisenbahn keinerlei Verantwortung zu übernehmen hat, liegen nicht vor. Ob im einzelfalle ein auffallender oder unbedeutender Gewichtsabgang vorliegt, ist Tatfrage.» Ez a külföldi bíróságoknak ú. n. «gyakorlata».⁶ Épp ellenkezőleg, a Reichsgericht 1920 szeptember 20-iki, 1922 július 3-iki stb. ítéletek a cikkíró úr által említett fix % helyett kimondják, hogy a súlyhiány feltűnő volta mindig in concreto mérlegelendő és jelentéktelenebb súlyhiány is feltűnő, ha túlhaladja azt a mértéket, ami egy szabályszerűen eszközölt továbbításnál (regelrecht verlaufenen Beförderung) rendszerint felmerül. Ha tehát a külföldi joggyakorlat más is, mint a miénk és ellenkezik is a receptum elveivel, az korántsem áll úgy, mint ahogy azt a cikkíró úr állítja. Ezt maga a MÁV. kérelmére kiküldött német «Berichterstatter» is megállapította.

Hogy a vasút nyitott kocsin olcsóbban szállít, az igaz. De ennek ellenértéke nem a felelőség csökkenése, hanem az, hogy a vasút kb. 1/3 résszel kisebb önsúlyt remorkiroz minden kocsinál, ugyanolyan raksúly mellett stb. És főleg: a nyitott kocsi rendszeren tömegárut szállítanak, ami a vasút fő jövedelme. Minden nyitott kocsi 6000 kg-ot állítani — mint a cikkíró úr mondja — nem kell. Nyílt pályán nem igen lopnak. Csak a pályaudvarokon kellene szigorúbb őrizet vagy felügyelet, mint ezt a Reichsgericht már id. 922. február 8-iki ítélete is megállapítja.

A vasutak eddig is bírták a kockázatot, ezutáni s fogják bírni. (Az elveszés legnagyobb része nem a magyar, hanem az utódállamok vonalain történik. A magyarországi közlekedési vállalatoknak csak az átvételénél kellene utánmérlegelniük és visszereseti igényeiket érvényre juttatniuk az utódállamok vasutaival szemben.)

De hogy a monopol helyzetben levő vasutak helyzetén a bírói gyakorlat könnyítsen — még pedig könnyítsen a minden fuvarjog alfáját és omegáját jelentett receptum elveinek törvénybe ütköző teljes félretételével — ez annál kevésbé volna helyes, mert a kereskedők eddig ezt a veszélyt (a vasutakkal szemben) nem kalkulálták bele áraikba. A bírói gyakorlat változása tehát elsőrendű szükségleti cikkeknél (tüzelő, építőanyag), melyek nyílt kocsi jönnek,

⁵ Így Nagy Ferenc, Kereskedelmi jog, 1913-as kiadás, II. kötet, 350. l.

⁶ A wieni Bezirksgericht für Handelssachen-nek még sorozatos ítéletei sem lehetnek a magyar felsőbb bíróságok által követendő «külföldi gyakorlat». Pedig csak az van következetesen a vasút objektív felelőssége ellen.

hatalmas árdrágulást okozna. Ez a fogyasztóközönségre hárítatnák át, mely igazán nincs monopol helyzetben. A különbözet pedig ellenérték nélkül a fuvarozók hasznát szaporítaná. Így szanálható a román államvasút a magyar fogyasztó filléreiből.

Ez a kérdés legfeljebb törvényhozási úton, a fuvartételek egyidejű leszállításával rendezhető. Jogászi szempontból akkor sem volna nyereség. A fuvarozó felelőssége eddig egységes volt minden irányban. Objektíve felelt. Ez az egység most megbomlana.

Amíg azonban ez a kérdés törvényhozási úton nem rendezhető, maradjon csak az eddigi helyes gyakorlat. *Dr. Szlezák Lajos.*

* *

Az ÁNE. előmunkálataiban mindenütt az «avaries» és «pertes» kifejezést használták s csak a bizottsági tárgyalásokon változtatták ezt meg s került az ÁNE.-ba a «dommage» kifejezés, épp azért, mert az «avaries» és «pertes» kifejezések félreértésekre adtak okot.

Ez is arra mutat, hogy cikkíró álláspontja a helyes, a Bereczky-féle álláspontnak semmi jogi alapja sincs. *Szerk.*

Jogirodalom.

Dr. Almási Antal: Dologi Jog.

(Tébe könyvtár, 1928. 752 old.)

Magyarország története a magyar ingatlanbirtok története. Történetünk minden jelentős korszakát a birtokjogban beállott nagy változások kísérik. Egy évezred leforgása alatt egymást váltották fel: a törzsi közös tulajdon, a királyi adománybirtok és az ősiséggel átítatott tulajdonrendszer. Az 1848. év viharában a magyar ingatlanjog lerázta az ősiségi kötöttséget s utána az ingatlanokra vonatkozó dologi jogok individualisztikus alapon, magánjogiasan nyertek szabályozást. Ami 1848-ban megszületett, a világháborút követő földbirtoktörvényekben megsemmisült. *A történelem felfelé spirálisan haladó görbét mutat s a spirális görbéje most ismét a közjogi színezetű, kötött ingatlanjog vonalát mutatja, amely ugyan fejlődöttebb és a polgárok nagyobb tömegét protegálja, mint a régi kötöttség: de végső gondolata azonos.*

Jogirodalmunkban egymásután dolgozták fel azon változásokat, amelyeket az utolsó másfél évtized jogrendszerünkben létrehozott. De míg a hiteljog, a közjog, a nemzetközi jog és a szakjogok irodalmában egymásután jelentek meg munkák, amelyekben az idők változása a maga jelentőségében kidomborodott, a konzervatív dologi jogban érezhető volt a hiány, hogy a régi munkák elavultak számos részeikben, sőt főgondolataik anakronizmust tanítottak. Almási Antal Dologi Joga az első irodalmi feldolgozása a világháború után egészen új elemekkel átítatott magyar dologi jognak. *Almási munkájának egyik jelentősége abban áll, hogy éles tekintettel észrevette és leszögezte a dologi jog alapfogalmainak beállott változásokat.* Megállapítja és tanítja, hogy az ingatlan tulajdon tartalma ma már nemcsak jogokat jelent, «hanem a gazdasági viszonyoknak megfelelő használat és kiaknázás többé-kevésbé éles köteleességét is magában foglalja.» Ámbár ezen köteleességek — a szerző szerint — ma még nem is írhatók körül pontosabban, de szerinte bizonyos, hogy az 1920: XXXVI. tc. alkotása után, a mezőgazdasági ingatlan tulajdona megszűnt a tulajdonos által kiaknázható jogosítványt jelenteni, mint ahogy a háború előtti jogrendszerünkben a 73. és 74. sz. T. Ü. H.-ok tükrében jelentkezett: «A háború alatti és a háború utáni viszonyok ellenben kétségtelenné tették, hogy az ingatlan tulajdon törvényes korlátjai számban és jelentőségben is úgyszólván napról-napra emelkednek s hogy e korlátokban mindinkább előtérbe tölül azon közjogi alapjelentősége: a köteleességi elem is». (221. old.)

Almási Dologi Joga két kötetből fog állani. A most ismertett munkát az első részt képezi s egy igen értékes Bevezetés után magában foglalja az Általános Részt és a Különös Részt egynéhány fejezetét. Az Általános Rész tárgyalja a Dologi Jogok «személyi és tárgyi kellékeit» és a «Dologi Jogok keretintézményeit» (a Birtokot és a Telekkönyvet). Az ezt követő Különös Rész az egyes dologi jogokkal foglalkozik s ezen rész fog folytatódni a munka második kötetében. Maga a most megjelent első kötet is tulajdonképpen két részből áll, amennyiben a fenti szisztematikus feldolgozás után, ugyanazon szisztema sorrendjében az egyes jogforrásokat közli élükön a M. T. megfelelő §-aival.

Azon magasröptű szemlélet, ami Almási egész munkáját jellemzi, már a Bevezetésben egy igen értékes tanulmányban jelentkezik: «A Magyar Dologi Jog fejlődéséről». A szerző reámutat azon kitartó és szívós küzdelemre, amit a magyar bírói gyakorlat az Országbírói Értekezlet után a magyar dologi jog önállóságának fenntartásáért folytatott s amelynek eredményeként az Optk. egyes tételei csak a bírói gyakorlat kötőanyagával nyerték el stabilitásukat és mindenekfelett a bírói gyakorlatban megnyilvánult szokásjog volt az, ami a hézagokat betöltötte.

Almási munkájának legértékesebb fejezetei: A Dologi Jogképességről és a Birtokról szóló fejtegetései.

Minden jogi kategória egy eszmei keret, amelynek értéke akkor van, ha képesek vagyunk annak segítségével szisztematizálni, ha olyan, mint a fizika hipotézise, amellyel kérdéseket megoldunk oldani. Erre kell gondolnunk akkor, amidőn felvetjük, hogy helyesen járt-e el a szerző, amidőn a Dologi Jogképesség fogalmát felállította. Válaszunk csak az lehet: igen. Igaz ugyan, hogy a magán- és perjogban a jogképesség egyféle (l. Pp. 70. §-át) s indokolt, hogy tankönyveink ezideig a dologi jogképesség fogalmát nem használták s legfeljebb a tulajdonszerzés korlátainak nézőszögéből tekintették e kérdést. Ezzel szemben az újabb jogfejlődés a dologi jogoknál, személyi és tárgyi szempontból a jogképességnek oly számos korlátozását állította fel, hogy a fenti fogalom segítségével a széteső jogszabályokban rendszert létesíthetünk. Igaza van a szerzőnek, a dologi jogképesség korlátai nemcsak a tulajdonszerzésnél merülnek fel, hanem más dologi jogoknál is (l. 31. és 74. sz. T. Ü. H.-okat). De ezenkívül az általános jogképesség fogalma a mai Dologi Jogban azért sem használható, mert a 1920: XXXVI. és 1924: VII. tc.-ek alá eső ingatlanokat illetően, a jogosult személyek nem az általános jogképesség, «hanem közigazgatási jogi és közjogi jóváhagyások fátyalával eltakart privilégiumok alapján bírnak dologbeli jogokkal».

Szerzőnk munkáját a jogi őszinteség jellemzi. Nyíltan bevallja, hogy az újabb törvények folytán az általános jogképesség tana a dologi jogban fent nem tartható, mert a kivételek tömege szitaszerűen átlukasztotta tennék az alaptant. Ezzel szemben őszintén reámutat arra, hogy mai dologi jogunk, amely főleg mezőgazdasági alapon gazdálkodó ország jogrendszere, arra az álláspontra helyezkedik, hogy ingatlanjogunk igen nagy részében a dologi jogképesség *törvényes privilégium*, ami az *általános jogképességet* élesen hangsúlyozó kötelmi jogunkkal *elvíleg ellentétes alapon nyugszik*.

Almási elméletileg kifogástalanul és a gyakorlat szempontjából értékesen kihasználhatóan bontja fel alkatelemeire a dologi jogképesség fogalmát. Megállapítja, hogy a dologi jogképesség privilégiumának törvényhozási célja vagy a *jogalany külön helyzetének vagy a jogtárgy társadalompolitikai elhelyezkedésének* körülbástyázása (esetleg mind a kettő), a dologi jogképesség megszorításait a személyi és tárgyi privilégiumok csoportjaira osztja. A személyi privilégiumok osztályában végigvezet az egyházak és egyházi személyek dologi jogképességének kérdéseiben. Magánjogi vonatkozásban nem találjuk irodalmunkban e kérdéseket alaposabban feldolgozva és Almási idevágó fejtegetéseit még emeli a legújabb gyakorlatnak feltüntetése és a Jelen idevágó kérdéseinek megoldása. Álláspontja szerint az egyházi ingatlanok megterhelésénél (l. 31. sz. E. H.-t) a királyi jóváhagyást jelenlegi alkotmányjogi helyzetünkben miniszterileg ellenjegyzett kormányzói jóváhagyás pótolja. Az egyházak és egyházi személyek dologi jogképességének taglalását követi az állam, a törvényhatóságok és községek dologi jogképességére vonatkozó szabályok fejtegetése, majd a biztosító társulatok díjtartálékál szolgáló ingatlanok idevonatkozó problémái, amelyekkel dologjogi szempontból a szerző foglalkozott először tudományosan.

A dologi jogképesség *tárgyi korlátait*: a hitbizomány- és a földbirtoktörvények által létesített intézmények képezik. Rendkívül jelentősek és önálló eszmemenetet alkotnak a szerző azon fejtegetései, amelyekben a földbirtoktörvény új jogszabályait dolgozta fel. Maga is reámutat, hogy minő sajnálatos következménye van annak, hogy a földbirtoktörvényeket magánjogi szempontból eddig még tudományosan nem elemezték és ennek okát három körülményben találja. Egyfelől a törvény nehézkes nyelvezetében, másfelől abban, hogy szabályait átmenetinek gondolták, de legfőképpen, mert a földbirtoktörvények szabályait *nem magánjogi bíróság vitte át az életbe*. Pedig egyetértünk a szerzővel abban, hogy a magánjogi elvek tisztázása nélkül nem foglalkozhatunk állást a tekintetben, hogy

az új intézmények alkalmasak-e arra, hogy magánjogunk állandó alkatelemei maradjanak.

Almási megpróbálta rendszerbe foglalni azon magánjogi változásokat, amelyeket a földbirtoktörvények dologi jogunkban létrehozta. *Úgy látja, hogy ezen változások két főirányban jelentkeztek: Szűkebb lett a dologi jogokat létesítő és változtató jogi tények magánjogi jellege és lényegesen megszűnik a mezőgazdasági ingatlanokra vonatkozó dologbeli jogosultságok törvényes tartalma.*

Az elsőnek említett átalakulást azon jogszabályok idézték elő, amelyek az állami elővásárlási jogot konstituálták, a mezőgazdasági ingatlanokra vonatkozó elidegenítési és terhelési tilalomnál az O. F. B. hozzájárulását kívánták meg stb. Mindezekből szerzőnk azon következtetést vonja le, hogy a mezőgazdasági ingatlanok kötelmi és dologi forgalmát többé nem pusztán magánjogi szabályok szabályozzák, hanem azok közjogi rendelkezések alá kerültek. *Ennek pedig azon magánjogi következménye van, hogy ott, ahol a törvény hatósági bemutatást vagy jóváhagyást kíván, ott kétség esetében a célbavett magánjogi változás nem jön létre.*

A dologi jogképességnek a földbirtokrendezési törvények által létesített megszorításai abban állanak, hogy a törvény a mezőgazdasági ingatlanok elidegenítését stb. a magánjogi forgalomból kivieszi. *Ezen jelenséget Almási a dologbeli jogok jogosultjaira nehezedő terhes jogképességi privilégiumnak tekinti.* Ezzel kapcsolatban igen figyelemreméltó Almási azon megállapítása, hogy a törvény ezen rendelkezései a 74. sz. T. Ü. H.-ban kifejezett elidegenítési és terhelési jogszabályt megszüktették, megkívánván ahhoz az O. F. B. hozzájárulását is.

Almási a Dolgokat négy csoportra osztja: testi tárgyak, természeti erők, szellemi termékek és jogosultságokra. A technika haladása, a modern élet által teremtett jogviszonyok, mind nagyobb és nagyobb jelentőséget kölcsönöznek a dologi jog terén a természeti erőknek és szellemi termékeknek. Praktikus jelentőségük és a jövő jogfejlődés szempontjából alapvetőek Almási azon fejtegetései, amelyekben a «szellemi termékek» és «természeti erők» dologi minőségét vizsgálat tárgyává tette. A jogterület ezen frissen kihajtott területén szerzőnk új műszavakat használ. Így pl. az «erőtulajdon» kifejezést, amivel az erők kihasználására irányuló állagjognak adott nevet.

Almási a «szellemi terméket» «engedélyezett jogtárgyknak» nevezi. Tulajdonképpen minden jogtárgy «engedélyezett» és így e megjelölés elhatároló csak akkor lehet, ha az «inmateriális» jellegét is feltűntetjük. Úgy a gyakorlati jogéletben, mint a jogirodalomban meglehetősen pongyolán használják a «szellemi tulajdon» kifejezést és a laikus közönség hajlandó ily esetekben a «tulajdon» szó hallatára valami a dolgi tulajdonnal azonos jogviszonyt feltételezni. Az utóbbi időben az üzlethelyiségekre vonatkozó «kereskedelmi tulajdon» törvénybe iktatásának felvetése keltett ily irányú fogalomzavart. Ezen szempontból igen értékesek Almási azon fejtegetései, amelyekben a szellemi tulajdon valódi jellegére mutat rá.

Szerzőnk munkájának középpontjában a Birtokkal foglalkozó tanulmánya áll. Művének ez a legkimagaslóbb része, amely nemcsak a magyar jogirodalomban elsőrendű, hanem fejtegetései univerzális jelentőségűek és értéküket még az is növeli, hogy a magyar joggyakorlat talajából fakadnak.

Álláspontja szerint a birtok *alanyi jog*, amelynél fogva a jogosult (a birtokos) *valamely dolog vagy más arra alkalmas jogtárgy felett ideiglenes, korlátolt és viszonylagos uralmat gyakorolhat.* Szerzőnk ugyan elismeri, hogy úgy törvényeink, mint a M. T. a jog által védett *tényleges hatalomnak* tekintik a birtokot, ő mégis «jogként fogja fel. Ezen álláspontját illetően első sorban a 28. J. H.-ra támaszkodik, amely döntvénynek elsőrendű feldolgozását képezi a szerző birtoktana és amelyből következtetései nagy részét meríti. Szerinte a birtoknak jogként való felfogása egyenes következménye a magyar jogfejlődés azon irányának, ami a 28. J. H.-ban oly élesen kifejezésre jutott és amely a jogvédelmet azok részére is biztosítja, akik a dolgok felett tényleges hatalmat nem gyakorolnak (közvetett fölbirtokosok), hanem csupán ügyleti viszonyban állnak azzal, aki a dolog feletti hatalmat tényleg gyakorolja.

Almási fejtegetései meggyőzők. Tény az, hogy a birtoknak tényleges uralomként való felfogása mindaddig használható fogalom volt, amíg a jogrend a bérlet, haszonbérlet, letéteményest stb. birtokvédelemmel nem ruházta fel. De amely pillanatban a szociális jogfejlődés szükségszerűen ezek részére is biztosította a birtokkal kapcsolatos jogvédelmet, a «tényleges hatalom» elmélete

csak rabulisztikával tartható fent, és sokkal tisztább analízist ad a birtoknak jogként való elismerése.

A birtoknak jogként való felfogásából következik, hogy ezáltal a birtok a tárgyi értelemben vett dologi jog «keretintézménye» lett oly tartalommal, hogy a birtokügylet az ingókra vonatkozó dologbeli jogosultságok ügyleti keletkezésének, változásának és megszűnésének alapsémája és eszköze.

Almási birtoktana első sorban a 28. J. H.-on épül fel. Ezen döntvényt pedig a szociális jogfejlesztés jellemzi. A precaristának jogsegélynyújtása első sorban azon célt szolgálta, hogy a bíróságnak módjában álljon «kíméleti időt» engedélyezni.

Szerzőnknek a birtok keletkezésére, annak fajaira és a birtokvédelemre vonatkozó, elméletileg mélyreható, de a joggyakorlattal is szoros összefüggésben álló fejtegetései, a magyar jogirodalom kitűnő fejezetei, amelyek Grosschmid legszebb fejtegetéseire emlékeztetnek.

Ennek dacára a szerző álláspontjával itt-ott nem érthetek egyet. Így nem osztom Almási véleményét, hogy a 28. J. H. után is hatályban lenne az 1802: XXII. tc. 4. §-ának azon rendelkezése, hogy a haszonbérlet birtokvédelem csak akkor illeti meg, ha szerződési kötelezettségének eleget tett. Ezen kérdés, a fenti törvényhely rendelkezésének a bérletre való kiterjesztése folytán, de attól függetlenül is igen nagy jelentőségű és midőn ily kiváló személy, mint a szerző, az előbb ismertetett álláspontot foglalja el, nem mehetünk el mellette megjegyzés nélkül.

Almási ezen álláspontját arra alapítja, hogy a haszonbérlet az ingatlan felett a szerződés alapján gyakorol jogi uralmat. Ettől eltekintve csak tényleges hatalommal bír. Mihelyt jogi uralmának egyedüli alapját: a haszonbérleti szerződést maga veti el lába alól, megszűnik birtokos lenni és bírláló lesz és mint ilyent semmilyen védelem nem illeti.

A szerző ezen álláspontjával szemben, mindenekelőtt arra hivatkozom, hogy nemcsak a haszonbérlet, de a bérlet, a zálogtartó, a depositarius stb. ugyancsak a szerződés alapján gyakorol jogi uralmat a dolog fölött s jogszabályaink fentieknek a birtokvédelmet biztosítják, tekintet nélkül arra, hogy eleget tettek-e szerződési kötelezettségüknek (nem gondolok az esetre, ha a fenti birtokosok túllépik jogi uralmuk határait és ők maguk ezáltal birtokháborítók lesznek). Maga Almási is kénytelen megengedni, hogy a bérletet illetően, a korábbi gyakorlattal ellentétesen, az 1802. évi XXII. tc. 4. §-a ki nem terjeszthető.

Ezenkívül Almási álláspontjával szemben arra hivatkozom, hogy az általa oly nagyabecsült 28. J. H. egyik alaptétele, hogy «önhatalom gyakorlása csak azzal szemben engedhető meg, aki más külsőleg felismerhető módon a dolog birtokától önhatalmilag megfosztott vagy megháborított». E döntvény azt is megállapítja, hogy a «külsőleg felismerhető módon való birtokfosztás» nem áll fenn a precarium esetében, mert a precarista «a tulajdonos akaratával jutott a dolog birtokába.» Ha tehát a precaristának azon ténye, hogy megtagadja a birtok visszabocsátását, nem képez birtokháborítást, mennyivel inkább nem tekinthető birtokháborításnak a haszonbérletnek a szerződés egyik vagy másik feltételét nem teljesítő magatartása. E mellett megfontolásra készlet az is, hogyha a precario dans nem lehet önmaga bírása, hanem a bíróság elé kell bocsátania a tényállást, mennyivel inkább kötelező ez a haszonbérlet esetén, ahol a feleket nem a «visszavonásig» tartó átmeneti viszony, hanem a sokkal szorosabb «szerződés» fűzi egymáshoz.*

Ezen kérdésnél, valamint egyes kisebb jelentőségű pontokban vitatható ugyan Almási álláspontja, de nem vitatható el egészében munkájának rendkívüli értéke, ami a további fejezetekben: a Telekkönyvről, a Tulajdonról, az Ingatlanközösségekről, az Osztott Tulajdonról és az utolsó évtized alkotásairól, a Társasház-tulajdonról, Vitézi- és Haditelek jogintézményeiről írt fejtegetéseiben is megnyilvánul.

Jogirodalmunkban gyakran hallunk panaszkodni, hogy sok a «szerkesztett» munka. Ezzel szemben örömmel mutathatunk rá, hogy Almási Dologi Joga éles logikával és kristálytisza dialektikával megírt *önálló mű*, amely a nemzeti jog őstalajába meríti elméletének gyökereit és e mellett fejtegetései a haza határain túl is nagy értékűek. Midőn Almási Antal Dologi Jogának megjelenéséről adunk hírt, a magyar jogi irodalom egy új nagy értékét könyveltük el.

Dr. Munkácsi Ernő.

* Lásd e kérdésről bővebben: «Jegyzetek a Kúria 28. sz. jogegységi döntvényéhez» című cikkemet. Jogtudományi Közlöny 62. évf. 1. és 2. sz.

Werbőczy és az angol jog.*

(Néhány szó Grosschmid Béni könyvéről.)

Utoljára hagytuk a legmagasabbrendű birtokjogi kategóriának, az egyszerű hűbérnek (fee simple) a régi magyar jog szempontjából való taglalását. Kérdésünk a következő: Volt-e a 48. előtti magyar ingatlanjogban caducitasiglan való tulajdonjog vagy sem?

A kérdésre, mint a nehéz és érdekes kérdésekre általában, bajos volna egyszerűen igennel vagy nemmel felelni.

Mint hogy a szent korona háramlási joga minden nemesi ingatlan felett Damokles kardjaként lebegett,⁷² általános szabályként megállapíthatjuk, hogy nemesi jószágban az egyszerű hűbérhez hasonló fogalommal nem találkozunk.

Úgy szép a kritikus, ha téved — mondja Eötvös Károly. — Úgy szép a szabály, ha kivétel van alóla. S e szabály alól valóban van kivétel. Ha t. i. a szabad kir. városnak, mint testületi nemesnek (tamquam persona nobilis) nemesi ingatlana volt,⁷³ ezen nemesi jószágban magszakadás és devolúció természetesen nem állhatott be. Ha a város ezt az ingatlant Nil juris mellett⁷⁴ ruházná is át valamely természetes személyre, az már csak caducitas, nem pedig devolúció útján szállhatott a koronára.⁷⁵ Az angol egyszerű hűbérhez hasonló nemesi ingatlan tehát 1848 előtt lehetett, de csak szabad kir. város kezén.

A szabad kir. város, mint testületi nemes földesúr birtokában levő nemesi ingatlantól élesen meg kell különböztetnünk a városi területet, melyet a polgárok bírtak. Az ilyen telkek nem magszakadásiglan, hanem usque ad caducitatem illették birtokosaikat, a szerzeményi városi telek tehát mind a szent korona háramlási jogától, mind pedig az ősiségi kötelékektől teljesen ment volt. Ez a régi magyar ingatlanjogban a legkorlátlanabb egyéni tulajdon, mely tehát teljesen fedi az angol egyszerű hűbért.

Kitűzött célunknak megfelelően szerény kóstolót próbáltunk adni Grosschmid témájából. Bemutattunk néhány morzsát abból a lakomából, melyet a szerző mindnyájunk számára készített. Folytathatók fejtegetéseinket, de nem akarunk olvasóink türelmével visszaélni, másrészt a mi leegyszerűsített, szürke előadásunk még csak halvány képet sem tud adni arról a szellemi tornáról, mely a mű lapjain, szemünk láttára végbemegy. Csak megemlíjük azokat a gyönyörű fejtegetéseket, melyekben a szerző az angol főföldesuraságot (seignory) az 1920. évi Quod Emptores törvény által stabilizált állapotában, az angol öröklési jog hajmeresztően nehéz szabályait, a háramlás és caducitas finom disztinkcióit elénk tárja. S ott találunk a Segéd tanulmány című második kötetben egy remek szép tanulmányt az angol demokráciáról és parlamentarizmusról, melynek olvasása közben álmétkodva csodáljuk azt a finom érzéket, mellyel Grosschmid az angol államélet természetét appercipálta, a görög állambölcseleti művekben való alapos jártasságát és hatalmas filológiai felkészültségét.

Néhány példában bemutattuk azt a stiláris, formai, de itt-ott érdemleges, tartalmi rokonságot, mely közelebb hozza a 48 előtti magyar jogot a mai angol, mint a mai magyar joghoz. Paradoxonnak látszó mottóink beigazolást nyert. Feladatunk utolsó része, hogy röviden rámutassunk e rokonság okaira.⁷

A középkori közös vetőmag — mondja Grosschmid.⁷⁶ — Ez magyarazza meg ezt az első tekintetre oly abszurdnak látszó tételt. A középkori közös vetőmag, melyből az európai jogok oly számos rokon, de mégis sajátosan nemzeti intézménye közvetlen differenciálódás útján kiesirázott. Így keletkezett pl. a szokásos középkori tartományi, közigazgatási és katonai beosztásból a német Gau, az angol county, a magyar vármegye. Így alakította ki a magyar jogfejlődés az általános európai eredetű, de mégis magyaros stílusú, nemzeti sajátosságoktól duzzadó intézményeket, mint aminő pl. a statutio, az örökös főrendiség, az ősiség stb. A jog- és kultúrfejlődésnek ezt a módját, melynek lényege, hogy a nemzet az emberiség közkinéséből közvetlenül merít s az így nyert szellemi és kul-

turális értéket átformálja, átgyúrja a maga képére és hasonlatosságára, Grosschmid kultúrplanetizmusnak nevezi. Ellenben kultúr-csatlóságnak, kultúr-szatelitizmusnak minősíti idegen nemzetek kifejlődött jogintézményeinek változatlanul, tel-quel való recepcióját. Ez mindenesetre alantasabb, silányabb módja a fejlődésnek, erre az útra lépett újabban a magyar jog, szemben az angollal, ezért távolodott el jobban a közös forrásból közvetlenül differenciáló régi magyar jogtól, mint az angol.

Távol áll azonban Grosschmidtől, hogy e megállapításból szükségkép hátrányos következtetéseket vonjon le. Fejtegetései — ezt nem egyszer hangoztatja — minden jogpolitikai szemponttól mentesek. Elismeri, hogy egy en masse recipiált, nemzeti szempontból ennél fogva értéktelenebb intézmény esetleg jobban kielégíti a kor igényeit, mint egy nemzetibb jellegű, de kevésbé praktikus institúció. Hogy a tradíció és nemzeti eredet nem lehet egyedül irányadó szempont, fényesen illusztrálja többek között a közjegyzői és csendőri szervezet példája. Az Országbírói Értekezlet megszüntette a közjegyzői intézményt, melyet az osztrák kormány honosított meg nálunk s amely a régi magyar jogban teljesen ismeretlen, idegen test volt. A hites helyek (loca authentica) működése azonban bármily mélyen gyökerezett is a magyar multban, mégsem tudott megfelelni a kor követelményeinek s törvényhozásunk visszatért az Ausztriából importált közjegyzői intézményhez. Ugyanez az elv nyilvánul meg a csendőrség történetében is. Ez a francia eredetű intézmény tudvalevőleg a francia megszállás alatt honosodott meg az osztrák fennhatóság alá tartozó olasz tartományokban. Napoleon bukása után az osztrák kormány megtartotta e katonai alapokon nyugvó közbiztonsági szervezetet, sőt mi több, kiterjesztette a birodalom egész területére. Így került hozzánk a szabadságharc után ez a minden ízében idegen intézmény, mely pompás működése ellenére, politikai szerepénél fogva, rendkívül ellenszenves volt a magyar közvélemény előtt. Az abszolút hatalom megszüntével a csendőrség is megszűnt Magyarországon s szerepét ismét a törvényhatósági közbiztonsági szolgálat vette át. Néhány év keserves tapasztalatai azonban meggyőzték a kormányt és a törvényhozást e helyzet tarthatatlanságáról s mind a mai napig Tisza Kálmán egyik legkiválóbb kormányzati tényeként emlegetik a csendőrség visszaállítását.

A nemzeti és tradicionális szempont tehát nem lehet egyedül döntő valamely jogintézmény megítélésénél. Hogy már most e szempont megóvásával járó előnyök kompenzálják-e a vele kapcsolatos esetleges hátrányokat, ez értékelési, jogpolitikai kérdés. Ceteris paribus természetesen diadalmaskodnia kell, amit ékesen bizonyít pl. az ági öröklés kérdése. Se szeri, se száma a pro és contra felhozható, egymást ellensúlyozó érveknek, a nemzeti tradíció az ági öröklés javára billentette le a mérleget. Ismét mást látunk pl. a közszerzemény kérdésénél. Az az ősi magyar jogtétel, hogy nemeseknél és honorácioroknál általában véve nincs közszerzemény és hogy ezzel szemben a nemnemes és nemhonorácior, csak külön megállapodással zárhatja ki, annyi inkonvenienciával, annyi igazságtalansággal járt a társadalmi struktúra változása folytán, hogy polgári törvénykönyvünk javaslata a közszerzeményt a nemesekre és honoráciorokra is kiterjesztette. Itt tehát a jogpolitikai érdek áldozatot követelt.

De ha szabad a kétféle jogfejlődés nagy vitakérdésében ítéletet mondanunk, szerény véleményünk az, hogy a nemzeti multból való szerves kisarjadzás nemcsak ceteris paribus részesítendő előnyben, hanem áldozatot is érdemel. Ezt az áldozatot minden nagy nemzet meg is hozza. Mily sokáig kínlódott pl. a francia váltójog a helykülönbség (distancia loci) kellékével s mily nehezen szánta rá magát, hogy ettől a sok bajt okozó szabálytól megváljék. S öt világrészben él és uralkodik ma is Anglia azzal a birtokjogi rendszerrel, melyet mi egyetlen gesztussal áldozatul dobtunk az európai uniformizálódás elvének.

Sic fata tulere. Ez a rezignáció a leghelyesebb álláspont, melyet pro praeterito elfogalhatunk. De tisztelet, becsület annak a régi magyar jognak, melyhez nemzeti létünk nyolc-velével, könnyel, verejtéssel megszentelt századának jó- és balszerencséje, fájdalma és dicsősége fűződik. S tisztelet, becsület, hála és hódolat annak, aki ezt a régi magyar jogot minden pompájában elénk varázsoltta s — ahogy a Werbőczyt dicsőítő disztichon mondja —

Megmutatá, mily drága kincs a szittya örökség
És hogy nem ragyogóbb nála a római jog.

Dr. Zalán Kornél.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 8., 10. és 11. számban.

⁷² A Jus Regium 100 esztendő elvülése (H. K. I. 23.), az ultimus deficiens részéről végső szükség esetén történt örökvallás, csak kitolta, de nem szüntette meg a háramlás esélyét.

⁷³ E nemesi ingatlan tekintetében a szabad kir. városok is a vármegye joghatósága alá tartoztak.

⁷⁴ Vagyis háramlási jogfenntartása nélkül.

⁷⁵ H. K. I. 69. prince.

⁷⁶ 425. old. .

Szemle.

— **Az Országos Ügyvédszövetség vándorgyűlését** ezuttal Szeged városa látja vendégül. Bizton reméljük, hogy az összejövetel sikere, amelyet a kari szolidaritásnak külsőleg is látható kifejezésében nyilvánult meg a balatonfüredi találkozón, ezúttal még fokozódni fog. Szükség van e személyes érintkezésre nemcsak a főváros és a vidék kiélestedt ellentéteinek elsimítása végett, hanem elsősorban azért, hogy az ügyvédség egyetemes érdekei minél gyakrabban s minél érthetőbben jussanak szóhoz. Ezt nem a kasztöznés, hanem az ország boldogulása követeli. Minél bénitöbben érvényesül a centralizáció és az állami mindenhatóság, annál nagyobb szükség van az ügyvédségnek, mint a jog és a szabadság független tényezőjének felvirágzására. Ha az igazságügyi kormányzat újabban komolyabb érdeklődést tanúsít is az ügyvédségnek kétségbeejtő gazdasági helyzete iránt, ha az ügyvédellenes hivatali hangulat az utóbbi években némileg megenyhült is, mégis szükség van az ügyvédi közszellem demonstratív megnyilatkozására, amely az egész magyar társadalomnak a szabadság és a haladás irányát mutatja. Szívünk egész melegével köszöntjük tehát a magyar alföld szívében összesereglő kollégáinkat és reméljük, hogy a demokrácia e fellegrvárának *génus loci*-ja, a Móra Ferencek, a Tonelli Sándorok és a Somogyi Szilveszterek gondolatvilága fogja megihletni tanácskozásait.

— **A magánjogi törvénykönyv javaslata a jogászi közvélemény előtt.** Annak a nagy érdeklődésnek, amelyet a magánjogi javaslat a magyar jogászközönségben kiváltott, két beszédes bizonyosságára kell reautalnunk. Az egyik az a 10 íves kötet, amely *«Bíráló vélemények a magánjogi törvénykönyv javaslatáról»* címmel nemrégiben jelent meg a Jogtudományi Közlöny könyvtárának 15. száma-ként. Ez a kötet 20 tanulmányt foglal egybe, amely a javaslatról a Jogtudományi Közlöny hasábjain az 1928. év folyamán megjelent. Mindegyik tanulmány a javaslatnak más-más fejezetét világítja meg, eszmekeltő bírálattal. Egyikük sem helyezkedik a meddő tagadás álláspontjára, hanem konstruktív továbbépítéssel járul hozzá a javaslat tökéletesítéséhez. Ugyanezt a feladatot szolgálja a magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályának immár három hónap óta tartó vitája a javaslat első részéről. Ha meggondoljuk, hogy oly előrehaladott idényben, amelyben tudományos társulatok már alig képesek tagjaikat ülésbe egybegyűjteni, a Jogászegylet terme hetenként zsúfolásig megtelik érdeklődő közönséggel, amelynek soraiban ott látjuk a bírói és ügyvédi kar legjelesbjeit: úgy a vitának már ez a külső képe is oly érdeklődésre mutat, amely párját ritkítja. A mellett, miként lapunk kéthetenkénti jelentéseiből is kitűnik, a vita színvonala egyre emelkedik, a tárgyalás eredményei egyre értékesebb anyagot vetnek felszínre. Nem tudjuk, kinek adózzunk nagyobb elismeréssel: a fáradhatatlan előadónak, *Stolpa József* miniszteri tanácsosnak-e, aki az irodalom minden kritikai megnyilatkozását szakzerű méltatásban tárja a szakosztály elé, avagy a szakosztály tagjait, akik egyre fokozódó lendülettel vesznek részt a vitában. A legörvendetesebb jelenségek egyike, hogy a bírói karnak olyan előkelőségei, mint *Pap István*, *Alföldi Dezső*, *Almásy Antal*, *Vincenty Gusztáv* és mások bírói székükben gyűjtött gazdag tapasztalataik tűzpróbájának vetik alá a bírált részeket, ami leginkább biztosíthatja a javaslat alkalmazkodását a gyakorlati élet igényeihez. A szakosztályi tárgyalás eddigelé csak a személyjogot és házassági vagyongyogot végezte el. Mindazonáltal nincs okunk a tárgyalás üteme miatt panaszkodni, sőt kívánatos, hogy a szakosztály az összes többi részeket is ugyanilyen részletes megvitatás alá vonhassa. Benyomásunk szerint ez a tárgyalás az igazi országos nagy ankét, amelytől egyedül várhatjuk a javaslatnak gyakorlati követelményeihez mért simítását és tökéletesítését. A legnagyobb hibának tartanók, ha az országgyűlés tárgyalás alá venne olyan részeket, amelyeket a Jogászegylet szakosztálya még le nem tárgyalt. Másrészt nagymértékben kívánatos, hogy a vita részesei bírálatukat írásban is oly módon bocsássák a törvényelő-készítő bizottság rendelkezésére, hogy az a letárgyalt részleteket a parlamenti tárgyalás megkezdéséig átvizsgálhassa. A jogi szak-sajtó és a Jogászegylet lelkes, odaadó bírálata legjobb reménnyel biztat arra nézve, hogy a javaslat a magyar jogászság egyetemének

mintegy a vérebe megy át és ily módon csakugyan a szó legnemesebb értelmében népszerű kódexé válik.

— **Francia törvény a bérletekről.** A francia kamara 1929 május 30-án tartott ülésében elfogadott egy törvényjavaslatot, melynek tartalma a következő: A bérleti jogviszonyok felmondhatóságának korlátozásai tíz évig, vagyis 1939-ig fenntartatnak. A bérösszegek, melyek eddig 100 %-ot, vagyis a stabilizáció mérvéhez képest az aranyfrank egy ötödét tették ki, 1929 júl. 1-től 1931 júl. 1-ig terjedő időre 150 %-kal felemelhetők, ami az aranybér 50 %-ának felel meg. A további nyolc éven át a bérösszegek évenként 15 %-kal emelhetők. A szocialisták a bérösszegek ilyen emelését is ellenezték. Franciaország ma Európának leggazdagabb országa, a világ minden tájékaról özönlének az idegenek metropolisába, Németországától kiszámíthatlan milliárdokat kap reparációk címén, nem ismeri a munkanélküliséget és adóterhei is a legkedvezőbbek. Mégis józan körültekintéssel megóvta gazdasági életét azoktól a rázkódtatásoktól, melyek egy vagyontörzsi aránytalan kedvezésénél elmaradhatatlanok és nem zárkózott el az igazságnak azon parancsolata elől, hogy akkor, amikor valutája belértékéből 80 %-ot vesztett, ezen kárviselésből mindenki köteles kivenni részét. Ha ezzel összehasonlítjuk azt, ami Magyarországon ebben a megcsontított, kifosztott és teljesen elszegényedett országban történt, ahol a házbirtok mindent összefoglalva, a 100 %-os aranybérnél jóval többet ért el és ahol a lakásfelszabadítás a legkülön-bözőbb ösvényeken napról-napra előre tör, úgy erőt vesz rajtunk az a kétségbeejtő tudat, hogy hajdani nagyságunkkal elvesztettük a régi törvényhozói bölcsességét. És itt belekapcsolódnak e sorok azokba a megállapításokba, melyeket e lapok utolsó számában *«Póttrendelet»* jelszó alatt olvastunk. Kétségtelen, hogy az összes lakásügyi aberrációk abból az irányzatból keletkeztek, mely a legfontosabb anyagi jogi kérdések szabályozását a rendeletgyártóknak átengedte. Ha rossz törvényeket hoznak, ez mindig alkotmányjogi okokra lesz visszavezetendő, de akármilyen rossz legyen is a törvény, az mindig alkalmas lesz a kollidáló érdekek némi kiegyenlítésére. De a rendelet, mely kizár minden előző kritikát, hozzászólást, semmiféle garanciát sem nyújt az egyéni elfogultság, akaratosság és tájékozatlanság autokratikus megnyilvánulása ellen. A törvény állandóságot, a rendelet nyugtalanító ingadozást jelent. Franciaország 10 évre kiható törvényt hoz, nálunk minden évnegyedben új lakásügyi rendelkezés lép hatályba. Ennek hatása alatt omlott össze gazdasági életünk. *Dr. K. V.*

— **Utánjárások, kisürgetések munkadíjának megállapítása — nem ügyvéd javára.** A budapesti kir. Ítéltábla P. IX. 2904/928. sz. ítéletében ötszáz pengő munkadíjat ítelt meg iparhatóságnál való eljárásokért következő indoklással: «Az elsőbíróság jogi álláspontját a kir. ítéltábla tévesnek ismerte fel, mert az 1874: XXXIV. tc. 1. §-ában foglalt rendelkezés a jelen esetre nem alkalmazható. A felperes az illetékes iparhatóságnál nem mint ügyvéd és nem is az alperes képviselőjében járt el, hanem a nyert megbízás alapján egyedül arra vállalkozott, hogy az engedély megszerzéséhez szükséges cselekményeket helyette elvégzi, a kívánt okiratokat illetékes helyen bemutatja, a hivatalos eljárást tőle telhetőleg ismeretsége és összeköttetései révén meggyorsítja és az engedély sürgős kiadátását kieszközli. A felperes közreműködése tehát csak a szokásos utánjárás fogalma alá vonható, melynek természeteszerű velejárója az iparhatóság előtt való személyes megjelenés, a nélkül azonban, hogy ez az idézett törvénycikkben érintett hatóság előtti képviseletet foglalná magában. Minthogy pedig a perben nem merült fel adat arra, hogy az iparendelő kieszközlésénél a felperes összeköttetései kihatásával a törvénybe vagy a jó erkölcsökbe ütköző módon járt volna el, a keresettől a bírói jogsegély meg nem tagadható.» A Ppé. 16. §. szerint kihágást követ el, aki nem ügyvéd és díjért hatóság előtt feleket képvisel. Egy ügyben való utánjárás, sürgetés, okiratok bemutatása, kimeríti a képviselet fogalmát. A tábla tehát a Ppé. 16. §. ellenére ítelt meg munkadíjat nem ügyvédnek.

— **Tulajdoni korlát a bírói gyakorlatban.** A nagy háború óta kardinális kérdésekben ellentétes bírói gyakorlattal találkozunk ugyan, de ezek, a jogbizonytalanság dacára nem érintik oly súlyosan a gazdasági életet, mint a kir. Kúriának a tulajdonközösség kérdésében elfoglalt és éppen ebben a kérdésben ma is állandó gyakorlata. Kijegecesedett tétel volt, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy tulajdonostársával közösségben maradjon. A megszüntetés módja: ha a megosztás természetben lehetséges, ekként,

ha nem, bírói árverés útján. Kivételt képezett, az alkalmatlan idő. Természetben rendszerint a házak és belsegek tulajdonközösségét nem lehetett megszüntetni. A háború befejezését követő években a kir. Kúria az alkalmatlan idő körébe vonta a pénz értékének, vásárló erejének állandó csökkenését, a lakásinséget, a magas kamatot, a pénz megszerzésének nehézségeit. Kétségtelen, hogy a rendkívüli időkben követett ez a gyakorlat megokolt volt, de nem megokolt má. Pénzünk tökéletesen stabil, minden megszerzhető érte. Ingatlanok igen nagy tömegben cserélnek nap-nap után gazdát. A pénzintézetek óriási tőkékkel rendelkeznek és az érték 40—50 %-ig szívesen nyujtanak hitelt ma már 10—11 százalékos kamattal. Kislakás, bérpalota annyi épült az utóbbi két évben, hogy ma már tömegesen látható a házakon a «Kiadó lakás» jelzőtábla és a lapok hirdetései is tömegesen ajánlják a kiadó lakásokat. Nincs elfogadható alapja ezek szerint a kir. Kúria még a legutóbbi napokban is fenntartott, a jogot megtörő gyakorlatának.

Ez a gyakorlat annál súlyosabban sérti a tulajdon korlátlan-ságát, a tulajdonos rendelkezési jogát, mert néhány év óta még azt az újabb gyakorlatot is statuálta a kir. Kúria, hogy a tulajdonközösségben levő felek egyike sem jogosult tulajdonostársa hozzájárulása nélkül a közös tulajdont képező belsegben épületet emelni. Mit jelent ez? Tegyük fel, hogy az egyik tulajdonostárs lakószobája összeomlással fenyeget, szűknek bizonyul, újabb gazdasági épület vagy melléképület építésének szüksége merül fel és ehhez a szükséges pénzügyi tehetséggel is rendelkezik, a másik tulajdonostárs minden indokolás nélkül megtagadja ehhez a hozzájárulást. Van értéke az ilyen tulajdonnak? Lehetséges, hogy továbbra is bírói gyakorlat maradjon a közösség árverés útján való megszüntetésének kizárása és e mellett a tulajdonostárs önkényeskedéseinek bírói ítéletben való megrögzítése?

A gyakorlati élet tanulságai kellő alapot nyujtanak arra, hogy a tulajdonközösség kérdésében a háborút megelőző évek gyakorlata vonuljon ismét be a kir. Kúria ítéleteibe.

Dr. Kaszás József csurgói ügyvéd.

— **Zárgondnoki díjak.** Végrehajtható a végrehajtás foganatosítása céljából a bevezetendő zárgondnok kíséretében jelenik meg végrehajtást szenvedőnél. Végrehajtást szenvedő végrehajtható követelését és járulékait kifizeti. A budapesti központi kir. Járásbíróóság zárgondnok díjait nem állapítja meg, mivel a végrehajtás nem foganatosított. A budapesti kir. törvényszék, mint felfolyamodási bíróság, az elsőbíróság végzését következő indokolással változtatja meg: «A végrehajtható nem tudhatta előre, hogy a végrehajtást szenvedett a végrehajtás foganatosításának megkísérlésekor a helyszínen, követelését és járulékait teljes összegben ki fogja fizetni, miért is feltétlenül joga volt ahhoz, hogy a helyszínen zárgondnokkal jelenjen meg. A zárgondnok viszont, aki a helyszínen bevezetés reményében megjelent, de minthogy a végrehajtást szenvedett a végrehajtható követelését kiegyenlítette s így zárgondnoki minőségében bevezetve nem lett — a pusztán megjelenségi díjra jogosan tarthat igényt». (21. Pf. 2410/1929.)

— **A kis Illés IX.** kiadása, amelyet mint már az előző kiadást is *Degré Miklós* kir. táblai elnök rendezett sajtó alá, most jelent meg Révai Testvérek kiadásában. Az új kiadás 1929-ig egészült ki az újabb büntetőjogi törvényekkel, így különösen a II. Bn. anyagi jogi rendelkezéseivel és a judikatúrának újabb döntvényeivel. Bár *Degré* a leggondosabban választotta ki az anyagot, a büntetőjogi túltermelés az egykor karcsú kis Illést testes kötetévé növesztette. A munka annyira ismert és elismert márkája a Btk. kiadásainak, hogy — mint versenyen felül álló — ajánlásra nem szorul. Véleményünk szerint a kötet terjedelme a legközelebbi kiadás alkalmával mégis csökkenthető volna, ha a szerző kihagyná azokat a kommentárszerű jegyzeteket, amelyek a régebbi kiadásokban helyénvalók voltak, de amelyek ma már mint büntetőjogi köz-helyek a szakember számára könnyen nélkülözhetőek. Az ízléses kiállítás a kiadó céget dicséri.

Inhalt. Das Programm des Justizministers. — *Dr. K. Graber*: Tagung der Rechtsanwälte in Szeged. — Die Discussion über den Entwurf des UBGB. im Juristenverein. — *Dr. G. Admeto*: Epilog zum Hyde-Park Fall. — *Dr. M. Vészi* und *Dr. Lilla Wagner*:

Der Rechtsanwalt als Rechtsschöpfer. — *Dr. L. Szelezák*: Die Haftung der Eisenbahn für den Schaden in offenen Wagen. — Rechtsliteratur. *Dr. E. Munkácsi*: Dr. A. Almási: Sachenrecht. — *Dr. K. Zalán*: Werbóczy und das englische Recht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

A Jogtudományi Közlöny Könyvtára új kötete

BÍRÁLÓ VÉLEMÉNYEK A MAGÁNJOGI TÖRVÉNYKÖNYV JAVASLATÁRÓL

Dr. Almási Antal,	Dr. Lőw Loránt,
Dr. Benedek László,	Dr. Munkácsi Ernő,
Dr. Csorna Kálmán,	Dr. Reitzer Béla,
Dr. Doroghi Ervin,	Dr. Schuster Rudolf,
Dr. Gallia Béla,	Dr. Schwartz Tibor,
Dr. Holitscher Szigfried,	Dr. Szladits Károly,
Dr. König Vilmos,	Dr. Teller Miksa,
Dr. Liebmann Ernő,	Dr. Tihanyi Lajos,

Dr. Vági József

TANULMÁNYAI

Ara 6 pengő

Megrendelhető

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata
30 kötetben

Díszes, művészi egészvászonkötésben **125**— pengő

A gyűjtemény tartalma:

Balzac: Ursule Mirouet.
Barrès: Kitépelt sarjak I/II.
Bonsels: Emberek útja.
Tündérvilág.
Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.
Dosztojevszkij: Netocska Nezvanova.
Duhamel: Éjféli vallomás.
Dümov: A szélhalászok.
Gide: Meztelen.
Gogoly: Régimódi földesurak.
Bulyba Tárász.
Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.
Hauptmann: Thiel pályáőr. — A soanai eretnek.
Hémon: Mária Chapdelaine.
Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.
Lewis: Arrowsmith I/II.
Loti: Izlandi halász.
Löns: A második arc.
Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.
Noailles: Új remény.
Reade: A földönfutó örökös.
Schnitzler: Garlan Berta asszony.
Shaw: Cashel Byron mestersége.
Stevenson: A balantrai földesúr.
Turgenyev: Tavaszi hullámok. — Első szerelem.
Unamuno: Kőd.
Zweig: Az érzések zürzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölös szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 587-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KERESKEDELMI ÉS PÁRKAMARA
KÖZGAZDASÁGI ARCHIVUMA.Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengőÉRKEZETT: 1929 JUL. - 4.
Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Schuster Rudolf, a kir. szabadalmi felsőbíró elnöke: Ingatlan kétszeri eladása. — Dr. Bogdán Géza budapesti kir. törvényszéki bír.: Legújabb módja a perek elhúzásának. — Dr. Oppler Emil budapesti ügyvéd: Művészet-e az ügyvédkedés? — Dr. Pajor Rezső budapesti ügyvéd: Az 1929 április 2-án beadott valorizációs keresetek kellő időben vagy elkészen beadottaknak tekintendők-e? — Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 5. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 4.

Ingatlan kétszeri eladása.

Ez a kérdés nálunk nagyon régóta vajudik, megoldva még ma sincs. A mai jogirodalmunkban és mai joggyakorlatunkban elfogult álláspontot nem tekinthetem megnyugtató megoldásnak.

A ma «uralkodó» nézet ugyanis a következő:

Az, aki oly ingatlant megvesz és azt a telekkönyvben nevére át is iratja, amely ingatlanról tudja, hogy azt más valaki előzőleg már megvette, köteles azt az ingatlant az első vevőnek átengedni és tírni, hogy a tulajdonjogot az első vevő javára a telekkönyvben bekebelezzék. Ennek a felfogásnak indokolása az, hogy a telekkönyv közhitelessége csak a jóhiszemű szerzőt védi; erre a második szerző nem hivatkozhatik, mert *nem jóhiszemű, mivel tudta vagy kellő gondosság mellett tudhatta*, hogy a másik azt az ingatlant már megvette volt. Megjegyzem még, hogy a mai bírói gyakorlatunk hol súlyt helyez arra, hogy az első vevő az ingatlant birtokba is vette legyen, hol pedig erre a körülményre súlyt helyezni nem látszik (amire még visszatérek).

Ezt a mai bírói gyakorlatunkat feltűntető sok ítélet helyett, csak a következőkre utalok: Mjogi Dtár XIX. köt. 28. és 94. old.; XVII. köt. 150. old., és XVI. köt. 68. old., valamint e határozatokhoz fűzött jegyzetekben id. határozatokra.

Ezt a most vázolt felfogást és gyakorlatot megelőzte egy másik felfogás és gyakorlat, amellyel a mai ellentétes, amely azonban annak idején ugyancsak «uralkodó» és «állandó» volt.

Ezt a felfogást feltűntetik egyebek közt azok a határozatok, amelyeket Grosschmid (I. Fejezetek I. köt. II. kiad. 466., 468. és 470. old.), valamint Zlinszky—Imling (Magyar Telekvi Jog, VI. kiad. 270—271. old.) és Lányi B. («A tulajdonjog» 239. old.) közöl. A nézet, amely ezekben a határozatokban kifejezésre jut az, hogy az előző vételről való egyszerű tudás egymagában nem teszi a második vevőt rosszhiszemű szerzőnek és az első vevő netáni igényét csak az eladóval szemben érvényesítheti. Ennek a felfogásnak az indokolása már adva van azáltal, hogy a második vevő nem rosszhiszemű szerző; anyagi jogilag pedig alapítva van az optk. 440. §-ára, amelyet az Obé. 21. §-a fenntartott. Ez a 440. §. úgy szól, hogy: ha a tulajdonos ugyanazt az ingatlan dolgot két különböző személynek engedte át, az azt illeti, aki a bekebelezést előbb kérte.

E két ellentétes felfogás közül az utóbbihoz, tehát a régihez csatlakozom.

Ennek az álláspontomnak indokolását igyekszem röviden a következőkben összefoglalni.

Kétségsbe nem vont jogszabály az, hogy ingatlanra tulajdont szerezni csakis érvényes jogalapon nyugvó megegyezés és telekkönyvi bejegyzés alapján lehet. (Mtj. 539. §.)

Szem előtt tartva ezt a jogszabályt, azt kérdezem: mit szerzett az első vevő? Az én feleletem az, hogy csakis az ingatlan szolgálatására irányuló kötelei igényt az eladóval szemben; az

ellennézet követői azt felelik, hogy telekkönyvön kívüli «tulajdont» szerzett. Tegyük most fel azt, hogy a második vevőnek halvány sejtelve sem volt az előző eladásról, úgy hogy az ellennézet követői sem látnak rosszhiszeműséget fennforogni, akkor az új tan szerint ugyebár úgy áll a dolog, hogy úgy az első, mint a második vevő egyidejűleg tulajdonosai — az egyik «telekkönyvön kívüli», a másik telekkönyvi — ugyanannak az egy ingatlanhoz, természetesen nem mint tulajdonostársak, hanem mindegyik kizárólagos tulajdonos. Ez pedig lehetetlenség. Ez kifejezésre is jut egyik fent id. ítéletben (Mjogi Dtár XIX. köt. 28. old.), amely azt mondja, hogy az ingatlanhoz «egyszerre nem lehet kizárólagos tulajdonosa mind a két peres fél, tehát el kell döntenet azt, hogy ki a *jogszerű* tulajdonos». Az ítélet azonban tulajdonosnak tényleg mind a kettőt tekinti. Íme ilyen jogi következményekre vezet ez az új tan, amely a telekkönyvön kívüli ingatlantulajdont megeremtette és fenntartja. Azt hiszem, hogy már ebből is látható ennek a tannak tarthatlansága, még pedig annál is inkább, mert: ha a második vevő jóhiszeműsége esetén az első vevő vele szemben semmiféle jogigényt érvényesíteni jogosítva egyáltalában nem lehet, mert neki csak kötelmi jogi igénye van az *eladóval* szemben, — ez az igény átváltozik-e *dologi* igényné a *második* vevővel szemben, mielőtt ezt ú. n. rosszhiszeműség terheli? Az első vevő igénye tehát kétféle természetű: az vagy változhatatlan kötelmi igény az eladóval szemben vagy pedig, a körülményekhez képest, dologi igény marad a vevővel szemben? Ez egy igen komplikált, aggályos jogi konstrukció, amely a megerőltetés jegyét homlokán hordja. És mindez a nagy megerőltetés a «telekkönyvön kívüli tulajdon» érthetetlen intézményének megmentése érdekében!? Okvetlenül kell-e nekünk az a telekkönyvön kívüli tulajdon-féle intézmény? Talán nincs-e nekünk anyagi és alaki telekkönyvi jogunk és nincs-e nekünk telekkönyvünk?

Kár volt a régi bírói gyakorlattal és tannal felhagyni, amely szerint ingatlant csak telekkönyvi bekebelezés útján lehetett szerezni (rosszhiszeműség esetét kivéve, amire még visszatérek).

Ez az új tan tulajdonképpen nem tanít kevesebbet mint azt, hogy egy kizárólagos dologi jogi kérdésben az obligatorius jogcímet meg kell védeni a dologi jogi jogosulttal szemben!

Úgy érzem, hogy ez így nem jól van. De úgy látszik, hogy ezt mások is érzik és azért felfogásukat megmenteni vélik azzal, hogy némelyek megkívánják azt is, hogy az első vevő az *ingatlan tényleges birtokában legyen*. Ezzel azt hiszik, hogy a telekkönyvön kívüli tulajdonféle intézmény már meg van mentve. Ez pedig, nézetem szerint, merőben közömbös; akár tényleges birtokos az első vevő, akár nem az, soha többet nem szerzett, mint kötelmi jogi igényt az eladóval szemben. Én ebben az új tanban — bármennyire is ellentétben álljak igen tekintélyes tudósok nézetével — *visszafelődést látok, amelyet meg kell állítani*. Ebben az új tanban Almási Antal a «Dologi Jog» című kiváló munkájában a kifejtettek szerint egyenesen vívmányt lát (I. id. m. 189. old. s. köv.). Fejtegetései a maga szempontjából szépek, de engem nem győznek meg és nem oszlatják szét az e tan körül levő homályt. A Mjogi Dtár fent id. helyén közölt határozatok után felvett jegyzetek szerzője is a «puszta adásvételi szerződéssel szerzett tulajdon homályos kategóriáját» említi és aggályát fejt ki a fölött, hogy a bírói gyakorlat nem követeli meg mindig feltétlenül a tényleges birtoklást is. Grosschmid (id. m. 481—483. old.) szerint «az első vevő, miután jogcíméhez telekkönyvi átírás nem járult, *nem szerzett tulajdonjogot, hanem csupán követelési joga van az eladó ellen az ingatlan telekkönyvi*

szolgáltatására; az «eladó fennálló tulajdonjogából e körülmény nem von le semmit s ekként objektíve nem akadály a második vevő által való tulajdonszerzésnek. Ami pedig nem akadály a szerződő jogunknak, az arról való tudomás merőben irrelevans. Más szóval: a telekkönyvbe vetett bizalomra itt nincs szükség. A rosszhiszem pedig egyszerűen tárgyaltan.» (Hasonló gondolatot az utolsó mondatra vonatkozólag, I. Unger, System I. köt. 548. old.). Ezek a fejtegetések megalapozták a régi — általam helyesnek mondott — tant. Azonban dacára e helyes fejtegetéseinek Grosse Schmid (482. old.) «nem képes diffikultálni gyakorlatunknak azt az irányzatát, amely az első vevőnek megadja a keresetet», ha t. i. az első vevő egyszersmind tényleges birtokos is (483. old.), aminek indoklásául — egyebek közt — felhossa azt, hogy (az előzően megmagyarázott) «vis inertiaenek ez az általános elemi tényével szemben, az alkalmazás csak a jog eszméjét szolgálja, amidőn a forgalom által parancsul obszerváltatja, hogy polgártársainknak a tényleges szerzésbe vetett ezen bizalmára tekintettel legyünk» stb. Tehát: *a telekkönyvbe vetett bizalom helyett a tényleges szerzésbe vetett bizalom?* Ebben már nem követhetünk nagy mesterünket, még pedig e nézetnek a dologi és telekkönyvi jogrendszerünkkel való összeegyeztethetlenségétől eltekintve, azért sem, mivel úgy látom, hogy ő maga is ezt a nézetet csak mint *ideiglenest* vallja. Ugyanis: Annak előrebocsátása után, *hogy az első vevő még a birtokbavétel által sem szerezhett tulajdont telekkönyvi bekebelezés nélkül, mert ez «merev ellentétben áll ingatlanjogi rendszerünkkel» és az a felfogás «következetlen» is lenne* (460. old.), folytatólag hozzáteszi, hogy «ha megnyitjuk is a telekkönyv szigorának zsilipjeit, legalább ne döntjük le egészen. Konzerváljuk azon idők számára, amidőn népünk a telekkönyvön kívüli szerzéstől valahára elszokik és midőn ismét visszafejleszthessük a visszafejlődést, amellyel jogunkat a telekkönyvi intézménytől a kényszerű szükség eltereli.» Ebből mit látunk? Azt, hogy — Grosse Schmid szerint — a mai tan csak átmeneti és ideiglenes, továbbá, hogy az az ingatlanjogi rendszerünkkel ellenkezik, hogy annak semmi jogi alapja nincs, hogy így *visszafejlődési* folyamatban vagyunk, amelyről már fent mondtam, hogy azt meg kell állítani. Mindezekből azt látom, hogy a nagy mesterünk a régi tan híve és hogy az általa előadott okokból hajlandó — ideig-óráig — bizonyos koncessziót tenni, a nélkül azonban, hogy a régi felfogással elvileg fenhagyna. Jó lesz, ha ezeket az új tan és az új gyakorlat hívei megszívlelik is, minden «Rechtshaberei» félretételével, a régi állapot helyreállítására törekszenek, még pedig annál inkább, mert azt kell kérdezni, vajjon meddig tartson ez az ideiglenesség? Nem volt-e már elég «des grausamen Spieles?» Gondolják meg, hogy évtizedek telvén el, mint rendes telekkönyvvel és telekkönyvi joggal felvértezett jogállam, sorakoznunk kell ebben a tekintetben is a többi jogállamok sorába. Vajjon a népünk még ma is éretlen volna más jogállam népéhez képest, annyira, hogy a telekkönyvi intézmény szigorát nem bírná el és nem értené meg? Én nem szeretném népünket annyira lebecsülni; és ha a telekkönyvtől «idegenkedik, ami a magyar népet ma is jellemzi», (I. Almási id. m. 198. o.) hát szoktassuk hozzá!

Ami már a többször említett «rosszhiszeműséget» illeti, erre nézve megjegyzem a következőket:

A régi tan és gyakorlat azt mondta, hogy egymagában az, hogy a második-vevő tudta, miszerint azt az ingatlant másvalaki már megvette, nem állapít meg rosszhiszeműséget.

Az új tan és új gyakorlat szerint pedig már az előző vételről és esetleg az első vevő tényleges birtoklásáról való tudomás elegendő ahhoz, hogy a második vevőt rosszhiszemű szerzőnek tekintésék. Annak jogi megindokolását, hogy miért legyen a második vevő rosszhiszemű, sehol se olvastam, sem könyvben, sem bírói ítéletben erre vonatkozó indokolást nem találtam; elegendőnek tartják az egyszerű kategórikus kijelentést. Ez nem aggálytalan, mert akár kötelmi jogi, akár dologi jogi alapon konstruáljuk a rosszhiszeműséget, az nem lehet megállapítható már az ilyen egyszerű tudomás alapján. A jelen esetben, úgy látszik, egy egész speciális fogalmát konstruálták egy egész speciális rosszhiszeműségnek, hogy a telekkönyvön kívüli tulajdonszerzés intézményét megmentésék. A rosszhiszeműség ily ingatag alapon ad hoc való megállapításához nem tudtam hozzájárulni soha. Hogy az új tan és új gyakorlat ebben a kérdésben is igen aggályos úton jár, ennek beigazolása végett hivatkozom a következőkre is:

Ne vegye senki se szerénytelenségnek, ha ebben a kérdésben magamra hivatkozom, illetve saját tapasztalataimra. Évtizedeken

át működtem ugyanis Erdélyben mint ügyvéd és bíró és soha se láttak a bíróságok rosszhiszeműséget egymagában abban a tényben, hogy a második vevő tudott az előbbi szerzésről. Ehhez hozzá teszem, hogy ezt a felfogást a jogkereső közönség («a nép») mindig megnyugvással fogadta; e miatt panasz vagy elégedetlenség nem volt észlelhető és mindenki belenyugodott abban, hogy a jelzett értelemben interpretálják az optk. 440. §-át. A «telekkönyvön kívüli tulajdonszerzés» ismeretlen fogalom volt. Azt kérdezem már most, vajjon Erdély «népe» érettebb-e, és a «telekkönyv szigorát» inkább bírja-e el, mint hazánk többi népe? Nem hiszem. És ott mégsem láttak fennforogni a «kényszerű szükségét», hogy a dologi és telekkönyvi jogot eltereljék helyes rendeltetésétől. De rá lehet mutatni arra is, hogy *Ausztriában*, tehát a 440. §. hazájában, a tudomásszerzést egymagában nem veszik rosszhiszeműségnek. Erről a legtisztább képet nyújtja a *Schey-féle* kiadása az optk.-nak. Ez a könyv (I. XXI. kiadást 1926.) a 440. §-nál igen bő judikatúrát sorol fel, amelyből a jellegzetes ez a megállapítás: «*Der bürgerliche Erwerber ist geschützt, auch wenn er von der frühern Ueberlassung des Rechtes an einen anderen Kenntniss hatte*». Ez az álláspont van most általában elfogadva, úgy hogy az osztrák legfelsőbb bíróság azt egy elvi határozatban fixirozta. (Sp. R. 59.) Nem lesz felesleges arra a tényre is rámutatni, hogy az 1915—1917. években, ami különben köztudomású, Ausztriában a ptkvet revízió alá vették, sok helyen módosították és kiegészítették, modernizálták, de a 440. §. változatlan marad (pedig ezt a revíziót *Franz Klein* végezte, akinek figyelmét ez a §. bizonyára nem került volna ki, ha e kérdés körül valami baj lett volna. Ezzel kapcsolatosan felhozom, hogy ugyanazt a felfogást, amelyet az osztrák judikatúra vall, találjuk az ottani jogirodalomban és kommentároknak is kevés kivétellel). Legyen szabad rámutatni még röviden a *németországi felfogásra is*, amellyel ellentétes a mi új tanunk és gyakorlatunk. Így pl. *Planck* (Kommentar zum B. G. B. IV. kiad. III. köt. 223., 226. old. stb., a 892. §-nál) a következőképp fejt ki álláspontját:

A telekkönyvbe vetett bizalomnak előfeltétele a jóhiszeműség, ez hiányzik akkor, ha a szerző a telekkönyv helytelenségét ismerte vagy ha az *magából a telekkönyvből kitént*. Helytelen a telekkönyv csak akkor, ha tartalma a dologjogi helyzettel nem egyező (ha pl. oly jogot jegyeztek be, amely egyáltalában nem is keletkezett stb.). Telekkönyvi változtatást célzó kötelmi jogi köteleztetés még nem teszi helytelenné a telekkönyvi tartalmát, «ebensowenig eine Einigung oder Aufgabekklärung, die nicht zu der dingl. Rechtsänderung geführt hat, (weil die Eintragung nicht erfolgt ist) ebensowenig ein Eintragungsantrag. Eine Kenntniss von diesen schliesst also die Berufung auf §. 892. (telekkönyvbe vetett bizalom) nicht aus. Későbbben még hozzáteszi, hogy «der Kenntniss steht die auf grober Fahrlässigkeit beruhende Unkenntniss nicht gleich», amely utóbbit még külön megindokolja. (Ezt megjegyezhetik az új tan hívei, akiknek még a «kellő gondosság melletti» tudhatás is elég. Ugyanazt a felfogást találjuk más jogíróknál: Pl. *Staudingernél* (I. 7—8. kiad. III. kötet 191. old.), valamint az azok által id. ítéleteiben a német legfelsőbb bíróságnak, mely sok ítélet közül ez alkalommal csak egyet említek fel, amely a német telekkönyvi rdts. I. terv. indoklására való hivatkozással azt mondja: «*Die Kenntniss von dem Vorliegen eines frühern Antrags auf Eintragung begründet keine mala fides*.» (I. Riesebieter «Entscheidungen d. Reichsgerichts», 130. old. A német hivatalos gyűjteményben: 57²⁷⁷.) Hogy a *Reichsgericht* még ma is ezt a felfogást vallja, bizonyítja egy legújabbban — részben más tárgyra vonatkozó ítélete, amely a mi kérdésünket megvilágítja (I. Jurist. Wochenschrift 1929. évi 9. füz. 581. old.).

(Jól tudom, hogy a német B. G. B. 873. §-ában előforduló «Einigung» nem azonos a Mtj. 539. §-ában előforduló megegyezéssel és hogy az előbbi egy absztrakt dologi szerződés stb.; de dacára ennek az eltérésnek, a kérdésünket illetően bátran rámutathatok a német álláspontra is.)

Végül talán nem lesz felesleges a «*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*» 974. §-ára utalni, amely a szóban forgó kérdést igen szépen és világosan — különösen a sokat emlegetett, «rosszhiszeműség»-re vonatkozólag — szabályozza, még pedig a mi régi tanunknak megfelelően. Ez a törvénykönyv pedig az újabb korból való! Ez nem zavarja össze a kötelmi és a dologi jogot, hanem megadja a dologi jognak azt, ami a dologi jogé.

A rosszhiszeműség kérdéséhez végül még néhány szó: Az új tan szerint — amint fent már láttuk — az első vételről való tudás

minden közelebbi meghatározás vagy körülírás nélkül elegendő ahhoz, hogy a rosszhiszeműség meg legyen állapítható. Ezzel szemben azt kell kérdezni, hogy a bárkitől szerzett tudomás elegendő-e? Az eladótól vagy az első vevőtől vagy mástól szerzett tudomás-e az, amely kritikus a második vevőre? Úgy látjuk, hogy az új tan követői erre igenlő választ adnak, mert semmi korlátot nem állítanak fel. Ebből következik, hogy a második vevő hitelt kell adjon annak, amit így megtudott, ami lehet pl. csak pletyka is, üres mende-monda is. Vagy köteles-e a második vevő a hír alaposságának utána járni? Meg lehet-e ezt tőle kívánni? Mindenesetre speciálítás lenne attól, aki ingatlant akar venni, megkövetelni, hogy érdeklődjék, vajjon nincs-e valakinek kötelmi jogi igénye az eladóval szemben? Minő úton történjék az érdeklődés és utanjárás? Hátha az első vevővel kötött szerződés érvénytelen, de az érvénytelenségről nem tud a második vevő? Ekkor is árt a jóhiszeműségének a tudás? Ha az első vevővel létrejött szerződés egyébként érvényes ugyan, a bekebelezés azonban a vételár megfizetésétől függ és a vevő azt nem tudja megfizetni? Meg kell várni a második vevőnek azt, amíg az a kérdés tisztázódik? stb. Számtalan kérdést lehetne még felvetni, amelyből kitűnnék, hogy az az első vételről való tudomásszerzés mily *ingatag alapon* nyugszik. És ily alap el legyen fogadható a rosszhiszeműség megállapítására? Lehet-e ilyen alapon építeni? Mindez nem vezet-e lehetetlen helyzethez? Szükségünk van-e ilyen nemcsak kétes értékű, hanem egyenesen ártalmas felfogásra? Kinek használunk vele? Azt nem tudom, de azt tudom, hogy csak növeljük vele a jogbizonytalanságot. Igen helyesen mutat rá azokra a visszasságokra és ebből folyó tartahatatlanságra *dr. Menyhárt Gyula* a más kérdést tárgyazó, de részben ide vágó, igen figyelemreméltó «A be nem jegyzett elővételi jog hatálya» című érdekes cikkében (1929. Jogtudományi Közlöny 6. sz. 53. old.).

A rosszhiszeműség kérdéséhez továbbá még megjegyzem, hogy a régi tan sem védte a rosszhiszeműséget, ami természetes. Ez fennforog ugyanis akkor, ha pl. a második vevő összejátszik az eladóval; és természetes, hogy a telekkönyvi közhitelességre nem hivatkozhatik az, aki tud az eladó telekkönyvi jogának hibás voltáról (pl. az előző jogának érvénytelenségéről, téves bejegyzéséről stb. *L. Zlinszky—Imling* id. m. 273. old.).

Ez, de csakis ez a rosszhiszeműség a második vevő részéről az, amely döntő és ami jogunk szempontjából figyelembe jöhet a mi vitás kérdésünk elbírálásánál. (Ennek helyes kifejtését *L. Zlinszky—Imling* (id. h.) és *Lányi B.* (id. h.).

A «*tényleges birtoklás által megerősített jogcím*», amelyre az új tan, előttem érthetlen alapon, súlyt látszik fektetni, mégis csak *jogcímnek marad* és a *tényleges birtoklás* folytán nem válik más joggá. A *tényleges birtoklásra* az új tan, illetve bírói gyakorlat sem fektet különben mindig súlyt — amint azt már jeleztem — pl. a *Mjogi Dtár*. XIX. köt. 94. old. közölt ítélet *már a pusztja jogcímét védi a telekkönyvi tulajdonossal szemben!* *Más helyen pedig* úgy látszik, hogy a bírói gyakorlat, ingadozása közt, csak azért fektet súlyt a *tényleges birtoklásra*, hogy mint a tudás forrására hivatkozassék: «*annak folytán*, hogy a korábbi vevő birtokba lépett, arról a második vevőnek tudomással bírnia kellett (l. *Mjogi Dtár* XVII. köt. 150. old.) Hasonló határozat van a *Mjogi Dtár* XIX. 64. old. közölve. Most már igazán nem lehet tudni, vajjon az új tan tulajdonít-e jelentőséget és milyent és miért a *tényleges birtoklásnak*, ami a telekkönyvön kívüli tulajdonszerzésféllel intézmény érdekében felállított új tan tarthatatlanságát csak még jobban bizonyítja.

Ha e tévtan tarthatatlanságának kimutatása további bizonyítékra szorulna, rá lehet mutatni arra is, hogy ha telekkönyvön kívüli ingatlan tulajdonról szólnak, *miért nem szólnak telekkönyvön kívüli jelzálogról?* (l. *Zlinszky—Imling* id. m. 272. old.). Ha már a régi, szilárd és megbízható alapon nyugvó ingatlan tulajdonszerzés jogát felforgatják, csak következetesség lenne, ha ugyanazon elveiket a jelzálognál is alkalmaznák. Vagy: ha az egyik hitelező benyújtja zálogjog bekebelezése iránti kérvényét, pedig jól tudja, hogy az adós már korábban adott más hitelezőnek ugyancsak zálogjog bekebelezési engedélyt és tudja azt is, hogy a megelőzés folytán a másik hitelező részére már nem lesz fedezet, az új tan híveinek azt kell mondaniok, hogy ez a bekebelezés rosszhiszeműleg lett szereve. Az új tan követői azonban sem mernek idáig menni. Ez az új tan tehát csak az egyik dologi jogra, t. i. csak a tulajdonjogra vonatkozni látszik.

Az itt tárgyalt kérdéssel behatóan foglalkozik *dr. Blau* ügyvéd

úr «A jóhiszeműség térfoglalása a telekkönyvi rendszerünkben» című érdekes cikkében (l. *Jogtudományi Közlöny* 1929. évi 4. sz. és köv.). Habár a szerző az én álláspontommal ellentétes felfogást vall, mégis rámutatok e cikkekre, mely sok irányban tanulságos.

Igen érdekes végül az, hogy a mi *magánjogi kodifikálásunkban* ez a kérdés minő szabályozást nyert.

Az I. T. 1104. §. 2. bekezd. ezt a problémát a *tiltott cselekmények* tanában akarja megoldani és az ingatlant *kártérítés* címén ítéli meg. Az indokolás (III. köt. 300. old.) szerint a «telekkönyveink rendezetlen állapota mellett kényszerítő szükség parancsolja» ezt a szabályozást. (Tehát telekkönyveink rendezetlenségét kodifikálják!). Az I. T. *nem kívánta a tényleges birtoklást* az első szerző részéről, mert ez — ha már tiltott cselekményről van szó — úgyse döntő (l. *Ind. id. h.*, mely még hozzát teszi, hogy a második vevő tudomásának «pozitív»-nek kell lenni, amit igyekeznek körülírni).

A II. T. 1483. §-a, illetve a biz. szöve. 1486. §-a ugyancsak a tiltott cselekménnyel operál (amelyre *dr. Blau* is alludál), de ez már megköveteli, hogy az első vevő *tényleges birtokos is legyen*. Az indokolás erre vonatkozólag semmit sem mond.

Végül a legújabb javaslat (Mtj. 1734. §-a) az előző tervezeteknek a kétszeri eladásra vonatkozó rendelkezéseit teljesen elejtette.

A fent előadottakat röviden összefoglalva a következő eredményre jutok:

Az új jog félreteszi a bevált dologi és telekkönyvi jogszabályokat, felállít előre oly rosszhiszeműséget a második vevő terhére, amely már egyedül azon alapul, hogy a második vevő az előző vételről tudott; ebből aztán azt a jogi következtetést vonja le, hogy a telekkönyvi tulajdonos védelemben nem részesíthető, hanem az első vevőt, aki csak jogcímmel, még pedig az *eladóval* szemben bír, jogvédelemben részesíti a *telekkönyvi tulajdonos második vevővel* szemben!

Így létesített ez az új tan egy új fogalmat, amelyet telekkönyvön kívüli tulajdonnak neveznek, amely azonban úgy konstrukciója, mint jogalapja tekintetében a levegőben lóg. Nincs tisztázva, hogy az ú. n. rosszhiszeműségnek mi a jogi indokolása; nincs tisztázva, hogy elegendő-e a pusztja jogcím vagy szükség van-e a *tényleges birtoklásra* is? Nincs tisztázva, vajjon annak az új intézménynek mi a jogalapja? kötelmi jogi vagy dologi jogi természetű a jogalap? vagy vegyes? Vagy talán tiltott cselekmény-e a jogalap? Ebben az esetben tárgyaltan-e a jó- és rosszhiszeműség kérdése? stb. Nem-e valóságos káosz ez?

Ilyen új tant, még ha csak ideiglenesnek is tekintik, már igazán ideje lenne félretenni és a régi tant visszaállítani, mert a telekkönyveink «rendezetlensége» a népünknek a telekkönyvtől való «idegenkedése» talán ma már nem lehet többé oka és alapja az új tannak. Ilyen szegénységi bizonyítványt már ne állítsunk ki többé népünkről és jogállapotainkról.

Erre az új tanra *nincs semmi szükség, ellentétben áll a mi helyes jogunkkal és a külföldön uralkodó helyes felfogásokkal, veszedelmes lejtőre viszi dologi és telekkönyvi jogintézményünk alaptételeit, megingatja teljesen a telekkönyv közhitelességét, megteremtett egy ingadozó, kellő jogi indokolást nélkülöző bírói gyakorlatot, előidézte a dologi és telekkönyvi jogunk irodalmában és joggyakorlatunkban a legnagyobb zavart.*

Mindezt kaptuk a biztos jogalapon álló, nálunk is és más jogállamokban is bevált régi tan és gyakorlat helyett cserébe.

Ezért vegyék alapos revízió alá az új tan hívei álláspontjukat! Mindazok, akik hivatalban vannak, törekedjenek a helyes jogot újra megteremteni és visszaállítani.

Azt hiszem, hogy ez is egyik újjáépítési és konszolidációs nemzeti feladatunk. Szüntessük meg a mai káoszt! A kérdés sokkal fontosabb, mint ahogy azt sokan vélik.

Tudom, hogy az árral szemben úszni nem könnyű és háládatlan feladat; az úszó gyakran el is merül, az nem baj, csak az eszme maga ne merüljön el.

Dr. Schuster Rudolf.

Legújabb módja a perek elhúzásának.

A jogkereső közönség részéről mindig az volt a panasz és ma is az, hogy a perek igen hosszú ideig tartanak, úgy, hogy a hitelező inkább elengedi követelésének egy részét, mintsem végig várja perének lassú, néha évekig tartó elintézését. Ez a panasz valóban alapos és méltán megérdemelné, hogy illetékes tényezők orvoslást találjanak, mert gyakori eset, hogy mire a per befejeződik, a

követelés behajthatatlanná vált. A lerovandó illeték elég magas ahhoz, hogy a jogszolgáltatást igénybe vevő felek megkívánhassák, hogy rövid idő alatt, még olyan időben történjen meg a döntés, amidőn követelésük behajtásának lehetősége még megvan. S ha netalán a lerótt illeték e cél elérésére nem volna elégséges, a jogkereső közönség bizonyára szívesen fizetne magasabb illetéket is, csakhogy pere halasztás nélkül, rövid idő alatt intéződjék el.

Vannak bíróságok, ahol a perek gyors befejezést nyernek, sőt vannak bírák, akik pereiket gyorsan intézik el (bármily oknál fogva is). Csodálatos, hogy az ilyen bíróságok és bírák éppen az ügyvédek részéről, akik legjobban panaszkodnak az igazságszolgáltatás lassúsága miatt, nemcsak hogy kellő támogatásban nem részesülnek, hanem gyakran az általuk szándékosan emelt akadályok előtt látják magukat. Különböző módja az úgynevezett ügyvédi fogásoknak kapott lábra e cél elérése végett. Újabb időben hallottam esetekről, amidőn az adós, aki ellen végrehajtást vezetnek, halasztó hatályú igénypert ad be egy, pl. amerikai lakosnak feltüntetett felperes nevében, akinek a tárgyalásra való idézése legalább 1/2 évet vesz igénybe, mellyel az árverés csekély költséggel legalább elhalasztódhatik. Másik, a per elhúzására irányuló fogás, a külföldi tanukra való alaptalan hivatkozás, ami azonban már nem mindig vezet sikerre.

A legújabb időkben egy olyan, már csaknem visszaélés számba menő mód kezd elharapódzni, amelynek orvoslását azonban meg lehet már találni. Ez a legújabb perelhúzási mód, a bíró személye ellen emelt kifogás: kizárási kérelem! E kérelem folytán, amíg az másodfokon elintéztet nyer, gyakran felesztendei halasztást kap az alperes. Ma már mind gyakoribb a kizárási kérelem előterjesztése, különösen olyan bíróságoknál és olyan bíráknál, ahol a perek gyorsan intéződnék és csodálatos, amit mondanom is felesleges, hogy az ilyen kérelmet mindig az alperesek terjesztik elő a leghetlelenebb indokolással. Ezeknek az alpereseknek kizárási kérelme indokál szolgál, hogy pl. a bíró rövid határnapokat tűz, vagy hogy visszatérő szolgáltatás esetében a korábban lejárt részletek tekintetében az illető bíró már határozatot hozott s így a per tárgyát képező későbbi részletek tekintetében az előző perben elfoglalt álláspontjának hatása alatt áll, tehát elfogult. Két mód van arra, hogy ennek a kétség felül perelhúzó törekvésnek elejét vegyüik.

Egyik az, hogy a bírák, akik ellen az ilyen kérelem előterjesztetett, maguk is kéri, hogy a per más bírónak osztassék ki, mint-hogy a kizárási kérelem két fokban való elintéztése félévig is eltart-hat s amint példák mutatják, el is tart. Ez az elintéztési mód azonban nem kielégítő, mert a bíróságnak feleslegesen megterheli, a másik bírónak pedig, akinek a per iratait újból kell tanulmányoznia, többletmunkát okoz, ezenfelül nem is tökéletes, mert olyan esetek is fordulnak elő, hogy a kizárási kérelem az újabb bíró ellen is előterjesztik, sőt ezt több bíró személyén át folytatják mindaddig, míg van bíró annál a bíróságnál, aki a perben még nem járt el. Ezzel a visszaélés számba menő eljárással a bírák személyében való válogatást is el lehet érni. Elérhető, hogy a per ahhoz a bíróhoz kerüljön, akihez alperes akarja. Ez pedig nem kívánatos, mert akkor alperesnek sikerülhet megtalálnia azt a bírót, akinél a perek lassan intéződnék, vagy azért, mert más természetű ügyekkel foglalkozik s így az adott per gyors áttekintésére nem bír gyakorlattal, vagy azért, mert más körülmények hátráltatják nála a perek elintéztését. Ez már csak azért sem kívánatos, mert az ügy érdemi eredményére is befolyással lehet.

A másik orvoslási mód, amely sokkal tökéletesebb már, nem az egyes bíraktól függ. Az orvoslás kézenfekvő s azt hiszem, hogy csak a figyelmet kell rá felhívni, hogy e mód alkalmazása mellett végeszakittassék az alaptalan kifogások emelésének. Az orvoslás nagyon egyszerű s igen könnyen keresztülvihető, mindössze abban áll, hogy a kizárási kérelem felett azonnal: 1—2 nap alatt határozon a döntő tanács, határozatának leírása és kézbesítése nyomban megtörténjen s hogy a másodfokú elbírálás is 1—2 nap alatt megtörténjen. Azt hiszem e mód alkalmazása mellett egy csapásra kiküszöbölődnek a per elhúzásának ez a semmiképpen sem kívánatos módja. Ez már azért is kívánatos, mert a közönség nem ismeri a kifogást emelőnek tulajdonképpeni célját s az ilyen kifogásemelésnek gyakori módja azt a látszatot kelti fel, mintha az olyan bírák, akik a pereket gyorsan igyekeznek elintéztetni s az igazságszolgáltatás érdekét valóban szolgálni akarják, részrehajlóak volnának, mert hiszen az ilyenek ellen terjesztetik elő tömegesen a kizárási kérelmet.

Ez az említett mód a legtökéletesebb mód, mert megmaradna az alapos kifogás emelésének lehetősége, az alaptalan kifogások pedig céltalanná válnának s így elmaradnának. A keresztülvitelnek sem látom semmi akadályát, mert az ilyen *nyilván alaptalan* kérelmek elintéztése a döntő tanácsok idejét igazán alig 1—2 percre veheti csak igénybe.

Dr. Bogdán Géza.

Művészet-e az ügyvédekedés?¹

Művészet-e az ügyvédekedés? Igenis az. — A közvélemény, az irodalom ugyan mostohán bánik el az ügyvéddel. Nagy ügyvédi egyéniséget megszemélyesítve drámában, regényben alig találunk. A magyar remekirodalomban van ugyan néhány szép sor az ügyvédről, de csak a múlt ügyvédjéről, a táblabíróvilág ügyvédségéről. Nagy Jókaink mondja Fenyérről, az ideális ügyvédet magasztalva:

«Könnyű most ügyvédnek lenni. Mai világban csak jó emlékezőtehetség kell hozzá, a paragrafusok bő ismerete, megfelelő stylus curialis, jó két talp, mely nem fárad el a járás-keelésben; a többi mellékes dolog. Hajdan művészet, virtuóztatás volt az ügyvédség: a pör hasonlított egy gyönyörű lovagjátékhoz, egy szellemi tornához, hol ügyesség, merészség, tárgy- és helyismeret nagy előnyöket adtak; mikor már lováról le volt verve a hős, még akkor is felülkerülhetett s megesett, hogy az alperes ekzekválta a felperest, ha ügyvédje bátor és nevének megfelelő dalia volt. Az igazi ügyvéd kezében jó eszköz volt minden világi tényező, a tisztújítástól kezdve, fel az országgyűlésig; a kitérések, kifogások, mellékutak gyakorlatában alkalma volt remekelni; egyszóval, minthogy már benne vagyok a klasszikus hasonlításokban, a hajdani ügyvéd oly viszonyt képez a mostanihoz, mint a négy szilaj paripát kormányzó kocsis nyaktörös utakon a lokomotívon ülő tendervezetőhöz, kinek egyéb gondja sincs, minthogy ki ne menjen a kerékvágásból.²

Jó és szép jellemzése az ügyvédi művészetnek, de jogos-e az, hogy a táblabíróvilág ügyvédségére korlátozza? Nem és ismételtelen nem. Az igazi, vérbeli, magasabb szempontból felfogott ügyvédekedésről ma is teljesen áll az, hogy művészet, még pedig nehéz, nagy művészet, — legalább is annyira, mint a múlt század derekán.

Az ügyvédekedés igazi művészetét megtanulnia annak, aki arra nem született, akinek hozzá vérbeli tehetsége nincs, sohasem lehet. A maga teljességében alkalmazhatjuk reá Pfaff—Hoffmann-éknak megállapítását a törvények értelmezéséről: «Sie ist eine Kunst, nicht Kunde; nicht ein Wissen, sondern Können; sie ist nicht erlernbar».³ Veszületett jog és igazságérzet nélkül nem lehet valaki ügyvéd, aminthogy színész nélkül nem lehet festő-művész, hallás nélkül zeneköltő. Megtanulhatja gyakorlásának tudományos előfeltételeit, megszerezheti a formális képesítést, elsajátíthatja egyes technikai részeit, de mindezzel ma nem lesz igazi ügyvédművésszé, csak jogi kézművésszé. A szakma technikájának tudása csak szobafestővé, csak sablonos jogiparossá képesít, de nem tesz művésszé, ügyvéddé a szó igaz értelmében. Ma, az ipari trösztök és a kaméleonszerű jogszabályváltoztatások idejében — szemben a táblabíróvilággal — az ügyvédekedés csodálatos művésze a veszületett tehetségen felül sokoldalú műveltséget, széles látókört, belátást, szigorú kritikai vénát, vasszorgalmat, leleményességet, ritka türelmet, nagy erkölcsi tartalmat és mély felelősségérzetet követel.

Az emberi szenvedélyek és gyöngeségek összeütközései adják munkásságának talaját, — tudnia kell fölülük emelkednie.

Fantáziával, lélekismerettel, különös megfigyelőképességgel kell bírnia, hogy képzelőtehetségével saját felét és az ellenfelet, a konkrét eset egész minivoltát olyannak lássa, aminő az valóban, hogy elképzelje és meglássa a lényegét. Hiszen még az orvos is téved a diagnózisnál, pedig Röntgen-sugarakkal világíthatja át betegét. Az ügyvéd dolga nehezebb. Még a saját ügyfelének belsejét sem látja — hát még az ellenfelet! Az ő Röntgen-gépe csak saját elméje.

Önmaga kell, hogy átélje és átérze az esetet és — mint a kiváló színésznek — művészi formában, megkapóan kell előadnia a bíró előtt, hogy az is átélje! A bíró eszére és szívére egyaránt kell hatnia, aminek előfeltétele, hogy önmagának is legyen esze és szíve.

¹ Részlet szerzőnek «Az ügyvédekedés művésze» című, az Országos Ügyvédszövetség pályázatán díjnyertes munkájából.

² Jókai: «A régi jó táblabírák» 1873. II. k. X. fej.

³ Pfaff—Hoffmann. Kommentar zum allg. Bürg. Gesetzb. § 6.

A toll és szó művészenek kell lennie egyformán. Szabatos és plasztikus, tömör és nem terjedős; amellet alapos legyen az ügyvéd írásban és szóban. Ne legyen pongyola sem beszédben, sem perirataiban. Periratainak és perbeszédeinek menete és váza szilárd és áttekinthető legyen, mint a kovácsolt vas vagy acélszerkezet. Virtuóztatással kezelje a nyelvet és művészi könnyedséggel ötvözze szóba a jog legelvontabb lelkét. De a külső ügyesség, a szép szóvirág, a csengő hang nem elég, sem a rabulisztika. Mit ér a csengő hang, ha abból nem árad ki a meggyőződés melege, nem világlik ki az igazság sugara. *A csengőhangú, sallangos beszédű, érzelmileg és értelmileg üres ügyvéd csupán a jog artistája, de nem művésze!*

A művész intuíciójával, biztonságával és szépérzékevel kell megszerkesztenie a valamely szokatlan helyzetet rendező szerződést, valami új gazdasági alakulás jogi konstrukcióját, a jogi véleményt; felépítenie a bűnügyi védelmet és a védbeszédet.

Az ügyvéd a jogi világ szeizmográfja. Az a finom műszer, amely megérzi a jogrengést már ezer mérföldekről, amidőn közönség, bíróság, törvényhozás még mitsem sejtő nyugalomban nem is gondol azokra a jogi megrázkódtatásokra, lökésekre, melyek közelednek.

A modern ügyvédség az *antenna*, amely felfogja az összes népretegek és foglalkozási ágak jogi és gazdasági óhajait és panaszait s átvezeti ezeket a jogalkotó és jogalkalmazó tényezőkhöz.

Nincs igaza Jókainak. — A tudnivalóknak, a jogszabályoknak tömege folyton szaporodik. Az ügyvéd feladatainak nehézsége, teltsége, szétágazása és sokasága napról-napra egyre növekszik.

A természet törvényei: örökek. A jogi törvények emberek alkotásai, ma gyakran változnak. Az idő ma gyorsabban halad. Repülőgép szárnyán száll; a gondolatot, a szót ma rádió, dróttalan táviró repíti világrészről világrészre. A mai kornak minden művésze és az ügyvéd, mint ilyen, különösen nehezebb küzdelem előtt áll, mint elődeik.

Más ma az ügyvédi művész-munka tempója, más a szociális és nemzetközi relációja.

A művész, a festő, ha tehetsége van, mindig képes hatni. Egy darab vászonra, festékre mindig telik. Az igazi tehetség, a genie a képzőművészetben előbb vagy utóbb utat tör magának. Ha korábban nem, az utókor mindig elismeri, hiszen az örökkévalóság számára alkot. Nem így az ügyvéd. Az, légyen még olyan nagy a tehetsége, nem érvényesülhet, ha nem kap megfelelő ügyet. Különösen a civiljogászra áll ez. A kriminalista, ha kezdő, ha nincs még neve, esetleg hozzájuthat olyan védelemhez, melyben tudását, tehetségét csillogtathatja és hírnevet szerezhethet.

Mindezekon felül ahhoz, hogy az ügyvéd eredményt érjen el az életben, kell még valami, amit nem lehet könyvből tanulni. Érvényesülési képesség és jó modor.

És még egyet: csak aki szereti az igazságot, aki fanatikusan hisz az igazság győzelmében, mint egy művészi ideálban, csak az lehet jó ügyvéd, művész-ügyvéd! A művészetnek, a művészkedés szellemének boldogsága és az a nyugodt önmegelégedés, amit a művészi alkotás nyújt, csak annak nyílik meg, aki ezért áldozatot hozni, sok egyéb felszínesebb életörömről lemondani, küzdeni képes.

De aki erre képes, aki hisz az igazság abszolút létében, — annak ez a pálya való és csakis ez; mert az igazságért való küzdelem nélkül számára nincsen szépség, nincsen öröm és nem volna érdemes élni.

Dr. Oppler Emil.

Az 1929 április 2-án beadott valorizációs keresetek kellő időben vagy elkésetten beadottaknak tekintendők-e?

Magyar magánjogunk illusztris interpretátora, dr. Schuster Rudolf, szabadalmi felsőbb bírósági ny. elnök úr a Magyar Törvénykezés 1929 jún. 5-iki számában «Elkészt vagy nem elkészt» címen közölt cikkében foglalkozik a fenti kérdéssel és azt úgy dönti el, hogy az 1929 április 2-án beadott valorizációs kereset *«kellő időben lett benyújtva»*.

Legyen szabad ezzel *ellentétes* jogi felfogásomat e helyen röviden megindokolnom.

Az 1928: XII. tc.-ben lefektetett valorizációs törvényünk 3. §-ában akképp rendelkezik, hogy «átértékelés iránt az e törvény életbelépése előtt lejárt pénztartozás tekintetében csak e törvény életbelépésétől egy éven belül lehet a bíróság előtt kérelmet elő-

terjeszteni». Minthogy pedig ezen törvény 1928 április 1-én lépett életbe és egy éven belül két április 1-e nem lehet, ennél fogva kétségtelen, hogy az 1928 április 1-étől számított egy éven belüli határidő utolsó napja 1929 március 31-e, nem pedig, miként a fenti cikk nyilván tévesen állítja, 1929 április 1-e. Ez a tévedés azonban a kérdés elbírálásánál nem lényeges, mert a lényeg annak az eldöntésében rejlik, vajjon, ha az egy éven belüli határidő utolsó napja vásár- vagy ünnepnapra esik, az ezt követő köznapon, mely az egy éven túli időbe esik, a kereset még kellő időben beadottnak tekintendő-e, avagy elkésettnek minősítsük-e. Minthogy pedig 1929 március 31.-e húsvét vasárnap, a rákövetkező nap április 1.-e húsvéthétfő, tehát ünnepnap volt: 1929 április 2.-a, mint erre legközelebbi köznap a fennforgó elévülési kérdésben minő szerepet hivatott játszani — ez a megoldandó tézis.

A jelen esetben nem perrendi, alaki jogi, hanem magánjogi anyagi jogi elévülésről lehet csak szó. A valorizációs kérelemnek meddig való előterjeszthetése nincs a perjogban szabályozva, hanem a valorizációt, mint anyagi jogi kérdést tárgyaló fenti törvényben van elég precízen megoldva. Keresnünk kell tehát a magyar magánjogban azt a szabályt, amely a fenti kérdésre alkalmazható. A fenti cikk hivatkozik e tekintetben Magánjogi Törvénykönyvünk Tervezetének (M. M. T.) 1093. §-ára, amely a következőképp rendelkezik: «Vasárnapon és ünnepen . . . sem az adósnak nem kell kötelezettségét teljesítenie, sem a hitelezőnek a teljesítést elfogadnia. Ha a teljesítés ideje, vagy idejének végpontja ily napra esik, a kötelezettséget a rákövetkező köznapon kell teljesíteni. Ugyanez áll, ha jognyilatkozatot kell ily napon megtenni».

De hivatkozik a fenti cikk a M. M. T. 1100. §-ára is, amely szerint: «a teljesítési határidők számításának az előző §-okban megállapított szabályai, amennyiben a törvény vagy jogügylet másként nem rendelkezik, megfelelően egyéb határidőkre is állanak».

Tudvalevően a Magyar Magánjogi Tervezet a joggyakorlatban élő magyar magánjogot van hivatva ugyan kodifikálni, de sok olyan rendelkezést is tartalmaz, amely a ma még élő jogtól eltér, sőt mai jogszabályokat egyenesen megváltoztat. Ilyenek például az elévülési rendelkezések, amelyek az 1285. és 1286. §-okban felsorolt számos esetben az elévülést a ma élő jogtól eltérően három évben és egy évben állapítják meg. Azért bizonyára senki sem fog hivatkozni az M. M. T. 1285. §. 8. pontjára, amely szerint az ügyvéd költségkövetelését csak három év alatt érvényesítheti, ha ma az ügyvéd öt év előtti költségkövetelését teszi keresete tárgyává.

Ugyanígy vagyunk a határidők számítása tekintetében fent hivatkozott és a Tervezetből vett rendelkezésekkel. Ezek a ma élő jogot mindenben nem fedik. Az e téren ma élő magánjogi szabályok a Magyar Kereskedelmi Törvényben vannak lefektetve. A K. T. 328. és 329. §§-ai szabályozzák a határidők számítási módját, amikor valamely teljesítésnek bizonyos *határidőre*, vagy *határidő alatt* kell végbemennie és erre az esetre a K. T. 329. §-ának utolsó bekezdése is úgy rendelkezik, hogy: «ha a teljesítés napja vásárnapra vagy valamely ünnepre esik, a kötelezettség a legközelebbi köznapon teljesítendő». Ez tehát egyezik a M. M. T. 1093—1099. §§-ai rendelkezéseivel. Arról az esetről azonban, amely a valorizációs törvény 3. §-ában van tárgyalva, egész világosan és kifejezetten rendelkezik a K. T. 330. §-a, amely a következőképp szól: «Ha a kötelezettség bizonyos időtartamon *belül* teljesítendő, a teljesítésnek ezen időtartam *előtt* kell bekövetkeznie. Ha azonban a kitűzött időtartam utolsó napja vásárnapra, vagy valamely ünnepnapra esik, a kötelezettség legkésőbb a vásárnapot vagy ünnepnapot közvetlenül *megelőző* köznapon teljesítendő».

A jelen esetben is tehát, amikor a *törvény kifejezett rendelkezése értelmében* a valorizációs kérelem előterjesztésének egy éven *belül* kell megtörténnie és így nem terjeszthető elő egy éven *túl*, az 1929 április 2.-án előterjesztett kérelem határozottan el van késve.

A fenti cikk igyekszik ugyan álláspontját a Pp. 449. §-ával és a dr. Kovács Marcel perjogi kommentárja II. kiadásának 943. oldalán közölt néhány jogi határozattal alátámasztani, amely határozatok az Ipartörvény 176. §-ában megszabott nyolc napi határidőt, amely alatt az iparhatóság, illetve békéltető-bizottság határozatával meg nem elégedő fél igényeit a törvény rendes útján érvényesítheti, a legközelebbi köznapra kitolja, ha a nyolcadik nap vásárnapra, vagy ünnepnapra esik. Ámde eltekintve attól, hogy itt a határidő nincs úgy meghatározva, mint a valorizációs törvényben, vagyis nem bizonyos határidőn *belül*, hanem pl. az

Ipartörvényben nyolc nap alatt teljesítendő jogeselekményről van szó, amely tehát a jelen esettel nem azonos, kétségtelen, hogy a Pp. 449. §-ában éppúgy, mint az Ipartörvényben perjogi, alaki jogi elévülésről van szó, mert hiszen az Ipartörvény 176. §-ában is egy peres békéltető eljárás folytatását képezi a nyolc nap alatt megindítandó rendes peruti kereset. Erre tehát a Pp. 449. §-a annál is inkább alkalmazandó, mivel ebben a §-ban a határidőszámítás-beli rendelkezések azonosak a K. T. 328. és 329. §§-aiban foglaltakkal, úgy hogy itt a magánjogi illetve anyagi jogi és az alaki perjogi elévülési szabályok azonosak, melyek azonban a K. T. 330. §-ában szabályozott és bizonyos időn belül teljesítendő kötelezettségekre ki nem terjednek, ami abból is világos, hogy ezekről a K. T. külön §-a: a 330. §. rendelkezik.

Ha azonban dr. Kovács Marcel perjogi kommentárjának II. kiadását és pedig ugyancsak a 943. oldalán szereplő további határozatokat hívjuk segítségül, akkor ismét csak az én álláspontom nyer igazolást. A fenti cikkben hivatkozott Ipartörvénybeli 176. §-ban szereplő nyolc napi határidő kommentálása után ugyanis dr. Kovács Marcel folytatólag a következőt közli: «ellenben a csődtörvény 37. §-ában előírt hat havi megtámadási határidőt nem tolja ki az a körülmény, hogy az utolsó nap vasárnapra esik és ennek az igazolására hivatkozik a kommentár egy egész sorozat felsőbbbírósi határozatra. A csődtörvény is speciális magánjogi törvény, amelyben anyagi jogi rendelkezést tartalmaz a 37. §. is és így a Pp. 449. §-ának időszámítási rendelkezéseit a judikatúra ez esetre alkalmazandónak nem tartja. Minden rendelkezés, amely az ünnepnapnak különös hatályt biztosít, *kivételes rendelkezés*, amelyet megszorítóan kell magyarázni és oly esetekre, amelyekre nézve a törvény kivételesen nem rendelkezik, azt kiterjeszteni nem lehet, mondja egy e tárgyban hozott alsóbírói határozat. Ebből azután következik, hogy miután a valorizációs törvény az ünnepnapnak, mint a kérelem előterjesztésére megszabott időtartamon belül eső utolsó napnak kivételes hatályt nem tulajdonít, az ezután beadott keresetet elkésetten beadottnak kell tekinteni. Ezen ítélet tehát még tovább megy és a K. T. 328—330. §§-aiban sem ismeri fel az általános magánjogi szabályt, mint amiképp én azt ott felismerhetőnek vélem akkor, amikor anyagi jogi elévülési időszámításról van szó. A K. T. vonatkozó §§-ait nyilván csak a kereskedelmi ügyletekre véli alkalmazandóknak s ez okból csak kivételes rendelkezésnek minősíti ezeket is. Az eredmény azonban az én jogi felfogásom mellett is azonos, vagyis ezen ítélet is az 1929 április hó 2.-án előterjesztett valorizációs kérelmet elkésettnak mondja.

Dr. Pajor Rezső.

Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályának június 7-iki ülésében *Evva Ferenc* a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának 152. §-ával szemben rámutatott arra, hogy meghatározott vagyontárgyak tekintetében a közszerzeményi minőséget megállapítani nem lehet és az előzetes megállapításnak semmi egyéb célja nem lehet, mint az, hogy a megállapítás előtti időre vonatkozólag a ténykérdésekre vonatkozó vitát kizárja. *Alföldy Dezső* a 142. §-t kiegészítené azzal a rendelkezéssel, hogy különvagyon a házastárs által a testi épségén esett sérelem alapján kapott kártérítési érték. A 149. §-ban helyénvaló lenne arról rendelkezni, hogy a különválás alkalmával az egyik házastárs kezén maradt közszerzeményi vagyont, amennyiben ez a házasság megszűnésekor hiányzik, ez a házastárs köteles legyen pótolni, kivéve, ha a hiány tőle független okból következett be. Szükséges a kérdést valamilyen módon rendezni a végből, hogy a házastárs az életközösség megszűnése után tisztában legyen azzal, hogy amikor a törvény neki az életközösség megszűntekor megvált közszerzeményi vagyontárgyai felett a különélés idején szabad rendelkezési jogot ad, a jog gyakorlásából folyóan mily mérvű felelősség terheli őt. *Zoltán József* fontosnak tartja, hogy a különvagyon elkülönítése gyorsan és vita nélkül menjen végbe és ezért a 149. §. második bekezdésében azt mondaná ki, hogy dologi biztosíték követelésének veszély esetén kívül is helye van. A 150. §. nem nyújt megfelelő biztonságot, mert ez a közszerzeményt védi. *Vincény Gusztáv* a közszerzeményi vagyontárgyak feletti rendelkezés körében két centrális kérdést lát: 1. ki rendelkezhetik? 2. mi-

lyen terjedelemben rendelkezhetik? Az első kérdésben a bírói gyakorlat régebbi ingadozásával szemben ma már világos az az álláspont, hogy ki-ki a maga szerzeményével rendelkezhetik. Nincs azonban tisztázva az a kérdés, kit illet a rendelkezés akkor, ha a házastársak a szerzéshez közösen járultak hozzá. Ilyen esetben csak annyit tudunk, hogy a szerzett vagyontárgy nem tartozik a különvagyonhoz. A 129. §. tartalmaz ugyan bizonyos vélelmeket, de a javaslat nem tisztázza, hogy a rendelkezési jog gyakorlásához azt kell-e kimutatni, hogy valamely vagyontárgyat a házastárs kizárólagosan maga szerzett, vagy elég azt kimutatni, hogy a szerző tevékenységben része volt. Fontossága van ennek a kérdésnek különösen harmadik személyekkel szemben. Véleménye szerint a kérdést úgy kellene megoldani, hogy amennyiben a házastársak közreműködésének aránya kimutatható, a közösség szabályai álljanak, egyébként pedig a rendelkezésre a férj, mint főszerző legyen jogosítva. A rendelkezés terjedelme tekintetében a javaslat 155. §-ával harmóniában gondoskodni kellene arról, hogy a házastárs rendelkezési jogának gyakorlása útján, a másik fél közszerzeményi igényét ne sérthesse. Ebből a célból a javaslat 160. §-át is ki kellene terjeszteni a végrendeleti juttatások esetére is. Felhívja a figyelmet arra, hogy a 151. §. második bekezdése az ajándékozás tekintetében eltér a fennálló bírói gyakorlattól. Rámutatott végül arra a kontroverziára, amely a bírói gyakorlatban a szerzeményi ingatlan tulajdonának telekkönyvi megosztása esetében észlelhető. A harmadik tanács álláspontja szerint az ilyen telekkönyvi bejegyzés a közszerzemény megosztása, a gyakorlat másik iránya szerint pedig mindkét házastárs tulajdonostársi jutaléka közszerzeményt alkot. *Szladits Károly* elnök kiemelte, hogy a rendelkezési jog kérdése nem speciális közszerzeményi kérdés, hanem mindenütt előfordul, ahol összekeveredett vagyontárgyak szétosztásáról van szó. Az ebből eredő bonyodalmak kiirthatatlanok. *Virág Gyula* a 154. §-ban a házasság megszűnése mellett az ágytól és asztaltól elválasztás, valamint a házastársak egyikének holtnaknyilvánítása esetében is kifejezetten megadná a jogot a közszerzeményi igény érvényesítésére. A megadományozottak felelősségéről szóló 160. §-ban tisztázni kellene, hogy az ingyenes juttatásokkal a házastárs a közszerzeményi, vagy a különvagyont apasztja-e elsősorban és tisztázni kellene, hogy a házastárs által eszközölt ingyenes juttatást be kell-e számítani a közszerzeményi vagyonba akkor, amikor az ajándékozó közszerzeményi igényének kiszámításáról van szó. A közszerzemény elvesztéséről szóló 161. §-sal szemben rámutat arra, hogy előfordulnak olyan esetek, amikor a férj által szerzett vagyon a feleség nevében van és így az élet ellen törés esetében a §. szövegének változatlanul hagyása esetében a saját vagyontól fosztaná meg pl. azt a férjet, aki a hűtlenségen kapott feleségét életveszélyesen megtámadta. *Szladits Károly* elnök rámutatott arra, hogy a kódex a házasság megszűnésénél következetesen mellőzi az ágytól és asztaltól elválasztás megemlítését, mert a házassági törvény 105. §-ának második bekezdése kimondja, hogy a vagyoni viszonyok tekintetében az ágytól és asztaltól elválás a felbontás joghatályával bír, a holtnaknyilvánítás pedig a halál vélelmét vonja maga után a házassági vagyoni jogi kérdésekben is. Abban az esetben pedig, ha a feleség szerzeménye a férj nevére van telekkönyvezve, vagy megfordítva, nem a közszerzeményi igényről van szó, hanem arról az előzetes kérdéstről, hogy bizonyos vagyontárgy kinek a vagyonába tartozik. Ez a kérdés pedig az általános szabályok szerint dől el és természetes, hogy ilyen igényt az egyik házastárs a másik ellen is érvényesíthet. *Stolpa József* az elhangzott felszólásokra válaszolva, főként azt emelte ki, hogy a közszerzemény tulajdonképpen a házastárs egész vagyonának és különvagyonának különbözete és ehhez képest valójában nem közszerzeményi vagyontárgyakról, hanem csak közszerzeményi értékről lehet szó, mert a javaslat nem áll reálszerzeményi alapon. *Alföldy Dezső* a 158. §. második bekezdésével szemben a közszerzemény vagyontértek megosztása során sokszor elkerülhetetlennek tartja a ráfizetést, így különösen olyankor, amikor különvagyon megtérítéséről is szó van. A 155. §. második bekezdésével szemben helyénvalónak tartaná, ha a személyes használatra szolgáló vagy a kereset folytatásához hivatás gyakorlásához szükséges dolgokra és a 156. §. második bekezdésében említett egyéb vagyontárgyakra a közszerzeményi követelés természetben való érvényesítését az örökös is ellenezhesse. Indokolt lesz ez például akkor, ha a gyermek az atyja foglalkozását folytatja.

Szemle.

— **A közszeremény** kérdésében a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának bírálata kapcsán érdekes vita folyt. Különböző vélemények merültek fel s ezek közt a férfi és a nő teljes egyenjogúságának álláspontját *dr. Wagner Lilla* képviselte. Érvelésének átütő ereje azonban mégsem felszólalásában, hanem abban a betűszerinti argumentum *ad hominem*-ben nyilvánult meg, amelyet *Az Ügyvédi Hivatás Művészete* című pályanyertes munkájával szolgáltatott. Ez a könyv, amelyet férjével: *dr. Vészi Mátyás*-sal együtt írt, olyan példája a közszereménynek, amelynél meggyőzőbb módon aligha bizonyítható, hogy férfi és nő a házasságban egyenlő értékű javakat termel. Alkalmunk lesz *dr. Wagner Lilla* és *dr. Oppler Emil* könyvével együtt részletesen megemlékezni, de már futólagos áttekintésre megállapítható, hogy az *Ügyvédi Hivatás Művészete*, amely nemcsak a magyar, de a külföldi irodalomban is úttörő, az ügyvédség hivatott művészeinek alkotása. Gondolat és stílus összhangja tanuskodik róla, hogy házastársak mint szerzőtársak is megállják helyüket és hogy a tudományos munkálkodásban is igazak Schiller emlékeztető szavai: *Wo Starkes sich und Mildes paarten, Da gibt es einen guten Klang.* *Dr. Wagner Lilla* e munkájában cáfolhatatlan bizonyosságot szolgáltatott nemcsak arról, hogy az esztétikának és a lélektannak kitűnő képzettségű művelője, hanem arról is, hogy a jogtudomány művészi magaslatait alakszerű minőség nélkül sikerült elérnie. Úgy halljuk, hogy a szerző a jövő tanévben a tudományegyetem jogi fakultására óhajt beiratkozni. Meg akarja szerezni a jog tudományos művelésének materiális minőségéhez az alakszerű kvalifikációt is. Ezidőszent a tanulmányi szabályok ennek az óhajtásnak a teljesülését kizárják, de a kultuszminiszternek természetesen módjában áll azokat rendeleti úton megváltoztatni. Valóban kíváncsiak vagyunk azokra az érvekre, amelyekkel a közoktatásügyi miniszter megakadályozhatná, hogy *dr. Wagner Lilla* a joghallgatók sorába léphessen. Aki önálló szellemi alkotással bebizonyította, hogy a jogtudományban a tanítói mértéket megüti, attól vajjon megtagadható-e, hogy a jogtudomány tanulója legyen? Hacsak nem azzal az indokolással, hogy alakszerű, rendszeres képzettsége még veszedelmesebb versenytárrá tenné jogtudományi pályadíjak elnyerésében

— **«A kényszeregyesség hatása az egyetemleges kötelekre, különösen a váltókötelezettségekre»** címen tartott *dr. Sichertmann Frigyes* ügyvéd előadást a Magyar Jogászegylet hiteljogi szakosztályában. Kifejtette, hogy a kényszeregyesség az adóstársakra akkor sem hat ki, ha a váltó elfogadója köt ily egyességet s részletesen polemizált *Bozóky Géza* és *Pethó Tibor* ellenkező álláspontjával. Az előadó *elsősorban* kimutatta, hogy a váltóelfogadóval létesített közönséges egyesség vagy elengedő szerződésnek az adóstársakra való kihatása tekintetében sem létezik speciális *váltójogi* szabály; hanem az ily kihatás legfeljebb az általános magánjogi elvekből következtethető. Nem lehet tehát a váltójogban sem az adóstársakra kihatást tulajdonítani az olyasfajta egyességnek, amelynek az általános magánjogban is csupán az egyezkedő adós személyére szorító hatása van. Előadó különösen a V. T. 21. §-ából (mely szerint az elfogadást visszavonni nem lehet) mutatta ki, hogy a váltótörvény itt éppen azon gondolatból indul ki, miszerint a váltóbirtokos beleegyezésével történő visszavonás, vagyis a váltóbirtokos és az elfogadó közt létesülő elengedő szerződés — magában véve a váltójogi elvek alapján — nem hat ki a többi váltóadóra. *Másodsorban* kifejtette az előadó, hogy a kényszeregyesség egyáltalán nem magánjogi ügylet, nem egyesség, s így a közönséges egyességre kialakult szabályok nem vihetők át a kényszeregyességre (amely ha magánjogi ügyletnek volna minősíthető, akkor is inkább az elengedő szerződés kategóriájába esnék). *Harmadsorban* kifejtette az előadó, hogy a kényszeregyességre vonatkozó különleges jogszabályok áttörnek a magánjogi (és pedig úgy az általános magánjogi, mint a kereskedelmi, váltó, tengerjogi s egyéb speciális

jogszabályokat s mindenképpen a kényszeregyességi jogszabályok (csódtörvény, 14101/1926. M. E. rendelet) szerint ítéendő meg az, hogy a kényszeregyesség mentesítő hatása kire terjed ki, illetve kire szorítkozik. Végül rámutatott az előadó arra, hogy az ellentétes felfogás minő iracionális és groteszk eredményekre vezetne a gyakorlatban. Az előadáshoz *dr. Pethó Tibor* kir. járásbíró szólott hozzá, akinek felszólalására az előadó válaszolt.

— **Az új konkordátum és az olasz házassági jog.** Az olasz minisztertanácsban néhány nap előtt ment keresztül ama törvénytervezet, amely a házassági jogot kívánja módosítani és szabályozni a szentszék és az olasz állam között 1929 február 11-én megkötött konkordátum elveivel egybehangzólag.

A konkordátum 34. §-a a katolikus elveknek megfelelően elismeri a házasság szentségét és a kánonjog által szabályozott házasságnak magánjogi joghatályt biztosít. Eddig Olaszországban az 1865-ben kihirdetett polgári törvénykönyv 93. §-a szerint a házasságkötés az állami anyakönyvvezető előtt történt, a házassági perekben a kir. törvényszékek bíráskodtak, a házasság csak az egyik házastárs halálával szűnt meg és csupán a különélésnek bírósági elrendelését lehetett bizonyos esetekben kérelmezni. Ezentúl a polgári házasság fakultatív lesz. Az új törvénytervezet 5. §-a szerint a katolikus pap előtt a kánonjog szabályai szerint megkötött házasság megkötésének napjától kezdve a polgári házassággal azonos joghatállyal bír, feltéve, hogy az állami anyakönyvbe való utólagos átvezetés az előírt szabályok szerint megtörtént. Viszont a házasság megkötésénél közreműködő katolikus pap a törvénytervezet értelmében a házasságra lépőknek köteles megmagyarázni a házasság magánjogi joghatályait, úgy amint az olasz magánjogi törvénykönyv 130—132. §§-aiban megvan írva. Ebben rejlik az egyezmény alapja, mert amint az olasz magánjog recipiálta vonatkozó részében a canonjogot, éppen úgy a canonjog recipiálta ebben a részében az olasz magánjogot.

Ha a katolikus házasulandók nem kívánnak egyházi házasságot kötni, vagy ha ezt valami canonjogi akadály nem engedi, ezentúl is polgári házasságot köthetnek az állami anyakönyvvezető előtt. Ennek megfelelően egy másik törvény is készül, amely a nem katolikusoknak is szabad választást fog engedni, a tekintetben, hogy egyházi-, felekezeti házasságot vagy pedig polgári házasságot kössenek-e.

Az új törvénytervezet a canonjog elveivel való összhang céljából a házasságkötés korhatárát férfiakra nézve 16 évben, nőkre nézve 14 évben állapítja meg és a házasságkötéshez a szülői beleegyezést csupán a kiskorúaktól kívánja meg, amely két szempontból eddig a korhatár magasabb volt.

A házassági perekre nézve megszűnik a kir. törvényszékek kizárólagos hatásköre. Ezentúl különbséget kell tenni a között, hogy a különélést elrendelő perről, vagy pedig a házasságot semmisnek nyilvánító perről van-e szó. Az előbbieket a jövőben is a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak akkor is, ha a házasságot a canonjogi szabályok szerint a katolikus pap előtt kötötték meg, míg a házassági semmisségi perek egyházi házasságkötés esetén az egyházi bíróságok elébe fognak tartozni. Ennek ítéleteit, az illetékes Corte d'Appello nevű másodfokú rendes bírósággal kell majd közölni, amely tanácsülésben fog dönteni abban a kérdésben, hogy az állami anyakönyvbe a semmisségi perben hozott ítélet feljegyeztessék.

Fennmaradnak a polgári törvénykönyvnek a házasságkötést megelőző kihirdetésre vonatkozó rendelkezései, sőt a canonjog szerint megkötendő házasságnál az eljárni hivatott katolikus papnak is kérni kell a kihirdetést. Csupán az ilyen szabályszerű kihirdetés után megkötött canonjogi házasságnak utólagos magánjogi anyakönyvezése történik meg minden további nélkül, ha a hirdetés elmarad, ezt helyettesítő utólagos eljárást ír elő a törvény.

Olaszországban így a házassági jogot illetőleg olyanféle állapotok térnek vissza, mint aminők az olasz egység előtt a szentszékekkel konkordátumban élő olasz államokban voltak. Míg azonban azelőtt a magánjogi és a canonjogi jogrendszer mereven állott egymás mellett, ma a két jogrendszer kölcsönösen átvett egymás jogi elveiből, hogy így valósítsa meg a közös cél elérését.

Dr. Csépai József budapesti kir. járásbíró.

— **A porosz tartománygyűlés** elvetette azt az indítványt, hogy a bírói korhatár a 65 helyett a 68 életévben állapíttassék meg, nagy többséggel elfogadta ellenben azt az indítványt, hogy az ítélőtáblának megfelelő tartományi főbíróságok tanácsai három helyett ismét öt bíróból alakuljanak.

— **Az országgyűlés könyvtárának** katalógusából az első kötetet (közjog és közigazgatási jog) adta ki *dr. Nagy Miklós*, a könyvtár igazgatója. Az 500 oldalra terjedő vaskos munka, amely a jelenleg 110,558 kötetnyi könyvtár gazdag közjogi anyagáról igen áttekinthető, név- és tárgymutatóval ellátott rendszeres felvilágítást nyújt, bevezetésében igen érdekes adatokat találunk a könyvtár történetéről. Eredete az 1832/36. évi országgyűlés ifjai által szervezett Társalkodási egyesület könyvtárára nyúlik vissza, amelynek alapítói közt Deák, Kölcsey, Wesselényi, Szemere és Pulszky Ferenc is szerepelnek. Parlamenti könyvtárrá 1861-ben alakult. Szerény kezdetekből kiinduló rohamos fejlődését bizonyítja, hogy az 1872-iki könyvrajstrom még csak 1229 kötetből számol be és az állomány 1898-ban már 4000 kötetre rúgott. Ezidőszerint az országgyűlés könyvtára a budapesti könyvtárak közt az ötödik, az európai parlamenti könyvtárak közt a hatodik helyet foglalja el. Úgy a könyvtár igazgatója, mint helyettesei *dr. Pauka Károly* és *dr. Trócsányi György* hálára kötelezték a jogászközönséget, midőn e mintaszerű katalógus közrebecsátásával közelebb hozták a parlamenti könyvtárt a nagyközönséghez.

— **Az Autóbaleset Büntető és Kártérítési Joga** címen népszerűen megírt jogász munkája hagyta el a sajtót. A könyvecske szerzője *dr. Sándorfi Kamill* egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró, a fejlődő magyar automobilizmus következményeként jelentkező összes jogi eseteket tárgyalja. A nyolcvanoldalas könyv ára 2 pengő.

— **A kartellek és trösztök irodalma a Fővárosi Könyvtárban.** A Fővárosi Könyvtár az «Aktuális Kérdések Irodalma» c. sorozatában (47. sz.) összefoglalta a kérdésnek legújabb hazai és külföldi irodalmát. A kiadvány, amely az érdekképviseleti állásfoglalásra való tekintet nélkül állítja csoportokba a nagyterjedésű válogatott anyagot (kb. 150 munkát), különös tekintettel van a gazdaságelméleti, gazdaságpolitikai és gazdaságjogi szempontokra. A kiadvány arra is súlyt helyez, hogy a termelési és szociálpolitikai szempontok egyenrangúan jussanak érvényre.

— **Hibaigazítás.** A múlt számunkban «A vasút felelőssége a nyitott kocsin szállított áruban beállott kárért» címen megjelent cikket nem *dr. Szlezák Lajos* budapesti ügyvéd, hanem *dr. Szlezák Lajos* kecskeméti kir. járásbíró írta.

Inhalt. *Dr. R. Schuster:* Zweimaliger Verkauf einer Liegenschaft. — *Dr. G. Bogdán:* Neueste Art der Verschleppung der Prozesse. — *Dr. E. Oppler:* Die Kunst des Rechtsanwaltes. — *Dr. R. Pajor:* Sind die am 2-ten April 1929 eingereichten Umwertungsklagen, als rechtzeitig eingebracht zu betrachten? — Justizvereinsdebatte über das UBGB. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédjelölt Budapesten vagy annak közelében alkalmazást keres. Cím a kiadóban.

351

Mindennemű

természettani, természettajzi és kémiai tanszert, valamint tudományos műszert legelőnyösebben szállít

CALDERONI

mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlással készséggel szolgálunk.

A Jogtudományi Közlöny Könyvtára új kötete

BÍRÁLÓ VÉLEMÉNYEK

A MAGÁNJOGI TÖRVÉNYKÖNYV JAVASLATÁRÓL

Dr. Almási Antal,	Dr. Lőw Loránt,
Dr. Benedek László,	Dr. Munkácsi Ernő,
Dr. Csorna Kálmán,	Dr. Reitzer Béla,
Dr. Doroghi Ervin,	Dr. Schuster Rudolf,
Dr. Gallia Béla,	Dr. Schwartz Tibor,
Dr. Holitscher Szigfried,	Dr. Szladits Károly,
Dr. König Vilmos,	Dr. Teller Miksa,
Dr. Liebmann Ernő,	Dr. Tihanyi Lajos,

Dr. Vági József

TANULMÁNYAI

Ara 6 pengő

Megrendelhető

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata

30 kötetben

Díszes, művészi egészvászonkötésben **125— pengő**

A gyűjtemény tartalma:

Balzac: Ursule Mirouet.

Barrès: Kitépett sarjak I/II.

Bonsels: Emberek útja.

Tündérvilág.

Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.

Dosztoevszkij: Netocska Nezmanova.

Duhamel: Éjféle vallomás.

Dümov: A szélhalászkok.

Gide: Meztelen.

Gogoly: Régimódi földesurak.

Bulyba Tárász.

Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.

Hauptmann: Thiel pályaőr. — A soanai eretnek.

Hémon: Mária Chapdelaine.

Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.

Lewis: Arrowsmith I/II.

Loti: Izlandi halász.

Löns: A második arc.

Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.

Noailles: Új remény.

Reade: A földönfutó örökös.

Schnitzler: Garlan Berta asszony.

Shaw: Cashel Byron mestersége.

Stevenson: A balantrai földesúr.

Turgenyev: Tavaszi hullámok. — Első szerelem.

Unamuno: Kőd.

Zweig: Az érzések zűrzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
 Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
 Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
 negyedévre 4 pengő

ÉRKEZETT: 1929 JUL 16.
 Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Az ügyvédi nyugdíjügy a szegedi vándorgyűlésen. — *Dr. Zöldy Miklós* kir. ügyész: Perjogi problémák a II. Bn. nyomán. — I. *Dr. Schuster Rudolf*, a kir. szabadalmi felsőbíróság ny. elnöke; II. *Dr. Löw Tibor* budapesti kir. ítélőtáblai bíró: «A kamarai választottbírók és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya». — Jogászeyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről. — *Dr. Dombóváry Géza* budapesti ügyvéd: Bűnségély és rendtörvény. — I. *Dr. Borsodi Miklós* budapesti ügyvéd; II. *Dr. Sebestyén József* budapesti ügyvéd: Lefoglalható-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajthatóval szemben fennálló követelése? — *Dr. Kisfaludi Imre* pécsi ügyvéd: Bírói hatáskör vegyestermészetű szerződéseknél. — Törvénykezési Szemle. *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért. — Jogirodalom. *L. E.*: A nőkről szóló magyar törvények, Szent Istvántól napjainkig. (1000—1928.) — Szemle. *Melléklet*: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 6. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 5.

Az ügyvédi nyugdíjügy a szegedi vándorgyűlésen.

A vándorgyűlés második bizottsága az ügyvédi nyugdíjintézet közérdekű kérdésével foglalkozott. Sajnálattal kell megállapítani, hogy a gyűlés közönsége meglehetősen közönnel kísérte ezeket a tárgyalásokat, a felszólalók kívül alig vett részt valaki az üléseken.

A vándorgyűlés vezetősége több kartárstól írásbeli véleményt kért be, melyeket a vándorgyűlés irományainak első kötetében közzé is tett. Ezek közül *dr. Metzler Gusztáv*, a nyugdíjintézet titkára az intézménynek teljes és részletes ismertetését nyújtja. Foglalkozik mindazokkal az ellenérvekkel, melyeket egyesek a jelenlegi rendszer ellen gyűléseken és a sajtóban felhoztak; kifejti részletes számadatokkal a kirovó-kiosztó rendszer tarthatatlanságát és keresztülvihetlenségét s a nyugdíjügyre vonatkozó törvényekre való hivatkozással arra a conclusióra jut, hogy az intézet rendszerét meg kell hagyni, de ezen az úton tovább kell fejleszteni. A kifejlesztésnek egyetlen módja az évi befizetések felemelése, amit még a mai viszonyok mellett is lehetségesnek tart a mindannyiunk által kívánt cél érdekében. Ez a tudományos előkészítéssel szerkesztett essay, mely az összes idevonatkozó kérdéseket felöleli, tudomásunk szerint a legközelebbi időben meg fog jelenni.

Dr. Blauner Mór, a budapesti Ügyvédi Kamara főtitkára, véleményében éppen az ellenkező álláspontot foglalja el. Ő elzárkózik a befizetések emelésétől, mert azt a kar teherbíró képességével összeegyeztethetetlennek tartja. E helyett a kirovó-kiosztó rendszernek részleges megvalósítását ajánlja, olyképpen, hogy az évi nyugdíjáruléknak csak fele tartalékoltassék, másik fele pedig a mindenkori igényjogosultak közt kiosztassék. Szerinte ily módon legalább évi 1200 P nyugdíj volna folyósítható. A díjtartalék csekélyebb dotálásából a véleményező szerint baj nem származhatik, mert a kar a nyugdíjintézettel szemben való kötelezettségének pontosan eleget tesz, aminek bizonyítására felhozza, hogy 1928-ban 3150 budapesti ügyvéd közül csak 5 kartársat zártak ki az 1928: XI. tc. 1. §-a alapján a nyugdíjárulék nem fizetése miatt.

Holló Dezső és *Koltzi Ernő* balassagyarmati ügyvédek a jelenlegi rendszer fenntartását véleményezték, de az állami hozzájárulás felemelését, az intézet tulajdonát képező állampapírok valorizálását és az alapszabályok olyértelmű megváltoztatását sürgetik, hogy az intézet vagyona, illetőleg annak egy része mezőgazdasági ingatlanokba is legyen fektethető.

Dr. Oppler Emil (Budapest) a szövetség vezetősége által felkért vezető-előadó nem helyesli a befizetések százszázalékos tartalékolá-

sát, szerinte fel kell emelni a rendes járulékot 110 P-ről évi 140 P-re s ebből 70 P-t a mindenkori igényjogosultak nyugdíjára kell fordítani. Állítja, hogy az intézet matematikai mérlege nem megfelelő s kívánja, hogy a szövetség ellenőrző matematikust küldjön ki, aki a számításokat felülbírálja. Az állami hozzájárulásnak — a pénzérték romlására való tekintettel — 700,000 P-nek kellene lenni a mai 200,000 P-vel szemben. Ezen számadatokból kihozza, hogy 50 %-os tartalékolás mellett is az évi járulékokból, az állami felemelt hozzájárulásból (melynél 700,000 P helyett csak 570,000 P-t vesz figyelembe) s az intézeti vagyon kamataiból az igényjogosultaknak évi 1760 P nyugdíj volna fizethető, de a nyugdíjat mégis csak évi 1200 P-ben óhajtja megállapítani s a felesleggel a tartalékot gyarapítani. Javasolja, hogy az intézet szervezetébe nagyobb befolyás biztosíttassék az egyes kamaráknak.

A bizottsági tárgyalásokon a vita főleg a kirovó-kiosztó rendszer körül forgott.

Dr. Oppler vezető-előadó, *dr. Blauner Mór*, *Láng Lajos* (Miskolc), *Böszörményi Béla* (Debrecen), *Vermes Béla*, *Balassa János* (Budapest), *Büchler Dávid* (Pécs) a jelenlegi rendszert megszüntetendőnek tartják s a kirovó-kiosztó rendszernek részleges, 50 %-os arányban való megvalósítását kívánják a fent ismertetett tervezet alapján. Felvetik azt az eszmét egyesek, hogy nyugdíjpótló intézményt alakítsanak valamelyik magánbiztosító társaság útján.

Dr. Popper Tódor és *Medvigy Gábor* budapesti ügyvédek viszont a jelenlegi tartalékolási rendszer mellett foglalnak állást. Szerintük díjtartalék nélkül nyugdíjintézet nem képzelhető el; a díjtartalék pedig csak úgy teljes és csak úgy töltheti be a biztosítási szakértők szerint azt a feladatát, hogy belőle a nyugdíj mindenkor folyósítható legyen, ha az egész évi járulék s ennek kamata erre a célra fordítható. A díjtartalékból más célra, pl. segélyezésre, egy fillér sem fordítható. Teljesen külön kell választani a nyugdíjintézményt a segélyezéstől, mert a nyugdíjhoz csak annak, illetőleg hozzátartozójának van joga, akinek befizetéseiből s ezek kamatából a díjtartalék képezetett. Rámutatnak arra, hogy a kirovó-kiosztó rendszer hívei kellő matematikai alap nélkül terjesztették elő javaslatukat és számításaikban az egyelőre csak a kar kívánságaképpen jelentkező magasabb állami hozzájárulást már mint valóságos tényezőt és fedezeti forrást szerepeltetnek. Feltéve, hogy a matematikai mérleg felülvizsgálata alapján 5 év múlva az tűnnék ki, hogy a táblázatban foglalt ellátás mértéke alacsony, úgy a feleslegből kizárólag azoknak az igényjogosultaknak az ellátása emelhető fel, akiknek járulékaiból a díjtartalék alakított s nem azoké, akiknek díjtartaléka a háború alatt s azt követő időkben elértéktelenedett. Szükségesnek tartják az évi járulékok fokozatos felemelését a jelenlegi díj kétszeresére, de évenként 20 %-os emelkedéssel, amit — a jó cél érdekében — a kar áldozatkészsége bizonyára magára fog vállalni. Így lehetséges lesz a nyugdíjat 850—1800 P-re felemelni s ez ily módon pénzügyileg is teljesen biztosítva lesz. *Medvigy* erősíteni kívánja azt az akciót, melyet a meghatalmazási pótbélyeg kötelező behozatala iránt indított a nyugdíjintézet, mert ezáltal az intézet jövedelme erősen fokoztatnék.

A bizottság elnöke, *dr. Nyulászi János*, a tárgyalások befejeztével a következőkben összegezte a felszólalásokat:

I. Az országos ügyvédgyűlés szükségesnek tartja a nyugdíjintézet megfelelő továbbfejlesztését, miután sem annak szolgáltatását, sem a kilátásba helyezett szolgáltatásokat kielégítőnek nem tartja.

II. A vándorgyűlés az arra hivatott tényezőknek figyelmébe

ajánlja a kiküldött bizottság tanácskozásának következő eredményét:

1. A *felszólalók többsége* aggályosnak látván az intézet jelenlegi szabályzatának alapját képező matematikai mérleget, kívánja a bizottság többsége, hogy a matematikai mérleg a szövetség szakértője által revízió tárgyává tétessék.

2. Az intézet teljesítőképessége érdekében kieszközölni az állami hozzájárulás felemelése, hivatkozással az 1914: LII. tc. indokolására s arra, hogy az intézet tőkevagyonának elpusztulása (hadikölcsönök, záloglevelek) nem az intézet hibájából következett be.

3. Erélyesen folytatandó azon akció, mely a nyugdíjintézet részére új jövedelmi forrásokat kíván teremteni a meghatalmazási pótbélyeg behozatalával s a közmegegyezést nyelő kartársak díjai bizonyos hányadának átengedése által.

4. Az intézet vagyonának értékálló tárgyakba való befektetése és a megfelelő jövedelmezőség miként való biztosítása az intézet által tanulmány tárgyává teendő.

5. Helyesnek tartja a bizottság, hogy a szervezet akként fejlesztessék, hogy a közgyűlési teendők ellátásába az ügyvédségnek minél nagyobb tömege vétessék be. Részletes javaslatot a bizottság nem tesz.

6. Nem tartja a bizottság kívánatosnak azt, hogy a jelenlegi rendszer átalakíttassék oly módon, hogy annak helyébe a *teljesen* kirovó-kiosztó rendszer lépjen. Azonban a *felszólalók többsége* annak a felfogásának adott kifejezést, hogy az évi járulékból fokozandó a kiosztásra kerülő rész, és csökkentessék az, amely tartalékolandó.

7. A bizottság óhajtja, hogy az évi ellátás legalább évi 1200 pengőben állapíttassék meg.

8. Az ellátás emelése esetében a bizottság lehetségesnek tartja az évi járuléktól *mérsékelt és fokozatos* emelését.

9. A *bizottság tagjainak többsége* nem tartja megengedhetőnek, hogy abban a kérdésben, vajjon valaki kaphat-e nyugdíjat vagy segélyt, az igényjogosultak vagyoni helyzete és jövedelme vétessek számba.

10. A bizottság figyelmébe ajánlja a nyugdíjintézetnek, hogy tegye tanulmány tárgyává azt a kérdést, vajjon nem lenne-e célszerű valamelyik biztosító intézettel kiegészítő megállapodás megkötése. Figyelmébe ajánlja a bizottság az összes ügyvédi érdekeltségnek a kamarai segélyezés fejlesztését s az ügyvédtársadalmi karitatív intézmények (Ügyvéd-otthon stb.) támogatását.

Perjogi problémák a II. Bn. nyomán.

I. Alig egy esztendeje, hogy a II. Bn. hatályba lépett: s immár nem egy érdekes jogkérdés merült fel annak alkalmazása körül, melyeket a törvény-intenció megvilágításával, a Kúria részben el is döntött. Hogy két nevezetesebb gyakorlati *perjogi* kérdést említsek: legfelsőbb Bíróságunk kimondta, hogy szigorított dologházi őrizet és szabadságvesztés összbüntetésbe nem foglalható.¹ Majd azt, hogy a szigorított dologházba utalást, a kir. törvényszéknek az 1921: XXIX. tc. 2. §-a alapján eljáró egyesbírája is alkalmazhatja; megjegyezvén, hogy ha egyesbíró által dologházba utalt vádlott oly büntetést követ el, amely az 1921: XXIX. tc. 2. §-ában megemlítve nincs, ez esetben ugyan szintén a II. Bn. 40. §. szerint illetékes törvényszék, de nem mint egyesbíró, hanem mint társas bíróság fog eljárni.²

(Ez utóbbi jogegységi döntés igazolja a Magyar Jogi Szemleiben kifejtett szerény álláspontomat; ³ szemben az irodalomban ellentétes felfogásokkal.⁴

Ugyancsak szükséges elhatározás volt a Jogegységi Tanácsnak ama döntése, hogy a II. Bn. 30. §-ában említett «egyesbíró» alatt, csupán törvényszéki egyesbíró, nem pedig járásbíró is érthető.⁵

Am folytathatók a továbbiakban a bírói gyakorlatot irányító e határozatok böles megállapításainak felsorakoztatását, hol «szellemiség, logika és értelem a kogníció terén, ez egészen új törvénynél

érvényesülhet legkifejezöbben»,⁶ de azoknak sokasága már nem volna e cikk keretében elhelyezhető; azáltal pedig, hogy közkézen forognak, felesleges munkát végeznők.

Figyelmet érdemel azonban a gyakorlatban is támogatott ama elméleti elgondolás, hogy «a II. Bn. új intézményeinek az életbe kilépésével: a klasszikus büntetőjog precízen cizellált szabályai nem mindég találjanak az új irányok jegyében történő szabályozási módokra».⁷ Tehát a mostan alakuló gyakorlatnak az kell, hogy legfőbb feladata legyen, miszerint a *korábbi* büntetőjogszabályainkat a II. Bn. modern rendelkezéseivel összhangba hozza, annak új fogalmaival, ideológiájával felmerülhető nehézségeket eloszlassa.

II. Ebből a felfogásból kiindulva, reá kell mutatnom, hogy a II. Bn.-ban nemcsak a fentemlített Kúriai döntésekkel immár leponozott, *minuciózusan szoros* (restriktív) *magyarázatot* megkívánó gyakorlati eshetőségek léteznek, hanem azok rajából egyként kiemelhetjük éppen a 30. §-ban *elbujtatott* ama fontos hatásköri rendelkezést, mely az alábbiak szerint, korábbi perjogi rendszerünkkel látszólag ellentétben van; s azt a legislatio céltudatosan élesztett lámpafényénél kell kibányásznunk.

Idáig ugyanis az a perjogi állapot volt, — mely az általános garanciális nézőpont szolgálatában állott — t. i., hogy a kir. törvényszék, mint hierarchikusan magasabban álló bírói fórum a járásbírói (Bp. élt. 18. §.), hasonlóképpen a kir. törvényszék hármastanácsa, *törvényszéki egyesbírói hatáskörbe tartozó* (1921: XXIX. tc. 2. §.) *ügyekben, adott tényállás mellett ítélkezhetett.*

Ez utóbbi perjogi állapot azonban megszűnt. Nem azért, mintha törvényszéki egyesbíró által hozandó ítélet, ugyanabban az ügyben, a tanácsi döntésnél megnyugtatóbb volna; sőt ellenkezőleg, idáig a klasszikus perjog rendszere a közjogi biztosítéki szempontokra tanított (Bp. 19. §. 2. és 3. bek. — 1921: XXIX. tc. 3. §. 2. bek.); azonban ma már, csak példaképpen említve, ha a főtárgyaláson felmerülhető értékmódosítás következik be s ilyenképpen a liquidált, de elbírálandó tényállás törvényszéki egyesbíró hatáskörébe tartozik: a tanács számára az ily ügy a továbbiakban a «noli me tangere»-t jelenti. Első pillanatra ez talán perjogi abszurdum! Mégis úgy van, hogy itt, a Bp. 263., 268., 279., 283., 379., 400., 401., 442., 527. és 554. §-ai: a *hivatalból vizsgálható hatáskör* nézőszögéből legszorosabban magyarázandók. Mert ha netalán tanács ítélkezni oly ügyekben, melyek törvényszéki egyesbíró hatáskörébe tartoznak, — bár a Bp. 384. §. 4. pontjában írt alaki semmisségi okot távolról sem valószínűsít meg — de *megsértene a II. Bn. 30. §-ában kifejezésre juttatott, jogorvoslati jogokat korlátozó (tehermentesítő) törvényhozói felfogást*, annak célja elébe lövén, a törvényszéki egyesbírói hatáskörbe tartozó ügyekben esetleg meghozott tanácsi ítélet, éppen a lex posterior által restringálni kívánt, *további kettős jogorvoslat útját nyitná meg.*

Ezek szerint kétségtelen, hogy az 1921. évi július hó 15. óta működő, *ideiglenes* törvényszéki egyesbírói intézménynek a II. Bn. egész különleges helyzetet, respektálandó *perjogi támasztékot* nyújtott.

III. Továbbá kétségtelen perjogi tény az is a Kúriának fentidézett jogegységi döntéséből kifolyólag, hogy a törvényszéki egyesbíró kompetenciája, a II. Bn. 30. és 31. *iker-szakaszok* és a 40. §. 1. bek.-ben foglaltak szerint expanzív haladást tett. Nincs azonban a gyakorlatban eldöntve ama, most még *időbeli* kérdés, vajjon az említett 40. §. 1. bekezdésében megalapozott *kivételes hatáskör komplexuma időben meddig terjed?* Hogy mely *ügyekre* vonatkozik, azt a korábbi hatásköri szabályokat egyébként nem érintő e törvényhely kifejezetten így mondja meg: «akár a szigorított dologházba utalást tartalmazó *ítélet hozása* előtt, akár *utóbb* elkövetett büntett vagy vétség miatt, minden esetben az a bíróság jár el, amelyik az elítéltet szigorított dologházba utalta». Az időbeli határra vonatkozóan *Degré Miklós* táblaelnök úr úgy nyilatkozik «Az Új Büntetőnovella Zsebkönyvében», hogy a 40. §. 1. bekezdésének rendelkezése *időbeli korlátokhoz kötve nincsen*. «Bármikor, bármennyi idő múlva követ el az egyszer már szigorított dologházba utalt egyén újabb büntetést vagy vétséget: az eljárás feltétlenül a szigorított dologházba utalást elrendelt bírósághoz tartozik. E bíróság tehát a szigorított dologházba utalás elren-

¹ Büntetőjogi Döntvénytár, 1928. kötet, 92. szám, 128. oldal.

² Büntetőjogi Döntvénytár, 1928. kötet 112. szám, 154. oldal.

³ IX. évf. 10. szám, 365. és következő oldal.

⁴ Büntetőjog, III. évf., 5. szám, 1. és köv. oldal és Ügyvédek Lapja XLV. évf., 8. szám 2. és következő oldal.

⁵ Büntető Jog Tára. 80. kötet, 7. szám, 119. és következő oldal.

⁶ Vargha: «A bírói függetlenség». Jogállam, 27. évf., 91. oldal.

⁷ Zehery: «Visszaható erő és utólagos szigorított dologházba utalás». Magyar Jogi Szemle, IX. évf., 6. szám, 214. oldal.

delése következtében, az illető egyén által életfogytig, bármikor elkövetendő bűntettek és vétségek illetékes bírójává válik.»⁸

Szabad legyen ezzel szemben, a 40. §. *mindkét* bekezdésének tartalmi egybevetése mellett, megkockáztatnom ama felfogásomat, hogy itt a törvényhozó a *területi hatáskör, tehát az illetékesség kivételssége tekintetében kívánt csupán egy különleges perjogi szabályt felállítani*. Mert hiszen, hogy e tekintetben provideált: az kitűnik a Kúria fentidézett jogegységi döntésének ama részéből, amely szerint esetleg *más területen* elkövetett és tanácsi hatáskörbe tartozó bűntett felett ama törvényszék tanácsa ítélezik később, melynek kebelében működő törvényszéki egyesbíró a szigorított dologházba utalást kimondotta volt.

A 40. §. 1. bekezdésében tehát a törvényhozónak ama elgondolásán van a *hangsúly*, hogy aki már egyszer a társadalomra nézve oly veszélyes egyénnek bizonyult, hogy szigorított dologházat is megjárta, — a további (súlyosabb és kevésbé súlyos) bűnözését legtökéletesebben ama bíróság tudja és fogja mérlegelni, mely a szigorított dologházba utalást már egyszer kimondotta volt. A modern törvényhozás és a lehető tökéletesen egyénesítő ítélezés célkitűzését ily irányban kiegészíti egyébként a 38. §. 2. bekezdés rendelkezése is. *Ezentúl* azonban már, az alább kifejtendőknél kívül, alig tudok más perjogi jelentőséget tulajdonítani a 40. §. 1. bekezdésének. (Az aggodalmasan ítélező bíró e tételes rendelkezés híján ennekölte is lehetőleg felesatolta az elébe kerülő vádlott *korábbi bűnpereinek* iratait: melyek a Bp. 313. §. alá vonható és a főtárgyaláson ismertethető iratok közé ugyan *nem* tartoznak, de az alapos ítélezés létrejöttéhez sokszor hasznos adatokat szolgáltatnak.)

Ehhez képest a 40. §. 1. bekezdésében meghatározott kivételes hatáskör és illetékesség joghatályát, illetve a szigorított dologházba utalt által «utóbb» elkövetett *vétség* tekintetében, a törvényben említett e *határozatlan időtartamot*, a szigorított dologházi őrizetet követő *feltételes szabadságra bocsátás* (46. §.) *elteltével befejezettek tekintetében*. «Utóbb» elkövetett *bűntettek*nél, miután azok tárgyában minden esetben törvényszék ítélezik, a fentérintett törvényhozói szempontokat is honorálva, arra kell következtetnem, hogy a többször hangsúlyozott tökéletes egyénesítés, mely a volt szigorított dologházi őrizetes későbbi bűntette elbírálásához szuppozícióként fűződik, jelentékenyebb kriminálpolitikai szempont, mint ama fizikai és technikai nehézségek, melyek esetleg egy *más területen* működő törvényszék eljárása elé tornyosulnak. Per analogiam iuris a «megelőzés» perjogi utilitárius nézőpontját egyébként a Bp. 17. §. 2. bek. és 19. §. 2. bek.-ben (végmondat) elismeri: ilyképpen az egykor szigorított dologházi őrizetes által utóbb elkövetett bűntett tekintetében a későbbi ítélező bíróság kivételes territorialis kompetenciáját nem kívánom vitatni. És hogy az egykor volt szigorított dologházi őrizetes által utóbb elkövetett *vétségre* vonatkozóan a kivételes hatáskör és illetékesség *kötött* szabályát nem tartanám fenti értelemben alkalmazandónak; eme igénytelen törvényértelmező álláspontomat pedig a következőkben okolom meg:

1. A vétségekre kiszabható fogház, illetve pénzbüntetés *súlyosság szempontjából* oly távol állanak a szigorított dologházba utalás intézkedésétől, hogy a II. Bn.-ban elgondolt legtökéletesebb egyénesítés elve sem szenvedhet távolról sem csorbát, ha a volt szigorított dologházi őrizetesnek aránylag csekélyebb jelentőségű (esetleg évtizedek múlva előálló) bűnyűgyében *nem* az a bíróság fog ítélezni, mely őt korábban szigorított dologházba utalta volt.

2. «Ily esetekben» (40. §. 2. bek.) az eljárást *e fiktív* kivételes hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak végzéssel *minden esetben* meg kellene szüntetnie, annál is inkább, mert vétség miatt szigorított dologházba utalásnak helye nincs (36. §.), és miután premisszám szerint: az egykori szigorított dologházi őrizetes az újabb ítélezés tárgyát tevő vétséget akkor követi el, midőn már feltételes szabadságrabocsátása kedvezően letelt, tehát *teljes abszolutiót nyert* volt.

3. De míg egyrészt véglegessé vált szabadságrabocsátás után szigorított dologházba visszazállításnak (mely külön perjogi fogalom) helye sincs; másrészt ha bármikor későbbben elkövetett vétségért az illető *legkevesebb* három évre szigorított dologházba kerülne: e mázsás súlyú intézkedés, valamint a másik lehetőség, t. i. az eljárásnak megszüntetése közötti *áthidalhatatlan szakadék*, a bírói igazságérzettel alig volna összeegyeztethető.

4. Úgyde kitűnik a 40. §. 2. bek.-nek szövegéből az, hogy a kivételes hatáskör és illetékesség hatálya csupán *addig terjedhet*, ameddig a szigorított dologházi őrizetes eme büntetés jellegű intézkedés alatt áll (hozzászámítván ahhoz a feltételes szabadság idejét), mert e törvényhely nem arról beszél, hogy a bíróság visszautalhatja a feltételes szabadságon levőt, esetleg utóbb elkövetett bűncselekményért, hanem hogy a szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartamát *feljebb emelheti* vagy az eljárást megszüntetheti.

Feljebb emelni pedig csak még *ki nem töltött* büntetést lehet. (Büntetésnek nevezem e helyütt a szigorított dologházba utalást is, a szó szűkebb lényegbe tartozó fogalmi megjelölésével. Bár *így* csupán a miniszteri indokolás említi, maga a törvényszöveg nem.)⁹

5. Végezetül a modern törvényhozások szellemével sem tudom mindenképpen egybehangolni e fejtegetéssel ellentétes álláspontot. Ugyanis ott, ahol határozatlan szabadságvesztésbüntetések léteznek (mint pl. a szigorított dologház), tapasztalható, hogy a trichotomikus rendszert igyekeznek kiküszöbölni. Hihetőleg mikor az ezidőszerint «a horizonton kívül eső» és a későbbi (legfeljebb hat év után) a gyakorlatban felmerülhető, e hatásköri probléma aktuálissá válik, már nálunk sem lesznek külön «vétségek», — csupán bűntettek és kihágások — miként az új olasz törvényhozás azt megvalósítani törekszik.¹⁰ De lege ferenda, akkor pedig nem kellene törni a fejünket a vétségek tekintetében létező fentérintett kivételes hatáskör és illetékesség kérdésén.

IV. Tulajdonképpen azonban a többször hivatkozott 40. §. *irányára* az összbüntetés (és büntetések egyesítése) fogalmának útjába is sarkallik. Vagy más szavakkal: e törvényszakasz segélyével, amennyiben egyébként összbüntetésre (egyesítésre) váró ítéletek között olyan is van, melyben jogerősen szigorított dologházba utalás mondatott ki, úgy a Bp. 517—518. §-ok (illetve a Btk. élt. 36. §.) *nélkül is*, e kimondott büntetések tartama és súlyosságuk aránya alapján, *legtöbbször* megfelelő ítéletet nyerhetünk. Ugyanis oly értelemben, mint a Bp. 19. §-át későbbi eljárási szakban korrigáló: Bp. 517—518. §-ok azt megvalósíthatóvá tennék, a különböző *jogerős szabadságvesztésbüntetéseit* egyfolytában letöltő elítéltnak perrendi kedvezéséről — ha eventualiter szigorított dologházba utaltatott — szorosán beszélni nem lehet. Miként a halálbüntetés — e hivatkozott törvényhelyeknél fogva, úgy a szigorított dologházba utalás is — ebből a szempontból inkognuens és inkommensurabilis a Btk. 20. §-a, a Bn. 17. §. és az 1913 : XXI. tc. 5. §-ában statuált büntetésekkel. Az összbüntetési (egyesítési) eljárást — ha *nem is így nevezzük* e klasszikus eredetű perjogi fogalmi kört — a II. Bn. nyomán mégsem küszöbölhetjük ki. Nevezzük arányosításnak vagy a szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartama *újabb felülbírálatának* (rekognoszkálásának). Előfordult ugyanis a gyakorlatban, hogy utóbb szigorított dologházba utalt, megelőzően már közigazgatási *kihágásért* ítéltetett el jogerősen, mely büntetés is végrehajtásra várt. Jogerős *ítéletben* kimondott ez aránylag bár csekély büntetés tekintetében, az azt követő szigorított dologházra hivatkozva: sincs mód a «minima non curat praetor» álláspontjára helyezkedni. A II. Bn. 40. §-ával pedig *ebben* az esetben szintén nem lehet operálni. De nem lehet továbbá *végzéssel* hatályon kívül helyezni (Bp. 518. §. 6. bek. utolsó mondata) korábbi jogerős ítéletet, ám «az eljárás megszüntetésének» ebben a formában kell történnie. Ebből következnek, hogy a II. Bn. 40. §-ának megfelelő eljárás a Bp. 517—518. §-aiban foglaltakat csakis az esetben pótolhatja, ha *bűntett vagy súlyosabb következményű vétség miatt ítéltetett el utóbb* a szigorított dologházba már jogerősen beutalt, mikor is ily jelentékeny büntetések figyelembevétele mellett, a szigorított dologházi őrizet legrövidebb időtartamának *emelésére* kilátás van. Mert míg a szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartamát a rekognoszkáló bíróságnak nincs módjában *ítélettel felemelni*, addig nem nyúlhat hozzá más korábbi *jogerős ítéletben* (talán csekélyebb mérvű) megállapított szabadságvesztésbüntetéshez sem olyképpen, hogy az eljárást megszüntetve (?) *végzéssel hatálytalanítaná* azt. Az pedig jogérzetünket sértené, ha a szigorított dologházi őrizetes, e büntetésjellegű intézkedés előtt, az elvek fenntartása címén, ahhoz arányítva jelentéktelen szabadságvesztést hajtának végre. A kolumbusi tojáshoz ebben a vitatható kérdésben talán úgy lehetne felállítani, hogy a II. Bn. 40. §. szerinti eljárásnak

⁹ I. a kir. Kúria III. 7276/1928. sz. 1928 december 11-én kelt határozatát. «Jogi Hírlap» III. évf., 1. szám, 3. oldal.

¹⁰ Progetto di un nuovo codice penale. Art. 17.

⁸ 140. oldal, 2. bekezdés.

csak akkor van helye, ha a szigorított dolgházba utalást tartalmazó ítélet a többiek előtt *legkorábban* emelkedett jogerőre, illetve a még szigorított dolgházi őrizetes esetleg más, külön folyó, ez ítélethozás előtt vagy utóbb *elkövetett* bűncselekménye (büntett vagy vétség) *csak ezután kerül elbírálás alá.*¹¹ Ettől a lehetőségtől eltekintve, nézetem szerint, a Bp. 517—518. §-ok alkalmazását a II. Bn. 40. §-a *mellett* sem lehet félretenni.

V. De a két említett törvényhelyben megalkotott fogalmi kör egymásnak útját sem állja. Különösen nem azért, mert az össz-büntetésnél (egyesítésnél) figyelembe vehető *beszámítás* fogalmát is ki kell kapcsolnunk a szigorított dolgházi őrizet kiszabásánál. És a gyakorlatban előfordult, hogy az utóbb szigorított dolgházba utalt, e jogerős büntetését megelőzően, közigazgatási hatóság által internálva vagy kiadatási eljárás ideje alatt, külföldi hatóságok őrizetében vagy katonai hatóság részéről ellene folytatott eljárás folyamán, bármely terjedelmes perrendi vizsgálat során elképzelhető vizsgálati fogságot is tetemesen meghaladó ideig volt letartóztatásban. Továbbá előfordult ugyancsak a gyakorlatban, hogy az utóbb szigorított dolgházba utalt egyénnel szemben más, korábbi büntetésével együtt össz-büntetésnek feltételei forogtak fenn, midőn azonban a már kitöltött hosszabb idejű szabadságvesztés-büntetés, az újabban meghatározandó (rekonoszkalandó) szigorított dolgházi őrizet legrövidebb tartamához mérten, *az eleve elveszett időnek számított.*

Végezetül a II. Bn. 38. §. 2. bek. rendelkezéséhez képest utólag kimondott szigorított dolgházi őrizetnél — mely egyedül tör a res judicata elvén keresztül — a beszámítás büntetőjogi fogalmával ellentétes, reciprok fogalomként: *a már elszervedett büntetés, az azt megelőző, tisztán perjogi jelentőségű szabadságjog korlátozásává változik át.*

Már pedig, ha a szigorított dolgházi őrizet speciális törvényes célzatánál fogva ki van zárva, hogy a végső ítélezést megelőző szabadságjogkorlátozások, így az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság, mint desztillált alaki jogi fogalmak, a büntetésbe való beszámításuk által történt *átértékelés* folytán, az ítéleti szabadságjogkorlátozás *kiegyensúlyozása* szempontjából, anyagi jogi fogalmakká *cserélődjenek*: úgy gondolom, hogy a cikkem elején hivatkozott ama kúriai döntésnek, hogy szigorított dolgházi őrizet és szabadságvesztésbüntetés össz-büntetésbe nem foglalható, *ama restringált értelmet kell adnunk*, hogy az ily össz-büntetés szempontjából eliminált szabadságvesztésbüntetés bizonyára a szigorított dolgházba utalás *után* került elbírálás alá. Szigorított dolgházba utalás esetén, ha a Bp. 517—518. §-ok szerinti eljárást ettől eltekintve is habozás nélkül mindég kikapcsolnánk, a fentebb kifejtettek szerint gyakran oly lépést tennénk, mely a többször hangsúlyozott és a II. Bn. 40. §-ára vonatkozó *szoros* törvény-magyarázatot valamennyi eshetőség mellett nem elégítené ki. Amennyiben éppen az össz-büntetés szakaszok segítségével kínálkozik alkalom a bíróságoknak, hogy az összes korábbi perjogi természetű szabadságvesztés korlátozásokat a szigorított dolgházi őrizetesnél, a bűnösség fokához mérten, ismét kiegyenlítőleg *arányosítsák*. Mely lehetőség elvetésével egyrészt az elítelt szigorított dolgházi őrizettest, e fölötte szigorú intézkedésen felül, nem egyszer lélektanilag alig elfogadható helyzetbe hoznánk, másrészt a bűnösség arányában álló szabadságjogok elvonásának az alsó határ tekintetében megfelelő megállapítását is, mint *egyedül garanciális bírói tény, végeredményében további korlátok közé szorítanánk*; amennyiben a felsorolt méltányossági érvek tekintetében a döntést a végrehajtó hatóság (felügyelő-bizottság) kezébe átszarmaztatnánk.

Dr. Zöldy Miklós.

«A kamarai választottbírók és a rendes bíróságok hatásköreinek egymáshoz való viszonya.»

I.

Fenti cím alatt dr. Szentirmay kúriai bíró úr e lap folyó évi 8. és 9. számában figyelemre méltó cikket írt.

Az ebben kifejtett és részletesen megindokolt állásponttal egyet nem értek, valamint az abban idézett kúriai ítélettel sem, melynek

¹¹ Dr. Isaák Gy.: Büntetőtörvénykönyv I. kötet, 590. oldal, utolsó bekezdés.

indokolása nem meggyőző (erre más alkalommal vissza fogok térni). A kereskedelmi kamarai választottbírók intézményét, a tisztességtelen verseny ügyeiben, igen helyesnek, és e választottbírók hatáskörét a kártérítésre is kiterjesztendőnek tartom. Álláspontomat több alkalommal megindokoltam, így abban a nyilatkozatomban is, amelyet a cikkíró úr idéz (71. old.).

Ezért indokaimat itt nem ismétlem, még pedig annál kevésbé, mivel ez alkalommal nem szándékozom az egész cikkel foglalkozni.

Ezúttal a cikknek csak egyik részére óhajtok kitérni.

A cikkíró úr ugyanis annak a felfogásnak ad kifejezést, hogy az a felperes, aki az abbanhagyásra irányuló keresetét a kamarai választottbíróknál nyújtja be — habár azt a rendes bíróságnál is benyújthatná — a netáni kártérítés iránti igényét elvesztette, azt később a rendes bíróságnál már nem érvényesítheti.

Ezt a nézetét a cikkíró úr — amint azt nála megszoktuk — igen behatóan, gyakorlati és elméleti szempontból megindokolja. Érvései azonban rám meggyőző erővel nem bírnak.

Az 1923 : V. tc. 44. §. csak annyit mond, hogy «a választottbírók hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abbanhagyásra irányul». Ezzel a törvény csak annyit mondott ki, hogy a *választottbírók előtt kártérítést érvényesíteni nem lehet*, de abból azt kiolvasni, hogy a kártérítés későbbben a rendes bíróság előtt se legyen érvényesíthető — nem bírom, bármely szabályát is alkalmaznám az interpretációnak, és «az ipso jure létesülő elengedés szerződés-szerű jogi jelenség»-gel való operálás sem meggyőző (elméletileg sem lesz aggálytalan).

Nézetének támogatása végett hivatkozik a cikkíró úr a törvényhozó szándékára is.

Ez az érvelés sem helytálló. Ebben a kérdésben véletlenül abban a helyzetben vagyok, hogy autentikusnak nevezhető felvilágosítást adhatok.

A tisztességtelen versenyről szóló törvénynek egyik régi tervezetét ugyanis én dolgoztam át. Ez átdolgozás folyamata alatt felmerült Bányász Jenő kereskedelmi kamarai titkár úr részéről a kereskedelmi kamara bekapcsolásának gondolata. Ezt a gondolatot az általam készített tervezetbe beleszövegeztem, ami lényeges újítást jelentett.

Ez az újítás, amely a végleges szövegben is bentmaradt, a kamarának polgári és büntető perekről való értesítését, a jury és a választottbírók intézményét foglalta magában. E tervezet feletti tárgyalások alkalmával a választottbírók hatásköre terjedelméről volt ugyan szó, arról azonban, hogy az a felperes, aki a választottbírókat abbanhagyásra irányuló keresettel igénybe veszi, a kártérítési igényétől essék el, szó nem volt; erre — az én tudomásom szerint — senki még nem is gondolt; erről biztosíthatom a cikkíró urat, valamint arról is, hogy ha a kamarai választottbírók igénybe vétele a netáni kártérítési igény elvesztését vonná maga után, inkább az egész intézményt elejtettük volna.

Végül még csak ennyit. A Kamara mellett működő szakszabotóság (Jury) és választottbírók intézménye bevált. Ez általánosan el van ismerve, még pedig nemcsak belföldön, hanem külföldön is (I. Iparjogi Szemle, f. é. 5. sz. 8. old.). Nem találtam senkit, akinek ellenkező véleménye lenne.

Ezek az intézmények a forgalmi körök óhajtasaihoz és érdekeihez közelebb hozzák az ítélezést és döntést.

Gondoljuk meg, hogy nem közönséges perekről van szó, hanem a kereskedői és ipari érdekeket közvetlenül érintő jogoknak nálunk eddig nem ismert, speciális védelméről van szó.

Gondoljuk meg, hogy gazdasági életünknek közvetlenül érdekelt fontos faktorai ezeknek az intézményeknek nemcsak fentartását, hanem további kiépítését egyhangúlag kívánják.

Ez elől nem szabad szemtel hunyni a bíróságnak, nem szabad azzal ellenkező irányt követő judikaturát fejleszteni, különben a magyar bírót jogosan terhelhetné az a vád, hogy «weltfremd».

Dr. Schuster Rudolf.

II.

A *tisztességtelen verseny* bíráskodásában a nem hivatásos, nem jogász bírák részvételének kérdése része a laikus bíráskodás általános kérdésének, amelyben az állásfoglalást nem annyira a szemben álló érvek súlya, hanem inkább érzelmi momentumok döntik el. De ez csak de lege ferenda érthető, de lege lata meg kell követelni, hogy a törvényben szabályozott hatáskörök meghatározása

sine cura et studio történjék. Ezért a törvény ama rendelkezésének magyarázatánál, hogy a tisztességtelen verseny kérdésében döntő választottbíróóság hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abban hagyásra irányul, nem befolyásolhat az a meggyőződés, hogy ezt a bíraskodást jogpolitikai okokból szűkíteni, eltörölni, fentartani vagy kiterjeszteni kell. A kúriai döntés, amely a magyarázati polemikát felélénkítette, a megkívánt tárgyilagosságot nem nélkülözi és a törvényszöveg grammatikai értelmének, valamint a törvényi rendelkezés logikai tartalmának megállapításával jut el arra az eredményre, hogy csak az olyan ügy vihető a kereskedelmi és iparkamarának választottbíróasága elé, amelyben a felperes nemcsak a választottbíróasághoz forduló keresettel, hanem egyáltalában nem kíván kártérítést. Az *ügy* szónak használatában, amely szó az egyes igényt érvényesítő keresettel szemben az egész jogviszonyt felöleli, a törvények nyelve nem következetes ugyan, amint azt a Tp. 11. és 12. §§-ai mutatják, amelyekben az *ügy* szó kétségtelenül az egyes igényt érvényesítő *per* szó helyett áll, de, ha az intézkedés értelme az ellenkezőt nem kívánja, mégis csak a szónak általánosan elfogadott értelméből kell kiindulni. A szabálynak befejező mondata: «ennél fogva a kereset csupán abban hagyásra irányul» kizárja különben, hogy előzően az *ügy* szó csupán a keresetet (*per*) jelentse, mert a mondat szerkezet éppen az ügyet (jogviszonyt) és a keresetet (igényt) állítja szembe. A törvénynek javaslati indokolása is a Kúria határozatában érvényesült felfogást támogatja s a gyakorlati eredmény szemlélete is. Mindennek bővebb fejtegetését talán feleslegessé teszi az a cikk, amelyet erről a kérdéstről a budapesti ügyvédi karnak egyik legjelesebb tagja már 1926-ban tett közzé a lapok hasábjain s amely meggyőző erővel fejtette ki azt az álláspontot, amelyet most a legfelsőbb bíróság is elfoglalt. A kártérítési követelés elvesztésén sincs mit megütközni, mert az a versenyben sértett fél elhatározásán mulik. Ha kártérítést is kíván, akkor forduljon ahhoz a bírósághoz, amelyhez a tisztességtelen verseny miatt induló perek általában tartoznak (Tvt. 38. §.) s nem az «enyhébb» esetek külön bíróságához. A jogfentartás csak arra lehet ok, hogy a kamarai választottbíróóság a hatáskör kérdését felvesse s ha a sértett a kártérítéshez ragaszkodik, hatáskörének hiányát kimondja. A szabály ilyen alkalmazásának nincs tehát semmi méltánytalan következtetése, mert senkit kártérítésétől akarata ellenére meg nem foszt. Csak annak a pernek a felperese, amely perben a kir. Kúria irányító döntését meghozta, panaszkozhatik, azért, hogy az ő jogvesztése tulajdonképpen a választottbíróóság hatásköri túllépéseinek a következtetése, amely súlyos következménynek elhárítását a másodfokban eljáró kir. Ítéltábla meg is kísérelte. De a jogszabály értelmének kúriai határozattal történt tisztázása után immár senki sem hivatkozhatik arra, hogy lépésének következményeit be nem láthatta.

Dr. Löw Tibor.

Jogászegyleti vita a Magánjogi Törvénykönyvről.

A június hó 14. napján tartott ülésen a halasztás kedvezménye, a megadómozottak felelőssége és a közszerzemény elvesztése került tárgyalás alá. Ezt megelőzően *Papp István* kúriai tanácselnök úr a korábbi rendelkezésekre is megtette észrevételeit. A 149. §. második bekezdésével kapcsolatban felvetette a kérdést, vajjon ez a rendelkezés nem gátolja-e a felek ügyletkötését, így különösen azt, hogy a 168. §-ban szabályozott szerződéssel veszély esetén kívül is biztosítékkadásra köteleztessék valamelyik fél. A 151. §. második bekezdése ellentétben áll a kir. Kúria gyakorlatával. A kir. Kúria szerint ugyanis az ajándékot nem kell a közszerzeménybe betudni. A kir. Kúria szerint a különvagyonból a házastársnak juttatott ajándékozás ugyanolyan elbírálás alá esik, mint az idegennek juttatott ajándék. Véleménye szerint a kir. Kúria álláspontjának helyessége különösen akkor tűnik ki, ha a házastárs vagyonában ági vagyon is van. A 152. §-sal szemben kérde, nem ad-e okot visszaélésre a közszerzeményi rész elismerése. Kizárja-e az elismerés a későbbi szerzeményből rész követelését és megengedi-e a házastársnak a későbbi adósságok terhének viselése alól? A közszerzemény megosztása esetében a ráfizetésre kötelezés kizáró 158. §. második bekezdését mellőznék. Általában mellőznék a közszerzemény megosztásának részletes szabályait és főszabály-

ként a természetben megosztást állítaná fel s ha ez nem lehetséges, a bíróságra bízna a megosztást. A 159. §-ban szabályozott halasztás kedvezményét helyesli. Rámutat azonban arra, hogy a javaslat szabályozása mellett egyes esetekben ez a rendelkezés a különvált házastársak kibékülését megnehezíti. *Holitscher Siegfried* a halasztás kedvezményében alapvető újítást lát. Nem helyesli azonban a kedvezmény feltételeinek a javaslatban foglalt szabályozását. A közfelfogás a közszerzemény kiadásában is öröklést lát és nem tudja belátni, hogy a feleség halála után miért kell az apának a vagyon felét a gyermekek részére kiadni. De viszont éppen ez a halasztás kedvezményének egyedüli indikált esete. Ha gyermek nincs, a kérdés nem aktuális, mert a férj az örökös. Ha az elhalt házastárs végrendeletet alkotott és a közszerzeményi rész kiadására az életbenmaradó házastársnak még halasztást sem adott, ez arra utal, hogy a házastárs nem volt bensőséges és így hiányoznak a kedvezmény feltételei. Nem indokolt a kedvezmény akkor sem, ha a házastársot felbontották, még pedig annak a félnek a javára sem, aki nem volt vétkes. Éppen ezért nézete szerint az esetek egy-séges szabállyal nem oldhatók meg. Azokban az esetekben viszont, amikor a halasztás indokolt, nem tarthatók fenn a javaslatban megszabott feltételek. A vagyon gazdasági egységének megóvásához fontos érdek fűződhetik akkor is, ha a kiadás méltánytalan hátrányt nem idézne elő. Nem lehet minden esetben a biztosítékkadását sem követelni, amely gazdasági kihatásaiban majdnem azonos a kifizetéssel. Javasolja, hogy saját gyermekeivel szemben a házastárs minden további feltétel nélkül igénybe vehesse a halasztást és ebben az esetben biztosítékkadásra is csak veszélyeztetés és új házasság esetében legyen köteles. A többi esetekben a törvényben megszabott feltételek lennének fenntartandók. *Back Frigyes* örömmel üdvözi a 159. §. humánus intézkedését. Kifogásolja azonban, hogy ezt a kedvezményt a 159. §. második bekezdése majdnem illuzóriussá teszi. Hátrányos a biztosítékkadás és nagyon súlyos feltétel a másik házastárs vagyonára vonatkozó közszerzeményi követelésről lemondás. Éppen ezért azt javasolja, hogy a halasztás előfeltételeit a bíróság állapítsa meg úgy, hogy a másik házastársnak, illetőleg örökösének igénye teljesen biztosítva legyen. *Teller Miksa* megállapítja, hogy a közszerzemény ellen a vita során felhozott aggályok nagyrésztet eliminálja a halasztás kedvezményének megfelelő szabályozása. A 159. §. azonban nem megfelelő megoldás. Főként a másik házastárs vagyonára vonatkozó közszerzeményi követelésről való lemondást tartja feltétlenül elejtendőnek. *Holitscherrel* szemben éppen akkor tartja indokolatlannak a halasztás korlátozását, ha a férj idegenekkel áll szemben. Ha a belső házastárs hiányzik is, kérdés, nem-e a másik házastárs félnek a hibájából. A bíróságnak biztosítandó széles latitúddal szemben utal a kir. Kúria elnökének kijelentésére, aki a jogszabályalkotás körében is elsősorban a perek számának csökkentésére törekvést tartotta kívánatosnak. Helyénvalónak tartja, hogy ha a halasztás kedvezményét a törvény feltételtől teszi függővé, legalább bizonyos kíméleti idő álljon a kiadásra kötelezett házastárs rendelkezésére, mert különben ez a házastárs kénytelen az ellene meginduló perben védekezni. Kiemeli azt a különös helyzetet, hogy ha a szerződő fél az asszony, férjének halála után a halasztás kedvezménye özvegyi jog formájában feltétlenül megilleti és így nem látja indokoltnak, hogy a férj jogállása miatt nem lehetne hasonlóan kedvezően megoldható. *Evva Ferenc* a közszerzemény megosztásánál a házastárs halála után elvi nehézséget lát abban, hogy a szerzési mód nincs tisztázva. A túlélő valójában a már elhalttól szerez, ami elvileg tarthatatlan. A halasztás kedvezménye szerinte a visszasságokkal szemben igen gyenge korrektívum. *Alföldy Dezső* szerint a javaslat a halasztást a szükségesnél szűkebb körre szorítja. Helyénvaló lenne, hogy az elhalt házastárs lemenői se legyenek kötelesek a közszerzeményi vagyont azonnal kiadni. Nem tartható fenn a halasztásnak a nem vétkes házastársra korlátozás sem. A lemondás megkívánását szintén elejtendőnek tartja. Rendelkezni kellene arról az esetről is, amikor mindkét házastárs, illetőleg az örökösök kölcsönösen vesznek igénybe a halasztást. Dologi biztosítékkadás csak a szükséghez képest kellene kívánni. *Almási Antal* szerint felesleges a közszerzeményi jog örökjogi és családjogi eredetének vizsgálatába bocsátkozni. Kétségtelen, hogy a közszerzemény bevált intézménye ma okvetlenül szükséges. A feleség a házasságkötéssel bizonyos olyan társadalmi és gazdasági helyzetbe jut, amelyet a házasság megszűnése után is fenn kell tartani, figyelem nélkül arra, hogy a szerzésben milyen mértékben vett tényleg részt. A közszerzeményi igény

keletkezése és esedékessége tekintetében az elméleti nehézséget nem látja. De nem látja a 159. §. második bekezdésében a halasztás kedvezményének nullifikálását sem. A Holitschertől felállított megkülönböztetéseket nem tartja szükségessé. Ami indokolt a gyermekekkel szemben, az indokolt más érdekeltekkel szemben is. Dologi biztosítékul jelzálogjog is alkalmas lévén, ennek a megkívánását nem tartja indokolatlan tehernek és a kamatfizetési kötelezettség is természetes. A maga részéről is helyteleníti azonban a javaslatnak azt a rendelkezését, amely a másik házassággal szemben a közszerzeményi igényről való lemondást kívánja meg. *Szladits Károly* elnök az elhangzott felszólalásokból is megállapítja, hogy a halasztás kedvezménye a közszerzeményi jognak centrális kérdése. Elismeri, hogy a javaslatban bizonyos félénkség jut kifejezésre, szemben Grosschmiedt egyszerű megoldásával. Nézete szerint a halasztást a lemondónak a házastárs halála után megadni túlmenne a célon. A kamatozás elejtése sem lenne helyénvaló, mert a közszerzemény végső sorban törvényből folyó jutalom és így a megjutalmazottat nem lenne indokolt a gyümölcstől hosszú időn át megfosztani. Ha a halasztás az apa javára a gyermekekkel szemben is méltányos, még méltányosabb idegenekkel szemben. Megfontolásra érdemes a lemondás megkívánásának elejtése.

A közszerzemény elvesztéséről szóló 161. §-t *Evva Ferenc* az érdemtelenesség eseteire is ki kívánta terjeszteni. *Stehlo Dezső* felveti a kérdést, helyes-e a bírói ítélettel megszünt házasság esetében a közszerzeményi rész kiadását követelő félnél minden esetben eltekinteni a vétkekességtől. A vétkekesség szerepét a javaslat a közszerzemény körében igen szűk körre szorítja. A közszerzemény alapját azonban a házassági erkölcsi és gazdasági tartalmában egyaránt kell keresnünk. A közszerzeményi jog keletkezésénél és fejlődésénél két feltevésnek volt fontos szerepe. Az egyik, hogy minden szerzés a házaspár közös megélhetésének és boldogulásának előmozdítása céljából történt, a másik, hogy a házastársak egymást kölcsönösen támogatták a vagyon gyűjtésében és megtartásában. Különösen a második szempont az, amely a nő közszerzeményi jogát kiszélesítő irányban fejleszti. De éppen ezért nem fogadhatja megnyugvással a közszerzemény kiadásának kötelezettségét, ha a kiadást az a házasság követeli, akinek a hibájából a házasság bírói ítélettel megszünt és aki e mellett a közszerzeményi vagyon gyűjtéséhez nem járult semmivel se hozzá. Ehhez képest javasolja, hogy közszerzeményt ne követelhesen az a házastárs sem, akinek házassága bírói ítélettel az ő vétkekessége folytán szűnt meg és nem tudja igazolni, hogy a vagyon megszerzésében tevőlegesen résztvett. E megoldás mellett nem tartana a perek számának lényeges emelkedésétől, hiszen a vagyonjogi kérdések a bontóper függvényét alkotják. *Almásy Antal* az intézmény rációjának és technikájának összetévesztését látja azokban a felszólalásokban, amelyek a közszerzeményre való méltatlanság eseteit ki kívánják terjeszteni. A ráció, hogy a házasságot az együttélés alatti szerzeményből jutalom illeti, a technika, hogy ez a jutalom feltételes követelésben áll, amely a házasság megszűnésekor válik esedékessé. A már kiérdemelt jutalomtól való megfosztás voltaképpen visszaható erejű jogszabály volna, amely büntetékép a már megszerzett igénytől fosztaná meg a házaspárt. Elemi jogérzékbe nem ütközhetik az, ha az évek múltán bekövetkező ballépés ellenére is megtartja a házastárs a korábbi magatartásának jutalmát. Még a kógens bontóokok sem alkalmasak feltétlenül a közszerzeményi igény levegőbe röpítésére. A 161. §-t megfelelő módosításokkal legfeljebb az öröklésre érdemtelenesség eseteivel lehetne kiegészíteni. *Teller Miksa* a jutalomelméletet nem tudja magáévá tenni, a közszerzemény a szerző tevékenységének az eredménye. Így fogva fel a dolgot, a közszerzemény elvesztése tulajdonképpen vagyonelkobzást jelent, amit a mi jogunk csak a legsúlyosabb esetekben ismer. Éppen ezért még a javaslat 161. §-át is szűkíteni kell, az elvesztést a gyilkosság, szándékos emberölés és halált okozó súlyos testi sértés esetére korlátozva. Nem lenne igazságos például a közszerzeményt elvonni attól a házaspártól, aki a másik házasságnak kitagadás okául is szolgálható magatartásán felháborodva, vasvillát fogott és házastársát üldözőbe vette. *Papp István* kúriai tanácselnök szerint a gyakorlat eltért attól, hogy a közszerzemény alapja a közös tevékenység. Az alap egyedül a házasságban együttélés. A közszerzemény a házaspár saját jogán illeti meg és így alig is lehet annak az elvesztéséről beszélni. Az élet ellen törés mellett legfeljebb a házasságtörés lehet olyan ok, amely a közszerzemény kiadása iránti igényt megszünteti. De az elvesztést ebben a esetben is a bűnös személyre kellene szorítani és nem kel-

lene az ártatlan gyermekeket is hátránnyal sújtani. Az öröklésre érdemtelen, akinek még nincs is szerzett joga, csak kiesik az öröklésből. Véleménye szerint a közszerzeményi igény szempontjából is substituálni kellene a gyermeket és a szülőket, a távolabbiakat azonban már mellőzni lehetne. Az élet ellen törés kifejezést nem tartja egészen pontosnak. A bontóokok esetére való kiterjesztés kérdésében felhívja a figyelmet arra, hogy nem mindig az a valósággal vétkes házaspár, akinek hibájából az ítélet szerint a házasságot felbontották. *Virágh Gyula* szerint a jutalom-teória elejtésével el kell esnie a közszerzemény elvesztési lehetőségének is. A közszerzeményi igény érvényesítése esetleg nem egyéb, mint a házastárs saját vagyónának kikövetelése. *Szladits Károly* elnök rámutat arra, hogy azokban az esetekben, amelyekben a felszólalók a közszerzeményi igény elvesztését a javaslatban megvontnál szélesebb körben tartották kívánatosnak, legtöbbszörre az segít, hogy ilyenkor a nem vétkes házaspár az életközösséget nyomban megszakíthatja és ezzel a szerzeményi közösség a 141. §. első bekezdésének megfelelően szintén megszakad. Ezzel szemben áll viszont az is, hogy a «blutige Hand nimmt keine Erbe» gondolatának a közszerzemény körében is van létjogosultsága.

Szladits Károly ezután a vita folytatását a folyó évi szeptember hóra halasztotta és meleg köszönetét fejezte ki a vita minden résztvevőjének, akik időt és fáradságot nem kímélve, a hivatásukkal járó nagy elfoglaltságuk ellenére is oly sok igen értékes anyagot szolgáltatott a javaslat tökéletesítésére. Külön köszönetet nyilvánított *Stolpa József* előadónak, aki lucidus fejtegetéseivel a vitapontokat éles és kitűnő megvilágításba helyezte.

Bűnségely és rendtörvény.

Az Átv. (1921 : III. tc.) 1. és 2. §-a szerint, aki a törvényben meghatározott céllal alakult mozgalmat vagy szervezkedést előmozdítja, ugyanúgy büntetendő, mint a «tevékeny résztvevő», ill. «résztvevő».

Ez az intézkedés — *Finkey Ferenc* koronaügyész helyettes (A magyar anyagi büntetőjog mai állapota), *Degré Miklós* (Magyar Jogi Szemle, továbbá Zsebkönyv IX. kiad.) és *Angyal Pál* (Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi III. tc. című lebilincselő érdekességű művében, *Degré nyomán*) állítása szerint — rés a Btk.-nak a bűnségely enyhébb elbánására kötelező 72. §-a által kötelezően előírt szabályn.

Mindhárom illusztris szerző önként értetődként fogadja el, hogy a bűnségely, már minthogy a bűnségely általában, az Átv. id. rendelkezésénél fogva a Btk. 72. §-ban előírt mérvnél szigorúbban büntetendő.

Degré és a fölfogását szösz szerint elfogadó *Angyal* szerint a mondott intézkedésnél fogva e két esetben bűnségely csak a mozgalom, ill. szervezkedés kezdeményezője vagy vezetője tevékenységével kapcsolatban létesül. A részvétellel kapcsolatban, az Átv. mondott intézkedésénél fogva, nem.

E két kijelentés közül az első az, melyet szó nélkül fogadok el. A másodikat nem; vagy legalább is nem így, és pedig:

mert a törvény, (ellentétben a Btk. 200. és 201. §§-val melyek a «segédkezet nyujt» kitételeknek a használatával a titoksértéshez nyujtható minden néven nevezhető bűnségelyi közreműködést megfosztottak a járulékos jellegtől, konstitutív természettel ruházva föl azokat itt),

nem a bűnségelyről általában, hanem annak a 69. §. 2. p.-ban felsorolt esetei közül csak egyikéről, az előmozdítóról intézkedett. A többi eset, így pl. a várható haszon biztosítása vagy a hatósági intézkedések meghiusítása tekintetében való előzetes egyetértés, különösen pedig: másnak a cselekmény előmozdítására reabírása útján megvalósuló bűnségelyről nem intézkedett. Ezen esetekben tehát, véleményem szerint, elvileg elképzelhető a bűnségely.

A «részvétel» ugyanis keretfogalom, melybe az emberi tevékenységnek minden néven nevezendő formája, de sőt a mulasztás is beleilleszthető. Fogalmának köre (amint a Btk. más szakaszaiból ösmert «közreműködik» fogalmának köre is) sem jogi, sem bölcsészeti alapon nem volna körülhatárolható. Ehhez képest a részvétel megvalósul, ha valamely cselekvés a szónak köznapi értelmében vett emberi tevékenységnek legalsóbb határát akárcsak érinti is.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy az «előmozdítás» (mely, mellelleg megjegyezve, mulasztással csak akkor tud léte-

sülni a Btk. általános tanai szerint, ha az a mulasztás jogi parancs-al szemben követtetett el), mindig szükségképen esik bele a «rész-vétel» fogalmi körébe.

Ehhez képest tehát az «előmozdítás» törvényes intézkedés híján sem minősült volna bűnsegélynek és törvényes intézkedés híján is alapcselekményképen, nem pedig bűnsegélyképen lett volna büntetendő.

A részvétel mellett való felsorolására épp ezért ok nem volt. Így hát ez a felsorolás-törvényhozási pleonazmus.

Ettől függetlenül döntendő el az az immáron inkább csak elméleti jelentőségű kérdés: helyes lett volna-e a Btk. 72. §-ban a bűnsegédnek általában biztosított enyhébb elbánást törvényhozással megszüntetni? De tovább megyek: a büntető jogtudomány mai álláspontja szerint általában fönntartható-e továbbra is a Btk. 72. §-a?

Az így föltett kérdésre én csak tagadólag tudok felelni. A 72. §-nak nincsen jogosultsága. Nap-nap után láttunk eseteket, melyekben a bűnsegéd tevékenysége erkölcsileg, de anyagilag, azaz az okozott kár mérvét és a bűnsegédi cselekménynek veszélyességét tekintve is, súlyosabb beszámítást érdemel, mint az alapcselekményt elkövetőé. Ezt érezte a miniszteri indokolás is, amikor az előmozdítóval szemben azért kívánta kizárni az enyhébb elbánást, mert az ellenkező álláspont a mozgalmat vagy szervezkedést pénznek vagy helyiségnek rendelkezésre bocsátásával istápoló nem érdemel ex offo kisebb büntetést, mint a mozgalomban vagy szervezkedésben tevékenyen résztvett, de épp csak hogy tevékenyen résztvett tettes.

Azonos elgondolástól indítva az 1927-iki *progetto preliminare di un nuovo codice penale* a bűnsegédnek nem biztosít enyhébb elbánást, bár a javaslatnak a szerkesztésében a szocialista *Enrico Ferri* is «tevékeny részt vett». Általános részében azt mondja, hogy ha valamely büntetendő cselekményt többen követtek el, valamennyi résztvevő a törvényben előírt büntetéssel sújtandó, kivéven a be nem számítható egyén felbujtását és néhány más, a tervezetben tüzetesen felsorolt törvényes minősítő ok fönnforgásának az esetét (így pl. ha ötnél több a részeseknek a száma). A tervezet az eredménytelen fölbujtás esetén követendő eljárást is szabályozza, büntetés helyett itt biztonsági intézkedésre jogosítva a bírót. Nem feledkezik meg az excessus mandati esetén követendő eljárásról sem. De a bűnsegéd fogalmát célzatosan veti el, midőn e helyett *cooperanza avente minima importanza* cím alatt igen kis horderejű részességű közreműködés esetére arra ad jogot a bírónak, hogy a törvényben előírtól kisebb büntetést rójon ki:

Véleményem szerint csak így lehet a kérdést a lelkiismeretet nem nyugtalanító módon megoldani. Így jut a bíró abba a helyzetbe, hogy a cselekmény összes körülményeinek kellő méltatásával, tekintet nélkül a cselekménynek alapcselekményi vagy bűnsegédi jellegére, kisebb bűnösségi fok esetén kisebb, az ellenkező esetben nagyobb büntetést rójon ki. A jelenlegi állapot mellett is van erre módja a bírónak, ám voltaképpen a legtöbb esetben csak a törvény szellemének megsértésével, miért is a 72. §. ólomsúlyal üli meg lelkét és sok esetben igazságtalanságra készítet.

Az olasz javaslat mondott intézkedésénél fogva a mi törvényünknek megfelelő intézkedéseiben nem volt kénytelen az előmozdítót kiemelni.*

Dr. Dombóváry Géza.

Lefoglalható-e a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtóval szemben fennálló követelése?

I.

A Jogtudományi Közlöny ez évi 6. számában ily cím alatt megjelent soraimhoz fűzött észrevételeiben T. M. álláspontommal szemben a kir. törvényszék álláspontját tartja helyesnek.

Nagy sajnálatomra T. M. félreértette soraimat, amidőn arra a konkluzióra jut, hogy a végrehajtató a *saját követelését* lefoglalhatja. Én azt a kérdést tárgyaltam, lefoglalható-e a végrehajtató a végrehajtást szenvedőnek vele szemben fennálló követelését,

* A szövegezés egyébként klasszikus. «Mozgalom és szervezkedés helyett» «asszociáció» említ. Célzat gyanint valamely társadalmi osztálynak a másik fölött való diktatúrájának erőszakos úton való elnyomását, vagy az állam gazdasági és társadalmi rendjének, vagy az egész politikai és giuridicio, szóval törvényes rendjének erőszakos fölforgatását említi.

vagyis lefoglalható-e a végrehajtató a *saját tartozását*. Ezzel szemben T. M. két helyen is arról beszél, hogy a végrehajtató a *saját követelését* lefoglalhatja, ami nyilván egészen más, mint amit én állítok. Nem tartom azonban kizártnak amíg T. M. erre nem nyilatkozik, hogy ez nem-e csak elírás* az ő részéről és tényleg arra gondol és a mellett foglal állást, hogy a végrehajtató a *saját tartozását* is lefoglalhatja. Az ugyanis, hogy a végrehajtató a saját követelését lefoglalja, még nagyobb abszurdum, mint a saját tartozásnak a lefoglalása, mert hiszen akkor a saját vagyonából keresne kielégítést a végrehajtást szenvedő tartozása fejében. Ha tehát úgy értette a kérdést, amint azt én gondoltam, vagyis, hogy a végrehajtató a saját tartozását lefoglalhatja-e, úgy sajnálom, hogy az én tagadó álláspontommal szemben, — amely a foglalás kizárását a Vht. 79. §-ának a szövegével, amely a végrehajtást szenvedőnek *harmadik* személy elleni követelését mondja ki lefoglalhatónak és a kielégítési eljárásnak és a Vht. 123., 124. és esetleg 82. §-ai alkalmazásának keresztülvihetlenségével indokolta, — nem hozott fel ellenérveket, hanem a lefoglalhatóságot egyedül azzal indokolja, hogy a beszámítást a végrehajtási bíróság esetleg nem fogja megengedni, mert a beszámítást a végrehajtási eljárás során a törvény nem szabályozza. A beszámítás azonban anyagi jogi tény, amelyet az adós, mint a hitelező követelését megszüntető tény, bármikor érvényesíthet és így nincs is arra szükség, hogy ezt a végrehajtási törvény szabályozza. Attól tehát nem kell félni, hogy a végrehajtási bíróság a beszámítást nem fogja elismerni, ha annak anyagi jogi feltételei megvannak, mert hiszen az teljesen jogtalan eljárás lenne. Ha pedig a másik fél a beszámítást ignorálva, a beszámított követelését végrehajtási úton mégis be akarná hajtani, úgy ezzel szemben végrehajtás megszüntetési vagy korlátozási keresetnek volna helye.

Dr. Borsodi Miklós.

II.

Az e cím alatt a Jogtudományi Közlöny 1929. évi március hó 15-iki számában felvetett kérdés — úgyhiszük — sokkal nagyobb jelentőségű, semhogy az a «Szemle» rovat szűk határai között megférne. Bátrak vagyunk épp ezért igénytelen nézetünknek kifejezést adni és a felvetett álláspontokhoz a magunk részéről is néhány kritikai megjegyzést fűzni.

Alapjában véve helytelennek tartjuk Borsodi Miklós álláspontját és a törvényszék döntését fogadjuk el; viszont Teller Miksának azzal az érvelésével sem érthetünk teljesen egyet, mellyel a bírói határozat védelmére kel.

Sem elvileg, sem gyakorlatilag nem látjuk ugyanis akadályát annak, hogy a végrehajtató a végrehajtást szenvedőnek vele szemben fennálló követelését foglalhassa le s ekképpen tehát a végrehajtató mintegy saját tartozásából keressen kielégítést. Nem akadály mindenekelött a törvény, értve ezalatt a Vht. 79. §-át, mert e helyütt semmi megkülönböztetést nem tesz, illetve a szóban forgó eset lehetőségét nem zárja ki. Ebből a szempontból túlzottan messze-menő jelentőséget tulajdonít Borsodi a «harmadik személy» kifejezésnek, mert hiszen a jogi, illetve jogszabályszerkesztési terminológiának ezzel a megjelölésével a törvény — mint egyebütt a cselekvő alanytól különböző személyt — úgy itt is *csak a végrehajtást szenvedőtől*, nem pedig a «felektől» különböző személyt kívánt meghatározni, ez pedig a végrehajtató is lehet.

Ami a 82., illetve 122. és 123. §§-ra való utalást illeti, ezeket sem lehet a gyakorlati megoldás akadályaiul felhozni, mert az eljárás lebonyolításánál mindig a legegyszerűbb formákra kell törekednünk, nem pedig az időt és költséget feleslegesen igénybevevő módokat választanunk.

Ami különösen a Vht. 82. §-át illeti, az a körülmény, hogy a végrehajtató az ekként letiltott követelést, illetve tartozásának összegét bírói letétbe köteles helyezni, önmagában véve, még nem zárja ki a tárgyalat eset lehetőségét és, bár az eljárást költségessé és talán hosszadalmassá teszi, viszont a kielégítés e módja ritkán fordulván elő, nem esik ugyanazon elbírálás alá, mint egy, a mindennapi életben jelentkező végrehajtási cselekmény szempontjából.

Igen természetes azonban, hogy a kielégítés szóbanforgó módja csak a Vht. 123. §-a esetében, tehát akkor foghat helyet, ha a végrehajtató az egyedüli foglaltató hitelező és másnak nincs a

* Természetesen elírás. T. M. megjegyzése úgy értendő, hogy a végrehajtató lefoglalhatja végrehajtást szenvedőnek a végrehajtatóval szemben fennálló követelését.

(Szerk.)

lefoglalt követelésre szerződéses zálogjoga sem. Ebben az esetben a végrehajtható a lefoglalt követelés átruházását kérheti és ennek megtörténtével — adós és hitelező egy személyben egyesülvén — a végrehajtható tartozása megszűnt. Aligha lehetne kétségbe vonni, hogy ez a végrehajtható részére éppoly tényleges kielégítés, mintha ingófedezetet nyert volna, természetesen csak a kompenzáció határáig. Több végrehajtható esetén azonban a végrehajtható ezzel az eljárással nehezen ér célt, minthogy a lefoglalt követelés összege sorozás alá kerülvén, a beszámítás útján való kiegyenlítés alig, sőt talán éppen nem lesz lehetséges.

Az egy foglaltató esetében ugyan a követelés lefoglalása elméletileg, mint bírói kényszerintézkedéssel végrehajtott, hogy úgy mondjuk *kényszerengedményezés* (*cessio necessaria*) is felfogható. Ennek figyelembevételével pedig nehezen lehetne elképzelni, hogy a végrehajtható a végrehajtást szenvedő követelését, tehát saját tartozását magára engedményezteti. Ez a nehézség még élesebben lép előtérbe akkor, ha meggondoljuk, hogy a *cessio plena* háromszemélyes jogviszony, amely tehát az adós és a hitelező között érvényesen nem keletkezhetik. De ugyanakkor e *«quasi cessio»* gyakorlatilag, mint a kötelemmegszűnés egyik módja: az egyesülés = *confusio* jelentkezik, amelynek nézőszögéből már merőben irrelevans, hogy az kényszer útján valósul meg.

A fentebb előadottak még abban az esetben is helyt állhatnak, ha a végrehajtható a Vht. 79. §. 3., illetve 123. §. utolsó bekezdése alapján végrehajtást szenvedőnek vele szemben fennálló és jelzálogilag biztosított követelését aljelzálogjog útján veszi foglalás alá. Eltekintve ugyanis attól, hogy a végrehajtható esetleg csupán magát a biztosított követelést foglalja le, a jelzálogjogot ellenben érintetlenül hagyja, — ez az eset t. i. semmilyen nehézséget nem tár fel — bekebelezett aljelzálogjoga nem közvetlenül saját ingatlanát, hanem a végrehajtást szenvedő jelzálogos követelését terheli és csak a követelésnek a Vht. 123. §-a alapján történt átruházása vagy a jelzálogjognak a Thr. 79. §-a értelmében való törlése után (61. T. Ü. H.) «sik le a földszintre», vagyis kerül közvetlenül az ingatlanra. Ebben a pillanatban azonban bekövetkezik a *confusio*, a követelés megszűnt, illetve a jelzálogjog *jus dormicus*-szá válik, tehát ismét a fenti eredményhez jutunk.

Mindezeknél fogva a kir. törvényszék fenthivatkozott határozatát a magunk részéről is, de csak azzal a megszorítással fogadhatjuk el helyesnek és gyakorlatilag is eredményesnek, ha a végrehajtást szenvedő követelésére *egyedül a végrehajtható nyert zálogjogot* s ezért nézetünk szerint a felvetett álláspontok egyike sem vezethet a felmerült kérdés megoldásához. *Dr. Sebestyén József.*

Bírói hatáskör vegyestermészetű szerződéseknél.

Gyakori eset az, hogy egy tejszarnoki vállalat szerződést köt akár egy községi szövetkezettel, akár a községi szövetkezetbe nem tömörült tehéntartó gazdáival a tej vagy tejtermékek megvételére. Ezen szerződés lényeges rendelkezése az szokott lenni, hogy a vállalat bizonyos, akár fix, akár elszámolási alappal bíró áron megveszi az illető szövetkezet vagy gazdák tejét s mellette kibérli a tejszarnokot.

A fenti esetet véve alapul, vizsgálendő az, hogy egy ilyen szerződésből felmerülő vita esetén melyik bíróság bír hatáskörrel?

Ennek a kérdésnek a felvetése azért bír fontossággal, mert a Pp. 11. §-a miatt nagyon kevés ügy kerül felsőbbírói elbírálás alá és azt a legtöbb esetben véglegesen az elsőbíróságok döntik el.

Ennek a kérdésnek a megfejtésénél elsősorban azt kell megállapítani, hogy mi tulajdonképpen ennek a szerződésnek a jogi természete, illetve mily ügyletet valósít meg az egyszerűen szerződésnek nevezett megállapodás, mert a bírói hatáskör kérdésénél ez az első szempont.

A kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontja alapján kétségtelen, hogy ez a szerződés elsősorban adásvételi szerződés, mert hisz a vállalat a tejet azon célból veszi meg, hogy azt természetben vagy feldolgozva továbbadja.

Az is kétségtelen, hogy a tejszarnok helyiségeinek meghatározott bér mellett való kibérlése bérleti jogviszonyt állapít meg.

Ezek szerint a köznapi tejszarnoki szerződések egy adásvételi és egy bérleti szerződést foglalnak magukban.

Már pedig az adásvételi szerződésből felmerülő bármely vita esetén *érték szerint* (2000 pengőn alul vagy felül) a járásbírói bíróság vagy a törvényszék, bérleti szerződésből felmerülő vita esetén viszont, *tekintet nélkül* a pertárgy értékére, a járásbírói bíróság bír hatáskörrel.

Már most az a kérdés, hogyha a szerződő felek között ezen egységes, de két jogügyletet magában foglaló szerződésből jogvita merül fel, hova forduljon a jogaiban sértett fél: az érték szerint hatáskörrel bíró bírósághoz, avagy tekintet nélkül az értékre, a járásbírói bírósághoz?

A kérdés megfejtése nem oly egyszerű, mert hiszen egy egységes szerződésről van szó! Nézzünk csak a kérdés mélyébe!

Elsősorban meg kell állapítani azt, hogy a szerződő felek szándéka elsősorban a tej-, illetve a tejtermékek adásvételére irányul és csak ezen ügylet technikai lebonyolítása végett kötik a bérleti szerződést. Ugyanis a vállalkozónak egy csarnokra van szüksége, ahol a tejet összegyűjtheti és feldolgozhatja. Ezért az adásvételi ügyletet bátran nevezhetjük a szerződő felek akarata szerint «főügyletnek» és a bérleti szerződést «mellékügyletnek», *kisegítőügyletnek*.

A szerződésből felmerülő viták háromféle természetűek lehetnek:

1. csak az adásvételi szerződésből felmerülő viták (pl. nem szerződésszerű tejár fizetése); 2. csak bérleti viszonyból folyóak (bér nem fizetés); 3. melyek mindkét jogviszonyt érintik (a vállalat nem fizet sem vételárt, sem bért).

Az első két esetben a megfejtés könnyebb, mert bár a vita két jogügyletet magában foglaló egységes jogviszonyból fakad, mégis a tulajdonképpeni peres rész vagy az adásvételi vagy a bérleti jogviszonyból ered.

Ezért szerény nézetem szerint az 1. esetben az érték szerint hatáskörrel bíró bíróság, a 2. esetben tekintet nélkül a per tárgyának értékére, a járásbírói bíróság bír hatáskörrel. (Így döntött egy ízben a pécsi kir. Törvényszék a P. 464/925. sz. ítéletében.)

A harmadik esetben a megfejtés már nehezebb. Itt disztinválunk kell két eset között és pedig, hogy az adásvételi ügyből eredő követelés a 2000 pengőt meghaladja-e vagy sem.

1. Ha 2000 pengőt meg nem halad, akkor mindkét követelésének elbírálására a járásbírói bíróság bír hatáskörrel.

2. Ha pedig 2000 pengőt meghalad, akkor a jogaiban sértett félnek két út áll rendelkezésére: a) vagy különválasztja a két jogügyletből eredő jogsérelmet, az adásvételből eredő követelését a törvényszéken érvényesíti és a bérleti jogviszonyból eredőt a járásbírói bíróság előtt; b) vagy mindkét követelésével a kir. törvényszékhez fordul azon az alapon, hogy a főügyleti hatáskör abszorbeálja a kisebb hatáskört.

Én ez utóbbi nézethez csatlakozom.

Konzummálva: a lényeg azon van, hogy a vita az egységes szerződés melyik jogügyletéből ered és ez a vezérfonál a hatáskör eldöntéséhez. *Dr. Kisfaludi Imre.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért.

— A Munkásbiztosítási Felsőbírói bíróság 6. sz. döntvénye. —

Az 1927: XXI. tc. a betegségi biztosítási járulékért és pótjárulékért való felelősség határait nagy fantáziával terjesztette ki. A részvénytársaság tartozásaiért az igazgatók, az egyesületekért a vezetőség (!) és minden munkaadóval a feleség egyetemleg felelős. Nehogy ez üzemutód bármiféle ürügy alatt kibújhasson a törvény 26. §-a kimondja, hogy: «Az üzemutódlást, az üzemnek az eredeti adós üzemével való azonossága esetében a szerzés jogcímére való tekintet nélkül meg kell állapítani».

A törvény tehát elment a szigor legmesszebb menő határáig: a jogutód a szerzés jogcímére való tekintet nélkül felelős. De a törvény szerint mégis szükséges, hogy valami jogcímen valaki megszerezze az üzemet.

A kir. Munkásbiztosítási Felsőbírói bíróság 8. sz. döntvénye (közölve Bud. Közlöny 1928 dec. 30.) átlépte a szigor legvégső határát és kimondta, hogy «az üzemutódlást nemcsak abban az esetben lehet megállapítani, ha a későbbi üzemtulajdonos az üzemet az említett munkásbiztosítási köztartozásokkal hátrálékos munka-

adótól megszerezte, hanem az üzemutódlás az üzemnek az üzem-elődtől megszerzése (átszállása) nélkül is megállapítható az üzemazonosság bizonyítására alkalmas egyéb ténykörülmenyek alapján».

Tehát *üzemutódlás* az üzem megszerzése nélkül.

De még mindig nem értünk el a szigor utolsó állomásáig. A döntvényt a Munkásbiztosító intézet úgy értelmezi, hogy az «üzemazonosság» akkor is fenforog, ha valaki, aki az előző üzem tulajdonosával semmi néven nevezendő jogviszonyban nem volt és nincs, tőle semmit sem szerzett meg, kibérli a helyiséget és vadonatújonnán berendezkedve, hasonló üzemet újonnan kezd.

A döntvény és a munkásbiztosító gyakorlata máris azt eredményezte, hogy elárverezett, liquidáló vagy eladósodott üzem helyiségének hasonló üzem céljára való bérbeadása vagy egyáltalán lehetetlen, vagy legalább is nagy nehézségekbe ütközik.

Arra nem kell szót vesztegetni, hogy a döntvény alapján ki-fejlesztett gyakorlat teljesen önkényes.

De a Felsőbírószék döntése is helytelen.

Mindenekelőtt törvényellenes. A törvény szerint utód csak az, aki *megszerezte* az üzemet. Nemcsak de lege lata, hanem de lege ferenda sem védhető a döntvény. Miért legyen elég az üzemazonosság az előd adósságával való felelősség megállapításához? Például valaki árverésen megveszi az üzem berendezését. Miért legyen felelős az előző üzemtulajdonos tartozásáért?

Mivel indokolja a döntvény álláspontját? Azzal, hogy a törvény intenciója az, hogy a munkásbiztosítási tartozásokért «maga az üzem» álljon helyt. Ez a törvény szavaiból nem olvasható ki. Ha pedig a törvény így volna értelmezhető, sürgősen meg kellene változtatni. A mai szörnyű gazdasági viszonyok között felesleges még újabb nehézségeket gördíteni új vállalatok elé!

E sorok célja kizárólag csak az, hogy magára a döntvényre és annak nyomán keletkezett gyakorlatra a figyelmet felhívja.

A döntvény kilenc hasábos indokolásával nem kívánok polemizálni. Azt hiszem, a legfontosabb érve a döntvénynek az utolsó mondata, mely így szól: «Elvitathatatlan, hogy az üzemutódlási felelősség szigorú jogszabályai egyes esetekben megnehezíthetik valamely üzem létesítését, vagy egy régi üzem helyiségeinek újabb bérbeadását. Viszont a társadalombiztosítás intézményének zavartalan működése és az ehhez szükséges anyagi eszközök biztosítása olyan közérdek, amely előtt egyes magánérdekeknek is háttérbe kell szorulniuk».

Ez az indoklás meggyőzhet mindenkit arról, hogy a társadalombiztosítás intézményének szüksége van erre a döntvényre, de senkit se győz meg arról, hogy a döntvény a törvény szavainak vagy csak szellemének is megfelelne.

Bírói gyakorlatunk kifejlesztette — helyesen — a «veszélyes üzem» objektív felelősségét. A döntvény most tovább megy — helytelenül — és megállapítja az «azonos üzem» objektív felelősségét. Egyelőre a betegségi biztosítási járulékokért. De ha ez a konstrukció helyes volna, akkor az «azonos üzem»-et nemcsak a betegségi biztosítási járulékokért, hanem minden tartozásért felelőssé kellene tenni. Akkor minden «azonos üzem» *veszélyes* volna, és ez alapon csakugyan meg lehetne konstruálni a «veszélyes üzem» felelősségét.

Dr. Teller Miksa.

Jogirodalom.

A nőkről szóló magyar törvénycikkek, Szent Istvántól napjainkig.
(1000—1928.)

Egybeállította dr. Mandel Károly pécsi ügyvéd.
(Grill Károly könyvkiadóvállalat 586 old.)

Szerzőnek «Az ügyvédekről szóló magyar törvénycikkek» című gyűjteménye a múlt évben méltó elismerésre talált. Az ezúttal közzétett fenti című nagyterjedelmű hasonló célú munka bevezetésében a szerző utal arra, hogy mindeddig alig került forgalomba oly gyűjtemény, amely foglalkozási ág, vagy nem szerint szedte volna össze a törvénytárból a megfelelő törvényeket, s ezzel szemléltető képét nyújtott volna az arra vonatkozó jogfejlődésnek.

A munka ezt a valóban létező hézagot kívánja pótolni és kiemelni, hogy a nőnem túlnyomóan a világháború után lett a törvényhozás tagjává, tehát az új törvényalkotó nemet elsősorban érdekelni fogja, hogy mily törvényeket alkotott a férfinem róla, de nélküle.

Szerző tovább megy és nem alap nélkül figyelmeztet arra (bev. 49. old.), hogy az igazság megtestesítőjét a régi rómaiak isten-asszony, Justitia képében ábrázolták, tehát minő gátló ok hozható fel az ellen, hogy a nő akár az ügyvédi pályán, akár az esküdtbíró-ság, akár a szakszírószék tagjai közt foglaljon helyett? Szerzőt mindvégig a nők jogainak legtökéletesebb védelme és teljes jogi emancipációjának gondolata vezeti végig ezer év törvényalkotásán. Ez a készsége megérdemli, hogy nemcsak a saját jogukat ismerni kívánó nők, hanem mindazok érdeklődjenek könyve iránt, akik a magyar jog e részbeni fejlődését az eredeti forrásokból kívánják megismerni, de nem kevésbé azok is, akik a gyűjteményt hasznos, gyakorlati kézikönyv gyanánt kívánják igénybe venni.

* *

Szerző a bevezetésben foglalja az anyagot rendszerbe és foglalozza az anya, a leány, a feleség, az özvegy jogával, a nő társadalmi jogosítványával, büntetőjogával, képesítési, alkalmazotti jogviszonyaival, vagyonjogával és öröklésével. Különös gonddal tárgyalja a hitbér intézményét, foglalozza annak római jogi eredetével, amely a hitbérben a hozomány (dos) viszonzását (antipherna) látta, míg a középkorban nálunk a contrados nevet nyerte. Téves a szerző szerint jogunkban a viszonthitbér fogalmát felállítani, mert ilyent sem törvényeink, sem jogi szokásaink nem ismernek. A hitbér viszonzozomány, amely a feleségnek a férj vagyonából halála után mindenképp kiadandó volt.

A törvényanyagot szerző időrendben ismerteti, igen becses tárgymutatója (521—586. old.) betűrendes utaló index alakjában az anyagot minden képzelhető vonatkozásában kimerítően felöleli.

A gazdag anyagból idézzük Szent István 13. törvényét, amely megengedte a férjnek, hogy hűtlen feleségét megölje — «Istennek adjon számot róla és ha kedve tartja, vegyen mást feleségül» (60. old.); továbbá Kálmán király Decretuma 7. fejezetét, (63. old.) mely szerint az asszony valahányszor elhagyja urát, vigyék vissza hozzá, mert meg. vagyon írva: «Kiket Isten egybekötött, ember el ne válassza». Jellemző adatai a férji hatalom korlátlanágát valló középkori felfogásnak.

A könyv a nagyszámú, érdekes középkori törvény után közli Werbőczy Hármaskönyvéből a Régi Szokások összeírását, amelyben a nőkre vonatkozással bírnak (75—103. old.), továbbá II. Rákóczi György Approbata és Compilata Constitutioi idevágó részét. Egyes nemes asszonyok pereinek ismertetése elmaradhatott volna.

A későbbi törvényhozás köréből feldolgozta a szerző az Országbírói értekezlet vonatkozó anyagát, a gyámi, a büntető, a népiszkolai, a kisedővásról szóló törvényeket. Újabb törvényeink közül csak megemlítem a házassági törvényt, a gyermekek vallásáról, az állami anyakönyvvezetéséről, a közegészségügy rendezéséről, a nők éjjeli munkájáról, a leánykereskedés elnyomásáról, a hágai egyezmény házasságjogi vonatkozásairól, az állami alkalmazottak özvegyei, árvái ellátásáról, az állami óvónőkről szóló törvényeket.

A háború utáni törvényeink közül többek közt gyűjteményben látjuk az Ipartörvényt (1922: XII. tc.), az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1925: XXVI. tc., a leányközépiszkolákról szóló 1926: XXIV. tc., a betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927: XXI. tc., a nők stb. ipari védelméről szóló 1928: V. tc., végül az öregségi stb. biztosításról szóló 1928: XI. tc. vonatkozó részeit.

Dr. Mandel Károly nagyarányú, értékes munkát végzett és könyve igaz nyeresége magánjogi irodalmunknak. L. F.

Szemle.

— **Az ügyvédi nyugdíjkérdés** a szegedi vándorgyűlés egyik legfontosabb tárgya volt. Vezércikkünkben részletesen beszámolunk a beérkezett véleményekről és a felszólalásokról. Nem volt véleményeltérés abban, hogy a kérdés mai megoldása nem kielégítő és a nyugdíjintézet tovább fejlesztése szükséges. A megoldás módja kérdésében a vélemények eltérők és a kirovó-kiosztó rendszernek akárcsak részleges megvalósítása is a legkomolyabb és igen alaposan indokolt ellenzésre akadt. Ez a kérdés nemcsak nálunk vajudik. Ausztriában e napokban foglalkozott a Verwaltungsgerichtshof azzal a jogorvoslattal, mellyel néhány bécsi ügy-

véd megtámadta a bécsi Ügyvédi Kamara közgyűlésének határozatát.

A közgyűlési határozat szerint a bécsi ügyvédek kötelesek bruttó jövedelmük 0.7%-át segélyalap céljaira (Ver-sorgungsfond) befizetni. Ezen alpból a Kamara segélyezné a keresetképtelenné vált ügyvédek és az ügyvédek özvegyeit és árváit. A panasszal élők szerint a Kamara nem jogosult ily adókiivetésére. Különösen kifogásolja a panasz, hogy nem minden özvegy és árva és nem minden munkaképtelen ügyvéd részesül majd fix összegű segélyben, hanem a Kamara vezetősége állapítaná meg, kik szorulnak segélyre és mily mértékben.

A Verwaltungsgerichtshof még nem döntött érdemlegesen a panasz sorsa felett. Bécsben e kérdés miatt lemondott a Kamara vezetősége és új választásnak vetette magát alá. Nálunk is pártkérdéssé akarják tenni a kar egyetemét érdeklő kérdést.

Pedig ebben a kérdésben igazán minden ügyvédnek félre kell tennie a párt szempontokat és mindenkinek össze kell fogni, hogy a kérdést gyorsan és jól megoldja. A szegedi vándorgyűlés nem hozott megoldást. Tovább kell dolgoz-nunk.

— **Az angol rendőrség** ellen felmerült vádak vizsgálataira kiküldött Royal Commission munkájáról nemrég az angol jognak kiváló ismerője, *Admeto Géza* számolt be lapunkban. Legutóbb pedig *Mendelényi László*, a Kúria tudós bírása közölt ugyane tárgyról igen érdekes cikket a Jog-állam júniusi számában. Érdekes a cikk nemcsak mint beszámoló, hanem konklúziójában is. Megállapítja hogy, «olt nincs vallatás csendőrség, rendőrség által» és «ha nem csinálták volna ezt a nagyszabású vizsgálatot, akkor esetleg tovább lappangott volna a gyanú, hogy a rendőri nyomozások szabálytalanul történnek». Akármily kevésbé célzatos fogalmazású is e megállapítás, lehetetlen ki nem olvasni e hüvősen tárgyilagossá ismertetésből, hogy nálunk Angliától eltérően van előzetes vallatás és minthogy nálunk a tárgyban boldog emlékü Kozma Sándor korszaka óta nem csináltak nagyszabású vizsgálatot, tovább lappang a gyanú, hogy a rendőri nyomozások szabálytalanul történnek. Ez a lappangó gyanú pedig fölöttébb alkalmas arra, hogy az igazságra oly esetekben is sötét árnyat vessen, amelyekben a gyanúnak semmi alapja nincs. Nem valószínű, hogy a vádlottak védekezésének etikája országonként különböző volna. Ha Angliában a vádlottak nem szokták a bíróság előtt a beismerésük visszavonását azzal indokolni, hogy a beismerő vallomást a nyomozás során szenvedett bántalmazások hatása alatt tették, úgy ennek nyilvánvalóan két oka van. Egyrészt az, hogy az angol nyomozóhatóság nem is helyez súlyt arra, hogy a vádlott beismerjen, másrészt az, hogy, ha mégis tett beismerő vallomást, a visszavonásnak ily indoklása aligha számíthatna hitelre. Ezzel szemben sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a nyomozási visszaélések panaszát nálunk mindennapos. Ennek oka nyilván nem a magyar vádlottak fokozottabb rosszhiszeműségében rejlik. Ha egyes esetekben nem történnének visszaélések, más esetekben sem állna a vádlottak módjában, hogy azokból maguknak védekezési tőkét kovácsoljanak. E panaszok megszüntetésére csak egy eszköz van. Minden esetben meg kell szűnnie a visszaéléseknek. Ha a nyomozó hatóságok vezetői minden középkori hátsógondolat nélkül meg vannak győződve róla, hogy a Bp.-ban kodifikált vádely nem holmi modernista babona, kötelességük gondoskodni a rendőri és csendőri közegek megfelelő kitanításáról. Nem szabad érdemül betudni a detektíveknek és csendőröknek, ha beismerő vádlatot kedveskednek fellebbvalóiknak. Meg kell magyarázni, hogy az igazságszolgáltatásnak kisebb baj, ha a vádlott büntetlen marad, mintha bűnösségével szemben a nyomozás szabálytalanságából támad gyanú. Ily fölvilágosító kioktatás, amelynek a legnagyobb nyilvánossággal kell történnie, ha

elégyszer ismétlik, nem maradhat eredmény nélkül. Eredményessége pedig nem csupán az igazságszolgáltatás érdeke, hanem a gyakran hirdetett kultúrfőlnynek is elemi követelménye. Mert a nyomozás makulátlansága elsősorban kultúrkérdés, amelyet írott szabályokkal nem lehet megoldani, amíg nem gondoskodunk, hogy e szabályok szelleme a szabályok legalsóbbrendű végrehajlóiban is testet öltson.

— **Az Országos Ügyvédszövetség szegedi vándorgyűlésének** a kari érdekekre vonatkozó határozatai.

A) A vándorgyűlés az ügyvédképzés és továbbképzés terén kívánatosnak tartja: 1. A jogi egyetemi képzés reformját oly értelemben, hogy az előadások hallgatását, a főtárgyakban való kollokviumokat és a szemináriumok látogatását a négy évi tanulmányi idő fenntartása, de a főtárgyak teljes anyagának az azok hallgatására előírt tanulmányi idő alatt való ismertetése mellett tegyék kötelezővé; 2. a jogi egyetemi tanulmányok befejezése és abszolutorium elnyerése után az ügyvédi kamarák által a bíróságok közreműködésével létesítendő gyakorlati tanfolyamok látogatásának kötelezővé tételét, amely tanfolyamok hallgatása után bocsátandó csupán a hallgató az egyes szigorlatokra; 3. a doktori (jogtudori) címnek eltörlését: a jogtudori cím megadásának magasabb tudományos képzettség igazolásától való függővé tételét; 4. oly rendelkezés életbe léptetését, amely az ügyvédi vizsga most érvényben lévő megosztását megszünteti és ezen a téren ismét a korábbi állapotot helyezi hatályba; 5. oly rendelkezés életbeléptetését, amely a pénzügyi és a közigazgatási jogot — amely jelenleg az ügyvédi vizsgák keretébe csak mint melléktárgykör szerepel — főtárgycsoporttá minősíti és ilyen módon kötelezővé teszi az e tárgycsoportba tartozó kérdések feltételét; 6. az ügyvédi továbbképzés biztosítása végett az igazságügyminisztérium közreműködésével — bírósági székhelyeken a bíróságok bevonásával — az újabb törvények és rendeletek ismertetése céljából tudományos előadások megszervezését és azok keretében a jogi alkotások, valamint érdekesebb jogesetek kölcsönös megvitatását.

B) A vándorgyűlés a közteherviselés terén kívánatosnak tartja: 1. 2000 pengőn felüli perértékű ügyekben a peres illetékeknek a per során bélyegjegyekben való lerovásának megszüntetését és az összes illetékeknek a per befejezése után, az ügyvéd felelősségének mellőzésével, közvetlenül az ügyfélre való kivetését; intézkedést aziránt, hogy a törvénykezés az ügyvédek kezességét a bélyegjegyekkel fizetendő vagyonátruházási illetékért és bejelentési felelősségét az okiratok illetékezését végleg szüntesse meg; 2. az ügyvédek és általában a szellemi foglalkozásuk forgalmi adójának teljes törlését; 3. a törvényhozás által a pénzügyi kormányzat felhatalmazását arra, hogy az ügyvédek kereseti adóját kontingentálja és a kontingensen belül az adó kivetését, illetve annak megosztását a kar egyes tagjai között az ügyvédi autonómiára bízsa; továbbá annak a megállapítását, hogy a jövedelmi adó szempontjából kontingálás útján kivetett adó összegét oly módon vegyék figyelembe, mintha az számszerű vallomás alapján nyert volna megállapítást; 4. az 1909: IX. tc. 19. §-a és az 1912. évi LIII. tc. 15. §-ában foglalt rendelkezések hatályának visszaállítását s ennek megfelelően a szellemi foglalkozásuk általános kereseti adó kulcsának leszállítását öt százalékról négyszázalékra; 5. az 1909: IX. tc. 55. §-a azon rendelkezésének visszaállítását, amely szerint minden adófelszámolási bizottságban az illető törvényhatóság területén székelő ügyvédi kamara közgyűlése választ egy rendes és egy póttagot.

C) A vándorgyűlés a zúgírászat terén kívánatosnak tartja: 1. a zúgírászat cselekményének a jelenlegi törvényes körülírásnál szélesebb körű meghatározását, amely a zúgírászat minden lehetséges esetét felöleli; a cselekmény tényálladékának kiterjesztését nevezetesen arra is, aki, bár ingyenesen vagy csupán közvetett anyagi haszon fejében, de rendszeresen követi el a tiltott cselekményt, — továbbá arra, aki közreműködésével a tiltott képviselést vagy közbenjárást előmozdítja vagy leplezi; ha egyesület keretében követik el a zúgírászat cselekményét, úgy a bűnvádi felelősségnek az egyesület elnökére és ügyészére való kiterjesztését; 2. a zúgírászat cselekményének vétséggé minősítését és annak fogházzal való büntetését; 3. az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslat mielőbbi beterjesztését a törvényhozáshoz és ennek keretében az okirati és beadványi ügyvédi kényszer fokozott

kiépítését; 4. a közigazgatási és a pénzügyi igazgatás terén a kötelező ügyvédi képviselő életbeléptetését bizonyos értékhatáron felül; 5. az ingatlan-közvetítő irodák eltávolítását attól, hogy okiratok szerkesztésével és telekkönyvi beadványok készítésével foglalkozzanak.

D) A vándorgyűlés az ügyvédi munka racionalizálását, specializálódását a rendelkezésre álló munkaalkalmak minél teljesebb és eredményesebb kihasználása érdekében feltétlenül kívánatosnak tartja. Helyteleníti az ügyvédi kamaráknak azt a fegyelmi gyakorlatát, amely a speciális ügyvédi irodák ilyen minőségének hangoztatását — amennyiben nem minősül meg nem engedett reklámnak — fegyelmi vétségnek minősíti. A fővárosban, a nagyobb ügyvédi székhelyeken kívánatosnak tartja az ú. n. ügyvédi végrehajtási irodák szervezését. A vándorgyűlés kívánatosnak tartja a békebírói intézmény mielőbbi kifejlesztését és békebírákka elsősorban ügyvédek kinevezését, valamint azt, hogy a jövőben végrehajtóvá elsősorban az arra esetleg pályázó ügyvédek nevezzenek ki. A vándorgyűlés kívánatosnak tartja, hogy a jövőben nyugalmazott köztisztviselő csak öt évi várakozási idő után lehessen ügyvéd és az O. H. E. fosztassék meg mielőbb hatósági jellegetől.

— Felmondás családi kapcsolatban levő bérlőtársak ellen.

Anyja és fia együtt béreltek lakást. Az írásbeli szerződést mindkettőn aláírták. A felhívás fizetésre, felmondólevél és ennekutána a kereset (felmondás érv. ir.) egyedül az anyja ellen intéztetett. Az elsőbíróság (I—III. ker.) a keresetet elutasította, mondván, hogy két bérlő van, mind a kettőnek fel kellett volna mondani, és mindkettőt előzőleg felszólítani. A bérlőtársak egyikéhez intézett felmondás ez okból hatálytalan. A törvényszék 31. Pf. 14,752/1928. sz. a. megváltoztatta a járásbíróság ítéletét és a felmondást érvényesnek mondta ki a következő indokolással: A kir. törvényszék az elsőbíróságnak azon jogi álláspontját, hogy jelen esetben a közösen bérelt helyiségek bérelte mindkét bérlővel szemben egyöntetűen eszközölt felhívás és felmondás útján lett volna megszüntetendő — nem fogadta el. Ugyanis jelen esetben a per nem vitás adatai alapján megállapítható, hogy családi kötelékben levő bérlőtársról lévén szó (anya és fia), külön felhívás és felmondás alkalmazása a másik bérlőtárral szemben nem volt szükséges, mert a székesfővárosi szabályrendelet 5. §-a értelmében ez esetben fennálló egyetemlegesség folytán a felhívás és felmondás mindkét félre kihat, vagyis az egyik bérlőtárhoz intézett felhívás és felmondás a másikra is kiterjed.

— **Bíróság megsértése régi jogunkban.** Nagykőrös város tanácsa 1639. évi január 17-én *Fejér Pálné* bűnperével foglalkozott. Ennek a bűnyügynek — amelyet egyik munkájában *Szell Farkas*, a debreceni kir. ítélőtábla volt nagynevű tanácselnöke és utána *Vajna Károly* is részletesen ismertetett — az előzménye az volt, hogy *Fejér Pálné* a város mézáróseitől több ízben vitt el húst a nélkül, hogy azért fizetett volna, miért is az érdekelt mézárósok feljelentésére a város őt érzékeny büntetéssel sújtotta. E feletti elkeseredésében a vádlott sértő szavakkal illette a városi tanács ítélkező bírját. E miatt indult meg a bűnper ellene, melynek során *Halvágó Lukácsné* tanu azt vallotta, hogy *Fejér Pálné* így nyilatkozott: «Hamisak az bírák, hamis az egész tanács és az székbíró, mert hamis törvényt tesznek». *Kócs Györgyné* tanu szerint azt mondotta, hogy «hamis a bíró, hamis a tanács, mert igaz törvényt nem tesznek, hamis a székbíró, ez a nagyhasú öregbíró, Gyömli aga szabású hamis törvénytevő, az Isten a bíróságot soha ki ne hagyja tölteni se esküdtinek, se bírának». *Kovács János* tanu is hallotta, mikor *Fejér Pálné* a város törvényéből haza jöven, azt mondta, hogy «neki hamis törvényt tettek, azért hamis a székbíró, hamisak a bírák, az Isten ki ne hagyja tölteni egészségben esztendejüket». A városi tanácsnak ez ügyben hozott ítélete szerint, minekutánna *Fejér Pálné* az igaz törvénytételért mind a város bíráját, mind az egész tanácsot «rút, gyalázatos szókkal illette», azért az ő nyelvének undokságáért és az bírák és tanács urainak módnélkül való szidalmazásáért: «nyelvén marasztotta». Ha a város jó tetszéséből engedelmisséggel lenni neki «az fekete székből az ekléziát megkövesse és az városból kivezetessék». Ezt az ítéletet aztán végre is hajtották. *Zsoldos Benő.*

— **Adatok régi peres eljárásunkhoz.** *Koncz János* főlevéltárnok több mint húsz évvel ezelőtt sok értékes feljegyzést tett közzé Debrecen multjából, a város legrégebbi jegyzőkönyvei alapján. Ezekből, régi perjogunkat érintő néhány jellegzetesebb adatot szük-

segesnek tartok feleleveníteni. 1589-ben *Lakatgyártó János*, debreceni ügyvéd, a városnak az ő egyik perében ítélkező főbíráját «kemény szavakkal illette». A város tanácsa az ügyvédet nyomban letartóztatta és csak azután bocsátották szabadon, mikor a bírót és a szenátorokat «in gremio» megkövette. — 1599-ben a debreceni magisztrátus a főbíró és a tanács tagjai részére, kik a török időkben gyakran utaztak veszedelmes kiküldetésekből, a következő napidíjakat állapította meg: Egerbe 3 forint, Szolnokra 1½ forint, Kassára, Diósgyőrbe 1 frt, Erdélybe Gyulafehérvárig 5 frt, ellenben Tokaj, Várad és Ecsed nem volt felvéve a listába, mert ezek a helyek «közel vagynak». Másrészt a forspontosok díja 1626-ban ekként lett megállapítva: Váradra és Tokajba 5 frt, Szolnokra 10 frt, Egerbe 12 frt, Kassára 15 frt, Bécsbe pedig 69 frt. Érdekes tudnunk, hogy az ügyvédi díjakat hogyan állapították meg ezekben az időkben. 1609-ben a jószágkeresés és főbenjáró dologért 5 frt, «alábbvaló perekért» 3, 2 és 1 frt járt az ügyvédnek, azzal a meghagyással, hogy a díjak egyik felét per előtt fizesse meg a fiskálisra szoruló ember, másikat pedig, «mikor az törvény végbemegy». Harminc évvel később, 1639-ben már ez volt az ügyvédi díjszabás: egyes causákban 5 frt, ha pedig valami derekas aquisitiót vesznek fel, az olyan causától duplumot, vagyis 10 forintot vehessenek fel, ha nagyon nagy, akkor 20 forint jár, «vidéki emberen azonban többet vehessenek fel néhány forinttal az causáknak és az embereknek állapotja szerint». *Zsoldos Benő.*

— **Magyar Közjog**, írta: *dr. Molnár Kálmán*. E 750 oldalra terjedő vaskos kötet, amely az ugyanily című munkának harmadik kiadása, voltaképp a munka első teljes kiadása, amennyiben most már a közjog egész anyagát magában foglalja. Ha a tudós szerző ellenszenvet nyilvánít a «tankönyv» fogalom ellen, úgy erre saját munkájából kiindulva elég oka van. Amely közjogi munka még ma is száz oldalt szentel a trónbetöltés, a pragmatica-sanctio és a koronázás részletkérdéseinek, amely mint aktuális közjogi problémát tárgyalja a Horvát-Szlavon-Dalmátországek, Fiume, a katonai határvidéket stb., azt tankönyvnek igazán nem lehet nevezni. Mert azt talán Pécssett se követelik a jogtanuló ifjúságtól, hogy a Habsburg-Lotharingiai háznak a munka függelékében közölt családfáját megtanulja. Ha a magyar-horvát viszonyról azt tartja a szerző az előszóban, hogy annak «a jövőben is meg lesz a jelentősége», úgy ez politikai véleménynek egész jogosult vagy ha a legitimista jogfolytonosságról azt tanítja, hogy annak «csak pillanatnyi nehézségek vagy éppen csak hangulatok» állják útját, úgy ez is beválik tiszteletreméltó meggyőződésnek, de a teteles közjog tudományáról tájékoztató munkában nincs helye. Tankönyvek nem arra valók, hogy akár legitimista, akár antilegitimista propagandát terjesszenek.

— **Útmutató bélyeg- és illetékügyekben.** Hasznos gyakorlati útmutató jelent meg *dr. Pongrácz Jenő* szerkesztésében. A könyv tartalmazza az okirati, közigazgatási, vagyónátruházási és törvénykezési illetékeket és az összes ezzel kapcsolatos tudnivalókat. A zsebkönyv ára 2 P. Megjelent a Magyar Törvénykezés kiadásában.

Inhalt. Die Pensionsfrage der Rechtsanwaltschaft auf dem Szegediner Kongress. — *Dr. N. Zöldy*: Prozessrechtliche Probleme im Zusammenhange mit der zweiten Strafnovelle. — I. *Dr. R. Schuster*; II. *Dr. T. Löw*: «Das Verhältnis der Kompetenz der Kammerschiedsgerichte und der ordentlichen Gerichte». — Justizvereinsdebatte über das Bürgerliche Gesetzbuch. — *Dr. G. Dombováry*: Beihilfe und Ordnungsgesetz. — I. *Dr. N. Borsodi*; II. *Dr. J. Sebestyén*: Ist die Forderung des Exekuten, die dem Exekutor gegenüber besteht, pfändbar? — *Dr. E. Kisfaludi*: Gerichtskompetenz im Falle von Verträgen gemischter Natur. — Gerichts Rundschau: *Dr. M. Teller*: Die Verantwortung des Betriebsnachfolgers für der Krankenkassegebühren. — Rechtsliteratur: *E. L.*: *Dr. Mandel*: Die Gesetze über den Frauen von St. Stephan bis zu den heutigen Tagen. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér, állástkeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Kitűnő elméleti képzettséggel és nagy magánjogi gyakorlattal bíró fiatal ügyvéd állást nyerhet. Jelentkezés d. e. 12 óra után, VI., Sip-u. 12. III. em. 26. alatt.

Némi gyakorlattal bíró jogtudor közjegyzői vagy ügyvédi irodában alkalmazást keres. Cím: Telefon Aut. 608—65.

Természettani és természetrajzi műszerek
 Vetítő-készülékek
 Térképek és falitáblák
 Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
 Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
 Fizikai és chemiai experimentáló szekrények az
 ifjúság számára
 Mérnöki műszerek
 Rajzeszközök és logarlécek
 Mikroskópok és tudományos műszerek
 legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlással készséggel szolgálunk

MAGYAR KLASSZIKUSOK

40 kötetben

A Kisfaludy-Társaság megbízásából kiadja a Franklin-Társulat
 Díszes egészvászonkötésben, finom famentes papiroson

Ára 148— pengő

Ez az új klasszikus kiadás feltűnő olcsósága mellett,
 a mai olvasó érdeklődéséhez mért első gyűjteménye
 a XIX. század klasszikus magyar irodalmának.

A nagyszabású sorozathoz

Gróf KLEBELSBERG KUNO

írt előszót.

Tartalma:

1. Kazinczy Ferenc művei. A bevezetést írta	Dézsi Lajos
2. Kisfaludy Sándor	« Tordai Anyos
3. Csokonai Vitéz Mihály	« Baltazár Dezső
4. Berzsenyi Dániel	« Kapi Béla
5-6. Kisfaludy Károly	« Galamb Sándor
7. Kölcsey Ferenc	« Radó Antal
8. Katona József	« Hevesi Sándor
9. Bajza József	« Négyesy László
10. Czuczor Gergely	« Lányi József
11. Garay János	« Sajó Sándor
12. Jósika Miklós	« Császár Elemér
13-16. Vörösmarty Mihály	« Berzeviczy Albert
17-20. Petőfi Sándor	« Pekár Gyula
21-24. Arany János	« Voinovich Géza
25-27. Tompa Mihály	« Ravasz László
28-29. Kemény Zsigmond	« Rákosi Jenő
30. Madách Imre	« Voinovich Géza
31-34. Gyulai Pál	« Kozma Andor
35. Szigligeti Ede	« Szász Károly
36. Vajda János	« Pintér Jenő
37. Péterfy Jenő	« Ambrus Zoltán
38. Beöthy Zsolt	« Kéky Lajos
39. Magyar népdalok	« Vargha Gyula
40. Magyar néphalladák	« Vargha Gyula

A 40 kötet megjelent és egyszerre kerül szállításra

Kapható havi részletfizetésre is
 a Franklin-Társulat könyvkereskedésében
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A Jogtudományi Közlöny Könyvtára új kötete

BÍRÁLÓ VÉLEMÉNYEK A MAGÁNJOGI TÖRVÉNYKÖNYV JAVASLATÁRÓL

Dr. Almási Antal,	Dr. Lőw Loránt,
Dr. Benedek László,	Dr. Munkácsi Ernő,
Dr. Csorna Kálmán,	Dr. Reitzer Béla,
Dr. Doroghi Ervin,	Dr. Schuster Rudolf,
Dr. Gallia Béla,	Dr. Schwartz Tibor,
Dr. Holitscher Szigfried,	Dr. Szladits Károly,
Dr. König Vilmos,	Dr. Teller Miksa,
Dr. Liebmann Ernő,	Dr. Tihanyi Lajos,

Dr. Vági József

TANULMÁNYAI

Ára 6 pengő

Megrendelhető

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata

30 kötetben

Díszes, művészi egészvászonkötésben **125— pengő**

A gyűjtemény tartalma:

Balzac : Ursule Mirouet.

Barrès : Kitépelt sarjak I/II.

Bonsels : Emberek útja.

Tündérvilág.

Csehov : A semmirekellő. — A halál árnyai.

Dosztoevszkij : Netocska Nezvanova.

Duhamel : Éjféli vallomás.

Dümov : A szélhalászkok.

Gide : Meztelen.

Gogoly : Régimódi földesurak.

Bulyba Tárász.

Gorkij : Gorgyejev Foma I/II.

Hauptmann : Thiel pályáőr. — A soanai eretnek.

Hémon : Mária Chapdelaine.

Jerome K. Jerome : Minden út a Kálváriára vezet.

Lewis : Arrowsmith I/II.

Loti : Izlandi halász.

Löns : A második arc.

Nansen : A Menthe-testvérek. — Mária.

Noailles : Új remény.

Reade : A földönfutó örökös.

Schnitzler : Garlan Berta asszony.

Shaw : Cashel Byron mestersége.

Stevenson : A balantraei földesúr.

Turgenyev : Tavasz hullámok. — Első szerelem.

Unamuno : Kód.

Zweig : Az érzések zúrzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.,** Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.,** Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 356-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
 (Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KÉRESEKÉRTŐ TUD. KAMARA
KÖZLÖNYVÉNYTÁRÁVAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

ÉRKEZETT: 1929 AUG. - 5.
Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Közokirati kényszer a házastársak minden jogügyletéhez. — Id. dr. Baditz Lajos, a szombathelyi kir. közjegyzői kamara örökös tb. elnöke: Az öröklési jog a Magánjogi Törvénykönyvben. — Dr. Füzesséry Kund budapesti ügyvéd: Szigorított dologházba utalhatja-e az egyes bíró a II. Bn. értelmében a vádlottat? — Jogirodalom. Dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd: Dr. Csorna K.: A szociális gyermekvédelem rendszere. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 6. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 6.

Közokirati kényszer a házastársak minden jogügyletéhez.

— A Mjtj. 123. §-hoz. —

A Mjtj. 123. §. szerint «A házastársaknak és jegyeseknek egymással létesített élőközti jogügyleteihez közokirat szükséges, kivéve a szokásos alkalmi ajándékozásokat.»

Szinte lehetetlen végiggondolni, hogyan képzeli a Mjtj., hogy a házastársak minden jogügyletet kivétel nélkül közokiratba foglaljanak?

Vajjon mi indíthatta a törvényhozót, hogy ezt a, nézetem szerint teljesen keresztülvihetetlen, szabályozást a javaslatba felvegye?

A II. T. egyáltalán nem szabályozta azt a kérdést, hogy a házastársak közötti jogügyletek érvényessége mennyiben függ bizonyos alaktól, a Bsz. pedig (31. §.) külön törvény számára tartotta fenn.

Honnét került tehát a 123. §. a javaslatba? Az I. T.-ből, melynek 106. §-a lényegileg egyezik a javaslat 123. §-ával.

Mielőtt elmondanám, miért tartom keresztülvihetetlennek és egyébként is teljesen célszerűtlennek az első T.-re visszatérő szabályozást, rá kell mutatnom arra, miért maradt ki az I. T. 106. §-a a II. T.-ből.

Erre a kérdésre a választ megadja a főelőadmány, mely a XXV. elvi kérdés alatt tárgyalta a mi témánkat (Ig. Jav. Tára IV. évf. 3. sz.). A főelőadmány megoldása szerint közjegyzői okirat csak oly szerződés érvényességéhez szükséges, mellyel az egyik házastárs ingatlanát a másikra átruhazza, javára ingatlant terhelő jogot alapít vagy átruház, avagy magát mindezekre kötelezi. Végül közokirat legyen szükséges az ajándékozások érvényességéhez, kivéve a szokásos alkalmi ajándékozásokat. A főelőadmány tehát csak az ingatlanokra és ajándékokra vonatkozó jogügyletekre korlátozta a közjegyzői okirat kényszerét, vagyis a mai állapottal szemben lényegesen szűkebb körre korlátozta és csak egy irányban tágitotta (ingók ajándékozása).

Nézzük már most, mit jelent a javaslat 123. §-a az életben?

Ha a feleségnek pár holdas birtoka van, melyet férje kezel és a férj iparos, pl. bognár vagy lakatos, úgy az esetre, ha a férj felesége számára bármily munkát végez, a megrendelésről, fizetésről, elszámolásról közjegyzői okiratot kell felvenni. Ha ez nem történik meg, a házasság megszűnése után évtizedek alatt felgyülemlett semmis szerződések hosszú sorát kellene majd a szerencsétlen bírónak kibogoznia. Csak kellene, mert nincs bíró, aki ilyen dsungelben el tudna igazodni. Kiemelem itt a 123. §. utolsó bekezdését, mely szerint: «Az a szabály, mely szerint a meg nem felelő alakban kötött szerződés teljesítéssel érvényessé válik, a házastársak és jegyesek között létrejött szerződésekre nem terjed ki.» A felhozott példához hasonló eset forog fenn, ha a férj és feleség bármely más téren kerül sorozatos jogviszonyba egymással. Például, az egyiknek kisebb-nagyobb földbirtoka van és a másiknak bármi-

féle üzlete, amely árut szállít a földbirtoknak vagy amely árut vesz a földbirtoktól. Ugyanezen komplikációk merülnek fel, ha az ügyvéd feleségének peres vagy perenkívüli ügyeit intézi.

Ezek a kirívó mindennapi esetek. Csak mellékesen említem meg, hogy a javaslat szabályozása szerint nem lesz egészen egyszerű annak a mindennapi kérdésnek elbírálása sem, miként számoljon el a kereskedő felesége férjével, ha a férj gyakori üzleti útjain az üzletben helyettesíti és a visszaérkező férjnek a befolyt pénzzel és a kötött ügyletekről elszámol.

Nem folytatom a példákat és mielőtt visszatérek a törvényhozót vezető okok vizsgálatára rá kell mutatnom arra, hogy az általam felvetett kérdés nemcsak fontos, hanem egyúttal sürgős is. Sürgős, mert a Mjtj. 123. §-a lényegileg azonos az okirati kényszerrel szóló javaslat 11. §. 2. pontjával.

És itt az okirati kényszerrel szóló javaslat indokolásában megtaláljuk, mi vezette a Mjtj. szerkesztőit a 123. §. megszüvegezésénél. Az indokolás így szól: «Házastársaknak és jegyeseknek egymásközti jogügyletei érvényességéhez már az 1886 : VII. tc. 22. és 23. §-a közjegyzői okiratot kívánt. Az 1886 : VII. tc.-ben foglalt felsorolás azonban hiányos és ez a hiányosság olyan helytelenségekre vezetett, hogy míg egész csekély értékű vagyontárgyak iránt kötött adásvételi szerződés érvényességéhez közjegyzői okirat kellett, addig másfelől igen nagyértékű értékpapirletét vagy akár egész kereskedelmi üzlet átruházása közjegyzői okirat nélkül is érvényes lehetett házastársak és jegyesek között. Ennek megfontolásával a törvényjavaslat 11. §-a átfogóbban és kimerítőbben szabályozza a házastársak és a jegyesek közötti ügyletkötés alaki feltételeit. Az ügyletek körének ilyen általánosító megjelölése annál is inkább indokoltnak mutatkozik, mert házastársak között valódi és komoly jogügyletek csak közokirati formában szoktak köttetni vagy pedig azokat a házastársaknak egymás irányában halálesetére tett intézkedései pótolják.»

Ez az indokolás nem győz meg engem a 123. §. szükségességéről és célszerűségéről, sőt ellenkezőleg.

Az indokolás szerint «a házastársak között valódi és komoly jogügyletek csak közokirati formában szoktak köttetni». A felhozott és tetszés szerint szaporítható példák az ellenkezőt igazolják. A másik indok, hogy a mai szabályozás szerint csekély értékű vagyontárgyak iránt kötött adásvételi szerződés érvényességéhez közjegyzői okirat kell, ellenben ingók ajándékozása közjegyzői okirat nélkül is érvényes. Ebből, az eddigi tapasztalatok szerint azt a konzekvenciát kellene levonni, hogy ingók adásvételéhez se legyen szükséges közjegyzői okirat (legalább bizonyos értékig), de nem hogy most már minden jogügylet érvényességének előfeltétele közjegyzői okirat legyen.

Az I. T. indokolása is körülbelül éppúgy indokolja az általános közjegyzői okirati kényszert, mint az imént ismertett javaslat, azzal a kiegészítéssel, hogy «házastársak között komoly ügyleti szándékkal kötött ügyletek nagyon ritkák». Az általam felhozott példák az ellenkezőt igazolják.

Lezárhatnám ezzel érveim sorát, ha nem kellene még megküzdenem a legerősebb érveléssel: Grosschmied Benő törvényjavaslatának 12. §-ával.

Grosschmied Benő «A családjogot tárgyazó némely intézkedésekről szóló T. terv.» 12. §-a így szól: «A házastársi kapcsolat a feleket nem gátolja meg ugyan abban, hogy egymással bárminő ügyletre lépjenek, amely mások között meg van engedve. A jogügylet érvényességéhez azonban közjegyzői okirat kívánatik, ki-

vén a szokásos alkalmi ajándékozásokat, továbbá azon ügyleteket, amelyek csupán valamely fennálló kötelezettségnek a teljesítésében állanak.»

Grosschmied azzal indokolja javaslatát, hogy a közjegyzői novella hézagos: «például bárminő értékes ingóknak, felteszem egy egész üzletnek foganatosított odaajándékozására, munka-szolgálati szerződésekre ki nem terjednek. Ezért helyesebb általános klauzulával kifejezni a jogügylet alakszerűségi kellékét.»

Grosschmied érvelése nem meggyőző. Ha a közjegyzői novella felsorolása hézagos, úgy azt ki kell egészíteni, de az egyik hibából a másikba esni végzetes volna. Kisebb baj, ha egyes kategóriák kiesnek, mint az, hogy minden jogügylethez közjegyzői okiratot követelünk, ami kivihetetlen és lehetetlen eredményekhez vezet.

Csak mellékesen említem, hogy a Mjtj. 123. §-a még sokkal messzebb megy, mint Grosschmied javaslata, különösen nem gondolt Grosschmied arra, hogy a teljesedésbe ment jogügylet is semmis, amint azt a 123. §. utolsó bekezdése rendeli.

Nem folytatom tovább, nem megyek bele a 123. §. és 124. §. ingoványába, bármily csábító volna, nem próbálom megkonstruálni, hová vezetne, ha a 123. §. a kódexbe változatlanul belekerülne, — ehhez gyöngye a fantáziám.

Egy érdekes körülményre azonban mégis rá akarok mutatni: arra, hogyan van szabályozva ez a kérdés külföldön?

Ezirányú kutatásom eredménye meglepő. Európa minden államában, Ausztriát és Magyarországot kivéve, a házastársak között közjegyzői okirat csak ama jogügyletek érvényességéhez szükséges, melyekhez idegenek között is megkívántatik.*

A háború óta hozott törvényhozást nem ismerem, de a háború kitöréseig így volt szabályozva ez a kérdés és nem valószínű, hogy lényeges változás állott volna be. Nem valószínű már csak azért sem, mert a fejlődés a háború óta rohamosan oly irányban halad, mely szabállyá teszi, ami a háború előtt kivétel volt: a feleség önálló gazdasági tevékenységét. Ez pedig szaporítja azon lehetőségeket, hogy a férj és feleség egymással, mint két külön gazdasági alany jogügyleteket köt.

A javaslat kizárja ennek a lehetőségét.

A budapesti Ügyvédi Kamara az okirati kényszerről szóló törvényjavaslatra vonatkozó véleményében a mai szabályozás fenntartását indítványozta. Ezt az indítványt megismélttem a Mjtj. 123. §-ával szemben is.

Ez nem zárja ki a mai szabályozás egyes részleteinek reformját.

És ezzel áttérek az utolsó legfontosabb szempont vizsgálatához, mi a célja közokirati kényszernek házastársak közötti jogügyleteknél.

E kérdés vizsgálatánál a célok több csoportját kell különválasztanunk.

Az első csoportba tartozik a hitelezők védelme a házastársak jogügyleteivel szemben, a másikba a rokonok védelme. A rokonok négy csoportba oszthatók: a mindkét szülő házasságából származó gyermekek, a mostoha gyermekek, egyéb rokonok és végül egyik házastárs védelme a másikkal szemben.

A hitelezők megvédése nem teszi szükségessé, hogy minden jogügylet közjegyzői okiratba foglaltassék. Teljesen a házastársakra lehet bízni, milyen jogügyleteket akarnak megvédeni a hitelezőkkel szemben és a célból mely jogügyleteket kívánnak közjegyzői okiratba foglaltatni. Ebből a szempontból a mai szabályozás (21. §. b)), hogy t. i. harmadik személlyel szemben okirat csak akkor bizonyító erejű, ha közjegyzői okiratba foglaltatott, nemcsak elegendő, de több az okvetlenül szükségesnél. Hisz ily esetben döntő fontossága csak az időpontnak van és azt az aláírás közjegyzői hitelesítése is bizonyítja. Ezen csoportnál tehát teljesen kielégítő a mai szabályozás, sőt szűkebb körre is szorítható.

Ami a rokonok körét illeti, a közös gyermekek védelme nézetem szerint semmiféle különös intézkedést nem igényel. A gyermekeket felesleges megvédeni szüleiknek egymásközötti jogügyleteivel szemben. Felesleges és nem is lehetséges. Az esetek túlnyomó részében e téren csak arról van szó, hogy a szülők az egész vagyon feletti korlátlan rendelkezési jogot halálukig önmaguknak akarják biztosítani és azt akarják elérni, hogy a gyermek a törvényes osztályrészét vagy köteles részét csak mindkét szülő halála után örökölje.

* Das öffentliche Urkundwesen der europäischen Staaten. Herausgegeben vom Ständigen Ausschusse des Internationalen Notar Kongresses 1913.

Ezt a célt a szülők úgyis biztosítani tudják a clausula casatoriával.

Még kevesébbé volna célja egyéb rokonok örökösödési igényeit megvédeni. Erre nem is érdemes sok szót vesztegetni.

Marad a mostoha gyermekek és a házastárs védelme. A mostoha gyermekek védelme vezette az I. T. szerkesztőit. Erre következtethetünk az indokolás szavaiból, hogy «házastársak közt komoly ügyleti szándékkal kötött ügyletek nagyon ritkák s jobbra csak akkor fordulnak elő, midőn különböző házasságbeli gyermekek érdekeiről van szó».

Ezen az egy területen indokoltnak látom a közokirati kényszert, de csak ajándékozási ügyleteknél. Ez kellően megvédi a mostoha gyermeket és teljesen felesleges, hogy egyéb ügyleteknél is közjegyzői okiratot követeljünk.

Ami a házastársaknak egymással szemben való megvédését illeti, az a nézetem, hogy a mai szabályozás kellő védelmet nyújt és ennél tovább nem kell mennünk. Különösen bírói gyakorlatunk épp ezen a téren nagyon szépen kiépítette a védelmi eszközöket. Ezeket a védelmi eszközöket a Mjtj. is nemcsak lerögzítette, hanem még ki is fejlesztette midőn a 977. §-ban elrendeli, hogy «Semmis az a szerződés, mellyel valaki másnak tapasztalatlanságát, könnyelműségét függő vagy megszorult helyzetét vagy a nála elfoglalt bizalmi állását kihasználva, a maga vagy harmadik személy részére a másik fél tetemes kárával ingyenes előnyt vagy aránytalan nyereséget köt ki vagy szerez.»

Ez a szabály jó bíró kezében elegendő védelmet nyújt a házastársnak közjegyzői okirat nélkül, sőt nézetem szerint többet is, mint a kötelező közjegyzői okirat, melyet a férj a legtöbb esetben könnyen alá tud iratni a feleségével.

Nem akarok belemélyedni a részletekbe, elég-e a közjegyzői novella mai felsorolása, tágítsuk vagy szűkítsük-e a jogügyletek körét, amelynek érvényessége közjegyzői okirattól függ. Én csak arra akartam rámutatni, hogy a házastársaknak egymással szemben való megvédése sem teszi szükségessé azt, hogy minden jogügylet érvényességéhez közjegyzői okiratot követeljünk.

Ha végig gondolom az általam felhozott érveket, azt látom, hogy a közjegyzői kényszer az egyik oldalon nem csak sok költséggel jár, nemcsak bizonytalanságot, hanem igen sok pozitív hátrányt is jelentene épp a házastársakra nézve, akiket meg akarunk védeni. És mily előnyt nyújt? Egy okiratot, melyet épp úgy meg lehet támadni, mint bármily forma nélkül kötött jogügyletet: megtévesztés, undue influence, kényszer és sok más címen.

Dr. Teller Miksa.

Az öröklési jog a Magánjogi Törvénykönyvben.

Dr. Szladits Károly egyetemi tanár, a Jogtudományi Közlöny 4. számában, az örökösnek a magánjogi törvénykönyvben elfoglalt jogi helyzetét ismerteti.

Míntehogy az abban foglaltak, nézetemmel nem mindenben egyeznek s a Magánjogi Törvénykönyv öröklésjogi részét, még nem tartom oly tökéletes műnek, mely bírálatra nem szorul: szabad legyen nekem, úgy az általa felhozottakra, mint a kódex öröklésjogot tartalmazó részére, nézetemet nyilvánítani. Ehhez a jogcímet, nemcsak az az alapelv, hogy a Magyar Polgári Törvénykönyv megalkotásának munkájában, minden jogászembernek résztvennie kötelessége, hanem úgy vélem, azon körülmény is megadja, hogy a kodifikációval már annak kezdetétől és pedig «A polgári törvénykönyv tervezetének bírálata» és «Az öröklési jog a polgári törvénykönyv törvényjavaslatából» című munkáimban terjedelmesebben is foglalkoztam!

A fent hivatkozott közleménynek nem osztom azon álláspontját, hogy a kódex-javaslat öröklésjogi része, sokszoros átdolgozás után is, belső felépítésében művészi kéz alkotása lenne! Nem lehet már azért sem, mert az első kodifikáló bizottság már eltért azon irányelvétől, melyet eredetileg maga elé tűzött. A magyar törvényes gyakorlat és jogszokásból kialakult, élő magyar jog helyett, a német birodalmi törvénykönyv jogszabályaiból csinált magyar öröklési jogot. Ezért szorult a II. T. öröklésjogi részének bizottsági szövege oly sokféle toldásra és átépítésre s még ma sem nyerte vissza eredeti magyar jellegét, tiszta stílusát, melyet csakis minden

ízében magyar volta adhat meg, akként, ha reá-áll a magyar jogfejlődés alapjára s már a I. T. megírta volna a magyar jogot úgy, amint az évszázadok alatt a magyar nép életéből, szükségleteiből fejlődött, megtisztítva attól, ami benne idegen!

Az az elgondolás, hogy az öröklési jog rendszere két főrészből áll, nem új, mert bent van a svájci polgári törvénykönyvben, mely az öröklés jogot tényleg két főrésze: Az «örökösökre» és az «Öröklésre» osztja, míg a kódex ezt az anyagot öt címre tagolja.

Szerkezet tekintetében kifogás alá esik, hogy a kódex-javaslat öröklésjogi része nem a svájci törvény helyesebb beosztását követi.

Azt, hogy ki legyen örökös, mindig a szabad rendelkezési jogon alapuló érvényes akarat, ennek hiányában pedig a vérségi kapcsolat határozza el! Az öröklésjognak első alapja mindig a végrendelező akarata s csak másodsorban a vérségi kapcsolat, melyet, mint vélelmezett akaratot, a törvényes öröklés rendje szabályoz.

A végrendeleten alapuló öröklés szabályainak szükségképp meg kell előznie a törvény beosztásában az öröklés alapjául csak másodsorban szolgáló törvényes öröklés szabályait.

Lényeges szerkezeti hibája a kódex beosztásának az is, hogy a köteles részt külön címen szabályozza, holott a köteles rész a végrendelezési jog korlátozása az ivadék és szülő javára s ezek részére biztosított törvényes öröklés azon vagyonban, melyre a szabad végrendelezési jog ki nem terjed.

Nem helyes beosztás az osztályra bocsátás szabályainak az osztályra vonatkozó rendelkezések után való elhelyezése sem, mert osztály csakis a betudás vagy osztályra bocsátás előleges vagy egyidejűleges megejtésével létesülhet.

A hagyatéki tartozásokért a hagyatékkal felelős az örökös, ezen felelősségét a hitelezőkkel szemben a hagyaték leltározása alapján lehet csak megállapítani. Hivatalos leltározás nélkül az örökös csak zaklatásnak van kitéve s azon kérdés, hogy mi a hagyaték, amellyel az örökös a hitelezőknek felel, meg nem állapítható s osztály sem létesülhet!

Szerkezeti hiba, hogy mindezen kérdéseket a kódex öröklésjogi része nem szabályozza.

Ugyancsak hibájául róható fel, hogy az örökös legitimációját is, nyílt kérdésnek hagyja, sem a hagyaték biztosítására, sem a végrendeletek kihirdetésére vonatkozóan, szabályokat nem tartalmaz.

A kódex öröklésjogi része nyelvezet tekintetében is sok helyütt nélkülözi a rövid, világos, szabatos és magyaros szöveget s ily kifejezéseket «kétség esetében», «ellenkező kikötés hiányában», «amennyiben a törvény mást nem rendel», «ha csak örökhagyó másként nem intézkedett» stb. 95 szakasznak szövegében használ! Már pedig ily fenntartások a jogszabály rendelkezését gyengítik, a törvény szövegét határozatlanná teszik.

Kifogásolnunk kell a kódex öröklésjogi részének, a német birodalmi törvénykönyv «Erblasser» elnevezése után, végrendelező megjelölése helyett, majd mindenütt «örökhagyó» névhasználatát is.

Örökhagyó alatt már elhalt embert értünk. Csak élő ember rendelkezhetik vagyonával, de nem rendelkezhetik az «örökhagyó», aki már elhalt!

A szóhasználat egységesítése tekintetében, kifogásolható, hogy a kódex szövegében «öröklés» más helyütt «örökség» megnyíltáról van szó.

Az örökség tárgya az öröklésnek, az öröklés pedig szerzésjog, mely az örökhagyó halálával nyílik meg.

A szövegezés egyébként is sok helyütt terjengős, egyes részei burkoltak, egymással ellentétesek, néhol érthetetlenek is! Ilyen az 1834. §. rendelkezése, hogy «a tanúnak a végrendelezőt személyesen kell ismernie vagy legalább is képesnek kell lennie az örökhagyó személyazonosságának bizonyítására».

Ha a tanu nem ismeri a végrendelezőt, hogyan legyen képes személyazonosságának bizonyítására? ezt megérteni nem lehet.

Áttérve a kódex öröklésjogi részének beltartalmára, azt beosztásának megfelelő címek szerint ismertetjük:

I. Általános szabályok.

A magyar öröklési jog szerint az öröklés tárgya nem maga a római jog univerzitása, hanem a vagyont alkotó egyes jogok. Az örökös megszerzi mindazon jogokat, melyeknek összessége a hagyatékot teszik, de ezen egyes jogokon kívül nem szerzi meg a hagyatékot, mint egészet is. A magyar jog felfogásával ellenkezik tehát

az 1765. §. azon szabálya, hogy a hagyaték mint egész száll az örökösre örökségül.

Az 1769. §. az öröklésre képtelenség eseteit nem helyesen állapítja meg.

Ha az örökös az örökhagyó életére tört vagy öt életétől fosztja meg vagy életében megakadályozza, hogy végrendelezhető, őt végrendelezésre kényszeríti, a végrendeletet eltitkolja vagy megsemmisíti, a család iránti kötelesség ily megsértésének ezen súlyos esetei semmisségi okként hatnak az azokat elkövető öröklési képességére s hivatalból veendőik tekintetbe.

Az érdemtelenség vagy méltatlanság eseteinek a kitagadás okaival, az élettől való megfosztás esetét kivéve, szükségképp egyezniök kell.

Ha az élettől való megfosztást a törvény nem tekinti hivatalból észlelendő öröklésre képtelenségnek, kifogás hiányában, bárki is örökölhet annak vagyonában, akit élettől vagy végrendelezhető képességétől gonosz szándékkal megfosztott.

A gyakorlati életben a lemondás is szerződés, mely anticipált öröklés célzatával történik. A szerződő saját háztartást alapító fiának vagy férjhez ment leányának előre kifizeti örökrészét, azon céllal, hogy a vagyon halála után többi gyermekeire maradjon s annak ellenében, hogy az ekként végleg kielégített gyermek, örökjogáról lemondjon.

Ha a kielégített gyermek helyébe annak ivadéka léphetne, ugyanazon törzs kétszer is részesülne az örökhagyó vagyonában.

Hazai jogunk a képviseleti elvet alkalmazza s az öröklésről való lemondást, ellenkező kikötés hiányában, a lemondó örökösire is kötelezőnek tekinti.

A kódex öröklésjogi része a lemondást is a német birodalmi törvénykönyv nyomán szabályozza s az 1773. §-ban azt engedni meg csupán, hogy a lemondást a lemondó ivadékaira ki lehet terjeszteni. Ezzel is lényegesen eltér azon kitűzött céljától, hogy a fennálló magyar magánjog értékes elemeit foglalja rendszerbe.

II. A törvényes öröklés.

A magyar alkotmány a nemzet összességének, tekintélyének, erejének és hatalmának, az állam összes jogainak személyesítőjévé s kiapadhatatlan forrásává a magyar szent koronát avatja, melytől minden erő, hatalom és vagyon eredetét veszi s megszakadás esetén arra ismét, szállomány (caducitas) jogon visszahárul.

A magyar törvényes öröklés alapját képező vérségi kapcsolat hiányában a magyar szent koronának beálló szállomány joga, nem minősíthető öröklésnek. A kincstárnak, mint az állam szervének, öröklése joga tehát nincs és nem lehet, még az esetben sem, ha a szállomány öröklésjognak volna tekinthető.

Az öröklés személyes jog, a magyar állam és nemzet személyesítője pedig egyedül a magyar szent korona.

A visszaháramlási jog nem nyílik meg az örökhagyó halálával, hanem akkor lép hatályba, mikor az öröklés alapjai: a végakarathoz érvényes nyilvánulása és a vérségi kapcsolat megszakadás folytán hiányzanak s ennek következtében öröklés nem állhat be.

Örökös nem létében, nem nyílik meg az öröklés, beáll tehát s feléled a magyar szent koronának szállományjoga, mely minden uratlan vagyon elfoglalására s birtokbavételére kiterjed.

A háramlási jognak öröklési jogként elfogadásával, a magyar öröklési jognak különleges s egyik legértékesebb jogintézménye lenne mellőzve.

Az ősiség eltörléséről intézkedő osztrák patens, nem szünteti meg a magyar szent korona szállományjogát s már annál fogva sem szüntethette meg, mivel az úgy az ősi, mint a szerzeményi vagyonra kiterjed s megszakadás esetén, ma, az egyéni tulajdonosra alapított birtokszervezet idején is, fennáll s fent kell tartanunk, amint fennáll az, az ági öröklés tekintetében, a magyar öröklési joggal rokon angol jogban is!

A magyar törvényes öröklési jog, az ági és szerzeményi vagyon különbözőségén és az ági visszazállás elvén alapszik. A hagyaték nem egységes, hanem a vagyon eredete szerint ági és szerzeményi vagyonra van tagolva. Ez a tagoltság, lemenő öröklés esetén, az öröklés rendjén nem változtat s csak felmenő öröklés esetén nyilvánul meg abban, hogy az ági vagyont az apa és anya örökli, mind-egyik azon érték erejéig, mely tőlük vagy elődjüktől az örökhagyóra szállott, míg a szerzeményi vagyonban az elhunytak házastársa örököl. Úgy a szerzeményi, mint az ági vagyont az örök-

hagyó feleségének özvegyi joga terheli, mely úgy az ági, mint szerzeményből álló egész vagyonnak haszonélvezetére terjed.

Az ági vagyon tehát, melyet az ivadék törvényes öröklés jogán, a szerzeménnyel együtt örököl, csak azért, mivel abban nem lemenő, hanem felmenők örökölnék, örökség lenni meg nem szűnik s a szülők ági örökségére, mint ezt a kódex 1811. §-a rendeli, a hagyomány szabályait alkalmazni, a magyar öröklés joggal ellenkezik.

Az örökségnek és özvegyi jognak egyesülése még nem idézi elő annak megszűnését. Az özvegy nőt megilleti az özvegyi jog akkor is, ha a haszonélvezet tárgyának ő az örököse s tőle függ, hogy két joga közül melyiket érvényesítse! A jogot nem az egyesülés ténye, hanem csakis annak akarata szünteti meg, kinek személyében az egyesülés történt!

Az 1812. §. azon rendelkezése tehát, hogy az özvegyet férje hagyatékának haszonélvezete csak annyiban illeti, amennyiben annak nem ő az örököse, nemcsak felesleges, hanem jogilag sem áll meg.

(Bef. köv.)

Id. dr. Baditz Lajos.

Szigorított dologházba utalhatja-e az egyes bíró a II. Bn. értelmében a vádlottat?

Ezt a kérdést a kir. Kúria, B. I. 4686/1928. számú jogegységi határozatában, igenlően döntötte el.

Indokolása a következő:

«Téves ugyanis a kir. ítélőtáblának az az álláspontja, hogy a II. Bn. 36. vagy 39. §-a új bűncselekményt állapít meg, amelynek elbírálása az egyes bíró hatáskörét túlhaladja.

A II. Bn. III. fejezete nem állapít meg (nem statuál) semmiféle új bűncselekményt, hanem csak egy új rendszerű, nevezetesen határozatlan tartalmú büntetést: a szigorított dologházba utalást hozza be az ú. n. megrögzött büntetettekkel szemben.

A II. Bn. 36. §-a értelmében ez a büntető intézkedés azon megrögzött büntetettel szemben alkalmazandó: «aki az élet, a szemérem, vagy a vagyon ellen, különböző időben és egymástól függetlenül, legalább három büntetést követett el».

Ez a három büntetést nem valamely újfajta bűncselekmény, hanem a Btkv.-ben és az ezt kiegészítő törvényekben eddig megállapított minden olyan büntetést, amely az élet, a szemérem, vagy a vagyon ellen irányul.

E tétel helyességét a 39. §. azon rendelkezése is bizonyítja, amely szerint a «cselekmények büntetési minősítése tekintetében a cselekménynek a törvényben meghatározott alapminősítése az irányadó».

Nyilvánvaló ebből, hogy szigorított dologházba utalható az olyan megrögzött büntetett is, aki az 1921: XXIX. tc. 2. §-ának 2—4. pontjaiban felsorolt valamely büntetést követi el, amely büntetésekre nézve pedig az eljárás a kir. törvényszéknek egyes bírójára elé tartozik.

II. Igaz ugyan, hogy az 1921: XXIX. tc. 2. §-a kivétel nélkül csak olyan büntetéseket utal az egyes bíró hatáskörébe, amelyeknek büntetési tétele az öt évet meg nem haladja, a II. Bn. 36. és 39. §-ai értelmében pedig a szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartama három év, egyébként pedig határozatlan tartamú, tehát az öt évet is meghaladhatja, sőt esetleg életfogytiglan is tarthat, s igaz ugyan az is, hogy a szigorított dologházba utalás és végrehajtása a II. Bn. 41. §-ának rendelkezése értelmében az elítélre ugyanazon jogkövetkezményekkel jár, mint a fegyházbüntetés, mégis mindezek a körülmények, az egyes bírói eljárásnak nem képezhetik törvényes akadályát.

A szigorított dologházba utalás ugyanis — bár természetesen büntetés is — elsősorban mégis biztonsági intézkedés.

Amint pedig a közveszélyes munkakerülőkről szóló 1913: XXI. tc.-ben szabályozott dologházba utalást, tehát egy hasonló biztonsági intézkedést, amely a törvény 10. §-a értelmében öt évig tarthat, a 17. §. második bekezdése értelmében a kir. járásbíróság is kimondhatja annak dacára, hogy hatásköre a Bp. 18. §-a szerint csupán oly cselekményekre terjed ki, amelyekre egy évi fogházat meg nem haladó büntetés szabandó ki.

Éppen úgy nincs semmi törvényes akadály annak, hogy az ugyancsak határozatlan tartamú szigorított dologházba utalást kimondhassa a kir. törvényszék, mint egyes bíróság.

III. Ha a törvényhozásnak az lett volna az akarata, hogy ezt a

biztonsági intézkedést elsőfokúlag csupán a kir. törvényszék, mint társas bíróság alkalmazza, akkor ennek kifejezést is adott volna.

Ilyen megszorító rendelkezés azonban nincs a törvényben, sőt ellenkezőleg van egy oly rendelkezés, amelyből teljes határozottsággal tűnik ki a törvényhozónak az a céltudatos akarata, hogy az egyes bíró is alkalmazhassa ezt a biztonsági intézkedést.

Ez a rendelkezés a törvény 30. és 31. §-ában foglaltatik.

A II. Bn. első (1927 június 2-án benyújtott) törvényjavaslatában a 31. §. intézkedett az egyes bíró ítélete elleni jogorvoslat megszorításáról, de ezzel kapcsolatban a szigorított dologházba utalás kérdésében való jogorvoslatról sem ebben a §-ban, sem általában e törvényjavaslatban még nem volt szó.

A javaslat 31. §-ába az igazságügyminiszter indítványára vétett fel (az igazságügyi bizottságban) az a rendelkezés, hogy az egyes bírótól a kir. ítélőtáblához felkerült ügyben az ott megjelölt esetben a szigorított dologházba utalás téves alkalmazása, vagy téves nem alkalmazása miatt is van helye semmisségi panasznak.

Végül az országgyűlési tárgyalás során az eredeti 31. §. kettéválasztatott: a 30. §-ban történt rendelkezés az egyes bíró ítélete elleni jogorvoslat korlátozása iránt, a 31. §-ban pedig külön vétett fel az a kijelentés, hogy «szigorított dologházba utalás kérdésében az előbbi (tehát az egyes bírói ügyekre vonatkozó 30.) §-ban foglalt korlátozásra tekintet nélkül, minden esetben semmisségi panasznak van helye a kir. ítélőtábla ítélete ellen».

A törvénynek ez a rendelkezése, amíg egyrészt bizonyítéka annak, hogy a törvényhozó az egyes bíró hatásköréből nem akarta elvonni a szigorított dologházba utalás alkalmazását, másrészt — korlátlan semmisségi panaszt engedvén meg a kir. Kúriához — megnyugtató garanciális intézkedést is tartalmaz az egyes bíró vonatkozó döntésével szemben.

Mindezekre tekintettel nyilvánvaló, hogy a jelen ügyben az egyes bíró, nem lépte túl hatáskörét, ellenben a kir. tábla sértette meg a törvényt ismertetett határozatával.

Alapos tehát a koronaügyész perorvoslata s ennek folytán a Bp. 422. §. utolsó bekezdése értelmében a kir. ítélőtábla végzését megsemmisíteni s a kir. ítélőtáblát újabb érdemleges határozat hozatalára utasítani kellett.»

A kir. Kúriának ezen határozatával szemben szabad legyen a következőkben kifejteti ellenkező véleményemet:

A II. Bn. III. fejezete igaz, hogy nem állapít meg új bűncselekményt — azt hiszem, hogy ezt senki sem állítja — hanem az élet, szemérem, vagy a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények oly új, különemét tartalmazza, mely cselekmények a II. Bn. 36. §-ában megállapított új személyi körülményeket és tulajdonságokat valószínűsítik meg, s fokozottabb védelmet és az eddig fennállott büntető intézkedéseknél súlyosabb büntető intézkedést, vagyis szigorított dologháznak alkalmazását vonják maguk után.

Igaz ugyan, hogy az a büntetett, aki az 1921: XXIX. tc. 2. §-ának 2—4. pontjaiban felsorolt büntetést követi el, a szigorított dologházba utalható; de nem akkor, ha cselekménye a most hivatkozott törvény alá tartozó bűncselekményeknek ott strikte megállapított tényálladékát valószínűsíti meg; hanem csak akkor utalható a szigorított dologházba, ha cselekménye a hivatkozott törvénycikkben megállapított cselekményekben nem foglalt, hanem a II. Bn. 36. §-ában statuált új tulajdonságokat és körülményeket is megvalósítja.

Az kétségtelen, hogy az élet és a szemérem ellen elkövetett büntettek a törvényszék tanácsa elé tartoznak,

az 1921: XXIX. tc. 2. §-ának 2—4. pontjaiban felsorolt bűncselekmények a II. Bn. 36. §-ában ugyanoly súlyal ruháztattak fel, mint az élet és a szemérem ellen elkövetett büntettek,

és így a jogegységi határozat azt a furcsa helyzetet teremtette, hogy a II. Bn. 36. §-a alá eső cselekmények közül az élet és a szemérem ellen elkövetett büntettek a törvényszék tanácsa elé tartoznak; míg ezzel szemben az ugyanazon súlyú beszámítás és büntető intézkedés alkalmazását maga után vonó vagyon ellen elkövetett büntettek a csak ideiglenesen szervezett egyes bíróság elé tartoznak; holott, amint az «Ügyvédek Lapja»-nak 1928. évi október hó 31. napján megjelent 8. számában foglalt egyik cikkben kifejtett az, hogy az egyes bíróság nem ilyen súlyú cselekmények elbírálására szerveztetett (mely nézet helyességét magam is vallom) és az ugyanegy törvényszakasza foglalt bűncselekményekre, ily megosztott hatáskör nemcsak a magyar, de minden külföldi bűnvádi perrendtartásban is ismeretlen.

Hogy a törvényhozás és az illetékes faktorok sem gondoltak arra, hogy a jogegységi határozat ilyen furcsa helyzetet fog teremteni, legyen szabad a 80. számú: «a büntetőtörvények kiegészítéséről és egyes intézkedéseik módosításáról, valamint a büntető igazságszolgáltatás további egyszerűsítéséről» szóló törvényjavaslat 34. és 35. oldalain foglaltakat idéznem:

«Megrögzött büntetteseknek a jelen javaslat szempontjából az olyan egyént kell tekinteni, akire nézve a bíróság megállapította, hogy a 47. §-ban meghatározott feltételek fennforognak s akit ennek következtében szigorított dologházba utal. E feltételek megállapításánál a javaslat a közbiztonság s közérdek fokozottabb védelme mellett *nem hagyta figyelmen kívül azokat a szempontokat, amelyeket az egyéni szabadság tekintetében az ily intézkedéssel szemben támaszthatunk.*»

«Ily garanciális rendelkezései a javaslatnak, hogy: 1. a szigorított dologházba valakit csupán a kir. törvényszék utalhat». (Törvényszék alatt pedig minden jogász a törvényszék harmas tanácsát érti, mert ahol nem erről van szó, ott kifejezendő a «törvényszék egyes bírāja» kitétel.)

A képviselőház igazságügyi bizottsága 339. számú jelentésében a fenthivatkozottakat magáévá tette, mert e jelentés 8—9. oldalai szerint: «az igazságügyi bizottság a büntető javaslat idevonatkozó részét az igazságügyminiszter részéről javasolt módosításokkal változatlanul elfogadta».

Ily javaslattal került a II. Bn. 36. §-a a törvényhozás elé és a képviselőház ezek figyelembe vétele mellett és az egyéni szabadság tekintetében szükségesnek tartott ily intézkedés, azaz ily garancia tudatában szavazta meg a törvényszakaszt.

Ezek szerint kétségtelen, hogy a törvényhozás, amikor a szigorított dologház alkalmazását garanciákhoz tartotta kötendőnek, ezt csak abban találta, hogy a II. Bn. 36. §-a alá tartozó cselekményeket a törvényszék hatáskörébe utalta és nem gondolt s nem gondolhatott a csak ideiglenes jellegű és a fentebb hivatkozott Ügyvédek Lapjában kifejtett cikk szerint is a «nagyobbára egyszerűbb tömegügyekre» nézve szervezett egyes bíróságra.

Annál kevésbé gondolt és gondolhatott a törvényhozás az egyes bíróságra, mert hisz kétségtelen, hogy az élet és szemérem ellen elkövetett büntettek már a II. Bn. megszavazása előtt is a törvényszék tanácsának hatáskörébe tartoztak s a törvényhozás a II. Bn. 36. §-a alá eső, az élet és a szemérem ellen elkövetett cselekmények tekintetében az eddigi hatáskört nem változtatta meg s így nem is gondolhatott a törvényhozás arra, hogy az élet és a szemérem ellen elkövetett cselekményekkel teljesen azonos súlyú és teljesen azonos intézkedés alkalmazását maguk után vonó, a II. Bn. 36. §-a alá tartozó vagyoni elkövetések tekintetében fel fog merülni az a kérdés, hogy utóbbi cselekmények elbírálása az egyes bíróság hatáskörébe tartozhatik.

A jogegységi határozat szerint «a szigorított dologházba utalás ugyanis — bár természetesen büntetés is — elsősorban mégis biztonsági intézkedés».

Ehhez, a II. Bn. 41. §-ához képest, hozzáfűzi azt, hogy a szigorított dologház ugyanazon következményekkel jár, mint a fegyházbüntetés.

Legyen szabad azonban kiemelni azt, hogy a szigorított dologház súlyosabb következményekkel jár, s így súlyosabb, mint a fegyházbüntetés.

Ugyanis a Btk. 48. §-a értelmében a fegyházbüntetésre ítélték, ha a bíróság által kiszabott büntetés háromnegyed részét kitöltötték, tehát a bíróság által kiszabott büntetés kitöltése előtt, szabadlábra bocsájthatók.

Ezzel szemben a II. Bn. 39. §-ának második bekezdése értelmében az elítélt ily részleges elengedési kedvezményben nem részesülhet, mert a bíróság által megállapított szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartamának letelte előtt semmiesetre sem szabadulhat az elítélt, sőt ezen legrövidebb tartamnak csakis a letelte után folyamodhatik az elítélt aziránt, hogy feltételes szabadságra bocsájtást nyerhessen és az ily elintézés időtartamát tekintve, ha a legkedvezőbb esetben a feltételes szabadon bocsájtás kedvezményében részesül is, csak jóval a bíróság által megállapított legrövidebb időtartam letelte után fog bekövetkezhetni szabadulása.

Az 1921 : XXIX. tc. 2. §-ának 2. pontja értelmében a lopásnak fegyházzal büntethető esetei nem tartozhatnak az egyes bíróság hatáskörébe, csakis a börtönbüntetéssel büntethető esetei tartoznak oda s így a lopásnak a II. Bn. 36. §-a keretébe eső esete sem tartozhatik az egyes bíróság hatáskörébe, mert hisz az alább kifejtett

indok szerint a lopásnak ezen esetére a fegyháznál súlyosabb büntető intézkedés van megállapítva.

A jogegységi határozatnak azon részével szemben, hogy «amint pedig a közveszélyes munkakerülőkről szóló 1913 : XXI. tc.-ben szabályozott dologházba utalást, — tehát egy hasonló biztonsági intézkedést — mely e törvény 10. §-a értelmében öt évig tarthat, a 17. §-a második bekezdése értelmében a kir. járásbíróság is kimondhatja annak dacára, hogy hatásköre a Bpé. 18. §-a szerint csupán oly cselekményekre terjed ki, amelyekre egy évi fogházat meg nem haladó büntetés szabandó ki»,

legyen szabad a fentebb hivatkozott 80. számú törvényjavaslatnak 36. oldalán foglaltakat szószerint idézni, amelyek a II. Bn. 36. §-a megszavazásának egyik alapját képezték :

«A javaslat megrögzött büntettes ellen tehető büntető és biztonsági természetű intézkedést «szigorított dologház»-nak nevezi. A neve tehát hasonlít a közveszélyes munkakerülőkről részére az 1913 : XXI. tc.-ben létesített «dologház»-hoz. A hasonlóság azonban csupán a névben van meg, s abban a gondolatban, ahonnan a név hasonlósága származik, nevezetesen, hogy a javaslat a megrögzött büntettesekkel szemben sem mond le arról, hogy rendes és munkás emberekké nevelésüket megkísérelje.

A joghatály kérdésénél a javaslatnak az az álláspontja, hogy a szigorított dologházba csupán a hivatásos büntettes lévén utalható, indokolt, hogy az ily intézkedés s annak következményei ugyanolyan tekintet alá essék, mint amelyet törvényeink a fegyházbüntetéshez fűznek».

Az 1913 : XXI. tc. 7. §-ában a törvény külön feljogosította a kir. járásbíróságot arra, hogy a Bpé. 18. §-ában foglalt korlátozás mellett is alkalmazhatja a dologházba utalást és már ezen oknál fogva sem lehet az egyes bíróság hatáskörének vélt kiterjesztését az 1913 : XXI. tc.ikre való hivatkozásra alapítani, mert a II. Bn. ily intézkedést, illetve ily külön hatásköri kiterjesztést nem tartalmaz, ami a kérdés súlyát tekintve, logikusan a II. Bn.-ból ki nem maradhatott volna.

A felvetett kérdés a külföldön is kiválónak ismert magyar törvények hírneve érdekében a kir. Kúria teljes ülésében hozandó döntvénnyel volna tehát tisztázandó. Dr. Füzesséry Kund.

Jogirodalom.

A szociális gyermekvédelem rendszere.

Dr. Csorna Kálmán székesfővárosi árvaszéki ülnök könyve.

Ennek a könyvnek előszavában Dréhr Imre államtitkár azt mondja, hogy Csorna könyvének valóságos hézagpótló értéke van, mert a szociális gyermekvédelemmel foglalkozó hasonló tájékoztatóval eddig a magyar irodalom nem rendelkezett. Kétségtelen dolog, hogy az egész világot a legnagyobb érdeklődéssel eltöltő s minden kultúrnépet intenzíven foglalkoztató gyermekvédelem kérdését ebből a könyvből nemcsak hogy igen alaposan meg lehet ismerni, de mindaz, ami a gyermekvédelemre vonatkozólag egy művelt embert vagy gyakorlati jogászt, főleg pedig a gyermekvédelemmel foglalkozó egyént érdekelheti, ebben a könyvben oly vonzó módon és a gyermekek iránti szeretettől annyira áthatva van feldolgozva, hogy egyike a legérdekesebb olvasmányoknak és bárki nemesak haszonnal, de nagy élvezettel is olvashatja a könyv gazdag anyagát. Négy nagy munkaterület nyílt meg a népjóléti gondoskodás keretén belül és pedig: a nyilvános oktatás és nevelésügy; a szegény és árva, a talált és törvénytelen gyermek védelme; a züllés veszélyének kitett és bűnöző gyermek oltalmazása és az ipari gyermekek védelme.

Csorna könyve ezt a négy nagy munkaterületet járja be és mindazt, ami Európa és Amerika gyermekvédelme körül említésre méltó, könyvében felhalmozza és igen világos, áttekinthető rendszerbe önti. Megismerteti mindenekelőtt a gyermek- és ifjúságvédelem fogalmát és jelentőségét. Megismerteti bennünket e védelem történeti fejlődésével. Kifejti a munka-módszernek vezéreszméit, ismerteti a gyermek jogát, a gyermek és ifjúság védelmének szerveit, az e célra felállított intézetek és kiegészítő intézményeket, bemutatja az egyes államoknak a gyermekvédelem terén elért eredményeit, rámutat a jövő fejlődésének irányára, a nemzetközi gyermekvédelmi munkára, a szociális munkásképzésre. Ezen általános rész után a különös részben ismerteti mindazt, ami a magyar gyermekvédelem kezdetétől a mai napig e téren történt és azután az összes magyar intézmények ismertetésé-

nek befejeztével kimutatja a magyar gyermek- és ifjúságvédelem hiányait és elmondja a nézete szerint szükséges reformokat.

Aki olvasta Mæterlinck csodálatos könyvét, «A méhek életét», kétségtelenül gondolkozába esett azon, hogy van az, hogy a méhek az utódok nevelése terén oly bámulatos eredményeket tudnak elérni, amíg az ember a kultúra jelenlegi magas fokán is csak most kezd igazán behatóan és tudományos alapon foglalkozni a gyermek testi- és szellemi nevelésével abban az irányban, amint a méh, arra törekedve, hogy a megszületett gyermek az élet számára minden eszközzel megmentessék és a társadalom hasznos polgárává neveltesse.

Meglepő adatokat olvasunk Csorna könyvében. Olvassuk azt, hogy Csonkamagyarországnak kb. 8 milliót kitevő lakosságából a négy milliót meghaladja a 24 éven alul lévő fiatalok száma s a nagynépességű Németországban az összlakosságnak $\frac{1}{3}$ -át teszi ki a 18 aluli életkorban lévő gyermekek. Ha olvassuk Csorna könyvében azt, hogy Magyarországon évente 1000 élveszületett gyermek közül 155 egy éven aluli csecsemő hal el, míg Dániában csak 89, Angliában 74 és Hollandiában csak 51, akkor rá kell eszmélnünk arra, hogy Magyarországnak a gyermekkontingens megvédése terén még ugyancsak sok tennivalója van, ha el akarjuk érni a most említett művelt államok színvonalát. Az élveszületések százaléka az egész világon csökken. Így Németországban, ahol 1900-ban 1000 lakosra 35·6, 1913-ban 27·5 élveszületett esett, ez a szám 1926-ban mintegy 18·8-re süllyedt. Hazánkban a 36·3%-os arányszám 28·3%-ra csökkent. Azonban nem a születések száma fontos, hanem az életbenmaradásé. A megszületett gyermeknek az élethez és pedig a lehető leggondozottabb élethez van joga és inkább az élveszületések arányszáma csökkenjen, mint a halálozási arányszám maradjon oly megdöbbentően nagy. Hogy a jó gyermekvédelem micsoda eredményeket mutathat fel, azt is megtanulhatjuk Csorna könyvéből, aki közli, hogy a jó gyermekvédelemmel bíró nyugateurópai városokban a törvénytelen születések halandóságának arányszáma kedvezőbb, mint a törvényes gyermekeké. Kétségtelen, hogy a gyermek legbiztosabb és legtöbb védelmet nyújtó fészke a családi otthonnak kellene lennie. De ez a most hivatkozott példa arra enged következtetni, hogy az állami és társadalmi intézmények, a gyermekek tömeges nevelőotthona biztonságosabb a családnál is. Sajnos, ma még a proletárcsaládok milliói nincsenek berendezve kellőképpen a megszületett gyermek életbentartására és felnevelésére. E téren a társadalom és állam beavatkozásának még sok szerepe van.

Az emberiség történelme sok-sok ezer évre nyúlik vissza és csodálkozással kell megállapítanunk, hogy a világ első árvaháza Nagy Constantin császár alatt Krisztus után 330-ban nyílt meg és hogy a talált gyermekeket először csak III. Ince pápa idejében 1200 körül kezdték az egyházi intézmények felnevelni.

Amíg azelőtt a fiatalok büntetések büncselekményei a felnőttkeivel egyenlően a büntetőbíró hatáskörébe estek és tartóztatásukra a börtön szolgált, a XVIII. század vége felé kezdik csak felismerni annak óriási jelentőségét, hogy a fiatalok nem mérhető ugyanazzal a mértékkel, mint a meglett ember és nem büntethető azokkal az eszközökkel, amelyekkel emez. Így alakult ki a javítóintézet és a fiatalok bűnösök védelmére szolgáló társadalmi propaganda.

Amit az árvaszéki gyakorlatomban számtalanszor hangoztatam, arra hívja fel a figyelmet Csorna könyve, hogy t. i. a gyermek tartási igényének biztosítására Magyarországon nincs kényszereszköz s a gyermekét elhanyagoló apa (a legtöbbször olyan, akin nem lehet behajtani a tartás összegét) semmibe sem veszi a gyámhatóság vagy a bíróság parancsát, felveszi szombatontként vagy naponként munkaadójától fizetését és nem törődik azzal, hogy az anyánál hagyott gyermek micsoda küzködésnek, micsoda nyomor-nak, az elzúllás micsoda veszélyének van kitéve. A német, francia, osztrák, norvég, dán stb. törvények súlyos büntetéssel, bírsággal, fogházzal, kényszermunkával sújtják azt az apát, aki a gyámhatóság vagy bíróságnak őt gyermektartásra kötelező parancsát nem teljesíti. Tudjuk, hogy Anglia lezárja az ilyen apát és kényszermunkával kényszeríti arra, hogy a tartási összeget megkeresse s nem ereszti ki addig, amíg valaki jótállást nem vállal az apa kötelezettségeiért. Valóban meglepő és csodálatos, hogy Magyarország törvényhozása, amely pedig a gyermekvédelem terén nagyokat és szépeket alkotott, ezen kötelező rendszabályok meghozatalára még nem eszmélt rá.

Csorna panasolja is könyvében, amint ezt évek óta teszi,

hogy a gyámhatóságoknak nincs meg a kellő hatalma. E téren két irányzat küzd egymással: az egyik, amely a gyámhatóságot bírói intézkedései terén a bíróságba akarja beolvasztani vagy bírósággá akarja átalakítani, a másik, amely a gyámhatóságot e téren is meghagyja közigazgatási szervnek, felhatalmazva azonban bírói hatalommal és körülbástyázva őt a pervitel megfelelő rendtartásával és kényszerítő eszközeivel. Csorna és a budapesti árvaszék inkább ez utóbbi megoldás felé hajlik és kétségtelen, hogy ezidő-szerint úgy látjuk, hogy a közigazgatási szervek hajlékonyabbak és inkább simulnak az élethez. Ez azonban nem érv, mert megfordítva a bírósági szervezeteknek a maguk perrendtartásának hatalmi eszközeivel kellene jobban simulniok az élethez és nem ragaszkodniok mereven egy-egy bevett állásponthez. Ez esetben a gyámhatóság bírói intézkedéseket ellátó szervei mint bíróság járhatnának el a nélkül, hogy eltávolodnának az élettől.

Hogy mily végtelen sok tennivaló van még Magyarországon a művelődés és ennek egyik legfontosabb kivánalma, a gyermekvédelem terén, azt mutatja az a példa, az a megdöbbentő adat, amelyet ismét Csorna könyvében olvasunk, hogy az ovodaügyre vonatkozó törvény az ovodák felállítása köteletségének terén annyira engedékeny, hogy ebből kifolyólag az ovodák csak éppen kényre-kedvre állíthatnak fel, ahogy az illető községeknek jól esik. Valósággal megdöbbentő, hogy Baranya megyében, az egyke házjában 323 község közül csak tízben van óvoda és azok egy része sem felel meg feladatának. Ha az állam és a társadalom nem mutat rá arra és nem oltja bele az emberek tudatába azt, hogy a gyermek nem vesződs és teher, hanem ellenkezőleg, a legnagyobb áldás és kincs, akkor nem lehet csodálkozni azon, hogy a műveltségben elmaradott magyar nép az «egyke» helyett számos vidéken áttér az «egyse» gondolatára és teljesen meddő és gyermektelen marad.

Aki Olaszországot keresztül utazta, az meglepődött azon a sok gyereken, amely mindenfelé látható és megilletődve állapította meg, hogy az olasz nép hatalmas intézményekkel, a legtökéletesebben berendezett óvodákkal és iskolákkal óvja és neveli a legifjabb nemzedéket. Ennek eredménye az, hogy a meghódított tiroli területeken a parányi osztrák gyermekek örömmel mennek az olasz apácák által fenntartott óvodákba és az osztrák anyák, bár érzik, hogy gyermekük elolaszosodik, nem akarják megfosztani gyermeküket attól a kényelemtől, jóllétől és egészséges elhelyezkedéstől, amelyben az ilyen nagyszerűen ellátott intézetekben részesülnek.

Műveltség és elsősorban műveltség, ami ennek a csonka országnak létjogosultságát megadja és bármennyire bírálják is a Klebelsberg miniszter nagyarányú akciójában nyilvánuló költsékezést, azt a nagy tevékenységet, amelyet ő a trianoni béke óta e téren kifejti, csak helyeselni tudom. Hiszen a legnagyobb szűgyen volt, hogy Budapesttől 30—40 km távolságban 18 éves fiatal-emberek és leányok seregestől akadtak, még pár évvel ezelőtt is, akik sem írni, sem olvasni, sem számolni nem tudtak. A kirgiz és kalmuk nomád népek fiatalemberei jutottak ezeknek a szerencsétlen elhagyatott magyaroknak láttára az ember eszébe.

Joggal panasolja Csorna azt, hogy nagy baj, hogy a társadalom mély rétegeit nem hatja át az együttérzés, a gyermekvédelmi ügy fontosságáról való meggyőződés s joggal sóhajt fel a szerző, hogy sajnos, mi igazán nem tartunk ott, ahol a dánok, akiknél a gyermek ügye a nép ügye. Csorna panasolja azt is, hogy a 25 évvel ezelőtt megalkotott állami gyermekvédelem munkája, amely az elindulásakor a kort megelőző szociális felfogástól duzzadt, amely iránt a Nyugat a legnagyobb mértékben érdeklődött, ma már stagnál, sőt az intézmény életképessége is kérdésessé vált. Csorna a Stefánia-Szövetségben látja azt a szervet, amely a gyermekvédelem igazi munkáját elvégezni leginkább alkalmasnak mutatkozik. Kívánja azonban, hogy a Stefánia-Szövetség a helyi szervezetek kiépítése, a munka megszervezése és elindítása után a továbbfejlesztés feladatait a helyi hatóságoknak adja át, természetesen az állam befolyása, irányítási jogköre csorbítása nélkül.

Kívánja Csorna, hogy az állami gyermekmenhelyek mai elszigeteltségükből lépjenek ki és az igazságügy és általános védelem egy kézben egyesíttessék. Mindennemű veszélyeztetett gyermek-kategória megvédése, gondozása és utólagos védelme azonos szerveket, szakértelmet és különösen egységes nevelőtevékenységet igénylő feladat. Kívánja, hogy a társadalmi munkát szervezzék meg, mert a mai helyzet szétforgácsolt és nagyarányú akcióra nem képes. Az apró szervezetek beolvasztásával, csak kemény, anyagilag erős és okszerű munkára képes nagy egyesület működését kívánja.

A szerzőnek a könyv tárgya iránti lelkesedése annak minden sorát áthatja, úgy hogy határozottan érezhető a könyv elolvasása után, hogy a szerző azon nagy tapasztalatokat, amelyeket a budapesti árvaszék ülnöki székében magának szerzett és amelyeket külföldi tanulmányútjain kibővített, igazi hazafiúi szeretettel iparkodik Magyarország javára értékesíteni. Ezt a könyvet nem lehet eléggé ajánlani s nem lehet eléggé arra törekedni, hogy a nagyközönség körében mennél nagyobb példányszámban terjedjen el.

A legszomorúbb jelenség és a magyar intellektusnak ugyan- csak alacsony fokát mutatja az, hogy mindenféle lim-lom regényeket fal, de komoly, a társadalom legfontosabb dolgait érintő és az ország legsúlyosabb gondjait feltáró könyveket meg se néz, tudomást se vesz róla, holott ha a közönséget hozzá lehetne szoktatni az ilyenfajta könyvek olvasásához, mint amilyen a Csorna könyve, akkor látná a közönség, hogy egy-egy ilyen könyv hasznosabb, de sok tekintetben érdekesebb és szórakoztatóbb dolog, mint a regény-olvasás. Annak oka, hogy a közönség még nem ébredt annak tudatára, hogy az efajta könyvek olvasása mennyire üdvös, adja okát a magyar nép tudatlanságának és könnyelműségének. Csorna idézi egy Weber nevű német tudós könyvéből a következő szavakat: «Ha a fiatalembert nevelés és szoktatás által nem vezetjük feltétlen kötelességtudásra és munkakedvre, alkotóképes korában sem fogja azt szolgáltatni, amit tőle a társadalom elvár.»

Csorna azzal végzi terjedelmes munkáját, hogy ő törhetetlenül hiszi, hogyha az immár színmagyarrá lett nemzet egyakarással, egyelszánással és minden erejével a jövőendő nemzedék testi és szellem-erkölcsi megerősödésén és megújulásán munkálkodik, akkor és csak akkor ez az élet- és tetterős új magyar sarj meg fogja találni azt a biztos utat, amely a sötét magyar éjszakából a halálos lesujtottságból kivezet a feltámadásba.

Csorna könyvét annak tüzetes átolvasása után lehetetlen meghatottság nélkül letenni és a meglettkorú olvasó, aki már túl van élete javán, azzal az imádsággal sorozza be könyvei közé e könyvet, vajha a társadalom vezető körei és széles rétegei felismernek a gyermekvédelem nemzetfenntartó fontosságát s vajha azt az új erdőt, amely a sors viharainak ellenállni lesz hivatva, minden gondoskodásukkal és odaadó áldozatukkal nevelnek fel, külön gondoskodásukra méltatva az új erdő minden egyes csemetéjét kivétel nélkül.

Dr. Virágh Gyula.

Szemle.

— **A tóga** kérdésének, amelyet a készülő ügyvédi rendtartás alighanem nálunk is újra föl fog vetni, a szomszéd Ausztriában konkrét kínos eset kölcsönzött aktualitást. Néhány hét előtt ugyanis a Verwaltungsgesichtshof előtt, ahol a régi jó császári időkben a frakk volt a kötelező viselet, az egyik minisztérium szakképviselője szürke nyári öltönyben jelent meg. Amikor az elnök felelősségre vonta, hogy miért nem jelent meg fekete ruhában, a minisztériális kiküldött azzal védekezett, hogy új fekete ruhára nem telik szerény fizetéséből, s így tisztességes nyári ruháját mégis illőbbnek tartotta a teljesen elkopott régi feketénél, az elnök a feleselésért rendreutasította, de kivételesen megengedte, hogy a tárgyaláson résztvegyen. Erre viszont a kiküldött jelentette ki, hogy a lefolyt jelenettől megfájdult a feje s így képtelen lévén tárgyalni — eltávozott. Hogy miként fogja az osztrák közigazgatási bíróság és az illetékes minisztérium a köztük keletkezett kanapépört elintézni, az bennünket aligha érdekel, de az eset maga érdekes tünete az emberi haladás ama kétségbevonhatatlan folyamatának, amelyben a jelképek fokozatosan letöredeznek, hogy helyt adjanak a szimbólumban kifejezett eszmei tartalomnak. Téves ugyanis a föltevés, hogy a tóga, a talár, a fekete öltöny, szóval az ünnepélyesség külső ismérve csupán a középkori Kleiderordnung maradványa, amely minden foglalkozásnak megszabta a saját kötelező viseletét. Ősibb gyökerei visszanyulnak abba a kezdetleges korba, amelyben a hatalom, akár királyi vagy papi, akár katonai vagy bírói, fizikai vagy eszmei erejét érzéki hatásokkal támasztotta alá. Ezt szolgálta a királyi pompa, a csillogó fegyverzet és a komorságával imponáló bírói öltözék éppúgy mint a papi viselet misztériuma, amelyek közös feladata volt, hogy elrejtse az embert s így az emberfölötti hatalom látszatát kölcsönözzék viselőjének. Amely mértékben utat tört a meggyőződés, hogy a forma nem pótolhatja a lényegét, hogy a bíróban szükségesebbek az emberi, mint az emberfölötti tulajdonságok, hogy az imperiumot kifejező

ruházat az ítéletet nem teszi igazságossá, hanem legfeljebb leplezheti igazságtalanságát, oly mértékben csökkent a tóga és a talár jelentősége. Ott, ahol hagyományos viselet, kifejezi ugyan az igazságszolgáltatás méltóságához fűződő hagyományokat, de miként az újdonság ingerével ható mesterséges romokból nem fakad történelmi érzés, miként menthetetlen komikumba fullad, ha a nemesített tőzsdeügynök lovagi vértetben kötne ügyleteket, éppúgy nem fokozná az igazságszolgáltatás tekintélyét, ha *ma* kezdeményezne oly szimbólumokat, amelyeknek eszmei egyenértéke rég letűnt korból származik. Lehetséges ugyan, hogy a tógában ítélező járásbírónak igazmondása még ma is jobban imponálna az alsóbb néposztályokhoz tartozó egyes feleknek, bár a magyar paraszt józanságát tekintve ez is kétséges, de a kir. Kúria egy-egy klasszikus ítéletének még sohasem ártott, ha a tanács tagjai vagy az ügyvédek közül egyik-másik szürke utcai ruhában jelent meg a tárgyaláson. Sajnos, nemcsak az osztrák miniszteri tisztviselőknek, hanem a magyar bíráknak és ügyvédeknek sem telik mindig fekete öltönyre s ma, amikor már az angol bírák is — horrendum dictu — a nyári melegben leteszik a századoktól megszentelt parókát, valóban időszertűltennek látszik, ha az igazságszolgáltatás számos fogytékosságainak orvoslását a külső dísz fokozásával kezdenék. Nincs erre szüksége sem a bíróságnak, sem az ügyvédségnek, amely tekintélyének biztosítékait hiába keresné másban, mint a tisztességben, tudásban és tehetségben. Még a legkopottabb és a legszürkébb ruhában előadott érvek is megértő fülekre találnak a bíróságnál, föltéve, hogy maguk az érvek nem kopottak és szürkék. Azt az ítéletet pedig, amelyet a törvény igazságos alkalmazásának palástja díszít, a bírói tóga sem teheti igazságosabbá.

— **Az Országos Ügyvédszövetség szegedi Vándorgyűlésének határozatai.** * *Közigazgatási rendtartás.* 1. Az Országos Ügyvédszövetségnek az 1929. évben Szegeden egybegyűlt Vándorgyűlése a közigazgatás jóságát a nemzeti lét egyik alapjának tartja s a közigazgatás jóságának három alappilléret a közigazgatási *tisztviselői kar* nivójában, a közigazgatási *szervezetnek* a nemzeti életből fejlődött és ahhoz alkalmazkodó voltában s a közigazgatási *eljárásnak* ezekhez simulóan célszerű voltában látja. 2. Az Országos Ügyvédszövetség szegedi Vándorgyűlése a közigazgatási rendtartás szükségképi alapelveit a következő követelmények szolgálatában látja: *jogszerűség, szakszerűség, helyi ismeretekre támaszkodás, individualizáció, olcsóságok, gyorsaság.* 3. Az Országos Ügyvédszövetség 1929. évi szegedi Vándorgyűlése a *jogszerűség* érvényesülése szempontjából a közigazgatási eljárásban feltétlenül szükségesnek s így a *jogállam* fogalmi attributumának tartja, hogy a közigazgatási ügyek terén is elkülönítessék az intézkedés rendtartása a jogviták rendtartásától s hogy a közigazgatási ügyek terén felmerülő jogviták eldöntése általában bírói fórumok elé tartozzék, ami a közigazgatási bírászkodás decentralizációját követeli s ezzel az *alsófokú közigazgatási bíróságok* felállítását szükségessé s a legfőbb Közigazgatási Bíróság tehermentesítését lehetővé teszi s egyszersmind elhárítja azokat az akadályokat, melyek ma útjában állanak annak, hogy a közigazgatási jogviták elbírálása során is teljes mértékben érvényesülhessenek a modern perjogoknak az anyagi igazság eszméjét szolgáló elvei: a nyilvánosság, szóbeliség, közvetlenség s a kontradiktórius eljárás. *Az ügyvédi jogvédelem* a közigazgatási perben is természetszerű, de természetszerű az ügyvédi képviselő kötelezővé tétele a jellegüknél vagy szubsztrátumuknál fogva *jelentősebb* közigazgatási perekben már az alsófokú közigazgatási bíróságok előtt is, a felülvizsgálati bíróságok előtt pedig feltétlenül. Addig is, amíg a jogvitás ügyek felülvizsgálata nagyrészt politikai és közigazgatási hatóságok kezében van, a felülvizsgálati ügyekre az *ügyvédi kényszer* csak még sürgősebb szükség követeli. A Vándorgyűlés az általános közigazgatási jogi és a pénzügyi jogi jurisdictió-val egyaránt felruházandó alsófokú közigazgatási bíróságok felállítását halaszthatatlannak tartja, továbbá halaszthatatlannak tartja az 1901. évi XX. törvénycikk 31., 32., 34. és 35. §-ainak, valamint a 37., 38. és 39. §-ok intencióinak egységes elvek szerinti sürgős és olyként való végrehajtását, hogy a közigazgatási ügyvitel lehető egységesítése a polgári és büntető eljárási jogok elveinek megfelelő alkalmazásával történjék s ennek során az intézkedés jogával felruházott hatósági személyek felelősségének csorbítatlanul hagyása mellett az előadók egyéni felelősségének fokozásáról is gondoskodás

* A nyugdíjintézet és a kari érdekek tárgyában hozott határozatokat előző számunk első cikkében, illetőleg szemleirovatában közöltük.

történjek, a hivatalfőnök felelőssé tétessék a bürokratizmus túltengésének lehető megelőzéseért s a felek képviselőjére vonatkozó ügyvédi jogok és köteleességek törvénykezési jogunk szellemében is szabatosan körülírassanak a közigazgatási eljárás számára is. Szükségesnek tartja ez utóbbit a Vándorgyűlés annak a jogi tévedésnek egyszersmindenkorra való eloszlatása érdekében is, mintha a zugírászat a közigazgatási eljárások terén bármily formában is megengedett cselekmény lehetne. A Vándorgyűlés a gyámügyi igazgatásban szereplő magánjogi érdekű kérdések nagy hordereje s ezek tekintetében a polgári eljárás elvei lehető érvényesülésének garanciális jelentősége okából kívánatosnak tartja a gyámügyi igazgatás fogalmazási szakában való alkalmaztatáshoz a bírói-ügyvédi kvalifikációt. Addig is, míg a magán- és büntetőjogi igazságszolgáltatás elválasztása a közigazgatástól az igazságszolgáltatás egész területén, így az 1911. évi I. törvény cikk 756. §-ának módosításával a belügyi helyett az igazságügyi minisztérium által szervezendő békebírói intézmény segélyével az ú. n. községi bírások ügyek terén is keresztül vitetik, kívánatosnak tartja a Vándorgyűlés a szervezeti úton való gondoskodást arról, hogy ily igazságszolgáltatási funkciók gyakorlásával való megbízatásnak a közigazgatási szervezeten belül is, már csak az alaki magán- és büntetőjogi elveinek valóságos érvényesülhetése érdekében is, bírói-ügyvédi kvalifikáció legyen egyik előfeltétele. 4. A Belügyminiszter Úr ez év áprilisában felhívta a hatóságok vezetőit ama törvényes rendelkezés érvényesülésének biztosítására, mely szerint az ügyvéd jogosítva van az ország valamennyi bírósága és hatósága előtt a feleket képviselni és hangoztatja a rendeletben, hogy ez a rendelkezés nem ügyvédi érdekeket, hanem fontos állampolgári jogokat biztosít, mert lehetővé teszi, hogy a hatóságok előtt mindenki jogképzett, a hatóságoktól független ügyvéd útján érvényesíthesse jogát és hogy az ügyvédek eme jogának minden hatóságijeljárásban érvényesülnie kell, még akkor is, ha valamely eljárási szabályzat ezt a törvényi jogot egyébként nem is említené fel. A Belügyminiszter Úrnak e rendeletében érvényesülő megértése az ügyvédi hivatás igazi jelentősége iránt reményt ad arra is, hogy a magas kormány és törvényhozás bölcsessége a községi közigazgatási eljárás küszöbön álló rendelkezésével kapcsolatban módot fog majd találni az ország kitűnő és valóban a *közigazgatási hivatásnak* magaslatán álló derék *községjegyzői kara* fizetésének oly rendezésére, mely lehetővé fogja tenni a díjazott *jegyzői magánmunkálatok* megengedésének megszüntetését legalább azoknak a városoknak, nagyközségeknek és körjegyzőségeknek a területére, amelyeknek területén bejegyzett ügyvéd is székhellyel bír, és pedig nem az ügyvédi kar egyoldalú érdekében, hanem annak az egyetemes *közérdeknek* a szolgálatában, mely a közigazgatás *tekintélyéhez*, a közigazgatás *elfogulatlansága* iránti bizalomhoz és azoknak a szempontoknak az érvényesüléséhez fűződik, melyek egyrészt megkívánják, hogy a munkával amúgy is *túlterhelt* községjegyzői kart a magánmunkálatok ne hátráltathassák *közszolgálati* tevékenységében, hanem egész munkaerejét kizárólag a közszolgálatnak szentelhesse, másrészt pedig megkövetelik, hogy a magánjogi ügyletek okiratainak szerkesztése *a felek s a jogbiztonság érdekében* veszélyeztetésével ne vonassék el az arra hivatott szakképzett jogászok kezéből.

Büntetőjog. A Vándorgyűlés — annak előrebocsátása után, hogy a Vándorgyűlés külön ügyvédi kari érdekeket a védelem hatályos érvényesülése terén a bűnvádi per semmilyen szakában sem ismer el, mert a védelem szabad, korlátozás nélküli érvényesülési és ellenőrzési jogának gyakorlása a legfőbb alkotmányos közérdek: a polgári jogbiztonság és személyes szabadság garanciája — kimondja a következőket: 1. Szükségesnek tartja az Országos Ügyvédszövetség Vándorgyűlése bűnvádi eljárási jogunk oly irányú reformját, mely az ügyfélnyilvánosság és ügyfélegyenlőség elvét a bűnvádi per nyomozati és vizsgálati szakában, a vád és védelem keresztkérdései jogának biztosítása mellett törvénybe iktatja, az ügyvédi nyomozás mai rendszerét, mint az ügyfélegyenlőség elvével ellenkezőt, megszünteti, a nyomozást a független bíróságra bizza, egyszersmind a terheltnek, illetve a védelemnek a nyomozás és vizsgálat, valamint a vádtanácsi eljárás során ugyanazokat a perorvoslati jogokat biztosítja, amelyek a kir. ügyészséget megilletik.

2. A személyes szabadság védelme érdekében szükségesnek tartja a Vándorgyűlés a vádtanács és a kir. ítélőtábla előtt az előzetes letartóztatás és a szabadlábrahelyezés kérdésében a védelem ügyfélnyilvánosság melletti felszólalási jogának biztosítását, még helyesebben: a szóbeliség és nyilvánosság elvének gyakorlati keresztülvitelét az eljárás ezen szakában is. 3. A védői immunitás intézményes megvalósítását és a védelem jogainak tiszteletbentartását biztosító szigorú törvényes intézkedések statuálását. 4. Mindezek törvényhozási rendezéséig is kívánja a Vándorgyűlés a védelem jogait biztosító és különösen a nyomozó hatóságok által sokszor áthágott törvényes intézkedések szigorú betartását és ezzel kapcsolatban az ugyancsak gyakori törvényellenes vallatások és a szökés veszélye vagy egyébként kellő indok nélkül történő letartóztatások mellőzését. Különösen szükségesnek tartjuk a vádtanács hatáskörének teljes visszaállítását (1924: XXIX. tc.). Kimondja az Országos Ügyvédszövetség Vándorgyűlése, hogy jelen határozatát és annak megokolását a magyarországi összes ügyvédi kamarákkal közli kezdeményezésének támogatása céljából.

Magánjog. A Vándorgyűlés a kellékszavatossági jogok gyakorlásának előfeltételei tekintetében kívánatosnak mondja ki a magánjogba átvinni a kereskedelmi jognak azt a szabályát, hogy a vevő a megvett dolgot kellő időben megvizsgálni és a talált hiányokról az eladót haladéknél értesíteni tartozik, mert ellenkező esetben a megvett dolog nem kifogásoltnak és elfogadottnak tekintendő.

— **Dr. Meszlény Artur: Személyi és családi jog.** (Grill törvénytár, Magyar Magánjog, VI. kiadás, két kötet.) A munka szerencsésen egyesíti az elméleti jogász alaposságát a gyakorlat követelményeivel. Kimerítő részletességgel dolgozza fel a magyar magánjog jogforrásainak teljes anyagát, miközben a nagyszámú törvény- és rendeletszöveget értékes utalásokkal kíséri. A bő gyakorlatot szerző a lehetőség szerint szétosztott címek alatt közli, úgy hogy a részletkérdés keresőjének nem kell magát az őt konkrétan nem érdeklő határozatok tömegén átásnia. A nagy gondossággal megszerkesztett mű alig fog a gyakorlatban felvetődő kérdést megfelelő tájékoztatás nélkül hagyni.

Inhalt. Dr. M. Teller: Urkundenzwang bei sämtlichen Rechtsgeschäften der Ehegatten. — **Dr. L. Baditz sen.:** Das Erbrecht im Bürgerlichen Gesetzbuch. — **Dr. K. Füzesséry:** Ist der Einzelrichter im Sinne der zweiten Strafnovelle berechtigt den Angeklagten ins verschärfte Arbeitshaus zu verweisen? — Rechtsliteratur. **Dr. J. Virágh:** dr. K. Csorna: Das System des sozialen Kinderschutzes. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Közgazdaság.

Tőkét emel az Angol-Magyar. Az Angol-Magyar Bank Rt. igazgatósága július 10-én tartott ülésében elhatározta az intézet alaptőkéjének felemelését. A határozat 140,000 darab à 50 pengő névértékű új részvény kibocsátására vonatkozik, amelyből 100,000 darab kerül most tényleges kibocsátásra s ezt a Helbert, Wagg & Co. Ltd. londoni cég vezetése alatt álló csoport veszi át. Ez a cég a részvényeknek a londoni tőzsdén való bevezetéséhez szükséges intézkedéseket is megteszi. A további 40,000 darab részvényt az intézet azzal a szándékával kapcsolatban rezerválja, hogy részvényeinek más külföldi piacot is nyisson meg. Az 1929 augusztus 1-én befizetendő új részvényeknek kibocsátási árfolyama 88½ pengő; minthogy azonban az új részvények az 1929. üzletév eredményében nem részesülnek, hanem csak az 1930. évtől kezdve jogosultak osztalékra, a kibocsátási árfolyam után az intézet a Jegybank hivatalos kamatlábjának megfelelő kamatot fog megtéríteni. A 100,000 darab új részvény kibocsátásával az intézet kimutatott saját tőkéi mintegy 40 millió pengőre emelkednek.

354

**Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Ant. 208-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
 Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
 Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
 negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Berényi Antal, a békéscsabai kir. járásbíró elnöke: A békebíró. — Id. dr. Baditz Lajos, a szombathelyi kir. közjegyzői kamara örökös tb. elnöke: Az öröklési jog a Magánjogi Törvénykönyvben. — Dr. Rácz Kálmán budapesti ügyvéd: A végrehajtási eljárás reformjához. — I. Dr. Szirmai Zsolt budapesti ügyvéd. — II. Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért. — Szemle. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár. XXII. 7.

A békebíró.

A költségvetési vita során sok értékes tervet és megvalósítandó célt jelölt meg az Igazságügyminiszter úr, de a gyakorlati jogszolgáltatás terén működők szemében valamennyi között leglényegesebbnek jelentkezik az 1877: XXII. tcikkel statuált, de valójában soha életbe nem lépett «békebíró»-i intézmény újbóli felvetése.

Ez intézmény felállításának indoka köztudomás szerint az, hogy a kir. járásbírók peres forgalmának nagy része — merem állítani, hogy 30—35%-a — a községi bírósági hatáskörbe tartozó, de fizetési meghagyás kieszközlésével a kir. járásbíróknál érvényesített követelésekre vonatkozó perekből áll, amely perek jelentős nagy számuknál fogva feleslegesen terhelik a bíróságot, mert e kisebb fajsúlyú perek teljes megnyugvással elintézhetők a szükséges jogi ismeretekkel rendelkező, de a bíróság rendes személyzetéhez nem tartozó és bírói jogkörrel korlátozott mértékben felruházott egyének által is.

A közszükséglet kielégítését kívánja tehát az igazságügyi kormány biztosítani akkor, amikor az úgynevezett «békebíró» intézmény szervezését a legkomolyabb formában kilátásba helyezte.

Természetesen ma még nem ismeretes, hogy eme új jogszolgáltatási szerv felállítása milyen formában és milyen alapon történik meg, de a hozzáfűződő nagy igazságügyi érdeknél fogva nem közömbös ennek miként való keresztülvitele, s így eme közérdekre való tekintettel a magam gyakorlati nézeteit szeretném itt leszögezni abból a célból, hogy ily módon alkalmat nyujtsak a kérdésnek mások által esetleg más szemszögből való megvilágítására.

A békebíró a szó igazi értelme szerint nem tárgyalások ellátására hivatott, hanem arra, hogy a felek között vitás vagyoni kérdésben a törvény biztos tudására támaszkodva a szemben álló feleket a jogos érdek elismerésére, esetleg pedig az érdekek kölcsönös mérséklésére reá vegye. Mert ha tárgyalásokat kell ellátnia, akkor felesleges az új szervezet, hiszen a tárgyalás útján való tisztázása a kérdéseknek a ma is működő községi bíróságok vagy pedig a kir. járásbíró útján elérhető.

Ezért főként az az elsősorban eldöntendő kérdés, hogy milyen ügyek kerüljenek a békebíró elé.

A hatáskörök szélesítésétől ügyvédi körökben idegenkednek, s így a Pp.-ban már szabályozott értékhatárok figyelembevétele mellett szerintem a 100 pengő aluli pénz, vagy helyettesíthető ingóságok szolgáltatására irányuló követelések volnának azok a vagyoni igények, amelyek a békebíró által való elintézésre kijelöltetnének.

Megfigyelésem szerint a békéscsabai kir. járásbírósnál 1929 július 26-ig érkezett 4661 vagyoni jogi kereset, váltó és egyéb fizetési meghagyási kérelemből 2900 darab volt 100 pengő értékű aluli és a tárgyalásra került pereknek circa 35%-a került ki ebből a 2900 darab 100 pengő aluli értékű ügyből.

A most ismertett ügyeket fizetési meghagyás kibocsátásá-

val intézhetné a békebíró, ennek megfelelően a Pp. vonatkozó szabályai módosítandók volnának oly értelemben, hogy a 100 pengő aluli értékű ügy a kir. járásbíróknál fizetési meghagyás útján sem érvényesíthető.

Ha a fizetési meghagyás ellen a felek valamelyike ellentmondással élne, akkor következne el azután a békebíró igazi szerepe: kibékíteni a feleket úgy, mint fentebb már említettem: vagy a jogos igények elismerésének kieszközlésével, vagy pedig az igények kölcsönös mérséklésével.

Ha azután a békebíró minden kísérlete eredménytelen maradna, akkor az ügyet a kir. járásbíró elé terjesztené, ahol az ügy megfelelő kontradiktórikus tárgyalás alapján bíráltnak el úgy, amint ma a községi bíróság előtti eljárásban megfelelőbbé tetté a törvény.

Ebben az eljárásban teljesen a községi bírósági eljárás analógiájára a képviselői költségek kizárandók volnának, mert ha a békebíró előtti eljárásban a képviselővel felmerülő költségek viselésének kérdése is bírói döntés tárgyát képezendi, akkor az eljárás nézetem szerint az esetek igen nagy számában eredménytelen marad.

Nem szabad ugyanis elfelednünk, hogy az ideutalt peres követelések a legkisebb anyagi erejű egyének tartozása, akikre nem közömbös az, hogy a tőke vagy annak egy része mellett még a képviselői költséget is kell majd viselnie. Gyakorlati tapasztalataim alapján állíthatom, hogy az ilyen kisebb értékű perekben a bíró meggyőző nyilatkozata után számtalanszor jelentkezett békülékeny hajlam a perköltség viselése kérdésén hiusult meg.

Bármennyire rokonszenvezem tehát az ügyvédi kar anyagi boldogulására irányuló törekvésekkel, mégis azt kell mondanom, hogy az ilyen ügyekben való közreműködésről az ügyvédi kar már eleve mondjon le és pedig a közóhajként jelentkező ama követelés honorálásaként, hogy az igazságszolgáltatás ne csak gyorsabb, de olcsóbb is legyen. Sokat nem veszít az ügyvédi kar, de elősegíti az új intézmény működésének zavartalan megindulását és eredményes folytatását.

Hogy ki legyen békebíró, ezt sem szabad pusztán kenyérkereseti lehetőség szempontjából elbírálni, s így nem lehet általános elvként kimondani azt, amit a Szegeden legutóbb lezajlott ügyvédi gyűlés által elfogadott határozati javaslat hangoztatott, hogy tudniillik elsősorban ügyvéd legyen.

A bíró és ügyvéd hasonló foglalkozású ugyan, de azért egymástól lényegesen különböznek.

Míg az ügyvéd mai gyakorlati kiképzése során azt szokja meg, hogy a megbízó ügyfél által adott egyoldalú információ alapján igyekezzen a reá bízott jogi érdek oly irányú védelmét és lehetőleg sikerét biztosítani, amely ügyfele érdekeinek megfelel: addig a bíró megfigyelése mindig kétoldalú, nevezetesen a szembenálló két ellentétes érdek gondos mérlegelése és ez a szellemi működés ruhazza fel a bírót az ítélezés alapjául szolgáló azzal a képességgel, amelyet «tárgyilagos iudicium»-nak nevezhetünk.

E képességet nemcsak az elméleti tudás, de a gyakorlati és gazdasági élet minden megnyilvánulásának gondos figyelése útján, párosulva nagy emberismerettel, sok-sok szeretettel és még több türelemmel — szerzi meg.

Békebíró tehát az legyen, aki erre elsősorban hivatást érez és rendelkezik a most ismertett képességekkel, ilyen alapon pedig ügyis formulázhatjuk meg a kérdést, hogy kiérdemesült tapasztalt bírák és hasonló kvalitású ügyvédek közül kell a békebírák gárdáját megszervezni.

Nem ügyvédelles tendencia vezet ezen elv felállításánál, de úgy érzem, hogy az ügyvédi követelésekkel szemben hangot kell adni a bírák óhajának is.

A békebírói intézmény létesítése igen sürgős, mert ezzel nemcsak az ügyek gyorsítását érjük el, hanem jelentős mértékben tehermentesítjük a már rogyásig megrakott járásbíróóságok szekerét, de ezen felül alapot teremtünk arra is, hogy sok nagyobb létszámmal dolgozó bíróságnál bizonyos fokú létszámapasztás legyen fokozatosan keresztül vihető s az ily módon felszabaduló összeg a bírák jobb javadalmazására lesz fordítható. Így legyen.

Dr. Berényi Antal.

Az öröklési jog a Magánjogi Törvénykönyvben.*

III. Végintézkedésen alapuló öröklés.

A törvényhozói óvatosság kívánja, hogy a közhitelesség biztosítékait, inkább fokozni kell, mintsem azokat leszállítani.

Az 1958. §. szerint a végrendeletet bármi végrendeleti alakban vissza lehet vonni.

A visszavonás is végrendelezés és azon jogelvből kifolyólag, hogy minden okiratot, csak hasonló vagy nagyobb alaki garanciák mellett létrejött, bizonyító okirattal lehet hatálytalanítani, minden végintézkedés csak oly hasonló vagy nagyobb alaki biztosítékokkal ellátott végintézkedésben vonható vissza, mint amilyen alakban a visszavonás tárgyát képező végintézkedés létrejött.

Ezen jogelvnek, különösen a végintézkedések tekintetében kell érvényesülni! Ha a kódex fent idézett szabálya helyes volna, önként merül fel az a kérdés, ugyan mire jó a közvégrendelet alakja s minő biztosítékot nyújt az akarat érvényesülése tekintetében, ha csak egyszerű szóbeli végrendelettel is azt hatályon kívül lehet helyezni. S mi értelme van az 1958. §. rendelkezésének, hogy amennyiben a visszavonás következtében a törvényes öröklés áll helyre, visszavonó végrendeletet, bármily alakban tehet az is, aki különben csak közvégrendeletet tehetne!

A vagyon feletti szabad rendelkezési joggal szemben a törvényes öröklésnek oly propagalása, mely a szabad rendelkezés megnyilvánulásának visszavonására minden eszközt megenged, mint ezt a fent idézett szakaszokban látjuk, a magyar jogérzéssel ellenkezik.

A fél akarata felől nemcsak a kir. közjegyzőnek, hanem a tanuknak is meggyőződést kell szerezni. Ily közvetlen tapasztalaton alapuló meggyőződés tolmács közvetítésével nem szerethető. A tolmács, a hiteles személy attribútumaival nem bír s ha már a nyelvjogosítvánnyal bíró közjegyzővel szemben is a végrendelező nyelvét mindkét tanunak értenie kell, a tolmács ellenőrzés nélküli közreműködése a közhitelesség kellékeinek ezen hiányait nem pótolja, annál kevésbé, mivel a hiteles személy a végrendelező elfogadás iránti nyilatkozatát nem érti, kijelentésének valóságát ennél fogva nem is tanúsíthatja.

Az 1849. §-ban szabályozott, hites tolmács közbejöttével alkotott közvégrendelet idegen alakjára szükség nincs.

* * *

1. A végrendelezés a végrendelező akaratát fejezi ki. Ezen akarat érvényesülésére másnak elhatározása befolyással nem lehet. Ha a végrendelező másra bizza a végintézkedés valamely határozatlan pontjának közelebbi meghatározását és a megbízott nem határozhat, a bíróság határoz a felől, hogy az intézkedés mennyiben állhat meg, amint ezt az 1875. §. rendeli, akkor nem a végrendelező, hanem a megbízott amennyiben az nem határozhat, a bíróság akarata érvényesül. Már pedig a kódex 1874. §-a sem engedi meg a részítés tárgyának, sem annak más által történő meghatározását, hogy a végrendeleti intézkedés hatályban maradjon-e vagy sem.

A teendővel amúgy is túlterhelt bíróságot azzal is terhelné, hogy a megbízott meghatározó nyilatkozatát a bíróság előtt tegye meg s a bíróság bármely érdekelt kérelmére a nyilatkozásra határidőt tűzzön s ha a megbízott nem határozott, a bíróság döntsön az intézkedés fennállása fölött, nemcsak a végrendelezés személyes jellegével, a végakarathoz szükségképi határozottságával, hanem magával a kódex 1827. és 1873. §-aival is ellenkezik.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 15. számban.

Ugyanily ellentétes rendelkezéseket tartalmaznak az 1901. és 1906. §-ok szabályai is, amelyek halomra döntenek a végrendelezés személyes jellegét s vele azon alapvet, hogy a végrendelező csakis egyedül rendelkezhetik vagyona felett s helyette más ezen jogát, mint megbízott sem gyakorolhatja.

2. Utóöröklés csak érvényes végintézkedésben kifejezett utóörökös nevezésen alapulhat. Az örökség az utóörökös jogának megfelelő korlátozással száll át az örökösre s az utóörökös már az örökség megnyitásával nyilvánkönyvi jogot szerez, mely az örökös jogának korlátozásaként, egyidejűleg lesz a nyilvánkönyvbe bejegyezve. Ezen joga utódaira is átszáll, az örökség birtokába azonban csak a halasztó feltétel beálltával juthat.

Az 1989. §. szerint a végrendelező csupán a végből is nevezhet végrendeleti végrehajtót, hogy az utóörökösödés beálltáig az utóörökös jogait gyakorolja s kötelezettségeit teljesítse.

Ezen szabály is igazolja, hogy az utóörökös már az öröklés megnyitakor az örökségre jogot szerez.

A 2052. §. szabálya tehát, hogy az utóörökség nem az örökhagyó halálával, hanem csak az utóörökösödés esetének beálltával nyílik meg és száll az utóörökösre, már az előbbi szabállyal szemben sem állhat meg.

Ha a végrendelező hitbizományt alapít és ez meghiúsul, a meghiúsult végrendelezéssel a benne nyilvánított akarat is hatályát veszti s nem tekinthető utóörökös nevezésnek, mint ezt az 1919. §. rendeli.

A 2152. §. azon megállapítása, hogy az örökös és utóörökös egymásközi jogviszonyukra a haszonélvező és tulajdonos jogviszonyainak szabályai irányadók, ellentétben áll a 2052. §. azon megállapításával, hogy az utóörökösre az örökség csak az utóörökösödésnek beálltával nyílik meg, mert ez utóbbi rendelkezésből kifolyólag az előörökös szabadon rendelkezhetik az örökség felett s az utóöröklés beálltával az utóörökös csak azt kapja, ami az örökségből fennmarad.

A 2092. §. szerint is az utóörökös a hagyatéki tartozásokért azzal felel, amit az örökségből kapott, már pedig a 2252. §. megállapítja, hogy jogviszonyuk a haszonélvező és tulajdonos jogviszonyához igazodik, e szerint pedig az előörökös a hagyatékkal felel az utóörökösrel egyetemben a hagyatéki tartozásokért. A hagyatéki tartozás tehát elsősorban az előörökös terheli, akinek az utóörökösödés beálltával, ha a hagyatéki tartozásokat kielégítette, csupán joga van azoknak megtérítését az utóörökösön követelni. Ezen időpont bekövetkeztéig, ha a hitelezők követeléseiket nem érvényesítik, azokat biztosítani és a követelések törlesztéses kamatait az előörökös köteles az örökség jövedelméből megfizetni.

3. Annak meghatározását, hogy kit illessen a hagyomány és mi legyen a hagyomány tárgya, a végrendelező másra nem bízhatja, amint nem bízhatja azt másra az örökös személyének és örökségének meghatározása tekintetében sem.

Az örökség, res transit, cum suo onere elve alapján száll az örökösre, míg a hagyományra vonatkozólag az a vélelem, hogy az teherből mentesen illeti a hagyományost és a hagyománnyal együtt csak a dologi teher száll a hagyományosra.

Ebből folyólag az 1940. §. szabálya épp ellenkezően áll és kétség esetén nem az örökös, hanem a hagyományos követelheti az örökösöt, hogy tehermentesítse a hagyományt.

4. Az 1953. §. azon eseteket sorolja fel, amelyek alapján a végrendeleti intézkedést meg lehet támadni.

Nem a támadásnak lehetőségét, hanem azon eseteket kell a jogszabálynak felsorolni, amelyekben megtámadás esetén a halálesetre szóló rendelkezéseket érvénytelennek kell nyilvánítani.

A halálesetre szóló intézkedéseknek érvénytelenítésére nemcsak a belkellék, hanem a külkellék hiánya is okul szolgál. Kifogásolható, hogy a kódex öröklési joga az alaki kellékek hiányát a megtámadhatóság okai közzé nem sorozza.

A végintézkedés akkor hat és válik a végrendelező végrendeletévé, ha abban nyilvánított akarata mellett haláláig kitart. Saját akaratát életében bármikor megváltoztathatja, nincs szükség arra, hogy azt meg kelljen támadni. Hogy ennek ellenére az 1954. §. megtámadási jogot biztosít a végrendelezőnek, még akkor sincs értelme, ha a magyar nyelv örökhagyó alatt élő embert értene, mert ennek még életében módjában áll nem tetsző végintézkedésnek visszavonása vagy megváltoztatása, melyet azonban csak újabb végintézkedés alakjában tehet meg.

A végrendelet visszavonása éppoly akaratnyilvánítása a vég-

rendelkezőnek, mint az az akaratnyilvánítás, melyet annak visszavonására irányuló akaratával megszüntet. Következésképp, aki csak közvégrendelet alakjában nyilváníthatja végintézkedését, az a visszavonásra irányuló rendelkezését is csak közvégrendeletben fejezheti ki érvényesen, mivel akaratának eltérő alakban történő kifejezésére képessége hiányzik.

A végrendelező a visszavonással azon akaratát fejezi ki, hogy előbbi végrendelezése mellett nem tart ki s annak érvényesülését nem kívánja.

Az ekként megsemmisült akaratot nem lehet a visszavonás visszavonásával életrekelteni. Az csak újabb végintézkedésben kifejezett érvényes akaratnyilvánítással történhet. Az 1962. §-nak a német polgári törvénykönyvből átvett azon rendelkezése tehát, hogy a visszavont végrendelet hatályossága a visszavonás visszavonásával helyreáll, nem állhat meg.

5. A reábeszélésből eredő befolyást még élők közti jogügyleteknél is lehetőleg gátolni kell, annál indokoltabb ennek megelőzése a házastársak és jegyesek halálesetre szóló közös jogügyleteinél, hol éppen az illetékellen befolyás érvényesül s a jogügyletet a legkönnyebben és leggyakrabban foszthatja meg érvényességének előfeltételétől: az akarat valóságától és befolyásmentességétől.

A valódi akarat érvényesülésének védelmére a házastársak és jegyesek közt létrejött közös végrendeletek és halálesetre szóló intézkedések érvényét is a közokirat alakjához kell kötni.

Fennálló törvényeinkkel is ellenkezik a kódex 1964. §-a, mely ily jogügyleteknél az írásbeli magánvégrendelet alakját is megengedi.

6. Az öröklési szerződésben foglalt örökösnevezés és hagyományrendelet nemcsak külső megjelenésében, hanem hatásában is szerződés, melyet nemcsak annak visszavonhatatlansága, hanem a szerzett jognak a részesített örökösre átszállása is megkülönböztet a végrendelettől.

Ezen álláspontot igazolja az örökbefogadás intézménye is. Ez sem más, mint az öröklési jognak vissza nem vonható megállapítása, vagyis öröklési szerződés, mely mint ilyen nemcsak az örökbefogadottra, hanem annak jogutódaira is kihat s az abban szerzett jogok a részesített jogutódaira épp úgy átszállanak, mint ahogy a gyermek joga átszáll törvényes örökösödés esetén utódaira is.

Igaz, hogy a jogirodalomban s a törvényhozás terén nem áll fenn e kérdés tekintetében egyetértés.

Ama felfogás helyessége, hogy az örökösnek szerződéses joga vagyontörvényes, az ellenkező felfogással szemben nincs eldöntve. A magyar jogfelfogás azonban az öröklést a vagyonszerzés jogcímének s az örökösnek szerződéses jogát vagyontörvényesnek s mint ilyent a jogutódokra is átszállónak tekinti.

IV. Kötelelésrész.

Akinek ivadéka, vagy ilyen nem létében életben levő szülője van, halála esetére vagyónának csak feléről rendelkezhetnek.

Az országbírói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok az ivadék és szülő köteles részét törvényes örökösnek nevezik, mely a törvényes öröklés rendje szerint száll a törvényes örökösül jelentkező ivadéka vagy szülőre.

A kötelelésrész tehát nem speciális jogintézmény, mely külön jogszabályokra s a törvényes öröklés rendjétől eltérő szabályozásra már az okból sem szorul, mivel az arra jogosult ivadék és szülő a törvényes öröklés rendje szerint törvényes örökösül kapja azon vagyontörvényes felét, mely végrendelet hiányában őket egészben illetné.

Az ideiglenes törvénykezési szabályoknak azon rendelkezése, hogy a kötelelésrész pénzben jár, s amelyet a kódex is magáévé tesz, a magyar öröklési jog természetével és az igazsággal is ellenkezik s fent nem tartható, mert ha a végrendelet korlátozása a hagyaték felét nem érintheti, oly intézkedés sem lehet hatályos, mely a kötelelésrész kielégítését nem természetben, hanem pénzértékben határozza meg.

A törvény kiveszi a kötelelésrészt a végrendelező szabad intézkedése alól s arra vonatkozólag minden korlátozást hatálytalannak nyilvánít, önmagával következetlen, mikor a kötelelésrészt, minden jogalap és elfogadható ok nélkül mégis korlátozza azzal, hogy kielégítését pénzértékben rendeli el!

A törvényes öröklési rendtől eltérő szabályozása a kötelelésrészen, a magyar öröklési jog alapelveivel ellenkezik.

V. Az öröklés jogi hatása.

1. Az ipso jure öröklés elve a jogfolytonosság alapján áll. Az örökség elfogadása nem volt és nem is lehet a magyar öröklésjog rendszerében az öröklés végleges megszerzésének sarkpontja. Ilyen csak a additio rendszere alapján az.

Ami a sajátom, azt nem kell elfogadnom, hanem elfoglalnom, ha nincsen birtokomban. Az ipso jure öröklés ez okból zárja ki az elfogadási nyilatkozat szükségét, ellenben ismeri az örökség birtokba vételét. Ily értelemben áll, hogy az örökség végleges megszerzésének sarkpontja az örökség birtokba vétele, mint oly jogcselekmény, melyet az ipso jure öröklés egyedül megkíván.

A vagyontörvényes tulajdonosának halálával, annak hagyatékává s öröklés tárgyává válik. Örökségévé lesz azoknak, akiket az örökös érvényes akaratával s ilyennek hiányában a vérségi kapcsolaton nyugvó törvényes öröklés rendje kijelöl. A jogviszonyoknak ezen sorozatos változása: az öröklés, mely az örökös halálával nyílik meg s eredményezi, hogy az örökség már az elhalálozás pillanatában szálljon az örökösre. Következésképp nem az örökség, mint ezt a kódex 2051. §-a tévesen állapítja meg, hanem az öröklés nyílik meg.

A 2052. §. szabálya, hogy az utóörökösre az örökség az utóörökösödés esetének beálltával nyílik meg, ellentétes a magyar öröklés jog azon álláspontjával, hogy az utóörökös is már az örökös halálával örököl. Öröklésjoga átszáll örökösre is, mi nem történhetné meg akkor, ha az örökség, helyesebben öröklés már az örökös halálával az utóörökösre is meg nem nyílt volna.

A 2055. §. szabálya szerint a hagyomány az örökös halálával nyílik meg.

A hagyomány is öröklés, mint ezt a kódex 1766. §-a is megállapítja, következésképp külön szabályozásra nem szorul és hagyatéki terhet képező követelésnek sem minősíthető.

A képviselői jogon nyugvó magyar örökösödési jog az átszállott örökség és hagyomány elfogadásáról külön jognyilatkozatot nem igényel és nem ismeri az örökségnek külön jognyilatkozattal történő visszautasítását sem. Amennyiben a jogosult örökölni nem kíván, az öröklésről lemondást tekint az örökség visszautasításának.

Ha a lemondás ellenszolgáltatás fejében történik, az kihat a lemondónak örökösre is. Az örökség elfogadásának külön bejelentést igénylő szabályozása, mint a hogy azt a hagyatéki-gondnok ki- rendelésével is bővítetten, a németbirodalmi törvénykönyv nyomán a kódex áthonosítani kívánja, sem a magyar öröklési joggal, sem a bizottság azon irányelvével, mely eredeti jellegéhez híven kívánja szabályozni a magyar öröklésjogot, össze nem egyeztethető.

2. Ahol az örökös a hagyatéki tartozásokért saját vagyónával (ultra viribus hereditatis) felelős, felelősségének megállapítására a hagyaték leltározása nem bír befolyással. Am ott, ahol az örökös a hagyaték értéke erejéig (pro viribus) vagy ahol a hagyatékkal (cum viribus hereditatis) felel, ott ezen felelősség alapja egyedül a hagyaték, melyet leltározni szükséges, mert e nélkül a vagyontörvényes és a felelősség mérve sem állapítható meg.

Ennek megállapítása nélkül pedig sem az örökös, sem a hitelezők érdekét megóvni nem lehet s ha akár gondnoki, akár kényszerjegyzési felszámolásra kerül a hagyaték, azt mégis csak leltározni kell.

A kódex meghatározása szerint a hagyaték a hitelezőkkel szemben számlázási vagyontörvényesként szerepel az örökös vagyónában. Az örökösnek és hitelezőknek már ennél fogva is érdeke, hogy ezen tömeg elkülönítessék.

3. A kódex 2083. §-a hagyatéki tartozásnak minősíti, a temetési, kezelési és felszámolás költségein, valamint az örökös tartozásain kívül még a kötelelésrészen, hagyományon és meghagyáson alapuló kötelezettséget is.

A kötelelésrész és hagyomány öröklés tárgya, vagyis örökség. Ilyennek nyilvánítja maga a kódex 1766. §-a is, következésképp egyik sem lehet hagyatéki tartozás, mert maga is hagyaték.

A 2084. §. az örökösöt a hagyatéki hitelezőkkel szemben a hagyaték kezelőjének minősíti.

Törvényeink szerint a hagyaték csak kifelé, harmadik személyek irányában, de az örökösök egymásközti jogviszonyában nem képez osztatlan egészet. A kódex ezen megállapítása akkor sem helyes, ha a kötelelésrészen, hagyományon és meghagyáson

alapuló kötelezettség tényleg hagyatéki tartozás volna, mert a jogosult ez esetben szintén hitelező s az örökös velük szemben is a hagyatéknak csak kezelője lenne.

A magyar jog nem ismer nyugvó örökséget s az öröklés megnyitásával a hagyatéki jogokkal és kötelezettségekkel együtt száll az örökösre és hagyományosra át. Ezek éppoly tulajdonosai az örökségnek a hitelezőkkel és bárkivel szemben is, mint amilyen tulajdonosa volt annak az örökhagyó.

4. A 2123. §. az örökös részére az eladni szándékolt örökségre elővásárlási jogot biztosít. Annak kimondása azonban felesleges, hogy a jog gyakorlása 30 napon belül történjék, mert ezt a kódexnek az elővásárlási jogot tárgyazó 1432. §-a már megállapítja.

Azon közérdekű céllal, hogy az örökösök és hagyományosok minél előbb örökséghez jussanak, ellenkezik a 2131. §. rendelkezése, hogy a végrendelet az osztályt megtilthatja vagy felmondáshoz kötheti. Ezen tilalom az osztozó felek ellenkező megállapodásával szemben amúgyis hatálytalan s közérdekből sem engedhető meg.

A 2138. §. a svájci törvénykönyv 620. §-a nyomán, hiányosan lett a kódexbe átvéve. Az ott foglalt jogszabály szerint az osztozó fél nemcsak magát a jószágot, hanem annak az üzem folytatásához szükséges felszerelését, készletét és marhaállományát is igényelheti.

Közgazdasági szempontból kívánatos, hogy a kihagyott rész a szövegbe felvételessék.

5. A törvényes örökösök közti osztálynál az előre kapott adományok figyelembe vételét (ideal collatio) a kódex osztályra bocsájtásnak nevezi.

Az 1894: XVI. tc. 60. §-a azt a műveletet, hogy az örökhagyó házastársa vagy az örökösök közül egy vagy többen saját vagyonukat is az osztály alkalmával közreadják a célból, hogy az osztály, főleg az ingatlanok elaprózásának megelőzésével, a gazdasági igényeknek megfelelő módon létesülhessen, osztályrabocsájtásnak nevezi. A kódex által használt elnevezés tehát a törvény által már le van foglalva s az ideal collatio fogalmát, a beszámítás vagy *betudás* helyesebben fejezi ki.

Az előre kapott érték betudása nem a törvényes örökrészeknek dologilag ható kiegészítése, hanem csupán kötelmi viszonyt létesít az örökös társak közt s őket a közösség megszüntetése alkalmával az osztályrészek megfelelő kiegyenlítésére kötelezi.

A törvényes örökrész csak az előre kapott érték betudásával lehet meghatározni s mivel a kötelesrész kiszámításának a törvényes örökrész az alapja, mindkettő nem az osztályra bocsájtás, hanem az előre kapott értékek *betudásával* állapítható meg.

Az ideal collatio elvéből kifolyólag a túladományozott leszármazó azt a többletet, melyet a reá eső törvényes örökrészen felül kapott, visszatéríteni nem tartozik s a kapott összeg, valamint személye, az osztálynál számításán kívül marad.

Ezen szabálynak kell érvényesülni, ha unoka vagy távolabbi ivadékokat kell is az osztálynál túladományozás folytán kihagyni.

A 2149. §. 1. pontja helyesen állapítja meg, hogy ha az örökös társ osztályrészét meghaladó értéket kapott előre, a többletet visszatéríteni nem köteles s ily esetben a kapott összeggel és osztályrészével számításán kívül marad s a tömeg a többi örökös társ közt oszlik meg.

Ugyanezen §. második pontja azonban, ha unokát vagy távolabbi ivadékokat kell az osztályból az 1. pont értelmében kihagyni, a tömeget mégis a túladományozott ivadék számbavételével kiszámított osztályrészeknek arányában rendeli felosztani és ha ily esetben a törzselődnek osztályba adott értéket kell a törzstagoknak osztályra bocsájtani, ennek az értéknek csak azt a részét kell a törzsből bennmaradt törzstagok terhére számításba venni, amennyi reájuk a túladományozott törzstagok számbavételével kiszámított osztályrészek arányában esik.

A 2149. §. 2. és 3. pontjainak itt idézett szövege inkább logaritmikus számolás feladványául, mintsem jogszabálynak tűnik fel s végeredményében az 1. pont érthető szabályával egy és ugyanazt jelenti s nem törvénybe való szövevényes rendelkezés!

6. Az örökös és hagyományos igazolására sem a porosz örökös bizonyítvány, sem az osztrák hagyatéki átadó végzés nem alkalmas s már az öröklési jog keretébe kell szabályozni, hogy minden hagyatéki leltározása, a követeléseknek bejelentésére a hitelezőknek felhívása, a hagyatéki és hitelezői vagyonának elkülönítése s ezzel a hagyatéki megállapítása, az örökösök és hagyományosok igazolása hivatalos eljárás útján történjék, amelynek alapján a

hagyatéki bíróságnak, illetve megbízottjának az örökös és hagyományos igazolására a tanusítványt meghozni, egyesség és osztály nem létesülése esetén az ellentétes érdekű feleket perre utasítani, minden hagyatéki ügyet az örökség megnyitástól, méhmagzat esetén, annak megszületésétől számított, legkésőbb egy éven belül befejezni kell.

Az örökösöknek és hagyományosoknak módjában áll a tárgyalás alkalmával az örökség el vagy el nem fogadása iránt nyilatkozni, esetleg kényszeregyességi eljárást kérni.

A tételes öröklési törvénynek kell kimondani, hogy a hagyatéki hitelezők egy éven belül kielégítési végrehajtást a hagyatéki ellen nem kérhetnek s amennyiben követeléseiket ez idő alatt be nem jelentik, az örököstől vagy hagyományostól csak ezek örökrészeinek arányában nyernek kielégítést.

Ily szabályozás mellett a külön gondnoki felszámolásnak szüksége is eszik, mert ezt a kényszeregyességi eljárás pótolja.

A hagyatéki ügyek sürgős elintézése oly fontos nemzetgazdasági érdek, hogy azt egységesen, hivatalos eljárással kell már magának az alaptörvénynek biztosítani és semmiféle tekintetben sem szabad az érdekeltek tetszésétől függő, egymástól eltérő örökösödési eljárásokkal az ügyek befejezését késleltetni.

Mikor a család fő elhaltával a vagyon megoszlik, a kötelekek meglazulnak s a hitelezők a hagyatékokat minden oldalról támadják, mikor a család inkább védelemre szorul, — nem lehet az állam feladata, sem érdeke, hogy ő is a támadók sorába lépjen. Jól felfogott érdeke inkább azt javasolja, hogy új családok, új alanyok kialakulását támogassa: a hagyatéki követelések moratoriumát az adóra és örökösödési illetékekre is szükséges kiterjeszteni.

A kódex öröklésjoga az öröklést mint egyetemleges jogutódlást a német törvénykönyv által elfogadott római jog alapján szabályozza, noha a magyar öröklési jog a római jog álláspontját nem teszi magáévá s az ági öröklésben és a végakarattal szabad érvényesülésében is a római jog «nemo pro parte testatus, pro parte intestatus, decedere potest» elvűt már az 1715. évi XXVII. tc.-ben megszüntette s a végrendelet szabadságát juttatta érvényre akként, hogy bárki is vagyonáról, részben vagy egészben hagyomány rendelés útján örökös nevezés nélkül is, tetszése szerint rendelkezhetik. Tehát nemcsak az özvegyi jog, nemcsak az ági öröklés intézménye, hanem a végrendelet szabadságának intézményes biztosításában is a magyar öröklésjog messze megelőzi a német-birodalmi törvénykönyvnek a római jognál tartó rendszerét s a kódex ezt a túlhaladott rendszert akarja magyar jogként statuálni akkor, mikor az ági öröklést is a maga eredeti jellegéből kivetkőzteti, az ivadék és szülőnek a hagyatéki felére biztosított törvényes öröklésjogát csupán követelést nyújtó igényévé és hagyatéki tartozássá fokozza le, az örökség megszerzését az addito rendszeren alapuló osztrák polgári törvénykönyvből reánk maradt elfogadáshoz köti, mely a magyar öröklésjog ipso jure elvével homlokegyenest ellentétben áll, amennyiben utóbbi az átszállást a jogfolytonosság megszakítást nem ismerő elvére alapítja s mint rendszer is messze fölötte áll a római jogból vett rendszernek.

Mindezek a magyar öröklési jog értékes elemeinek megelőzésére, eredeti jellegük megcsönkítésére, mintsem alkotó és művészi kéz nyomaira mutatnak.

A passzív hagyatéki lebonyolítását is a kódex az örökösre bízva s egyik hitelezőnek nagyobb mértékben történő kielégítéséből eredő kárért az örökös felelőssé teszi. Megállapítja, hogy az örökös a hagyatéki törvényszerinti felszámolója, de nem vonja le a helyes következtetést ebből, hogy ezen felszámolásnak ellenőrzését a jogrend állami feladatává teszi s hivatalos eljárás útján történő szabályozását telekkönyveink közhitele s a jogbiztonság érdeke is követeli.

Nyilvánkönyveink az abban foglalt bejegyzéseknek közhitelű bizonyítékairól való gondoskodást igénylik s a kódex öröklésjoga ennek ellenére megengedi, hogy csupán vélelmre alapított végzések szolgáljanak az örökösök és hagyományosok igazolására.

A kodifikáció és a jogfejlődés követelménye, hogy a meglévő megtartsuk vagy jobbal helyettesítsük. A jobb helyett idegen szabályokat találunk a törvénykönyv javaslatában.

A Németbirodalom egymástól eltérő parciális jogainak összeegyeztetésével, azoknak egységesítésére alkotott németbirodalmi törvénykönyv a mi jó öröklés jogunkkal ellentétes, viszonyainktól és jogfelfogásunktól különböző tartalmánál és irányánál fogva, nálunk csak káros jogszabály.

Már pedig különösen család és öröklési jogunk oly sajátos nemzeti kincsünk, melynek gyökereit nem idegenben, hanem magyar földben, magyar légkörben s különleges magyar viszonyainkban találjuk meg s itt kell keresnünk.

Az öröklési jog a kódex tervezetében ezen helyes irányt sajnosan nélkülözi s ez okból a magyar öröklés jog alapjául, mint tervezet sem alkalmas, ilyenül csak akkor szolgálhatna, ha kitűzött irányának, a magyar öröklési jog értékes elemeinek rendszeres egybefoglalása s eredeti jellegéhez hű tovább fejlesztése lenne.

Id. dr. Baditz Lajos.

A végrehajtási eljárás reformjához.

(Az új csehszlovák végrehajtási novella.)

Az Ügyvédek Lapja 1929 január 31-iki számában *dr. Balla Ignác* hangot adott az ügyvédség tekintélyes részében uralkodó azon — szerintem nem mindenben helytálló — felfogásnak, hogy végrehajtási eljárási jogunk elavult, hogy nem alkalmas arra, hogy a hitelező jogai megvédessenek, hogy a végrehajtási kódex kvázi «szabadságlevelé» a fizetni nem akaró adósoknak.

Balla dr. «sarki fűszeresének» igaza van a fizetni nem akaró Jánossal szemben, de nincs igaza a fizetni nem tudó Jánosokkal szemben. Már pedig csaknem lehetetlen olyan végrehajtási eljárási jog alkotása, mely 100 százalékban megvédje a hitelezőt a fizetőképes, de fizetni nem akaró adóssal szemben, de ugyanekkor megvédje a fizetni akaró, de fizetni nem tudó vagy fizetni momentán nem tudó adóst is a kíméletlen hitelező öklétől. A jogrendnek nemcsak az a hivatása, hogy a sarki fűszeresnek lehetővé tegye követelése gyors behajtását, de az is, hogy megvédje az adóst a hitelező türelmetlenségétől, kíméletlenségétől vagy kicsinyes bosszantásaitól. Az adóssával szemben türelmetlen sarki fűszeres, aki viszont a maga hitelezőit a csődönkívüli kényszeregyességi kvóta be nem tartásával élvezteti: nem örvend általános szimpátiának!

A végrehajtási eljárás reformálásának sürgetésénél arra is számíthatunk, hogy esetleg éppen megfordítva, minthogy trianoni Magyarország csonkaságában és túlszofaltságában a lakosság nagyobbik fele elviselhetetlenül és úgy szólván hibáján kívül már a viszonyok fojtó adottságánál fogva nagy mértékben el van adósodva: így egy újabb kodifikálás éppen a hitelező öklét fogja mozgási szabadságában korlátozni.

Egész Középeurópában «in floribus» van a csődönkívüli kényszeregyezkedés, melynek gyakorlati hasznát inkább az adósok, mint a hitelezők látják és túl a trianoni határokon is mindenfelé az újabb végrehajtási jogszabályok nagyban-egészben hitelező-ellenes tendenciával bírnak és általában az adósok védelmi pozícióját erősítik.

A háborút — a győztes államokban is — követő súlyos gazdasági válságokon kívül, talán az is magyarázza ezt a tendenciát, melyet mi ügyvédek ügyvéd-ellenesnek is érzünk, hogy általában népies elemek — a jogászai elem rovására — egyre nagyobb súlyban és számban jutnak közelebb a parlamentek törvényhozó műhelyeihez. És egyre távolgobbnak kezd lenni minden országban az úgynevezett tétéles jogászok és a nagyközönség jogérzéke, életfelfogása, etikai és gazdasági értékítélete között. A háború előtti tétéles jog 100 százalékos alkalmazását a mai gyökerében megváltozott viszonyok mellett általában a jogászvilág sem helyesli és a jogirodalom és jogfilozófia konzervatív művelői is közeledést mutatnak a laikus felfogás felé.

Az eladósodott Középeurópában érthető a ragaszkodás a csődönkívüli kényszeregyességi eljárás fenntartásához és nem is korszerűtlen az a végrehajtási kódex, mely nem engedi 100 százalékban érvényesülni a hitelező öklét és az a büntetőjog, mely például az ingóknak az árverés előli «elsétáltatásáért» nem nyújt büntetőjogi védelmet.

Hogy részben bizonyítsam is a tételt, miszerint a végrehajtási eljárások újabb kodifikálása másutt sem ad balszámot a hitelező ott is ismert sebeire, sőt általában adósvédő tendenciát mutat: szabad legyen röviden ismertetnem a Csehszlovákiában a múlt évben életbelépett végrehajtási novellának az itteni jogszabályoktól eltérő rendelkezéseit. Ismertetésemben azonban nem csupán az adóst védő újítások közlésére fogok szorítkozni.

A cseh 1928: XXIII. tc. 6. §-a szerint a végrehajtási zálogjog megszűnik, ha a végrehajtató hitelező a végrehajtás foganatosításától számított egy éven belül nem kéri az árverés kitűzését. Ezen intéz-

kedés folytán a ma felhalmozódott bírósági és ügyvédi agendák mellett igen sok hitelező fogja elveszteni már megszerzett zálogjogát, viszont másrészt a hitelezőket kíméletlenségre fogja kényszeríteni az árverések kisürgetése és megtartása körül annál is inkább, mert a cseh végrehajtási novella 33. §-a szerint, ha a hitelező a kitűzött árverés megtartásától eláll: 6 hónapon belül újabb árverést nem indíthat.

Praktikus újítása úgy a hitelező mint az adós szemszögéből a novella 7. §-ának az, hogy amennyiben a végrehajtató csak olyan ingóságokat kíván foglalás alá venni (felülfoglalni), melyeket egy korábbi végrehajtató már lefoglalt, nem szükséges a végrehajtó kiküldése, hanem ez végrehajtó kiküldése nélkül egyszerűen a felülfoglalási záradék feljegyeztetése által is történhet.

Nem végrehajtási úton szerzett zálogjogok és elsőbbségi jogok érvényesítésére a 8. §. egy új, speciális, mind a végrehajtást szenvedett, mind a végrehajtatók ellen indítandó keresetet vezet be, melynek az a petituma, hogy a végrehajtási eljárásban eladott vagy eladandó ingók vételárából a végrehajtatókat megelőzően elégtessék ki a korábban, de nem végrehajtási úton zálog- vagy elsőbbségi jogot szerzett felperes.

A 14. §. szerint a végrehajtás elrendelése iránt előterjesztett kérelemmel egyidejűleg mindjárt az árverés kitűzése is kérelmezhető.

A 23. §. szerint a végrehajtás foganatosítása és az árverés napja között legalább három hétnek kell eltelni.

Adóst védő intézkedést tartalmaz a 27. §., mely szerint az ingók a kikiáltási ár egyharmadán alól el nem adhatók, a fémből készült tárgyak pedig fémértékükön alól el nem kótyavetyélhetők.

Praktikus a 29. §. azon rendelkezése, hogy az árverésen a tárgyak eladása csak egy fél órával a kitűzött árverési idő után kezdődik el. Nagyobb városokban, hol nagyobb távolságról sereglenek össze az érdekeltek sok kijátszásnak lehet ezzel elejét venni.

Az 52. §. szerint az, akinél követelést tiltottak le: a végrehajtató kérelmére nyilatkozni köteles a letiltott követelés fennállása, lejártja, összege tekintetében és kártérítési felelősséggel tartozik nyilatkozata esetleges valótlan adataiért, viszont a végrehajtató köteles a nyilatkozatot-tevőnek a nyilatkozattal felmerült költségeit előzetesen a nyilatkozattétel előtt megtéríteni.

A 68. és 69. §§-ok szerint a lefoglalt követelés akként is értékesíthető, hogy árlejtés útján eladatik. A kikiáltási ár a követelés névértéke.

Az 1928. évi XXIII. tc. IX. cikkének 4. §-a szerint külföldön készült magán- vagy közokirat alapján a végrehajtás elrendelésére azon elsőfokú társas bíróság (törvényszék) illetékes, melynek körzetében a végrehajtási bíróság van. A külföldi okirat alapján elrendelt végrehajtás megengedése ellen a belföldi végrehajtási eljárásban megengedett jogorvoslatokon kívül ellentmondás is beadható, és ezen esetben kérelemre a bíróság a végrehajtási eljárást az ellentmondás jogerős eldöntéséig felfüggeszteni köteles. Nemcsak a végrehajtató, de közvetlenül a külföldi bíróság is indíthatja külföldi okirat (ítélet) alapján a végrehajtás elrendelését. Végrehajtási törvényünk 92. és 93. §-a hatályon kívül helyeztetett; az igénykeresetnek — ha 15 napon belül is lett előterjesztve — nincs kötelezően halasztó hatálya, viszont, mondjuk, az árverés előtti napon benyújtott igénykereset alapján is kimondhatja a bíróság a halasztó hatályt. Ez a szakasz konszolidált viszonyok mellett és a viszonyokat és feleket ismerő bíró kezében jó orvosszer lehet az alaptalan halasztó hatályú igényelés ellen, viszont a mai gazdasági és ottani nyelvi és nemzetiségi tagoltság és ellentétek mellett veszedelmes fegyvert jelenthet.

A rendszeresített végrehajtói állások már korábban meglettek szüntető és a végrehajtási cselekmények foganatosításával esetről-esetre a járásbíró fönöke (elnöke) bírósági tisztviselőket, jelentéktelenebb esetekben altiszteket, szolgálkat bíz meg. A bíróság székhelyén foganatosított végrehajtási cselekményért a kiküldött díjat nem kap, csak a tényleg igénybe vett közlekedési eszköz (vilamos, autó) minimális viteldíját. A bíróság székhelyétől való távozás esetén mérsékelt napidíjat kap a kiküldött. Ez a rendelkezés olcsóbbá és gyorsabbá tette a végrehajtási eljárást.

Visszatérve tehát Balla dr. okfejtéseire: másfelé sem látjuk a hitelezők Eldorádóját! Arról nem is szólva, hogy a prakszis mindig talál majd rést a törvényen, melyen keresztül — in fraudem legis — akadályt próbál gördíteni a jogérvényesítés elé és hogy a tapasztalat azt mutatja, hogy a hitelező attól az adóstól, aki felfolyamodással, előterjesztéssel, sőt manapság egyre gyakrabban

«vétíveltüntetésekkel» is operál, attól rendszerint — ha késedelemmel is — de behajtja a követelést.

A bajok orvoslása újabb jogszabályalkotástól alig várható. Amúgy is kaotikus zavart kezd okozni az az úgynevezett «joggyorsulási tendencia», amely napról-napra újabb és újabb jogszabályok életbeléptetésében nyilvánul.

Nagyobb szabású és maradandóbb kodifikálásra nem alkalmas időben és légkörben élünk. A napokban tanuja voltam egy ítélet-hirdetésnek, ahol a bíró egy lakfelmondási keresetet azzal az indokolással utasított el: «Budapesten 1929 telén 4 pengős hátralékok miatt nem lehet felmondani!»
Dr. Rácz Kálmán.

Az üzemutód felelőssége a betegségi biztosítási járulékért.

Dr. Teller Miksa a J. K. ez évi 14. számában a Munkásbiztosítási Felsőbíróság 8. sz. döntvényét bírálja és arra a megállapításra jut, hogy a döntvény az 1927: XXI. tc. 26. §-ában foglalt szabályt, amely az üzemutód felelősségéről intézkedik, helytelenül értelmezi úgy, hogy az üzemazonosság, tehát az utód felelőssége az üzemnek az üzemelődtől való megszerzése nélkül is megállapítható.

Cikkíró megállapításának sajnálatomra ellent kell mondanom. Sajnálatomra, mert a jogszabály, amely erre a döntvényre értelmezéssel alapot nyújt, kétségtelenül abszurd, ami azonban nem változtathat azon, hogy a Mb. Felsőbíróság, ha nem akart nyíltan törvény ellenére határozni, másképp, mint ahogy döntött, nem dönthetett, jóllehet a döntés indokolása részben aggályos.

1. Az 1927: XXI. tc. 21. §-a tulajdonosváltás esetén a Munkásbiztosítási járulékokért való felelősséget az üzemutódláshoz fűzi, amelyet a törvény szavai szerint az üzemnek az eredeti adós üzemével azonossága állapít meg, a szerzés jogcíme közömbös. Ilyen jogállapotból azután folyik az a következmény, amelyeket a döntvény levont, hogy t. i. az üzemutódlás és így a későbbi tulajdonos felelőssége az üzemelődtől való megszerzés (átszállás) nélkül is megállapítható az üzemazonosság bizonyítására alkalmas egyéb ténykörülmények alapján.

Ha ugyanis a «szerzés», amelyre nézve a törvény azt mondja, hogy annak jogcíme közömbös — nem jelentene mást, mint az üzemelődtől való megszerzést, tehát üzemátvételt, akkor az egész üzemazonossági konstrukcióra nem lenne szükség, mert azzal — bonyolultabb kifejezésmóddal — csak arra az eredményre jutnánk, mint amit az üzletátruházási törvény és az általános magánjogi szabályok amúgy is biztosítanak, mert üzem a korábbi tulajdonostól, tehát származékos megszerzéssel praktice másképp, mint szerződéssel vagy örökösödés útján megszerezni nem lehet, első esetben pedig felel az utód az üzletátruházási törvény alapján, utóbbi esetben felel, mint örökös. Ellenérvül itt nem lehet felhozni azt, hogy az üzletátvevő színelte (összejátszásos) árverés közbevetésével szerzi meg az üzletet: mert hiszen ebben az esetben valójában palástolt szerződésről van szó (a bíróság ilyen esetben marasztal is az üzletátruházási törvény alapján).

Amikor tehát a Társadalombiztosító jogszabályai azzal a szövegükből és indokolásukból kétségtelenül kirívó szándékkal, hogy az utód felelősségét a fennálló jogszabályoknál szigorúbban szabályozzák, új jogi fogalmat, az üzemazonosságot tették döntő kritériummá, nem értelmezhetjük a törvényt úgy, amilyen értelmezés világosan az egyéb jogszabályokban megállapított felelősséghez vezet vissza, nem helyezkedhetünk arra az álláspontra, hogy az üzemazonosság végeredményben annyi mint — üzletátruházás.

Annál kevésbé, mert erre az értelmezésre a törvénysszöveg nem nyújt támpontot.

Mert a «szerzés» szó («... a szerzés jogcíme való tekintet nélkül...») nem azonos az átruházás-átvétellel: hiszen szerzésen minden, tehát úgy eredeti, mint származékos, szerzésmódot értünk. «Szerz», aki elbirtokol, «szerez» az is, aki uratlan dolgokat elsajátít.

Sajátságos csak az, hogy maga a döntvény is úgy értelmezi a «szerzést», hogy az származékos szerzés és a törvénynek azt a kitételét: «... a szerzés jogcíme való tekintet nélkül...» úgy magyarázza, hogy az «csak az üzemutódlási esetek egy csoportjára, amikor az üzemutód az üzemhez szerzés útján jutott (lehet bárminek a tulajdonához másképp, mint szerzés útján jutni?) állít fel magyarázó szabályt arra nézve, hogy ilyen esetben az üzemazonosságot minő elvi alapon kell megállapítani.»

Már pedig, ha a döntvény alkotójának csakugyan az volt az álláspontja, hogy a törvény szövegében szereplő «szerzés» annyi, mint származékos szerzés, akkor nehezen érthető, hogyan jutott mégis a rendelkező részben foglalt fentiek szerint helyes álláspontjához. Mert azt nem szabad a törvényszerkesztő stílusról feltételeznünk, hogy ha különböző szerzési módok közül egyet kiemelni óhajt, úgy azt ne saját nevével (átvétel, átruházás, származékos megszerzés) nevezze, hanem oly kifejezést használjon (szerzés), amely régtől fogva valamennyi szerzési mód közös neve.

De nem szabad feltételeznünk azt sem, hogy a törvény éppen azt tartja kiemelendőnek, amit kiemelni legfőlölegesebb: hiszen az üzletátvevő is szerződés kauzájára való tekintet nélkül felel.

Dr. Szirmai Zsolt.

* *

Dr. Szirmai Zsolt a Munkásbiztosítási Felsőbírósági döntvényt védelmébe veszi cikkemmel szemben és azt igyekszik kimutatni, hogy a döntvény az 1927: XXI. tc. alapján áll. Azt ő is megengedi, hogy az eredmény abszurd, de szerinte az abszurdítás a törvény és nem a döntvény. Mit mond a törvény? «Az üzemutódlást, az üzemnek az eredeti adós üzemével való azonossága esetében a szerzés jogcíme való tekintet nélkül meg kell állapítani.»

Szirmai szerint a döntvény helyesen magyarázta a szavakat úgy, hogy elég az üzemazonosság és felesleges a «szerzés». Szirmai álláspontját főleg két érveléssel támogatja: a) hogy a törvény csak úgy magyarázható, mert ha a «szerzés», melyre nézve a törvény azt mondja, hogy annak jogcíme közömbös, nem jelentene mást, mint az üzemelődtől való megszerzést, akkor az egész üzemazonossági konstrukcióra nem volna szükség; b) az 1927-i törvény célja az volt, hogy az utód felelősségét a fennálló jogszabályoknál szigorúbban szabályozzák és ezért tették az «üzemazonosságot» döntő kritériummá.

Ezen érvek nem helytállóak.

Magából a törvényből nem látható, hogy az a fennálló szabályoknál szigorúbban akarta volna szabályozni az utód felelősségét. De bármi lett volna a törvényhozó intenciója alkalmazásánál, mégis csak abból kell kiindulni, amit a törvény mond és nem abból, ami a törvényhozó intenciója volt.

A 26. §. szövegének homályosságát különben az magyarázza, hogy a törvényjavaslat szövege eredetileg másként szólt és a §. végleges szövege a képviselőház bizottságában született meg. A törvényjavaslat eredeti szövegéből se állapítható meg, hogy annak intenciója az 1908: LVII. tc. (kereskedelmi üzletek átruházása) szigorítása lett volna. Az eredeti szöveg szerint u. i. «Az üzemutódlást az üzemnek az eredeti adós üzemével azonossága állapítja meg.»

Szigorítás akart ez lenni? Hiszen az 1908-i törvény és különösen annak alapján kifejlődött bírói gyakorlat szerint nem lényeges kellék, hogy a vevő az üzemet folytatja! Egyes szórványos esetekben tehát az új szabályozás szigorítása lett volna, de a legtöbb esetben tulajdonképpen enyhítés; mert az 1927 előtti bírói gyakorlat megállapította az üzemutód felelősségét az üzemazonosság nélkül is. A javaslat eredeti szövegét a képviselőház bizottsága kiegészítette «a szerzés jogcíme való tekintet nélkül» szavakkal. A bizottság jelentése a kiegészítést mindössze azzal indokolja: «A bizottság az üzemutód felelősségét a szerzés jogcíme való tekintet nélkül megállapítandónak tartja». Ez a magyarázat semmit sem mond, mert csak ismétli azokat a szavakat, amelyekkel a javaslat szövegét kiegészítette.

Szirmai tehát nem érvelhet azzal, hogy a törvényhozó intenciója az 1908-i törvény szigorítása lett volna, mert az 1927-i törvényjavaslat és maga a törvény önállóan, az 1908-i törvényre való tekintet nélkül szabályozza az üzemutód felelősségének kérdését.

Joggal veti fel Szirmai a kérdést, hogy mire való az üzemazonosság konstrukciója, ha nem akar szigorítás lenni az 1908-i törvénnyel szemben, de erre a kérdésre csak Schiffer szavaival válaszolhatok: «Kein Faden führt durch das Paragraphenlabyrinth zum Willen des Gesetzgebers» zur «ratio legis». A képviselőház bizottsága a 26. §. megszövegezésénél nem tartotta szem előtt az 1908-i törvény alapján kifejlődött bírói gyakorlatot, ez az én válaszom Szirmai kérdésére.

A javaslat eredeti szövege rossz volt, mert enyhébb volt mint az 1908. törvény. A bizottság módosítása a homályt nem oszlatta el, hanem növelte, a döntvény pedig teljessé tette a káoszt.

Hogy a döntvénynek milyen súlyos és igazságtalan következményei lesznek, az magából a döntvényből kitűnik. Példaképpen szösz szerint csak egy esetet idézek, magából a döntvényből: «Sz. G. 1922. év óta bérben bírta felperesnek egyik balatonmenti fürdőtelepen volt és tulajdonát képező szállodát, vendéglőt és fürdőházat 1924 november 1-ig, amikor azokat felperes részére visszabocsátotta. Felperes ezután az 1925. évi nyári fürdőidényre az italméresi jogot saját nevére megszerezte és a szállodát, vendéglőt és fürdőházat saját kezelésben üzembe helyezte. Az előbbi bérlőtől Sz. G.-től behajthatatlan hátralékos betegségi biztosítási járulékok fizetésére a biztosító intézet felperest kötelezte. E tényállás alapján a Felsőbíró a felperesnek Sz. G.-vel egyetemleges felelősségét megállapította: mert felperesnek üzemutódi felelőssége megállapítható abból, hogy ugyanazt a szállodát, vendéglőt és fürdőházat vette és helyezte üzembe, amelyet előtte Sz. G. tartott üzemben. Az a körülmény, hogy a szállodát, vendéglőt és fürdőházat felperes a bérlet lejártával saját tulajdonosi jogán vette birtokba, hogy az italméresi jogot a saját nevére szerezte meg és hogy az üzembehelyezést részben más berendezési tárgyak felhasználásával eszközölte, az üzemutódlás kérdésének elbírálásánál nem volt felperes javára számításba vehető, mert már abból a tényből, hogy a felperes ugyanazt az üzemet folytatja az üzem azonossága kétségtelen».

Itt nem volt üzletátruházás, nem volt üzemutódlás, nem volt szerzés, csak — üzemazonosság. A tulajdonos kénytelen visszavenni időelőtt, esetleg nagy veszteséggel, a bérbeadott üzemet és ráadásul kénytelen a fizetéképtelen bérlő helyett kifizetni a biztosítási járulékokat.

A 26. §. alapján ezen konkrét esetben nem lett volna megállapítható a tulajdonos felelőssége, mert ő nem szerezte meg az üzemet, hanem csak saját tulajdonát vette birtokba.

A Munkásbiztosítási Felsőbíró egyik tanácsa így is értelmezte — helyesen — a 26. §-t, kimondván, hogy «a szerzés megállapítását ez a törvényhely is mellőzhetetlenné teszi». A Felsőbíró ezen tanácsa következetesen erre az álláspontra helyezkedett és a törvény ezen magyarázatát tartom én is helyesnek.

A döntvény szerint azonban most már elég lesz az «üzemazonosság».

Dr. Teller Miksa.

Szemle.

— **A Mjtj. indokolásának első kötete végre megjelent.** Pontosan másfél évvel a javaslat benyújtása után. A javaslat bírálatát eddig lényegesen megnehezítette az indokolás hiánya. Kár, hogy az első kötet csak most látott napvilágot, miután már a Jogászegylet a javaslatnak házassági vagyoni részét letárgyalta. Kifogásoljuk azt is, hogy az igazságügyminisztérium nem gondoskodott arról, hogy a jogászközönség mielőbb tudomást szerezzen az indokolás megjelenéséről. Így csak véletlenül, egy könyvkereskedő kirkat révén értesültünk arról, amiről az igazságügyminisztérium legalább is egy komüniké útján értesíthette volna a jogi szaklapokat, ha már annyira takarékoskodik kiadványaival. Volt idő mikor a minisztérium minden tervezetet, törvényjavaslatot megküldött a jogi szaklapoknak. Nem tudjuk miért szüntette ezt be a minisztérium, takarékoságból-e vagy hogy a kritikát megnehezítse, késleltesse. A jelenlegi igazságügyminiszter kijelentette, hogy szívesen látja, sőt kéri a kritikát. A pár példány több költséget pedig talán még a «koldustárca» is elbíra.

Bármennyire kívánjuk, hogy előrehaladjunk, ezt a lépést visszafelé szívesen látnók.

— **A Tébe előterjesztése a Mjtj. tárgyában,** melyet az igazságügyminiszterhez intézett, nyomtatásban megjelent. A Tébe a Mjtj.-t főleg abból a szempontból tette vizsgálat tárgyává, hogy rendelkezései megfelelnek-e a pénzügyi forgalom gyakorlati követelményeinek és szabályozzák-e azon kérdéseket, amelyek a pénzügyi forgalomban kódex hiányában a forgalom biztonságának és kívánatos fejlesztésének hátrányára eddig kétséget kizáró szabályozást nem találtak. Ebből a szempontból az előterjesztés a kötelmi jog intézkedéseinek egész sorát bírálja.

— **Americana.** Az amerikai igazságszolgáltatás furcsa és felette jellemző esetét közli velünk egy clevelandi olvasónk. Törvény szigorúan tiltja a löversenyfogadásokat és kötelezi a bírót, hogy a törvény megszegését minden módon akadályozza meg. Egy Cleveland közelében megalakult löverseny-vállalat bejelentette, hogy löversenyeket szándékozik tartani, fogadásokat nem enged meg, de a látogatók bizonyos összegekkel részt vehetnek a vállalat esetleges nyereségében. Tehát új címet és új formát találtak a fogadásokra. A bírót sikerült meggyőzni, hogy nincs tilos fogadás és így a bíró utasította a végrehajtó rendőrséget, hogy ne avatkozzék a versenyekbe. Ezt az intézkedést egy clevelandi újság vezércikkében és riportban helytelennek nyilvánította. Erre az illető bíró vádat emelt ellenük «contempt of Court» (bíró megsértése) miatt. Az illető bíró maga, aki a vádat emelte, ítélni is akart az ügyben, maga elé idézte a cikkek íróit, a város egyik legkiválóbb kriminalista ügyvédjét kérte fel a vád képviselőjére. A vádlottak Newton D. Baker-t, Wilson volt hadügyminiszterét, aki most Clevelandban ügyvédi praxist folytat, hozták védőül. Baker fejtegette először magának a vádnak jogtalanságát, mert már bíróilag eldöntött ügyben az amerikai törvények megengedik a kritikát, másodsorú kifogást emelt az ellen, hogy a bíró mint vádló és mint ítélező szerepel. Az egész város vele tartott, de a bíró elítélte a két hírlapírót 30 napi elzárásra és 500 dollár pénzbüntetésre. Rőgtön, amint az ítélet utolsó szava elhangzott, Baker védő kivette táskájából a már kész fellebbezést és át is adta. De azért a bíró a két vádlottat azonnal átkísértette a fogházba, hogy büntetésüket megkezdjék. A szokásos kauciót nem akarta elfogadni és egy pernyi halasztást sem adott. Erre a következő történt, ami nagyon jellemzi az amerikai igazságszolgáltatási viszonyokat. A Court of Appeal, melynek itt három bírója van összesen (Ohio állam több fellebbező kerületre lévén felosztva), most szünetet tart. Egy bíró sincs a hivatalban, Baker tehát felkereste az egyik másodfokú bírót magánlakásán és kérte, hogy függesse fel az ítélet végrehajtását mindaddig (szeptember közepéig), amíg a fellebbezést tárgyalják és bocsássa addig szabadon az elítélteket kellő kaució mellett. A bíró azonnal intézkedett, telefonált a börtönfelügyelőnek, aki a két vádlottat az ő irodájában tartotta magánál és a két újságíró, lefizetvén a nem nagy összegben megállapított kauciót, szabadon jár. Az egész ország hírlapjai tárgyalták az esetet, persze mind a vádlottak mellett foglaltak állást.

— **Az alsófokú ítélet alapján kifizetett baleseti járadék nem követelhető vissza.** Ezt mondotta ki a Kúria P. VI. 5486/1928. sz. ítéletében. A tényállás az volt, hogy a Kúria egy előző perben részben megváltoztatva a tábla ítéletét, leszállította a balesetet szenvedett javára megítélt járadékot. Minthogy a magasabb járadék a táblai ítélet alapján már kifizetett, a járadék fizetésre kötelezett új pert indított a többlet visszafizetése iránt. Ebben a perben mondotta ki a Kúria a fenti elvet. Az indokolás szerint:

A kir. Kúria 559. számú elvi határozata ugyanazt a szabályt, hogy a férj az elsőbírósági marasztaló ítélet alapján a megváltoztatott másodbírósági ítélet hozataláig kiszolgáltatott tartásdíjat, mint tartozatlan fizetést feleségétől többé vissza nem követelheti, csupán a nőtartási díjra vonatkozóan tartalmazza.

Azonban ez az elvi határozat kiemeli azt is, hogy a visszafizetés különösen azért nem lehetséges, mivel az elsőbíróság által megítélt összeg a feleség részére életfenntartás, tehát felhasználás céljából adatott.

A tartozatlan fizetés szabályainak kirekesztése tehát az idézett elvi határozatban nem csupán a nőtartási igény családjogi természeténél, hanem különösen és nyomatékosan a tartási kötelelem céljánál fogva is történt.

Ez a cél pedig azonos azzal, amelyet törvényes szabályok és a bírói gyakorlat a halálos eredménnyel végződött baleseti kártérítés gyanánt bíróilag megszabott járadékoknál is hangsúlyoznak.

Az 1874: XVIII. tcikk 2. §-ának 2. pontja szerint a baleset okozta halál esetében, ha az elhalt egyén valakinek eltartására vagy neveltetésére törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva volt köteles, ennek tartási és illetőleg neveltetési költségei is, amennyiben azok a halálozás következtében tőle elvonatnának, a vállalat által fizetendőek.

Az 1874 : XVIII. tcikk 2. §-ának 2. pontja tehát a baleset által okozott kártérítési kötelezettséget a tartási és neveltetési kötelezettség tartalmával határozza meg és ekként juttatja kifejezésre a baleseti járadékkártérítésnek a tartási és neveltetési kötelezettségekkel lényegében azonos törvényes célját.

A bírói gyakorlat pedig a baleseti járadékra a tartási kötelezettséggel azonos erre a törvényes céljára van tekintettel akkor, amidőn a tartási kötelezettségnek ama szabályait, amelyek az élet-szükségletek kielégíthetőségének feltétlen biztosítását célozzák, a baleseti járadékokra kiterjeszti.

Ily szabályok: a baleseti járadékba való beszámítás lehetőségének a kirekesztése (P. VI. 6476/1926., P. VI. 4727/1928., P. V. 5662/1928. sz.), továbbá az, amely a kereset beadását megelőző időre a baleseti járadék megítélését a tartási kötelezettséghez hasonlóan szintén kizárja akkor, amidőn a kereset beadását nem valamely menthető ok késleltette. (P. VI. 7529/1927. sz.)

A baleseti járadék és a tartási kötelezettség céljainak azonos-sága okozta, hogy az 1925 : VIII. tcikk 14. §-a a Pp. 415. §-ának 3. pontjában csupán a tartási és élelmezési kötelezettségben marasztaló ítéletekre vonatkozóan megállapított előzetes végrehajthatóságot a balesetből származó kártérítési járadék fizetésében marasztaló ítéletekre is kiterjesztette.

Az pedig, hogy a tartási kötelezettség és a baleseti kártérítési járadék akkor is egyféleképpen bírálendő el, ha a *tárgyi felelősség alapján* kötelezett személy visszatérítési joga forog szóban, kiderül az 1927 : XXI. tcikk 82. §-ából, amely szerint a tárgyi alapon fizetett és jóhiszeműen felvett baleseti járadék visszafizetése éppoly kevésbé követelhető, mint az 559. sz. elvi határozat szerint az ekként felvett nőtartásdíj.

Kiemeli a kir. Kúria azt is, hogy a 380. számú elvi határozat az élelmezés, életjáradék és ezekhez hasonló természetű követeléseknél a végrehajtási jogot szintén egyformán szorítja meg, aminek okául ez az elvi határozat is a törvénynek azt a célzatát emeli ki, hogy a jogosultnak a nélkülözhetetlen szükséglete haladéktalanul ki legyen elégíthető.

Az anyagi és az eljárási szabályok alkalmazásánál tehát úgy törvényeink, mint a bírói gyakorlat is a tartási kötelezettség és a baleseti kártérítési járadék törvényes céljának azonos-ságából indulnak ki és ebből kifolyólag a baleseti járadékokra kiterjesztik azokat az elveket, amelyek elsősorban a tartási időszakos szolgáltatásokra állanak.

Ezek alapján a kir. Kúria az 559. számú elvi határozatnak azt az álláspontját, amely szerint az alsófokú bíróságok ítéletei szerint kifizetett nőtartásdíj tartozatlan fizetés címén vissza nem követelhető, a baleseti járadékra is alkalmazandónak tartotta.

— **Dr. Deutsch Maurus: A Magyar-osztrák végrehajtási jogsegély a gyakorlatban.** (Grill Károly könyvkiadóvállalata, 45 old.) Szerző érezhető hiányt pótol a jogsegély kérdéseinek tárgyalásával. Sorra veszi a kölcsönös végrehajtásra vezethető végrehajtási jogcímeket és részletesen megbeszéli a mindkétoldali gyakorlatban döntés alá került vagy felmerülhető vitás eseteket. Különösen figyelmet érdemel a választottbíróságok és a tőzsdebíróságok ítéleteinek végrehajtása körül felmerülhető vitás kérdések tárgyalása. Gyakorlati tanácsokkal szolgál szerző a kifogásolási eljárás megbeszélése során. A közrendi akadállyal foglalkozó fejezetben felveti a valorizációs törvénynek a végrehajtási jogsegély szerződéshez való viszonya érdekes kérdését, majd a kényszeregyességi eljárás vonatkozó problémáit igyekszik megoldani. Végül a jogerő és perfüggség kérdéseit tárgyalja. Szerző, aki bécsi ügyvéd és a magyar követség jogtanácsosa, komoly szolgálatot tett műve közrebocsátásával a gyakorlat jogászainak.

Inhalt. Dr. A. Berényi: Der Friedensrichter. — Dr. L. Baditz sen.: Das Erbrecht im UBGB. — Dr. K. Rác: Zur Reform des Executionsrechtes. — I. Dr. Zs. Szirmai. — II. Dr. M. Teller: Die Verantwortung des Betriebsnachfolgers für die Krankenkassegebühren. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Fiatal, jómegjelenésű, nőtlen ügyvédet keresek előkelő pest-környéki ügyvédi iroda átvételére. Ajánlatokat a személyi adatok és eddigi működés feltüntetésével a kiadóhivatalba kérek «Kolléga» jellegére.

Kitűnő elméleti képzettséggel és nagy magánjogi gyakorlattal bíró fiatal ügyvéd jövőt jelentő állást nyerhet. Jelentkezés VII., Sip-u. 12. d. e. 12—2 között.

ÚJ JOGI KÖNYVEK

Oppler: Az ügyvédkedés művészete. Füzve	5·50
Kötve	6·50
Vérsi—Wagner: Az ügyvédi hivatás művészete.	
Füzve	17·—
Kötve	20·—
Irk: Az új nemzetközi jog. Kötve	19·20
Molnár: Magyar közjog. Kötve	30·—
Rác: Társadalombiztosítási útmutató	5·—
Magánjogi törvénykönyv indokolása. I. rész	8·—
Pap: Magánalkalmazottak szolgálati viszonyának törvényi szabályozása	6·—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata
30 kötetben

Díszes, művészi egésvászonkötésben **125·— pengő**

A gyűjtemény tartalma:

Balzac: Ursule Mirouet.

Barrès: Kitépett sarjak I/II.

Bonsels: Emberek útja.

Tündérvilág.

Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.

Dosztojevszkij: Netocska Nezvanova.

Duhamel: Éjfélvi vallomás.

Dümov: A szélhalászosok.

Gide: Meztelen.

Gogoly: Régimódi földesurak.

Bulyba Tárász.

Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.

Hauptmann: Thiel pályaőr. — A soanai eretnek.

Hémon: Mária Chapdelaine.

Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.

Lewis: Arrowsmith I/II.

Loti: Izlandi halász.

Löns: A második arc.

Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.

Noailles: Új remény.

Reade: A földönfutó örökös.

Schnitzler: Garlan Berta asszony.

Shaw: Cashel Byron mestersége.

Stevenson: A balantraei földesúr.

Turgenev: Tavasz hullámok. — Első szerelem.

Unamuno: Kőd.

Zweig: Az érzések zürzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Dr. Munkácsi Ernő* budapesti ügyvéd: Nyugdíjintézmények és munkaadók. — *Dr. Szűcs Miklós* budapesti ügyvéd: Ingatlaneladás, jelzálogjogtörlesztés, hagyatéki eljárás során. — *Dr. Berend Béla* budapesti ügyvéd: Sztrájk és büntetőjog. — *Dr. Szőke Sándor* budapesti ügyvéd: Ügyvédi titok és feljelentési kötelezettség. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 7.

Nyugdíjintézmények és munkaadók.

I.

A magyar nyugdíj, mint a munkajog egyik külön ágazata, a világháború utáni évtizedekben nagyarányú fejlődésnek indult. Változatlan szilárdsággal áll ugyan most is azon alapvetőtétel, hogy a magánjogi jogéimen járó nyugdíj nem szükségképpen a szolgálattal járó jogosultság, hanem oly járandóság, amely csak különös szerződési kikötés esetén illeti meg az alkalmazottat,¹ de a szociális ellátás gondolatának mind szélesebb körben való érvényesülésével, mind erősebben vert gyökeret társadalmunk jogérzékében «a nyugdíjhoz való jog». A tőke koncentrációja, a kevés számú alkalmazottat foglalkoztató munkaadók elbukása, elősegítette a vállalatok alakulását s ezzel kapcsolatban a nyugdíjintézmények létesítését. A kegydíjnak kötelező szolgáltatásként való elismerése és annak átértékelten való szolgáltatására irányuló kötelezésben ugyancsak a szociális ellátás biztosításának gondolata valósult meg.

A világháború előtti magánjogunkban a nyugdíj egy pár jogszabályt tartalmazó, szerény fejezetet képezett. A pénz elértéktelenedésével felvetődött problémák azonban hatalmas joganyagot termeltek ki s különösen nehéz helyzet elé állította bíróságainkat azon tényleges állapot, hogy a nyugdíj szolgáltatásra közvetlenül kötelezett nyugdíjintézetek, pénztárak és alapok többnyire tönkrementek s így a nyugdíjért a munkaadókat kellett felelőssé tenni. A változó és ingadozó joggyakorlat tengerében ugyan egy kis szilárd szigetet teremtett az 1926 : XVI. tc., amely, mint ismeretes, azonban még a valorizációs kérdéseket is csak részben oldotta meg. Az 1926 : XVI. tc. csak azon nehézségek áthidalását célozta, amelyek a nyugdíj kiszolgáltatása körül a pénz elértéktelenedése következtében merültek fel, anélkül azonban, hogy a nyugdíj jogintézményének a pénz elértéktelenedésétől független problémáit megoldotta volna. Igaz ugyan, hogy az 1926 : XVI. tc. oly értelemben nem tekinthető átmeneti törvénynek, mint például az 1928 : XII. tc., amelynek alapján az átértékelésre szerzett jogot egy éven belül kellett érvényesíteni. Az 1928. évi XII. tc. által felvetett hullámok két-három év alatt elsímulnak, de az 1926 : XVI. tc.-nek a nyugdíj felértékelésére vonatkozó rendelkezései mindaddig fognak érvényesülni, amíg lesz oly alkalmazott, aki a pénz stabilizációja előtt szerzett nyugdíjvárományi jogosultságot és így az átértékelés lehetősége és szüksége fennforog. Mindamellett az 1926 : XVI. tc. csak a pénzromlás által előidézett romhalmazban teremtett rendet, de felépítésre várt a nyugdíj jognak azon új épülete, amelyben, az immár normálissá vált viszonyok között kellett szabályozni a munkaadóknak a nyugdíj szolgáltatásra vonatkozó kötelezettségét. Ezen feladat megoldására vállalkozott az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló, kötelező biztosításra

vonatkozó 1928 : XL. tc.-ben elhelyezett XI. fejezet «az elismert vállalati nyugdíjpénztárakról» és az ezen törvényfejezet végrehajtása tárgyában kibocsájtott 6002/1928. Eln. számú népjóléti és munkaügyi miniszteri rendelet.²

A nyugdíj jog magánjogi szabályait kereső némi bizalmatlansággal veszi kezébe az 1928 : XL. törvénycikket, amely ugyan a maga nagy részében ugyancsak nyugdíj szolgáltatásról szól, de az ott szabályozott nyugdíjra való jogosultság nem magánjogi vagy helyesebben nemcsak magánjogi, hanem közigazgatásjogi rendelkezésekből is folyik. A magánjogi alapon biztosított nyugdíj jogszabályait kereső alig hinné, hogy az 1928 : XL. tc. XI. fejezete teljesen elüt a T. többi részeiből s magánjogunk fontos új jogforrását képezi. Igazat adunk *Kovrig Bélának*, az 1928 : XL. tc. kodifikátorának, aki munkájában³ azt mondja, hogy: «a törvénynek az elismert vállalati nyugdíjpénztárak kérdéséről tárgyaló XI. fejezete egy jogi «corpus separatum» a törvény keretében, külön matéria, amit csak törvényszerkesztési és törvényhozási célszerűség okán illesztettek be a törvénybe, hogy a magánalkalmazottak nyugdíjbiztosításának kérdésével ne kelljen a törvényhozást az öregségi, rokkantsági, özvegyességi és árvasági biztosítástól függetlenül foglalkoztatni».

Az 1928 : XL. tc. és az annak végrehajtása tárgyában kibocsájtott rendelet, a nyugdíj szolgáltatásra közvetlenül kötelezett nyugdíjpénztárak (elismert vállalati nyugdíjpénztárak és nyugdíjkiegészítőpénztárak) joghelyzetének szabályozásával nyugdíj jogunk új jogforrásait létesítették, amelyek tekintetében érdemes szemlét tartani, hogy miképp helyezkednek el nyugdíj jogunk eddigi alapkövei között, azokhoz hogyan viszonyulnak és minő új helyzetet teremtettek.

II.

A nyugdíjvárományra jogotnyerés időpontját a nyugdíj folyósításának megkezdésétől, rendes körülmények között 35—40 év választja el. A nyugdíjas vagy özvegye, illetőleg árvája évtizedeken át élvezheti a nyugdíjat. Ezzel szemben a munkaadó fizetőképessége máról-holnapra omolhat össze. Igen kézenfekvő tehát azon törekvés, amely a nyugdíj szolgáltatást függetleníteni kívánja a munkaadó fizetőképességétől s a munkaadó személyének emberi, vállalatának gazdasági mulandóságától. Ezen törekvés vezetett ahhoz, hogy igyekeztek a munkaadóktól többé-kevésbé különálló nyugdíj szolgáltatási intézményeket (alap, pénztár, intézet, egyesület) szervezni, amelyek vagy a munkaadó vagyoni körén belül alvagyont képeznek, (nyugdíjalap, jogi személyiséggel nem bíró pénztár) vagy pedig külön jogi személyt alkotnak. Az ily módon szervezett nyugdíj szolgáltatási intézmények jogállását illetően háromféle csoportot ismerhetünk fel és pedig a szerint, hogy a nyugdíj szolgáltatásra gyűjtött vagyon kezelésére nem létesítettek külön szervezetet, hanem az a munkaadó vagyonának keretén belül maradt, mint «alap», vagy pedig külön szervezettel ruházták fel, sőt a szervezet kormányhatósági jóváhagyást is elnyervén, azt a jogi személy minden attributumával ellátták, úgy azonban, hogy ezen külön jogi személy szervezetében a munkaadónak domináló befolyást biztosítottak. A harmadik esetet pedig azon jelenség képezi, amidőn a nyugdíj kiszolgáltatására külön jogiszemélyt

² A következőkben az 1928 : XL. tc.-t «törvény» (T.) kifejezéssel, míg a végrehajtási utasításra vonatkozó rendeletet V. U.-val jelöljük.

³ «A magánalkalmazottak nyugdíjbiztosítása és a vállalati nyugdíjintézmények újjászervezése». Budapest, 1929.

¹ L. K. P. II. 6537/1926. Új Dtár XXI. 883.; K. P. II. 5033/1927. Új Dtár. XXI. 884.

létesítettek, amelynek pénztárába esetleg a munkaadók is befizették járulékaikat, anélkül azonban, hogy ezen jogi személy szervezetében és igazgatásában a munkaadónak döntő befolyást biztosítottak volna.

Hogyan alakult a munkaadónak a nyugdíjért való felelőssége a nyugdíj szolgáltatás fenti háromféle alakjánál? Amidőn a nyugdíj fizetést nem külön jogi személy vállalta, hanem csupán a kezelési célszerűség szempontjából létesítettek «alapot», ott természetes, hogy a munkaadó maradt a nyugdíjért felelős. Viszont ott, ahol a munkaadó csak a nyugdíjjárulék formájában való hozzájárulását ígérte, amely hozzájárulást úgy ő, mint az alkalmazott, egy különálló harmadik személy pénztárába fizette be, amely személy szervezetében a munkaadónak nem biztosítottak döntő befolyást, ily esetben kétségtelen, hogy a munkaadó nem tehető felelőssé a nyugdíj kiszolgáltatásáért, amelyre nézve soha nem vállalt kötelezettséget. A kérdés nehezebbé vált a közepső alakulatnál, amidőn t. i. van ugyan a nyugdíj szolgáltatásra szervezett külön jogi személy, de olyan, amelynek szervezetében a munkaadónak döntő szerepe van, azaz olyan jogiszemély, amely bírói gyakorlatunk terminológiája szerint a «munkaadó keretében» működik. Ezeknél a probléma abban áll, hogy felelős-e a munkaadó a nyugdíj szolgáltatásért, amelyet ő sohasem vállalt, hanem ami kormányhatósági jóváhagyással ellátott szervezeti okmány alapján működő más személy (jogiszemély) kötelezettségét képezi.

E kérdés már a pénzromlás előtt is felmerült. A Kúria egy, 1900-ban kelt ítéletében⁴ megállapította a munkaadónak a nyugdíjért való felelősségét, dacára, hogy annak kiszolgáltatására külön jogiszemély volt szervezve, azon indokolással, hogy «a társaság, amely alkalmazottjait kötelezi, hogy az általa létesített nyugdíjintézetbe belépjenek, amely címen fizetésüknek egy részét visszatartja és tőlük egyéb illetékeket is szed, ezen ténynél fogva velük szemben felelős».

Ami a pénzromlás előtt csak ritka jelenség volt, a pénzromlás után a nyugdíj problémák élére került. A nyugdíjintézmények vagyona az állampapírok és záloglevelek devalvációja folytán elértéktelenedett, amivel szemben a munkaadók többé-kevésbé fizetőképesekek maradtak. A munkaadói felelősség megállapításától lett függővé a nyugdíjasok sorsa. Bár a szociális ellátás ösztökélő gondolatának nyilván a munkaadói felelősség megállapítása felé kellett irányítani a bírói gyakorlatot, mindazonáltal az megmaradt azon határokon belül, amelyeket az általános magánjogi szabályok és különösen a jogiszemély külön jogalanyiségének tana állított fel. A nyugdíjintézmények háromféle alakzatánál a megoldás a következő lett:

Az alap nem jogiszemély. Így a bírói gyakorlat joggal utalhatott arra, hogy a «külön nyugdíjalap létesítése lényegében csak azt jelenti, hogy a társaság saját üzletkörében a nyugdíj lebonyolítását külön szerve útján végezteti, kötelezettségben azonban mindig csak a munkaadó marad». (K. P. II. 7057/1924.) Ugyanezen gondolatot foglalja magában a bírói gyakorlatban ismételt kinyilvánított azon jogelv, hogy «az egyes társaságok (cégek) nyugdíjalap intézménye a létesítő céggel szemben nem külön jogi személy, hanem egyszerűen közigazgatási (adminisztratív) szerv». (K. P. II. 998/1925.)

Hogyan vált lehetségessé a kérdés megoldása akkor, amidőn a nyugdíjintézmény (akár «alap» elnevezés, akár «pénztár» vagy egyesület, avagy más név alatt) kifejezett jogiszemélyként alakult meg. A bírói gyakorlat különböztet azon esetek között, amidőn a munkaadó a külön jogiszemély szervezetében és igazgatásában részt vesz, illetőleg alkalmazottainak kötelezővé teszi a nyugdíjintézménybe való belépést, avagy csupán a munkaadó is csak hozzájárul a nyugdíjintézmény díjtartalékának képzéséhez anélkül, hogy a nyugdíjintézmény sorsa felett befolyást gyakorolna. *Az előbbi esetben a munkaadó felelőssége fennáll.* Indoka: a munkaadó «azzal a tényével, hogy kötelezi alkalmazottait, hogy abba (nyugdíjintézménybe) belépjenek és javadalmazásuk egy részét a nyugdíjalapra fizessék, a nyugdíj fizetéséért felelősség válik». (K. P. II. 2282/1925. Új Dtár 1926. 805.) Avagy «a munkaadó az alkalmazottja nyugdíjért személyes felelősséggel tartozik akkor is, ha azon célból, hogy alkalmazottainak nyugdíjat biztosítson, önálló jogi személyiséggel, külön vagyonnal bíró, nyugdíj egyesületet létesít, amelynek fenntartásában, igazgatásában részt vesz, vagyis ha megállapítható, hogy a nyugdíj egyesület a szolgálatadónak az alkalmazottai nyugdíjügyei

ellátására létesített kezelési szerveként jelentkezik és ilyen nyugdíj egyesületbe való belépést a szolgálatadó az alkalmazottaira kötelezővé tette». (K. P. II. 556/1927. Új Dtár, 1927. 748.)⁵

Megállapítható tehát, hogy a bírói gyakorlat kifejlesztette azon jogszabályt, hogy a munkaadó akkor is felelős a nyugdíj kiszolgáltatásáért, ha azt külön jogi személy vállalta, de ha a jogi személy a munkaadó alkalmazottainak nyugdíjügyei ellátására létesített kezelési szerveként jelentkezik, amelynek pedig két ismertető jele van:

a) a munkaadónak a nyugdíjintézmény igazgatásában való részvétele;

b) az alkalmazottaknak a belépésre való kötelezése.

Az 1926: XVI. tc. érinti a kérdést, de tartózkodik a világos felelettől, csak annyiban oldja meg, amennyiben az átértékelés nézőpontjából szükséges. Talán az attól való idegenkedés, hogy a nyugdíjfelértékelési törvényben a felértékelési kérdéstől független magánjogi szabály formuláztassék, vezette a kodifikátort arra, hogy ahelyett, hogy a bírói gyakorlatban kifejlődött fenti jogszabályt írott törvénybe iktatta volna, megelégedett annak kimondásával, hogy «a nyugdíj vagy nyugdíjtermészetű járandóság átértékelésére a szolgálatadó vagyoni helyzete irányadó akkor is, ha a járandóság fizetésére nem a szolgálatadó, hanem az ő anyagi hozzájárulásában részesülő és keretében külön jogi személyként alakított nyugdíj egyesület, intézet vagy alap köteles...» (12. §.). A törvény tehát egy, a priori jogszabályból folyó következményt öntött §-ba. Mert ahhoz, hogy a szolgálatadó vagyoni helyzete legyen irányadó, előfeltételként szükséges, hogy a szolgálatadó a nyugdíjért felelős legyen, de amely tételt a törvény nem mondja ki, fenntartván azt a bírói gyakorlatban kifejlődött jogszabálynak. Erre utal egyébként a M. I. is, amidőn a következőkre utal: «Hogy mikor lehet a külön jogi személyt a vállalat keretében működőnek tekinteni, az eset körülményeiből kell megállapítani. Mindenesetre a vállalat keretében működőnek kell tekinteni az olyan külön jogi személyt, amelynek tagja csak a vállalat alkalmazottja lehet és amelybe a vállalat minden alkalmazottjára kötelező is a belépés».

A bírói gyakorlat a munkaadó felelősségére vonatkozó jogszabályt igen szabatosan kidolgozta és foglalkozott azzal is, hogy a munkaadó ezen felelőssége kötelmi jogilag miként minősíthető: «a munkaadót ez a kötelezettség a nyugdíjintézet mellett, mint közvetlen adó társat azzal egyetemlegesen terheli». (K. P. II. 4641/1926.)

Hangsúlyozzuk azonban, hogy a munkaadónak ezen egyetemleges, adó társi felelőssége csak a nyugdíjintézeti gestiójából származik anélkül, hogy a munkaadó felelőssége akkor is megállapítható lenne, amidőn a nyugdíjintézmény felett a fentebb részletezett gestiót nem gyakorol. Így a Kúria állást foglalt, hogy «a részvénytársaság nem felelős a tulajdonába levő szénbányáknál létesült bányatársláda nyugbértartozásaiért, mert a társaspénztárak a munkaadótól különálló, független intézmények s nem minősíthetők a munkaadó által csak a nyugbérügyek lebonyolítására kijelölt igazgatási szervek». (K. P. II. 7416/1926. Új Dtár 899/1928.)⁶

III.

A munkajog azon alapvető jogszabályán, hogy a nyugdíj csak külön erre irányuló szerződés esetén jár, bizonyos vonatkozásban rést ütött az 1928: XL. tc. Ugyanezen törvény sem kötelezi a munkaadót nyugdíj szolgáltatásra, de kötelezi «nyugdíjbiztosításra», vagyis a nyugdíj alapját képező járuléktartaléknak részletekben való befizetésére. Amidőn a törvényhozás a törvény hatálya alá eső alkalmazottaknál kötelezővé tette a nyugdíjbiztosítást, természetes, hogy a nyugdíjintézmények jogviszonyá-

⁵ Ugyanezt elvi éllel hangsúlyozza a K. P. II. 6547/1928. sz. ítéletc. (Jogi Hírlap III. évf. 9. sz.)

⁶ Ugyanezen jogszabályt még szabatosabban formulázta a Kúria II. 6587/1927. sz. ítéletében: «A magánalkalmazottaknak a munkaadójukkal szemben akkor van nyugdíjra igénye, ha ez utóbbi a nyugdíj-kifizetésre szerződéssel vagy más módon kötelezettséget vállal. A szolgálatadó által vállalt kötelezettség az alapja az alkalmazott nyugdíjigényének abban az esetben is, ha a szolgálatadó nyugdíjalapot vagy egy olyan külön szervet létesít a nyugdíjügyek ellátására, amely az ő irányítása szerint, a szövetkezetről vagy részvénytársaságnál pedig a társaság keretében működik. Más eset, ha a nyugdíjat kötelező szerv a szolgálatadótól külön áll, nem működik az ő keretében, a magánalkalmazottak részére időszakos fizetések ellenében a nyugdíj biztosítással önálló vállalkozásként foglalkozik, a szolgálatadó pedig csak arra vállal kötelezettséget, hogy az alkalmazottért a nyugdíjjárulékot fizeti. Ilyen esetben a szolgálatadó nyugdíj fizetési kötelezettsége nem állapítható meg. (Jogi Hírlap, III. évf. 9. sz.)

nak szabályozását *sem hagyta a felek diszpozitív jogkörében*. Az erre irányuló kezdeményező lépés már 1923-ban megtörtént. Azon megfontolásból kiindulva, hogy a munkaadó és a munkavállaló többnyire nem egyenlő erejű és így szerződéseikben nem mindig nyilvánulhat meg a közös akarathatározás találkozása, a törvényhozás szükségesnek tartotta, hogy *kogens jogszabályokkal erősítse meg a nyugdíjszerződést kötő munkavállalók helyzetét*. A biztosító magánvállalatok állami felügyeletéről szóló, 1923: VIII. tc. felhatalmazása alapján kibocsájtott 196/1923. M. E. rendelet 36. §-ában kimondotta, hogy «a magánvállalatok alkalmazottainak nyugdíjbiztosító vagy egyéb biztosító intézményei tekintetében a jelen rendelet rendelkezései... e vállalatok természetének megfelelő és rendelettel megállapítandó változtatásokkal alkalmazandók». Ennek következtében mindazon kogens rendelkezések, amelyek a hivatkozott törvényben, illetőleg annak alapján kibocsájtott rendeletben foglaltak, alkalmazandók lettek a nyugdíjintézetekre és így a törvény erejénél fogva behatoltak a nyugdíjszerződésekbe (nyugdíjintézményi alapszabályokba) s azokra vagy módosítólag vagy kiegészítőleg hatottak.

Ezen rendelet volt az előfutárja az 1928: XL. tc. XI. fejezetének. A nyugdíjbiztosítás törvénybeiktatása szükségessé tette a nyugdíjintézmények joghelyzetének radikális szabályozását és ezen lényegében véve magánjogi feladatot oldotta meg a törvényhozás a T. XI. fejezetének és az annak végrehajtása tárgyában kibocsájtott rendelet megalkotásával.

Azon körülmény folytán, hogy olyan alkalmazottak is kötelező nyugdíjbiztosítás alá esnek, akik korábbi magánjogi szerződés alapján nyugdíjvárományi jogosultságot szereztek s annak következtében, hogy a kötelező biztosítás intézete által adandó szolgáltatás jóval alatta marad azon átlagos szolgáltatásnak, amit a már létező nyugdíjintézmények biztosítanak, vált szükségessé a nyugdíjpénztárak kétféle kategóriájának felállítása, az *ú. n. elismert vállalati pénztáraké és a nyugdíjkiegészítő pénztáraké*. E két kategória között, a kötelező nyugdíjbiztosítás szempontjából, mint ismeretes, azon különbség van, hogy az elismert vállalati nyugdíjpénztár tagjai fel vannak mentve a kötelező biztosítás alól. Azonban úgy az elismert, mint a nyugdíjkiegészítő pénztárakra egyformán kogens jogszabályok érvényesülnek s ezek a nyugdíjvárományosok érdekében oly jogokat állapítanak meg, amelyek mint az alapszabályokba kötelezően beveendő rendelkezések, a szerződő felek arra irányuló külön kikötése nélkül, sőt azok ellenére is érvényesülnek.⁷ Ezen kogens rendelkezések az elismert pénztárakra vonatkozóan az 1928: XL. tc. XI. fejezetében foglaltak, míg az el nem ismert nyugdíjintézményekre az 1923: VIII. tc. s annak alapján kibocsájtott rendelet kogens intézkedései kötelezők. A kogens rendelkezések bevonulása a nyugdíjjogba, mint a munkajog egyik ágazatába, ugyanazon felfogásnak hatása, mint ami az 1910/1920. M. E. rendelet hasonló természetű rendelkezéseit megteremtette. Tagadhatatlan, hogy a szociális védelem térfoglalásának következtében, ezen még egy évtizeddel ezelőtt tiszta magánjogi területre, közjogi (közigazgatásjogi) elemek nyomultak be. A magánjogász természetes gyanakvással nézi a kogens és így közjogi erővel ható jogszabályok benyomulását magánjogi területre, de ez esetben megnyugvással fogadhatjuk, mert abban a szociális jogfejlődés eredményét láthatjuk, amely különben megfelel a legtöbb kontinentális európai állam idevonatkozó jogszabályainak.

Az 1928: XL. tc. úgy az elismert vállalati pénztárakat, mint a nyugdíjkiegészítő pénztárakat külön jogiszemélyeknek tekinti. Az elismert pénztárakat illetően ezt külön is hangsúlyozza: «Az elismert nyugdíjpénztár jogi személy, amely mint ilyen jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat». (148. §.) A kiegészítő pénztárakra ily kifejezett rendelkezés nincs ugyan, de a törvény egyes intézkedései s így különösen a 146. §-nak a beszámításra vonatkozó rendelkezései (8. bek.) nem hagynak kétséget ezirányban.

Minő jogviszonyban áll a munkaadó a külön jogi személynek tekintett kétféle vállalati nyugdíjpénztárhoz?

Az elismert vállalati pénztárakkal szemben a T. 147. §-a szerint, a munkaadó:

a) saját vagyónával felelős a nyugdíjintézet törvény-, illetőleg alapszabályszerű kezeléséért és működéséért,

⁷ Ily rendelkezések pl., hogy az elismert ny. pénztár által biztosított teljes nyugdíjnak az utolsó összjavadalmas legalább 50%-ával kell egyenlőnek lenni, transzferre vonatkozó rendelkezések, hogy a munkaadót legalább ugyanolyan járulékfizetési kötelezettség terheli, mint az alkalmazottat, stb.

b) az elismert nyugdíjpénztár alapszabályai értelmében a pénztárt terhelő nyugdíjakért, az átutalási járuléktartalékok kiutalásáért és az állami felügyelet költségeinek megtérítéséért, az elismert nyugdíjpénztárt fenntartó vállalatot készfizetői kezesség terheli. (Ugyanígy V. U. 11. §.)

Megállapítható tehát, hogy a munkaadónak a nyugdíjért való egyetemleges felelőssége, ami az általános magánjogban a fentiekben ismertetett mértékben és módon a bírói gyakorlat útján fejlődött ki, az elismert nyugdíjpénztárakra való vonatkozásban törvényben kifejezett jogszabállyá vált. Az idézett törvényhelyen kodifikált munkaadói egyetemleges felelősség kettős csoportja között azon különbséget láthatjuk, hogy az a) pontban jelzett kötelezettségek, a munkaadó és a nyugdíjpénztár közötti viszonylatban relevánsak, míg a b) pont alatt felsoroltak (s ezek között van a pénztárt terhelő nyugdíjért való felelősség) olyanok, amelyek harmadik személyek javára (nyugdíjjogosultak s a kötelező biztosítás intézete) állanak fent, s amelyekért a munkaadó készfizetői kezességgel tartozik.

Mi a joghelyzet akkor, ha több munkaadó együttesen tart fenn egy elismert nyugdíjpénztárt? Ekkor a T. 145. §-a szerint «az ily közös nyugdíjpénztár elismerésének feltétele az is, hogy az elismert nyugdíjpénztár fenntartó vállalatok a törvény és alapszabályszerű kötelezettségeikért egyetemlegesen felelősek». (Ugyanígy V. U. 3. §. 1. bek.)⁸ A munkaadóknak a «törvény- és alapszabályszerű» kötelezettségei közé tartozik a fentidézett törvényhely értelmében (147. §.) a nyugdíjért való felelősség is. Ezért megállapítható, hogyha több munkaadó együttesen tart fenn egy elismert nyugdíjpénztárt, akkor mindegyik munkaadó egyetemlegesen felelőssé válik a pénztárt terhelő összes nyugdíjakért.

Hogyan alakul a munkaadó felelősségének kérdése a nyugdíjkiegészítő pénztáraknál? Idevonatkozóan sem az 1928: XL. tc., sem a V. U. nem tartalmaz az alapszabályokba beiktatandó kikötést, de a 196/1923. M. E. rendeletben sem találunk analóg rendelkezést. Minthogy azonban a T. a vele nem ellenkező bírói gyakorlatot hatályon kívül nem helyezte, azon álláspontot kell elfoglalnunk, hogy az ú. n. nyugdíjkiegészítő pénztáraknál is felelős a munkaadó a nyugdíjért, de csak azon esetekben, illetőleg feltételek alatt, ahogy a bírói gyakorlat az idevonatkozó jogszabályt kifejlesztette.

Mi a joghelyzet a nem elismert nyugdíjpénztáraknál akkor, ha több munkaadó tart fenn közös nyugdíjintézetet? *Ellenkező kikötés hiányában itt azon jogszabály érvényesül, hogy mindegyik munkaadó csak a saját alkalmazottainak nyugdíjáért felel.*⁹ Maga a nyugdíjintézmény azonban minden tagjának nyugdíjért felelős, tekintet nélkül arra, hogy az alapító munkaadónak a nyugdíjintézményhez való jogviszonya fennáll-e még?¹⁰

Gyakorlati szempontból igen fontos jelentősége van azon kérdésnek, hogy a munkaadó kifejezett kikötéssel (ennek megfelelő alapszabálybeli rendelkezéssel) kizárhatja-e a nyugdíjért való egyetemleges felelősséget? Az elismert pénztárakat illetően, feleletünk tagadó, mert a törvénynek az egyetemleges felelősséget megállapító rendelkezései kogens jellegűek. A nem elismert nyugdíjpénztáraknál pedig azt kell szemelőtt tartani, hogy itt a munkaadó felelősségét a joggyakorlat bizonyos munkaadói konkludens cselekményekből levont kötelemvállalási akaratra vezeti vissza (az igazgatásban való domináló részvételből, az alkalmazottaknak a belépésre való kötelezéséből). Ha tehát ezen hallgatóságos kötelemvállalással szemben, annak ellenkezőjét igazoló szerződési kikötés áll fenn, nézetem szerint a kikötés megáll. Contra bonos mores esetéről nem lehet szó. A nyugdíjszolgáltatás — ellentétben a nyugdíjbiztosítással — csak szerződési kikötés esetén jár. Amidőn a munkaadó a

⁸ Ezen jogszabály alól a T. egy kivételt enged és pedig a Pénztárügyi Központ kötelekébe tartozó pénztárak közös nyugdíjintézetére vonatkozóan, ahol a megosztott felelősség a szabály.

⁹ L. K. P. II. 556/1927. Új Dtár 748. a munkaadó «a közös kezelési szerv létesítésével nyilvánvalóan csak a saját alkalmazottainak nyugdíját kívánta biztosítani és nem a másik alapító tag nyugdíjért egyetemleges vagyoni felelősséget vállalni.»

¹⁰ L. K. P. II. 3808/1925. Új Dtár 1928. 747.: «... abban az esetben ha valamelyik alapító társulat feloszlanék s ennek folytán az alpereshez való viszonya megszűnnék, alperes a társulatnak még azokat az alkalmazottait is köteles nyugellátási eljárás alá vonni, akik a társulat megszűnésükor annak tényleges alkalmazottai voltak s a nyugdíjintézet kötelekébe tartozó más társulatnál alkalmazást nem nyernek. Az a körülmény tehát, hogy az alapító társulat valamelyike az alperes kötelekéből kivált, annak a tagnak az alpereshez való viszonyát, aki a kiválás előtt már nyugdíjaztatott, abban az esetben sem szünteti meg, ha a nyugdíjintézeti tag a nyugdíjintézetből kivált társulatnak volt az alkalmazottja.»

nyugdíjjárulék egy részének fizetését elvállalja, kifejezetten ki-
kötheti, hogy a járulékszolgáltatáson felül más kötelezettséget
nem vállal. A kérdésnek ily módon való megoldása nem érinti
azonban azon lehetőséget, hogy a munkaadó az önálló nyugdíjinté-
zet igazgatásában kifejtett gestiójából kifolyólag vétkesség vagy
gondatlanság miatt felelős maradjon és pedig nemcsak a nyugdíj-
intézet, hanem a nyugdíjvárományosok irányában is.

A V. U. 47. §-ának értelmezése kapcsán felvetődik azon kér-
dés, hogy a nem elismert nyugdíjpénztár ügyviteléről tartozik-e
a munkaadó saját közegeivel gondoskodni? Az elismert nyugdíj-
pénztáraknál t. i. ezen kötelezettséget a törvény kifejezett rendel-
kezése állapítja meg. (147. §. 2. bek.) A V. U. fenti §-a arra mutat,
hogy a törvényhozás ezen kötelezettséget a nem elismert pénztárakra
is ki akarta terjeszteni, mivel a feloszlott elismert pénztáraknak
kiegészítő nyugdíjpénztárakká való átalakulását sem engedi meg, ha
a feloszlás ezen kötelezettség nem teljesítése miatt történt. (V. ö.
V. U. 45. §. 2. bek.-ét a 47. §-al.)

(Bef. köv.)

Dr. Munkácsi Ernő.

Ingatlaneladás, jelzálogjogtörlesztés, hagyatéki eljárás során.

I. A budapesti kir. Törvényszék 21. sz. Tanácsa az ismert
és jól bevált évtizedes gyakorlattal szakítva, új joggyakorlatot
teremtett és az ehhez alkalmazkodó budapesti központi kir. járás-
bíróóság (hagyatékbíróóság) oly gyakorlatot folytat, mely egyrészt
a jogászai kritika tűzpróbáját nem állja és másrészt az élet köve-
telményeit ki nem elégíti. Az új gyakorlat szerint általában véve
a hagyatékbíróóság ingatlanelidegenítéshez és jelzálogjogtörlesztéshez
csakis abban az időpontban adja meg a beleegyezést, ha a hagyatéki
ügy az átadási stádiumba jutott.

Nézzük meg ezután az életet és a törvényes jogszabályokat!

Gyakori eset az, hogy az örökösök és a hagyatéokra igényt
tartók a hagyatékhöz tartozó ingatlant elidegeníteni kívánják,
valamint az is mindennapos jelenség, hogy a hagyatékhöz tartozó
jelzálogos követelést a jelzálogadós kiegyenlíti és az örökösöktől a
törlési nyugtát kéri. Jelentős érdeke fűződik tehát az egyik esetben
az örökösöknek, a másik esetben az örökösöknek és a jelzálog-
adósoknak ahhoz, hogy az ügyletek akadály nélkül foganatba mehes-
senek. De eltekintve az imént említett közvetlenül érdekeltektől,
a nagyközönség érdeke is az, hogy a haláleset a dologi forgalmat
ne bénítsa meg, vagyis a res immobiles-t a halál ténye ne változ-
tassa át res extra commerciummá, végül a kincstárnak is jelentős
érdeke fűződik ahhoz, hogy a hagyatékhöz tartozó ingatlanok a
forgalomképes ingatlanok sorából ki ne kaptassanak.

Ezek a szempontok készítették a törvényhozót arra, hogy az
1894. évi XVI. törvénycikk (H. E. T.) 94. §-ában és a törvény
43.195/1895. I. M. sz. végrehajtási rendelete (H. E. R.) 90. §-ában
a hagyatékhöz tartozó ingatlanok elidegenítését olyképpen szabá-
lyozza, hogy az ingatlan megszerzője ne maradjon bizonytalanság-
ban a hagyatéki átadásáig, mely p. o. perre utasítás esetében
évekig várhat magára. Megemlítjük ehelyütt, hogy a törvényhozó
figyelmét elkerülte a jelzálogkövetelések törlesztésének szabályozása,
amint ezt már Trux Hugó a H. E. T.-hoz írt kitűnő kommentár-
jában (79. §. 177. lap) legott a törvény életbeléptetésekor meg-
állapította. Ugyancsak Trux kúriai bíró megállapítása az, hogy
«tehát ezentúl is a régi gyakorlat lesz követendő és pedig annyival
inkább, mert az esetek hasonlóságánál fogva a H. E. T. 94.
§-ának megfelelő».

És tényleg három évtizedet meghaladó gyakorlathoz vissza-
tekintve, nem tapasztaltuk, hogy a perenkívüli hagyatékbíróóság
akár az ingatlan elidegenítésénél, akár a szóbanforgó törlési enge-
délyeknél kerékkötője lett volna az életnek. A hagyatéki bíró meg-
vizsgálta az eladók (örökösök, stb.) eladási, a nyugtakiállítók e
ténykedésre való jogosultságát, esetleg a bemutatott okirat alaki
kellékeit is és ha meggyőződött arról, hogy az összes érdekelt
az ingatlan elidegenítéshez avagy jelzálogjog törlesztéshez hozzá-
járultak, megadta a hagyatékbíróósági beleegyezést.

És bár az esetek legtöbbszörében az okiratok (adásvételi szerződés
vagy törlési engedély) a jogosult és kötelezett felek ügyvédei, a
tárgyaló közjegyző, az árvaszéki ügyész és előadó görcsövi vizs-
gálata után kerülnek a hagyatékbíróóság elé és bár az említett
magánszemélyek és közhatóságok jelentős érdeke, hogy a telek-

könyvezésre kerülő okirat alakilag kifogástalan legyen és minden
érdekelte aláírásával el legyen látva, a budapesti központi kir.
járásbíróóság «legújabb» gyakorlata az, hogy megtagadja a hagyatéki-
bíróósági beleegyezés megadását, ha a beleegyezést igénylő okirattal
egyidejűleg nem terjesztetik elébe a hagyatékatadást tartalmazó
jegyzőkönyv.

Ez a «legújabb» gyakorlat in praxi ezek szerint azt jelenti,
hogy a H. E. T. 94. §-a alkalmazására sor sem kerül, mert amidőn
valamely hagyatéki ügy az átadás stádiumába jut, ekkor már
csak napok — és nem hónapok vagy évek — kérdése, hogy az
érdekeltek a hagyatékbíróóság támogatása nélkül is a telekkönyvi
rendtartás alakításai betartásával rendelkezni képesek a hagyá-
tékhöz tartozó javakról (ingatlan, követelés, stb.). De ez a «leg-
újabb» gyakorlat egyben azt is jelenti, hogy a hagyatéki átadása
előtt, vagyis a hagyatéki eljárás tartama alatt a hagyatéki jószágok
eladhatatlanokká válnak, mert hazánkban a «telekkönyvi birtok»
megszerzése nélkül senki sem vásárol ingatlant és annál kevésbé
hajlandó a vevő pusztán telekkönyvön kívüli szerzés kapcsán a
vételárát megfizetni. Jelenti továbbá ez a legújabb gyakorlat a
zálogjog törlesztés terén azt, hogy az örökös nem képes az örökgyó
hitelezői kötelezettségét (törlési engedély megadása), teljesíteni a
hagyatéki átadásáig; a jelzálogadós szempontjából jelenti ez a
gyakorlat az ő súlyos megkárosítását, esetleg anyagi tönkremenését.
Erre példával világítok rá: az örökgyó kezéhez fizette vissza
az adós a kölcsönt, mely első helyen volt az ingatlanon biztosítva;
a törlési nyugta kiállítása előtt az örökgyó meghalt, az adósnak
pedig sürgősen szüksége van új hitelösszegre. Ha nem tud az adós
tehermentes telekkönyvi C. lapot bemutatni, pénzügyi költ-
csönhöz aligha juthat. Ezzel a törlesztés bekebelezési szükséglettel
szemben zálogjog törlesztés előjegyzésére nem lehet hivatkozni, mert
a pénzügyi intézetek elsőhelyű bekebelezéshez ragaszkodnak.

Mi tehát szükségszerű következménye ennek az új gyakorlat-
nak? A jelzálogadós perelni fogja a hitelezője helyébe lépett örök-
ösöket és a perbíró elismerésen alapuló ítélete fogja a törlési engedélyt
pótolni. Igen ám, de kit terheljen a perköltség, a vétlen adóst,
avagy a hasonlóképpen vétlen örökösöket? Bármelyiküket sujtja
majd az ítélet a saját ügyvédnek, a perbeli ellenfél ügyvédjének
költségével és mindezek tetejébe az ítéleti illeték viselésével, joggal
mondhatja majd az áldozat summum jus, summa iniuria. Egyik
fél sem szolgált rá a Ppé. 427. §-a következményei viselésére.

Legyen szabad arra is utalnom, hogy a perbíró az efféle zálog-
jogtörlési perben nem láthat még a tényállásból annyit sem, mint
a hagyatékbíró. Ott a perbíró előtt a keresetlevél mellett haláleset-
felvétel és hagyatéki leltár fog feküdni és elismerés alapján hozatik
a törlési engedélyt pótló ítélet; itt a hagyatékbíró előtt a két
említett okiraton kívül hagyatékátárgyalási jegyzőkönyv és esetleg
egyéb iratok is fekszenek. Vagyis az ily esetekben nagyobb meg-
nyugvást kell, hogy keltsen a kötelezettek törlési engedélyét
kiegészítő perenkívüli bíró beleegyező nyilatkozata, mint aminő
biztonság tulajdonítható a kevésbé informált perbíró elismerésen
alapuló ítéletének.

Végül ne feledjük azt sem, hogy az új gyakorlat egyértelmű
annak kinyilvánításával, hogy per közbeiktatása hiányában jog
nem képes esetleg éveken át a tényleges állapotot a telekkönyvi
állapottal egyezővé alakítani. (Gondoljunk csak a hagyatéki átadá-
sát megelőző perreutasítás esetére.)

Az eddigiekben megállapítottuk, hogy az új gyakorlat káros
és végzetes következmények okozója. Annak fenntartására a bírót
csak az készítheti, ha csakis ez a gyakorlat lenne törvényen
alapulónak mondható. Ellenkező esetben azonban indokolt a
visszatérés a régi, az életben jól bevált gyakorlathoz.

II. A budapesti kir. Törvényszék 21 Pf. 8917/1929. sz. végzése
szerint «a H. E. T. 94. §-ban írt feltételek fennforgása sem teszi
kötelességévé a bíróságnak az ott írt beleegyezés megadását; a
hagyatéki bíróság a törvény szavai szerint ugyanis «beleegyez-
hetik» az ingatlanok az örökgyó nevével a vevő nevére való
telekkönyvi átírásába». Amit ez a határozat kinyilatkoztat, az
nem a teljes igazság, mert a felhívott H. E. T. 94. §-ának következő
mondata már kötelezettséget ró a bíróságra e szavakkal: «A bele-
egyezés megadandó ha az elidegenítés az összes érdekeltnek stb.
hozzájárulásával jött létre».

Ha tehát az apai hagyatéki eljárásnak során, ahol pl. anya,
nagykorú gyermek és kiskorú vannak örökösök minőségben érde-
kelve és sem a halálesetfelvételtől, sem örökgyó végrendelete

alján más érdekelt nem észlelhető, az önjogú örökösök és a kiskorút törvényesen képviselő egyén (gyám, vagy ügygondnok) elidegenítő szerződést aláírták és a gyámhatóság ahhoz hozzájárult, ily esetekben törvényes és imperatív kötelessége a hagyaték-bíróságnak a beleegyezés megadása és a beleegyezések megtagadása flagrans törvénysértés.

III. A hagyaték-bíróságnak az az álláspontja, hogy az «átadás előtt» elidegenített ingatlan átírásához a hagyaték-bírósági beleegyezés csak az «átadással egyidejűleg» lenne megadható, szintén törvénysértő. Maga a törvény sem ezt ki nem mondja, sem ennek ellenkezőjét. Ámde a H. E. R. 90. §-a, melyet a bíró — lévén törvényes rendeletről szó — alkalmazni köteles, világosan és kétséget nem tűrő módon igazolja a hagyaték-bíróság álláspontja téves voltát, midőn rendeli, hogy a közjegyző, akihez ily elidegenítő szerződést a felek betérjesztenek, ezt a körülményekhez képest, vagy a tárgyalás megszakításával, vagy a tárgyalás befejezése után a hagyatéki bíróságnak betérjeszti. Mi célja lenne, hogy a közjegyző a szerződést «a tárgyalás megszakításával» terjessze be a bírósághoz, ha a bíróság a hagyaték átadása előtt olyik esetben a beleegyezést nem is adhatná meg, olyik esetben pedig nem lenne köteles a beleegyezést megadni.

Mínt hogy a rendelet idézett parancsa nem áll ellentétben sem a törvény szellemével, sem annak szavával, a bíróság csak jogszabálysértéssel foglalhat el más, és pedig nyilván helytelen álláspontot.

IV. Ami a törlési engedélyhez való hagyaték-bírósági engedélyt illeti, fent említettük, hogy erről a törvény nem intézkedett és, hogy bíróságaink régebben úgy kezelték ezt a kérdést, hogy ezt a «Lücke im Recht»-et nem szenvedte meg a közönség. Hozzátehetjük, hogy az évtizedes régi gyakorlat járt a helyes nyomon, mert megelőzte a svájci törvénykönyv és Magyarország magánjogi törvénykönyve homlokzatába vésett mondást («Oly jogi kérdésben, amelyet törvény nem rendez, a bíróság a hazai jog szellemének a jog általános elveinek és a tudomány megállapításainak figyelembevételével határoz») és józan megértéssel elejét vette céltalan pereknek, amik pedig az új gyakorlat nyomán szükségképpen fakadnak.

Jómagam is azt az elvet vallom, hogy a bíró nem törvényhozó és ne is legyen törvényhozó. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a bíró ne vegyen tudomást egyrészt a legis et juris analogiáról és másrészt az életről, melynek forgalma parancsolóan megköveteli, hogy az örökösök és a hagyatékhoz igényt tartók együttesen mindenkor teljesíthessék az örökösök kötelezettségét.

Az az ellenvetés, hogy a hagyaték átadásáig meg nem állapítható, hogy kik a tényleg jogosultak a törlési engedély kiállításához, súlytalan, formalisztikus és helytelen. A hagyatéki bíró az átadásakor sem tudhatja, hogy nincs-e Amerikában élő örökös, akiről hallgat a halálesetfelvétel, hallgat a végrendelet és akit elhallgatnak az érdekelték. Az ilyen örökös a jogait csakis a H. E. T. 89. §-a (törvény rendes útja) szerint érvényesítheti és esetleg a Btk. 400. §-át veheti igénybe.

Az új gyakorlat ezenfelül nemini prodest és az összes érdekeltnek ártalmára van. Egyuttak a jog szegénységi bizonyítványa is, mert a homéri kenyérvető halandóval senki fia megértetni nem lesz képes, hogy az összes érdekelték jobb tudomása ellenére nem törölhető a telekkönyvből per és költségeskedés nélkül a visszafizetett kölcsön.

Nagymesterünk, Grosschmid professzor beszél «kőkorszakbeli» formalisztikus felsőbbbírósági határozatokról és sokhelyütt mutat rá arra, hogy későbbi időkben miképpen símult az élethez és az igazsághoz a felsőbbbíróság.

Az általam támadott gyakorlat a kőkorszakba süllyed vissza ok és cél nélkül, törvényes jogszabály és úgynevezett «bewährte Lehre» (három évtizedes bevált joggyakorlat) ellenére.

Tehát térjünk vissza a régi józan gyakorlatra és pedig mielőtt az új gyakorlatra a jogkereső közönség ráfizet.

Ezekben az életbevágó kérdésekben a Kúria bölcs útbaigazítása jogorvoslati úton be nem szerezhető; hol a törvényszéki tanács az utolsó fórum, hol a járásbíróság. Ahol ingatlan elidegenítésről van szó, ott be- és lefejezi az ügyet a H. E. T. 124. §-a folytán a járásbírósági végzést helybenhagyó törvényszéki határozat. Ahol jelzálogjogtörlésről van szó, ott a budapesti kir. törvényszék 21. sz. tanácsa (szaktanács) el sem ismeri a felfolyamodási jogosultságot, mert a H. E. T. 94. §-át szorosan értelmezi és a «Lücke im Rechte»-ről és a jog analógiáról nem vesz tudomást. Ezekben

az esetekben tehát a jogkereső közönség kénytelen elszenvedni az inappellabilis hagyaték-bíróság, az egyesbíró minden tévelygését és valamelyik ártatlan mártír a fizető adós, vagy az örökös kénytelen lesz kifizetni a törlési per költségét és illeteit.

A bajt vagy törvényszéki teljesülési irányító határozattal vagy az igazságügyi kormányzat beavatkozásával sürgősen orvosolni kell. Az utóbbi eszköz sem sértheti a bírói függetlenséget, mert nem «télőbíró» cselekményébe történik a beavatkozás, hanem közigazgatási jellegű eljárásnak helyes, a törvény szellemének és a rendelet betűszerinti tartalmának is megfelelő lefolytatása érdekében.

Dr. Szücs Miklós.

Sztrájk és büntetőjog.

Rácz György tollából «A büntetőjog szerepe a sztrájk-probléma megoldásában» címmel hosszabb tanulmány jelent meg a tudományegyetemi *Angyal-szeminárium* kiadványai között. (Dunántúli nyomda Pécs, 1929. 58. oldal.) Szerző könyvecskéjében a kétségtelenül súlyos szociálpolitikai, magánjogi és közgazdasági problémának, a sztrájk büntetőjogi gyógykezelésével foglalkozik. A tanulmánynak megállapításai azonban nem túlságosan megnyugtatók és nem sok örömet ébresztenek. Rácz ugyan a tárgyaság látszatának kedvéért veszteget egy-egy enyhe szót olyan reformokra és változtatásokra is, amelyek a mai gazdasági rend munkaadói pártján volnának kívánatosak, általában azonban a tanulmány szellemét valamelyes, a tudományos kutatóhoz méltatlan hangnem és kiszólások jellemzik. Azt írja pl., hogy a sztrájk egyik előidéző oka «a kellő büntetőjogi represszió híján szabadon garázdálkodó agitáció», továbbá «a primitív ember vágya és hajlama a semmittevésre, akinek ideálja sokat keresni és semmit sem dolgozni». Vajjon ez az «ideál» igazán és különösképpen csak a primitív bér munkást jellemzi? Az 1926. évi angol bányászsztrájk kitörésének oka szerző szerint, «hogy a munkások nem voltak hajlandók a nehéz gazdasági viszonyok folytán elkerülhetetlen bérleszállításba belemenni». Gazdaságpolitikai és szociológiai kutatásai nyilván nem terjednek ki olyan elhanyagolható körülményekre, mint az angol bányák elavult és irracionális termelési módja, a sok kis bánya egymás elleni versenye és lukrativitásának hiánya, a kivitel csökkenése a német jóvátételek természetbeni szállítása folytán stb. A politikai sztrájkokról az általános választójogért kijelenti, hogy az «alávaló eszköz a politikai morál és alkotmányosság szempontjából». Az «alávaló» jelző, még ha elítéljük is a politikai sztrájkot, mint az alkotmányos haladás eszközt; némileg talán éles olyan tudományos munka szerzője részéről, aki viszont, úgy látszik, nem tekinti az általános választójogot a tisztult alkotmányos demokrácia alapvető intézményének. (És talán erkölcsösen és in thesi a politikai sztrájk csak ott volna tilalmazható, ahol a demokrácia többséguralmi alapjogai egyébként gátlás nélkül érvényesül.) Szerzőnek kétségtelen érdeme azonban, hogy nem esik a hevülékeny ifjúság régi hibájába és nem fűtik idejemult szabadságeszmények. Egyik figyelemreméltó megállapítása továbbá az, hogy «a modern államnak választania kell: vagy osztályharc és sztrájk szabadság, vagy társadalmi béke és sztrájktilalom». A magunk részéről nem látjuk olyan egyszerűen a dolgot és azt hisszük, hogy az abszolút sztrájktilalom mellett egyéb tényezők híján a társadalmi béke korántsem volna biztosítva, sem az osztályok harca minden időkre kiküszöbölve. A könyvecske a magyar háború-utáni legislatív törekvések ismertetésével abban a reményben csendül ki, hogy a népjóléti miniszternek még ismeretlen szakszervezeti és a sztrájkot pönalizáló reformjavaslata meg fogja teremteni a lehetőségét annak, «hogy a termelés terén uralkodó anarchiát, az érdekelt felek közti harcot, melynek főszköze a sztrájk és a lockout, a jogrend és béke korszaka, a termelés alkotmányossága váltsa fel». Mi sajna, bármily nagy várakozással legyünk a népjóléti minisztérium korszakalkotó törvényjavaslatai iránt, nem tudunk ennyire hívó optimisták lenni.

*

A magam igénytelen megjegyzéseit a témáról a következőkben foglalhatnám össze:

Bizonyos az, hogy a sztrájk — a munka tömeges egyidejű megszüntetése vagy a munkábaállítás megtagadása — a gazdasági polgárháborúnak eszköze. A munkásság passzív rezisztenciájával

mások cselekvési szabadságának vet gátat és a sztrájk fogalmában a károkozás vagy azzal fenyegetés kényszer gyakorlása céljából benne foglaltatik. Igaz, de vajjon a mai gazdasági rend béke-e, avagy a gazdasági háború ma stationär állapot-e? És noha a társadalom egy öntudatos kisebbsége a munkaviszony feltételeinek javítása céljából ezzel az eszközzel is igyekszik tiltakozni a kereslet és kínálat árszabályozó törvénye ellen, elvileg nem lehet a sztrájkból büncselekményi tényálladékokat konstruálni.

Mert nem követ el büncselekményt az a kartell, vagy tröszt sem, amely a termelést megszorítja a fizetési képesség határáig vagyis a keresetnélküliek számára való produkciót beszünteti, hogy a szabad versenynek a tőrésekre káros hatását ellensúlyozza. És ugyanaz, ami a «Lohnstreik»-re, áll a sztrájk minden más fajtájára, a politikai, a szimpátia-sztrájkra stb. is.

A sztrájk büntetését nem lehet semmiféle büntetőjogi kategóriába beleilleszteni. Nem zsarolás és nem magánosok elleni erőszak, mert a cselekmény negatív jellegű és az esetben ha pl. szombaton tör ki a sztrájk, vagy új munkavállalás megtagadásának formájában jelentkezik, még magánjogi szerződészegésnek sem minősíthető. De ha mint magánjogi szerződészegés is nyilvánul, akkor is következetlen és igazságtalan volna büntetni, mert ha a magánjogi szerződészegést büntetni akarnók, akkor az adósok börtönét is a mult kriptájából föl kellene támasztani. Az individualista államban és termelési rend mellett nem dolgozni joga van mindenkinek. Haladunk ugyan az irányban, de még messze vagyunk attól, hogy a Montesquieu-féle «emberi jogok» mintájára az emberi kötelezettségek s ezzel «a munka kötelezettsége» is mindenkivel szemben legalább erkölcsileg kodifikáltassanak. Ha pedig ez a helyzet, akkor van-e joga a társadalomnak büntetni passzív magatartást? Ma még jogában áll mindenkinek a *far niente* és úgy vélem, a jövőben is, bármilyen legyen a gazdálkodás rendje, lesznek mindig, akik a lemondást és az igények leszorítását inkább fogják vállalni, mint a többmunkát. És ha joga van a bármely társadalmi osztályhoz tartozó egyénnek nem-dolgozni, akkor miért szűnne meg ez a jog, ha többszámú egyénről egyidejűleg van szó? A nem-dolgozás illetőleg a munka szüneteltetése elvileg tehát lehet cél is, nemcsak eszköz.

Visszatérve azonban az elvi elmélkedés szferikus magasságából a gyakorlati élet exigenciáinak kompromisszumokból kövezett országútjára, lássuk, mi a tényleges helyzet a különböző mai kodifikációk terén. Az olasz diktatúrán és Szovjetországon kívül csupán Új-Zéland és az Ausztráliai Egyesült-Államok iktatták törvénybe a feltétlen sztrájktilalmat és a kötelező kényszerdöntő eljárást. Utóbbi államok azonban parlamentáris úton munkáspárti többségükkel már évtizedek óta államszocializmusban éltek. A demokratikus alapon álló összes többi európai államok, Nagy-Britannia és az U. S. A. azonban sehol sem vállalták ily abszolút tilalomnak a törvénybeiktatását. Ennek az elvi, már említett és talán tudat alatt működő okokon felül alábbi megfontolások képezték alapját. Az a helyes társadalom- és gazdaságpolitikai fölismerés, hogy az individualista termelési rend mellett, melyet termelési tényezők mai fejlettsége parancsolóan determinál, nem lehet abból a hipotézisből kiindulni, hogy minden üzem közszolgálat és ezért annak folytonossága feltétlenül és büntető tilalokkal is megvédelmezendő. Ha ma még megtűrjük, sőt néhol védvámokkal istápoljuk az individualista termelési szeszélyt, nyereszkesedési vágyat és rendszertelenséget, akkor nem lehet okosan elmenni odáig, hogy a termelő magánérdekét, illetve a tőkésosztályérdekét a közérdekkel egyenlőssítsük. Úgy a sztrájk-nál, mint a lockout-nál meg kell látni az önsegélynek és illetve a jogos védelemnek ezidőszerint még kiküszöbölhetetlen megengedettségéhez fűződő legális érdeket. Az önsegélynek és jogos védelemnek büntethetőségét pedig kizárja az a belátás, hogy az állam sem tud még mindenki részére munkaalkalomról, munkánélküli segélyről, öregségi biztosításról etc. gondoskodni, sem arról, hogy az a pénz, amit a munkás megkeres, utalvány legyen a megélhetésre. Másrészt az abszolút tilalom ellen szól, azonkívül, hogy az a jó erkölcsökbe és az egyenlő elbánás kívánatos metodikájába ütköznek, az a körülmény, hogy a sztrájk büntetése eleve eredménytelenségre és keresztülvihetetlenségre lenne kárhóztatva. Nem kell magyarázni a tömeges represszióknak, a tömegbüntetéseknek lehetetlenségét, mely mindenkor a levert sztrájk utáni tömegnyomorról párosulna. Ha pedig a büntetés csak a szakszervezeteknek pénzügyi elpusztítására vagy az alig kipuhítható vezetőknak bü-

ntetésére korlátozható, nem volna egyéb, mint a nyomor kiszélesítése, mártiravatás és az elszenvedett szociális igazságtalanságnak forrongásbresztő kovásza.

Ezen megfontolásoknak eredménye az a törvényi szabályozás, amelyben a sztrájk úgy a külföldön, mint nálunk részese. Helyes alap gondolatát a különféle szabályozásoknak és egyuttal zsinórmértékét annak a határnak, ameddig a büntetőjog a sztrájk-probléma megoldásánál szerephez juthat, abban vélem megállapíthatni, hogy a sztrájktilalom a legmesszebbmenő esetben is csak addig terjedhet, amíg nem a munkaadónak, hanem a fogyasztóközönségnek, a sztrájkoló munkásságnál vagy hivatalnokoknál hatalmasabb tömegeknek, az érdekeiben áll. Nem terjedhet ki tehát másra, mint közüzemekre ill. közszükségleti üzemekre és mindig szigorúan bírálendók el, hogy az említett üzemek kedvezményes helyzetükkel nem élnek-e vissza. Tilalmazni lehet és kell az olyan sztrájkot, amely az emberi életre avagy nélkülözhetetlen élet-szükségleti cikkek létrehozására, termelésére, általában a közjóra, veszélyt hozhat és helyrehozhatatlan kárral járna. Ide tartoznak a vízhasználat, világítás, közlekedés stb. elleni sztrájkok, mely üzemeknek ellátása már ma is többnyire állami vagy községi közigazgatási funkció. Már nehezebb a tilalmi határ megvonása pl. egy aratósztrájk-nál, hol a termés elpusztulásának veszélye fenyegethet, vagy egy péksztrájk-nál, melynek társadalmi veszélyessége a kenyérdrágaság előidézése révén ugyancsak imminens lehet. Ezeknél a tilalom csak fakultatív lehetne és előfeltételekhez volna kötendő. Minden esetben oknyomozva megállapítandó volna, ki a hibás és indokolt volt-e a sztrájk egyrészt, másrészt a sztrájk indokoltsága esetében a másik oldalra nézve is kisajátításszerű következménnyel vagy az iparjog megvonásával kellene járnia.

Természetesen minden állam bünteti a sztrájk-kapcsolatosan elkövetett vagy *kíséretében föllépő egyéb, közönséges büncselekményi tényálladékokat*. Így azt, aki erőszakkal tettelegességgel, vagy fenyegetéssel idézi elő a munka tömeges abbahagyását. Hazai jogunk szerint ily esetekre alkalmazhatók a Btk. 175. 176. és 177. §-ai, melyek a magánosok ellen elkövetett erőszakot és elfajulásait büntetik, a Btk. 480. és 481. §§-ai, amelyek a közhivatalnoki köteletségteljesítés megtagadásának vétségi és büntetési eseteit állapítják meg, az ipartörvénynek 164. §-a, mely pénzbüntetéssel és elzárással sújtja azt, aki bérsztrájk-kapcsolatosan iparossegédet vagy munkást szabad akarata érvényesítésében fenyegetéssel vagy tettelegesen bántalmazással akadályoz, — a gazdasági cseléd jogviszonyait szabályozó 1907: XLV. tc. 65. §-ának II. bekezdése, mely bünteti azt, aki az elszegődött vagy elszegődni hajlandó cselédet bántalmazással vagy fenyegetéssel bírja rá elvállalt köteleltségei teljesítésének megtagadására. Látjuk tehát, jogszabályaink nem magának a sztrájk-nak specializált tényállásához fűznek jogi hatásokat, hanem egyes általánosabban körülírt helyzetekre vonatkozó szétszórt szabályokból állanak és csak a kinövéseket pönalizálják. Egyetlen kivétel a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszony szabályozásáról szóló 1898: II. teikk 65. és 66. §§-ai, amelyeknek hatálya azonban más törvények által a vízimunkálatoknál, vasútépítéseknel alkalmazott, továbbá erdőmunkásokra és dohánykertészekre is ki van terjesztve. Ez egyoldalú törvénytiszakaszok magát a sztrájkban részvételt vagy az arra történő egyszerű ösztönzést is büntetik, ha az magánjogi szerződés-szegéssel kapcsolatos. Ilyképp aztán az előfeltételek vizsgálata nélkül a gazdaságilag erősebb félnek az állambatalom büntető apparátusával szolgálatába áll.

Kétségtelen, hogy az ismertetett szabályozásnak úgy a közérdek és a termelés, mint a munkásság jogos érdekeinek szemszögéből komoly hiányosságai mutatkoznak. De hol keresendő a megoldás útja? Nézetünk szerint erre nem a büntetőjog «hatályosabb» alkalmazása van hivatva és a megoldásnak semmiesetre sem alkalmas eszköze a büntetés. Az ideál, amelyre törekedni kell, nyilván a sztrájk leküzdése által, hogy *fölöslegessé tétetik*. Megfelelő szociálpolitikai törvényhozás, higiénia, gyermekvédelem, bérminimum és a munkaidő maximumának törvényi megállapítása, valamint általában a marxista program elérhető célkitűzéseinek megvalósítása ezirányban jelentős eredményeket hozhatnak. Nyilván csak azon célkitűzéseknek megvalósítása, amelyek a technikai civilizáció és a kultúra igazi eredményeinek veszélyeztetése nélkül a fejlődés menetének helyes felismerése mellett valósíthatók meg. Egyik eszköze továbbá a sztrájk leküzdésének és a sztrájk-probléma megoldásának a magánjogi elvek közjogi tartalommal fokozódó telí-

tése, vagy helyesebben a magánjog szocializálása, a tulajdonjog és szerződési szabadság különböző irányú korlátozásai etc. Helyesen mutatott rá ennek szükségére és mondotta a mai gazdasági rend fölesküdtött védelmében *Otto Gierke*: das Privatrecht wird socialer sein oder es wird nicht sein.

Addig is azonban, míg a mindenfajta sztrájk okafogyván megszűnni fog, nem azt a vitakérdést kell a modern államnak — mely állam az individualizmusnak és szocializmusnak kényszer-egységén tengeti és egyensúlyozza kapkodó életét — eldöntenie: mi legyen: sztrájktilalom avagy teljes sztrájkzsabadság, hanem arra kell törekednie, hogy a sztrájk kétségtelen jogának gyakorlatát *alkotmányos formák közé szorítsa*. Az állami kényszerdöntő eljárás talán túlló a célon, mert ez maga után vonja az alávetés megtagadása esetén a sztrájk könyörtelen pönalizációját. Ez viszont, mint fejtegetéseink során már láttuk, nem megoldás és eleve eredménytelenségre van kárhozthatva. Németországban a törvényi szabályozás alkalmával az állami kényszerdöntést valóban úgy a munkaadók, mint a munkavállalók szervezetei visszautasították. Viszont igen is nagyjelentőségű szerephez jutottak a sztrájkok alkotmányos keretek közé szorítása tekintetében a munkaadói- és munkásszervezeteknek kollektív szerződésai, a több államban felállított autonóm egyeztető és döntő hivatalok, a fakultatív állami arbitrage intézménye, melyeknek előzetes igénybevételétől függ — anélkül, hogy határozatuk kötelező volna — a sztrájk büntetlensége. Kollektív szerződés esetében csak ez az igénybevétel mentesít a kollektív szerződés megszegésének kötbérrel súlyosbított magánjogi következményei alól is. Sőt így elképzelhetővé és lehetővé válik olyan sztrájk is, amely éppen a fakultatív állami döntő ítéletnek a munkaadókra rákényszerítését célozza.

A sztrájkjog tehát az elmúlt fél évszázad alatt kitermelte a kollektív szerződést, ami immár több mint védekezés ellene: ez már a jövőhöz vezető út és mindkét fél érdekét hatékonyan óvja. *«Es Wurde zum positiven Pfeiler der Rechtsordnung»*. Ehhez járulnak még különösen a Németbirodalomban, de másutt is maguknak a munkásszakszervezeteknek különböző szigorú *sztrájkzsabályai* és a sztrájkba belebocsátkozás előfeltételeinek kötelező megállapítása saját munkástársáikkal szemben. Ezen szabályoknak megtartása nélkül, illetve azok ellenére folyamatba tett *ú. n. formátlan sztrájkok quasi törvényen kívül vannak helyezve* és az abban résztvevők a szakszervezetek részéről sem erkölcsi, sem anyagi támogatásban nem részesülnek. E szabályok szerint pl. a sztrájk megengedhetősége fölött az érdekelt munkásságnak előzetesen titkos szavazással kell döntenie, a munkaszüneteltetés megkezdése előtt feltétlenül békés kísérletek teendők, a sztrájk megkezdése előtt ultimátumban időt kell hagyni a megfontolásra és elfogadásra, — a sztrájk tartama alatt is a termelőeszközök állagépésének megóvása érdekében a szükséges munkálatok elvégzendők, — a szakszervezet vezetősége mérlegelni köteles a gazdasági helyzetet és erőviszonyokat, a siker kilátásait, a sztrájk népszerűségét etc. Mindmegannyi autonóm intézkedései magának a munkásságnak, amelyek a sztrájk-nak alkotmányos formák közé szorítását célozzák és részben már meg is valósítják.

Íme: mint sok más, a sztrájkok fejlődéstörténete is jó példa arra, mint változott át időnk során egy romboló forradalmi jelenség a gazdasági élet elismert funkciójává, hogyan lett a túrt formából legális eszköze a sajna még kiküszöbölhetetlen gazdasági polgárháborúnak. E háborúban ma már a szemben álló felek a harc hevében is respektálják a vöröskereszt genfi lobogóját. És az igyekezetünk csak az lehet, hogy e zászlóra a kölcsönös kíméletnek, a nagyobb érdek tiszteletének és az emberek közötti békének, mint célnak a jellegi legyenek ráhímezve.

Dr. Berend Béla.

Ügyvédi titok és feljelentési kötelezettség.

(A cseh-szlovák legfelsőbb bíróság döntése.)

A cseh-szlovák köztársaság védelméről szóló törvény értelmében feljelentést köteles tenni mindenki, aki katonai kémkedésről hitelt érdemlően tudomást szerez. Hasonló rendelkezés van a mi rendtörvényünk 3. §-ában az államellenes mozgalmakra vonatkozóan. Felmerülhet az a kérdés, hogy ha ügyvéd vagy más olyan egyén, akit titoktartás kötelez, értesül ilyen deliktumról, köteles-e feljelentést tenni?

Erről sem a cseh-szlovák köztársaság védelméről szóló törvény, sem az 1921: III. tc. nem rendelkezik. Ebben a nálunk is könnyen felszínre kerülhető kérdésben a brünni felsőbb bíróság most döntött. Szerinte az ügyvéd a vele titoktartás terhével közölt államellenes cselekményeket sem köteles feljelenteni. E döntést csak helyeselhetjük. Hasonló esetben a rendtörvény és az ügyvédi rendtartás elképzelhető összeütközésénél bíróságaink hihetően ugyanezen álláspontra fognak helyezkedni.

A jogvita egy kémkedési ügy kapcsán merült fel. A tényállás szerint egy uradalom jószágigazgatója Cseh-szlovákiában katonai árulást követett el. Leleplezése előtt felkereste az uradalom jogtanácsosát. Részletesen elmondta neki a köztársaság védelméről szóló törvénybe ütköző kémkedését. Az ügyvéd meghallgatta és azt tanácsolta ügyfelének, hogy hagyja abba nyomban e tevékenységét, mert könnyen öt évig terjedhető börtönt kaphat. Az ügyvéd az esetet nem jelentette fel. Úgy derült ki a dolog, hogy a jószágigazgató letartóztatása után a rendőrhatalóságnál elmondotta, hogy az ügyvédnél tett látogatása alkalmával részletesen közölte katonai árulásának részleteit.

A törvényszék az ügyvédet szabadságvesztés büntetésére ítélte. A tábla felmentő ítéletet hozott. A főügyészség ez ellen írásban részletesen megokolt semmisségi panasszal élt. Ezt a brünni legfelsőbb bíróság Zm. 886/1928. szám alatt elutasította. A legfelsőbb bíróság határozatának indokolásából közérdekűnek látszik az alábbi szemelvények közlése;

Az 1874: XXXIV. tc. 49. §-ának második bekezdése értelmében köteles az ügyvéd a fél által a képviselőt céljából vele közölt, avagy e hivatása folytán egyéb úton tudomására eső tényeket, amelyeknek másokkal való közlése ügyfelének ártalmára lehetne, titokban tartani. Az ítélető tábla arra a meggyőződésre jutott és ezt a közvádoló semmisségi panasza is osztja, hogy a vádlott ügyvéd abban a meggyőződésben volt, hogy vádlott társa (az uradalmi intéző) hozzá mint ügyvédhez fordult tanácsért. Ezért neki alkalmazkodnia kellett az ügyvédi rendtartás 49. §-ához.

Nem lehet kétséges, hogy a vádlott-társ (ügyfele) által neki elmondottak feljelentése utóbbira nézve súlyos következményekkel járt volna.

A köztársaság védelméről szóló törvény ugyan a 12. §-a 1. pontjának második bekezdésében a feljelentési kötelezettséget az ebben foglalt büntettek szempontjából mindenkire nézve bármi módon kifejezett korlátozás nélkül írja elő, azonban nem helyezi hatályon kívül 41. §-ában azokat a régi törvényeket, amelyek ezt a feljelentési kötelezettséget bármiképpen módosítják. Ugyancsak nem lehet e szakasz utolsó bekezdésével sem megokolni e módosító előírások hatálytalanságát a köztársaság védelméről szóló törvényhez viszonyítva sem. Ugyanis az ügyvédi rendtartás 49. §-a és a vele logikai összefüggésben álló Bp. 204. és 205. §-ai a maguk kivételes voltuknál fogva nem veszélyeztethetik azokat a célokat, amelyeket a köztársaság védelméről szóló törvény maga elé tűzött és ezekkel egyáltalán nem is ellenkeznek.

Lehetséges, hogy egyes esetekben a tettes üldözését ez meg fogja nehezíteni vagy meg is hiúsítja és megnehezíti vagy lehetetlenné teszi a bűncselekmény megelőzését is. A törvényhozó azonban nem hagyhatta figyelmen kívül azokat a következményeket, amelyeket a védelem lehetősége szempontjából — amelynek a Bp. különben is oly tág teret biztosít — az olyan rendelkezés jelentene, amely szerint az ügyvéd azonnal köteles feljelenteni azt, aki katonai árulást követett el, ha ez nála jogvédelmet keres, vagy ha jogi tanácsért fordul hozzá. Ha a törvényhozó ezt a célt akarta volna elérni, akkor az 1874: XXXIV. tcikk 49. §-ának második bekezdését, valamint a Bp. 204. és 205. §-ait, amelyek az ügyvéd tanuskodási kötelezettségéről szólnak, a köztársaság védelméről szóló törvény szempontjából kifejezetten hatályon kívül kellett volna helyeznie. Minthogy pedig ez nem történt meg, érvényesek ezek a rendelkezések a köztársaság védelméről szóló törvénnyel kapcsolatban is.

Ha tehát a vádlott szubjektíve meg volt győződve arról, hogy hozzá mint ügyvédhez fordultak, az 1874: XXXIV. tcikk 49. §-ának második bekezdése értelmében járt el és ha az ügyet a hatóságnál nem jelentette fel, nem lehet a köztársaság védelméről szóló törvényben foglalt büntetést neki felróni. Így nem tévedett az ítélető tábla, amidőn az e miatt emelt vád alól az ügyvédet felmentette.

Dr. Szőke Sándor.

Szemle.

— **A nyári szabadság** véget ért és a szüneti tanácsok helyét ismét a rendes tanácsok foglalják el. Ha a bírák anyagi helyzetét és az ügyvédek kereseti viszonyait megengednék, tesiben-léleklében megerősödve kellene az igazságügyi szervezetnek a munkahónapokban reá váró nehéz feladatok megoldásához látnia. Minthogy a szabadságidő a javadalmazásnak egy része, a bírói függetlenségnek biztosítékaihoz tartozik. Sajnosan köztudomású, hogy a bírák túlnyomó részének függetlensége e tekintetben is hiányos. Anyagi gondokkal küzdve, a javadalmazáshoz mért életviszonyok közé szorítva, a vakációt követő őszi előrevetett árnyaitól elhomályosított nyári napsütésben e szabadságidő családok *inane nomen*-né válik. Mert a munkaerőt és munkakedvet felfrissítő nyári vakáció lényege nem abban áll, hogy nincsenek hivatalos órák, nincsenek tárgyalások és kurrenciák. Miként *G. B. Shaw* az *Intelligent Woman's Guide*-ben meggyőzően bizonyítja, a szabadság sohasem pusztán negatívum és a pihenő is csak akkor telik meg igazi tartalmával, ha a semmittevés helyett pozitív örömeket nyújt élvezőjének. Ily értelemben pedig igazán kevés magyar bírónak és ügyvédnek van mostanában nyári szabadsága. Ha tehát nincs is okunk lelkesedni a magyar bírák zömének anyagi helyzetéért, mégis megelégedéssel vagyunk kötelesek megállapítani — mások bajában mindig rejlik némi vigasz, — hogy a szomszédos Ausztriában a bírák nyári szabadsága még mostohább. Most pattant ki az a rendelet, amelyet az osztrák igazságügyminiszter a nyári időszak kezdetén bocsátott közre. Ebben a szűkös bírói létszámra és a nyári munkatorlódásra hivatkozva ajánlja a bírósági alkalmazottaknak, hogy a nyaralóhelyükön működő járásbíróknál — «természetesen a szabályszerű helyettesítési illetmények ellenében» — kisegítő szolgálatot végezzenek. Ennél szomorúbb dokumentummal valóban alig lehetne az osztrák bíróságok munkaviszonyait jellemezni. De egyszerűen a javadalmazást is, amelyről a bírói egyesület legutóbbi közgyűlésén állapította meg a bécsi kereskedelmi törvényszék alelnöke, hogy a bírák havi 320 sillinges kezdőfizetése annyi mint a vasúti kalauzé vagy a mozioperatőr. Sokkal kedvezőbb fizetéssel ugyan a magyar bíró se dicsekedhetik, de az osztrákhöz hasonló antiszociális rendelettel még szerencsére nem tették próbára a bírói nyomorúságot. Okulni az osztrák példából legfeljebb nemlegesen lehet. Alkalmul szolgálhat azonban számunkra is, hogy megszíveljük miként lehetne az alsóbbfokú bírának anyagi helyzetét segíteni, mert a bírák gondtalan megélhetése sokkal inkább kultúrprobléma, mint a külképviselet, a sajtópropaganda, a kongresszusi parádék, a halbiológia vagy Lillafüred. Minden ország kultúrája végső vonalon a bírói függetlenségbe torkol éppúgy, mint ahogy minden szabadságnak és minden etikai célkitűzésnek egyetlen igazi biztosítéka nem az értelmezhető törvényszöveg papírgaranciájában, hanem az bírói tisztességében és intellektusában rejlik. Akármily közhellyé vált is a *Justitia regnorum fundamentum*, éppoly közhellyé és közakarattá kell válnia a tudatnak, hogy minden állami kiadás, amelyet nyugateurópai — legyünk szerények — kultúregyenlőségünk biztosítására fordítunk, családok szemfényvesztés, amíg az igazságszolgáltatás funkcionáriusainak tisztességes és gondtalan emberi megélhetését biztosítani nem tudjuk.

— **A Kúria jogegységi tanácsának 23. számú büntető döntvénye.** A koronaügyész csatlakozás útján nem élhet semmisségi panasszal a vádlott terhére a kir. ítéletábla ítéletének az elsőbíróság ítéletét helyben vagy érintetlenül hagyó rendelkezése ellen oly esetben, amikor a felsőbíróság ítéletének vonatkozó rendelkezését sem a kir. ügyész, sem csatlakozás útján a kir. főügyész fellebbezéssel meg nem támadta, vagy pedig a kir. ügyésznek az elsőfokú ítélet vonatkozó rendelkezése ellen bejelentett fellebbezését a kir. főügyész visszavonta.

— **Dr. Révész Vilmos: Magyar-Angol Kereskedelmi és Jogi Szakszótár.** (Lingua Kiadó és Könyvkereskedelmi r.-t., 128 old.) A Britt Birodalommal és az Északamerikai-Egyesült Államokkal való jogi és kereskedelmi kapcsolataink örvendetesen erősödnek, s ma már számos magyar jogász, bankember, nagyiparos és kereskedő van ráutalva arra, hogy a szakmájába vágó angol szöveget eredetiben ismerje meg. Dr. Révész szakszótára nagy gondnal válogatta össze az ide eső szavak gyűjteményét, sőt a szorosan vett szótár kereteit meghaladva, nemcsak egyes szavak, hanem több szóból álló jogi fogalmak, terminus technikusok fordítását is szabatosan megadja, s e részben az eddig közkezen forgó kevés számú szótárral szemben újat nyújt. Kisebbségi foglalkozásait a II. kiadás bizonyára el fogja tüntetni. A hasznos munka a jogászvilág legnagyobb érdeklődésére tarthat számot.

Inhalt. *Dr. E. Munkácsi:* Pensionsinstitutionen und Arbeitsgeber. — *Dr. M. Szücs:* Verkauf von Liegenschaften und Löschung der Hypotheken während des Verlassenschaftsverfahrens. — *Dr. B. Berend:* Stricke und Strafrecht. — *Dr. S. Szőke:* Rechtsanwaltschaftliches Geheimnis und anzeigende Verpflichtung. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

V., Sziget-utca és Tatra-utca sarkán épülő bérpalotában, gyönyörű kivitelű, **ügyvédeknek**, igen megfelelő beosztású

3 szobás, hallos, komfortos lakások

minden kényelemmel, melegvízzel, központi fűtéssel

november 1-re kiadók.

Cím: **Berlini-tér 3. I. 5.**

360

Ügyvédjelölt, szerény igényekkel, állást keres. Cím a kiadóba.

Kitűnő elméleti képzettséggel és nagy magánjogi gyakorlattal bíró fiatal ügyvéd, jövőt jelentő állást nyerhet. Jelentkezés d. e. 12—2 között VII., Síp-utca 12. III. emelet 26. sz. a.

Hatodféléves Németországban tanult joghallgató, biztos német és angol szóbeli és írásbeli nyelvtudással, magyar-német gyorsíró, gépiró, ügyvédi vagy tolmácsi irodában megfelelő alkalmazást keres. Megkeresések «Szorgalmas» jelígre a kiadóba.

359

ÚJ JOGI KÖNYVEK

Oppler: Az ügyvédek művészete. Füzve — — 5·50
Kötve — — 6·50

Vérsi—Wagner: Az ügyvédi hivatás művészete.
Füzve — — 17—
Kötve — — 20—

Irk: Az új nemzetközi jog. Kötve — — — — 19·20

Molnár: Magyar közjog. Kötve — — — — 30—

Rácz: Társadalombiztosítási útmutató — — — — 5—

Magánjogi törvénykönyv indokolása. I. rész — — 8—

Pap: Magánalkalmazottak szolgálati viszonyának törvényi szabályozása — — — — 6—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Dr. Gyémánt Jenő, volt nagyváradi ügyvéd Berlinben (Charlottenburg 9, Schwarzbürgallee 3), elfogad perenkívüli és peres jogi megbízásokat, házkezelést s ezzel összefüggő jogi s hitelügyeket. Megbízhatósága felől felvilágosítást adnak az Országos Hitelvédő Egylet és Magyar Hitelezői Vedegetlet irodái.

361

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem** I., Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KÖZSÉRTŐ ÉS
KÖZNEVELÉSI HATÓSÁG

ÉRKEZETT: 1929 SZEPTEMBER 17.

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Szladits Károly egyetemi tanár: A közszerzeményi vitához. — Dr. Sándorfalvi Pap István kir. kúriai tanácselnök: Hozzászólásaim a Magánjogi Törvénykönyv javaslatához a Magyar Jogászegyletben. — Dr. Alföldy Dezső kir. kúriai bíró: A közszerzemény a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában. — Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán min. osztálytanácsos: A házastárs rendelkezési joga saját keresményéről. — Dr. Szokola Leó székesfővárosi árvaszéki ülnök: Megjegyzés a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának 159. §-hoz. — Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Halasztás kedvezménye a közszerzemény kifizetésénél. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 7. — Közigazgatási és Pénzügyi jogi Döntvénytár. XXI. 4.

A közszerzeményi vitához.

1. A Magyar Jogászegylet mélyreható közszerzeményi vitája élesen rávilágított arra a dilemmára, amely elé ez az ősi intézményünk a törvényszerkesztőt állítja.

A közszerzemény intézménye népünk zömében évszázados gyökereket vert; azt onnan ki nem küszöbölhetjük egész család- vagyoni és öröklési rendszerünk nemzeti jellegének és benső összhangjának veszélyeztetése nélkül. Másrészt az intézmény mai alakjában, a közrendűek és a nemesi-honorációri osztályok megkülönböztetésével, olyan anakronizmus, amely jogrendszerünket nehezen kivédhető támadásoknak teszi ki a demokratikus kultúrvilág előtt. Viszont a közszerzeménynek osztálykülönbség nélküli általánosítása új alkalmazási területén fokozottan érezteti az intézmény belső ellenmondásait és bonyodalmaikat.

E dilemmából még sincsen más kivezető út, mint amelyet a kódexjavaslat választott, t. i. a közszerzemény mai szerkezetének elvi általánosítása.

Ez az általánosítás igazságos, mert a kisebb értelmiségű néposztályoknak szerződési kikötés nélkül is meghagyja az életviszonyaiknak legmegfelelőbb házasságvagyoni rendszert; viszont a műveltebb osztályoknak megnyitja a szerződési rendezés útját, amellyel az intézmény alkalmazását kizárhatják, ha adott esetben viszonyaikba be nem illőnek vélik. Ma is már sok nemes-honorációri házastárs köti ki házassági szerződésben a szerzeményi közösséget; ezentúl megfordítva, a közszerzeményt kizáró vagy módosító szerződések típusa fog felbukkanni.

Am az általánosítás egyúttal megfelel társadalmunk belső átalakulásának is. A közszerzemény eredettől fogva a *polgári osztály* jogrendje volt; első formulázásával a városi jogkönyvekben, majd pedig a tárnoki jogban találkozunk. A magyar polgárságnak ez az ősi intézménye. Már most társadalmunk demokratikus átalakulása a nemesi és honorációri osztályokat a polgárság egyesítésében kohójában olvasztotta fel. Modern magánjogunk *polgári jog*. Illő tehát, hogy a házassági vagyoni jog rendszerét is a polgári osztály intézményére alapítsuk.

A születési arisztokrácia legmagasabb rétegét nem tekintve, ma már alig van különbség nemes, honorációri, «városi polgár» életviszonyai között. Hogy miért közszerző az ezerholdas birtokos felesége, ha férje egyszerű (főiskolát nem végzett) «polgár» és miért nem az, ha a férj nemes ember; miért illeti közszerzemény a nagyiparos feleségét, de nem illeti a bírót, holott a különbség csak az köztük, hogy az utóbbi sokkal többet dolgozik a férje háztartásában: mindezek érthetetlen és tarthatatlan ellenmondások.

Van, aki ezeket az ellenmondásokat nem az általánosítás, hanem ellenkezőleg az egyediesítés útján akarná kiküszöbölni: mondja meg esetenként a bíró, részt vett-e az asszony a vagyoni

szerezésben vagy sem. De uraim! gondoljuk meg, hogy a nagy diszpozitív vagyonrendező intézmények: közszerzemény, törvényes öröklés, éppen arra valók, hogy — átlagigazságok alapján — az esetek zömében a vitanélküli, egyenlő lebonyolítást biztosítsák. Hová jutnánk, ha végrendelet hiányában a bíróra bízunk, kutassa ki, melyik örökös mily mértékben érdemes arra, hogy a hagyatékban részesedjék? Az olyan rendezés, amely szükségkép minden közszerzeményi részesedést per útjára utal, nem jótékony, hanem vészes hatású lenne, a családi béke és a törvénykezés terén egyaránt.

2. A másik ellenmondás, amelyet a közszerzemény intézménye magában rejt, hogy voltaképp öröklési részesedésnek szánva, mégis élők közti igénynek van kiképezve. Frank Ignác is, Grosschmid is ráutalnak, hogy a közszerzemény eredetileg csak a férj halála utánra illetve a túlélő özvegyet. A házasság felbontása pedig a katolikus kánonjog egyetemes uralma alatt ismeretlen volt. A gyakorlat azonban túlterjesztette a közszerzeményt eredeti korlátain: megadta az elvált házastársnak, valamint a meghalt házastárs örökösének is a jogot, hogy a közszerzemény azonnali kihatását követelje. Ennek visszas következményei már mai jogunk keretében is nyilvánvalók; fokozódnának e visszasságok a közszerzemény általánosítása mellett. Hogy a férj feleségének, ki őt hűtlenül elhagyta, nyomban utána kell hogy dobja keresménye felét is; hogy az apa, akitől a halál elragadta hitvesét, vagyoni létében is megrendüljön, mert meg kell osztoznia mostohagyermekével: nehezen elviselhető méltánytalanságok. Grosschmid ezt az ellenmondást — a ptk. I. tervezetében a halálutánra halasztás kedvezményével hidalta át, utalással az Országbírói Értekezleten tett hasonló indítványra és «annyival inkább, mert az mintegy ellensúly a közszerzeményi intézmény extensív kiterjesztésének az ország minden rendű lakosaira». * Ezzel ez a reformgondolat a közszerzemény új szabályozásának valósággal a sarkpontjává lett.

Sajnos, a későbbi szövegek a halál utánra halasztás kedvezményét sok megszorítás útján valósággal kivetkőztették jelentőségéből. Grosschmid tervezetében a házasság megszűntekor életben levő házastárs minden esetben — megokolás nélkül — kívánhatta, hogy a másik házastárs közszerzeményi felerészének kiadása a saját halála utánra halasztassék. Ellenben a mostani kormányjavaslat szerint a halasztást a házastárs «megfelelő időre» és csak esetleg haláláig veheti igénybe, de ezt is csak úgy, hogy a közszerzemény kiadása e nélkül vagyoni romlását okozná vagy reá egyébként méltánytalan hátránnyal járna. Ez másszóval azt jelenti, hogy minden esetben jogvita tárgyává lesz: van-e ok a halasztásra és mennyi időre. Az ilyen megoldás Grosschmid egyszerű alapon alapuló reformeszméjéből megint csak újabb perfészkét csinál. A jogászegyleti vita nagy érdeme, hogy e szabályozás elégtelenségére rámutatott. Vissza kell térni Grosschmid átfogó alapgondolatára. Viszont a közszerzeményi jutónak kötelező biztosítása Grosschmid tervezetében is sokat levon a halál utánra halasztás előnyeiből. A vita itt is helyesen mutatott rá az enyhítés lehetőségeire (pl. édes gyermekekkel szemben, vagyis a rendszerinti esetben).

3. A harmadik nagy vitakérdés a közszerzemény elvesztése körül forgott. Az intézmény belső ellenmondása, hogy voltaképp a közös keresmény fikcióján alapul, másfelől mégis bizonyos tekintetben (Grosschmid szerint) «törvényből folyó jutalmul» illeti a

* Terv. I. szövegének indokolása, I. k. 240. l'

házastársat. Míg az előbbi szempont elvonhatatlan szerzett jogként tünteti fel a közszereményt, addig az utóbbi tekintet lehetővé tenné külön érdemtelenségi esetek konstruálását. A kormányjavaslat illet csak egyet ismer: a házastárs életére törést; Grosschmid eredetileg a házasság felbomlására vezető házasságtörést is idevonta. Tagadhatatlan, hogy az olyan szerzeményi közösség esetében, amely nem alapul valóságos közös keresésen (a takarékos vagyonfenntartást is ide értve), igazoltnak látszhatnék a vétkes házastárs közszereményi igényének bizonyos — kitagadásszerű — megszorítása. A felesleges pereskedéstől itt kevésbé kell félni, mert hiszen a felbontás szükségkép pert tételez fel, melynek a vagyoni igény érvényesítése csak függeléke. Am e részben az eszmék még nem érlelődtek meg eléggé. Nagy óvatosságra van szükség, hogy — kerülő úton — a szerzeményi közösség alap gondolatát el ne homályosítsuk. A vita mindenesetre e téren is gyümölcsöző volt, mert ráutalt arra, hogy ezen a ponton még nem sikerült teljesen megnyugtató szabályozást elérni.

A közszeremény szabályozásának alapvető elvei mindenestre kiállották a Jogászegyleti vita tűzpróbáját. Kívánatos, hogy többi hazai gyökerű intézményünk is ilyen alapos megvitatáson menjen át; mert ezen a téren külföldi tapasztalatok nem hasznosíthatók és egyedül a magunk erejére vagyunk utalva.

Dr. Szladits Károly.

Hozzászólásaim a Magánjogi Törvénykönyv javaslatához a Magyar Jogászegyletben.

A házasság jogi hatásai.

A 123. §. szerint a házastársak és jegyesek közt kötött jogügyletekhez közokirat szükséges, kivéve az alkalmi ajándékozásokat.

Ez a mai jognak is megfelelő helyes intézkedés. Nem tartom azonban helyesnek a §. 3-ik bekezdését, amely szerint a 961. §-nak az a szabálya, hogy a meg nem felelő alakban kötött szerződés érvényessé válik a teljesítés által, s ha tkvi bejegyzés szükséges, a tkvi bejegyzés által, — a házastársak és a jegyesek között létrejött szerződésekre nem terjed ki.

A 3-ik bekezdésnek ezt a rendelkezését *mellőzném*.

Közelebről volt a Kúria előtt ez a kérdés. A nagyszülők közt átruházási szerződés jött létre magánokiratban; teljesedésbe ment, s most az egyik unoka 25—30 év múlva jogokat akart érvényesíteni a közokirat hiányából. A Kúria elutasította.

A Kúrián gyakran került döntésre ez a kérdés (leggyakoribb éppen a házastársak közt) és a Kúria állandó gyakorlata az, hogy ha az *ügylet teljesedésbe ment*, a közokirat hiányára nem lehet hivatkozni.

Nincs is rá semmi ok, hogy a 961. §-nak helyes szabályát, amely az élet követelményeivel számol, a házastársakra ne alkalmazzuk.

Az az aggály, hogy a teljesítés is lehet *kierőszakolt*, s így ezért nem lehet házastársak között a közokirat hiányát teljesítés esetében sem elengedni, — csak látszólagos; mert nem számol azzal, hogy a *közokirat* sem véd meg feltétlenül a kényszerítéstől. Éppen közelebről volt a Kúria előtt egy igen feltűnő eset, ahol a férj a feleség kényszere alatt végrendelkezett a közjegyző előtt, a kényszerítést s annak hatását a leghatározottabb módon meg lehetett állapítani; — és amiként ebben s még sok hasonló esetben megtudta állapítani a Kúria, hogy a közokiratba foglalt szerződés kényszerhatása alatt jött létre, úgy a bíróságra lehet bízni annak a megállapítását is, hogy a házastársak közt közokirat nélkül létrejött *ügylet teljesítése is kényszer hatása* alatt történt.

Mellőzném a 123. §. 3. bekezdését annál inkább, mert éppen a családi viszonyban ok nélküli perekre adhat alkalmat és éppen a családi viszonyban szükséges a legnagyobb bizalom.

A Kúria gyakorlata szerint családi keretben osztályegységnek okirat sem kell, habár ingatlanra is vonatkozik.

A 123. §-al kapcsolatban legyen szabad kitérnem a 961. §-ra is.

A 961. §. szerint a meg nem felelő alakban kötött szerződés érvényessé válik *az elfogadott teljesítés által*.

Az utóbbi szavak helyébe azt ajánlanám, hogy érvényessé válik, *aha az ügylet teljesedésbe ment*.

Ezt a kifejezést, amelyet a Kúria is használ, azért tartom megfelelőbbnek, mert kizárja a vitát arról, hogy elfogadta-e a teljesítést, vagyis az elfogadás tényét (amely történhetik szóval, konkludens ténnyel) nem kell külön bizonyítani. A bíróságnak szabadabb keze van, ha azt kell megállapítania, hogy az ügylet teljesedésbe ment, hogy a vevő (szerző) fél van birtokban, hogy ő műveli a földet, ő adja bérbe a házat stb., mintha azt kellene vizsgálnia és megállapítania, hogy az egyik fél hogyan, miképpen teljesített, s ezt a teljesítést miképpen fogadta el a másik fél.

Mellőzném továbbá a 961. §-ból azt a rendelkezést, hogy ha tkvi bejegyzés szükséges, csak tkvi bejegyzés által válik érvényessé az ügylet, mert bármily fontos a tkvi bejegyzés, s bár a tkvi rendszer folyamánya, — mégsem ez adja meg az ügylet valóságát. *Ha 20—30 éven át* valóságos zavartalan birtoklásban van a szerző fél (talán feltűnő módon: építkezés, faultetés, szőlőtelepítés által nyilvánul meg a birtoklása), miért kívánjuk meg a tkvi bejegyzést is, miért vesszítse el a vagyonát, amelyet megszerzett, amelyért ellenértéket adott, — csak azért, mert közokirat helyett csak magánokirata van, de tkvi bejegyzése nincs, bár az ügylet egyébként teljesedésbe ment. Sokszor megesik, hogy a tkvi bejegyzés hiányát nem a szerző fél mulasztása okozza: pl. az ügyvédnek bekebelezés végett átadott okirat elvész.¹

Házassági vagyonjog. Közszeremény. A különvagyontárgyai.

A 142. §. a különvagyontárgyhoz tartozó vagyontárgyakat sorolja fel; a 3. és 4. p. szérnt idetartoznak a különvagyontárgyhoz tartozó jog alapján szerzett vagyontárgyak, és azok a vagyontárgyak, amelyek a különvagyontárgyhoz tartozó vagyontárgyak elpusztulásáért, rosszabbodásáért, vagy elvonásáért nyert értékmegetérítés címén, kerültek a házastárs vagyonába; — a §. utolsó bekezdése szerint pedig a 3. és 4. p. értelmében szerzett vagyontárgyak, amennyiben haszonélvezet esetében a haszonélvezőt illetnék, a különvagyontárgyhoz nem tartoznak.

Ez önként értendő; ezért ezt a rendelkezést mellőzném, annál is inkább, mert nem elég világos az értelme, s félreértésekre adhat alkalmat. Ez a rendelkezés nem jelentheti azt, hogy a különvagyontárgy jövedelme a közszereményt illeti, mert akkor az 1. és 2. p-ra is hivatkoznék.

Az utolsó bekezdés helyett fel lehetne venni, hogy a különvagyontárgy jövedelme a közszereményt illeti.

A 144. §. szerint a házastárs vagyonában meglévő vagy a házasság ideje alatt benne volt vagyontárgyakról az a vélelem, hogy nem tartoznak a különvagyontárgyhoz. Nézetem szerint, helyesebb volna megfordítva azt mondani ki: *a vélelem az, hogy a közszereményhez tartoznak*.

A különvagyontárgy értéke, a 145. §-hoz.

1. A különvagyontárgyhoz tartozó azoknak a vagyontárgyaknak, amelyek a házasság megszűntekor természetben megvannak, felesleges megállapítani az értékét; mert ezek természetben meglévén, a tulajdonosnak maradnak; a közszeremény kiszámítását nem érintik; értéküket tehát a vagyonmérlegbe nem kell beállítani. Értékük beállítása felesleges vitát, költséget okoz és nehezíti a számítást.

2. A különvagyontárgyba fektetett *beruházást* mint *közszereményi értéket* kell számításba venni, és pedig nem a beruházás folytán előállott *értékemelkedést*, hanem a *beruházott értéket*; mert a közszereményből ezt vonták el; az *értékemelkedés* ellenben a tulajdonost illeti.

Sokszor nehéz is meghatározni, hogy mi esett az *értékemelkedésből* a beruházásra — ugyanis anélkül is lehet értékemelkedés pl. utcanyitás a telek mellett, de hozzáépítés is van (beruházás).

A Kúria a beruházott értéket veszi számításba.

Példák: a férj házába beruházás 2000 P; a ház eladásánál vételár 12,000 P; a beruházás következtében azonban a vételár-

¹ Az Optk. szerint ingatlanra csak a tkvbe való bejegyzéssel lehet tulajdonost szerezni; ez az Orsz. b. ért. szabályai szerint a magyar jogban is így van. Ennek dacára ez a jogszabály közel 80 év alatt nem tudott meggyökeresedni, a magyar jogban él a tkvön kívüli ingatlantulajdon; mert annak a szabálynak, hogy ingatlanra csak tkvi bejegyzéssel lehet tulajdonost szerezni, túlságba vitele, szigorú alkalmazása ellentétben áll a magyar ember természetével, felfogásával, az adott szó szentségével és az étellel.

ban a többlet 3000 P, tehát 1000 P-vel több, mint a beruházott (elvon) érték, de ez az emelkedés nem a közszereményt, hanem a ház tulajdonosát, a férjet illeti.

Ha pedig a 2000 P beruházás az eladás idejében (kopás folytán) már csak 1000 P-t ért, akkor csak 1000 P-t kellene beruházásként számításba venni, holott a közszereményből 2000 P-t vontak el a beruházásra. Ez a csökkenés tehát csak a tulajdonost éri, nem a közszereményt.

Felmerült a kérdés, hogy a természetben meglévő különvagyontárgy értékét mégis meg kell állapítani akkor, ha összevegyült szerzeményi értékkel, pl. ha a különvagyonhoz tartozó telekre házat építettek (Alföldy Dezső felszólalása). Ez így van; ebben az esetben nem lehet figyelmen kívül hagyni a természetben meglévő különvagyontárgy értékét. De ilyen esetben sem feltétlenül szükséges annak megállapítása. Ugyanis: ha a telek értéke nagyobb, mint a ráépített ház értéke, úgy a telek a házzal együtt a külön vagyonhoz tartozik, de a különvagyon megtéríti a közszeremény részére a házépítés értékét, a befektetett összeget. Ebben az esetben tehát a telek értékét felesleges kutatni.

Ha pedig a ház értéke nagyobb, mint a telek értéke, úgy a ház és a telek a közszereményt illeti, amely megtéríti a különvagyon részére a telek értékét. Ebben az esetben tehát meg kell állapítani a telek értékét, és pedig a közszereményi vagyon megosztása idején mutatkozó értéket, mert a telek meg van természetben, s csak a megosztás eredménye idézi elő azt a helyzetet, hogy a tulajdonos a telket nem kaphatja meg, hanem át kell engednie a közszeremény részére.

Ezek a megjegyzések a Kúria gyakorlatára vannak alapítva.

A most említett szabályok azonban nem a közszeremény megállapításának kérdését illetik, hanem a megosztás kérdésének körébe tartoznak. (154—158. §§-ok.)

146. §. Külön adósságok.

A 2. bekezdés 1. p. szerint az örökölt adósság és az ajándékkal kapcsolatos adósság külön adósság. Ez helyes; de felvetem a következő esetet: ha az egyik házastárs a saját külön pénzen házat vett, amelyre úgy állapotok meg a házastársak, hogy az a vedő külön vagyonra legyen, — s azon a házasság terhe van (pl. életjáradék) és ezt a vételárba beszámítják, — ez a teher a 146. §. taxatív felsorolása mellett nem külön adósság, (mert egyik pont alá sem esik, — a 3. pont sem ilyen esetről szól), hanem közös adósság lenne; pedig ez az adósság kétség nélkül külön adósság.

Helyesebbnek tartom a 146. §. felsorolásait mellőzni, vagy a taxatív felsorolás helyett csak példászerű felsorolással helyettesíteni.

Ugyanez a megjegyzésem egyébiránt a 142. §. taxatív felsorolására is áll (a különvagyon tárgyai). Peldászerű felsorolás mellett nem merülne fel az a kérdés, amit Vincenty Gusztáv felvetett, hogy a házasság előtt vett sorsjegyre a házasság tartama alatt esett nyereség kit illet,² és hogy a házasság előtt beadott pályázat alapján a házasság után megnyert pályadíj kit illet.³

Ezeket s az ezekhez hasonló kérdéseket a bíró példászerű felsorolás mellett az eset körülményeihez képest igazságosan döntheti el.

A 146. §. 3. bekezdése szerint «A házastársat harmadik személy irányában törvény alapján terhelő eltartási kötelezettséget abban az időben keletkezettnek kell tekinteni, amelyre a tartás vonatkozik».

A törvényes tartási kötelezettség külön adósság; — ezt fel lehet említeni a 146. §-ban; de felesleges fikciót állítana fel a keletkezés idejére; mert csak az a lényeges, hogy a házasság tartama alatt mit fizettek a tartásra; ezt le kell vonni a különvagyontól, helyesebben ezt mint különadósságot kell a mérlegbe állítani.

A 147. §. felsorolja a nem külön-, tehát közös adósságokat. Itt is taxatív felsorolás helyett helyesebb volna a példászerű felsorolás.

² Ezt a 142. §. 3. pontja alá lehet vonni (különvagyon) s szigorú jog szerint így is van; de vajjon a házasság erkölcsi követelményének s a közszeremény jogi természetének nem jobban felel-e meg, ha közszereménynek tekintenők; ezen lehet gondolkodni.

³ Ezt nehezebb a 3. pont alá vonni. Hasonló az eset a építési pályázatnál, ha a pályadíjat vagy az építésre a megbízást a házasság megkötése után adják. De hogy alakul a helyzet akkor, ha a pályázatot az egyik házastárs már a házasság megkötése után adta le, de a pályázati munka már a házasság megkötése előtt készen volt.

Mindez arra int, hogy a 142., 146. §-okban kerüljük a taxatív felsorolást.

Az 5. pont a házasság idejére eső egyéb visszatérő közös adósságok közül kivetszi, tehát külön adósságnak határozza meg: a külön adósság után fizetett tőketörlesztő részleteket, továbbá a házastárs ingyenes juttatásából, vagy tiltott cselekményéből eredő kötelezettségek teljesítését. Ezeket a 146. §. magában foglalja, de világosság kedvéért helyes a 147. §-ban, mint kivételeket fel említeni; azonban teljesebb lenne a szöveg ekként: «kivéve a külön adósságok után fizetett tőketörlesztési részleteket, továbbá a házastársat törvény vagy külön kötelelem alapján terhelő, valamint tiltott cselekményéből eredő kötelezettségek teljesítését»; — mert így magában foglalná az örökölt visszatérő szolgáltatás (örökölt járadék-tartozás), valamint a törvényes tartás esetét is, ami a javaslat szövegezése szerint nincs a szövegben.

A 148. §. 1. bekezd. arról rendelkezik, hogy a különvagyon értékéből le kell számítani az eltékozolt és az elajándékozott értéket. Ezt nem leszámítani kell, hanem — miként az elpusztult értéket — nem kell számbavenni. Így egyszerűbb a számítás. Ezért a 148. §. 1. bekezdése a 143. §-hoz tartozik; abba kellene beolvasztani. Így a 148. §. 2. bekezdése feleslegessé válik; azonban a közszeremény megosztását tárgyzó részbe (154—158. §.) kellene felvenni azt a szabályt, hogy amit valamelyik házastárs a közszeremény terhére eltékozol vagy elajándékozik, azt a közszeremény kiszámításánál számba kell venni, s az ő részesedésébe beszámítani. Pl. közszereményi vagyon a ház, ami 6000 P-t ér; a férj elajándékozik egy közszereményi földet, ami 1000 P-t ért; közszeremény tehát 7000 P; illeti mindegyiket 3500 P; de a férj 1000 P-t elajándékozáván, marad javára 2500 P, a feleséget illeti 3500 P, amely két összeg kiadja a ház értékét (6000 P). A megosztás tehát ez: a férj kapja a fél házat 3000 P értékben, de megtéríti a feleségnek 500 P-t, marad neki 2500 P; — a feleség pedig kapja a fél házat 3000 P értékben és kap a férjtől 500 P-t, összesen 3500 P-t.

Jogviszony a házasság ideje alatt.

149. §. 2. bekezdés szerint ha a házassági életközösség megszakadt, a vétlen házastárs veszély esetén közszereményi követelésére dologi biztosítékot követelhet.

Ez a szabály összefügg a 168. §-al, mely szerint házassági szerződésben ki lehet kötni, hogy bármelyik fél követelheti a házasság ideje alatt is közszereményének megállapítását és biztosítását.

Mai jogunkkal szemben (l. Kúria 41. sz. döntv.) ez a szabály új. Megfontolást érdemel, vajjon helyes-e, célszerű-e. Ha ugyanis a közszeremény megállapítását, biztosítását a házasság ideje alatt megengedjük, ezzel a házastársak közt perekre, surlódásokra adhatunk okot; és ez a házastársakkal való ügyletkötéseket is akadályozhatná. A megszakított életközösség talán rövid idő alatt helyre állna; de ha a megszakítás után az első haragban, elkésredésben megindul hirtelen a közszeremény iránti per, az itt felmerült viták, költségek befolyásolhatnák a közeledést, a kibékülést.

Kétségtelen, hogy viszont indokoltnak látszik, hogy veszély esetén a vétlen házastárs biztosítékot kapjon.

Azt kell keresni tehát, hogy melyik megoldás mellett szól több célszerűségi, jogpolitikai ok.

A 151. §. 1. bekezd. 1. mondata. «Ha a házastárs a házasság ideje alatt valamely vagyontárgyat a másik házastársra, ennek közszereményi részébe betudás terhével ruház át, e vagyontárgynak az átruházás idejében volt értékét az átruházó házastárs a közszeremény kiszámítása végett saját különvagyonához hozzáadhatja.»

Ebben a mondatban a különvagyonhoz tartozó vagyontárgy átruházásáról van szó; ezt a szövegben ki is fejezném. A betudás szó helyett a beszámítás szót használnám, mert a betudás kifejezést az örökösödésnél használjuk, mint speciális kifejezést.

A szabály egyébként helyes és önként értendő; ahelyett azonban, hogy az átruházott vagyontárgy értékét «saját külön vagyonához hozzáadhatja», azt mondanám, hogy azt «mint hiányzó különvagyont értéket kell számba venni».

Ez összefügg a Kúriának azzal az álláspontjával, hogy a közszeremény kiszámításánál a meglévő különvagyontárgyakat nem kell számításba venni, hanem csak a hiányzó vagyontárgyak értékét kell a mérlegbe felvenni.

151. §. 1. bekezd. 2. mondata. «Ha pedig a különvagyonhoz nem

tartozó vagyontárgyak osztatlan felerésze lett ily módon kiadva, ezzel a kiszolgáltató házastársnál megmaradt felerész különvagyonná lesz.»

Miért nem mondja ki a szabály, hogy a kiadott felerész is különvagyonná lesz? Helyesebb volna azonban azt mondani ki, hogy ezzel a házastársak ezt a közszerzeményi vagyontárgyat *maguk közt megosztották*, mert ez a kérdés lényege; a közszerzemény kiszámításánál tehát ez a vagyontárgy már nem szerepel.

De hogy áll a helyzet, ha nem osztatlan felerész kiadásáról, hanem pl. $\frac{1}{3}$ része kiadásáról van szó?

A házastársak a házasság tartama alatt vett ingatlant közösen irathatják nevükre, egyenlő arányban vagy nem egyenlő arányban vagy pedig csak az egyik házastárs nevére, — később is változtathatnak a tkvi helyzeten; a Kúria gyakorlata szerint a tkv állása egymagában semmit sem jelent arra, hogy az ingatlan közszerzemény vagy sem; ha a házasság alatt szerezték, közszerzemény s ezzel szemben bizonyítani kell, hogy megállapodás szerint valamelyiknek különvagyona vagy hogy arra vonatkozóan rendezték a közszerzemény megosztását; ezt pedig a bíróság az összes körülmények alapján állapítja meg. Ezért a 151. §. 1. bekezd. 2. mondatát egészen mellőzném. De mellőzni lehetne az 1. mondatot is, mert ez a szabály annyira a dolog természetéből folyik, hogy annak a törvénybe felvétele felesleges.

A 151. §. 2. bekezd. szerint «A szokásos alkalmi ajándékozásokot kivéve minden vagyontárgyról, amelyet az egyik házastárs a házasság ideje alatt a másikra ruház át, kétség esetében azt kell tartani, hogy a közszerzeményi részbe betudás terhével van átruházva».

A Kúria álláspontja szerint ilyen vélelem nincs, sőt ellenkezőleg az ajándékkal, az ingyenes átruházással szemben kell bizonyítani, hogy nem ajándékozás.

Ha pl. az egyik házastárs az ő különvagyontárgyát a másiknak *ajándékozta*, akkor az a különvagyonból kiesik — éppen úgy, mint ha *idegennek ajándékozta* — s azt a közszerzemény terhére nem kell megtéríteni.

Ugyanez a helyzet az ági vagyontárgy ajándékozása esetében is.

Korábban a Kúria ellenkező állásponton volt. Ha pl. a férj az ő ági házat végrendelettel a feleségének hagyta vagy életében neki ajándékozta, annak értékét az ági örökös javára pótolni kellett.

Ebből az álláspontból azonban nagy visszasság támad. Pl. a férjnek két betétje van, az egyik 5000 P ági az X. takarékpénztárnál, — az apjától örökölte; a másik ugyancsak 5000 P, az N. takarékpénztárnál közszerzeményi vagy szerzeményi; — az elsőt, az ágit végrendelettel a feleségének hagyja; ha pótolni kellene s így a másik 5000-et az ági örökös kapná, mi értelme volna a végrendeletnek?

Vagy a férjnek van egy ági és egy szerzeményi háza, egyenlő értékűek; — az ági házat idegennek hagyja, tehát rendelkezik róla; — ha ennek értékét az ági örökös javára pótolni kellene, a másik házat (értékét) elvinné az ági örökös és az özvegynek semmi sem maradna; pedig a legjobb életet éltek s még gyanú sincs, hogy a férj így akarta kijátszani a feleségét.

Ezért a Kúria eltért az előbbi álláspontjától s előbb a végrendelet esetében kimondta, hogy nem kell pótolni a hagyományozott ági (külön) vagyontárgy értékét; utóbb ugyanezt az ajándékozás esetében is kimondta, mert az ajándékozás ezekben a kérdésekben egyenlő megítélés alá esik a végrendelettel.

Ez most a Kúria évtizedes állandó gyakorlata.

A 152. §. szerint ha a házastárs a házasság ideje alatt a másik házastárs közszerzeményi részét elismeri, a másik házastárs a házasság megszűntekor az elismert közszerzeményi rész kiszolgáltatását követelheti tekintet nélkül arra, hogy a valóságban mennyi a közszerzeményi része.

A szövegből úgy látszik, hogy az elismert résznél többet nem lehet követelni, s viszont ezt feltétlenül lehet követelni, ha utóbb a közszerzeményi vagyon csökkent is. Ha így van, akkor nincs szükség a §. 2-ik bekezdésére, amely szerint ilyen esetben az elismert házastárs a *közszerzemény kiszámítása végett* az elismert értéket a saját különvagyonához hozzáadhatja; mert ilyen esetben nincs szükség a közszerzemény kiszámítására, mert a közszerzeményi részesedést szerződéssel megállapították. Ha pedig a szövegnek az az értelme, hogy az elismerés csak az addig eltelt időre vonatkozik, ezt ki kellene fejezni. De a kiszámítás alapja az elismerés

folytán nem az, amit a 2. bekezdés kifejez, hogy az elismert házastárs különvagyontól növeli az elismert értéket, hanem a kiszámítás alapja az, hogy az elismerés előtti vagyon figyelmen kívül marad, abból jár az elismert érték, az elismerés utáni időre pedig a közszerzeményt úgy számítjuk ki, mintha a szerzeményi közönség csak az elismerés idejével venné kezdetét.

Egyébként az egész §-t feleslegesnek tartom. A 165—169. §-okkal (házassági szerződések) szemben nincs szükség rá. Ha a házastársak szerződéssel megállapodásokat létesítenek, ezek irányadóak a közszerzemény megállapításánál is és vitás esetekben a bíróság az eset körülményei szerint állapítja meg, hogy a megállapodásnak mi a hatása s mennyiben érinti a közszerzemény kiszámításának kérdését.

A közszerzeményi vagyonrészek megosztása. (154—158. §-ok.)

A 158. §. 2. bekezdését, amely szerint a megosztásnál *ráfizetésre* kötelezni nem szabad, mellőzném, mert a ráfizetést sokszor nem lehet kikerülni.

Egyébiránt a 155—158. §-okban foglalt megosztási szabályok helyett elég volna ezt az általános szabályt venni fel a törvénybe: «A házasság alatt szerzett s a házasság megszűnté idején meglévő vagyontárgyak a házastársakat vagy örökösöket egyenlő arányban rendszerint természetben illetik meg».

A kivételeket s a továbbiakat, amelyekről a §-okban szó van, célszerűbb a bíróra bízni. Ennek esetleg kifejezést lehetne adni a 158. §. szellemében (célszerűség, méltányosság). Továbbá ebben a fejezetben kellene felvenni a 145. és 148. §-nál említett esetekre vonatkozó szabályt (összevegyülés, a közszerzeményből tékozlás, ajándékozás).

Halasztás kedvezménye.

159. §. A közszerzeményi rész kiadásának elhalasztása új jogszabály. A mostani jog szerint azonnal ki kell adni; de lehetnek olyan körülmények, amelyek méltányossá teszik az elhalasztást. Azért az intézkedés általában helyesnek látszik. A halasztást a bíróság adja meg. De mivel teljesen a méltányosságon alapszik és egészben kedvezmény, talán azt is fel kellene venni a §-ba, hogy ha a körülmények változnak, a bíróság a *halasztást visszavonhatja*.

Ez a §. főként a férj érdekét szolgálja, mert ha a feleség marad életben, őt az özvegyi jog védi (amelyet csak a gyermekek korlátozhatnak), de az özvegyasszony is hasznát veheti a kedvezménynek, ha özvegyi joga férjhezmenés folytán szűnik meg.

A megadományozottak felelőssége. 160. §.

A mai jog szerint a házasság tartama alatt mindegyik házastárs szabadon rendelkezik az ő rendelkezése körébe eső vagyontárgyokról: ha az ingatlan a nevében van, ha a betétkönyv nála van, ha az üzlet a nevében áll, a férj a kereskedésről, a feleség a kalapszalónról stb.; tehát *eladhatja, el is ajándékozhatja*. Ha ajándékkal csorbítja a vagyont, a másik házastárs az ő közszerzeményi igényét elsősorban a hagyatékból követelheti s csak ha ez nem ad fedezetet, fordulhat az ajándékozott ellen.

Ez az álláspont a Kúrián véglegesen csak az utóbbi időben alakult ki. Ez felel meg a közszerzemény jogi természetének, a forgalom követelményének, az ügyletkötés bizalmának.

A 160. §. szabályát — mely ezzel egyezik — helyesnek tartom.

A közszerzemény elvesztése. 161. §.

Közszerzeményt nem követelhet az a házastárs, aki házastársának életére tör.

Ez a mai joggal szemben *új szabály*.

Ha a közszerzemény jogintézményét elfogadjuk, úgy mindegyik házastárs ipso facto tulajdonosa — az elszámolás idején — a közszerzemény felének; amit tehát saját jogán (esetleg saját maga) szerzett, attól másnak javára nem lehet megfosztani. Ez a szigorú jog. El kell azonban ismernem, hogy erkölcsi vonatkozása van annak, hogy a közösen szerző házastársak egyike elveszítse közszerzeményét, ha vele együtt szerző házastársának *életére tör*.

Azért e §. megfontolandó.

De ha az elvesztést kimondjuk, úgy ezt csak a bűnös házastárs személyére kell szorítani. Még az örökösödési jognál is az *érdemet-*

lenség esetén az érdemtel *csak kiesik* az örökségből és *csak ő esik ki*, de nem esnek el az örökségtől azok, akik a kiesés folytán következnek.

Itt is hasonlóképpen kellene a kérdést megoldani, mert különben ártatlanokat sújtana a törvény, pl. a bűnös házastársnak az előbbi házasságából született gyermekeit.

De a helyzet nem ugyanaz lévén, mint az öröklésre érdemtelenségnél, a kivételben eltérés szükséges pl., ha a bűnösnek gyermekei vannak, azokat illesse a közszerzemény, — ha csak szülői vannak, ezek kaphatnának egy részt, — ha csak oldalrokonai vannak, úgy a sértett házastárs vagy jogutódai kapják egészben vagy nagyobb részben.

Ezek csak hirtelen felhozott példák. Bővebb megfontolás szükséges.

Élete ellen tör: nem kellene szorosabban meghatározni? gyilkosság, szándékos emberölés, haláltokozó súlyos testi sértés. A Kúria a *kísérletet* nem tekinti érdemtelenségi oknak.

Ha egyáltalán elfogadjuk a közszerzemény elvesztésének szabályát, csak ezekre az esetekre szorítanám; tovább nem terjeszteném ki, különösen nem a házasság felbontásában való vétkekre, mert a vétkeesség ebből a szempontból legtöbb esetben csekélység, s mert igen gyakran nem is mutatja a valódi vétkeiséget és a valódi vétkeket.

Felmerült a kérdés, hogy fenntartsuk-e a közszerzemény jogintézményét.

A közszerzemény intézménye nálunk régen keletkezett. Úgy a városi, mint a jobbágyi közszerzemény kiindulási pontja (gondolata) a közösen való szerzés, a közös munkálkodás volt; a néprétegek, amelyekben kifejlődött (kisipar, kis mezőgazdaság), olyanok voltak, ahol az együttműködés volt a szabály.

De ha ez is volt a csira, utóbb más irányban fejlődött a közszerzemény; a fejlődés a házasság erkölcsi alapjára helyeződött át, s a házasság erkölcsi tartalmából nyert tápot; az együttélés, az életközösség lett az alapja. Ma már — a Kúria álláspontja szerint — a közszerzeménynek ez az alapja; és közömbös, hogy ki milyen részben dolgozott, vagy egyáltalában dolgozott.

Ha így fejlődött a dolog, ezt a szép és magyaros intézményt — amely a házasság etikájának is megfelel, s amely a házasság intézményének erősítésére alkalmas, — nem törölném el; helyes, hogy a kódex fenntartja, sőt kiterjeszti.

Itt ellenvetés, aggály hangzott el abban a tekintetben, hogy igazságtalan a közszerzemény intézménye különösen olyan esetben, amidőn a férj pl. találmánnyal, vagy más szellemi működéssel szerzett nagy vagyont. Hivatkozás történt arra a kirívó esetre, amidőn a szerzés a második házasság idejére esett, így az első házasságból származott gyermekek igen megrövidülnek, pedig az apa az első házasság ideje alatt képezte magát, tanulmányozott, az volt a megalapozás, előkészítés ideje.

Lehetnek valóban esetek, amelyekben a közszerzemény intézménye igazságtalanságra vezet; de minden jogi intézménynél, minden jogszabály alkalmazásánál fordulhatnak elő visszasságok. A törvény azonban nem kivételes esetekre szól, hanem általános szempontokat követ, s a rendszerint előforduló eseteket veszi alapul. De lehetne esetleg segíteni is a visszasságon. Amint a főszerzővel szemben ma ki lehet mutatni, hogy a nő vagyona az alapja a szerzésnek, úgy lehetne megfordítva: a *közszerzeménnyel szemben kimutatni*, hogy az egyik házastárs vagyona, munkája a szerzés alapja.

Ilyen enyhítő szabály felvételét figyelembe ajánlom.

Dr. Sándorfalvi Pap István.

A közszerzemény a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában.

A Javaslát a mai jogunk szerint a nemesi és honoratior osztályra szorító, a férj főszerzői jogán alapuló intézmény és a többi osztályokra kiterjedő közszerzeményi intézmény körül az utóbbit rend- és osztálykülönbség nélkül általánosítja.

S amikor arról van szó, hogy a két intézmény közül melyik általánosíttassék, kétségkívül helyes a Javaslátnak az az állásfoglalása, amely szerint a közszerzeményt kívánja oly ősi magyar intézményként fenntartani, amely mint a nemzet túlnyomó részét alkotó társadalmi rétegnek ma is élő jogintézménye már mély

gyökeret vert e társadalmi rétegbe s életviszonyainak is leginkább megfelel.

Kétségtelen azonban, hogy amikor a Javaslát a közszerzemény intézményét az állam minden polgárára rendi- és osztálykülönbség nélkül kiterjeszti, akkor mégis csak kénytelen eltávolodni a közszerzemény intézményének attól az alapgondolatától, amely szerint a közszerzeményt úgy kell tekinteni, mint a házastársak közös gazdálkodásának eredményét.

Az az elgondolás, amely szerint a közszerzemény intézményének alapja a házastársak közös gazdálkodása, a felsőbb társadalmi és gazdasági osztályokra sokszor alig talál, különösen ott, ahol a szerzés a férj magasabb szakképzettségére, művészi tehetségére, avagy vállalkozói képességeire vezethető vissza. Itt már rendszerint legfeljebb arról lehet szó, hogy a feleség bizonyos mértékben közvetve járult a szerzéshez azzal, hogy a háztartás vezetésével lehetővé tette a férjnek hivatása gondtalanabb gyakorlását.

Ezt szem előtt tartva, a közszerzemény intézményének általánosításával a közszerzemény alapgondolatává tulajdonképpen az válik, hogy akik mint házastársak egymással a legbensőbb életközösségben éltek s egymást támogatva jó- és balsorsban egymás mellett kitarítottak, azok, illetve jogutódjaik a házasság megszűnéskor a közszerzeményben egyenlően részesedjenek tekintet nélkül arra, hogy a szerzéshez mennyiben járult hozzá az egyik és mennyiben a másik házastárs.

Az egész közszerzemény intézményének valami mélyebb erkölcsi tartalmat ad annak arra az alapra való helyezése, hogy a házasság alatt szerzett vagyon megosztásának alapja maga a házasság élet.

De éppen a közszerzemény intézményének ezen az alapgondolaton nyugvó általánosításával a közszerzemény egyenlő arányú megosztása kirívó méltánytalansággal járhat és pedig a házassági életközösség megszakításának s a házasság felbontásának eseteiben.

Vegyük például azt az esetet, hogy egy mérnök a házasság ideje alatt az ő szaktudásával s vállalkozói képességével egy gyárat létesít, amelynek létesítésében, fejlesztésében, vezetésében a felesége részt nem vett. Vajjon megtudna-e nyugodni a közvélemény abban, hogy ily esetben az olyan feleség, aki a férjét hűtlenül elhagyta — esetleg egy másik férfi kedvéért — a házasság felbontása esetén jogosult legyen követelni a gyár felének odaítélését?

Nyilvánvaló, hogy ilyen s ehhez hasonló esetekben a közszerzemény felének kiadása az igazságérzetet sérti.

A közszerzemény általánosításával előállható ily méltánytalanságok elhárítására több mód kínálkozik.

Kétségkívül figyelemreméltó a Jogászegylet szakértekezletén felvetett az a gondolat, hogy az a házastárs, akinek a házastársi köteleességeket súlyosan sértő viselkedése miatt a házasság felbontott, ne követelhesse a felét a másik házastárs által a házassági együttélés ideje alatt szerzett annak a vagyonnak, amelynek szerzéséhez kimutatható módon hozzá nem járult.

A kérdés megoldásának egy másik módja annak kimondása lenne, hogy amennyiben a házassági életközösség megszakítása, avagy a házasság felbontása esetében a közszerzeménynek egyenlő arányban való megosztása az egyik házastársra nyilvánvaló méltánytalansággal járna, akkor kivételképpen a bíróság a legjobb belátása szerint állapítja meg, hogy a közszerzemény mennyiben illeti az egyik és mennyiben a másik felet. Kivételes esetekben a szerzeményben való részesedési aránynak ilyen módon való megállapítása nem állana fogalmi ellentétben a közszerzemény intézményével, mert a szerzeményi közösség is a jogközösség egyik faja, a jogközösség pedig nem mindig jelent egyenlő arányú részesedést. (Jav. 1647. §-a.)

Amennyiben azonban a kérdés megoldásának imént említett módzatai a közszerzemény intézményének alapelveivel összeegyeztethetőknek nem találhatnának, mindazokban az esetekben, amikor a közszerzemény egyenlő arányú megosztása nyilvánvaló méltánytalansággal jár, ennek ha nem is teljes kiküszöbölésére, de mindenesetre enyhítésére alkalmas a halasztás kedvezményének megadása. De éppen a szóbanlevő esetekre való figyelemmel indokolt lenne a halasztás kedvezményére vonatkozó rendelkezések (Jav. 159. §.) oly irányú módosítása, hogy a halasztás kedvezménye mellett a kötelezett fél a dologi biztosíték adása alól egészben vagy részben felmenthető, amennyiben az eset körülményeire való tekintettel a kötelezett félre a dologi biztosíték adása súlyos méltánytalansággal járna.

A 140. §-ához.

A Javaslát szerint «közszeremény az a tiszta vagyonerék, amely mindegyik házastársnak a szerzeményi közösség megszűntekor meglevő vagyonában különvagyónának és az adósságoknak levonása után fennmarad».

Ez a meghatározás módosításra szorul.

Tegyük fel, hogy a férj a házasság alatt szerzett egy 40,000 P értékű ingatlant; ezzel szemben a házasság megkötésekor a férjnek 20,000 P, a feleségnek pedig 10,000 P különvagyona volt s mindkettejüknek különvagyónát a házasság alatt felélték.

A Javaslát meghatározása szerint a férj meglevő vagyonából (a 40,000 P értékű ingatlanból) csak az ő hiányzó különvagyónát (20,000 P) kell levonni s így a fennmaradó 20,000 P tiszta közszerzeményi érték lenne, amely felében a férjet, felében a feleséget illetné. Ezzel szemben a helyes megoldás az, hogy a házasság alatt szerzett 40,000 P értékű ingatlanból mind a két házastárs különvagyona (20,000 P + 10,000 P) elégitendő ki s csak az ekként fennmaradó érték (10,000 P) lesz a tiszta közszerzeményi érték, amely a két házastárs között megosztandó.

Ha pedig a szerzeményi ingatlan csak 15,000 P-t érne, ebből az értékből a házastársak különvagyónát *aránylagosan*, vagyis a férjét 10,000 P, a feleségét pedig 5000 P erejéig kell kielégíteni.¹

Ezekhez képest a Javaslát 140. §-ának 2. bek.-ét a következőképpen lenne indokolt módosítani:

«Közszeremény az a tiszta vagyonerék, amely *mindkét* házastársnak a szerzeményi közösség megszűntekor meglevő vagyonában *különvagyónaknak* és az adósságoknak levonása után fennmarad. Ha mind a két házastárs hiányzó különvagyona a szerzeményi közösség ideje alatt szerzett vagyonerékből ki nem kerül, aránylagos kielégítésnek van helye.»

A 142. §-hoz.

Ez a szakasz a különvagyonhoz tartozó vagyontárgyak taxatív felsorolását tartalmazza.

Ez a felsorolás azonban nem jelentkezik eléggé kimerítőnek.

A gyakorlatban előfordult az az eset, hogy a házasság alatt a férj kezét egy gép széttroncsolta, amiért a férj kártérítésként egy bizonyos végkielégítési összeget kapott s a házasság megszűnésével a volt feleség követelte az összeg felét közszerzeményi igénye alapján. A kir. Kúria azonban a kérelemnek helyet nem adott, arra az alapra helyezkedvén, hogy a férj ezt az értéket azért kapta, mert munkaképességének csökkenését maga után vonó testi sérülést szenvedett s így az neki különvagyona.

E jogi felfogás helyességéhez kétség nem férhet.

Amennyiben tehát a Javaslát a különvagyonhoz tartozó vagyontárgyak kimerítő felsorolását kívánja tartalmazni, a szóbanlevő szakaszban felveendő lenne a következő rendelkezés:

(a házastárs különvagyónához tartozik a házasság ideje alatt szerzett vagyontárgyak közül:)

5. A házastárs által a testi épségen esett sérelemért kapott kártérítési érték.

Esetleg lehetne még általánosabb formában kimondani, hogy különvagyon a személyen esett sérelemért kapott kártérítési érték.

A 145. §-hoz.

Ez a szakasz elsősorban a házasság megszűntekor természetben meglevő vagyontárgyak értékének számbavételéről intézkedik.

Ámde a természetben meglevő különvagyon értékének megállapítására rendszerint szükség nincs, mivel azt az illető házastárs természetben kapja meg, illetve tartja meg.

A házasság megszűntekor természetben meglevő különvagyont akkor nem lehet az illető házastársnak természetben kiadni, ha értékét jelentékenyen meghaladó szerzeményi vagyonnal egyesült, pl. a különvagyont tevő telekre a házasság alatt egy nagyértékű bérházat építenek. Ez esetben az egész ingatlan a telekkel együtt kerül megosztás alá s a különvagyont tevő telek értéke térítendő meg. Ily esetre vonatkozhatik csak a különvagyon értékének meghatározása.

Ezért a szóbanlevő szakasz első része következőképpen lenne módosítandó:

«A különvagyon értékének megállapítása végett a különvagyonhoz tartozó azokat a vagyontárgyakat, amelyek a házasság megszűntekor természetben megvannak, de természetben ki nem adhatók, akkori értékükben... kell számítani.»

¹ Ezt az álláspontot foglalta el a kir. Kúria P. I. 249/1927. sz. alatt kelt határozatában.

A 149. §-hoz.

A 149. §. értelmében a házastárs a házasság alatt szerzett vagyona felett az alatt, amíg a házasság fennáll, élők között szabadon rendelkezik.

Megváltozik a helyzet a házasság megszűnésével. Ettől fogva ugyanis az általa szerzett közszerzeményi vagyontárgyak felett szabad rendelkezési joga többé nincs, mert akkor már azok felelőse — rendszerint természetben (155. §.) — a másik házastársat illeti, illetve azok felét a másik házastársnak kiadni tartozik.

A házasság megszűnésével tehát a kezén levő közszerzeményi vagyonerék való felelősségére nézve az általános szabályok az irányadók, vagyis azok a szabályok, amelyek meghatározzák, miként tartozik felelősséggel az, aki olyan dolog felett rendelkezik, amelyre más már tulajdoni igényt szerzett.

Kérdés azonban, hogy áll a helyzet a házassági életközösség megszűntekor esetén a különélés idejére vonatkozólag.

Mivel a javaslat szerint a házastársat a szabad rendelkezési jog a *házasság ideje alatt* illeti meg, ebből következik, hogy a házastárs a házasság alatt általa szerzett ama vagyontárgyak felett, amelyek az életközösség megszűntekor megvoltak, a különélés ideje alatt továbbra is szabadon rendelkezhetik, tehát azokat eladhatja vagy megterhelheti stb. Szabadon rendelkezhetik azok felett annak ellenére, hogy éppen az életközösség megszűntekor volt közszerzeményi vagyontárgyak után fogja a másik házastárs a házasság megszűnésével közszerzeményi igényét érvényesíthetni.

S ez nem is lehet másképp. Nem lenne ugyanis helyénvaló a házastársat korlátozni abban, hogy a közszerzeményi vagyontárgyai felett a különélés ideje alatt szabadon rendelkezessék, amikor a különélés gyakran az évek igen hosszú során át tart. Ily hosszú időre nem lehet a házastársat gazdasági tevékenységében megbénítani. Az életközösség megszűntekor tehát még egészen más a helyzet, mint a házasság megszűntekor, amikor is a közszerzemény azonnal likvidálásra kerül.

Nyilvánvaló azonban, hogy a házasság ideje alatt is más jogi szempont alá esik a házastárs rendelkezési joga az együttélés idejére vonatkozólag és más alá a különélés idejére nézve.

Az együttélés ideje alatt ugyanis a közszerzeményi vagyontárgyakban beálló hiányért a házastárs egyéb vagyonával csak tékozlás és elajándékozás esetén felel. (148. §.)

A különélés idejére vonatkozóan azonban a felelősségnek azokért a közszerzeményi vagyontárgyakért, amelyek az életközösség megszűntekor megvoltak, szélesebb körűnek kell lennie abból folyóan, hogy a közszerzeményi igényre az életközösség megszűntekor volt állapot az irányadó.

Ezeket szem előtt tartva, az életközösség megszűntekor esetében a jogi helyzet körülbelül a következő:

A házastárs az életközösség megszűntekor volt közszerzeményi vagyontárgyairól a különélés ideje alatt is szabadon rendelkezhetik; amennyiben azonban a különélés után kezén maradt közszerzeményi vagyon a házasság megszűntekor hiányzik, a hiányt egyéb vagyonából pótolni köteles, kivéve, ha a hiány tőle (az ő tényétől) független okból következett be.

Bizonyára lehet a házastársnak a különélés idejére vonatkozó felelősségét találkozóan is szabályozni.²

Ami kívánatos, az inkább az, hogy a javaslatba idevonatkozóan megfelelő rendelkezés felvételének.

Kívánatos ez azért, hogy a házastárs az életközösség megszűntekor után tisztában legyen azzal, hogy amikor a törvény neki az életközösség megszűntekor volt közszerzeményi vagyontárgyai felett a különélés idején szabad rendelkezési jogot ad, a jog gyakorlásából folyóan mily mérvű felelősség terheli őt.

A 156. §-hoz.

A közszerzemény intézménye mellett a házastárs a házasság megszűnésével gyakran igen súlyos helyzetbe kerül, ha a házasság alatt szerzett vagyonának felét természetben tartozik kiadni. Ebből a szempontból igen helyes intézkedést tartalmaz a javaslat 156. §-a, amely szerint abban az esetben, ha a házastársnak a házasság alatt szerzett vagyona az ő hivatásának, megélhetésének szol-

² A kir. Kúria 216/1927. sz. ítéletében kimondta, hogy a közszerzeményi vagyontárgyakban a házassági együttélés megszűnése után beállott változások a közszerzemény megállapításánál rendszerint figyelembe nem vehetők. (Ez bizonyára azokra a változásokra áll, amelyek a házastárs tényére vezethetők vissza.)

gál alapjául, akkor a másik házastárs csak készpénzben követelheti a közszerzeményi részének kiadását.

A szóbanlevő fönyítést azonban a javaslat kifejezetten csak az *életben levő* házastársnak adja meg.

Ez a megszorítás azonban nem jelentkezik megnyugtatónak.

Vegyük például azt az esetet, hogy a férj a második házasságának ideje alatt egy gyárat létesít s az első házasságából származott gyermekével megszerzetteti a gyár vezetéséhez szükséges képzettséget s őt a gyárba magához veszi.

Ha már most a férj meghal s második feleség a fiútól a gyár osztatlan felerészének természetben való kiadását követelhetné, köztük oly tulajdonközösség, illetve társasviszony keletkezne, amelynek következményeképp a tulajdonközösség megszüntetésével vagy a társasviszony feloszlásával a fiú gazdasági existenciája mehetne tönkre. Indokolt tehát, hogy ily esetben a fiúnak is megadjuk a jogot, hogy a túlélő házastárs közszerzeményi igényét készpénzben elégíthesse ki.

Ha az elhalt házastárs gyermeke egyúttal a túlélő házastárs édesgyermeké, a helyzet ritkán szokott kiélesedni, de másként áll a helyzet, ha a hátrahagyott házastárs mostoha gyermekkel áll szemben.

Ezért a 156. §. 2. bekezdése kiegészítendő lenne a következő módon: «Ez a rendelkezés megfelelő alkalmazást nyer akkor is, ha a közszerzemény kiadására kötelezett házastárs lemenője folytatja az ő foglalkozását».

A cél elérése végett esetleg nem is szükséges az említett kiegészítés, hanem elégséges lenne a szövegben az «életben levő házastárs» helyett csupán a «házastárs» szót hagyni meg, amely esetben a bíróság nem lenne elzárva attól, hogy törvénymagyarázat útján a szóbanlevő rendelkezést az elhalt házastársnak az ő foglalkozását folytató örökösére is alkalmazhassa, míg a javaslat jelenlegi szövege ily kiterjesztés lehetőségétől a bíróságot elzárja.

A 158. §-hoz.

A közszerzeményi perekben a bíróság gyakran egész vagyonrendezést végez a házastársak, illetve jogutódjaik között s így indokolt, hogy a bíróságnak ebben a célszerűség és méltányosság kívánalmához képest mennél szabadabb keze legyen.

Ehhez képest csak szerencsésnek lehet tekinteni a 158. §. első bekezdésében foglalt azt az intézkedést, amely szerint a bíróság a közszerzemény megosztására vonatkozó 154—157. §-okban foglalt szabályoktól bizonyos esetekben eltérhet.

Éppen ezért sajnálatos, hogy a 158. §. 2. bekezdése egy oly kötelező szabályt állít fel, mely nem felel meg a gyakorlati élet igényeinek, amennyiben a gyakorlati élet tanúsága szerint gyakran nem lehet a megosztást bizonyos ráfizetés vagy megterhelés nélkül célszerűen és igazságosan keresztül vinni, különösen ha szerzett vagyon lett különvagyomba beruházva vagy fordítva.

Ezért a 158. §. 2. bekezdése elhagyandó lenne.

Esetleg lehetne a 158. §. 2. bekezdését önálló szakaszképpen a 158. §. 1. bek. elé tenni akkép, hogy a 158. §. 1. bek.-ben foglalt rendelkezés rá is kiterjedjen.

A 159. §-hoz.

Nehogy a közszerzemény iránti igény érvényesítése gazdasági existenciák tönkremeneteléhez vezessen, a javaslat igen bölcsen *úgynevezett* halasztási kedvezményt ad a kötelezett házastársnak.

A javaslat azonban a halasztás kedvezményét is kifejezetten csak az «életben levő házastárs»-nak adja meg. Pedig indokolt lenne, hogy a halasztás kedvezménye az elhalt házastárs lemenő örökösének is megadassék, mint akiket a legközelebbi kapcsolat fűzött az elhalt házastársához. Méltánytalan lenne, hogy az elhalt házastárs örökösei a másik házastársat megillető közszerzeményi rész azonnali kifizetésére köteleztesse, amikor az azonnali kifizetés anyagi romlásba dönti őket.

Itt is különösen azt az esetet kell szem előtt tartani, amikor az elhalt házastárs korábbi házasságából származott gyermekei állanak szemben a második házastárssal, aki gyakran kíméletlenül igyekszik közszerzeményi igényét érvényesíteni.

Ezért a 159. §. első mondatát a következőképp lenne módosítandó:

«A házastárs vagy halála esetén lemenő örököse a másik házastársat illető közszerzeményi rész kiadása tekintetében megfelelő időre terjedő halasztás kedvezményét veheti igénybe, ha kötelezettségének teljesítése ily halasztás nélkül vagyoni romlását okozná vagy reá egyébként méltánytalan lenne.»

A 159. §-ban foglalt az a rendelkezés, amely szerint a házasság felbontása esetében ez a kedvezmény csak a nem vétkes házastársat illeti, elhagyandó lenne. Az előző tervezetekben nem is volt benne.

A házastárs vétkessé nyilvánítás merő formalitás akkor, amikor a házastársak megegyeznek a házasság felbontásában s e végből a H. T. 77. §. a) pontjában meghatározott eljárást veszik igénybe.

S még ha a házastárs valóban vétkes is, előfordulhat, hogy a másik is vétkesnek nyilváníttatik, esetleg súlyosabbnak jelentkező vétkes cselekmény miatt.

De ha a közszerzemény kiadására kötelezett házastárs valóban s egyedül vétkes is, akkor is méltánytalan, hogy ezért a házassági törvényben meghatározott hátrányokon felül e halasztás kedvezményének elvesztése folytán még vagyoni romlással is sújtassék. Méltánytalan ez különösen akkor, ha a közszerzemény kiadására jogosított házastárs elhalt s örököse valami távolabbi rokona s ez érvényesíti a közszerzeményi igényt.

A házastárs vétkessége tehát nem szolgálhat elég okul arra, hogy e miatt vagyoni romlásba döntessék, ha vagyoni existenciája e halasztás kedvezményével megmenthető.

Módosításra szorul a 159. §. 2. bekezdése is, amely szerint halasztás kedvezményének a dologi biztosíték adás mellett csak akkor van helye, ha a kötelezett házastárs a másik házastárs vagyonaára vonatkozó minden közszerzeményi követeléséről lemond.

Ez túlsúlyos feltétel.

Nincs elég elfogadható indoka annak, hogy azért, mert a kötelezett házastársnak a vagyoni romlástól való megmentése végett a halasztás kedvezményét megadjuk, ennek ellenében a másik házastárssal szemben őt megillető közszerzeményi jogától megfosszuk. A közszerzeményi jog ezen elvesztése sokszor arányban nem álló ellenértéke lenne a halasztás kedvezményének.

A kölcsönös kiegyenlítés elvét szem előtt tartva, csak azt lehetne e helyett kimondani: «Ha az egyik házastárs a halasztás kedvezményét igénybe vette, a másik házastársat a részéről kiszolgáltatandó közszerzeményre nézve ugyanolyan halasztás kedvezménye illeti meg».

A halasztás kedvezményének az imént javasolt szélesebb körre való kiterjesztése egyúttal alkalmas lenne arra, hogy tompítsa az élet azoknak a támadásoknak, amelyek szerint a közszerzemény intézménye — különösen annak általánosítása esetén — sok esetben gazdasági existenciák tönkremeneteléhez vezethet.

Dr. Alföldy Dezső.

A házastárs rendelkezési joga saját keresményéről.

A közszerzeményi jog abban az alakban, amint a Mt. javaslatában olvasható, nem tekinthető sem ősi jognak, amelyhez a nemzeti tradíció vonzana, sem pedig olyan élő jognak, amelynek általános helyességét az élet és a joggyakorlat kipróbálta volna. Nem ősi jog, mert hajdan a közszerzeményben osztozó özvegynek nem volt sem özvegyi joga, sem hitbére, sem özvegyi, illetőleg hitvestársi joga, sem tartási és kiházásítási joga és mert a közszerzeményi jog csak a nem nemes, túlnyomólag vagyontalan lakosság joga volt (ahol ritkán érvényesülhetett). De általánosan kipróbált élő jognak sem tekinthető, egyrészt, mert a javaslat ezt a jogot a gyakorlatban eddig ismeretlen szabályokkal bátyázza körül s e mellett, mert ezt az intézményt eddig nem alkalmazták a vagyonság tekintetében igen jelentős honorácior (nemes és jászku) rétegekben.

A Mt. közszerzeményi rendszerét e szerint, bár igen érdemes és alapelveiben helyes, de mégis csak új törvényalkotási kísérletnek kell tartani, amelyhez ennél fogva, de lege ferenda hozzászólni nemcsak megengedett, de lelkiismereti kötelessége is mindazoknak, akik azt a családi élet jövő alakulása és a jövő nemzedék sorsa szempontjából nem találják kifogástalannak.

A közszerzeményi rendszert a kispolgárok életviszonyaihoz illőnek tartják, minthogy ezeknél a férj és feleség egyaránt részt vesz a kereső foglalkozásban. Azonban még a legideálisabb munkamegosztású kispolgár családban is hátrányos lehet ez a rendszer. Ugyanis a kispolgár és kispárosok foglalkozásában rendszerint részt vesznek a gyermekek is, tehát ezek — gyakran nagymértékben — hozzájárulnak a vagyon szerzéséhez. Mármost a javaslat

rendszere szerint, ha meghal a férj, a feleség a vagyon egyik felét közszerzeményként viszi el — esetleg más házasságba, a másik feléből pedig — haláláig — özvegyi jog címén akár ki is zárhatja a vagyon szerzésében részes gyermekeit (pl. az üzletet vezető fiút a neki existenciát jelentő üzletből). A közszerzeményi jog semmi tekintettel sincs az utódokra s egyik fontos oka a kispolgári vagyoni elforgásolódásának. Káros hatásai szaporodnak, mihelyt olyan foglalkozási köröket tekintünk, amelyekben a házastársak együttmunkálkodása nem lehetséges és még inkább, ahol az egyik házastárs vagyonszerző tevékenysége rendszerint túlnyomó. Ilyen körök: a jól kereső szakmunkásoké, a honoráciornak nem minősített szellemi munkásoké, hivatalnokoké és a nagyobb vállalkozóké. Hogy e mindinkább szaporodó körökben a közszerzeményi rendszer milyen káros következményekre vezet, arról a Jogállam 1929. évfolyam 191. és következő lapjain adtam ismertetést. Ha a közszerzeményi rendszert — megfelelő korrektívumok nélkül — kiterjesztik az életviszonyokban és jogtudásban még raffináltabb honorációr körökre is, akkor kétségtelen, hogy a családi visszaéléseknek és az ezekből eredő viszályoknak újabb özöne fogja a társadalmat megfertőzni.

Szladits Károly, bírósági joggyakorlatunk e kiváló ismerője, nemrégiben arról számolt be, hogy újabban alig telik el hónap, hogy a Kúria a főszerzői rendszert egy-egy újabb foglalkozási körre ki ne terjesztené. Ez nyilván azt mutatja, hogy a bíróság ezt a rendszert mind több körben találja az életviszonyok szerint megfelelőbbnek. Minthogy a férfiak keresetének csökkenése miatt feltartóztathatlan a nőknek kereső pályára tódulása, mind több nő fogja kívánni a saját keresményéről való rendelkezés jogát és a közszerzeményi rendszer — hogyha gátolja-e szabadságot — hovatovább mind több kereső nőre is méltánytalan teherre válik. Ilyen körülmények között vajjon célszerű-e az ősidők óta bevált főszerzői rendszert jogunkból oly erővel kiirtani, — amint most tervezik — hogy az abból helyes szabadrendelkezési elvnek a törvény még méltányosságból, egyes esetekben se engedjen érvényesülést?

A javaslat közszerzeményi rendszerében — szerény véleményem szerint — az a hiba, hogy még a nyilvánvalóan kötelesség-szegő és érdemtelen házastársat is feltétlenül egyenlő jogokba helyezi az egyedülszerző érdemes házastárssal, a kötelesség-szegés miatt pedig hátrány alkalmazását, a 161. §. ritka esetén kívül, nem engedi, sőt a 148. és 160. §-okkal lehetetlenné is teszi. A 148. és 160. §-ok teljesen gúzsba kötik a szerző fél rendelkezési jogát. Noha köztudomású, hogy minden vagyonszerzés riszkírozással, előzetesen ingyenesnek látszó áldozatokkal jár, a javaslat az ingyenes vagyonátruházásokhoz oly súlyos következményt fűz, hogy ha az ajándékozásnak a később bekövetkező nagyobb vagyonszerzéssel való kapcsolata jogszerűleg ki nem mutatható, akkor az ajándékozás az ajándékozó különvagyonának terhére megy és azért még harmadik személyek is felelnek a másik közszerző félnek. Viszont az ajándékozó által később szerzett nagyobb vagyonból a mitsem szerző házastárs egyenlő részt fog kapni. A 148. és 160. §-ok teljesen lerontják a közszerzeménynek azt az értelmét (a követelés-jelleget), amelyet a 140. §. 2. bekezdése annak adni kíván. Az özözen számító házastárs könyvvezetést kezdhet arról, ami a másik fél keresményéből őrá esik és amivel az a keresmény a másik fél ajándékozásai folytán kevesbedik. A kereső házastárs elszegényedhet, az érdemtelen viszont vagyont gyűjthet amannak keresményéből. Így nyilvánvalóan megbomlik a házastársak sorsközössége. Hasonló következményekre vezethet a 152. §. is.

A 152. §-t — hogy a szerződési szabadságon csorba ne essék — még el lehetne fogadni olyan módosítással, hogy az egyik házastárs elismert közszerzeményi részének a szerzeményi közösség megszűntekor való kiszolgáltatását csak az akkor tényleg meglévő közszerzemény erejéig, de az elismerő házastárs külön vagyonának sérelme nélkül lehessen követelni. Azonban a 148. és 160. §-ok annyi méltánytalanságot rejtenek magukban és annyira illuzóriussá teszik a vagyonszerző házastárs rendelkezési jogát, hogy e két §. teljes törlését kell javasolni. Hiszen a forgalom biztonsága, a termelés prosperitása, a házasság rendje és az utódok érdeke szempontjából a kereső fél rendelkezési szabadságát legalább kell olyan fontosnak tartani, mint a házastársak szerződési szabadságát. Miért éppen a megérdemelt külön-keresmény feletti rendelkezési szabadságon túrjunk ekkora sérelmet? A rendelkezési szabadság helyreállítása azonban csak akkor lehet következetes és teljes, ha nemcsak élők között (vagyis inkább a szerzeményi közösség ideje

alatt), hanem arra az esetre is érvényesülhet, mikor a szerzeményi közösség akár még a házastársak életében, akár a kereső fél halálával megszűnik. E szerint a 149. §. 7. bekezdésének szabályát az utóbbi esetekre is ki kellene terjeszteni.

Ha a kereső házastársnak a saját keresményével való rendelkezési joga ekkép valósággá válik, akkor a házastárs rendelkezése önként értetőleg arra is kiterjedhet, hogy a kizárólagos keresményéből való tulajdoni részesedésben korlátozza a másik házastársat. Így a kereső fél úgyszólván első bíró lehet annak elbírálásában, hogy mi az ő kizárólagos keresménye és hogy ez a házasság után kinek jusson. De csak első bíró és nem mindig fenyítő bíró. A szerzőfél rendelkezési szabadsága nemcsak a javasolt terjedelemben, de ennél még sokkal teljesebb mértékben ma is megvan a főszerzői rendszerben, de azért az utóbbit nem szokás fenyítő jellegűnek tartani és e miatt hibáztatni. A legharmónikusabb családi életben és a legnagyobb hitvestársi szeretet mellett is igen indokolt lehet, hogy az egyik házastárs a saját keresményét ne juttassa teljes felerészben a másik házastársnak, aki esetleg dúskálkodik saját különvagyonban vagy pedig a vagyonnal bánni nem tud. Ily esetekben teljesen méltányos és megfelelő biztosítást kaphat e másik házastárs az özvegyi jog, a hitvestársi öröklés és annyi más törvényből folyó jog révén. Mindazáltal helyes, ha gondoskodás történik arról, hogy az említett korlátozás csak kivételesen és nagyon megfontoltan történhessék, e végből a kérdéses nyilatkozat érvényét közokirathoz kellene kötni. További garanciája lenne még a kizárt házastársnak a megtámadási jog. A bíróságnak teljes szabadságot lehetne adni arra, hogy szabad mérlegeléssel, nemcsak a valóságos kereső tevékenységnek, hanem a házastársak mindennemű kölcsönös kötelességteljesítésének méltányos figyelembevételével állapítsa meg azt, hogy a kérdéses vagyont mennyiben lehet csupán az egyik fél kizárólagos és így szabad rendelkezése alá eső keresményének tekinteni.

Ezek szerint javaslatom az, hogy a közszerzeményi rendszer alapulvétele mellett engedjék meg, hogy egyes különösen indokolt esetekben érvényesülhessen az érdemes főszerző rendelkezési szabadsága. Az a forma, amelyben ezt ajánlom, annyira fakultatív és enyhe, hogy a kereső fél kérdéses rendelkezése alapján csak a legindokoltabb esetekben csokulhatna az egyik házastárs rendszerinti közszerzeményi része. A kötelességteljesítő vétlen házastárs még akkor is bizton számíthatna a közszerzemény felére, hogyha a természetének és képességeinek megfelelő egyéb házastársi kötelességek megfelelő teljesítése meggátolná is őt a szorosan vett vagyonszerző tevékenység folytatásában. A szerző fél bölcs vagyonelosztó rendelkezését a megértő másik fél valószínűleg még akkor sem támadná meg, ha az elosztás nem felelne is meg teljesen az ő formális jogának.

Jöllehet a nem szerző házastárs megszorítása olykor igen indokolt lehet megtorlási jelleg nélkül is, a rendelkezési szabadság javasolt irányú helyreállításával el lehetne érni az érdemesség kívánatos szelekcióját is. Ezáltal kiküszöbölhető lenne az a hiba, hogy a tervezet a vétkes házastárs érdemtelen haszonszerzését is biztosítja. Kiküszöbölhető lenne a nélkül, hogy a státus szerinti dualizmus fenntartatnék és a nélkül, hogy a bíróság minden egyes házasság megszűnésekor okvetlenül vizsgálni tartoznék, hogy az eset körülményei szerint a közszerzeménynek milyen arányú megosztása lenne méltányos.

A javasolt rendelkezéseket előnyösen egészítené ki *Stolpa József*nek az az indítványa, hogy a 161. §-ban megjelölt esetén kívül mindannyiszor, mikor a bíróság a házaselet megszűnésének következményei felől dönt, joga legyen a bíróságnak az egyoldalúan súlyos vétkekességben talált házastársat a rendszerint járó közszerzeményi részben korlátozni. Azonban kívánatos, hogy a bíróság ezt a súlyos jogát ne hivatalból, hanem csak a vétlen fél (illetőleg jogutódai) kérelmére gyakorolhassa. *Dr. Tunyogi Szücs Kálmán.*

Megjegyzés a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának 159. §-hoz.

Mint jogászörökben ismeretes, a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának jogászegyleti tárgyalása során a házassági vagyonjog körébe tartozó rendelkezések közül a halasztás kedvezményét rendező 159. §. egyike volt azoknak a rendelkezéseknek, amelyek a legtöbb vitára szolgáltatott alkalmat. A Jogászegylet magán-

jogi szakosztályának nagyon is elhúzódtott vitáján az idő előrehaladottsága folytán nem volt alkalmam felszólalni, ezért az oda szánt rövid megjegyzés számára itt kérek helyet.

A 159. §. 2. bekezdése értelmében halasztás kedvezményének csak akkor van helye, ha a kötelezett házastárs a másik házastárs közszerzeményi követelésének és a követelés kamatainak erejéig dologi biztosítékot ad.

A jogászegyleti vita során, emlékezetem szerint dr. Holitscher Szigfrid kir. közjegyző mutatott rá arra, hogy a kívánt biztosíték megadása a gyakorlatban igen nagy nehézséget fog okozni. Ezt az észrevételt magam is osztom és annak alaposságát gyámsági jogunk köréből vett analógiával szeretném igazolni és ezzel elérni azt, hogy az említett rendelkezés újabb megfontolás tárgyává tétessék.

Az 1877: XX. tcikk 271. §-ának utolsó bekezdése kimondja, hogy vagyonszövetség esetében az üzletnek a gyámoltat vagy gondnokoltat illető része kellőleg biztosítandó. A törvény szövegéből kitűnően ez parancsoló rendelkezés, de a gyakorlati élet parancsa itt is erősebbnek bizonyult a törvényénél s a gyakorlat igénye átütötte a betű imperativusát.

A székesfőváros árvaszéke e tekintetben évtizedek óta törvényrontó gyakorlatot folytat csak azért, hogy érvényt szerezzen a gyámsági törvény egy másik alapvető rendelkezésének, amely kimondja, hogy a gyámoltak és gondnokoltak szellemi és anyagi érdekeinek megóvása és előmozdítása a gyámhatóságnak legfőbb feladata. Igen sokszor ugyanis a kiskorúnak érdeke egyenesen azt kívánja, hogy az atyától örökölt gyár, kereskedelmi- vagy iparüzlet az ő részére fenntartassék, mert ez az üzlet biztosítja a kiskorú további megélhetését, kiképzését. Felszámolás esetén pedig a kiskorú öröksége valóságos értékében, készpénzre átváltva jelentékenyen lecsökkenne vagy — amint erre számtalan példa volt — teljesen elpusztulna. Ha azonban a gyámhatóság az üzlet fenntartását csak kellő biztosítás esetén engedné meg, ezzel magát az üzletet tenné tönkre. Rendszerint ugyanis a kiskorú örökös önjogi üzletársának (a hátramaradt házastársnak vagy idegen cégtársnak) az üzleten kívül más vagyona nincs és így a biztosítás csak úgy történhetne meg, ha az üzletből a kiskorú jutójának megfelelő értékű tőkét vonnának ki és helyeznék gyámpénztári letétbe. Ez a megoldás azonban egyrészt gazdaságellenes, másrészt az üzlet tönkretételét idézné elő, mert éppen az üzlet folytatásához szükséges forgótőkét vonná el. De ha netán más vagyona is van a kiskorú üzletársának, akár az ingatlanon történő telekkönyvi bekebelezés, akár nagy értéket képviselő értékpapírok gyámpénztári letétbe helyezése legtöbb esetben olyan súlyos megterhelést idézné elő az önjogi üzletárs gazdasági helyzetének, hogy az józanul a kiskorú érdekében sem volna követelhető. Hogy ez a gyakorlati álláspont az életviszonyok kényszerítő hatása alatt a törvény rideg betűjével szemben mily hamar kialakult, mutatja az a körülmény, hogy a gyámsági törvény életbelépését követő negyedik évben dr. Sipőcz László gyámsági törvényünk leghivatottabb magyarázója szintén a fenti álláspontot foglalja el.* Rámutat Sipőcz arra, hogy vagyonszövetség esetében a gyámoltat vagy gondnokoltat illető üzletrésznek a törvényben kívánt árvaszerű biztosítása gyakran elérhetetlen. Így ha a jogelőd szerződése alapján a társtulajdonosok biztosításra amúgy sem kötelezhetők, vagy a biztosításra a tulajdonostársak nem képesek vagy nem hajlandók. S ő is kiemeli, hogy a kiskorú léteérének sérelme nélkül — a törvény imperatív rendelkezése ellenére — az üzlet fenntartását a biztosítás feltételétől függővé tenni nem lehet.

Szerény nézetem szerint hasonló nehézségekkel találkozunk a gyakorlatban a Javaslat 159. §-ának 2. bekezdése esetében. Ha nem tévedek, ez a rendelkezés gyakran akkor kerülne előtérbe, amikor az egyik házastárs halála után az ő rá jutó közszerzeményt a kiskorú örökösök részére be kellene a gyámpénztárba fizetni, viszont az életben maradt házastárssal, vagyis a másik szülővel szemben méltányos lenne, ha az a halasztás kedvezményét hosszabb ideig, esetleg a kiskorúak önjogúságának eléréig igénybe vehetné. Ha azonban a Javaslat említett rendelkezése változatlanul kerül a törvénybe, a gyámhatóságnak igen nehéz helyzete lesz. Az árvaszék mint annyi más esetben, ezúttal is jobb szándéka ellenére a törvény parancsa folytán kénytelen lenne a «rossz fiú» szerepét vállalni és a hátramaradt házastárstól vagy a közszerzeményt vagy a dologi biztosítékot követelni, amiáltal sok esetben a szülőt

és így közvetetten az annak eltartására utalt kiskorúakat hozná súlyos helyzetbe. Nagyon kívánatos; hogy a gyámhatóság megszabaduljon ennek az ominózus kötelező gyámoltásnak terhétől.

Dr. Szokola Leó.

Halasztás kedvezménye a közszerzemény kifizetésénél.

(Mjtj. 159. §.)

I. «A Tj. az élet igazságával ellenkezőnek tekinti azt, hogy elhalván a nő, annak örökösei (leszármazói, kik a férjnek esetleg mostohagyermekai, oldalrokonai, végrendeleti örökösök stb.) a férjtől az ő saját maga szerezte vagyonának a felét elvehessék, ezáltal egész vagyoni tevékenységét megszibasszák, vagyoni élet-sorát ketté vágják.»

Ezen szavakkal indokolta Grosschmid a közszerzemény kifizetésének elhalasztását saját törvénytervezetében (Magánjogi tanulmányok II. k. 886.). A halasztás kedvezménye Grosschmid javaslatából került bele a két tervezetbe (I. T. 166. §. II. T. 72.), a bizottsági szövegbe (68. §.) és a Mjtj.-ba (159. §.).

Amily helyes ennek az új intézménynak alap gondolata, annyira kifogásolható annak a javaslatban foglalt részletes szabályozása.

A javaslat szerint az életben levő házastárs csak három feltétel mellett kérheti a halasztást: a) ha a követelés után kamatot fizet; b) ha a követelés és annak tőkeértéke után negyedévenként utólag fizetendő kamata erejéig dologi biztosítékot ad; c) ha a másik házastárs vagyonára vonatkozó minden közszerzeményi követelésről lemond.

Ez azt jelenti (a legtöbb esetben), hogy amit a javaslat az egyik kezével ad, azt másik kezével visszaveszi. A halasztás célja (amint Grosschmid néhány szóval plasztikusan kifejezi), annak megakadályozása, hogy a vagyon felének kiadása a túlélő egész vagyoni tevékenységét meg ne zsibassza, vagyoni életsorát ketté ne vágja. De ha a halasztás csak kamatfizetés és dologi biztosíték mellett érhető el, ez a legtöbb esetben éppoly súlyos következményekkel jár, mintha kiadja a közszerzeményt.*

A kereskedő, iparos, gyáros (különösen a mai súlyos gazdasági és hitelviszonyok mellett) nem képes dologi biztosítékot szerezni vagyonának fele erejéig. És ha kivételesen azért, mert egyéb lekötött külön vagyona is van, mégis tudna dologi biztosítékot nyújtani (akár jelzálog, akár értékpapírok lekötése formájában), mi értelme volna ennek? Mi értelme van annak, hogy óriási áldozatok árán dologi biztosítékot szerezzen? Hisz akkor inkább hitelt szerez és kifizeti a közszerzeményt. A halasztás illetően szabályozása tehát a legtöbb esetben (és épp ahol arra a legégetőbb szükség volna) kizárná annak igénybevételét.

Legfeljebb ingatlantulajdonosok vehetnék igénybe, de azok is csak akkor, ha az ingatlan tehermentes vagy csak az érték $\frac{1}{3}$ erejéig van megterhelve. Ellen esetben nem volna meg e dologi biztosíték a tőke és annak kamatai erejéig.

II. A 159. §. visszafeljődést jelent az előző tervezetekkel szemben.

Míg a 159. §. szerint a bíróságtól függ annak a megállapítása, hogy van-e helye egyáltalában halasztásnak és ha igen, mennyi időre, addig az előző tervezetek szerint a túlélő házastárs követelhetette a haláláig való halasztást, ha kamatot fizetett, dologi biztosítékot adott és a másik házastárs irányában minden közszerzeményi követelésről lemondott. Sőt a II. T. szerint (168. §.) ez esetben a közszerzemény pénzben volt kiszolgáltatandó és időközi kamat nem járt.

Ha a közszerzemény történelmi fejlődésére visszatekintünk, azt a meglepő felfedezést tesszük, hogy a halasztás kedvezménye nem novum, hanem visszatérést jelent régi jogunkhoz.

Grosschmid a már idézett helyen azt mondja, hogy a közszerzeménynek a házastárs halála esetén való esedékessége «Nem is alapszik sem a HK-ön, sem az 1840: VIII. tcikken, mint ezt már Frank kiemelte. A mondott törvényhelyek csak a férj halála utánra adják a nőnek a közszerzeményi osztályrészt».

Frank szerint «Némely tanítók tovább is mentek, azt állítván, hogy a keresménynek felerésze már ura életében az asszonyt illeti;

* Részletesen és érdekesen fejti ki a kérdés ezen részét dr. Szokola Leó fenti cikke.

amiből következne, hogy azt adhatná, hagyhatná akinek tetszik, férje ellenére is. De a veszedelmes állítást, legalább a városokra nézve, sem törvénnyel, sem régi levelekkel, sem élő szokásokkal igazolni nem lehet».

«Tűrhetőbb volna azon vélemény, hogy az asszony halála törvényt, a közkeresménynek felerésze azonnal gyermekeire száll és hogy apjok többé ellenkező rendeltetést nem tehet. De Werbóczyból ennyi sem igazolható és a kir. Kúria 1772-ben ellenkező értelemben ítélte. Mindazonáltal a tanító könyvek tekintetével az említett vélemény annyira elterjedett, megis erősödött, hogy már a jobbágyokra nézve újabb törvénybe is átment.»

Tehát a mai jog, hogy t. i. a közszerzemény a házasság bármely okból való megszűnése esetén azonnal esedékessé válik és kiadandó, nem felel meg a kérdés régi, 1848 előtti szabályozásának.

De nem is következik a közszerzemény alap gondolatából.

A gyakorlat emberei tudják, mennyire érthetetlen a férj előtt, hogy ő felesége halála esetén vagyonának felét köteles felesége örökösének kiadni.

Ez mint általános szabály nem szükségképpen folyománya a közszerzemény alap gondolatának.

A közszerzemény célja a másik közszerző házastárs jogainak megvédése. A közszerzemény alap gondolatából folyik, hogy az egyik házastárs halála esetén a túlélő megkapja a közszerzeményi részét. De nem folyik szükségképpen, hogy az egyiknek halála esetén a túlélőt az elhalt házastárs örökösei tönkre tehesék vagy neki súlyos gondokat okozzanak, csak a mai jog szemüvegén át látjuk természetesnek, hogy a feleség örökösei nyomban követelhetik a férjtől a közszerzemény kiadását. Hogy ez nem szükségképpen folyománya a közszerzemény intézményének, mutatja a fentebb ismertetett régi szabályozás.

Ha a feleség szerezte a vagyont a házasság tartama alatt, akkor őt a férj halála esetén a férj hagyatékát illető közszerzeményi részen özvegyi haszonélvezeti jog illeti, tehát nem köteles életében a közszerzeményt férje örökösének kiadni. Miért ne illesse meg ez a jog a férjet is a saját maga által szerzett vagyonra?

Kinek sérelmére válnék ilyen szabályozás? Vegyük sorba a lehetőségeket!

Leggyakoribb eset, hogy a gyermekek állanak, mint az elhunyt házastárs örökösei, a túlélő szülő ellen. A legtöbb esetben a gyermekek, akár szeretetből, akár félelemtől vezetve, nem is lépnek fel szülőjük ellen. De hány tragédiát idézett elő a gyermeknek ama joga, hogy apjától annak a vagyonnak felét követelhetette, melyet az (habár az anya közreműködésével) maga szerzett. Nem természetellenes, hogy a törvény ezekben az esetekben a gyermeket saját szülője ellen akarja megvédeni? Hisz a szülők megvédhetik egymást: végrendeletükben akként intézkedhetnek, hogy a túlélő haláláig az egész vagyon birtokában marad és kötelesrészre szorítják a végrendelet megtámadóját. De erre a megoldásra csak a nagyobb vagyonok tulajdonosai gondolnak. Megengedem azt is, hogy van eset, mikor a gyermek védelmére szorul szülője ellen. De bátran mondhatjuk, összehasonlíthatatlanul több esetben árt a gyermeknek, ha szülője ellen fordulva követeli anyai jussának kiadását, mint a hány esetben csorbát szenvedne a joga, ha csak mindkét szülő halála után nyílnék meg örökjoga. Egyetlen kivételt lehetne és kellene tenni: ha a túlélő házastárs új házasságra lép. Ez esetben megnyílnék a gyermek joga arra, hogy a közszerzemény kiadását követelhesse.

Még kevésbé indokolt a közszerzemény kiadásának a kötelesege, ha az elhalt házastárs távolabbi rokonait vagy pláne idegeneket nevezett meg örökösökül. Nincs jogosultsága annak, hogy ily esetben a túlélő házastárs a közszerzemény kiadására köteleztessék.

Egyetlen eset midőn indokoltnak tartom az elhunyt házastárs örökösének megvédését a túlélő házastárs ellen: a mostoha-gyermekek védelme a mostohaszülő ellen.

III. Nézetem szerint tehát közös leszármazók, távolabbi rokonok, idegenek ne követelhesék a közszerzemény kiadását, ne követelhesenek kamatot, ne követelhesenek semmiféle biztosítékot.

Ha ezen radikális indítványom visszhangra nem találna, akkor is lényegesen enyhítendő a 159. §.

Vegyük sorba a 159. §. elleni kifogásaimat.

a) Teljesen indokolatlan, hogy a túlélő házastárs, csak az esetre kaphasson halasztást, ha a másik házastárs vagyonára vonatkozó minden közszerzeményi követelésről lemond.

Mínt hogy nézetem szerint a halasztás a természetes és nem

az azonnali esedékesség, nem is kell megindokolnom, miért tartom igazságtalannak a lemondást.

b) Fentebb kifejtettem, hogy helytelennek tartom a dologi biztosíték követelését. Dologi biztosíték csak ingatlan tulajdonosától legyen követelhető. Minden más esetben a biztosíték mellőzendő.

Ha ez túradikális, akkor legalább az volna kimondandó, hogy nem követelhető biztosíték, ha annak nyújtása a túlélő házastárs vagyoni helyzetét lényegesen súlyosbítaná. (Kifejtettem, hogy ily biztonsági szelep nélkül a «halasztás kedvezménye» fából vaskarika lesz és nem fog funkcionálni.) Világosan kimondandó, hogy se kamat, se biztosíték nem követelhető, ha a túlélő házastársnak a közszerzeményen kívül egyéb vagyona nincs és annak jövedelme (figyelembevétel a házastárs munkáját is) az illendő tartást nem haladja meg. (Ezen korrektívum nélkül az a furcsa helyzet állna elő, hogy a Mjtj. 117. §. folytán kedvezőbb helyzete volna keresőképtelen özvegy férfiaknak, mint a munkaképesnek.)

c) Megfontolandó az is, hogy ne mondja-e ki a Mjtj., hogy az elhalt örököse választhat: ha biztosítékot kér, akkor le kell mondania a kamatról.

d) A 159. §. szerint a túlélő házastárs, «megfelelő időre», esetleg haláláig terjedő halasztás kedvezményét veheti igénybe.

Mi az, hogy «megfelelő időre»? Rám utattam, hogy igen sok esetben a túlélő házastárs nem lesz képes a feltételeket (dologi biztosíték) teljesíteni. De, hogy időt nyerjen, hogy ne legyen kénytelen a közszerzeményt nyomban kifizetni, perbe fog bocsátkozni és halasztást fog kérni «megfelelő időre».

Nem volna célszerűbb, ha a törvény a túlélő házastársnak néhány évre feltétlenül megadná a halasztás kedvezményét? Hány per volna ekként elkerülhető.

e) A halasztás csak akkor kérhető, ha a közszerzemény kifizetése a túlélő házastárs «vagyoni romlását okozná vagy reá egyébként méltánytalan hátránnyal járna». Nézetem szerint ezen feltétel is csak akkor legyen szükséges, ha a házastárs *hosszabb* halasztást kér. Különböztet megint csak perre kényszerítjük. Felesleges a «vagyoni romlás»-nak, mint feltételnek kiemelése, mert ha «méltánytalan hátrány» esetén igénybe vehető a halasztás, úgy még inkább «vagyoni romlás» veszélye esetén.

f) A javaslat szerint a házastársnak kamatot kell fizetnie. A javaslat nem állapítja meg a kamat nagyságát. A Mjtj. 1108. §., mely a törvényes kamatlábról intézkedik, nem alkalmazható a 159. §. esetében. Az 1108. §. ki volna egészítendő akként, hogy a kamatot a törvényes kamatláb szerint kell számítani mindazon esetekben is, ahol kamat fizetését a törvény rendeli.

g) «A házasság felbontása esetében ez a kedvezmény csak a nem vétkes házastársat illeti.»

Ez a feltétel novum az I. és II. T.-el szemben, melyek szerint a halasztás kedvezményét a vétkes házastárs is igénybe vehette.

Ez a kérdés kis részlete annak a problémának, hogy a házasság felbontása esetén a vétkeség kérdése legyen e kihatással a vagyoni jogi kérdésekre és mely határig.

Míg az elhalt házastárs örökösivel szemben a túlélő házastárs legmesszebbmenő megvédését tartom szükségesnek, addig a két házastársat egymás között a közszerzemény kérdésében egyenrangú félnek tekintem. A házasság felbontása esetén is. Sőt akkor leginkább. Mert akkor szorul elsősorban védelemre az a házastárs, aki nincs a közszerzemény birtokában. Nem tartom helyesnek, hogy a vétkes házastárs ne kérhesse a közszerzemény kiadását. Már többször kifejtettem, hogy a bírói ítélet csak forma szerint dönti el, ki vétkes a házastársak közül. Nem volna helyes a vétkeség kérdéséhez ily súlyos következményeket fűzni.

h) «A közszerzemény megosztása, halasztása esetében is a *rendes szabályok* szerint megy végbe.»

Az I. és II. T. szabályozása, mely szerint halasztás esetén a közszerzeményt pénzben kell leróni, helyesebb volt.

Mit jelent az, hogy «rendes szabályok» szerint? A 155—157. §§-ok a közszerzemény megosztásának különböző módjait szabályozzák. Halasztás esetén nem igen képzelhető el más megosztás, mint a közszerzeménynek pénzben való megállapítása és pénzben való kifizetése.

IV. A halasztás kedvezményének reformeszméje, már az országbírói értekezlet alkalmával felmerült ezen szövegezésben:

«A házasság alatti szerzemények mindkét hitvestársat közösen és egyenlő arányban illetik, azonban a nőnek szerzeményrészét

annak örökösei vagy hagyományosai csak a férj halála után vehetik birtokba.»

Most, hogy a közszeremény intézményét a 140. §. az ország minden állampolgárára kiterjeszti, feltétlenül szükséges a halasztás kedvezménye, mint a közszeremény intézményének korrektívuma — de nem a 159. §. szövegezésében. *Dr. Teller Miksa.*

Szemle.

— **A hitelezők védelme** elsősorban magánjogi, a rosszhiszemű adósok üldözése elsősorban büntetőjogi feladat. Ezt a hatásköri megkülönböztetést akkor sem szabad szemelől téveszteni, ha a fizetésképtelenség a gazdasági életnek normális tünetévé fajult is. Jogos felháborodást váltott ki a háborút követő években a ma már szerencsére ritkuló gyakorlat, amely az államrendőrség főkapitányságát a központi járásbíróssággal tévesztette össze. Nincs okunk tehát lelkesedni azért a törvényjavaslatért sem, amely ennek az illegális gyakorlatnak legális alapot kíván biztosítani. Elismerést érdemel ugyan, hogy az igazságügyi kormány gyors készséggel reagált az OHE. szakszerű kezdeményezésére, de a lendület, amellyel a kért rendelkezéseket megalkotta, oly messze ragadta az ügybuzgó kodifikátort, hogy javaslatának első paragrafusa alapján Magyarország lakosságának túlnyomó többsége börtönbe kerülne. Mert a javaslat szerint mindenki büntetett, aki vagyonának csökkentésével hitelezőjének kielégítését szándékosan csorbítja. Aki tehát adós, már pedig ki nem az? — egy cigarettát sem szívhat el büntetlenül. Igaz ugyan, hogy a javaslat csak a kielégítési alapul szolgáló vagyonnak «jogtalan» csökkentését sújtja csekély háromévi fogházzal, de a készpénz, amelyből a kaján adós a cigarettát vásárolta kétségkívül kielégítési alapul szolgáló hiteljogunknak idevágóan egyelőre hiányzó rendelkezése következtében csak a büntetőbíró fogja majd eldönthetni, hogy a vagyoncsökkentés jogtalan és így büntetendő volt-e. Minthogy e paragrafus, amelynek megszüvegezésére a kodifikációs osztály a rendelkezésére álló kaucsukkészlet javarészt felhasználta, az egész javaslat sarkpontja, a minősített esetekkel alig érdemes részletesen foglalkozni. Legfeljebb izelítőül érdemel említést, hogy a hamis vagy gondtalan könyvvezetést, mint eszközselekményt büntette minősíti, bár egyben a hitelezők megkárosítási célzatát az alapselekmény meghatározásánál mellőzte. Minthogy pedig a vétkes bukás esetében, amelyet a Btk. egész rendszerének figyelmen kívül hagyásával egyformán büntet, akár szándékosan akár gondatlanságból követte el a vagyonbukott, a hamis könyvvezetés is az elkövetési cselekedetek közé tartozik, felmerül az az érdekes kérdés, hogyan lehet kereskedelmi könyveket gondatlanságból hamisan vezetni? Ha a törvényszerkesztő nem pályázott volna a «szerves» törvényalkotásnak örökzöld babérajaira, hanem beérte volna a csőd büntetőjogi következményeinek kiterjesztésével a kényszerregyesség és a kényszerfelszámolás eseteire és a superquota pönalizációjával, úgy módjában állt volna e baleseteket elkerülni. Ami végül a büntetési tételeket illeti, a javaslat azt a benyomást kelti, mintha az ismeretlen szerzőben a boldogult Shylock élevedett volna meg, akármily valószínűleg is egyébként, hogy e defectus nataliumban szenvedő hitelezőt ezidőszert az igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályában alkalmaznák szolgálattételre. Ha tehát a javaslat a maga egészében elfogadhatatlan is, mégis örömmel jegyezzük fel igazságügyi aktivumként, hogy a kormány legalább módot nyújtott az érdekelt szakköröknek e vélemény kifejtésére. Talán mégis sikerül meggyőzniök a minisztert, hogy a büntetőjogi kodifikációban a kevesebb néha igazán többet jelent.

— **Nagy Ferenc halálának évfordulója** alkalmából a Magyar Jogászegylet, amelynek az elhunyt évtizedeken át elnöke volt, kegyeletének oly módon is kifejezést kívánt adni, hogy dr. Baum-

garten Nándor nyug. közigazgatási bíró által tartott Nagy Ferenc-émlékbeszédet nyomtatásban e napra (szep. 8.) küldötte szét az egylet tagjainak. Az emlékbeszéd ékes tollal, a tanítványnak mestere iránti szeretetétől áthatva plasztikus képét adja az ember, tudós, tanár és törvényszerkesztő nagy jogásznak.

— **A Magyar Jogászegylet pályadíjat tűzött ki** az autók okozta károkért való felelősség kérdésében elkészítendő munkára a következő feltételek mellett: *A megoldandó kérdés a következő: «Milyen elvek szerint kellene szabályozni a gépjárművek okozta balesetekért és károkért való magánjogi és büntetőjogi felelősséget, különös tekintettel azokra a fontos érdekekre, amelyek a gépjárműközlekedés fejlődéséhez fűződnek?»* A pályaműben ismertetni kell elsősorban a fennálló magyar jogszabályokat a bírói joggyakorlat tüzetes feldolgozásával, továbbá a külföldön érvényben lévő jogszabályokat; bírálattárgyává kell tenni a fennálló jogszabályokat; s reá kell mutatni azoknak esetleges hibáira és hiányaira; a jogfejlődés irányára is kiterjeszkedve ki kell fejteni a szabályozás jogdogmatikai alapelveit és azokat a szempontokat, amelyek szerint a kérdést mind a forgalom és személybiztonság érdekét, mind az autóközlekedés fejlődésének érdekét egyaránt kielégítő módon szabályozni kellene. A fejtegetések eredményét a kérdés részletes szabályozását felölelő törvénytervezetbe kell foglalni s ahhoz a külföldi joganyagot is tartalmazó irodalmi értékű általános és részletes indokolást kell készíteni. Pályázati határidő 1929 december hó 31. napja. A pályaműveket a Jogászegylet ügyvezető titkárához, dr. Kollár László ügyvédhez (IV., Petőfi Sándor-u. 2.) jelgével el látva, könnyen olvasható kézírásos vagy gépírással alakban kell benyújtani és a szerző nevét, állását vagy foglalkozását és pontos lakcímét tartalmazó s a pályamű jelgéljével ellátott lepecsételt zárt levélborítékot kell csatolni. Pályadíj a Királyi Magyar Automobil Club által felajánlott 1000 P, mely összeg háromtagú pályabírálóbizottság által legjobbnak talált irodalmi becsű pályamű szerzőjének fog kiadatni. A bíráló bizottságba egy tagot a Királyi Magyar Automobil Club elnöksége, egy tagot és elnököt a Magyar Jogászegylet elnöksége a Magyar Jogászegylet tagjai közül fog kijelölni.

— **Az alkalmazottak szerződési szabadsága a Kúria gyakorlatában.** Az 1884: XVII. tc. 88. §-a szerint «az iparos és segédek közötti viszony szabad egyezkedés tárgya». Ezen jogelvvel szemben gyökeres változást jelentett az 1910/1920. M. E. rendelet, amely, szakítva a «szerződési szabadság» elvével, jogszabályba iktatta, hogy érvénytelenek a szolgálati szerződésnek az alkalmazott hátrányára eltérő azon kikötései, amelyek ellenkeznek a felmondásra és végkielégítésre vonatkozóan e rendeletben foglalt intézkedésekkel. (23. §.) Az 1910/1920. M. E. rendelet azonban kifejezetten csak azok szolgálati viszonyára terjed ki, akik kereskedőnek, vagy iparosnak vállalatában, mint tisztviselők, vagy kereskedősegédek vannak alkalmazásban. Mint ismeretes, ezen rendelet szociális szempontból azon nagy haladást jelentette, hogy a felmondási időt jelentékenyen felemelte, az alkalmazottaknak idevonatkozó jogait körülbástyázta és bevezette a szerződés nélkül, a törvény alapján járó végkielégítés intézményét, amely addig, csak a gazdatisztekre vonatkozóan volt meg jogrendszerükben. Mindazon, minden rendű és rangú magánalkalmazottak azonban, akikre a fenti rendelet nem vonatkozott, elestek azon benektől, amelyeket e rendelet nyújtott. Nem csodálkozhatunk tehát a felett, hogy különösen az alsó bíróságok e rendeletben a jogalkotó új sugallatát vélték felismerni s ezért annak rendelkezéseit per analógiám alkalmazták más magánalkalmazottakra is. Annál is inkább megtehették ezt, mert állandóan napirenden volt a magánalkalmazotti új törvényjavaslat törvényhozási tárgyalása, amely javaslat pedig a rendelet intézkedéseit a legtöbb magánalkalmazott kategóriára általánosította. Ezzel szemben a Kúria élesen disztigvál és más, mint a rendelet hatálya alá tartozó magánalkalmazottra, nem engedi alkalmazni annak szabályait. A folyó évi július hó 1-én hozott P. II. 2607/1927. számú ítéletében (J. H. III. évfolyam 32. sz. 970. eset) határozottan arra utal, hogy «az 1910/1920. M. E. rendelet hatálya alá nem eső magánjogi alkalmaztatási viszonyból eredő jogok és kötelezettségek a felek szabad megegyezésének tárgyai». Egy másik ítéletben, (P. II. 2352/1928., Hiteljog tára X. 56.) egy főpincér perében, a Kúria úgy döntött, hogy az «iparossegédnek tekintendő és sem a kereskedősegéd, sem pedig az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőjének fogalma alá nem vonható és ekként szolgálati viszonyára az 1910/1920. M. E. rendelet nem nyer-

het alkalmazást, hanem arra egyedül az 1924: XVII. tc. rendelkezései irányadóak. (Szerződési szabadság!)

A Kúria ezen ítéletei a tételes jog szempontjából kifogástalanok. De nem hagyható figyelmen kívül, hogy a tárgyalás előtt álló magánalkalmazotti törvényjavaslat az összes szellemi munkát végző magánalkalmazottra kiterjeszti az új jogszabályokat és ezért talán megfelelőbb lenne, ha a Kúria indokolt esetekben (midőn az alkalmazott minősége igen közel áll a rendeleti kategóriákhoz) a jogkiterjesztés szellemében döntene, mert ezáltal elősegítené az új törvénynek megrázkódtatás nélküli életbelépését. (M. E.)

— **A végrehajtás megszüntetési kereset halasztó hatálya zárlat esetén.** Végrehajtást szenvedő végrehajtás megszüntetési kereset adott be, amit a bíróság halasztó hatályúnak mondott ki. Végrehajtást szenvedő felfolyamodással élt, azt panaszolván, hogy a zárgondnok működését is fel kellett volna függeszteni, mert annak minden egyes cselekménye végrehajtási cselekmény, már pedig erre a halasztó hatály ki lett mondva. A törvényszék 21. Pf. 13,291/1929. sz. végzésével a felfolyamodást elutasította a következő indoklással: «A végrehajtás megszüntetése iránti kereset alapján a Vh. t. 31. §-a értelmében a végrehajtás folytatását felfüggesztő végzésnek az É. T. 41. §. utolsó bekezdése szerint az É. T. 41. §-ának 1925: XXXVII. tc. 2. §-a által módosított 1. bekezdésében körülírt halasztó hatálya van, az tehát a végrehajtási zárlatnak zárgondnok bevezetése útján történő fogatatosítását, mint egyelőre csak biztosítási intézkedést, nem gátolja, s annak alapján a zárgondnok működése fel nem függeszthető.

— **Kedélyes bürokrácia.** (Levél a szerkesztőhöz.) Minden kommentár nélkül közlöm a következőket: Egy budapesti részvénytársaság a fővárosi közigazgatási bizottság 16,803/1912. kbgy. számú határozata ellen 1913. évi január hó 30-án közigazgatási panaszt adott be 337 K 29 fillér túlfizetés és 12 K 22 fillér kamattérítés visszautalványozása iránt. Folyó évi április hó 3-án 68,785/I—1929. számú végzésével — a közigazgatási bíróság utasítására — felhívja az itteni m. kir. pénzügyigazgatóság az illető részvénytársaságot, nyilatkozzék, vajjon jelzett panaszát fenntartja-e, tekintve, hogy a panasz tárgya jelenleg csak pár pengőfillért (írd és értsd 3, három fillért) jelent. A részvénytársaság ezen hivatalos felhívásra egyszerűen bejelenti, hogy panaszát visszavonja s a beadványra, az összeg jelentéktelen voltára való tekintettel, de meg mint hivatalos felhívásra adott válasza, bélyeget nem ragaszt. És most — risum teneatis — kap egy 6 P 40 fillér illetékről szóló fizetési meghagyást.

Inhalt. Dr. K. Szladits: Die Debatte über die Errungenschaftsgemeinschaft. — Dr. St. Pap v. Sándorfalva: Bemerkungen zum Entwurf des U. B. G. B. im ungarischen Juristenverein. — Dr. D. Alföldy: Die Errungenschaftsgemeinschaft im Entwurf des U. B. G. B. — K. Szücs v. Tunyog: Das Verfügungsrecht des Ehegatten über das selbst erworbene Vermögen. — Dr. L. Szokola: Bemerkung zum § 159. des Entwurfes des U. B. G. B. — Dr. M. Teller: Begünstigung des Aufschubs bei der Auszahlung des Gesamtgutes. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér, állástkeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Hatodféléves Németországban tanult joghallgató, biztos német és angol szóbeli és írásbeli nyelvtudással, magyar-német gyorsíró, gépiró, ügyvédi vagy tolmácsi irodában megfelelő alkalmazást keres. Megkeresések «Szorgalmas» jelígre a kiadóba. 359

Ügyvédjelölt, szerény igényekkel, állást keres. Cím a kiadóba. 363

Budapesti és vidéki gyakorlattal jelölt állást keres. Budapesten fizetés másodrendű. Szíves ajánlatokat «jelölt» jelígre kiadóba kér. 362

A KÜLFÖLD NAGY REGÉNYEI

A modern regény reprezentatív könyvsorozata
30 kötetben

Díszes, művészi egészvászonkötésben **125— pengő**

A gyűjtemény tartalma:

Balzac: Ursule Mirouet.
Barrès: Kitépelt sarjak I/II.
Bonsels: Emberek útja.
Tündérvilág.
Csehov: A semmirekellő. — A halál árnyai.
Dosztojevszkij: Netocska Nezvanova.
Duhamel: Éjféli vallomás.
Dümov: A szélhalászok.
Gide: Meztelen.
Gogoly: Régimódi földesurak.
Bulyba Tárász.
Gorkij: Gorgyjejev Foma I/II.
Hauptmann: Thiel pályabr. — A soanai eretnek.
Hémon: Mária Chapdelaine.
Jerome K. Jerome: Minden út a Kálváriára vezet.
Lewis: Arrowsmith I/II.
Loti: Izlandi halász.
Löns: A második arc.
Nansen: A Menthe-testvérek. — Mária.
Noailles: Új remény.
Reade: A földönfutó örökös.
Schnitzler: Garlan Berta asszony.
Shaw: Cashel Byron mestersége.
Stevenson: A balantrai földesúr.
Turgenyev: Tavasz hullámok. — Első szerelem.
Unamuno: Kód.
Zweig: Az érzések zürzavara.

Megrendelhető előnyös havi részletfizetési feltételek mellett a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Dr. Gyémánt Jenő, volt nagyváradi ügyvéd Berlinben (Charlottenburg 9, Schwarzbürgallee 3), elfogad perenkívüli és peres jogi megbízásokat, házkezelést s ezzel összefüggő jogi s hitelügyeket. Megbízhatósága felől felvilágosítást adnak az Országos Hitelvédő Egylet és Magyar Hitelezői Védegylet irodái. 361

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem** I., Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Aut. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
 Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
 Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
 negyedévre 4 pengő

A BUDAPESTI JOGTUDOMÁNYI ÉS POLGÁRI KAMARA
 KÖZLEMÉNYI IRODÁJA
 ÉRKEZETT: 1929 OCT. - 1.
 Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Lőw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: Tanuvallomások és okirati kényszer. — Dr. Popper Tódor budapesti ügyvéd: «A békebíró». — Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Nyugdíjintézmények és munkaadók. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 8. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 6.

Tanuvallomások és okirati kényszer.

Sir Edward Creasy, jeles angol történétíró és jogtudós (1812—1878.) bizonyára másképp írja meg a Magyar Igazságügy VIII. (1877.) kötetében is megjelent tanulmányát: «Studies that help for the bar,» ha ma akar a jogi pályára készülőknek tanácsot adni abban, hogy a szorosán vett jogi tanulmányokon kívül mily más tanulmányokkal foglalkozzanak. Az ajánlott filológiai, filozófiai és történelmi tanulmányoknak a hasznossága ma sem csökkent ugyan, de még kevésbé nélkülözhetők a közgazdasági ismeretek és azok az ismeretek, a melyekre az ú. n. büntetőjogi segédtudományok tanítanak. Kiemelkedik e segédtudományok köréből különösen a *bírósági lélektan*, amely nem is éppen a büntetőjogásznak fegyvere, hanem minden jogászá, akinek az a feladata, hogy bírói ténymegállapításban résztvegyen, avagy e megállapításnak előkészítésével foglalkozzék.

Téves volna ugyan azt hinni, mintha ama lélektani kérdések, amelyek tényállásnak bírói megállapítása végett történő kihallgatásoknál felmerülnek, régebben nem foglalkoztatták volna a gondolkodó jogászokat. Az ellenkezőnek a bizonyítására elég a magyar jogtudomány történetében sem ismeretlen *Mittermaier*, heidelbergi professzornak 1834-ben megjelent, a bizonyítás tanával foglalkozó könyvére utalni. De a modern pszichológiai tudomány csak a tizenkilencedik század második felében fejlődik ki s az alkalmazott bírósági lélektan studiumának fellendülése csak követi. Ma már nagy irodalma van.

Ennek a bírósági lélektan egyik igen jeles és lelkes művelője *Albert Hellwig*, potsdami törvényszéki tanácselnök, akinek 1927-ben jelent meg rendszeres munkája: *Psychologie und Vernehmungstechnik bei Tatbestandsermittlungen, eine Einführung in die forensische Psychologie*...

A könyvet különösen becsessé teszi, hogy írója nemcsak pszichológus, hanem büntető bíró is, akit mindennapos gyakorlatában foglalkoztatnak a bírósági lélektan ama kérdései, amelyekről ír, aki nem csak elméletből, hanem a maga aggodalmaiból ismeri azokat a súlyos kétségeket, amelyekkel a vallomásokon alapuló ténymegállapítás jár.

A kérdéseknek első csoportja a kihallgató pszichéjére vonatkozó. Annak a lelkiülete, tárgyilagossága, aki tanut, szakértőt, ügyfelet, vádlottat kihallgat, miképp befolyásolhatja e kihallgatások eredményét? Mi az, amit e kihallgatásoknál kerülni, amire törekedni kell? Felemlíthető már itt a könyvnek befejező része is: a kihallgatás technikája (*Vernehmungstechnik*), amelynek gyakorlati útmutatásaiban különösen érvényesül az írónak bírói tapasztalata.

A kihallgatók pszichológiája után a vádlottaké következik: beismeréseik, tagadásaik, ártatlan vádlottak hazugságai védelmül, de a maguk terhére is.

A tanu pszichológiájáról szóló következő 115 oldal a könyvnek legérdekesebb része. A tanuvallomásnak, mint bizonyítási eszköznek nagy jelentőségéből a büntető és a polgári perben következik, hogy a bírósági pszichológiának is az a része a legfontosabb, amely a tanu lélektanával foglalkozik.

A tanuvallomás helyességének, annak, hogy a vallomás a való tényeknek megfelelően, a tanunak igazmondási szándékán kívül elsősorban az a feltétele, hogy a tanu megfigyelése helyes volt. A helyes vallomásnak második feltétele a pontos emlékezés. A harmadik pedig az, hogy a tanu megfigyelésének és emlékezésének tartalmát a kihallgató személyekkel híven tudja közölni, oly híven, hogy bennök is felidézze a megfigyelésnek tartalmát.

A tanu már a megfigyelésnél tévedhetett; az is lehet, hogy emlékezése volt helytelen és lehet, hogy emlékezésének tartalmát nem tudta helyesen közölni. Ezekhez járul még az a lehetőség, hogy a tanu nem is akarja megmondani az igazat.

A tudatosan hamis tanu kétségtelenül nagy veszedelme a helyes ténymegállapításnak, de nem a legnagyobb, mivel sokkal gyakoribb a jóhiszemű, azonban megfigyelésében vagy emlékezésében tévedő, esetleg a helyes megfigyelés közlésére képtelen tanu.

A pszichológiai megfigyeléseknek és kísérleteknek az eredménye az, hogy a jóhiszemű tanuvallomások sem felelnek meg rendszerint a valóságnak. Sokkal több a téves, mint a helyes vallomás, vagyis több a helytelen megfigyelés, emlékezés, közlés. A tanunak testi és szellemi állapota a megfigyelésnél, a helynek és időpontnak alkalmassága a megfigyelésre, a tanunak gondolati és érzelmi világa, emlékezetének ereje, közlési képessége mind befolyásolja a vallomást. Ezeknek a tanuvallomást befolyásoló körülményeknek a felsorolásánál Hellwig magyar író: *Kármán Elemér* dolgozatára hivatkozik (*Ein Schema zur Psychologie der Zeugenaussage*).

Hellwig foglalkozik a kérdés részleteivel: az észlelés zavarai, az érdeklődésnek és a figyelemnek jelentőségével az észlelésnél, az észlelteknél az előző élményektől befolyásolt feldolgozásával, az emlékezés korlátaival és gyakori meghamisításával, amelynek nemcsak az egyéni emlékezőhibáknak van szerepük, hanem a legkülönbözőbb szuggeszcióknak. Foglalkozik a közlés nehézségeivel. Mindent a bíróságok gyakorlatából vett ügyesen kiválogatott példákkal világít meg, amely példákban válnak csak teljesen megérthetőkké az általános tételek.

Az eredmény ijesztő. A bírói ténymegállapításoknak büntető és polgári ügyekben bizonyára legjelentősebb eszköze a tanuvallomás, a feltárt kép pedig a tanuvallomásoknak teljes megbízhatatlanságát mutatja. Minthogy jogszolgáltatásról van szó, nem foglalható el a skepsisnek kényelmes álláspontja, amely megnyugszik abban, hogy nincs mód a megismerésre. A tényállást meg kell állapítani s ebben a megállapításban, a megismerési lehetőség mai állapotában, nem nélkülözhető a tanuvallomás.

Hellwig sem szorítkozik a negációra, hanem a tanuvallomások felhasználásának szükségességéből kiindulva igyekszik megtalálni az eszközöket, amelyeknek segítségével a téves tanuvallomásokból eredő bírói hibák elkerülhetők. Kitűnő könyvének ez a legjelentősebb része.

A lélektani ismeretek mai állásában kétségtelen, hogy a legnagyobb gondosság sem vezethet teljes eredményre. A legfigyelmesebb óvatosság sem akadályozhatja meg, hogy bírói ténymegállapítások ne alapuljanak téves tanuvallomásokon. Ezek a pszichológiai tanulmányok ezért szükségképpen arra a gondolatra és törekvésre vezetnek, hogy a tanuvallomásoknak szükségessége a ténymegállapításnál lehetőleg korlátozódjék. A büntető perben, amely Hellwig könyvének különösen tárgya, ez nem lehetséges, ezért Hellwig ezzel a kérdéssel nem is foglalkozik. De a polgári perben megvan a lehetősége annak, hogy az *okirati bizonyítás* alkalmazásá-

nak előmozdítása a tanubizonyítás szükségességének eseteit csökkentse.

A polgári perrendtartás sem titkolja, hogy az okirati bizonyítást többre becsüli más bizonyításnál, mert 330. §-ában kimondja, hogy a bíróság mellőzhet «egyéb bizonyítást», ha «a fél megszerezhető okirattal bizonyíthat». Ez az intézkedés nem alkalmas azonban arra, hogy az ügyletkötő feleket okiratok létesítésére kényszerítse vagy akár csak buzdítsa. Azt a szerződő felek amúgy is tudhatják, hogy az okirat megkönnyíti a bizonyítást, de rendszerint nem feltételezik, hogy perre kerülhet a sor. És még ha gondolnának is erre a lehetőségre, nem aggódhatnak azért, hogy egyéb bizonyítást nem alkalmazhatnak, mert a 330. §. csak a meglévő okiratnak nyújt elsőbbséget, de hiányát a bizonyítás lehetőségének elvesztésével nem sújtja.

Okirat hiányában más bizonyításnak csak akkor nincs helye, ha a követelés megtestesült az okiratban, mint a váltóban és egyéb értékpapirokban. Váltókövetelés váltó nélkül nem érvényesíthető, hiába bizonyítaná a váltóhitelező tanukkal a váltói nyilatkozatot. Az idegen váltó elfogadjával (saját váltó kibocsájtójával) és kezeseikkel (Plósz : Váltójog, 482.) szemben az elveszett váltót pótolja bírói megsemmisítése (V. T. 79. §. 2. bek.). A váltó is csak annyiban kizárólagos bizonyítási eszköz azonban, hogy váltói kötelezettségnek létrejötté mással nem bizonyítható, de kifogás esetén a perben helye van más bizonyításnak és az aláírás valódiságának a bizonyításához is szakértő kell, tanu vagy eskü alatti kihallgatás.

Az okirati kényszer különben azt jelenti, hogy a jogügylet csak írásbafoglalással jöhet létre, mint a 4420/1918. M. E. sz. rendelet óta az ingatlan adásvétel. Ebből nem következik, hogy a jogügyletnek létrejöttét csak az okirattal lehet bizonyítani. Az ügyletnek okiratban kellett létrejönni, de okiratban létrejötté, ha az okirat elveszett, másképp, különösen tanukkal is bizonyítható. A feleség részére adott ingatlan eladásra jogosító meghatalmazás létezésének kérdésében, amely meghatalmazás csak közjegyzői okirattal történhetik [1886 : VII. tc. 23. §. b)], mondotta ki a kir. Kúria (1923. jan. 19. P. V. 5036/1922. Pj. Dt. VIII. 145.), hogy ha «az okirat elveszett vagy fel nem található, tanui és egyéb bizonyíték alapján is megállapítható» a meghatalmazás. A 283. sz. E. H. pedig állítólag elveszett írásbeli végrendeletnek esetében mondotta ki (1891 febr. 11. 4672/1890), hogy «egyáltalán kizártnak nem tekinthető, hogy a végrendeleti okirat elveszése esetében a véletlen elveszés ténye s a végrendeleti okirat tartalma és a törvényes kellékeknek megfelelő szabályossága más perrendszerű bizonyítékokkal bizonyítható». (V. ö. Kovács, 2. kiad. 319. §. I. 2. bek.)

Az okirati kényszer az okirat felmutathatása esetében sem jár teljes mértékben azzal a következással, hogy az ügylet tartalmát mással, mint okirattal bizonyítani nem lehet. Ha az okiratba nem foglalt vagy az okirattól eltérő megállapodás nem is bizonyítható ugyan, mert okiratba foglalás híján érvényes amúgy sem volna, — megengedett oly körülményeknek a bizonyítása, amelyek az írott szerződés magyarázására, felek ú. n. valódi szerződési akaratának felderítésére szolgálhatnak.

Gyarapszik a nem okirati bizonyításnak a lehetősége az okirati kényszernek olyan értelmezésével, amilyen a kir. Kúria jogegységi tanácsának 27. sz. polgári döntvényében foglaltatik, amely döntés szerint «az ingatlant elidegenítő jogügylet a 4420/1918. M. E. sz. rendelet 1. §-a szempontjából akkor is érvényes, ha az okiratban nincsen benne a felek között létrejött megállapodásnak minden része ; elegendő, ha az említett okirat a jogügyletben résztvevő feleken felül megjelöli az ingatlant és ellenszolgáltatást, ha pedig az átruházás ellenszolgáltatás nélkül történik, ez a körülmény kitűnik belőle». Ebben az esetben meg kell engedni ugyanis az okiratból hiányzó részeknek más módon bizonyítását.

Ez a más bizonyítás és így különösen a tanubizonyítás megengedett az okirati ügylet megdöntésére is, annak a bizonyítására, hogy az okiratba foglalt ügylet nem jött létre vagy a megtámadási perben, hogy érvénytelen. És megengedett annak a bizonyítására, hogy az okirati ügylet utóbb bekövetkezett tények folytán megszűnt.

A tanubizonyításnak ez a lehetősége ugyanilyen körű azokban az esetekben, amelyekben az nem törvényről fogva, hanem feleknek akaratából érvényességi kellék. Oly esetben pedig, amelyben az okirat csak bizonyító eszköz, a szerződő felek a valódi akaratot szabadon bizonyíthatják. A feleket nem lehet elzárni annak bizonyításától, hogy az okirat nem helyesen tartalmazza a felek-

nek kifejezésre jutott megegyező akaratkijelentését». (Kúria 1915 október 27. Rp. II. 1329. Pj. Dt. II. 139.)

A közjegyzői törvény novellájának singularis szabálya, hogy bizonyos jognyilatkozatoknak a bizonyítása okirati bizonyítás esetében «csak közjegyzői okirattal történhetik». Ilyenek a hozomány átadásáról és átvételéről kiállított elismervények akárki részére szólnak ; a házastársak vagy jegyesek által egymás részére kiállított okiratok, amennyiben mint bizonyító okiratokat harmadik személlyel szemben használják ; a jogügylet megkötésénél személyesen eljáró «vakok, siketnémák, olvasni nem tudó siketek vagy írni nem tudó némák által kiállított minden» okirat. (1886. évi VII. tc. 21. §.) Ez a szabály tisztán bizonyítási. A nyilatkozat érvényessége nem függ a formától, csak a bizonyítás módja korlátozódik, hogy — váltók kivételével (24. §.) — a bizonyítás nem történhetik másfajta okirattal. «A közjegyzői okirat» — mondja a kir. Kúria (1925 nov. 25. P. V. 2498/1925. Mj. Dt. XIX. 32.) — «ezeknél az ügyleteknél csak arra szolgál, hogy amennyiben valamelyik fél a 21. §-ban felsorolt valamelyik ügyletnek létrejöttét okirattal akarja bizonyítani, más okiratot arra a célra nem használhat, csakis közjegyzői okiratot, míg a jogügylet anyagi érvényességét — okiraton kívül — egyéb módon is bizonyíthatja». Ennek a szakasznak sincs tehát nagyobb jelentősége a tanubizonyítás elkerülésének szempontjából.

Valamivel nagyobb jelentőségű a bizonyítási szabályoknak a Code civil 1341—1348. szakaszaiban foglalt rendszere. (V. ö. Baudry—Lacantinerie—Guyot. Précis de droit civil II. 271.)

A francia jog hagyományos bizalmatlansággal viseltetett a tanuvallomással szemben és a Code civil 1341. szakasza csak annak a fejlődésnek a befejezője, amelyet az ordonnance de Moulins (1566) megkezdett s az ordonnance de Louis XIV. (1667) folytatott.

E szakasz szerint minden jogügyletet, amelynek tárgya 150 franknál nagyobb értékű, írásba kell foglalni és tanubizonyításnak okirat megcáfolására, kiegészítésére vagy az okirat kiadása előtt, idejében vagy kiállítására óta tett nyilatkozatoknak bizonyítására akkor sincs helye, ha a per tárgya 150 franknál kisebb értékű.

Ennek a szigorú szabálynak a jelentőségét csökkentik azonban a törvényes kivételek és a bírói alkalmazás.

Kereskedelmi ügyekben mindenek előtt a bíróság belátásától függ, vajjon okirati bizonyítást kíván-e, avagy helyt ad-e a tanubizonyításnak (Code de commerce. Art. 109.). Harmadik személyek tanukkal is bizonyíthatnak szerződést kiegészítő vagy módosító nyilatkozatokat és a szerződő felek is hivatkozhatnak tanura oly tényeknek bizonyítására, amely tényeknek ismerete homályos szerződés értelmezéséhez szükséges. Tanuk hallgathatók ki a bizonyításnak kiegészítésére, ha van olyan okirat, amely attól ered, akivel szemben felhasználják és valószínűsíti a tény, amelyet bizonyítani kell. (Az ú. n. commencement du preuve par écrit ; 1347. art.) Végül helye van tanubizonyításnak akkor, ha a hitelezőnek lehetetlen volt követeléséről okiratot szerezni vagy, ha a hitelező az írást véletlenül, előre nem látható módon, nagyobb erőhatalom következtében elvesztette.

Ebben a legutóbb említett esetben elsősorban, bármely bizonyítási eszközzel, azt kell bizonyítani, hogy az okirat megvolt és a törvényben megjelölt módon elveszett ; csak azután lehet helye az érdemi bizonyításnak. Az okiratszerzési lehetetlenség megállapításának a kérdésében a modern jogi felfogás nem szigorú s a lehetetlenséget megállapítja már oly esetben is, amelyben a szerződő felek viszonyára tekintettel az írás kiállítása szokásosnak nem tekinthető.

A tanubizonyításnak ekkép a Code civil ismertett szabályának ellenére a francia jogban is tág a tere. És az egész előző áttekintés arra az eredményre vezet, hogy az okirati bizonyításnak a favorizálása általában csak kis mértékben teszi nélkülözhetővé a tanubizonyítást.

Ebből az eredményből nem következik azonban, hogy az okirati bizonyításnak törvényi kizárólagossága nem alkalmas a tanubizonyítás szükségességének a csökkentésére, hanem egyedül az, hogy háttérbe szorítása csak bizonyos mértékben lehetséges. És az okirati bizonyításnak nemcsak az a jelentősége, hogy feleslegessé teszi a tanubizonyítást, hanem az is, hogy nehézségeit csökkentheti. Az okiratba foglalásnak, mint az ügyletkötés ünnepesebb formájának a ténye a figyelem fokozásával a tanuknak megfigyelését élénkebbé teszi, a megfigyeltnek az emlékezetbe vésődését elősegíti s az okirat tartalma gyakran megkönnyíti azt, hogy a bíró a tanuvallomásoknak a valószínűségét ellenőrizhesse.

Azt a célt, hogy a tanubizonyítást lehetőleg, az előzőekben fel-tüntetett határok közt, elkerülni vagy legalább nehézségeit csökkenteni lehessen, a legjobban szolgálja az oly szabályozás, amely az okiratot az ügylet érvényes létrejöttének kellékévé teszi. A szerződéskötés nem könnyen szokják meg az írásbafoglalást és a kényszer nagyobb, ha az írás érvényességi kellék, mint ha csupán a bizonyításhoz szükséges eszköz. A szerződéskötés idején a szerződéskötés gyakran bíznak abban, hogy perre, bizonyításra amúgy sem kerül sor, az ügylet érvényességét mégis kevésbé kockáztatják.

A magyar jog idetartozó szabályainak felsorolása nélkül is megállapítható, hogy a magyar jogban nem éppen gyakori az okirati kényszer. A magyar jog nem kedveli ezt az alakíthatóságot. 1925-ben a polgári törvénykönyv javaslata bizottsági szövegének nyomán törvénytervezet készült az okirati kényszerről, amely ezt a kényszert kiterjesztette volna. A tervezetből javaslat sem lett és most már Magyarország Magánjogi Törvénykönyve javaslatainak előterjesztése után alig volna indokolt foglalkozni vele. Mégis az 1. §-nak az az intézkedése, hogy a tervezet rendelkezései a külön meghatározott eseteken kívül nem terjednek ki a kereskedelmi ügyletekre» kihívja a bírálót és ezt a MMT. javaslata sem teszi feleslegessé.

A kereskedelmi ügyleteknek ez a kizárása az okirati kényszer szabályaiból azt jelenti, hogy a forgalmi ügyleteknél megszűnik e szabályoknak a jelentősége. Figyelemmel a tárgyi kereskedelmi ügyleteknek a körére ugyanis (K. T. 258. §.), az alanyi ügyletekre (K. T. 259. §.) a mellékügyletekről szóló rendelkezésekre (K. T. 260., 261. §-ai) és arra a szabályra (K. T. 264. §.), hogy az ügylet mindkét félre kereskedelminek tekintendő, ha csak az egyik szerződő fél részéről is az : a forgalmi ügyleteknek legnagyobb része kétség-telenül kereskedelmi. Ezeknek az ügyleteknek a kihagyása az okirati kényszer köréből nem indokolt. A kereskedelmi ügyleteknek a megkötésénél nem nagyobbak az írásbeliség okozata nehézségek, mint a tisztán magánjogiaknál. Ellenkezően : a kereskedelmi forgalom bizonyos írásbeliségét már ma is megszokott, jelentősebb ügylet kötjegy, levélváltás nélkül alig jön létre s igen gyakori az ügyletkötéssel kapcsolatosan kiállított váltó. Ebből a megszokásból következik, hogy a forgalmat nehezkessé sem tennék az okirati kényszerre vonatkozó szabályok. Az átmenet pedig bizonyára könnyű volna, mert a kereskedelmi forgalomnak nem szokatlan a változó szabályokhoz történő alkalmazkodás. A kezességi szerződés érvényességéhez a MMT.-ben megkivánt okirat (1197. §.) például nem kevésbé indokolt a kereskedelmi jogban, mint a magánjogban. A kezességvállalás megkönnyítése a kereskedelmi ügyletek körében sem fontos jogpolitikai érdek, ellenkezőleg itt is a nehezítés indokolt. És a kezességvállalás megtörténének kérdését tanuvallo-másokból eldönteni gyakran különösen nagy nehézségekkel jár. Ugyanez áll a kötbér, a bírság kikötéséről (MMT. 1053. §.). És mi indokolná azt, hogy a kereskedelmi alkalmazottakra ne vonatko-zék az a szabály, hogy a «kikötés, amely szerint a munkavállaló a szolgálati szerződésből folyó kötelezettségének nemteljesítése vagy nem kellő teljesítése esetében megszüntetett munkabérét egészen vagy részben elveszti, csak akkor érvényes, ha okiratba foglalták». (MMT. 1556. §.)

Az adásvételi ügyletnél az átadott dolog tulajdonjogának a fenntartása a vételárnak kifizetéseig túlnyomóan kereskedelmi ügyleteknél fordul elő. Ennél a kikötésnél a kereskedelmi ügyletekre ki nem terjedő okirati kényszernek (MMT. 1367. §.) nem volna jelentősége. Az 1925-iki tervezet ebben az esetben nem is tett különbséget kereskedelmi és nem kereskedelmi ügylet közt (9. §. 3.).

Ingóságok adásvételénél az átruházási ügylet okirati kényszerét nem ismerte a tervezet és nem ismeri most a javaslat sem. Ez hiány ; kellő elhatárolással szükség volna a kényszerre. Természetesen a kényszer nem vonatkozhatnék minden apró-cseprő ügyletre, nyílt üzletben történő vásárlásra, kéz-közön teljesülőre, de vonatkoznék elsősorban éppen a kereskedelem nagy áruüzleteire, továbbá a mezőgazdaság, erdőgazdaság nagy eladásaira. A megnyílt örökség megvételéhez a javaslat szerint is írás, közokirat szükséges (1438. §.).

A javaslat az ingatlan bérleti szerződés létrejöttéhez nem kíván ugyan írást, de rákényszeríti a hosszabb időre szerződőkre az okiratot azzal, hogy az ingatlanok bérletét felmondhatóvá teszi, ha az időtartamot nem foglalták okiratba (MMT. 1511. §.). A lakás-bérleteknél a helyi lakbérleti szabályrendeletek rendszerint gya-rapítják a kényszernek eseteit.

A haszonbérlet érvényességéhez okirat kell, ha a szerződés ötven kataszteri holdnál nagyobb ingatlanra vonatkozik (MMT. 1534. §.). Mezőgazdasági földbirtok haszonbérbeadásánál közvetve általában írás kiállítására kényszerít különben ma is az 1920. évi XXXVI. tc. 49. §-ának az az intézkedése, hogy a létrejött szerződésnek a törvény szerint szükséges jóváhagyását célzó bejelentés-hez «csatolni kell a szerződés egy eredeti példányát».

Indokolt volna írást követelni akkor is, ha a haszonbérletnek tárgya nem földbirtok ugyan, hanem más ingatlan, mint valamely üzem (szálló, gyógyintézet, gyár) cájaira szolgáló telep vagy épület. És helyes volna ez a kényszer némely ingóhaszonbérlet pl. gyógy-szertár haszonbérlete és némely jogbérlet esetében is. A szóba jövő joghaszonbérletek azonban (real iparjog, vadászati jog, halászati jog) a MMT. keretein kívül különös szabályozás alá esők és részben ma is forrasággal járók.

A MMT. keretén kívül esik a tarifaszereződés is, amelynél ugyancsak kívánatos az okirati kényszer. Ez idő szerint ugyan a német jognak sincs még ilyen szabálya, csak közvetett kényszer abban, hogy az írásba nem foglalt tarifaszereződés bizonyos hatások híján van, amely hatásokat különben jogszabály (Tarif VO. v. 23., 12., 18.) biztosít.

A javaslat szerint a kölcsön maga nem, csak némely kamat-kikötés szorul írásra. Az a szabály azonban, hogy a törvényes kamatlábat meghaladó kamatot és kamat kamatját csak okirat-ban lehet kikötni (1109. §.) feleket írásra kényszeríti, ha csak a hitelező a törvényi kamattal meg nem elégszik. A kölcsönkötele-zést (pactum de mutuo dando) nem túl magas értékhatáron felül kamatlábra tekintet nélkül mindenkor okiratba kellene foglaltatni. A leszámolt kölcsönre vonatkozóan el kell fogadni azonban a kény-szernek említett közvetett módját.

A MMT. különben az okirati kényszert a mai joghoz hason-lítottan kiterjeszti. A már említetteken kívül elég az ajándékozási ígéretre (1449. §.), az ellátási szerződésre (1469. §.), a tartozás-elismerésre (1694. §.) utalni. Annak a törekvésnek a szempontjából, hogy a tanubizonyítás lehetőség szerint elkerülhető legyen, ez a jogfejlesztés az elmondottak értelmében célszerű, ha nem is teszi feleslegessé azokat a hasznos tanulmányokat, amelyek a jogászt és különösen a bírót az el nem kerülhető tanuvallo-másoknak foko-zott ellenőrzésére képesíthetik.

Dr. Lőw Tibor.

«A békebíró.»

Ez alatt a cím alatt dr. Berényi Antal úr, a békéscsabai kir. járásbíró elnöke vezércikkét írt a «Jogtudományi Közlöny» f. é. augusztus 15-én megjelent számában. Ebben a cikkben el-mondja, hogyan képzelte ő el az új törvénnyel megvalósítandó békebírói eljárást. A t. cikkíró úr oly gondolatokat vet fel, melyek — jóllehet elképzelésük nagyon érdekes — sem az általános jogszol-gáltatási szempontokkal, sem pedig az ügyvédi kar jogos érdekei-vel nem egyeztethetők össze. Nézetem szerint az ügyvédi kar hivatott képviselőit : az ügyvédi kamaráknak idejekorán, mi-előtt a kormány beígért javaslata elkészül, fel kell emelni tiltakozó szavukat és állást kell foglalni az ellen, hogy a békebírói intéz-mény dr. Berényi úr javaslata értelmében alkottassék meg.

A t. cikkíró úr elképzelése szerint a békebírói eljárás fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel indul meg ; a békebíró a fizetési meghagyás elleni ellenmondás esetében kitűzi a szóbeli tárgyalást, melyen igyekszik a felek közt egyességet létrehozni, ha pedig ez nem sikerül, akkor az összes iratokat átteszi az illetékes járásbíróhoz, ahol előlről kezdődik az egész eljárás.

Amint tudjuk, a békebírói eljárás jelenleg is törvényesen sza-bályozva van nálunk. Az 1877 : XXII. tc. már szól a békebíróról s a békebírói eljárásról és ennek a törvénynek intézkedéseit fenntartotta a Pp. 16-ik címe. Az életbe azonban nem ment át ez az intézmény, mert úgy a hatóság (melynek kérelmére nevezendő ki a békebíró), mint a jogkereső közönség átlátta, hogy ez az intéz-mény gyakorlati szempontból teljesen értéktelen és csak a perek elhúzását vonná maga után.

Békéltetési eljárást létesít a Pp. 139. §-ában megállapított «egyességi kísérletre való idézés» is, melynél ha perre kerül a sor, a pereszes fél az egyességi kísérlet költségét köteles viselni s így ebből a szempontból meg kell gondolnia, hogy hiábavaló módon el ne zárkozzék a méltányos egyességekötéstől. Jobb ez az eljárás

a cikkíró úr által javasoltnál azért is, mert ha az egyesség nem sikerül, a bíróság az ügyet a felperes kívánására nyomban le-
tárgyalhatja és ítéletet is hozhat. Meg kell azonban jegyeznünk,
hogy ez az eljárás sem nyert polgárjogot, mert oly ritka eset volt,
hogy a felek tényleg megegyeztek.

Eltévesztett dolog lenne tehát, ha már a törvényhozás fog-
lalkozni kíván a békebírói intézménnyel, azt úgy alkotni meg,
hogy az csak az egyformán békés és jószándékú felek jogvitáit
rövidítse meg (hiszen ezek közt egyességet se kell közvetíteni!),
ellenben a fizetni nem akaró, renitens adós elleni pert intézménye-
sen meghosszabbítsa, mert hiszen a 100 P-ön aluli ügyekben a
békebírói eljárás közbeiktatása kötelező lenne.

Tudomásunk szerint az igazságügyminiszter úr a békebíró
valóságos bírónak kívánja tekinteni, őt bírói imperiummal akarja
felruházni s az általa hozott ítélet ellen jogorvoslatot sem akar engedni.
A békebíró a hozzá utalt perekben nem közvetítő, hanem döntő
hatáskörrel fog bírni. Másképp ez el sem képzelhető, mert akkor
nem lenne bíró, hanem jobbfejta ügynök. A járásbíróságok teher-
mentesítése, melynek ötletéből fogamzott meg elsősorban ez az
idea, csakis ily módon volna keresztülvihető. Nincs is semmi ok
arra, hogy ha oly magas kvalifikációs feltételeket akarnak a béke-
bíró személyéhez fűzni (ügyvédi, bírói vizsga), miért ne bíznák
rá ezeknek a rendszerint egyszerű ügyeknek végleges eldöntését.

A másik tévedése a cikkíró uraknak az, hogy a békebírói
eljárástól eredményt csak akkor vár, ha a képviseleti költségek
teljesen ki lesznek zárva, mert — így mondja — «az ideutalt peres
követelések a legkisebb anyagi erejű egyének tartozásai, akikre
nézve nem közömbös az, hogy a tőke vagy annak egyes része mellett
a képviseleti költséget is kell viselniök».

Tévedés az, hogy a 100 P-ön aluli ügyekben rendszerint az
adós a kis ember. A mai hitelviszonyok mellett bizvást állíthatjuk,
hogy a *kis ember*, aki nem igen élvez hitelt, rendszerint a *hitelvező*.
A *kis ember* — a maga vagyoni viszonyaihoz képest — *kis összegű
hitelt nyújt*, mert sokat nem nyújthat *annak*, aki legalább is *hitel-
képesnek látszik*. Hitelbe készíti a cipész egy pár cipőt, az asztalos
néhány széket, a szabó olcsó szövetből egy rend ruhát s ennek
100 P-ön aluli árát követeli a békebíró előtt. A bíróság előtti meg-
jelenés, ha ügyvédet nem vall, a kis embernek — úgy, mint min-
denkinek — időmulasztást, *keresetvesztéséget* jelent. Ha pedig ügy-
védre bízta az ügyét, akkor *költségei* származnak. Hát csak méltá-
nyos, hogy ezeket a költségeket *ne az a fél viselje, aki a perre
rákényszerített, hanem az, aki szándékos magatartásával a perre
okot szolgáltatott*.

A t. cikkíró úr előtt a fizetni akaró, de fizetni nem tudó szegény
ember alakja lebegett. De mégsem lehet ebből a per költségmentes-
ségét levezetni, mert hiszen, aki akar fizetni, de nem tud, az a
fizetési meghagyás ellen nem fog ellenmondással élni s akkor mini-
mális költséget visel (úgy mint eddig). Ha ellenben az egész pert
a költségkockázattól mentesítenék, ez csak az alaptalan védeke-
zésnek, a perek szükségtelen elszaporításának és húzásának a
prémiumát jelentené, amely a bírászkodás csődjére vezetne.

Az ügyvédi karnak erélyesen tiltakoznia kell az ellen, hogy
tárgyi okok fennforgása nélkül az eddigi jogos munkaalkalmakat
és kereseti lehetőségeket elvonják a kar elől. Az ügyvédi munka
díjazása éppoly igazságos, mint a köztisztviselő, az iparos vagy a
munkás díjazása. Az önhibáján kívül ezer sebből vérző ügyvédi
kar jogos bevétele volt eddig a 100 P-ön aluli perekben felmerült
ügyvédi munka díjazása. Nem lehet ezt álhumanitarius okokra
való hivatkozással megszüntetni. Ez olyan intézkedés lenne, mintha
azt kívánná az állam a bíraktól, hogy oly napokon, mikor szegény
emberek ügyeiben tárgyalnak és ítélfeknek, ne igényeljék a meg-
felelő időre járó fizetésüket.

Végül a t. cikkíró úr a szegedi ügyvédgyűlésnek abbéli óhajta-
sát kifogásolja, hogy a békebírói állásokra elsősorban ügyvédeket
nevezzenek ki. Ez a határozat pedig igen helyes elvi alapon nyugszik.

A szegedi határozat gondolatmenete ez :

Az ügyvédi kar nehéz helyzetében némi segítséget nyújtana
az, ha Budapestről és a vidékről néhány száz kartársat, aki kellő
rátermettséggel bír, fix javadalmazású állásokba helyeznénk el.
A bírói karnak nincsenek olyan szánalomraméltó hajótöröttjei,
mint az ügyvédségnek. A bíróról az állam életfogytiglan gondos-
kodik, ha nem is oly mértékben, mint a békeében, de remélhető,
hogy a békebeli díjazás iránti küzdelem, melyben az ügyvédi kar
mindig teljes támogatást nyújtott, rövid idő alatt eredménnyel

fog jární. A békebírói állás sem ügyvédi, sem más állandóan gya-
korolt funkcióval nem kapcsolható össze. Sem gyakorlóügyvéd,
sem aktív bíró nem viselheti ezt a tisztet. A nyugalomba vonult
bíró pedig azért nem jöhet számításba, mert a törvény értelmében
nyugdíjas csak az lehet, aki tényleg szolgálatképtelen. Már pedig
aki szolgálatképtelen a bírói állásra, az ugyancsak képtelen a
békebírói tiszt állandó és nehéz munkát igénylő ellátására. Nem
szabad megismétlődni az 1921. év utáni idők eseményeinek, mikor
javakorabeli, nagy munkabírású köztisztviselők, mint «rokkantak»
nyugdíjba mentek, aztán teljes gözzel nekiláttak az ugyancsak
fáradtságos ügyvédi munkának, jóllehet egyidejűleg mint teljesen
munkaképtelenek bizonyára még igen hosszú ideig terhére fognak
esni az államkincstárnak. Nem volna abban egy szemernyi igazság
sem, hogy az államtól nyugdíjat élvező volt bíró még egy állami
dotációval járó állást kapjon, mikor százan és százan állanak
munka nélkül, de teljes felkészültséggel és akarattal; olyanok,
akiknek szintén meg van az élethez és a munkához való joguk!

A cikkíró úr szerint az ügyvéd nem való a bírói teendőf szak-
szerű és főleg pártatlan elintézésére, mert ő a megbízója érdekeinek
egyoldalú képviselőjéhez van szokva. Kénytelen vagyok ezt az
állítást is tévedésnek minősíteni. A t. cikkíró úr szemé előtt csak a
tárgyaló ügyvéd alakja lebegett ennél a megállapításnál. Ámde az
ügyködés különböző fázisaiban az ügyvédeknek — legalább a
lelkiismeretes és hivatása magaslatán álló ügyvédeknek — nagyon
is objektíve kell megítélnie az eléje tárt jogesetet és elfogultságtól
és egyoldalúságtól mentesen kell megállapítania a megbízó jogi
helyzetét. Az ügyvéd a per első bírója. Mikor az ügyfél előadja
panaszát, akkor az ügyvéd a tényállás felvétele alkalmával való-
sággal keresztkérdések alá veszi a felét és — sokszor az utóbbi
akarata ellenére is — kifaggatja az elhallgatni kívánt részletekről.
Azután teljesen objektíve megállapítja és közli jogi véleményét a
féllel, nehogy utóbb szemrehányásoknak tegye ki magát a miatt,
hogy könnyelműen vitte az ügyet perre. Az ügyvédeknek ez a funk-
ciója teljesen megfelel a bírói működésnek, éppoly elfogulatlan
és pártatlan. De hivatkozhatik az ügyvédi kar a választott bírás-
kodás terén, különösen az utolsó évtizedben kifejtett működésére,
amely általános megalégedést váltott ki a jogkereső közönségben.
Különösen nem lehet tartani az ügyvéd elfogultságától a békebírói
székben, ahol nincs megbízó, nincs ügyfél, aki az ügyvédhez köze-
lebb állana, hanem csak az igazság keresésének a méltányosság elvei
szerint alkalmazandó magasabb szempontjai játszanak szerepet!

Az igazságügyminiszter úr bizonyára nem osztja ezeket az
aggályokat, mert hiszen kormányra jutása alkalmával a béke-
bírói intézményt az ügyvédség túlszűfoltóságának egyik levezető
eszközeként sorolta fel. Egyébként a cikkíró úr — úgy látszik —
maga sem tartja elfogultsági kifogását egészen helytállónak, mert
abból csak azt a konzekvenciát óhajtja levonni, hogy «ne csak
ügyvédeket», hanem bírákat is nevezzenek ki békebírákúl.

Az ügyvédi kamarák állásfoglalását azért tartom szükséges-
nek, mert különben az igazságügyminiszter úrnak az ügyvédi kar
helyzetének javítására szánt intézkedéséből az az eredmény állana
be, hogy az ügyvédi karból senkit vagy igen kevés kartársat neve-
nének ki, ellenben a kar elvesztené a 100 P-ön aluli perekben
(melyek száma vidéken az összes perek 35 %-a, Budapesten pedig
kb. 60 %-a) eddig őt megillető munkaalkalmat és keresetet. Ezt az
eredményt a közérdekekkel sem lehetne kendőzni, mert a költség-
mentes perlekedés csak a jogtalanul perlekedőnek semmivel sem
védhető érdekét támogatná a jogát érvényesítő fél rovására s
végül — ami általános jogszolgáltatási szempontból igen fontos —
a máris túlterhelt bíróság munkaterhét fokozná a végtelenségig.
Ennek megakadályozására valamennyi igazságügyi hatóságnak
össze kell fogni!

Dr. Popper Tódor.

Nyugdíjintézmények és munkaadók.*

IV.

Hogy viszonyulnak az 1928 : XL. tc., illetőleg a V. U. jogszabályai
az 1926 : XVI. tc.-hez?

Az 1926 : XVI. tc. lényegében a nyugdíjügyek átmeneti ren-
dezését célozza és rendelkezései diszpozitív jellegűek. Az 1928 : XL.
tc. a nyugdíjki szolgáltatás normális menetét tartja szem előtt,

* Az előbbi közleményt lásd a 17. számban.

midőn a munkaadó és alkalmazott nem a bíróság előtt küzdenek, ahol a nyugdíjátértékelés mértékét vitatják, hanem azon állapotot, midőn egymással szerződve közös erővel gyűjtik a nyugdíjki szolgáltatás alapját képező járuléktartalékokat.

Már az 1926 : XVI. tc. 14. §-a kifejezésre juttatta a törvény diszpozitív jellegét, kimondván, hogy amennyiben a felek a járandóság összegét a pénz stabilizációja után egységgel állapították meg, úgy tekintet nélkül a törvény rendelkezéseire, az egység irányadó. Ugyanezen jogszabályt juttatja kifejezésre a V. U. 14. §. 2. bekezdése, amely szerint «ha az elismert vállalati nyugdíjpénztárt fenntartó vállalat és alkalmazottai, vagy azok közül egyesek a magyar királyi népjóléti és munkaügyi miniszter által jóváhagyott nyugdíjszabályzatban közös egyetértéssel megállapodnak, ezekre a tagokra az 1926 : XVI. tc. rendelkezései, valamint az elismert vállalati nyugdíjpénztár alapszabálya jóváhagyásának időpontját megelőző és a nyugdíjigényekre vonatkozó mindennemű megállapodások hatályukat veszítik». *A fenti rendelkezésből figyelemreméltóan tűnik ki azon jogszabály, hogy a nyugdíjpénztárnak, bár kormányhatóságilag is jóváhagyott módosított alapszabályai a korábbi alapszabályok alapján jogot szerzett nyugdíjvárómányosokra csak hozzájárulásuk esetén kötelezők.* Amiből következik, hogy hiába fogadná el a nyugdíjintézeti tagok többsége az új alapszabályokat, azoknak módosító rendelkezései a hozzá nem járuló tagokra nem kötelezők.¹¹

Az 1928 : XL. tc. életbeléptetése előtt létezett nyugdíjintézmények azon tagjai, akik az elismert nyugdíjpénztár szabályzatát nem ismerik el magukra nézve kötelezőnek, a szabályzat jóváhagyása után továbbra is az 1926 : XVI. tc., illetőleg az annak alapján módosított nyugdíjszabályzat szerint kapják szolgáltatásaikat. (V. U. 14. §. 3. bek.) A V. U. hozzáteszi, hogy «ha pedig reájuk az 1926 : XVI. tc. nem hatályos, a munkaadóvállalattal kötött egyéb megállapodás vagy szolgálati szerződés, illetőleg a törvény vonatkozó rendelkezései szerint kapják» nyugdíjukat.

Az oly nagy jelentőséggel bíró végrehajtási rendeletnek fenti szövegezése nem szerencsés és tág teret nyújt a vitának. Mit jelent t. i. az, hogy «ha reájuk az 1926 : XVI. tc. nem hatályos»? Hiszen ezen törvény, 1. §-a szerint, minden magánjogi szerződéssel alkalmazott nyugdíjügyére kiterjed! Avagy talán azon esetre történik célzás, amikor a törvény 14. §-a szerint az egységben megállapított összeg a kötelező? *Ámde ez esetben is az 1926 : XVI. tc. hatályos* — sőt ezen törvény kifejezett rendelkezése érvényesül az egység hatályának fenntartásában. A valóság az, hogy pontatlan szövegezéssel állunk szemben, mivel a hivatkozott hely, a törvényhozási előmunkálatokból és a V. U. 14. §-a 5. bekezdésének összevetéséből kitűnően, azon alkalmazottakra vonatkozik, *akikre az 1926 : XVI. tc. 3—9. §-ában szabályozott arányszámos átértékelési rendszer nem kötelező*, vagyis a nem részvénytársasági és nem szövetkezeti munkaadók alkalmazottaira. A rövidebb megjelölés kedvéért azon gyakorlat honosult meg a törvénykezési nyelvben, hogy csak az arányszámos átértékelési rendszerrel beszélnek a «törvény alapján való átértékelésről» — *holott ez tévedés, mert amikor a bíróság a nem részvénytársasági és nem szövetkezeti alkalmazottaknál nem arányszámos alapon értékeli át, ugyancsak a törvény alapján, az 1926 : XVI. tc. 11. §-a rendelkezéseinek megfelelően jár el.* Mindazonáltal a szemléltető elkülönítés kedvéért a fenti hibás megjelölés lábrakapott, bevette magát a bírói ítéletekbe és sajnos, mint láthatjuk a kodifikátori nyelvbe is.¹²

Vajjon az elismert nyugdíjpénztárrá való átalakulásnak van-e jelentősége a korábban már nyugdíjazottak joghelyzetére? Ezirányban a V. U. 14. §-ának 5. bekezdése intézkedik, a következőképpen : «Az elismert vállalati nyugdíjpénztárt fenntartó vállalatnak azokra a nyugdíjasaira vonatkozólag, akik a jóváhagyott szabályzatnak hatálybalépése előtt nyugdíjaztattak, *amennyiben az 1926 : XVI. tc. hatálya alá esnek*, reájuk az idézett tc.-nek, illetőleg az annak alapján 1929 január hó 1. napja előtt módosított nyugdíjpénztári szabályzatnak rendelkezéseit, ha pedig nem esnek az idézett törvénycikk hatálya alá, a nyugdíjazásuk időpontjában érvényes szabályzat előírásait kell alkalmazni». Ismét nem helyes szövegezés! A rendelethely megkülönböztet az elismert vállalati nyugdíjpénz-

tárnak olyan nyugdíjasai között, akik az 1926 : XVI. tc. hatálya alá s olyanok között, akik az idézett tc. hatálya alá nem esnek. Lehetnek-e az elismert nyugdíjpénztár fenntartó vállalatnak oly alkalmazottai, akik nem esnek az 1926 : XVI. tc. hatálya alá? Világos, hogy nem! Ismét láthatjuk, hogy ezen megkülönböztetés alatt csak azon distinkció érthető, ami az arányszámos felértékelés és a nem arányszámos (rendeleti vagy bírói mérlegelés alapján történő) felértékelés között van. A szövegezés azonban még ily értelmezés mellett sem helyes. Azon jogszabály érthető, hogy az arányszámos átértékelés alá eső nyugdíjasokra az 1926. évi XVI. tc.-nek idevonatkozó (illetőleg azokat felölelő vagy a felek egysége alapján derogáló nyugdíjszabályzat) rendelkezései kötelezők. Nem állhat azonban meg a fenti rendelethely azon további kijelentése, hogy a nem részvénytársasági és nem szövetkezeti munkaadók nyugdíjasaira «a nyugdíjazásuk időpontjában érvényes szabályzat előírásait kell alkalmazni». Ez mindenekelőtt ellenkező az 1926 : XVI. tc. 11. §-ának rendelkezéseivel, amely ez esetre nem a nyugdíjazás időpontjában érvényes szabályzat rendelkezéseit teszi kötelezővé, hanem a minden körülményt méltányosan tekintetbe vevő bírói megállapítást. Eltekintve attól, hogy rendelet törvényt hatályon kívül nem helyezhet, megállapítható az is, hogy az 1928 : XL. tc. sehol nem helyezi hatályon kívül az 1926. évi XVI. tc.-et és így nem vonható le azon következtetés, hogy a V. U. idézett helye folytán az 1926 : XVI. tc. 11. §-a a jelzett vonatkozásban hatályon kívül lenne helyezve. Mindentől eltekintve a V. U. fenti jogszabálya számos esetben nem is alkalmazható. Gondoljunk csak azon esetre, amikor pl. a nyugdíjazás 1921-ben volt, amidőn a «nyugdíjazás időpontjában érvényes szabályzat» csak a törzsfizetéseket ismerte el nyugdíjba beszámíthatónak. Ha ilyenkor «a nyugdíjazás időpontjában érvényes szabályzatot» alkalmaznók, akkor a nyugdíjas jóformán alig kapna valamit.

Mi tehát a megoldás?

Ennek keresésénél mindenekelőtt reá kell mutatnom arra, hogy a V. U. 14. §-ának 5. bekezdésére semmi szükség sem volt. Mint-hogy az 1928 : XL. tc. semmilyen vonatkozásban nem helyezi hatályon kívül az 1926 : XVI. tc.-et, ennél fogva semmi szükség sem volt arra, hogy a már nyugdíjasok joghelyzetét az utóbbi törvénnyel kapcsolatban, annak végrehajtási utasításában ismét szabályozzák, hiszen ez csak ismétlés lehetett. De ha már a V. U.-ban felvettek rendelkezést idevonatkozóan, úgy annak olyannak kellett volna lenni, amely híven tükrözteti vissza az 1926 : XVI. tc. és az azt kiegészítő bírói gyakorlat szellemét. Ennek tükrében pedig a rendeletet úgy kellett volna szövegezni, hogy «az elismert vállalati nyugdíjpénztárt fenntartó vállalatnak azon nyugdíjasaira, akik a jóváhagyott szabályzatnak hatálybalépése előtt nyugdíjaztattak . . . , *amennyiben nem esnek arányszámos átértékelés alá, az 1926 : XVI. tc.-nek és a megfelelő más jogszabályoknak idevonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni*». Egy bizonyos következtetést azonban mindenestre levonhatunk a fenti tévesen fogalmazott rendelethelyből és pedig azt, hogy a rendelet alkotója «a nyugdíjazás időpontjában érvényes szabályzat rendelkezéseit» kívánja alkalmazni ott, ahol ez nem ellenkezik az átértékelés szabályaival. Ez pedig különösen akkor válik lehetségessé, ha a nyugdíjazás már a pénz stabilizációja után következett be. A V. U.-ból kitűnő ezen felfogással erős alátámasztást kapott azon jogfelfogás, amely szerint, ellentétben a r.-t. és szövetkezeti alkalmazottakra kötelező azon jogszabállyal, hogy tekintet nélkül arra, hogy mikor áll be a nyugdíjazás, mindenestre az 1914. évi javadalmazásra való visszavetítés alapján számítandó ki a nyugdíj — ismétlem ezzel ellentétben, a többi alkalmazottaknál, ha a nyugdíjazás a pénz stabilizációja után következett be, akkor nem az 1914. évi alapra való visszavetítés, hanem a legutolsó szabályzat előírásai, mint a felek közötti szerződés alapján kötelező jogszabály rendelkezései alkalmazandók.¹³

¹³ L. ugyanezen jogelvet a Kúria P. II. 7353/1928. sz. ítéletében. Gyakorlati jelentősége ennek a következő : pl. valamely nem r.-t. és nem szövetkezeti alkalmazottak részére fennálló nyugdíjintézmény szabályzata szerint a nyugdíj alapja a beszámítható legutolsó javadalmazás. Ha a nyugdíjazás pl. 1923-ban történt, akkor a szerződésnek tekintendő nyugdíjszabályzat fenti rendelkezése nem alkalmazható, mert a nyugdíjas mindenkorai fizetésének alakulása nem volt arányos a pénz romlásával, s ilyenkor kénytelen-kelletlen a bírói gyakorlat az 1914. évi javadalmazásra való visszavetítés alapján számította ki a nyugdíjat. De ha pl. a nyugdíjazás 1928-ban történt, amidőn az infláció következményei a fizetések alakulása terén meghaladottaknak tekinthetők, akkor nincs szükség az 1914. évi javadalmazásra való visszavetítésre, hanem alkalmazni kell a nyugdíjszabályzatban megnyilvánuló szerződést.

¹¹ L. ugyanezen jogszabályt K. P. II. 7529/1925. Hitelezési Dtar XX. 35. o.

¹² Ugyanezen téves szövegezés olvasható a V. U. 4. §-ában : « . . . ha a fenntartó vállalat az 1926 : XVI. tc. hatálya alatt működik . . . » Van-e olyan vállalat (nem gondolva közjogi testület által fenntartottra), ami nem az 1926 : XVI. tc. hatálya alatt működik?

V.

A fentiekben láttuk, hogy a bírói gyakorlatban kifejlődött jogszabály értelmében a munkaadó és a külön jogi személyt képező nyugdíjintézet, bizonyos feltételek mellett, mint egyetemleges adóstársak felelősek a nyugdíjkielégítésért. Azonban a nyugdíjszerződés többnyire kétoldalú szerződés, amennyiben a nyugdíjkielégítésre kötelezett egyúttal jogosítva van az alkalmazottaktól bizonyos (rendes és rendkívüli) járulékot szedni. *Ezen oldalról tekintve a helyzetet, a nyugdíjintézmények és a munkaadók nemcsak egyetemleges adósok, hanem egyetemleges hitelezők is.*

Ezen jogi analízist kell alapul venni egyénhánnyal ezzel összefüggő gyakorlati kérdés megoldásánál, így pl. azon gyakori esetben, amikor a régi nyugdíjintézet, amelyik vagyont elvesztette a háborús elértéktelenedés folytán, megszűnik, minthogy képtelen a reorganizációra, s ily körülmények között a nyugdíjkielégítés kizáróan a munkaadóra hárul. Vajjon jogosítva van-e ily esetben a munkaadó, a nyugdíjszerződésben (alapszabályokban) eredettől fogva kifejezetten csak a nyugdíjintézet számára kötelezett járulékszolgáltatásokat már most maga részére behajtani s ha igen, jogosítva van-e a befolyó járulékok felett szabadon rendelkezni, avagy tartalekolni és a járulékokból képződő tőkét kellően biztosítani köteles-e? Ugyanezen kérdés azon gyakori esetben is felmerült, amidőn a régi nyugdíjintézmény elismert nyugdíjpénztárrá alakul át s ezzel kapcsolatban a régi nyugdíjkielégítési szerv megszűnik, de az alkalmazottak egyrésze, akik korábban a régi nyugdíjintézménynek voltak tagjai, nem lépnek az elismert pénztár tagjai sorába.

A megoldást a hitelezői egyetemlegesség szabályainak alkalmazásával kell keresni. Az kétségtelen, hogy a munkaadó és a nyugdíjintézmény között a szóbanforgó esetekben a viszony olyan, hogy konkludens tényekből megállapíthatóan nemcsak adósi, hanem hitelezői egyetemlegesség is fennforog. Ha pedig ez megállapítható, úgy a munkaadó, mint egyetemleges hitelező (aki egyébként a nyugdíjintézmény megszűnése folytán egyedüli adós lett), a járulékokat akkor is követelheti, ha a másik hitelezőtárs, a nyugdíjintézmény, meg is szűnt. Követelheti pedig nem jogutódlás, hanem eredeti kötelemszerzés alapján, egyetemleges hitelezői jogállása folytán. Nehezebb a megoldás azon kérdésre, hogy a munkaadó köteles-e a járulékokat tartalekolni és kellően biztosítani? Az kétségtelen, hogy a munkaadó mint ilyen, ezirányban kötelezettséget nem vállalt. Ámde magának az ügyletnek természetéből folyik a tartalekolásra vonatkozó kötelezettség, amelyet megerősít a K. T.-nak a biztosítási ügyletre vonatkozó, de különösen az 1923 : VIII. tc. rendelkezéseiből levonható analogia iuris is.

VI.

Az 1928 : XL. tc. XI. fejezetének és a V. U.-nak egyik legfontosabb magánjogi jogszabálya, a kötelező biztosítás intézetének szolgáltatásaira vonatkozó, beszámítási jogosultság.

Mint ismeretes, az elismert nyugdíjpénztár tagjai fel vannak mentve az egyébként kötelező biztosítás alól. Viszont a nem elismert pénztárak tagjai, valamint mások, akik munkaadójukkal fennálló magánjogi szerződés értelmében jogosultak nyugdíjra, ha egyébként nyugdíjbiztosítási kötelezettek, úgy ezen kötelezettség fennáll tekintet nélkül arra, hogy ők a kötelező biztosítás intézetén kívül, más irányban is nyugdíjra jogosultak. Ámde ily esetben, «az el nem ismert vállalati nyugdíjalapoknak, nyugdíjpénztáraknak vagy nyugdíjjegyesületeknek (vállalati nyugdíjkiegészítő pénztáraknak) nyugdíjkielégítésére, továbbá a magánjogi jellegű szolgálati szerződésekben vállalt járadékszolgáltatásokba beszámítható az a szolgáltatás, amelyre a vállalati nyugdíjkiegészítő pénztár nyugdíjasa vagy a magánjogi jellegű szolgálati szerződés alapján járadékra jogosult az e törvény alapján működő biztosítóintézettel szemben jogosult. A beszámításnak csak akkor van helye, ha a vállalati nyugdíjkiegészítő pénztár szabályzata, vagy a magánjogi jellegű szolgálati szerződés alapján nyújtott szolgáltatás összege legalább másfélszerese annak a szolgáltatásnak, amelyre a volt biztosított az intézettel szemben jogosult». (T. 146. §. V. U. 22. §.)

«A nyugdíjjárandóság fizetésére kötelezett munkaadó vagy külön jogi személy — figyelemmel a biztosítóintézetnek fizetendő járulékokra — jogosult megváltoztatni az el nem ismert vállalati

nyugdíjalapok, nyugdíjpénztárak vagy nyugdíjjegyesületek, (vállalati) nyugdíjkiegészítő pénztárak javára a még e törvény hatálybalépése előtt megállapított járuléktételeket». (T. 146. §. V. U. 22. §.) Ezen utóbbi rendelkezésnek az a célzata, hogy a munkaadó, illetve nyugdíjintézmény jogosítva legyen kisebb járulékot szedni és ennélfogva csak kisebb összegű járulék tartalekolására legyen kötelezve az esetben, amidőn a fenti beszámítási lehetőség fennforog és pedig — bár a törvényben kimondva nincs — csak azon arányban, amely mértékben a kötelező biztosítás intézetének beszámítható szolgáltatása a munkaadó illetőleg a nyugdíjkiegészítő pénztár által nyújtandó szolgáltatást csökkenti.¹⁴

VII.

A kir. Kúriának még az 1913. évben hozott 2. sz. Jogegységi Határozata szerint «a munkaadó érvényesen kikötheti azt, hogy alkalmazottja abban az esetben, ha a szolgálatból önként kilép, a nyugdíjalapba nyugdíjjárulék címén befizetett összegeket vissza nem követelheti és a nyugdíjhoz való igényét is elveszti». A Jogtudományi Közlöny 1927 december 15-iki számában részletesen reámutattam törvényeink és bírói gyakorlatunk azon újabb megnyilvánulásaira, amelyekkel ezen J. H. ellentétes és amelyek parancsolóan követelik ezen J. H. megváltoztatását. Az ott kifejtett indokokhoz újabb döntő körülményeként járulnak azon jogszabályok, amelyek erre vonatkozóan az 1928 : XL. tc. XI. fejezetében és a V. U.-ban foglaltatnak.

Az 1928 : XL. tc. 149. §-a kötelezően rendeli, hogyha az elismert vállalati nyugdíjpénztár tagja a vállalat alkalmazásából a nyugdíjjogosultság beállta előtt kilép, akkor az elismert pénztár a volt alkalmazott ú. n. átutalási járuléktartalékát, vagy az új munkaadó vállalatához tartozó elismert pénztárhoz, vagy a kötelező biztosítás intézetéhez tartozik átutalni, a szerint, hogy az alkalmazott egy másik elismert pénztár tagjává válik, vagy sem. (T. 149. §., V. U. 23—27. §§.) Ezen átutalási járuléktartalékban pedig nemcsak az alkalmazott által, hanem a munkaadó által is befizetett járulékok foglaltatnak. A vállalati nyugdíjpénztárnak ezen átutalás kötelezettségéért a munkaadót készfizetői kezesség terheli. (T. 147. §. 3. bek.)

A fentiekből világosan kitűnik, hogy az elismert vállalati pénztáraknál a munkaadó nem kötheti ki, illetőleg az alapszabályok nem állapíthatják meg, hogy az alkalmazott önkéntes kilépése esetén a nyugdíjpénztárhoz nyugdíjjárulék címén befizetett összegeket vissza nem követelheti, hanem ellenkezőben, az ily irányú kikötés nem állhat meg és e helyett a T. fentidézett rendelkezései érvényesülnek.

Az el nem ismert vállalati pénztárakra pedig a T. 146. §-a szerint az 1923 : VIII. tc. és az annak alapján kibocsájtott 1923. évi 196. M. E. sz. rendelet rendelkezései érvényesülnek s az utóbbi jogforrás legalább három évi nyugdíjjárulék fizetése esetén, a befizetett nyugdíjjárulékok elvesztését nem engedi meg, ha a szolgálati viszony meg is szűnik.

Ezen újabb törvényi intézkedések folytán még fokozottabban állíthatjuk, mint 1927-ben, hogy a fenti döntvény elavult, mert ellentétbe jutott azon jogelvekkel és irányító eszmékkel, amelyek jelenlegi munkajogunkban vezetnek és a joggyakorlatban uralkodnak.

Dr. Munkácsi Ernő.

Szemle.

— A német-magyar tudományos hétre érkezett boroszlói professzorokat a magyar jogászság nevében őszinte örömmel és tisztelettel köszöntjük a magyar földön. A nemzetközi tudományos érintkezésnek különösen szerencsés új formája, hogy az egyik ország egyetemének professzorai csoportosan keresnek fel külföldi egyetemet, hogy ott illető kollégáik auditoriuma előtt, a rendes kollégiumok keretében előadásokat tartsanak. A boroszlói egyetem tanárai kezdeményezték ezt a látogatást egyetemről-egyetemre, amikor budapesti kollégáikat ez év nyarán magukhoz meghívták. A boroszlói német-magyar hét (július 1—7.) nagyon szépen sikerült és

¹⁴ Hasonló, de nem leszállításra, hanem felemelésre jogosító felhatalmazás az 1926 : XVI. tc. 13. §-ban.

sok egyéni kapcsolatot létesített vagy erősített a szűkebb kollégák között. Ennek a német-magyar professzori ismerkedésnek kimélyítését jelenti a boroszlóiak vizontlátogatása, amely egyúttal az egész magyar tudományosságnak ünnepe. Nem kevesebb mint 35 előadást tartanak e hét alatt a német professzorok egyetemünkön a különböző fakultásokon. Ebből a jogi karra hat előadás esik és pedig okt. 2-án d. e. 10—11 *Rosenstock-Hüssy* prof. «Über einige neue Grundbegriffe des Privatrechtes», d. e. 11—12 *Nagler* prof. előadása a tömeges bűncselekményekről; okt. 4-én d. e. 10—11 *Schöndorf* prof., az Osteuropa-Institut jogi osztályának igazgatója «Aussichten und Methode der Vereinheitlichung des Privatrechtes in Europa», d. e. 11—12 *Bräuer* prof. «Die horizontale und vertikale Konzentration der deutschen Industrie» címen. Szombaton d. e. 10—11 pedig *Helfritz* prof. «Wissenschaftliche Grundlagen politischen Denkens» címen tart előadást, valamennyi a központi egyetemi épületben. Mindezekhez csatlakozik *Freymark Herman*, a boroszlói Kereskedelmi Kamara szindikusanak előadása «Ziele und Wege der mitteleuropäischen Handelspolitik» című nyilvános előadása a Közgazdasági társulat rendezésében (pénteken okt. 4. d. u. 6 óra-kor a kereskedelmi akadémia dísztermében). Örvendetes volna, ha a boroszlói példa utánzásra ösztönözne. Nagy hasznára volna ez az egyetemi ifjúságnak és további értékes láncszeme a nemzetek megértésének és egymáshoz való közeledésének. Ószintén kívánjuk, hogy a német tudósok érezzék át azt a nagyrabecsülést, amellyel itt a német tudomány iránt viseltetünk.

— **A Magyar Jogászegylet pénzügyi szakosztálya pályadíjat hirdet** a következő tárgyú műre: «Minő hatással vannak az illetékügyi jogszabályok a jogügyletekre és különösen menünyiben befolyásolják azok bizonyos ügyletkötési formák használatát vagy mellőzését?» A pályamű beadásának határideje 1930 március hó 15. Pályadíj a TÉBE által adományozott 1000 pengő. Azt csak abszolút becsű munka nyerheti el. A pályaművek a lap egy oldalán géppel írva, a szerző nevét rejtő jelíges levél kíséretében a szakosztály alelnökénél dr. Nyulászi Jánosnál (V., Akadémia-utca 1. III.) adandók be. A pályadíj kiadása felől a bírálóbizottság jelentése alapján a pénzügyi szakosztály határoz. A pályadíjat nem nyert művek szerzőinek jelíges levelei a kihirdetéskor megsemmisítetnek. A Jogászegylet pénzügyi szakosztálya jogosítva lesz a nyertes pályaművet, külön tiszteletdíj fizetése nélkül kiadni. Ha a kiadás a pályázat eredményének kihirdetésétől számított féleven belül meg nem történt, a pályanyertes művével szabadon rendelkezik.

— **Az alsófokú ítélet alapján kifizetett nyugdíj visszakövetelhető?** A Kúria VI. tanácsának 5486/1928. számú, 16. számunk Szemle rovatában közölt, gyönyörűen megindokolt ítéletét a Kúria II. tanácsának figyelmébe ajánljuk. A VI. tanács ebben az ítéletben, kiindulva abból, hogy a baleseti járadék is életfenntartási, tartási jellegű, felhasználás céljából adatik, megállapítja azt, hogy miként a nőtartásdíj, úgy az alsófokú ítélet alapján kifizetett baleseti járadék sem követelhető vissza, ha a felsőbb bíróság a járadékot utóbb leszállította. A Kúria II. tanácsa utóbbi időben, így legutóbb P. II. 108/1929. számú ítéletében, azt a gyakorlatot követi, hogy az 1926 : XVI. tc. életbelépése (1926 : VII. tc. 31.) után, bár a törvény életbelépése előtti időre kifizetett nyugdíjjárandóságokat, illetve ezeknek tartozatlanul kifizetett részét vissza lehet követelni, be lehet számítani az ez utáni nyugdíjjárandóságokba, ha a felsőbb bíróság a nyugdíj mérvét leszállította. A tényállás a P. II. 108/1929. számú perben az volt, hogy a teljesen munkaképtelen nyugdíjas magántisztviselő nyugdíját az I. bíróság még a törvény életbelépése előtt, havi 116 P-ben valorizálta, ezt az összeget a II. bíróság, ugyancsak még a törvény életbelépése előtt 160 P-re emelte fel, ami ellen felülvizsgálati kérelem adatott be. Az alperes a II. bíróság ítélete folytán, ennek egybehangzó része erejéig havi 116 P nyugdíjat volt kénytelen fizetni 1925 óta. Közben életbelépett az új törvény. A Kúria a II. bírósági ítéletet feloldván, a valorizációnak a törvény szerinti megállapítását rendelte el, minek folytán a valorizált nyugdíj havi 51 P-re (!) szállított le, egyben az alperes feljogosított, hogy az 1926 július 31-e után ezt meg-

haladóan kifizetett nyugdíjösszegeket az ezután esedékes nyugdíjakba beszámíthassa, azokból levonhassa. Ezt a Kúria is magáévá tette. Ez annyit jelent, hogy a keresetképtelen nyugdíjas kb. 3 1/2 évig, 1932-ig, egy fillér nyugdíjat sem fog kapni.

A Kúria II. tanácsa ezt a döntést azzal indokolja meg, hogy a törvény 14. §-ának utolsó előtti bekezdésében az a jogszabály foglaltatik, hogy a törvénynek életbelépése előtt esedékessé vált és kifizetett járandóságok visszafizetését nem lehet visszakövetelni. Ebből szerinte a contrario az következik, hogy a törvény életbelépése után kifizetett járandóságokat, illetőleg ezeknek tartozatlanul kifizetett részét, még ha a törvény életbelépése előtti időre történt is a fizetés, vissza lehet követelni, be lehet számítani.

Azzal, hogy ez a törvényt magyarázat helytelen, ezúttal foglalozni nem kívánunk. Azzal sem, hogy ez a döntés számtalan más jogi és szociális okból is alaposan kifogásolható.

Ezúttal csupán arra mutatunk rá, hogy az alkalmazotti nyugdíjak valorizációját a Kúriának ez előtti, ugyancsak II. tanácsa állandóan éppen tartási jellegükkel, életfenntartási célzatukkal indokolta meg, erre alapította. Ezt a jellegét hangsúlyozza a jelenlegi II. tanács is állandóan, amikor a keresetindítás előtt lejárt nyugdíjak iránti igényeket a tartásdíjak analógiájára konzekvensen mindig elutasítja.

Az alkalmazotti nyugdíjak tartási jellege, életfenntartási célzata ennél fogva, de különben is kétségtelen tehát. A Kúria P. VI. 5486/1928. számú ítéletének gyönyörű indokolása ilyképpen az első betűtől az utolsóig az alkalmazotti nyugdíjakra is vág. Nem jogosulatlan tehát, hogy a VI. tanács ítéletét a jogegység érdekében a II. tanács figyelmébe ajánljuk.

B. B.

— **Évjáradék megítélése sérült számára, bár jövedelme nem csökkent.** Tényállás: Felperes alperes szándékos bűncselekménye folytán 30 %-os munkaképességsökkenést szenvedett (egy szemének látóképességét elvesztette). A marasztaló táblai ítélet ellen alperes felülvizsgálattal élt azon az alapon, hogy felperes sérülésének meggyógyulása óta állandóan ugyanannyit keres, mint sérülése előtt. A Kúria a felülvizsgálati kérelmet elutasította következő indoklással: «aki büntetendő cselekményével mást testi épségében megsértett, a sértettnak ha ennek a keresőképessége a sértés következtében megszűnt vagy csökkent, megfelelő kártérítéssel tartozik, amely a sértett személyi és családi viszonyaihoz képest egyszer s mindenkorra megállapítandó tőkeösszeg vagy megfelelő járadék lehet (1878 : V. tc. 311. §.). A sértő kártérítési kötelessége nem szűnik meg akkor sem, ha a sértett a sértés következtében a sértett testrészt használhatatlansága okából arra kényszerül, hogy annak pótlására sértetlenül megmaradt megfelelő másik testrészt nagyobb mértékben és egészségének nagyobb veszélyeztetésével fokozottabban igénybe vegye és ha csak ez a fokozott, de a tiltott sértésre visszavezethető igénybevétel teszi lehetővé, hogy a sértett ugyanannyit keressen, mint amennyit a sértés előtt keresett. E szerint nem enyészttette el az alperes járadékfizetési kötelezettségét az a körülmény, hogy a felperes bal szemének fokozottabb igénybevételével a baleset óta tényleg nem keresett kevesebbet, mint a baleset előtt». (Kúria P. VI. 4992/1927. sz.)

— **A házasság fenntartása mindkét házastárs bizonyított vetkessége esetén.** Sajnálatosan állandósulni látszik a kir. Kúriának Malonyai törvényszéki bírő által lapunk egyik régebbi számában bíralt azon gyakorlata, hogy abban az esetben, ha a bíróság a házastársak egyéniségének, műveltségi fokának, társadalmi állásának és cselekvésükből kidomborodó erkölcsi színvonalának vizsgálatából arra a következtetésre jut, hogy a házasság mindkét fél által szolgáltatott és bizonyított bontó ok ellenére sem tekinthető annyira feldűltnak, hogy az életközösség elviselhetetlen voltára a házastársak vagy azok egyike joggal hivatkozhatnék, a házasságot a bíróság továbbra is fenntartja.

P. III. 5394/1928. sz. a. ügyben megállapítást nyert, hogy felperes, miután alperes a közös lakásból elköltözött, vadházasságra lépett és ebből az ügy elbírálásának időpontjában már hat éve folyó viszonyból két gyermek is származott. Felesége — az alperes — ezzel szemben bizonyítottan a különélés alatt ismételten idegen férfiakkal mulatott, korcsmákban részegen tartózkodott és oly magatartást tanusított, ami «a házastársakra a különélés alatt is kötelező tiszta és fedhetetlen s házastársához illő étellel oly súlyos ellentétben áll, hogy a házassági hűség tekintetében is alapos aggály keltésére alkalmas». Ezen tényállás ellenére a kir. Kúria döntése így szól: «Mindkét házastársnak a házassági kötelességet szándéko-

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, c. egyetemi rk. tanár: Vegyes szerződések. — Juge: A bírák és ügyészek egyesületének közgyűlése. — Dr. Sichermann Bernát budapesti ügyvéd: A Jugoszláv új váltó- és csekk-törvény. — Sárkány Balázs kir. törvényszéki tanácselnök: A polgári perrend egyszerűsítéséről. — Dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd: A házasság megszűnésének vagyoni jogi hatásai és a holtánnyilvánítt. — Dr. Borsodi Miklós budapesti ügyvéd: A közszolgálati alkalmazottak járandóságának végrehajtási mentessége és az 1929: XXIII. tc. — Dr. Hajdu Béla szegedi ügyvéd: A magántisztviselők és kereskedősegédek szolgálati viszonyairól szóló törvénytervezethez. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 8. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 7. — Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár. XXI. 5.

Vegyes szerződések.

1. Visszavonható-e a vegyes ajándékozás (K. 8217/1928., JH. III. 27/820.)? A véletlenért is felel-e a hálókocsitársaság, ha fülkéjéből az alvó utas poggyásza vagy ruhája elveszett (K. 4377/1917., K. 1249/1923., K. 5898/1927., JH. III. 29/882.)? Csak a vis major, vagy már a véletlen is mentesíti-e a szőnyegek, bundák megőrzésére, kijavítására, átalakítására visszterhesen vállalkozó üzemeket (K. 1546/1921. M. XV. 3/3.)? A jutalekos ügynöknek jár-e felmondási időre eső bér is, avagy csak az elbocsátásig kiérdemelt jutalekai fizetendők-e részére (K. 1466/1929. JH. III. 30/918.)? A kéményseprő üzletvezető, aki az üzlet költségeihez is járul, az özvegyi jogon üzemtulajdonos özvegynek alkalmazottja-e, akit ez elbocsáthat, avagy pedig annak társa, akivel a szerződéses viszonyt csak a társasági szabályok szerint kell és lehet megszüntetnie? (K. 3862/1929., H. XXII. 97/62.)? A házgondnok, a portás, a házfelügyelő, akinek díjazása a lakás használata, avagy az is, a bérleti, vagy a szolgálati szerződés szabályai szerint felel-e és köteles-e eltávozni (8888/1927. MER. 27/29. §§.)? A péküzemmel együtt visszterhesen átengedett lakás használatából eredő jogok és kötelezettségek a bérlet, vagy a hasznóbérlet eljárási és anyagi jogi szabályai szerint döntendők-e el (K. 4644/1926. JH. III. 30/1918.)? Ilyen és hasonló esetek azok, amelyek még napjainkban is az actiones utiles kérdéseit mindinkább többször és élesebben felvetik.

Ami minde tényállásnál bírói megoldás elé kerül, az vajjon mely jogszabályok irányadók, ha a szerződés oly elemekkel bír, amelyek több a forrásokban részletesen szabályozott szerződésfaj tipikus szolgáltatásai, vagy amelyek közül akár egy akár több, a felek tetszése szerint szabadon választott nem nevesített szolgáltatás?

2. Tudatosan pontatlanok vagyunk akkor, amidőn a kérdést ekként a szerződésekre szorítjuk. Hiszen találkozunk oly végrendelettel is, amely egyúttal alapítványt is létesít, vagy oly tontinas csoporttal, amely a biztosítási szövetkezetben az e csoporton belülieknek külön eltérő társaságjogi helyzetet is ad. A vegyes ügyletek szülte kétségek és nehézségek tehát korántsem szorítkoznak a szerződésekre, hanem átcsapnak az egyoldalú ügyletek és az összügyletek területére is.

Sőt ez utóbbin némiképp más jelentőséggel is bírhatnak, mint a szerződéseknél. Hisz a szerződések általános kötelmi jogi tények és mint ilyenek az ügyletkötő felek kombinációjának teljesen szabad példái, holott az egyoldalú ügyletek és az összügyletek fajaik és tartalmuk szerint a forrásokban pozitíve vannak meghatározva és ezért sokkal kisebb lehetőségeket nyújtanak a vegyes ügyletek felállítására, mint amazok.

Mégis, az elmélet is, a gyakorlat is vegyes szerződésekről és csakis ilyenekről szól. Teszi pedig ezt az ügyleti joganyagban szo-

kás eljárástól el is tekintve azért, mert az egész kérdés talaját még a mérhetetlenül jobban kidolgozott szerződési alappanyagnál is ingatagnak érzi. Nem látja tehát még itt az idejét annak, hogy már most is a változatokat kutassa, amelyek a vegyes szerződések egyelőre meglehetősen kétes szabályainak a vegyes egyoldalú ügyletek és a vegyes összügyletek területén való megfelelő alkalmazásából adódnak.

3. A vegyes szerződéseket a németeknél újabban Hoeniger (Vorstudien zum Problem der gemischten Verträge 1906., Die gemischten Verträge in ihren Grundformen 1910) és Lotmar (Arbeitsvertrag I. 177.) élesen az előtérbe állították és azóta azt ott ismét állandóan és erősen tárgyalják. Csakhogy egyelőre javarészt azzal kénytelenek megelégedni, hogy az idevágó tényállásokat széles keretben sematizálják és az egyes öncsinálta sémákhoz a törvénykönyv hallgatásánál fogva szükségkép többé-kevésbé önkényes következményeket igyekeznek fűzni.

Sok, vagy akár csak több német író idevágó nézeteinek ismeretése ugyan itt nem igen lehetséges. Ám annak megpéldázására, hogy anyagunkkal még a német irodalom is csak küzködik, talán elég lesz egy-két igen elterjedt és elismert német szerző gondolatmenetére utalni.

Enneccerus Lehrbuchjának előttem fekvő (6—8.) kiadásában (I. 2. r. 281. old.) az összekötött és a vegyes szerződések között különböztet.

Az összekötött szerződéseknél önálló csoportnak veszi azokat, amelyek merőben külsőleg azáltal függenek össze, hogy egy jogi tény útján, az egységes akaratnyilvánítással keletkeznek. Itt valójában több szerződéssel van dolgunk, amelyek csak külsőleg jelentkeznek egynek.

A következő csoport szerződésai még mindig csak összefüggők ugyan, de már belsőleg, tartalmilag összefüggők. Ezeknél a szerződés érvénye és megszünte egységes szabályok alá esik. Minden egyéb vonatkozásban pedig az összefüggő szerződések mindegyikének saját szabályai állanak.

Az összefüggő szerződések harmadik válfajának tekinti Enneccerus a felváltót, vagyis azokat, amelyeknél vagylagosan egymás helyébe lépő szerződésekkel találkozunk. Az, vajjon az egyik, vagy másik szerződésfaj szabályai álljanak-e, egy feltétel megvalósulásától, vagy meghiusulásától van függővé téve.

Az összekötött szerződések e három faján felül Enneccerus ismeri a vegyes szerződések három fajtát is.

Ikerszerződésnek nevezi azt, amelyben az egyik szerződő fél oly kötelezettséget vállal, amely pusztán egy ügyletfaj sajátossága, a másik pedig olyanokat, amelyek ettől eltérő más szerződésfajból erednek. E csoportot Enneccerus akként bírálja el, hogy a szolgáltatások mindegyikére annak saját ügyleti szabályai állanak, az egységes viszonzatszolgáltatást pedig azok értéke szerint aránylag mindkétfaj szolgáltatás visszterhének tekinti. Ehhez képest az egyik faj szolgáltatás elmaradása esetében a viszonzatszolgáltatás aránylag csökkentendő. Az egyik szolgáltatás megszűnésének okai azonban szerinte mégis a szerződés belső egységénél fogva körülmények között az egész szerződés megszűnését is eredményezhetik.

Szoros értelemben vegyes szerződéseknek tekinti Enneccerus azokat, amelyek csupán egy oly alkatelemet tartalmaznak, amely egyúttal egy másik ügyletfaj sajátossága (vegyes ajándékozás). Rájuk főképpen az uralkodó ügyletfaj szabályai állanak. De a külön elem ügyletfajának szabályai is figyelembe jönnek.

Kettősfajú szerződéseknek veszi Enneccerus azokat, amelyek

egész tényállása többféle szerződési fajba való. Példának használja a portás szerződését, aki lakás fejében szolgál. A szerződés szerinte a bérlet és a szolgálati szerződés vegyülete, amelyre mindkét ügyletfaj szabályai állanak. A kettő közötti eltérés esetében pedig a ratio juris: a szabályok hozatalának okai és ezeknek egymással szemben való mérlegelése dönt.

Azokat a szerződéseket végül, amelyek célja *kizárólag* az egyik ügyletfajjal azonos és amelyeknek csupán egész alárendelt részei vágnak egy másikba, Enneccerus a vegyes szerződésekből egészen kirekeszti és a főfaj szabályai szerint elbírálandóknak veszi.

Oertmann* kiváló és részletes kommentárjában szintén különböztet *alárendelt szolgáltatásokkal bíró szerződések* között, amelyekre a főszolgáltatás szerződésfajának szabályai állanak, *elegyes vagyis oly szerződések* között (Zwitterverträge), amelyekben az egyik fél *egy* ügyletfajból származó, a másik pedig egy másiktól eredő kötelezettségeket vállal és *szoros értelemben vett vegyes szerződések* között, amelyeknél a felek kötelezettségei *többféle* szerződésfajból erednek.

Az *elegyes szerződéseknél* rendszeren előforduló huzamosabb tartamu szolgáltatás lehetetlenülését Oertmann a *viszontszolgáltatás részleges lehetetlenülésének* veszi. Ennek a körülményekhez képest majd csupán ügyletmódosító, majd pedig ügyletetszűntető hatályt tulajdonít.

A *vegyes szerződések* joghatásait Oertmann kombinálja. Mégis akként, hogy azok a joghatások, amelyek a szerződés céljával ellentétesek, elmaradnak.

4. A különböztetések eme gazdagsága, az azokhoz fűződő következmények tételes alapjának teljes hiánya, azok színtelensége és határozatlansága önkéntelenül is azt a gondolatot kelti, hogy a megoldástól még elég távol vagyunk. Ez természetes is. Hiszen itt nem csupán a *joghatásokról*, nem merőben arról van szó, vajjon az egyik, vagy a másik, vagy pedig egy ezek vegyületéből alakított meglévő harmadik szabálycsoport alkalmaztassék-e, hanem egyúttal és főleg arról is, vajjon miként kell döntenünk: ha a vegyes ügylet tényállását, annak alakszerűségeit, akarati és tartalmi hibáit, a nála szükséges jogképességet és cselekvőképességet, szóval ha a *vegyes szerződés összes alanyi és tárgyi előfeltételeit vizsgáljuk.*

Ezek nyílván csak egységesen dönthetők el.

Még *példig éles, határozott és egyszerű szabályok szerint.* A német törvényben *ilyenek nyomaira se akadunk. Vajjon okvetlenül nélkülözniük kell-e őket ezért Magyarország Magánjogi Törvénykönyvében is?*

5. *Akármely ügyletkötő fél cselekvési körében találkozunk is vegyes elemekkel, az mindig a szolgáltatás tartalmában jut kifejezésre.*

Már most min dől el az, vajjon az alanyi és tárgyi előfeltételek tekintetében a kérdésessé válható egyik, vagy másik szerződésfaj szabályaiból induljunk-e ki?

Két támpontra gondolhatunk:

Elsősorban *arra a viszonyra, amelyben a két vagy többféle szolgáltatási elem egymáshoz áll.*

Ez a gazdasági célok oly csoportosításához vezet, mint a dologi jogban a dologösszesség, a tartozék és az alkotórész szembeállítás. Ez alapon az *alkotórészével egyenlő erős, belső kapcsolatban álló szolgáltatásoknál, sőt a tartozékhoz hasonló lazábban kapcsolt szolgáltatási elemeknél is a szolgáltatás főelemeire irányadó szabályok adnak útmutatást akkor, amidőn az ügylet egységes előfeltételeit kutatjuk.*

Ezen a nyomon indul gyakorlatunk, amikor vizsgálja, vajjon a felek a lakáshasználattal kapcsolatos péküzem folytatásának felvételekor *bérletet* vagy pedig *haszonbérletet* szándékolnak-e és amidőn a bér összegéből és annak meghatározási módjából keres erre választ (K. 4644/1928.).

Vagy akkor, amidőn az utazást veszi főcéljának és a hálókocsiban való alvást kényelmi mellékcéljának és ebből akar útmutatást arra, hogy a hálókocsi-társasággal létesült szerződés nem fogadói, hanem fuvarozás jellegével bíró személyszállítási szerződés, amelyre ez utóbbi szerződésfaj felelősségi tételei állanak (K. 4377/1917., K. 1249/1923. stb.).

De a vegyes szerződések előfeltételeinek kutatásánál gondolhatunk arra is, hogy itt nem minőségileg tovább is osztható és mesterségesen atomszerű elemekre bontható, hanem bár többféle tevésben, abban hagyásban, tűrésben, vagy adásban nyilvánuló, de *egységes szolgáltatásról van szó, amely csak mint egységes egész bírálható el.*

Ha t. i. *nem* ez a tényállás, úgy valójában nem is *egy*, hanem *egy* akaratnyilvánításba bujtatott *több* szerződéssel van dolgunk,

amelyek előfeltételeikben is, tényállásaikban is, joghatásaikban is merőben függetlenek egymástól és amelyek legrosszabb esetben is az osztható szolgáltatások szabályai szerint intézendők el.

Ha azonban a vegyes típusú szolgáltatás tartalmilag ugyan nem fér meg *egy szerződésfaj* teteje alatt, de azért mégse osztható, akkor a minőségi *oszthatatlanság* egyik sajátos esetével van dolgunk. *Vagyis: a tulajdonképi értelemben vett vegyes szerződés előfeltételeinek kérdései az egységes és oszthatatlan szerződések kérdéseivel összeesnek, vagy legalább is ennek a joganyagnak csak egy sajátos csoportját teszik.*

Úgy tetszik ezen az úton található azután megoldást az oly kérdések is, vajjon, teszem, a vegyes ajándékozás visszavonható-e vagy sem?

Amikor t. i. gyakorlatunk kiemeli, hogy a holtig való tartást, az eltemettetést, az átruházónak gazdasági munkával való támogatását, amennyiben mindezek az ajándékozott ingatlanok jövedelméből kitelnek, nem tekinti vissztehernek és így az ily szerződést a vegyes ajándékozás felvétele mellett is az ajándékozási szabályok szerint visszavonhatónak tartja (K. 8217/1928. JH. III. 27/820.), akkor lényegileg arra az álláspontra helyezkedik, hogy a szolgáltatást további alkotó elemekre nem bontja, azt mint oszthatatlan egységes egészet bírálja el és annak mint egységes egésznek jellege szerint állapítja meg azokat a teljesítési és felelősségi szabályokat, amelyek a szerződéshez fűződnek.

Szóval: bírói gyakorlatunkban találunk eseteket amelyek az első és olyanokat is, amelyek a második támpontot veszik irányadónak.

Mely után induljunk?

Oly kérdés, amelyet hiába adunk fel, a magánjogi tervezetnek. Pedig annak — úgy tetszik — válaszolni kellene reá.

6. Ahol a vegyes szerződések személyi vagy tárgyi előfeltételeinek oly kérdései forognak szóban, amelyek *parancsoló jogszabályok szerint döntenők el*: (jogképesség, cselekvőképesség, akarszerűség, akarati és tartalmi hibák, hatósági jóváhagyások és hasonlók), ott a követendő szabály önként kínálkozik. T. i. *ilyenkor eltérő szabályok esetében a szigorubb szabálycsoport kellékeinek parancsoló ereje nagyobb. Ezért ennek az egységes szabályait kell az egész vegyes szerződésre alkalmaznunk.*

De ez csak ott állhat, ahol a kétféle, vagy többféle szerződés-elem előfeltételeire vonatkozó eltérések *inkább csak a fokozatok*, nem pedig az *ellentétek* jellegével bírnak.

Teszem, ha az oszthatatlan ajándéknál arról van szó, vajjon az uno ictu, inseparabiliter ac indivisibiliter átruházott mezőgazdasági ingatlan és az azon levő ingó fundus instructus ajándékozásánál az ingó a szerződés oszthatatlanságánál fogva a 27. JEH. szabta keretben *csupán az ingatlanra*, vagy pedig fundusra is meg kell-e kívánni az írásbeliséget? Avagy, hogy az ily vegyes, de kétségtelenül oszthatatlan ajándékozásnál a hatósági jóváhagyás az egész szerződés, avagy pusztán a szorosan vett *ingatlan átruházását* érinti-e?

Ezek az itt szóban forgó esetekben nyilván MMT. 1020. §-ának útmutatása szerint dőlnek el. Vagyis a hiba az *egész szerződés érvényét érinti*, hacsak meg nem állapítható, hogy a nyilatkozattevő a fundust önmagában véve is ajándékozta volna, vagyis, hogy az ügylet osztható, hogy nem egy egységes, hanem valójában egy akaratnyilvánításba került két ajándékozással van dolgunk, amelyek egymástól függetlenek: *a mezőgazdasági ingatlanra vonatkozó érvénytelen ajándékkal és az ingó fundusra (állatokra, mezőgazdasági felszerelésre, stb.) vonatkozó érvénnyessel.*

Hogy vagyunk azonban akkor, amidőn a parancsoló jellegű előfeltételekről szóló szabályok egymástól nemcsak eltérők, hanem egymást egyenesen kirekesztő ellentétek?

Ilyenkor nyilván érvényes szerződés nem keletkezhetik. És a tervbe vett kikötések értelmezésének külön kérdése lesz, vajjon az egymást kirekesztő szerződési elemek közül valamelyik és melyik mint önálló szerződés fog-e érvényesülni?

Felmerül tehát a vegyes szerződések konverziójának a lehetősége.

Ilyennel van a gyakorlatnak dolga akkor, amidőn el kell döntenie, vajjon a házasságon kívüli együttélésrel kapcsolatosan ígért munka és pénzzolgáltatás bírólagon érvényesíthető-e, avagy nem? (K. 674/1927. JH. III. 3/63: «A szerelmi viszony szolgálati viszonyná nem változott át azért, hogy az elhalt a felperest házában tartotta és a szorosan vett háztartási, valamint gazdasági munkák körül foglalkoztatta». A kérdés tehát az volt, vajjon *egy szolgálati szerződés* létesült-e, és ettől függetlenül egy másik erkölcs-telen szeretőtartás iránti megegyezés is, avagy csak egy egységes,

* Recht der Schuldverhältnisse (1929. V. kiadás) II. 2. rész 520—521. old.

de erkölcstelen elemekkel telt *vegyes* és érvénytelen szolgálati szerződés. Hasonló K. 1600/1928. JH. II. 40/1396., stb.).

A *magánjogi javaslatban* ezekre az esetekre vonatkozó utalásra is szorulunk.

Egyfelől azért, mert az *erkölcstelen szerződések* szabálya (973. §.) mit sem mond arról, vajjon mikor és mennyiben vehető érvényesnek a szolgáltatás ama része, amely önmagában véve nem volna erkölcstelen és amely ilyenné csupán már erkölcstelen elemmel való *egybekapcsolása folytán* vagyis annak következtében válik, hogy a felek oly *vegyes szerződést akartak létesíteni, amelybe egymást kirekesztő rendelkezések kerültek.*

De a törvénykönyv állásfoglalására szorulunk itt azért is, mert a *vegyes szerződéseknek* elemei nem csupán erkölcstelenség okából lehetnek egymást kirekesztők. Hiszen kirekesztők lehetnek többek között azért is, mert ez *egybekapcsolást más jogszabály gátolja.* Teszem az 1927:XXXV. teikk 24. §-ával ellentétben a felek oly szerződést létesítenek, amely szerint az eladó az ingatlanát átruházza és a vevő a vételárhátralék erejéig az eladónak nemcsak jelzálogjogot ad, de egyúttal a jelzálogot is annak birtokában hagyja és feljogosítja őt arra is, hogy a jelzálogos követelés kamatai fejében a jelzálog gyümölcseit szedje, vagy neki a vételár fokozatos törlesztése céljából az ingatlan hasznait (bányának, fürdőnek, stb.) élvezetének jogát engedi át. És így tovább.

Ilyen és hasonló esetekben válik kérdésessé: hol vannak a *vegyes szerződések* tárgyi és személyi előfeltételei tekintetében a válaszvonalak? És mely szabályok irányadók arra nézve, hogy a törvénykönyv mely *nevesített szerződésfajait* és mely nem nevesített szerződéseket szabad és lehet egymással érvényesen vegyíteni?

7. A törvényhozónak ezekről — úgy tetszik — nyilatkoznia kell. Nyilatkozhat róluk akként, hogy a *vegyes szerződéseket* egyszerűen az oszthatatlan szerződések alá vonja és rájuk minden továbbiak nélkül a MMT. 1020. §-át alkalmazza.

Választhatja azt az érdekesebb, de ma még sokkal nehezebb utat, hogy nagyjából ő maga, taxatív módon megvonja annak határait, mely szerződéselemeket enged érvényesen vegyíteni.

Vagy legalább is megelégedhetik azzal, hogy csak negatív szabja meg, mely esetekre tartja ezt a vegyítést kizártnak és mely következményeket fűz ehhez a tilalomhoz.

Szólhat a törvény arról, vagy csakis arról, hogy a személyi és a tárgyi előfeltételek, a parancsoló jellegű szabályokba foglalt alaki és anyagi tényálláskellékek és a parancsoló szabályokkal kirekesztett tényálláshibák szempontjából a *vegyes szerződéseket* egységeseknek tekinti, illetve, hogy mikor és mennyiben tekinti őket egységeseknek, mikor oszthatóknak.

A törvényhozó idevágó nyilatkozatainak terjedelméről bizonyára vitatkozhatni. Csak egy az, amit szerény véleményem szerint a törvényhozó éppenséggel nem tehet. T. i., hogy erről a szerződésfajról, amely a gyakorlatban oly sokszor tűnik elbűnk, teljesen hallgasson.

Dr. Almási Antal.

A bírák és ügyészek egyesületének közgyűlése.

Minden esztendőben, a nyári szabadságidő befejezése után, az új és nagy munka küszöbén, szeptember hónapban, a bírák és ügyészek egyesülete megtartja évi rendes közgyűlését. Ezen közgyűlésen számol be az egyesület igazgatósága egész évi munkájáról, törekvéseiről és az odaadó, az egész jogéletre kiterjedő, hatalmas törekvés rendszerinti sovány eredményéről.

Évek óta nem Budapesten tartják ezt a közgyűlést, hanem az ország bírái és ügyészei a legfőbb bíróval és az egyesület vezetésével élükön elmennek egy-egy határmenti városba és ebbe a határmenti városba viszik el az igazságot kereső, az igazságkeresésben sokszor fáradt lelküket, hogy a haza és a magyar nép iránti szeretettől telt szívük népük közelében újabb erőt merítsen. És a magyar nép tiszteletteljes bizalommal fogadja az ő bírúit és e találkozások is hozzájárulnak, hogy ennek az ezeréves országnak a népe és ennek az ezeréves országnak a bírái mindig megértették egymást.

Sem a napi sajtó, sem a szakasajtó nem foglalkozik ezzel a közgyűléssel érdeme szerint. Legfeljebb pár sorban regisztrálják, hogy volt valahol egy közgyűlés. Pedig ez az évi közgyűlés nagy, igen nagy figyelmet érdemelne. Mert csodálatosan az anyagiak-

ban szűkölködő, nagyon gyakran gondokkal küzdő, a munkával, a jog- és igazságszolgáltatás hátrányára agyonterhelt bírói és ügyészi kar ezeken a gyűléseken első és fősorban azzal foglalkozik, hogy miként lehetne az igazságszolgáltatási bajokon segíteni, mi módon lehetne az igazságszolgáltatás egész gépezetét a változó és fejlődő gazdasági viszonyokkal összhangba hozni és összhangban tartani, a jogszolgáltatást olcsóvá és gyorsá tenni. És a bírák és ügyészek lelkiismerete nyugodt. Hogy törekvéseik nem mindenben sikeresek, sőt hogy sok törekvésük hajótörést szenved, nem rajtuk mulik. Finanziális szűkkeblőség az akadály a kívánatos eredménynek.

A bíró hivatali szobájában, otthoni magányában zajtalanul dolgozik a legnagyobb közjó: az igazság felderítése érdekében. Ilyen zajtalan a közgyűlés is. Ez a zajtalanság idézi elő, hogy a nagy tömegek nem igen veszik észre nagy nemzetmentő munkáját.

* *

Az ez évi közgyűlés Miskolcon bizakodó hangulatban ült össze.

A magyar bírák és ügyészek bíznak vezetőségükben, amely fáradtságot, odaadást nem kímélve a legteljesebb személyi exponáltsággal küzd a magyar bírák és ügyészek egyeteméért és a jogszolgáltatás fejlesztéséért.

A magyar bírák és ügyészek bíznak a mostani igazságügy-miniszterben, mert ezt a minisztert, ha nem is volt soha bíró, vérükből való vérenek tekintik. Ez a miniszter egyik legnagyobb magyar bírónak a fia. Ez a miniszter ismeri a magyar bíró jellemzőit, ismeri a magyar bíró és a magyar jogszolgáltatás bajait. Ennek a miniszternek szeretnie és tisztelnie kell azt a kart, amely minden baja és gondja mellett a jogszolgáltatást odafeljesztette, hogy ez a jogszolgáltatás a nyugat gazdag és hatalmas államai jogszolgáltatásának mögöttes nem maradt. Aki pedig szeret és tisztel, annak segítenie is kell.

Bíznak a bírák és ügyészek a miniszterben, aki már a képviseleti pótlék részbeni helyreállításával segítői készségének tanujelét is adta. A segítség nem volt nagy, de a bírák azzal a meggyőződéssel fogadták azt, hogy a miniszternek nem volt módjában többet nyújtani, de lankadatlanul, ismert férfias erélyének teljességével törekszik a bíró anyagi függetlenségének biztosítására.

* *

A közgyűlés kiemelkedő pontjai voltak az egyesület elnökének beszédei. Két nagy beszédet tartott. Az egyiket amikor a közgyűlést megnyitotta, a másikat amikor a közgyűlés, kilenc évi elnökség után — negyedízben elnökévé megválasztotta. Mindkét beszédet a haza és a bírói kar iránti szeretet melege, a jobb jövő iránti remény, óhaj és bizakodás fűtötte és mindkét beszéd hitvallás volt az igazságszolgáltatás és a bírói kar érdekeiért való küzdelem mellett. A bírói kar lelkesedéssel ünnepelte elnökét.

És álljunk meg egy pillanatra az elnök személye mellett.

Ebben a politikailag erősen széttagolt országban igen sokan kifogásolják, hogy az egyesület elnöke egy erősen exponált politikus.* Az elnök politikai ellenfelei hangoztatják ezt különösen.

A bírói és ügyészi kar törekvéseit szeretettel támogatókat nyugodt lélekkel biztosíthatjuk, hogy a bírák Wolf Károlyban nem a politikust, hanem a bírót, a kiváló szónokot, az odaadó, nemes törekvésű férfit választották meg elnöküknek és Wolf Károly elnöki működésétől, elnöki beszédeitől mindig teljesen távoltartotta az embereket szétválasztó politikát és mindig vigyázott arra, hogy a politikai féreg az egyesület jól megalapozott alapját ki ne kezdhesse.

* *

Nagy hatást váltott ki dr. Mészáros Lajos budapesti kir. ítélőtáblai bírónak, a *vegyes döntőbíróságokhoz* kirendelt kormánybiztosnak igen szépen megszövegezett, hatalmas nemzetközi jogi

* Egy kiváló bíró kezéből vettük e cikket. Mint minden véleménynek, tehát ennek is készséggel helyt adunk lapunk hasábjain. Szükségesnek tartjuk azonban ezuttal külön hangsúlyozni, hogy a bírói egyesület elnökére vonatkozó megjegyzései nem egyeznek meg véleményünkkel, mert meggyőződésünk, hogy a bírói állást szimbolizáló elnök személyének teljesen távol kell állnia a politikai élet forgatagától. (Szerk.)

tudást tanusító, előkelően megtartott előadása. Előadása tárgyául az ú. n. optánsper történeti és jogi ismertetését választotta; előadása keretében a hágai állandó nemzetközi bíróságról és a nagytekintélyű bíróság döntéseiről is megemlékezett; reámutatott a vegyes döntőbírói eljárási hiányaira és e hiányok kiküszöbölésének lehetőségeire. Erre majd egy más alkalommal térünk reá; a tárgy annyira érdekes és oly szubtilisan finom nemzetközi jogi kérdések taglalásának szüksége merül fel, hogy azt egy ilyen ismertető cikk keretei el nem bírják.

A hallgatóság az előadást igazán élvezte, öröme telt abban, hogy ezt a sokat vitatott és a világ sajtóban pártoskodva tárgyalt kérdést az ügynevezett békejog egy alapos ismerője tárgyilagosan tárta elé.

* *

Az igazgatóság évi jelentését, amelyet dr. Petőcz Gyula, az egyesület buzgó ügyvezető elnöke nyomtatásban is kiadott és ezáltal lehetővé tette, hogy azt mindenki, akit az egyesület céljai, törekvései érdekelnek, elolvashassa, a közgyűlés egyhangúlag elfogadta és tudomásul vette.

* *

Számos indítvány hangzott el. Az indítványok mind az igazságszolgáltatás javítása, gyorsítása, a bírói és ügyészi kar anyagi és erkölcsi függetlensége, a bírósági fogalmazói kar jobb megélhetése és előléptetésének gyorsítása érdekében szállt síkra.

* *

A közgyűlés ünnepélyes és méltóságteljes volt.

Ez alkalommal nem mulaszthatjuk el, hogy reá ne mutassunk, hogy a bírák sorában sok panasz is hallatszott; ezek a panaszok a magánbeszélgetések során jutottak kifejezésre.

Panaszolták a gyakran leküzdhetetlenségig fokozódó munkatömeget, a segéderők hiányát, a súlyos megélhetési gondokat, a lassú előléptetést, a helyi előléptetések szünetelését, a kinevezéseknél gyakran tapasztalható külső befolyást, a táblai jelölések nem kellő figyelembe vételét.

Az a bizakodás, amelyről fentebb már szólottunk, vonta maga után, hogy ezek a panaszok élesebben meg nem nyilvánultak.

* *

A bírák ismét visszavonultak dolgozószobáikba, hogy nagy, nemes munkájukat a köz érdekében folytassák.

Adja az Isten, hogy reményük, kívánságaik teljesüljenek. A remények teljesülése szegény, megtépett hazánk jövő boldogulásának egyik hathatós tényezője volna. *Juge.*

A Jugoszláv új váltó- és csekk törvény.

A váltó- és csekk jog nemzetközi egységesítése nagy lépéssel haladt előre, amennyiben az SHS állam is, követve a lengyelek és törökök példáját, múlt év október havában hozott és ez év december 19-én életbelépő törvényével a területén eddig hatályban volt négyféle váltójog helyébe egységes váltójogot, valamint csekk jogot is létesített. Tette ezt pedig a hágai váltószabályzat, illetőleg csekkrezolúciók és azon rendelkezések alapulvételével, amelyekkel az 1914. évben a képviselőház és főrendiház által már elfogadott, de szentesítés nélkül maradt magyar törvényjavaslat a hágai váltószabályzatot a nemzetközi egyezmény korlátain belül módosította, illetve kiegészítette volt. Az alábbiaknak feladata lesz kimutatni azon eltéréseket, amelyek az új SHS váltótörvény és a saját, az 1912. évi LXIV. tc.-kel (erőhatalom) kiegészített és az 1925. évi VIII. tc. 53. szakasza által (óváselengetés, elfogadó elleni óvás elmaradás, elévülés) módosított törvényünk között fennállani fognak, legalább is addig, amíg az 1914. évi törvényjavaslatunkból törvény nem lesz.

Az SHS váltótörvény (vt.) 2. §-a szerint az oly váltót, amelyen a lejárat nincs megjelölve, megtekintésre szóló váltónak kell tekinteni; ha pedig a váltón a kiállítás helye megjelölve nincs, ellenben a kibocsátó neve melletti hely megjelölve lett, a váltót úgy kell tekinteni, mint amelyet a kibocsátó neve mellett megjelölt helyen állítottak ki. Ezzel a váltó lényeges kellékében rejlő szigor némileg enyhítve lesz.

A 3. §. szerint a váltó magára a kibocsátóra is intézvényezhető; ilyen esetben sem lényeges a helykülönbség.

Az 5. §. szerint a megtekintésre vagy megtekintés után bizonyos időre fizetendő váltóban a kibocsátó kamatot köthet ki a váltóösszeg után. Minden másnemű váltóban ezt a kikötést nem írott-nak kell tekinteni. A kamatlábat a váltóban meg kell jelölni. E megjelölés hiányában a kamatláb 6⁰/₀. Ha más nap nincs megjelölve, a kamat a váltó kiállításának napjától jár.

A 12. §. szerint a forgatmányt csak akkor kell a váltó hátára vagy toldatára írni, ha a forgatmány üres.

A 18. §. a zálogforgatmányt is megengedi. (Figyelemmel arra, hogy a felek ezen zálogviszony kitüntetését általában nem kedvelik, ezen új intézménynek gyakorlati jelentősége alig lesz.)

A 21. §. szerint a kibocsátó minden váltóban határidő kifizetésével vagy a nélkül kikötheti, hogy a váltót elfogadás végett be kell mutatni. A kibocsátó a váltóban megtilthatja az elfogadás végetti bemutatást, kivéve, ha a váltó telepítve van vagy megtekintés után bizonyos időre szól. A kibocsátó kikötheti azt is, hogy az elfogadás végetti bemutatás meghatározott nap előtt ne történhessék. Bármely forgató határidő tűzésével vagy a nélkül kikötheti, hogy a váltót elfogadás végett be kell mutatni, kivéve, ha a kibocsátó a bemutatást megtiltotta.

(Ezen a hágai váltószabályzatból vett rendelkezések lényegesen eltérnek a jelenlegi váltótörvényünk 19. és 24. §§-aiban foglalt, az elfogadás végetti bemutatást bizonyos esetekben szabályozó rendelkezésektől.)

A 22. §. szerint a megtekintés után bizonyos időre szóló váltót a kiállítástól számított *hat* hónapon belül elfogadás végett be kell mutatni. A kibocsátó ennél rövidebb vagy hosszabb határidőt tűzhet. A forgatók ezeket a határidőket megrövidíthetik.

(Eltérés váltótörvényünk 19. §-tól, amely kétévi bemutatási időt enged.)

A 24. §. szerint az intézvényezettnek pusztá aláírása elfogadásnak tekintendő, ha a váltó bármelyik részén is foglaltatik (tehát nemcsak ha az előlapra lett írva, vt. 21. §.).

A 27. §. szerint a fizetést nem teljesített elfogadó váltódíjat is köteles fizetni; a váltódíj a 47. §. értelmében $\frac{1}{6}$ ⁰/₀-ot tesz ki.

A 30. §. szerint a váltó előlapjára írt pusztá aláírást kezességnek kell tekinteni, kivéve, ha az intézvényezettnek vagy a kibocsátónak aláírásáról van szó. A nyilatkozatban meg kell jelölni azt a személyt, akinek érdekében a kezességet vállalták; megjelölés hiányában a kezességet a *kibocsátó* érdekében vállaltnak kell tekinteni.

(Lényeges eltérés váltótörvényünk 66. és 67. §§-aitól.)

A 32. §. szerint a vásárra szóló lejáratot a törvény mellőzte.

A 33. §. szerint a megtekintésre szóló váltó azon határidőkön belül mutatandó be fizetés végett, amely határidők a megtekintés után bizonyos időre kiállított váltóknak elfogadás végetti bemutatására vannak megállapítva. (Tehát itt is váltótörvényünk 31. szakaszától eltérőleg a két éves határidő *hat* hónapra szállítatik le.)

A 35. §. megfelel váltótörvényünk 30. és 32. §-ának, azonban nem tartalmazza váltótörvényünk 30. §-ának azon rendelkezését, amely szerint, ha a fizetési időben a nap és hó mellett az év hiányzik, azon év értendő, melyben a váltó kiállított; ha azonban a fizetési nap azon évben már eltelt, a lejárat a legközelebbi évre esik.

A 37. §. szerint a leszámoló helyen történt bemutatás a fizetés végetti bemutatással egyenlő hatályú. Hogy mit kell oly leszámoló hely alatt érteni, amelynél a bemutatás a fizetés végetti bemutatás hatályával teljesíthető, azt a kereskedelem- és iparügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

A 40. §. szerint az idegen valutáról szóló, de belföldi pénznemben fizetett váltónak az összege a *fizetés napján* fennálló árfolyam szerint számítandó ki. A kibocsátó azonban kikötheti, hogy a fizetendő összeget a váltóban meghatározott vagy valamely forgató által meghatározandó árfolyamban kell számítani. (Váltótörvényünk 37. §. szerint az átszámítás a fizetési napot *megelőzőleg* utóljára jegyzett árfolyamok közepére szerint eszközendő.)

Az SHS törvény a hágai szabályzat mintájára a biztosítási visszkereset intézményét elejtette, ellenben 42. §-ában lejárat előtt is ad visszkeresetet:

1. ha az elfogadást megtagadták;

2. ha az intézvénnyezett — akár elfogadta a váltót, akár nem — csődbe jut vagy fizetéseit megszünteti, még ha a fizetéseknek megszüntetését bírói határozat nem is állapította meg avagy, ha az intézvénnyezettnek vagyonára vezetett végrehajtás sikertelen maradt;

3. ha az elfogadás végett be nem mutatható váltó kibocsátója csődbe jut.

A 44. §. szerint a váltóbirtokos az elfogadás vagy a fizetés hiányáról az őt közvetlenül megelőző forgatót és a kibocsátót az óvás napjára, vagy az óváselengedésnek esetében a bemutatás napjára, ha pedig az óvás az alább ismertetendő 77. §. szerint pótoltatott, az óvási jegyzékbe történt bevezetés napjára következő negyedik köznapon belül értesíteni köteles. Mindegyik forgató köteles a vett értesítést két napon belül az őt közvetlenül megelőző forgatóval közölni, megjelölve azok nevét és lakcímét, akik a megelőző értesítést közölték és így tovább felmenőleg a kibocsátóig. Az itt megjelölt határidő a megelőző értesítés kézhezvételétől folyik. Abban az esetben, ha valamely forgató nem jelölte meg vagy olvasatlanul írta lakcímét, elegendő, ha azt a forgatót értesítik, aki őt megelőzi. Aki értesítést adni tartozik, ezt bármely alakban teheti, még a váltónak pusztán visszaküldése útján is. Ő neki kell bizonyítania, hogy az értesítést a megszabott határidőben teljesítette. A határidőt megtartottnak kell tekinteni, ha az értesítést magában foglaló tartalommal az említett határidőn belül levelet adtak postára. Aki az értesítést a fent megjelölt határidőben nem teljesíti, nem veszti el váltójogát; de a mulasztásával netalán okozott kárért felelős, a nélkül azonban, hogy a kártérítés a váltó összegét meghaladhatná. (Többrendbeli eltérés váltótörvényünk 45—47. szakaszaiktól.)

A 45. §. átveszi a hágai váltószabályzatból az óvás elengedésére vonatkozó szabályt, mely tehát az 1925. évi VIII. tc.-ünk 53. §-a folytán egyezik jelenlegi váltójogunkkal.

A 47. §. átvette saját törvényjavaslatunk 47. §-át és így ennek utolsó bekezdése szerint «külföldön kiállított vagy külföldön fizetendő váltónál a visszkereseti kamatot 5%-kal kell számítani, ha az illető országban az ilyen kamatra a 6%-nál alacsonyabb kamatláb van megállapítva.

Az erőhatalomról szóló és a hágai váltószabályzatnak, illetve az 1912. évi LXIV. tc.-ünknek megfelelő 53. §. utolsó bekezdése szerint az igazságügyminiszter rendelettel állapíthatja meg, hogy e szakasz alkalmazandó-e és ha igen, mennyiben, ha a külföldi törvényhozás vagy más hatóság oly rendelkezéseket tesz, melyeknek célja a váltóból eredő jogok gyakorlására vagy fenntartására szolgáló kellő időbeni intézkedéseket megakadályozni. (Megfelel a magyar javaslat rendelkezéseinek.)

Az 54. §. szerint az elfogadóért is lehet névbecsülésből fizetni.

Az 55. §. szerint a váltóbirtokos a névbecsülés elfogadást visszautasíthatja még akkor is, ha azt névbecsülés-elfogadásra vagy névbecsülés-fizetésre kijelölt személy ajánlotta. (Eltérés váltótörvényünk 57. §-ától.)

Az 59. §. szerint a névbecsülés igénybevételére szükségelt bemutatás és óvásfelvétel az óvás felvételére engedett utolsó napot követő napon is teljesíthető. (Eltérés váltótörvényünk 60. és 61. §-ától.)

A 60. §. szerint a váltóbirtokos, ha a névbecsülés-fizetést visszautasítja, elveszti visszkeresetét azok ellen, akik a fizetés következtében szabadultak volna. (Váltótörvényünk 62. §-tól eltérőleg tehát nem veszti el visszkeresetét a névbecsülés ellen.)

A 61. §. szerint a névbecsülés fizetést a váltóra írt elismervénnyel kell tanusítani és abban meg kell jelölni azt a személyt, akinek érdekében a fizetést teljesítették. Ily megjelölés hiányában a fizetést a kibocsátóért teljesítettnek kell tekinteni. (Tehát maga a névbecsülés ténye nem igazolandó szükségkép óvással, illetőleg az óvás szövegével; eltérés váltótörvényünk 61. §-ától.)

A 62. §. nem tartalmazza váltótörvényünk 65. §-ában foglalt azon rendelkezést, hogy «a névbecsülés-elfogadó, aki a fizetést azért nem teljesítheti, mert a váltót az intézvénnyezett vagy más közbenjáró fizette ki, a fizetőtől $\frac{1}{3}$ % váltódíjat követelhet». E címen tehát a szerb törvény szerint váltódíj nem követelhető.

A 65. §. szerint, ha a váltómásolatból ki nem tűnik, hogy kinél található az elfogadásra szánt példány, a visszkereseti jogok fenntartására elegendő az óvás arról, hogy a váltóbirtokos kezében lévő példány alapján az elfogadás vagy a fizetés kieszközölhető nem volt.

A 67. §. szerint oly váltómásolat, amelynél nincs megjelölve

az a személy, akinek kezén az eredeti váltó van, váltójogi hatálylallyal nem bír.

A váltóhamisításról szóló 69. §. nem tartalmazza a váltótörvényünk 82. §-a második bekezdésében foglalt azon rendelkezést, mely szerint «kétség esetében az vélelmeztetik, hogy a forgatómások a meghamisítás előtt keletkeztek».

A 70—77. §§-okban szabályozza a törvény az óvatolási eljárást, követve a magyar javaslatnak 87—94. §-ait egyes eltérésekkel. Így nem veszi át a váltó-jegyzői intézményt, nem foglalkozik az összeépülő községek kérdésével, nem veszi át a lejárat előtt óvatolt váltókra vonatkozó — javaslatunk 92. §-ában foglalt — rendelkezéseket, úgyszintén nem veszi át a javaslatunk 95. §-ában foglalt azon rendelkezést, amely meghatározza, hogy az óvatolási szabályokból melyek nem érintik az óvás érvényességét.

77. §-ában a törvény az óvatolási költség csökkentését óhajtja lehetővé tenni azzal, hogy megengedi az óvatoló közeg eljárásának pótlását az óvatolt személynek a váltóra vezetett és aláírt nyilatkozatával, feltéve, hogy ezen nyilatkozat az óvatolási határidőn belül az óvási lajstromba bejegyeztetik, amit az óvatoló közeg a váltón igazolni köteles. Azonfelül az igazságügyminiszter rendelettel kimondhatja, hogy 500 dinárt meg nem haladó váltóknál az óvatoló közeg az óvási okmány felvétele helyett a váltóbirtokos kívánására a váltónak egy-egy másolatát az összes váltókötelezeteknek kézbesítse annak felemlítésével, hogy a váltó fizetés hiányában óvatoltatott. Erről az óvatoló közeg igazolványt ad a váltóbirtokosnak és az óvatolási határidőn belül ezt a váltólajstromba feljegyzi. Ilyen esetben az óvásról szóló értesítés is elmaradhat.

A 78—84. §-okban a törvény az elévülés kérdésével foglalkozik. Az elévülési határidőket a hágai szabályzat 70. cikke és ennek folytán az 1925. évi VIII. tc.ünknek 53. §-ával egyezően állapítja meg.

A 79. §-ban foglaltatnak az elévülés félbeszakításáról szóló rendelkezések, váltójavaslatunk 97. §-ának megfelelően.

A 80. §. szerint a megszakított elévülés újból megindul azon körülménynek bekövetkeztével, melyet saját jogunk ilyen újból megindító körülménynek tekint.

A 81. és 82. §-okban a törvény az elévülés nyugvásával foglalkozik váltótörvényjavaslatunk 98. §-ának megfelelőleg azzal az eltéréssel, hogy az imént hivatkozott §-ban említett nyugvási hat havi határidőt három hónapra szállítja le.

84. §-ában a törvény azt mondja ki, hogy a külföldi jogok által megállapított elévülés megszakítási és megszüntetési okok csak annyiban vétetnek figyelembe, amennyiben ezen (a jugoszláv) törvénynek megfelelnek.

A 85—89. §-okban a törvény az alaptalan gazdagodás, a váltói zálog- és megtartási jogok kérdésével foglalkozik, lényegileg váltótörvényjavaslatunk 104—107. §§-oknak alapulvételével.

Ugyancsak váltótörvényjavaslatunk 100—103. §-ai alapulvételével szabályozzák a törvény 90—93. §-ai a váltó megsemmisítési eljárást; eltér a törvény különösen abban, hogy a hirdetményi határidőt nem 45, hanem 60 napban határozza meg és hogy nem szabályozza azon kérdést, hogy a külföldi bíróságnak a váltó megsemmisítését kimondó vagy elvesztett váltón alapuló határozata a belföldön minő hatállyal bír.

A szenvedő váltóképesség tekintetében a törvény 97. §-a nem tesz különbséget férfi és nő között, kimondván, hogy váltókötelezettséget vállalhat mindenki, aki a polgári vagy kereskedelmi törvény értelmében magát szerződésileg kötelezheti. Csak az átmeneti rendelkezések 111. §-a mondja ki azt, hogy a Vojvodinában férjhezmenetellel teljes korúvá vált, különben kiskorú nőszemélyek szenvedő váltóképességgel nem bírnak.

A 98—99. §-okban az analfabéták, valamint a vakok váltónyilatkozatait illetőleg a törvény váltótörvényjavaslatunknak 98., 99. §-ait követi.

A 108. §-ban foglalkozik a törvény a fennállott egyes jogterületek polgári vagy kereskedelmi törvényeinek összeütközésével a szenvedő váltóképességet illetőleg és szabályul kimondja, hogy irányadó a váltókötelezettség vállalásakor bírt lakóhely; ha a váltókötelezett azonban külföldön tartózkodik, váltóképessége legutolsó belföldi lakóhelye szerint ítéendő meg. Ha pedig ilyennel nem bírt, akkor belgrádi lakóhellyel bírónak tekintendő; ha az egyik jogterületen váltóképességgel nem bíró személy az SHS állam másik jogterületén váltóképes lett volna és a kötelezettséget ezen utóbbi területen vállalja, váltókötelezettsége fennáll.

Ugyancsak ez év december 19-én lép életbe az SHS állam új csekk törvénye, amely általánosságban az 1912. évi hágai konferencia határozatainak alapul, azonban ezektől is talán nem is tudatos eltéréseket tartalmaz.

Saját csekk törvényüinktől való lényeges eltérései a következők:

A 2. §. szerint csekkutalványozott lehet bejegyzett cég, amely bankügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, továbbá a postatakarék-pénztár; ilyenek lehetnek továbbá a bankok, nyilvános jellegű testületek és intézetek, amelyek alapszabályaik értelmében idegen pénzek kezelésére feljogosítottak.

A 3. §. értelmében az utalványozott ezen minőségének hiánya a *lényeges kellék hiányával* egyenlő hatályú. (Nálunk ezen hiány csakis illetékhátrányokkal, valamint a kibocsátóra kiróható 2% bírsággal jár.)

A 7. §. szerint a névre szóló csekk, még ha nem is szól rendeltetle, forgatható.

A 8. §. értelmében a bemutatóra szóló csekk hátrára vezetett aláírás, kivéve ha ez az utalványozott részéről történt, kötelez, mintha az aláíró a kibocsátóért kezességet vállalt volna.

A 10. §. szerint a csekk kifizetése kezességgel biztosítható, az utalványozott azonban ilyen kezes nem lehet.

A 11. §. szerint a csekk csakis látra szólhat, más esedékesség kitüntetése esetére az okmány csekknek nem tekinthető.

A 12. §. szerint a bemutatási határidő tekintetében a fizetési hely szabályai irányadók; ilyen szabályok hiányában, vagy ha a csekk belföldön fizetendő, a csekk 5 napon belül mutatandó be, ha egy és ugyanazon helységben kelt és fizetendő, különben 15 nap alatt, ha a belföldön fizetendő csekk belföldön kelt; 20 nap alatt, ha más európai államban állított ki, 40 nap alatt, ha a csekk Európán kívül a Közép- (Földközi) vagy Fekete-tenger partján vagy ezekhez tartozó szigeteken állított ki, 60 nap alatt pedig, ha a csekk más, Európán kívül fekvő országban lett kiállítva.

A 15. §-ban a törvény az ellenutasítás (visszavonás) hatályát saját csekk törvényünk hibás rendelkezésének megfelelően szabályozza, vagyis kimondja általánosságban, hogy a bemutatási határidőn belül a kibocsátónak ellenutasítása hatállyal nem bír.

A 17. §-ban a törvény az angol kereszteszési rendszert elfogadja, míg 18. §-ában a nálunk dívó kereszteszési módozatot (csupán elszámolásra) is elismeri.

A 19. §-ban szabályozza a törvény a bemutatott csekk nemfizetésének mikénti tanusítását. E szerint ezen tanusítás történhetik rendes óvással, csekkre vezetett és nemfizetést igazoló nyilatkozattal, amely azonban az óvatolási határidőn belül az óvatolási lajstromba bejegyzendő és ez az óvatoló közeg részéről a csekket igazolandó; a tanusítás történhetik végül a leszámoló hely nyilatkozatával. A nemfizetés miatti óvás a bemutatási határidő *telte előtt* veendő fel.

A 20. §. szerint csekkmásodlat csakis a belföldön kiállított és külföldön fizetendő névre szóló csekkre állítható ki.

A 21. §. szerint az elévülési határidő minden irányban, tehát az óvatoló csekkbirtokos ellenében is, hat hónap.

A 23. §. 10. pontjába vette fel a törvény csekk törvényünk 23. §-ának azon rendelkezéseit, amelyek a hamis vagy a hamisított csekk beváltásával járó veszélynek ki által való viselését szabályozza.

Az előterjesztettekből kitűnik, hogy az SHS államnak a hágai váltószabályzatot recipiáló új váltótörvénye az esetben, ha saját váltótörvényjavaslatunk valahára törvényerőre emelkedik, ez utóbbitól lényegesebb eltéréseket nem fog tartalmazni és így a két jogterület közötti váltóforgalomban a jogrendszerek eltéréseiből eredő nehézségek nem fognak felmerülni. *Dr. Sichermann Bernát.*

A polgári perrend egyszerűsítéséről.

Dr. Schiffer Jenő, volt németbirodalmi igazságügyi miniszter, a német jogi élet és politika egyik vezéralakja jogászegyleti előadásában helyesen emelte ki igazságügyünk egyik nagy bajaként, hogy jogrendszerünk bonyolódott, a törvények és rendeletek száma és terjedelme már oly nagy, hogy még a jogász sem ismeri ki magát bennük.

A bíraskodás másik legnagyobb baja a bírák túl nagy száma.

Az ideális bírónak nemcsak a jogot kell ismernie, hanem az emberi élet minden megnyilvánulása, a társadalom, a család, a gazdaság minden nagyobb kérdése nyitott könyv előtte.

Osztályok és pártok felett kell mérlegelni minden kérdésnek különböző oldalát. Nemcsak jogásznak, hanem embernek is kell lennie, aki egy élet tapasztalataival és nagy emberismerettel felruházva tudjon bele tekinteni a lelkekbe. Ezt a képességet jogi vizsgákon megszerezni nem lehet. Ennek a feladatnak csak kevés ember tud megfelelni. Hogyan forduljon a fél bizalommal ahhoz a fiatal bíróhoz, aki csak most került ki az egyetem padjaiból, az életet nem ismeri és csak betanult formulák segítségével tudja az ügyeket elintézni. A bírának nagy száma lehetetlenné teszi a bírák kellő javadalmazását is, holott jó bíró csak az lehet, aki az élet nyomasztó gondjaitól menten nyugodt lélekkel vizsgálja az eléje kerülő kérdéseket; aki szívvel és lélekkel csakis hivatásának él. A bírók túl nagy száma lehetetlenné teszi, hogy a testület minden tagjával szemben a legnagyobb követelményekkel lépjen fel az állam és lehetlenné teszi azt is, hogy a bírók megfelelő javadalmazásával a bírót olyan helyzetbe hozza, aminőt magas hivatása megkövetel. Ezen a bajon csak úgy lehet segíteni, ha előbb a bírói eljárásokat a legnagyobb mértékben egyszerűsítjük. De hogyan?

A «Jogtudományi Közlöny» folyó évi 5-ik számában «Igazságszolgáltatás» cím alatt közzé tett cikk írója helyesen mutatott a polgári ítéletek indokolásának nélkülözhetetlenségére.

Valóban nem másodrendű tényező már az sem, hogy ítéletnek indokolása — értve benne főleg a jogi értékét — a bíró jogtudásának leghűbb tükre és ekként — a mai rendszerben — minősítésének egyik legmegbízhatóbb alapja.

De ezen és más szempontokon felül az ítélet helyes indokolása az, ami az ítéleti döntés igazságos volta felől viszonylag megnyugtat.

Ez pedig legelsőrendű közérdek.

A polgári bírói ítéletek indokolásának perrendi okból való szüksége sem lehet kétséges; e felől a perrenddel foglalkozók megértik a megütközést, amit az ítéletek indokolásának mellőzésére irányuló indítvány kiváltott.

A büntető ítéletek indokolásának mellőzése szempontjából szóljon a büntető bíró.

A polgári ítéletek indokolásának mellőzésével nem szabad és nem lehet az igazságszolgáltatást egyszerűsíteni.

De lehet és kell — mert közóhaj és közszükség — a polgári perek számát apasztani, egyszerűsíteni, olcsóbbá tenni, tapasztalt, gyakorlott, tudásban és jellemében nagy tekintélyű bírakkal.

A célra vezető bíróképzés, bírói munkakör, létszámapasztás és tekintély kérdésének tárgyában a «Jogtudományi Közlöny» 1928. évi 16-ik számában ismerttettem elgondolásom lényegét.

Hangsúlyozom e helyen, hogy nem szabad az egyes bíraskodást a bíróképzés szempontjából felfogni, bírói előkészítőnek tekinteni, mert hiszen a közérdek, az ítélezés természete minden fokon azonos értékű bírót kíván. Épp ezért indokolatlan az, hogy ma fizetés szempontjából VI csoportban 23 féle bíró van. Ez a megoldás a bírói hivatás, munkakör és hatalom azonosságának ellenére, a bírói tekintélynek a köztudatban árt.

A polgári perbeli eljárás egyszerűsítése, gyorsítása és olcsósága végett — a békebíráskodás intézményén felül — a peres eljárásnak perfelvételre vonatkozó és gyakorlati szempontból legelhibázottabb szabályai elsősorban javítandók.

Kisebbségi bíróságoknál csak hagyján a mai helyzet; hanem a budapesti központi kir. járásbíró és kir. törvényszéknél egyenesen tűrhetetlen.

A központi kir. járásbírósnál a gyakorlatban az történik, hogy a csoportvezető bírók kénytelenek a tömegnapokon a kereseteknek oly számbeli mennyiségét kiosztani a csoportbeli bírónak érdemleges tárgyalás végett, hogy ezek érdemben tárgyalni a kereseteknek csak egy kis hányadában tudnak, idő hiánya miatt; ennél fogva egyszerűen új tárgyalási napra tolják ki a perek felvételét, előreláthatólag érdemben is letárgyalható számban.

A kir. törvényszéknél egyenesen perrendi szabályként csak perfelvételi tárgyalásra tűzhető a keresetek.

A külön perfelvételi tárgyalás indoka a legritkább esetben érvényesül, mert a pereknek alig 1—2 százalékát akadályozza pergátló körülmény; a kevés számú szünetelés, elismerés és mulasztás tényét bármely segéd személy megállapíthatná, az egységet jegyzőkönyvbe foglalhatná.

Úgy a központi kir. járásbírósnál, mint a kir. törvényszéknél azt látjuk, hogy a perfelvételi tárgyaláson a felek illetve ügyvédek részéről való megjelenés rendszerint csak az új tárgyalás idejének tudomásul vétele végett történik.

E rendszernek kettős hibája szembeűnő: ma a külön perfelvételi tárgyalás a pert szükségtelen költséggel terheli s azonfelül a perfelvételi időközöt kétszeresére emeli, ezáltal a per gyors befejezését gátolja.

A tömegnap intézménye régi súlyos panasz tárgyát képezi. A helyzet javítását célzó indítványok és módoszatok szempontjából utalok a «Jogtudományi Közlöny» idei 11-ik számában «Ankét a tömegnap reformjáról» cím alatt megjelent cikk tartalmára; az ott kifejezett életrevaló indítványokra pl., hogy minden pénzfizetésre stb. (Pp. 588. §.) irányuló kereset fizetési meghagyás-szerűen intéztnék el.

Perrendünk elvi alapját tekintve, nézetem szerint, az egész vonalon leghelyesebb volna a kir. járásbíróságokra előírt módon, perfelvételre és érdemleges tárgyalásra ugyanazt az első tárgyalást a perben eljáró bíró által kitűzetni, aki a kitűzendő perek száma felől egyedül tájékozott saját ügyszakában és ügyforgalmában.

Ezenfelül szükséges volna törvényszéki eljárásban is arra kötelezni a feleket, rendszerint ügyvéd képviselőiket, hogy már a perfelvételi időközben egy-egy előkészítő iratban kimerítően tárják fel jog- és tényállításaikat és jelöljék meg bizonyítékaikat a végett, hogy már az első — egyuttal érdemleges — tárgyaláson bizonyítást rendelkezessen el a bíró.

Természetesen pergátló ok esetében a pergátló ok volna megjelölendő az előkészítő iratban.

Továbbá el kellene zárni a feleket, rendszerint ezek ügyvéd képviselőit attól, hogy bizonyítékaikat csak a fellebbezési eljárásban jelölhessék meg.

A gyakorlatban azt látjuk, hogy az alsóbbfokú ítéletek megváltoztatása túlnyomóan a fellebbezési eljárásban előadott új bizonyítékok alapján történik.

Az elsőfokú eljárásban nem érvényesített bizonyítékokat általában újított perre kellene utalni; természetesen nem azokat, amelyeket már az elsőfokú eljárásban lehetett volna érvényesíteni.

A polgári perbeli eljárásnak jogorvoslati rendszerén is lehetne egyszerűsíteni.

A gyakorlatban az egyes bíró kétségtelenül több pert fejezhet be, mint a társas bíróság. A tanácsrendszer tehát csak kivételesen volna fenntartandó.

Elméletileg jól képzett, élettapasztalat és hivatali gyakorlattal egyaránt felkészült, egyenlő elbánásban részesülő és egyenlő tekintélyű bírakkal a polgári jogorvoslati rendszeren két módon is lehetne egyszerűsíteni.

T. i. vagy társasbíróság ítélezhetne már az első fokon is, ez esetben a jogorvoslatok száma volna nagyon korlátozandó; vagy egyes bíró döntene minden fokon a mai jogorvoslatok megengedésével.

Felesleges az egyes bíraskodás indokoltságának a gyakorlatban közismert ható erőit ismertetnem e helyen.

Előttünk áll már a közelmúlt években az egész vonalon kipróbált polgári egyes bíraskodás sikere, mely az ítékezés jogi színvonalát nem rontotta meg s amely a fennebb jelzett helyen javasolt bíróképzés által mindenestre javulna.

Kétségtelen, hogy szakszerűség szempontjából az ügyeknek csekélyebb száma kívánja meg a társas bíróság érdemi döntését.

Mínt hogy tehát vannak jogesetek, amelyeknek eldöntésében kivételesen szüksége lehet az egyes bírónak a társas bíróság véleményére; ebből a szempontból kívánatos volna az, hogy a pert lehetőleg azonnal kettős, esetleg hármas, sőt a kir. Kúrián többes tanács elé terjeszthesse.

A jogélet terén annyira fontos jogegység megóvása érdekében külön országos jogegységi tanács volna szervezendő a kir. Kúria kebelében; persze nem mint jogorvoslati fórum. *Sárkány Balázs.*

A házasság megszűnésének vagyoni jogi hatásai és a holtánnyilvánítás.

A Magyar Jogászegylet a magyar magánjogi törvénykönyv javaslatáról magas színvonalon álló és a javaslat minden apró részletébe beható nagyfontosságú megbeszéléseket folytatott az 1929. év első felében. Ezen megbeszélések egyikén szóba került a magánjogi törvénykönyv javaslatának 139. és 154. §-a. A 139. §-at mondja, hogy a hozomány-haszonvétele addig tart, ameddig a házasság. A 154. §. pedig úgy szól, hogy a közszerzeményi vagyonerék meg-

osztását és fele részének kiadását csak a házasság megszűntével lehet követelni. Ezen két intézkedéssel kapcsolatban a szövegnek olyképp való módosítását ajánlottam egyrészt, hogy megszűnik a a hozomány haszonvétele akkor is, ha a házastárs holtánnyilvánított, másrészt, hogy a közszerzeményi vagyonerék megosztását és fele részének kiadását holtánnyilvánítás esetén is lehet követelni. Mindkét szakaszhoz tehát csak a következő szavak hozzátételét javasoltam: «Ugyanez áll a holtánnyilvánítás esetén is».

Ezen módosító javaslataimmal szemben azon ellenvetés támasztatott, hogy a holtánnyilvánításra való utalásnak minden egyes esetben való ismétlése, amedőn a házasság megszűnésének vagyoni jogi következményeiről van szó, teljesen felesleges, mert hiszen ezen vagyoni jogi következmények holtánnyilvánítás esetében is feltétlenül be kell hogy következzenek. Utalás történt az általam javasolt módosítást ellenző urak részéről a törvényjavaslat 42. §-ára, amely szerint az eltűntnek életbenléte mellett csak addig az időpontig szól a vélelem, amelyet a törvény más adatok hiányában a halál idejéül megszab, illetve amelyet a holtánnyilvánító ítéletben a vélelmezett halál idejéül meg kell állapítani. Utalás történt továbbá a Javaslat 1765. §-ára, amely szerint az ember halálával vagyona az örökösre száll örökségül. Ezekből kifolyólag megállapított az, hogy a holtánnyilvánított ember halála vélelmezett, az ezen halállal járó összes jogkövetkezmények beállanak. Beáll tehát a holtánnyilvánítottak ezen vélelmezett halála következtében a házasság megszűnése is, aminek folytán kétségtelen, hogy a házasság megszűnésével járó összes vagyoni jogkövetkezmények is beállván, külön utalást alkalmazni teljesen felesleges.

Ezen ellenvetéssel szemben álláspontom az volt, hogy a házasság a holtánnyilvánítással egymagában nem szűnik meg. Ennek következtében egymagában véve azon kijelentés, hogy a hozomány-haszonvétele addig tart, ameddig a házasság és hogy a közszerzeményi vagyonerék megosztásának és felerészének kiadása csak a házasság megszűntével követelhető, a holtánnyilvánítás esetét nem foglalja magában.

Ezen érveléseimmel szemben a H. T. 73. §-ára történt hivatkozás és az én álláspontom helyességét tagadó urak szerint a H. T. 73. §-a világosan kimondja, hogy a házasság az egyik házastárs halálával, ennek következtében az egyik házastárs holtánnyilvánításával, ami egyenlő a halállal, szintén megszűnik. Utalás történt arra, hogy a H. T. 73. §-ának utolsó bekezdése még külön meg is állapítja, hogy holtánnyilvánítás esetében az a vélelem irányadó, hogy a holtánnyilvánított nem élt tovább annál az időpontnál, ami az ítéletben elhúnyt napjául meg van állapítva. Az illető urak szerint tehát nem fér kétség ahhoz, hogy a H. T. értelmében az egyik házastárs holtánnyilvánításával a házasság ipso facto megszűnik, vagy legalább is megszűntnek vélelmeztetik s ilyképp a vagyoni jogi következmények, melyek a házasság megszűnésével együtt járnak — beállanak.

Az alábbiakban bátorkodom kifejteni, hogy miért nem tartom a velem ellentétes álláspontot helyesnek és miért ragaszkodom azon felfogáshoz, hogy a házasságot a holtánnyilvánító ítélet egymagában véve nem szünteti meg.

A H. T. 73. §-ának a) pontja azt mondja, hogy a házasság megszűnik az egyik házastárs halálával. Zárjelbe teszi: (74. §.). Utal tehát arra, hogy itt kétféle halálról van szó s rámutat, hogy a 74. §. intézkedik arról a halálnemről, amely nem a valóságos, természetes halál, hanem a holtánnyilvánítás, tehát a vélelmezett halál. A 73. §. a) pontja tehát csakis a természetes halál esetéről szól. Ezen 73. §. egyuttal magyarázza utolsó 2-ik bekezdésében azt is, hogy mikor vélelmezendő a holtánnyilvánított halálának bekövetkezése. Ha a 73. §. azt mondaná ki, hogy a házastárs halála alatt a házastárs holtánnyilvánítása is értendő, akkor nem volna szükség a 74. §-ra. Már pedig a 74. §. világosan megállapítja azt, hogy abban az esetben, ha a halál vélelméről kiderül, hogy ez a vélelem a valósággal ellentétes és a valóságot, hogy t. i. a holtánnyilvánított házastárs él, az életben maradt házastárs a házasságkötéskor tudta, akkor az ez utóbbi által kötött új házasság megtámadható, mert — amint a 73. §. indokolása mondja — ez a házasság ligamen okából semmis. Ugyanez a szakasz azt mondja, hogy az első házasság abban az esetben, ha a holtánnyilvánító házastárs vagy újabb házastárs rosszhiszemű volt, nem szűnik meg, s az esetre, ha a második házasság megtámadatik és érvénytelennek nyilvánítottatik, az első házasság érvényében fennmarad. Ebből az következik, hogy mindaddig,

amíg a második házasság megtámadás útján érvénytelenné nem nyilvánítatik, a rosszhiszemű házastárs kettős házasságban él, amint ezt az Indokolás is kimondja, hozzátevéen, hogy a rosszhiszemű házasságok eljárásukért büntetőjogilag is felelősek. A törvény a holttanvilvánítás esetében megengedi, hogy a fennálló házasság akadály dacára a holttanvilvánítottnak házastársa új házasságot kössön. Ilyképpen tehát annak dacára, hogy az első házasság nem szűnt meg, annak vélelmezése mellett, hogy a házastárs meghalt, a fennálló házasság nem szerepel többé bontó akadály gyanánt. A H. T. 73. §-ának (a javaslat 94. §-a) indokolása egész világosan jelenti ki, hogy a házastárs holttanvilvánításával *megszűnik az az akadály*, amelyet a H. T. 12. §-a tartalmaz, amely szerint nem köthet új házasságot az, akinek korábbi házassága meg nem szűnt, vagy érvénytelenné nyilvánítva nincs. Már ezen 12. §. a 73. és 74. §-ra való hivatkozással rámutat arra, hogy holttanvilvánítás esetében a házasság bontó akadály megszűntnek tekintetik még akkor is, ha a halál vélelme a valósággal ellenkezik, de erről a hátramaradt házastársnak tudomása nincs. Világosan hozzáteszi az indokolás, hogy az újabb házasság érvényéhez mind a két házastárs jóhiszeműségének feltétele köttetett, mert ha bármelyik fél tudta, hogy a házasság megkötésekor a holttanvilvánított életben volt, a másik házasság ligamen okából semmis és a rosszhiszemű házasságok eljárásukért büntetőjogilag is felelősek.

Az a felfogás, amely szerint a holttanvilvánítás esetében a házasság megszűntnek vélelmezendő mindaddig, amíg a holttanvilvánított nem jelentkezik, semmiféle törvényben, semmiféle jogszokásban vagy jogszabályban nem találja meg sem logikai, sem törvényes alapját. Mert ha ez így volna, hogy t. i. a házasság megszűntnek volna vélelmezendő, akkor az új házasságot nem kötő házastársnak a holttanvilvánított jelentkezése után vele újból házasságot kellene kötnie, holott a holttanvilvánítottnak jelentkezése esetén a felek házasságukat éppúgy folytathatják és házasságuk éppúgy fennáll, mintha mi sem történt volna. Sőt ha a második házasság rosszhiszeműség okából megtámadatik, az első házasság érvénye hatályában fennáll, mintha mi sem történt volna. Ellenben ha a második házasság a holttanvilvánított jelentkezése után a második házasságot kötött felek rosszhiszeműsége okából meg nem támadatik, akkor szűnik meg végkép az első házasság és ha a második házasság az 54. §. f) pontja szerint tévedés okából érvénytelenítetik, vagy felbontatik, illetve halál okából szűnik meg, akkor kell az első házasságok új házasságra lépniök, ha házasságban akarnak egymással élni. Mindebből nyilvánvaló, hogy a házasság a holttanvilvánítással egymagában véve nem szűnik meg, csakis a jóhiszeműleg kötött második házasság által, mert sem a holttanvilvánítás, sem a rosszhiszeműleg kötött második házasság nem bír akkora hatállyal, hogy megszüntesse az első házasságot.

Minthogy pedig a magánjogi törvényjavaslat 139. §-a azt mondja, hogy a hozományhaszonvétel addig tart, ameddig a házasság és a 154. §. azt mondja, hogy a közszerzeményi vagyonérték megosztását és felerészének kiadását csak a házasság megszűntével lehet követelni, ennek folytán sem a hozománynak, sem a közszerzeménynek követelési joga egyedül a holttanvilvánítás ténye által a törvényjavaslat ezen két §-a értelmében nem állana elő. Már pedig viszont méltánytalan, hogy holttanvilvánítás esetén a holttanvilvánított, de évek múlva jelentkező házastárs visszakövetelje a holttanvilvánítás következtében a nő birtokába jutott hozományt, illetőleg a másik házastársától azon közszerzeményt, amelyet immár felosztottak, vagy a férj élvezze tovább a holttanvilvánított feleség hozományát, melyet ez utóbbi örökösei igényelhetnének, ha nem volna ott a magánjogi törvény szava, hogy a hozomány haszonélvezete csak a házasság megszűntével enyészik el. Természetesen, ha az életközösség a házastársak között helyreáll, a kérdést a felek ezen tényekkel fogják megoldani.

Hogy a házasság a holttanvilvánítással egymagában véve nem szűnik meg, azt a H. T. 74. §-ának (javaslat 95. §-a) indokolása is minden kétséget kizáró módon megállapítja. Az indokolás ugyanis világosan kifejti, hogy holttanvilvánítás esetében a törvény a házassági kötelék hatályát csak mint bontó akadályt függeszti fel és pedig abból a célból, hogy a jóhiszemű házasságok új házasság kötését tegye lehetővé. Ellenben világosan megmondja az indokolás, hogy «ha utóbb kiderül, hogy a holttanvilvánított egyén még életben van, házassága az általános szabályok értelmében fennáll, a holttanvilvánítás által megállapított az a vélelem, hogy a

házassági kötelék mint bontó akadály nem hatályos, csak addig állhat fenn, amíg az a vele ellentétes valódi tényállással, hogy t. i. a holttanvilvánított él, meg nem döntetik. Magában az a körülmény, hogy a házassági kötelék a vélelem erejénél fogva bontó akadály jellegétől megfosztatott, a jóhiszemű házastársat csupán a kettős házasság jogkövetelményei ellen óvja meg, de magának a korábbi házasság fennállásának kérdését különös rendelkezés hiányában nem érinti. Ha a holttanvilvánítási vélelem az eltűnt házastárs visszatérése folytán megdőlni, mielőtt a hátramaradt fél újabb házasságot kötött volna, nem lehet kétséges, — mondja az indokolás, — hogy a valósággal megszűntnek hitt házasság továbbra is teljes érvényében fennáll, miután a holttanvilvánításnak magában véve nincs házasságot megszüntető hatálya». Az általános elvek szerint a második házasságnak önmagában véve semmisnek kellene lennie a holttanvilvánított egyén visszatérése esetében, azonban a később egybekelt házastársakat illető méltányossági szempontok, valamint egyéb gyakorlati szempontok indították a törvényjavaslatot annak a szabálynak elfogadására, hogy amennyiben a hátramaradt házastárs holttanvilvánítás alapján új házasságot kötött, a korábbi házasság az új házasságkötés folytán megszűnik. Azt mondja továbbá az indokolás: «minthogy a semmis házasságot megszüntetés vagy semmissé nyilvánítás után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötött volna, a holttanvilvánítás esetében pedig a korábbi házasság csak az újabb házasság erejénél fogva szűnik meg, ebből önként következik, hogy ha a későbbi házasság semmis, a korábbi hatályában és érvényében fennmarad».

A fentiekben felsorolt érveimet megerősíti egy történelmi példa.

Mikor az ú. n. proletárdiktatura 1919-ben megszűnt, fölvetődött a kérdés, mi történjék azokkal a házasságokkal, melyeket a korszak alatt felbontottak s azokkal, melyeket az elvált felek kötöttek. Kétségtelen, hogy a szabómester és a cirkuszi műlovárnó meg a kőművesmunkásból összeállott bíróság által «felbontott» házasság teljes érvényében fennállott s az új házasság ligamen akadály okából semmis volt. A méltányosság és szükségszerűség azonban akkor is arra a bölcs megoldásra vezetett, hogy a proletár-bíróság által felbontott házasságot megfosztották bontó akadály jellegétől s az 1919 augusztus 2-ig megkötött házasság által megszűntnek jelentették ki. Akkor is a második házasság megkötésével szűnt meg az előbbi házasság, mely pedig teljes érvényében fennállott olyannyira, hogy azok a házasságok, melyeknek ú. n. felbontása után nem jött létre új házasság, érvényben maradtak, mintha mi sem történt volna.

A kir. Kúria a fent fejtegetett álláspontot foglalja el állandó joggyakorlatában, amint azt legutóbb a Magyar Jogi Szemle Magánjogtárának 1928 szeptemberi számában 93. sz. a. közölt ítélete is tanúsítja.

Dr. Virágh Gyula.

A közszolgálati alkalmazottak járandóságának végrehajtási mentessége és az 1929:XXIII. tcikk.

(Rébusz a Magyar Törvénytarban.)

A nyári szünetben egy törvény lépett hatályba, melynek egyik §-a rendkívül sok fejtörést és zavart fog okozni. Szó van itt az 1929. évi XXIII. tc.-ről, amelynek címe: «A földadóra, jövedelmi adóra, vagyonadóra, kereseti adóra, valamint a közadók kezelésére vonatkozó törvényes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről». E törvényeikk 12. §-a így szól: «A közadók kezeléséről szóló 1927. évi 600. P. M. számú hivatalos összeállításnak a szolgálati illetmények és ellátási díjak letiltására vonatkozó rendelkezéseket szabályozó 56. §. 1. és 7. pontja helyébe a következő rendelkezések lépnek: 1. A közszolgálatban és magánszolgálatban álló alkalmazottnak adóköteles illetményeit és ellátási díjait, az ügyvédi gyám és nyugdíjintézetől járó ellátási díjakat az ezek után kivetett adók, ezek pótlékai és járulékaival, továbbá a közszolgálati alkalmazottaknak a szolgálati viszonyból eredő térítmények, pénzbírságok és pénzbüntetések erejéig korlátlanul le lehet foglalni, *gyermek-tartási díj fejében azoknak felét, más követelésekért azonban legfeljebb 1/3-át lehet lefoglalni*. Továbbá: «A honvédség, csendőrség, rendőrség, vámőrség és folyamőrség altisztjeinek, illetőleg legénységének illetményei csak a szolgálati viszonyból eredő térítmények,

pénzbírságok és pénzbüntetések valamint a gyermektartási díjak fejében foglalhatók le, gyermektartási díjakért azonban az illetményeknek legfeljebb $\frac{1}{3}$ -a vehető csak igénybe.

Az első kérdés, amely e szöveg elolvasása után felvetődik, hogyan kerül a csizma az asztalra, hogyan kerül egy adótörvénybe annak a szabályozása, hogy gyermektartási díj vagy más követelések fejében mennyit lehet egy köz- vagy magánalkalmazott fizetéséből lefoglalni?

Mit akart a törvényhozó ezzel a rendelkezéssel, megfelel-e a fennálló jogszabályoknak s ha nem, tudva és akarva módosította a törvényhozó a fennálló jogszabályokat, vagy valami törvényhozási lapsus folytán tévedés csúszott be a törvény szövegébe? A törvény 12. §-ának célja volt a közadók kezeléséről szóló 1927. évi 600. számú P. M. sz. rendeletbe foglalt hivatalos összeállítást bizonyos részében módosítani. A rendelet 56. §-a, amelynek 1. és 7. pontját a törvény módosítja, a hivatalos összeállítás IV. fejezetében foglaltatik, amely a végrehajtási eljárásra vonatkozik. Mint-hogy a hivatalos összeállítás kizárólag a közadók s illetőleg a közadók módjára behajtandó más köztartozások kezelésére vonatkozik, ennek folytán a IV. fejezetben természetesen szintén csak a közadók vagy közadók módjára behajtandó más köztartozások tekintetében szabályozza a végrehajtási eljárást. Ehhez képest az 56. §. amikor a közszolgálati és munkabér viszonyból származó illetmények letiltását szabályozza, nem akarta és nem is akarhatta a szolgálati járandóságoknak a bírói végrehajtásra tartozó követelések fejében való lefoglalhatóságot szabályozni, hanem kizárólag a szolgálati járandóságoknak köztartozások fejében való lefoglalásának lehetőségét szabályozta. De hát nincsen ezzel ellentétben az a körülmény, hogy az 56. §-ban a következő intézkedés foglaltatik: 1. Közszolgálatban és magánalkalmazottakban álló alkalmazottaknak adóköteles illetményei és ellátási díjai az ezek után kivetett adók, ezek pótlékai és járuléka, továbbá közszolgálati alkalmazottaknál a szolgálati viszonyból eredő térítmények, pénzbírságok és pénzbüntetések erejéig korlátlanul lefoglalhatók, más követelésekért azonban legfeljebb azok $\frac{1}{3}$ -a foglalható le. Az a szabályozás ugyanis, hogy adók és közszolgálati viszonyból eredő tartozások erejéig az illetmények korlátlanul lefoglalhatók, az adókezelés szabályait összefoglaló rendeletbe tartozik, de hogy kerül-e rendeletbe annak szabályozása, hogy más követelések fejében mily részben foglalhatók le a járandóságok s az 1918: XXII. tc. rendelkezése ellenére hogyan mondhatja ki a rendelet, hogy közszolgálati alkalmazott járandósága más követelések fejében $\frac{1}{3}$ -ad részben lefoglalható.

Bár kétségtelen, hogy már e rendelet intézkedése is kifogásolható szabatoság és világosság szempontjából, mégis a rendelet e szövegének még csak meg lehet találni a helyes értelmét és pedig abban, hogy más követelések alatt nem minden az adókon és közszolgálati viszonyból eredő járandóságokon kívül létező követelés értendő, hanem csak más, közadók módjára behajtandó követelés, pl. keresk. és iparkamarai vagy mezőgazdasági kamarai illeték és így e rendeletről meg lehet állapítani, hogy az nem akar a bírói végrehajtásra tartozó követelésekre kiterjedni s azokra nem is vonatkozik.

Ámde már sokkal nehezebb feladat az 1929: XXIII. tc. 12. §-ának értelmével tisztába jönni. A törvénynek a rendelet 56. §-át módosító rendelkezése első részében teljesen megfelel a rendelet szövegének, de a törvényhozó intencióját valósággal rejtélyessé az a beszúrás teszi, amely a rendelet szövegéből teljesen hiányzott, t. i., hogy gyermektartási díj fejében a köz- és magánalkalmazottak illetményeinek felét lehet lefoglalni s ezen beszúrás után következik a rendelet intézkedésének ismétlése, hogy t. i. más követelésekért az illetményeknek legfeljebb $\frac{1}{3}$ -át lehet lefoglalni. Hogyan értsük már most ezt a rendelkezést ilyen összefüggésben és így szembeállításban, hogy gyermektartásért a felét, más követelésért $\frac{1}{3}$ -át lehet lefoglalni. Míg a rendelet szövegéből s annak rendszeréből, mely szerint csak a közadók és a közadók módjára behajtandó más köztartozásokra vonatkozó végrehajtási eljárást szabályozza, ki lehetett azt a helyes értelmet hozni, hogy a más követelések alatt nem érti a bírói végrehajtásra tartozó követeléseket, addig a törvény szövegével szemben ily értelmezéssel nem boldogulunk, mert hiszen a törvény szövegében a más követelések a gyermektartási díjjal vannak szembeállítva, már pedig a gyermektartási díj szintén bírói végrehajtásra tartozó követelés és nem közadók módjára behajtandó követelés s így ezzel szembeállítva a «más követelés» kifejezést, ennek is más értelmének kell lenni, s nyelvtanilag éppen az egyéb közönséges vagyis bírói végrehajtásra

tartozó követelésekre vonatkozik. Ha pedig ez így van, akkor az eredmény valóságos kaosz. Elsősorban érthetetlen, hogy a tartásdíjak körül miért csak a gyermektartást és miért nem a feleség és felmenő rokonok tartását is említi, holott eddig minden törvény egyenlően bírálta el ezeket a tartozásokat. A másik rejtély, hogy mi célból vett bele ide nem tartozó rendelkezéseket a törvényhozó a törvénybe. A gyermektartási díjnál legalább megfelel a rendelkezés az 1929. évi XIV. tc.-nek, de mi van az egyéb követelésekkel; hát a törvényhozó elfeledkezett az 1918: XXII. tc. 8. §-áról, amely a közszolgálati járandóságokat csakis közszolgálati viszonyból eredő követelések és tartásdíjak fejében engedi lefoglalni? Vagy tudva és akarva tett ily fontos változtatást s azt oly módon tartotta helyesen keresztülvihetőnek, hogy egy idegen törvénybe foglalja bele? Hiszen eddig a végrehajtási eljárásra vonatkozó legkisebb változtatást is külön, csakis erre vonatkozó törvényekben vitt végbe a törvényhozó, vagy a Pp. életbeléptetésével s illetőleg módosításával kapcsolatban, — de valósággal dugárúként jelentkezne egy adótörvényben elrejtett ily intézkedés.

Jónak látta a törvényhozó, hogy összefoglalja a járandóságok lefoglalhatóságának szabályait, úgy köz- mint magántartozások fejében? Ez esetben vagy tévedésben volt a mai jogi helyzet tekintetében s megfeledkezett az 1918: XXII. tc.-ről, vagy pedig, s ez a kevésbé valószínű, tudva és akarva akart változást létrehozni, de akkor erről a közvéleményt fel kellett volna világosítani indokolással, kommunikékkal vagy egyéb módon. Marad tehát a valószínűbb eset, hogy lapsus történt, a törvényhozó látta a rendelet szövegében a «más követelés» kifejezést, ezt meghagyta, beszúrta a tartásra vonatkozó tényleg létező rendelkezést, hogy t. i. az illetmények felerészben tartás fejében lefoglalhatók, s nem gondolt arra a törvényhozó, hogy ezzel zavart csinál, mert a «más követelés» a tartás-követeléssel állítja szembe.

Van azonban még egy lehetséges magyarázata és tán legvalószínűbb megoldása a különös törvényhelynek. T. i. ha a törvényben említett gyermektartási díjak alatt csak a törvényes kiskorú gyermek által a szülőktől követelhető tartást értjük, amely tartási igény tekintetében a gyámi törvény 11. §-a értelmében a gyámhatóság határoz, az ily határozatok a gyámtörvény 191. §-a értelmében közigazgatási úton, tehát közadók módjára hajtandók végre. Ily megszorítással értve a gyermektartásdíjra vonatkozó intézkedést, volna értelme annak, hogy az adótörvénybe került és ezzel szembeállítva a «más követelés» is érthető lenne t. i. jelentené a más, közadók módjára behajtandó követeléseket.

Mindenesetre elrettentő példája lehet e törvény annak, hogyan nem szabad törvényt szerkeszteni, mert mint láttuk valóságos rébuszt ad fel a törvény szöveg a törvény magyarázóinak. Végső konklúzióm mindenesetre az, hogy a rosszul szerkesztett törvény szövege és grammatikai magyarázat ellenére köztisztviselők fizetése még sem foglalható le egyéb közönséges követelések fejében sem $\frac{1}{3}$ -ad, sem semminő részben. Dr. Borsodi Miklós.

A magántisztviselők és kereskedősegédek szolgálati viszonyairól szóló törvénytervezet.

Az újabb jogalkotások között a jogászvilág érdeklődésének gyúpontjában áll dr. Pap Dezső ny. államtitkár fenti kiváló tervezete, amely 50 év mulasztását pótolja.

Az ország minden lakosa érdekelt ennél a tervezetnél, vagy mint főnök, vagy mint alkalmazott, beleértve bizonyos kihatásában a közalkalmazottakat is, akik magánalkalmazottak keretében szintén lehetnek főnökök, sőt itt-ott magánalkalmazottak is.

Ezért nem lehet eléggé figyelemmel kísérni e tervezetet, mert gazdasági kihatásai univerzálisak.

A tervezet minden egyes sorából kiérezhető az a szociális alapgondolat, hogy azt a gazdasági erőeltolódást, amely a főnök javára a munkavállalóval szemben megnyilvánul, lehetőleg cogens szabályokkal kiegyensúlyozza.

Az ilyen törekvéseknek meg vannak a határai: elsősorban nem szabad bizonytalanná tenni a munkavállalkozási szerződés tartalmát, másodsorban, a protekcionizmus ne menjen túlzásba.

Ebből a két szempontból kiindulva, mindjárt szembeötlik a terv. 3. §-a, amely a közfelfogást lépteti elő döntő szempontként a

tekintetben, hogy ki tartozik vita esetén a törvény hatálya alá. Itt mindig két közfelfogás lesz a határterületeken: az alkalmazottaké és a munkaadóké. Ezen a téren most már végleg rendet kell teremteni és különösen a műszaki alkalmazottak jogos érdekei szempontjából ki kell mondani, hogy mindazon alkalmazottak, akiknek hatáskörét más alkalmazottak munkájának felügyelete, vagy irányítása képezi, vagy akik saját felelősségük mellett való rendelkezésre vannak feljogosítva, amennyiben nem végeznek túlnyomó mértékben testi munkát, a törvény hatálya alá tartoznak. Az osztrák igazságügyminiszter által kiadott munkaügyi döntvény-tár 3290. sz. döntvénye nagyon precizen megmondja, mi a magasabbrendű más szolgálat: «Merkmale höherer Dienstleistung: Fehlen manueller Tätigkeiten, Aufsicht über andere Betriebsbeschäftigte, Befugnis zu Anordnungen im Betrieb unter eigener Verantwortung» (Idézve dr. Felix Mayer Malenau—dr. Siegm. Grünberg: Der Dienstvertrag der Privatangestellten. 52. oldal, 81. jogeset.) Mellékesen szólva: helyesebben fejezi ki az osztrák törvény a magánalkalmazott megjelölésével a felső és alsó határvonalat, mint a tervezet ragaszkodása a magántisztviselők és kereskedősegédek elavult kifejezéseire.

Sok szó fér a 14. §-ban tervezett ama intézkedéshez is, amely jogot ad a szolgálaton kívüli magatartásnak a főnök által való ellenőrzésére. Az üzlet viteléhez fűződő szempontok örve alatt sok mindent lehet a főnöknek kifogásolnia, sőt még a politikai szabadságot is lehet e címen korlátozni. Még a jó békevilágban történt, hogy az egyik fővárosi gyár igazgatója a terézvárosi képviselőválasztások alatt a következő szavakat intézte az irodai alkalmazottakhoz: «Most pedig, Uraim meggyünk szavazni!» Mindegyik tudta, hogy állami szállításokról volt szó. Közben feljött a gépházból a gépész is, aki megkérdezte, hogy kire meggyünk szavazni? Hát persze, hogy Hieronymire, mondotta az igazgató. És az egyetlen gépész merte azt mondani, hogy ő bizony Vázsonyira szavaz.

Ami a békében szelid presszió volt, az e §. révén törvényi alapot nyer. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy ezen intézkedésben az alkalmazottak egyéni szabadsága van veszélyeztetve, mindenestre a magánélete oly illetéktelen befolyásnak kitéve, amit semmiféle munkavállalási szerződés nem tesz indokolttá. A főnöknek az alkalmazott magánéletéhez semmi köze. Nincs olyan jogos érdek, amely az alkalmazott magánéletét főnöki utasításoknak vethetné alá.

Élénk vitára fog alkalmat adni a készséltő sztrájk bejelentési kötelezettsége is. (15. §.) A «várható» zavarok bejelentési kötelezettsége természetellenes teher. Az az alkalmazott, aki ezt teszi, könnyen bojkott alá kerülhet. Sokszor önmagát is fel kellene jelenteni. Ez méltánytalan intézkedés. Ha az állam a sztrájkok elejét akarja venni, állítson fel béregyeztető intézményeket, de gazdasági jelenségeket besugással nem lehet megszüntetni.

Sérelmesen tiltja el a 16. §. azokat az ajándékokat, amelyeket az alkalmazottak gyáráktól, nagykereskedésektől újkor és más alkalmakkor szoktak kapni. Erre az intézkedésre szükség nincs.

A kizsákmányoló szolgálati szerződésekről szóló 28. §. a perek légióját fogja nálunk termelni. A voluntörök és díjtalan gyakoronokok e §. alapján nyugodtan perelhetnek. Az ilyen utólagos perelési lehetőségek megadása nem fogja megörvendeztetni a gazdasági életet.

A tervezet érvénytelennek mondja ki (34. §. 3. bek.) az alkalmazottak jótállását az általuk kötött ügyletekről. Úgy látszik, elkerülte a tervezet figyelmét az, hogy egyes szakmák utazóügynökei külön percent mellett rendszeresen vállalnak delcredót. Rendszerint az utazóügynökök vagyonosabb rétegei vállalják ezt és nem hinném, hogy előnyös lesz rájuk ez az intézkedés.

Új intézmény a kötelező előlegadás bizonyos esetekben (48. §. 2. és 3. bek.), ami sem erkölcsi, sem jogi, sem gazdasági értékkel nem bír, inkább károsnak mondható.

Egyike a káros intézkedéseknek a végkielégítés mentesítése a végrehajtás alól. Ezt indokolni sem lehet. A végkielégítés a fizetés egy része. A gazdasági élet eleget szenved amiatt, hogy a köztisztviselők fizetése nem foglalható le, ami háborús csökkenvény. (Eltekintve persze bizonyos privilegizált hitelezőktől.) Ha most ugyanezt kimondja a törvény a magánalkalmazottak végkielégítésére, akkor ismét szaporodik a gazdaságilag kötött területek száma, ami az alkalmazottak hitelképességének a rovására is megy. Elég favorizálás volna már az, ha akként mentesítenék, mint a nyugdíjat, amellyel egy kalap alá vonható.

Az 58. §. c) pontja lehetővé teszi, hogy privilegizált vállalatok

javára az alkalmazotti illetményekből levonások történhessenek, ami szintén kifogásolható.

Csőd esetén az alkalmazottak bizonyos mérvű követeléseit tömeg tartozásokká léptek elő. Az osztrák törvény ily előnyt nem ad e követeléseknek, hanem ugyanolyan elhelyezést biztosít az alkalmazotti járandóságoknak, mint a mi csődtörvényünk 60. §-a. A tömegtartozásként való előléptetés benne van az 1910/1920. rendeletben is, azonban kétségtelen, hogy a csődtörvény új szabályozásával együtt rendezni kell e követeléseket, a többi ugyancsak figyelemre méltó tömegtartozások közötti rangsor szempontjából.

A jóléti intézmények, mint jogi személyek ügyvitelében a 74. §. nem biztosít az alkalmazottaknak elég hatékony jogot. A betekintés és véleménynyilvánítási jog vérszegény garancia a kellő felhasználás tekintetében.

A 80. §. jogosulatlan mentességet biztosít a jóléti intézmények ingatlan állományának, mentesítvén ezt harmadik személyek foglalása alól. Pedig ily foglalásnak ki lehet joggal téve a sokszor nagy vagyonu jóléti intézmény éppen gazdasági megnyilvánulásai következtében, sokszor ezek érdekében is. Ugyanez a panasz a 82. §. ellen, amely lehetőséget ad mindenféle fizetés beszüntetésére.

Nem szerencsés szabályozásra vall a 97. §. 2. bekezdése, amely szerint a főnök egyoldalú szerződéses kikötése (felvettem Önt egy évre) nem határozott, hanem határozatlan ideig tartó szerződés, holott ily levél alapján szokták elfoglalni állomáshelyeiket az alkalmazottak, ami a szerződés hallgatóságos elfogadását jelenti.

Bizonytalanságot szül az azonnali hatályú elbocsátás alapjával szolgáló esetek között «az igazolatlanul meg nem kezdett munka». «az aránylag jelentékeny ideig való elhagyás» e helyett az egy napi igazolatlan távollét (Ipartörv. 94. §. 2. p.) sokkal helyesebb és biztosabb megjelölés.

Hogy a kollektív szerződések hogyan fognak beválni, az a távol jövő kérdése. Külföldön általában jól működik. Dr. Hajdu Béla.

Szemle.

— Ráth Zsigmond kúriai másodelnök nyugalombavonulása osztatlan sajnálkozást ébreszt mindenkiben, aki éleselméjű judiciumát, higgadt bölcsességét és büntetőjogi verzatilitását nagyrabecsülte. Sajnos, az utóbbi évtizedek mind ritkábban váltják ki a bírói szürkeségből azt az előkelő *judex curiae* típust, amelyben a hajdani hétszemélyes tábla bővelkedett s amelynek Ráth Zsigmond is egyik értékes képviselője volt. Mindinkább megfogyatkozik a Czorda Bódog-ok, a Hérics Tóth-ok és az Oberschall Adolf-ok nemes veretű klasszisa és bár felsőbbíróságainkat ma is nem egy jeles képzettségű jogász díszíti, az újabb nemzedék mintha nélkülözné azt a történelmi patinát, amely az igazságszolgáltatás hagyományaiból rakódott le annak legfőbb öreire. Sajnálattal látjuk Ráth Zsigmond távozását, aki a háborúelőtti idők hagyományainak volt érdemekben gazdag képviselője. Nem oszthatjuk ugyan azt a véleményt, amely Ráth Zsigmondot Csemegi Károlyival helyezte egyvonalba, minthogy e két kimagasló bírói egyéniség eltérő jellegű értéket jelentett, de el kell ismernünk, hogy a maga nemében a másodelnök nyugalomba vonulása ugyanolyan veszteséget jelent, mint annak idején Csemegié. Hogy volt idő, amikor az ő tanácsának ítéletei sem állták ki a történelmi igazság aranypróbáját, annak odiuma sokkal kevésbé hárul Ráth Zsigmondnak gerinces jellemére, mint arra a fájdalmas tragikumra, amely megoldhatatlan alkotmányjogi problémák megoldását kényszerítette a bíróságra. Walter Simons, aki a közelmúlt legkritikusabb korszakában volt a Reichsgericht elnöke, visszamemlékezésében (DJZ. okt. 1. 1253 old.) fájdalmas rezignációval panaszolja, hogy a birodalmi törvényszéket «a politikai napi harcok porondjára» süllyesztette az a kapcsolat, amelybe a köztársaság védelmére szervezett állambírósággal került. Nálunk a helyzet még kedvezőtlenebb volt, mert nem külön bíróságra, hanem a rendes bíróságra hárult az a vajmi kevés jogász feladat, hogy az adott politikai helyzet és a jognak hagyományos alkalmazása közt kiegyenlítést találjon. Ráth

Zsigmond működésének történelmileg igazságos megítéléshez tartozik a megállapítás, hogy mindinkább igyekezett ezt a kiegyenlítést törvényeink hagyományos értelmezéseinek irányában terelni. Érdeme, hogy a tudatmögöttes politikai elhajlásokat, amelyekre az utóbbi évtized törvényhozása alkalmat és okot szolgáltatott, a társadalmi békülékenység szellemében fogantatott kiegyenlítő igazság váltotta fel. Ezzel a történelmi hivatással állított talapzatot a *monumentum aere perennius* alá, amelyeket egy sikerekben gazdag bírói élettel szerzett. Büntető igazságszolgáltatásunk zavartalan fejlődése érdekében csupán azt kívánhatjuk, hogy utóda méltónak bizonyuljon e talapzathoz.

— **A német birodalmi törvényszék** (*Reichsgericht*) fennállásának 50. évfordulója volt október hó 1-e. A német birodalom igazságügyi törvényeinek (Reichsjustizgesetze) életbelépésével egyidejűleg alakult meg ez a törvényszék, amelynek ötven éves fennállása oly jelentős a német jog fejlődésében, akár a polgári törvénykönyv életbelépését megelőző, akár az azt követő időszakot tekintjük. A *Deutsche Juristen Zeitung* ünnepi számban köszönti a birodalmi törvényszéket és megszólaltatja ünnepi hódolatban a külföld képviselőit. Az Egyesült-Államok, Anglia, Franciaország, Olaszország reprezentánsainak üdvözlétei után megelégedéssel olvassuk a magyar *Szládits Károlynak* kedves sorait. Bennünket, magyarokat erős szálak fűznek e törvényszékhez, mert ítélkezése a mi ítélkezésünket, különösen a hiteljogban nagy mértékben befolyásolta. Kereskedelmi törvényünk oly szorosra követte a német törvény nyomdokait, hogy a jogalkalmazás sem kerülhette el ama bíróságoknak befolyását, amelyek a német törvény értelmezéseire voltak hivatottak. Amint már előbb a német birodalmi kereskedelmi főtörvényszék (Reichsoberhandelsgericht), a birodalmi törvényszék is tanító mesterünk volt. A jó, éppen a legjobb mestereknek az a sorsa, hogy tanítványai utóbb saját lábukra állanak. Ha nálunk a német törvényhozás és a német jogtudomány állandó hatása nem is csökkent, de megszűnt a törvénykezésnek ez a közvetlen befolyása. A fegyverkovácsolásban mestereink maradtak, de megtanultuk a fegyverforgatást és ha a birodalmi törvényszék döntéseinek minden kötetét érdeklődéssel lapozzuk is, már nem keressük bennük a magunk eseti problémáinak a megoldását. Bármennyire a saját lábunkon járunk is azonban, a birodalmi törvényszékhez köt a hála azért, amit hosszú évtizedeken át nekünk nyújtott. Ez a hála a mi jubileumi hódolatunk.

— **Végrendelet érvénytelensége esetén nem okvetlenül törvényes öröklésnek van helye?** Ez a furcsa kérdés vethető fel a Kúria P. I. 3000/1927. számú döntése kapcsán. Az adott esetben örökhagyó kitagadta egyetlen fiát. A kitagadás alapjául szolgáló sértő kijelentések megtétele bizonyítást nem nyert. A Kúria megállapítása szerint ennél fogva örökhagyó téves feltevésből indulván ki végrendelete megalkotásánál, a végrendelet érvénytelen. Azonban: «Jóllehet az örökhagyó végrendelete érvénytelen annál fogva, hogy azt téves feltevésből alkotta, az alpereseknek azt a védekezését, hogy az örökhagyó abban az esetben is az ő javukra végrendeletet tett volna és másodrendű felperest akkor is kötelelőszre szorította volna, ha a másodrendű felperesnek a végrendeletben említett sértő magaviseletét illetően nem tévedett volna, figyelmen kívül hagyni nem lehet. Ezt tehát az alperesek bizonyíthatják».

Eddig a végrendelet érvénytelenségének automatikus velejárója volt a törvényi öröklés rendjének hatályosulása. Kérdés, hogy fent idézett döntés csupán a kitagadás és kötelelőszreszorítás közti konnexitásban vagy szélesebb körben akarja lehetővé tenni az örökhagyó formátlan végintézkedési intenciójának bizonyíthatását? Mindenesetre nélkülözzük ilyen nagy horderejű döntésnek bővebb kifejtését fentebbi határozatban és azoknak a jogszabályoknak a felhívását, amelyek az ilyen bizonyítást megengedhetővé teszik. Akkor, amikor bíróságaink a végrendelet alakszerűségeinek legszigorúbb vizsgálatában sokszor kénytelenek az örökhagyó — egyébként — eléggé világosan megnyilvánuló végakarátát félretenni (a Mjtj. 1838. §-a akar éppen ezen segíteni), nem hallgatható el az az aggodalom, hogy az ilyen bizonyítások lehetővé tétele egyenesen odavezethetne, hogy formahibás végrendelet esetén a végrendeletre és más kiegészítő bizonyítékokra támaszkodva váljék lehetővé a törvényes öröklés rendjének megakadályozása.

Főképp, ha figyelembe vesszük, hogy egy formahibás végrendelet még mindig megnyugtatóbban bizonyítja örökhagyó végintézkedési szándékát, mint néhány tanu. F. M.

— **Elállás örökbefogadási szerződéstől.** Házastársak örökbefogadtak két kiskorút. Az örökbefogadási szerződésnek az árvaszékhez, gyámhatósági jóváhagyás céljából való felterjesztése előtt az egyik házastárs meghal. Az életben maradó házastárs még az árvaszék kirendelt gyámja által történt felterjesztés előtt kérvényt nyújt be az árvaszékhez, amelyben bejelenti, hogy az örökbefogadási szerződéstől úgy a maga, mint néhai házastársa nevében eláll és ez okból a szerződés gyámhatósági jóváhagyásának mellőzését kéri. Az elállás indokául azt hozza fel, hogy mikor a szerződés megkötése után a kiskorúakat magukhoz vették, azt tapasztalták, hogy azok rossz magaviseletűek és így azon feltételezésük, hogy az örökbefogadottakban majdan öregségükre odaadó támaszt találnak, megdőlt. A közigazgatási eljárásban az igazságügyminiszter végső fokon az örökbefogadási szerződés kormányhatósági megerősítését a szerződés fennállásának kérdésében hozandó jogerős bírói döntésig felfüggeszti. A fellebbezési bíróság a szerződés fennállásának kimondása iránt örökbefogadottak részéről indított keresetet elutasítja azzal az indoklással, hogy az egyik örökbefogadó házastárs a szerződés jóváhagyásának időpontja előtt elhalálozván, az életben maradt házastárs az örökbefogadási szerződésnek az árvaszékhez történt felterjesztése előtt a szerződéstől jogosan elállhatott. A Kúria következő indoklással változtatta meg a fellebbezési bírósági ítéletét: «A felek előadása alapján nem vitás, hogy az örökbefogadók a minden törvényes kellekkel ellátott szerződés megkötése után az örökbefogadott kiskorúakat magukhoz vették, mindennel ellátták, nevelték, foglalkoztatásukról is gondoskodtak, már a gyámhatósági jóváhagyás előtt megvalósult tehát a szerződő felek között a szülő és gyermek között fennálló viszonyt pótló az a személyes viszony, mely az örökbefogadásnak elsősorban szemelőtt tartott célja, ily körülmények között pedig a szerződő feleket egyébként is a megkötés időpontjától kezdve kötelező örökbefogadási szerződéstől az alperes nevének jóval utóbb bekövetkezett elhalálása miatt egyoldalúan annál kevésbé állhatott el, mert az örökbefogadott kiskorú felperesek erkölcsi magaviselete ellen felhozott állítólagos kifogások csak a szerződés felbontása iránt indítható keresetnek lehetnek tárgyai, de a szerződés egyoldalú nyilatkozattal való megszüntetésének alapjául nem szolgálhatnak». (P. III. 4376/1929.)

Inhalt. Dr. A. Almási: Gemischte Verträge. — Juge: Generalversammlung des Verbandes der Richter und Staatsanwälte. — Dr. B. Sichermann: Das neue Wechsel- und Scheckgesetz in Jugoslawien. — B. Sárkány: Vereinfachung der Zivilprozessordnung. — Dr. J. Virágh: Die vermögensrechtlichen Wirkungen der Auflösung der Ehe und die Todeserklärung. — Dr. N. Borsodi: Die Unpfändbarkeit der Bezüge der Staatsbeamten und das Gesetz 1929: XXIII. — Dr. B. Hajdu: Zum Gesetzentwurf über die Arbeitsverhältnisse der Privatangestellten und der Handlungsgelhilfen. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédjelölt, kevés gyakorlattal állást keres. Megkeresés «Vidék» jelígre. 365

Forgalmas fővárosi vagy vidéki irodába társulna húsz éves ügyvéd. Leveleket «Húsz év» jelígre kiadóba kérem. 366

Mindennemű
természettani, természetrajzi és kémiai tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI
mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Október folyamán jelenik meg

MAGYARORSZÁG

Történelme, földje, népe, élete,
gazdasága, irodalma, művészete

VERECKÉTŐL NAPJAINKIG

A magyarság aranykönyve — Nagymagyarország enciklopédiája

Egyetlen műben, öt kötetben: Nagymagyarország történelme, állami berendezése, irodalom- és művészettörténete, népnevelése, földrajza, állat- és növényvilága, gazdasági élete, sportja, színészete stb.

Magyarország és elszakított részeinek teljes ismertetése

Öt albumalakú kötet **díszes félbörkötésben**, 2500 oldal terjedelemben,
1500 illusztrációval, 16 műmelléklettel, 7 színes térképpel

A BEVEZETÉST ÍRTA

NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA

Írták a magyar politika, közélet, tudomány és irodalom legkiválóbb reprezentánsai

- I. kötet. Nagymagyarország történelme napjainkig.
- II. « Állami és gazdasági élet. (Törvényhozás, katonaság, ipar, kereskedelem, földművelés.)
- III. « A magyar föld és népe. (Városok, állat- és növényvilág, néprajz.)
- IV. « Szellemi élet. (Irodalom, műveltség, tudományosság, népnevelés, egyházi élet.)
- V. « Művészet, zene, színészet, sport. (Magyarország statisztikai helyzete nemzetközi megvilágításban.)

Prospektust minden érdeklődőnek ingyen küld a

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVKERESKEDÉSE

BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. I. *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd; II. *Dr. Östör József* soproni ügyvéd: Törvényjavaslat az okirati kényszerről. — *Dr. Mautner Dezső* budapesti ügyvéd: Az előre kapott, de ingyenesen visszatérített értékek számbavétele a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának 2019. és 2141. §-ai szerint. — *Dr. Rapoch Géza* budapesti ügyvéd: A jogi személyek képviselőinek felelőssége a hitelezőkkel szemben. — Jogirodalom. *Dr. Nádas László* ny. pénzügymin. tanácsos, ügyvéd: A cseh-szlovák kartelljog. — Szemle. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár. XXII. 9. — Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 9. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 8.

Törvényjavaslat az okirati kényszerről.

I.

Pár hónappal ezelőtt meglepedéssel állapítottuk meg, hogy Zsitvay Tibor expozéja örvendetesen elüt a háború után elhangzott igazságügyminiszteri székfoglaló beszédektől. A szép és tartalmas beszéd azt a reményt keltette bennünk, hogy Zsitvay Tibor végre szakítani fog közvetlen elődjeinek tilkos, kapkodó, rajtaütésszerű törvényelőkészítő rendszerével. Annál nagyobb csalódásunk.

Két fontos törvényjavaslatot — a korlátolt felelősségű társaságról és az okirati kényszerről — a miniszter azzal az ultimátummal bocsátott közzé, hogy a képviselő uraknak három napot adott azok tanulmányozására.

Kinek olyan nagyon sürgős a korlátolt felelősségű társaság? Négy évvel ezelőtt (1925: IX.) utasította a törvényhozás a kormányt e javaslat elkészítésére. Éveken át dolgozott rajta az igazságügyminisztérium és kereskedelemügyi minisztérium, a tudósok, közgazdászok, pénzügyi szaktekintélyek végtelen sora. Elég három nap az ilyen fontos, komoly, terjedelmes javaslat áttanulmányozására?

Ennél a javaslatnál azonban a miniszternek látszólag (de csak látszólag) meg van az a mentsége, hogy oly speciális terület, melyhez a képviselő urak úgy se értenek. Mindegy, hogy három napot, vagy három hónapot kapnak a javaslat áttanulmányozására, úgyis lényeges változtatás nélkül fogják elfogadni.

Egész más a helyzet az okirati kényszerről szóló törvényjavaslatnál. Ez a javaslat mélyen belevág egész jogrendszerünkbe. Közélről érdekel minden egyes állampolgárt. Végtelenül fontos a súlyosan vergődő ügyvédi karra nézve. A miniszter expozéjában ezt a javaslatot úgy harangozta be, mint amely hivatva lesz az ügyvédi kar mai nyomorúságos helyzetét lényegesen megjavítani. És az eredmény?

A budapesti ügyvédi kamara válaszmánya nagy megütközéssel fogadta a javaslatot, a kamara elnöke a vidéki kamarák elnökeit sürgősen Budapestre hívta össze.

Hangsúlyozom, hogy a javaslatot nem akarom egyoldalú ügyvédi szempontból bírálni. Ha arról volnék meggyőződve, hogy a közérdek úgy kívánja, melancholikus rezignációval, de megértéssel és elismeréssel fogadnám a javaslatot.

Nagyon helyeselttem, midőn a miniszter expozéja alkalmával hangsúlyozta, hogy az okirati kényszer nemcsak az ügyvédi kar, hanem a nagyközönségnek érdeke.

Elsősorban tehát nem is az ügyvédi kar sérelmei szempontjából vizsgálom.

A közérdek szemüvegén át nézve, elsősorban kifogásolnom kell a kötelező közokiratok mérhetetlen kiterjesztését. Csak mint legkirívóbb példát emelem ki, hogy szülő és gyermek közötti

(általában egyenesági rokonok közötti) jogügyleteknek egész sora csak akkor lesz érvényes, ha közokiratba lesz foglalva (ingatlan adásvétele vagy bármely címen való megszerzése, ingatlan megterhelése, dologi teher törlése, tartási járadék-szerződések nagy része, vagyonközösség megszüntetése, kezességvállalás, stb.). Elképzelhetetlen, hogy szülő és gyermek közötti jogügyletek érvényességéhez oly esetekben is szükséges legyen közokirat, mikor vadidegenek között elég a magánokirat.

A közokiratok ilymértvű kiterjesztését soha senki sem tartotta szükségesnek és tudtommal sehol a világon a kérdés így szabályozva nincs, de nem is lehet. Különösen nem kívánta ezt az ügyvédi kar. Az ügyvédi kar az okirati, de nem a közokirati kényszer kiterjesztését sürgette.

A legkisebb baja e szabályozásnak, hogy az apró ügyek lebonyolítását mérhetetlenül megdrágítja (mert értékhatár nincs). Nagyobb baj, hogy ezt a reformot így nem lehet keresztülvinni. A kis emberek kis ügyeikkel nem fognak közjegyzőhöz menni, erre se idejük, se pénzük nincs. Az érvénytelen szerződések áradata kerül majd a bíróság elé. A javaslat ezzel és a közokirati kényszer egyéb túlzott kiterjesztésével az ellenkezőjét érné el annak, ami eredeti célja.

Súlyosan sérti a közérdeket az is, hogy a javaslat a községi jegyzőket a kir. közjegyzőkkel és ügyvédekkel egyenjogósítja (12., 14., 23. §-ai). Az eddigi, túrt jegyzői magánmunkálatok most törvényesíttetnek. A községi jegyzők rangemelésben részesülnek, még pedig tekintet nélkül képzettségükre. Az se baj, ha nem jogvégeztek (12. §.).

A tízezer pengős értékhatár nem komoly korlát, mert a nagybirtokosok eddig se fordultak jogsegélyért a jegyzőhöz.

Mivel indokolja a javaslat a községi jegyzők rangemelését? Az indokolásban a következőket olvassuk: «De még ha a községi jegyző jogi tudása egyenlő volna is a közjegyzők és ügyvédek jogi tudásával, a községi jegyzők magánmunkálatait mégis kifogásolni lehet a hivatali etika szempontjából, amellyel nehezen fér össze, hogy a hivatalos hatalmat gyakorló személyek a hatalmuk alá eső felektől magánmegbízásokat és ezek végzéséért díjazást fogadjanak el».

Örülök, hogy legalább őszinte a javaslat szerzője. *De magyar törvényjavaslatban még nem olvastuk, hogy megvalósít valamit, amit «kifogásolni lehet a hivatali etika szempontjából».*

Az ügyvédi kar évtizedek óta küzd a jegyzők magánmunkálatai ellen. Elsősorban saját érdekében. De az ügyvédi kar érdeke ezen a ponton teljesen azonos a közérdekkel. Ezt megállapítja az indokolás is.

Ha az okirati kényszerről szóló törvény legalizálná az eddig túrt állapotot, akkor belátható időn belül nem tudunk szabadulni «a hivatali etika szempontjából kifogásolható» jegyzői munkáktól.

A javaslat egyéb bűnei mellett eltörpül, de mégis említésre érdemes, hogy amit egyik kézzel elvesz a jegyzőktől (10,000 P értékhatár felállításával), azt gavallérosan megtetézve visszaadja másik kezével. A 14. §. ugyanis megadja a jegyzőnek azt a jogot, hogy magánokiratokon kívül telekkönyvi beadványokat is nemcsak készíthessen (amit eddig is megtett), hanem azokat be is adhassa épp úgy, mint a közjegyzők vagy ügyvédek, sőt a 14. §. szerint ez ezentúl a jegyzőknek egyenesen *kötelessége* lesz, ha ő készítette az okiratot (akár ért hozzá, akár nem).

És ezek után térjünk át az ügyvédi kar speciális sérelmeire.

A közjegyző ma csak közokiratot vehet fel (közjegyzői törvény 58. §.), magánokiratot még akkor sem, ha erre mindkét fél felkéri. A javaslat 16. §-a ezt a mai szabályozást hatályon kívül helyezi és kimondja, hogy a közjegyző a felek kérelmére magánokiratot is készíthet.

A javaslatnak ezen egyetlen újítása hátrányosabb az ügyvédi karra, mint az összes e karnak nyújtott apró kedvezményei.

Pedig a közérdek itt is az ügyvédi kar álláspontját fedi. A közjegyzők azért nem képviselhetik peres ügyekben a feleket, hogy pártatlanságukhoz a gyanú árnyéka se férjen. De még veszedelmesebb, ha a közjegyzők perenkívüli ügyekben képviselhetik az egyik fél érdekét.

Belátták ezt a közjegyzők is és az előző javaslat benyújtása után megegyezés jött létre a közjegyzői és ügyvédi kamarák között, melyet annak idején ismertettünk (1926. évf. 158. l.). Teljesen rejtélyes és érthetetlen előttem, miért maradt benn mégis a javaslatban az ügyvédi kar által szenvedélyesen támadt intézkedés.

A közjegyzői kar oly privilégiumokat élvez, törvények által védett oly munkaköre van, mely gondtalan megélhetését a lehető legnagyobb mértékben biztosítja. Ezzel szemben az ügyvédi kar kétségbeesett harcot folytat a mindennapi kenyérért. Az ügyvédi proletárok, öngyilkosok tábora napról-napra nő.

Ily körülmények között indokolt volna, hogy az igazságügyi kormány az ügyvédi kar segítségére siessen és támogassa működési körét. Ezt a miniszter expozéjában meg is ígérte. És ime, épp megfordítva, az igazságügyi kormány már megint egy jó nagy darabot le akar törni az ügyvédség működési területéből és meg akarja vele ajándékozni a közjegyzői kart.

Az ügyvédi kar évek óta kéri, hogy az igazságügyi kormány jogosítsa fel az ügyvédek a közjegyzői teendők egy részének elvégzésére. Ezt a javaslat megteszi, de igen szűk keretek között. Ellenben megcsinálja a fordítottját annak, amit az ügyvédi kar kért: nem lesznek közjegyzőügyvédek, de minden közjegyző a megengedett magánmunkák révén ügyvédközjegyző lesz.

De a közjegyzők nemcsak megengedett magánokiratok révén fogják kisajátítani az ügyvédek munkakörét.

A közokiratok erős és teljesen indokolatlan, sőt közérdekebe ütköző kiterjesztése is el fogja venni az ügyvédek kenyerét.

Folytathatnám, de talán egyelőre ennyi is elég. Csak még néhány szót a javaslat példátlan pongyolaságáról.

A 12. §. szerint bizonyos jogügyletek alapján telekkönyvi bejegyzések csak akkor rendelkezhetők el, ha az okiratot közjegyző-ügyvéd, vagy községi jegyző készítette. Az ezt követő 13. §. szerint azonban «A 12. §-ban meghatározott alakosság hiánya nem érinti a jogügylet érvényességét, ha az egyébként a törvényszabta alaknak megfelel s nem érinti a jogerősen foganatosított telekkönyvi bejegyzés hatályosságát sem».

Mit jelent ez? Ha az okirat nincs «hitelesítve», akkor a telekkönyvi hatóság nem köteles a bejegyzést foganatosítani, de foganatosíthatja. Ha nem foganatosítja és az ellenfél nem járul hozzá a hiány pótlásához, akkor a bírósághoz lehet fordulni és ítéletileg lehet kérni annak kimondását, hogy az ellenfél tartozik túrni az *érvényes* jogügylet foganatosítását. Ezt a bíróságnak ki kell mondania, mert hiszen a jogügylet *érvényes*. Elérkezettünk már a pongyolaság legvégső határához?

* *

A cikk megírása és nyomdába adása után jutott tudomásra, hogy az igazságügyi bizottság a javaslat részletes tárgyalását elhalasztotta és állítólag a miniszter a javaslat átdolgozását helyezte kilátásba. A már közzétett javaslattal mégis foglalkozni kell. Rá kell mutatni arra, hová vezet, ha fontos javaslatok a parlament asztalára tételnek, mielőtt az érdekeltségeknek alkalomuk lett volna véleményt nyilvánítani. *Dr. Teller Miksa.*

II.

Zsitvay Tibor igazságügyminiszter törvényjavaslata, amelyet a képviselőház igazságügyi bizottsága általánosságban elfogadott, de lényeges részletkérdések átdolgozása végett az igazságügyi miniszter úrnak visszaadott — és ami elé az igazságszolgáltatás köreiben oly érdeklődéssel tekintettek s hozzá annyi reményt fűztek, úgy bírói, mint ügyvédi és közjegyzői körökben — nem az első

és egyetlen a maga nemében az ide vonatkozó legutolsó kísérletek között. Közvetlen megelőzte azt az a törvényjavaslat, amelyet még a mostani igazságügyminiszter elődje, Pesthy Pál nyújtott be s ami követte azt a törvénytervezetet, amelyet ugyan ő még az 1925. évben az igazságügyi szervezeteknek véleményezés végett megküldött. Az utóbbi volt az, amely az ügyvédi kamaráknak éles kritikáját váltotta ki, és ennek meg is volt az a hatása, hogy ez a törvénytervezet magának Pesthy volt igazságügyminiszternek később benyújtott törvényjavaslatával lényeges és tűrhető módosításon ment keresztül. A Zsitvay- és a Pesthy-féle törvényjavaslatok között az a leglényegesebb eltérés, hogy az előbbi magában foglalja a községi és közjegyzők magánmunkálataira vonatkozó rendelkezéseket is és ezeknek bizonyos megszorítását, míg a Pesthy-féle törvényjavaslat a jegyzői magánmunkálatokra nézve hallgatólagosan fenntartotta az eddigi keretet. Ezenkívül talán azt tekinthetjük még lényeges eltérésnek a két törvényjavaslat között, hogy míg a volt igazságügyminiszter az ügyvédeknek megengedte bizonyos okiratoknak a közjegyzőkével való ugyanazon joghatályú ellenjegyzését, addig a Zsitvay-féle törvényjavaslat az ügyvédi okirati kényszer alá eső jogügyletekről készült okiratokat is közjegyzői, vagy adott esetekben községi jegyzői hitelesítés alá utalta. Megnyugvást keltett Zsitvay igazságügyminiszter úrnak az említett igazságügyi bizottsági ülésen tett az a kijelentése, hogy javaslatának ezen különösen nehezményezett részét hajlandó elejteni.

A közvéleményben az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat, amit a jelenlegi igazságügyminiszter úr az egy kissé hosszú lélegzetű *«egyes jogügyleteknek kötelező írásba foglalásáról és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről»* szóló címmel látott el, olyan fajta hiedelmet keltett, mintha nem volna tulajdonképpen egyébről szó, mint arról, hogy az okiratok készítése miképpen osztassék fel az ügyvédi, a közjegyzői és a falusi jegyzői kar között. A javaslat körül e foglalkozási ágak részéről a napisajtóban megindult elég heves vita valóban alkalmas is arra, hogy ilyen hitet támaszson és ebben — sajnálatosképpen — része van némelyik szaktestületnek is, amely elsősorban a saját érdekét igyekezett kidomborítani és megvédeni, ezzel egyúttal a másik érdekelt két csoporton oly sebeket ütött, amelyek ilyen nagyfontosságú igazságügyi törvényjavaslat tárgyalásához szükséges nyugodt légkör előidézésére kevésbé alkalmasak.

Pedig elsősorban, és ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni, egy sokkal magasabb igazságügyi szempont vezette és kell, hogy vezesse az igazságügyi kormányzatot, amikor ezt a javaslatot a törvényhozás elé terjesztette és ezt annyira meg tudta érlelni, hogy az a képviselőház részéről, ha egyelőre a bizottságban is, de legalább tárgyalás alá volt vehető.

Kell, hogy mi is elsősorban ezt a törvényjavaslatot e magasabb szempontból vegyük bíráló alá. Ez pedig, a peres jogviták lehető elkerülése és azoknak lehető leggyorsabb lepergetése. Kétségtelen, hogy a jogügyletek formátlansága, amely nálunk a végrendeletek alakszerűségétől és bizonyos családjogi vonatkozású szerződések és nyilatkozatok kötelező közjegyzői okirati formájától, valamint az ingatlanokra vonatkozó írásbeliségtől eltekintve, szinte szabály volt és az még ma is, módfelett alkalmas a pereskedések szaporítására és ezzel egyúttal jogállapotok bizonytalanságának előidézésére. Csak nemrégiben látott napvilágot épp e lapok hasábjain *dr. Löw Tibor* cikke, a Tanuvallomások és okirati kényszerről, amely ezt a kérdést behatóan megvilágította. De már ő is rámutatott arra, hogy dacára a Code Civil azon rendelkezésének, amely szerint minden 150 franknál kisebb értékű jogügyletet írásba kell foglalni — ez csak kis mértékben tette nélkülözhetővé a tanubizonyítást, miután maga a francia jog és gyakorlat ezen írásbeli kényszer alól számos kivételt engedett meg. Tisztában kell tehát lennünk azzal, hogy önmagában véve az írásbeli formának a jogügyletekre való tág kiterjesztése dacára sem számíthatunk arra, hogy ez a perek számát nagy mértékben apasztani fogja, ha idevonatkozólag egyéb rendelkezéseket a törvényjavaslatba felvenni nem tudunk, vagy a javaslat idevonatkozó zavaró rendelkezéseit abból ki nem küszöböljük. És itt nem utolsó érv az sem, hogy a perlekedés nálunk még a magyar néplélekben is gyökeredzik. Perlekedésre hajló emberek az okiratok magyarázata körül még mindig elég alkalmat fognak találni arra, hogy ne békésen intézzék el a közöttük felmerült vitás ügyet, hanem azt a bíróság elé vigyék. Mindez bennünket fokozottan kötelez

arra, hogy Zsitvay igazságügyminiszter úr törvényjavaslatát épp ama fontos és dicséretreméltó törekvésénél fogva, amely őt annak készítése és beterjesztése körül vezette, különös gonddal vegyük bírálata alá. E tekintetben pedig azt látjuk, hogy abban főleg két olyan rendelkezés van, amely ezt a törvényhozási célt lerontani, vagy legalább is annak üdvös hatását nagy mértékben csökkenteni alkalmas. Az egyik — hogy úgy mondjuk — tárgyi, a másik személyi természetű.

A törvényjavaslat 1., 8. és 13-ik §§-ai azt az álláspontot foglalják el, hogy a meg nem felelő alakban kötött szerződés érvényessé válik az elfogadott teljesítés által és amennyiben telekkönyvi bejegyzés is szükséges, a telekkönyvi bejegyzéssel megerősített teljesítéssel. Ugyanaz áll a meghatalmazásra, amelynek alaki hiányát az ügyletnek bármily alakban kijelentett utólagos jóváhagyása pótolja. És ezt tervezi a javaslat oly telekkönyvi bejegyzésekre is, amelyek a telekkönyvi hatóságokhoz benyújtott és a törvényjavaslatban meghatározott alakosság hiányában szenvedő okiratok alapján mégis megtörténtek. A törvényjavaslat azzal indokolja ezt az igen tág keretű utólagos jóváhagyási lehetőséget, hogy bírói gyakorlatunkban mind gyakrabban találkozunk oly ítéletekkel, amelyek az elfogadott teljesítésnek alaki hibát pótló hatályt tulajdonítanak. Főleg áll ez a házastársak tartásdíjára, amikor az egyik fél az egyességileg, bár nem közjegyzői okiratban meghatározott tartásdíjat tényleg fizetvén s a másik azt elfogadván, ezzel közöttük a tartásdíjra vonatkozó jogügylet legfelsőbb bíróságunk részéről érvényesnek lett elismerve, noha annak létrejöttéhez közjegyzői okirat lett volna szükséges. Ámde már maga a törvényjavaslat indokolása is utal a kir. Kúria 1158/1925. számú határozatára, amely az említett gyakorlattal nincs teljes összhangban, de ehhez hozzáfűzhetjük azt, hogy ilyen utólagos teljesítéssel a bíróság részéről szankcionált formátlan jogügylet minden esetre a kivételek közé tartozik és inkább vonatkozik olyan kisebb jelentőségű ügyletekre (tartásdíj és hasonló); amelyekhez a feleknek különös nagy érdekei nem fűződnek, másrészt egészen más dolog, ha a bíróság az általános magánjogi szabályok alapján az adott esetben az utólagos teljesítéssel a formához kötött jogügyletet ennek hiánya dacára formaerőre emeli, mint belekodifikálni idevonatkozólag egy speciális törvénybe már előre olyan rendelkezést, ami ugyanezen törvénynek egyéb és eredeti célját lerontani alkalmas. Azt hisszük, hogy a hivatkozott szakaszokra ebben a törvényben szükség nincs, mert ezek a M. M. T.-be valók, ott megfelelő helyen ügyis tárgyalvák (960. §. s. k.), addig is pedig a szokásjogon alapuló magánjogi szabályainkban teljes elégséges védelmet nyernek. És ugyanez áll az 1. §. 3. bekezdésének második mondatára is, amely szerint a jogerősen foganatosított telekkönyvi bejegyzést a szerződésnek alaki hiánya miatt eredeti érvénytelenség címén nem lehetne törölni, valamint a jogügylet alaktalansága a 13. §. szerint szintén nem érintené a jogerősen foganatosított telekkönyvi bejegyzésnek hatályosságát. Ezek a rendelkezések a telekkönyvi jóhiszemű szerzés szempontjából mindenesetre megállanak, de ennek ugyanezen speciális törvénybe való kimondása nyilvánvalóan felesleges. Másrészt nem vonja le a törvényjavaslat a konzekvenciát a tekintetben, hogy egy formához kötött, de mégis formátlan jogügylet alapján teljesített, habár jogerős telekkönyvi bejegyzést — miért nem lehetne eredeti érvénytelenség címén megtámadni a közvetlen szerződéssel szemben, a nélkül és addig, hogy idevonatkozólag harmadik jóhiszemű szerző érdekei sértve lennének.

Mind e rendelkezések a törvényjavaslatban arra alkalmasak csak, hogy annak eredeti és helyes intencióit többé-kevésbé lerombolják és így magának ez intencióknak az érdekében azoknak elhagyását tartom szükségesnek.

Egy másik személyes természetű hibája a törvényjavaslatnak az, hogy a községi és körjegyzők magánmunkálatait a jövőben is tág körben hagyja meg. Bár a javaslatot több oldalról támadták azért, mert benne, habár megszorítva is, nevezettek magánmunkálatainak mintegy «törvényes elismerését» látták, a magam részéről ezt a kifogást helytállónak nem tartom. Nemcsak azért, mert azok törvényes rendeletekkel elismerve, sőt szabályozva is lettek már, hanem azért sem, mert ellenkezőleg, a javaslatnak ez a rendelkezése, ha bizonyos szűkebb körben is, az első lépést jelenti az ország jogászközönsége részéről egyöntetűen követelt jegyzői magánmunkálatok megszüntetése felé. Hogy ez a mai viszonyok között mennyiben lehetséges, vagy inkább nem

lehetséges, ezzel foglalkozni e helyen nem kívánok, csupán az a célom, hogy arra mutathassak rá, miszerint a jegyzői magánmunkálatok nagyon tág körben való meghagyása (általában 10,000 pengő értékben aluli jogügyletekre, vagy 10 kat. holdnál kisebb területű ingatlanokra), a jövőben is nem jogvégzett egyének kezében hagyván az okiratok elkészítését, a javaslat eredeti célját nehezen tudja megközelíteni. Mert legyünk tisztában azzal, hisz ezt kirívó példák bizonyítják, hogy éppen a nem jogtudó egyének részéről készült okiratok azok, amelyek miatt és pedig helyenként szinte gombamódra támadnak a perek. Nem elégséges csupán okiratot szerkeszteni s ezzel a bizonytalan tanuvallomások folytán támadható perek lehetőségét csökkenteni, hanem s ez a lényeg — jó okiratokat kell csinálni. S erre a legnagyobb valószínűség szerint mégis csak azok lesznek a legalkalmasabbak, akik jogászai szak-képzettségük és gazdag tapasztalatuk folytán arra leghivatottabbak: az ügyvédek és a közjegyzők. Csak így lesz lehetséges, hogy a perek száma apad és csak így, hogy a megindult perek eldöntése könnyű és gyors lehet, mert nemcsak az előbbi tartozik hozzá a jogbiztonsághoz, hanem az utóbbi is oly értelemben, hogy sokkal könnyebb lesz a bírónak a helyzete, ha mégis perre kerülven a sor, oly okiratok magyarázata körül neki állást foglalni, amelyek a joghoz értő ügyvédek és közjegyzők irodájából kerültek ki.

Ezekután, egy magasabb igazságügyi szempontból vizsgálva először a törvényjavaslatot másodrendű, habár szintén igen fontos kérdéssé süllyed az: beváltotta-e ez a törvényjavaslat azokat a reményeket, amelyeket ahhoz a magyar ügyvédség fűzött. Zsitvay igazságügyminiszter úr nyilatkozata folytán, amiket az idevonatkozó ankéteken tett, minden esetre jogos reménységgel nézett a magyar ügyvédi kar az ő törvényjavaslata elé. Azonban eredeti szövegében oly hézagai voltak, amik e reményeket többé-kevésbé szétfosztották. Ez főleg abban foglalható össze, hogy a közjegyzői okiratokba foglalandó jogügyletek számát szaporította (11. §. II.), az ügyvédi kényszer alá tartozó okiratok aláírását is közjegyzői vagy előjárósági hitelesítés alá utalta (10. §. és 12. §. 4. bek.), végül a közjegyzőknek a magánokiratok felvételét a jövőben megengedte (16. §.). Hogy egyenesági rokonok egymás közötti jogügyletei (vagyonátadás, ingatlanszerzés, tartás, ellátás, vagy életjáradék jövőbeli szolgáltatása, kikötmény, vagyonszűntetés, kezesség vállalás, általános meghatalmazás) a közokirat kényszere alá szorítottassanak, az ügyvédi karnak, de a jegyzőknek is életbevágó érdekeit sértette. Ugyanez áll az ügyvédek deklaszszifikálására, amely szerint az irodájukban készült némely és pedig nem kis számú és fontos jogügyleteknek a felek részéről való érvényes aláírására nézve a közjegyzőkhöz vagy éppen a községi jegyzőkhöz lettek volna utasítva, hasonlóképpen, hogy a közjegyzőknek egy 55 éves törvényes tilalommal szemben a magánokiratok felvétele meg lett volna engedve. Az igazságügyminiszter úr belátva a törvényjavaslat idevonatkozó részének a hibás voltát, már az igazságügyi bizottságban kijelentette, hogy mindezekre vonatkozólag hajlandó lényeges enyhítést tenni, sőt egyik-másikat teljesen el is ejteni. Így a törvényjavaslat magának az igazságügyminiszter úrnak belátó előzékenysége folytán olyan módosításon fog keresztül menni, hogy az előreláthatólag a magyar jogászság egyetemes elismerésével fog találkozni.

Vannak a törvényjavaslatnak még egyéb, jogászilag kifogásolható rendelkezései.

Így például az, hogy — a 2. §. 2. bek. szerint — ha bármelyik fél akár szóval is kikötötte, hogy az írásbeli formához kötött jogügylet csak abban az esetben lesz érvényes, ha valamely pontra nézve még megállapodnak, úgy — ez a jogügylet csak feltételesnek tekinthető és annak végleges létrejötte attól függ, hogy a felek a szerződésre megszabott alakban a függőben hagyott pontra nézve is megegyeznek. Ha ilyen feltétel a szerződésre megszabott formában tartatik fenn vagy legalább is írásban — ez minden esetre helyes, azonban a szóbeli fenntartás megengedése nézetem szerint ellenkezik az egész jogügylet azon kellékével, hogy az írásbeliséghez van kötve.

Szigorú, még pedig az érvényességhez kötött meghagyást tartalmaznak a 9. és a 12. §§-ok a tekintetben, hogy az okiratot készítő közjegyző, ügyvéd vagy jegyző köteles azt a felek előtt felolvasni, megmagyarázni és hogy mindez megtörtént, az okiraton feljegyezni, annak tanúsításával együtt, hogy az okiratot ő készítette és a felek személyazonosságáról meggyőződött. Ez helyes, noha az első pilla-

natra szigorúnak is tűnik fel. De semmiképpen sem helyeselhető, hogy az érvényességi kelléknek kívánja tekinteni a szakasz még azt is, hogy az okiratot felvevő egyén «a feleket a hiányokra és az esetleges következményekre figyelmeztesse» s ez is az okiraton magán feljegyeztessék. Mert micsoda hiányokra figyelmeztesse a feleket az okiratot készítő és micsoda következményekre? Hiszen ha ezt konkretizálni kellene, akkor jóformán az egész magánjogot a szerződés végére lehetne biggyeszteni. Ha pedig e követelményeknek ilyen konkrét jeleket adni nem akarunk, akkor mi értelme annak, ha a szerződést készítő a feleket általában minden határozott és eseti megjelölés nélkül figyelmezteti a hiányokra és ennek következményeire? Ezt a feltételt tehát érvényességi kelléknek szerepeltetni nem lehet és meggyőződésem szerint nagy hiba volna, ha a törvényjavaslat tárgyalásakor e felette tágítható és alig-alig megfogható érvényességi kellék fenntartatnék.

A zugírászat üldözése a törvényjavaslatban hatékonyabbá tétetik. A zugírászt három hónapig terjedhető fogházzal lehet büntetni és így az vétségé van minősítve. Osztatlan megnyugvást keltett az is, hogy olyan ügyvéd, aki az ügyvédek lajstromába való felvétel előtt bíró vagy királyi ügyész volt, e nemű működésének megszűntétől számított három éven át nem képviselhet feleket az előtt a bíróság előtt, amelynél mint bíró vagy mint ügyész működött.

A törvényjavaslat javított kiadásban részletes tárgyalás végett remélhetőleg ismét az igazságügyi bizottság elé kerül. Ennek elmaradása veszteség volna a magyar Corpus Juris számára.

Dr. Östör József.

Az előre kapott, de ingyenesen visszatérített értékek számbavétele a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának 2019. és 2141. §-ai szerint.

A M. M. T. 2019. §-a gondoskodik arról, hogy a köteles rész kiszámításánál azt az ajándékot, amely a megajándékozottól vagy örökösétől ingyenes úton az örökösétől *ingyenesen* visszatérült, ne kelljen a hagyaték tiszta értékéhez hozzáadandó ingyenes juttatásként számba venni.

1. Ebből logikusan következik, hogy az ilyen ajándékot a megajándékozott köteles részébe sem kell betudni. Ezt azonban a M. M. T. ki nem mondja, az a körülmény pedig, hogy a hivatolt rendelkezés «A köteles rész kiszámítása» alcím alatt foglaltatik, nemkülönben a 2019. §-nak a 2028. és 2024. §-okkal való egybevetése kérdésessé teszi.

Ugyanis a 2028. §. midőn az előre kapott értékeknek a köteles részbe való betudásáról akként intézkedik, hogy betudás tárgyát az örökösétől azon ingyenes adományai képezik, melyeket «törvényes örökösödés esetén osztályra kell bocsátani», nem hivatkozik a 2019. §-ra, aminthogy általában nem tartalmaz utalást «A köteles rész kiszámítása» azon szabályaira, melyek a 2015—2027. §-okban foglaltatnak. Ez azt a látszatot kelthetné, mintha azt az értéket, amely osztályra bocsátandó, akkor is be kellene tudni a megajándékozott köteles részébe, ha oly ajándékról van szó, mely a 2019. §. szerint az örökösétől ingyenesen visszatérült és mint ilyen a köteles rész alapjának kiszámításánál figyelmen kívül hagyandó. Támogathatná ezt a 2024. §. is, mely kifejezetten intézkedik arról, hogy ami valakinek a köteles részébe be nem tudható, az az illető köteles részének kiszámítási alapjához sem számítható hozzá, de nem intézkedik a fordítottjáról, tudniillik arról, hogy nem képezi betudás tárgyát az, ami a köteles rész kiszámításánál számba nem veendő, holott — így lehetne érvelni — ha a törvényhozó akarta volna, hasonlóképpen intézkedhetett volna erről is.

Helytelen következtetések elkerülése végett ki kellene tehát mondani a 2028. §-nál is, hogy viszont nem képezi betudás tárgyát azon érték, mely a 2141—2151. §-ok szerint osztályra bocsátandó ugyan, azonban a 2015—2027. §-ok szerint a köteles rész alapjának kiszámításánál számításán kívül hagyandó.

2. A 2019. §. rendelkezését ki kellene terjeszteni az osztályra bocsátásra is. Nem volna igazságos, sem következetes, ha osztályra kellene bocsátani az olyan előre osztályba vagy ingyen kapott értéket, melyet az illető maga vagy örököse az örökösétől ingyenesen visszatérített. Lehet, hogy a M. M. T. alapján

kifejlődő gyakorlat annak megállapításánál, hogy ki mit kapott «előre», amúgyis levonásba hozná azt, amit az illető az örökösétől vagyonaiba ingyenesen visszatérített. Minthogy azonban a köteles résznel a 2019. §. kifejezetten rendelkezik, ugyanígy kellene intézkedni az osztályra bocsátásnál a 2141. §-ban is, nehogy a 2019. §-ból à contrario levonható következtetés útját állja az említett méltányos és ennélfogva kívánatos gyakorlat kifejlődésének.

3. Arról az esetről, amikor az ingyenes juttatás a megajándékozottól vagy örökösétől nem az örökösétől vagyonaiba, hanem közvetlenül a köteles részre jogosult vagyonaiba térült vissza ingyenesen, a 2019. §. nem intézkedik. Ennélfogva az ingyenes juttatás ebben az esetben a köteles rész kiszámításánál számításba veendő és a megajándékozott vagy örököse nem hozhatja fel a köteles részre jogosult követelésével szemben azt, hogy az ingyenes juttatást neki — a köteles részre jogosultnak — egészben vagy részben ingyenes úton megtérítette.

Például: az örökösétől, aki egyik gyermekét gazdagon kiházasította, utóbb elszegényedik. A kiházasított gyermek látja el testvéreit, egyiket kiházasítja, másikat hivatása vagy üzlete megkezdésénél ingyenes juttatással segíti, stb. Kínos meglepetés lesz reá nézve, hogy testvérei köteles rész követelésével szemben nem számíthatja be azt, amit kinek-kinek ingyenesen juttatott. Pláne ha időközben az ő vagyoni viszonyai romlottak, de nem annyira, hogy e címen az ajándékot visszakövetelhetné vagy az 1460. §. szerint az ajándék visszakövetelését kizáró ok forog fenn, például, hogy az ajándékozó maga okozta vagyoni romlását stb.

Hogy az 1462. §. szerint minősülő «durva hálátlanság» gyanánt fogható-e fel a köteles rész követelése azzal szemben, aki a köteles részre jogosultat a köteles résznek megfelelő értékkel megajándékozta, ez adott esetben fogas kérdés lehet a gyakorlat számára. Azonban megnyugtatóbbnak látszik a kérdést kifejezetten szabályozni, már a durva hálátlanság miatti visszavonás erősen korlátozott megengedhetőségére való tekintettel is (a «gonosz szándék» kelléke stb.).

Hasonló kérdés merülhet fel az osztályra bocsátásnál akkor, ha például az örökösétől utóbb ismét vagyonhoz jutván, utána az általa kiházasított gyermek részéről osztályra bocsátandó értéken kívül akkora hagyatéki vagyon maradt, hogy az ekként előre dotált gyermek osztályrésze a neki előre kiadott értéknél többet tenne. Ily esetben is méltányos volna, ha az osztály az örökösök egymás közötti ajándékozásának figyelembevételével történnék, legalább is annyiban, hogy az ajándék értéke az ajándékozó által megajándékozottal szemben az utóbbi terhére felszámítható volna.

A vagyonok előre nem látott, jobban mondva soha nem is sejtett gyors ütemű változásának korszakában megfontolandó volna tehát úgy a 2019., mint a 2141. §-ok kiegészítése a fenti szempontoknak megfelelő rendelkezésekkel. Dr. Martner Dezső.

A jogi személyek képviselőinek felelőssége a hitelezőkkel szemben.

Az igazságügyminisztérium egy előadói tervezetet készített a hitelezőket károsító cselekmények megtorlásáról, amely incidentálter szőnyegre hozza a jogi személyek képviselői felelősségének kérdését. A Tervezet 6. §-a ugyanis azon intézkedést tartalmazza, hogy ha kereskedelmi társaság vagy egyesület az adós, úgy a korábban felsorolt bűncselekmények esetében a felelősség az üzlet vezetésével megbízott azokat a személyeket terheli, akik a cselekményt elkövették. A szakasz 2. bekezdése továbbá azt mondja, hogy amennyiben az előzők alapján senki sem büntethető, úgy az üzlet vezetésével megbízott személyek büntetendők akkor, ha a felügyeleti vagy ellenőrzési kötelességüket akár szándékosan, akár gondatlanságból elmulasztották.

A 2. bekezdésben foglalt ezen subsidiarius bűncselekmény tekintetében rámutatunk arra, hogy az összes fórumok, akiknek alkalma volt a szöveghez hozzászólni, egyértelműleg ezen intézkedés ellen foglaltak állást és így kizártnak tekinthető, hogy ezen intézkedés valaha is törvényerőre emelkedjék. Éppen ezen okból csupán röviden óhajtunk rámutatni arra, hogy mily súlyos visszásokokat rejt ezen intézkedés magában és pedig:

a) Ha a társaság képviselőinek terhére róható culpa in in-piciendo általában bűncselekményt képezhet, úgy nem látható

be, hogy miért csak akkor képez bűncselekményt, ha a károsító cselekményt közvetlenül elkövető személyek nem büntethetők és miért nem minden esetben.

b) Mivel sem indokolható, hogy a culpa in inspiciendo miért csak fizetéseképtelenség, tehát a hitelezők károsodása esetén képez bűncselekményt és miért nem akkor is, ha csupán a társaság szenved kárt.

c) Egyoldalú hátrányosítást jelent a társaságok képviselőire, hogy a culpa in inspiciendo csakis ő náluk képezhet bűncselekményt, míg ha fizikai személy követi azt el alkalmazottai irányában, úgy ez semmiesetre sem büntethető, holott a hitelezők megkárosítása mindkét esetben teljesen azonos módon következett be.

d) Teljesen ellenkezik az általános büntetőjogi elvekkel, hogy valamely bűncselekmény fennforgása attól tételesség függővé, hogy egy másik bűncselekmény miatt büntethető-e valaki, vagy sem. Különbözik ezen eset az analognak látszó sajtójogi fokozatos felelősségtől, mert az utóbbi esetben ugyanazon bűncselekmény különböző tetteseiről van szó, akiket a fokozatos felelősség presumptio juris et de jure alapján terhel, míg a jelen esetben a közvetlen tettes nembüntethetősége esetén egy másik bűncselekmény valósul meg.

e) Miután nyilvánvalóan a büntető felelősség maga után vonja a tettesek kártérítési kötelezettségét is, a szövegből az következik, hogy a képviselők kártérítési felelőssége is culpa in inspiciendo esetén csak akkor forog fenn, ha a közvetlen tettesek nem büntethetők és így a hitelezők kártérítési igénye jobban volna fedezve azon véletlen folytán, hogy a közvetlen tettesek nem büntethetők, mint az ellenkező esetben.

f) Megemlítendő végül, hogy a szöveg azon kitétele, hogy a közvetlen tettesek «nem büntethetők», egyébként is rendkívül homályos. A tettes ugyanis nem büntethető akkor, ha a Btk. 105. §-ában felsorolt esetek forognak fenn és ha a bíróság elé nem állítható. Alig hihető, hogy a tervezet mindezen eseteket a «membüntethető» kitétel alá akarta volna vonni, hanem valószínűleg, hasonlóan a jövedéki büntető eljárás analog szabályaihoz, azt akarta kifejezni, hogy a második bekezdés akkor alkalmazható, ha a tettes egyáltalában meg nem állapítható, vagy ez a bíróság elé akár halála miatt, akár egyéb okból nem állítható, de természetszerűleg nem kegyelem vagy elévülés esetében.

Ezen tömör megjegyzésekből eléggé látható, hogy az előttünk fekvő kodifikáció mennyire át nem gondolt alapokon nyugszik, úgy hogy mintegy magán viseli a megvalósulás lehetetlenségének bélyegét, azonban mégis annyiban fontossággal bír, hogy általános meggondolásra készítet a jogi személyek törvényes képviselőinek felelőssége kérdésében.

Mindenekelőtt a büntetőjogi felelősséggel foglalkozván, e tekintetben a Btk. 361. §-a jön szóba, amely a hűtlen kezelést bünteti. A szöveg szerint ezen bűncselekmény csupán szándékosan követhető el és így a csőd esetétől eltekintve, az üzlet vezetésével megbízott személyek csupán gondatlan üzletvezetés miatt bűnvádi felelősséggel nem tartoznak. Csőd esetében viszont a Btk. 417. §-a szerint csupán azon személyek büntethetők, akik a 414., illetve 416. §-okban meghatározott cselekményeket ténylegesen elkövették, de ezen túlmenő felelősség, tehát például a felügyeleti és ellenőrzési köteleesség elmulasztása miatt, senkit sem terhel.

Amily szabatosan körülírták látszik a törvényes képviselők büntetőjogi felelőssége, annyira eltérők a vélemények a tekintetben, hogy a magánjogi kártérítő felelősségnek mi a terjedelme és kikkel szemben áll ez fenn.

A K. T. 189. §-a ugyanis a részvénytársaságokra vonatkozó leggyakoribb és legaktuálisabb esetben nem tartalmaz világos intézkedést a tekintetben, hogy az igazgatósággal szemben ki érvényesíthet kártérítési igényt. A törvény tárgyalása alkalmával nem tudott e tekintetben határozott vélemény kialakulni és így a kérdés megoldását a törvényhozás a bírói gyakorlatra bízta. Ez utóbbi azonban hatalmas ingadozást mutat a tekintetben, hogy vajjon a társaságon kívül jogosult-e az igazgatóság ellen saját személyében fellépni az egyes részvényes és a társasági hitelező. A vonatkozó döntések annyira ellentétesek, hogy azok taglalása nem vezet megnyugtató eredményre és így leghelyesebben tesszük, ha a kérdés eldöntésénél az általános magánjogi elveket tartjuk szem előtt.

A Javaslatnak 66. §-a azon általános intézkedést tartalmazza, hogy az egyesületi intéző szerv ügyvitelére a megbízás megfelelő szabályai irányadók, amennyiben az alapszabályok másképp nem rendelkeznek. Alig lehet kétséges, hogy ezen általános szabály

mindennemű jogi személy és így a részvénytársaságok és szervezetek irányában is feltétlenül alkalmazandó. Mindegyik esetben ugyanis a képviselő a jogi személlyel áll megbízási viszonyban és így felelőssége is csupán magával a jogi személlyel szemben állhat fenn és pedig a megbízásra vonatkozó általános szabályok értelmében. A Javaslat tehát nem nyújt módot arra, hogy egyesületek hitelezői közvetlen léphessenek fel kártérítési igénnyel az ellen, akivel semmiféle jogviszonyban nem is állnak. Ellentmondani látszik ennek a Btk. 417. §-a, amely az egyesületek ellen elrendelt csőd esetében is alkalmazandó, amikor tehát a vétkes bukást felölelő gondatlansági cselekmények esetében az intéző szerv saját tényei alapján büntetőjogilag és így ennek folyamánaképpen magánjogilag is felelősségre vonható. Csőd esetében azonban magának az egyesületnek kártérítési igénye érvényesíttetik a tömeggondnok által a csődhitelezők javára és így ezen esetben nem a hitelezők külön kártérítési igénye, hanem magának az egyesületnek a megbízási jogviszonyból folyó szerződéses kártérítési igénye érvényesül. A kártérítési követelés tehát csupán anyagi hatásában illeti meg a csődhitelezőket, de formailag továbbra is az egyesület igényét képezi.

Az egyesületek és egyéb jogi személyek körében érvényesülő ezen szigorú jogi felfogás szonban nem alkalmazható teljesen a részvénytársaságok és szervezetek tekintetében. Ezen valóban kapitalisztikus alakzatoknak ugyanis egyik sarkalatos alapfeltételét képezi, hogy a részvények forgalomképessége érdekében a jóhiszemű részvényesek a már egyszer felvett összegek visszafizetésére nem kötelezhetők és azért más úton kellett gondoskodni arról, hogy a részvényesek javára a társasági vagyontól a hitelezők kárára kiöntések, akár osztalékfizetés, akár alaptőke visszafizetés, akár egyéb címen ne történhessenek. A törvény tehát különböző magánjogi és büntetőjogi kautélákat állít fel annak megakadályozására, hogy társasági hitelezők ilyen módon károsodást ne szenvedjenek. Ezen kautélák közé tartozik azon intézkedés is, amelyet például a német K. T. 241. §-ában találunk, hogy az igazgatóság elleni kártérítési igényt közvetlenül a hitelezők érvényesíthetik azon esetekben, ha a károsító cselekmény valamely speciális hitelezői védelmi szabály megszegéséből állott. A Kuncz Ödön-féle tervezet, amely pedig általában az igazgatóság felelősségének szigorítását intendálja, szintén teljesen magáévá tette a német törvény álláspontját és csupán azon esetben ad actoratust a társasági hitelezőknek az igazgatósággal szemben, ha az igazgatók, vagy vétkesen a törvénynek olyan szabályát sértették meg, amely a hitelezők védelmét célozza, vagy pedig egyéb cselekményt kifejezetten a hitelezők megkárosításának szándékával vittek véghez. Ezen túlmenően azonban, tehát a gondatlan üzletvezetés esetén csupán a társaság léphet fel kártérítési igénnyel az igazgatókkal szemben, de a hitelezők nem. Ezen szabály csőd esetében a dolog természetéből folyólag annyiban módosul, hogy ezen esetben a társaság kártérítési igényét a csődtömeggondnok fogja a csődhitelezők javára érvényesíteni, de viszont, amint a Kuncz-féle tervezet helyesen emeli ki, ilyen esetben a hitelezőknek külön kártérítési igénye nem érvényesíthető.

Hangsúlyozandó azonban, hogy ezen különleges esetekben is a hitelezők tulajdonképpen a társaságnak megtérítési igényét érvényesítik, bár saját jogon és így függetlenül a társaság akaratától, azonban ezen fontos momentum abban talál kifejezést, hogy amennyiben a társaság maga is megindította a kártérítési pert, úgy a hitelezők ahhoz csupán csatlakozhatnak, de nem áll jogukban a társaság által már érvényesített megtérítési igényen felül saját kárukat önálló jövedelemen perelni. A csődön kívüli önálló érvényesítésnek további praktikus akadályja abban is fog állani, hogy a hitelező már a keresetlevélben nem az általa szenvedett egész kárt követelheti, hanem csupán azon részt, amely akkor esne rá, ha az igazgatók által károsító cselekmény nem következett volna be. Ha tehát például az igazgatóság 50,000 P fizetett ki vétkesen osztalék gyanánt és a társaság később fizetéseképtelenségbe jut 200,000 P deficitel, úgy az egyes hitelező kárának csupán 25 %-át követelheti a vétkes igazgatóságtól.

Abból, hogy a hitelezők által érvényesített kártérítési igény tulajdonképpen a társaságot illeti meg, az is következik, hogy a hitelezők csakis subsidiáriusan, tehát az esetben léphetnek fel, ha őket a társaság nem elégítette ki.

Bármily nehézkes is azonban ezen hitelezői kártérítési igény jogi konstrukciója, mégis nem mellőzhető azért, mert egyébként az igazgatóság elleni kártérítési igény érvényesítése kizárólag a

részvényesek akaratától függne, már pedig e tekintetben a hitelezők és a részvényesek érdekei gyakran ellentétesek és így gondoskodni kellett arról, hogy a törvénynek, a hitelezői védelmi intézkedéseknek a részvényesek javára és a hitelezők kárára történt megszűzése ne maradjon megtorlatlanul.

Ezen úgy a német törvényben, mint a Kuncz-féle javaslatban szigoruan körülírt és taxatív felsorolt esetek körén kívül azonban a hitelezőknek az igazgatósággal szemben közvetlen kártérítési igényt adni nem lehet, mert az egyrészt ellenkezik a megbízásra vonatkozó általános jogelvekkel, másrészt pedig a gyakorlati életben a legkiáltóbb visszasságokra és a legsúlyosabb méltánytalanságra vezetne.

Ha már most az igazgatóság magánjogi felelőssége a hitelezők irányában csupán egy óvatosan körülhatárolt szűk körben állhat fenn, úgy nyilvánvaló, hogy még nagyobb anomáliát képezne, ha az ő büntetőjogi felelősségük a hitelezők irányában a gondatlan üzletvezetés minden esetében és még ezenfelül culpa in inspicendo miatt is megállapíthatnák a fizetésektelenség fennforgásakor, amint ezt az előlemlített igazságügyminiszteri előadói tervezet teszi, miután nyilvánvaló, hogy a súlyosabb büntetőjogi felelősség folyamánaképpen a magánjogi kártérítő felelősséget is minden körülmények között, minden egyes esetben meg kellene állapítani.

A helyes és komoly érvekkel meg nem cáfolható jogi felfogás azt írja elő, hogy a jogi személyek hitelezői, eltekintve a részvénytársaságra vonatkozó fentebb tárgyalt speciális esettől, ne kerüljenek kedvezőbb helyzetbe, mint a fizikai személyek hitelezői és a jogi személyek hitelezőit éppoly kevésbé illesse meg önálló kártérítési igény a képviselőkkel szemben, mint amint nem illeti meg a fizikai személy hitelezőit kártérítési követelés az adós megbízottjával szemben. Minden egyéb megoldás, akár közvetlenül is történik az, akár, mint a jelen esetben, a bűnvádi üldözés kerülő útján, nemcsak nem egyeztethető össze a helyes jogi felfogással, hanem a jogi személyek képviselőire túrhetetlen bizonytalanságot jelentene.

Dr. Rapoch Géza.

Jogirodalom.

A csehszlovák kartelljog.

(Grundlagen des tschechoslovakischen Kartellrechtes von dr. Ervin Hexner, Berlin, Karl Heymann's Verlag 1929.)

A dr. Rudolf Isay által kiadott «Kartell- und Concernrecht des Auslandes» című sorozat ötödik kötete gyanánt dr. Hexner Ervin pozsonyi ügyvédnek, a szlovák gyáripari szövetség vezértitkárnak tollából most jelent meg a csehszlovák kartelljog ismertetése. A munka a magyar jogászközönség szempontjából azért számíthat érdeklődésre, mert az a Szlovákiában jelenleg újszólván teljes hatályban fennálló magyar jog és judikatúra szempontjából világítja meg a kartelljog ottani helyzetét és így a munka egyrésze a magyar jog eszmekörében mozog, másrészt mert a körülöttünk fekvő országok kartelljoga és az ott fennálló irányzatok egy esetleges magyar kartellreform esetén nem hagyható figyelmen kívül. Megemlítendő, hogy a szerző a csehszlovák kartelljogi reformtervezetet annak miniszteriális indokolásával együtt munkája függelékében közli. Minthogy a munka a Cseh- és Morvaországban élő jog gyanánt jelenleg is fennálló osztrák jognak kartelljogi rendelkezéseit is feldolgozza és végül a csehszlovák törvényhozás és bírászkodás alapirányait is behatóan ismerteti, három jogrendszernek elég komplikált és szerteágazó határozmányait és bírósági joggyakorlatát kellett a szerzőnek összefoglalnia és e célra az osztrák, a magyar és a csehszlovák irodalmat is behatóan tanulmányoznia. Az egészen speciális csehszlovák jogviszonyok feldolgozása a munkának azon részében foglaltatik, amelyben a szerző a gazdasági rendszert (Wirtschaftspolizei) szempontjából számbajöhető rendelkezéseket (osztrák koalíciós törvény, építési anyagok forgalmára vonatkozó rendelkezések, ipartörvény, szubmissziós kartellek, tisztességtelen verseny, élelmiszerek forgalma, uzsoratorvények) ismerteti, úgyszintén azon fejezetben, amely a kartelleket az általános gazdaságpolitika és közigazgatás szempontjából tárgyalja. A szerző e helyütt rámutat azokra a jogforrásokra, amelyek alapján a csehszlovák kormány az ottani alkotmányos felhatalmazások alapján a kartellektől minden néven nevezendő felvilágosítást és statisztikát, valamint adatokat bekövetelhet és rámutat arra, hogy az autonóm vámtarifa rendeleti úton dumping esetében megváltoztatható, továbbá, hogy az 1919 február hó 26-ról kelt rendelet alapján az iparcikkek árainak szabályozása céljából szakmai ár-egyezmények létesíthetők, az 1919 szeptember 23-án kelt rendelet értelmében pedig a kormánynak joga van oly üzemeket kényszerigazgatás alá helyezni, amelyek legfőbb felügyelete a közmunkaügyi minisztérium alá tartoznak, amilyenek főleg bányavállalatok, ha azok tevékenysége a közérdeket veszélyezteti. Ily kényszerkezelés alatt levő vállalatok ma is léteznek. Az 1927 július 14-én kelt törvény értelmében a belügyminisztérium kötelessége a közrend, nyugalom, biztonság és közérdekek értelmében legjobb belátása szerint intézkedni. A csehszlovák alkotmánytörvény 113. §-a értelmében bármely egyesülés abban az esetben osztható fel, ha működésük a büntetőtörvénykönyvbe vagy pedig a közrendbe ütköznek. A törvény ezen rendelkezését általában úgy értelmezik, hogy a kormánynak minden néven nevezendő egyesületek joga van feloszlatnia. Szerző nézete szerint ezen általános rendelkezések alapján csak a közérdek sérelme esetén lehet eljárni, de csak azon esetben, ha ily irányú speciális rendelkezések fenn nem állanak. Hogy mi a közérdek és mi a közrend ebben a tekintetben, a vélemények igen szerteágazók. A csehszlovák legfőbb közigazgatási bíróság egyik határozatában az ottani viszonyokra nézve igen jellemzően következő álláspontra helyezkedik: «Ezen fogalmak változó kiterjedésűek és tartalmuk a mindenkori szociális gazdasági és különösen politikai viszonyokhoz igazodik. Oly állapotok, amelyek bizonyos körülmények fennforgása és a közrendről fennálló nézetek esetén a közrendnek, úgy ahogy azt az uralkodó felfogás vallja, megfelelnek, a viszonyok változása esetén kifogásolhatók lesznek, minthogy az uralkodó felfogás arról, hogy mit követel meg a közrend, az új körülmények között megváltozott. Természetes ennek folytán, hogy abban a kérdésben, hogy a közrend valamely államban mit igényel, elsősorban azoknak a néprétegeknek a felfogása irányadó, akik az állami ideológia képviselői és akik a politikai hatalom birtokában az állami közigazgatás módjára és irányára nézve döntő befolyást gyakorolhatnak». A szerző ehhez megjegyzi, hogy a közigazgatásnak a kartellekhez való állásfoglalása és a velük szemben alkalmazható rendszabályok tekintetében való felfogása változhatnak, ha az «uralkodó» faktor megváltozott, amely a mindenkori politikai és kormány-konstelláció által lesz képviselve. Mindezen gazdaságrendészeti intézkedések eddig azonban a kartellekkel szemben alkalmazást nem nyertek. Figyelemreméltó és a magyar jog szempontjából igen érdekes a szerző állásfoglalása a választottbírók és a kartellügyekkel kapcsolatos végrehajtásjogi rendelkezések tekintetében, úgyszintén a kontingenseknek a végrehajtási és csődjog körében való átruházhatása, lefoglalhatása és értékesítése tekintetében. A kartellek adó- és illetékügyét tárgyzó befejező fejezetében szerző a kartell-szerződések illetékügyéről közzétett fejtegetései a magyar jogi helyzetet is helyes világításba helyezik. A munka felépítése, a három egybefoglalt jogrendszerből fakadó nehézségek, valamint szisztematikájának önállósága és újszerűsége dacára könnyen áttekinthető és belső tudományos értékénél, mélyreható jogi okfejtéseivel és azon széles alapoknál fogva, amelyek a fennforgó problémákat tárgyalja, a kartelljogi irodalom legkiválóbb és legbecsesebb alkotásai közé tartozik.

Dr. Nádas László.

Szemle.

— **A katonai Btk. ujjáalkotása** már több mint fél-százados állandó programptja a magyar törvényhozásnak. Ezért alig menthető az a boszorkányos gyorsaság, amellyel az alig néhány napja közrebocsátott javaslatot a kormány parlamenti tető alá kívánja hozni. Senki se vonja kétségbe, hogy a javaslat szerzője: Gerő Gyula tábornok-főhadbíró, a magyar katonai büntetőjognak legkiválóbb szakembere, de nincs oly törvényszerkesztő lángész, akinek munkája ne szorulna rá a jogászai nyilvánosság bírálatára. Exempla trahunt. Ami az igazságügyminisztériumban rendszerré vált: a rajtaütésszerű kodifikáció, bár intő példája lehetne épp legutóbb az igazságügyminiszter kényszerű megfutamodása az okirati

kényszerről szóló javaslat bírálatával szemben, vonzó példa lett a honvédelmi minisztérium számára. Akármily sokra becsüli is a honvédelmi miniszter a javaslatot, e nagybecsülés mégsem jelentheti a bírói és az ügyvédi kar vagy a sajtó bíráló véleményének lebecsülését. Ahhoz a hatvan évhez képest, amely a magyar jogrendszernek visszaállítása óta letelt, az a hat hónap, amelyre a jogász közleménynek komoly kritika céljából szüksége lenne, mégse oly hosszú idő, hogy e halasztás miatt a szakbírálat mellőzésével kellene a javaslatot törvénybe iktatni. Ez annál kevésbé jogosult, mert a kapcsolatos életbeléptetési javaslat rendelkezéseinek egész sora mélyrehatóan módosítja a polgári Btk. és Bp. szabályait. Ha tehát komoly bírálatra nem is nyílik alkalom, a javaslatoknak fulólagos áttekintése alapján is megállapítható, hogy a Btk. általános rendelkezéseit *in usum fori militaris* módosító szabályok nagy része kiáltó ellentétben áll a büntetőjognak alapvető fogalmaival. Így a katonai vétség kísérlete minden esetben büntetendő (32. §.), tehát, ami fogalmi képtelenség, a gondatlanságból vagy mulasztás útján elkövetett cselekmény esetében is. Eltörli a javaslat (34. §.) a sajtójogi fokozatos felelősséget. Így megtörténhetik, hogy az anonimítást tiszteletbentartó sajtótörvény parancsoló rendelkezéseivel szemben, amely szerint a felelős szerkesztő már felelt, a honvédbíróság ki fogja nyomozni és felelősségre vonja a katonai bíraskodás alá tartozó szerzőt is. Minthogy pedig az életbeléptetési javaslat (98. §.) fenntartja a katonai jurisdictiót a polgári egyének által elkövetett katonai titok elárulására nézve, a fokozatos felelősség eltörlése még polgári egyénekre is kiterjed. Átvesszi a javaslat a Bn. és a Fb. egyes rendelkezéseit, de teljesen félreérti azoknak alap gondolatát, midőn a büntetőjogilag felelősségre vonható fiatalok ellen alkalmazható nevelő intézkedéseket a törvényes tételnél enyhébbre fokozott büntetésekkel pótolja. Hogy 12—18 éves fiatalok miként kerülhetnek — eltekintve a polgári egyénekre kiterjesztett hatáskortól — katonai bíraskodás alá, ezt a rejtélyt a javaslat indokolása is megoldatlanul hagyja. Részletes bírálatra nincs mód, minthogy legközelebbi számunk megjelenésekor a javaslat már alighanem törvény lesz. Mégsem hagyható szó nélkül az életbeléptető javaslatnak az a rendelkezése (55. §.), amely, igaz hogy csak a hadrakelt seregnél, a halálbüntetés «enyhítésül» 25—60 botütést rendel alkalmazni. Ennek indokolásában a javaslat többek közt az első angol munkáskormány egyik miniszterének nyilatkozatára hivatkozik, amely a tengerészetnél a verés fenntartása mellett szökt. Lényegesen különböző azonban a testi fenyíték fenntartása és annak meghonosítása. Magyarországon a botbüntetés eltörlésének hagyománya a nemzeti őrseregről szóló 1848:XXIII. tcikk 31. §-ához fűződik és tudvalévő, hogy a polgári büntetőjog a testi fenyíték megszüntetését éppen e rendelkezés nyomán fogadta el. Midőn tehát a javaslat a botbüntetést újból behozza, nemcsak a kultúrával, nemcsak a büntetőjognak ismert és elismert elveivel, hanem éppen a magyar katonai tradícióval helyezkedik szembe. Igaz, hogy «a háború nem emberbaráti intézmény és a kivégzés sem altruisztikus aktus» (ind. 33. old.), de a humanizmuson felül vannak más etikai szabályok is, amelyeknek megtartására éppen a mult kötelez. Ha a javaslat indokolása abból a helyes tételnél indul ki, hogy «a fegyelem a hadsereg lelke», mégis elfelejti, hogy a fegyelem lélektani rúgói egyformák a polgári és a katonai büntetőjogban. Aminthogy azonosak a büntetőjog fogalmi elemei is. Aki ezeken a «fegyelem» érdekében követ el erőszakot, az fegyelmezett katona lehet ugyan, de igen fegyelmezetlen büntetőjogász. Miként nincs különbség polgári és katonai tüdőgyulladás, hanem legfeljebb polgári és katonaeorvosok közt, úgy a kísérlet, a szándék, a bűnhalmazat vagy a büntetés fogalmai sem térhetnek el a polgári és a katonai büntetőjogban. Ha pedig eltérnek, úgy ennek a «fegyelem» nevében elkövetett jogászai erőszaknak

nincs nagyobb elméleti és gyakorlati értéke, mint a Dover pornak, amellyel hajdani katonaeorvosok a tüdőgyulladást kezelték. Ez a nézőpont a katonai Btk. megalkotásánál annál kevésbé maradhat figyelmen kívül, mert mellőzése egy újabb érvet szolgáltat annak a nézetnek támogatására, hogy a külön katonai igazságszolgáltatás, béke idején, letűnt idők atavisztikus csökevénye. Ha ugyanis a rendes állami bíróságok alkalmasak arra, hogy a belső rend fenntartását szolgáló szervezeteknek, így többek közt a katonai fegyelem alapján szervezett rendőrségnek érdekeit hathatósan megvédjék, alig képzelhető ok, amely azokat alkalmatlanná tenné a sajátos katonai érdekek védelmére.

— **A budapesti kir. ítélőtábla cégjogi hatásköre** már a régi Magyarországon is igen nagy volt és annak jelentősége csak növekedett az összeomlás folytán, amennyiben az alája rendelt elsőfolyamodású cégbíróságok hatáskörébe a magyar cégügyeknek hasonlíthatatlanul nagyobb része tartozik, mint azelőtt.

Ha még figyelemmel vagyunk arra, hogy a II. fokú döntés cégügyekben többnyire végleges, akkor tisztában kell lennünk azzal a szereppel, amelyet a budapesti kir. ítélőtábla cégügyekben a judicatura szempontjából reprezentál.

Nem hagyható továbbá figyelmen kívül az sem, hogy a törvényhozás és a joggyakorlat a cégügyekben általában és különösen a részvénytársaságok és szövetkezetek tekintetében a cégbíróságok hatáskörét lényegesen kibővítette és hogy a közel jövőben a korlátolt felelősségű társaságok intézménye bevezetésének nagy feladata fog a cégügyi hatóságokra hárulni.

Érthető tehát, hogy a gyakorlati jogászok állandóan figyelemmel kísérik a budapesti kir. ítélőtábla cégügyi tanácsának működését és hogy a tanács vezetésében legutóbb beállott változás is élénk érdeklődést váltott ki annál is inkább, mert a tanácsnak több altanácsra való oszlása mellett külön fontossággal bír az, hogy a tanács elnökének személyén keresztül a judicatura egysége biztosíttassék.

Lapunk feladatának megfelelőleg a személyi kérdésekkel csak annyiban foglalkozhatunk, amennyiben azt az igazságügynek tárgyi nagy érdekei megkívánják.

Azokban ezen korlát mellett is, amely sajnálattal vesszük tudomásul *Schermann István*nak hosszú, érdemes bírói működése után való nyugalombavonulását, másfelől örömmel állapítjuk meg, hogy igazságügyünk vezető tényezőinek sikerült a tanács élére *Lótv Tóbor* személyében olyan bírót állítani, akinek bírói multja, a gyakorlati élet iránti érdeklődése, a külföldi jogrendszerekben és jogi irodalomban való nagy jártassága és nem utolsó sorban fáradhatatlan szorgalma biztosítékát nyújtják annak, hogy a tanács nemcsak az egyes ügyek elintézésében feleljen meg feladatának, hanem egyben fontos közege legyen a judicatura fejlődésének is, amelyre a vázolt rendkívüli viszonyokra való tekintettel fokozott mértékben lesz szükség a közel jövőben.

— **A Budapesti Ügyvédi Kör** 1929/1930-i idénye a rendesnél is mozgalmasabbnak ígérkezik. A tudományos felolvasásokon kívül, melyek a készülő jogi reformokkal foglalkoznak, a kör ez évben is minden hó első szerdáján *inn* estét rendez az Országos Ügyvédszövetséggel közösen, melynek keretében az ügyvédi kar egy-egy előre felkért kiváló tagja szabadelőadást fog tartani az ügyvédi kart érdeklő aktuális kérdésekről. Ezen felül minden hó második szerdáján a bírói kar felkért tagjainak bevonásával ankét-esték lesznek, melyeken a felkért előadók és az önként jelentkező felszólalók néhány különösen fontos kérdés megvitatását tervezik. Az első *inn* este november 6-án lesz, az első ankét november 13-án. Utóbbinak tárgya a békebírói intézmény lesz. Felkért referensek: *dr. Popper Tódor* az ügyvédi, *dr. Hetényi József* a bírói kar részéről.

— **A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló törvényjavaslatot**, melyet az igazságügyi- és kereskedelemügyi miniszter együttesen nyújtottak be a képviselőház október hó 15-i ülésén, a benyújtást követő harmadik napon, október hó 18-án az igazságügyi, közgazdasági és közlekedésügyi egyesített bizottság általánosságban és részleteiben már le is tárgyalta és lényegtelen szövegmódosításokkal el is fogadta és ugyanezt tette a képviselőház október hó 23-án. Kétségtelen, hogy mindenképp átgondolt és kitűnő javaslatról van szó, amely tartalmára, irányára és jogászai formulázására tekintetében is elő-

nyösen eltér az utolsó idők számos törvényalkotásától. Mindazonáltal azt hisszük, hogy a javaslat nagy közgazdasági és jogfejlődési jelentősége megérdemelte volna, hogy azzal a képviselőház magas törvényhozói testülete kissé behatóbban foglalkozzék. Annak idején a német törvényhozás is en bloc fogadta el a G. m. b. H.-ról szóló törvényjavaslatot, csak hogy ott ezt az elfogadást a legkisebb részletig hatoló gondos bizottsági munka előzte meg. Ezt a munkát a magyar törvényjavaslat is megérdemelte volna. És elbírt volna a javaslat gondosabb szöveggel kritikát is, néhány merőben felesleges szakasz törlését (például a 6. §-ét, amely nem egyéb, mint a K. T. 63. §-ának betű szerinti ismétlése), mások módosítását, létező törvényekkel való összhangba hozatalát. (13., 65., 86. §-ok, stb.) Minthogy azonban más sürgős közgazdasági probléma nyilván nem vár megoldásra, ezt a javaslatot, melyre 37 év óta vártunk, kellett a rádióval vetekedő gyorsasággal pár nap alatt tető alá hozni. Reméljük, hogy az utolsó simítások elmaradása ennél az egyébként kiváló törvénynél nem fog nagyobb bajokat okozni. Az új törvény, amely határkövet jelent a társasági jog fejlődésében, élénken foglalkoztatja a jogász közvéleményt és bizonyára sok érdekes tanulmánnyal fogja jogi irodalmunkat gazdagítani. Többek között a törvényjavaslat szerzője, *Kuncz Ödön*, akinek főérdeme, hogy kereskedelmi jogunk ezzel az értékes törvényhozási alkotással gyarapodott és *Doroghi Ervin*, akinek az előmunkálatok során gyakorolt kritikái az eredeti tervezet többirányú átdolgozására adtak alapot, közösen vállalkoztak kommentár megírására, amely a magyar joganyag feldolgozásán kívül az intézményre vonatkozó kérdéseket az összehasonlító jogtudomány és a gyakorlat szempontjából is tárgyalni fogja.

— **Jogegységi döntvények.** A kir. Kúriának a közpolgári ügyekben alakított (I.) jogegységi tanácsa a folyó évi november hó 25. napjának (hétfő) d. e. 10 órájára kitűzött ülésében a következő vitás elvi kérdéseket fogja eldönteni: 1. «A kielégítési végrehajtás annak a per- vagy más eljárási költségnek az erejéig, amelyben a felet az ellenfél részére marasztalták, elrendelhető-e annak az ügyvédnek a javára is, aki az ellenfelet a marasztaláskor képviselte? (Vonatkozással egyfelől a kir. Kúriának a Polgárijogi Határozatok Tárába 709. szám alatt felvett Pk. V. 2172/1916. számú elvi határozatára, másfelől a budapesti kir. törvényszéknek 21. Pf. 10,645/1928. és 21. Pf. 12,579/1928. számú határozataira)». 2. «Abban az esetben, ha a kielégítési végrehajtást a perköltség erejéig a Ppé. (1912 : LIV. tc.) 18. §-a alapján a pernyertes félnek az ügyvédje kéri, beszámíthatja-e a végrehajtást szenvedő a perköltségbe az őt a pernyertes fél ellen már korábban hozott bírósági határozat alapján megillető követelését. (Vonatkozással egyfelől a kir. Kúriának a Polgárijogi Határozatok Tárába 710. sz. alatt felvett Pk. V. 8057/1926. számú végzésére, másfelől a budapesti kir. törvényszéknek 43. Pf. 6457/1928. számú végítéletére)».

— **A mindennap ismétlődő becsületsértés nem jogosítja fel az alkalmazottat az azonnali kilépésre.** Egy kereskedelmi alkalmazott felmondás nélkül elhagyta állását és a felmondási időre járó fizetését per útján követelte. A budapesti kir. ítéltábla P. VI. 1654/1929. sz. ítéletével a felperes felülvizsgálati kérelmét elutasítja következő indokolással: «A meg nem támadott s így e helyt is irányadó tényállás szerint felperes két éven át tűrte a szövetkezet ügyvezetőjének durva támadásait és szidalmazásait, mely tényből is a fellebbezési bíróság azt a következtetést vont le, hogy a «hét-szentségit» kifejezés s az, hogy felperesnek azt mondta: «ne fenyegetsen, mert pofon ütöm» — ilyen körülmények között — súlyos becsületsértésnek nem tekinthető. A fellebbezési bíróság ez a következtetése okszerű, mert felperes, ki a perben ismételtén azt adta elő, hogy vele szemben az igazgató állandóan a legtrágárabb s egyéni becsületét mélyen sértő kifejezéseket használt s aki ezek okából a szolgálati viszonyt sem rendes felmondással, sem azonnali kilépéssel a multban fel nem bontotta, alaptalanul vitatja azt, hogy az ügyvezető legutolsó ténye már súlyos becsületsértésnek minősül, mert aki az előbbieken említettnek megfelelő bánásmódot napnap mellett eltűrte, alaptalanul igényli, hogy a többi mélyen sértő becsületsértés közül éppen az utolsó tekintessék súlyosnak».

— **A készfizető kezes felelőssége az egyenes adós elleni per költségeiért.** A kir. Kúria P. VI. 7891/1927. sz. ítéletéből: «Alperes a főadós anyja, aki készfizetői kezességet vállalt fiáért. E közeli rokoni viszonytól fogva az alperesnek tudnia kellett arról, hogy a felperes a főadóst perelte és hogy vele szemben költsége merült fel. És pedig a jelen per során felmerült költségek tekintetében már a kereset tartalmából is. Ezek alapján az alperes tartozik a felperesnek megtéríteni azt a költséget, amely a főadós elleni per és végrehajtás során keletkezett.»

«Ezt az alperes annál kevésbé sérelmezheti, mert a főadós elleni pernek és végrehajtásnak az eredménye volt — a megállapított tényállás szerint — az, hogy a főadós kényszeregyességi tömegéből a követelés igen tetemes része (16,000 pengő) befolyt és ekként a jelen perbeli alperes kötelezettsége is jelentősen csökkent. A per és végrehajtási költség tehát végeredményben az alperes javára is szolgált.»

Inhalt. I. *Dr. M. Teller*; II. *Dr. J. Östör*: Gesetzentwurf über den Urkundenzwang. — *Dr. D. Mautner*: §§ 2019 und 2141 des U. B. G. B.-es. — *Dr. G. Rapoch*: Die Verantwortung der Vertreter der juristischen Personen gegenüber den Gläubigern. — Rechtsliteratur. *Dr. L. Nádas*: Das tschechoslovakische Kartellrecht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Forgalmas fővárosi vagy vidéki irodába társulna húsz éves ügyvéd. Leveleket «Húsz év» jelígre kiadóba kérem. 366

Kitűnő elméleti képzettséggel és nagy magánjogi gyakorlattal bíró fiatal ügyvéd, jövőt jelentő állást nyerhet. Jelentkezés d. e. 12—2 között VII., Síp-utca 12. III. emelet 26. sz. a. 367

Megjelent

a

NOUVEAU PETIT LAROUSSE

1930. évi kiadása

A közismert kézikönyv legújabb kiadása, ha lehet, még pontosabb és részletesebb adatokat tartalmaz, mint eddigi negyvenhárom kiadásában. Az élet minden ágát felöleli ez az enciklopédikus munka, tehát a jog, történelem, irodalom, művészet, filozófia, természettudományok stb. stb.-re vonatkozó megbízható és könnyen áttekinthető adatokat kaphat az elfoglalt szellemi munkás, akinek nincs ideje sokkötetes lexikonokat és kézikönyveket végigbongészni. Nyelvészeti része, szótára, nyelvtana, valamint a humánus ismereteket összefoglaló anyaga valóban nélkülözhetetlen részévé teszi egy ügyvédember kézikönyvtárának.

A vaskos, egészvásznonba kötött kézikönyv majd 2000 oldal terjedelmű, 6200 szöveg közé nyomott képvel, 220 egészoldalas táblával, 140 térképpel van díszítve.

Ára P 950

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: A valorizációs törvény és a gazdasági krízis. — *Dr. Holitscher Szigfrid* budapesti kir. közjegyző: Törvényjavaslat az okirati kényszerről. — *Dr. Kelemen Mózes* pécsi ügyvéd: Szükséges-e részvényjogunk reformja? — *Dr. Csorna Kálmán* budapesti árvaszéki ülnök: A kiskorúak eltartásának kérdése a bírói gyakorlatban és a Mjtj.-ban. — *Dr. Gál Dezső* budapesti ügyvéd: A házasság megszűnésének vagyoni hatásai és a holtánnyilváníítás. — *Dr. Bernfeld Imre* budapesti ügyvéd: Könnyek az elsőfokú ítéletek nyomán. — Törvénykezési Szemle. *Dr. Munkácsi Ernő* budapesti ügyvéd: Felsőbíróságaink újabb állásfoglalása az alapítványi jog főkérdéseiben. — Szemle.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 9. — Perjogi Döntvénytár. XIV. 8. — Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár. XXI. 6. 7.

A valorizációs törvény és a gazdasági krízis.

A napilapok közölték, hogy egy községi jegyző a pénzügyminisztérium palotájában öngyilkosságot követett el és hogy az öngyilkos zsebei tele voltak tömve hadikölcsön- és háború előtti címletekkel. A halál küszöbén demonstrálta, hogy eme adósságlevelek hirtokosa csak élete árán menekülhet az éhhaláltól. Az öngyilkosok közt sokan lesznek, akik feltűnés nélkül vonják le ezt a konzekvenciát és megszámlálhatatlan azok száma, akik gondoktól emésztve szállnak sírba. Nem is múlik el nap, hogy a magyar fináncpolitika áldozatai ne ostromolnák panaszaikkal a nyilvánosságot. A valorizációért folytatott küzdelem mítsem veszített heveségéből és ha a mozgalom szordinált kérelmekre szorítkozik is, azért el lehet képzelni, minő erővel harsogna a jogfosztás elleni tiltakozás, ha a gyülekezési, egyesületi vagy az esküdtszéki védelem alatt álló sajtószabadság megengedné a közvélemény megnyilvánulását. Mert az bizonyos, hogy a pártatlan közvélemény nem osztja azt a nézetet, mintha az a bánásmód, melyben az állam hitelezői részesülnek, a felsőházban elhangzott legilletékesebb kijelentés szerint oly «lapálya» volna, mely nem alkalmas a kormány iránti bizalmat megingatni. A kérdés tehát égető jellegét megtartotta és valóban azok, akik azt hitték, hogy jog és igazság már el van temetve, ha ezt törvénybe iktatják, tájékozatlanságuknak fényes bizonyítékát nyújtották.

Az államadósságok elvi repudeálásához ma már csak két ország ragaszkodik, Magyarország és Oroszország, utóbbi mint kommunista állam következetesen úgy befelé mint kifelé, mi pedig csak befelé saját állampolgárainkkal szemben. Már Ausztria is elhagyja az összeomlás után elfoglalt ausztro-marxisztikus álláspontját és egy jelentősebb akció kiindulójaként 16 millió schillinget fordít a háborúba elvesztett vagyonok kárpótlására, de e mellett a háborús veszteségek a lakberek erős kötöttsége folytán jelentékenyen enyhítettnek. A valorizációs törvény patriális kommunizmust jelent hatásában, mert a vagyonosok egy részét kivonja a magántulajdon uralma alól. Ha az adósok kötelezettségeik teljesítése alól törvényileg feloldatnak, a hitelező helyzete jogilag semmiben sem különbözik attól a tulajdonostól, akinek földjét vagy házát az állam kisajátítlanul elveheti. Nem lehet tehát csodálkozni azon, ha most nálunk a gazdasági helyzet olyan beteges tüneteket tár fel, melyek természetellenes, mesterkéltén kiszelt, jobban mondva kierőszakolt rendszerek kísérői szoktak lenni.

Amikor a valorizációs, helyesebb elnevezéssel az antivalorizációs törvény a közhitelben gyökeredző vagyonokat megszüntette, szétrombolta a jövedelmi és vagyoni megosztottságában rejlő azt az egyensúlyt, mely hosszú fejlődés eredménye volt. Máról holnapra

dekretálva lett egy jogrend, mely a föld- és házbirtokot a nemzet olyan intakt vagyonának ismeri el, mely nem tartozik a háborús veszteségekből részét kivenni. De ezzel nem elégszik meg, hanem ezenfelül még feloldja a magánjogilag keletkezett tartozásainak fizetése alól. Forradalmasítva lett tehát a gazdasági rend. A nemzet vagyonából egy rész ki lett hasítva és így éppen ellenkezője történt, mint aminek történnie kellett volna. A háború szomorú eredménye az ország vagyonának túlnyomó részét elpusztította, szükség volt tehát oly intézkedésekre, melyek a veszteségeket a vagyonok minden kategóriái közt igazságosan elosztják. Ha ez megtörténik, úgy a népesség életstandardja lecsökken, de egyenletesen és türethetően. Amikor azonban a törvény meghagyja a latifundiumokat, a 10,000-tól 200,000 holdig menő birtokokat, mikor a háztulajdonosoknak 100% aranybért és a jelzálogi terhek alóli mentességet biztosít, egyszerűen elérte azt, hogy egy kis számú plutokráciával szemben a proletáriátus milliói állanak. Magyarország ma Európának legszegényebb országa, minél kirívóbb itt az aránytalanság jövedelmi és vagyoni tekintetben, annál biztosabb a gazdasági zuhlés.

A gazdasági válság okozójául a fogyasztás folytonos visszafejlődését említik és a helyett, hogy ezt igazi nevén pauperizmusnak mondanák, a szebben hangzó fogyasztási krízis elnevezésével élnek. Túlzás volna állítani, hogy ezt a fogyasztási krízist egyedül az említett vagyonkategóriák devalvációja idézte elő, közreműködtek itt más komponensek is, Trianontól kezdve az államháztartásig, de az kétségtelen, hogy a valorizációs törvény az elviselhetetlenségig fokozta gazdasági bajainkat. Százazreket juttatott koldusbotra és százazreket fosztott meg egy új egzisztencia megteremtésének lehetőségétől. Ugyan honnét kerüljön ki a fogyasztóközönség? A hadikölcsönök, a békebeli állami címletek, a záloglevelek és községi kötvények tulajdonosainak jövedelme cirkulációba került és jutott ebből az orvosnak, tanítónak, szabónak, cipésznek és a többi foglalkozási ágaknak. De arról még nem hallottunk, hogy a latifundiumnak urai vagy az új sokszoros háziúr típusai ezerszámra ruhát vagy cipőt vennének. Csodálkoznak a káprázató luxus elterjedésén, holott ez természetes következménye ama egyoldalra tolt vagyontömegeknek, melyeket e valorizációs törvény megteremteni segített. Fényűzés és tömegnyomor egy és ugyanazon betegség tünetjei.

A valorizációs törvény azonban közvetve is érezteti romboló hatását. Ez a törvény az igazságosság romjain nyugszik, mert oly metódusokat alkalmaz, melyek az állam törvényei szerint büntetés alá esnek, ha azt polgárai saját ügyeikben követni merészelnek. Azt hirdetni, hogy nincs vagyon, mely megelőzhetné a hadicélokra nyújtott kölcsönöket, hogy ezek az ország becsületének védpajzsa alá helyeztetnek az utolsó talpalatnyi földig és azután a föld- és házbirtok sérthetetlenségeért síkra szállni — ez enyhén szólva nem fér meg a jogállam eszméjével, nem fér meg azokkal az erkölcstörvényekkel, melyek az állam lételemét képezik. Innét szívárogo ki az a bizalmatlanság, mely hiteléletünket évtizedekre, talán századokra elorsvasztotta. Ki lehet bizalommal, ha a törvény legfőbb öre kijelentéseit értékteleneknek nyilvánítja, ha az ország kiváltságolt intézetei nem kötelesek adóleveleiket honorálni. Amíg itt legalább részben jóvátétel nem következik be, a kockázat nagyságához mért gazdaságilag elviselhetetlen kamatláb nem fog eltűnni.

A valorizációs törvény megreformálása el fog következni. De hogy ezt elérhessük, meg kell szűnnie annak a nemtörődömségnek, melyet a magyar jogászvilág e kérdésben tanúsított. Mikor Német-

ország pénzügyi kormányzata az ország legértékesebb részeinek megszállása folytán és az évi 2¹/₂ milliárd aranyárka hadisarc fizetésének súlya alatt a márka — márkatétele — elméletével operálni próbált, az egész bírói kar, élén a Reichsgericht és az ügyvédség, egy táborba egyesült, tiltakozott a jogfosztás ellen és figyelmeztette a kormányt azokra a vészes következményekre, melyek az államot érni fogják, ha az igazságosság követelményeit pénzügyi szempontoknak alárendelik. És ez a határozott, bátor fellépés a német felértékelési törvényhez vezetett. Amit nyújtott, nem volt sok, de enyhítette a veszteségeket, kifejezést adott az állam fizetési készségének és szembeszállott azokkal, akik a háború hullamezőin aranyat akartak lelteni. Megakadályozta, hogy a nyilvánkönyvi jogok, záloglevelek a lopással határos módon eltűnjenek.

Ha ezekkel összehasonlítjuk a mi jogászvilágunk viselkedését, lesújtó képet kapunk. A jogászggyűlés, melynek összehívását már 1921-ben sürgették, hét év után ült össze, hozzá sem nyúlt a valorizáció problémáihoz, ellenben tárgyalt jelentéktelen vagy agyon-taposott elévült témákat. A bírói kar némán nézte, mint válik romhalmazzá jogrendszerünk és a felsőházban helyetfoglaló reprezentánsai is csendes megadással kísérték a gyászmenetet. Az ügyvédség, egyes nem eléggé méltányolható kivételektől eltekintve, szintén ignorálta a valorizációs küzdelmet, sőt a budapesti Ügyvédi Kamara válaszmánya a záloglevelek felértékelését sürgető indítványt, melyet a vezetőség megértéssel és lelkesen pártolt, 9 szavazattal 8 ellenében leszavazta. (Jogt. Közlöny 1924. júl. 15. szám.)

Ezek a jelenségek tették lehetővé, hogy ez a kárhozatos törvény belekerült törvénytárunkba. Meg kell állapítani, hogy valósággal megmetyelvezte a közszellemet; concludenter rendelkezései azt hirdették, hogy a kötelmek teljesítésének dogmája túlélte magát.

Hisz a fizetésmegszüntetések folyton emelkedő statisztikája bizonyítja, hogy az emberek eme recept szerint élnek. Az államháztartás is törölvén az állam tartozásait, 1200 milliót előirányoz olyan kiadásokra, melyekre Magyarország még gondolni sem merészelt volna. És mivel az igazságtalanság lejtőjén nincs megállás, ebben az atmoszférában, az élősdiak egész serege keletkezik. Annyi a közkiöltségen élő vendég, olyan csillogók a Potemkin-falvak, olyan lármások kultúrtörökvéseink, hogy végül provokálták a keleti reparációk rémeit.

Vissza kell térnünk a régi Magyarország jogelveihez. Ki kell tépni még annak emlékét is, hogy jótéteménynek minősítették, ha az állam hitelezői elé alamizsnát dob. Arra már volt eset, hogy a hitelező adósán segít és követelését egészen vagy részben elengedi, de arra még nem volt példa, hogy az adós hitelezőit koldus-sorba állítja. A jog nem arra való, hogy vele komédiát játsszanak.

A gazdasági válság nagyrészt rossz törvények következménye, ezeket el kell törölni és elsősorban a valorizációs törvénynek a jogrenddel össze nem férő felforgató intézkedéseit. Megfontolás tárgyává kell tenni, hogy mennyire mehetünk az elkövetett hibák orvoslásánál.

Dr. Kőnig Vilmos.

Törvényjavaslat az okirati kényszerről.

Zsitvay Tibor törvényjavaslata jobb sorsra volna érdemes, minthogy a kenyérharc pergőtüzében érjen véget, amire minden kilátás megvan, ha a javaslat tárgyalása az okiratok készítéseért való versengésben merül ki és ki nem egyenlíthető ellentéteket idéz fel. Pedig ezen törvényjavaslatnak legfeljebb másodlagos céljával lehet elismerni az egyes foglalkozási ágaknak jutó és mindenekelőtt az ügyvédi munkaalkalmak szaporítását, elsősorban azonban azt nyilván ennél magasabb igazságügyi szempontok vezették, a bírálatnak is ezekből kell tehát kiindulnia. Így mindenekelőtt kétségtelen, hogy az előzetes jogvédelem, a perek csökkentése és ezzel a bíróságok tehermentesítése szempontjából, amit a javaslat céljával kitűzött, az egyszerű okirati kényszertől semmiféle lényeges eredményt nem várhatunk. Eltekintve ugyanis attól, hogy az elsősorban jelentőséggel bíró ingatlanátruházási jogügyletekre nézve az 1918. évi min. rendelet, melyet azután az 1920: XXXVI. tc. törvényerőre is emelt, az egyszerű okirati kényszert úgyis már kimondotta, a szóbeli megállapodásoknak az egyéb a javaslatban szabályozott magánjogi ügyleteknél sincs nagyobb gyakorlati jelentősége. A jogkereső közönség és különösen a falu népe is, melyre most oly gyakran történik hivatkozás, az ingatlanforgalom terén és külön jogszabály nélkül a családjog és öröklési jog körébe tar-

tozó ügyleteiben is, ma is csak akkor tartja azokat létrejöttnek, ha róluk «rás» készült. Éppen ezért a perek egészségtelen, aránytalan elszaporodásának nem a csak szóval kötött szerződések, hanem az a tulajdonképpeni oka, hogy az írásbeli okirathoz ugyan ragaszkodó jogkereső közönség okiratainak szerkesztése körül nem részestül kellő jogvédelemben. A hozzá nem értők által és felelősség nélkül készített rossz okiratok okai a perek túlságos elszaporodásának és azon a jogterületen, amelyet a javaslat szabályozás alá vesz, a rossz okiratokból származó perek száma mellett a szóbeli szerződésekből származó perek elenyésző kis számot tüntetnek fel. Ha tehát a javaslat, mint a megelőző jogvédelem eszközt — voltaképpen változatlanul úgy, ahogy eddig külön jogszabály nélkül is gyakorlatilag ez volt az állapot — ezekre a jogügyletekre továbbra is csak az egyszerű magánokiratot kívánja meg, ezzel a megelőző jogvédelmet kellően nem szolgálja és a perek számát alig csökkentené. Egy ennél továbbmenő formakényszer ennélfogva mint szükségképpeni követelmény áll elő és ezzel szemben az sem mondható, hogy ebben a mai, úgyszólván teljes alakszabadsággal ellenkező jogfelfogás nyilvánulna meg. Az ugyanis, hogy ma kevés kivétellel az összes jogügyletek minden forma mellőzésével szabadon köthetők, nem jelenti még, hogy ez a mai jogérzéknek és az élet eddig tapasztalt követelményeinek megfelelő, hanem kizárólag annak a következménye, hogy ma magánjogi kódexünk, amelyre a szerződések alakjára vonatkozó jogszabályok tartoznának, nincsen és míg minden egyéb jogszabály a jogérzéknek és az élet követelményeinek megfelelően szokásjogi- és nevezetesen a bírói gyakorlat útján is keletkezhetett, addig az ilyen, egy bizonyos okirati formát előíró jogszabály a dolog természeténél fogva másképp, mint tételes törvényes rendelkezéssel, nem keletkezhetik, mert e nélkül azt bírói ítélet máról holnapra ki nem mondhatja.

Ha ezeketán reátérünk arra, hogy az e szerint mellőzhetlen kvalifikált írásbeliséget a javaslat miként szabályozza és az milyen esetekre terjed ki, meg kell állapítanunk, hogy a javaslat igen óvatos mértékű tartott. Mindenekelőtt, míg mindenütt másutt az egyszerű magánokirattal szemben kívánt nagyobb formaszigor a közokiratban vagy a közjegyzői hitelesítésben és csakis ebben jelentkezik, addig a javaslat egy közbeeső állomást tartva, érvényességi kellék (10. §.), illetve a telekkönyvi bejegyzés előfeltétele (12. §.) gyanánt az «ügyvédi okirat» fogalmát, egy sehol másutt nem ismert novumot vezet be, amit nyilvánvalóan nem tekinthetünk másnak, mint kizárólag az ügyvédség érdekében tett, egy magasabb elvi álláspontnak ugyan rovására menő, de az ügyvédség jelenlegi helyzetével kellően indokolt és a közjegyzőség által is méltánylandó koncesszióknak. Ily módon azonban és hozzávéve még a községi jegyzők noha korlátozott, de másfelől törvényesített, sőt bizonyos tekintetben ki is terjesztett (14. §.) magánmunkálatait, amibe szintén bele kell törődni, a közjegyzői hatáskör kizárólagossága, a közokirati és a hitelesítési kényszer csak igen szűk térre szorítkozik.

A közokirati kényszer «mérhetetlen» kiterjesztése abban áll, hogy a mai közjegyzői törvénnyel szemben a kötelező közjegyzői okiratnak egyetlen új esete a szülők és gyermekek közötti bizonyos fontosabb ügyletkötés (11. §. II.). Komoly helyről olvassuk, hogy «elképzeldhetetlen, hogy szülő és gyermek közötti jogügyletek érvényességéhez oly esetekben is szükséges legyen közokirat, amikor vadidegenek között elég a magánokirat». Ugyanily beállítással azonban a házastársak és jegyesek közötti jogügyletek érvényességéhez sem szabadna egyáltalán közjegyzői okiratot kívánni, amit pedig tudtunkkal eddig még senki sem vitatott. Hiszen éppen arról van szó, hogy az ilyen benső viszonyban álló személyek között tág tere van az illetéktelen befolyásolásnak, mely a gyengébbet érdekéinek kellő védelmében meggátolja. Mindenképpen indokolt tehát az okiratszerkesztést arra a közegre bízni, amelytől a mindkét fél érdekeivel szemben való teljes objektivitás leginkább várható. Másfelől közel fekszik harmadik személyeknek színleges ügyletekkel való kijátszhatása. Már pedig, ha egyebet nem, az ilyen ügyleteknél a megtámadás szempontjából bizonyos időpontot talán mégis csak egyedül a közjegyzői okirat bizonyítja megnyugtató módon. Annyi igaz, hogy másutt a szülők és a gyermekek közötti jogügyletek nem esnek közokirati kényszer alá, ami annyival inkább feltűnő, mert viszont — a telekkönyvi jogügyletről nem is szólva — a jogügyletek egész sorára, ahol a javaslat szerint ezentúl sem kell közjegyzői okirat, az a külföldön mindenütt elő van írva.

Ennek azonban speciális hazai oka is van. Nálunk ugyanis a vidéken ma állandó uzus, hogy a községi jegyzők a szülővel úgyszólván a halál pillanatában átíratják az egész vagyont a gyermekekre, hogy ily módon a tárgyalanná vált örökösödési eljárás költségeit ne a községjegyző keresse meg, ami a mellett, még ha ingatlanokról is van szó, ismert módon az öröklési illetékekben való megtakarításal is szokott járni. A javaslat célja tehát nem az, hogy az ilyen vagyonátadások ezentúl csak a községjegyző közbenjöttével, hanem voltaképpen az, hogy egyáltalán ne jöjjenek létre, már pedig éppen csak a községjegyzőnek nincsen ellenkező érdeke.

A kötelező községjegyzői hitelesítés esetei (10. §. 1—6.) a személyi és családi viszonyokba vágó, nem mindennapi jogügyletek, melyek hosszú időkre hatván ki, amikor többnyire a felek egyike vagy másika már életben sincs, minden megelőző jogvédelemnek primitív követelménye, hogy legalább a személyazonosság tekintetében előleges közhitelű bizonyítékról gondoskodás történjék. Mindenütt másutt és a Mag. Tkv. Jav.-ban is (1780., 976., 1971., 212. §§.) ezekre úgyszólván kivétel nélkül közokirat van előírva, míg a javaslat tisztán ügyvédi érdekből, ügyvéd által készített és a községjegyző által csak hitelesítendő magánokirattal is megelégszik. Legalább ezt a minimális jogvédelmi intézkedést azonban fenn kell tartani. Nem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni azt az ellenvetést sem, hogy aggályos az okiratnak ügyvéd által való «készítését» a jogügylet érvényességi kellékét képező alakisággá tenni. A jogbiztonság érdekében ugyanis az ilyen alakiságot kell hogy maga az okirat minden kételyt kizáró módon bizonyítsa és biztosítsa, úgy, ahogy pl. a községjegyzői okirat a szigorú ügyviteli szabályok folytán (ügykönyvbe való bevezetés, ősratnak az irattárban való őrzése stb.) már létezésénél fogva bizonyítja és garantálja a községjegyző által történt felvételét. Az ügyvéd által «készített» okirat azonban maga ilyen bizonyítékot nem nyújthat, ha csak hasonló ügyviteli szabályokkal arról gondoskodás nem történik, ami azonban alig képzelhető. Ebből a szempontból is helyeselni kell tehát, ha a kötelező községjegyzői hitelesítés útján nemcsak a felek személyazonossága, hanem az okiratnak ügyvéd által való készítése is előre közhitelű megállapítást nyer, amiről ezen községjegyzői hitelesítés közelebbi rendeleti szabályozásánál könnyen lehet gondoskodni. Csupán az volna megjegyzendő a 10. §. jelenlegi szövegére, és ez az ügyvédi érdeket egyáltalán nem érinti, hogy az okirat felolvasásának és megmagyarázásának stb. természetesen az aláírás alkalmával, a perfektuálásnál van helye, tehát azt a hitelesítő községjegyző kötelességévé kell tenni, ami azzal az előnnyel is jár, hogy nemcsak a felek személyazonosságának, hanem akarattal nyilvánításának és az okirati tartalom ezzel való megegyezésének is közhitelű megállapítását biztosítja. Ily módon minden hátrány és drágítás nélkül közelebb lehet hozni a csupán hitelesített magánokiratot joghatásaiban a községjegyzői okirathoz. Alaptalan az ügyvédek az az aggodalma is, hogy a felek, ha aláírásukat ugyanis községjegyző által kell hitelesíttetni, az okirat készítésével sem fognak ügyvédet megbízni, hanem egyenesen a községjegyzőhöz fognak fordulni. A felek túlnyomó része, különösen a szegényebb sorsú jogtudatlan felek nem igen fognak erről a kellékről sem tudni, hanem arról épp csak az ügyvédtől fognak értesülni, bizonyára nem oly időben és módon, hogy az okirat elkészítésével ne őt, hanem a községjegyzőt bízzák meg. A vagyonosabb és inkább jogtudó feleket pedig, akik tehát azt is tudják, hogy a községjegyzőre szükségképpen csak az egyszerű aláírás hitelesítés tartozik, ennek tudvalevőleg teljesen jelentéktelen költsége nem fogja visszatartani attól, hogy ezzel is elsősorban állandó, az összes családi ügyeket intéző ügyvédjükhöz forduljanak, aminthogy ez ezekben a körökben ma is, még a községjegyzői okiratba foglalandó ügyleteknél is (házassági szerződéseknél, válási egyezményeknél stb.) állandó gyakorlat.

Túlzott jelentőséget tulajdonítanak az ügyvédek annak, hogy a javaslat a községjegyzőknek a magánokirat készítésétől való eltiltását, ezt a semmivel sem indokolható, a gyakorlatban keresztülvihetetlen és elavult rendszabályt, amely teljesen egyedülálló az összes európai községjegyzői rendtartásokban és amelyről legkevesebben tudtak, míg az okirati kényszerrel megjelent előző törvényjavaslat azt felszínre nem vetette, végre meg akarja szüntetni (16. §.). Magánokirat készítése egyáltalán nem lehet privilégium. De nincs is szó arról, hogy a községjegyzők közokiratok helyett ezentúl magánokiratokat készíteni és a közokirat előnyeiről így maguk lemondani kívánának, hanem csak arról, hogy ne kerüljenek abba a kényszerhelyzetbe, hogy egyáltalán ne készíthessenek

okiratot. Lehetnek a községjegyzői okirat felvételének elháríthatatlan akadályai. Ilyen mindenekelőtt a felek egyikének vagy másikának távolléte, amikor — miután nálunk a községjegyzői okirat nem úgy, mint Németországban, jegyzőkönyvi formában vétetik fel — még az a mindennapi eset sem lehetséges, hogy az egyik fél által ma aláírt okiratot a másik fél holnap írja alá. Hiteles meghatalmazás kell a községjegyzői okiratnál még olyan esetben is, amikor a szóbanforgó jogügylet nem esik községjegyzői kényszer alá. A fél mindenképpen tanak nélkül akar végrendelkezni és ez nem történhet másképp, mint magánvégrendelettel. Valóban diszkreditálna a községjegyzőt a felek előtt, ha ilyen esetekben egyáltalán nem készíthetne okiratot, hanem kénytelen volna ügyfelét elküldeni, így pl. egy hitelesítés végett hozott okiratot, melynek nyilvánvaló hiányai vannak, még ki sem javíthatna vagy egy hagyatéki tárgyalásnál nem készíthetné el az egyik örökösnek külföldre küldendő meghatalmazás szövegét stb. Az eddig is értelmetlen tilalom az okirati jog tervezett reformjával pedig egyáltalán nem egyeztethető össze. A javaslat ugyanis, midőn bizonyos jogügyletek érvényességéhez, illetve a telekkönyvi bejegyzésekhez szükséges magánokiratokra megkívánja, hogy azokat a jogban jártas személyek készítsék, ilyenek gyanánt önként értetődőleg a kir. községjegyzőt és az ügyvédet, e mellett bizonyos korlátozásokkal a községi jegyzőt sorolja fel. Ha tehát a községjegyzőnek a magánokirat felvételétől való eltiltása fennmaradna, úgy természetesen a községjegyzőt szükségképpen ki kellene hagyni az említett három csoportból, ami, eltekintve attól, hogy ezzel ez a legnagyobb kvalifikációval bíró és az okiratszerkesztésre elsősorban hivatott jogszolgáltatási közeg semmivel sem indokolható súlyos sérelmet szenvedne presztízsében és úgyszólván teljesen lejártnak, még érdemileg is a mai tilalmat súlyosbítaná. Míg ugyanis ma a tilalom megszegése legfeljebb fegyelmi következményekkel járhat, amire különben éppen ezen tilalom értelmetlenségénél fogva tudunkkal alig fordult még elő eset, ellenben a tilalom az annak ellenére felvett magánokirat érvényességét és hatályosságát természetesen nem érinti, addig ezentúl így a községjegyző által készített magánokirat érvénytelenségét vonná maga után, illetve annak alapján telekkönyvi bejegyzésnek nem lehetne helye. Ugyanez szól most már az előző javaslat alkalmával az ügyvédi és községjegyzői kamarák között létrejött megegyezés ellen, mely a magánokirat készíthetőségét bizonyos előfeltételektől tette függővé. Az ilyen, az okirat tartalmán kívül eső előfeltételektől azonban, amelyek szükségképpen a községjegyző diszkrecionális megítélésére bízandók és így csupán fegyelmi jelentőséggel bírhatnak és amelyek bizonyítása a 10. §-ban felsorolt, rendszerint csak hosszú idő múltán előkerülő okiratok tekintetében jóformán elháríthatatlan nehézségekbe ütközik, a 12. §. esetében pedig a telekkönyvi eljárással egyáltalán össze nem fér, semmiképpen sem lehet függővé tenni a jogügylet érvényességét, illetve telekkönyvi hatályosságát. Ha tehát mégis a tilalom egyszerű megszüntetése helyébe az említett kompromisszumhoz hasonló valamely korlátozás lépne, úgy az mindenesetre kiegészítendő volna oly rendelkezéssel, mely szerint ezen előfeltételek hiánya nem érinti a jogügylet érvényességét és nem szolgálhat a telekkönyvi bejegyzés akadályául.

Ha a községjegyzőségnek ez a javaslat némely, egyáltalán — és különösen anyagi szempontból — nem lényeges előnyt juttat, ez bizonyára nem a politikai súllyal nem rendelkező községjegyzői karnak való kedvezés szándékával, hanem azért történt, mert a jogszolgáltatás érdeke a községjegyzői kar álláspontjával találkozott. Valóban csodálatos volna, hogy éppen az okirati jog szabályozásánál a községjegyzőségnek semmiféle szerep se jusson. *Dr. Holtscher Szigfrid.*

Szükséges-e részvényjogunk reformja?

E kérdés körül érdekes vita volt olvasható a Pester Lloyd folyó évi szept. 20-i és 22-i számaiban. Amabban *dr. Kunz Ödön* egyetemi tanár tör. lándzsát a reform szüksége mellett, a másodikban (v-ó) jellel iparkodik a cikkíró bebizonyítani, hogy legjobb úgy hagyni a kérdést, amint most van, minden reform csak a jelen rosszabbodására vezet. Abban a kérdésben, melyik álláspont helyes, állást kell már most foglalni voltaképpen minden jogásznak; ezen a címen vagyok bátor a kérdéshez én is, és pedig nem az elméleti jog, avagy a tudományos közgazdaság szempontjából, hanem merőben gyakorlati szempontból és az utolsó évtizedben kezemen volt részvényjogi perek fonalán hozzászólni.

Mielőtt mégis e tárgyra áttérnék, figyelmeztetnem kell minden e kérdéssel foglalkozót, hogy a gyakorlatban e kérdés körül pro és kontra sűrűn olvasható fejtegetéseknél sohase érje be e cikkek tartalmával, hanem terjedjen ki a figyelme arra is, hogy ki annak a cikkeknek az írója? Sőt nem is elég e pusztá érdeklődés, érdemes és szükséges valóságos *környezettanulmányt* folytatni, hogy megértse az ember, miszerint hinc illae lacrimae! Az ilyen közgazdasági jellegű kérdések ugyanis sohasem állanak úgy szemben egymással, mint a jó és a rossz, előnye és hátránya mindkét álláspontnak egyaránt van és döntésük csak ezek összemérésének és a túlnyomóság felismerésének lehet az eredménye. Amiből egyrészt az folyik, hogy egyik felfogástól sem lehet a jóhiszeműséget a limine elvitatni, másrészt, hogy a túlnyomóságnak felismerése mindig attól függ, hogy az illető minő fogalmakat vitt ki a gyermekszobából magával az életbe, hol helyezkedett el, mik az ő érdekkapcsolatai és az élet melyik részletszelvényét van alkalma a gyakorlatban, a saját életében megfigyelni.

A másik körülmény, amit állásfoglalásunk előtt figyelmen kívül hagyni sohasem szabad, az, hogy a szemben álló érdekek nagyon egyenlőtlenül vannak rendszerint képviselve. Az egyik érdek fel van szerelve a legpompásabb védőcsapatokkal, akik nem is megrendelésre, hanem *ösztönszerűleg a tudatalatti, őket eltöltő érdekelttségüknél fogva*, felszerelve a tudomány legmodernebb eszközeivel sietnek a veszélyeztetett pont védelmére, szakasztott úgy, ahogy a fagociták sietnek a betegségtől megtámadott testrészigyógyítására. Ezzel szemben a másik érdek rendszerint védtelen. Újságírók jól megstilizált panaszai formájában ugyan elsírják ezen másik érdek jajjait, ámde a *tudományos* alapon szembeötlő ezen érdekek védtelensége. Utal erre a jelenségre *dr. Kunz Ödön* is, amikor (v-ó) ama érvelésére, hogy lám a 34-ik német jogászgűlés által e kérdésben kiküldött bizottság is a reform szükségtelen volta mellett foglalt állást, azzal vág vissza, hogy *dr. Artur Nussbaum* berlini egyetemi tanár, e kiküldött bizottságnak maga is tagja szavait idézi, hogy tudniillik *«a bizottság többsége nem annyira a német jogtudósokból, mint inkább a német nagybankok és nagyvállalkozók érdekeinek a képviselőiből állott».*

Ennek az általános tünetnek fényes példáját tapasztaltuk egyébként nálunk is a karteljog szabályozása kérdésénél a közelmúltban. Mintegy két éven át alig lehetett a napisajtó vagy szakasjtó számát kézbe venni a nélkül, hogy valamely formában ne találkoztunk volna a kartel visszaélései és árdrágító hatása fölötti panaszokkal. E panaszok utóbb annyira előtérbe nyomultak, hogy — nyilván ezek hatása alatt — az igazságügyi kormány is nyilatkozott, hogy már utasításba is adta a törvényelőkészítő osztálynak a kartelkérdés szabályozását. Erre aztán megindult az ankétezés, gyülekezés a különböző kamarák, érdekképviselőket stb.-nél, ahol *csudálatos egyértelműséggel* lett kimutatva, mégpedig az egész világ államainak jogrendszerére, a statisztikára és a tudomány tanításaira való utalással, hogy a kartel törvényhozási, avagy pláne nemzetközi törvényhozási úton való megrendszabályozása káros, veszélyes, lehetetlen! Úgyhogy ma az egész vonalon ez a tudományosan kialakult felfogás, amivel szemben itt áll az a szerencsétlen fogyasztó, aki fejet hajt ugyan a tudomány nagyságainak eme megállapítása előtt, de magára hagyatottságában és tehetetlenségében azt mondja, hogy mindaz, amit ezek az urak ankétéjein ily fényesen megállapítottak, bizonyonnyal úgy is van, ezt ő felül nem bírálhatja, ő csak annyit tud, hogy ha munkájából élő, úgy a munkájából, ha gazda, úgy terményeiből *kétszer, sőt többször annyit kell ide adnia valamely kartelben álló vállalat produktumáért, mint amennyit mindezekből akkor adott, amikor ezek a vállalatok még kartelbe tömörülve nem voltak.*

Ami a kartelkérdésnél a fogyasztó, az a részvényjogi kérdésnél az egyes kisérszvényes. Én tehát ennek a kisérszvényesnek szempontjából kívánnék e kérdéshez hozzászólni, de nem pusztán az ő érdekeinek az egyoldalú számbavételével, hanem *együttal a részvénytársasági tőkekonzentráció forma nemzetgazdasági magasabb érdekeinek a szemmeljárásával.*

Hozzászólásom, ahogy előre bocsátottam, nem tudományos csillogtatások, angol, francia idézetek és a külföldi törvényekre hivatkozással, hanem tisztán azon az alapon történik, hogy vizsgálom, miszerint az utolsó 10 esztendőben milyen kisérszvényesi érdek érvényesítése lett, mint gyakorló ügyvédre, rám bízva és ha ez elbukott, azért bukott el, mivel a jelenlegi törvény ennek megvédésére alapot nem adott.

Az első ily rámbizott érdek az a közismert kérdés volt, hogy tartozik-e a részvényes túrni, hogy új emissziónál az új kibocsátási részvényeknek nem valamennyije, hanem azoknak csak egy része ajánltatik fel a régi részvényeseknek lejegyzésre.

Köztudott dolog, hogy ha megengedjük, miszerint az új kibocsátású részvényeknek *csak egy része* legyen a régi részvényeseknek felajánlva, ezzel a régi részvényes tulajdonarányát el lehet sekélyesíteni. Aki lejegyezte egy ezer drb-ból álló részvénykomplexum tizedrészét, ezzel a vállalati vagyon egy tizedrészének hányadtulajdonosa lett. De ha az új kibocsátásoknál a részvények egy része a régi részvényesek elől elvonatik, akkor e tizedrész abban az esetben is egyre kisebb és kisebb hányaddá csökken, ha valamennyi új kibocsátásban résztvesz és lejegyzik azon részvényes számot, amelyet a kibocsátási terv néki lejegyezni enged. Sokáig volt ezzel szemben az a bírói gyakorlat, hogy ez ellen mit sem lehet tenni, mivel a r.-t. közgyűlése az emisszió feltételeinek megszabásánál — szuverén. Tudtammal az első eset, amikor a Kúria felhagyott e gyakorlattal, az általam egyidejűleg megindított két perben következett be, amikor is a Kúria 1924. júniusában kimondotta, hogy azt kell keresni, vajjon az új kibocsátásnál befizetendő jegyzési összeg a részvény belértékénél lényegesen kisebb-e (majd mindig ez az eset) és hogy ha kisebb, akkor a vállalati igazgatóság egyben az ekként károsult részvényest kártalanította-e?

Kifejtettem már egy korábbi alkalommal, hogy ezzel a Kúria ezt a kérdést lejtőre vitte. Felfogásom szerint a Kúria ezen állásfoglalásával a helyzet nem javult, sőt rosszabbodott! Mert az ugyan igaz, hogy eléggé fel sem lehet becsülni azt az előnyt, amely a Kúria ezen álláspontfoglalásában a részvényjogi etika érvényrejutása szempontjából jelentkezik, de viszont rosszabbodott a károsult kisérszvényes helyzete annak folytán, hogy szinte teljes lehetetlenség azt elbírálni, hogy a részvénykibocsátási tervzetben előnyösnek megrajzolt egyidejű tranzakciónál a részvényes igazán kártalanítottat fog-e? Hisz akik az ily emissziós tervzeteket fogalmazzák, azok különösen járatosak az ilyen káprázató előnyök megfestésében! Itt csak a radikális álláspontnak lett volna szabad győzni, t. i. annak, hogy fel kell ajánlani *valamennyi* új részvényt a régi részvényeseknek és szindikátus csak arra alapulhat, hogy az így le nem jegyzett új részvények felvétessenek.

Az én esetemben egy vidéki városi középbankról volt szó, amelyik alaptőkét akart emelni. A részvények egyharmada egyik ugyancsak helybeli, de ennél nagyobb pénzintézet kezében volt, amelyik csakis úgy volt hajlandó az új emisszióban részt venni, ha az új kibocsátású részvények felét ő kapja! Ezzel persze kisebbségi részvényesből egy csapásra többségi részvényessé lett! Amikor a Kúria fent ismertetett feloldó végzéséből látta, hogy a tranzakció csakis úgy marad meg hatályában, ha azt bizonyítja, hogy a részvényest ért kár más oldalról egyidejűleg jóvá tétetett, egész egyszerűen felvonultatta a Pénzügyi Központ egyik főtisztviselőjét, aki mint szakértő azt mondotta, hogy egy ilyen középbanknak mindig jó, ha egy nagyobb bank protektorátusa alá helyezkedik, vele nagyobb érdekkapcsolatot létesít. E szakértő vallomása a per sorsát eldöntötte. A mesterséges részvényelvonás bírói szankeiót nyert. Am hol van ezen károsult kisebbségi részvényes jóvátétele!? Azóta négy esztendő telt el és én évről-évre figyelem ennek a korábban virágzó középbanknak a mérlegét, amely hasonló alaptőkéjű és későbbben alakult másik helybeli bankéhoz viszonyítva is lényegesen kedvezőtlenebb. Ez az én sajnálatos elégtételeim! A részvényest ez esetben ért nyilvánvaló sérelmet tehát ez esetben nem tudtam megvédeni, de nem az új törvény hiánya okából, mert meggyőződésem szerint a mai kereskedelmi törvény 163. §-ának helyes alkalmazása mellett ki kellett volna mondani e tőkefelelítés érvénytelenségét. Amikor u. i. a KT. 163-ik §-a megmondja, hogy minden részvényest a társasági vagyon aránylagos része megilleti, akkor ebben már benne van a tilalom, hogy nem lehet jóváhagyni egy olyan emissziót, amelynél az új kibocsátású részvények egy része a régi részvényesek elől elvonatik, mert hiszen ezzel a részvényes által eddig bírt és a törvény szavai szerint őt megillető hányad megbolygattatik és kisebbé válik. Mi következik ebből? Az, hogy nem ártana ugyan, sőt felette üdvös dolog volna, ha elkészülne az a részvényjogi reform, mely esetben a törvény világos szavaival lehetne eltüntetni a részvényesnek ilyen megkárosítását és nem szorulnánk törvénymagyarázatra, de a törvény helyes értelmezése és a részvénytársasághoz, mint tőkekonzentrációhoz fűződő magasabb közgazdasági érdekek szem-

meltartása mellett ma is elejét lehetne venni annak, hogy a részvényt az újabb és újabb emissziókkal károsodási lehetőségek ériék.

Egy másik esetben azt a kérdést kellett bírói döntésre bocsájtanom, hogy hatályos-e az a közgyűlési határozat, amellyel egy rotterdami lakos lett az igazgatóságba bevásárolva? A kérdés első pillanatra jelentéktelennek látszik, pedig részvényjogunk egyik legégetőbb sebével áll szoros összefüggésben. U. i. ma köztudottan az a helyzet, hogy a részvénytársasági igazgatósági tiszt ma egy pár száz politikai előkelőség, avagy arisztokrata munkanélküli fejedelmi jövedelmének a forrása. Álláspontom az volt, hogy amikor a törvény 182-ik §-a megmondja, hogy a r.-t. ügyeit az igazgatóság intézi, ebben a *tényleges intézés, a valóságos munka* van kifejezve, ennél fogva egy olyan valakinek az igazgatóságba való bevásárolása, akinek 48 órai szakadatlan gyorsvonati utazásra volna szüksége, hogy egyáltalán egy igazgatósági ülésen megjelenhessen, a törvény világos megsértése! Amikor a törvény az igazgatóságot a vállalat ügyeinek «intézőjévé» teszi meg, ebben már benne van az, hogy az igazgatóságnak tagjául csak olyan valaki választható, aki, ha nem is a telep helyén, de ahhoz oly közel lakik, hogy sürgönnyel vagy telefoni hívásra az ülésen bármikor egy-két óra múlva megjelenhetik. A Tábla ez elől azzal tért ki, hogy az igazgatósági tagok többsége ily módon is elérhető és így az ügyek intézését ezen egyik el nem érhető tag nem akadályozza. A Kúria még ennyit sem mondott. Holott világos, hogy ilyen kérdésben nincs helye ily megalkuvásnak, mert ami áll az egyik igazgatósági tagra, ugyanaz áll a többire is, ha az egyik lakhatik Rotterdamban, ugyanúgy lakhatik a másik Koppenhágában, a harmadik Madridban és ha ezt koncedáljuk, ezzel voltaképpen ráhagytuk a vállalat sorsát arra a pár főtisztviselőre, aki egyben igazgatósági tag is (ami ugyancsak visszaélés) és akik eme tisztüknél fogva mindenkor jelen lévén, a r.-t. ügyeit egymaguk intézik. Persze a saját érdekeik szemeltartásával. A rámbízott kiskereskedelmi érdek íme itt is elbukott, de itt sem abból az okból, mivel a meglévő kereskedelmi törvényünk nem adott volna módot a részvényes megvédésére, hanem azért, mert — szerintem — a KT. 182-ik §-ának első mondata ismét helytelenül alkalmaztatott.

Volt egy pár esetem, ahol a kisebbségi részvényesnek azt a kérelmét vittem a bíróság elé, hogy a közzétett mérlegből egyáltalában nem lehetett meglátni a vállalat forgalmát, mivel az igazgatóság akképen tért ki a törvényben előírt közzétételi kötelesség elől, hogy egyszerűen a vállalati eredményt egyetlen egy számban a gondosan eltitkolt vállalati intern-mérlegnek végegyenlegében fejezte ki és ezt: «gyártás.....pengő» formában fejezte ki a mérlegben. A részvényesnek ennél fogva nem állott módjában semmit sem megtudni, az igazgatóság egyszerűen azt mondta, az idei évben elértünk X pengő tiszta nyereséget, evvel a részvényesnek be kellett érni! A részvényes azt kérte, hogy ha már nem a nyilvánosság számára, de legalább ott a közgyűlésen élőlőszóval társassék fel, hogyan és miből állott elő az a tiszta nyereség, a Kúria egy ízben ki is mondta, hogy az erre vonatkozó felvilágosítások meg nem tagadhatók, a vége azonban a dolognak mégis az lett, hogy a Kúria kimondotta, hogy ha a *közgyűlés többsége beéri* a végegyenleggel és részletezést nem kér, ilyet a kisebbségi részvényes sem követelhet. Ez a bírói kijelentés rendkívül súlyossá lett főképpen annak folytán, mivel ugyanezen vállalatnál az alapszabályok egyik pontja lehetővé tette, hogy az igazgatóság önmagának, helyesebben a kebeléből kiküldött egyes tagoknak, mint végrehajtóbizottságnak juttasson oly díjazásokat, amiket aztán a rezszi-számlára könyvelnek el, mintha az fűtés, világítás vagy munkabér stb. volna. Ennek folytán akár az elért egész jövedelem elvonható a részvényes elől a nélkül, hogy a részvényes erről valaha is tudomást szerezhetne. Ezt az alapszabály-helyet ugyan sikerült hatálytalanítani, de azért a lényeg mégis csak megmaradt, t. i. az, hogy a részvénytársaság nem köteles számadást adni, teljesen elég, ha feltárja e számadás végszámát és még az évi közgyűlésen sem köteles feltárni ama adatokat, amikből ez a végszám kialakult. A részvényt ily módon ért teljes védtelenség megint csak nem a KT.-ünk hiányossága, hanem annak helytelen alkalmazása! Mert amikor a KT. 198. §-a előírja, hogy a mérleget a közgyűlés elé kell terjeszteni, azt nyolc nappal megelőzőleg közzé kell tenni, a közgyűlésileg jóváhagyott mérleget pedig be kell a cégbírósághoz terjeszteni, ezalatt nyilvánvalólag, de a törvény célzatát is alapul véve, nem a pro foro interno elkészült számadás végszámának a közzétételét érti, ez nem mérleg, nem számadás,

hanem azon holt számlák felsorolását, amelyek felsorakoztatásából és szembehelyezéséből az a végszám előállott! A közbirtokosságnál is, avagy a káptalan vagyongazdálkodásánál is meg van ezen számadási kötelezettség, évről-évre való lezárás és a kiadásoknak és a bevételeknek szembeállítási kötelezettsége, de azért senki egy pillanatig nem gondol arra, hogy a közbirtokosság tagja, avagy a kanonok köteles beérni azzal, ha egyszerűen annyit közölnek vele, hogy a múlt évi összjövedelem kitétt 200,000 pengőt, ebből Terád ennyi esik, nesze! Szó sincs róla, itt is jobb volna, ha egy hozandó új törvény expressis verbis megmondaná, hogy a mérlegben fel kell tüntetni az egyes holt számlák végösszegét és ezekből kell kitűnni az elért végeredménynek, ámde a részvényesnek az érdekét meg lehetne a jelenlegi törvénnyel is védeni, csak értelem szerűen kell a vonatkozó szakaszt alkalmazni! Végkonklúzióm tehát az, hogy bár igenis üdvös volna részvényjogunk megreformálása, amikor mégis nem tudtam a kiskereskedelmi érdekét megvédeni, ez nem azon múlt, hogy nem lett volna erre törvényhely, hanem azon, hogy e törvényhely nem helyesen alkalmaztatott! Igen nagy tévedés volna azt hinni, hogy ennek csak az lett a következménye, hogy az a kiskereskedelmi érdek védtelen maradt! Ez csak egyik oldala a kérdésnek! Sokkal nagyobb, sokkal súlyosabb oldala az, hogy ezen a köztudatba átment részvényesi megvédtelenség folytán teljesen diszkreditálva lett maga a r.-t.-i forma, nincs új alapítás, nem mer senki vállalkozni, mert a közönség előreláthatóan nem jegyezne. Ennek folytán mérnökeink, magántisztviselőink tízezerrel, munkásaink százezerrel lézengenek munkaalkalom és elhelyezkedési lehetőség nélkül! Igaz, hogy van ennek sok más oka is, de hogy az egyik ok ez is, azt fényesen igazolja Zsitvay igazságügyminiszterünk minapi felette éles kiszólása is azok ellen, akik megtakarított pénzeiket külföldre viszik ki. Egészen bizonyos, hogy az igazságügyminiszter úr nem alap nélkül fakadt így ki a nyilvánosság előtt! Ámde még kell keresni az összefüggéseket. Meg kell vizsgálni, hogy hogyan állott elő az a helyzet, hogy a tökéletesen hitét vesztett tőkésék odajutottak, hogy garasikaik külföldön próbálják elhelyezni! Az a tőkés bizonyos szívességekben adná a pénzét egy olyan vállalatnak, amely itt él, itt működik az ő szeme előtt és amelyre vonatkozóan élvezhetné azt a tudatot, hogy ezen füstölgő gyárkémények és kattogó hatalmas gépezetek részben legalább az ő tulajdonai is. De amikor évtizedes következetességgel kismizmizték, ha rosszul ment a vállalat, részvényeit lebélyegezték, tőkéje odaveszett, ha pedig jól ment, annak vagyoni előnyeit mindenki élvezte, csak ő nem, akkor ne csodáljuk, ha az igazságügyminiszter úr konkrét adatokra hivatkozhatik, hogy akadnak, kik a pénzüket külföldre viszik. Szakítani kell azzal a nyilvánvaló hazugsággal, hogy a többség szuverén! Hiszen minden r.-t. ügy alakul, hogy már a kezdetnél egy kézben legyen a többség és az egész r.-t.-alakulás nem egyéb, mint a többség ezen frontirozása a kisebbség ellen! Bizonyos, hogy azért, mert valakinek egy pár részvénye van, nem okvetetlenkedhetik és nem akaszthatja meg a r.-t. működését! Ámde éppoly bizonyos az is, hogy ahol — mint a fent ismertetett pár példában — a kisebbségi részvényes *kézzelfoghatóan károsodott*, ezt nem lehet a többségi elvvel menteni és elnézni. Ennek nemcsak maga az a kisebbségi részvényes, de — ami ennél sokkal fontosabb — maga a közgazdaság adja meg az árát.

Dr. Kelemen Mózes.

A kiskorúak eltartásának kérdése a bírói gyakorlatban és a Mjtj.-ban.

A Mjtj.-nak a rokonok eltartásáról szóló ötödik és a házasságon kívüli gyermek eltartásáról szóló hatodik fejezete olyan *hatásköri szabályokat* tartalmaznak, amelyek e fontos kérdések rendezésénél tán még nagyobb bonyolultságot teremtenek, mint a ma érvényben levő igen sok vitát felidéző jogszabályok, jóllehet ezekben az életbevágó ügyekben könnyen áttekinthető, még laikus által is megérthető szabályok alkotása volna kívánatos.

Igaz ugyan, hogy a hatásköri szabályok részletes megoldása nem az anyagi jogba vág, de ha már ilyen szabályokat elkerülhetetlen szükségből oda fel kell venni, úgy felette kívánatos, hogy e hatásköri szabályok vagy a mai jogállapotban gyökerezzenek, tehát ismeretesek legyenek, vagy amennyiben új rendezést hoznak, az új rendezés célszerűbb, jobb és minden vonatkozásban átgondolt legyen.

Sajnos, a Mjtj. e követelményeknek nem mindenben tesz eleget. Hogy ezen állításomat igazoljam, szembeszögezem a jelenleg érvényes hatásköri jogállapotot a Mjtj. által létesíteni kívánt megoldással.

Érvényes jogunknak általános perjogi szabálya, hogy a tartási követelések — mint vagyoni per — általában *bírói hatáskörbe* tartoznak (Pp. 1. §. 1. pont).

Így *bírói hatáskörbe* tartoznak a következő kérdések:

1. A kiskorú gyermek vagy unoka részéről a szülő, illetve a nagyszülő részére és viszont fizetendő tartási *összeg*, nemkülönben a tartási igény *jogalapjának* megállapítása iránti kereset, amennyiben a szülők együtt élnek (Gytv. 11. §-ának utolsó bek. és Ét. 21. §-a).

2. A házassági bontókereset megindítása után a perbíróság ideiglenesen határoz a gyermekek elhelyezésének és tartásának kérdésében (Pp. 674. §.).

3. A bíró határoz a felbontó ítéletben a közös kiskorú gyermekek elhelyezése és tartása felől (H. T. 95. §.).

4. Bírói hatáskörbe tartozik végül a házasságon kívüli született gyermek tartása iránt indított per (Pp. 1. §. i) pont).

Kivételt képez ezen általános hatásköri szabály alól az az eset: 1. midőn a szülők között házassági per még nincs folyamatban, de különválva élnek és a gyermekek eltartására nézve meg nem egyeztek, illetve eltartásukról nem gondoskodnak (Ét. 21. §. 3. bek.); 2. ha a bíró a felbontó ítéletben a gyermekek elhelyezése és tartása felől határozott, de határozata a megváltozott körülmények következtében a gyermekek érdekének többé meg nem felel (H. T. 97. §.).

Mindkét esetben a közös gyermekek elhelyezésének és tartásának kérdésében való határozathozatal a *gyámhatóság* hatáskörébe tartozik.

Lássuk már most a Mjtj. megoldását.

A rokonok eltartása című fejezet számos rendelkezéséből (234., 235., 236., 244. §§.) az világlik ki, hogy a tartási követelések érvényesítését a jövőben is — általában — *bírói hatáskörbe* kívánja utalni, mert szóhasználatában e helyeken mindennütt a bíróságot jelöli meg a határozatok meghozatalára hivatott fórumként.

Ezen általános szabály alól azonban a fejezet 236. és 244. §-ai kivételt statuálnak.

Nevezetesen a 236. §. azt mondja ki: «a szülő maga határozhatja meg, hogy nőtlen vagy hajadon gyermekének a tartást mi módon szolgáltatja, de a bíróság és ha a gyermek nem önjogú, a gyámhatóság a szülő rendelkezésén fontos okból változtathat».

A gyámhatóság részére itt megadott jogkört *jelenleg* kizárólag a bíróság gyakorolja és e megoldás voltaképpen nem más, mint visszatérés a gyámi tv. 11. §-ának az Ét. 21. §-a által hatályon kívül helyezett azon rendelkezésére, amely szerint a szülő által a kiskorú gyermek részére fizetendő tartási *összeget* (a tartás módját) a gyámhatóság, az igény jogalapját pedig a bíróság állapította meg.

A másik kivételt pedig a 244. §. azon rendelkezése hozza, hogy a kiskorú gyermek érdekében szükséges *tartás módját és mértékét*, valamint a *sürgős kiszolgáltatást* a szülővel és nagyszülővel szemben a *gyámhatóság* ideiglenes határozattal peren kívül, hivatalból állapítja meg, amíg a bíróság az eltartás felől nem határoz.

Ez a rendelkezés tehát a *sürgős tartás mérvének és módjának* megállapítását utalja a kiskorú gyermek érdekében a szülővel és nagyszülővel szemben is a *gyámhatóság* hatáskörébe, ellenben a *tartási kötelezettség* kérdésében való határozathozatalt a *bírói hatáskörben* hagyja meg.

A 236. és 244. §-ok egybevetéséből már most három kérdés is felvetődhetik és pedig:

1. ha a 236. §. szerint a nem önjogú gyermek érdekében a tartás *módjának* kérdését *véglegesen* a *gyámhatóság* rendezi, mi szükség van a 244. §. azon rendelkezésére, hogy e kérdést a gyámhatóság *ideiglenesen* is rendezheti? És ha a bíró a tartási kötelezettség kérdésének eldöntése kapcsán a 244. §-hoz fűzött indokolás szerint a *tartás mértéke és módja* tekintetében is újból végleg határozhat, úgy mi szükség van a 236. §. rendelkezésére?

2. A 236. §. a *nem önjogú gyermek* szülőjének rendelkezésén enged változtatást tenni, a 244. §. pedig a *kiskorú gyermek* szülőjével szemben ad eljárási jogot. Mi szükség van e különbségtételre?

3. A 244. §. rendelkezése szerint a gyámhatóság a *nagyszülővel* szemben is jogosult a tartás módja és mérve tekintetében az eljárásra, amely jogszabály mai jogunkban már nem létezik, de sőt a Mjtj. 236. §. sem tette ezt magáévá.

Mindezek tetejébe egy olyan megoldás, amely a tartási ügyek elrendezését ideiglenesen az egyik, véglegesen pedig a másik hatóságra bízta, általános tapasztalat szerint nem kívánatos eredményekre, hatásköri zavarokra, az ügyek elhúzására és elposványosítására vezet. A legkifejezőbb bizonyítéka ennek az állításomnak az a tény, hogy a Gytv. 11. §-ának hasonló kétlaki természetű megoldását idővel szintén hatálytalanítani kellett.

Úgy vélem ezért, hogy a Mjtj. egy ilyen túlhaladott hatásköri jogszabály feltámasztásával újabb hatásköri bonyodalmak hullámaint veri fel.

Abban a kérdésben, hogy a *különválva élő* szülők kiskorú gyermekeinek tartási ügyében melyik hatóság határoz, a Mjtj. direkt intézkedést nem tartalmaz, azonban a 283. §. azon rendelkezéséből, hogy «ha a szülők közt a házassági életközösség megszakadt, a *gyámhatóság* határoz a felől, hogy a gyermeknek melyikük *viselje gondját* addig, míg a *bíróság* ebben a kérdésben nem határoz, azt lehet következtetni, hogy ugyanezen jogszabály áll a tartáskérdésben is, vagyis a bontóper megindultáig úgy a tartás, mint a gondviselés kérdésében a *gyámhatóság*, azután pedig a bontóper bírósága határoz. Ezt a nézetet megerősíti egyébként a 283. §-hoz fűzött indokolás is, amely azt mondja, hogy a mai jognak idevonatkozó szabályait a Mjtj. is átveszi. Hasonlóképpen átveszi a Mjtj. az indokolás szerint a mai jognak azokat a szabályait is, amelyek a *bontóper bíróságának* adnak útmutatást az elhelyezés és tartás kérdésében. A Mjtj. tehát végeredményben a mai bifurkációs állapotot fenntartja.

A *házasságon kívül született* gyermek tartási ügyében az a szabálya a Mjtj.-nak, hogy az ily kötelezettség megállapítása *bírói hatáskörbe* fog tartozni úgy *ideiglenesen*, mint *véglegesen* (252., 260., 261. és 263. §§.). Ellenben az atya által *elismert* gyermek érdekében a *gyámhatóság* állapítja meg a gyermek eltartása végett szükséges azon szolgáltatások *módját és mérvét*, amelyeket az atya teljesíteni köteles, vita esetében pedig, vagy ha az atya a megállapított szolgáltatásokat teljesíteni nem akarja, a gyámhatóság határozata ellen az apa a bírósághoz fordulhat (263. §. 3. bek.).

A Mjtj. ezen rendelkezése közeledést jelent a német állásponthoz, amely a *gyámhatóság* tartási ügyekben hova-tova kizárólagos hatáskört nyújt.*

Ámde itt a Mjtj. egy körülményt figyelmen kívül hagy, azt t. i., hogy a magyar gyámhatóság nem *bíróság*. Illetve nem is hagyja e tényt figyelmen kívül, mivel a kísérletképpen megadott jogkört tudatosan azzal a bántó élű kautélával veszi körül, hogy a gyámhatóság határozata ellen a bírósághoz lehet fordulni.

Eltételezve minden más felhozható érvtől, amely egy ilyen megoldással szembeszögezhető (a kétszeres eljárás lassúsága, drágasága, a hatósági tekintély leszállítása stb.), maga ez a deklaszifikálás elegendő indok arra, hogy a gyámhatóságok ennek a hatáskörnek túlságosan ne örüljenek.

A Mjtj.-nak ez is egy olyan rendelkezése, amely a gyámhatóságok bírói funkciója iránt bizonyos fokú bizalmatlanságot tanúsít.**

És ezen nem is lehet nagyon csodálkozni!

A gyámhatóság ugyanis mai szervezetével és eljárási szabályaival a tartási ügyek intézésére alkalmas szervnek nem igen tekinthető. Nem kell ugyanis elfeledni, hogy a gyámhatóság, mint közigazgatási hatóság, a politikai és egyéb befolyások alól — függetlenség hiányában — kitérni nem mindig tud, hogy eljárási, főleg bizonyítási és végrehajtási szabályai tökéletlenek, hogy végül a jogalkalmazó szervek minősítése — törvényi intézkedés folytán is — állandó csökkenő tendenciát mutat.

Hiszen az új közigazgatási reformtörvény szerint az elnöki és ülnöki állásra immár az államtudományi vizsga és a közigazgatási egyetem képesítése is minősít.

* Sőt a német Vormundschaftsgerichte ellátják a fiatakorúak bíróságának teendőit is, mivel e teendők kiváltképpen nevelő teendők.

** Ugyanígy a 270. §. is!

Hol és mikor fogják az így képzett jogalkalmazó közegek a magánjognak, a perrendtartásnak, a végrehajtási eljárásnak stb. a tartási ügyek intézésénél oly annyira szükséges és nélkülözhetetlen szabályait alaposan elsajátítani?

Mindezen okoknál fogva a magam részéről a gyámhatósági hatáskörnek a Mjtj. által szándékolt és itt megjelölt irányokban való tágítását nem tartom aggálytalannak, hanem helyesebbnek vélem, ha a Mjtj. a tartási ügyeknél a hatáskörnek konkrét hatósági megjelölése nélkül, a 239. §. óvatos szóhasználatával élve, mindenütt a *«hatóság»* kifejezést használja és az életbeléptetési törvényben viszi keresztül a szükséges és jól átgondolt hatásköri elosztást.

Ezt is csak annak utána, hogy a gyámhatósági intézmény a szerfölött kívánatos szervezeti és eljárási jogi reformon már keresztülment.

Dr. Csorna Kálmán.

A házasság megszűnésének vagyoni jogi hatásai és a holtánnyilváníítás.

Dr. Virágh Gyula kartársam fenti cím alatt e lap október 15-i számában több hasábos cikket írt. Cikkében mindenekelött arra hivatkozik, hogy a «Magyar Jogászegylet a magyar magánjogi törvénykönyv javaslatáról ez év első felében nagyfontosságú megbeszéléseket folytatott, melyek során szóba került a javaslat 139. és 154. §-a. A 139. §. azt mondja, hogy a hozományhaszonvétel addig tart, ameddig a házasság. A 154. §. pedig úgy szól, hogy a közszerzeményi vagyoneérték megosztását és felerészének kiadását csak a házasság megszűntével lehet követelni. Ezen két intézkedéssel kapcsolatban — folytatja cikkében — a szövegnek olyképp való módosítását ajánlottam egyrészt, hogy megszűnik a hozományhaszonvétele akkor is, ha a házastárs holtánnyilváníttatott, másrészt, hogy a közszerzeményi vagyoneérték megosztását és felerészének kiadását holtánnyilváníítás esetén is lehet követelni. Mindkét szakaszhoz tehát csak a következő szavak hozzátételét javasoltam: ugyanez áll a holtánnyilváníítás esetén is.

A Magyar Jogászegylet említett vitaülésén, mint egyszerű hallgató, magam is résztvettem és tanusíthatom, hogy dr. Virágh Gyula kartársam az említett 139. és 154. §§-hoz a maga módosító javaslatait a következő okfejtéssel terjesztette elő: «Mint hogy a H. T. 74. §-a szerint a holtánnyilváníttal való házasság csak a holtánnyilvánítt házastársának új házasságra lépésével szűnik meg, ezen időpontig pedig a korábbi házasság érvényében fennáll, minthogy továbbá a javaslat szerint a hozományhaszonvétel addig tart, amíg a házasság, illetve a közszerzemény felerészének kiadását csak a házasság megszűntével lehet követelni: ennek folytán a hozomány és közszerzeményre vonatkozó igények is csak az új házasság megkötésével válnak esedékessé.

A módosító javaslat, illetőleg annak támogatására felhozott fenti okfejtések ellen sorjában tiltakoztak: dr. Stolpa József igazságügyi miniszteri tanácsos, a javaslat előadója, dr. Szladits Károly egyetemi professzor, a magánjogi szakosztály elnöke, végül dr. Szász Béla igazságügyi államtitkár, a Jogászegylet elnöke, akik többek között utaltak arra, hogy a holtánnyilváníttatott a holtánnyilvánítt bírói jogerős ítéletben megjelölt időponttól kezdve úgy tekintendő, mint halott. A halálhoz fűződő materiális joghatások az általános elvek szerint beállanak. Ha azonban a holtánnyilváníttatott házassági kötelékben állott a vélelem bírói deklarálásakor: egészen speciális vezetőelvek is érvényesülnek. Ezeket a vezetőelveket a házassági törvény 74. §-a tartalmazza.

A magam szerény véleménye szerint is — amely teljesen fedi a felszólalt jogi kitűnőségek állásfoglalását — a *vélelmezett halál*, mert csak *vélelem* és így *valószínű*, de mégis *bizonytalan feltevés*: a *valóságos halállal nem egyenértékű, következésképp a házasságot nem szüntetheti meg*. Minthogy a holtánnyilváníttatott olyan, mintha meghalt volna; a házastárs az előbbi kötelék szempontjából — bár az nem szűnt meg — *akadályt az új kötéshez nem talál*, de nem járhat az esetleges új házasság a *kettős házasság* büntetőjogi következményével sem. A törvény álláspontja szerint a *vélelmezett halál* nem tartozik a 73. §. a) pontja alá [A házasság megszűnik a) az egyik házastárs halálával (74. §.)]; az odafüggesztett, zárjelbe foglalt 74. §-ra utalás figyelmeztetés, hogy van még további rendelkezés, amely a 74. §-ban található.

A 74. §. gondolatmenete a következő: Ami normális helyzet-

ben abszurdum lenne, hogy egy új kötés a régit megszüntesse: az a *vélelmezett halálnál jogszabály*. A törvény 74. §-a az általános jogelv alól kivételt tett, *egyedül és kizárólag a vélelmezett halál utáni házasságkötésnél, felruháza utóbbi azzal a hatállyal, hogy a holtánnyilváníttal kötött házasságot megszüntesse. A megszűnés időpontja pedig: az új kötés pillanata. Két feltétellel. Először, hogy az új házasságot kötő felek egyike sem tudta a kötéskor, hogy a holtánnyilváníttatott él, másodsor, hogy az új házasság egyéb okból nem semmis.*

Az az alapvető további kérdés, mi történik azon esetekben, ha a holtánnyilváníttatott házastárs az új házasság megkötése után jelentkezik és az új házastársak a házasságkötéskor nem tudták, hogy a holtánnyilváníttatott életben van?

A H. T. 54. §-a kimondja «Megtámadható a házasság tévedés miatt... (f) pont), ha a holtánnyilváníttatott házastárs az új házasság megkötése után jelentkezik és az új házastársak a házasság megkötésekor nem tudták, hogy a holtánnyilváníttatott életben van».

A H. T. 74. §-a alapján tudjuk, hogy például Szabó Jánosnak házassága Szabó Jánosné szül. Kis Borbála újabb, Fekete Péterrel kötött jóhiszemű házasságával megszűnt. A megkerült Szabó Jánosnak nincs *tévedés* miatt való megtámadási joga sem, mert házassága megszűnt és ő nem tévedett semmiben.

Hát akkor kik a *tévedők* és miben áll *tévedésük*? A *tévedők* Fekete Péterék, kik *tévedtek* a korábbi házassági kötelék fennállására vonatkozólag és Fekete Péterék mindketten vagy bármelyikük megtámadhatják házasságukat *tévedés* miatt. *Megtámadhatják az egyéves megtámadási határidő alatt, de természetesen nem kötelesek megtámadni.* Ha megtámadás folytán a bíróság érvényteleníti a házasságot: akkor az a *sajátszerű helyzet* áll elő, hogy a három érdekelt közül egyik sem marad házaskötelékben.

Merem állítani, hogy egész jogrendszerünkben magasabb röptű, nagyobb koncepciójú jogszabály alig van, mint házassági törvényünk 74. és 54. szakaszaiban. Ha a bíróság jogerősen holtánnyilváníttatott Szabó János megkerült feleségének újabb jóhiszemű házasságkötése után: *egyenesen zseniális a törvénytől, hogy Szabó Jánosnak megtámadási jogot nem ad, zseniális, hogy házasságát megszűntnek tekinti, zseniális az a törvényi megoldás, hogy ő nem tévedett semmiben, zseniális, hogy Fekete Péterék bármelyikének megengedi új házasságuk érvénytelenítését, zseniális, hogy a jogerős bírói téves határozattal blamált igazságszolgáltatást szellemes módon a kátyúból kiveti, zseniális abban is, hogy a feleségnek megkerült régi és új férje között választási jogot enged és végelemzésben igen szellemes és zseniális abban is, hogy ezen kuszált és nehéz helyzetben megadja a lehetőséget arra is, hogy a három érdekeltet szabadá teszi és ilyképp módot ad mindháromnak, hogy akár egymással, akár bármely más idegennel új házasköteleket létesítsenek.*

A külföldi jogrendszerek közül az *osztrák jog* szerint a holtánnyilváníttatott házastárs akár a holtánnyilváníttatással együtt, akár azután, a házasság megszűntnek kimondását kérheti (osztr. ált. polg. tv. könyv 112. §-a). Csak ennek megtörténte után *köthet új házasságot, amely azonban semmis, ha a vélelem megdőlt.* Ez egyébként egyezik a kánonjogi felfogással. *A francia, az olasz, a belga, a hollandi és a román polgári törvénykönyvek* nagyjában a *kánonjogi felfogást követik*, míg a *német törvény és a bolgár exarchatusi szabályzat a magyar jog alapelveit tartalmazza.*

A holtánnyilváníttatás házasságjogi vonatkozásait az eddigiekben részletesen kifejtvén: lássuk most már pár esetvonással a *holtánnyilváníttatás egyéb személyi, örökösödési, anyagi jogi kérdéseit.*

A H. T. 73. §-ának végpontja következőképp rendelkezik: «Holtánnyilváníttatás esetében az a vélelem irányadó, hogy a holtánnyilváníttatott nem élt tovább annál az időpontnál, mely az ítéletben elhunyta napjával meg van állapítva». A Pp. 734. §-a ugyanígy rendelkezik. Nem az ítélet meghozatala, sem annak jogerőre emelkedésekor *vélelmezendő a halál*, hanem az ítélet azt a vélelmet deklarálja, hogy az eltűnt az ítéletet megelőzőleg jóval előbb meghalt, vagyis az *ítéletben deklarált vélelmezett halál időpontja «ex tunc» áll be.*

A háborúban eltűntek holtánnyilváníttatásáról szóló rendelet (28,000/1919. I. M.) 4. §-a a Pp. 734. §-ával egyező.

Ezen törvényes rendelkezések szerint, amelyet a magánjogi törvénykönyv javaslatának a 42. §-a is fenntart, kétségtelen, hogy a jogerős holtánnyilváníttatott véghatározattal *beáll minden jogi hatás, amely a jogalanyiség megszűnéséhez fűződik.* Beáll az *örökösödés*, megszűnik a holtánnyilváníttatott *atyai hatalma, gyámi tiszte*, a holtánnyilváníttatott neje *új házasságra léphet*, a biztosító-társaság a halál esetére kötelezett *biztosítási összeget megfizetni tartozik*, a

hozomány visszakövetelhetővé válik, a közszerzemény felerészének kiadását követelni lehet, a köz- vagy magánhivatali állásokkal kapcsolatban az «özvegyi» nyugdíjak folyósítandók stb.

A vélelmezett halál anyagi jogi vonatkozásaiban tehát minden tekintetben egyenértékű a tényleges halállal.

Cikkíró jogi tévedése abban áll, hogy a holtaknyilvánítás házassági jogi vonatkozásait — melyet a H. T. kizárólag saját céljaira, különleges rendeltetéssel statuál — összehavarja a holtaknyilvánítás egyéb materiális jogi vonatkozásaival, módosítást ajánl ott, a hol arra szükség nincs, mert a holtaknyilvánítás materiális hatásait a Ujt. 42. §-a, továbbá az 1765. §-a világosan megoldja. Dr. Gál Dezső.

Könnyek az elsőfokú ítéletek nyomán.

A «közszabadság sarkkövének» jelölte meg a Kódex halhatatlan szerzője a bűnvádi eljárást, amely bizony a szabadságjogokkal egyetemben recseg-ropog mostanában. Toldozgatják-föltözzöngatják, «egyszerűsítik» és novellákkal injekciózzák a negyedik évtizedét taposó perrendtartást, a melléktörvények ijesztő sokasága szinte megemészthetlenné teszi az anyagi jogot, s ilyenkor valóban eszünkbe jut a tacitusi mondás: «detrimenta republica, plurimae leges».

Igaz, a mai élet lázas irama egyre újabb követelményeket szül. Hiába tartja a bíró a kezében a törvénykönyvet, ha új életproblémák újfajta megnyilvánulásaira, újirányú emberi eltévelyedések megítélésére nem talál paragrafust és ólomlába lesz a betűnek ott, ahol «hatályosabb» védelmet igényel a társadalom rendje. De ha mindez igaz is és ha az új törvényalkotások valóban tényleges szükségérvényből fakadnak, felmerül a kérdés: nem kellene-e odahatni, hogy a bírói gyakorlat legyen legalább egységes és következetes. A manapság egyre hatalmasabb méreteket öltő jogbizonytalanság a rohamos törvényalkotásokon kívül talán nem kis mértékben arra vezetendő vissza, hogy a törvény réseite betöltő, az írott jogot értelmező és alkalmazó bírói gyakorlat szem elől téveszti, hogy minden bírói ítélet a jogfejlődést is hivatott irányítani, s amikor a bíró konkrét eset kapcsán élettel tölti be a holt betű rendelkezését, nemcsak inter partes szolgáltatja az igazságot, de egyben pro futuro útmutatást, szinte új jogszabályt ad mindenkinek arról, hogy mit szabad és mit tilos tenni.

Amikor e sorokat írom, nem a felsőbbbírósági joggyakorlatra gondolok, hiszen Kúriánk hivatásának magaslatán áll és példásan teljesítik nehéz feladatukat az ítélőtáblák is. De az utóbbi időben keletkezett elsőbírósági ítéletek közül jó egynéhány oly állásfoglalást tartalmaz (és pedig nemcsak a büntetés kiszabása, hanem a bűnösség kérdésében is), hogy a jogtudáson kívül külön szakértelem és kifinomult lelkifogékonyság kell ahhoz, hogy csak megközelítőleg is eltalálhassuk az ítélet tartalmát.

Pedig nem jól van ez így. Elvégre mindenkinek előre kell ismernie azokat a korlátokat, amelyek a kriminalitás határait megvonják, mert különben hogy maradjon meg a becsület útján az, aki azt sem tudja, hogy jogainak megengedett védelmében meddig mehet el, lelkiismeretes ügyvéd pedig miként fejtse ki, mint «első bírója a pernek», objektív becsületes meggyőződését, ha ugyanaz a cselekvőség hol bűncselekmény, hol nem, itt a szabadságtól való megfosztás és ennek sok-sok súlyos következménye, ott pedig gloriifikálás és mártírkoszorú jár érte.

Szinte hallom az ellenvetést: Igaz, hogy vannak eltérések az elsőbírói gyakorlatban, de hisz ott vannak a törvényes jogorvoslati lehetőségek, s ha történik is sérelem, majd csak reparálja azt a revízió során a felsőbbbíróság.

Hát ez épp a baj. Ez az elgondolás, mely ha elhatalmasodik, fertőző hatásúvá válik. Mert ha koncedálom, hogy a polgári bíróságnak valamely elhibázott elsőfokú marasztaló ítélete a letétbelyezés kötelezettsége folytán sokszor az egyik fél anyagi válságát is előidézni alkalmas, úgy nem tudok kitérni annak megállapítása elől, hogy egy bűnösséget kimondó elsőfokú ítélet a vádlott teljes capitis deminucióját, erkölcsi halálát jelenti. Ha csak arra gondolunk, hogy mily fokozottan éber figyelemmel kísérik a sajtó dolgos munkásai a bűnügyek tárgyalását, ha tudjuk, hogy a napilapok, sőt ma már a rádió útján is miként válik országsszerű köztudattá a tárgyalóterem csendjében elhangzott az a bírói szó, hogy «Fekete Péter» bűnös», ha látjuk azt a tömérdek tönkrement és soha már lábra kapni nem tudó existenciát, hozzátartozók

patakozó könnyeit, családok gyászát, a társadalomnak a «bűnös»-től, mint a leprás betegől való ijedt menekvését és kérlelhetetlen elfordulását, ha felismerjük a bűnösséget kimondó ítélet szörnyűségei meggyalázó hatását, lehetetlen fel nem jajdulnunk a jobb sorsra érdemes emberi életek véltlen összeomlása fölött.

A nagyközönség nyilvánossága előtt a bűnügyek túlnyomó nagy része az elsőfokú ítélettel végleges befejezést nyer. Ha felmentik a vádlottat, elterjed a közhit, hogy alaptalanul hurcolták meg, de ha bűnösnek találta őt az ítélkező bíróság: kivégzését jelenti az és szájról-szájra jár, hogy börtöntöltelék. És szomorú vigasz ilyenkor az elítélt és környezete számára, hogy talán majd felmenti a Kúria, mert a társadalom a maga egyébként is gyanakvásra hajlamos, leértékelésre mindig kész ítéletével nem vár addig, amíg — a legtöbb esetben néhány év múlva — az igazságszolgáltatás kohójában megszületik a «jogerő» és Justicia istenasszony mérlegének serpenyője esetleg a közben becsületében, létében, existenciájában megsemmisített elsőfokúlag elítélt javára billen.

A halálbüntetés ellenzői elsősorban a híres Calas-esetet szokták felidézni, akit a toulousei törvényszék minden komoly bizonyíték nélkül halálra ítél és kerékbe törtetett. Igaz, hogy később beigazolást nyert Calas ártatlansága, de Calast semmiféle új ítélet sem támaszthatta fel és így életével kellett óvatosságra intenie azokat, akiknek kezébe van letéve az ítélkezés joga és hatalma.

Az erkölcsi halál éppoly irreparabilis. Akire egyszer az emberek kimondták a szentenciát, az elveszett, meghalt s azt nem keltheti új életre sem felsőbbbíróság, sem pedig az újrafelvétel törvényes lehetősége. Napoleon az Ilona-szigetén nem érezhette magát oly száműzöttnek, mint amilyen egymagában marad az, akire egyszer már lesújtott a bíró keze s az erkölcsi lét e teljes megsemmisüléséből csakúgy nincs föltámadás, mint ahogy nincs az a csodadoktor, aki újabb vérkeringésre bírja azt a szervezetet, amelyből véglegesen eltávozott az élet.

Ha pedig nem sikerül teljesen ez a kivégzés, akkor sem hat javítólag az. Azt hinné az ember, hogy amikor valaki már csaknem elégette magát, amikor már csupán egy rövidke lépés választotta el a szakadék szélétől s az utolsó pillanatban mégis megmenekül a menthetetlennek látszó lezuhanástól, azt hinné az ember, hogy a tövises kálváriajárást jelentő megsemmisülésbe való belekóstolás okulásul fog szolgálni az elsőfokúlag elítéltre és vissza fogja őt tartani mindattól, ami akárcsak a leghalványabb árnyalatát jelenti a megengedettség szempontjából kétes cselekménynek.

A gyakorlati élet azt a szomorú tanulságot mutatja, hogy aki már megpróbáltatáson keresztül ment, elveszti érzékét a becsület szigorú fogalmával szemben. Elkecseregettség, az igaztalan bánthatalom keserű érzete, gyakran fásultság, cinikus egykedvőség, nemtörődömség lesz urrá a lelkében, s ebben az apátiában csaknem mindig sokkal több a demoralizáló erő, mint amennyi nemesítő hatása van az ártatlanul való elítéltetés után a felmentés felsőfokon való meghirdetésének. A XIX. század nagy olasz történetírója, Cantu Cézár meséli el, hogy Pisában felakasztottak egyszer egy notórius tolvajt, aki egy kórházban mint szolga volt alkalmazva és ellopott mindent, ami a keze ügyébe került. Az akasztási műveletet azonban rosszul hajtották végre, a szolga magához tért és első dolga volt, hogy meglopta a kórházi orvosokat. Íme, ez a klasszikus példa kellően illusztrálja, hogy még a sikertelenül keresztül vitt halálbüntetés sem hat nemesítőleg, ami másképpen azt jelenti, hogy ha valaki kevés súlyt helyez a társadalmi megbecsülésre, úgy az érdemtelenül való elítéltetés miatt keletkezett dacos elégtelenség csak tényleges bűnözésbe fogja őt taszítani, aki pedig tisztelője ezen értékítéletnek, az gyógyíthatatlanul elvérzik, még mielőtt a felsőfokú operáció bekövetkezhetnék.

De hát végül is: hol van itt az orvosság? Hogy lehet elhárítani a sok-sok millió könny hullását és mit kell tenni, hogy e helyütt, nem is beszélve az elhamarkodott, csak feltevéseken nyugvó vádak alapján való előzetes letartóztatások borzalmas hatásáról, elkerülhető legyen az áldatlan életrombolás, emberek élve kivégzése vagy öngyilkosságba kergetése. Nem azt kell tenni, hogy kidobjuk a kanapét és nagyot ütünk botunkkal a sajtó fejére, amely csak az egyre nehezebbé váló feladatát teljesíti akkor, amikor, mint hűségese regisztrálója a napi eseményeknek kötelelességszerűen beszámoló ad, hanem elsőfokú bíróságainknak kell mindenekezlőtt rendszeresen, egységesen alkalmazniok a jogot, azután pedig pillanatnyilag sem szabad szem elől téveszteniök azt, hogy élet-halál, gyarló emberek mostanság amúgy is keserves

sorsa felett törnek pálcát. Az igazán «jó» ember nem tud maga körül látni síró embertársakat. Amnyi mindenünk volt, aminek elvesztését folyton csak siratnunk kell, régi szent tradícióihoz híven a bíró szava megnyugvást hozzon a lelkekbe, keze szárítsa fel a könnyecskéket és ne feledje, hogy emberek könnye : államok gyásza.

Dr. Bernfeld Imre.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felsőbíróságaink újabb állásfoglalása az alapítványi jog egyes főkérdéseiben.

Alapítványi jogunk egyike jogrendszerünk leghiányosabban kiépített ágazatának. A XVIII. század óta alig vannak idevonatkozó törvényi intézkedések. Az alapítványi jog materiájának részben közjogi jellege folytán a bírói gyakorlat sem pótolhatta az írott jogszabályok hiányát oly mértékben, mint a magánjog egyéb területein. Nem csodálatos tehát, hogy az alapítványi jog főkérdései tisztázatlanok, amely körülményt még fokozza az is, hogy az alapítványokra vonatkozó főfelügyeleti közjog biztos határvonalai írott jogszabályokban megállapítva nem lettek, a bírói gyakorlat pedig állandóan váltakozó ítéleteket produkál. A polgári törvénykönyv tervezete sem volt alkalmas arra, hogy a judikatúrát irányítsa. A bizottsági szöveg egyáltalában nem öleli föl ezen anyagot — külön törvénynek tartotta fennt. Az első szervezet pedig szolgáiban lemásolta a Bgb. alapítványi rendszerét, amely egész lényében idegen lévén, a joggyakorlatra termékenyen nem is hathatott. A Mtj. már nagyobb mértékben felhasználta a bírói gyakorlat által kialakított alapítványjogi szabályokat és a német Bgb. helyett a sokkal szabadabb felfogású svájci törvénykönyv idevágó rendelkezéseit fogadta be. A Mtj. alig egy éve tétetett közzé, de amint az alábbiakban látni fogjuk, máris jelentékenyen befolyásolja az alapítványjogi judikatúrát, amely az utóbbi időben egy pár elvileg kidolgozott ítéletében világította meg a homályos kérdéseket és kiszabadulva a nyomasztó közjogi színezetből, a tiszta magánjogi alapítványi eszmét csillogtatta meg, úgy, ahogy ezt a svájci törvénykönyv tartalmazza.

Különös érdeklődésünkre tarthat számot a budapesti kir. ítélőtábla P. X. 7981/1928. számú ítélete.

Az ítélet háttérét a következő tényállás képezi : Az örökhatározó vagyona bizonyos részének (ingatlanvagyonnak) örökösévé egy megjelölt céllal bíró alapítványt nevezett meg azzal, hogy az alapítvány az örökhatározó családjához tartozó, még nevelésre szoruló rokonoknak hagyományt tartozik kiszolgáltatni. A vagyont többi részét az örökhatározó megnevezett rokonai öröklik. A hagyatéki tárgyaláson, az alapítvány képviselőjében eljáró közalapítványi kir. ügyigazgatóság és a perbeli elsőrendű alperes örökös között, a népjóléti miniszter, mint főfelügyeleti hatóság jóváhagyásával, még a pénz romlásának idején egység jött létre, amely szerint az alapítvány képviselőjében a közalapítványi kir. ügyigazgatóság lemondott mindazon ingatlanokról, amelyeket az örökhatározó végrendeletében az alapítvány céljaira rendelt és beleegyezett abba, hogy az összes ingatlanok a perbeli elsőrendű alperes örökösnek adassanak át, aki viszont kötelezi magát bizonyos összegeknek a magyar kir. állampénztárba a népjóléti miniszter rendelkezésére és a közalapítványi kir. ügyigazgatóság hozzájárulási alapja javára megfizetni. A perbeli felperes — az örökhatározó családjához tartozó, nevelésre szoruló kiskorú nevében annak gyámja — kártérítést támasztott az ingatlanokat elidegenítő kir. kincstár és az azokat megszerző örökös ellen, azt állítva, hogy nevezettek, az alapítvány örökbehagyott ingatlanainak elidegenítésével illetve megszerzésével az alapítványt olyannyira vagyontalanná tették, hogy az nem képes megfelelni a végrendeletben megjelölt céloknak.

A per során, az alapítványi jogban igen vitatott két kérdést várt eldöntésre :

a) Milyen célú alapítványokat lehet létesíteni? Vajjon az alapítvány célja minden lehet, ami az erkölcsiséggel, a közrenddel és a közbiztonsággal nem ellenkezik, — avagy pedig alapítványt csak közérdekű célra lehet rendelni — amint azt a Mtj. 85. §-a előírja.

b) Mire terjed ki a kormányhatóság főfelügyeleti jogköre? Vajjon kiterjed-e az alapítványi vagyonnak visszatérő jogügylettel való elidegenítésére, különösen oly időben történő elidegenítésére, amikor az országos pénz értékének akkor mindenki

előtt tudott volt stabilitásának hiányában, a pénz bármikor is a legnagyobb értékromlásnak volt kitéve)?

ad a) A kir. ítélőtábla e kérdést olyképpen döntötte el, hogy minden alapítvány megengedettnek tekintendő, amely az erkölcsiséggel, a közrenddel és közbiztonsággal nem ellenkezik és a törvény által tiltva nincs». A kir. ítélőtábla ítéletében kinyilvánított ezen jogszabály ellentétben van a Mtj. 85. §-ával, amely szerint alapítványt csak közérdekű célokra lehet rendelni. A Mtj. ezen visszafejlesztési kísérletével szemben a kir. ítélőtábla ítélete a tiszta magánjogi alapítványi jogeszmét tükrözteti vissza, amidőn minden alapítványt megengedhetőnek tart, ami a közrenddel, közerkölcsiséggel s a törvényekkel nem ellenkezik. Ezen felfogás mellett harcol azon meggondolás, hogy az alapítvány lényegében nem más, mint célkitűzéssel ellátott, megújuló szervezettel bíró vagyont. S valamint minden vagyont minden emberi célra a fenti korlátokon belül felhasználható, úgy nem lehet az alapítvány célját sem «a közérdek» határain belül tartani. A Mtj. gondolata az alapítványok római jogi fogalmának felel meg, viszont a táblai ítélet azon felfogáshoz csatlakozik, amit a Bgb. és a svájci törvénykönyv képvisel.

ad b) Alapítványi jogunk legvitatottabb kérdése, hogy a kormányhatóság főfelügyeleti jogköre mire terjed ki. Évtizedes viták és ellentétes döntések után ma már kifejeződött azon jogszabály, hogy az alapítvány létesítése magánjogi jogügylet eredménye, amely nem függ a kormányhatóság jóváhagyásától. Ismételt vita anyagát képezi azonban még mindig, hogy a kormányhatóságnak, illetve annak nevében eljáró közalapítványi kir. ügyigazgatóságnak van-e képviselői joga nem az állam által kezelt alapítványokat illetően, illetőleg, hogy ily alapítványoknál a főfelügyeleti jogkör milyen hatáskört jelent?

E kérdések megoldásánál különböztetnünk kell az ú. n. közalapítványokat (amik alatt szorosan az állam által létesített és általa közvetlenül kezelt vallásánulmányi, egyetemi és más egyházi és világi közalapítványok, tágabb értelemben az állam által kezelt, de magánosok által létesített alapítványok értendők) és egyéb az alapítványi ügyekben megjelölt szervezettel (képviselővel) bíró alapítványok között. A közalapítványok képviselői hatósága a közalapítványi kir. ügyigazgatóság (l. erre vonatkozóan a 10,165/1867. szolgálati utasítás 1. §. 2. pontját). A tágabb és szűkebb értelemben vett közalapítványok tekintetében a közalapítványi kir. ügyigazgatóság által gyakorolt jogkör valóságban nem az államot megillető főfelügyeleti hatalom, hanem azon alapítványi képviselői jogkör, ami az állam által nem kezelt alapítványoknál az illető alapítványt képviselő személyt illeti meg. Nem azonos tehát azon főfelügyeleti jogkörrel, ami régi törvényeinkben le van fektetve.

Nem kétséges, hogy az államot minden alapítvány fölött megilleti a főfelügyeleti jogkör. Ezen főfelügyeleti jogkörben az illető kormányhatóságnak képviselő közege a közalapítványi kir. ügyigazgatóság, amely ily esetekben is eljár, de nem a fenti szolgálati utasításban körülírt hatáskörben, hanem a gyakorlat alapján azon tényleges helyzetből kifolyóan, hogy ugyanazon jogügyi igazgatóság képviseli az állam főfelügyeleti jogkörét, ami egyúttal az állam által közvetlenül kezelt alapítványoknál képviselő szerv. Újabb törvényeink nem intézkednek azonban arról, hogy ezen főfelügyeleti jogkör valójában mire terjed ki. A joggyakorlat igyekszik per analogiam iuris támpontot keresni és idevonatkozóan törvényhelyet talált a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895. évi XLIII. tc. 20. §-ában. Ezen §-ra hivatkozik a táblai ítélet is. A szóbanforgó törvényhely a következőképpen szól : «az illetékes miniszternek joga van a vallásfelekezetek vagyona, a náluk levő alapítványokra és vagyonekezelésükre a főfelügyeletet gyakorolni, különösen öröködni a felett, hogy az ily vagyont és alapítványokat el ne idegenítsék, ne csorbítsák vagy azok a kezelés rosszassága miatt veszendőbe ne menjenek, valamint, hogy az alapítványokat az alapítók akarata értelmében használják fel». Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a fenti törvényhely tulajdonképpen csak az ú. n. elismert vallásfelekezetre vonatkozik, amilyen hazánkban csak egy van, a baptista felekezet. Ennélfogva a fenti törvényhely általános vonatkozásban közvetlen jogforrásként fel nem használható és így a kir. ítélőtábla se hivatkozhatott volna arra. Anniban azonban jogi támpontul szolgálhat ezen törvényhely, hogy per analogiam iuris bevilágít abba, hogy a törvényhozás mit tekint a főfelügyeleti jogkörbe tartozónak. Tovább azonban nem lehet menni és különösen nem állítható az, hogy a fenti törvényhelyen a főfelügyeleti jogkör kodifikálva lenne és más, mint ami ott lefektetve van, a

főfelügyeleti jogkörbe nem tartozik. A kir. ítélőtábla a főfelügyeleti jogkör tartalmának vizsgálatánál felhívta a közalapítványi kir. ügyigazgatóság részére kiadott szolgálati utasítás azon rendelkezését, amely szerint «a közalapítványi kir. ügyigazgatóság hivatása a vallásstudományi, egyetemi és egyéb akár egyházi, akár világi közalapítványi alapok ingó és ingatlan javainak, valamint az ezen alapokat illető mindennemű jogok teljes épségben megőrzése». Amíg azonban az 1895 : XLIII. tc. 20. §-a legalább per analogian iuris szolgálhat támpontul a főfelügyeleti jogkör tartalmának kutatásánál, ezzel szemben a közalapítványi kir. ügyigazgatóság részére kiadott szolgálati utasítás erre fel nem használható, mert — amint fent említettem — a közalapítványi kir. ügyigazgatóság a szolgálati utasításban lefektetett hatáskörében mint alapítványt képviselő szerv s nem mint a főfelügyeleti hatóság megbízottja jár el.

A kir. ítélőtábla a konkrét esetben a főfelügyeleti jogkör tartalmának vizsgálatánál azon eredményre jutott, hogy az «nem terjed ki az alapítványi vagyon állagának megváltoztatására, különösen semmi esetre sem az alapítványi ingó és ingatlan vagyonnak akár visszatértes jogüggyellett történő elidegenítésére» s ebből kifolyóan megállapította, hogy úgy a közalapítványi kir. ügyigazgatóság által képviselt kincstárnak, mint az ingatlan megszerző örökösnek az alapítványi ingatlanokat elidegenítő, illetőleg megszerző cselekménye egyaránt jogtalan volt. Az előbbi azért, mert az elidegenítésre hatásköre nem terjed ki, az utóbbi azért, «mert tudnia kellett, hogy az alapítványi ingatlanok tulajdonát reá átruházó hatóságnak az ingatlanok elidegenítésére valójában jogköre nincsen».

A kir. ítélőtáblának ezen következtetése azonban aggályos. Igaz ugyan, hogy az alapítványok sérthetlenségéből folyó alapvető tétel, hogy az alapítványképviselő szerv az alapítványi vagyont nem idegenítheti el. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az alapítványi törzsvagyon állagváltozásán ne mehesse keresztül és ezen célból a főfelügyeleti jog gyakorlására hivatott hatóság hozzájárulásával elidegeníthető nem lenne. Azon jogtétel, hogy az alapítványképviselő szerv nem idegenítheti el az alapítványi vagyont, egyformán áll minden alapítványkezelő szervre vonatkozóan, így a kincstárra is, midőn annak képviselőjében a közalapítványi kir. ügyigazgatóság eljár. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a kormányhatalom főfelügyeleti jogkörében ne engedélyezhesse az alapítványi vagyon elidegenítését, amidőn az elidegenítés az alapítvány érdekében áll, gondolva elsősorban az alapítvány érdekét szolgáló állagváltoztatásra. Az ellenkező felfogás, minden alapítványi vagyonnak ugyanazon állagban való rögzítése, az élet változó igényeivel ellenkező oly megcsontosodást jelentene, ami nem szolgálná az alapítványok érdekét. De ellenkezik ezen felfogás a tételes jogszabályokkal is. Az 1920 : VI. tc. alapján kibocsájtott 9871/1921. M. E. sz. rendelet 1. §-ában is csak azt mondja, hogy «alapítványi törzsvagyonára vonatkozó bármely intézkedés csak a főfelügyeleti jog gyakorlására hivatott illetékes miniszter jóváhagyásával érvényes. Ennélfogva alapítványi törzsvagyonához tartozó ingatlan vagy más vagyont elidegeníteni vagy megterhelni... csak az illetékes miniszter jóváhagyásával lehet». Világosan kitűnik a fenti jogszabályból, hogy alapítványi ingatlan is lehet elidegeníteni, ha ahhoz az illetékes főfelügyeleti hatóság hozzájárul.

A kérdés valamivel komplikáltabb, de végeredményében ugyanazon jogelv alapján döntendő el azon esetben is, ha az állam az alapítványképviselő szerv, illetve az államnak e minőségben képviselő szerve, a közalapítványi kir. ügyigazgatóság jár el. Ilyenkor a közalapítványi kir. ügyigazgatóság minősége kettős, egyfelől alapítványképviselő szerv, de egyúttal az illetékes miniszter megbízásából is eljár, mint az alapítványi főfelügyeleti kormányhatóság képviselője.

Felvethető azonban, mi a garancia arra, hogy a főfelügyeleti kormányhatóság az alapítványi vagyon elidegenítésére az engedélyt valóban csak akkor adja meg, amidőn az alapítvány érdekei kellően biztosítva vannak. Különös érdekességgel bír e kérdés az esetben, amidőn az állam által közvetlenül kezelt alapítványról van szó, amikor tehát az alapítványt képviselő s a főfelügyeleti szerv végeredményben azonos. Feleletünk az, hogy a kormányhatalom eme főfelügyeleti működésénél kettős ellenőrzés alatt működik. Egy közjogi és egy magánjogi ellenőrzés mellett. A közjogi ellenőrzés az államkormányzat általános ellenőrzése, amely a kormányhatalmat elvileg minden jogtalan cselekedetért felelősségre vonhatja. De ettől függetlenül fennáll a magánjogi felelősség. Mindenkit, akit vagyonjogaiban sért az alapítványi vagyon elidegenítése,

kártérítésért perelheti a kir. kincstárt s a meginduló perben a független bíróságok dönthetnek a felett, hogy a kormányhatalom indokoltan adott-e engedélyt az alapítványi vagyon elidegenítéséhez vagy sem.

A kir. ítélőtábla ítéleti okfejtése végeredményben tehát helyes eredményre jutott a jelen esetben. De nem azért jogtalan a közalapítványi kir. ügyigazgatóság által képviselt kincstárnak az alapítványi vagyont elidegenítő cselekménye, mivel az alapítványi vagyon elidegenítéséhez joga egyáltalában nem volt, hanem azért, mert az elidegenítés időpontjában, a gondos alapítványt képviselő körütekintése azt kívánta volna, hogy értékálló ingatlanokat ne adjon oda később kifizetendő, értékében napról-napra romló pénzért.*

Arra vonatkozóan, hogy a közalapítványi kir. ügyigazgatóság képviselői joga csak a közalapítványokra terjed ki, — s egyéb alapítványoknál csak a főfelügyeleti jogkör képviselőjében járhat el — határozottan utal a Kúriának folyó év májusában hozott I. 285/1929. sz. ítélete: «A közalapítványi kir. ügyigazgatóságnak a főfelügyeletet gyakorló kormányhatóság képviselőjében való eljárása a kijelölt szerv törvényes képviselői jogán nem változtat». A kijelölt szervet illeti tehát meg az alapítvány törvényes képviselője, míg a közalapítványi kir. ügyigazgatóság csak a «felügyeleti jogkör érvényesítésében» járhat el.

A Mtj. hatása nyilvánul meg a Kúria P. I. 2078/1928. sz. ítéletében. Ezen ítélet többek között a következő rendkívül szabatosan fogalmazott jogszabálybeli fejtegetést tartalmaz: «Ha a törvény valamely alapítvány létesítése esetén hatósági jóváhagyást rendel is, ez még nem jelenti azt, hogy az alapítványi ügylet létrejöttének lenne előfeltétele a hatósági jóváhagyás. Az alapítványi ügylet egyoldalú ügylet s a hatósági jóváhagyás elmaradása csak a már létesült alapítványi ügylet céljának meghiúsulását jelenti. Az élők közti alapítvány attól fogva, hogy az alapítólevél a kezelésre hivatott szervnek bemutatott, többé vissza nem vonható, még akkor sem, ha valamely a törvény által előírt hatósági jóváhagyás tárgyában még intézkedés nem is történt». Azon jogszabályt, hogy a hatósági jóváhagyás elmaradása a már létesült alapítványi ügylet céljának meghiúsulását jelenti, a Mtj. 87. §-a tartalmazza. A tekintetben pedig, hogy a nem halál esetében hatályosuló alapítványi ügylet meddig vonható vissza, a Kúria által hangoztatott jogszabállyal lényegében teljesen azonosan rendelkezik a Mtj. 88. §-a. Megjegyzendő, hogy valójában nem a specifikus értelemben vett alapító-oklevél bemutatása az, amitől az alapítványi ügylet visszavonhatatlansága függ, — hiszen az alapító-oklevelet a kezelésre hivatott szerv állítja ki — hanem itt az alapítványi ügyletet magában tartalmazó «ügyleti-okirat» értendő, aminthogy a Mtj. 88. §-a is ezen okiratot kívánja meg.**

Dr. Munkácsi Ernő.

Szemle.

— A Kúria másodelnöki állásának betöltését, sajnos, nem ítélnék meg Oszvald István személyi érdemeinek szemszögéből. Oszvald bírói, jogászai és adminisztratív képességeit már több ízben, így legutóbb 1926. évi december 15-i számunkban volt alkalmunk méltatni. Senki se vonhatja kétségbe, hogy tudása és ítélőtehetsége egyaránt díszére válik a legmagasabb bírói polcnak s ha véletlenül a Kúriának nem másodelnöki, hanem elnöki székébe kerül, teljes megnyugvással vettük volna tudomásul a kinevezést. Mint-hogy azonban a másodelnökség egyben a Kúria büntetőjogi szakosztályának vezetését is jelenti, kötelességszerűen kell tiltakoznunk ama jogszokássá váló gyakorlat ellen, amely immár évtizedek óta — Ráth Zsigmond esetének kivételével — civilistára bizza a büntetőjogi gyakorlatnak irányítását. Nem büntetőjogi kaszthiúság, nem a szelvényjogászat elismerése, hanem a polgári és büntetőigazságszolgáltatásnak elvi különbözősége indokolja a felszólalást. Bármennyire szocializálódik is a magánjog, a polgári perben mégis túlnyomóan a közvetlen állami érdektől független jogvita eldöntéséről van szó, ellenben a bünvádi perben a tényállás lerögzítése és a jogkövetkezmény megállapítása csupán az egyéni szabadság oltalmára felállított korlátot jelenti, amelyen belül a büntetőbíró az állam büntetőigényének és a társadalom védelmének

* A tényállás teljessége kedvéért meg kell jegyezmem, hogy az ítélőtábla a konkrét esetben végeredményében keresetével elutasította felperest, arra hivatkozva, hogy nem bizonyította az alapítványnak «teljesítésre képtelen voltát».

** V. ö. a két cikket közötti különbséget illetően a Mtj. 88. §-át a 101. §-al.

szerez érvényt. Ez a tevékenység a civilis bírótól teljesen eltérő lelki adottságot, a jog tudásán és az ítélőképességen felül egészen sajátos ismereteket feltételez. Ehhez járul, hogy a büntetőjognak legújabb fejlődésében — elég, ha a fiatalokúakra és a «megrögzött» büntettesekre utalunk — a büntetőbíró mindinkább a társadalom csökkent értékű elemeinek nevelőjévé válik. Aki a büntetőjogi gyakorlatot a legfelsőbb fórumon irányítja és ezáltal a büntetőjog tudományos továbbfejlesztésének is tettekkel tényezője, attól többet követhetünk, mint hogy *ad hoc* megtanulja a Bp. és a Btk. rendelkezéseit vagy visszaemlékezzék arra, hogy bírói pályája alatt valamikor büntetőtanácsban is működött. Csupán vérbeli kriminalista, aki a kriminológiában és a kriminalisztikában éppúgy otthonos, mint a büntetőjogi dogmatika hajszalónom kapcsolataiban, csupán jogász, szociológus és lélekűvár egy személyben lehet hivatott arra, hogy a büntetőjudikatúrának avatott vezére legyen. Ami az alsó fokon indokolja a büntetőbírószakszerű elkülönítettségét, ez a legfelső fokon sem homályosulhat el. Éppen ellenkezőleg, abban az állásban, amelynek viselője a legfelső öre a büntetőigazságszolgáltatásnak, még fokozottabban kell kifejezést találnia a büntetőjog specialitásának. Elmúlt az a kor, amelyben a büntetőbíráskodást alsóbbrendű jogász tevékenységnek minősítette a köztudat, állítólag azért, mert a büntetőjog kodifikáltsága könnyebb feladatot ró a büntetőbíróra, valójában, bár talán öntudatmögöttesen azért, mert a polgári jogszolgáltatás főképpen vagyoni értékek felől dönt, a büntetőgyakorlatban pedig rendszerint csak az alsóbb néposztályok élete és szabadsága forog kockán. Ma már mintha múltban volna az az uzus, amely a gyengébb képességű bírakat büntetőtanácsoknál helyezte el. Ezzel azonban a büntetőjog nem érheti be. Elismerést igényel az az elvi álláspont, hogy üresedésbe került állások betöltésénél a szakszempontról előbbre való a hivatali rangsornál. Nem lehet tehát egyéni érdemeket annak a mindent felülmúló állami érdeknek rovására jutalmazni, hogy csak a *right man* lépjen elő, a nélkül, hogy a *right place* is megfelelő méltánylásban részesülne. Még az oly átfogó jogász elméknek a példája, mint aminő Oberschall Adolf vagy Vavrik Béla volt, sem menti az eltérést, mert a Kúriának büntetőjogi gyakorlata, Csemegi Károly irányító befolyásának megszüntése óta, sajnos, nem fejezi ki azt a haladást, amely a büntetőjog tudományában és ennek hatása alatt a törvényhozásban is megállapítható. Még Vargha Ferenc koronaügyésznek irányításra hivatott kriminalista ingeniuma sem volt képes e hiányt teljesen pótolni. Épp ezért remélhetőleg a jövőben méltánylásra fog találni a jogos követelés, hogy a büntetőigazságszolgáltatás sajátos természete ne csak jelképiesen, hanem tartalmilag is megtestesüljön a főbb bíróság büntetőjogi vezetésében.

— **Adalék egy meghozandó jogegységi határozathoz.** A kir. Kúriának közpolgári ügyekben alakított jogegységi tanácsa a közel jövőben dönt abban a kérdésben, hogy abban az esetben, ha a kielégítési végrehajtást a perköltség erejéig a Pp. (1912. évi L. IV. tc.) 18. §-a alapján a pernyertes félnek az ügyvédje kéri, beszámíthatja-e a végrehajtást szenvedő a perköltségbe az őt a pervesztes fél ellen már korábban hozott bírósági határozat alapján megillető követelését?

Egyes jogszabályok, jogelvek helyessége vagy helytelensége a konkrét esetre való alkalmazáskor tűnik ki.

Egy ily konkrét esetről szólnak e sorok.

A felperes bizonyos összegű tőke megfizetése és annak kimondása iránt indít keresetet az alperes ellen, hogy bizonyos ingókra megtartási jogot gyakorolhat. A felperes keresetében kimutatja, hogy a tőke követelése az érvényesített tőkekövetelést jóval meghaladja, nagyobb összeget keresetbe azért nem vesz, mert a követelése az alperesen behajthatatlan; oly összeg erejéig indít csak keresetet, amennyi azon ingók értékének megfelel, amely ingókra a megtartási jogot érvényesíti. Ezen kereset alapján a kir. törvényszék az alperest a keresetbe vett tőkében marasztalja, a megtartási jog érvényesítése iránti keresetével azonban a felperest elutasítja. Az elsőbíróság a tőkekövetelés fennállását is tagadó alperest részperköltségek fizetésére kötelezi. A felperes a keresetnek elutasító része ellen fellebbezéssel, majd a kir. ítélőtábla helybenhagyó ítélete ellen fellebbezésalattal él, amely utóbbi szintén sikertelen marad. A fellebbezési és felülvizsgálati bíróság a felperest fellebbezési és felülvizsgálati költségek fizetésére kötelezi. Ezen ítéletek után a felperes kérvénnyel fordul a kir. törvényszékhez, amelyben bejelenti, hogy a megítélt fellebbezési és felülvizsgálati költségekbe beszámítja ezeket a költségeket sokszorososan meghaladó és a kir. törvényszék által megítélt tőke, kamat és költségkövetelését. Az alperes perbeli képviselője a saját nevében a fellebbezési és felülvizsgálati költségek erejéig kielégítési végrehajtást kér. A kir. törvényszék a már említett kérvényre tekintettel, a végrehajtás elrendelése előtt meghallgatást rendel el annak a kérdésnek tisztázására, hogy az alperes a maga részéről eleget tett-e az ítéleti marasztalásnak. A végrehajtást kérő perbeli képviselő az érdemleges válaszáért megtagadja, hangsúlyozza, hogy őt a kérdés nem érdekli, önálló végrehajtási joga alapján kért végrehajtást, követelésébe az alperes ellen fennálló követelés be nem számítható. A kir. törvényszék a kir. Kúriának a Polgári jogi Határozatok Tárába 710. sz. a. felvett Pk. V. 8057/1926. sz. végzésére is hivatkozással, a kielégítési végrehajtási kérelmet elutasította, kifejezve a beszámíthatóság megengedettségével melletti álláspontját. A felsőbbbíróságok a kir. törvényszék végzését helybenhagyták.

Az esetet azért közöljük, mert ha a jogegységi tanács a felvetett kérdést nemlegesen döntene el, a jogegységi határozat kötelező erejénél fogva ily esetben el volna rendelő a végrehajtás. Ez esetben nem kisebb igazságtalanság történnék, mint az, hogy a pár ezer pengő követelését az alperesen behajtani nem tudó felperes fizessen még párszáz pengőt az alperes ügyvédjének.

Ez nem lehet igazságos.

A fentebb ismertetett esethez hozzáfűzhetjük még, hogy a felperes külföldi volt. Jogszolgáltatásunk hírnevének veszélyeztetésére volna alkalmas, ha az a hír terjesztődne a világban, hogy itt a pervesztes fél az alperessel szemben fennálló tartozását az alperes követelésébe be nem számíthatja. Nehéz volna megérteni, hogy ez azért történik, mert a költségek az ügyvédet illetik meg.

E sorok írója az ügyvédi jogok védelmének legmesszebbmenően híve. De a védelem nem lehet oly messzire, hogy mások jogait sértse.

E sorok írójának célja csak az volt, hogy e kirívó esetre felhívja a figyelmét azoknak, akiknek bölcs megítélése alá bocsátja a törvény e kérdés eldöntését.

Dr. H. J.

— **A Dárday Törvénytár Hiteljogi Gyűjteménye, a Dárday—Szentirmay—Angyal: Igazságügyi Törvénytár.** A Dárday Törvénytár vonzó ereje és nélkülözhetetlensége a magyar jogászvilág és a gyakorlati élet minden tényezője előtt közismert. Ez a kitűnő gyűjtemény az élő jogot teljességében magában foglalja, a legpraktikusabb és legtökéletesebb foglalata a törvényeknek és a rendeleteknek. Kilencedik kiadásban jelenik meg most már az *Athenaeum* pompás kiállításában ez a kitűnő gyűjtemény, mely nemcsak elméletileg kimagasló, de fölülte gyakorlati összeállításával és zsebkönyvszerű használhatóságával felülmúlja az eddigi nyolc kiadását. Néhány hónappal ezelőtt jelent meg az új kiadás első kötete, amely a magánjogi törvények gyűjteményét tartalmazta, most pedig a *hiteljogi* rész hagyta el a sajtót. *Dr. Dárday Sándor* belső titkos tanácsos és *dr. Szentirmay Ödön* a kir. Kúria bírójának, büntetőjogi részét illetően *dr. Angyal Pál* egyetemi tanár szerkesztik ezt a gyűjteményt. A hiteljogi részt is *dr. Szentirmay Ödön*, a kiváló jogász rendezte sajtó alá. E kötet a hiteljogi élet minden ágára kiterjed. Felöleli a kereskedelmi-, ipar- és munkajogot, a legújabb áruüzleti szokásokat, az áru- és értéktőzsde szabályait, a pénzügyi és bankügyi szabályokat, a legújabb vasúti üzletszabályzatot a végrehajtási határozományokkal, valamint a vasúti új áru fuvarozási nemzetközi egyezményt, mindenütt az idevonatkozó régi szabályokra is utalással. Ez, az egész hiteljogot átölelő tételes anyag a *dr. Szentirmay Ödön* megszokott rendkívüli alapos-sággal, minden részletre kiterjedő figyelemmel, a gyakorlati élet igényeivel számoló csoportosítással van feldolgozva és azt a biztos megnyugvást adja mindenkinek, aki a fennálló tételes szabályokról e munka segítségével óhajt tájékozást szerezni, hogy minden tekintetben teljes, kimerítő, feltétlenül megbízható felvilágosítást kap. *Dr. Szentirmay Ödön* nagy hálára kötelezte nemcsak az elméleti és gyakorlati jogászközönseget, hanem mindenkit, akinek a hiteljogi szabályok megismerésére szüksége van, azzal, hogy a gyűjtés és feldolgozás fáradságos munkájára vállalkozott. *A mű alapos, könnyen áttekinthető és világos rendszere* biztosítja annak állandó értékét és használhatóságát. Ez a kitűnő gyűjtemény a magyar törvénykiadások között a legtekintélyesebb és amikor a Dárday kilencedik kiadása a könyvpiacra kerül, akkor e nagyszerű mű csak folytatja eddigi hódító útját és növeli eddigi sikereit. A 902 oldalas, csinos, tartós, egészvászonkötésben megjelent mű ára 24 pengő.

— **Két veszélyes üzem (vasút és gépkocsi) találkozásából előállott kár három év alatt elévül.** A kir. Kúria P. II. 6544/1928. sz. ítélet szerint: «A bírói gyakorlat a vaspályáknak az 1874: XVIII. tcikkel a halál vagy testisértés esetén megállapított tárgyi felelősséget a vaspályák által okozott dologi károkra is kiterjesztette. A törvény 9. §-ban meghatározott három évi elévülési idő tehát a dologi károk iránt támasztott kártérítési követelésekre is kiterjed. Ez a határidő áll akkor is, ha a kár két veszélyes üzem (vasút- és gépkocsi) találkozásából állott elő». (Ezen elvi jelentőségű ítéletet részletesen közli legközelebbi Magánjogi Döntvénytár mellékletünk.)

— **A minden nap ismétlődő becsületsértés nem jogosítja fel az alkalmazottat az azonnali kilépésre.** Ezek alatt közli a Jogtud. Közlöny folyó évi 21. száma a Szemle rovatában a Bpesti kir. ítéletablának P. VI. 1654/1929. számú ítéletét, amely azt mondja ki, hogy ha az alkalmazott hosszabb időn át tűrte, hogy főnöke mindegyre becsületsértéssel illesse, nem tekinthető éppen az utolsó sértés oly súlyosnak, hogy azonnali felmondással élhessen.

Ez a döntés némileg érthetetlen. Azt akarja-e mondani, hogy ha a főnök csak *egy* ily mély sértést követett volna el, akkor az alkalmazottnak meglenne a felmondási joga? De mivel a főnök sok ily sértést követett el, akkor már mentesítve van, úgyhogy e miatt vele szemben már a felmondás nem foghat helyt? És az alkalmazott naponta tűrni tartozik a főnöknek ezt a bánásmódját? És meddig? Azért, hogy nemcsak egyszer, hanem többször lett az alkalmazott mélyen megsértve, elvesztette-e igazán e címen való azonnali hatályú felmondási jogát? Az ítélet előtt lebeghetett a megbocsátás homályos fogalma. Ha ez így is volna, nem lehet megbocsátást konstruálni az utolsó mély sértésnél, mert ezt már nem tűrte el az alkalmazott, ezt nem «bocsátotta meg!» Vagy köteles lett volna ezt is megbocsátani? Vagy tartozott volna a kilátásba helyezett «pofonütést» be is várni?

Az ítélet jogilag nehezen indokolható meg és nyilván nem is számol a mai viszonyokkal. Nem kell megbocsátásra gondolni akkor, mikor az alkalmazott kénytelen sokat eltűrni, mert ha állását mindjárt otthagyná, tudja, hogy új álláshoz jutni majdnem lehetetlen a mai viszonyok közt. Ha ily mostoha helyzet dacára már tűrhetetlennek tartja a bánásmódot és törvényes jogával él, akkor a jog érvényesítésének helyet kell adni. Az ítéletet ezért aggályosnak tartom.

Dr. Schuster Rudolf.

— **Kétféle kártérítési kamat megítélése főadós és készfízető-kezes ellen.** A kir. Kúria P. VI. 7891/1927. sz. ítélete szerint: «Az a körülmény, hogy nagyobb kártérítést ítélt meg a bíróság abban a perben, amelyet a felperes a főadós ellen indított, nem akadályozza annak, hogy a jelen perben önálló elbírálást nyerjen az, vajjon a felperes a jelen per alperesétől is ugyanolyan késedelmi kártérítést követelhet-e, mint amelyet részére főadós ellen megítéltek. Az önálló elbírálásnak nincs akadályozása azért, mert az előző perben az alperes nem szerepelt. A készfízető kezes pedig a közvetlenül ellene indított perben oly kifogásokkal is élhet, amelyeket a főadós a pusztán vele szemben indult korábbi perben nem érvényesített».

— **A magyar illetékjog.** Az érvényben lévő bélyeg- és illeték-szabályok és azok joggyakorlata, két kötetben. Írták: *dr. Klug Emil* ügyvéd és *dr. Sárffy Aladár* közg. bírósági elnöki titkár. Előszóval ellátta: *Benedek Sándor*, a közigazgatási bíróság másod-elnöke. Grill Károly könyvkiadó cég kiadása. Az 1927. évi V. tc. felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy a vagyontörvények, az okirati, a törvénykezési, a közigazgatási illetékekre és díjakra vonatkozó jogszabályokat külön hivatalos összeállításokban kiadhassa. Két éven keresztül folyt a serény munka a minisztériumban, az érdekképviseletekben és a szakkörökben ezen hivatalos összeállítások előkészítésére, de a kodifikáció, melyet feszülten vártak mindenfelé, úgy látszik, egyhamar mégsem kerülhet megvalósulásra. Ezért vált aktuálissá ezen munka, mely felöleli úgy a törvényekben, mint a rendeletekben foglalt összes jelenleg hatályos illetékügyi jogszabályokat szószinterint szövegükben, azok magyarázatát és az egyes törvényszakaszokhoz bedolgozva a kir. közigazgatási bíróságnak teljes joggyakorlatát.

Szerzők az anyag áttekinthető és egyszerű ismertetésére és tárgyalására különös gondot fordítottak és könyvük nemcsak a jogászvilágnak, hanem a közgazdasági köröknek és az egész jogkereső közönségnek gyors és biztos tájékoztatást nyújt és megkönnyíti a törvény gyakorlati alkalmazását is a magyar illetékjognak egész bonyolult területén. Az áttekintést pontos *tartalommutató és kimerítő betűrendes tárgymutató* biztosítja. A kétkötetes munka ára egészvászonkötésben 60 pengő.

— **Ügyvédi zsebnapló az 1930. évre.** Dr. Fränkel Pál szerkesztésében ennek a kis könyvecskének immár ötödik évfolyama hagyta el a sajtót. A bejegyzésekre szánt és heti áttekintést engedő naplórészt a tudnivalók közlése követi, amelyek a fórumon eljáró ügyvédnek a mindennapi munkájában hasznos szolgálatára lehetnek. Tartalmazza az illetékek, peres és perenkívüli ügyvédi költségek skáláját az alkalmazási szabályokkal, a budapesti és pestvidéki törvényszékek területén levő összes bíróság kalauzát stb. Az elegáns vászonkötésben megjelent könyvecske ára 2 P és 40 fillér és a kiadónál (Rónai Miksa, Budapest, V., Alkotmány-u. 10. szám) kapható.

— **Új könyvek.** *Eckhardt Ferenc*: A Habsburg-Lotharingiai-ház családi törvénye. — *Dr. Székely György* újpesti ügyvéd: A Jelzálogjogról szóló 1927:XXXV. tc. Az életbeléptető telekkönyvi, végrehajtási és illetékügyi rendeletek teljes szövegével. — *Dr. Székely Emil*: Kartel és Politika.

— **Inhalt.** *Dr. W. Könnig*: Das Umwertungsgesetz und die Wirtschaftskrise. — *Dr. S. Holitscher*: Gesetzenwurf über den Urkundenzwang. — *Dr. M. Kelemen*: Ist eine Reform unseres Aktienrechtes notwendig? — *Dr. K. Csorna*: Die Alimentation der Minderjährigen in der Gerichtspraxis und im Entwurf des U. B. G. B. — *Dr. D. Gál*: Die vermögensrechtlichen Wirkungen der Auflösung der Ehe und die Todeserklärung. — *Dr. E. Bernfeld*: Tränen zufolge der erstinstanzlichen Urteile. — *Gerichtsrundschau*. *Dr. E. Munkácsi*: Neuere Stellungnahme unserer Obergerichte zu einzelnen Hauptfragen des Stiftungsrechtes. — *Rundschau*. — *Spruchbeilage*.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér, állástkeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Fővárosi körzetben több mint negyedszázados multú ügyvédi iroda társulási vagy átvételi lehetősége iránt érdeklődő ajánlata kiadóra «Dunaparti járási központ» jellegre kéretik. 369

FORDÍTÁSOKAT magyarból franciára

szavatolt pontos, tudományos és irodalmi nyelven vállal francia újságíró

Librairie Française, IV., Irányi-utca 18.

Telefon: 837-65.

Ugyanott minden szakkönyv kapható 368

Mindennemű

természettani, természettajzi és chemiai tanszert, valamint tudományos műszert

legelőnyösebben szállít

CALDERONI
mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 856-17.)

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

A BUDAPESTI KERESKEDELMÉI ÉS IPACKAMARA
KÖZGAZDASÁGI ARCHIVUMA.

1929 DEC. - 4.

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Olchváry Zoltán*, a debreceni kir. ítélőtábla elnöke: A törvénykezés egyszerűsítése. — Szükséges-e békebírók létesítése: I. *Dr. Hetényi József* budapesti törvényszéki bírósági elnök; II. A Budapesti Ügyvédi Kör ankétje. — *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd: Törvénytelen gyermek elismerése. — *Dr. Fürst István* budapesti ügyvéd: A védő érintkezése letartóztatott védettjével. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. XXII. 10. — Hiteljogi Döntvénytár. XXII. 10. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXII. 10. — Tartalommutató a Perjogi Döntvénytár XIV. kötetéhez.

A törvénykezés egyszerűsítése.

Ha visszatekintünk a lefolyt másfél évtizedre, akkor azt látjuk, hogy a minden idegszálat megerőltető küzdelmes munkában hasonlatos volt — és ma is hasonlatos — a magyar bíró helyzete a mértföldszéles vizeken úszó emberéhez, akit sűrű és veszedelmes hinárok gátolnak haladásában.

Hosszú éveken át a nélkülözés, a gond, a hozzátartozók és az egész nemzet sorsa feletti aggodás hinárjaival kellett megküzdeni. De talán még ezeknél is nagyobb mértékben gátolták és gátolják a bírót az igazság kiszolgáltatásában az évtizedek óta felgyülemlett célszerűtlen és bonyolult eljárás szabályok és rendelkezések kegyelmeinek a hinárjai, amelyeknek akadályain gyakorta csak füldekolva lehetett átvergődni.

S amikor roskadozunk a nehéz teher alatt, amaz állandó törekvésünk jutalmául, hogy a bíraskodás színvonalát emeljük vagy legalább változatlanul fenntartsuk: sűrűn kell hallanunk bürokratikus körökben is sajnálatosan elterjedt, egyszerűen odavetett, szemrehányás és lekicsinylés jellegével bíró oly értelmű kijelentéseket, hogy az igazságügyi személyi kiadások a külföldhöz viszonyítva aránytalanul nagyok; azokat tehát egyszerűen csökkenteni kell.

Az eféle bírálatoknak a kir. bírakat érintő célzatával e helyütt nem foglalkozom, mert a bírák túlterheltsége ma köztudomású s ezen a bírák nem, hanem csak a viszonyok javulása és a törvényhozás segíthetne.

Éppen az a kérdés azonban, hogy mikép lehetne a bírák munkaterhén könnyíteni s ezáltal az állami kiadásokat csökkenteni a nélkül, hogy az egyik legfontosabb közérdek: az igazságszolgáltatás jósága szenvedjen? ez ugyanis olyan feltétel, amelynek a pénzügyi szempontokat — ha csak Balkán állammá nem akarunk süllyedni — alá kell rendelni. Mivel pedig a bíróság olyan tehermentesítésnek, amely más hatóságok újabb megterhelésével járna, pénzügyi szempontból mi jelentősége sem volna, másrészt közérdekből sem lenne kívánatos, mert — azt hiszem — vita nélkül el lehet fogadni azt a tételt, hogy a bírói teendőik mai bármely csoportját legjobban mégis csak a bíróság képes ellátni: nyilvánvaló, hogy akár pénzügyi, akár igazságügyi szempontból vizsgáljuk a helyzetet, ezidőszerint csakis a törvények egyszerűsítésében kell legelőször is a megoldást keresnünk.

Hogy milyen módszert alkalmazzunk? Ennek eldöntése előtt minden oldalról meg kell vizsgálnunk a mai helyzetet.

Elsősorban meg kell állapítanunk, hogy a bíróság munkaterhének szaporodása, vagyis a perek és perenkívüli ügyek számának állandó jellegű emelkedése nem egyedül a törvények bonyolultságára vezethető vissza, mert ennek okai többek között az erkölcsöknek a háború következményeképp észlelhető eldurvulása, a trianoni határok által okozott nyomorúság, a kereseti lehetőségek megromlása, az elszegényedés, eladósodás, amelyek maguk után

vonják a kötelezettségek elmulasztását, perek indítását, kényszer-egység, végrehajtási eljárásokat, jelzálogi bejegyzéseket stb.

Ezeket az okokat csupán igazságügyi törvényekkel megszüntetni nem, vagy csak részben lehet. S mindaddig, amíg a viszonyok teljes javulása be nem következik: a bírói létszám sem lesz leapasztatható oly mérvben, hogy a kedvező viszonyok között élő nyugati államok létszámával arányos legyen.

Ezek után oly célból, hogy az egyszerűsítés helyes módszerét és terjedelmét megállapíthassuk, a továbbiakat illetően azt kell vizsgálni tárgyává tennünk, hogy

1. milyenek is voltaképpen a mi újabb tételes szabályaink (törvényeink és rendeleteink)?

2. milyenné vált azok alkalmazása következtében a bíró feladata? mily nehézségekkel küzd s mily többlet-, illetve szükségtelen munka halmozta el?

3. milyen hatással volt újabb törvényalkotásunk a felekre és képviselőikre?

4. eddigi tapasztalataink eredménye szerint mik volnának legsürgősebb kívánalmak a jó igazságszolgáltatásnak, amelyek mint mellőzhetetlen előfeltételek az egyszerűsítésnél szem előtt nem tévesztendőek?

5. mi lenne ezidőszerint az ideiglenes bár, de sürgős gyakorlati megoldás? vagyis mely törvényeinket egyszerűsítsük azonnal s jövőben mely eljárást kövessünk a törvények alkotásánál?

A három első kérdést — kapcsolatuknál fogva és rövidség okából — együttesen tárgyalva, elsősorban meg kell állapítanunk, hogy anyagi törvényeink részben idegen szelleműek, részben pedig aprólékosan részletesek, s úgy ezek, mint eljárási szabályaink bonyolultak, minélfogva gyakorlati alkalmazásuk egyaránt nehézkes. Különösen nehezebbé vált a bíró munkája az indokolási kötelezettség kiterjesztése folytán, ami egyfelől a kazuisztikus szabályoknak, másfelől a felülvizsgálati eljárás célszerűtlen formáságainak a következménye; a törvényalkotás nem számolt kellően a hazai életviszonyokkal s főleg azzal, hogy mily terhet rak a bírák vállaira; s hogy a nagyterjedelmű és aprólékosan részletes tételes szabályok kevésbé alkalmasak a felek perlekedési hajlamainak csökkentésére s a visszaélések meggátlására, valamint az olcsó és gyors igazságszolgáltatás előmozdítására.

Megelégedtünk azzal, hogy a fokozatos fejlődés elvének mellőzésével modern kódexeket ültettünk át, amelyek magas színvonalú alkotásoknak tekinthetők ugyan, de csakis elméleti szempontból.

A magyar bíró legkiválóbb tulajdonsága ősidőktől fogva az éles ítélőtehetség volt, amely őt a jogalkotásra is kiválóan alkalmassá tette, ha annak szüksége felmerült. Épp ezért a kilencvenes évekig (kb. a S. E. törvény hatálybaléptéig) bírói határozataink a döntés helyességével tűntek ki. Azóta újabb törvényeink alkalmazásának ideje alatt ezen a téren inkább stagnáció állott be; jelentékeny haladás csak a határozatok indokolásának jogászkioldozása tekintetében észlelhető. Ez azt tanúsítja, hogy az újabb törvényalkotás a bíró kezét mind szorosabbra kötötte, az ítélkezésben való önállóságát és szabadabb mozgását csökkentette és inkább a törvény szócsövének szerepére igyekezett szorítani.

Másfelől kétségtelen, hogy nemcsak a bírák igazodtak el nehezen a bonyolult tételes szabályok útvesztőjében, hanem a felek és képviselőik is sokszor tévelyedtek el bennük. Ennek következménye az lett, hogy azok a felek is, akiknek valóban igazuk volt, óvatosságból igyekeztek mindama szabályokat belevonni a jogvitába, amelyről akár a legtávolabbi vonatkozás lehetőségét is fel-

ismerni vélték; azok a felek pedig, akik a per elhúzására vagy a per kockázatos kimenetelében reménykedve, az igazság elhomályosítására törekedtek, ebből a célból valóságos bujkálást vittek véghez a szövevényes eljárási és anyagi szabályok tömkelegében. Szóval a perekben ma a felek a legszélső határig kimerítenek minden bizonyítékot és minden védelmi lehetőséget; így nemcsak a törvények váltak bonyolultakká, hanem a perek is, minélfogva nehezebbé vált a helyes ítékezés s még nehezebbé az indokolás.

A bíró ugyanis e tekintetben úgyszólván ki van szolgáltatva a felek tetszésének, mert a tényállást szabatosan nem is állapíthatja meg az összes bizonyítékok egyenkénti külön részletezése és kimerítő mérlegelése nélkül, a jogi döntés helyessége pedig megkívánja, hogy a bíró az összes felhívott jogszabályok alkalmazása vagy mellőzése kérdésében elfoglalt álláspontját tüzetesen megindokolja. Példakép arra nézve, hogy a formai és tartalmi tekintetben is szabatos indokolás terjedelme voltaképpen a felektől függ, utalok arra, hogy a kir. Kúria legutóbb egy polgári per felülvizsgálata alkalmával kénytelen volt egy 36 oldalra terjedő feloldó végzést hozni. El lehet képzelni, hogyha a felek továbbra is eddigi magatartásukat követik: milyen lesz a fellebbezési bíróság újabb ítéletének a terjedelme.

Vitatható, hogy a bíróságok a törvénytárgyarázatnál több önállóságot is tanúsíthattak volna s lehet, hogyha minden elsőbíró kezdettől fogva egy kúriai bíró képzettségével és tapasztaltságával rendelkezett volna, a törvények gyakorlati alkalmazásánál jobb eredményt érhetünk volna el; de viszont áll az is, hogy a törvényhozásnak előzetesen mérlegelni kell az életviszonyokat s ezekkel kapcsolatban a bírói kar teherbíróképességét is.

Hogy a törvényalkotás a gyakorlati szempontokat miért nem mérlegelte helyesen, arra szükségtelen kitérnünk (erre nézve egyébként a Jogt. Közlöny 1915. évi 49. és 1916. évi 2-ik számában megjelölt bírálataimra utalok) s ezúttal elég, ha a fennebbieket alapján is megállapítjuk, hogy újabb törvényeink a felek perlekedési hajlamát nem csökkentették, inkább annak növekedését mozdították elő.

Áttérve már most a jó igazságszolgáltatásnak ama követelményeire, amelyek az egyszerűsítésnél szem előtt tartandók s azzal kapcsolatban a lehetőség szerint meg is valósítandók s így kiindulási pont gyanánt is tekintendők, ezeket a követelményeket az alábbiakban sorolom fel:

1. a törvényszéki egyesbíráskodás intézményének (amely nem volt egyéb, mint az egyszerűsítés egyik ideiglenes, de be nem vált módja) megszüntetése;
2. a hármás bírói fórum, vagyis — bizonyos értékhatárokon felül — a kétfokú fellebbevitel fenntartása;
3. a perlekedési hajlam és a könnyelmű hitelezés csökkentésére vonatkozó intézkedések;
4. az eljárás gyorsítása és olcsóbbá tétele;
5. az összes bíróságok s legelső sorban különösen a kir. Kúria munkaterhének csökkentése.

Ily szempontokból kiindulva, most már azt kell kutatnunk, hogy ideiglenes, de azért lényeges könnyítést tartalmazó megoldásként mely törvényeinket egyszerűsítsük s mily módszert alkalmazunk.

Sürgős segítségre és intézkedésre lévén szükség, az anyagi törvények átdolgozásával vagy új kódexek alkotásával az egyszerűsítést kezdeményezni nem lehet. Újabb törvényeink hatályba lépése kivétel nélkül nehézségeket és munkaszaporulatot okozott, nem volna tehát célszerű a mai nehéz időben, égető szükség esetét kivéve, újabb és újabb anyagi törvényekkel fokozni az eddigi tételes szabályok bonyolultságát. Nincs szükségünk oly törvényekre, mint pl. amelyik az ingójelzálogról szól; egyébként pedig a jövőben inkább kerettörvények alkotása lenne helyénvaló.

Ellenben szükség volna rövidesen oly tételes szabályok alkotására, amelyek a könnyelmű hitelezést és az uzsora elburjánzását gátolnák és amelyek az üzleti élet tisztességének védelmére szolgálnának.

Ezekhez képest az egyszerűsítést az eljárási szabályokon és pedig első sorban a Pp. szabályain kell megkezdenünk. Új intézmények felállítását azonban ebben a keretben is kerülnünk kell, mint pl. a békebíró intézményével való kísérletezést is, mert az kétségen kívül vagy mélyen leszállítaná az igazságszolgáltatás szintjét, vagy pedig semmi megtakarítással nem járna. Az egyszerűsítésnek okszerűnek kell lenni; vagyis a gyakorlati tapasztalásokon

és az életviszonyok alapos ismeretén kell alapulnia s nem szabad a mulhatlanul szükséges terjedelmet meghaladnia. Éppen azért arra kell törekedni, hogy a perjogi szabályok lényegét az egyszerűsítésnél csak annyiban érintsük, amennyiben a célszerűség azt mulhatlanul megköveteli.

Mindezek figyelembevételével az eljárási szabályok egyszerűsítésére vonatkozó halaszthatlan konkrét javaslatokat az alábbiakban körvonalazhatjuk.

1. A tehermentesítés legegyszerűbb keresztülvitele s a békebeli állapotokhoz való közeledés első sorban a bírói hatáskör újabb szabályozását igényli és pedig:

a) vagyoni perekben a járásbírói értékhatár a pénz vásárlóerejéhez képest a békebeli állapotnak megfelelő összegre mintegy 4—5000 P-re felemelendő (Pp. 1. §-ának 1. pontja);

b) a Pp. 1. §-ának 2. b—i) pont alatti rendelkezés akként volna megváltoztatandó, hogy az ott felsorolt perek nem az értékre tekintet nélkül, hanem csak 10,000 P-ben meghatározott értékhatárig tartozzanak a kir. járásbírói hatáskörhöz; bérleti és tartási pereknél egyévi bér vagy tartásdíj alapulvételével;

c) a Pp. 525. §-a akként módosítandó, hogy mindazokban a perekben, amelyekben a kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság dönt, ha további fellebbevitelt enged a törvény (1600 P értékhatáron felül), harmadfokon a kir. ítélőtábla jár el; a kir. ítélőtábla, mint fellebbezési bíróságnak ítéletei elleni harmadfokú bíráskodást pedig 3000 P-ben megállapítandó értékhatáron felül a kir. Kúria gyakorolja.

2. A pervezetés megkönnyítése s a perek elhúzódsának megátlása végett a bizonyítékok kellő helyen való előterjesztésére, az előkészítő iratok és fellebbeviteli beadványok beadására és áttekinthető megszerkesztésére (a tényállítások, bizonyítékok és jogi álláspont külön felsorolására és elkülönített indokolására) vonatkozó szabályok szigorítandók.

3. A kir. törvényszéki egyesbírói intézménynek végeredményben munkaszaporulat nélküli megszüntetése céljából (ami nagyrészt már a polgári perbeli értékhatárok felemelésével elértnek) kimondandó volna, hogy a kir. törvényszék, mint elsőfokú polgári bíróság, a tárgyalás megtartását és a bizonyítás felvételét a tanács egyik tagjára (az előadó bíróra) is bízhatja; vagyis tanácsban csak az ítéletet köteles meghozni.

4. Ugyanezt a célt szolgálná a törvényszéki büntető egyesbíró hatáskörébe utalt bűnperek túlnyomó részének (testi sértések és lopások stb., amennyiben egyévi időtartamot meghaladó börtönbüntetés alkalmazásának esete nem forog fenn) a járásbírói hatáskörbe való átutalása.

5. A Pp. 513. §-a kiegészítendő azzal a rendelkezéssel, hogy a kir. ítélőtábla is szóbeli tárgyalás kitézése nélkül (nyilvános előadás útján) intézze el a kir. törvényszék ítélete elleni fellebbezést, ha a per tárgyának az értéke 3000 P-t meg nem halad.

6. A felülvizsgálati eljárás helyett, annak eltörlésével, a fellebbezés volna megengedendő (egyelőre csak a polgári szakban) a nyilvános előadás szabályai szerint azzal, hogy a harmadfokú bíróság szükség esetén *belátása szerint* szóbeli tárgyalást is tarthat, a feleket személyesen is meghallgathatja, a bizonyítást részben vagy egészben közvetlenül kiküldöttje vagy az alsóbíróság útján megismételheti vagy kiegészítheti.

7. A fellebbezési illetékszabályok akként volnának megállapítandók, hogy a másodbíróság ítélete ellen fellebbező fél abban az esetben, ha fellebbezésében kifejezetten a jogi döntés helyességét támadja meg, a fellebbezési bélyegnek csak a felét legyen köteles leróni.

8. A kir. járásbírói hatáskörök tehermentesítése céljából, valamint a perlekedési hajlam és a könnyelmű hitelezés csökkentése érdekében, végül szociális szempontokból

a) a fizetési meghagyásos eljárásra s az azokból keletkezett perekre vonatkozó szabályok akként módosítandók (illetve a Pp. 425. §-a alóli kivételkép megállapítandó), hogy 50 P értékhatáron alul az adós csak a felmerült bélyegköltésben és a netán okozott készkiadásokban marasztalható; úgyszintén intézkedés teendő az iránt, hogy a 100 P-n alóli megítélt követelések végrehajtási költségei apasztassanak; továbbá

b) a magánvádra üldözendő vétségi ügyekben a feljelentés bélyegkötelezettsége (2—3 P) megállapítandó.

9. A Pp. 506. §-a a fellebbezési bíróságok tehermentesítése céljából módosítandó és újra szövegezendő akként, hogy az ügy

akkor is visszautasítható legyen az elsőbíróshoz, ha ez helytelen jogalapon döntött (pl. csak elévülés vagy kereseti jog hiánya okából utasította el helytelenül a keresetet).

10. Bűnügyekben az ítéletek szerkesztése egyszerűsítendő; az elkövetési cselekmény szabatos meghatározása csupán az indokolásban adandó elő. Végül az ügyészégi megbízotti intézmény és a külön vádtnács eltörölendő.

Ezek a főbb vonásokban felsorolt és múlhatlan szükséges rendelkezések csak a bírói hatáskört és a polgári harmadfokú (felülvizsgálati eljárást) módosítanák lényegesen.

Az elsőre azonban az egyszerűsítés indokán felül azért van szükség, mert a hatáskörnek ilymódon való szabályozása állana összhangban bírói szervezetünkkel és mert a jogegység megóvásának ez a legbiztosabb, sőt azt lehet mondani: egyedüli módja.

Ami pedig a (polgári) felülvizsgálati rendszerünket illeti: ennek merevsége, célszerűtlen és bonyolult rendelkezései s az azok által okozott szükségtelen munkatöbblet megszüntetése gyökeres orvoslást kíván. Ugyanis a felülvizsgálati rendszer csak akkor volna nehézség nélkül fenntartható, ha a felülvizsgálat kizáróan a jogkérdésre szoríthatnák. Ez azonban *ma még* az igazságszolgáltatás általános és igen fontos érdekeire nézve kockázatos kísérlet lenne, míg az általam javasolt mód az eddigi fellebbezési eljárásban is lefektetett helyes perjogi elveken alapul; gyakorlati alkalmazása pedig egyszerűségénél és természetességénél fogva nehézségbe egyáltalán nem ütköznék.

Azt a rendelkezést, amely szerint az 50 P-n aluli követelések behajtási költségei apasztandók s az adós terhére még a netán igénybevett ügyvédi képviselő díja sem róható: a fennebb már röviden érintett szempontokon kívül az ügyvédi etika is követeli. Az ily képviselő különben sem jár számbavehető és olyan díjazással, amely az ügyvédi munkának érdemszerinti ellenértéke lehetne s e mellett számos esetben ártalmára szolgál az ügyvédi kar jó hírnevének. De minden erre irányuló vitát elnémít a legszegényebb néposztály szociális érdeke, amely ennek a legalacsonyabban megszabott értékhatárnak a felállítását — nézetem szerint — halaszthatatlanul igényli.

Meg kell említenem még röviden, hogy egy *külön békebírói* új intézmény esetleges behozatalára a jelen időt tartom a legkevésbé alkalmasnak, mert éppen a törvények bonyolultsága az, amelynél fogva gyakorlatlan vagy esetleg egyéb tekintetben fogyatékosképességű békebíráktól sikeres alkalmazhatóság nem remélhető; azt pedig biztonsággal előre meg lehet állapítani, hogy a békebírák igazságszolgáltatásunk eddigi színvonalát fenntartani képtelenek lesznek, annál is inkább, mivel alig van mód arra, hogy velük szemben a felügyelet és ellenőrzés hatályosan gyakoroltassék, ami pedig elvégre is a megbízhatóság tekintetében támaszt aggályokat. A békebírói teendőket egyébként legeredményesebben s legolcsóbban a kir. járásbírók láthatnák el. Ezért nemcsak igazságügyi, hanem pénzügyi szempontból is valóban indokolatlan lenne most díjazott külön békebírákat alkalmazni. *Olchovány Zoltán.*

Szükséges-e békebírók létesítése?

— Az apróperek problémája.* —

I.

Reformtörekvések mindig voltak, vannak és lesznek és ez így van helyesen. A *quieta non movere* elvének diadalrajutása megállította volna az emberiség és az emberiség intézményeinek a fejlődését. A reformtörekvések általános jogosultságát tehát senki kétségbe nem vonhatja, de amikor a reformmal konkretizáltan állunk szemben, fel kell vetni a kérdést, hogy az újítás szükséges-e, mert újításra csak komoly szükség esetén és akkor szabad magunkat elhatározni, ha a reform haladást, fejlődést jelent. A másik, amire reform esetén fokozottan figyelniünk kell, az, hogy az újításnak nem ugrásszerűnek, hanem fejlődésszerűnek kell lenni és nem szabad a hagyományokkal való szakítást jelenteni.

A kisebb perek elintézési reformja a szükségszerűség erejével jelentkezik. Ez ebben a körben, az igen tisztelt urak előtt, bővebb indokolásra nem szorul. Ezen kisperek elintézésének lassúsága

és az a hatalmas munkateher, amellyel a bíróságnak meg kell birkóznia, a reformot szükségessé, kívánatosá, sőt sürgőssé teszi.

A reform egyik eleme tehát kétségtelenül fennforog.

A megvalósítandó reformnak azonban teljesen bele kell illeszkedni a polgári perrendtartásunkba, mert a polgári peres eljárást szabályozó 1911. évi I. tc. egyik legnagyobb szerű törvényhozási alkotás nemcsak a hazai, hanem külföldi relációban is. Vetélkedik az európai hírvő Klein Ferenc volt osztrák igazságügyminiszter mesteri törvényalkotásával és túlszárnyalja a német bírodalmi perrendtartást. Ennek bizonyítására meghaladja ezen előadás keretét; elég, ha utalok a német bírodalmi jogi folyóiratokra, amelyekben oly reformok megvalósítását célozzák, amelyeket a mi törvényünk helyesen, teljesen elintézett. Ha a külföldi perrendi reformtörekvéseket olvassuk, mindig büszkeséggel tekintünk a mi törvényünkre és meghatott tisztelettel gondolunk a törvény megalkotójára, halhatatlan mesterünkre: Plósz Sándorra.

Erre a teljes beilleszkedésre annál is inkább fel kell hívnunk az illetékesek figyelmét, mert élénk sajnálattal kell megállapítani, hogy a törvény életbelépte óta létesített újítások és itt elsősorban az egyesbíráskodásnak az egész vonalon való meghonosítására gondolok, csak szegény, megnyomorított hazánk szegénységével indokolható visszafejlődés képét mutatják.

* *

A békebíróknak az igazságügyminiszter úr ő nagyméltósága által megpendített eszméje nem jelentene szakítást a polgári perrendtartással annyiban, hogy — bár más formában — a perrendtartás is ismeri a békebírói intézményt.

A polgári perrendtartás XVI. címe szabályozza a községi bíráskodást. Ezen fejezetben elhelyezett 755. § jelöli ki azokat a közegeket, akik a községi bíráskodást gyakorolják, a 756. § szerint pedig a belügyminiszter a községi bíráskodás gyakorlására békebírókat nevezhet ki, ha eziránt a törvényben felsorolt hatóságok valamelyike folyamodik és oly egyént, aki megfelelő értelmi és erkölcsi kellekkel bír és a tiszt átvételére késznek nyilatkozik, javaslatba hoz; a törvény 757. §-a azután felsorolja azokat, akik békebíróvá nem nevezhetők ki és ezek közé tartoznak az ügyvédek lajstromába bevezetett ügyvédek és ügyvédjelöltek.

A törvényből megállapítható, hogy a községi bíráskodást gyakorlóktól a törvény nem kívánja meg, hogy bírói és ügyvédi képesítéssel bírijanak, hanem elégségesnek tartja a közigazgatási képesítést, sőt egyesektől, különösen a községi bíráskodást gyakorló békebíráktól, még ezt sem kívánja meg.

A békebíró tehát a törvényben nem ismeretlen, de annál ismeretlenebb az életben, mert legjobb tudomásom szerint a községi bíráskodás gyakorlása békebíró kinevezését a belügyminisztertől egy erre jogosult hatóság sem kérte.

A községi bíráskodás hatáskörébe tartozó pereket egyébként a Pp. 755. §-ában megjelölt hatóságok látják el, és pedig, állapítsuk meg őszintén, nem túlságosan nagy sikerrel.

Említettem már, hogy a tervbe vett békebírók nem ilyen, a törvényben említett bíróság, hanem olyan bíróság volna, amelyben az igazságszolgáltatást bírói és ügyvédi képesítéssel ellátott, a békebírói állásra kinevezett egyének látnák el.

Mielőtt arra végleges és röviden indokolt választ adnék, hogy szükséges-e ily békebírók létesítése, két kérdésre szeretnék kitérni.

* *

Előrebocsátom, hogy a kérdéssel nálunk irodalmilag, a békebírók egy-két kiváló hívétől eltekintve, alig foglalkoztak és csak azóta foglalkoznak vele többen, amióta a már említett igazságügyminiszteri nyilatkozat elhangzott. Azóta is azonban csak abból a szemszögből, hogy a súlyos ügyvédkérdés szempontjából milyen jelentősége volna. És noha a békebírók intézményének megvalósítása, szerény nézetem szerint, a sűrű köd távoli homályában rejtőzik, már csak pénzügyi okokból is, mert az nem kétséges, hogy az intézmény életrekelése személyi és dologi kiadásokkal járna, már azon vitáznak, hogy nyugalmazott ítélőbírák vagy ügyvédek neveztesse-e ki békebírákká.

Teljes megértéssel vagyok az ügyvédség nehéz helyzete iránt és vallom, hogy elsőrendű állami feladat, hogy minden elkövetessék, hogy ezen kitűnő, a közszabadságokat védő kar tagjainak tisztas megélhetése és gondtalan öregsége biztosíthatassék, de mégis úgy vélem, hogy annak a kérdésnek elbírálásánál, hogy a békebírói

* Részlet szerzőnek a Budapesti Ügyvédi Kör ankétján 1929. november hó 13-án tartott előadásából.

intézmény bevezettség-e, ezt a szempontot figyelmen kívül kell hagynunk.

Ennek az előadásnak nem lehet tárgya, hogy indítványokat tegyen az ügyvédkérdés gyökeres megoldására, de meg vagyok győződve arról, hogy az ügyvédeknek békebírákká való kinevezése az ügyvédség egyetemének helyzetén komoly javulást nem idézne elő. Vegyük csak Budapestet. Az ügyvédek létszáma a háromezret meghaladja. Ha a háromezer ügyvédből Budapestre, és most egy nagy számot mondok, 30 ügyvédet kineveznének békebíróvá, ez nem tenné az ügyvédség helyzetét olyanná, hogy bárki is azt mondhatná, hogy az ügyvédség helyzetén javított.

Én azt hiszem, — újból hangsúlyozva, hogy nem kívánok most javaslatokat tenni az ügyvédség helyzetének javítása érdekében — ha minden politikai tekintet félretételével mindenkit kizárnának ügyvédi funkció teljesítéséből, aki valamely ügyvédi kamarának nem tagja, — ami már csak jogszolgáltatási szempontból is áldás volna, mert nálam hivatottabbak állapították meg már, hogy mennyi áldatlan per forrása a jogtudatlan által szerkesztett szerződés — ha továbbá minden komoly jelentőségű közigazgatási ügyben kötelező volna az ügyvédi képviselő, ami a közigazgatási ügyek elintézését is nagyon megkönnyítené, sokkal többet használna, mint az ügyvédi létszámhoz viszonyított igen kisszámú ügyvédnek békebíróvá való kinevezése.

A békebírási felállításának kérdése az ügyvédség helyzetének kérdésével kapcsolatba hozatala tehát nézetem szerint mellőzendő.

* *

A másik kérdés, amire ki óhajtanék térni, hogy a szűkebb értelemben vett európai kontinensen van-e olyan békebírói intézmény, amelynek recipiálása érdemes.

Nem osztom azok nézetét, akik mindent átvennének, ami külföldi, ami Nyugateurópában bevált, mert a népek kultúrája sajátos fejlődést mutat és a jogszabályoknak, jogintézményeknek e sajátos és a nép lelkéből fakadó kultúrfoknak kell megfelelni. Nem minden jó, ami külföldi és különösen nem minden jó nekünk, mert elsősorban a hazai viszonyokra kell tekintettel lennünk.

Nem osztom azok nézetét, akik folyton óvnak bennünket a külföldi utánezéstől. Ha szolgálai utánezésről van szó, akkor igazat kell adni, de ha valami másutt jónak bizonyul és nálunk a meghonosítás előfeltételei fennforognak, az intézmény vagy jogszabály meghonosítását csak azért, mert külföldi, nem mellőzhetjük.

Európában három hatalmas nemzet vezet a jogintézmények megvalósításában és a jogszabályalkotásban. A német, a francia és az angol. A mi modern alapokra fektetett igazságügyi szervezeteink a német igazságügyi szervezethez áll közel.

Mindenekelőtt reámutatok arra a valamennyiünk által ismert tényre, hogy Németországban a békebírói intézmény nem létezik.

A Szigetországról, illetőleg annak békebírási ügyéről két okból nem kívánok szólni éspedig, mert ennek a hatalmas államnak viszonyai annyira elütnek a mi helyzetünktől, hogy a fejlődésnek egész különös képét mutató bírói eljárásból, bírói szervezetből praktikus eredményeket levonni nem tudunk, de meg azért sem kívánok erről beszélni, mert úgy tudom, hogy az angol joggal foglalkozó kiváló szakférfiú fog ugyanebben a körben az angol békebírási ügyéről előadást tartani.

Lássuk, mi van Franciaországban, a békebírói intézmény őshazájában.

Mielőtt a francia békebírói intézményt röviden ismertetném, engedtessek meg, hogy annak a szerény nézetemnek adjak kifejezést, hogyha perjogi reformra van szükségünk, Franciaország nem az az ország, ahonnan meríthetünk. A Code de procedure 1806-ban tétetett közzé, 1807. január 1-től van érvényben, azóta bizonyos bírósági hatásköröket megállapító értékhatáremelésektől eltekintve alig szenvedett változást, úgyhogy a francia perrendtartással foglalkozó kiváló jogtudósok: Tissier, Bentham, Dicey, Constant is elavultnak mondják a francia polgári perrendtartást.

Hogy a régiség, mondhatnám elavultság vádjá nem alaptalan, engedjék meg, hogy valamit elmondjak a francia legfőbb bíróság: a Cour de cassation eljárásáról.

Az közzismert, hogy ennek a legfelsőbb francia bíróságnak a hatásköre nem reformativus, hanem cassatorius, nem a per anyaga, hanem az ítélet felett dönt és csak azt vizsgálja, hogy a megállapított tényállásra hozott határozat a törvénynek meg-

felelő-e. De talán nem közzismert az, hogyha a Cour de cassation az ítéletet feloldja, megsemmisíti, úgy nem ahhoz a bírósághoz küldi a pert vissza, amelynek ítéletét felülbírálta, hanem egy az eljárathoz hasonló fokú, de más, rendszeren a szomszédos bírósághoz. Ez a bíróság teljesen önállóan határoz, a legfelsőbb bíróság döntése nem köti, tehát meghozhatja ugyanazt az ítéletet, amelyet az a bíróság hozott, amelynek ítéletét a Cour de cassation megsemmisítette. Ha a fél a döntéssel nincs megelégedve, az ügy újból felkerül a legfelsőbb bírósághoz. Ez azután egy úgynevezett ünnepélyes ülésben: audience solennelle-ben, mondjuk teljes ülésben foglalkozik az ítélettel. Ennek az ünnepélyes ülésnek a határozata azután köti azt a harmadik bíróságot, amelyhez a Cour de cassation a pert utasítja.

Azt hiszem, felesleges hangsúlyoznom, hogy az ítékezés ilyen menete nem nagyon felel meg a modern gazdasági életnek. A franciák megengedhetik maguknak ezt az elavult fényűzést, mert az erősen okirati kényszer alatt álló, különben sem nagyon perlekedő hajlamú francia nép legfelsőbb bíróságának segítségét ritkán veszi igénybe.

Ami már most a francia békebírási ügyet illeti, a következőket szeretném kiemelni:

A nagy francia forradalom alatt, 1790-ben teremtették, laikusokból állt, a kinevezés előfeltétele a 30 éves kor és a polgári jogok élvezete volt. A forradalom léptette életbe, mert a forradalmak nem szeretik a jogot tisztelő, hivatásos, jogtudó bírákat. De távol áll tőlem, hogy ezen intézmény történelmi fejlődését adjam. A mai helyzet az, hogy békebíró lehet minden 27 évet betöltött, büntetlen előéletű francia állampolgár; a bizonyos szűkebb keretű jogi képesítés nem feltétlen kellék; ma is főleg laikusok töltik be a békebírói széket. A francia békebíró a köztársaság elnöke nevezi ki, nem független, áthelyezhető, elbocsátható, alacsonyabb fizetési osztályba sorozható, de ezen intézkedések megtétele előtt meghallgató egy vegyesbizottság, amely bizottság tagjai részben semmitőszéki bírákból, részben a semmitőszék mellett működő ügyészből, részben igazságügyminiszeri magas tisztviselőkből áll.

A békebíró főhivatása a békéltetés. Vannak ügyek, amelyekben csak a békéltetést kísérli meg és ha a békéltetés nem sikerül, kerül a per az illetékes törvényszékhez. A tribunal d'arrondissement-hoz (törvényszékhez) tartozó perekben is tehát az első lépést a békebíróval kell megtenni. Vannak azután ügyek, amelyekben a békéltetés meghiúsult esetén ítéletet is hoz éspedig az ügynevezett en matiere personelle mobiliere, amit magyarul úgy fejezhetnénk ki, hogy ingókra vonatkozó személyes vagyoni jogi perekben, ha a per tárgyának értéke a 600 frankot meg nem haladja. A 300 frankos értékhatárt meg nem haladó perekben a fellebbezést a törvény kizárja és csak semmisségi panaszt enged hatásköri túllépés esetén; a 300 frankon felüli perekben egyfokú fellebbezést is van helye a törvényszékhez. Vannak ügyek azután, amelyek értékre tekintet nélkül békebírói hatáskörbe tartoznak. Bizonyos perenkívüli ügyekre is kiterjed a hatásköre, pl. előtte kötik az örökbecsű szerződést, szükség esetén ő hívja össze a francia jog által ismert családi tanácsot és abban elnököl, előtte teszi meg a természetes atya, a törvényesítési nyilatkozatot stb.

Ezen a hatáskörre vonatkozó szabályok egész rövid kivonatos ismertetése után hangsúlyozni kívánom, hogy azt nem sikerült megállapítanom, hogy 1905. év óta — ekkor történt az értékhatárok újabb megállapítása — az említett értékhatárok nem emeltettek-e. A rendelkezésekre álló kézikönyvek szerint 1913. évben még a felsorolt értékhatárok voltak érvényben.

A békéltetésre, majd a tárgyalásra vonatkozó eljárási szabályok ismertetésétől eltekintek.

Az eljárás gyors és olcsó.

Hogy ez az ítékezés mennyire elégíti ki a jóság követelményeit, a vélemények inkább abban egyeznek meg, hogy nem igazolták ezek a bíróságok azt a bizalmat, amelyet beléjük helyeztek.

Ez olvasható ki René Benjamin: «Les justices de paix ou le 20 facons de juger dans Paris» c. könyvéből, és ezt mondja kifejezetten dr. Walter Haeger: «Der französische Zivilprozess und die deutsche Zivilprozessreform» c. könyvében.

De hogy milyen eltérőek a nézetek, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ez a helyszínen tanulmányokat végzett német jogász azt mondja, hogy: «Von den Einrichtungen der französischen Friedensgerichte dürften wir demnach nur das eine lernen können, dass wir uns hüten, sie etwa bei uns (t. i.

Németországban) einzuführen». És ezzel szemben egy hazai jogászunk: dr. Móra Zoltán «Tanulmányok az igazságügyi politika köréből, a francia polgári peres eljárás váza» c. igen értékes tanulmányában, amelyben ő is a helyszínen végzett tanulmányairól számol be, azt mondja, hogy «a francia békebírói ítélező működése úgy a gyorsaság, mint a jószág szempontjából mintaszerű, számos vonatkozásban felette áll nemcsak a magyar, hanem az osztrák járásbírói működéseinek is».

Móra érveit legalább is magamra nézve nem tartottam meggyőzőnek. A Franciaországban működő majdnem 3000, leginkább laikusokból álló békebírói intézmény nem a jog, hanem a méltányosságnak sehol meg nem írott, tehát teljesen önkényes szabályai szerinti ítélezése lehet gyors és olcsó, de nemcsak hogy nem lehet jó és egységes, hanem inkább a zűrzavar képét mutatja.

A franciák a forradalmuk hagyományaként őrizhetik ezt az intézményt, de a rendszer követésre nem alkalmas.

* *

Említettem már, hogy nálunk a jelekből és nyilatkozatokból kivehetőleg nem ily, hanem oly békebírói intézmény látszik tervbe vettnek, ahol bírói és ügyvédi képesítésű békebírák osztják az igazságot.

Ha egyáltalán helyeselni lehetne a békebírói intézmény behozatalát, akkor tényleg helyeselni kellene ezt az utóbbi állásfoglalást. Legalább is én nagyon helyeslem, mert azok közé tartozom, akik a laikus bíraskodást ellenzik. És bennem mindig csodálkozást vált ki, hogy vannak a jogászok között is nagyszámban, akik a laikus bíraskodás hívei. Az igazság keresése, de kölcsösen megtalálása még a nagy és általános műveltséggel rendelkező, jogászilag képzett, az objektivitásra nevelt hivatásos bírónak is sok álmatlan éjszakát okoz és ezt a nehéz, a művészettel határos szellemi munkát tudnák jól és gyorsan erre nem képzettek elvégezni? Nem hiszem; e kérdésben meggyőzhetetlen vagyok, sőt a külföldi laikus bíróságok működése nap-nap után az ellenkezőről győz meg. Ha a laikusok függetlenségét állítják előtérbe, úgy arra az a válaszom, hogy a bíróságokat még jobban függetleníteni kell, — hogy mi módon, arra előadásomban nem térhetek ki — de nem szabad beengedni az igazságszolgáltatás szent csarnokába e nagy és magas hivatás gyakorlására — a függetlenség jelszava alatt — a hozzá nem értőket.

De ezek után szabad legyen felvetnem a kérdést, hogyha a békebírák ugyanazzal a képesítéssel bírnak, mint az ország rendes bírái, mi célja van annak, hogy külön békebírói szerveztessék?

Ha erre azt a választ kapnám, hogy a békebírák egyszerűbb eljárási szabályok szerint járnának el és az anyagi törvény szigorú szabályai helyett a méltányosságot, a méltányos jogot vennék alkalmazásba, felvetem azt a kérdést, hogy a rendes bíró a kisebb ügyekben nem járhatna-e el ugyanígy?

A magam részéről erre csak igennel válaszolhatok.

Sőt, ha figyelembe vesszük, hogy a békebírói létesítése esetén a kisemberek a rendes bírói jogszolgáltatásból teljesen ki volnának zárva és ezzel egy újabb jelszó volna beledobható a világba, hogy a magyar rendes bíróságok csak a vagyoni erősebbek előtt nyitják meg kapuikat,

ha figyelembe vesszük, hogy a magyar nép megszokta, hogy pereivel, vitáival a járásbíróhoz forduljon és a járásbírói eljárás zárása a jogfosztottság érzetét kelthetné,

ha figyelemmel vagyunk arra, hogy a garanciának legkisebb nyomát sem látjuk, hogy a békebírói hivatásuknak jobban meg tudnának felelni, mint a rendes bíróságok,

ha figyelembe vesszük, hogy a pereket elintéző járásbíró a függetlenség mellett kellő felügyelet alatt áll és súlyos fegyelmi felelősség terheli,

ha figyelemmel vagyunk végül arra, hogy egy intézmény létesítése könnyebb, — és ennél a kijelentésnél a pénzügyi nehézségeket kikapcsolom — mint annak be nem válás esetére, eltörlése, már csak a résztvevők szerzett jogaira és érdekeire tekintettel is,

az a szerény nézetem, hogy a békebírói intézményt megvalósítandónak nem tartom.

* *

Előadásom elején voltam bátor rámutatni arra a hatalmas munkateherre, amellyel a kisebb perek tömege a járásbíróiságra nehezedik; rámutattam a reform szükségességére is.

Engedjék meg igen tisztelt uraim, hogy rövid időre még

igénybe vegyem türelmüket és hogy jelezzem, hogy mi módon képelném el a reformot, amely talán a bajokon segítene.

A községi bíraskodás fenn volna tartandó azzal, hogy a törvényhatósági joggal felruházott városokban és a megyei városokban, továbbá Budapest székesfővárosban megfelelő hely és megfelelő számú közigazgatási tisztviselő, illetőleg városbíró álljon a közönség rendelkezésére. Külön napokon volnának tárgyalandók azok az ügyek, amelyekben a feleket vagy egyik felet ügyvéd képviseli. Az értékhatár 300 pengőre volna felemelendő és minden per elsőfokon odatartoznék, amely a polgári perrendtartás 1. §-a szerint a kir. járásbírói hatáskörébe tartozik. Azok a perek, amelyeket a polgári perrendtartás 755. §-a kivesz a községi bíróság hatásköréből, továbbra is kivételnek. A községi bíróság előtti eljárást három hét alatt be kell fejezni. Ezen bíróság főhivatása a békeltetés volna és ha a békeltetés nem sikerül, csak elismerés, joglemondás és mulasztás esetén hozhat ítéletet. Ha a pert ily módon három hét alatt be nem fejezi, felterjeszti a járásbíróhoz. A járásbírósnál csak oly bíró járhat el, aki a bírói tisztet legalább öt éve gyakorolja; ha kisebb vidéki járásbírósnál ily bíró nincs, maga a járásbíró elnöke. A pert a járásbíró bizonyos, a törvény által meghatározandó idő alatt befejezni köteles. Nemcsak a jegyzőkönyvvezető alkalmazása kötelező, hanem a gyorsaság érdekében kötelező a gépirásos jegyzőkönyv. (Mellékesen: ennek költsége jóval kisebb, mint a békebírói felállításának költsége.) Az ítéletnek csak a rendelkező részét és rövid indokolását kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe venni. A járásbíró a teljesítési határidőt az eset körülményeihez képest szabja meg, felperes hozzájárulása nélkül is megengedheti a marasztalási összeg részletekben való megfizetését. A járásbírói ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs. Fizetési, meghagyás kibocsátását 300 pengő erejéig csak akkor lehet kérni, ha a községi bíróság az idézést az alperes részére a községi bíróság területén vagy székhelyén kézbesíteni nem tudja. A fizetési meghagyásnak történt ellentmondás esetén a 300 pengős értékhatárt meg nem haladó ügyekben a járásbírói előtti eljárás ugyanaz, mintha a per a községi bíróság előtt indult volna. Ha a feleket ügyvéd képviseli, a községi bíraskodási eljárásban is és az ezt esetleg követő járásbírói eljárásban is a költséget a perveztes fél viseli. A községi bíróság is, a járásbírói bíróság is jogosult nyilvánvaló jóhiszeműség vagy nyilvánvaló igen nagy szegénység esetén a perveztes felet a költség viselése alól felmenteni. A járásbíróknál évenként megtartandó felügyeleti vizsgálatnál a főszűrt ezen ügyekre kell fordítani, épp az ítéletek megfellebbezhetlenségére tekintettel. A kir. törvényszék elnökének időnként be kellene kérni az ügyek bizonyos számát felügyeleti vizsgálat céljából. Ezzel eléretnék, hogy az eljáró bíró intézményesen felfokozott felelősségérzettel intézné az ügyeket, mert nemcsak azt tudná, hogy ítélete ellen fellebbezésnek helye nincs, de tudná azt is, hogy a felügyeleti hatóság állandóan figyelemmel kíséri működését.

Dr. Hetényi József.

II.

— A Budapesti Ügyvédi Kör ankétje. —

A Budapesti Ügyvédi Kör november hó 13-án tartotta meg első ankét-estélyét dr. Szilágyi Artúr Károly elnöke mellett. Az értekezlet tárgya a békebírói intézmény és ezzel kapcsolatban az apróperek problémája volt.

Dr. Hetényi József törvényszéki bíró bevezető előadásának leglényegesebb részét szószerint közöljük.

Dr. Popper Tódor ügyvéd, mint társelőadó, dr. Hetényivel szemben szükségesnek tartja a békebírói intézmény létesítését. Előadásának gondolatmenete a következő:

A békebírói intézmény behozatalának kérdését két ok vetette fel. Az első ok: a járásbírói eljárás előtti peres eljárás késedelmesége. A budapesti központi járásbírósnál a folyó évben beadott keresetek 74%-a fizetési meghagyás. Az ezekből származó apróösszegű érdemleges perek nagy tömege lehetetlenné teszi a fontosabb perek gyors és alapos elintézését. Ha a 100 P értéken aluli perek békebírói bíróság elé utaltatnának s nem képeznék többé a járásbírói terhet, akkor a jelenlegi bírói létszám mellett megfelelő idő maradna a nagyobb összegű perek gondos és gyors ellátására. A másik ok, mely a békebírói létesítésére alkalmas ad, az, hogy az igazságügy-miniszter úr az ügyvédi kar szomorú helyzetén akar némileg enyhíteni. Természetesen ez nem öncél, ilyet az ügyvédek nem kívánnak,

miután azonban a békebíróra a jogkereső közönség érdekében szükség van, ennél fogva jogosult az ügyvédi karnak az a kívánsága, hogy párszáz kartársat ezekbe az állásokra nevezzenek ki. Nem lehet persze ily módon a túlszűfolttságot megszüntetni, de valami segítséget mindenesetre jelentene.

Ki lehet békebíró? Csak bírói vagy ügyvédi oklevéllel és megfelelő gyakorlattal bírói egyén. Gyors felfogásra, kellő judiciumra van ott szükség. Aktív bíró, gyakorló ügyvéd nem lehet békebíró, mert összeférhetetlen. Nyugdíjas köztisztviselőt azért nem volna helyes kinevezni, mert nem nyújthat az állam vagy más közület két stallumot egy embernek, mikor olyan sokan vannak a közép-osztályban, akiknek egy kereset sem jut.

Milyen legyen a békebírói eljárás? 100 P-n aluli ügyekben kötelező a fizetési meghagyás kérése. Ha ellentmond az alperes, a békebíró hivatalból kitűzi a tárgyalást, melyre a felek bizonyítékait is kötelesek elhozni. A békebíró meghallgatja a feleket, tanukat és megvizsgálja a felek másnemű bizonyítékait és kötött bizonyítási szabályok nélkül bírói eognicio alapján a méltányosság elvei szerint hozza meg ítéletét, mely ellen sem fellebbezni, sem a törvény rendes útjára menni nem lehet.

Nem helyesli a Hetényi törvényszéki bíró által felvetett azt az eszmét, hogy 300 P-n aluli perekben kötelező legyen a békebírói eljárás. Ebben az esetben ugyanis az eljárás nem egyszerűsítetik, hanem meghosszabbíttatik, mert a renitens adós ellen úgy nem egy, hanem két eljárást kellene végigvezetni.

Dr. Skutécky József kir. járásbíró szerint a községi bíráskodás kiterjesztésének terve elsősorban a budapesti központi kir. járásbírói jelenlegi túlterhelésének enyhítése céljából merült fel, ezért a kérdéssel tisztán csak a központi kir. járásbírói szempontjából foglalkozott. Konkrét terv még nem fekszik előttünk, de a mi szempontunkból ez lényegtelen, mert csak két eset lehetséges. Vagy megmarad a mai eljárás és ebben az esetben nemcsak nincs segítve a járásbírói eljárás, hanem a helyzet súlyosabb lesz, mert az ügyek 90%-a a községi bíráskodástól elmérgesedett alakban kerül vissza. Ha pedig a községi bíráskodást gyökeresen átforgalmazzák, akkor csak abban az esetben jelentene az eredményt, ha 1. az odaütemelt ügyeket nem lehet a kir. járásbírói elött fizetési meghagyás alakjában is megindítani, és 2. ha az ott befejezett ügyeket nem lehet a járásbírói eljárás elé vinni. Ez 30—35%-os javulást jelentene, ennyi perrel lenne kevesebb, de a munka mégsem lesz ennyivel kevesebb. Ezt a könnyebbéteget is csak az úgynevezett általános persoportbeli bírák éreznék, nem volna azonban kihatással a munkaügyi, a váltó, a lakbérleti és az igénypereket intéző bírákra, mert e perek természetüknél fogva községi bíráskodás elé nem vihetők.

Az eredmény tehát az volna, hogy 1000—1200 per helyett egy-egy bíró 800—900 pert kapna, öt-hat hetes határnap helyett három-négyhetes határnapal dolgozna, de hogy ezt fenn is tarthassa, megerőltető munkát kell végeznie. Szándékosan használja a munka szót, mert a bírák tényleg munkát, mégpedig súlyos fizikai munkát végeznek. Tárgyalni élvezet, a döntéshez segédeszközök állanak rendelkezésre, tehát maga az ítélezés szakképzett bírónak mű-élet. Ezt azonban teljesen lerontja és a bírót teljesen kifárasztja a jegyzőkönyvek elkészítésével járó rengeteg írásbeli munka. A központi járásbírákat nem annyira a perek nagy száma, hanem a segédeszközök teljes hiánya nyomorítja. Nemcsak szólónak, hanem minden egyes bírói eljárásának is az az álláspontja, hogy a központi járásbírói eljárás gyökeresen csak az segítene, ha minden bíró állandó gépirőjegyzőkönyvvezetőt kapna, aki a manuális munkát, sőt még a különroda munkáját is elvégezné. Addig, amíg ezt meg nem kapjuk, minden könnyítés csak csepp a tengerben. Ebből és csakis ebből a szempontból ítélve, az a nézete, hogy tervezett változtatás a mai nehézségek megszüntetésére nem alkalmas.

Dr. Lukács Jenő a budapesti kir. törvényszék elnöke felhívásában reámutatott arra, hogy ő is sürgősen szükségesnek tartja a budapesti központi járásbírói eljárás bíráinak írógépjegyzőkönyvvezetővel való ellátását.

Dr. Teller Miksa reámutat arra, hogy az apró, százpengő aluli perek száma úgy abszolúte mint relatíve évről-évre növekszik, mégpedig vidéken is, nemcsak Budapesten. Az apróperek problémáját meg kell oldani, mert ez az özönvíz elönti az egész elsőfokú bíráskodást. A községi bíráskodás sohasem volt jó, tehát nem volna helyes azt továbbfejlesztetni. De a békebírói intézményt meg lehet valósítani a járásbírói eljárás keretében. El kell különíteni az apró-

perek elintézését és az eljárásnak is egyszerűbbnek kell lennie az apró ügyekben.

Dr. Szász Béla államtitkár kijelentette, hogy a készülő egyszerűsítési reformnál figyelembe fognak vétetni az ankéten elhangzott eszmék. Új intézmények létesítéséről nem lehet szó, mert mint minden téren, az igazságszolgáltatás terén is takarékoskodnunk kell.

Törvénytelen gyermek elismerése.

I. Az 1900-as első magánjogi törvénykönyvi tervezet az elismert gyermek jogviszonyait olyképp szabályozza, hogy az, aki a gyermeket tőle fogantatottnak elismerte, nem élhet avval a kifogással, hogy a gyermek fogantatása időszakában az anya mással is közösült, hogy továbbá a gyermek az anya családnéve helyett az atyáét viseli és atyja vagyonára őt a törvényes örökrész és kötelesrész megilleti.

Az Indokok (I. 494.) a következőket tartalmazták idevonatkozóan.

A Tervezet számol avval a tapasztalattal, hogy nem ritkán a természetes atyában is felbred az atyai érzés. Ennek az érzésnek megnyilatkozását a gyermek érdekében annál kevésbé szabad visszautasítani, mert az erkölcsi rend ellen elkövetett hiba jóvátételét előmozdíthatja. A Tervezet tehát bizonyos bensőbb személyes viszony létesítését kívánja a gyermek és nemzője közt lehetővé tenni. A Tervezet rendezése mellett szól, hogy a közéletben tényleg az atyjuk nevével szólítják az általa elismert gyermeket és hogy nálunk, ahol a családi nevek változtatása oly könnyű és korlátlan, ez az intézkedés aggodalomra a legkevésbé szolgáltathat alkalmat.

A Tervezet további tárgyalását előkészítő főeladmány és a tervezetre vonatkozó 1904. évi bírálati anyag szerint tárgyalás tárgyát képezte az az elvi kérdés, hogy fönttartassék-e a Tervezethez az az álláspontja, hogy a természetes atya által történt elismerés pusztán a névvitelés és a szülői jognak gyakorlása tekintetében tulajdonít joghatályokat, avagy nem volna-e indokolt az elismerés tényéhez egyéb családi és vagyoni jogkövetkezményeket is fűzni. Nem volna-e indokolt az elismerés ilyen szabályozásával a jegyesek gyermekeit, azonkívül a csábítás vagy erőszak útján, avagy függőségi viszony felhasználásával házasságon kívül nemzett gyermekeket az elismert gyermekekkel egyenlő jogállásban részesíteni, avagy az elismerés ilyen szabályozása nélkül is azokat a többi házasságon kívül született gyermekeknel kedvezőbb elbánásban részesíteni? A megoldás az volt, hogy a bizottság a Tervezet álláspontját vélte fönttartandónak.

Az 1913. évi második tervezet és az 1914. évi javaslat az «elismert törvénytelen gyermek» címen a 227—230. §-okban szabályozza az intézményt olyképp, hogy az elismert törvénytelen gyermek viseli atyja családnévét — eltartást atyjától úgy követelhet, mintha törvényes gyermeke volna — és az elismerés kihat a gyermek ivadékaira is. Az 1531. § az elismert gyermeknek a törvényes öröklés jogát adja az atya hagyatékára, az 1529., 1784. §-ok pedig jogot a kötelesrészre.

Indokolása szerint a Törvényjavaslat a törvénytelen gyermek elismerésének intézményében módot nyújt a természetes atyának arra, hogy gyermekét kedvezőbb társadalmi és vagyoni helyzetbe emelhesse, a nélkül, hogy jogi értelemben családjának tagjává tenné. A természetes atya *nevének* átruházása alkalmas ugyan némileg a családi hovatartozóság elhomályosítására, azonban a Törvényjavaslat rendezése mellett szól, hogy a közéletben tényleg az atyjuk nevével szólítják az általa elismert gyermeket. A *tartás* szempontjából is illő, hogy ne az anya, hanem az atya társadalmi állásában osztozzék. Ezért az elismert gyermek az atyjától ugyanúgy követelhesen eltartást, mintha törvényes gyermek volna. Fontos következménye ennek az elvnek, hogy az atya eltartási kötelezettsége nem szűnik meg a gyermek teljeskorúvá válásával. Az anya szülői joga azonban érintetlen maradván, nem lehet megkövetelni, hogy a gyermek az eltartást az atya házában természetben legyen kénytelen elfogadni; az eltartás szolgáltatásának módjára nézve a törvénytelen gyermekekkel szemben fennálló módzatok maradnak irányadók (pénzjáradék). További fontos joghatása az elismerésnek törvényes öröklése az atya hagyatékában és az ehhez kapcsolódó kötelesrész joga.

Az Indokok szerint az elismerés célja, hogy bizonyos — habár csak gyengített — családi vonatkozást létesítsen az elismerő és az elismert között. Ez a szempont indokoltá teszi, hogy az elismert gyermek ivadékaik ugyanolyan mértékben essenek az elismerés hatálya alá, amint az törvényesítés esetében történnek. Az elismerés tehát a törvénytelen gyermek ivadékaira nézve ugyanolyan hatásokkal jár, mint magára a gyermekre nézve, ami természetesen csak az olyan ivadékokra áll, akik az elismert gyermek törvényesítése esetében az elismerő apával törvényes rokonságban állnának. Ehhez képest az elismert gyermek ivadékaik is az elismerő atya családnevét viselik és az atya tartási kötelessége rájuk is kiterjed, éppen úgy, mintha törvényesek volnának. Az öröklés tekintetében is helyébe lépnek kieső elődjüknek.

A képviselőház külön bizottsága azután a természetes gyermek elismerésének szabályozását egészen mellőzte, illetve törölte az arra vonatkozó rendelkezéseket a következő okfejtéssel:

A bizottság méltányolta ugyan a Törvényjavaslatnak a törvénytelen gyermekek helyzetének javítására vonatkozó törekvését, minthogy azonban ebben az irányban a törvényjavaslat egyéb rendelkezései már lényeges haladást tesznek a fennálló jogállapottal szemben, másfelől pedig az örökbefogadó és a törvényesítés intézményei elegendő módot nyújtanak arra, hogy a természetes atya törvénytelen gyermekének helyzetén még messzebbmenően is javíthasson, sőt azt egészen a törvényes gyermek jogállásába juttathassa, a bizottság úgy találta, hogy e mellett az elismert gyermek külön családi státusának intézményszerű szervezésére nincs sürgős gyakorlati szükség.

A bizottság szerint mindazok az előnyök, melyek a Törvényjavaslat szerint az elismeréshez fűződnek, a Törvényjavaslat egyéb intézményei keretében szerződés útján már amúgyis nagyrészt megvalósíthatók. Így a tartást a természetes atya ellátási vagy életjáradéki szerződéssel is biztosíthatja, az öröklési jogot pedig örökbefogadással, avagy végintézkedéssel megadhatja természetes gyermekének. A névátruházást illetően pedig megfelelőbb a törvényesítés és az örökbefogadás, mert ez rokonsági kapcsolatot is alapít, ami nélkül a rokonsági viszony jelzésére szolgáló családi név átruházása könnyen megtéveszthető lehetne. Az elérni kívánt célt tehát e nélkül is meg lehet valósítani és az erre felhasználható intézmények tekintetében megvan annak is a kellő biztosítéka, hogy a természetes atya rendelkezései a törvényes gyermekeinek és házastársának, valamint a házasság erkölcsi tisztaságához fűződő nagy érdekeknek sérelmére ne szolgálhassanak, amely lehetőséggel a Törvényjavaslatban foglalt szabályozás talán nem eléggé számolt.

Egyébként is az egész kérdés terén a legkülönbözőbb törekvések merülnek fel s azok között még nem alakult ki a megoldásnak minden irányban megnyugvást keltő módja és a fejlődés véglegesen megállapodottnak tekinthető eredménye. Ezért a bizottság úgy találta, hogy célszerűbb lesz az állandóságra szánt polgári törvénykönyvben mellőzni és külön törvénynek tartani fenn az egyéb, különösen közigazgatási feladatokkal is összefüggő azt a kérdést, hogy mennyiben és mily módon lehet és kell a természetes gyermekek vagy egy bizonyos kategóriájuknak helyzetét a Törvényjavaslat által megszabott határokon túlmenőleg is kedvezőbbé tenni a nélkül, hogy a házasság intézményéhez fűződő nagy jogi, erkölcsi és társadalmi érdekek sérelmet szenvednének.

A jelenlegi javaslat természetesen behódolt a bizottsági határozatnak és teljesen elejtette az elismerés intézményének szabályozását.

II. A törvénytelen gyermekek sorsának a feljavítása célja minden haladó, modern törvényhozásnak. Ezzel évezredes szívtelen üldözést akarnak jóvátenni, de a társadalom önmagát is kívánja megvédeni, mert a nem szülői házban felnőtt törvénytelen gyermekek tömege a társadalomban a robbantóelemeket szaporítják.

Nagyon komoly indítványok hangzottak el annak az érdekében, hogy az elismert gyermek előtt meg kell nyílniok az apa családja ajtainak, — hogy az elismert gyermek helyzete teljesen egyenlő legyen a házasságban született gyermekével — hogy az elismeréssel egyenlő hatásúnak kell tekinteni azt a körülményt, hogy az apasághoz kétség nem fér, ha az nemcsak vélelmezendő, hanem tényleg bizonyos, — ha továbbá a szülők a fogantatás idejében vagy az asszonyok terhessége alatt közös háztartásban éltek, vagy ha az atya bűncselekményt követett el a közönséssel vagy az anyát csábítással vagy munkaadói jellegével visszaélve bírta a

közösülésre — hogy az elismert gyermek anyja használhassa az «asszony» elnevezést stb., stb.

A törvénytelen gyermeknek kedvezőbb társadalmi és vagyoni helyzetbejuttatását tartották kötelességüknek a törvényjavaslat tervezői, az ártatlan gyermek és a társadalom érdekeit tartva szem előtt.

Elfogadható alapos érvek az intézmény ellen egyáltalán nem szólnak. Mert a képviselőházi bizottság által felhozottak ilyenekül igazán nem tekinthetők. Nézzük őket egyenként közelebbről:

a) A Tervezetnek egyéb rendelkezései már lényeges haladást képviselnek a fennálló jogállapottal szemben. Ezt a törvény tervezői is tudták és mégis szükségesnek tartották az elismerés intézményének szabályozását, belátván azt, hogy egyéb rendelkezései nem elegendők és hogy a törvényhozó kötelességének csak abban az esetben felel meg, ha a törvénytelen gyermek társadalmi és vagyoni helyzetét a *lehetőségig* feljavítja.

b) Az apa élhet az örökbefogadás és a törvényesítés intézményével és segíthet szerződéssel és végintézkedéssel. De a tapasztalat azt tanúsítja, hogy az apák ezekkel nem eléggé élnek, mert körülményesek, drágák és sok utánjárást igényelnek, a törvénytelen gyermek helyzete feljavítását pedig könnyűvé kell tenni, olyanná, mely mintegy önként felajánlkozik.

c) «Nincs sürgős gyakorlati szükség az elismert gyermek külön családi státusának intézményszerű szervezésére», mondja a bizottsági jelentés. Ez egy csomó nagyszóba foglalt szólásmód, sed non habent acervum. Mert ha igaz, hogy ez az intézményszerű szervezés feljavítja a törvénytelen gyermek helyzetét, úgy szükség van rá és mert évezredes bünt kell jóvátenni: sürgős is a szükség.

d) «A Tervezet tán nem számolt eléggé avval a lehetőséggel, hogy ez a szabályozás a törvényes gyermekeknek, a házastársnak, valamint a házasság erkölcsi tisztaságához fűződő nagy érdekek sérelmére szolgálhat.» Hinc illae lacrimae. A házasság erkölcsi tisztaságát óvják meg a házastársak, ezt a tisztaságot bepiszkította már az a férj, aki házasságon kívül gyermeket nemz. Ennek az árát mással fizetessék meg, ne a gyermekkel, aki mindenesetre ártatlan a történetekben.

e) Amiket a bizottsági megokolás a kérdésnek közigazgatási feladatokkal összefüggéséről és külön törvény részére fenntartásáról beszél: azok verba et voces, nihil aliud.

Ezek szerint az elismerés intézménye ellen felhozott okok kellő alappal bírónak nem tekinthetők.

III. A Jogászegyletben illetékes helyről hallottuk, hogy a törvényjavaslat kompromisszumoknak lévén az eredménye, a bírálat folyamán ne nagy elvi kérdéseket hozunk fel, amelyek már amúgyis eldöntötteknek tekintendők, hanem a Törvényjavaslat keretében mozogva igyekezzünk a konkrét szabályokon javítani.

A mi kérdésünkre alkalmazva ezt úgy értem, hogy a Törvényjavaslat előterjesztői nem nyúlhatnak vissza az elismerés szabályozására, ha szívesen tennék is és ha a tervezett szabályozást nem szívesen ejtették is el.

A törvényhozótestület azonban még nem szolt és ott ne az legyen a felfogás, hogy az elismerés intézményére ma már senki sem gondol és avval már foglalkozni sem kell. Ellenkezőleg: legyen avval mindenki tisztában, hogy a szociális érzésű emberek követelik az elismerés szabályozását, mégpedig olyképp, hogy legalább is az első javaslat idevágó intézkedései jussanak be a polgári törvénykönyvbe.

Dr. Gold Simon.

A védő érintkezése letartóztatott védettjével.

(A gyakorlat és a jog.)

A védő és védettje érintkezése tekintetében a budapesti kir. büntető törvényszéki és a pestvidéki kir. törvényszéki fogházakban bizonyos pátriarkális szokások fejlődtek ki, amelyek törvényes eredetét hiába keressük. A kifejlődött szokások szerint a beszélgetési engedélyeket mindkét helyen egy-egy fogházi tisztviselő, sőt a pestvidéki törvényszék fogházában a tisztviselő távollétében a fogházőrmester adja ki, a levelezést pedig ugyancsak a fogház tisztviselői ellenőrzik. A beszélgetés tekintetében az ügyvéd érélyes fellépésére a vádirat benyújtása után az ellenőrzés nélkül való beszélgetést még megengedik, de már a leveleket a Bp. 62. § utolsó bekezdésére való tekintet nélkül cenzurázzák.

Ezek mellett a szokások mellett napról-napra hangzanak el panaszok a miatt, hogy az előzetesen letartóztatottak és a vizsgálati foglyok a fogházban egymással érintkeznek és ezáltal sok esetben megnehezítik az eljárás folytatását. Ez a panasz sok tekintetben jogosult is. Magam voltam tanuja csütörtöki napokon nem is egy ízben annak, hogy a letartóztatott terheltet a fogház engedélyével szabadlábban levő terheltársai látogatták meg. Az meg egészen mindennapi eset, hogy ügyvédek minden külön igazolás nélkül látogathatnak meg olyan letartóztatottakat is, akik nem védettjeik. S e mellett a rendszer mellett fordulhatott csak elő, hogy szörványos esetben még annak a gyanúja is felmerült, hogy a fogházban tiltott módon történik kliensfogdosás, ami miatt mintegy egy évvel ezelőtt a kir. büntetőtörvényszéki fogház vezetője külön intézkedést is volt kénytelen tenni. Ez az intézkedés azonban csak abban állott, hogy a fogházi tisztviselőket utasították, hogy a védőként jelentkező személyektől meghatalmazás felmutatását követeljék. 24 óra alatt kiderült azonban, hogy ez az intézkedés keresztülvihetetlen, mert a védőnek meghatalmazását a bűnügy irataihoz kell csatolnia és így azt a fogházban fel sem mutathatja. Néhány napig még kísérleteztek, azután — minden maradt a régiiben.

A mai helyzet azonban tarthatatlan. Egyaránt sérti a vád és a védelem érdekeit, de sérti a törvény világos és félreérthetetlen rendelkezéseit is.

Sem a törvény, sem a fogházrendtartás rendelkezései nem tartalmaznak olyan rendelkezést, amely a fogház tisztviselőit az elsőbíróság ítéletének meghozatala előtt feljogosítaná arra, hogy az előzetesen letartóztatottal vagy a vizsgálati fogollyal való érintkezést (értve ez alatt a törvény szóhasználatának megfelelően mind írásbeli, mind szóbeli érintkezést) bárkinek is megengedjék vagy azt a saját iniciatívájukból ellenőrizzék. Hangsúlyoznom kell, hogy ez nemcsak a védőre, hanem mindenkire, tehát a hozzátartozókra vagy ismerősökre is vonatkozik.¹

A vonatkozó törvényes rendelkezéseket a Bp. 62. és 154. §-ai és az 1899. évi 5400. I. M. számú igazságügyminiszteri rendelet 9., 10., 11. és 14. §-ai tartalmazzák. Miután ezek a rendelkezések kevésbé ismertek, teljes szövegükben idézem:

«9. §. A látogatásra az engedélyt az előzetesen letartóztatottnál a fogház főnöke (ez a kir. ügyész és nem a fogházfelügyelő tiszt v. gondnok), vizsgálati fogolynál pedig a vizsgálat tartama alatt a vizsgálóbíró adja meg (Bp. 154. § második és utolsó bek.); és az értekezés csak az ő vagy megbízottjának jelenlétében történhetik.

10. §. Az előzetesen letartóztatott levelezését a fogház főnöke (Bp. 154. § ut. bek.), a vizsgálati fogoly levelezését pedig a vizsgálóbíró engedélyezi és ellenőrzi (Bp. 154. § 2. bek.).

11. §. A vizsgálati fogoly védőjével rendszerint hatósági személy közbenjötté vagy ellenőrzése nélkül érintkezhetik s e végből csak a vizsgálóbíró, illetőleg előzetes letartóztatás esetén a kir. ügyész vagy járásbíró engedélyét köteles felmutatni.

Ha azonban a vizsgálóbíró a Bp. 62. §-ának harmadik bekezdése alapján az értekezést korlátozta, ez csak az engedélyben meghatározott korlátok között történhetik meg. A vizsgálati fogolynak védőjével folytatott levelezése a Bp. 62. §-ának harmadik bekezdése esetében megfelelő korlátozás alá esik.

Attól az időponttól kezdve, midőn a vizsgálóbíró a vizsgálatot befejezettnek nyilvánítja (vagy ha vizsgálat nem volt tartva, a vádirat beadásától fogva), a védő érintkezése a letartóztatott terhelttel nincs többé hatósági személy ellenőrzésének alávetve (Bp. 62. § 2—5. bek.).

14. §. Ha csak nyomozás volt tartva, a vádirat beadása után, vizsgálat esetén pedig attól az időtől fogva, midőn a vizsgálóbíró az iratokat a vádtanács, illetőleg a törvényszéki tanács elé (Bp. 268., 283. §§) terjesztette: a vádtanács, illetőleg a törvényszéki tanács elnöke — ha pedig a főtárgyalás elrendeltetett, az elsőbírósági ítélet meghozataláig: a főtárgyalás elnöke — gyakorolja a kir. ügyésznek, kir. járásbírónak, illetőleg vizsgálóbírónak az előbbi §-okban említett jogait.

Az elsőbírósági ítélet meghozatalától kezdve jogerőre emelkedéséig eme jogok gyakorlása a fogház főnökét illeti.»

¹ Az tehát, amit a védővel való érintkezés tekintetében idézek, más látogatókra vagy máshoz intézett levelekre is áll, azzal az eltéréssel, hogy ez a látogatás és levelezés mindig ellenőrzés alá esik, amelyet azonban az a bírói személy van hivatva eszközölni vagy eszközöltetni, aki a védő részére a beszélgetési engedélyt az eljárás azon szakában kiállítja.

A törvényes rendelkezések világosak. Megmagyarázhatatlan azonban, hogy hogyan keletkezett az ilyen világos és félreérthetetlen rendelkezésekkel homlokegyenest ellenkező gyakorlat.

Most már legyen szabad a fentidézett rendelkezéseknek az értekezés és a levelezés tekintetében való alkalmazásával foglalkoznom.

A beszélgetési engedély megadására jogosult:

1. előzetesen letartóztatottnál:

a) a vádirat benyújtása előtt a Bp. 147. §-a, illetőleg 537. §-ának első bekezdése esetén a beszélgetési engedély megadására a kir. ügyész jogosult. Ő állapítja meg azt is, hogy a nyomozás érdekében szükség van-e a Bp. 62. § harmadik bekezdésében meghatározott korlátozásokra, s ha igen, ő állapítja meg az ellenőrzés módját. Határozata ellen a Bp. 62. § negyedik bekezdése értelmében a vádtanácsnak van előterjesztésnek helye.²

b) A vádirat benyújtása után a beszélgetési engedély kiállítására az 5400/1899. I. M. sz. rend. idézett 14. §-ában megjelölt hatóságok vannak hivatva. Ellenőrzésnek vagy korlátozásnak itt már helye nincs (Bp. 62. § ut. bek.).

Az eljáróhatóságok intézkedései ellen a vádtanácsnál, illetőleg a törvényszéki tanácsnál lehet orvoslást keresni. Az elsőbírói ítélet meghozatala után, amikor a «fogház főnöke» gyakorolja a vizsgálóbírói jogokat, intézkedése ellen a Bp. 62. § negyedik és a 113. § első bekezdésének analóg alkalmazásával a vádtanácsnak lehet előterjesztést tenni.

2. A vizsgálati foglyoknál:

a) A vizsgálat elrendelésétől a vizsgálat befejezetté nyilvánításáig: a vizsgálóbíró. Ő rendelheti el a Bp. 62. § harmadik bekezdése értelmében az ellenőrzést, ő határozza meg az ellenőrzés módját. Határozata ellen a Bp. 113. §. első bekezdése értelmében a vádtanácsnak van panaszának helye.

b) A vizsgálat befejezetté nyilvánításától kezdve addig, amíg az iratokat a Bp. 268. vagy 283. §§ értelmében a vádtanács, illetőleg a törvényszéki tanács elé terjeszti: a vizsgálóbíró. Ellenőrzésnek vagy korlátozásnak azonban helye nincs.

c) Az iratoknak a vádtanács, illetőleg a törvényszéki tanács elé terjesztésétől kezdve ugyanazok, akik előzetes letartóztatás esetén a vádirat benyújtása után. (L. 1. b) pontot.)

A levelezés tekintetében a Bp. értelmében (62. §) a fogház ellenőrzést sohasem gyakorolhat. Ha a rendőri hatóság, illetőleg a vizsgálóbíró a levelezés tekintetében a beutaló — esetleg külön — végzésben a levelezésnek a Bp. 62. §-ának harmadik bekezdése értelmében eszközözlendő ellenőrzését el nem rendelte (vagy ha ellenőrzésnek már helye nincs), a terhelt és a védő között váltott leveleket megérkezésük után azonnal rendeltetésük helyére kell juttatni.³

Ha pedig a nyomozás vagy a vizsgálat során az erre illetékes (Bp. 62. § 3. bekezdés) hatóság a levelezés ellenőrzését elrendelte, a terhelt által írt vagy címére érkezett, azonnal át kell adni a referens ügyésznek, illetőleg a vizsgálóbírónak és a továbbiakban az ő utasításához képest kell eljárni.⁴

A levelezés jogosulatlan (a törvény által kizárt vagy nem az erre illetékes személy által való) ellenőrzése és a levél tartalmának jogosulatlan elolvasása nemcsak fegyelmi vétség, de kimeríti a Btk. 327. §-ában meghatározott levéltitok megsértése vétségének és esetleg a Btk. 471. §-ában meghatározott hivatali visszaélés vétségének tényálladékát is. Ez utóbbi §-ban meghatározott deliktumot valósítja meg az értekezés jogellenes megakadályozása vagy ellenőrzése is.

² Az 5400/1899. I. M. sz. rend. 9. §-a ugyan a hozzátartozók látogatásával kapcsolatban az engedély megadására a «fogház főnökét» jogosítja fel. Ennek a rendelkezésnek a helyessége vitatható. A fogház főnöke, aki az ügyet nem ismeri, nem tudhatja, hogy kinek adhat látogatásra engedélyt, azt sem tudhatja, hogy az ellenőrzésnek mire kell kiterjednie. Hiszen a korlátozás csak az «eljárás célja» érdekében alkalmazható. Erről a kérdéstről csak az dönthet, aki a bűnügyben van hivatva az intézkedésre.

³ A fogházi rend szempontjából nem lehet elvitatni a fogházfelügyelő személyzetétől azt a jogot, hogy minden a fogházban beérkező küldemény tartalmát megvizsgálhassa, tiltott tárgyak becsempészésének megakadályozása végett. Ezért azt követelhetik, hogy a terhelt védőjéhez intézett leveleit a felügyelő-személyzet jelenlétében helyezze borítékba vagy a védőtől érkezett leveleket jelenlétükbe bontsa fel. Ennek azonban úgy kell történnie, hogy a közlemény tartalmát a vizsgáló közeg el ne olvashassa.

⁴ Másokkal való levelezés tekintetében lényegében ugyanez a szabály, azzal a különbséggel, hogy a levelezés mindig ellenőrzés alá esik s ezt az eljárási későbbi szakáiban az 5400/1899. I. M. sz. rend. 14. §-ában meghatározott személyek gyakorolhatják.

A fennálló törvényes rendelkezések minden tekintetben összhangban vannak a Bp. rendelkezéseivel. Feltétlenül szükséges azonban, hogy a fogházak vezetői ne tekintsék a letartóztatást öncélúnak és azokat a jogokat, amelyeket a törvény a bűnügyben eljáró nyomozó vagy bírói hatóságok részére tart fenn, jogosulatlanul a maguk hatáskörébe ne vonjanak. Másfelől feltétlenül szükség van arra is, hogy azok a rendelkezések, amelyek az előzetes letartóztatásnak és a vizsgálati fogságnak bíró által való ellenőrzésére vonatkoznak (Bp. 154. §, 5400/1899. I. M. sz. rend. 3. és 14. §§), a gyakorlatba is átmenjenek és tényleg gyakoroltassanak is. Ha a vizsgálóbírák, a vádtanács elnöke és tagja ellenőrzési jogukkal élni fognak és az előzetesen letartóztatottak és a vizsgálati foglyok helyzetét a fogházban is minden szempontból állandóan figyelemmel kísérik, akkor igen sok, ma jogosultnak látszó panasznak lehetne elejét venni. Fontosnak tartom ezt azért is, mert több olyan esetről is tudok, amikor vizsgálati foglyok egyszerűen ügyészi rendeletre adattak ki a fogházból a rendőri hatóságnak olyan ügyben, amelyben ellene már a vizsgálat is el volt rendelve. Az meg éppenséggel szokásos, hogy rendőri nyomozó közegek a fogházban a vizsgálóbíró tudta nélkül hallgatják ki a vizsgálati foglyot, jöllehet ezt a Bp. 154. § második bekezdése kifejezetten a vizsgálóbíró engedélyétől teszi függővé.

Nem a terhelt és nem a védelem érdeke, hanem egyetemes igazságszolgáltatási érdek, hogy az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság foganatosítása tekintetében a Bp. és a vonatkozó rendeletek uralma minden tekintetben biztosíttassék és a törvény rendelkezéseivel ellentétben álló «szokások» a legrövidebb időn belül kiküszöböltsenek.

Dr. Fürst István.

Szemle.

— **A diktafon**, amelyet a rendőrség, a lapok híradása szerint, a terhelték kihallgatásának megrögzítésére kísérletképp alkalmazni kíván, mint modern találmány sajátos ellentétben áll azokkal a középkori vallatási eszközökkel, amelyek gyanúját a technika e vívmányának alkalmazása elhárítani hivatott volna. Ha a beismerésnek bizonyító erejére ugyanolyan súlyt helyeznénk, mint a nyomozóhatóság, úgy ebben az újításban is megnyugtató beismerést láthatnánk. Annak beismerését, hogy a nyomozás módszerei ellen emelt gyakori panasz mégsem minden esetben alaptalan. Ezen túlmenőleg, bármennyire becsüljük is a törekvést, hogy a jog lépést tartson a technika haladásával, a diktafonban, sajnos, nem bírjuk felismerni a varázserőt, hogy a Bp. 135. §-ának érvényt szerezzen, mert akármily tökéletes szerszám is egyébként, csupán akkor lép akcióba, amikor a nyomozóközeg működésbe helyezi. Megnyugtató eredménnyel tehát csak a detektívszobában a detektívek tudta nélkül elhelyezett oly diktafon járna, amelynek működését az Ügyvédi Kamara vagy a Bűnügyi Védők Egyesülete szabályozza. Épp ezért a kihallgatás technikai eszközeinek modernizálása helyett célszerűbbnek mutatkozna a nyomozóközegek agyszerkezetének modernizálása. Amíg a nyomozóhatóság kellő nyomatékka ki nem tanítja alárendeltjeit, hogy a beismerésnek csak akkor van némi s még akkor sincs teljes bizonyító ereje, ha minden erőszaktól menten jött létre, — hogy a gyanúsított nem tárgya, hanem alanya a nyomozásnak s hogy a nyomozóközeg hivatali minősítése nem az általa szolgáltatott beismerő terhelték számától függ, s amíg mindez nem jut kifejezésre a bíróságnak a nyomozás «eredményességét» értékelő ítéleteiben, addig az igazságszolgáltatásnak középkori mellézköngéjét a legkőrmönfontabb technikai vívmány sem némíthatja el. Ne az Egyesült-Államokból, a technika és a «Third degree» hazájából importáljunk diktafonokat, hanem Nagy-Britanniából honosítsuk meg azt a kötelelességszerű intelmet, amelyet minden detektív a letartóztatotthoz intéz, hogy «mint gyanúsítottat hallgatja ki, tehát figyelmezteti, hogy mindaz, amit netán beismer, ellene föl lesz használható». Ez nemcsak olcsóbb, hanem értékesebb garanciát nyújt.

— **Baracs Marcell** negyvenéves ügyvédi multjának tünnepen a legkiválóbb ügyvédek ünnepezték az ügyvédi kar kiválóságát. Művészek hódoltak a gondolat és a szó művészenek, köztük a jurisprudentia művészetének atyamestere, aki a legidősebbek közt is a legfiatalabb tudott maradni. Eltérően a florenci Uffici ismert termétől, amelyben a nagy festők saját arcképeiket örökítették meg, Pollák Illés nem saját, hanem Baracs Marcell arcképét vázolta. De az igazi művész alkotását mindig az jellemzi, hogy a másnak megszólalásig hű portréjében is saját egyéniségét festi. Így egyesült az ünnepezt és az ünneplő az ügyvédség elvont képének mesterművében. Nehéz volna a jubileumi ünnepség érzelmi alaphangját, amely az ünneplőkben visszhanggá szélesedett, kifejezőbben lekottázni, mint azokban a szavakban, amelyekkel Pollák Illés, miután az ügyvéd szerepét a társadalomban és jogban megrajzolta, befejezte felszólalását: «Most íme lefestettem az ügyvéd képét és abban a fényes keretben, melyet Önök szolgáltattak, mutattam be. Gondolom, nem szükséges a kép alá írni Baracs Marcell nevét. Talpig férfi, a fejbübjáig karakter. Tudója a jognak, művésze a védelemnek, mestere a szónak, európai műveltséggel piros virágunk a gomblyukunkban. Néhány hónapja, hogy egy nagy kúriai bíró engem egy levéllel megtisztelt, mely a következő szavakkal végződött: «átnyujtok Önnek egy szál fehér virágot. Az Ön tiszta élete bokráról szakítottam le».

Tisztelt barátom, Baracs Marcell, én neked 40 szál piros virágot nyujtok át, pirosat, mert te harcos férfi vagy, de a piros színt és szépséget is jelent. És mikor én neked 40 színes virágot, mint a te életed szimbolumát átnyujtok, kívánom, hogy tíz év múlva ugyanebben a díszes keretben további tíz virágot adjunk át és — én legyek az átnyujtójuk».

— **A felek szerződési autonómiája a nemzetközi kötelmi jogban** címmel *dr. Szász István* a Magyar Jogászegyletben előadást tartott. Az uralkodó felfogás ismertetése után kimutatta, hogy a kir. Kúria gyakorlatában is e felfogás jut kifejezésre, kivéve a felek autonómiájának érvényesülési köre tekintetében, amennyiben ugyanis a kir. Kúria az anyagi érvényesség kérdésében, tehát a kényszerítő jogszabályok területén általában nem alkalmazza a felek részéről kikötött jog szabályait. Végül elméleti szempontból bírálat tárgyává tette az előadó az uralkodó felfogást és kimutatta, hogy a felek rendelkezőjogában nem szabad mást látni, mint a szerződés jogi hatásainak közvetett meghatározását. Ebből a tételből öt következtetést vont le: 1. A nemzetközi jogban nincs helye vissza- és továbbutalásnak (renvoi). 2. A felek akarata értelmezésének a kérdése, hogy milyen jogot kívántak szerződésükre irányadónak tekinteni, nem jog, hanem ténykérdés és ennek következtében csak nagyon szűk keretek között van a kir. Kúria felülvizsgálatának alávétve. 3. A szerződési autonómia kérdése nem csupán nemzetközi magánjogi, hanem belső magánjogi probléma is, mert a feleket akkor is megilleti — mégpedig ugyanolyan körben — az alkalmazandó jog kikötésének a joga, ha a szerződésnek nemzetközi vonatkozása nincs. 4. A szerződési autonómia kérdése nem csupán kötelmi jog, hanem általános magánjogi probléma, mert nem csupán a kötelmi jog, hanem a személyi, családi, dologi és öröklési jog területén is megilleti a feleket a jogszabályválasztó jog. 5. A felek autonómiája nem terjed ki a kényszerítő jogszabályokra, s ezért csupán a szerződés jogi hatásait szabad a felek részéről alkalmazandónak rendelt jog szabályai szerint elbírálni s nem a szerződés létrejöttét és anyagi érvényességi kellékeit.

Az előadást magas színvonalú vita követte, melynek során felszóltak *dr. Kende Ernő*, *Neumann Károly*, *dr. Geöcze Bertalan* és *dr. Baumgarten Nándor*.

— **A büntetőtörvénykönyv első szakasza** szerint büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít. A nyomozóhatóság tehát nyilván csak olyan büntett vagy vétség címén indíthat eljárást, még inkább csak olyan büntett vagy vétség miatt állíthat valakit elő és még sokkal inkább csak akkor helyezhet előzetes letartóztatásba, amely büntettet vagy vétséget a törvényben megtalálunk. Ha még e mellett természetesen a szabadság elvonásának egyéb feltételei is fennállanak. Hivatalos jelentés közölte, tehát el kell hinnünk, hogy

a rendőrség egy temetésén az egész gyászoló gyülekezetet — 28 embert — vidéken előállított és — mi alapon? — a budapesti rendőrségre szállított, ahol néhány napig fogva tartották őket. Semmiféle temetésen való részvétel büncselekményét nem találjuk a büntetőtörvénykönyvben. A hivatalos jelentés azonban azt az indokot is közli, hogy a rendőrségnek az a gyanúja, hogy a temetési menetben talán a foglyok között kitört éhségstrájk-nak szervezői lehettek. A gyanú alapja nyilván az, hogy éhségstrájk következtében elhunyt fegyencet temettek. Tegyük fel, hogy ilyen gyanú jogot ad ilyen tömeges letartóztatásra. Noha ennek se találjuk nyomát a törvényben. Dehát egy foglyok közötti éhségstrájk megszervezése milyen büncselekmény? Az éhségstrájk legfeljebb fegyelmi vétség lehet, amelyet természetesen csak fogoly követhet el. Ugyan a fogházi rendtartás legmondosabb áttanulmányozása alapján se tudjuk ezt fegyelmi vétségnek minősíteni. Sehol nem mondják a rendeletek, hogy a fogoly köteles enni. Dehát az ez okból kiszabott súlyos fegyelmi büntetések mellett csak fejszólva megy el a jogász, mert a rendelet jogorvoslatot a prakszisban, lehet mondani, nem ismer. Fegyelmi vétség ma az, amit, akár a fogházrendtartással szemben a fogházdirektor jogi érveke annak nyilvánít. És ezen az alapon tegyük fel, hogy az éhségstrájk fegyelmi vétség. Hogy lehet azonban olyan egyén, aki nem fogoly, egy fegyelmi vétségnek részese? Ám tegyük fel, hogy valaki felbujtója vagy bűnsége egy foglyok által elkövetett fegyelmi vétségnek. A büntetőtörvénykönyvnek vajjon melyik szakaszába ütköző büntett vagy vétség ez? Azt mondják, hogy a törvény megtartása alapja az állami rendnek és azt tanultuk, hogy a törvényt nemcsak a magánembereknek, hanem a hatóságoknak is meg kell tartani. Sőt úgy ismerjük e szabályt, hogy a törvények megtartása terén a hatóságoknak kell jópéldával előjárniuk. A konkrét esetben tehát törvénytiszteletünk azt kívánja: Vagy köteles legyen a rendőrség szigorúan megtartani a büntetőtörvénynek előbb idézett első paragrafusát, vagy pedig változtassák ezt meg oly módon, hogy büncselekményt az a cselekmény is képez, amit a rendőrség ad hoc annak nyilvánít.

— **Jelzálogjog és biztosítási végrehajtás.** Folyó évi kilencedik számunkban megemlékeztünk a budapesti kir. ítélőtábla P. 11,223/1928. sz. végzéséről, amely kimondotta, hogy amennyiben a felperes követelése alperes ingatlanára jelzálogilag be van kebelezve s ezáltal biztosítást nyert, biztosítási végrehajtás elrendelésének helye nincs. Már ott érintettük azokat a szempontokat, amelyek a határozat ellen szólnak s amelyek indokoltá teszik, hogy a bíróság a biztosítási végrehajtást ne csak az alperes ingóságaira, hanem azon ingatlanára is rendelje el, amelyen a követelés már megelőzőleg jelzálogilag bekebelezetett. Érdekesen és nagy alapossággal fejti ki ezeket a szempontokat a budapesti kir. törvényszék 6. P. 44,460/1928/11. számú végzése, amely analóg esetben helyt adott a biztosítási végrehajtás iránti kérelemnek s ezt a határozatát részletesen meg is indokolta. Indokolásából különösen érdekesek a következő passzusok:

«Bár a most előadottak mindenképpen indokolják, hogy végrehajthatónak az ingatlanra kért biztosítási végrehajtásra való joga nem céltalan, de sőt érdekei védelmére elvitathatatlanul szükséges, a mellett a bíróság még azért is elrendelte a biztosítási végrehajtást, mert a végrehajtást elrendelő bíróságnak elvileg és általában nem áll módjában, de nincs is jogában vizsgálni azt, hogy vajjon a végrehajtó által közölt telekkönyvi számmal biztosított alapkövetelése vajjon mire terjed ki és mire nyert biztosítást. Más szóval, lehetséges az, hogy a végrehajtató annak idején, amidőn az alapzálogjogát megszerezte, adósának a tartozásával szemben csupán elenyésző csekély értékű jelzálogi biztosítása volt, esetleg egy ingatlanra vagy egy ingatlanok esetleg csekély hányadára, míg viszont közben a biztosítási végrehajtás kérése idejéig az adós már több ingatlant szerzett vagy esetleg a zálogjoggal már terhelt ingatlan jutalékon felül az ingatlan többi részét is tulajdonjogilag megszerezte, nem zárható el tehát céltalanság okából a végrehajtató attól, hogy ezen újabban szerzett és biztosítékul szolgáló újabb ingatlanokra, illetőleg ingatlanjutalékokra követelését biztosítási végrehajtás útján biztosíthassa.

Végül, de legfontosabb elgondolása a bíróságnak a biztosítási végrehajtási kérelemnek az ingatlanra teljesítése tekintetében az, hogy a biztosítási végrehajtás elrendelése során nem állapítható meg az, mert hiszen a perenkívüli eljárás erre nem ad módot és jogot, hogy vajjon az alapkövetelés anyagilag nem-e érvénytelen

ügylet útján jött-e létre, — mondjuk az alapzálog kötelezvénye kényszer útján iratott alá, kiskorú írta, beszámíthatatlan stb., stb. — amidőn is ez a zálogjog az illető anyagi érvénytelenségi oknak perben való sikeres érvényesítése esetén természetesen elesik és így a telekkönyvi rangsorból kimaradt és ha a végrehajtást elrendelő bíróság ilyen esetben, midőn alapzálogjog van és az ingatlanra vonatkozó biztosítási végrehajtást, mint csak előjegyzést eredményező, céltalannak nyilvánítaná és elutasítaná, a végrehajthatót nyilvánvaló jogsérelem érné, miután az ezen közben zálogjogot nyert hitelezők telekkönyvi rangsort nyervén, ő csak ezeket követőleg nyerhetne később, de természetesen károsodásával zálogjogi biztosítást.»

Végrehajtást szenvedő ezen végzés ellen felfolyamodással élt, amelyet a budapesti kir. ítélőtábla P. XII. 9950/1929/16. sz. végzésével elutasított, a nélkül azonban, hogy az elsőbírói végzés érdemleges elbírálásába bocsátkozott volna. «Igaz ugyan, — mondja indokolásában — hogy a perben érvényesített követelés biztosítására a végrehajtató javára a zálogjog a Budapest székesfőváros Duna-balparti részének 3050. számú telekkönyvi betétében A. I. sor., 27,318. hrszám alatt a végrehajtást szenvedő tulajdonául bejegyzett ingatlanra már bekebelezetett, figyelemmel azonban arra, hogy ez a zálogjogi bekebelezés — a végrehajtást szenvedőnek a felfolyamodásban tett saját előadása szerint — csupán a tőkekövetelésre szorítkozik, ilyen körülmények között pedig a végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló marasztaló ítéletben megszabott kötelezettségnek teljes fedezetül már csak azért sem szolgál: helyesen határozott az elsőbírói bíróság akkor, amikor a kötelezett ellen a biztosítási végrehajtást elrendelte és pedig határozata az ingókra vonatkozóan és a tőkeköveteléssel kapcsolatban helytálló azért, mert amennyiben a követelés — miként a szóbanforgó esetekben — a maga egészében nincsen fedezve, nem tagadható meg a végrehajtatótól az a jog, hogy a követelés és összes járuléka majdani teljes kielégítésének biztosítása érdekében újabb fedezeti alapot jelöljön meg. A végrehajtást szenvedő a felfolyamodás további részében a végrehajtás elrendelésének akadályaként az állandó bírói gyakorlatban kifejlődött arra a jogszabályra hivatkozik, hogy egymagában a perköltség nem olyan követelés, amelyre vonatkozóan a biztosítási végrehajtás elrendelése helyt foghatna. Ez a hivatkozás, illetőleg az erre alapított panasz azonban nem helytálló azért, mert ebben az esetben a végrehajtás — és pedig a kifejtettek szerint helyesen — a megítélt perköltségen felül a tőkére és a kamatokra is elrendeltetvén, a hivatkozott jogszabály irányadóul nem szolgálhat.»

A határozat utolsó mondata arra enged következtetést, hogy az ítélőtábla továbbra is ragaszkodik eddigi álláspontjához.

— **A német kartelbíróóság bojkottot engedélyez.** Azok a köreink, akik hazai vonatkozásban a kartelek törvényes szabályozásában támadást látnak egész ipari termelésünk ellen, igen hasznos tanúságot meríthetnek a német kartelbíróóság ítéleteiből. Azt látjuk ugyanis, hogy ez a szakbíróóság a kartelek jogos igényeivel szemben a legmesszebbmenő megértést tanúsítja; az esetek igen nagy részében gyönyörű fejtegetéssel teszi magáévá álláspontjukat. Találomra kiragadok egy ily példát: az Automobilgumikerék Gyárak igen szigorú kartelszerződésre léptek, melyben megállapították azokat a nagykereskedőket, kikkel a tagok *kizárólag* jogsultak üzletet kötni; e nagykereskedőknek előírják a hasznot, mellyel az árut továbbadhatják a detailkereskedőknek. Viszont a nagykereskedők kötelezik magukat, hogy csakis a kartelhez tartozó gyárosnál szerzik be *összes* szükségleteiket.

Az egyik gyár taktikázik, kihúzza a megállapodás aláírásának időpontját és a tizenkettedik órában a kartelmegállapodástól jelentékenyen eltérő feltételek mellett, igen nagy eladásokat köt le. Ezért a kartel attól tette függővé e gyárnak tagjai sorába leendő felvételét, hogy az stornírozza a kérdéses eladásokat. A gyár erre nem hajlandó, mire a kartel bojkottal sújtja, vagyis közhírré teszi, hogy azoknak a nagykereskedőknek, akik a kizárt gyártól vásárolnak, a *kartel tagjai nem szállítanak*. Természetesen az illető nagykereskedők ettől óvakodni fognak, mert a kartel tagjai sorában számos oly márkaárut előállító gyár van, melyet a kereskedőnek feltétlenül raktáron kell tartania. Az ily kizárás eszközéséhez a német kartelrendelet 9. §-a értelmében a kartelbíróóság engedélyre szükséges. A másodfokon eljáró kartelbíróóság Tanácsa megadja az engedélyt és jóváhagyja a bojkott elrendelését azzal az indokolással, hogy nem köteles a kartel tagjai sorába azt a termelőt felvenni,

aki ragaszkodik megkötött olyan eladásaihoz, melyek feltételei ellenkeznek a kartelmegállapodás lényegével és terjedelmüknel fogva az egész kartel hatályosságát és célját veszélyeztetik. Arra sem hivatkozhatik az outsider gyár, hogy e bojkott gazdasági tönkremenését eredményezi, mert az egy évre kötött kartelszerződés tartama alatt éppen a sérelmezett kötések a gyárat kellően foglalkoztatni fogják.

Az eset annyiból is érdekes számunkra, mert illusztrálja azt, hogy a kartelek nem jutnak feltétlenül rosszabb helyzetbe azáltal, ha a törvényhozás jogait és kötelesegeit szabályozza és az azok felett való döntést speciális szakképzettséggel rendelkező hatóságra bízta. Nem tudjuk, hogy a nálunk a kartelkérdésben uralkodó teljes jogbizonytalanság mellett egy ily bojkottált gyár nem-e indítana monstre-pórt kártérítés címén a kartel tagjai ellen és hogy vajjon mi volna e per sorsa? *Dr. K. S.*

— **Dr. Szladits Károly: A magyar magánjog tankönyve. II. Dologi jog.** Grill kiadás. Budapest, 1930. Dr. Szladits Károly egyetemi tanár négy kötetre tervezett magánjogi tankönyvéből megjelent a *Dologi jog* 450 oldalnyi terjedelemben. A munka ismertetésére legközelebb visszatérünk.

— **Dr. Almási Antal: A Kötelmi Jog Kézikönyve.** Második kiadás. Két kötet. TÉBE, 1929. Ára 40 pengő (1032 oldal). Almási *Kötelmi Jogi Kézikönyvének* első kiadása másfél év alatt elfogyott. Ez legjobban bizonyítja annak szükségességét és használhatóságát. További másfél évre volt szükség, hogy a szerző a rengeteg új anyagot: az átértékelési törvények, a kamatdöntvények, a magánjogi törvénykönyv törvényjavaslatának és az egyéb szövegezett és nem szövegezett forrásoknak tüzetes feldolgozása útján mindig gondosan átvizsgálja és a bírói gyakorlat fejlődött, itt-ott változott felfogását benne pontosan kifejezésre juttassa.

Alig van az új kétkötetessé növekedett kiadásnak egy fejezete, melyben ez a *gyökeres kiegészítés és átdolgozás* nem éreztetné előnyös hatását és amelyben ez nem vezetett sok új, a gyakorlat számára *megbecsülhetetlen* eredményhez.

Az I. kötetben, a Kötelmi Jog általános részében, különösen a *kamatkötelmen, a pénzkötelmen, a lehetetlenség, az egész ügyleti anyag*; a másodikban, a Kötelmi Jog különös részében, pedig főleg az *adás-vétel, az ajándékozás, a haszonbérlet, a bérlet, a megbízás* és különösen az ügyvédi megbízás és sok más az, amelyen erősen meglát-szik, hogy a gyakorlat rendszeres, állandó, közvetlen és szeretetteljes megfigyelésének gazdag eredményeit a szerző mily pontosan és élesen tudja rögzíteni és általános elvekké fejleszteni.

E mellett sohasem téveszti szem elől, mily sok a köztudatba eddigelé el sem jutott kincs rejlik még a törvényeinkben, egyéb írott forrásainkban és főleg és elsősorban a kötelmi jognak alapforrásában, bírói határozatainkban. Ezeket napfényre hozza.

Így tisztázza és nálunk is értékesíthetőkké teszi azokat a szabályokat és felfogásokat is, amelyek egyelőre még csak a külföldön tudtak elismerésre találni. Elsőnek taglalja rendszeresen az alakítási jog, az összügylet, a rendelkezés, a juttatás, a képviselési jog bár nálunk is sokszor megszólalt, de eddigelé itt kellő figyelemben még nem részesült jelenségeit. Ezeket a gyakorlat szegletéből megvilágítja és a kötelmi jog összes jelenségeiben való gyakorlati forgalmi jelentőségüket tisztázza.

A terjedelmes két kötet *igen gazdag tartalma mindenképpen alkalmas arra, hogy a munka ezentúl még fokozottabb mértékben érje el azt a célt, amely felé a szerző az első kiadásában sikeresen törekedett: t. i., hogy biztos útmutatója legyen a gyakorlatnak, de egyúttal lelkes harcosa, ösztönzője és fejlesztője a tisztult elméleti fogalmaknak is.* A munka első kötete a kötelmi jog általános, a második pedig annak *különös részét* foglalja magában. Mindkettő kiállítása igen előnyös. Nyomdatechnikájuk pedig a forrásszöveget a szerző fejtegetéseitől külsőleg is könnyen megkülönböztethetővé teszi. Mindez a mű használhatóságának nagy előnyére szolgál. Különösen azért is, mert az első kiadásnál tetemesen bővebb tárgymutató, az áttekinthető tartalommutató, az igen részletes és minden feldolgozott, teljes szövegében a könyvbe is felvett forráshelyet felölelő forrásmutató, a művet nagy terjedelme és gazdag tartalma dacára is szerfölött könnyen kezelhetővé teszi.

— **Dr. Kovács Marcel: «Pp. Magyarazata» II. kiadásának VIII. füzeté** megjelent és a szerzőnél (Budapest, I., Csaba-utca 7/c) kapható. Ez a füzet a felülvizsgálatról, a felfolyamodásról, a per-újításról, a sommás visszahelyezésről, a bányaugyegről és a fizetési meghagyásról szóló 521—597. §-okat tartalmazza. A régi ki-

adással szemben lényegesen ki vannak bővítve a felülvizsgálati értékhatárról és a perköltség miatti felülvizsgálatról, a hatáskör és az illetékesség miatti felülvizsgálatról, a felülvizsgálat alapjainak megjelöléséről, a csatlakozás hatálytalanná válásáról, a felülvizsgálat előadásáról és a felek felszólalásáról, a felülvizsgálati nívumokról, a felülvizsgálati bíróság határozatának korlátairól, a felülvizsgálati bíróság feloldó határozatának kötelező erejéről, a kizárt és az alaptalan felülvizsgálat miatti pénzbírságról, a felfolyamodás kizárásáról, az egyfokú felfolyamodásról, a perújítási határidőről, a perújítás megengedéséről és az újított per érdeméről, az újított perben használható fellebbevitelről, a sommás visszahelyezésről és a jogkérdésről, valamint a bányabírósági hatásköréről szóló §-ok. Teljesen át van dolgozva a felülvizsgálat köréről, a tényállás felülvizsgálásáról és az új tényállásnak megállapításáról szóló 534. §, amely 14 oldalra terjed, továbbá a perújítás alapjáról és az egyesség megtámadásáról szóló 563. §, amely 16 oldalra terjed. Az illetékszabályok az 527., 531., 553., 566. és 571. §-ok kapcsán vannak ismertetve. Egy füzet ára 8 pengő, a négy füzetből álló egy-egy kötet ára 36 pengő, egy bekötési tábla ára 3 pengő.

Inhalt. Z. Olchváry: Die Vereinfachung der Rechtspflege. — Ist die Institution der Friedensrichter notwendig? I. *Dr. J. Hetényi*; II. Anket des Budapester Anwaltvereins. — *Dr. S. Gold:* Die Anerkennung des unehelichen Kindes. — *Dr. S. Fürst:* Der Verkehr des Verteidigers mit dem verhafteten Klienten. — Rundschau. — Spruchbeilage.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntető tvszék elnöke

A közeli napokban jelenik meg:

A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁGRÓL ÉS A CSENDES TÁRSASÁGRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYCIKK

Bevezetéssel, magyarázatokkal, a társasági szerződés mintájával s a teljes miniszteri indoklással ellátta

Dr. Sándorfi Kamill,

egyet. magántanár, a m. kir. igazságügyminisztériumba beosztott budapesti kir. ítélőtáblai bír. — Megrendelhető a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Megjelent

a

NOUVEAU PETIT LAROUSSE

1930. évi kiadása

A közismert kézikönyvön legújabb kiadása, ha lehet, még pontosabb és részletesebb adatokat tartalmaz, mint eddigi negyvenhárom kiadásában. Az élet minden ágát felöleli ez az enciklopédikus munka, tehát a jog, történelem, irodalom, művészet, filozófia, természettudományok stb. stb.-re vonatkozó megbízható és könnyen áttekinthető adatokat kaphat az elfoglalt szellemi munkás, akinek nincs ideje sokkötetes lexikonokat és kézikönyveket végigböngészni. Nyelvészeti része, szótára, nyelvtana, valamint a humánus ismerteket összefoglaló anyaga valóban nélkülözhetetlen részévé teszi egy ügyvédember kézikönyvtárának.

A vaskos, egészvászonba kötött kézikönyvön majd 2000 oldal terjedelmű, 6200 szöveg közé nyomott képpel, 220 egészoldalas táblával, 140 térképpel van díszítve.

Ára P 9.50

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Megjelent!

MAGYARORSZÁG

Történelme, földje, népe, élete,
gazdasága, irodalma, művészete

VERECKÉTŐL NAPJAINKIG

A magyarság aranykönyve — Nagymagyarország enciklopédiája

Egyetlen műben, öt kötetben: Nagymagyarország történelme, állami berendezése, irodalom- és művészettörténete, népnevelése, földrajza, állat- és növényvilága, gazdasági élete, sportja, színészete stb.

Magyarország és elszakított részeinek teljes ismertetése

Öt albumalakú kötet **diszes félbörkötésben**, 2500 oldal terjedelemben,
1500 illusztrációval, 16 műmelléklettel, 7 színes térképpel

A BEVEZETÉST ÍRTA

NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA

Írták a magyar politika, közélet, tudomány és irodalom legkiválóbb reprezentánsai

- I. kötet. Nagymagyarország történelme napjainkig.
- II. « Állami és gazdasági élet. (Törvényhozás, katonaság, ipar, kereskedelem, földművelés.)
- III. « A magyar föld és népe. (Városok, állat- és növényvilág, néprajz.)
- IV. « Szellemi élet. (Irodalom, műveltség, tudományosság, népnevelés, egyházi élet.)
- V. « Művészet, zene, színészet, sport. (Magyarország statisztikai helyzete nemzetközi megvilágításban.)

Prospektust minden érdeklődőnek ingyen küld a

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVKERESKEDÉSE

BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel. Ant. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel. Ant. 850-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. Ant. 203-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 4 pengő

Egyes szám ára 80 fillér

TARTALOM. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Megoldatlan jogi problémák — I. *Dr. Sándorfalvi Pap István* kir. kúriai tanácselnök; II. *Dr. Löw Tibor*, budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: Az okirati kényszer kérdéséhez. — *Dr. Szladits Károly* egyetemi ny. r. tanár: Szélgjegyzetek a jelzálogi törvényhez. — *Dr. Almási Antal* kir. kúriai bír., c. egyst. rk. tanár: Telekkönyvi rosszhiszem a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában. — *Dr. Ludvig Rezső* kir. kúriai bír.: Ági vágyon. — *Dr. Ullein Antal* konstantinápolyi követségi titkár: Az «új» Nemzetközi Jog. — *Dr. Kuthi Sándor* debreceni ügyvéd: Magyar állampolgárság. Jogászgyeleti vita a Mjtj.-ről. — Szemle.

Melléklet: Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár XXII. kötetéhez. — Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár XXII. kötetéhez. — Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár XXII. kötetéhez. — Tartalommutató a Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár XXI. kötetéhez. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1929. évfolyamához.

Megoldatlan jogi problémák.

A huszadik század negyedik tizedének küszöbén megállhatunk rövid időre, hogy némi elmélkedés tárgyává tegyük az uralkodó jog értékét és fogyatékosságait. Aki meg akarja közelíteni azt a kérdést, vajjon a jog mostani kialakulásában megfelel-e a célszerűségnek és az igazság követelményeinek, annak elsősorban — azt lehetne mondani — kizárólag azt kell vizsgálnia, hogy a gazdasági élet miképpen reagál a jog szabályaira. Itt éles caesurával el kell választani úgy a jognak, mint a gazdasági életnek háború előtti és háború utáni állapotát. Amennyiben lehetséges volna időbeli vonatkozásban oly válaszfalakat emelni, amint ez térbelileg lehetséges, nem találánk oly hegycsúcsot, mely alkalmas volna az előálló szakadékokat némiképpen áthidalni. A gazdasági élet a gyökeréig ható átalakuláson ment át és nem létezik az a földi hatalom, mely a bekövetkezett események következményeit megszüntethetné. Mert az a processus, mely ezelőtt szabályos evolúció útjai mellett ment véghez, a háború által forradalmasítva lett. És végtelenül tévednek azok, akik egy átmeneti korszak feltevéséből kiindulva azt hiszik, hogy egy körforgás mindent vissza fog helyezni az elhagyott pályatestre.

Miután itt nem lehet helyén rendszeresen egymásba illeszteni a láncszemeket, egy exponált kérdéssel akarom megindítani a gondolatmenetet. Honnét van az, hogy amikor a háború alatt a munkaképesség teljében állott tízmillió férfi elesett és legalább tízmillió egészen vagy részben vált munkaképtelenné, mikor négy éven át minden termelés kizárólag a háború imperatív céljainak szolgált, a munkanélküliség állandó ijesztően emelkedő jelenséggé nőtte ki magát?

Kétségtelenül némi része van ebben a háború által előidézett szegénységnek, de ez inkább endemikus, nem minden országra kiterjedő betegség. A munkanélküliségnek főokai másutt keresendők. Itt van mindenekelőtt a női munkának általános elterjedése; ami a háború előtt a proletariátus alsóbb rétegeinek jellegzetes tünete volt, úgyannyira elhatalmasodott, hogy már csak a társadalom legexkluzívabb kapitalisztikus csoportját hagyta érintetlenül. Távolról sem akarom állítani, hogy az ezzel egybekötött felszabadítása a nőnek évezredes szolgálataiból civilizációs szempontból nem volt kívánatos, de az mégis tagadhatatlan, hogy ez a hirtelen háborús lökés oly munkaerőt vitt be a gazdasági életbe, melyeket ez képtelen az egyensúly fenntartása mellett elviselni.

A háború továbbá a mechanikai erők oly kifejlesztésére ösztönözte a tudományt, mely páratlanul áll az emberiség történeté-

ben. Ez a felfedezési folyamat feltartóztatatlanul rohan előre és a gép napról-napra fokozódó módon kiszorítja az emberi munkaerőt. A fizika és kémia csodákat művel és minden csoda egy-egy foglalkozási kört szétvet. A léghajózás, a rádió, a film és talán holnap a távolbalátás százazrek kezéből kiragadja a munkaalkalmat.

Rákényszerített bennünket a háború arra is, hogy ama bizonyos központok segítségével koncentráljuk az üzemeket és azt tapasztaltuk, hogy ily módon kevés munkaerővel fokozott eredményeket lehet elérni. És íme, ezek a háborús berendezkedések új irányt szabtak. Kinőtt belőle a racionalizálás eszméje, mely kiszámíthatatlan számú existenciákat semmisít meg.

Amilyen paradoxnak is lássék, a világháború által előidézett óriási vérvesztéssel szemben teljes ridegségében előállott a túlnépesedés problémája. Mert a túlnépesedést nem a számok döntik el, hanem az az arány, mely a népesség és a megélhetés eszközei közt fennforog. A munkanélküliség legerősebb bizonyítéka annak, hogy a népesség jelenlegi státusa meghaladta azt a határt, ahol emberanyagra még szükség van. És fájdalom, a fent körülírt momentumok ezt az aránytalanságot folyton fokozzák. Ez a helyzet, mely teljesen igazolja a Malthusianizmusban rejlő elveket; mint sok minden, amit a természet törvényei diktálnak, lehet visszataszítóan csúnya, de megváltozhatatlan. Ebből most már következik az a nem kevésbé kellemetlen kényszerűség, mely a születések korlátozásában nyilvánul meg. Ezt a szociológia felismerte és félretéve minden álszemérmel, ligákat hívott életbe, melyeknek feladata születési kontrollt gyakorolni és e tekintetben érintkezést keresni a népességgel. A legjelentősebb ily liga az «American Birth Control League». A hollandi kormány is kifejezetten pártolja az ott működő ligát, sőt az angol felsőház még a konzervatív kormány idejében elfogadott egy ide célzó éppen nem homályos indítványt.

Hiába tehát minden ellentállás, a társadalomnak meg kell adni azt a jogot, hogy népességi viszonyait rendbentartsa. Ezen a ponton áll elő a jognak elhelyezkedése a vázolt fejleményekkel szemben. Mert a sok megoldás közt, mely a társadalom tagjainak rendelkezésére áll, nem csekély jelentőséggel bír a terhesség orvosi megszakításának kérdése. Nem fogadhatók be ezen cikk keretében az eugenetika és eubiotika kérdéseivel összefüggő szempontok, itt csak arra a kérdésre szorítkozunk, vajjon megfelel-e a jog feladatának, ha félretelva a célszerűség követelményeit, szigorú büntetéssel fenyegeti meg azokat a nőket, akik nem akarnak oly gyermeket szülni, akire nyomor, börtön vagy legjobb esetben a kivándorlás szenvedése vár. Ha abban a küzdelemben, mely eme probléma körül szenvedélyesen megvívatik, a most uralkodó felfogás fog győzedelmeskedni, a jogtudomány ismét bizonyítékát fogja nyújtani, hogy képtelen az élet szövvényeit megérteni. Rémeiktől fél az, aki azt hiszi, hogy a nő bizonyos esetekben felruházva a teste feletti szabad rendelkezés jogával, azzal vissza fog élni. Kevés kivétellel minden nő az anyaságra vágyódik, ha azzal nem idézi elő a saját és születendő gyermekének szerencsétlenségét. Koncedáljuk, hogy egy pontnál aggályok állhatnak elő és ez a házasságonkívüli terhesség. Itt félni lehet, hogy az a meggységynítés vagy legalább leértékelés, mely a születendő gyermekre vár, ellensúlyozza majd az anyaságra vágyódó érzelmeiket. De éppen itt mutatkozik a jognak ellentmondása önmagával, mert teljesen illogikus a születéseket drákói módra kierőszakolni és azután a születendő gyermekek közt oly megkülönböztetéseket tenni, melyek az egyik csoportot e jogok teljéből kirekesztik. Ha a jog ettől az embertelen iránytól el fog térni, úgy meg fog szűnni a házasságon

kívül szülő nő szomorú sorsa és az annak elhárítására irányuló törekvése. Annyi bizonyos, hogy a jogfejlődés a felvetett problémánál messze visszamaradt az élet parancsoló törvényei mögött.

Holtpontra került a jogfejlődés a házasságjog terén. A törvényhozások a katolikus egyház dogmájával szemben nem képesek a válásra való jogot úgy szabályozni, mint azt célszerűség és igazság megköveteli. Amint a házasságkötés consensuson alapul, úgy annak felbontását sem lehet észszerűleg megtagadni, ha azt a felek egyetértőleg kívánják. De nem állhat érdekében a jogrendnek az egyik házsfél komoly válási elhatározását is mesterségesen megnehezíteni. Az ilyen alattomoságok, huzavonási praktikák nem férnek össze a jog rendeltetésével. Azért nem lehet eléggé elítélni azt a módszert, mely a válások számbeli emelkedését rabulisztikus kísérletekkel akarja letörni. A válások a társadalmi rend átalakulásának következményei. Képtelenség a munka általi keresményre utalt nő és férfi közti házaseletet ugyanolyan jogszabályoknak alávetni, mint amilyent a régi házasság megkövetelt és eltűrt. És természetes az is, ha a proletárházasság útján uralkodóvá vált szellem a kapitalisztikus házasságokban is tért nyert, mert hisz itt az erkölcsi kapocs még lazább, mint az előbbieken. Végül mit érhet egy olyan jogrend, mely a válásokat eltiltja vagy megnehezíti? Csak azt, hogy a rabszóra fűzött házaselek olyan sexuális viszonyokban keresnek kielégítést, melyek a botrányok kontagiumát terjesztik. De hisz a modern jog még a házasságtörés poenalizálásától sem bír szabadulni, bizonyára azért, mert a házastárs teste a másik házastárs javára birtoklási jogokat alapít meg, melyek jogellenes megtámadása a vagyoni büntettek analógiájára hírálandó el.

Az öröklési jog sem mutat haladást. Sikertelenek maradtak azok a törekvések, melyek egy méltányosabb vagyonmegosztás érdekében úgy a törvényes, mint a végrendeleti öröklést megjavítani kívánják. Elzárkóznak ama óriási veszélyek felismerése elől, melyek a túlságosan nagy és az öröklés által ezenfelül petrifikált vagyonok által előidézettek. A civilizáció felett lebeg a kommunisztikus örület fenyegetése és ennek leküzdésére nem létezik alkalmasabb módszer, mint a vörös posztó eltávolítása. De az öröklési jog évezredek óta fennálló érintetlenségében már össze sem fér a szociális átalakulásokkal. Ha összehasonlítjuk azokat a célokat, melyeket elmélet és gyakorlat régen az állami tevékenység szférájába utalt, azokkal a feladatokkal, melyeket a modern állam megvalósít, úgy meg kell állapítani, hogy ez megtette legalább a félutat a szocialisztikus állam felé. Gondoskodnia kell a munkanélküliekről, a munkaképtelenekről, a betegekről, az aggkorúakról, higiénikus lakásokról és a lakosság még számtalan olyan szükségletéről, melyeknek az állam részéről való ellátása még egy fél-század előtt is az utópiák birodalmába tartozott volna. És míg valamennyi állam az így előállott terhek alatt roskadozik, a jog állhatatosan kitart a magántulajdon azon konstrukciója mellett, mely az abban rejlő hatalmat az idők végtelenségéig kiterjeszti azok javára, akik a felgyülemlett vagyonok megszerzését illetőleg semmiféle észszerű jogcímre sem hivatkozhatnak. Teljesen értéktelen a család konzerválásából levont argumentum, mert a család mindenképpen kivonta magát mindazon kötelezettségek teljesítése alól, melyeknek régen pátriarkális módon megfelelt. Hisz éppen ezek a terhek most az államra hárultak, mert a családi kapocs megsemmisült. Ha a család és az öröklési jog vonatkozásait szemléljük, valóban nehéz szatirát nem írni. A legtöbb nagy örökség összeütközések és piszkos perek tárgyává válik; gyermekek perlik a szülőket, testvérek a büntetőbíróshoz szaladnak és a távolabbi rokonok a jog formális intézkedéseit zsarolásokra és kiéheztetésekre használják fel. Egyébként már az is, hogy a legtöbb nagy vagyon vitiosus szerzést leplez, indokoltá teszi azok áthárulásának megállítását. Régebben kifejtett elméletem szerint (Vagyon tulajdon és öröklési jog című értekezésem, *Jogt. Közlöny*, 1921., 21. szám) oly berendezésre volna szükség, mely a harmadik vagy negyedik öröklésnél az öröklött nagy vagyont felemészti.

Még szembeszökőbb a jog tehetetlensége a pénzelmélet terén. Százados tapasztalat, hogy az államok a pénz inflációs meghamisításával teremtik elő a háborúk viseléséhez megkívánt összegeket. Ebben az esetben, de olyan esetben is, mikor valamely gazdasági krízis a papírpénz részbeni elértéktelenedését idézi elő, előáll az a kérdés, vajjon miképpen kell teljesíteni a korábban keletkezett pénzbeli tartozásokat. A jog néma, hacsak nem akarjuk megoldás-

nak elfogadni azt a korlátolt beszámítás alá eső fikciót, hogy a papírra nyomtatott szám adja meg a pénz értékét. Savigny járható utat jelölt meg és nem is ütköznek valami különös nehézségbe megállapítani a papírpénz vásárlóképeségének azon határát az arannyal szemben, melyen alól a hitelező nem köteles fizetésül elfogadni a papírpénzt. A jog hihetetlen hátramaradottsága millió és millió egzisztenciát semmisített meg.

Amióta a részvénytársaságok történeti fejlődésük homályából kiléptek, a reájuk vonatkozó jog meddő kísérletekben merül ki az e téren elkövetett visszaéléseket megfékezni. Ezen kísérletek sikertelensége annyival is inkább fájdalmas, mivel a részvénytársulatok jelentősége a gazdasági életben napról-napra fokozódik és ugyanilyen emelkedő mérvben érzetik erkölcsmetelyező hatásukat. A társulati vagyon quasi res nullius jellegét ölti, ki van téve a legkönnyelműbb gazdálkodásnak és provokálja azok vagyon-szerzési mohóságát, akikre a gestio bízva lett. Nem lehet eltagadni azt a megdöbbentő tényt, hogy e vezetőorganumok meggazdagodnak, fényűző életet élnek, míg a részvényesek, amennyiben a szervezettek körén kívül állnak, elszegényednek. Pedig a gazdasági életre rendkívüli fontossággal bír, hogy a szétszórt kis tőkék vállalkozási jelleget öltsenek. Ami azokat a visszaéléseket illeti, amelyekkel szemben a jog tehetetlennek bizonyult, úgy azok elsősorban abból az összeférhetlenségből erednek, melyeket a társulati organumok a maguk javára fruktifikálnak. Az üzlet nyereséges vagy veszteséges voltát legkorábban az igazgatóság, felügyelőbizottság és a vezető kereskedelmi meghatalmazottak tudják meg. Kedvezőtlen konjunktúra mellett adnak, kedvező konjunktúra mellett vesznek részvényeket; mindkét esetben a részvény az áldozat. E mellett alkalmazásba vannak kézzelfogható csalárdságok. Így nem ritkán felosztanak nemlétező osztalékokat; annak hatása alatt a részvények magas árfolyamon eladatnak és a rákövetkező évben kijelentik, hogy veszteséges az üzletmenet. A most lezajlott amerikai tőzsdei összeomlás, mely 15 milliárd dollárvesztés alá temette a részvényeseket is, úgy ment véghez, hogy a beavatottak által kihasznált konjunktúrát dekonjunktúra váltott fel és ez oly időpontban került nyilvánosságra, mikor a részvények felhajtott áron a közönség kezeiben voltak. Mit érhetne el itt a jog? Ha nem mindent, de sokat. Büntető szankció alá kellene helyezni az említett közegek spekulációját társulati részvényekkel. Tudjuk, hogy ezt strohmannok által ki lehet játszani, de sok esetben az üzletmenet és a játék időbeli kongruenciájával kimutatható és büntethető lesz a visszaélés. Néhány példás megtorlás is javítóhatással lesz a züllött erkölcsökre. Legtávolabb áll a megoldástól a társaság és a részvényes közti jogviszony. Amit az eddigi törvények a részvényeseknek nyújtanak, ú. m. a közgyűlési határozat megtámadása és a társasági üzletkezelésnek szakértők általi megvizsgálása, oly nagymérvű költségekkel van egybekötve, hogy a legkritikább esetekben kerül alkalmazásba. A társulati igazgatóságok törekvése oda irányul, hogy az ügyvezetésből minél kevesebbet feltárjanak. Hivatkoznak arra, hogy a nyilvánosság visszaélésekre vezethet és ezen a címen még ott is homályt terjesztenek, ahol a publicitás veszélytelen. Hogy azután a szükséges titoktartás leple alatt sok felülről jövő visszaélés rejtőzik, tagadhatatlan. A társaság és a részvényes közti ellentét már olyan elméletet is kitermelt, hogy a részvénytársaság öncélú szervezet, melynek érdekei nem mindig azonosak a részvényesek érdekeivel; ez közel áll már a salus reipublicae jelszavához. Ebből az összeütközésből csakis a revizori intézmény meghonosítása vezethet ki; ennek igénybevétele kizárná azt a veszélyt, mely a gestio feltárással előállhatna. Csak-hogy az olyan revizor, ki állami kinevezés folytán fejtené ki működését, már természeténél fogva kizárná azt a bizalmat, melyet csak tapasztalatok árán lehet kiérdemelni. Megnyugvást csak olyan revízió nyújthat, melyet a valóságos és nem színleges közgyűlési kisebbség által kirendelt revizor végez.

Semmi körülmények közt sem lehet eltekinteni attól a követelménytől, hogy úgy, mint az angol jog szerint, a közgyűlés elé terjesztett mérlegből ki kell tűnnie, hogy milyen illetményekben részesült a társaság vezetősége. Itt minden ellenzékiekedés az érdekeltek részéről a rossz lelkiismeret bizonyítéka. Avagy továbbra is megtűrje a jog azokat a harácsolásokat, melyeket nemrég egy bukott bécsi bank likvidációja feltárt, mely alkalommal kitért, hogy az elnök egymillió schilling évi fizetést húzott és egy nyugalmazott igazgató részére 180,000 schilling évi nyugdíj és 100,000 dollár végkielégítés lett megszavazva. Ki kell irtani azt az erkölcsromboló

állapotot, hogy az igazgatóságok in camera cameritatis prédaképpen kezelik a társasági vagyont.

Nagyon kényesnek mondják a tartalékolás kérdését, tekintettel az osztalékhoz való jogra. Véleményem szerint semmiféle tartalékolás sem veszélyes, ha az alapszabályszerűen van kikötve és ha az nem titkos. Ami tartalék ki lesz mutatva, nem sérti a részvényes érdekét, mert kifejezést talál a részvény értékében. De a titkos tartalék azt a dolus eventualist leplezi, hogy azt a titokba beavatottak kellő alkalomkor spekulációk segítségével magukhoz ragadják.

A fizetéseképtelenség körüli jogszabályok is az ügyefogyottság jelében állnak. Az a helyes gondolat, hogy az adós, ha több hitelezője van és kötelezettségeit teljesíteni képtelen, kényszerítessék vagyonaát hitelezőinek átengedni, oly módon került kivitelre, mely a csőd csődjének minősíthető. A csőd eljárás oly határtalanul rossz, hogy immár az adós kezében fegyver a hitelező ellen. A csőddel való fenyegetésre csak a hitelezőnek van oka megijedni, mert tudja, hogy onnét semmiféle kielégítést sem nyerhet. Íme egy intézmény, melynél célzat és eredmény egymást kizárja. Ennek a betegségnek az oka pedig a törvény túlzott óvatossági formalitásaira vezethető vissza. A helyett, hogy az adós vagyona egyszerűen a hitelezők rendelkezésére kerülne, akik legjobban tudják, miként kell azt értékesíteni, működni kezd egy gépezet, mely a vagyont egyenesen megsemmisíti. Kezdődik a leltározással; ezt minden kereskedő évenként megejti a nélkül, hogy számbajövő költségeket okozna, avagy az üzlet menetét zavarná. A csődben ez heteken, némelykor hónapokon át tart, ezekre menő költséget okoz és megállít minden üzemlehetőséget. Szükség van pedig erre, mert a bürokratikus jog belepusztul abba a gondolatba, hogy léteznek egy leltár, mely nincs ellátva hivatalos pecséttel és melyből esetleg kifelejtenek tíz kiló vasat vagy egy tucat nyakkendőt. Józan ésszel azt lehetne állítani, hogy a hitelezők bizalmi emberei és az ezek által kirendelt tömeggondnok elég biztosítékot nyújtanak a tömeg megőrzésére, kezelésére és értékesítésére. Éppúgy a hitelezők autonómiájára lehetne bízni az egész felszámolást és a bíróságnak beavatkozására csak akkor kerülhetne a sor, ha valamelyik fél ezt kívánja. E helyett minden lépés törvényileg ki van mérve, mégpedig úgy, hogy minél nehezebb és természetesen károsabb és költségesebb legyen.

A csődjog anyagi része is telítve van visszasságokkal. Így semmi értelemmel sem bír a bér- és haszonbérköveteléseknek nyújtott jog előnyös kielégítésre. Ezeknek jogi természete semmiben sem különbözik más kötelmektől. A római jogból átszármazott *invecta et illata* fogalma nem fér össze a modern hitelélet következményeivel. Milyen képtelenség, hogy a háztulajdonos rátehesse kezét a bérlő által hitelre vásárolt árukra kizárólag azért, mert a bérelt helyiségben raktárra kerültek. Avagy milyen erkölcstelen a külön kielégítési jog az olyan hitelező részéről, aki tudva hitelbe vett árukat zálogba vesz. Az a kereskedő, aki raktárának részeit elzálogosítja, ezt csak hitelezőinek megkárosításával teszi és ezt a zálogos hitelező is tudja. Ez az üzletág mindinkább elterjed és a jog nyugodtan tűri, hogy az ilyen műveletekkel kifosztják a tömeget. Itt van továbbá a «par conditio creditorum» elvének túlhajtása; mikor az adós csak azért, hogy tömeget teremtsen, fizetéseképtelenségének tudatában árut vásárol, mely természetben megvan. A megcsalt hitelező az uralkodó jog elvei szerint nem bír visszakövetelési joggal. A jog itt egy erkölcstelenség védelmére kel.

Teljes a káosz az igazságszolgáltatás terén. A polgári per válságáról e lapok hasábjain (1929. jan. 1. szám) egy tanulmányt tettem közzé, mely ha német nyelven jelenik meg, szemléltetővé tette volna azt az irányzati közösséget, mely e dolgozat és Schiffer nagy híre szert tett későbbi javaslatai közt fennáll. Az igazságszolgáltatás kielégítő voltát csak úgy érhetjük el, ha a bíraskodás tapasztalt jogászok és nem gépies minősítésekkel ellátottak kezeibe lesz letéve. Ha továbbá az ítélkezés súlypontja nem a fellebbezési fórumokra, hanem az elsőfokú bíróságra fog helyeztetni. És ha olyan törvényeket hoznak, melyek a mai és nem a római császárság idejében uralkodott állapotoknak felelnek meg.

Eddigi fejtegetéseim itt elhagyják a nemzetközi határt és hazai területre lépnek. Perjogi berendezkedésünk csőd előtt áll; bíróságaink nem bírják a munkaterhet. Sokan az erkölcsök leromlására, a szegénységre és az eladósodásra vezetnek vissza a perek szaporodását. Kétségtelen, hogy a bajok fennforognak. Hogy rémületes mérveket öltöttek, ezért nagyrészen igazságügyi kormány-

zatunk felelős, mely a háború utáni években teljesen alárendelte magát a még tehetetlenebb pénzügyi kormányzatnak. Mindazonáltal, ha a pervitel egészséges alapon nyugodnék, a felhozott bajok nem lettek volna képesek a bírói sorompókat lerombolni. De mert az eljárás hosszadalmas és rossz, menedéket nyújtott mindazoknak, akik azt hiszik, hogy haladék kiereszkolása által segíthetnek magukon. Ez természetesen kifejezést talál a perek statisztikájában.

Íme, tehát beállt a gyógyíthatatlan betegség. A Plósz-féle perrendtartás, néhány elméleti túlzástól eltekintve, kiváló alkotás volt. De hiányzott szervezeténél fogva az a bírói kar, mely képes lett volna azt az életbe átültetni. A Plósz-féle per áll vagy bukik a pervitel koncentrációjával. Mikor azonban a kezdő bíró nem képes a döntő körülményeket felismerni és a sötétben tapogatódzva bizonyítást rendel és tanukat hallgat ki irrelevans körülményekre, okvetlenül beáll a tárgyalások számának emelkedése és annak csábító hatása a közönségre.

Mivel pedig a Plósz-féle instrumentummal nem tudtak bánni, azt szétszedték. Visszatértek az írásbeliségre, mert a mai pernél a szóbeliség értéktelen díszítménnyé vált. Kiterjesztették a nyilvános előadást, behozták az egyesbírói intézményt, korlátozták a jogorvoslatokat és ide-oda tologatták az értékhatárokat, mint a sakkfigurákat. Nem a jogviszonyok által követelt célszerűség, nem belső indokok váltak mérvadóvá, hanem alkalmaztak szeszélyes kihatásokat, Ennek eredményeképpen a *per elvesztette állandósági jellegét*, holott ez feltétele a jogrendnek. A folytonos nyugtalanságot nem bírja el sem a bírói, sem az ügyvédi kar, de a jogkereső közönség sem. Ami pedig fokozza ezeknek a szimptomakurálásoknak veszélyességét, hogy az ilyen foltozgatásokhoz még csak jogászai készség sem kell, erre a munkára a reformerek tömegei vetik magukat.

A per bizonytalan hullámmzásához hozzájárulnak a «célszerűtlen és bonyolult tételes szabályok és rendeletek tömkelegei». (Olchváry Zoltán táblai elnök úr cikke a Jogt. Közl. 1929. dec. 1. számában.) Gondoljunk itt a lakásrendeletekre, melyeket szám nélkül bocsátottak ki a háztulajdonosok érdekében és melyek oly munkaterhet idéztek elő, hogy következményei még most is éreztetik hatásukat. Itt van a csődönkívüli kényszeregyességről szóló rendelet, mely a O. H. E. erőszakos beillesztése, de ezenkívül komplikált és zavaros intézkedései folytán tízszeresen több munkával jár, mint amennyire szükség lett volna. Eltekintve attól, hogy ez a rendelet már a fizetés megszüntetések provokálása által is óriási munkát ad a bíróságoknak, úgy mellékesen kiirtja a kereskedői hitelbe vetett bizalmat is. A hirhedt valorizációs törvény terminusaival a perek légióját egyenesen kicsalta a feledés homályából. Most jön a jelzálogtörvény, melyre jelenleg éppen nem volt szükség és melynek sok intézkedése légüres térben fog kimúlni. Lehetne ezeket folytatni vég nélkül. Viszont 30 év óta sürgetik az elévülésnek külön törvény általi szabályozását. Ezáltal nemesak számtalan pernek lehetett volna elejét venni, de a bíróságok felszabadultak volna az olyan perek elintézésétől, melyeknél az idő múlása folytán a bizonyítás legnehezebb.

Ebből a tarthatatlan helyzetből most kiutat keresnek a törvénykezés egyszerűsítésének jelszava alatt. A legtermészetesebb egyszerűsítés a kir. táblák megszüntetése által volna elérhető. Járásbíróóság a törvényszék felülvizsgálati fórumával, törvényszék a Kúria felülvizsgálati fórumával elégséges garanciát nyújtana, ha a jogászképzés, kezdve az egyetemnél, az eddig nélkülözött józanabb irányba terelgetnék. De mivel ez egyelőre nem várható, a kérdés oda éleződik ki, hogyan lehetne véget vetni az uralkodó szegényletes állapotoknak. Mert egyenesen megbotránkoztató, hogy egy bíró kénytelen legyen fizikailag fárasztó írónoki munkát végezni. És nem létezik papírra vethető olyan szó, mely jellemezhetné az olyan igazságügyi állapotot, mikor egy-egy bíró kénytelen 1000—1200 pert elintézni. Hogy ezen helyzet feltárása után még elhangzhatott a takarékoság követelménye, csak azt bizonyíthatja, hogy nálunk az igazságszolgáltatás iránti érzék teljesen kihalt. Csodálatos, hogy éppen itt kell rongyokban járni, mikor másutt százmilliók fordítanak improduktív célokra.

Keresnek tehát mentőeszközt, olyant, mely olcsó. Kétségtelenül a legradikálisabb az, amellyel a kisebb, mondjuk 300 pengőig terjedő pereket kioperálják a bíróságok munkaköréből. Azt mondhatná ugyan a szociálpolitikus, hogy nem okos az a rendszer, mely a kis existenciák kárával keresi a kibontakozást és azokat kiutasítja abból a bírói teremből, ahol alkalma volna az

állam igazságos és szükséges voltáról meggyőződni, de hát némit-suk el ezeket az aggályokat és legyünk antiszociálisok. Tehát minden 300 pengőig terjedő per a békebíró elé kerül. Mindenekelőtt jöjjünk tisztába azzal, hogy a békebírói elnevezés egy üres, semmitmondó szó. Az a kérdés, hogy a békebíró a közigazgatás vagy az igazságszolgáltatás státusába kerül-e? Az angol békebíró a kerületi közigazgatás központja, rendőri, vizsgálóbírói, kihágási, adóügyi, egyesületi, sajtóügyi, ipari, erkölcsrendészeti és még egész sorát végzi a funkcióknak, melyek igazgatási jelleggel bírnak. És ezek révén bizonyos magánjogi igények is hatáskörébe kerültek; így a szegényrendészet útján házasságonkívüli nemzésből származó igények, bér- és haszonbérleti ügyek bizonyos kategóriái, kölcsönösségi alapon nyugvó társas ügyek. Ez azonban nem változtat eredeti jellegén, mert a peres ügyek a kerületi bíró hatáskörébe esnek. (Gneist Selfgovernment 194 skl.) A francia Justice de Paix kimondottan laikusbíró, bizonyos értékhatártól függő jogorvoslattal. Nálunk sem a Horvát Boldizsár által a képviselőház elé terjesztett javaslat, sem az 1877: XXII. tc. nem bírta elérni a békebírói intézmény meghonosítását. Holt törvény maradt a Pp. is idevonatkozó rendelkezéseiben. Mindazonáltal alkalmas volna a bírói munkaterhen könnyíteni, ha két egymással összefüggő feltétel szigorúan betartatnék. Az egyik az értékhatár, mely a mi szegényes közállapotaink mellett nem haladhatná meg a 100 pengőt és másodsor minden érdemleges fellebbezés kizárása. Ha az utóbbi megengedtetnék, úgy a járásbírói munkateher még elviselhetőbbé válnék. A jogorvoslatban rejlő garanciát pedig könnyen pótolhatná, ha minden protekció kizárásával neveznék ki a békebírákat tapasztalt jogászok köréből. Attól tartok, hogy itt a hajótörés veszélye fenyeget.

Teljesen osztozom dr. Hetényi József bíró úr ama véleményében, hogy ez a kérdés az ügyvédség érdekeit nem érinti, ha akár 50 ügyvéd neveztetnék ki békebíróvá. Sőt merem állítani, hogy a békebírói hatáskör az ügyvédi munka kárával lesz egybekötve, mert ott vagy a személyes megjelenés vagy a Pp. 94. és 95. §-ai szerint megengedett meghatalmazottak általi képviselet lesz a szabály. *Az ügyvédség végpusztulását sem kinevezésekkel, sem okirati kényszerrel már nem lehet megállítani.* Az okirati kényszerrel szóló javaslatból, amint azt dr. Teller Miksa és dr. Östör József ügyvéd urak meggyőzően bizonyították, rossz törvény vált volna. Az ügyvédség fényes multjához nem volna méltó, hogy egy ilyen gyászlepel boruljon emlékére.

Dr. Könyig Vilmos.

Az okirati kényszer kérdéséhez.

I.

A Magánjogi Törvénykönyv javaslatáról a Magyar Jogászegyletben folyó megbeszélés során még az elmúlt nyáron a 83. §-szal kapcsolatban azt a nézetemet nyilvánítottam, hogy az alapítvány érvényességét nem kötném írásbeli alakhoz, a 123. §-nál pedig elmondtam, hogy miért mellőzném a § 3. bekezdését, amely szerint a 961. §-nak az a szabálya, hogy a meg nem felelő alakban kötött szerződés érvényessé válik a teljesítés által, s ha tkvi bejegyzés szükséges, a tkvi bejegyzés által — a házastársak és jegyesek között létrejött szerződésekre nem terjed ki.

Rámutatottam arra, hogy a Kúria állandó gyakorlata az, hogy ha a házastársak között kötött ügylet *teljesedésbe ment*, a közokirat hiányára nem lehet hivatkozni, és hogy nincs rá semmi ok, hogy a 961. § helyes szabályát, amely az élet követelményeivel számol, a házastársakra ne alkalmazzuk.*

Időközben a törvényhozás elé került az egyes jogügyleteknek kötelező írásbafoglalásáról szóló törvényjavaslat.

Örömmel látom belőle, hogy a javaslat eltér a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának álláspontjától s a házastársakra is kiterjeszti azt a szabályt, hogy ha az ügylet teljesedésbe ment, a meg nem felelő alakban kötött szerződés érvényessé válik.

A Magánjogi Törvénykönyvjavaslat 961. §-hoz még két megjegyzésem volt: az egyik, hogy «az elfogadott teljesítés által» szavak helyébe «ha az ügylet teljesedésbe ment» szavakat ajánlottam; a másik pedig az, hogy mellőzném azt a rendelkezést, hogy ha tkvi bejegyzés szükséges, csak tkvi bejegyzéssel válik érvényessé az ügylet.

Ezt a két megjegyzésem az okirat kényszerrel szóló törvényjavaslattal szemben is fenntartom. (1. § 2. bek.)

Vonatkozó indokaimat nem kívánom ismételni, hanem felhívom a szíves figyelmet fentebb említett hozzászólásomra.

Most ősszel a Jogászegyletben a Magánjogi Törvénykönyvjavaslat 4. részéről, az öröklési jogról folyik a megbeszélés.

Az 1780. §-nál, amely szerint a lemondáshoz közokirat szükséges, azt a megjegyzést tettem, hogy megfontolást érdemel, célszerű-e megszorítani a lemondás alakját: nem volna-e elég a mostani helyzetnek megfelelően a magánokirat (szóbeli lemondás u. i. nem is fordul elő), mert sok helyen és sok esetben nehéz közokirathoz jutni s attól lehet tartani, hogy ez annyira megnehezítené az örökségnek kívánt és helyes rendezését, hogy az gyakran elmaradna.

Felemlítettem, hogy törvényjavaslat van a törvényhozás előtt az okirat kényszerrel, s ezzel kapcsolatban megjegyeztem, hogy általánosságban, elméletben helyes az okirati kényszer kiterjesztése, de csak nagyon óvatosan, fokozatosan és csak annyiban, amennyiben az élet gyakorlati követelményeibe nem ütközik, amíg a jogviszonyok rendezését nem bénítja, mert különben nem érzük el, amit kívánunk, hogy t. i. a jogviszonyok rendezése megbízható alapon, okiraton nyugodjék, hanem ellenkező lesz az eredmény: a jogviszonyok rendezése elmarad, ami pedig még több bizonytalanságra, több perre adna okot.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tapasztalat szerint okirattal, sőt közokirattal szemben is igen sok per van, mert a pereskedő vagy a zavarosban halászó ember mindent megpróbál s szerződés-kötési képtelenség, kényszer, tévedés, okiratmagyarázat stb. alapján indult perek nagy számával találkozunk.

Az okirati kényszer kiterjesztésénél figyelembe kell venni az okirati kényszer módját és mértékét.

A törvényjavaslat indokolásából kicsendül s a javaslat rendelkezéseiből meglátszik, hogy a javaslat gondos óvatossággal igyekszik megtalálni a helyes középutat. És mégis aggodalmam van, hogy a jogviszonyok rendezését igen megnehezítené, költségessé tenné.

A javaslat három kategóriába sorozza az okirati kényszer alá vont ügyleteket: az elsőben magánokiratot kíván (9. §), a másodikban közjegyző által készített vagy ügyvéd által készített és közjegyző által hitelesített magánokiratot (10. §), a harmadikban pedig közokiratot (11. §).

A második helyen említett okirat könnyítésnek látszik a közokirattal szemben: de lényegében, azt hiszem, alig könnyebb, alig olcsóbb.

A közokirat kétségtelenül a legnehezebb alak, mert közjegyzőt nehezebb találni és mert költségesebb.

Ha a közjegyző magánokiratot készít, az csak annyiban könnyebb, hogy kevesebb lesz a költség.

A másik alak azonban, amelyet ügyvéd készít és közjegyző hitelesít, költségre talán nem különbözik a közokirattól, mert az ügyvédnek s a közjegyzőnek fizetendő költség eléri vagy nagyon megközelíti a közokirat költségét; a hozzájutás azonban határozottan nehezebb, mert a feleknek előbb az ügyvédhez s onnan a közjegyzőhöz kell menniök.

Én azt hiszem, hogy ezt az alakot igen ritkán fogják az emberek választani, talán csak akkor, ha különös bizalomból vagy valamely más fontos okból kívánják, hogy az ügyvéd készítse el az okiratot. Nem hiszem, hogy a 10. § alá tartozó esetek sok munkát fognának adni az ügyvédeknek.

A mostani helyzettel szemben nehezíti a törvényjavaslat azzal is, hogy a közjegyző hitelesítését vagy két tanu által való igazolását érvényességi kellékül szabja meg és hogy magánokiratnál nem engedi meg az ajánlatnak s az elfogadásnak külön-külön okiratba foglalását, így a távollevők között magánokiratban a szerződés-kötést feleslegesen megnehezíti. (4. §).

Az örökségről való lemondásnál a mai jog szerint elég, ha a lemondási nyilatkozatot a szülő átveszi, mert ezzel elfogadta a lemondást. A javaslat szerint ez nem elég, hanem a szülőnek is alá kell írni, tehát közjegyzőhöz kell menni (10. § 2. p.).

Helyesnek tartom, hogy a javaslat a kényszer alá vonandó jogügyletek kiválasztásánál nem az értéket, hanem az ügyletek anyagi minőségét vette alapul.

Ami a 9. §-ban felsorolt ügyleteket illeti, amelyekhez a javaslat magánokiratot kíván, helyesnek tartom a következő pontokat:

* Jogtudományi Közlöny könyvtára, 16. sz.

1. p. az egész vagyonnak vagy hányadrészének átruházása vagy haszonélvezettel terhelése, 2. p. ingatlanra és dologi jogra vonatkozó ügyletek, 4. p. ajándékozási ígélet, 7. p. ellátás, tartás stb. fejében vagyon átruházására vállalt kötelezettség, 8. p. tartás, ellátás, életjáradék megalapítása, rendezése, megváltása, 10. p. szolgálati szerződésnél a megszolgált munkabér elvesztésének vagy bármely szerződés alapján felvett szolgáltatások elvesztésének kikötése.

Ellenben *feleslegesnek tartom* az okirati kényszert a következő esetekben:

3. p. 50 k. holdnál nagyobb ingatlan haszonbérlete, bármely ingatlanra vonatkozó bérlet vagy haszonbérlet felmondásának kizárása; mert nagyobb, értékesebb ingatlannál rendszerint ügyis okiratba foglalják az ügyletet, kisebb ingatlannál pedig a felmondás kizárását okirati kényszer alá vonni nem indokolt.

4. p. Követelés ingyenes engedményezése vagy elengedése; mert ez a rendelkezés éppen a kisebb tartozások elengedését nehezíti meg, amelyeknél nincs adólevél, amelyet vissza lehetne adni, s itt az a szabály sem segít, hogy a teljesítés által érvényessé válik az ügylet.

5. p. Alapítvány rendelése élők közt; mert alapítvány rendelése legtöbbször végrendeletben történik; az életben tett alapítvány ritkább, de az ilyennél rendszerint van okirat. Megtörténik azonban, — voltak ilyen esetek — hogy valaki pl. egyházi gyűlésen, egyesületi gyűlésen stb. az ott nyert benyomások hatása alatt, sokszor már korábbi elhatározásához képest, tekintélyes alapítványt tesz, a gyűlés köszönettel elfogadja és ha ilyen esetben az alapítványt tevő, mielőtt okiratot készítenének, súlyos betegségbe esik, meghal, úgy az alapítvány okirat hiánya miatt nem létesülhetne.

6. p. Eladott ingó dolog tulajdonának fenntartása a vételár megfizetéséig; mert a kisebb értékű adásvételeknél igen akadályozó lenne az okirat megkívánása és éppen az eladóra lenne hátrányos, ha okirat hiányában a tulajdon fenntartását nem érvényesíthetné; a teljesítésre vonatkozó szabály — mint a 4. pontnál — itt sem segít.

9. p. Vagyonközösség megszüntetése; mert nagyobb, bonyolultabb eseteknél ügyis okiratot készítenek; a kisebb esetekben nem kellene megnehezíteni a megosztásra vonatkozó békés megállapodás létesülését.

11. p. Kezesség vállalása; mert a mindennapi élet kis értékű forgalmát ok nélkül bénítaná; egyszerű kis adásvételek stb. nem jönnének létre ilyen akadály miatt. Felesleges is példákat hozni fel.

12. p. Kötébér, bírság kikötése; mert a bíróság mérsékelheti.

A javaslat indokolása érzi, hogy csekély értékű vagyontárgyak forgalmánál gátló lehet az okirati kényszer, mert sokszor nem érdemi meg az írást; ezt a hátrányt azzal véli elháríthatónak, hogy a feleknek módjukban áll teljesítés által érvényessé tenni az ügyletet. De ha az esetek nagy vagy legnagyobb részében így áll a dolog, akkor mire való a szabály? és miért nehezsük a helyzetet? mert ha az ügylet érvényességéhez nem szükséges okirat, talán nem is lesz per, mert az ügyletet tanuk előtt kötötték s így az ügylet alól kibujni akaró fél nem is próbálkozik; vagy ha per lesz, csak azt kell bizonyítani, hogy az ügylet létrejött; ellenben ha okirat szükséges, ebbe kapaszkodik, per lesz, melyben aztán nemcsak azt kell bizonyítani, hogy az ügylet létrejött, hanem azt is, hogy teljesedésbe ment, amely utóbbi nehezebb kérdés az előbbinél; és e mellett nem szabad elfeledkezni arról, hogy egyik-másik ügyletnél, mint fentebb rámutattam, nem is igen lehet szó teljesítésről (elengedés, kezességvállalás, kötbérikötés).

A 10. §-ban megszabott okirat (közjegyző által készített magánokirat vagy ügyvéd által készített és közjegyző által hitelesített magánokirat) esetei közül egyedül az örökbecfogadási szerződést (6. p.) tartom olyannak, amelynél ez az alak (sőt esetleg a közokirat is) indokolt.

Ellenben a többi ügyletekhez: örökség elidegenítéséhez, örökségről való lemondáshoz, örökségi várományra vonatkozó szerződéshez, örökösödési osztályegységhez elég a magánokirat.

Az örökségről való lemondáshoz — mint fentebb említettem — a Magánjogi Törvénykönyv javaslata közokiratot kíván; a jelen javaslat álláspontja enyhébb.

Az osztályegységhez a Kúria álláspontja szerint nem kell okirat, ha ingatlanra vonatkozik is, mert az osztályegységet nem lehet a 4420/918. M. E. sz. rendelet hatálya alá vonni.

Az öröklési szerződéshez és halálesetre szóló ajándékozáshoz (10. § 5. p.) mai jogunk szerint végrendelezési alakszerűség szükséges. Ezt fenntartanám.

A 11. § sorolja fel azokat a jogügyleteket, amelyekhez közjegyzői okirat szükséges.

Az I. 1—3. pontok alatt a házastársak és jegyesek jogügyletei vannak, némi bővítéssel ugyanazok, amelyekről az 1886: VII. tc. 22. és 23. §-ai rendelkeztek. Ezt helyesnek tartom.

Ellenben az egyeneságbeli rokonok közt kötött jogügyletekhez, melyek a 11. § II. részében vannak felsorolva, nézetem szerint felesleges a közokirat. Ez túlságosan megnehezítené a családbeliek közt a vagyoni jogi kérdések rendezését és a szülő és gyermek közt meglévő bizalomra is hátrányos hatással volna.

Az akaratnyilvánítás szabadságát és megfontoltságát a közokirat se védi mindig meg; a *befolyásolás* nem a közjegyző előtt történik; oda már kész elhatározással mennek a felek.

1874 óta áll a közokirati kényszer sok esetre és mégis a Kúria gyakorlata kénytelen régebben és most is lépten-nyomon a legszorosabban magyarázni és alkalmazni a törvényt, és kimondani, hogy a konkrét esetben nem érvénytelen az ügylet a közokirat hiánya miatt, vagy azért, mert teljesedésbe ment vagy más okból; mert különben igazságtalan lenne a döntés, nem felelne meg a valódi akaratnak, az életnek, hanem csak a pereskedő nyerne vele, aki végleges nyugodt megállapodást, sőt állapotot akar felforgatni.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk — sőt ez egyik főszempont — hogy sokszor igen nehéz közjegyzőhöz jutni, sőt még ügyvédhez is nehéz; mert városokban könnyebb a helyzet, de gondolnunk kell főképpen a falukra is és különösen a távol eső pusztákra, tanyákra, hegyi községekre is. (Vajha mind itt lennének ezek a nehezen hozzáférhető drága hegyi községeink.)

A 12. § szerint tkvi bejegyzést csak akkor szabad elrendelni, ha az okiratot közjegyző, bejegyzett ügyvéd vagy megszabott korlátok közt községi jegyző készítette. Erre csak annyit jegyzek meg, hogy ez is nagy nehezítés és vajjon nem vezet-e arra, hogy a bejegyzés elmarad.

Csak általánosságban tettem a javaslatra észrevételeket; részletekkel, néhánytól eltekintve, nem foglalkoztam és nem foglalkoztam különösen azzal, hogy az okirati kényszer kiterjesztésénél mennyiben lehet segíteni az ügyvédek helyzetén s mennyiben érinti az a közjegyzőket s a községi jegyzőket; mert ez jogpolitikai kérdés, amelynél kari érdekek is előtérbe nyomulnak és méltánylást érdemelnek.

Csak általános érdekből, a felek érdekéből néztem a kérdést, és azt tartottam szem előtt, hogy a jogviszonyok rendezése, biztonsága, az ügyletkötési szabadság s a felek akaratát folytán teljesedésbe ment jogállapot ne szenvedjen. *Dr. Sándorfalvi Pap István.*

II.

A jogügyleteknek alakszerűségét elrendelő törvényi szabályoknak gyakorlati jelentősége attól függ, hogy az előírt alakszerűség elmulasztásának mi a törvényes következése és az alakszerűség elmulasztottnak mikor tekinthető.

A törvényjavaslat mindazokra az esetekre, amelyekben a jogügyletnek írásba, hitelesített vagy közokiratba foglalását előírja, a köteles alak hiányának következtében a semmisséget szabja meg (1. § 1. bek. 9., 10. és 11. §§). Ez a szabályozás megfelelő, mivel a törvénynek e rideg szigora nélkül az ügyletkötők a szokatlan alakisághoz nem alkalmazkodnának. Az előírt alakra a szerződőket csupán az a köztudat fogja szoktatni, hogy írás nélkül ügylet nincs.

E tételnek következetes végrehajtásával ellentétes ugyan az a másik szabály, hogy az «elfogadott teljesítés»-sel a «meg nem felelő alakban kötött szerződés» is «érvényessé válik» (1. § 2. bek.), de a tisztesség (bona fides) elveivel nem férne össze (v. ö. Magyar Jogi Szemle VIII. 110.), ha az «elfogadott teljesítés» után a teljesítő vagy a teljesítést elfogadó még a szerződési forma hiányaira hivatkozhatnék.

A törvényjavaslatnak az írott ügyletkötés befejezettségére vonatkozó meghatározása (2. § 1. bek.), amely szerint «szükséges, hogy a felek a szerződési okiratba befoglalják minden oly pontra vonatkozó megegyezésüket, amely a szerződés lényegéhez tartozik», nem kielégítő.

A törvénynek megszerkesztésénél tisztában kell lenni azzal, hogy nemcsak az ügyletkötőkre kell a szokatlan formát rákényszeríteni, hanem le kell győzni a törvényt alkalmazó bíróságoknak formaellenzsenvét.

Ez az ellenszenv forrása szerint csak dícséretére lehet a bíróságoknak, mert a formához nem szokott ügyletkötőknek védelméből ered. Annak érdekében, akinek a követelésével szemben a másik fél a formának hiányát érvényesíti, a bíróság igen hamar megállapítja a forma teljességét.

Példája ennek a Kúriának 1928. május 11-én hozott P. I. 8629/1926. sz. határozata (Mj. Dt. XXI. 69.), amelyben kimondotta, hogy a vaknak ingatlant elidegenítő ügylete érvényességéhez nem szükséges az a közjegyzői forma, amely a vak féllal szemben okirati bizonyításra egyedül alkalmas. Ez a konstrukció azt jelenti, hogy az az okirat, amelyet az ügylet érvényességéhez a 4420/1928. M. E. sz. rendelet megkíván, az eladó vakságának esetében is érvényesen létrehozza ugyan az ügyletet, de nem bizonyíthatja az ügylet létrejöttét, mivel az 1886 : VII. tc. 21. §-ának c) pontja értelmében a jogügylet megkötésénél személyesen eljáró vakkal szemben csak közjegyzői okirat bizonyíthat. Lehet, hogy ez a törvényeknek betűhöz hű magyarázatával így megállhat, de semmiesetre sem a törvény igaz értelmének keresése esetén. Mert minek az okirati kényszer, minek az okirat, ha nem bizonyíthatja az ügyletet; az ily okirat arra is alig alkalmas, hogy a kellő megfontolást előmozdítsa. Az ügylet létrejöttnek ezért csak az olyan okirattal tekinthető, amely bizonyítására is alkalmas. Gyakorlatilag ez másképp el sem képzelhető, mert mit tegyen a bíróság az olyan okirattal, amely nélkül ügylet nem volna, de amelyből az ügylet megkötése mégsem következik. Ez esetben a bírónak a perben abból kell kiindulni, hogy ha okiratba nem foglalták, nincs ügylet, de az okiratnak azt, hogy az ügylet létrejött, el nem hiheti, hanem más bizonyítékot kell kívánni arra, hogy amit a szerződők az okiratba írtak, valóban akarták. Ilyen eredményre csak az juthat, aki az okirati kényszert nem veszi komolyan, helyesen a formaszabállyal szemben áldozattal is meg akarja védeni azt a másik felet, aki az ügylet létrejöttében bízott.

Igy jöhetett csak létre a kir. Kúria 27. sz. polgári jogegységi döntvénye is, amely az ingatlan átruházási ügyletnek okirati kényszerét nagymértékben lerontotta annak a kimondásával, hogy az elidegenítő jogügylet «akkor is érvényes, ha az okiratban nincsen benne a felek között létrejött megállapodásnak minden része», hanem «elegendő, ha az említett okirat a jogügyletben résztvevő feleken felül megjelöli az ingatlant és ellenszolgáltatást, ha pedig az átruházás ellenszolgáltatás nélkül történik, ez a körülmény kiténik belőle».

Az okiratnak ekkép csak azt az ügyleti minimumot kell tartalmazni, amely nélkül az adás-vétel létre semmilyképpen sem jöhet: a vétel tárgyára és a vételarra vonatkozó megegyezést. Nem az egész ügyletet kell tehát írásba foglalni, hanem csak kivonatát, a tipikusan nélkülözhetetlen pontokra vonatkozó megegyezést. A szerződésnek egyéb éppen nehezebben rekonstruálható részei ellenben hiányozhatnak.

Ezt a készülő törvény, ha valóban okirati kényszert kíván megvalósítani, nem akarhatja, de nem is akarja, mert indokolásában abból a panaszról indul ki, hogy «mikor a csak szóval kötött szerződések végrehajtására került a sor, gyakran kiderült, hogy a szerződő felek a jogügylet fontos részletei felől nem állapodtak meg, vagy hogy szóval tett nyilatkozatokra eltérően emlékeznek és a nyilatkozatokat különféleképpen értelmezik». De a javaslat a komoly okirati kényszert kellően kifejezésre nem juttatja.

A 2. §-nak már idézett első bekezdése szerint a szerződő feleknek okiratba kell foglalni «minden olyan pontra vonatkozó megegyezésüket, amely a szerződés lényegéhez tartozik». És a javaslat megmondja azt is, hogy mi «nem tartozik a szerződés lényegéhez», nevezetesen «a megegyezés olyan pontok tekintetében, amelyekre jogszabály szerződéstpótló rendelkezést állapít meg, vagy amely a szerződés törvényes fogalmához nem tartozó egyéb mellékkörülményre vonatkozik».

Az a meghatározás, hogy az okiratba a szerződés lényegéhez tartozó pontokat kell felvenni, nem mond eleget, mivel, amint a javaslati indokolás is helyesen kiemeli, éppen az lehet vitás, hogy «melyek a jogügyletnek azok a lényeges kellékei, amely kelleket okiratba kell foglalni». És a kérdés az a magyarázó szabály sem derít világosságot, hogy a javaslat szerint «a szerződés törvényes fogalmához nem tartozó» mellékkörülmények nem tartoznak a szerződés lényegéhez. Nem világos, hogy «a szerződés törvényes fogalmához» megjelölés mit jelentsen figyelemmel különösen arra, hogy a MMT. sem ad ügyleti fogalom meghatározásokat. Közelfekvő, hogy a 27. sz. jogegységi döntvény szellemében mellék-

körülménynek minősüljön minden, ami az ügylet létrejöttéhez szükséges minimumon kívül esik. Megérthető, nem kifogásolható, ha talán szükségtelen is az a másik magyarázó szabály, hogy nem kell okiratba foglalni a hallgatást, amelynek következtése a szerződéstpótló rendelkezéseknek az alkalmazása.

Az okirati kényszernek jótékony hatásai csak akkor állhatnak be, ha az okiratba mindent fel kell venni, ami a konkrét ügyletbe tartozik és ügyleti kikötésnek így csak az tekinthető, amit írásba foglaltak. Az okirati hallgatást csak az említett törvényi diszpozitív rendelkezések pótolhatják, nem szóbeli megállapodások.

Erőltetett a javaslat 2. §-a 2. bekezdésének második mondatában foglalt az a konstrukció, amely fokozatosan létrejövő okirati szerződést ismer. A szerződő fél kijelentheti (írásban vagy szóval), hogy valamely mellékkörülményről még megállapodni kíván, amely esetben az írott szerződést «egyelőre csak feltételesen megkötöttnek kell tekinteni s a szerződés végleges létrejötte attól függ, hogy a felek a szerződésre megszabott alakban erre a pontra is megegyeznek». Vagyis az okirati szerződés rendszerint létrejön az essentialiakra vonatkozó megállapodással és az ú. n. mellékkörülmények maradhatnak szóbeli megállapodásra, kivéve, ha az imént idézett bekezdés értelmében az egyik szerződő fél részéről jogfenntartás történik és «a kikötésnek vagy a kijelentésnek a tartalmából vagy az eset körülményeiből más nem következik». Ez esetben a mellékkörülményt is írásba kell foglalni s az írásban már megkezdett szerződés csak e fenntartott pont írásos szabályozásával létesült.

Minden rosszhiszemű adós ily megállapodásra fog hivatkozni és az okirati kényszer nagyobb dicsőségére folyik majd a tanubizonyítás arról, hogy a jogfenntartás megtörtént és pedig olyan tartalommal és olyan körülmények közt, amelyekből ez a jelentősége következik.

A «Tanuvallomások és az okirati kényszer» címmel a Jogtudományi Közlöny 1929. október 1-én megjelent számában elmondottak talán eléggé megvilágították azt, hogy az okirati kényszer szigorúbb végrehajtásával is csak kis mértékben válik nélkülözhetővé a javaslati indokolás szerint is «gyakran megbízhatatlan tanubizonyítás», a kényszer céljait még kevésbé szolgálja az oly szabályozás, amely a kényszert enyhített formában létesíti. Ha a magyar jogi felfogás az okirati kényszerrel semmiképpen sem tud megbarátkozni, amire következtetni a bírói gyakorlatból úgy látszik túlzás nélkül lehet, akkor le kell mondani arról, hogy a készülő törvénynek meglegyen a kívánt hatása. Dr. Lőw Tibor.

Széljegyzetek a jelzálogi törvényhez.

1. *Konzolidáció* (jelz. törv. 9. §). Eddigi jogunkban az a körülmény, hogy a jelzálogos követelés és a jelzálog tulajdona egy személyben egyesült (vagyis, hogy a dologi jogosult és a dologi adós ugyanaz a személy lett), nem vonta maga után a jelzálog jog megszűnését. (Optk. 1446. §: «Oly jogok és kötelezettségek, melyek a nyilvántartásokba bekebelezvék, az egy személyben egyesülés által meg nem szüntethetnek, míg a nyilvántartásokból kitérés meg nem történt.») A jelz. törv. 9. § 2. bek. értelmében ilyenkor a jelzálogos követelés a tulajdonosra száll ugyan át, de csak *annyiban*, amennyiben a tulajdonos a személyes adóstól vagy mástól megtérítést követelhet. Úgy látszhatnék tehát, hogy ha a tulajdonost ily megtérítési követelés egyáltalán nem vagy csak részben illeti, a jelzálog jog megfelelő részben ugyancsak *megszűnik*. Vagyis az új törvény konzolidáció esetében mostohább elbánásban részesítené a tulajdonost, mint eddigi jogunk, ami a törvény célzatával nyilván ellenkeznék.

Csakugyan, a látszat ebben az esetben is csal. Eddigi jogunk szerint ugyanis a jelzálog jog, konzolidáció esetében, semmi részben nem szállt át a tulajdonosra, hanem nyugvó joggá (jus dormiens) vált, mely a tulajdonos kezében mitsem ért, de nyomban teljes erejű jogként éledt fel, mielőtt a dologi jog és a terhelés újból szétvált egymástól. Így pl. ha a tulajdonos a jelzálogos követelést magához váltotta és tovább engedményezte: az engedményes (bárha tudta is azt, hogy maga a beváltó tulajdonos nem érvényesíthetne megtérítőkövetelést a személyi adós ellen) mégis teljes joggal megszerezte a jelzálogos követelést. Ha ellenben az ingatlan árverésre került, mielőtt a tulajdonos a magához váltott jelzálogos követelést tovább adta volna: a tulajdonos mitsem igényelhetett

a jelzálogjog alapján a sorrendi tárgyaláson az árverési vétel-árból.¹

Midőn tehát új törvényünk a jelzálogjogot a tulajdonosra szállatja át és neki az árverési vételárból (igaz, hogy csak megtérítő követelése erejéig) kielégítést enged: ezzel mindenestre *túlment* a mai jogon a tulajdonos kedvezményezésében. Kérdés csak az, vajjon ha a tulajdonos a magára engedményezett jelzálogoskövetelést tovább engedményezi, habár őt megtérítés senki ellenében sem illeti: az erről tudó (vagyis rosszhiszemű) avagy ingyenes engedményes megszerzi-e a jelzálogjogot? Nézetem szerint mindenestre megszerzi. A jelz. törv. 9. § 2. bek. ugyanis nem teszi félre telekkönyvi jogunknak (az Optk. 1446. §-a alapján bevett) azt az alapelvét, hogy az ingatlant terhelő dologi jog telekkönyvi kitörlés nélkül nem szűnik megegyezésében azzal, hogy a tulajdon és az ingatlant terhelő jog egy személyben egyesül. Ugyanezt a tételt tartja fenn a Mtk. 929. § is, és ez a tétel szolgál hátterül a Mtk. 736. §-ának, mely a jelz. törv. 9. §-ával szó szerint egyezik. Alapelv tehát új törvényünk szerint is az, hogy a konszolidáció a jelzálogjogot *jus dormiensis*-szé változtatja, mely a szétválással újból teljes erejében feléled. A 9. § 2. bek.-ben foglalt korlátozás csakis magára a tulajdonosra vonatkozik: a tulajdonosra átszállt követelés jelzálogjogostól *teljesen épségben* marad, de *magá* a tulajdonos mind a követelést, mind a jelzálogjogot csak abban a mértékben érvényesítheti, amely mértékben neki a személyes adós vagy más ellen megtérítő követelése áll fenn.

Természetesen ugyanez áll *telekadósság* esetében is: ha a tulajdonos megszerzi a telekadósságot, ezzel a telekadósság semmi részben sem szűnik meg, csak nyugvó joggá válik. A tulajdonos ugyan az őt illető telekadósság alapján az ingatlanból szintén csak akkor és annyiban kereshet kielégítést, ha és amennyiben őt a telekadósság címén valaki ellen megtérítő követelés illeti. Mihelyt azonban a tulajdon és a telekadósság újból szétválik, az utóbbi ismét korlátozás nélkül érvényesíthető. A szerző jó- vagy rosszhiszeme e részben nem tesz különbséget.

2. *A telekadósság alapjául fekvő jogviszony* (jelz. törv. 85. §). A közönséges jelzálogjog alapítása a teleknek *járuelkos* megterhelése, amelynek mindenkor csak *egy* jogcíme lehet: valamely követelés biztosítása. A jelzálogjog e szerint az eredeti hitelező kezében *jogcímes* igényt jelent. Ezzel szemben a telekadósság a teleknek *önálló* megterhelése; már alapításában absztrakt, jogcímétől független juttatás. Természetesen, miként minden absztrakt juttatásnak, a telekadósság alapításának is mindig van jogcíme (közvetett jogi célja). Ámde először is a telekadósság alapításának *sokféle* jogcíme lehet. Miként a váltó, úgy a telekadósság is lehet *fedezeti* célzatú, vagyis valamely más követelést biztosító (erre való alkalmasságát emeli ki *Sichermann* TÉBE könyvtár 47. sz. 29. 1.). De lehet célja a követelés megszüntetése (fizetés helyett adás, *datio in solutum*) avagy megújítása (*novatio*) is. Ez a két jogcím, amely egyaránt követelést tételez fel, bizonyára a leggyakorlatibb lesz. Ámde ez a kétféle jogcím korántsem meríti ki a telekadósság alapításának sokféle egyéb nemű jogi célját. Alapíthatók telekadósságot ajándékol, hozományul, alapítványul, társasági vagyontételül, cserébe. Szolgálhat a telekadósság osztályrész kiegyenlítéséül, a tulajdonos bizalmi emberének (*Treuhänder*) kezében *fiduciárius* célra is. Helyesen beszél tehát *Nizsalovszky* jeles kommentárjában (278. l.) a követelés *biztosítására* szolgáló telekadósság mellett «követelés nélküli» telekadósságról; noha úgy látszik, mintha ő (miként *Nussbaum* is, *Hypothekenwesen* 23. § I.) az utóbbi csoportban csak a követelést megszüntető (*datio in solutum* vagy *novatio* célú) telekadósságot értené.

E két fő esetcsoporton felül azonban, a telekadósság jogi természetének helyes méltatása végett, sohasem szabad szem elől téveszteni alapításának sokféle egyéb nemű kauzáit.

A telekadósság alapítása mindig jogcímmentes ügylet, melyhez nem szükséges egyéb, mint az ingatlanok (személyes követeléstől független) terhelése és a jog telekkönyvi bejegyzése (jelz. törv. 81. §, kapcsolatban a 6. §-szal). E részben teljesen párhuzamos a váltókötelezéssel; a különbség csak az, hogy a váltóval személyes, a telekadóssággal dologi igényt alapítunk. Ám minden

absztraktjuttatás a kauza hiánya vagy utólagos megszűnte esetében jogalap nélküli gazdagodás címén, kondikcióval visszakövetelhető. Ha tehát a telekadósságot ajándékol adtam és a megajándékozott durva hálátlanságot követ el velem szemben: kötelmi igényem van arra, hogy a megajándékozott a telekadósságról mondjon le. Ezt a kötelmi követelést természetesen *exceptio doli* képpen ellene szegezhetem a telekadósság alapján érvényesített dologi igénynek is. (L. a váltóra *Plósz* Sándor remek fejtegetéseit a váltókifogásokról, *Váltójog* 3. kiad. 84. §.)

Szegezzük tehát le mindenekelőtt, hogy mint minden absztrakt juttatással, úgy a telekadóssággal szemben is «az alapul fekvő jogviszonyból», másszóval a kauzából, jogot *támadólag* csupán gazdagodási kereset (kondikció), *védekezésül* csupán *exceptio doli generalis* alakjában érvényesíthetünk (*dolo petit qui id petit quod mox redditurus est*).²

Hogyan állunk már most az alapul fekvő jogviszonyból merített jogokkal, ha a telekadósság hitelezője személyében változás áll be? E részben teljes a párhuzam a telekadósság későbbi telekkönyvi megszerzője és a váltó forgatmányosa között. Éppen azért a jogélet a telekadósság telekkönyvi megszerzőjének jogi helyzetére analogice átviheti majd a váltóforgatmányos ellen emelhető kifogások körül szerzett gazdag tapasztalatokat. A jelz. törv. 85. §-át ehhez képest, ebből a szemléletből kiindulva, megfelelő óvatossággal kell majd alkalmazni, hogy a telekadósságot jogi természetéből ki ne vetkőztessük és ne vegyítsük össze a közönséges jelzálogjoggal.

A 85. § szerint ugyanis a telekadósság tekintetében «az alapul fekvő jogviszonyból eredő jogokat» minden további jogszerző ellen érvényesíthetni, «aki a telekadósság szerzésekor az alapul fekvő jogviszonyt ismerte vagy akinek szerzése ingyenes volt». Az ingyenes szerzővel rendben vagyunk, mert alaptalan gazdagodás címén általában a gazdagodó ingyenes jogutóda ellen is lehet fordulni (Mtk. 1762. §). Ám azzal a visszterhes szerzővel, «aki az alapul fekvő jogviszonyt ismerte», csínján kell bálnunk. Nem szabad felednünk, hogy az absztraktjuttatás visszakövetelésének harmadik visszterhes szerző ellen nem lehet helye pusztán azon az alapon, hogy ő a juttatás jogcíméről tud, hanem csak akkor, ha a jognak az ő részéről való érvényesítése már magában véve is jogellenes (*Plósz* szerint: ha a materiális jogossággal ellenkezőleg jár el, midőn formaliter létező váltóját a fennforgó körülmények között érvényesíteni akarja, id. h. 465. l.).

Így pl. ha a megajándékozott az ajándékol kapott telekadósságot tovább adja és a szerző ismeri az ajándék-kauzát: a megajándékozottnak utóbb bekövetkező hálátlansága a szerző ellenében fel nem hozható; de igenis felhozható, ha a szerző már a telekadósság szerzésekor magáról a hálátlanságról is tudott.

Habár tehát tudom is, hogy az általam a hitelezőtől megvett telekadósságot jogelődöm eredetileg követelés biztosításául kapta: a tulajdonos a biztosított követelésből eredő kifogást velem szemben csak úgy támaszthat, ha azt is tudtam, hogy a telekadósság szigorúan *fedezeti*, vagyis *nem továbbítható* volt. De a továbbítható biztosítéki telekadósság esetében is megtámadhat a tulajdonos, ha a szerzésekortudtam, hogy a követelést már kifizették. — Vagy például: ha tudom is, hogy a tulajdonos *datio in solutum*-ként alapította a telekadósságot: mégsem támadhatnak meg *condictio indebiti*-vel pusztán azon a címen, hogy a követelés nem állt fenn, hanem csak akkor, ha már a szerzésekortudtam, hogy a tulajdonos nem tartozott. Viszont ha pl. tudom, hogy a tulajdonos a telekadósságot kártyaadósság újításául adta: velem szemben is *condictio* nem helye, mert a bírói úton nem érvényesíthető követelés megújítása esetében az új követelést sem lehet bírói úton érvényesíteni (Mtk. 1279. §).³

A telekadósság forgalomképessége eminenter attól függ, vajjon mennyire függetlenítjük a kauzá-jától. Egyenesen lerontanók a telekadósság külön intézményi célját, ha a jelz. törv. 85. §-ának alkalmazásában túlcspanánk azokon a korlátokon, amelyekben belül a váltó megszerzője ellen is helye van az alapul fekvő jogviszonyból emelt kifogásnak.

3. *A keretzálogjog átruházása* (a jelz. törv. 70. §-ához). A 8. sz.

¹ Imling a Fodor-féle Magánjogban II. k. 787. l.; v. ö. Grosschmid Fejezetek I. 45. § (8.). Az osztrák jogra nézve egyesek (pl. Strohal) azt állították, hogy konszolidáció esetében a tulajdonos részére a jelzálogi összeg az árverési vételárból is kijár, de az uralkodó vélemény az ellenkező volt; v. ö. Krauz (IV. kiad.) 292. § I. 1. c.

² Így szabatosan *Nizsalovszky* is kommentárjában (ad 85. § 1—3.), aki azonban, kiinduló pontjához híven, e helyen is csak a követelést biztosító vagy megszüntető telekadóssággal foglalkozik.

³ Csak ezzel a tüzetcsbitéssel fogadhatom el *Nizsalovszky* fejtegetéseit, id. h. ad 85. § 7.

polg. jogegységi döntvény óta egyik legégetőbb hiteljogi problémánk volt: miképpen lehetne megvalósítani a hitelbiztosítéki jelzálogjog mobilizálását, vagyis átvitelét más hitelezőre. A maximális jelzálogjognak velejáró sajátága, hogy a biztosított jogviszonyból eredő egyes követelések átruházása esetén az átruházott követelés kiválik a jelzálog keretből és jelzálogjog nélkül megy át az engedményesre. Ehhez képest jelzálogjoggal biztosított váltóhiteles esetében a hitelnnyújtó pénzintézet a váltót csak a biztosíték nélkül adhatta tovább, ami az ilymódon kihelyezett tőkék likviditását nagymértékben lerontotta. *Sichermann Bernát* lelkes úttörésének és éleselméjű koncepciójának köszönhetjük, hogy új jelzálogi törvényünk ezt a problémát sikerrel oldotta meg.⁴ A jogi nehézség az volt: miképpen lehessen az eredeti jelzálogi keretet telekkönyvileg érintetlenül fenntartani és mégis azt elérni, hogy a keret helyén új hitelező kaphasson kielégítést? *Sichermann* ezt a nehézséget teljesen eredeti, fényes ötlettel akként hidalta át, hogy magát a jelzálogi keret bejegyzésének alapjául szolgáló *biztosítéki okiratot* használta fel a keret átruházásának eszközéül. Ennek természetesen az lett a következménye, hogy a keretjelzálogjog érvényesítése *szükségképpen* a biztosítéki okirat felmutatásához lett kötve (jelz. törv. 75. §), mert nem lehet tudni, hogy a jelzálogi keret a telekkönyvön kívül kire szállt át? Így törvényünk rendszerében az a sajátágos eredmény állt elő, hogy míg a közönséges (forgalmi) jelzálogjog csak a tulajdonos külön engedélyével és csak bizonyos hitelintézetek kezében *levelesíthető*, addig a biztosítéki jelzálogjog — habár nem a jelzálogadóslévél jogi formájában, de gyakorlatilag — mégis minden esetben levéljelzálogjog szerkezetét tünteti fel.

Törvényünk szerint — amennyiben a biztosítéki okiratban megjelölt jogviszony másra egyáltalában átruházható — a hitelező a biztosítéki okirat átadása mellett a *jogviszonnyal együtt* a keretjelzálogjogot is átruházhatja.

Ámde az a kérdés, hogy mit kell értenünk közelebbről a biztosított *jogviszony* átruházásán, nem egészen egyszerű. *Nizsalovszky* (id. h. 246—252. l.) oldalakra terjedő kazuisztikával igyekszik e szokatlan kitélt megvilágítani, de fejtegetései, egységes elvi kiindulópont hiányában, kissé nehézkesek.

«Jogviszonyt» szigorúan véve nem lehet egyoldalúan «átruházni», hanem csak a jogviszonyból eredő *hitelezői pozíciót*. Jogviszonyt át lehet ugyan vinni más személyekre a maga egészében is, engedményezés és tartozásátvállalás kombinálásával, de a jelz. törv. 70. § nyilván nem erre gondol, mert hiszen erről az esetről a jelz. törv. 80. §-a rendelkezik, más jogviszony substitúálása alakjában.

Amit tehát a 70. § a jogviszony átruházásának mond, az voltaképp nem egyéb, mint a jelzálogi keretnek (a jelzálogjognak) az átruházása, a keretviszonyból már származott és még ezentúl eredhető követelésekkel együtt. Más szóval: egy bizonyos jogviszonyból eredő, fennálló és jövőbeli követeléseknek és az azokat biztosító jelzálogjognak *egységes* átruházása.

E szerint nem szükséges, hogy a jogviszony a maga egészében átruházható; sőt még az sem szükséges, hogy a maga egészében átruházható legyen (erre céloz a törv. partitív kifejezésmódja: «amennyiben»). Csak az kell, hogy a jogviszonyból eredhető összes követelések ruháztassanak át, a jelzálogi kerettel együtt.

Így pl. az áruszállítási szerződésből eredő «jogviszonyt» az eladó nem «ruházhatja át» másra, vagyis nem léptethet be — egyoldalú rendelkezéssel — a szerződésbe mást eladóul. De azt megteheti, hogy az áruk szállítására továbbra is ő marad kötelezve, az értük járó vételárköveteléseket azonban már előre cedálja egy finanszírozó hitelintézetnek. Avagy pl. hitelezési «viszonyt» a hitelnnyújtó részéről nem lehet olyképpen egyoldalúan átruházni, hogy a hitelt ezentúl majd másvalaki fogja nyújtani. Ám igenis egyoldalúan rendelkezhetik a hitelnnyújtó olyképpen, hogy a nyújtott és nyújtandó hitelekkel eredő összes követelések a jelzálogi kerettel együtt ezentúl másvalakit illessenek. Éppen úgy, ha pl. a haszonbérlet adott kaucionális jelzálogjogot, ennek mobilizálása végett nem szükséges, hogy a haszonbérbeadó magát a haszonbérletet is másra ruházza át; elegendő, ha a haszonbérletből eredő összes jogokat engedményezi új hitelezőre.

Véleményem szerint tehát, amikor a törv. 70. §-a a biztosított jogviszony átruházhatóságáról és átruházásáról beszél, ezalatt a

jogviszonyból eredő *hitelezői pozíció* átruházhatóságát és átruházását érti.

Ismeri a törvény a hitelkeret *egy részének* az átruházását is, részáttruházó nyilatkozatnak az eredeti biztosítéki okiratra reávezetése útján (70. § 3. bek.). Nagyon jellemző, hogy ebben az összefüggésben a törvény már nem beszél többé a *jogviszonnyal*, hanem csupán a *jelzálogjognak* az átruházásáról a bejegyzett keret *egy részének erejéig*. Csakugyan nagyon különös lenne a «jogviszony» egy részének az átruházásáról beszélni. A törvény e rendelkezéséből kétségtelen, hogy úgy a részleges, mint a teljes átruházás esetében mindig a *jelzálogjogot (a keretet)* visszük át másra, egészen vagy részben, természetesen a hozzátartozó (átruházható) követelésekkel együtt. A keret teljes átruházása esetében az eddigi hitelező egészen kilép a keretből és a keret helyén *csakis* az új hitelezőnek a jogviszonyból eredő (és reá átruházott) követeléseit elégíthetők ki. Ellenben a keret *részleges* átruházása esetében a keretnek átruházott része az új hitelező követeléseire, a keret megmaradó része a régi hitelező követeléseire szolgál biztosítékkal. Ennélfogva ilyen esetben *egyedileg* meg kell jelölni, hogy a jogviszonyból eredő mely követelések mennek át az új hitelezőre, mert e nélkül a keretnek ez a része üresen maradna.

Dr. Szladits Károly.

Telekkönyvi rosszhiszem a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában.

1. A dologjogi jóhiszem és rosszhiszem kellékeit és joghatásait a magánjogi Javaslat az ingók és az ingatlanok tekintetében egymástól eltérő, sőt egymással merev ellentétben is álló alapelvek szerint szabályozza.

Ingóknál az átruházással és átadással megszerezhető a tulajdon akkor is, ha az átruházó fél nem volt tulajdonos, de a visszterhes szerző jóhiszemű. És rosszhiszemű e körben az, aki akkor, amidőn a tulajdon különben rá átszállana, *tudja, vagy csak súlyos gondatlanságból nem tudja, hogy a dolog nem az átruházó tulajdona* (563. §).

Megfelelő áll az ingó dologra vonatkozó haszonélvezet (640. § 2. bekezdése) és az ily zálogjog (846. §) megszerzésére is.

Ingatlanoknál ellenben, a kiemelt kivételektől eltekintve, a telekkönyvi tulajdon vagy más nyilvánkönyvi dologi jog szerzése körül rosszhiszemű *csak* az, aki a telekkönyvi jogának szerzésekor *tudta*, hogy a telekkönyv tartalma helytelen vagy hogy jogelődjének nem volt rendelkező joga, vagy hogy annak nem volt korlátlan rendelkező joga (935. §).

Megkülönböztetés céljából nevezzük az ingók tulajdonszerzését akadályozó rosszhiszemet *negatív*nak, hiszen ez már vétkes nem tudáskor is fennforog, az ingatlanok és a nyilvánkönyvi jogok megszerzését akadályozót pedig, amelyhez a nyilvánkönyv tartalmának helytelenségéről való hátrahozott tudomás kell, *pozitív*nek.

Az Indokolás (I. 405. oldal) arról biztosít, hogy a pozitív és a negatív rosszhiszem megkülönböztetése azért történt, mert a Javaslat már a jóhiszemű szerzőknek megadott védelem szabályainak *megállapításánál* mérlegelte azokat a körülményeket, amelyekről a fél kellő gondossággal mellett tudomást szerezhet és hogy ezeket az eseteket a védelemből már a priori kirekesztette.

De az Indokolást aligha támogatja az, hogy e megfontolások eredményeképp a Javaslat mégis fennálló jogunkkal, illetve *mai bírói gyakorlatunk évtizedes állhatatossággal kifejtett felfogásával éles ellentétben a telekkönyvi jogok megszerzése körül a súlyos gondatlanságot a jóhiszemű jogszerzés jótéteményével valósággal jutalmazza.*

Igaz: a Javaslat 512. §-ának második bekezdése ezt a kétszeri eladásnál nagy nehezen és eléggé mesterkéltén, ám mégis csak kikerülte. De vajjon belsőleg meggyőző-e, hogy azt a jelzálogos hitelezőt, aki súlyos gondatlanságból nem törődik azzal, hogy a bekebelezési engedélyt nem az igazi tulajdonos, hanem annak valami nincstelen névrokona állította ki, jóhiszemű jogszerzőnek tekintsük?

Avagy okvetlenül az igazi tulajdonos hátrányára kell-e szolgáltatnia annak, hogy a bérlő súlyos gondatlanságból nem szerzett tudomást arról, hogy az ingatlanra bejegyzett bérleménynek a tulajdonosa nem a telekkönyvi jogosultként jelentkező, hanem más harmadik személy (arg. 934. §)?

És mely gyakorlati vagy pedig mely elvi szükség szól a mellett, hogy az ingatlan tulajdonának átruházásánál az új tulajdonos

⁴ *Sichermann* javaslatát, mely a törv. megoldásának alapjául szolgált. I. Jogállam XIII. évf. 21. l.

meneküljön a bérleti szerződésnek a törvényesnél szigorúbb ama kötelezettségei alól is, amelyekről a tulajdonának megszerzésénél csak súlyos gondatlanságánál fogva nem tudott?

Sok egyéb példát is felhozhatnánk. De megelégszem az eddigiekkel. Hiszen talán már ezek is elegendők ahhoz, hogy súlyos gondatlanság törvényes jutalmazásának új intézménye elleni aggályaimat alátámasszák.

2. Tartalmi aggályaimon túl kétségeim vannak a telekkönyvi rosszhiszem törvényi meghatározásának módja miatt is.

MMT. 935. §-a a telekkönyv közhitelességének miliójében szólal meg. De vajjon csak erre a keretre szorítkozik-e?

Ha nem telekkönyvi jogokra vonatkozó rendelkezésekről van szó, de telekkönyvezett ingatlanokra vagy telekkönyvezett jogokra vonatkozó, a jóhiszemű vagy a rosszhiszeműhez fűződő egyéb joghatásokról, el fogja-e a bíró kerülni, hogy a 935. § rosszhiszeműnek zsinórmértékét azokra is irányadónak vegye?

Teszem, ha arról lesz szó, vajjon az ingatlan birtokosa jó- vagy rosszhiszemű volt-e és mily terjedelemben köteles a MMT. 482—484. §§-ainak eleget tenni. Sőt ha ez esetleg ugyanabban a perben vetődne fel, amelyben a telekkönyvi helyzet is eldöntendő. Vajjon ilyenkor a bíró nem fog-e természetesen abból kiindulni, hogy az ingatlanra vonatkozó birtok jóhiszeműségének elbírálásánál is csupán a pozitív rosszhiszemű veendő ilyenek?

És ha nem is fog ebből kiindulni, nem-e látszik hiányolni az, hogy a MMT. a telekkönyvezett ingatlanokra és a telekkönyvi jogokra többféle dologi rosszhiszeműt ismer és ezek közül csak egyet határoz meg, a többiek pedig csak hallgatóság feltételezi?

3. A telekkönyvi rosszhiszeműre vonatkozó 935. §, amely az Indokolás szerint a telekkönyvi rosszhiszemű fogalom meghatározása akar lenni, egyébként sem mondható szabatosnak.

A törvénykönyv szövegében t. i. nem találunk útmutatást arra, hogy a 935. §-ban foglalt szabály csak általános irányelv, amely alól elég számos kivételt találunk. Az Indokolás azzal érvel, hogy a dologi jogok részletes szabályozása körében ismételtelen is nyílt alkalom a rosszhiszeműség különös föltételeinek megállapítására és hogy az ilyen tárgyú rendelkezésekben külön megfontolás alapján olykor a súlyos gondatlanság is elegendőnek mutatkozott a rosszhiszeműség megállapítására (405—406. oldal). De ez az érvelés a szabatos szövegezés kellő pótlásának nem vehető.

Nem vehető azért, mert igen sok rendelkezésnél az alábbiak szerint még az is kétséges, vajjon rájuk az ingó vagy az ingatlan dolgoknál megkívánt jóhiszemű és rosszhiszemű áll-e?

És ezt a kétséget még csak fokozza, hogy bizonytalan az is, vajjon az ingatlanoknál megkívánt jóhiszemű mely fokát alkalmazzuk náluk: a pozitívot vagy pedig a negatívot.

Nyilvánvalóan látszik ugyan, hogy a Javaslat 935. §-a az általános szabályt akarja adni és hogy ez alól az ingatlan rosszhiszemű tekintetében is csak nyílt törvényező létesíthet kivételt. Azonban a törvénykönyvből erre vonatkozó kifejezett rendelkezésnek mégsem szabad hiányoznia.

4. A Javaslat 563. és 935. §-ainak szembehelyezése mutatja, hogy szerinte az ingókra vonatkozó negatív rosszhiszemű mérhetetlenül pontosabb tényálláshoz fűződik, mint az ingatlanokra vonatkozó pozitív.

T. i. az 563. §-ban merőben tulajdonátruházásról van szó. A törvényjavaslat tehát az ingóknál csupán rendelkezésekről, illetve pontosabban azoknak is csak egy fajáról szól.

Az ingatlanrosszhiszemű tényállási köre ellenben bizonytalan. A 934. § kiemeli, hogy a rosszhiszemű szabályai alkalmazást nyernek a telki teherjog, jelzálogjog vagy a telekkönyvbe bejegyzett más jog alapján a telekkönyvi jogosult részére eszközölt szolgáltatás teljesítésére is. Alkalmazást nyernek a telekkönyvi jog szerzésére, terhelésére, ily jog tartalmának, rangsorának és egyéb vonatkozásának megváltoztatására annak lemondás útján vagy egyéb megszüntetésére is.

A 934. § kétséget hagy a tekintetben, vajjon a benne foglaltak taxatív vagy pedig exemplikatív felsorolást tartalmaznak-e? Hiszen a 934. § a rendelkezési jog korlátjait nem említi. Pedig a 933. § tartalmából nyilvánvaló, hogy a rosszhiszemű következményei a rendelkezési jog korlátjaira is állanak. Mégis a 935. §, amely a 934. §-ot felhívja, a 933. §-ról teljesen hallgat. Azután: a 935. § a rosszhiszeműségről szól, a 931. és 934. §§ pedig nem a rosszhiszeműség joghatásait rendezik, hanem a jóhiszeműségét.

Vajjon a törvény ezzel a joghatások tekintetében is különbséget akar létesíteni és milyet?

Kétséget támaszt ezenfelül, miért homályosítják el a 934. és 935. §§ azt, hogy a jóhiszeműség és a rosszhiszeműség a telekkönyvezés tárgyát tevő jogokra irányuló rendelkezőképességet és azokra vonatkozó rendelkezéseket öleli fel? Miért választja a javaslat ennek kifejezése helyett a pontosnak semmiképp sem mondható példalózó felsorolást?

5. A MMT. 563. és 935. §-ainak szembeállítását még más szempontból is gondolkodóba ejt.

Az ingókra és ingatlanokra vonatkozó jóhiszemű és rosszhiszemű kétféle meghatározásával a Javaslat két egymást kirekesztő szabályt állít föl.

De az ily éles szembeállítás csak akkor kerülhet a törvénykönyvbe, ha a jó és a rosszhiszemű alkalmazhatása szempontjából nincs kétség a tekintetben, vajjon valamilyen jogtárgy az ingókra vagy az ingatlanokra vonatkozó szabályok alá esik-e?

Már most a MMT. 508. §-ában kétség esete ad ugyan szabályokat arra, hogy az ingatlan és az ingóvagyon megkülönböztetése szempontjából az ingatlanokat terhelő korlátolt dologi jogok a jelzálogjog kivételével, továbbá hogy az ingatlanok haszonbérlete, az ingatlanok tartozékai és azok a követelések, amelyek ingatlanok átruházására vagy az ingatlanokat terhelő dologi jogok megállapítására, átruházására vagy megszüntetésére irányulnak, az ingatlanvagyonhoz tartoznak.

Azonban ez a rendelkezés az Indokolásból kivételesen (237. l.) ügylet-értelmezési jelentőségű és csak arra szolgál, hogy az egy személy vagyonában levő jogtárgyak, ingók vagy ingatlan minőségét megvilágítsa. És pedig kizárólag arra az esetre, ha e kétféle vagyontárgy felől más-más ügyleti intézkedés forog szóban.

Arra azonban a MMT. 508. §-ának tartalma nem ad felvilágosítást, hogy a jóhiszemű jogszerzés szegletéből akár az e szakaszban felsorolt valamennyi jogot, akár azok egyikét-másikat is az ingók vagy az ingatlanok jó- vagy rosszhiszeműségének szabályai alá vonjuk.

Ez már abból is kitetszik, hogy a MMT. 508. §-a szerint a jelzálogjog az ingókkal azonos elbírálás alá esik.

Már pedig úgy az 1927. XXXV. tc. 47. §-a, mint a MMT. 773. §-a szerint is nem a jelzálogjog követi az ingók jóhiszeműre vonatkozó szabályt, hanem ellenkezőleg: a jelzálogilag biztosított követelés az ingatlanok jóhiszeműre vonatkozót. (Ind. I. 332. §.)

A MMT. 508. §-a dacára is tehát sokszor homályos lesz, vajjon akkor, amidőn a Javaslat erről külön nem szól, a jóhiszeműség és rosszhiszeműség következményeinek megállapításánál az 563., avagy pedig a 935. § tényállásából a pozitív vagy a negatív rosszhiszeműből kell-e kiindulnunk.

Meggyőződéseim szerint ily kétségek merülhetnek fel az elidegenítési (441. § 3. bek.), a terhelési tilalmak tekintetében (440. és 442. §§), az ingatlanokra vonatkozó birtoklás jó- és rosszhiszeműsége tekintetében (482—484. §), az ingatlanokra vonatkozó visszavásárlási, vételi (517. §) és elővásárlási jog tekintetében (518. §), a telki szolgálat tartalma tekintetében (621. § 2. bek.) és így tovább.

Ez a kétség annál indokoltabbnak tetszik, mert a Javaslat a kérdéses rendelkezéseiben sem az idevágó tényállások fogalmazási módja által, sem állandó szóhasználat útján, sem egyéb szövegtechnikai segédeszközzel sem árulja el, hogy a pozitív vagy a negatív rosszhiszeműt tartja-e szem előtt.

Szabályainak tartalmából pedig az ingó vagy az ingatlan rosszhiszemű irányadó voltára azért nem következtethetünk, mert az ingatlan rosszhiszeműre vonatkozó általános szabály és annak kétségtelen kivetelei nem elvi alapon vannak egymástól megkülönböztetve (lásd Indokolás I. 405. oldalt).

Hiszen az ingatlanok tekintetében az általános szabály, az elvileg rosszhiszemű ingyenes szerzéstől eltekintve, az, hogy a jogszerzést csak a pozitív rosszhiszemű akadályozhatja (933., 934., 935. §§).

És mégis a leggyakorlatibb esetről, az ingatlan kétszeri eladásánál a rendelkezőképesség törvényenél fogva beálló megcsökkenéséhez már a negatív rosszhiszemű, tehát az is elegendő, ha a jogutód a szerzéskor súlyos gondatlanságból nem tudott arról, hogy a jogelődje az ingatlan birtokát érvényes jogügylet alapján átruházta és hogy azt a telekkönyvön kívüli szerző sajátjaként birtokában tartja (512. §).

Továbbá: a bekebelezett bérletnél a bérbeadó kezéhez eszközölt fizetés hatályos még akkor is, ha a fizető bérlet súlyos gondatlanságból nem bírt tudomással arról, hogy a bérbeadó csak formailag tulajdonos, a telekkönyvi anyagi jog szerint pedig nem az (934. §).

Az ingatlan elidegenítésével kapcsolatban pedig az új tulajdonos a bérleti szerződésnek a törvényes felmondási időn túl terjedő időre vonatkozó tartamát vagy a törvényesnél szigorúbb kötelezettségeit mégis csak akkor köteles figyelembe venni, ha a tulajdonváltás jog alapjául szolgáló szerződés megkötésekor ezekről határozott, pozitív tudomása volt (1522. § 2. bek.).

Viszont a hasznélvező lemondása esetében a tulajdonos a hasznélvező bérlőjének már akkor sem mondhat föl, ha annak a telekkönyvben fel sem tüntetett jogáról a lemondás idejében súlyos gondatlansággal nem bírt tudomással (677. § 2. bek.).

Azután : az ingatlan ügyleti megszerzésénél a szerző ártalmára csupán a pozitív rosszhiszemű szolgál (934., 935. §§).

Ellenben ha arról van szó, hogy *nem ügyleti alapú, telekkönyvön kívüli szerzővel kell szembeszállnia, hanem az ennél gyengébb helyzetben levő elbirtoklóval* (v. ö. 512. § és 540. § tartalmát), akkor mégis az elbirtokló javára és az új telekkönyvi tulajdonos ártalmára van már az is, ha súlyos gondatlanságból nem tudott arról, hogy az elbirtoklás folyamatban van (558. § 1. bekezdése).

Végül : a hasznélvezet gyakorlása szempontjából a hasznélvező csak akkor rosszhiszemű, ha a jogának gyakorlási módját érintő korlátról határozott tudomással bírt (arg. 653. § 2. bekezdése). A hasznélvezetről való lemondás esetében pedig, amely végre is szintén a hasznélvezeti jog gyakorlásával egyjelentőségű, a tulajdonos, mint a hasznélvező restitutív jogutódja, pedig már akkor is rosszhiszemű, ha súlyos gondatlansággal nem bírt tudomással arról, hogy a hasznélvező jogát bérbeadta vagy haszonbérbeadta volt (677. §).

Szóval tartalmukban azonos vagy legalább is hasonló esetekben a MMT. szabályozási módja folytán majd csak a pozitív, majd már a negatív rosszhiszemű lesz irányadónak veendő.

Úgy tetszik, hogy ezeken a Javaslathoz segítenie kell. Mégpedig azáltal, hogy a telekkönyvi jogokra vonatkozó rosszhiszemű tárgyi ismérveit a súlyos gondatlanság bevonásával megszabja, továbbá hogy megszabja azt is, hogy a rosszhiszeműnek a telekkönyvi jogok rendelkezésképeségére vagy az azokat tárgyzó rendelkezésekre kell irányulnia, végül, hogy elvi alapon és pontosan tisztázza, hogy a pozitív és a negatív rosszhiszemű mikor és miként hat azokban az esetekben is, amikor annak tárgya sem nem ingó, sem nem ingatlan dolog, de a telekkönyvbe kerülő vagy az oda nem kerülő egyéb vagyoni jogosultság.

Dr. Almási Antal.

Ági vagyon.

Az állam épületének alapja a család. A magányos ember könnyen vándorol, a család helyhez köt. A vándor gondtalanul élhet máról holnapra, a család otthont kíván, takarékosagra, vagyongyűjtésre serkent. A gyűjtött vagyont az becsüli meg, aki dolgozott érte, az is inkább, aki családi vagyont lát benne, mint akinek a sors kegye folytán váratlanul pottyán ölébe. Ha a vagyongyűjtők előre tudnák, hogy fáradozásuk eredménye valamikor oly emberek úrhatnáságát fogja szolgálni, akikhez a világon semmi közük, aligha takarékoskodnának ; a vagyongyűjtéssel járó lemondás csak vérüknek, rokonuknak szólhat.

Az államnak tehát nem az az érdeke, hogy a vagyon egy családból más családba hányódjék, hanem ellenkezőleg az, hogy minél erősebb legyen a család és a vagyona közötti kapcsolat, a családi vagyonhoz való ragaszkodás. Mit jelent a vagyon, az ingatlan, tapasztaltuk Erdélyben. Annak a szomorú ténynek, hogy főuraink nagyrésze évszázadokon át külföldön pazarolta jövedelmét és kevésbé volt magyar a jobbagynál, nem lehet az a következménye, hogy a magyar családok megszilárdításával ne törődjünk. Amíg a nagy vagyontömegek felhalmozódásának előmozdítása, legyenek azok akár egyén, akár jogi személy kezén, mellőzendő, mert egyesek nagyúri megélhetése, sem az állam erejének elfecsérlése nem érdeke az államnak, addig létérdeke az általános megélhetés előmozdítása a magyar államnak, hogy minél több család a megélhetését becsületos munkával lehetővé tevő ingatlanvagyonra, mint szilárd alapra támaszkodhassék. Az ósiség idejét múlta, de ott, ahol oly könnyen fut a föld, mint futott Erdélyben, nemcsak a magyar család pusztul el.

A bírói gyakorlatnak ági vagyon ellenes fejlődését, amely szerint az ági vagyon pótlása nem követelhető, ha az örökhagyó ági vagyonát elajándékozta vagy eltékoztolta, amely álláspont egyb-

ként az 569. számú elvi határozattal is ellenkezik, helyesnek nem tartom. A külön vagyon és az ági vagyon egyforma elbírálás alá nem vonható. A külön vagyonról van szó, hogy az egyik fél tékozlása vagy ajándékozása ne csorbítsa a másik fél közszereményi részét, míg az ági vagyonról az a kérdés, hogy az örökhagyó mit szerzett és ennélfogva szereményi örököse mire tarthat igényt. Amennyire igazságos, hogy aki tékozol és ajándékozik, a maga rovására és felében se házastársa kárára költsenek, oly kevéssé van megállható alapja annak az elvnek, hogy az ági és szereményi vagyonnal rendelkező elsősorban ágának vagyonát pazarolja és nem saját szereményét.

A bírói gyakorlat újabb iránya a feleséget kívánja előtérbe helyezni az oldalrokonokkal szemben. Véleményem szerint túlmegy a célon ; mert nemcsak az özvegynek, hanem az ő utána öröklő rokonainak érdekét is szolgálja, akiknek pedig a férj vagyonához semmiféle méltányosság alapján sem lehet előbbre helyezhető igényük, mint a férj rokonainak. A házasságkötés nem lehet vagyonszerzés eszköze ; ha azzá süllyedt, vissza kell helyezni erkölcsi magasságára. A feleség házasságkötése révén megélhetésének biztosítására tarthat igényt, ezt a célt szolgálja az özvegyi hasznélvezet. Amikor ennél többen az a feleség sem részesül, aki gyermekkel ajándékozta meg a férjét és elsősorban hazáját, nem indokolt a férjével és hazájával szemben kötelességét nem teljesítő gyermektelen asszony érdekének mind erősebb felkarolása, ellenkezőleg háttérbeszorítása indokolt, ne lehessen reménye se arra, hogy ha a gyermekszülés és nevelés sok bajától megkíméli magát, majd férje vagyonát kapja jutalmul. Szükségesnek tartanám nemcsak a hitvestársi öröklés törlését, hanem a gyermektelen özvegynek özvegyi joga keretében is a szükséges tartásra szorítását, eltűnnék az Egyke, attól való félelemben, hogy gyermek nem marad életben és a méregkeverők működése is legalább gyermekeik feje felül elháríthatnák.

Minden portán a gazda az úr. Egy élni akaró állam sem nézheti tétlenül, hogy államalkotó népének lába alatt fogy a talaj és a porta idegenbe húzók zsákmányává válik. Ahhoz pedig, hogy a magyar hazában a magyar családok száma ne apadjon, de szaporodjék, nem a legújabbban már minden hordó tetejéről az egész világnak címzett díszes szónoklatok kellene, amelyek csak a szomszédba hallatszanak és ott is bajt okoznak, hanem intézkedések, amelyek a családalapítót anyagilag előnyben részesítik és nem hátránnyal sújtják. De ne agglégényadóval kísérletezzünk, nem ott van a baj. Legyen a nőnek érdeke, hogy gyermeke legyen, szüntessük meg a hitvestársi öröklést, szorítsuk meg a gyermektelen özvegy özvegyi jogát, akkor a nő a gyermek kedvéért le fog majd mondani sok ú. n. igényről, és ha megszűnik vagy legalább is korlátozódik a hiúságot szolgáló sok esztelen pazarlás, könnyebb lesz a családalapítás. Ne teher, hanem előny legyen a gyermek, a nőt önző érdeke is ne a gyermektelenség, hanem a gyermekáldás felé terelje. Véleményem szerint a bírói gyakorlat is az ági vagyon védelmével jobban szolgálná a nemzet érdekét, mint háttérbeszorításával.

Az ági öröklés azért is ellenszenves, mert az ági vagyon, illetve értékének megállapítása rendszerint sok nehézséggel és költséggel jár. Ezt az érvet akkor, amikor a bírói gyakorlat oly mereven ragaszkodik a kötelesrésznek pénzben való megítéléséhez, elfogadni nem tudom. Jóval több per indul kötelesrész, mint ági örökrész iránt, a bíróság munkáját sokkal jobban megkönnyítené a kötelesrésznek természetben való kiadása, mint az ági öröklés eltörlése. Véleményem szerint az igazságnak, sőt az egyre jobban hangoztatott méltányosságnak is a természetben való megítélés felel meg.

A kötelesrész a törvényes örökrész fele, tehát fele kellene hogy legyen annak a vagyonnak, amely a leszármazó törvényes örökrészét tenné ki. Ezt a felerészt az örökhagyóval szemben a törvény védi, de a bírói gyakorlattal szemben nem. A valóság az, hogy a kötelesrészes sohasem kapja meg értékben törvényes örökrészének felét. A szakértők értékelése sohasem a gyenge, hanem mindig az erősebb fél felé hajlik, nagyon óvakodnak a túlbecsléstől és oly értéket mondanak, amelyet árként mint vevők — soha mint eladók — ők is elfogadnának. Most itt van még a kötelesrészt tevő készpénzösszeg átértékelése, amely ritkán terjed 100 % erejéig, itt van a hosszú teljesítési határidő szabása, hogy a kedvezményezett örökös vagyonelidegenítés nélkül fizethesse ki a kötelesrészt és úgy megtarthassa természetben az egész hagyatékot, a kötelesrészes hányadát is. A bírói gyakorlat tehát megnyirbálja azt, amit

a törvény biztosít és kiszolgáltatását a kedvezményezett érdekében kitalálja, a helyett, hogy a kötelestől mielőbb őt az örökös halálával megillető fele örököséhez juttatná.

A készpénzben való megállapítás indokolt ott, ahol nem kötelestől kiadásáról, hanem kisebb arányú kiegészítéséről van szó. A természetben való kiszolgáltatást gazdasági érdek sem gátolhatja, mert az ingatlanok amúgy is megosztódnak, avagy megosztásuk így is elmaradhat, de különben is az igazság követelménye előbbre való. Aki kitagadásra nem adott okot, részesedjék a családi vagyonból, amelynek szerzésében vagy fenntartásában a legtöbb esetben szintén része volt. A természetben járó kötelestől megállapításához legtöbbször perre sem lesz szükség. Az a tény, hogy egy bírói gyakorlat évtizedek óta áll fenn, még nem bizonyítja sem célszerűt, sem igazságos voltát, különösen változott viszonyok közt.

A nemzet érdeke nem egyes kiválasztottak dédelgetése, hanem hogy minél több család valamelyes megélhetési alapra támaszkodhassék, ezt az érdeket pedig a természetben adott bármily kevés telaj jobban szolgálja a guruló garasnál. Úgy az ági vagyon, mint a kötelestől intézménye az igazság követelményének megfelelően nek a célnak szolgálatába állítható.

Dr. Ludvig Rezső.

Az «új» Nemzetközi Jog.

Ma, amikor a Nemzetközi Jogot «Új Nemzetközi Jog»-nak szokás nevezni, a jogtudományok ezen ágának művelői új tan- és kézikönyvek megítélésénél elsősorban éppen azt a szempontot szokták vizsgálat tárgyává tenni, hogy az író miben látja az újat a nemzetközi jogtudomány terén. Miben látja és miként ítéli azt meg? A nemzetközi jognak a háború óta bekövetkezett fejlődése-e az új, vagy újjászületett-e, új alapokra helyezkedett-e minden egy magasabb nivójú, egy jogászbibb, egy tökéletesebb, jogrend keretében?

Be kell ismernünk, hogy a hivatásos jogtudósok kevés kivétellel szeretik az «új» nemzetközi jogot ezen utóbbi szemzőg alatt vizsgálni. Nem csoda. Hiszen a háború előtt a nemzetközi jog mint pozitív jogrendszer oly messzire elmaradt a jog egyéb ágaitól, hogy a jogtudós sokkal többet foglalkozott azzal, *aminek lennie kellene*, mint azzal, *ami van*. És nem csoda az sem, hogy a nemzetközi jogtudós, aki természetszerűleg elsősorban elméleti jogász, mindig hajlott a felé, hogy a belső államjogok terén lassú fejlődés eredményeképpen kialakult jogrendszert a nemzetközi jog terén is kívántosnak jelezze. És amikor a párizskörnyéki ú. n. békeszerződések nem elégedvén meg a legyőzött hatalmak szétdarabolásával és gazdasági tönkretételével, körük a győzők vasgyűrűjén kívül egy jogilag szabályozott nemzetközi szervezetet vontak, a jogtudósok ebben egy új és tökéletesebb korszak hajnalhasadását látták, amikor «a régi nemzetközi jog szuverénállamok szervezetlen jogközösségét a Nemzetek Szövetségével, a szuverenitásukban nemzetközi jogilag korlátozott államok bizonyos szervezetsége váltja fel», amint ezt Hazánk egy nagy tekintélye, báró Wlassics Gyula kifejezi. (*Magyar Jogi Szemle*, VII. k. 393 old.)

Ez a megállapítás alkotja kiinduló pontját és vezéreszméjét dr. Irk Albert, a pécsi Erzsébet-egyetem kiváló professzora új nemzetközi jogi tankönyvének. («Bevezetés az új Nemzetközi Jogba», Pécs, 1929, Danubia kiadás, 306 old.) A régi «nemzetközi bizalom és a nemzetközi normák internacionális morális szankciója helyébe — mondja Irk professzor — a nemzetközi kényszer-szervezet lépett a maga szabályozott katonai jellegű és gazdasági szankcióival». (5. old.) «Az állami önségély joga a legszűkebb körre korlátozódott, az állami hadüzenés felségjoga a nemzetközi konfliktusok elintézésére hivatott Nemzetek Szövetségére szállt át». (6. old.) Ez az új jogrend, ez az új «szervezett nemzetközi hatalom» (48. old.), úgyhogy ilyenformán az új nemzetközi jog normái «jogi jellegűek, nemzetközi jogszabályok, mert megvan a nemzetközi hatalom, mely ezen szabályokat jogi erőre emeli». (48. old.) Ami azelőtt volt, az *anarchia* volt, mert «minden államnak szuverén más államokkal szemben megnyilvánuló akaratelhatározási képessége természetszerűleg csakis nemzetközi anarchiához s nem nemzetközi jogrendhez vezethet». (9. old.) Ezért is «a régi nemzetközi jog szabályai nem voltak jogi normák, mert a nemzetközi jog mögött hiányzott az a nemzetközi jogi hatalom, melytől ezen normák jogi erejüket nyerhették volna, mely azokat szervezett szankcióval jogi imperatívumokká, jogi parancsokká emelhette volna». (46. o.)

Így szokás ma nagyjában szemlélni az «új» nemzetközi jogot és beválljuk, hogy alig hivatkozhatnánk ma oly irodalmi tekintélyre, aki a Nemzetek Szövetségében (román «nemzet» Erdélyrel, csehszlovák «nemzet» a Felvidékkel, jugoszláv «nemzet» Horvátországgal, a Bácskával, Montenegróval stb.) nem azt a «szervezett nemzetközi jogi hatalmat» látná, mely az ú. n. békeszerződések alkotta új «jogrend»-et a jog nagyobb dicsőségére «szervezett szankcióival jogi imperatívumká» emelni hivatott volna.

Itt mindenesetre meg lehetne kérdezni, hogy micsoda *jogi szervezet* az, ahol az ügyeket tulajdonképpen intéző Főtitkárság egy teljesen abszolutisztikusan összeállított titkosan dolgozó hivatal (lásd Hevesy miniszter-residens szeptemberi genfi beszédét); ahol a nagyhatalmak, mint örökös tanácsstagok teljesen uralják a helyzetet; ahol a legyőzött tagállamokat még mindig katonai ellenőrzés alatt tartják, ugyanakkor, amikor a győzők szerződésileg vállalt leszerelési kötelezettségüknek egyáltalában nem tesznek eleget; ahol emberek millióival üzérkedés folyik az ú. n. mandátumok címén és ahol emberek egyéb milliói, kik az ú. n. népszövetségi kisebbségi védelmet élvezik, szerződéses kötelezettségek semmibevevéssel a legdurvább elnyomatásnak vannak kitéve; ahol az, amit mi optáns ügynek hívunk, évek hosszú sora óta húzódnak a nélkül, hogy a békeszerződés világos rendelkezése most az egyszer Magyarország javára végrehajtassék... Folytathatnók még ezt a sorozatot, de ez nagyon eltérítene bennünket tárgyunktól. Kérdezhetnők azt is, hogy micsoda «jogi imperatívum» az, amely csak a gyengét kényszeríti, de amely a hatalmasok szavára egy szempillantás alatt lekerül a napirendről? és micsoda «szankció» az olyan, melynek végrehajtása tisztára a tagállamok akaratától függ? Veszedelemes játék folyik itt jogi kifejezések burkolata alatt! Mindennek igazságát egyébként Irk professzor is érzi, amikor munkája zárszavában leszögezi, hogy manapság «a nemzetközi jog ideáljának nevében folynak azok a mesterkedések a nemzetközi politika fórumán, melyek a világháború győztesei részére a rablott kincsek örök időkre szóló biztosítását célozzák». (250 old.)

Azt a kérdést, mely a nemzetközi jog jogiságának megítélésénél elsőrendű fontosságú, hogy a jognak miért éppen a *kikényszeríthetősége* a kritériuma, ismerve, hogy — éppen a nemzetközi jog terén — a *törvény, szerződés és jog* szükségképpen azonos fogalmak-e, itt nem is merjük felvetni; ezzel a kérdéssel egyébként bővebben foglalkoztunk más helyen. («La nature juridique des clauses territoriales du traité de Trianon», Paris, 1929. Pédone kiadása, VIII. fejezet.)

Sietünk kijelenteni, hogy fentieket elmondhattuk volna majd minden az utóbbi években megjelent nemzetközi jogi tankönyv kapcsán, a nélkül, hogy azokban oly sok egyéb kitűnő részletet fedezhetnénk fel, mint Irk professzor könyvében. Utóbbinak világos és logikus eszmemenete, kiváló rendszertana, hatalmas bibliográfiája kétségtől a legjobb magyar kézikönyvek sorába emelik, mely nemcsak a hallgatóságnak nyújt megbízható tankönyvet, hanem minden jogász számára tanulságos olvasmányul szolgálhat.

Dr. Ullein Antal.

Magyar állampolgárság.

A trianoni államokmány azzal, hogy az állampolgársági jog alapjául a lakhely, a letelepedési szándékkal való vagy állandó tartózkodási hely mellőzésével a *községi* illetőséget tette, a négyrésze szakított magyar állam polgárai nagyrészt oly bizonytalanságba sodorta, melynek hatása fájdalmasan érzik ma is. A nagy igazságtalanság, egy egész nép fájdalma mellett, a megszállt területek sokezer magyar családja bizonytalan helyzetbe, az új állami főhatalmak kénye-kedvének kiszolgáltatottsága, mint a békeszerződésből folyó új igazságtalanság, sajnos, nem érezte eléggé közvetlen hatását a megmaradt országrészben. Most, egy évtized elmúltával statisztikailag is kimutatható, hogy az új államok az 1921 : XXIII. tc. 61. §, és különösképpen a jugoszláv és cseh állam a 68. §-ban írt jogukkal mily kegyetlenül éltek és hány magyar családot tettek földönfutóvá, beiktatván a magyar jogéletbe a hontalanság (heimatlos) szomorú fogalmát. Az orosz emigránsokon kívül, kiket a népszövetség lát el «carte d'identité»-vel, csak a volt magyar állam sok polgára mondhatja el a költővel, hogy nekik «Két hazát adott végzetük», de egyiknek sem állampolgárai.

Be kell vallani, hogy a békeszerződés hátrányos rendelkezéseit

az optálási idő rövid volta, az új határok gyors megváltoztatásába vetett reménykedésen felül az 1922: XVII. tc. hivatalos értelmezése csak növelte. Az 1879: L. tc. 19. §-ának azt a véelmét, hogy aki az ország területén született, de szülei nézve nincs adat, magyar állampolgárnak kell tekinteni, az új törvény áttörte és az etatizmus elve alapján a régi Magyarország területén *belől* született, sőt esetleg születése első évétől kezdve állandóan a csonkaország területén lakó polgárnak is csak «külön méltányolást érdemlő körülmények» esetén adja meg visszahonosítással az állampolgárságot.

Míg tehát egyrészt az állam az egyke elleni küzdelemmel, a népegészségügy rendezésével, számos közintézménnyel, a halandóság csökkentésével akarja a magyarság lélekszámát emelni, másrészt sokszor csaknem leküzdhetetlen akadályokat gördít annak a kétségtelen *magyar állampolgárnak született* egyének a magyar állam kötelékébe visszatérése ellen, aki nem is tud más nyelven, mint magyarul, idekötik érzelmei és családi kötelek, tagja volt a magyar hadseregnek, küzdött a harcerekken, de «különös méltányolást érdemlő okokat» a belügyminiszter, ki korlátlan hatalommal rendelkezik e kérdésben, fennforogni nem lát ügyében!

A trianoni szerződésből folyik az is, hogy az eltéphetlen vérségi és történelmi kapcsolatok a szétszakított ország egyes területei közt meg nem szülvén, gyakori eset, hogy p. o. budapesti leány erdélyi magyarhoz megy nőül. A nő családja itt marad. A házasság felbontása esetén a nő vissza akar térni a szülői házhoz. Elvált, gyermekeit megtarthatja, férje meghalt, vagyona nem maradt. A magyar állampolgársági kötelékbe visszatérése sokszor csaknem leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Hogy mennyi elkésredés gyűl fel az állampolgársági ügyek mostani kezelése miatt a megszállt területek magyar lakosságában, azt mindenki, aki 1921 óta megszállt területen jár, igazolhatja. Nem elég az új főhatalom ezer szekatúrája, az állandó bizonytalanság Damokles kardja, még az a megnyugvásuk sincs, hogy az ősi tűzhelyre, az édesanyához bármikor nyugodtan visszatérhetnek.

A mostani állapot védelmezői bizonyonnyal arra fognak hivatkozni, hogy más európai kultúrálamban is ösmeri a bevándorlás megnehezítését, nem is szólva az Egyesült-Államokról. Anglia az 1905. évi augusztus 11-i, majd az 1914. évi augusztus 5-i törvénnyel, de kivált az 1919. december 23-i «Aliens act»-tal széleskörű jogot ad a kormánynak a bevándorlás megnehezítésére, az alkalmatlan idegen állampolgárok kiutasítására. A francia törvények egész sora az 1927. augusztus 10-iki¹ új állampolgársági törvényig szorítja meg a szabadság klasszikus földjén az idegenek letelepedését és tartózkodását. Amde mindezen törvények *idegen* állampolgárokról szólnak. Francia eredetű idegen állampolgárok védelmében odáig megy az új francia törvény, hogy minden nehézség nélkül dekrétummal visszahonosítja azokat a francia eredetű egyéneket is, akiknek *ősei* a nantesi ediktum visszavonása miatt hitük fenntartásáért vándoroltak ki Hollandiába vagy Svájcba!² A francia *vér* századok mulva is jogcím a visszahonosításra, minden «különös körülmény» *nélkül* is. Sőt símán honosítják azt az idegen állampolgárt is, akinek *atyja* már francia földön született, elegendő a szintén francia földön született fiú egyszerű nyilatkozata, hogy ő francia állampolgár akar lenni. Mert az a tény, hogy *két* generáció lakik már francia földön, a francia érzés elegendő bizonyossága.

Van az említett francia törvénynek nem egy érdekes rendelkezése, melyeket célszerű volna épp a megszállt területekre házasságot magyar állampolgárnőkre tekintettel átültetni a magyar jogrendszerbe. Egyik az, hogy az idegen állampolgárhoz férjhez ment francia nő a házasságkötés dacára megtartja francia állampolgárságát, kivéve, ha a házasságkötés alkalmából kijelenti, hogy férje állampolgárságát akarja megszerezni.³

Másik az, hogy francia földön született s utólagosan bármi címen törvényesített (apa vagy anya elismerése, mert a törvénytelen gyermeknek anyja nevét nem köteles bejelenteni) gyermek a születéssel megszerzett francia állampolgárságát nem veszti el, bár a törvényesítő közben idegen állam polgára lett.⁴ (Természetesen más az eset, ha a törvényesítő idegen állampolgár magával viszi idegen államba gyermekét.)

¹ Loi sur la Nationalité.

² 6. § 3. pont ut. mondat.

³ 8. § 2. mondat.

⁴ 1927. aug. 13. tc. 2. § 2. pont.

Magyar viszonyokra alkalmazva azt jelentené e két jogszabály, hogy román vagy cseh állampolgár magyar állampolgárnő neje az új államok netáni tiltó jogszabálya ellenére is magyar állampolgár lehet gyermekeivel újra, ha házassága bármely okból megszűnése miatt magyar területre tér vissza. A francia törvény igaz, azt is megkívánja, hogy a házastársak *első* állandó együttlakása francia területen legyen. A mi viszonyaink szerint nyugodtan mondhatja ki a hozandó magyar törvény, hogy például ezen törvény szempontjából Kolozsvár vagy Kassa magyar területnek tekintendő...

A másik szabály azt hozná magával, hogy megszállt területen lakó egyéneknek magyar állampolgárnőtől házasságon kívül született gyermeke magyar állampolgár maradhat az utólagos törvényesítés bármely formája esetén is, ha magyar területen született.

Meg kellene adni minden további nélkül a magyar állampolgárságot annak a megszállt területen községi illetőséggel bíró egyének is, aki igazolja, hogy atyja is a régi magyar állam területén született. A francia törvény 5. § analógiájára a volt magyar állampolgár honosítási kérelmét elutasító miniszteri határozat ellen panaszjogot kellene adni a közigazgatási bírósághoz.

Az új államok kulturális, gazdasági stb. sorompókkal még ma is szinte hermetice elzárják tőlünk magyar anyanyelvű lakosságukat. A revízió minden magyar ember vágya; annak *ittthon* sokszor fölöslegesen túlhangos és avatatlan követelése:

«Vigyázz, nehogy a könnyelmű szájon,
A szent ige merő szokássá váljon»

helyett nem volna-e célszerűbb egy három-négyszakos törvénnyel megkönnyíteni a magukat magyarnak tartó, valló, sokszor csakis magyarul beszélő véreinknek az anyaállamhoz visszatérését?

Dr. Kuthi Sándor.

Jogászegyleti vita a Mjtj.-ről.

A Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztálya október hó 26-án kezdte meg azoknak a sorozatos vitaüléseknek a folytatását, amelyek a nyár előtt a házassági vagyongör kérdésének tárgyalásával értek véget. Az október 26-án megtartott ülésen *dr. Szász Béla*, a Jogászegylet elnöke elnökölt és ezen az ülésen az örökbefogadásról szóló fejezet vitatott meg. *Dr. Gál Dezső* ügyvéden és *dr. Csorna Kálmán* székesfővárosi árvaszéki ülnökön felül, akik az örökbefogadás kérdésének a Magánjogi Törvénykönyv-beli szabályozásával a napisajtóban, illetőleg a szakajtóban már korábban is foglalkoztak, *dr. Back Frigyes*, *dr. Weisz István* és *dr. Virágh Gyula* ügyvédek szólaltak fel, akiknek a felszólalása után *dr. Szokola Leó* székesfővárosi árvaszéki ülnök terjesztette elő a székesfővárosi árvaszék elnökének felhatalmazásával a gyámhatóság nevében is tett észrevételeit. Kívánatosnak tartotta, hogy csak a 30. életévet betöltő egyén fogadhasson örökbe, lehetővé kívánna tenni, hogy a házasságon kívül született gyermek atyja családi nevét akkor is átruházhassa a gyermekére, ha nem férje az anyának. Elméletileg helyes, hogy az örökbefogadási szerződéshez a 12 éven felüli gyermek szerződő nyilatkozata szükséges, a gyakorlatban azonban ez a megoldás tarthatatlan, mert a 12 éven felüli gyermek nem tudja felfogni rendszerint a szerződés komolyságát és jelentőségét. Javasolja, hogy a jelenlegi gyakorlat tartassék fenn és a gyermek nyilatkozata kiskorúak örökbefogadása esetében a gyámi törvény 138. §-ának megfelelően ne legyen döntő súlyú. Nem minden esetben nyújt megfelelő eredményt a 219. §-nak az a rendelkezése, amely a vérszerinti szülőnek a gyermekkel való érintkezési szabadságát korlátlanul fenntartja. Az elhangzott felszólalásokra *dr. Stolpa József* és *dr. Szász Béla* válaszoltak.

A november 4-iki ülésen a *rokonok eltartásáról* és a *házasságon kívüli gyermek jogviszonyairól* szóló fejezetek kerültek megvitatásra. A nyomtatásban már megjelent bírálati anyag ismertetése után *dr. Csorna Kálmán* szavá tette a gyermektartási ügyekre vonatkozó hatásköri szabályok bonyolult voltát. Szerinte a javaslat 236. §-a az eljárási szabályokkal nincs összhangban. A tartási ügyeket kizárólag a rendes bíróságra kellene bízni. *Dr. Fabinyi Tihamér* a 236. § törlését javasolta azzal a megokolással, hogy ez a § a fejezet egyéb rendelkezései mellett felesleges, eljárási szempontból pedig fokozza a tartási ügyekben fennálló hatásköri zavart. Általában szerinte inkább a határozott, mint a rugalmas szövegezés volna

kívánatos. *Dr. Vincenti Gusztáv* szerint a javaslatban nem kielégítő annak a kérdésnek a szabályozása, hogy az eltartási követelések mennyiben lehetnek végrehajtás vagy elzálogosítás tárgyai. A javaslat 238. és 897. §-ainak összevetéséből arra kell következtetni, hogy csak a lejárt követelés foglalható le és zálogosítható el. Mai gyakorlatunk ezt sem engedi lefoglalni. Szerinte olyan hitelezési üggyel kapcsolatban, amely kifejezetten a tartás céljaira szolgál és erre szükséges, meg kellene engedni a jövőbeli tartási követelés elzálogosítását. A követelésnek az okvetlenül szükséges tartás mértékét meghaladó részére is megengedné az elzálogosítást s ezzel a többlettel szemben a beszámítást is indokoltá tartja. *Dr. Nádas Bertalan* a 227. § után olyan rendelkezést tartana kívánatosnak, hogy az elmebeteg és más súlyos betegek a legközelebbi oldal-rokonoktól is nem éppen tartást, hanem segínyt követelhesse. *Dr. Weisz István* a 237. §-t azzal egészítené ki, hogy a bíróság méltánylást érdemlő esetben részletfizetést engedélyezzen. A 239. §-t azzal egészítené ki, hogy csak szűkös tartás járjon annak, aki maga az oka, hogy újból eltartásra szorul. A 244. §-nál záros határidőt szabna, amely alatt a végleges tartási pert meg kell indítani. *Dr. Szladits Károly* szerint valóban meg kellene fontolni, hogy érdekes-e fenntartani a 236. §-t. Az eltartási követelés elzálogosítása kissé kockázatos dolog és alig lehet hitelügylet alapja. Az ezzel védeni kívánt érdek tekintetében bizonyos megoldást nyújt a megbízás nélküli ügyvitel körében az 1635. § 2. bekezdése.

A házasságon kívüli gyermek jogviszonyairól szóló fejezet eddigi bírálati anyagának ismertetése után *Dr. Rakovszky Menyhért* a 262. §-nál az atya szülőjét nem kezes módjára, hanem az atyával egyetemlegesen tenné felelőssé a gyermek eltartásáért. *Dr. Szokola Leó* szerint az atyaság vélelmének a 247. § 1. bekezdésében foglalt megszorítása mai gyakorlatunkkal szemben megnehezíti a gyermek-tartási igények érvényesítését, bár kétségtelenül az anyagi igazságot szolgálja. A 255. §-nál azt kívánja, hogy a gyermekvédő-intézet a behajtott tartásdíjnak a gondozási költségeket meghaladó többletét a gyámpénztárba legyen köteles beszolgáltatni. *Dr. Gál Dezső* szerint a 249. § 2. bekezdésében rendelkezni kellene arról is, hogy abban az esetben, ha az atya az örökbefogadás időpontjában eltartásra van kötelezve, az ő kötelezettsége az örökbefogadással megszűnik-e. *Dr. Nádas Bertalan* a 248. §-hoz oly kiegészítést javasol, hogy a tartásdíj a gyermek korával növekedő szükséglethez képest emelkedő összegben állapíttassék meg. A 252. §-nál annak a kimondását kívánja, hogy a gyermek elhalálása esetében a már kifizetett tartásdíjnak a halál utáni időre eső arányos részét az örökösöktől ne lehessen visszakövetelni. A 259. § után olyan új rendelkezést venne fel, amely szerint a bíróság a szülővel békéltető tárgyalást tartson s ezen a feleket házasságkötésre szólítsa fel. *Dr. Weisz István* a 259. §-nál feleslegesnek tartja a tiltott cselekményre való hivatkozást, mert a tiltott cselekményen alapuló kötelmi jog szabályain alapszik.

A november 11-én tartott ülésben a kódex törvényjavaslatának öröklési jogi részére vonatkozó általános rendelkezései kerültek tárgyalásra. *Dr. Tunyoghí Szücs Lajos* miniszteri titkár az eddigi bírálati anyagra vonatkozó ismertetése után *Dr. Holitscher Szigfrid* a Mt. 1770. §-ával kapcsolatban felemlíti, hogy a Mt. 1770. § méltányossági okainak és a megtámadási okoknak az érvényesítési ideje között különbség van, mert az 1955. § szerint a megtámadást egy év alatt kell érvényesíteni, míg a méltatlansági okokat 32 év alatt, e két rendelkezést összhangba kellene hozni. *Dr. Teller Miksa* az 1776. § második részét mellőzni véli, mert nem indokolt, hogy az ott említett örökösökkel szemben az utolsó törvényes örökös lemondása ellenére védelemben részesüljön. A Mt. 1777. §-ának nem látja gyakorlati jelentőségét, szerinte az e §-ban foglalt szabály nélkül is lemondhat a részesített az öröklésről. Az 1778. és 1779. §-al kapcsolatban pedig rámutat arra, hogy e §-ok nem látszanak teljesen összhangban lenni a Mt. 21. és 379. §-aival. *Dr. Holitscher Szigfrid* az 1777. § fenntartását szükségesnek tartja. *Dr. Pap István* kir. kúriai tanácselnök a lemondásra vonatkozó §-okat behatóan tárgyalja; az 1769. §-ra vonatkozóan a gyakorlatban felmerült esettel kapcsolatban megfontolandónak tartja, nem volna-e helyénvaló olyan rendelkezést felvenni, hogy az ivadékok lemondása esetében a lemondás hatálytalan, ha az örökhagyó végrendelet nélkül halt el. Az 1770. §-al kapcsolatban felveti, hogy «méltatlan» helyett «érdeketlen» kifejezés használata helyesebb volna. Az 1770. § 5. pontját félreértés elkerülése végett kiegészítené azzal, hogy ez a rendelkezés a részesre is kiterjedjen. Az 1772. §

részletező felsorolása helyett az ott említetteket törvényes örökösök gyűjtőnév alá foglalná. Oszlja *Dr. Teller Miksának* az 1777. és 1778. §-okra tett megjegyzését. Az 1780. §-ban megállapított közokirati kényszert szükségtelenné tartja. *Dr. Zoltán József* javasolja, hogy az 1780. §-t ki kellene egészíteni azzal, hogy a közokirat mellett ügyvéd által ellenjegyzett okiratba is foglalható a lemondó szerződés. *Dr. Vincenti Gusztáv* kir. kúriai elnöki tanácsos javasolja, hogy a lemondásról szóló részben történjék utalás a Mt. 976. §-ban foglalt rendelkezésre. Az 1773. §-al kapcsolatban helyénvalónak véli kimondani, hogy a lemondás a lemondó ivadékaiknak kötelesrészét nem sértheti. Ugyane § 2. bekezdésében precizírozni kellene azt a kérdést, nem kell-e magában a lemondó nyilatkozatban kifejezésre juttatni, hogy a lemondás teljes kielégítés fejében történt. Az 1776. § szabályát arra az esetre korlátozná, ha az ott említett helyzet a lemondás után áll elő. Az 1778. § rendelkezését csak az ellenérték fejében történt lemondásra korlátozná. A mai bírói gyakorlat szerint a lemondó szerződést keresettel is lehet hatálytalanítani, az 1779. §-al kapcsolatban megfontolandónak tartja, nem kellene-e ezt kifejezetten fenntartani.

Dr. Alföldy Dezső kir. kúriai bírósága szerint a Mt. nem foglal világosan állást, hogy lehet-e juttatásban részesíteni azt, aki az öröklésről lemondott. A bírói gyakorlat szerint csak akkor, ha a lemondás az örökhagyó javára történt. *Dr. Nádas Bertalan* a kötelesrész védelmét kívánja s ennek megfelelően a Mt. 1772. §-át kiegészítené azzal, hogy a törvényes öröklésről lemondás nem foglalja magában a kötelesrészről lemondást is; az 1773. §-t pedig úgy módosítaná, hogy a lemondás hatályát veszti, ha az örökhagyó a lemondás után örökösül nevezi a lemondót. Az 1774. §-ra vonatkozólag javasolja, hogy a lemondást ki lehessen terjeszteni a távolabbi ivadéokra, de ez a távolabbi ivadék kötelesrészét nem sértheti.

A felszólalásokra *Dr. Szladits Károly* elnök reflektált, megvilágította a Mt. tárgyalás §-aiban foglalt rendelkezések intencióit és a rendelkezéseknek egymáshoz viszonyát.

A *Törvényes Öröklésről* szóló cím tárgyalására november 23-ára kitűzött folytató ülésen került a sor, amelyen *Dr. Tunyoghí Szücs Lajos* a törvényes öröklésre vonatkozó bírálati anyagot ismertette. Ezután *Dr. Alföldy Dezső* kir. kúriai bírósága azt az észrevételt teszi, hogy az 1781. §-ban nem kellene részletezni, kik vannak hivatva törvényes öröklésre, mert ez a következő §-okból úgyis kitérül. Az 1783. §-t javasolja módosítani oly módon, hogy az államkincstárt csak akkor nem lehet kirekeszteni, ha mást nem nevezett ki örökösül. Az 1785. §-al kapcsolatban pedig rámutat arra, hogy a kir. Kúria 2317/1928. számú határozata szerint a törvényes öröklés az 1785. §-ban foglaltakon felül nem illeti a házastársat, ha a házassági életközösséget megszakította és a kereset megindításában gátolva volt. *Dr. Almási Antal* kir. kúriai bírósága az 1784. § 1. bekezdésével kapcsolatban felveti, hogy mivel e § rendelkezései csak a semmis és a megtámadható házasságra vonatkoznak, nem kellene-e e rendelkezéseket a non existens házasságokra is kiterjeszteni. Ugyane § 2. bekezdésére vonatkozóan pedig megjegyzi, hogy ha a vélt házastárs az igazi házastársnak a jogutódaival áll szemben, akkor a vélt házastársnak kellene biztosítani az öröklési jogot.

Dr. Teller Miksa az 1785. §-al kapcsolatban rámutat arra, hogy a Pht. 218. sz. határozat határozottan kimondja, hogy a törvényes öröklés csak akkor enyészik el, ha a házasság felbontott, a rendelkezés tehát ellentétben van ezzel a határozattal s még annak továbbfejlesztésének sem lehet tekinteni. Rámutat arra, hogy az újabban hozott bírói határozatok csak érintették a kérdést és nem irányultak a házastárs törvényes öröklési jogának megállapítására. Az 1793. §-ra vonatkozóan megjegyzi, hogy a törvényes öröklést csak a nagyszülői csoportig kellene fenntartani, hogy ezáltal azok a pereskedések, amit az oldalági rokonok az autentikus végrendelet ellen folytatnak, megszűnjének. *Dr. Virágh Gyula* az 1785. §-szal kapcsolatban azon a nézeten van, hogy mivel a házassági bontóper csak a békéltetés után beadott keresettel indul meg, az e §-ban megállapított jogkövetkezmények csak a lefolytatott békéltetési eljárás után álljanak elő. Ezzel szemben *Dr. Back Frigyes* megjegyzi, hogy az 1785. §-nak az a kifejezése, hogy «a házasság felbontását kérhettem», olyan per indítását jelenti, amely a házasság felbontását eredményezheti. *Dr. Ujlaki Géza* az 1794. § utolsó bekezdésével kapcsolatban javasolja, hogy a Ptk. t.j. 1531. § 3. bekezdésének megfelelő rendelkezés vétessék fel. A gyermek elismerése pedig végrendeletben is történhessék. *Görgey József*

ny. kir. kúriai bíró az 1794. § 3. bekezdésével kapcsolatban javasolja, hogy egyéb leszármazó örökös hiányában a természetes atya vagyona, az oldalrokonok mellőzésével, egészben természetes gyermekére szálljon s hogy a törvényes leszármazó örökösökkel szemben az atya szerzeményi vagyonában a természetes gyermeke egyenlő arányban, míg az öröklött ági vagyonában felerész arányban örököljön. *Vadász Imre* az 1789. §-ra azt javasolja, hogy a házastárs csak akkor örököljön, ha nincs ivadék. Ivadék hiányában egyenlő részben örököljön a házastárs a szülőkkel; ha szülők nincsenek, akkor egyenlő részben a nagyszülőkkel vagy nagyszülői csoporttal. Az 1781. § «kivételesen» kifejezését mellőzni javasolja. *Nádas Bertalan* a H. K. I. r. 45. c. 1. §-ra hivatkozással javasolja, hogy a kieső örökösnek az örökhagyó halála után nemzett gyermeke is kérhessen arányos osztályt, melyet a bíróság, ha úgy találja, hogy a családi szeretet és kötelesség új osztózást követel, megítélhet. Ez az igény azonban ne illesse az örökbe fogadott gyermeket.

A felszólalásokra *dr. Szladits Károly* elnök reflektált, majd az ági öröklés és az özvegyi jogra vonatkozó fejezetek tárgyalására december hó 7. napjára újabb ülést tűzött ki.

Szemle.

— **Juhász Andor jogászegyleti felszólalása** nagy és méltó feltűnést keltett a legszélesebb körökben. A Kúria elnöke az érvek hosszú sorát sorakoztatta fel a javaslat elhamarkodott letárgyalása ellen. Az előző. ú. n. bizottsági szöveg közzététele óta — úgymond — 13 év telt el és azóta oly súlyos időközön mentünk keresztül, amelyeket a kódex szövegében sem lehet figyelmen kívül hagyni. Ez okból a javaslatot csak tervezetnek tekintti, amellyel szemben sok új szempontot lehet és kell érvényesíteni és amelyet gyors törvényerőre emelés helyett még alaposan át kell dolgozni. Nincs bonyolultabb házassági, vagyonjogi és öröklési rendszer, mint a magyar. Egy 30—40 évig tartó házasság után lehetetlen minden egyes meglevő vagyontárgy eredetét kutatni és megállapítani, hogy az miből szereztetett, kiről hárult. A bírák elkeseredve látják, hogy a bonyolult, évekig húzódnó örökösödési perek gyakran az egész hagyatékot felemészítik. A mi rendszerünk mellett csak az tud valahogy eligazodni az öröklési és házassági vagyonjogi perekben, aki nemcsak vérbeli jogász, hanem egyszersmind jó matematikus. Mindezekben a hajokon a javaslat nem segít, hanem változatlanul fenntartja a mai bonyolult szabályozást. Nem szabad azt gondolni, hogy a fennálló jog örökösödési rendje minden részletében hagyományyszerű és a nép lelkéből fakadó. Első és legfontosabb feladat lenne annak a megvizsgálása, hogy mi a patinás régi nemes hagyomány és mi a pókhálós ócskaság. A javaslat gyors letárgyalásának egyébként azért sem híve, mert a régi Magyarország egységes jogterületi jellegét szüntetné meg.

Juhász Andor szavainak nemcsak állása, hanem egyénisége is nagy súlyt ad. Szomorú elégtétel nekünk, hogy a javaslat közzétételenek első percétől kezdve tiltakoztunk annak elhamarkodott, gyors letárgyalása ellen. Másfél év óta lapunk hasábjain a bírói és ügyvédi kar színe-java tette alapos bírálat tárgyává a javaslatot. A Jogászegylet vitája hónapok óta sok olyan módosítást ajánlott, melyek elől nem lehet elzárkózni. Juhász Andor felszólalása elsősorban fokozott súlyt ad az eddigi elhangzott bírálatoknak és új lendületet a jogászegyleti vitának. Ami egészen új a felszólalásban és ami azt valóságos szenzációvá teszi, az a felhívás, hogy gyökeres újításoktól sem szabad elzárkózni.

Hiba volt, hogy az igazságügyi kormány a javaslatot benyújtotta, a helyett, hogy előzetesen bírálat alá bocsátotta volna, hiba volt, hogy a benyújtás után sürgős letárgyalásának szükségességét állandóan hangoztatta.

Juhász Andor nyílt állásfoglalása érdemeinek hosszú sorát gyarapítja és bizonyára döntő befolyással lesz a javaslat sorsára.

— **A halálbüntetés** mellett és ellen felsorolható érvek már a háború előtt annyira büntetőjogi közhelyek voltak, hogy a jogi kar egyidőben elvileg nem fogadott el e tárgyról szóló doktori disszertációt. Minden elfogulatlan kriminalista tisztában volt azzal, hogy az abolíció nem jogi, hanem kultúrkérdés. Csupán az nem tud e troglodita csökevényről szabadulni, akinek tudatmögöttes érzésvilágában a primitív ember bosszúvágya hamisítatlan őseredetiségében él. Ha valakinek sikerült ezt az érzést a tudat pitvarába kianalizálni, úgy érvek alapján aligha változhatik Saulusból Paulusszá. Annál meglepőbb tehát a kir. tábla elnökének önvallomása, amelyet a katonai Btk-ról szóló felsőházi beszédében tett. E szerint «fiatalabb éveiben maga is a halálbüntetés ellen foglalt állást, de a tapasztalatok rávezették arra, hogy szükség van erre a büntetésnemre elrettentés céljából». Érdekes volna megtudni, hogy honnan szerezte és miben állnak e tapasztalatok? Büntetőjogi és kriminológiai kézikönyveink egybehangzóan azt bizonyítják, hogy azokban az államokban, amelyek a halálbüntetést eltörölték, az annakelőtte halállal büntetett cselekmények nemcsak hogy nem szaporodtak, hanem ellenkezőleg jobban csökkentek, mint a halálbüntetést fenntartó államokban. Így Olaszországban, ahol most a Duce a legnemesebb nemzeti hagyomány ellenére állította vissza a halálbüntetést, 1875-ben egymillió lakóra 122 gyilkosság esett és az 1889-ben történt abolíció után ez az arányszám 1914-ben 41-re szállt alá. Hasonlóképp Romániában, míg az Egyesült-Államokban ez az arányszám a halálbüntetést fenntartó déli államokban 1920-ban 73, az abolicionista északi államokban 38 volt. Nem állja ki az «elrettető» hatás a történelem próbáját sem. Betörés miatt halálraítéltek csontjait Angliában betörők lopták el, mert élt bennük a babona, hogy ily csontok birtokában sikeresen hajthatják végre a betörést. És mindenki ismeri a pisa-i tolvaj esetét, aki akasztás után a boncaszalon feléledt s midőn az orvosok könyörületből a bonctani intézetben tartották — újra lopott. Mindenki, tehát a kir. tábla elnöke is tudja, hogy a halálbüntetés éppen a büntetésekre nem hat eljlesztőleg, mert a gyilkosság tetesei az elhatározás idejében mindenre gondolnak, csak éppen a büntetésre nem. Épp most folyik a tiszazugi főtárgyalás, amelynek vádlottjai a tiszparancsolatot nem ismerték ugyan, de tudatában voltak cselekményük büntetésének. Mint büntetőjogi eszköz a halálbüntetés teljesen értéktelen, mint a terror eszköze azonban, megengedem, hasznos szolgálatokat tehet a terroristáknak. Ez az oka, hogy napjainkban sem Orosz-, sem Olaszország nem nélkülözheti. De a szovjet legalább őszinte, mert nyíltan csak politikai deliktumokra alkalmazza. Nem hihető azonban, hogy a táblai elnök, amikor jogászi minőségében emel szót, a terror módszereit kívánná megvédeni. Épp ezért érdekes volna megtudni, hogy mi bírta a véletlenül éppen 1918-ig tartó «fiatalabb évei» abolicionista meggyőződésének megváltoztatására? Sem a proletárdiktatúra, sem az ellenforradalom alatt végrehajtott halálbüntetések nem szolgáltattak ily «tapasztalatokat». Elvárhatjuk tehát az irodalmilag is működő kriminálístától, hogy a szakkörökkel megismerteti az okokat, amelyek véleményváltozására «rávezették», mert az indoklás a bírónak törvényben, a szakembernek pedig a tudományos lelkiismeretben megszabott kötelesség.

— **Nobile officium.** A fővárosi törvényjavaslat bizottsági tárgyalása alkalmával a belügyminiszter úr az intéző tanács és a közüzemek igazgatóságának tagjai érdekében a díjazás mellett szállott síkra. Azt hangoztatta, hogy a magyar középosztály a nobile officium alapján ment tönkre. Ez a megállapítás aktaellenes. Ami a történeti középosztályt illeti, az csak ex occasione mandati verte magát költségekbe, mert hisz nobile officium áldomások nélkül is lett volna teljesíthető. A jelenleg haldokló középosztály pedig a magyar kormány áldozata, mely a hadikölcsöncímleteket, a Magyar Földhitel-

intézet zálogleveleit és a többi közhitelű papirokat éppen nem nobiles módon értékteleneknek nyilvánította. Tényleg létezik azonban egy nobile officium, melyet ki kellene taposni közéletünkben. Mi joga kényszerítik még mindig ezt a nyomorral küzdő ügyvédséget, hogy az ezrekre menő szegényügyeket ingyenesen ellássa. Poroszország 22 millió márkát fizet évente a szegényügyeket ellátó ügyvédségnek (Deutsche Juristen-Zeitung 1929. évf. 23. szám 1608. oldal). A magyar ügyvéd ex occasione mandati börtönbe kerülhet. Ha nem sikerül az igazságügyminiszter úr programját a belügyminiszter úréval közös nevezőre hozni, arra kellene törekedni, hogy az ügyvédség reformja a belügyminiszter úr kompetenciájába kerüljön.

Dr. K. V.

— **Jogegységi döntvények.** I. 38. számú JEH. «A kielégítési végrehajtás annak a per- vagy más eljárási költségnek az erejéig, amelyben a felet az ellenfél részére marasztalták, elrendelhető annak az ügyvédnek a javára is, aki az ellenfeleket a marasztaláskor képviselte.» — II. 39. sz. JEH. «Ha a kielégítési végrehajtást a perköltség erejéig a Ppé. (1912: LIV. tc.) 18. §-a alapján a pernyertes félnek az ügyvédje kéri, a végrehajtást szenvedő ebben az esetben is beszámíthatja a perköltségbe a pernyertes fél ellen már korábban hozott bírósági határozat alapján megillető követelését.»

A kir. Kúria jogegységi tanácsai 1930. január 18-án a következő vitás elvi kérdéseket fogják eldönteni: — III. «A kereskedősegédnek vagy ipari vagy kereskedelmi vállalat tisztviselőjének szolgálati viszonyait szabályozó szolgálati szerződésnek az érvényben levő jogszabályoktól a felmondási idő tekintetében az alkalmazott hátrányára eltérő kikötései két évet el nem érő szolgálat esetében érvényesek-e?» — IV. «Annak megállapítása szempontjából, hogy a kereskedősegédnek vagy ipari vagy kereskedelmi vállalat tisztviselőjének szolgálati ideje a két évet eléri, illetőleg meghaladja-e és ezen az alapon az ilyen alkalmazottnak az 1910/1920. M. E. számú rendelet 2. §-ának második bekezdésében meghatározott hosszabb felmondási időre van-e igénye, a felmondás időpontjáig eltöltött szolgálat időtartamához a felmondási idő tartamát hozzá kell-e számítani abban az esetben, ha a szolgálati jogviszonyt a munkaadó felmondással szünteti meg?» — V. «Magánvállalatnál magasabb tudományos képzettséghez kötött állást ilyen képzettségnek a birtokában betöltő alkalmazottnak a vállalat terjedelmére való tekintet nélkül és akkor is joga van-e egyévi felmondási időre, ha az egész vállalatra kiterjedő önálló vezető és irányító jogkörrel nincs felruházva?»

— **Előadás a védjegyes áruk és márkacikkek hatályosabb oltalmáról.** A budapesti Kereskedelmi Kamara mellett működő választottbíróóság az elmúlt hetekben a márkacikkek előírt árának be nem tartását tisztességtelen versenynek minősítette. Ez az ítélet (3982/1929) nagy gazdasági horderejénél fogva élénken foglalkoztatta a szakköröket és bár épp az érdekelt szakkörökben az ítélet egyhangú helyesléssel találkozott, minthogy a hazai bíróságnak első ízben volt alkalma e kérdéssel foglalkozni és a kérdés a versenyjog egyik legnehezebb kérdéseire tartozik, az *Iparjogvédelmi Egyesület* szükségesnek tartotta az ítéletet a jogászai és gazdasági szakkörök előtt bővebben ismertetni. Az *Iparjogvédelmi Egyesület* tehát felkérte *dr. Szente Lajos* ügyvédet, hogy a fenti címen tartson előadást. *Dr. Szente Lajos* előadásában rámutatott arra, hogy a nagy gazdasági átalakulás folytán, amely a múlt évszázad utolsó évtizede óta végbement, a védjegy törvény és novellái nem bizonyultak eléggé hatályosoknak a védjegyes árukkal szemben űzött különféle visszaélésekkel szemben, amennyiben a védjegy törvények egyáltalában nem nyújtottak oltalmat oly esetekre, amidőn az utánzás nem magán az árun követtetik el, vagy midőn az áru állagának megváltoztatásával különféle formákban történnek visszaélések. Ezzel szemben előadó kimutatta, hogy a versenytörvény (1923: V. tc.) rugalmas Generalklauzulájával (1. §) és egyéb speciális rendelkezéseivel az előadó által felsorolt számos gyakorlati esetben teljesen hatályosnak bizonyult. Előadó azután áttért a márkacikkek hatályosabb oltalmára; márkacikkek alatt értvén oly védjegyes vagy nem védjegyes árukat, amelyeket az árut előállító mindig ugyanolyan formában, nagyságban, minőségben és árban hoz forgalomba. A versenytörvények, főleg a német, francia és az osztrák joggyakorlat e kérdésekben messzemenő oltalomban részesítik a márkacikkgyárost, amennyiben a gyáros

által alkalmazott kontrolljegyeknek eltávolítását már önmagában véve tisztességtelen versenynek minősítik, mert ezzel az illető megakadályozza a gyárost kontrollrendszerének gyakorlásában; de különösen tisztességtelen versenynek minősítik a márkacikk előírt árának be nem tartását is. Előadó részletesen ismertette az e tárgyban hozott választottbíróági ítéletnek a kérdés ügy gazdasági, mint jogi oldalaira kiterjedő indokolását, amelyet *dr. Szobonya Béla* elnök szerkesztett, megvonván azokat a korlátokat, amelyek egyaránt megvédik a fogyasztó érdekeit, valamint a szabadverseny kívánalmait is. A nagy tetszéssel fogadott előadást mélyreható vita követte, amelyben résztvettek *dr. Rapoch Géza*, *dr. Beck Salamon*, *dr. Malonyai Emil* ügyvédek, *dr. Bernauer Zsigmond* egyetemi magántanár, *dr. Szobonya Béla* kúriai bírósági és *dr. Balás P. Elemér*. A felszólaltak — *dr. Balás P. Elemér* kivételével — egyértelműleg elismeréssel adóztak az ítéletnek és valamennyien osztották előadó fejtegetéseit. A felszólalásokra előadó válaszolt és *dr. Baumgarten Nándor* elnök összefoglalva a felszólalásokat, köszönetet mondott az előadónak, kinek fejtegetéseit az Iparjogvédelmi Egyesület külön is ki fogja nyomtatni.

— **A bírósági eljárási és ügyviteli szabályok egyszerűsítése** kérdésében folyó évi december hó 11-én tartotta a *Budapesti Ügyvédi Kör* II. ankét-estélyét. Ez alkalommal a végrehajtás, árverés és a telekkönyvi eljárás során tapasztalható panaszokkal és javaslatokkal foglalkozott. Előadó *dr. Boda Ernő* budapesti ügyvéd volt. Előadó ismertette a bírósági ügydarabok elintézése, expedíciója és a kézbesítés körüli eljárásból származó hibákat. Javaslatára szerint, ha az ügyvéd a végrehajtási kérvény elintézését sürgősnek találja, a teljesen elkészített példányokkal kieszközölhesse az ügydarab azonnali szerelését és az erre a célra kijelölt inspekciós bírósí illetve titkár útján való elintézését. Javasolta, hogy a fizetési meghagyásos ügyek külön főljástromirodában és külön irattárban kezeltesse. Munkamegtakarításra vezetne egy veszélykönyv feltételezése, amelyből bárkinek bizonylat adásának az egyes bejegyzésről, esetleg a végrehajtók adhasanak ki veszélybizonylatot a végrehajtást szenvedettekről vezetett mutató és főkönyvek alapján. Tartson a járásbíróóság teljes ülést, ahol bizonyos elvi jelentőségű kérdések tekintetében állást foglalnak a bírák. Sérelmezte az ingatlan árverésekkel kapcsolatban a Ke. rendelet 21. §-ában körülírt, a bírót megillető azt a jogot, hogy az egyességi eljárás megindítása előtt két hónapnál korábban megszerzett külön kielégítési jog tárgyának elárverezését két ízben felfüggesztheti, ami által 1—1½ esztendő előtt az első árverési határnap el nem érhető.

Panaszolta a telekkönyvi kivonatok megszerzése körül tapasztalható abuzusokat is, továbbá kimutatta, hogy a birtokpolitika és ennek folyományaképpen hozott földbirtokreformtörvények a vidéki telekkönyvi hatóságoknál zavart okoztak. A telekkönyvi állapot gyakran eltér a tényleges állapottól. A telekkönyvek terén mielőbb vissza kell térni a békebeli állapotokhoz. Általában úgy látja, hogy részint adminisztratív, részint novelláris úton a felmerülő panaszokat sürgősen kell orvosolni.

Dr. Moldoványi István, a központi kir. járásbíróóság h. elnöke felszólalásába általánosságban elismerte a felhozott sérelmek jogoságát és magáévá tette a javaslatok nagy részét. Örömmel jelentette, hogy a panaszok jórésze felügyeleti jogkörben is orvosolható, amit ilyen módon teljesíteni is fog. Bejelentette, hogy az igazságügyi kormányzat jóakarattal azon van, hogy a jogos panaszok elimináltassanak.

Dr. Zoltán Emil kir. járásbíró felhívta a figyelmet arra, hogy olyan újításokat kell szorgalmazni, amelyek a nemzet teherbíróképességének igénybevétele nélkül alkalmasak a végrehajtási eljárás egyszerűsítésére és gyorsítására. Egész sor novelláris törvény, rendeleti intézkedés keletkezett az idők folyamán és ezért jogbiztonsági szempontból is szükség volna arra, hogy egységes és az anyag egészét felölelő végrehajtási törvény alkottassék. Hosszúnak találja a végrehajtási törvényben megszabott egyes határidőket és a legtöbb végrehajtási jogorvoslat benyújtásának határidejét három napban állapítaná meg. Az árverés jogerősíthető legyen akkor is, ha csak a legközvetlenebbül érdekelt személyeknek kézbesítési vétive érkezett vissza. A sorrendi végzést az iratok alapján hivatalból hozza meg a bíróság és csak akkor rendelje el az érdekeltek meghallgatását, ha a bíróság azt szükségesnek találja. Szerinte felesleges költségszaporítást jelent a végrehajtás során a becslés alkalmazása. Túlságosan liberális a végre-

hajtási törvény, amikor nem engedi meg a személyi motozást, aminek pedig kisebb jelentőségű bűnügyekben is helye van. Az osztrák végrehajtási törvény analógiájára behozná a végrehajtási eljárásban a vagyoni felfedező eskü intézményét.

— **A magyar magánjog bibliográfiája.** A jövő év legelején jelenik meg az első magyar magánjogi irodalmi forrásgyűjtemény, mely régen érzett hiányt van hivatva pótolni. A munka rendszere nagyban és egészben követi a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának beosztását. Magában foglalja a magyar magánjogi irodalomnak összes termékeit az Országbírói Értekezlettől napjainkig és kiterjeszkedik a magyar magánjog nemzetközi vonatkozásainak irodalmára is. Közel hetven esztendőnek nem csupán könyvi, hanem teljes folyóirati irodalmát is felöleli és részleteiben feldolgozza a különböző jogi értekezés-gyűjteményeket (Jogászegyleti Értekezések, Akadémiai Értekezések gyűjteményei stb.). Forrásai: a könyvi rész tekintetében az általános jellegű könyvészeti műveken felül az akadémiai, egyetemi, fővárosi és nemzeti múzeumi könyvtáraknak magánjogi vonatkozású teljes anyaga; a folyóirati irodalmat illetőleg pedig 26 különböző folyóiratnak, köztük régen megszűnt jogi szaklapoknak (Themis, Magyar Igazságügy, A Jog, Magyar Jogászság stb.), továbbá közgazdasági és társadalomtudományi folyóiratoknak (pl. Közgazdasági, Nemzetgazdasági Szemle, Társadalomtudományi Szemle, Huszadik Század stb.) valamennyi évfolyamában megjelent magánjogi tárgyú értekezések.

A munka tagoltsága oly sűrű, hogy még az egyes részletkérdések irodalmát is önálló címek alatt közli. Különös gondot fordít a bibliográfia a magánjogi kodifikáció teljes bírálati anyagának feldolgozására. A munkát, mely körülbelül 25 nyomtatott ívre terjed, a Pázmány Péter Tudományegyetem magánjogi szemináriumában, a szeminárium tagjainak segítségével és a szeminárium igazgatójának, Szladits professzornak ellenőrzése mellett, dr. Ujlaki Miklós szerkesztette gondos, szakszerű rendszerezéssel. A magánjogi bibliográfia nemcsak a tudományos munkásságnak lesz nélkülözhetetlen segédeszköze, hanem a gyakorlat férfainak is hasznos segítségére lesz a naponta felmerülő vitakérdések irodalmi anyagára való utalással. Nemzeti hivatást is tölt be, mert sok értékes magyar jogirodalmi megnyilatkozást ment meg a feledésbe menéstől.

— **A békebírói intézményről** folyó vitával kapcsolatban megjegyezzük, hogy az 1930-ban Lübeckben összeülő német jogászgűlés is tárgyalni fogja azt a kérdést, vajjon indokolt-e, hogy kisebb jelentőségű polgári és büntető ügyeknek ellátására külön szervek létesíttessenek. Ez a jogászgűlés foglalkozni fog azzal a kérdéssel is, nincs-e szükség oly intézkedésekre, amelyek a polgári és a büntetőperben az eskü alkalmazását csökkentik, a polgári perben különösen nem korlátozható-e a tanukihallgatás, és a fél esküje nem pótolható-e a fél eskü alatt történő kihallgatásával. A német polgári per ugyanis a félnek esküjét alkalmazza ma is. Nem érdektelen talán annak a felemlítése, hogy a félnek eskü alatt kihallgatását már az osztrák perjogi reform előtt a régi osztrák bagatelljárás ismerte. A harmadik eljárási kérdés, amely a jogászgűlés elé kerül, az, vajjon gazdaságjogi vitáknak eldöntésénél nem kellene-e fokozottabb mértékben alkalmazni szakértő laikusokat.

— **Kiváltságos végrendelet spanyolbetegség idejében.** A Kúria P. I. 6191/1927. sz. ítéletében olvassuk: «Akasztó községben az 1918. év október havában a köztudomás szerint spanyolbetegség (influenza) életveszélyes alakban járványszerűleg oly mértékben lépett fel és uralkodott, hogy az a végrendeleti tanuknak a törvény által rendszerint megkívánt számban való megszerzését megnehezítette. Az 1876: XVI. tc. 27. §-ában meghatározott az az eset tehát, amelyben kiváltságos végrendeletet lehet tenni, a nevezett községben a jelzett időben fennforgott. Ennek a helyzetnek a fennforgása szempontjából ugyanis nincs jelentősége sem annak, hogy az orvosi tudomány álláspontja szerint a spanyolbetegség terjedésének meggátlása nem kívánja meg az emberek érintkezésének olyan mértékben való korlátozását, hogy e miatt többen egy helyen és egyidőben életveszedelem nélkül össze ne jöhethének, valamint nincs jelentősége annak sem, hogy a közigazgatási hatóság a betegség terjedésének megakadályozására ovóintézkedéseket nem tesz, mint ahogy a tárgyalt esetben sem

tett, mert amennyiben a ragályos és életveszélyes betegség járványszerű fellépése egyáltalán megállapítható, az érintkezés veszélyes volta s az attól való tartózkodás szükségessége tekintetében egyedül a lakosság közfelfogása az irányadó, az pedig, hogy Akasztó község lakossága az érintkezést veszélyesnek és az attól való tartózkodást szükségesnek tartotta, kétségtelen abból, hogy a járvány a községben nagy rémületet keltett. Mindezeknél fogva örök-hagyónak Akasztó községben az 1918. évi október hó 18. napján alkotott írásbeli magánvégrendeletét, amelynek alkotásában három kifogástalan tanu vett részt és amely ebben az alakjában az 1876: XVI. tc. 30. §-ában előírt követelményeknek megfelel, érvényes, kiváltságos végrendeletnek kell tekinteni.»

Inhalt. Dr. W. König: Ungelöste Probleme des Rechts. — I. Dr. St. Pap; II. Dr. Th. Löw: Zur Frage des Urkundzwanges. — Dr. K. Szladits: Randglossen zum Hypothekenrechtsgesetz. — Dr. A. Almási: Mála fides beim grundbücherlichen Rechtserwerb im U. B. G. B. — Dr. R. Ludvig: Die Rückfallserbschaft. — Dr. A. Ullein: Das «neue» Internationale Recht. — Dr. A. Kuthi: Ungarische Staatsbürgerschaft. — Rundschau. — Spruchbeilage.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**, állástkeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Fiatalabb ügyvédnek (lehet zsidó is) ingyen irodahelyiséget adunk mellékjövedelemmel. Ajánlatot eddigi működésről lapkiadóba «Részvénytársaság» jelígre.

370

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntető tszék elnöke

A közeli napokban jelenik meg:

A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁGRÓL ÉS A GSENDÉS TÁRSASÁGRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYCIKK

Bevezetéssel, magyarázatokkal, a társasági szerződés mintájával s a teljes miniszteri indokolással ellátva

Dr. Sándorfi Kamill,

egyet. magántanár, a m. kir. igazságügyminisztériumba beosztott budapesti kir. ítélőtáblai bír. — **Ára 7 pengő.** — Megrendelhető a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzó
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroszkópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. Aut. 537-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel. Aut. 856-17.)

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 8.
(Tel. Aut. 208-95.)